STATE LIBRARY OF PENNSYLVANIA
3 0144 00360026 9

SR878
V236
v 3

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
This project is made possible by a grant from the Institute of Museum and Library Services as administered by the Pennsylvania Department of Education through the Office of Commonwealth Libraries

https://archive.org/details/vol3valerilmaxim00vale

VALERII MAXIMI

FACTORUM DICTORUMQUE

MEMORABILIUM

LIBRI NOVEM.

VOL. III.

VALERII MAXIMI

FACTORUM DICTORUMQUE

MEMORABILIUM

LIBRI NOVEM

EX EDITIONE JOANNIS KAPPII

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICE LOCUPLETISSIMO

ACCURATE RECENSITI.

VOLUMEN TERTIUM.

LONDINI:
CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.
1823.

Volscorum incursu, Consulum alter, L. Minutius, ad ultionem missus esset, illi neque fortuna, neque vis animi in ea re gerenda fuit: nam cum haud procul ab hoste castra posuisset, nulla clade accepta pavidus intra castra se continebat; quod ubi sensere hostes, ex metu alieno crevit audacia, et primo castra expugnare adorti, cum non succederet, ad obsidionem conversi, munitionibus circumdant: quod ubi Romam perlatum est, obsideri scilicet Consulem et exercitum, tantus pavor et trepidatio urbem incessit, ut Dictatorem quam primum dici placeret, dictusque est consensu omnium L. Quinctius Cincinnatus, qui tum erat in agris, et rustico inhians operi, audito patriæ statu, et honorem et laborem pium prono animo suscepit, profectusque confestim, scripto exercitu, omnibus ultro nomina dantibus, spe certa sub tali duce vincendi, dispositio rerum statu, die proximo sub noctem Roma egressus, alacritate mirabili, mediaque nocte ad hostem perveniens, et Consulem et exercitum obsidione liberavit, hostes, ut exprimeretur tandem confessio, subactam domitamque esse gentem, sub jugum misit. Fiebat autem jugum ex tribus hastis, duabus humi defixis, superque eas una transversa deligata; hoc jugo dictator hostes veluti totidem boves misit, castris hostium receptis plenis omnium rerum (nudos enim emiserat) prædam omnem suo tantum militi dedit, consularem exercitum Consulemque ipsum increpans, Carebis, inquit, prædæ parte miles ex eo hoste, cui prope prædæ fuisti: et tu, L. Minuci, donec consularem animum incipias habere, legatus sis, legionibus præeris. Ita se Minutius abdicat consulatu, jussusque ad exercitum manet; sed adeo tum imperio melioris animus mansuete obediens erat, ut beneficii magis, quam ignominiæ hic exercitus memor, et coronam auream Dictatori libræ pondo decreverit, et proficiscentem eum patronum salutaverit. *Oliver.*

Æquis] Æquiculi sunt in Latio populi: qui antea Æqui dicti. Auctor Livius: item Diodorus, qui Αἴκλοι et Αἴκικλοι legit: sic quoque Ptolemæus. Æquiculani apud Plinium sunt. Æcani sunt in antiqua inscriptione, Beneventi. Strabo et Florus eorum quoque meminere. *Ortelius.*

Fossa vallumque] Vide supra.

Imperiosissimi] Id est, maximi imperii indices.

Ac ne inulta foret gloria militaris] Plerique Mss. libri habent: *inulta foret læta gloria militaris.* Vulgo, *multa.* In Pulmanniano et Cauchiano, *læsa.* Quæ vox librariorum ignavia in vulgatis intercidit. *Pighius.*

Piaculis] Expiationibus.

Ignominiosa] Quia posset esse honesta, ut si ob valetudinem aut vulnera accepta, aut ob religionem aliquam quis se magistratu abdicarit.

§ 8 *Ejusdem ordinis, &c.*] Frontinus l. IV. et V. 'L. Papirius Cursor Dictator Fabium Rullianum magistrum equitum, qui adversus edictum ejus quoque prospere pugnaverat, virgis poposcit cædi, securi percussurus, nec contentioni aut precibus militum concessit animadversionem, eumque profugientem Romam prosecutus est, nec ibi quidem remisso prius supplicii metu, quam ad genua ejus, et Fabius cum patre provolveretur, et pariter Senatus et populus rogarent.' Liv. vero multo prolixius scribit historiam. Evenit hoc bello Samnitico, cui cum L. Furius Camillus Consul præesset, morbo implicitus, Dictatorem dixit Papirium Cursorem, qui sibi Q. Fabium Rullianum magistrum equitum dixit, quibus in castra profectis, paulo post Dictator in urbem ad auspicium petendum accersitur: imperat magistro equitum, ut sese loco teneret, nec absente se cum hoste confligeret. Fabius cum post profectionem Dictatoris

78640

per exploratores comperisset, perinde omnia soluta apud hostes, ac si nemo Romanus in Samnio esset, seu ferox adolescens indignitate accensus, quod omnia in Dictatore viderentur reposita esse, seu occasione bene gerendæ rei ductus, exercitu instructo paratoque, profectus ad hostes, conflixit. Ea fortuna pugnæ fuit, ut nihil relictum sit, quo si affuisset Dictator, res melius geri potuerit: non enim dux militi, nec miles duci defuit, viginti millia hostium ea pugna cæsa dicuntur. Quod ubi Romæ cognitum est, dictator incensus ira redit in castra, Fabium acciri jubet spoliarique, ut de illo sumeret supplicium; milites, rejectis lictoribus, Fabium tutantur. Jamque seditio maxima apparebat, sed nox eam diremit. Fabius interea Romam profugit, et auctore patre apud Senatum de injuria Dictatoris conqueritur, demum superveniente Dictatore, tribunorum omnium ac populi Romani fidem implorat; qua nihil sibi proficiente, fluctuabat ejus vita, nisi quod populus ad preces et obtestationem conversus, ut sibi pœnam magistri equitum Dictator remitteret, tribuni quoque inclinatam rem in preces subsecuti, orare Dictatorem insistunt, ut veniam errori humano adolescentiæ Q. Fabii Rulliani daret; satis eum pœnarum dedisse. Jam ipse adolescens, jam pater M. Fabius, contentionis obliti, procumbere ad genua et iram deprecari Dictatoris. Tunc Dictator, silentio facto, Bene habet, Quirites, vicit disciplina militaris, vicit imperii majestas, non noxæ eximitur Q. Fabius, qui contra edictum Imperatoris pugnavit, sed noxæ damnatus donatur populo Romano, donatur tribunitiæ potestati precarium, non justum auxilium ferenti. *Oliverius.*

Q. *Fabius Rullianus*] Alii *Rutilianus*, male. Plutarchus in Fabio et *Pomp. Rullum* appellat; quod nomen Romæ ignotum. In veteri Glossario exponitur *Rullus*, meudicus, *ἀγύρτης*. *Colerus.*

Samnitibus] Samnites, Samninm, et Samnitium, populi et regio Italiæ, apud Livium, Strabonem, et alios. Ducatus Beneventanus postea dictus. *Abruzzo* hodie dici, ex Sanfelicio et Leandro docemur. Samnites medios esse inter Picenum, Campaniam, et Apuliam, testis est Eutropius lib. II. centesimo fere et tricesimo miliari ab Urbe. Vicinos Privernatibus scribit Livius lib. VIII. Strabo dicit eorum quosdam Pitanates vocatos. Diaconus Longob. IV. Decimam quartam regionem Italiæ his adscribit. *Ortelius.*

Nobilitate] De gente Papyria Cic. Epist. Fam. lib. IX. Epistola ad Pætum: 'Tandem,' inquit, 'insanire tibi videris, ita inquit, sed tamen, mi Pæte, quid tibi venit in mentem, negare Papyrium quenquam nisi plebeium fuisse unquam? fuerunt enim patritii minorum gentium, quorum princeps L. Papyrius Mugilanus, qui Consul cum L. Sempronio Atracino fuit, cum ante Censor cum eodem fuisset annis post Romam conditam trecentis XII.' *Oliver.*

Virgas expediri] Id est, fascibus evolvi.

Lictorum verberibus lacerandus] Perplacet Campensis libri hæc lectio. Vulgo: *lictorum se verberibus lacerandum præbuit.* Non enim se præbuit, sed antequam spoliaretur, a manibus effugit. *Pighius.*

Nodosis ictibus] Scilicet virgarum.

Precibus deinde suis exercitus] Melius *suis*, non *sui*, ut est in Atreb. Exercitus enim intercessit, precibusque, dum se supplicio opponeret, occasionem fugiendi Fabio dedit. Vide Livium lib. VIII. qui hæc pulcherrime. *Pigh.*

Ad populum devocare] Penes quem suprema erat potestas. Lege Valeria cautum, ne quis ullum magistratum

sine provocatione crearet. Qui creasset eum jus et fas esset occidi, neve ea cædes capitalis noxæ haberetur.

Severitas] Hæc Papirii severitas sic totius exercitus animum a Dictatore avertit, ut proximo cum Samnitibus prælio hostes debellari potuerint, nisi milites duci suo gloriam invidentes, vincere noluissent. *Oliver.*

§ 9 *Calpurnius*] Frontinus idem affirmat lib. IV. cap. 1. Pisonum domus a Numa Pompilio duxit originem, teste Horatio in Arte Poëtica, ubi loquitur ad Pisones: 'Vos, o Pompilius sanguis, carmen reprehendite.'

Fugitivorum multitudine circumventus, arma cum suis tradidisset] *Hostium* e ludimagistri dictatis assumtum est, et in Susiano non habetur. Deinde in Campensi, *armatum suis*, lege, *arma cum suis*. Qua lectione vitatur duplicatio particulæ *his;* turmæ quoque ejus, quasi simul arma tradiderant pœnam subiere. *Pigh.*

Laciniis abscissis] Hanc pœnam postea instauravit Augustus, antiqui moris amantissimus. Suetonius: 'Pro cætero delictorum genere variis ignominiis affecit, ut stare per totum diem jubcret ante prætorium: interdum tunicatos disciuctosque, nonnunquam cum decempedis, vel etiam cespitem portantes.' Herodianus lib. II. Τάς τε ζώνας, καὶ τὰς ἐσθῆτας, καὶ εἴτι σύμβολον ἔφερον στρατιωτικὸν, ἀφαρπάσαντες, γυμνοὺς ἐξέπεμπον. *Coler.*

Discinctaque tunica] Dissoluta, in signum ignaviæ et molliciæ.

Balnearum] Hinc apparet balneis usos aliquando et milites, sed Scipio quoque usum balnearum suis militibus interdixit, ut tradit Polyænus Strateg. lib. VIII. Philippus sane Macedo, Tarantinum quendam lavantem conspicatus, præcipuo munere militiæ privavit, illa adjiciens: Φήσας, ἀγνοεῖν μοὶ δοκεῖς τὰ Μακεδόνων, παρ' οἷς οὐδὲ γυνὴ τεκοῦσα θερμοῦ λούεται. *Videre mihi tu quidem ignorare instituta Macedonum, apud quos ne puerperam quidem calida lavari videas.* Polyænus auctor Strat. lib. IV. Priscorum etiam Romanorum balnea admodum rara Seneca Epist. lib. XIII. Nam ut aiunt, qui priscos mores urbis tradiderunt, brachia et crura quotidie abluebant, quæ scilicet sordes opere collegerant, cæterum toti nundinis lavabantur. *Colerus.*

Turmusque] Equitum divisio fuit in decem Turmas. Turma dicta quasi Terma, quia ter denos habuit equites. Erant autem in Legione Turmæ tricenariæ decem seu equites 300. Sunt ergo Turmæ in Ala, quot Cohortes in Legione; et Decuriæ, quot Manipuli; ternæ enim in Turma. *Lipsius.*

Funditorum] Funditorum genus militiæ vilissimum. De equitibus facti sunt funditores, qui fundis glandes in hostes torquebant.

Alas transcripsit] Alæ proprie sunt equitum, sic dictæ, quod pedites tegant alarum vice.

Cruce] Id est, turpissima morte.

§ 10 *Nec minus Pisone*] Frontinus lib. IV. cap. 1. 'Q. Metellus Numidicus,' inquit, 'in Hispania quinque cohortes, quæ locum amiserant, testamentum facere jussit, eas deinde ad locum recuperandum remisit, minatus, non nisi post victoriam recepturum.' Cum igitur juberentur facere testamentum, intelligebant, nisi vincerent, se morti destinatos esse, et hoc modo expressa est illis necessitas, ut, pulsis hostibus, locum recuperarent, unde fuerant dejecti.

Q. *Metellus*] Qui Jugurtham Numidiæ Regem primus dare terga coëgit, de quo multa Sallustius.

Contrebiam] Hæc civitas est in Celtiberia, quæ pars est Hispaniæ.

Duramentum] Id est, stabilimentum.

§ 11 *In eadem provincia*] Scilicet Celtiberia aut Hispania.

Q. Fabius Maximus] Vide supra ad lib. II. c. 2. Excmpl. 4.

§ 12 *Nihil mitius*] Contigit A. U. DLII.

Latinos] Notandum Latinos et Italicos sæpe absolute 'socios' appellari. Quin et aliquando Latini et Italici confundebantur. Ita Valerius Pelignos, qui Latini non erant, ita tamen appellavit. Latium autem discrevit Latinos ab Italicis, qui non erant in Latio: fœdus ab iis civibus Romanis, qui agrum Romanum possidebant aut colebant in Latio; jus Latii ab iis Latinis, qui cum agrum Latinum tenerent, non tamen Latii jure fruebantur. Ex fœdere autem, quod cum Latinis est percussum, jus illud emanavit. Quod et jus Latii, vel Latinitas appellatur, quod constat quidem jure civium Romanorum fuisse deterius, Italico vero aliquanto commodius.

Crucibus] Vide Lipsium de Cruce, et Salmasii nuperum tractatum.

Scipionis] Hoc est, viri laudatissimi.

Servile] Quia servis ut plurimum infligebatur.

§ 13 *Feris bestiis*] Martialis et Juvenalis de theatrali venatione multa dicunt.

§ 14 *L. Paullus*] De hoc satis supra dictum in cap. de Ominibus, quod bellum Macedonicum extra ordinem huic Senatus decreverit, quod cum summa felicitate et gloria confecit, regemque vicit. Contigit A. U. DXXCVI.

Abscisso, &c.] Imperatores et duces exercituum si militem quempiam a militari disciplina declinantem punierint, tametsi id juste et merito faciant, tamen id insolentia potius quadam fecisse judicantur, quia crimen in judicium non venit; sed ita commissum continuo non puniretur, quod etiam fieri necesse est; nam si per dispendia judiciorum exspectandum esset, ut de jure disceptaretur, nimis crescerct gladiatorum licentia. Abscissa igitur, compendiosa, et brevi castigatione hic opus est. *Oliver.*

Quæ ubi a recto tenore desciverunt] In Mss. *A recto tenore.* Melius, quam *itinere.* Valer. et ante usurpata vox est, 'Quo minus religionibus suus tenor, suaque observatio redderetur.' lib. I. cap. 1. *Pigh.*

§ 15 *Marcius tribunus militum*] P. et Cn. Scipiones diu in Hispania contra Carthaginienses bella gesserunt. Carthaginienses Asdrubalem et Magonem adversus eos cum magnis copiis miserunt, et cum eos Romani aliquandiu persecuti essent, illi vero se in tutiora loca recepissent, et nonnunquam pauci Romani ex multis victoriam reportassent; Celtiberi, qui cum Romanis erant, pretio corrupti, ad Carthaginienses defecerunt, et forte divisis exercitibus duo fratres bifariam bellum gerebant, ut tandem aliquando ei finem imponerent. Sed destituti a Celtiberis, in quibus spes maxima victoriæ, quippe qui supra XXX. millia essent, inter paucos dies ab hostibus oppressi sunt, et duo Imperatores Romani cum magna parte exercitus deleti. Quod reliquum fuit virtute L. Marcii Tribuni militum in unum coactum est, et dux a militibus electus. Qui cum intellexisset hostes ob rem bene gestam lætitiam agitantes, quasi omnes Romanorum copias deletas crederent, et propterea se negligenter haberent milites, ad concionem vocavit, et adhortatus eos ad hostes invadendos, cum inter concitandum (ut diximus in cap. de Ominibus) subito flamma e capite ejus emicuisset, læti milites omen acceperunt, et ducem Marcium secuti ad castra hostium, eos cibo somnoque oppressos confecerunt. Hic ergo Marcius cum de rebus gestis ad Senatum scriberet, hoc titulo usus est: 'L. Marcius proprætor Senatui populoque Romano salutem plurimam dicit;' quo genere tituli Senatus ni-

terius uti noluit, ut cum Tribunus creatus esset a populo, se Prætorem diceret, quod id a militibus accepisset. *Oliver.*

A populo] Scilicet toto in comitiis.

Adulandus] Hoc verbum apud veteres commune fuit, sicut et multa alia apud Priscianum.

Valentius militari disciplina, &c. fuit] Lege: *valentius militari disciplina apud Senatum fuit*, ex Wincheliano et Cauchiano. *Pigh.*

Tarentino bello] Cum Tarentini bellum cum pop. Rom. haberent, Pyrrhum regem Epirotarum in Italiam acciverunt, quo in bello attritæ primo sunt vires populi Romani. Cum igitur Pyrrhus magnum numerum captivorum cepisset, sine redemptione omnes populo Rom. condonare voluit. In quo sententia Appii Claudii Cæci fuit, ne reciperentur pristino statu. Igitur qui equites fuerant, in peditum numerum, qui pedites, in funditorum alas transscripti sunt, et aliis conditionibus alligati. Unde Frontinus lib. I. cap. 1. 'Appii Claudii sententia, Senatus eos, qui a Pyrrho rege Epirotarum capti et postea remissi fuerant, equites ad pedites redegit, pedites ad levem armaturam omnibus extra vallum jussis tendere, donec bina hostium spolia singuli referrent.' *Oliver.*

In quo, &c.] Contigit A. U. DLXXV.

Quassatis] Id est, concussis.

Magnum captivorum, &c. numerum] Fuerunt autem ducenti, teste Justin. lib. XVIII. qui inquit, 'Pyrrhus ducentos captivos milites gratis Romam remisit, ut cognita virtute ejus Romani cognoscerent liberalitatem.'

Meruerant] Militaverant.

Vallo aut fossa] Vide supra.

Bina spolia] Duorum a se occisorum.

Parem iram] Livius: 'Legati militum, qui relegati, postulabant ut in prælium ducerentur. Marcellus id nec juris nec potestatis suæ esse dixit, Senatui scripturum se, omniaque de sententia patrum facturum esse: literæ ergo Marcelli ad novos Consules allatæ, ac per eos in Senatu recitatæ sunt, consultusque de his literis ita decrevit Senatus: Militibus qui ad Cannas commilitones suos pugnantes desernissent, Senatui non videri Rempublicam committendam esse: si Marco Claudio Proconsuli aliter videretur, faceret quod e republica fideque sua duceret, dum ne quis eorum munere vacaret, neve dono militari virtutis gratia donaretur, non in Italiam reportaretur, donec hostes in terra Italia essent.'

Cannas] Vicum Apuliæ, ubi Rom. exercitus ab Annibale profligatus est.

Ultra mortuorum conditionem] In omnibus manuscriptis: *ultra mortuorum*, non *mortalium*, legitur. Et recte. *Pighius.*

Ut eorum, &c.] Contig. A. U. DXLI.

Munere vacaret] Dum ne quis illorum vacationem haberet militiæ, videlicet ut semper militiam gererent.

Aut dono] Ut si etiam fortiter gessissent, nullo munere militari donarentur.

Age, quam graviter Senatus] Frontinus lib. IV. cap. 1. 'Cum a Liguribus in prælio Quintus Petillius interfectus esset, decrevit Senatus, ut ea legio, in cujus acie consul fuerat occisus, tota infrequens referretur, stipendium ei non daretur annuum, æra rescinderentur.' Contigit A. U. DLXXVII.

Ligures] Liguria Italiæ regio inter amnes Varum et Macram, ab altero latere habens Apenninum, ab altero Padum.

Neque æra dari voluit] Scilicet jam debita.

Ultione] Animadversione in ignavos milites.

Consimili animo] Livius decade Se-

cundi Belli Punici Annibalem dicit post prosperam ad Cannas pugnam, captivos Romanos, quod nunquam antea fecerat, benigne satis fuisse allocutum, cisque se redimendi potestatem fecisse, pretium constituisse in capita, equiti quingentos quadrigatos nummos, tricenos pediti, servo terdenos, et quanquam aliquantulum adjiciebatur equitibus, et ad id pretium quo pepigerant dedentes se, lætos tum quamcunque conditionem accepisse, Romamque legatos misisse, Senatum non redimendos censuisse, dissuadente imprimis T. Manlio Torquato, priscæ et nimis duræ severitatis viro, qui præter alias rationes eorum ignaviam insectatus, illam afferebat, quod cum P. Sempronio Tuditano anfugere potuissent, et nolnisse. Cicero Offic. lib. ult. circa finem: ‘ Octo hominum millia,’ inquit, ‘ tenebat Annibal, non quæ in acie cepisset, aut qui periculo mortis diffugissent, sed qui relicti in castris fuissent a Paulo et Varrone Consule: eos Senatus non censuit redimendos, cum id parva pecunia fieri potuisset, ut esset insitum militibus nostris aut vincere, aut emori.’ *Oliv.*

Sex millium] In numero dissentit a Cicerone et Livio, qui octo millia fuisse dicunt.

Severum exhibuerit] Detorta vulgaris locutio est. In Campensi, Pulmanniano, et Susiano, *se severum exhibuerit*, legitur. *Pigh.*

Severum exhibuerit] Quidquid Pighius causetur, ego veterum librorum lectionem quasi fugitivam retrahendam censeo, *severe excubuerit*. Sic lib. III. cap. ult. ‘ Pro salute civium in foro excubuerat.’ *Colerus.*

Rhegium injusto bello] Frontinus libro IV. cap. 1. ‘ In legionem,’ inquit, ‘ quæ Rhegium oppidum injussu ducis diruerat, animadversum est, ita ut quatuor millia tradita custodiæ necarentur; præterea Senatusconsulto cautum est, ne quem ex eis sepelire aut lugere fas esset.’ Abbreviator Livii non ‘ Romanos,’ sed ‘ Campanos’ fuisse dicit. ‘ Campana,’ inquit, ‘ legio, quæ Rhegium occupaverat, obsessa obsidione facta securi percussa est.’ *Oliver.*

Injusto bello] Id est, non legitime indicto, et Jubellio duce mortuo.

Morem majorum] Non enim leges permittebant civem Romanum virgis cædi, vel capite puniri: sed si deprehensus foret, perpetuo carcere mulctabatur: sin extra urbem fuisset, ita ut deprehendi non posset, exilio puniebatur.

Eorumque corpora] Ad mortem usque sævire tolerabile est, ultra mortem inhumanum, sicut de Achille legitur, qui in Hectorem mortuum sæviit. Virgilius: ‘ Ter circum Iliacos raptaverat Hectora muros, Exanimumque auro corpus vendebat Achilles.’ *Oliver.*

Sepulturæ mandari] Jure civili corpora damnatorum non aliter sepeliuntur, quam si fuerit petitum et permissum; et nonnunquam non permittitur, maxime majestatis damnatorum. Ita respondit JC. in l. 1. ff. de cadav. punitor. Pighius, *nulli*, ex Manuscriptis omittit, non male.

Lugere] Tanquam infames.

Ext. § 1 *Cruci tamen affigebantur*] Vide supra.

§ 2 *Maternarum blanditiarum*] Id est, virilium jussorum matrum suarum, quæ abeuntibus dabant, cum aliarum nationum matres blandiri soleant. Unde severa illarum mandata speciose blanditias vocat. *Badius.*

Accepto signo] Vexillo, hoc est, monitu loco vexilli accepto.

Cap. 8. *Fauces Pontici sinus*] De hoc ait Cicero in Orat. pro Archia poëta. Populus enim Romanus aperuit Lucullo imperante Pontum, et regiis opibus quondam et natura regionis vallatum: nam Lucullus contra Mithridatem regem Ponti missus est, et victoriæ aditum fecit, quam am-

plam postea Pompeius consecutus est. *Oliver.*

Alpium] Alpes disterminant Galliam ab Italia.

Taurique] Est hic Asiæ mons longe maximus, qui ab Indico mari exsurgens, vaste satis attollitur, dein dextro latere ad septentrionem, sinistro meridiem versus procedit, in occidentem rectus et perpetuo jugo: multarumque gentium, qua dorsum agit, terminus: sed pro gentium ac linguarum varietate diversa habet nomina.

§ 1 *Ob levia, &c.*] Contigit A. U. DCXCI.

Triumphos] Erat triumphus maximus honor, qui dabatur Imperatoribus Romanis, qui quatnor albis equis inaurato currui junctis, capite laurea coronato, in Capitolium vehebantur, præcedentibus captivis catenatis, et præeunte Senatu, in Jovis Opt. Max. templum devecti, immolato tauro albo ad proprias ædes redibant. Qui autem primus in urbe Romana triumphaverit, varia est Scriptorum sententia: nam alii Camillum, alii Tarquinium Priscum, alii Valerium Publicolam fuisse tradunt. *Oliver.*

Lege cautum est] De qua lege Dionem lib. XXXVII.

Quinque millia] Accedit et illud, quod ad triumphum quoque necesse erat, ne multo sanguine victoriam parassent: inde necesse erat auctum imperium: non recuperata bello, quæ amissa fuerant. Deinde ne contra servos, fugitivos, piratas, aut simile genus hominum debellatum foret. Postremo civili bello, etsi re felicissime gesta, neque imperatorium nomen acclamari poterat, neque supplicationes decerni: non triumphantes, ne ovantes quidem Urbem ingredi poterant. Livius sparsim, et Valerius Maximus hoc cap. Carolus Sigonius de antiquo jure civium Romanor. cap. de Jure Triumphandi, et alii. Item nec aras, nec signa Diis statuebant, nisi ob externas victorias. Tacitus de Imperatore Tiberio Annal. III. 'Idem,' inquit, 'cum Valerius Messallinus signum aureum in Æde Martis Ultoris, Cæcina Severus aram Ultioni statuendam censuissent, prohibuit: ob externas victorias sacrari dictitans, domestica mala tristitia operienda.' Eadem de causa spolia civili bello capta in postibus nulla fixa verosimile est. *Stewechius.*

Quæstores urbanos] Qui ærarium Romæ procurabant, et pecunias expensas et receptas in tabulas publicas conferre consuevcrant, ut notum est.

§ 2 *Lutatius Consul*] Hic contra Pœnos Siciliam invadentes missus est, qui cum navali prælio interesse non posset propter malam corporis valetudinem, Q. Valerius prætor classem hostium delevit. *Oliver.*

Minor potestas] Utpote prætoria.

Nisi suo ductu Punica classis esset oppressa] In Campensi; *Ni suo ductu Pœnica classis esset.* Vetusta sponsionis formula est, qualis apud Ciceronem Offic. lib. III. 'Ni vir bonus esset.' Et passim alibi similes occurrunt. Verba autem quæ vulgo præcedunt, *Non se petiturum triumphum*, in duobus vetustis exempl. non extant, Atrebatensi videlicet, et Gemblacensi, quæ auferenda non male censet Pithœus, frustra enim adduntur, et præter sponsionis formulam. *Pighius.*

Restipulari] 'Stipulari' significat stipem, hoc est, pecuniam, obligare. Tractum autem est a stipe, quæ species erat numismatis. Stips autem dicta est a stipando: nam antiqui pecuniam pensare, non numerare solebant, quam pecuniam 'æs grave' Livius appellat, et Plinius lib. XXXIII. 'Militum,' inquit, 'stipendiorum, hoc est, stipis ponderandæ, pensatores, libripendes dicuntur:' unde etiam nomina nummis remanserunt apud antiquos a pensatione, sicut assis,

dodrans, quadrans, unciæ, minæ, denarius, et similia. Ergo pecuniam non in locnlis servare solebant, sed in thesauris stipare et condensare; nam stipare, est in locum angustum reponere. Ergo *restipulari*, est retro se obligare, id est, contra sponsionem a Valerio factam pecuniam obligare. *Oliver.*

Atilius Calatinus] Hic Consul cum a Pœnis in locum circumsessum temere exercitum duxisset, Marci Calpurnii tribuni militum virtute et opera evasit, qui cum trecentis militibus eruptione facta, hostes in se converterat omnes. De Atilio Calatino Cicero in Catone majore: 'Quanta fuit [auctoritas] in Lucio Cæcilio Metello? quanta in Atilio Calatino? in quem illud eulogium unicum: Plurimæ consentiunt gentes, populi primarium fuisse virum. notum est carmen, incisum in sepulchro.' *Oliver.*

Auspicio] Cuncta enim apud Romanos auspicato fiebant.

Litem do] Id est dico; et est verbum juris. Verbi significatio etiam apud Grammaticos invenitur. Virgilius: 'Sed tamen iste Deus quis sit da, Tityre, nobis.' Ergo dare litem, est jus disceptationis dicere.

Ut non legitimum] Quia ipsi lege non debebatur, sed Consuli.

§ 3 *Quid facias Cn. Fulvio Flacco*] Hic Flaccus triumphum contempsit, qui primo subegit Vardæos in Illyrico, deinde alio tempore Alpinos Ligures domuit: missus quoque in auxilium Massiliensium adversus Salinos Gallos qui fines Massiliensium depopulabantur, demum cum Ætolis bellavit, qui cum Ambraciam civitatem eorum diu machinis expugnare tentasset, nec eam capere posset, ad extremam necessitatem oppidani compulsi, supplices Consulem orarunt, ut eos in deditionem accipere vellet; quod ille omnino facere recusavit, nec prius flecti potuit, quam precibus Rhodii cujusdam Attici a Senatu impetratum est, ut eos in deditionem acciperet; quod graviter tulit Senatus; visus est enim contra jus fecisse, supplices in deditionem venire volentes repudiare. *Oliver.* Contigit A. U. DXLI. M. Fulvio hæc attribuuntur a Pighio.

Non plura præcerpens] Quasi mens ejus præsaga esset futuri, quia videlicet post triumphum mulctandus esset exilio, si triumphasset. *Oliver.*

Præcerpens] Id est, antequam evenirent, carpens de infortunio suo.

Nam ut urbem, &c. quæstione publica] Quia in judicium accitus est, quod oppidanos in deditionem accipere noluisset, quod contra religionem esse videbatur.

Religionis insolentia] In supplices sc. Vel quia triumphum contempsisse videbatur.

§ 4 *Sapientiores igitur*] Ex suo judicio censet eos, qui cum repulsa triumphum petierunt, sapientiores eo qui respuit. In qua re sentire videtur Cneum illum Fulvium Flaccum, si triumphum sibi decretum non repudiasset, exilii pœnam non fuisse daturum. *Badius.*

Capua] Totius olim Campaniæ urbs præstantissima. Urbs maxima opulentissimaque Italiæ Livio appellatur. Et comparat, imo præfert Capuam Urbi Romanæ Cic. Orat. II. contra Rullum. 'Prona,' ut Livius loquitur, 'semper civitas in luxuriam, non ingeniorum modo vitio, sed affluenti copia voluptatum, et illecebris omnis amœnitatis maritimæ et terrestris.' Unde et Hannibalis domitrix.

Fregellanis] Fregella civitas olim clarissima inter Formias et Sinuessam sita non procul a Liri amne, cujus rudera hodieque ostenduntur, quæ amplitudinem urbis demonstrant. Hodie *Ponte corvo* dicitur. Fregellanos populos etiam habet Plinius lib. III. cap. 5.

A Senatu petierunt] Triumphum petentes extra urbem manebant.

Ab injuriæ fine] Quem facit, qui ablata recipit.

§ 5 *Sine ullo, &c. magistratu*] Non enim missi erant ut Consules, aut ut Dictatores, aut Prætores, &c. sed ut privati cum auctoritate publica. *Badius.*

Qui ex desertis] Glareanus Lucullum et Pompeium pungi hic putat. Argute. *Coler.*

Myoparonumque] Piratarum navis est, quod Nonius M. Tullii, Sallustii, et Sisennæ autoritatibus comprobat. A Tyrrhenis Myoparo inventus creditur. Sextus Pompeius inquit, Myoparonem esse genus navigii ex duobus dissimilibus formatum. Sunt quidem Parones, quos et Pirones vocat Ethicus Hister. His navibus, eodem authore Histro, utuntur Albani, Mæotæ, Mazetæ, Gangines. Hæ et alio nomine Tulchiæ vocantur. Porro Parones dictos Suidas innuit ab insula Paro, cui et Aristophanis interpretes assentiuntur. *Gyrald.* Quid si Gallica vel potius Germanica vox sit? nam et Parones, sive Varones, a navigando dictos vetus Lexicon Belgicum attestatur. *Vaeren* enim navigare. *Thysius.*

Myoparo ex Myo et Parone componitur. A forma autem μυῶνες, hoc est, *angusta et oblonga:* ut Myobarbum, angustus et oblongus Liberi patris cantharus. *Scaliger.*

Festinabunda] Quia nondum res gesserant, quibus merito sibi triumphus decernatur.

§ 6 *Supersedeant*] Id est, omittant venire ad cœnam.

Majoris, &c.] Scilicet quam triumphans, quia Consul major est non triumphans, quam triumphans non Consul. *Badius.*

§ 7 *Verum, &c.*] Contigere hæc omnia A. U. DCXX. et DCXXII. A. U. DCLXXVI. A. U. DXLI. A. U. DCLXII.

Supplicationes] Gratiarum actiones Diis immortalibus.

Ovans] Ovabat, qui hostes in fugam vertisset: qui autem ovabat, equo albo per urbem vectus in Capitolium ascendebat, et ibi ovem sacrificabat. Unde 'ovare' dictum est, ut Servio placet. Festus Pompeius dicit 'ovare' dictum esse, a voce eorum, qui ovantem sequebantur. *Oliv.*

Ovans] Ovatio minus honoratum triumphi genus. Differt autem ab altero, primum quod in ipsa ovatione dux cum exercitu urbem ingreditur pedibus, non autem curru, ut ille, qui majore triumpho ornatur; deinde quia non gestat togam pictam et clavis aureis distinctam, neque ornatur trabea, aut laurea corona redimitur: quin etiam hac in re altero est inferior, quod non gestet sceptrum, in cæteris vero rebus illi est par. *Dionys. Halicarnass.*

Triumphavit] De modo triumphandi passim antiquarii. Pompam ipsam ita tangit Cicero: 'Quid vincti ante currum Duces? quid simulachra oppidorum? quid aurum? quid argentum? quid Legati in equis et Tribuni? quid filii prætextati? quid clamor militum? quid tota illa pompa.'

Itaque et Nasica] De cæde Gracchorum satis supra dictum est in capitulo de Somniis. Metellus vero simili modo Opimium necavit. Contigit A. U. CCLXXII.

Quintus Catulus] Cum M. Lepidus acta L. Syllæ rescindere vellet, et ab eo proscriptos in civitatem restitui, et eorum bona, quæ Sylla et populo et amicis suis donaverat, ipsis reddi; Q. Catulus ex consensu bonorum resistebat actionibus illius. Cum igitur actionibus obtinere non posset quod obtinebat, in Hetruriam profectus, ingentes ibi copias comparavit, contra quem missi sunt Q. Catulus, et Cn. Pompeius, qui illum haud ita multo post fuderunt atque fugarunt. Ille rursus se in Hetruriam, deinde in Sardiniam contulit, et ibi morbo et pestilentia periit. *Oliver.*

Catilinæ victor] Saltem per legatum: nam ipse pedibus æger adesse non poterat, ut Sallustius dicit primo libro.

Abstersos gladios] Quasi civilem sanguinem abominarentur.

Lucius Cinna, &c.] Hi urbe ejecti, diversis factionibus, hic a Sylla, ille ab Octavio, parvo temporis interstitio, comparatis atque conjunctis exercitibus, patriæ bellum intulerunt: nam cum Marius carcere liberatus, ut in cap. de Ominibus planius videmus, se in Africam contulisset, audissetque Romæ seditionem ortam inter Cinnam et Octavium, utpote vir bellicosissimus ex Maurusiis equites in Africa comparavit, et ex agris robustissimos quosque delegit, impletisque sexaginta navibus, cum ea virorum copia Romam versus navigavit, seque Cinnæ, paulo ante expulso Roma, conjunxit, qui segnioribus factis jam Romanis, atque desidia et segnitie ducum, primo Hostiam, deinde Janiculum, postremo Urbem ipsam occuparunt, quam velut terram hostilem diripuerunt, et miserabili cæde repleverunt. Post hanc igitur victoriam Cinna et Marius de suis inimicis non triumpharunt. *Oliver.*

Ad templa Deorum et aras] Ut de Victoria parta Diis gratias agerent sacrificantes more triumphantium. *Bad.*

Item Lucius Sylla qui plurima bella] Sylla multa bella civilia confecit. Primum adversus Marium et Sulpitium orta de provincia Ponti seditione. Nam cum Mithridaticum bellum Syllæ, qui tum Consul erat, demandatum foret, Q. Sulp. Trib. pl. adversæ factionis homo legem tulit invito Senatu, ut Mario Mithridatica provincia crederetur, cui rogationi cum resistere Sylla summa ope vellet, Sulpitius eum armata manu in eum impetum fecit, stragemque ingentem circa eum edidit, ubi Pompeii filius adolescens nobilissimus cæsus est. Sylla inter cædem difficulter elapsus, clam nocte in castra contendit, exercitum omnem adversus Sulpitium et Marium concitavit, et cæsis legatis, qui ad accipiendum exercitum missi fuerant, ad urbem properavit, quam hostiliter ingressus, cædibus et incendio replevit; nam dum hostes spectat, suorum nullam rationem habet, sontes insontesque opprimit. Deinde, sedato tumultu, imperio potitus, adversus Mithridatem profectus est, ubi cum paulo post audisset Marium et Cinnam conjunctis exercitibus urbem cepisse, totamque hostiliter diripuisse, et civium, ac inprimis amicorum suorum fœdam edidisse stragem, icto cum Rege fœdere, compositisque rebus in provincia, Romam venit. Et primo apud Capuam cum Mario juniore et Consule Norbano feliciter pugnavit, supra VII. hostium millia cecidit; intra Capuam Norbanum inclusit. M. quoque Lucullus unus ex ducibus suis apud Fidentiam sedecim cohortes adversus quinquaginta duxit, et eas fudit atque fugavit, victorque decem et octo milia trucidavit, hostem castris exuit. Sylla paulo post alterum Consulem Scipionem, spe pacis ostentata, et ejus legiones occidit, rursus cum Mario juniore, qui exercitum reparaverat, haud procul ab urbe congressus, cum ingenti hostium strage victor evasit, nam ad viginti millia cæsa, et octo capta ab eo fuisse dicuntur, Marium Præneste fugisse, multa quoque per ejus præfectos, Pompeium, Crassum, Metellum, Servilium prælia feliciter commissa, qui magnas Romanorum copias delevere. Ultimum illi prælium fuit sub ipsis mœnibus urbis cum Telosino quodam Samnite, et Lamponio ejus socio, in quo parum abfuit, quin funditus deleretur; sed tandem aspirante fortuna, illos profligavit, non sine magna suorum clade; urbem deinde ingressus, sex millibus ex equestri ordine in forum perductis

et crudeliter cæsis, proscriptionem Senatorum, et aliorum civium, inprimis divitum, fecit mirabilem. *Oliver.*

Multas urbes] Simulachra urbium devictarum in pompa triumphi deducere soliti et picturas.

Nullum oppidum vexit] Significans per hoc se non de civibus, licet esset crudelissimus, sed de externis triumphare. *Badius.*

Lauream] Non solum non dabatur triumphus, verum etiam, teste Cicerone in Philipp. Oratione ultima, nullæ fiebant supplicationes.

Ad quercum pronæ manus porriguntur] Qui civem servasset, querna corona donari consueverat. Ante postes Julii Cæsaris erat antiqua quercus, ex qua ramos decerpere solebant, ubi coronam alicui dare voluissent. *Oliver.*

Augustæ domus] Id est, ipsius Julii Cæsaris.

Cap. ix. *Censuram*] Liv. 'Censuræ initium fuit, rei a parva origine ortæ, quæ deinde tanto incremento aucta est, ut morum disciplinæque Romanæ penes eam regimen, senatus equitumque centuriæ, decoris dedecorisque discrimen sub ditione ejus magistratus, publicorum jus privatorumque locorum, et vectigalia pop. Rom. sub nutu atque arbitrio essent.' Primi autem censores fuerunt Papirius Semproniusque. *Oliver.* Vide Janum Gulielmum de Magistratib. populi Romani. Contigit A. U. ccxi.

Censorio supercilio] Austeritate et rigiditate censoria. Nam supercilium pro severitate sæpissime ponitur.

Foro] Ubi judicia exercentur.

Curiæ] Ubi sententiæ dicuntur.

§ 1 *Ærа*] Id est, certam pecuniæ quantitatem, fecerunt enim ærarios. Ærarii autem obnoxii dicebantur ærario.

Cœlibes] Camilli legem postea in censura sua denuo promulgavit Metellus Numidicus, ex cujus oratione citat Agell. lib. i. cap. 6. Afranius Vopisco: 'Majores nostri incupidiores liberum Fuere.' *Colerus.*

Longam, &c. vacationem] Hoc est longum temporis spatium. Pighius legit *advocationem.*

Nodosam exsolvite stipem] Per hoc illos avaros ostendit, et ob eam causam cœlibes vixisse, quod timerent, ne uxorem et liberos alere possent. *Oliv. Stipem nodosam*] Id est, multis nodis in loculis aut sacculo abstrusam pecuniam. *Bad.*

Ite igitur, et nodosam exsolvite stipem, utilem posteritati numerosæ] Nodus aliquis in nodosa hac stipe, nec video qui adjectio hæc conveniat. Legerim, *numerosam.* Censores videlicet, multiplicato censu, ærarios fecerunt cœlibes, sive, ut ipse Valerius hac ipsa in re ante dixit, æra pœnæ nomine pendere jusserunt. Id more suo Valerius alludens, Ite, ait, pendite numerosam stipem in usum numerosæ posteritatis. *Lipsius.*

§ 2 *Horum, &c.*] Contig. A. U. dcxlvi.

§ 3 *Porcius Cato*] L. Quinctius Flaminius Consularis præter alia, quæ illi objiciebantur a morum magistris, crudelitatis quoque in supplicem notam incurrit, atque Senatu motus est. Exemplum prodidit disertissimus Historicus T. Livius lib. xxxix. Habebat L. Quinctius in deliciis Philippum quendam Pœnum, ejusdem amoribus efflictim se emancipaverat. Ægre illum Roma in Galliam, quam Provinciam Consul obtinebat, abstraxerat. Inter jocos et cavillationes semel atque iterum Consuli nasum moverat, atque objecerat se veluti invitum Urbe raptum esse, dum gladiatorium expectaretur spectaculum, ut impotenti illius amori se venditaret. Hæc exprobratio pupugit animum Consulis, et cæco consilio ad atrox atque immane facinus inflammavit. Cum enim vino et amore incaluisset, quibus duobus nullum po-

tentius rationi obnubilandæ venenum, forte epulanti nunciatum, adesse nobilem Boium cum liberis transfugam, supplicem petere, ut in fidem eum Consul acciperet. Admisit eum L. Quinctius in tabernaculum, loquentem per interpretem audivit; sed ubi superior exprobratio exoleti animo occurrit, æstuare primo sanguis cœpit: mox in turpissimum facinus abripitur. Ecquid, inquit scorto, quandoquidem gladiatorium munus mei causa reliquisti, sanguinario hic spectaculo oculos pascere lubitum est? Vix serio admisit Pœnus, ubi ad nutum scorti Consul stricto mucrone in Gallum involat, caput ferit, secat et dimidiata verba abrumpit, fugientem atque Deorum atque hominum fidem obnixe implorantem, latere tenus transfodit, mensam sanguine humano aspergit, Deos geniales commaculat. Atrox immane facinus! supplex venerat Boius; supplicem, cui manus inferre ipsa veterum religio vetabat, indicta causa ad voluptatem Pathici scurræ e medio tollit, humano cruore inter epulas ludit, oculos crudeles pascit. Quis mortalium ipsos sontes, cum ad supplicium ducuntur, commiseratione non prosequitur? A sanguine humano etiam jure occiso abhorret animus: quis inter epulas cadentem veluti humanam victimam, inter vina stillantem sanguinem, inter oscula et amplexus natantia lumina et cum morte colluctantia siccis oculis aspicere potuit? Itaque non consularis dignitas, non autoritas fratris L. Flaminii Catonis judicium inhibere potuit, neque ignominiam avertere. Levior quidem hæc pœna videtur pro tanto crimine, sed Censorum erat non tam punire, quam loco movere, ignominia mactare nocentes. Valerium Antiatem aliter hæc referre tradidit Livius, sed illum orationem Catonis non legisse. Proditum ab illo est Placentiæ famosam fuisse meretricem, quam efflictim Consul deperibat, in convivium accersitam Consulem jactantem audivisse, quam rigido jure in facinorosos animadverteret, et quam multi in vinculis essent, qui Libitinæ offerrentur. Avida sanguinis meretrix supplicium alicujus coram se peragi poscit, quandoquidem nunquam aliquem securi feriri vidisset. Annuit postulato Consul, et sontis sanguine epulas contaminavit. Vide Livium lib. XXXIX. et Plutarchum in Catone. *Thysius.*

Titi Flaminii] Qui totam Græciam subegerat, et jussu Senatus populique Romani liberam fecerat, et Philippo regi Macedonum magnam imperii partem ademerat, quam in Græcia occupaverat. *Oliver.*

Nec pensi duxerat] Ita Mss. libri, excepto Winchelian. omues quos vidi, habent. Vulgo: *nec indignum pensi duxerat.* Prior vetusta Romana phrasis, qua et Sallustius utitur: 'Neque dicere, neque facere quicquam pensi habebat.' Et alii sæpe. 'Pensi habere,' vel ducere, idem est, quod διαγινώσκειν, *discernere, perpendere, æstimare, magni facere, ponderare,* τιμᾶν. Vox *indignum* e dictatis alicujus ludimagistri haud dubio assuta est. *Pighius.*

Imaginibus] Imaginum jus nobilitatis Romanæ proprium, quibus ascribebantur nomina et insignia facta virorum: quocirca ad imaginem Lucii Flaminii vult autor ascribendos esse oculos meretriculæ, ad quos oblectandos Gallum percuti jusserat, sicut ad imaginem T. Flaminii fratris ejus, et manus Philippi Regis supplices. *Bad.*

§ 4 *Quid de Fabricii Luscini censura*] Gellius lib. IV. cap. 8. 'Fabricius,' inquit, 'Luscinus magna gloria vir, magnisque rebus gestis fuit. P. Cornelius Rufinus manu quidem strenuus et bellator bonus, militarique disciplina peritus admodum fuit, sed furax homo et avaritia acri erat.

Hunc Fabricius non probabat, neque amico utebatur; osusque eum morum causa fuit: sed cum in temporibus Reip. difficillimis Consules creandi forent, et is Rufinus peteret consulatum, competitoresque ejus essent imbelles quidam et futiles, summa ope annixus est Fabricius, ut Rufino consulatus deferretur; eam rem plerisque admirantibus quod hominem avarum, cui esset inimicissimus, creari Consulem peteret.' Hunc Rufinum postea bis consulatu et dictatura functum, Censor Fabricius Senatu movit ob luxuriæ notam, quod decem pondo libras argenti facti haberet. *Oliv.*

Quid de Fabricii Luscini censura] Tam sanctis olim moribus præditus fuit Princeps Populus, ut imperium totius universi meruisse suo jure videatur. Procul luxuria: et divitiarum immodica sitis, cum et divitem esse probro haberetur. P. Cornelium Rufinum bis consulatu atque dictatura illustrem ideo Senatu motum constat, quod compertum esset eum argenti facti cœnæ gratia decem pondo habere. Ille nimirum verus divitiarum usus, supervacua contemnere. Æstimare aurum propter ostentationem, verissimæ servitutis indicium. Lutum quod ex intimis terræ visceribus eruitur, et nobilissimæ huic æternæque menti imperabit? Oculos dirigere in cœlum oportet, nec veluti glebæ ascriptitios inferiora mirari. Divitias non contemnimus, sed illarum non necessarium usum. Quin et omnis luxuria avaritiam alit. Quæ duæ pestes Rerumpubl. plus lædunt quam hostile ferrum. Ordo hic mutuus raro fallit, quærunt prodigi ut absumant, absumunt ut quærant. Divitiis affluis? Illas unico momento diffiare potest Deus Immortalis, atque malum punire dispensatorem. An ergo incumbam auro? inquies. amicos et pauperes juva. Atqui ego, ut loquitur Poëta, 'Vectigalia magna, Divitiasque habeo tribus amplas Regibus.' Etiam magna flumina exsiccantur et alveum mutant. Ecce, patria tuam opem postulat, dum imminet cervici fatalis hostis. Nervum tu suppedita, et auxilium patriæ impende. Recte itaque judicatum arbitror, Publicam diligebat magnificentiam, Privatam oderat populus Romanus. *Thysius.*

Fabricii Luscini] Agellius, et quædam editiones Valerianæ *Lucinium* appellant. *Lucinum* quidem Latine dici recte puto, ut Lucina. Et apud Prudentium, 'Lucinæ horæ.' Sed et *Luscinus* in veteri Glossario extat: *Luscinus, ἀηδών. Coler.*

Decem pondo] Lib. Dan. *X. P.* Solebant ponderum numeros non literis, sed literarum notis exprimere. *Coler.*

Idem pomœrium] Eadem mœnia. 'Pomœrium,' inquit Livius, 'verbum solum intuentes, postmœnium interpretantur esse.' Est autem *pomœrium* magis circa murum locus, quem in condendis urbibus quondam Hetrusci, qua murum ducturi erant, certis circa terminis inaugurato consecrabant, ut neque interiore parte ædificia mœnibus continuarentur, quæ nunc vulgo etiam conjunguntur, et extrinsecus puri aliquid ab humano cultu pateret soli. Hoc spatium, quod neque habitari neque arari fas erat, non magis quod post murum esset, quam quod murus post id, pomœrium Romani appellarunt. *Oliver.*

Inopiam haberi] Scilicet tempore autoris.

§ 5 *M. autem, &c.*] Contigit A. U. DCLIV.

Tribunis plebis] Junia lege non poterat quis Tribunus esse nisi plebeius: sed postea alia lege lata et patritii creari cœperant, ut hoc loco Duronius Senatu amotus, quia Tribunus plebis legem de coërcendis sumptibus conviviorum abrogaverat, penitus sustulerat et subverterat. *Oliver.*

Rostra] Suggestus consularis huc

spectat, scilicet Rostra, quæ Julia dicebant, sive Nova. Nam vetera illa non in tanto honore, vel usu. Vocat Ammianus ‘ suggestum,’ a forma, quam ostendit, per gradus surrexisse, cum dicit, vertice scansili fuisse. Dicit et imitamenta priorum Principum portasse, id est, vultus et statuas eorum: quas equidem arbitror in gradibus, ad extrema latera, dispositas in ordine fuisse. Eorum basim, sive ima, ornata rostris navium ex Actiaca victoria, Dio Cassius docuit: et inde Rostrorum nomen. Ideo autem ‘ Consulum suggestum’ appellat Ammianus, quia initio magistratus eo conscendere solebant Consules, et populum salutare; eodem iterum, cum deponerent magistratum. Mos ab antiquo mansit; quia et adire, et orare illic, ac gratias agere populo solebant pro honore. Sed inferiore et Principum ævo nihil factum, nisi ut conscenderent, salutarent, itemque jurarent, aut ejurarent. Imo et sedisse illic in sella curuli videntur, et sic se ostendisse, quasi auspicii causa. *Lipsius.*

Obsitum] Circumdatum rubigine, velut rigore.

§ 6 *Virtutis*] Quia uterque res magnas atque præclaras pro republ. gessit.

Honorumque] Qui ambo Consules et Censores simul fuerunt.

Junctum] Lego ex lib. vet. *vinctum*, ob sequens verbum *instrictum*. Coler.

Instrictum, &c.] Duo codices, Pulmannianus et Susianus, veram hanc lectionem referunt, quæ non parum antiquitatis redolet. ‘ Instringere’ enim impedire, implicare, ac compescere est: qua in significatione utitur eo Catullus ad seipsum dicens: ‘ Quin te animo adfirmas, teque instringisque, reducisque, Et Diis invitis desinis esse miser.’ Alia quoque exemplaria ejus retinent lectionis vestigia: nam Campense: *instrictum autem æmulationis animo*, dicit; et Atrebatense, *instructum*, mendose. Ait itaque Valerius, paronomasia non illepida, instrictos æmulationis hamo censores districtam (ut habetur in Atrebatensi) simul egisse censuram, detersam, justam ac emunctam, metaphora a distringentibus se in balneo sumpta, qui sordes corporis lacinia strigilive detergunt, aut abradunt. *Pighius.*

Vulgata tamen lectio retineri potest: *instinctu autem æmulationis animo dissidens.* Satis perspicue.

Firmissima Reipubl. latera] Quia alter causa fuerat, ut Asdrubal, qui venerat in supplementum Annibali, cum omni exercitu in Italia deleretur, alter ut Annibal ex Italia discedere cogeretur, et est translatio a corpore sumpta: ut enim lateribus corpora stabiliuntur; ita his duobus Resp. confirmata videtur. *Oliver.*

Equitum centurias] Ostendit quomodo severitatem exercuerint: nam Livius Salinator legem de vendendo sale arctissimam tulerat, populo valde molestam, ex quo paulo post damnatus est a populo: post hanc damnationem ejusdem populi suffragiis Consul primo, deinde Censor creatus est: cum igitur Idibus Quintilibus equites de more transveherentur, Claudiusque ac Salinator ob robusti corporis vires adhuc in numero equitum essent, postquam ad tribum Polliam ventum est, in qua nomen Salinatoris erat, illius nomine a scriba lecto præco dubitavit, an tanti viri nomen damnatum efferret; quod cum collega ejus Nero animadvertisset, jussit præconem expresse et audacter nomen Salinatoris excire; et illum equum vendere coëgit, quia damnatus esset a populo. *Oliver.*

Ad Polliam ventum tribum] Scilicet citandam ad officium militare, in qua tribu erat Salinator. *Budius.*

Præco] Tabellio nomina equitum legebat, Præco vero nominabat; ergo noluit Præco damnatum, propter

autoritatem ejus, aliquando Salinatorem dicere. Damnatus autem post primum Consulatum, quo legem tulit, ne quis salem vendere posset, quum antea jus omnibus esset vendendi salis: unde etiam Salinatoris agnomen accepit. *Oliverius.*

Quod ubi intellexit Nero, et citari collegam, et cquum vendere jussit] In Manuscriptis: *Quod ubi intellexit Nero, et citari collegam, et equum vendere jussit.* In nullo quidem reperitur vulgatum *et arma.* Quod sane, ut Græco vocabulo dicam, Glossargi alicujus commentum est. Neque enim hoc habet Livius, ex quo Valerium desumpsisse historiam, utrumque conferenti patebit; nec etiam a censoribus notati equites Romani arma vendere cogebantur, sed equum publicum, quem jure ordinis acceperant, et publica nutritum impensa tenebant. *Pighius.*

Quibus viris] Hoc in gratiam Tiberii dicit Valerius, qui ab utraque gente ducit originem. Paternum genus a Claudio Nerone, Maternum ab Appio Claudio Pulchro, qui ab Appio Cæco descenderat, deducebatur. Quomodo ergo dixit, *eorum sanguis serie, &c.* Quia insertus hic Tiberius Liviorum familiæ, materno avo in eam adoptato; ergo a familia Liviorum ducebat originem, quæ quamvis plebeia fuerit, tamen octo Consulatibus functa est, duabus censuris, dictatura et magisterio equitum floruit. *Oliver.*

Inter ærarios referre] Obnoxios et obligatos ærario facere.

Postea Consulem atque Censorem] Nam ita arguebat: Aut me juste damnastis per legem quam tuli de sale vendendo, aut injuste: si injuste, sine dubio censoria nota digni estis: quia nihil a vobis injuste damnandum est, quum integri esse debeatis: si vero juste, nunquam consulatum mihi, tanquam indigno, et censuram demandare debuistis; nam quem populus Romanus semel damnaverit, eum procul dubio indignum administratione reipublicæ judicavit: ergo, tanquam perjuri, censoria animadversione digni fuistis. *Oliver.*

Perjurii] Quia tribus jurabant se honores et magistratus his demandaturas, qui digni viderentur administratione reipublicæ: sed semel damnatus ab omnibus tribubus præter unam indignus esse videbatur, qui rempublicam administraret officio publico. Ergo tribus perjurium commisisse videbantur, quum damnato Salinatori consulatum et censuram demandarunt. *Oliver.*

Unam tantummodo tribum] Cic. in Orat. contra Rullum, et contra Verrem, et in Philippicis dicit has tribus fuisse triginta quinque.

Mæciam] Vulgo, *Martiam.* Lib. Dan. *Mœtiam.* Nihil verius. Festus: 'Mœtia tribus a quodam castro sic dicta.' *Coler.*

§ 7 *Equestris quoque, &c.*] Contigit A. U. DI.

Ærariorum] Id est, qui pœnam pecuniariam in ærarium conferrent, aut ut capite censi essent. *Badius.*

§ 8 *Turpis etiam metus, &c.*] Non solum mores et facta, sed animorum quoque affectus damnabant Censores Romani, ut hoc exemplo timiditatem eorum damnavit Reguli censura, qui post Cannensem cladem viribus patriæ diffidentes, et eam paulo post ruituram, vel certe in hostium potestatem venturam metuentes, Italiæ deserendæ consilia inierant. Hoc contigit secundo bello Punico, nam L. Cæcilius Metellus quæstor compluribus autor fuit conjurandi ex Italia discedere post pugnam apud Cannas infeliciter commissam, sed id Scipionem prohibuisse constat, cui summa rerum per illius exercitus reliquias maximo consensu delata fuerat, et dum de republ. consultaret, nuntiatur frustra illum consultare, quod perdita spes omnis esset, quodque desperata et complorata jam de-

mum respublica foret; propterea quod plerique nobilissimi juvenes, quorum princeps esset Lucius Cæcilius Metellus, naves et mare spectarent, ut deserta patria ad novas sedes quærendas irent: quo nuntio attonitus stupore et miraculo rei Scipio, omni consultatione dimissa, ad hos, talia consilia agitantes, citatissimo equo pervenit, et stricto super consultantium capita gladio, juravit se interfecturum, quicunque discedere tentasset. Hos deinde, restituta republ. cum in civitatem rediissent, a Censoribus condemnatos fuisse dicit Valerius. *Oliver.*

Philus] Male in editione Veneta, *Philippus*. De L. Furio Philo hoc ipso agit Cicero in Bruto. In lib. Dan. et apud Augustinum de Civ. Dei lib. II. hodieque legitur, *Pilus*. Coler.

Eosque gravi nota affecerunt] Hannibal plerosque ex Romanis in castris captivos habebat, et Romani multos ex Carthaginiensibus. Cum igitur Hannibali cum captivis Romanis convenisset, ut Romam proficiscerentur, et permutationem captivorum in Senatu impetrarent, idque si facerent, Romæ remanerent, si non possent, ad se in castra redirent; cum sacramento adacti ad hanc rem, e castris paulo processissent, plerique ex his, cavillationibus nihil profuturis usi, ut se sacramento liberarent, regressum, tanquam suarum rerum obliti, simulantes, in castra reverterunt, deinde Romam se contulerunt, ut etiamsi permutationem captivorum non impetrassent jurejurando absoluti viderentur, et sic Romæ remanerent. Quod cum Senatus accepisset, vinctos Hannibali mittendos curavit, deinde etiam censoria nota punivit. In hac historia Valerius nonnihil a Livio dissentit, non enim ad permutationem captivorum, sed ad propriam redemptionem impetrandam venisse legatos dicit Livius: nam illis redimendi se potestatem fecerat Hannibal, proposito in eorum capita pretio, pro conditione cujusque, nec a legatis, qui pro hac re ad Senatum mittebantur, de reditu vades alios poposcit, eorum sc. fide contentus, seu sacramento, qui deinde nisi ea, quam supra diximus, fallaci cavillatione, a censoribus graviori nota puniti sunt. Sed Aulus Gellius quasi cum Valerio sentire videtur lib. VII. c. 18. 'Jusjurandum,' inquit, 'apud Romanos inviolate sancteque habitum, servatumque. Id et moribus legibusque multis ostenditur, et hoc, quod dicemus, ei rei non tenue argumentum esse potest. Prœlio Cannensi Hannibal Carthaginiensium Imperator ex captivis nostris electos decem Romam misit, mandavitque eis, pactus que est, ut si populo Romano videretur, permutatio fieret captivorum, et pro iis, quos alteri plures acciperent, dari argenti pondo libram S. Hos, priusquam proficiscerentur, jusjurandum adegit, redituros esse in castra Pœnica, si Romani captivos non permutarent. Veniunt deinde Romam decem captivi; mandatum Pœni Imperatoris in Senatu exponunt; permutatio Senatui non placita: parentes, cognati, affinesque captivorum amplexi, eos postliminio in patriam rediisse dicebant, statumque eorum incolumem integrumque esse, ac ne ad hostes redire vellent, orabant. Tum octo ex eis postliminium justum non esse sibi responderunt, quoniam dejurio devincti forent: statimque uti jurati erant, ad Hannibalem profecti sunt. Duo reliqui Romæ manserunt, solutosque esse sese ac liberatos religione dicebant, quoniam cum egressi castra hostium fuissent, commentitio consilio regressi, eodem die, tanquam si ob aliquam fortuitam causam issent, atque ita jurejurando satisfacto, rursum injurati abiissent. Hæc eorum fraudulenta calliditas tam esse turpis existimata est, ut

contempti vulgo, despectique sint, Censoresque eos postea omnium notarum et damnis et ignominiis affecerint, quoniam quod facturos dictavcrant, non fecisscnt. Corn. autem Nepos in libro exemplorum quinto id quoque litteris mandavit, multis in Senatu placuisse, ut hi qui redire nollent, datis custodibus ad Hannibalem deducerentur, sed eam sententiam numero plurium, quibus id non videretur, superatam: eos tamen, qui ad Hannibalem non rediissent, usque adeo intestabiles invisosque fuisse, ut tædium vitæ ceperint, necemque sibi consciverint.' Duplicem tamen et Livius super hac re opinionem tradit, sicut apud cum videre licet. *Oliver.*

M. Atilius Regulus] Filius fuit Atilii Reguli, qui crudelissima supplicia apud Carthaginienses forti animo ferre, quam jusjurandum violare maluit, cujus historiam supra in cap. de Religione notavimus.

§ 9 *Item, &c.*] Contigit A. U. DCXLV. et DXCIX.

Censoria postmodum] Nec mirum, cum talibus etiam ad dictaturam aditus: Mamerco Æmilio non obfuit nota censoria, quin postea Dictator crearetur. *Coler.*

Dari] Ut eam digne administrarent.

CAP. X. *Prætextu*] Prætexta est quam supra vestem honoratus quisque accepit; ita et majestas videtur quædam homini esse prætexta. *Oliv.*

§ 1 *Nam quid plus honoris, &c. reo Metello*] Metellus Numidiæ provinciæ præfuit, et ex ea clarissimum duxit triumphum; unde et Numidicus appellatus, deinde repetundarum postulatus est. Ille autem repetundarum accusari dicebatur, qui creditus esset provinciam vel socios populi Romani pecunia expilasse, vel judicium tulisse quod in sua commoda cederet: ideo repetundarum accusari dicebatur, utpote quod pecunia repeteretur, quam restituere convictus tenebatur. Ergo tanta fuit hujus hominis majestas apud omnes, ut cum tabulæ, ab accusatore expostulatæ, circa judices ab accusatore deferrentur, eas judicum nemo videre voluerit. *Oliv.*

Ad nomen inspiciendum] Debitum quod petebatur. Nomen autem debitum, quia nomina debitorum tabulis inscribebantur.

Non in tabulis] Id est, libellis, in quibus vel acta provinciæ, id est, universæ provinciæ administratio et rationes continebantur. Cicero de hoc Metello in Oratione pro Archia Poëta: 'Metellus,' inquit, 'homo sanctissimus modestissimusque omnium, tanta diligentia fuit, ut ad judices venerit, et unius nominis litura se commotum dixerit.' *Oliverius.*

Exigua cera] Id est, exigua tabula. Tabula enim antiquitus cera obduci solebat ante papyri inventionem. Hinc in prima, secunda, extrema cera, usitata antiquis fuit locutio, ubi de testamentis loquuntur.

Perpendi] Æstimari, judicari. Tractum est a pensantibus, qui semper diligenter inspiciunt.

§ 2 *Sed quid mirum, si debitus, &c.*] Bellum Romanis erat cum Antiocho Asiæ Rege, ad quod gerendum cum L. Scipio frater superioris Africani petiisset ut mitteretur, tantumque bellum huic Senatus populusque Romanus demandare dubitarent, magisque in Corn. Lælium ejus collegam (nam hi duo tum Consules erant, et uterque proviuciam summa ambitione deposcebat) inclinati omnium animi viderentur; Scipio Africanus pietate commotus in fratrem, professus est se legatum in provinciam iturum, ut in cap. de Pietate dicturi sumus, qua pollicitatione factum est, ut L. Scipio impetraret Asiæ provinciam sibi deeerni. Profectus igitur cum fratre Africanus, secum in bellum filium perduxit. *Oliver.*

Lacessitus] Provocatus ad iram ob bellum illatum, et ita in hostem sæ-

viter agere potuisset. *Badius.*

Ad Africanum eundem] Post maximas res gestas clarissimosque triumphos, Scipio ab ingrata patria pulsus in exilium ire coactus est, in villam sc. Linterninam. *Oliver.*

Linternina villa] Quæ prope Linternum sita esset. Est autem Linternum Campaniæ urbs litoralis, et colonia Romana, teste Frontino, sepulchro Scipionis nobilis. Hodie *Torro della Patria* dici tradit Leander. *Ortel. In Linternina villa*] Eam diligenter descripsit Seneca Epist. LXXXVII. quam ipse postea possedit. *Coler.*

Proinde securum se spectandum præbere ne grav.] Ita in Mss. rectius. Vulgo, *nobis præstandum, &c.* Atque in Campensi insuper erasa particula *nobis*, quæ sane supervacua est, ac perperam inserta videtur, ex glossemate aliquo. *Pigh.*

Donis] Ut sunt serta et thura, pateræ, coronæ, et similia, quæ ante Deorum immortalium simulachra in donum majores ponere consueverunt, ea prædones ante Scipionis pedes posita reliquerunt.

§ 3 *Illud autem Æmilio Paullo*] Quod vivo Scipioni contigit, idem Paullo Æmilio vitæ muneribus defuncto evenit; nam cum diem suum obiisset, forte legati ex Macedonia missi tunc erant in urbe totius provinciæ principes, qui non modo funus comitantes sua præsentia celebrare, sed ipsum Paulli corpus suis humeris efferre voluerunt, quod illi profecto fuit honorificentissimum, ejusque virtutibus maxime dignum. Constat enim Paullum Imperatorem fuisse continentissimum, ut qui multa bella confecerit, multos populos subegerit, multas provincias domuerit, in summa tamen paupertate vixerit: unde illud celebratur de hoc viro præconium, quod cum multis millibus hostium superatis Iberiam totam subegisset, et ducenta et quinquaginta opida cepisset, ne drachma ditior in patriam redierit. *Oliver.*

Funebri lecto] Non omnes eodem modo efferebantur. Qui enim ditiores erant, ii lectis efferebantur. Unde de L. Cornelio proditum est, quod sex millia lectorum in funere habuerit. At tenuis fortunæ homines capulis, sive feretris, ut Servius notat. Porro de Funerum ratione apud Romanos hæc breviter notanda. Funus, a funibus accensis dici vult Isidorus. Qui enim funus prosequebantur, gestabant manibus candelas, funalia, faces. Donatus irrepsisse hunc morem existimat, quod noctu efferrent cadavera, ob diurnam sacrorum celebrationem. Cum quibus quadrat et Vespillonum nomen, qui erant cadaverum funeratores, sic dicti, quod vespertino tempore mortuos efferrent, ac conderent sepulcris. Festus Pompeius appellat Vespas: 'Vespæ,' inquit, 'dicuntur, qui funerandis corporibus officium gerunt, non e minutis illis volucribus, sed quia vespertino eos tempore efferunt, qui funebri pompa propter inopiam duci nequeunt.' Idem prodit Designatores dictos, qui designandæ funebri pompæ præerant, cum unicuique incedendi locum et ordinem præscriberent. Funes autem funalium, quorum modo mentionem feci, circumdatos fuisse papyro, ait Isidorus, id quod habere videtur ex Plinio, qui lib. XVI. cap. 38. non obscure idem innuere est visus, cum corticem fragilibus scirpis detractum candelæ luminibus servire scribit, ut et decus eruditionis Lipsius in suis ad Tacitum commentariis animadvertit. Lota etiam cadavera aqua septem dierum spatio servabant, conclamantes per intervalla; inde ungebant pollinctorum opera, qui mortuos curabant, et denique candida veste ornabant, priusquam efferrent, eratque illa in funere tacito aut vulgari toga vulgata, in magistratibus toga prætexta, in Censoribus tota purpurea. Effere-

bant etiam mortuos ad tibiam, ut ex Statio constat de Archemoro, et apud Plinium ex funere ejus corvi, qui Tiberium, inde Germanicum et Drusum nominatim Cæsares salutabat. Pluribus prosecutus est materiam hanc Lilius Gyraldus, ad quem relego, si quis plura requirat. *Fungerus.*

Frontem] Id est, summam et primam partem illius lecti.

Macedonicis triumphis] Quia Persam Macedoniæ regem debellaverat, et de ipso gloriose triumphaverat.

Indicia] Videlicet triumphum depictum, quo indicabatur, ab eo qui ferebatur mortuus Macedoniam fuisse superatam. *Oliv.*

Indicia] Id est, signa et monumenta cladium.

§ 4 *Ne filii quidem*] Superior Africanus filium habuit adeo tenuis et exilis naturæ, ut nec filios quidem procreare posset. Ut ex suo nomine genus propagaret, filium a Paulo Æmilio in adoptionem accepit, qui deinde Africanus inferior dictus est, eo quod Africam devicerit, et Carthaginem funditus everterit. *Oliv.* Contigit A. U. DCII.

Duarum familiarum] Æmilianæ sc. et Scipionum.

Adolescentem admodum] Scipio cum Lucullo Imperatore militabat in Hispania, qui provinciam cum exercitu tenebat; et cum ad supplementum exercitus uti vellet auxilio Carthaginiensium, nam tum erant tributarii Carthaginienses, Scipionem in Africam misit adhuc adolescentem; quem cum Massanissa vidisset, disceptatorem pacis inter se et Carthaginienses continuo delegit. *Oliv.*

Disceptatorem] Cognitorem. *Disceptator* dicitur, qui inter duos dissidentes eligitur ad litem judicandam.

Indulgentia] Id est, largo honore.

Superius cognomen] A superiore Africano Carthago facta est populo Romano tributaria; ab inferiore vero funditus eversa. Scipionum autem familia a gente Cornelia originem duxit. *Oliv.*

§ 5 *Quid damnatione, &c.*] P. Rutilius vir summæ innocentiæ, cum legatus C. Mutii proconsulis, vel, ut alii dicunt, quæstor prætoris Asiæ præesset, ab injuriis publicanorum Asiam defenderat; nam publicanos vectigalia asperius exigentes prohibuerat miseratione civitatum commotus, qui cum postea imperio finito Romam rediisset, eum publicani læsæ majestatis accusarunt, quod vectigalia populi Romani exigi prohibuisset. Valuit accusatio, et in exilium pulsus est, nam equestri ordini perinvisus, penes quem tum judicia erant, læsæ majestatis, vel, ut alii dicunt, repetundarum injuste damnatus, urbe ejectus est; cui in exilium proficiscenti omnes Asiæ provinciæ civitates honoris gratia legatos obviam miserunt, et eum honorificentissime ubique susceperunt. De cujus fortuna et conditione dicetur in cap. de Mutatione Fortunæ. *Oliver.*

Publicanorum] Publicani a JCtis Romanis dicti sunt qui publica vectigalia et alios Populi R. reditus, exteris nationibus imperatos, nec non ultro tributa, quæstus sui causa, constituto pretio exigenda redimebant, vel a fisco conducebant. Horum ordinem Romæ et numero amplissimum, et personarum dignitate potentissimum fuisse, adeo ut non nisi equitibus Romanis conferri soleret, inter profanos scriptores Cicero luculenter testatur variis locis. Ex his publicanis alii Mancipes erant, alii Prædes, alii Socii: ut ex Polybio ostendit Sigonius de Jure Civium Rom. lib. II. cap. 4. Mancipes quidem ex Festo dicit fuisse, quotquot aliquid a populo emerant, conduxerantve: ita nominatos, quia sublata manu significabant se emptionis auctores esse, quos Prædianus principes publicanorum fuisse ait, qui quæstus sui causa exigenda a sociis suo periculo exige-

rent, et Reipublicæ repræsentarent. Prædes populo se obligabant, promittentes, si quid incommodi accideret, plene se satisfacturos. Ita dicti, a præstando ; quia tam debent præstare quod promiserunt, quam is ant ii, pro quo vel pro quibus prædes facti sunt: talesque hodie sunt omnes, inquit Budæus, qui sponsores Reipublicæ vel Principi facti sunt pro iis, qui pecuniam publicam dispensant, quos receptores vocant. Præs igitur est Satisdator in lite numaria ; unde differt a Vade, quod is vadimonium promittit in re capitali. Socii denique erant, qui pro Publicanis partim conducebant, partim societatem cum iis inibant, partim pro his bona fortunasque suas Reipublicæ obligabant. Horum frequens mentio apud Ciceronem, et quidem honorifica. Omnes autem publicani, Mancipes, Prædes, Socii, in conducendis et exigendis provinciarum vectigalibus, nec non ultro tributis, erant occupati : et vectigalibus quidem vel ex agris vel ex portibus publicis. In agris enim publicis homines quidam colendi causa collocati erant, qui aratores atque agricolæ dicti, decumam frumenti populo Romano dabant : in pascuis alii, qui pastores appellati certum stipendium solvebant, quod Scripturam dicebant: unde Scripturarius ager Festo, in quo, ut pecora pascantur, certum est æs: a scribendo, quod Publicanus scribendo conficeret rationem cum pastore. Publicani vero, qui decumas redimebant, decumani, qui pascua, Pecuarii, qui portus, Portitores, et vectigalia ipsa decumæ, scriptura ac portorium vocabantur, teste Asc. Pædiano. Aratores autem et pastores fere cives Romani erant, qui et ipsi quæstum sequnti agros publicos colebant, aut pecora alebant. In ultro tributis autem occupabantur, quum conducerent et exigerent sumptus operum publicorum, quorum locationem quinto quoque anno a Censoribus factam Polybius et Varro scripserunt. *Funger.*

Proculso] Sententia equestrium judicum.

Secessum ejus] Donec in aliquem locum secederet, quem pro exilio raperet. *Badius.*

§ 6 *Caius etiam Marius*] Hæc Historia annotata est in cap. de Ominibus; nam Marius Syllæ impetum fugiens, Minturnas delatus, in paludibus delituit ; eo cum venissent Syllani milites, qui persequebantur eum, indicio pastoris indicatum, e paludibus extractum in custodiam Phaniæ cujusdam tradiderunt. Et cum paulo post ad eum occidendum Cimber servus missus esset, majestate viri perculsus, stricto jam gladio interficere non sustinuit; sed tremebundus abjecto ferro refugit, clamitans : ‘ Non possum occidere Marium.’ Ad cujus vocem exciti Minturnenses, accurrerunt, et viri majestate commoti, deinde aselli omine navi impositum liberum abire permiserunt, qui in Africam delatus, ingentes copias comparavit, Cinnæque conjunctus, ad urbem properavit, qua capta, multorum civium sanguine injuriam suam ultus est. *Oliv.*

Ultimarum miseriarum] Quia hostis patriæ judicatus est.

Privata domo] Phaniæ cujusdam.

Minturnis] Μιντοῦρναι, Latii urbs et colonia, Ptolemæo aliisque. Ad Lirim fluvium Halicarnassæo lib. 1. quam Georg. Fabricius scribit vulgo *Trajetto* vocari. Ex Minturnarum ruinis *Trajetto* ædificatum scribit quoque Celsus Cittadinus. *Trajetto* autem in colle est. Minturnæ vero in valle sive planicie, quod ex amphitheatri et aquæductuum reliquiis, palam omnibus : fuerunt que ad dextram Liris fluminis, quo in loco sunt vestigia pontis olim conjungentis viam Appiam. *Ortel.*

Minturnis] Id est, apud Minturnas

paludes.

Servus publicas] Dicebantur servi publici et in urbe et provinciis homines libertini generis, quorum ministerio magistratus utebantur. Varro lib. de L. L. VII. significare videtur, moris fuisse, ut servi quidam a populo manumitterentur, eorumque vel Magistratuum Romanorum nomina haberent, a quibus libertate donati essent. Gellius lib. XII. cap. 3. ' Licio transverso,' inquit, 'qui magistratibus præministrabant, cincti erant.' Vide et lib. VI. ff. de Rer. Divis. lib. I. §. Servus ff. de Quæst. aliasque leges in Jure civili.

Cimber] Cimbros Teutonosque e Germania veteri in Galliam transiisse bonitate agri illectos arbitror ; nam illos avitarum sedium ad Germanicum mare prope Saxonas jam tædebat. Proinde facto per Chaucos et Frisios itinere trans Rhenum, in ultimis Galliarum oris ad Septentrionalem Oceanum consedere. Ubi cum diutius manere non possent ob maris Galliei inundationem, quod velut longius extendebat novos hospites, per Galliam errabundi ad Rhenum usque venere, ibique sedes figere constituerant. Dum autem vagarentur in Gallia, conjunxerant se illis Tigurini Ambronesque Gallicæ nationes, et ipsæ regnis suis pulsæ novas sedes quæritantes. Itaque ferociores facti virium incrementis, cum terram a Romanis tanquam stipendium dari sibi postulassent, et repellerentur, contra legatos armis insurrexerunt, Syllanoque et Servilio Cæpione ac M. Manlio fugatis, castrensi præda, et quidem ingenti potiti sunt. Hos postea vicit C. Marius, partim in tractu Cottiarum Alpium ad Aquas Sextias, partim in Italia, in campo Raudino, uti ex historiis notum est. Tacitus quoque veterem Germaniam describens, ' Eundem,' inquit, ' Germaniæ sinum proximi Oceano Cimbri tenent, parva nunc civitas, sed gloria ingens, veterisque famæ late vestigia manent, utraque ripa castra ac spacia, quorum ambitu nunc quoque metiaris molem manusque gentis, et tam magni exitus fidem. Sexcentesimum et quadragesimum annum urbs nostra agebat, quum primum Cimbrorum audita sunt nomina.' Etiam Ptolemæus et Pomponius Cimbrorum ac Teutonorum maritimarum nationum in descriptione Germaniæ meminerunt. Etiam eorundem, ne cæteros nominem, D. Hieron. eodem modo in Epist. ad Gerontiam meminit. *B. Rhenan.*

Quam totam deleverat] Saltem, quæ in Italiam transcenderat.

Nec fuit his timori asperrima Syllæ victoria, &c. cum præsertim ipse Marius eos, &c.] Hoc loco vulgo quædam deesse Mss. libri demonstrant, quamvis et hi varie mutilati sunt. In Susiano et Pulmanniano legitur: *nec fuit his timori asperrima Sullæ victoria, ne in eos conservationem Marii ulcisceretur.* Sed reliqua minime omittenda desiderantur. In Campensi ac Wincheliano frequens illa repetitio nominis *Marii*, librarium immerito offendit; in quibus ita: *nec fuit his timori asperrima Sallæ victoria, ne in eos conservationem ulcisceretur, cam præsertim ipse Marias cos, &c.* Pighius.

Asperrima Syllæ victoria] Quia ex Asia victor redierat.

Præsertim ipse Marius, &c.] Nam poterant Miuturnenses cogitare, quantum exitii ipsis conservantibus Marium immineret, cum Marium ipsum adeo afflictum esse conspicerent. *Oliver.*

§ 7 *Marcum quoque Porciam Catonem*] Non minus Porcium Catonem a Cæsaris injuria liberavit majestatis excellentia; nam cum publicani peterent vectigalium remissionem, eos tertia parte mercedum C. Cæsar liberavit, et ne in locatione novorum vectigalium immoderatius leges ferrentur, propalam admonuit. Cato

contra Cæsarem nolebat quicquam Publicanis remitti: sed eos universa vectigalia persolvere; nam Publicani conquerebantur, quod vectigalia nimis dura solvere cogerentur. Cato igitur rogatus sententiam dicere, ne quid eo die in senatu confici posset, quia contra rempub. id esse videbat, orationem suam longiorem habebat. Quod cum sensisset Cæsar, eum per lictorem jussit in carcerem duci. Tunc universus Senatus Catonem secutus est. Cæsar id graviter ferre Senatum sentiens, dimitti jussit. Aulus Gell. lib. IV. cap. 10. 'Caius,' inquit, 'Cæsar consul, M. Catonem sententiam rogavit. Cato rem, de qua consulebatur, quoniam non e republica videbatur, perfici nolebat: ejus rei gratia ducendæ longa oratione utebatur, eximebatque dicendo diem: erat enim jus Senatori, ut sententiam rogatus, diceret ante quicquid vellet alii rei, et quoad vellet. Cæsar consul viatorem vocavit, eumque cum finem non faceret, prehendi loquentem, et in carcerem duci jussit. Senatus consurrexit, et prosequebatur Catonem in carcerem. Hac invidia facta, Cæsar destitui et dimitti Catonem jussit.' *Oliver.*

Sinceræ vitæ] Quia nemo illum unquam potuit gratia, neque prece, neque pretio a recto deducere.

Diem extraheret] Sic locutus est Cæsar de Bello Civili lib. I. 'Catone vero acerrime repugnante et pristina consuetudine contradicendi mora dies extrahente.' Hoc Agellio est, 'diem eximere,' cujus locum ita lego: 'Caius Cæsar consul M. Catonem sententiam rogavit. Cato rem, quam consulebat, quoniam non e Republ. videbatur, perfici noluit. Ejus rei gratia utebatur, eximebatque dicendo diem.' 'Eximere' igitur 'diem' est totum diem dicendo quasi auferre et absumere. Contra 'frangere diem' erit, dimidium diem absumere. Horatius II. Od. 7. 'Cum quo morantem sæpe diem mero Fregi.' Hoc veteres Jureconsulti 'diffindere diem' dicebant, ut in formula Prætoria: HIC DIES DIFFISUS ESTO: quando omisso reliquo diei spatio, judicium differebant, ut docet Doctor ille Juris unicus Obs. lib. XII. cap. 18. Sed et 'discindere diem,' pronuntiasse veteres constat, quod nihil aliud, quam Jureconsultorum illud 'diffindere.' Glossæ veteres: *Discindendi τμητέας, ἐν τῷ τέμνειν τὰς δίκας.* Noti etiam ex Fastis veteribus Dies incisi et intercisi. Fabricius ex Horatiano exemplari Saxonico citat: 'Dies alii sunt Fasti, alii Solidi, quibus laborandum est, alii Incisi.' Hic 'incisi,' opinor, 'solidis' opponuntur. Ad quod respexit Horatius: 'Nec partem solido demere de die.' Seneca Epist. 84. 'Hodiernus dies solidus est.' *Colerus.*

Divini animi] A consuetudine adulandi non discedit.

§ 8. *Eodem ludos Florales*] Ludi florales in honorem Deæ Floræ Romæ celebrabantur, in quibus obscœna quædam committebantur; et illud in primis, quod mimæ nudabantur. Unde Lactantius Firmianus: 'Meretrices,' inquit, 'flagitante populo nudatis corporibus in Floralibus mimorum fungebantur officio, et propterea mimas' eas Valerius appellat.' *Oliver.*

Ingenti plausu] Quod significabat placere sibi Catonem discedere, ut pristina ludorum consuetudo revocaretur in theatrum.

Confessus] Significavit, inquit, populus hoc plausu plus majestatis et honoris uni tribuere, quam sibi universo; nam quod præsente Catone fieri non fuerant passi, id se universo spectante passi sunt. *Oliver.*

Una imago] Non multas majorum suorum imagines habebat, sed unam patris sui Catonis.

Sub nomine Catonis] Tertullianus

Apologet. cap. II. 'Quis ex illis Diis vestris gravior et sapientior Catone? justior et militarior Scipione?' Juvenalis: 'Tertius e cœlo cecidit Cato.' Crebro hoc schemate Catones vocat Martialis. Prudentius contra Symmachum: 'Exultare Patres videas, pulcherrima mundi Lumina, concilinmque senum gestire Catonum.' *Colerus.*

Ext. § 1. *Dandum est, &c.*] Transit ad externa. Primum autem exemplum est majestatis Harmodii et Aristogitonis fratrum Atheniensium, qui cum indigne ferrent Tyrannidem in libera civitate regnare, die festo convenerunt, ut tyrannum occiderent; nam tyrannis Athenis a Pisistrato incepit, quo mortuo Hipparchus et Hippias in regnum successerunt: tunc ergo Hippias regnabat, in quem die solenni cum populus convenisset, impetum facere statuerunt, sed cum id parum processisset, Hipparchum fratrem occiderunt. Aulus Gellius lib. XVII. cap. 21. 'Tarquinii filio,' inquit, 'regnum obtinente Romæ, cui cognomen Superbus fuit, iisdemque temporibus occisus est Athenis ab Harmodio et Aristogitone Hipparchus Pisistrati filius, Hippiæ tyranni frater.' Itaque hi adolescentes, quantum in se fuit, urbem tyrannide liberare conati sunt, licet non liberarint, tamen Athenienses effigies æneas in honorem eorum erexerunt: quas cum Xerxes cepisset, Athenis in regnum suum transtulit, deinde Seleucus rex Asiæ, qui post Alexandrum regnavit, cum Athenis potitus esset, ab Atheniensibus visus est honorificentissim tractari; quod cum prospexisset, ut rem gratam populo faceret, statuas illas in suam pristinam sedem reportandas curavit. Et cum transveherentur Athenas, ad Rhodios forte appulerunt, quibus veluti Deorum simulachris lectisternia exhibuerunt. *Oliver.*

Rhodii] Vide supra.

Pulvinaribus] Pulvinaria loca erant in templis, quæ alio nomine 'lectisternia' dicebantur, in quibus Deorum simulachra locabantur. *Oliver.*

§ 2 *Xenocrati*] Vide Diogenem Laërtium in ejus vita.

More civitatis] Testimonium apud Athenienses vel coram dicebant testes, vel testimonium tabulis inscriptum dabant: idque lege sancitum, ne quis testimonium corrumpat, radat, mutet. Testatur id Demosthenes ἐν τῷ κατὰ στεφάνου. Atque hæ tabulæ, ut idem Demosthenes testatur, erant exasciatæ et expolitæ. Inter testandum aurem imam vellebant. Unde in Etymologico: Λοβοὶ λέγονται, ἐπειδὴ μαρτυρόμενοί τινι, λαμβανόμεθα αὐτῶν. *Testimonio dicto in liberorum capita jurabant se vera dicere.* Quod tum Valerius hic noster, tum Diogenes Laërtius in vita Xenocratis testantur. Vide et Ciceronem lib. I. Epist. 16. Testes autem qui de re capitali, puta homicidio, testimonium dicerent, oportebat ad cæsa porrecta Suovetaurilii jusjurandum concipere, et si falsa dicerent, sibi suæque familiæ dira imprecabantur, ut testatur Antiphon de Herodis cæde. Vide Petitum ad Leges Atticas. *Thys.*

LIBER III.

Cap. I. § 1 *Æmilius Lepidus*] Hoc contigit sub Tiber. Graccho bello Celtiberico. *Oliver.*

Æmilius Lepidus] Consimile prorsus facinus L. Tarquinii filii apud Macrobium lib. I. Servius ad Æn. IX. 'Hoc loco puerum ideo postea fecit armari, quia legit in Historia, pueros de bellis gloriam reportasse; filium M. Drusi annorum sexdecim: Crispini filium Crispinum in Corsica cum fugeret exercitus Sp. Carvilii Consulis, bellum restituisse. Apud Soram bello Italico ab Herenio puerum in aciem eductum, a quo hostem occisum spoliatumque. Lucii Tarquinii filium, quem ob hoc pater aurea bulla prætextaque donavit.' Hæc Servius ille P. Danielis. *Colerus.*

Statua bullata] Bulla erat insigne puerorum, et præsertim nobilium, quod a collo in pectus descendebat. Macrobius dicit ingenuis pueris concessum, ut cordis figuram in bulla ante pectus annecterent, quam inspicientes ita demum se homines cogitarent, si corde præstarent, hoc est, sapientia et magnanimitate. Togam quoque prætextam his additam, ut ex purpuræ rubore ingenuitatis rubore tegerentur. Priscus Tarquinius filium suum annos tredecim natum, quod hostem manu percusserat, et pro concione laudavit, et bulla aurea prætextaque donavit, insignicns puerum ultra annos fortem præmiis virilitatis et honoribus. Nam sicut prætexta insigne magistratuum ab Hetruscis acceptum regnante Tullo, ita bulla gestamen erat triumphantium, quam in triumpho præ se gerebant Imperatores. Hinc deductus mos ut prætexta et bulla in usum pnerorum nobilium usurparentur, ad omen et vota conciliandæ virtutis, ei similis, cui primis in annis munera ista cesserunt. *Oliver.*

Bullata] Sciat rudior lector *bullam* fuisse rem factam ex auro, argento, aut alio metallo in formam cordis et concavam, in qua contra fascinum contenta erant remedia, eaque dependebant de collo puerorum, præsertim nobilium, ut in cordatos viros evadant, fascinum vincant, et a turpibus locis, sociis, et factis se arceant. *Bad.*

De Bulla ita Asconius: 'Bulla suspendi in collo infantibus ingenuis solet aurea, libertinis scortea, quasi communiens pectus puerile.'

Prætexta] Veste purpurea, qua utebantur nobiles pueri usque ad quartum decimum annum, qua postmodum deposita in Capitolio virilem togam sumebant. Ex quo deprehenditur puerum fuisse Æmilium, quo tempore hostem in acie interemit. *Oliver.*

Vix spectatorem] Nam decimo sexto demum anno militabant, ut notat Servius ad illud Æneid. VII. 'Ante urbem pueri et primævo flore juventus Exercentur equis, domitantque in pulvere currus.' *Coler.* Qui de militari disciplina libros posteris reliquere, haud fere quenquam minorem septem et decem annis, aut sex et quadraginta majorem militiæ, et tyrocinio ascribi solere docuerunt. Idque a Servio Tullio vetere censione primum cautum fuit. Gellius testis lib. X. cap. 28. et ævo subsequente a Caio Graccho lege sacrata sancitum. Livius lib. XXV. Plutarchus in Gracchis. Seneca de Brevitate Vitæ, cap. ult. Antonius Augustinus libro singulari ad Modestinum in l. paupertas. § jam vero militi. ff. de excusationibus. Imo legem fuisse probat Justus

Lipsius ad Taciti Annales, quæ militem liberaret anno demum ætatis quinquagesimo.

Coronam] Quernam ex servato cive.

§ 2 *Hic spiritus*] Quantum futuræ Virtutis specimen et documentum a pueritia de se Cato dederit, et in hoc, et in sequenti exemplo videre licet. Cum judicia ab equestri ordine in senatoriam dignitatem essent translata, eaque sibi vellet equestris ordo vindicare, Senatus M. Drusum tribunum plebis ereavit, ut Senatus partes tueretur. Hic, ut facilius consequeretur quod Senatus cupiebat, Latinis civitatem permisit, ut eorum auxilio adversus equestrem ordinem uteretur. Eo tempore Drusus Catonem, cujus avunculus erat, alebat. Cum igitur legati Latinorum ad eum venissent, ut promissam civitatem populo impetrarent, etiam ipso potissimum Druso interprete, Catonem puerum conspicientes, rogarunt, ut sibi apud avunculum auxilio esse vellet ad civitatem obtinendam, quod se nequaquam facturum constanti vultu respondit. *Oliv.*

Socios] Notandum Latinos et Italicos sæpe absolute socios appellari. Quin et aliquando Latini et Italici confundebantur. Ita Valerius Pelignos, qui Latini non erant, ita tamen appellavit. Latium autem discrevit Latinos ab Italicis, qui non erant in Latio: fœdus ab iis civibus Romanis, qui agrum Romanum possidebant aut colebant in Latio; jus Latii ab iis Latinis, qui cum agrum Latinum tenerent, non tamen Latii jure fruebantur. Ex fœdere autem, quod cum Latinis est percussum, jus illud emanavit. Quod est jus Latii, vel Latinitas appellatur, quod constat quidem jure civium Romanorum fuisse deterius, Italico vero commodius. *Sigonius.*

Expressa est iraque illa vox hominum, Gratulemur nobis Latini, &c.] Scribo, *illa vox homini.* De Poppedio enim ipso capiendum, qui, ut ex narratione Valeriana et clarius e Plutarcho apparet, auctor unus honorificæ hujus in Catonem vocis. *Lipsius.*

Tenero, &c.] Cum adhuc esset puer.

Capita proscriptorum] Qui proscribebantur, eorum nomina scripta in tabella in foro exponebantur, et jus omnibus erat eos interficiendi. Illi vero ubi intellexissent se esse proscriptos, continuo se e civitate propipiebant. Eorum vero bona pro arbitrio proscribentis tractabantur; sed multi antequam proscriberentur deprensi, occidebantur, et eorum capita deferebantur ad Syllam. *Oliver.*

Lecto] Antiqui stibadia non habebant, sed stratis tribus lectis epulabantur; unde et triclinium sterni dicitur. Sic Cicero sterni triclinia et in foro jubebat. Unde apparet errare eos, qui dicunt Triclinium esse Basilicam ipsam, vel cœnationem. Hæc Servius. Eadem vetus Scholiastes Juvenalis Sat. III. vs. 17. De modo in lectis discumbendi, et quisnam honoratior fuerit locus, vide Comm. in Sallust. pag. 457. Quæ hic non repetimus.

Equestris ordinis, &c.] Sc. duo milia delecta sunt ad supplicium.

Ipsum Marium] Verosimile, sed minus mirabile. Marii enim, non Catonis vitæ insidiabatur Sylla. *Badius.*

§ 3 *Cujus filium*] Exemplum indolis C. Cassii. Fuit autem hic Cassius, qui Cæsarem interfecit in Senatu. Contigit A. U. DCLXXVIII.

Faustum] Sylla post victoriam creatus Dictator perpetuus, voluit se Felicem, liberos vero Faustos, hoc est, marem Faustum, et fœminam Faustam appellari. *Badius.*

Publico parricidio] Cassius cum Bruto Cæsarem interfecerunt, quasi parentem patriæ: hoc ideo dicit, ne læderet Augustum, ex eo quod laudasset Cassium.

Ext. § 1 *Alcibiades*] Justinus de Alcibiade: 'Erat ætatis flore, et fortunæ veneratione, nec minus eloquentia inter Athenienses insignis: sed in reconciliandis amicitiarum studiis, quam in retinendis vir melior, quia morum vitia sub umbra eloquentiæ primo latebant.'

Vitia] Libido, ambitio, imperii cupiditas, superbia, arrogantia.

Propylæa] Significat vestibulum; sed Græco vocabulo usus est, quia Græca tractatur historia. Civitas mandaverat Pericli, ut januas arcis Minervæ ædificari curaret, et in eam rem de publico data est pecunia; hic vero ingentem pecuniam in hoc opere consumpsit: unde etiam Demetrius Phalereus, teste Cicer. de Offic. lib. II. vituperat Periclem quod tantam pecuniam in præclara illa propylæa projecerit. *Oliver.*

Januæ arcis] Scilicet Atheniensium, in qua Minervæ erant sacra, ut Romæ in Capitolio Jovis. Unde in Æneid. Maro: 'Pallas quas condidit arces Ipsa colat.' *Badius.*

Finitimo implicati bello] Scilicet Peloponnesiaco.

Cap. II. *Efficacissimi lacerti*] Validissima robora.

Conditor Urbis nostræ] Condi cœpta est a Romulo. Ex A. D. XII. Kal. Maii die, ipsis Palilibus, sive Pastorum Deæ Pali sacro, hora inter tertiam et quartam. Fuit is annus post captam Trojam CDXXXII. ante Christum natum DCCL. et diebus CXXCV. Sed variant vehementer Chronologi. *Stadius.*

Conditor Urbis, &c.] Romæ igitur urbis initium fuit, quo tempore Salmanasser Rex Assyriis imperabat, nimirum, anno primo septimæ Olympiadis, auctore Plutarcho, conditi autem orbis anno ter millesimo ducentesimo duodecimo, cum fere annis quadringentis ante in Latio regnare cœpisset Æneas. De initio urbis Romæ et dissentientibus scriptorum sententiis videatur Plutarchus in Romulo, Solinus cap. I. Camers in Annotation. in Solin. Onuphr. Fastorum lib. I. *Sleidanus.*

§ 1 *Etruscis, &c.*] Contigit A. U. CCXLV.

Ponte sublicio] Pons Romæ in Tiberi fuit, ad eam partem qua Janiculum ab Urbe dirimitur, ea arte constructus, ut trabes sine fulturis eximi possent. Dictus est sublicius, quod ligneus esset et sublicis fulciretur. Ita enim vocant palos ad pontis sustentationem in aqua defixos. Festus ait quorundam opinione vocabulum Volscorum esse, Scalig. putat a simplici liquis deduci, unde et obliquis. Vetus auctor loquens de figuris et lineamentis: 'Omnem autem summitatem metiundi observationes sunt duæ: enormis et liquis. Enormis quæ in omnem actum rectis angulis continetur. Liquis quæ minuendi laboris causa, et salva rectorum ratione angulorum secundum ipsam extremitatem subtenditur.'

Horatius Cocles] Fuit autem hujus viri pugna et virtus mirabilis, ac propemodum incredibilis; defensus enim pons sublicius per ipsum contra omnem exercitum Hetruscorum, donec a tergo fractus pons, præclususque hostibus aditus, indignante rege, ac stupente exercitu, quod vir unus monoculus, ut qui jam alio prælio alterum amisisset, contra tot armata hominum milia se opponere ausus fuisset. Fracto ponte, ipse, ut erat armatus, ex alto in Tiberim se projecit, et ad suos sospes enatavit, nisi quod in casu ipse, ut quidam tradidere, sagitta femur trajectus claudus evasit: quod cum illi post temporis spatium, ut perhibetur, in petitione honoris objectum esset ut vitium, magnifica prorsus, et facto pari responsione, Per singulos, inquit, gradus admoneor triumphi mei. Huic tantæ virtuti non ingrata civitas fuit; statua illi in comitio posita, et de publico

donatus ager, ter quantum uno die circumducto aratro posset amplecti. Sic honore simul et commodo auctus in præsens, et in posterum rei fama plures admiratores repertura, quam credulos. *Oliver.*

Dejectus quassatusve] Lipsius corrigit *dejectu quassatus.* ‘ Dejectus,’ inquit, ‘ est ipsa dejectio altitudinis.’ Si vulgatam lectionem retineas, exponi potest *dejectus* pro ‘ elisus.’ Ita Ciceronem locutum esse docet Nonius. Sane Græcum quoque καταβάλλειν exponit Græcus magister, *elidere.* Colerus.

Dejectus] Aliter, *disjectus: dejectus* autem est, deorsum in profundum usque jactus.

Vorticis] Vortex, teste Quintil. lib. VII. de Institut. Orat. proprie est contorta in se aqua, vel quicquid aliud similiter vertitur.

Inter lætitiam] Quia videbant eum fortiter agere, et posse evadere.

Et metum] Quia timebant ne deficeret, aut mergeretur, aut telis opprimeretur.

Tiberis alveo] Recentissimum nomen hoc deducunt a Tiberino Sylvio Albanorum rege, qui anno ante Romam ducentesimo sexagesimo tertio in trajectu ejus submersus fuit, sicut refert Eusebius, Ovidium secutus, qui Met. XIV. canit: ‘Regnum Tiberinus ab illis Cepit, et in Thusci demersus fluminis undis Nomina fecit aquæ.’ Servius tradit in Virgilium in sacris eum nuncupatum Serram. Annius Viterbiensis auctor est, eum quoque Volthurrenum et per syncopen Volthurnum dictum. Idem Albulam appellatum affirmat a Livio, Silio, Virgilio. Nomen autem illud esse antiquius nomine Tybris, indicat Virgilius Æneid. VIII. his versibus: ‘Tum Reges asperque immani corpore Tybris, A quo post Itali fluvium cognomine Tybrim Diximus, amisit verum vetus Albula nomen.’ Tandem hic bis auctus dirimit Latium ab Hetruria, et decimo quinto ab urbe lapide duobus ostiis devolvitur in mare. *Fungerus.*

§ 2 *Immemorem*] Aliud exemplum Clæliæ virginis. Immemorem se ideo dixit quia se modo unum exemplum propositurum Romulo dixerat. Porro in hujus rei memoriam, et tantæ virtutis præmium statua Clæliæ fortissimæ fœminæ equestris in foro, secundum Titum Livium, secundum vero Servium in via sacra posita fuit. Autor de Viris illustribus: ‘ Porsenna Clæliam virginem inter obsides accepit, quæ noctu castris ejus egressa, equum, quem fors dederat, arripuit, et Tyberim trajecit, a Porsenna per Legatos repetita, redditaque: cujus ille virtutem admiratus, cum quibus optasset, in patriam redire permisit: illa virgines et pueros quidem elegit, quorum ætatem injuriæ obnoxiam sciebat. Huic statua equestris posita est.’ *Oliverius.*

Contigit hoc A. U. CCXLV.

§ 3 *Redeo nunc ad Romulum*] Post raptas sine more Sabinas, aliorumque finitimorum fœminas, inter quas Ceninenses, mota sunt bella. Ceninenses, ira magis quam consilio rem gerentes, primo impetu fusi sunt atque fugati; rex eorum Acron a rege Romulo interfectus: qui ad singulare certamen, ut Valerius tradit, fuerat provocatus: cujus occisi Romulus opima spolia Jovi Feretrio obtulit. Duo deinde secuti sunt Romulum: qui opima spolia retulerunt occisis imperatoribus, Marcus Marcellus et Cornelius Cossus. *Oliverius.*

Ceninensium] Cenina Latii oppidum fuit a Romulo deletum, cujus meminit Plinius lib. VIII. cap. 5.

Ad dimicandum provocatus] In hoc Valerius dissentit a Livio; non enim provocatum Livius, sed in acie dimicantem, et imperatorio munere fungentem, occidisse refert. Quod idem sentit Dionysius, sed intra Urbem hoc factum fuisse dicit, cum capta

urbe illi cum armata multitudine occurrisset. *Oliverius.*

Jovi Feretrio] Jupiter *Feretrius* dicebatur a ‘ feretro,’ instrumento, de quo suspendebantur spolia. Erat ‘ feretrum’ ligneum instrumentum, ad id apte fabricatum, ut spolia ferret, id est, sustineret. Livius lib. I. ‘ Romulus,’ inquit, ‘ duce hostium occiso, urbem primo impetu capit, inde exercitu victore ducto, ipse, cum factis vir magnificus, tum factorum ostentator haud minor, spolia ducis hostium cæsi suspensa fabricato ad id apte feretro gerens, in Capitolium ascendit; ibique cum ea ad quercum pastoribus sacram deposuisset simul cum dono, designavit templo Jovis fines, cognomenque addidit Deo: Jupiter Feretri, inquit, hic victor tibi Romulus rex regia arma fero, templumque his regionibus, quas modo animo metatus sum, dedico, sedem opimis spoliis, quo regibus ducibusque hostium cæsis me autorem sequentes posteri ferent.’ *Oliverius.*

Publica religione] Quia Romulus, in Deorum numerum translatus, nulla indiget privata laudatione, sed per seipsum laudationem amplam habet, utpote consecratus. *Oliverius.*

§ 4 *A Romulo proximus*] Secundus post Romulum Corn. Cossus opima spolia retulisse fertur, cæso Larte Tolumnio Fidenatium duce: in qua re dicit Livius se a cæteris dissentire scriptoribus, qui eandem rem tradunt, quod illum tribunum militum fuisse dicant, quando rem tantam gessit; se vero duabus rationibus commoveri, ut credat illum fuisse Consulem; altera, quod ea tantum spolia *opima* dicuntur, quæ dux duci detraheret, neminem autem ducem esse, nisi cujus auspicio res geratur; altera, quod titulus spoliorum ostendit illum consulem fuisse, et ea spolia cepisse. *Oliverius.*

Eidem Deo] Testis Servius quoque ad illud: ‘ Quis te magne Cato tacitum aut te Cosse relinquat?’ Non igitur verum est, quod Ausonius scripsit in Eidyllio: ‘ Tertia opima dedit spoliatus Aremoricus Lars.’ Sed nomen illius equitum magistri verum nos docet, contra quam Grammatici faciunt. Priscianus lib. v. ‘ Lar si familiaris est facit Laris: Si Tolumnii Porsennæ, Lartis.’ Cum Ausonio scribit et Livius lib. IV. ‘ Daturos quod Lars Tolumnius dedisset.’ Hinc Græci more suo Λαρὸς fecerunt, ut Dionysius, Diodorus, Plutarchus. *Colerus.*

Fidenatium] Fidenæ urbs Latinorum mediterranea, cujus meminit Plinius lib. III. cap. 5.

§ 5 *Ne M. quidem Marcelli, &c.*] Cum adversus Boios et Insubres, qui nunc Mediolanenses dicuntur, (quibuscum erat Viridomarus, vel, ut alii dicunt, Britomarus, Gallorum dux, cum ingenti exercitu ferme decem millium,) Marcus Marcellus missus esset cum quingentis aut paulo amplius militibus, et pancis equitibus, apud Padum universum exercitum fudit atque fugavit, regem ipsum tanto exercitu stipatum obtruncavit. Erat autem hic Viridomarus inter Gallos eximia corporis magnitudine, armatura auro et argento ac variis distincta coloribus, fulgorisinstar perlucida. Quæ ubi Marcellus pulcherrima ex toto conspicatur agmine, ea futura meditatus, quæ concepta Deo vota persolveret; nam in ea pugna Marcellus opima spolia Jovi Feretrio voverat. Virum igitur adortus, hasta perfodit, et moribundum ex equo prostravit, et ita opima spolia cum ingenti gloria in patriam reportavit. Livius lib. XX. ‘ M. Claudius Marcellus Consul, occiso Insubrium Gallorum duce Viridomaro, opima spolia retulit.’ Florus: Galli Insubres ‘ Britomaro duce non prius soluturos se baltea, quam Capitolium cum Viridomaro ascendissent, juraverant. Factum est. Victos enim Æmilius in

Capitolio discinxit. Mox Ariovisto duce vovere de nostrorum militum præda Marti suo torquem. Intercepit Jupiter votum; nam de torquibus eorum aureum trophæum Jovi Flaminius erexit. Viridomaro rege Romana arma Vulcano promiserant: aliorsum vota ceciderunt; occiso enim rege Marcellus tertia post Romulum patrem Feretrio Jovi arma suspendit.' *Oliverius.*

Padum] Padus fluvius aurifer Italiæ, (etiamsi Strabonis tempore aurum ferre desierit,) sicut Tagus Hispaniæ, Hebrus Thraciæ, Pactolus Asiæ, Ganges Indiæ, ut lib. XXXIII. docet Plinius, alio nomine Eridanus, Ἠριδανος, olim Liguribus Bodincus, auctore Scepsio, Polybio Βόδεγκος, Botigum Catoni, ex imis radicibus montis Vesuvii ortus, et triginta in se fluminibus aliis brevi spatio receptis, teste Solino, in Adriaticum mare excurreus, omnium etiam (si credimus Straboni) fluminum Europæ circa ostia longe maximus, excepto Istro, nomen accepit juxta Catonem et Plinium, qui id habet ex Metrodoro, ab arbore juxta fontem picea, quæ Gallice vocatur Pades. Isidorus vult eum Alpium jugis effusum ex tribus fontibus oriri, ex quibus unus dictus fuerit Padus, qui fluvio quoque nomen indiderit. *Fungerus.*

Gallorum] Viridomarum, ut alii referunt, Britomarum.

Jovi Feretrio] Vide supra § 3.

§ 6 *Eodem virtutis, &c.*] Cum Titus Manlius Torquatus Gallum quendam insultantem, et Romanum fortissimum quemque ad pugnam provocantem audisset, ad Dictatorem accedens, ait: Injussu tuo, Dictator, nunquam extra ordinem pugnaverim, non si certam victoriam videam; sed si permiseris, ostendam profecto illi belluæ me ex illa familia ortum, quæ Gallorum agmen ex rupe Tarpeia dejecit. Itaque permissu Dictatoris in certamen progressus, cum utrinque dimotæ acies ad pugnæ spectaculum constitissent, Gallum, primo et linguam ab irrisu exerentem, et magnitudine et proceritate eximium interfecit, et de collo ipsi torquem aureum detraxit cum cæteris spoliis, a quo etiam Torquatus appellatus est. Est autem torques ornamentum colli ex auro contorto confectum. *Oliver.*

Valerius Corvinus] Consule Camillo Furii Camilli filio contra Gallos bellum gerebat, ubi cum utrinque stationibus quietis tempus tereretur, Gallus magnitudine atque armis insignis in medium processit, et per interpretem silentio facto, hasta scuto concusso, unum ex Romanis, qui secum ferro decernat, ad pugnam provocat. M. Valerius tribunus militum adolescens permissu Consulis in medium armatus processit, et inito prælio corvus in galea Valerii contra hostem consedit, qui cum lætus omen accipiens, Deos vel Deas, quicunque misissent præpetem illam, precatus, ut sibi adessent, avis non solum sedem semel captam tenuit, sed quotiescunque prælium iniretur, levans sese, oculos hostis rostro et unguibus petivit. Valerius hostem tali prodigio perterritum obtruncavit, deinde Corvino cognomen additum. *Oliv.*

Et Æmilianus Scipio] Hic est qui deleta Carthagine, sublata Numantia, dictus est Africanus inferior. Igitur cum sub Lucullo Imperatore militiam gereret, provocatus ad pugnam, hostem interemit, oppidi, quod expugnabatur, primus ipse mœnia conscendit, aliaque egregia belli facinora edidit, quibus futuræ magnitudinis suæ ominibus certissima daret indicia. Autor de Viris Illustribus: 'P. Scipio Æmilianus Pauli Macedonici filius, a Scipione Africano adoptatus, in Macedonia cum patre agens, victum Persem tam pertinaciter prosecutus est, ut media nocte redierit in castra. Lucullo in Hispaniam

legatus apud Intercatiam oppidum provocatorem singulari certamine vicit: muros hostiles civitatis primus ascendit, tribunus in Africa sub Tito Manlio Imperatore VII. cohortes obsidione vallatas consilio et virtute servavit, in quibus corona obsidionali aurea donatus est.' *Oliver.*

Alienis auspiciis] Videlicet Consulum suorum.

Sub Lucullo duce] Adversus Celtiberos bellum gerebat, cui successit M. Marcellus, qui Vaccæos, Cantabros, aliosque ignotos, populi Romani subegit imperio. *Oliver.*

Intercatia] Ἰντερκατία, Hispaniæ urbs, Straboni, Polybio, Appiano, Plinio de Viris Illustribus, et Antonino. Moralis eam constituit inter Leonem, Vallisoletum, et Astorgim civitates, hodie sic nominatas. Intercatienses sunt Plinio in Hispania Citeriore. Ptolemæus habet duas hujus nominis urbes in Hispania; unam Orniacis, alteram in Vaccæis. *Ortelius.*

Aut futuris actis] Erat enim Carthaginem eversurus.

§ 7 *Magnum, &c.*] Contigit A. U. CCCLXIII.

Romani a Gallorum exercitu pulsi] Apud Alliam fluvium, unde 'Alliensis dies' appellatus ab hac clade inter religiosos habitus est; nihil enim populo die eo agere licebat. *Oliv.*

His collibus] Scilicet Capitolinis.

Tamque luctuoso] Utpote capta urbe.

In curulibus sellis] Sellæ curules dicebantur, ut quidam volunt, a curru; eo quod subjectas rotas in modum currus haberent: nam cum magna civitas esset, et jus in multis urbis partibus reddendum foret, quo facilius id fieri posset, sellæ subjectas rotas habebant, ut in quamcunque partem impelli possent. Alii dicunt a Curibus Sabinorum urbe, a quibus et alia magistratus insignia acceperant Romani. Sic primam corripit Virgil. 'Curibusve Sabinis.' His autem sellis tantummodo patricii magistratus utebantur. A. Gellius tamen lib. III. cap. 81. 'Vocabuli istius,' inquit, 'ratio dicitur, quam C. Bassus in commentariis suis scriptam reliquit. Senatores enim dicit in veterum ætate, qui curulem magistratum gessissent, curru solitos in curiam vehi, in quo curru sella esset, supra quam consederunt; quæ ob eam causam curulis appellatur.' Ergo Gellius a 'curru' vult esse dictam. Liv. 'Haud pœnitet,' inquit, 'eorum sententiæ esse, quibus et apparitores et hoc genus ab Hetruscis finitimis, unde sella curulis, unde toga prætexta sumpta est.' Magistratuum Romanorum ornamenta ab Hetruscis sumpta fuere. *Oliver.*

Splendorem et ornamenta] Sic auctor interpretatur pro majorum suorum facto comprobando. Cæterum verosimilius eos id eo consilio fecisse, ut majestate religionis, cujus Galli semper fuerunt observantissimi, ab injuria tuti essent. *Badius.*

Audaciæ] Quia inermes, dum hostes urbem suam diriperent, in sellis cum sceptris eburneis consederant.

C. Atilius] In aliis, *M. Atilius.* Livio et Plutarcho *M. Papyrius* is est, non *Atilius.* Coler.

§ 8 *Reddendus est nunc*] Livius dissentit ab hoc. Scribit enim cum Sempronio Atratino Q. Fabium Vibulanum Consulem tunc fuisse creatum, Sempronio Volscorum provinciam sorte evenisse. Cum igitur contra hostem, qui sæpe victi fuerant a Romanis, exercitum duxisset fortuna constantissima populus Romanus fretus, omnia temere ac negligenter agere cœpit. Itaque cum primo concursu non subsidiis firmata acie, non equite apte locato, Romani impetum ferre non possent, deinde pedem referentes, cum se ferocius hostes inferrent, undique cæderentur, nequicquam Sempronio Consulem objurgante adhortanteque, Sex-

tus Tempanius decurio equitum exclamat, ut equites qui se in pedes exceperant in confertissimos hostes incurrant, quaeunque incidunt ferro viam faciant. Tunc Volscus Imperator signum dat, ut permutatis militibus locus detur, qui scutis objectis Romanos a suis excludant: quod ubi factum est, interclusi equites ad suos prorumpere non poterant. Igitur eum his vehementius hostes instarent, tumulum proximum occupant, ubi se in orbem tutabantur, nec ante noctem pugnandi finis fuit. Ibi Tempanius usque ad lucem suos metu insidiarum tenet, deinde cum speculatores nuntiassent a Volscis castra esse descrta, lætus ab tumulo suos in castra Romanorum deduxit. *Oliver.*

Debitus honos] Nimis placet Scriptura Danielis et reliquorum veterum: *debitus gloriæ titulus.* Nec video quid impulerit Pighium, ut illud male feriati librarii annotamen inferciret. *Colerus.*

Verruginem] Nomen oppidi Volscorum, cujus ne vestigia quidem extant.

Centuriavit] In centurias peditum se conjecit.

Salutare laxamentum] Id est, remissionem pugnæ.

Tropæis] Belli usus invenit, ut in quo loco hostes superati essent, ibi tropæa erigerentur. De quibus Nonius Marcellus: ‘Fuga hostium Græce vocatur τροπὴ, hinc spolia capta, fixa in stipitibus, appellantur tropæa.’ Notati mihi primi hujus rei usurpatores ex Ducibus Romanis apud L. Florum: ‘Domitius,’ inquit, ‘Ahenobarbus et Fabius Maximus ipsis quibus dimicaverant locis saxeas erexere turres, et desuper exornata armis hostilibus tropæa fixere, quum hic mos inusitatus fuerit nostris. Nunquam enim populus Romanus hostibus domitis suam victoriam exprobravit.’ Lib. III. cap. 2. et videndus, qui idem tradidit, Strabo l. IV. Pompeium devictis Hispanis tropæa in Pyrenæis jugis constituisse, Sallustius scriptum reliquit. Græcos autem tropæa quoque figere solitos, cum aliunde tum ex Plutarchi Pelopida, et Æmilii Probi Datame certissimum est. Tropæorum constituendorum perelegans exemplum vide apud Virgilium Æneid. II. ‘Ingentem quercum,’ &c. *Stewechius.*

§ 9 *Strenuus ille, &c.*] Livius Decad. VIII. ab Urbe condita, a Valerio, ut multis in locis, sic in hac quoque dissentit historia. Non enim male commissum prælium refert, sed oblata occasione rei bene gerendæ ita suscepisse pugnam cum hoste, ita rem gessisse, ut nihil in ea pugna defuerit, si non abfuisset Dictator. *Oliver.* Contigit A. U. CCCLXIII.

Rullianus] Lib. Danielis, ut supra, *Rutilianus.*

Magister equitum] Dictator sibi magistrum equitum sæpe dicebat, unde etiam Dictator appellatus est, vel quod diceretur a populo, hoc est, crearetur, vel quod sibi magistrum equitum diceret. Præerat autem equitibus magister equitum, Dictator vero legionibus, et universo exercitui, et erat summus magistratus in urbe Romana, sine provocatione, et semestris tantum. *Oliv.*

Samnites] Medios esse inter Picenum, Campaniam, et Apuliam, testis est Eutropius lib. II. *Abruzzo* hodie dici Leander docet.

Papirio Cursore] Qui tunc Dictator ac Imperator erat.

Propter auspicia repetenda] Quia male capta fuerant. Nam erat tabernaculum vitio captum.

§ 10 *Quales, &c.*] Hoc contigit primo Punico bello, cujus auctor non extat quisquam ex antiquis scriptoribus, quia per negligentiam indies magis cadentibus literis perierint T. Livii Decades. At Leonardus Aretinus, vir Græcæ et Latinæ literaturæ peritissimus, ac solertissimus ho-

mo, ex commentariis Græcis quod potuit in Latinum traduxit. Cum igitur Romani duces Punicam classem in fugam convertissent circa Siciliam, nec illam fugientem aliter se adipisci posse viderent, nonnulli ex Romanis se in undas immiserunt, et eam consecuti, in littus retraxerunt. Hoc tangit Cicero lib. de Senectute. *Oliver.*

Contigit A. U. DXXXV.

Camporum firmitate] Tanquam essent in continenti terra.

In littus retraxerunt] Quod certe vix credibile est. Nam ut demus assecutos classem, decem in navi possunt centum in aquis aut arcere a classe, aut occidere, modo fugientibus aliquid reliquum esset animi. *Badius.*

§ 11 *Cannensi*] Cannæ, in Italia locus, clade Romanorum nobilis, de quo Livius et alii. In Argyrippæ territorio fuisse, scribit Tzetza in variis suis. In Apulia Dauniorum campo Diomedeo, ad Aufidi ostia, Zonaras 2. *Ortelius.*

Corrosis] Id est, mordicus abreptis.

Militis hujus, &c.] Contigit A. U. DCXXIII.

§ 12 *P. enim Crassus*] Causa hujus belli hæc fuit. Attalus, qui Philometor cognominatus est, (teste Strabone lib. XIV. ubi de rebus Attali loquitur,) Rex Asiæ, regni sui populum Rom. hæredem reliquerat. Aristonicus Eumenis filius post mortem Attali hoc regnum invasit: missus est ergo contra illum P. Crassus cum exercitu Pontifex, et Imperator, quod nunquam antea factum erat, ut dux simul exercitus et pontifex mitteretur; ex quo etiam creditum est rem male processisse. Captus itaque Crassus a Thracibus, qui venerant in auxilium Aristonici, cum duceretur ab his, qui eum interceperant, virgam, qua equum ducere solitus erat, in oculum unius eorum, a quibus ducebatur, direxit, adeo ut illi oculum excuteret; quo facto ira incensus ille hunc gladio transfixit, et ita fortiter egit, ut potius mori voluerit, quam in captivitatem venire, et in servitute turpiter vivere. Sed postea contra Aristonicum missus, C. Perpenna illum vicit, cepit, et in vinculis habuit, imperiumque Asiæ recuperavit. Aquilius Asiatici belli reliquias confecit, mixto (nefas!) veneno fontibus ad deditionem quarundam urbium. Quæ res ut maturam, ita infamem reddidit victoriam: quippe cum contra fas Deum, morcsque majorum, medicaminibus impuris in id tempus sacrosancta Romana arma violasset. *Oliver.*

Inter Elcam et Smyrnam] Oppida sunt majoris Asiæ. Smyrnam, teste Herodoto in vita Homeri, construxit Theseus Thessalus, et eam ab uxoris suæ, quæ Smyrna dicebatur, monumento denominavit. Quam a Lydis eversam, ab Antigono suscitatam fuisse dicit Strabo lib. XIV. qui et a Valerio in hac historia dissentit: non enim P. Crassum captum, sed in prælio fortiter pugnando occubuisse dicit. Nam post descriptionem Smyrnæ (quam satis ambitiose describit, et eam omnium pulcerrimam esse dicit, et in ea Homeri templum ac statuam ponit, quoniam poëtam illum sibi vendicent) statim subjungit: 'Hoc in loco Dolabella Trebonium obsidione cepit, unum ex his, qui Divum Cæsarem dolo occiderunt, et multas partes urbis diruit. Post Smyrnam sunt Leucæ oppidulum, quod Aristonicus post Attali Philometoris obitum ad defectionem perduxit, qui, putans se esse regia stirpe, imperium sibi vendicare cogitavit: quare eo excidit circa Cumanum agrum ab Ephesiis navali prælio superatus. Ascendens vero in mediterraneam, hominum inopum ac servorum ad libertatem vocatorum, quos Heliopolitanos appellabat, tumultu-

ariam manum congregavit, et primum quidem Thyatira aggressus est, deinde capta Apollonide alia castella capiebat. Sed non diu restitit; nam continuo civitates exercitum miserunt. Nicomedes quoque Bithynius et Cappadocum reges auxilium tulere. Postea quinque legati a Romanis missi, deinde exercitus, et P. Crassus Consul, deinde M. Perpenna, qui capto Aristonico, et Romam misso, bellum absolvit. Aristonicus ipse in carcere mortuus est. Perpenna morbo absumptus. Crassus, cum quidam eum apud Leucas adorirentur, in prælio occubuit. Postea M. Aquilius Consul cum decem legatis missus, provinciam in eam gubernationis formam composuit, qua adhuc perdurat.' Dissentit etiam a Plutarcho de M. Perpenna, quem dicit a Pompeio fuisse superatum et occisum. *Oliver.*

Crassi] Scil. Imperatoris capti, et dum ille barbarus ulciscitur se, liberavit Imperatorem Romanum turpitudine majestatis amissæ, quia si vivus in hostis potestatem venisset, ex Imperatore servus devenisset. *Badius.*

Sica] Sica erat ferreus cultер, vel potius gladiolus recurvatus. Hinc Suidas dixit esse sicas ξίφη ἐπικάμπη. Josephus quoque antiquitatum Judaicarum 20. tradit eos esse latrones utentes cultellis, qui magnitudine similes erant recurvis Persarum acinacibus. Cedrenus dicit esse μαχαίρια μικρὰ, ἃ ἐπιφέροντο κρυφῇ εἰς τὸ λατραίως τοὺς παρατυγχάνοντας πλήττειν. Id est, *Exiguas machærus, quæ occulte gestantur, ut clanculum obvios transfodiant.* Aprorum dentibus comparavit Athenæus. Unde Lipsius non male 'harpen' seu 'ensem falcatum' interpretari videtur.

§ 13 *Eodem mentis proposito*] Laudat Scipionis soceri Cnei Pomponii fortitudinem in consciscenda sibi morte, quam, ut Divus Augustinus lib. de Civitate Dei, de morte Catonis Uticensis loquens, et vere et docte declarat, nemo merito laudaverit. Non enim penes nos est, animam, quam Deus custodiendam nobis, donec eam evocaverit, dedit, pro libitu ejicere; neque qui seipsum necat, immunis est homicidii; neque fortitudinis, sed pusillanimitatis est argumentum, ne duriora patiantur, leviora subire. *Badius.*

Eodem mentis proposito] Post deletas Cnei Pompeii Magni partes in campis Philippicis, Scipio cum Sexto Pompeio, Magni Pompeii filio, et Catone, aliisque compluribus se in Africam ad regem Jubam contulerunt, et ibi ingenti exercitu comparato, bellum adversus Cæsarem rursus gessere; in quo bello cum Pompeiani fusis fugatisque Cæsarianis castra arripuissent teste Plutarcho, eo die actum fuisset de re Cæsaris, nisi Cæsar et Asinius Pollio auxilium conferentes, fugam inhibuissent: quare beneficio quodam fortunæ adjutus, tandem victor evasit: tum ex Africa Scipio classe in Hispaniam se transferre parabat, cum milites Cæsariani classem prosequentes adepti sunt, et interrogantibus, ubinam classis imperator esset, respondit ipse Scipio: Bene se habet imperator; cum pectori gladium inflixisset, ne in potestatem hostium veniret. Seneca de Scipione in epistola ad Lucillium vigesima quinta: 'Sollicitum te esse scribis, si ostendero non tantum fortes viros hoc momentum efflandæ animæ contempsisse, sed quosdam ad alia ignavos in hac re æquasse animum fortissimum, sicut illum, Cn. Pompeii socerum Scipionem, qui contrario in Africam vento relatus, cum teneri navem suam vidisset ab hostibus, ferro se transverberavit, et quærentibus ubi imperator esset, Imperator, inquit, bene se habet. Vox hæc illum

parem majoribus fecit, et fatalem Scipionis in Africa gloriam non est interrumpi passa. Multum est Carthaginem vincere, sed amplius mortem.' *Oliver.*

Infeliciter] Dicitur Cæsar, cum audisset adversarios suos vetusto quodam confidere vaticinio, quo semper in Africa vincere fatale Scipionum generi foret, haud facile dictu est, sive ut hostium imperatorem Scipionem per jocum flocci penderet, sive, ut serio sibi id vendicaret augurium, quendam ex Corneliorum familia, hominem sane abjectum et despectissimum Scipionem, cognomento Salutionem, inter præliandum perinde ac exercitus ducem proposuit, ita ut cum hoste interdum congredi cogeretur, et quasi eadem fortuna ex nomine Scipionis uteretur. *Oliver.*

§ 14 *Tui quoque, &c.*] De Catone Uticensi loquitur, qui jam profligatis reipubl. partibus, et in Pharsalia duce Pompeio, et in Africa Sexto Pompeii filio, ubi nullam sibi libertatis potiundæ spem superesse vidit, maluit dignitati suæ, quam vitæ consulere. Platonis enim, quem in manibus babebat, de Immortalitate Animæ librum perlegens, cubiculum ingressus, gladio incubuit. Excitati servi accurrunt, ad transfixum veniunt, dominum accusant, qui sibi mortem consciscceret. Hortati deinde, vulnus religant, et salubria statim adhibent medicamenta. Ille vero pœnitentiam simulans, cum se requiescere velle dixisset, remotis arbitris, vulnus resolvit, et digitis, quia teli potestas esset erepta, dilaceravit, donec spiritum emisit. De hoc Cæsar dictare solitus erat, invidisse gloriæ suæ, quod sub ejus esse noluisset imperio; nam is erat Cato, qui nisi liber et cum dignitate vivere potuisset, quem Uticenses honore sepulturæ decorarunt. Seneca de Catone Epist. ad Lucillium vigesima quarta: 'Tu mihi, cum ad contemnendam mortem ventum fuerit, Catonem narrabis: quid ni ego narrarem? Ultima illa nocte Platonis librum legens, posito ad caput gladio, duo hæc in rebus extremis instrumenta perspexerat, alterum, ut vellet mori, alterum, ut posset. Compositis ergo rebus, utcunque componi fractæ atque ultimæ poterant, id agendum existimavit, ne cui Catonem aut occidere liceret, aut servare contingeret, et stricto gladio, quem usque ad illum diem ab omni cæde purum servaverat: Nihil, inquit, egisti, Fortuna, omnibus meis conatibus obstando: non pro mea adhuc, sed pro patriæ libertate pugnavi: nec agebam tanta pertinacia ut liber, sed ut inter liberos viverem. Nunc, quoniam deploratæ sunt res humanæ, Cato deducatur in tutum. Impressit deinde mortiferum corpori vulnus: quo deinde obligato a Medicis, cum minus sanguinis haberet, minus virium, animi idem, jam non tantum Cæsari, sed sibi iratus, nudas in vulnus manus egit, et generosum illum contemptorem omnis potentiæ spiritum non emisit, sed ejecit.' Augustinus de Civitate Dei lib. I. damnat hunc Catonem. *Oliver.*

Utica] Punicarum in Africa urbium, si Carthaginem demas, nulli cessit Utica. Sexaginta autem stadiis a Carthagine distabat, ut testatur Appianus; nempe versus occasum. Stephanus eam scribit Tyriorum coloniam fuisse. Quod et Justinus affirmat lib. XVIII. 'Cum et opibus et multitudine Tyrii abundarent, missa in Africam juventute, Uticam condidere.' Itaque de antiquitate gloriabatur non parum; quin et eo nomine Carthagini præferebatur. Silius Italicus lib. III. 'Proxima Sidoniis Utica est effusa maniplis, Prisca situ, veterisque ante arces condita Byrsæ.' Aristoteles in libro mirabilium: *τῆς δὲ Λιβύης ἐν Ἰτύκῃ καλουμένῃ, ἣ κεῖται μὲν, ὡς λέγουσιν, ἐν τῷ κόλπῳ τῷ μεταξὺ*

Ἑρμείας καὶ τῆς Ἵππου ἄκρας, ἐπέκεινα δὲ Καρχηδόνος ὡς σταδίους διακοσίους· ἣ καὶ πρότερον κτισθῆναι λέγεται αὐτῆς τῆς Καρχηδόνος ἔτεσι διακοσίοις ὀγδοήκοντα ἑπτὰ, ὡς ἀναγέγραπται ἐν ταῖς Φοινικικαῖς Ἱστορίαις. Id est: *In Libyæ Utica, quam vocant, quam in sinu sitam esse aiunt inter Mercurii et Hippi promontoria, ultra Carthaginem stadiis fere ducentis, atque annis* CCLXXXVII. *ante Carthaginem esse conditam, ut in Phœniciis historiis scriptum legitur.* Velleius Paterculus circa Codri tempora, qui Sauli fuit æqualis, Tyrios paucis annis post Gades Uticam condidisse refert. Urbi igitur tam vetustæ nomen fecit ipsa antiquitas. Utica enim vel Ityca Punice עתיק, *Itica*, id est, prisca dicebatur. *Bouchart.* Qui nunc locus a Barbaris *Ma-Zachares* appellatur. *D. Marius Niger.*

§ 15 *Objurgare*] Id proprie dixit. Nam jurgium est inter amicos et conjunctos.

Porcia] Hujus, quem supra diximus, Catonis filia, et Bruto, qui Cæsarem interfecit, matrimonio copulata. Hæc postea audita viri morte, cum illi superesse nullo modo constituisset, carbones ardentes conjecit in os, ac devoravit, nulla alia mortis via reperta, quoniam genus omne telorum inde esset amotum: et ita novo genere mortis consumpta est. Hæc Porcia, ut habetur in Vita Catonis, primo Bibuli uxor fuit, ex quo duos suscepit filios. *Oliver.*

§ 16 *Felicior, &c.*] Hic, ut Justinus tradit lib. XXXIII. fuit M. Cato Catonis Oratoris filius, qui, cum forte sub Paulo Æmilio bello Macedonico stipendia faceret, die, quo certamen atrox commissum fuerat, inter confertissimos hostes dum fortiter pugnaret, equo delapsus, pedestre prælium aggreditur, nam cadentem manipulus hostium cum horrido clamore, velut jacentem obtruncaturus, circumsteterat. At ille citus corpore collecto, magnas strages edidit, cum ad unum opprimendum undique hostes convolarent, dum procerum quendam petit, gladius e manu elapsus, in mediam cohortem hostium decidit, ad quem recuperandum, umbone se protegens, inspectante utroque exercitu, inter mucrones se hostium immersit, recollectoque gladio, multis vulneribus exceptis, ad socios cum clamore omnium revertitur. Hujus audaciam cæteri imitati, victoriam peperere; nam hostes postero die supplices ad pacem petendam venerunt. Cicero lib. de Senectute. Ubi Catonem de se loquentem inducit: 'Redeo,' inquit, 'ad me: quartum gero annum et octogesimum. Vellem equidem idem posse gloriari quod Cyrus; sed tantum queo dicere, non me quidem his esse viribus, quibus miles bello Punico aut quæstor eodem bello, aut Consul in Hispania fuerim: aut quadriennio post cum tribunus militaris depugnavi apud Thermopylas, M. Attilio Glabrione Consule.' *Oliver.*

Porciæ familiæ] Porcia gens Plebeia: M. Catonem, qui Censorinus appellatus est, Tusculo municipio oriundum, auctorem exstitisse, inter Scriptores satis convenit: de quo Cicero de Legibus lib. II. itemque de genere ac nominibus Porciæ familiæ Agellius Noct. Attic. lib. XIII. cap. 18. meminitque eodem in lib. c. 12. Porcii Tribuni pleb. Familias duas habet Liciorum et Catonum. Ex hac duo Reipubl. lumina M. Porcius Cato major et minor, et multi Consulares, ut in Fastis Capitolinis cernes: item Lecca cognomento.

Principia] Quia primus fuit Porciæ familiæ.

In acie] Persei Regis, et Pauli Æmilii.

Globo] Multitudini conglobatæ.

Quo spectaculo attoniti hostes, postero die ad eum supplices pacem petentes venerunt] Hæc clausula tota rei falsæ est, et absurdæ. A Catone tum ad-

modum juvene, nullum imperium, nullum munus publicum fungente, pacem publicitus petitam? Nunquam factum, nusquam scriptum. Audacior medicina huic loco facienda, ne tam latæ culpæ exemplum sit Exemplaris scriptor. Legitur, *Ad Paullum supplices.* Quod ad historiam est, quia universi Macedones illo bidno, Plutarchus autor, in fidem Paulli Æmilii se permiserunt. *Lipsius.*

§ 17 *Togæ, &c.*] Contigit A. U. DCXX.

Cum Tiberius Gracchus] Hæc superius historia notata est in cap. de Somniis. Refertur autem plenissime ab Appiano, Bellorum Civilium scriptore diligentissimo. Non igitur hoc loco repetenda; quod vero ad rem pertinet, illud satis erit dixisse, Scipionem Nasicam, virum fortissimum, cum videret rempubl. perditum iri, tergiversante Consule Mutio Scævola, atque etiam negante rem armis aut vi gesturum, cæteris quoque torpescentibus, involuta sinistra manu, sublataque dextra, magna voce proclamasse: ' Quicunque Rempubl. vult esse salvam, me sequatur:' et seditiosissimum virum T. Gracchum cum scelerata factione pœnas dare coëgisse: nam ferme a triginta Senatoribus occisus est. *Oliver.*

Tiberius Gracchus, profusis largitionibus, favore populi occupato] Malim, *aucupati*, patiendi significatu, ut alias notavi. *Lipsius.*

Fidei publicæ] Ædem Fides habuit in Capitolio, auctore Plinio Natur. Histor. lib. XXXV. Vicinam eam esse Jovi in Capitolio ait Cicero Offic. lib. III. et de Natur. Deor. lib. II. Ab Attilio Calatino consecratam ait Festus. Plutarchus vero et Dionysius primum a Numa Pompilio ipsi templum erectum volunt, quibus ego me lubenter adjunxerim. Huic aliquando ollam auro plenam commissam et creditam ab Enclione legitur in Aulularia Plauti. Velamen, quo fidei simulacrum obtegi solebat, album fuisse constat. Unde ' canam fidem' appellasse videtur nonnullis Maro. Album, inquam, id fuit sinceritatis indicio. Abesse enim ab ea debet fucus atque fallacia. Neque ulla ratione candor ejus obliterandus. Symbolum ejus semper fere et ubique fuit manus dextra, quam ad rem confirmandam multæ faciunt auctoritates. Inde namque illud Maronis: ' En dextra, fidesque.' Item: ' Dat dextram, atque animum præsenti pignore firmat.' Tacitus: ' Juravere amici, dextram morientis contingentes.' Gemistius Plethon de Rebus Græciæ lib. II. ' Persarum Rex Mentorem, quod dexteram dedisset (maxima enim hæc apud Persas fides) conservavit.'

Qui Rempublicam salvam] Hanc formulam in evocatione militum subitariorum usurpatam fuisse scribit Isidorus lib. IX. cap. 3. Lege Appianum libro I. de Bello Civili. Locus præterea Valerii non sincerus mihi videtur. Nam quid illa sibi volunt? *Ac deinde lævam manum apertæ togæ circumdedit.* Appianus diserte scribit, laciniam togæ in humerum et caput rejecisse. Laboro, ut emendem: *Ac deinde læva humerum parte togæ circumdedit.* Nam et in libro Danielis expresse scriptum erat, *parte togæ.* Sed et Servius mirifice ad meam emendationem facit, dum ita ad Æneid. v. scribit: ' Cincti,' inquit, ' ritu Gabino, id est, togæ parte capitis velati, parte succincta.' *Coler.*

§ 18 *Equitius*] Qui se Tiberii Gracchi filium faciebat.

Æmilius Scaurus] Fuit autem Æmilius Scaurus, teste Sallustio, vir nobilis, factiosus, avidus potentiæ, honoris, divitiarum, cæterum vitia sua callide occultans.

Spiculoque] Id est, telo acuti ferri.

Spiculoque] Est lancea brevis teli: erat autem, ut Veget. ait, telum missile, cujus ferrum triangulum, uncia-

rum novem, hastile pedum quinque et semis.

Curiæ] Varro his verbis de iis loquitur: 'Curiæ duorum generum sunt: nam et ubi curarent sacerdotes res divinas, curiæ dictæ, et ubi Senatus humanas, ut Curia Hostilia, quam primus Rex Hostilius ædificavit.' Hæc ille. Notandum autem quod Senatus semper in locis sacratis eogeretur.

§ 19 *Sed ut armorum*] Hæc historia in ipsis Cæsaris commentariis habetur.

Siderum] Quod in sidus translatum Romani esse credebant, propterea quod cum Augustus funebres illi ludos faceret, medio die stella visa est, quam Cæsaris esse credidere. Unde Virgilius: 'Ecce Dionæi processit Cæsaris astrum, Astrum quo segetes gauderent.' *Oliver.*

Divum] Id est, inter Deos relatum.

Nerviorum impetum] Nervii sunt Galliæ Transalpinæ, et Germaniæ populi, qui nunc Moguntinenses dicuntur, et, teste Plutarcho, densissimas incolunt sylvas, qui in profundissimo nemore filiis et supellectili collocatis, ex sexaginta milibus ad quingentorum numerum pervenerunt, et ex patritiis, qui quadringenti numero erant, tres superfuere incolumes. Animis adeo obstinatis et perseverantibus pugnam sustinuerunt, ut exercitum pene in fugam coëgerint: nam verso in fugam equitatu, septimam et duodecimam legiones circumvenere, et universos centuriones trucidarunt. Cæsar ubi vidit territos suos cedere, et aciem inclinari, scutum militi cuidam segnius timidiusque pugnanti detraxit, eoque tectus in confertissimos hostes se contulit, ibique fortiter pugnans, exercitum pene labantem restituit, ingentique victoria potitus est. Ex hac tanta Nerviorum pertinacia, qui sibi murum ex cadaveribus fecerant, natum est proverbium, Romanorum perseverantia Nerviorum tandem vicit pervicaciam. *Oliver. Nerviorum*] Quos Tornacenses, seu Tornatenses quidam dici putant. Ita et Beatus Rhenanus existimat. Alii aliter.

Idem, &c.] Hoc contigit alio prælio, quod in Africa gessit contra Scipionem Magni Pompeii socerum, de quo supra dictum est. *Oliver.*

Legionis Martiæ] Sic illi legioni nomen imposuerat.

Aquiliferum] Aquilifer, id est, signifer. Signum enim legionis Aquila, nec nisi unius una, nec Socii quidem, cum in aliis pares, eam habuerunt. Et quia hæc præcipui imperii signum, subjungi sub eam Socios voluerunt, et Auxilia, non seorsum habere. Itaque per ipsas Aquilas numerabant Legiones. Aquilæ origo varie petitur. A Jove alii, qui hanc insigne militiæ habuerit. Quidam a Trojanis. Forte Romani repererunt a se, aut vicinorum exemplo. Sane rapacium aliquot animalium effigies assumi et præferri bello convenit, et varie olim fecerunt Romani. Nec enim solam Aquilam prisci illi, sed plura ejusmodi animalia prætulerunt, nata in pugnas aut raptus, ut Lupos, Minotauros, Equos, Apros, Porcos. Etiam prisci Germani ferarum imagines inter signa habuerunt. Aquilæ vero hæc dignitas etiam apud alias gentes fuit. Persis regale hoc signum. Forma Romanæ Aquilæ: Pinnas extendens summæ hastæ insistebat, ex auro vel argento, et fulmen sæpe unguibus tenebat, quasi jaculatura. Sed nec corpus ipsum Aquilæ magnum. Cum in hibernis esset Aquila, in sacello seu ædicula reposita, atque inde mota, cum educenda. Enimvero et olim Romæ signa in templo. Et sane reposita ea in ærario, templo Saturni, religionis causa, et custodiæ; quia pecunia ibi publica et argentum. Defigi etiam in terram solebat, etiam in ipsa pugna, cum ea in loco staret, nec impellerctur hostis. Sed et in cas-

tris defixæ stabant Aquilæ: ac inter prodigia erat, cum in hostem eundum esset non potuisse evelli. Olim quidem ipsa hasta ita solo infixa: at postea (ad custodiam, an ad delicias?) non ipsa hasta, ne macularetur aut absumeretur, sed loculi aut thecæ ferreæ in terram defixæ, et in eas immissa iuta hastæ cuspis. Isti loculi ferrei quadrati, in acutum desinentes, introrsum vacui efformabantur. *Lipsius.*

§ 20 *Cæterum ut humanæ virtutis actum*] More suo Valerius dissentit a Livio in hac Historia. Nam Livius Decade Secundi Punici Belli dicit: 'Post Cannensem cladem cum multæ civitates a Romanis defecissent, in primis Capua non parvum Romani imperii vinculum et columen descivit, ad quam recuperandam cum suas omnes Romani vires intendissent, nec minori animo defenderetur a Pœnis, longo bello et obsidione oppressi famem sentiebant propter depopulatos agros, prohibitamque sementem. Hanno dux Carthaginiensis ab Hannibale missus, qui operam daret, ut frumenti copia fieret Campanis, haud procul a Benevento castra posuerat; quem cum Furius Consul Romanus, cui illa provincia evenerat, per exploratores accepisset, frumentatum cum parte exercitus esse profectum, castra hostium cum expeditis militibus paulo ante lucem adoritur, tantumque pavoris injecit, ut si in plano castra posita fuissent, primo impetu capi potuissent; sed eos altitudo loci, et munimenta defendcrunt. Prima luce atrox prælium fuit, nec vallo modo tutabantur se Pœni, sed detrudebant quoque per ardua nitentes hostes. Vicit tamen pertinax virtus: nam Romanus Imperator ab incœpto desistere constituerat, quod sine militum suorum pernicie magna id obtineri non posse videret, jamque receptui canere jusserat, quum clamor militum aspernantium tam segne imperium, disjecit ejus consilia. Proxima portæ hostium erat cohors Peligna, cujus præfectus Vibius Accens vexillum trans vallum hostium trajecit, execratus inde seque cohortemque, si ejus vexilli hostes potiti essent, princeps ipse per vallum fossamque in castra hostium irrupit cum tota cohorte. Hunc deinde secutus est Valerius Flaccus, tertiæ legionis tribunus, cujus imitatione accensus T. Pedanus Centurio, vexillum e signiferi manibus ereptum, intra vallum conjecit, dicens: Et signum, et hic Centurio jam intra castra hostium erit. Quicunque me salvum, et vexillum esse voluerit, subsequetur. Nec retrectarunt ejus manipulares tam gloriosum certamen. Castra virtute horum capta, et direpta sunt, magnaque cædes facta: nam supra sex milia hostium cæsa, supra septem milia capta, cum alia ingenti præda.' *Oliv.*

Humanæ virtutis] Nam superiora duo Julii exempla divinæ vult esse virtutis. *Badius.*

Annibal Capuam] Imo Romani Capuam obsessuri erant absente Annibale. Livius lib. XXV. *Corradus.*

Capuam] Capua urbs Campaniæ, de qua alibi.

Pelignæ cohortes] Pelignum oppidum Latinum est, a quo Peligna cohors dicta, qui socii Romanorum, in eorum venerant auxilium. *Oliver.*

Execratus] *Execrari*, est dira quædam et imprecatoria verba sibi indicere, atque caput suum devovere, si fallat.

Tertiæ legionis] Communis agnominatio Legionum a numero fuit, idque discretionis causa, ut diceretur Prima, Secunda, Tertia, &c. Id autem ab ordine temporis et delectus, quo conscriptæ. Sed fuerunt et alia passim Legionum cognomina. Ab Imperatoribus Augusta, Claudia, Flavia. A locis hibernorum, ut Gallica, Cyrenaica, Scythica, Macedonica, Æ-

gyptiaca, Germanica, Italica, &c. A Diis cultis, Apollinaris, Minervia. Ab armorum præstantia, Ferrata, quæ tota e ferro. A loco, Fretensis, freto assita. Ab insigni forte scutorum, Fulminatrix. Item, Victrix, Gemina, Valens, Adjutrix, Pia, Fidelis, Felix, &c. *Lipsius.*

Convulsum signum] Scilicet e terra, in qua fixum fuerat.

Castrorum suorum] Quod illis exutus, et in fugam versus est.

§ 21 *Achilles cognominatus*] Hoc tamen cognomen Agellius L. Sicinnio Dentato tributum scribit lib. II. cap. 11. Et Festus in voce Obsidionalis. *Coler.*

Celtiberos] Celtæ cum ad Iberum consedissent, Celtiberi dicti sunt. Unde Lucanus: 'Profugique a gente vetusta Gallorum Celtæ miscentes nomen Iberi.'

Sagulum] Vestis militaris variis coloribus contexta. Virgilius: 'Virgatis lucent sagulis.'

Ille vero] Videlicet Cotius, aut forte idem Piresius, petiit etiam, ut essent juncti inter se jure hospitii, quando pax esset constituta inter Celtiberos et Romanos. *Badius.*

§ 22 *Ne C. Atilium, &c.*] Ita lego ex V. C. non *C. Acilium.* Ita etiam nominatur a Plutarcho et Suetonio. *Pighius. Nec Atilium quidem*] Conflato jam Civili Bello, Cæsar cum Massiliam venisset, objectæ sunt ei portæ: nam Massilienses erga Rempubl. in fide et officio fuerunt, Cæsarem vero contra Rempubl. arma sumpsisse credebant: quare iratus Cæsar, classem eo direxit, ubi commissa navali pugna, Atilius decimæ legionis miles, cum Massiliensium navem apprehendisset dextra, ea truncatus a nautis, læva puppim apprehendit; nec prius destitit, quam navem illam profundo submersit. Suetonius in Vita Cæsaris: 'Atilius navali ad Massiliam prælio, injecta in puppem hostium dextra, abscissa, memorabile illud apud Græcos Cynægiri exemplum imitatus, transilivit in navem umbone obvios agens.' *Oliv.*

Cæsaris partibus] Scilicet contra Pompeium.

Parum justa notitia] Quia non adhibita fuit eloquentia, quæ illi præclaro facinori conveniret. At vero Græci in laudando Cynægirum omnem dicendi copiam et ornatum adhibuere. *Oliver. Parum justa*] Id est, non satis ampla, vel quia Scriptores silentio præterierunt, (Lucanus tamen meminit,) vel quia non est verisimile unum hominem, et eum altera manu captum, navim tantam submersisse, nisi forte prius convulsam dicamus, et per unius infestationem non potuisse succurri rimas obstruendo. *Badius. Parum justa notitia*] Suetonius quoque, cum alios auctores non haberet, sumsit ex Valerio nostro; quod inde colligo, quia idem exemplum cum Cynægiri Atheniensis confert, de quo, præter Herodotum et Justinum, lege Ammianum lib. XXVI. qui et Callimachum nominatum fuisse scribit. *Colerus.*

At Cynægirum] Hoc gestum est bello Persico, quod Athenienses adversus Darium Persarum Regem gesserunt, de quo Justinus lib. II. 'Cynægiri quoque militis,' inquit, 'Atheniensis gloria magnis Scriptorum laudibus celebrata est, qui post prælii innumeras cædes, cum fugientes hostes ad naves egisset, onustam navem dextra manu tenuit, nec prius demisit, quam manum amitteret; tum quoque amputata dextra manu, navem sinistra comprehendit; quam et ipsam cum amisisset, ad postremum morsu navem detinuit. Tantam in eo virtutem fuisse dicunt, ut non tot cædibus fatigatus, non ambabus manibus amissis victus, ad postremum truncus, et veluti rabida fera dentibus dimicaverit.' *Oliver.*

§ 23 *Classicam Atilii*] Hoc Bello Civili gestum est, quod inter Cæsa-

rem fuit atque Pompeium, juxta Dyrrhachium: nam cum Cæsar ad expugnandam arcem Dyrrhachii, ubi commeatum omnem et belli apparatum Pompeius reposuerat, exercitum duxisset, Pompeius breviori itinere per mare navigavit, quo Cæsarem, si fieri posset, celeritate præveniret. Quod ubi vidit ex voto sibi non cessisse, (nam Cæsar paulo ante illius adventum sedes occupaverat,) locum, qui dicitur Petra, haud procul a mœnibus Dyrrhachii positum cepit: ibique castra locavit. Erat autem locus ille sic navigationi opportunus, ut ex tota Asia, et regionibus, quas Pompeius teneret, commeatus eo facile comportari possent. Hunc igitur locum Cæsar munitionibus undique claudere cœpit, ut obsidione Pompeius et fame premeretur, quod parum sibi profuit. Nam cum locus ille, ut dixi, ad commeatum ex multis partibus recipiendum esset accommodatus, majori ferme inopia obsidentes, quam obsessi laborabant. Pompeius tamen tantam indignitatem ferre non potuit, ut qui numero militum superior esset obsideri se pateretur: inde ergo erumpere statuit cum exercitu: quod cum fecisset ea parte, qua erat castellum, quod a Scæva fortissimo viro cum præsidio tenebatur, statuit id expugnare castellum, quod tanta pertinacia, fortitudine, cum aliorum militum, tum in primis Scævæ centurionis defensum fuisse constat; ut in castello nemo fuerit omnino militum, qui non vulneraretur; quatuorque ex una cohorte Centuriones oculos amiserint, et cum laboris sui periculique testimonium afferre vellent, millia sagittarum circiter triginta in castellum conjecta Cæsari renuntiaverunt, scutoque ad eum relato Scævæ Centurionis, inventa sunt in eo ducenta triginta: quem Cæsar, ut erat de se meritus et de Republica, donavit millibus ducentis æris, atque ab octavis ordinibus ad primipilum se traducere pronuntiavit: ejus enim opera castellum conservatum esse ex magna parte constabat. Cohortem postea duplici stipendio frumentoque, et aliis militaribus donis amplissime donavit. De hoc Scæva Suetonius in Vita Cæsaris: 'Scæva,' inquit, 'excusso oculo, transfixus femore et humero, centum et viginti ictibus scuto perforato custodiam portæ commissi castelli retinuit.' Lucanus de hoc multa libro sexto. *Oliver.*

M. Scæva] In Campensi, aliisque Mss. libris, centurionis hujus nomen plene exprimitur, *M. Cæsius Scæva.* Atque ita in Suetonio restituendum, ubi *Cassus Scæva* legitur. In Appiano item Alexandrino *Minucius Scæva*, non minus mendose. Quo nominum errore insuper accidisse suspicor, ut istic de duobus, uno Scæva, et altero Minucio hæc historia scribi videatur, quam uno consensu Cæsar, Lucanus, Suetonius, ac Valerius uni adscribunt. *Pigh.*

Mitteretur] Idem liber, *niteretur.* Quod omnibus modis amplector. *Coler.*

Stragem] Scil. cadaverum.

Cujus capite, humero, femore saucii, oculo eruto cæci, scutum 120. *ictibus perfossum apparuit*] Non simplicimenda contaminatus est locus. At nullus auctorum, qui hujus rei mentionem faciunt, in eo prælio periisse Scævam scribunt, quod tamen ex Valerii verbis colligere est. Lucanus quidem labore ac vulneribus defectum, ac exanguem a commilitonibus pugna elatum canit, cum a Cæsare subsidium castello periclitanti mitteret: 'Nam sanguine fuso Vires pugna dabat, labentem turba suorum Excipit, ac humeris defectum imponere gaudet.' Plutarchus item suorum amplexibus tuto relatum dicit. Suetonius custodiam portæ commissi castelli retinuisse: Cæsar ejus opera castellum magna ex parte conserva-

tum, ideoque virtutis ergo Scævam primipilatu milibusque æris ducentis donatum refert. Atqui Valerius ipsum corruisse, corpusque ejus vulneribus multis saucium apparuisse ait, ut vulgata sonant exemplaria; sed in Mss. omnibus dictio *corpus* omittitur, quæ profecto videtur e Glossis insuta. Nam in Susiano, Pulmanniano, ac Wincheliano legimus ita: *Cujus capite, humero, femore saucio, oculo eruto, scutum, &c.* Item in aliis similiter; nisi quod *saucium* in his habetur, atque in Cauchiano *cæsum*, pro *scutum*; in Atrebatensi, *sectum*; in Campensi vero, *secutum*. Ex qua quidem varietate colligo, duo vocabula istic perperam in unum contracta librariis reliqua etiam mutandi occasionem dedisse, omnemque textum corrumpendi. Nam qui *cæsum*, vel *sectum*, in Codicibus repererunt, *saucium* antea quoque legendum esse, atque *corpus* subintelligi, vel desiderari existimarunt. Nobis autem pro *cæsum*, *sectum*, vel *secutum*, legi debere videtur, *cæci scutum*, totamque sententiam ita restituendam esse, salvo tamen aliorum meliore judicio, opinamur: *Cujus capite, humero, femore saucii, et oculo eruto cæci, scutum centum et viginti ictibus perfossum apparuit.* Etenim hæc iisdem pene verbis, aut certe eadem omnino sententia Suetonius refert, qui duo hæc fortitudinis rara exempla de Scæva et Atilio videtur ex nostro desumsisse Valerio: 'Nec mirum,' inquit, 'si quis singulorum facta respiciat, vel Cæsii Scævæ centurionis, vel C. Atilii militis, ne de pluribus referam. Scæva excusso oculo, transfixo femore et humero, centum et viginti ictibus scuto perforato, custodiam commissi castelli retiuuit. Atilius navali ad Massiliam prælio injecta in puppem hostium dextra et abscissa, memorabile illud apud Græcos Cynægiri exemplum imitatus, transiluit in navem, umbone obvios agens.' Hæc Suetonius. *Pighius. Femore saucii*] Pighius sanavit locum, sed non persanavit. Mihi omnino proba lectio, quæ liber Danielis: *Cujus capite, humero, femore saucio, oculo eruto scutum.* Non debuit Pighius τὸ *cæci* Valerio oggerere. *Coler.*

Jactura] Id est, amissione oculi victus.

Tuum vero, &c.] Cum Cæsar non satis haberet, præscripsisse omnem occidentalem partem, in Britanniam, quæ alter orbis traditur a Poëtis, trajicere voluit: et cum forte expectaret, ut æstus decurreret, et vadum relinqueretur, ut sui transire possent, Scæva cum quatuor militibus in scopulum nave trajecit. Britanni eos aggrediuntur, solus hic Scæva telis, quæ satis essent quinque militibus, tota die pugnam sustinuit. Laudat ergo Scævam, quod fortiter in navi fecerit, et veniam petierit a Cæsare, quod non fortiter pugnasset, sicut forte voluisset Imperator, cum tamen supra humanas vires pugnaverit. *Oliver. Tuum vero, &c.*] Adducit hic autor aut tertium, quod potius dicam, militem Cæsarianum, aut eundem Scævam, qui priusquam ad Dyrrachium caderet, egregium edidit in Britannia facinus. *Badius. Tuum vero Scæva inexuperabilem spiritum*] Vulgo, *Scævola.* Mendose rursus, nam in Mss. omnibus *Scæva* vocatur, videturque de eodem adhuc loqui Valerius, quem Lucanus scribit in Galliis sub Cæsare ex gregaria militia ad centurionatum multo sanguine promotum fuisse: 'Scæva viro nomen, castrorum in plebe merebat Ante feras Rhodani gentes; ibi sanguine multo Promotus Latiam longo gerit ordine vitem.' Et Plutarchus ipsum militem Cæsaris in Britannia centuriones ab hostibus in palude oppressos servasse refert; Ἐν δὲ Βρεττανίᾳ τῶν πολεμίων εἰς τόπον ἑλώδη καὶ μεστὸν ὕδατος ἐμπεσοῦσι τοῖς πρώτοις ταξιάρχαις ἐπιθεμένων, στρατιώτης Καίσαρος, αὐτοῦ τὴν μάχην ἐφορῶντος, ὡσάμενος εἰς μέσους,

κ. τ. λ. Quæ eadem Valerius hoc loco. Non igitur hæc exempla diversorum sunt, ut vulgati volunt Codices. *Pighius.*

Parte rerum] Scilicet in mari, et in terra, quæ duo sunt præcipua elementa, quibus rerum natura consistit: nam vocem, qua usus est ad Cæsarem in terra, virtuti comparat, qua usus est in mari. *Oliver.*

Britannicæ insulæ] Quæ Angliam et Scotiam continet, atque est insula totius Europæ maxima, quam Julius Cæsar summa virtute primus ingressus. Vide Cæsarem de Bello Gallico lib. v.

Ceteris] Id est, commilitonibus, qui quatuor erant, regressis rate ad littus. *Badius.*

Quinque militum, &c.] Tela quæ quinque militibus sufficere potuissent, si a mane usque ad vesperum dimicassent. *Oliver. Quinque militum*] Tot enim ascenderant in scopulum ab hoste tuendum, sed quatuor abierant, relictis manenti telis. Unde unus quinque militum munus obiens, quinque militum adegit in corpora hostium pila. *Badius.*

Umbonis] Umbo proprie umbilicus, hoc est, media pars scuti.

Ira ac pudor] Ira quod vinceretur ab uno. Pudor, quod unus tantæ multitudinis impetum sustineret. *Oliver.*

Tragula] *Tragula* dicta quod scuto infixa trahatur. Hispani ea usi apud Livium: sed et Galli apud Cæsarem. Usi et Romani. Validum fuit telum, hamatum, forte ob etymon illud a trahendo. Hoc telo Cotta tam validam plagam inferebat, ut percussum per loricam, per latera transfigeret, et velut clavo terræ affigeret. Vegetius 'tragularios' vocat, qui ad manuballistas vel arcuballistas sagittas dirigebant. *Lipsius.*

Galea] Galearum forma hæc: Antrorsum apertæ, et ferri aliqua eminentia, sed repandi, unde et Silæ dictæ Festo. Ad latus et malas utrasque Bucculæ, sic dictæ, quod buccas tegant. Unde Bucculatii, qui has parant, conficiuntque. Sidonius 'flexiles laminas' vocat, sic aptas, ut penderent a casside, et flecterentur. Ab imis bucculis lora, quibus stringerentur ad guttur et firmarentur: Suidas ὀχεῖς vocat, 'Vincula' Sidonius. Veteres clausas, et vultui appressas undique galeas, more nostrorum Equitum, vix habuerunt. Hinc illa vox Cæsaris in acie Pharsalica: 'Miles, faciem feri,' quæ scilicet, nisi a scuti objectu, nuda. In galeis habebant Cristas, in quibus mira et propria quædam superbia, an lascivia Romanorum, et valde sibi in iis placebant. *Lipsius.*

Loricis] Id est, integumentis, quæ ex loris olim fieri solebant. Plerique militum non habebant loricas hamatas, sed partem æris aut ferri procusam, quæ summum pectus tegeret: nam ima ventris satis scutum muniebat. Fuit adsimile quiddam hodierno pectorali, sed minus longum, et æquabiliter quadrum. Et vocabant Pectorale, a re et usu, quod pectori tegendo. De corio etiam crudo Pectoralia faciebant, et e ferro. Hoc genus appellat Polyænus ἡμιθωράκια, *Semiloricas*. Pausanias veterum et Homericas loricas describens: 'Duæ,' inquit, 'erant æreæ partes, illa quidem pectori, et iis quæ circa ventrem, apta, hæc ut dorso tegmen esset.' Vocabant Gyala, sive Cava et incurva, a forma. Illam antrorsus, hanc retrorsum inducebant, deinde fibula utramque jungebant. Ecce adsimiles, aut ipsas nostras loricas hodiernas. Fibulæ item in latere utroque loricas istas jungebant. *Lipsius.*

§ 24 *Sed, &c.*] Contig. A. U. CCCXCIX.

Certi autores] Scribitur hoc a M. Varrone Linguæ Latinæ teste certissimo: similiter ab Aulo Gellio viro

gravissimo. Pari ratione a Solino, qui de hoc sic breviter tradit: 'Prævaluisse fortitudine apud Roman. L. Sicinium Dentatum, titulorum numerus ostendit.' Tribunus hic plebis fuit non multo post exactos Reges, Sp. Tarpeio, A. Haterio Coss. Idem ex provocatione victor octies, ac quadragesies quinquies adversas habuit cicatrices, in tergo nullam notam: spolia ex hoste tricies quater cepit; in phaleris, hastis, pilis, armillis, coronis trecenta duodecim dona meruit: novem Imperatores, qui opera ejus vicerant, triumphantes prosecutus est. Huuc ob fortitudiuem Achillem tradunt fuisse nominatum. Dionysius quoque Halicarnassæus multa de hoc viro tradit, quæ longum esset recensere. Idem etiam facit Plinius de Natur. Hist. lib. XXII. cap. 5.

Centies et vigesies] Ita Appianus quoque. Majorem numerum apud Cæsarem et Plutarchum legisse me recordor. Florus quoque libro quarto numerum Valerianum adserit. *Colerus.*

Vigesies] Lib. Daniclis, *vicies*. Et ita Plinius lib. IV. cap. 1. et lib. VIII. c. 28. Iterum lib. XXII. c. 5. Agell. lib. II. cap. 2. Dionysius lib. X. apud quem male scriptum Σίκκιος pro Σικίνιος. *Coler.* Est tamen et Siccia gens apud Roman.

Traxisse, &c.] Quasi major pars victoriæ ejus esset.

Tergo] Unde nunquam terga vertisse hosti probabatur.

Totius civitatis] Ut magis in L. Dentatum, quam in imperatorem oculos conjicerent.

Pompa] Ordine sequentium, in quo etiam victoriarum insignia præferebantur.

Coronæ] Solebant Imperatores parta victoria suggestum, aut tribunal conscendere, et convocato exercitu, pro concione milites laudare ac gratias agere. Sallustius Jugurth. Tacitus secundo Annalium, Livius lib. VII. Etiam nominatim, si quorum singularem in prælio virtutem animadverterant, prædicare, testem habeo Plutarchum in Coriolano, Livium lib. X. extremo, Ammianum lib. XXIV. Laudibus enim non minus, quam præmiis animi militum gaudent, ut scribit Livius lib. II. Sæpe tamen satis non fuit laudasse, prædicationi enim adjungebant varia dona. Distribuebant autem imprimis coronas, quas varias fuisse scimus ex Ciceronis Verrinis, Tertulliano de corona militis, Livii libro septimo, Polybii libro sexto, Zonaræ lib. II. Suetonii cap. 45. Plutarchi Mario, Plinii lib. VII. cap. 28. et lib. XXIII. cap. 3. cum aliquot sequentibus. De iis Agellius, (ita enim A. Gellium nunc vocant,) Noct. Att. lib. V. cap. 6. 'Militares,' inquit, 'coronæ multifariæ sunt, quarum quæ nobilissimæ sunt, has ferme esse accepimus, triumphalem, obsidionalem, civicam, muralem, castrensem, navalem.' Ubi etiam causæ eorum nominum accurate explicantur, ut et apud alios in symbolis. Novum genus coronarum a Caligula inventum observavi, quas ipse Solis, Lunæ, siderumque specie distinxit, et exploratorias appellavit, Sueton. in ejus Vita cap. 24. Etiam torques distribuerunt. Probat Vegetius, et Tacitus secundo Annalium. Adde auxiliares milites a Romanis aureis torquibus donatos, ac cives non nisi argenteis: coronas tamen aureas, quod magis miramur, cives acceperunt: eam quis primum acceperit, non constat; at A. Posthumium Dictatorem primum eam contulisse certum est. Videndus Plinius lib. XXXIII. cap. 2. Item armillas. Testis Livius libro decimo extremo, Juvenalis Satyra ultima, Festus in Armillas. Item phaleras. Testis Suetonius in Augusto, Juvenalis eadem Satyra, Solinus cap. 6. Etiam in monumentis suis Romani milites hanc gloriam non sprevcrunt, ubi dona mi-

litiæ accepta enumerata sæpe videmus. Fragmentum unius inscriptionis proponendum putavi: DONIS. DONATO. AB. DIVO. TRAJANO. AVG. TORQVIBVS. ARMILLIS. PHALERIS BELLO. PARTHICO. De distributione horum donorum memoria quoque in nummis: unus Imp. Cæs. Ner. Trajani optimi repertus est. Item hastas. Testis Pompeius Festus in voce Hasta, et in Optionatus. Item vexilla. Divus Octavianus M. Agrippam in Cilicia post navalem victoriam cœruleo vexillo donavit, Suetonio teste. Eadem de re etiam lapides veteres meminerunt: DONATO. HASTIS. PVRIS. V. VEXILLIS. VIII. CORONIS. MVRALIBVS. II. VALLARIBVS. II. Item corniculos. Livius lib. X. 'Equites,' inquit, 'omnes ob insignem multis locis operam corniculis, armillisque argenteis donat.' Item vestes. Livius: 'Data ex præda militibus æris octogeni bini, sagaque et tunicæ, præmia illa tempestate militiæ haud quaquam spernenda.' *Stewechius.*

Torques CLXXXIII.] Delendos nomerus centenarios. Sic enim Agellius et reliqui. *Colerus.*

Armillæ] Ornamenta brachiorum, a tegendis armis, id est, superioribus brachiorum partibus. *Oliver. Armillæ* CLX.] Agellius: *Armillis plus centum sexaginta.* Porro ex Varrone hæc sompserat Valerius, quem et Fulgentius compilavit in libello de prisco sermone. Verba ejus subscribam: 'At apud Romanos Varro scribit Siciuiom Dentatum centies et vicies pugnasse singolari certamine, cicatrices habuisse adversas quadraginta quioque, post tergum nullam, coronas accepisse XXVI. armillas CXL. et istom primom sacrum fecisse Marti.' Mendosus locus. Lege: 'armillas CLX.' De hoc Sicioio exstat breviarium in Antiquitatibus Fabritii. *Colerus.*

EXT. § 1 *Ille quoque*] Campani, ut supra diximus, cum ad Hannibalem defecissent, et Romani deinde civitatem illorum, torpescente jam Hannibalis fortuna, in suam potestatem redegissent, Fulvius Flaccus Consul, asperioris ingenii homo, principes civitatis, qui defectionis autores extiterant, Cales et Theanum ducendos curavit, ut de illis supplicium sumeret contra collegæ sui voluntatem, qui rem tantam ad Senatum rejiciendam esse censebat. Ille veritus futurum quod evenit, ut a collega super hac re literæ ad Senatum mitterentur, idque fore a sibi impedimentum, quo minus suam in Campanos voluntatem expleret, præveoit ipsum celeritate sua. Nam cum equitatu profectus nocte est Theanum, et de Campanis, qui illic habebantur, sumpto supplicio, properat Cales proficisci, et cum jam producti essent Campani, ut capite multarentur, literæ supervenerunt a Senatu, quibus finem exigendæ pœnæ de Campanis statuere cogebatur: quas acceptas, nec resolutas, cum in gremio reposuisset, præconi imperavit, ut lictorem lege agere jubaret: quod cum fecisset, ea quæ de Jubellio in litera continentur, acta sunt. *Oliver.*

In unum] In unum permixtus est, quia uxore et liberis interemptis, super hoc pectori gladium infigens, expirans corruit. Et ita multorum cadaverum cruor in unum confusus est. *Oliver.*

Calibus] In eo oppido Campaniæ.

Propter Campanam perfidiam] Quia Campani ad Hannibalem defecerant.

Capitali supplicio adficiendos judicaret] Imo, cum id evenit, jam maxime supplicio eos adficiebat. Bene igitur, *adficiendo vindicaret.* Lipsius.

Sugillare] Notare, ut per cædem suam ac liberorum, et conjugis, Fulvii crudelitas ad invidiam esset insignis. *Oliver.*

§ 2 *Age, &c.*] Cambyses Cyri Regis Persarum filius per quietem monitus est Mergidem regnaturum, seque reg-

no expulsum iri. Veritus ergo, ne a fratre regno pelleretur, Comctem, ut vult Justinus, vel Prexaspem quendam, ut Herodotus, misit, qui fratrem interficeret. Ipse vero telo casu quodam femore ictus, diem suum obiit. Interea Magus quidam, nomine Mergis, regnum occupavit, antequam Rex periret. Ubi Cambyses Mergim regnare intellexit, Prexaspem interrogat, cur mandatum suum non sit executus. Credebat enim Mergidem hunc fratrem suum esse. Ille affirmabat se fratrem illius occidisse, ut re vera fecerat: Rex Prexaspem in carcerem conjici jubet: quo facto, haud ita multo post Rex moritur, Prexaspes carcere liberatur. Qui postea in locum editum ascendit, quasi, simulata stultitia ridiculum quid dicturus esset, et congregato populo, (convenerant enim omnes, mirantes quidnam facturus esset,) confessus est se Mergim Regis fratrem illius jussu interfecisse. Quo facto, se præcipitem dedit. Principes civitatis, etsi antea dubitaverant, hunc, qui regnaret, Cambysæ fratrem, quanquam et ipse Mergis appellaretur, atque illi persimilis; tamen quia nunquam prodibat in lucem, et maxime confessione Prexaspis jam pro certo habere cœperunt, hunc fratrem Regis non esse. Huc accedebat, quod cum Rex multas concubinas, filiam quoque Gobriæ cujusdam Principis, haberet, pater, ut rem exploratam haberet, filiæ præcepit, ut diligenter animadverteret, cum Rex profundiori somno captus esset, numquid aures haberet. Nam huic Cambyses, dum esset in regno, aures jusserat avelli, ut dignosceretur a fratre, cui et vultu et nomine similis erat. Filia mox detulit ad patrem, sine auribus Regem esse. Hæc cum rem certam fecissent, hunc, qui regnaret, Cambysæ Regis fratrem non esse, multi ex principibus civitatis conjurant patriam tyrannide liberare. Itaque cum Gobrias et reliqui secum primores civitatis ad regiam armati convenissent, a cæteris, quos ad sui corporis custodiam Rex habere consueverat, prohibebantur ultimam portam intrare, ibique cum Gobrias Mergim Regem amplexus humi se prostravisset, unusque ex sociis telum in corpus Regis demittere dubitaret, ne, dum Mergim vulnerare petit, Gobriam quoque transfigeret, Telum, inquit Gobrias, per utrumque corpus agas, dum hic pereat quam celerrime. In hac historia Valerii opinionem secuti sumus, qui multum dissentit a Justino de Mago illo, qui se per dolum Regem fecerat. *Oliver.*

Magorum tyrannide] Præsertim Mergidis, qui se fratrem Cambysæ mentiebatur. *Badius.*

§ 3 *Leonidas*] Cum Xerxes, Persarum et totius Asiæ Rex, exercitum infinitæ multitudinis, utpote decies centena milia militum, in Græciam traduceret, ut eam suo imperio subigeret, Lacedæmonii Leonidam principem civitatis cum trecentis civibus miserunt, qui in angustiis Thermopylarum se Persis offerret, transitum eorum in Græciam prohibiturus. Est autem mons longissimus, qui ita Græciam dividit, sicut Apenninus Italiam, teste Livio de Bello Macedonico lib. v. Strabo vero vult esse angustias montis Œtæ, ut supra diximus. Ibi Leonidas cum trecentis civibus, quos secum duxerat, tanta virtute dimicavit, ut non solum multos ac prope innumerabiles ex hostibus de monte repulerit, sed etiam Rex ipse ter de sede sua consternatus fuisse dicatur. Multos ex satellitibus, quos ad custodiam sui corporis servabat, quosque ἀθανάτους, hoc est, *immortales* appellabat, Leonidas superavit, et docuit esse mortales. Itaque apparebat Xerxem sibi transitum in Græciam viribus quidem aperire non posse, nisi agrestis incola Regi locum aperuisset, per quem in cacumen montis

evadere posset. Rex illum multis muneribus donatum multitudini suæ ad montem scandendum ducem dedit, quos cum jam superiora loca tenentes Leonidas conspexisset, demum cognovit se diutius resistere non posse, nec eo tamen remissior ad pugnam est factus: quin etiam suos ita allocutus est, ut diceret, eos ita prandere oportere, tanquam cœnaturos apud Inferos. Hi duci suo, tanquam victoriam ac triumphos promisisset, intrepide parucrunt, et ita pugnantes omnes pro patria fortiter occubuerunt, multis tamen prius ex hostibus interfectis. Unde de hoc Strabo lib. IX. in Descriptione Thermopylarum: 'Leonidas,' inquit, 'sane paucis adjunctis finitimis, contra tot Persarum milia hominum valentissimorum tunc ope locorum obstitit, donec alio per montana circumeuntes tramite barbari, ipsius Leonidæ commilitones conciderunt, et nunc in communem cunctorum tumulum eorum Polyandrion extat, et insculpta in columna Spartanorum gloria.' *Oliver.*

Neptuno quoque, &c.] Quia dicitur Xerxes Byzantium ponte junxisse, vel quod mare navibus stravit, ut dicit Justinus. Propterea compedes videtur injecisse Neptuno. *Oliver.* *Neptuno*] Vide Herodotum. Juvenalis: 'Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigæum.' Eadem libro II. Pausanias in Lacon. Orosius libro secundo, capite nono. Diodorus Siculus. Xerxes omnino Hellesponto, Neptuno, Soli malum minatus fuerat. Montes etiam in planum deduxerat, convexa vallium æquaverat, maria pontibus straverat, ut Justini verbis dicam. Meminit ejus et Arnobius lib. I. adversus gentes. Et memorabile est Epitaphium Alphei: Οὐρεὰ μὲν καὶ πόντον ὑπὲρ τύμβοιο χάρασσε, Καὶ μέσον ἀμφοτέρων Μάρτυρα Λητοΐδην Ἀενάων τε βαθὺν ποταμῶν ῥόον. *Coler.*

Cœlo tenebras] Nihil hic movercm, nisi me moveret liber Danielis: *et chao tenebras.* An legendum, *coho tenebras?* id est, *cœlo.* Festus: 'Cohum Poëtæ cœlum dixerunt a chaos, ex quo putabant cœlum esse formatum.' Sed cui persuadebo Valerium ex ultima illa antiquitate repetito verbo usum? Alio pro hoc vulnere emplastro opus. In libro altero Parisiensi, quod Lavernii cujusdam nomen præferebat, scriptum inveni: *et cœlo chaos minitantem.* Aut ego vehementer fallor, aut aliquis sciolus, ex Festi loco ad chaos, illud *caho* adscripserat oræ libri Danielis. Hinc adeo facile colligas *chaos* germanam esse apud Valerium lectionem, cui aliquis tenebrio illas etiam tenebras obduxerat. Nam *chaos* tenebræ dicuntur. Glossarium: χάος, *tenebræ.* Nec attinet hic dicere Xerxen per *chaos* sive *tenebras* intelligere *nimbos sagittarum.* Nam id quilibet adsequitur. Huc traho, quod idem Valerius infra scripsit cap. 7. 'Referente quodam sagittis Persarum solem obscurari solere.' *Colerus.*

Ultimam desperationem] Præter laudatos alios Auctores, addo Polyænum Stratag. lib. VIII. In numero occisorum non conveniunt. CCC. fuisse ex Herodoto Valerius et Seneca. Idem Cic. II. de Fin. Ælianus, et Front. Ex quorum unanimi consensu pene labor, ut Diodorum, Justinum, Orosium corrigendos censeam. Sed isti omnes Herodotum secuti sunt. Et ego quoque memor sum tituli illius Plutarchi περὶ τῆς Ἡροδότου κακοηθείας. *Idem.*

Occidere] Id est, occumbere.

§ 4 *Othryadæ*] Athenienses et Lacedæmonii de agro Thyreatium invicem dissidebant, et cum de hoc utrinque exercitus pugnaturi constitissent, ne magnam cladem acciperent, totius belli fortunam trecentis militibus commiserunt, qui utrinque pro suo dimicarent exercitu, et dum hi pugnarent, reliqui omnes in castra discederent. In hac pugna tanta ani-

morum pertinacia certatum est, ut cæteri omnes occubuerint, unus tantum Othryades pugnæ superstes extiterit; qui, ne solus in castra rediret, seipsum inter hostilia cadavera gladio transfixit, et sanguine proprio scuto suo literas inscripsit, 'Vici.' Deinde cum e castris utrinque omnes exissent ad colligenda cadavera, ut sepulturæ mandarentur, nec aliqua ratione secerni posset, utri victi victoresve fuissent, Othryadæ corpus inter cadavera Atheniensium repertum est, cum scuto in quo victoriæ titulus erat inscriptus: ex quo cognitum est, ipsum victorem superstitem fuisse, et ita consensu Atheniensium Lacedæmonii Thyreatium agrum spatio quidem angustum, sed laudibus amplum, principes possederunt. *Oliver. Othryadæ*] Herodotus, Plutarchus in Parallelis, Strabo, Suidas auctores. Pausanias quidem hujus πλὴν ἑνὸς Σπαρτιάδου meminit. Addo et Senecæ locum, qui extat in Suasoriis: 'Othryades pene a sepulchro victor digitis vulnera gessit, ut trophæa Laconum inscriberet, et dignum Deo in Spartano sacramento virum, cujus ne literæ quidem fuere sine sanguine.' Locus male distinctus et correctus. Sic lege, 'en dignum Deo,' &c. Non omitto illud Crinagoræ adscribere: Ὀθρυάδην Σπάρτης τὸ μέγα κλέος. *Coler.*

Morte] Alii non *morte*, sed *mors*, legunt, quibus libentius accedo propter particulam, *quoque;* ut sit ordo: *Pugna quoque pariter ac mors Othryadæ speciosa est.* Badius.

Spatio] Quia parvo spatio circumscriptus erat locus ille. Ordo autem literæ est, solum Thyreatium latius laude quam spatio cernitur, speciosa pugna pariter, ac morte Othryadæ. *Oliv.*

Tantum non, &c.] Id est, ferme, et quasi post mortem suam: nam parum aberat a morte, cum sanguine suo victoriæ titulum scuto superinscripsit, ac si diceret, in ipso mortis articulo. Et est modus dicendi *tantum non,* pro 'ferme,' Valerio propemodum peculiaris. *Oliver.*

Post fata sua in sinum patriæ, &c.] Id est, post mortem voluntariam: noluit enim supervivere cæteris cæsis, ut qui ejus scripta legerunt interpretati sunt. Potuit tamen fieri, ut, accepto letali vulnere, sed spiritu nondum sopito, ea scripserit, et eo solum vicerit, quod cæteri similia scribere aut non potuerint, utpote jam defuncti, aut non curaverint, minus pro patriæ gloria attenti. *Badius.*

§ 5 *Excellentissimos, &c.*] Epaminondas bellicæ artis gloria præstans primus docuit Lacedæmones, qui Græciæ regnum occupaverant, vinci posse, et eorum opus frangi. Nam apud Leuctra primo fudit atque fugavit illorum exercitum cum Cleombroto duce, qui tanta cum spe fuerat a Lacedæmoniis adversus Thebanos missus, ut nihil prorsus de victoria dubitarent: qui cum ad Leuctra venisset, ac diligenter hostium vires et consilia coguovisset, tandem intellexit illos omnibus rebus esse superiores, sed quoniam tanta cum opinione civium venerat Cleombrotus, ut redire non posset, nisi cum magna civium offensione, rem pugnæ commisit, et a Thebanis, Epaminonda duce, superatus, magnam patriæ suæ cladem intulit, adeo ut nisi esset accitus ex Ægypto Agesilaus, actum fuisset de rep. Lacedæmoniorum. Erat enim ad eam necessitatem perventum, ut mulieres arma sumere coactæ fuerint, ad urbis mœnia defendenda. Rursus apud Mantineam, cum utrinque exercitus constitissent, veritus Thebanos in acie segnius pugnaturos, his verbis et oratione hortatus est, ut diceret, captivitatem uxorum, liberorum, patriæ sibi ante oculos proponerent, ipsius quoque urbis mœnia solo paulo post adæ-

quanda, nisi fortiter agerent. Quibus animati Thebani cives, Lacedæmonios acri pugna superarunt. Frontinus lib. I. cap. 11. 'Epaminondas,' inquit, 'dux Thebanorum adversus Lacedæmonios dimicaturus, ut non solum milites viribus suis, verum etiam affectibus juvarentur, pronuntiavit in concione, destinatum Lacedæmoniis, si victoria potirentur, omnes virilis sexus interficere, uxoribus autem et liberis in servitutem adductis, Thebas diruere. Qua concione concitati primo impetu Thebani, Lacedæmonios expugnaverunt.' De hoc viro et Cicero in Epistolis ad L. Lucceium. Dicit enim: 'Quem nostrum ille moriens apud Mantineam Epaminondas non cum quadam miseratione delectat? qui tum denique sibi spiculum avelli jubet, postquam ei percontanti dictum est clypeum salvum esse, ut etiam in vulneris dolore æquo animo cum laude moreretur.' *Oliver.*

Invictamque ad id tempus, &c.] Quia etsi multi ex Lacedæmoniis oppressi sunt publice, tamen omnium bellorum ad id tempus superiores extiterant. *Oliver.*

Leuctra et Mantineam] Leuctra oppidum est Bœotiæ, haud procul ab Helicone, teste Strabone lib. IX. in descriptione Bœotiæ. Dicit enim: 'Lebadia sita est inter Heliconem et Choroneam medio, juxta Coroneam. Leuctra in eo tractu sunt, ubi Epaminondas, Lacedæmonios ingenti superans prælio, eorum calamitatis et cladis initium reperit. Ex eo enim tempore Græciæ principatum ultra recuperare nequierunt, quem prius adepti tenebant, præsertim posteaquam secundo apud Mantineam congressi rem infeliciter gesserunt. Unum tamen illis, quanquam hunc in modum afflictis, permansit, ut nullorum aliorum ditioni subacti sint, usque ad Romanorum imperium, a quibus eis habitus perdurat honos, propter regendæ civitatis probitatem. Monstratur sane locus ipse in via quæ ex Plateis ducit ad Thespias.' Mantinea vero fuit in Arcadia, eodem teste, sed, ut vult, nunc non extat. Nam Epaminondas, inquit, Mantineam, superatis secunda pugna Lacedæmoniis, illustrem reddidit, in qua et ipse obiit, hæc autem evanuit. *Oliverius.*

Clypeus suus salvus esset] Quia turpissimum erat clypeum abjicere.

Melius et auctius] Quia fama virtutis meæ apud posteros æterna manebit. *Sed melius et auctius initium*] Vulgo, *altius.* In Canch. cod. *auctius initium.* Sane eleganter. Addit enim: *Nunc vester Epaminondas nascitur, quia sic moritur.* Constat autem nascentia augeri. *Pighius.*

§ 6 *Ac nec Theramenis, &c.*] Subactis Atheniensibus, ut diximus in capite de Somniis, Lysander Lacedæmoniorum dux triginta prætores imposuit, qui paulo post facti sunt triginta tyranni. Nam illorum opera sublato de medio Alcibiade, cujus metu reprimebantur, sævire cœperunt in plebem Atheniensem, et in populum universum crudelem tyrannidem exercere. Nam tanti ultoris, videlicet Alcibiadis, metu liberati, miseras urbis reliquias cædibus et rapinis crudeliter exhauserunt: quod cum Therameni vehementer displiceret, eorumque libidinibus sæpissime obstaret, injecto falso crimine in carcerem conjecerunt, eique venenatum poculum paulo post hauriendum miserunt, quod cum forti animo et indubitanter hausisset, quod intra poculum venenatum missum in fundo remanserat, tunc terræ incussit, dicens, Hoc Critiæ propino. Erat autem unus ex triginta. Hi vero fuerunt a Thrasibulo ejecti, et Critias interemptus. *Oliv.*

Clarum edere sonum] Græci κοτταβίζειν dicunt, quorum et hic mos proprius, de quo doctissimus Lipsius in

Antiquis. *Coler.*

Renidensque servo publico, qui eam tradiderat] Vera lectio remansit in Atrebatensi, Gemblacensi, Susiano, et Pulmanniano: *Renidensque servo publico, qui eam tradiderat*, subintellige, *dixit*. In Wincheliano *Ridensque* legitur. Atque hæc conveniunt Ciceronis omnino verbis, qui de eadem re ita: 'Quo sonitu reddito, arridens, Propino hæc, inquit, pulchro Critiæ, qui in eum fuerat deterrimus.' Renidere autem est leve ac salsum ridere. *Pigh. Servo publico*] Lictori, vel Magistratus ministro.

Critiæ, inquit, propino] Quasi divinans quod futurum erat, ut exigerentur omnes, Critias occideretur. Cicero Tuscul. lib. I. 'Quam me delectat,' inquit, 'Therameues, quam elato animo est? etsi enim flemus cum legimus, tamen non miserabiliter vir clarus emoritur; cum etiam conjectus in carcerem triginta tyraunorum jussu, venenumque, ut sciens ebibisset, reliquum sic e poculo ejecit, ut id resonaret; quo sonitu reddito, arridens, Propino, inquit, hoc pulchro Critiæ, qui in eum fuerat deterrimus. Græci enim in conviviis solent nominare, cui poculum tradituri sint. Jussit vir egregius in extremo spiritu, cum jam præcordiis susceptam mortem contemneret, vercque ei qui venenum præbuerat, mortem eam est auguratus, quæ brevi consecuta est.' *Oliver.*

Existimatione] Judicio inimicorum.

§ 7 *Numantino vero*] Perpetuo contextu, tanquam principium sequentis narrationis ex fine præcedentis dependeat, connectit autor narrationem suam. Quasi dicat: Theramenes quidem ex literis fortitudinem didicerat, sed Theogeni Numantino, id est, uni ex principibus Numantiæ urbis Hispaniæ, quam Scipio ad excidium compulit, ferocitas gentis suæ, id est, qua fere omnes Numantini præditi esse solent, extitit quasi magistra ad capessendam, id est, obeundam similem virtutem. *Badius. Numantino, &c.*] Cum Numantiam obsideret Scipio posterior, complures oppidanos ex urbe progressos ad colligenda frumenta palantes per agros occidere vetuit, quod diceret eo facilius quicquid frumenti esset in Urbe, consumpturos esse, quo plures essent. Nam quod portabatur in urbem per eos qui exierant, ad paucorum dierum usum erat. Igitur consumptis omnibus, quæ ad victum præstarent, desperatisque sociorum et aliorum auxiliis, cum jam famis extremitatem diutius tolerare non possent, ne in servitutem venirent, consilio Theogenis se invicem tradentes neci, omnes occubuere. Sed de hac fame et necessitate videbimus lib. VII. cap. de Necessitate. *Oliv.*

Cum omnes cives] Vulgatum *ejus*, inepte insutum ex Annotationibus, libri Mss. non habent. *Pigh.*

§ 8 *Verum ut æque, &c.*] Idem Scipio posterior Carthaginem, quam superior tributariam fecerat, expugnavit; in cujus eversione cum Asdrubal in Scipionis deditionem venisset, ejus uxor indignata quod, se liberisque contemptis, sibi soli consuluisset, ne in captivitatem venirct, secum duos filios, mortem non recusantes, in arcis fastigia trahens, se cum illis in urbis incendium præcipitem dedit. Fuit autem hujus Asdrubalis uxor, qui filiam suam, nomine Sophonisbam, Syphaci Numidarum Regi dederat uxorem, ne in Romanorum societatem veniret, secundo Punico Bello: quæ quidem et ipsa nihil a matre degenerans, misso a Masanisa, qui per nuptiarum occasionem volebat illam a captivitate vindicare, cum non posset, venenum fortiter hausit. *Oliv.*

Impietate] Quod sui et liberorum oblitus esset.

§ 9 *Cum pestifera*] Hiero Syracu-

sarum Rex, pop. Rom. amicissimus fuit, Secundo Punico Bello. Hic autem filium habuit Gelonem, a quo Hiero natus est, qui causa fuit extinguendæ regiæ stirpis. Nam mortuo Hierone atque patre, cum esset admodum puer, et regno immaturus, tutoribus tunc commendatus est et amicis, qui ejus ingenium ad præcipitandum in omnia vitia acceperunt. Quæ ita cernens futura Hiero, ultima senecta dicitur voluisse liberas Syracusas relinquere, ne sub dominatu puerili per ludibrium, bonis artibus partum firmatumque interiret regnum; sed ejus consilio restitere filiæ, quæ precibus et blanditiis pellexerunt senem, ut regnum relinqueret nepoti. Itaque tutores quindecim puero tunc reliquit, quos precatus est moriens, ut fidem erga pop. Rom. quinquaginta annos a se cultam inviolatamque servarent. Quod longe secus factum est. Nam eo mortuo, mala puero suadentes, impulerunt, ut a Romana societate deficeret, regioque habitu, et cultu augustiori cum purpura et diademate, satellitibus undique stipatus, ad terrorem omnium incederet, quod nunquam antea pater nec avus fecerat. Ex quo in puerum tyrannidem exercentem facta est conjuratio; ubi non solum rex occiditur, sed universa stirps regis Hieronis funditus tollitur. In ea igitur persecutione factum est, quod Valerius memorat. *Oliverius.*

Harmoniam] Est hoc Punicum origine nomen. Et significat *concinnam.* Unde et Harmonia Martis et Veneris filia credita, et Cadmi, qui Agenoris filius fuit, uxor. חרם Hebræis adhuc denotat, concinne composuit.

Cap. 3. *Vel ex ea*] Nam fortitudinis partes sunt, Patientia et Perseverantia.

§ 1 *A Porsena*] Hetruscorum rege, ad cujus opes ea tempestate florentissimas Tarquinius cum scelerata stirpe pulsus ex urbe confugerat.

Immolantemque ante altaria] In hoc Valer. a Livio dissentit; non enim sacrificantem, sed milites recensentem una cum scriba in castris, et stipendium dantem dicit Livius; et Mucium, qui ad regis cædem venerat, errore ductum, pro rege scribam obtruncasse, quod ille corporis cultu nihil ferme a rege distaret. Comprehensum deinde cum regii satellites retraxissent ante tribunal regis destitutum, et tum quoque inter tantas fortunæ minas metuendum magis, quam metuentem dixisse, ‘ Romanus sum civis.’ C. Mutium vocant, hostis hostem occidere volui, nec ad mortem minus animi est, quam fuit ad cædem, ‘ Et facere, et pati fortia, Romanum est.’ Non unus ego in te hos animos gessi, longus est post me ordo idem petentium decus. Proinde in hoc discrimen si juvat accingere, ut in singulas horas capite dimices tuo, ferrum hostemque in vestibulo habeas regiæ, hoc tibi juventus Romana bellum indicimus, nullam aciem, nullum prælium timueris, uni tibi cum singulis res erit. Tum regem simul ira incensum, periculoque conterritum ad terrendum adolescentem, ut metu pœnarum expromeret, quid illud esset, quod per ambages minaretur, tormenta afferri, et ignem parari jussisse, quo tanquam victima immolaretur; illum vero, ut regi ostenderet, quam facile tormenta contemneret, dextram, foculo jam incenso, spectantibus omnibus injecisse, et exuri passum esse. Inde Scævolam fuisse nominatum. Dionysius, qui multo prolixius hanc Historiam narrat, nullam prorsus de hac Patientia mentionem facit. *Oliv.*

Causam adventus] Quia ingenue confessus est se ad occidendum regem venisse.

Foculo] In quo ignis Sacerdotis conservabatur.

Scævolam] Id est, *sinistra utentem manu*, quam Græci σκαίαν dicunt.

Unde *Scævæ* et *Scævolæ*, qui sinistra tantum manu utuntur. *Badius.*

§ 2 *Pompeii etiam probabilis virtus*] Quisnam hic Pompeius fuerit legatus, a Gentio rege interceptus, obscurum sane nobis est. In Livio quidem nulla ejus mentio, nisi in ejus belli Historia lib. XLIV. interrupta mutilataque perierit, ubi M. Perpernam, et L. Petillium Rom. legatos a Gentio rege missos in custodiam scribit: et, postea rege capto a L. Auicio prætore liberatos, et forte hoc loco *Perpernæ*, pro, *Pompeii*, legendum. Pompeia quidem gens eo tempore admodum obscura adhuc fuit, quemadmodum ex Cicerone colligere est. Nobile tamen illud factum Pompeii merito viam ad omnes honores aperire posset. *Pighius. Probabilis, &c.*] Pompeius in Asiam legatus, quum per Illyricum navigaret, interceptus est ab Illyricis, et quum a Gentio Illyricorum rege, et hoste populi Romani consilia publica prodere juberetur, digitum lucerna ardenti admodum exuri passus est, ut ostenderet, ne supplicio quidem mortis induci unquam posse, ut consilia publica indicaret. Quo facto, et regi desperationem induxit, tormentis ex se quicquam cognoscendi, et cupiditatem amicitiæ cum pop. Roman. jungendæ. Hunc regem Lucinius Consul bello postea superavit, quum violata fide rebellasset, qui cum uxore et liberis Romam missus est. *Oliverius. Pompeii*] De hoc et sequenti Macedonico exemplo nihil equidem dicere habeo. Illud tantum dico, Gentium illum Illyricorum regem longe longeque ante Cn. Pompeium vixisse. Cogitandum igitur de alio Pompeio. *Colerus.*

Gentio] Seu Genitio rege Illyricorum.

EXT. § 1 *E quibus unus thuribulo arrepto ante ipsum astitit*] Vett. libb. omnes, *arrepto*, legunt, non, *accepto*. Non inepte. Videtur enim puer thuribulum festinanter improvideque arripuisse, atque ideo carbonem excidisse in ejus brachium. *Pighius. Thuribulum*] Est vas, quo thus adoletur.

Sacrorum antistes] Veluti quædam sacerdos, quæ præcepta tradit, quibus homines ad bene beateque vivendum instituuntur. *Oliv.*

Potentiores metu] Facit, ut homo metum vincat, atque dolorem; quia nec metu, nec dolore præsentis mali ab officio discedit. *Idem.*

§ 2 *Zenone Eleate*] Zenon Eleates dicebat mundum esse, vacuum non esse, universi naturam conflatam esse e calido, frigido, humido, et sicco, mutuas operas inter se mutando tradentibus: homines e terra ortum ducere: animam esse miscellam e prædictis concinnatam, nullo omnium prævalente aut exsuperante. Aiunt convitio verberatum, ira exarsisse: quod cum alius illi vitio vertisset, respondisse, si contumelia vexatus id dissimulavero, ne tum quidem quum laudabor, voluptatem capiam. *Hesych. in Vit. Phil. Zenone Eleate*] De hoc Varro Eumenidibus: 'Ubi dicatur primus Zenon novam hæresin novo paxillo suspendisse.' De hujus διαμαστιγώσει Tertullianus Apologetico capite ultimo, et de Spectaculis. *Coler. Eleate*] Est Elea Peloponnesi reginncula, quæ Cauconia aliquibus dicta est, ut inquit Strabo. Est et Livio lib. XXXIII. Elea in Laconica, imminens Leucis et Acriis. Est et Arcadiæ apud Pausaniam.

Agrigentum] Plinio Siciliæ urbs. Ἀκράγας Ptolemæo, Laërtio, Xenophonti, et Thucydidi, qui cum Ælian dicit a flumine Agragante sic appellatam. *Naro* hodie a Nigro nominatur. Cuidam Anonymo duo sunt, cui Agragas *Monte secco*, et Agrigentum *Gergenti* est. Hoc erit forte Agrigentinorum emporium, ad mare; illud Agragas, in mediterraneis: utrumque Ptolemæi. Agrigenti hujus situm lege apud Polybium. *Ortel.*

Tyranno et Phalaridi] In nomine ipso emphasim facit, quia Phalaris olim crudelissimus fuisse traditur. Delectabatur semper crudelioribus tormentis. Unde ingeniosus ille Atheniensis faber, nomine Perillus, putans se regi maxime gratificaturum, quod crudelissimus esset, novum et infandum tormenti genus excogitavit, et illi pariter ostendit, ut tauro æneo includerentur, et subjecto igne fistulis quibusdam spiritum emittentes, mugientis bovis vocem imitarentur: quod tamen ipse inventor primus expertus est, teste Ovidio. *Oliver.*

Proximum quemque] Hoc ideo fecit, ut regi desperationem excuteret.

Equuleo] Equuleus, quem Sozomenus Histor. Ecclesiast. lib. v. 'lignum tortorium' vocat, Prudentius 'stipitem noxialem,' tormenti genus, nempe lignea catasta et cochleata ad intendendum ac remittendum apta, idque ad exprimendum e noxiis veritatem, nomen habere quibusdam videtur ab equi forma, etiamsi alii ardentem laminam malunt interpretari. Sed res ita se habet, quantum ex bonis auctoribus colligere licet. Brachia pedesque ejus, qui in equuleo torquendus erat, nervis quibusdam, quos fidiculas nominabant, alligabantur: tum catasta intenta in altum erigebatur, ut ex ea, quasi ex cruce quadam, miser ille penderet. Atque hic primum divellebatur ossium compages: inde candentibus ejusdem corpori laminis admotis, atque bisulcis ungulis ferreis lateribus laniatis, doloris acerbitatem augebant. Utebantur ergo in hoc tormento et fidiculis et laminis. Fidiculas etiam ungulas dictas testatur Isidorus Etymol. lib. v. cap. 27. Meminit harum Cyprianus Epist. lib. II. una equulei mentionem faciens his verbis: 'Hasta illic et gladius, carnifex præsto est, ungula effodiens, equuleus extendens, ignis exurens.' Meminit ejus Cic. in Ver. pro Deiotaro, Philip. VIII. Quintilianus Declam. ult. Suetonius in Tiberio. Valerius hoc capite, Seneca XXII. Epist. lib. III. de Ira. Rursus Cicero pro Milone, Tusculan. v. de finibus IV. et alii auctores diversis locis. *Fungerus.*

§ 3 *Ejusdem nominis, &c.*] Diogenes Laërtius de Vita Philosophorum dissentit a Valerio: non enim duos fuisse Zenones qui cruciati fuerint, sed unum seniorem, nec duos tyrannos, sed unum Nearchum, cujus tormenta superavit. Ego autem hunc errorem inde manasse crediderim, quod et Heraclides dicit, quod alii mordicus abscidisse aurem, ut Valerius, alii nasum, ut Demetrius, alii neutrum factum esse dicunt, inter quos Antisthenes; sed linguam abscissam et dentibus contritam, in ejus faciem exspuisse. Alii unum hæc omnia fecisse, et aurem sive nasum mordicus abscidisse, et cum omnino conscios conjurationis proferre cogeretur, linguam dentibus conscissam in os tyranni conspuisse: quo facto, cives tyrannum lapidaverunt. Et inde ortum, ut hæc duo fuisse viderentur, atque alterum pro altero positum. Nam constat Zenonem Stoicum ad nonagesimum ætatis annum pervenisse, semper integrum et incolumem et sine morbo; et, ut refert Apollonius, cum abiret ex schola, lapide pedem offendisse, digitum perfregisse, ac manu terram ferientem dixisse: Ex Niobe venio, quid me vocas? et continuo se strangulantem interiisse. Alii vero dicunt, quod cum gingivarum dolore laboraret, consilio Medicorum se a cibo duos dies continenter abstinuit. Quo facto ita convaluit, ut Medici eum quovis genere cibi uti permitterent; at hic, quod se satis in vita fuisse diceret, in jejuniis persistens, inedia consumptus est. *Oliver.*

Nearcho] Tyranno Lacedæmonio.

§ 4 *Talis patientiæ, &c.*] Anaxarchus Diomenis Smyrnei, ut quidam

dicunt, ut alii vero, Methrodori Chii auditor, Olympiade centesima et decima viguit. Hic etiam cum Alexandro congressus est, et de Rerum Natura apud eum acutissime disputans, in ejus familiaritatem se facile insinuavit. Habuit Nicocreontem Cypri tyrannum acerrimum inimicum; cujus odii principium inde ortum est, quod cum Anaxarchum Alexander in convivio aliquando interrogasset, quidnam de ea cœna sentiret: Cuncta magnifice, inquit, o rex; verum oportere Satrapæ cujusdam caput apponi, Nicocreontem semper intuens. Quo ille indignatus, post Alexandri mortem, cum Anaxarchus navi forte veheretur, divinitusque Cypro appulisset, ab illo captus crudelibus pœnis affectus est. Nam eum tyrannus malleis ferreis cædi jussit. Hinc illud celebre dictum geminasse dicitur, Tunde, tunde Anaxarchi sacculum, nam Anaxarchum nihil teris. Pro sacculo corpus intelligebat, pro Anaxarcho animam ejus interiorem. Cicero Tusculan. lib. II. 'De Anaxarcho Demetrio cogitetur, qui cum Cypri in manus Nicocreontis regis incidisset, nullum genus supplicii deprecatus est, nec recusavit. Sunt qui dicunt hunc præcisam linguam in os tyranni conspuisse.' *Oliver. Anaxarchus*] Aliud et horribilius exemplum de eodem celebravit Diogenes Laërtius, et Cicero Tusculanis. Tertullian. Apologetico: 'Anaxarchus cum in exitium Ptisanæ pilo contunderetur, Tunde, tunde aiebat Anaxarchi follem.' *Colerus.*

Ditionis] Id est, potestatis tuæ.

Habitum] Vulgo, *ambitum*. Id est, circuitum maris, videlicet Oceani. *Dum terræ conditionem, habitum maris*] Mss. codd. omnes, *habitum maris* dicunt. Sic Virgilius Georg. I. 'Cultusque habitusque locorum.' *Pighius.*

§ 5 *In Theodoro*] Conjuratio in tyranni caput facta indicatur per Calonem quendam æqualem Hieronymi, etiam inde a puero in omnia familiaria jura assuetum: inde unum ex conjuratis Theodorum nominavit, qui comprehensus extemplo traditusque Andronodoro torquendus, de seipso haud cunctanter fassus, conscios celabat. Postremo cum omnibus intolerandis humanæ sapientiæ cruciatibus laceraretur, victum malis se simulans, avertit a consciis in insontes indicium, Thrasonem etiam auctorem consilii mentitus, nec nisi tam potenti duce confisos rem tantam ausuros fuisse, nominabat autem eos, quorum capita vilissima fingenti inter dolores genitusque occurrerunt; maxime animo tyranni credibile indicium Thraso nominatus fecit. Itaque extemplo traditus ad supplicium, adjectique pœnæ cæteri sontes juxta et insontes: tum sociorum nemo dum conscius consilii diu torqueretur, aut latuit, aut fugit; tantum illis in virtute ac fide Theodori fuit fiduciæ, tantumque ipsi Theodoro virium ad arcana occultanda. *Oliver.* Contigit A. U. DXXXVIII.

Fidiculas] Nervos et chordas tortiles, quibus tormenta fiunt.

Equuleum] Vide supra.

Laminas] Candentes, quibus ad veritatem excutiendam urebantur rei.

Satellitem] Scilicet Thrasonem, quem licet Valerius non nominet, Livius tamen ita nominatum fuisse dicit. Theodoros viginti fuisse lectum, inter quos fuit hic Syracusanus, quem etiam de re militari scripsisse legimus. *Oliver.*

Quasi quodam cardine] Id est, ut janua in cardine versatur.

§ 6 *Apud Indos vero, &c.*] Solinus de his ait: 'Indi Gymnosophistas habent, qui ab ortu usque ad Solis occasum contentis oculis orbem candentissimi syderis contuentur, in globo ignis rimantes secreta quædam, arenisque ferventibus perpetuum diem alternis pedibus insistunt.' Strabo lib. XV. de his multa, quæ

quia longa nimis, prætermittenda duxi, verum illud ad hanc rem satis erit, quod Onesicritus scribit se missum ab Alexandro, ut cum Gymnosophistis loqueretur, quod Alexander audivisset eos nudos scdere, et tolerantiam exercentes, in honore maximo haberi; ad hos venisse, et quindecim homines invenisse, viginti stadiis ab urbe, alium in alio gestu vel stantem, vel sedentem, vel jacentem nudum, et usque ad vesperam immotum, postea in urbem discedere; sed omnium difficillimum esse Solem perpeti adeo calidum, ut nemo alius nudis pedibus, scilicet in meridie, per terram ire facile ferret: locutumque cum uno eorum, nomine Calano, qui postea usque in Persiam Alexandrum secutus est. Nec illud prætermittendum censeo, quod Aristobulus dicit se vidisse Sophistas duos ex Taxilis utrosque Bragmanas, alterum seniorem tonsum, alterum juniorem comatum, quos discipuli sequebantur: hos deinde ad Alexandri mensam assistentes, cœnasse, et patientiam docuisse; postea in locum quendam proximum secedentes, seniorem supinum et Solem et imbres toleravisse, (jam enim pluebat vere incipiente:) juniorem vero in altero pede stantem, lignum tricubitale ambabus manibus sublatum, sustentasse; pede autem jam defesso rursum alteri innixum, atque ita quotidie perseverasse. Ex his continentiorem visum fuisse juniorem, qui cum aliquamdiu regem secutus fuisset, domum reversus est, et eo relicto, jussit, si quid vellet, ad se veniret. Alterum usque ad extremum secutum, et vestem et vitam apud regem immutasse; et cum a quibusdam increparetur, respondisse, quod sexaginta exercitationis annos complesset, quos promiserat. Alexandrum filiis ejus dona plurima dedisse. De his quoque Plinius Natur. Histor. lib. VI. et Lucanus lib. III. mentionem facit. Cicero Tusculan. Quæst. lib. V. inquit: 'Quæ et Barbaria India vastior et agrestior? in ea tamen gente primum hi, qui Sapientes habentur, nudi ætatem agunt, et Caucasi nives hyemalemque vim perferunt, sine dolore, cumque ad flammam se implicaverint, sine gemitu aduruntur: Gymnosophistæ adeo sibi patientiam quasi propriam vendicant, ut vitam suam nudi semper ducant.' Hæc ille. Unde etiam Gymnosophistæ dicuntur, quod nudi philosophentur, ut supra diximus. *Oliver.*

Caucasi] Caucasii montes, qui proprie sic dicuntur, sunt Ptolemæo circa Oxi et Indi fluminis fontes.

Glaciali rigore] Ita plures libri habent. Vulgo, *gelido rigore*. Non minus eleganter prius, ut Juvenalis, 'glacialem Oceanum,' dixit. *Pighius.*

Modo flammis] Aut quia, ut diximus, arenis ferventibus perpetuum diem alternis pedibus insistunt, aut quia Gymnosophistæ, cum diu se satis vixisse arbitrarentur, instructo rogo vivi comburi patiebantur. *Oliver.*

Titulus namque sapientiæ] Nam Γυμνοσοφισταὶ appellabantur. Tertullianus Apolog. 'Neque enim Brachmanæ aut Indorum Gymnosophistæ sumus, silvicolæ et exules vitæ.' *Coler.*

§ 7 *Omni modo*] Omni genere supplicii.

Malignum] Id est, exiguum.

Inque captu] Tibi, inquit, curam relinquit, quantum ex ea capere velis, tantumque tecum semper habeas quantum tui animi magnitudo complexa fuerit; nec ejusmodi est virtus, ut his se quidem tota præbeat, illis perexiguam partem concedat, sed æqualiter se omnibus exponit: nam si magni animi fueris, ut ex ea te multum capere posse confidas, multum tibi ex se auferre permittit; quod si pusillanimis fueris, parum ex ea consequeris. *Oliv.*

Cap. IV. *Quod sæpe evenit ut et humili, &c.*] In Winchel. *Quo sæpe eve-*

nit. Atque huc transferendus quarti capitis titulus; nam more suo præfatiuncula quadam transgrediens in aliud argumentum, hic exorditur. *Pigh.*

Imaginum fœtus] Id est, filii generosissimarum imaginum, id est, clarissimorum patrum, quorum imagines sunt. *Badius.*

§ 1 *Incunabula, &c.*] Constat Tullum Hostilium, tertium Romanorum regem, humili loco natum, in casa pastoris fuisse educatum. Hunc Livius dicit nepotem fuisse illius Hostilii, qui fortiter pugnans adversus Sabinos, in lacum Curtium lapsus est, qui deinde lacus Hostilius dictus est. Dionysius, qui plurimum dissentit a Valerio, principio lib. III. hunc ex genere honesto et opibus potentem fuisse ostendit. Dicit enim: 'Numa Pompilio mortuo, factus iterum Senatus Reipubl. dominus in eodem genere regiminis, nec invito populo, permanendum censuit, constituitque iterum ex senioribus in præfinitum quendam dierum numerum præfuturos urbi Interreges, a quibus deinde is quem populus omnis prætulit, Tullus Hostilius rex dictus est. Ejus autem genus hoc fuit. Ex urbe Medullia, quam ab Albanis conditam Romulus fœdere suscipiens, Romanam coloniam fecerat, vir quidam generosus et opibus pollens, Hostilius nomine, Romam commigrans, uxorem duxit ex genere Sabinorum, Hersilii filiam, eam ipsam, quæ fœminis bello Sabino consulnerat legationem suscipiendam pro viris ad patres; quæque etiam visa erat conciliandorum ducum causa fuisse præcipua. Hic igitur vir multis in bellis sub Romulo militans, claris editis facinoribus, bello Sabino interiit, filium relinquens unicum, sepelitusque a regibus, in optimo fori loco; virtutem ejus testante columna cum inscriptione. Ex hoc autem filio, viro facto, et illustrem ducente fœminam, Tullus Hostilius est genitus, vir promptus et alacer, qui rex deinde creatus est cum suffragiis civitatis legitimis: tum vero Numine secundis auguriis firmante, quæ populo visa erant.' *Oliverius.*

Duplicavit] Quia omnem populum Albanum Romam traduxit, eversis mœnibus et solo prostratis. Causa fuit quod bello Fidenati infidi fuerunt populo Rom. *Oliver.*

§ 2 *Alienum*] Vulgo additur: *exactum*, id est, civitate ejectum: nam 'exigere' inter alia significata et 'expellere' significat. Unde Terentius: 'Spectandæ an exigendæ sint fabulæ.' Hujus autem expulsionis causa fuit, quod pater tyrannidem Enpili fugiebat. Dionysius tamen libro III. non exactum, sed sponte discessisse dicit, cum multarum ex mercatura pecuniarum dominus factus esset; nam occupante, inquit, Corinthum seditione, et instante Brachiadis Cypselli tyrannide, cum haud tutum videretur sub tyrannide vivere, hominem præsertim multa possidentem, eumque ex familia factionis optimatum, compositis rebus suis, quascunque erat fieri possibile, Corintho solvens, profectus est, habensque amicos multos ex Hetruscis, et bonos, propter continua commercia, maximeque Tarquiniis, urbe magna aliquando et felici, domum sibi ibi construxit, et uxorem genere illustrem ducit, &c. *Oliver. Alienum, quod exactum, alieniorem, quod ortum Corintho: fastidiendum, quod mercatore genitum: erubescendum, quod etiam exule Demarato natum putre*] De Tarquinio Prisco Rege loquitur, verum prodigiose ineptis annotationibus intermixtis est depravatus hic locus, qui idcirco variatur in Mss. e quibus Susii et Pulmanni exemplaria uno ore rejiciunt hæc verba: *quod exactum alieniorem.* Nec immerito. Videntur enim alienissima, ac veluti per somnium interjecta. Ita Campense non agnoscit hæc: *Demarato natum patre.* Ex

omnibus autem recte comparatis unam hanc veram, ni fallor, lectionem elicimus: *Alienum quod ortum Corintho, fastidiendum, quod mercatore Demarato genitum, erubescendum, quod etiam exule.* Mox quæ sequuntur, non minus conspurcata sunt. *Pighius.*

Erubescendum] Quod filius ejus regnaverit Romæ. Nam hujus pater Demaratus exul patria se ad Tarquinios contulit, et ibi duxit uxorem, ex qua Aruntem et Lucumonem genuit. Arruns gravida uxore relicta mortem obiit ante patrem suum, qui haud ita multo post cum diem suum obiturus esset, ignorans nurum ferre ventrem, immemor in testando nepotis, solum Lucumonem reliquit hæredem, et puero in nulla sorte nato, Egerio cognomen inditum est. Lucumo cum omnium bonorum hæres relictus in summis divitiis esset, uxorem nobilem duxit Tanaquilem; quæ cum virum suum Tarquiniis non satis pro dignitate honoratum esse videret, migrandi Romam consilium dedit viro, ubi omnis repentina ex virtute nobilitas fieret, et cum ad Janiculum ventum esset, carpento sedenti cum uxore aquila suspensis demissa alis leniter pileum aufert, superque carpentum cum magno clangore volitans, rursus veluti ministerio missa capiti reposuit. Id omen læta dicitur accepisse Tanaquil, et continuo virum complexa alta sperare jussisse. Hic igitur cum beneficiis multorum sibi civium benevolentiam conciliasset, eousque processit, ut in summam Anci regis familiaritatem veniret, a quo liberorum etiam tutor institutus est. Post mortem Anci regnum intercepit. *Oliver.*

Cæterum tam prospero conditionis suæ eventu, industriosum pro ignominioso, gloriosum pro inviso reddidit] Sic in Winchelian. aliquanto plenius, atque etiam rectius, quam vulgo: *Ceterum tam prosperum conditionis suæ eventum, industrium pro invidioso, gloriosum pro inviso reddidit.* Priorem lectionem ambabus manibus acceptandam puto, licet dubitem, *industriosus*, an apud classicos nunc auctores reperiatur; atqui *industriosissime*, M. Cato Originum secundo dixit, quod adverbium ab *industriosus* deducitur. Citat Catonem Sosipater: ‘Pleraque Gallia duas res industriosissime persequitur, rem militarem, et argute loqui.’ Unde colligo nomen hoc ipsum quoque apud veteres in usu fuisse, quamvis apud nunc extantes vix reperiatur. Nec adeo quidem rejicienda videtur libri Cauchiani lectio, quæ sic habet: *Ceterum tam prosperum conditionis suæ eventum industria sua pro invidioso gloriosum reddidit.* Pigh.

Dilatavit] Prorogavit; nam Sabinos bello superavit, et eis Collatiam ademit, et quicquid agri circa Collatiam erat, omneque Latinum nomen domuit, et multas Latinorum civitates populi Romani imperio subegit; videlicet, Apiolas, Corniculum, Ficulneam, Cameriam, Crustomerium. *Oliver.*

Cultum Deorum novis sacerdotiis] Quia augurum collegium summo in honore habere voluit, adeo ut nihil privatim vel publice ageret, nisi prius captis auspiciis; quod inde factum est, quia cum vellet curiis a Romulo institutis novas addere curias, Nautius augur id nisi Diis prius per auguria consultis fieri posse negabat. Rex vero ejus artis fidem elevans, Consule, inquit, aves, fieri ne possit quod animo concipio: quod cum ille captis auguriis fieri posse respondisset: Cape, inquit, hanc cotem, eamque novacula discinde. At ille incunctanter accepit ac secuit. Tunc rex cœpit et arti fidem, et auguribus honorem maximum adhibere. *Oliver.*

Numerum senatus] Quia centum patres adjecit ordini senatorio; qui minorum gentium appellati.

Equestrem ordinem] Quia centurias

institutas a Romulo auxit, ut in tribus centuriis mille et trecenti equites essent.

§ 3 *In, &c.*] Contigit A. U. CLXXV. *Vernam huic urbi natum, regem dando*] Verba trajecta recolligo et repono; *vernam natum, huic urbi regem dando.* Viliores videlicet nati servi, quam facti. Plautus ad correctionem nostram apposite, de Mercurio et Sosia: 'Satius est me queri illo modo servitutem, hodie Qui fuerim liber: hic qui verna natus est, queritur.' *Lips. Vernam*] Servum ex ancilla natum. Autor de Viris Illustribus, 'Servius Tullius,' inquit, 'Publii Corniculani, et Ocrisiæ captivæ filius, cum in domo Tarquinii Prisci educaretur, flammæ species caput ejus complexa est.' *Oliv. Vernam*] Id est, servum ex ancilla. Livius tamen vult duntaxat ex captiva natum. *Badius.*

Quater lustrum condere] Id est, lustrationem civium, id est, inquisitionem quot essent, et quantum possiderent, quod quinto quoque anno fiebat: unde *lustrum* pro quinquennio deinde usurpatum. *Badius.*

Servili cognomine] Quia dictus *Servius*, atque a 'servo' nomen habuit, quamvis Liv. dicat patrem hujus Servium appellatum esse, principem in Corniculo civitate, et probat hunc non servum fuisse de serva natum. *Oliv. Servili cognomine, et regia appellatione perplexus*] Demonstrat hoc idem in antiquissimis Capitolinis marmoribus triumphorum ejus titulus: SER. TVLLIVS. REX. Quo titulo et statuam inscriptam fuisse autumo. Cum igitur nil præter prænomen, *Servius*, Tullio adjungatur, id ipsum recte cognomen dixit, eo quod nomini jungitur. Nam si tertium aliud accederet, *Servius* prænomen diceretur, ad differentiam alterius tertii, quod tunc cognomen. Atqui tria nomina nobiliorum cum fuerint, Ausonio teste; Servius rex ob ignobilitatem duo duntaxat habuit, atque ex his alterum servilis conditionis indicem. *Pighius.*

§ 4 *Varro*] Quod humili loco hic sit natus diximus in cap. de Neglecta Religione. Cum igitur favore plebis, patribus nequicquam resistentibus, consul creatus esset cum L. Paullo, gravissima clades illa, tantopere celebrata a scriptoribus, apud Cannas Apuliæ vicum fuit Romanis illata: cujus autor fuit hic Terentius Varro. *Oliver.*

Macellaria] Id est, ubi pater obsonia in macello venditabat. *Badius.*

Sordidissimæ mercis, &c.] In nullo veterum codicum vulgatum *inquinari* reperitur. At pro *solito* in Atrebatensi, *salito.* Verum correctius in Cauchiano legitur, *alito.* Melius, inquit Diomedes, dicitur *alitus*, quam *altus*, vitandæ ambiguitatis gratia. *Pigh.*

Paullum] Virum videlicet nobilissimum. Contigit A. U. DXXXVII.

Occidere] Id est, occumbere.

Extuditque] Legitur et, *excudit*, id est, expressit. Translatio a fabris, qui ferrum cudentes, in cujuspiam instrumenti formam efficiunt. *Oliver.*

§ 5 *M. Perperna*] Hic Græcus fuit, et in urbem peregrinus venerat; deinde cum se gratiosiorem patribus fecisset, et magnas opes comparasset, eo processit res, ut, cum comitia haberentur, ausus fuerit petere consulatum, quem etiam obtinuit. Multa hic rei militaris documenta dedit, adeo ut prius pene consul quam civis missus contra Aristonicum fuerit, ut supra diximus. Nam Aristonicus rex, Eumenis filius, Asiam Attali regis testamento pop. Rom. legatam occupaverat, adversus quem P. Licinius Crassus, et idem Pontifex Maximus, quod nunquam antea factum fuerat, cum exercitu missus, qui rem infeliciter gessit, et per insidias interceptus, occubuit. Postea vero M. Perperna exercitum adversus hunc Aris-

tonicum duxit, et eum superatum in deditionem accepit, ac de illo triumphavit; deinde cum Sertorius hostis patriæ judicatus fuit, hic socius ejus fuit. Pompeius et Metellus consules adversus Sertorium in Hispaniam cum exercitibus missi sunt, ubi cum Sertorius omnibus fere præliis victor evasisset, ad ultimum proditione suorum occiditur; cujus proditionis princeps fuit M. Perperna, qui deinde successit ei. Et cum Pompeius intelligeret se rem habere cum uno duce, et longe inferiore Sertorio, sex cohortes objecit ei, quæ tanquam pabulatum irent, per agros evagarentur, et spem bene gerendæ rei Perpernæ facerent. Quod etiam ita evenit. Nam ubi cohortes Romanas palantes per agros animadvertit, eas toto cum exercitu invasit, quæ fugam simulantes Perpernam cum exercitu suo ad insidias pertraxerunt: ubi cum milites vivum Perpernam ad Pompeium deduxissent, eum lege Papia interfici jussit, utpote qui hostis patriæ judicatus esset. *Oliverius.*

Antequam civis] Quod contra leges. Peregrini enim Magistratibus arcebantur.

Crassianæque] Id est, Crassi, qui a Thracibus interceptus, a milite virga in oculum percusso, a quo ad Aristonicum trahebatur, occisus. *Badius.*

Mors Papia lege damnata est] Papia lex de peregrinis urbe pellendis, cujus Cicero meminit Officiorum tertio; primum lata fuit anno urbis DCLXXXVIII. ut autor est Dion lib. XXXVIII. additque eadem exceptos fuisse peregrinos Italiam incolentes. Quomodo igitur Perpernæ pater lege Papia damnari potuit, qui sæculo fere hanc præcesserat? Et quomodo a Sabellis, qui montes inter Sabinos ac Marsos incolebant, quibusque cum aliis sociis civitas data fuit bello Marsico confecto, viginti amplius annis ante legem Papiam latam? Vel igitur aliam fuisse Papiam legem dicamus necesse est, multo ante Marsicum bellum promulgatam, cujus alii auctores non meminerunt, vel, quod potius autumo, nomen hoc in Valerio corruptum esse a librariis, qui libenter obscura nomina in celebriora solent mutare. Fuere quidem et aliæ prius leges de peregrinis latæ, ut ex Ciceronis eodem loco constat. Penni legem de peregrinis nominat Festus, latam, ut autumat Carolus Langius, vir ingenio singulari atque eruditione summa præditus, a M. Junio Penno tribuno plebis A. U. C. DCXXVII. quo Quæstor C. Gracchus fuit, atque spes civitatis accipiendæ sociis ab ipso injiciebatur, ut idcirco contra Juniam legem Gracchus tum dixisse videatur, quemadmodum Festus indicat, atque etiam Tullius in Bruto. Qua Junia lege potius, quam Papia, quæ tum non erat, Perpernæ patrem, mortuo filio consulari quadriennio antea, a Sabellis repetitum fuisse verisimile est. Attamen exemplaria Valerii omnia Papiam legem vocant. Lector sequatur, quod sibi visum erit. *Pighius.*

Namque patrem illius] Id est, bene dico, M. Perpernam lege Papia per Pompeium interfici jussum, cum patrem illius judicio Sabelli tribuni plebis damnatum, se civem Romanum, et civis Romani jura usurpantem, in pristinas sedes redire coëgerunt. *Oliver.*

Nomen adumbratum] Translatio a pictoribus, qui primo quidem formam imaginis adumbrant, deinde coloribus illam distinguunt, et sic imaginem redigunt. Adumbrare proprie est alicujus rei formam inducere. Ergo nomen adumbratum, quia principia quidem M. Perpernæ summæ claritatis et gloriæ formam induxerant; sed exitus formam illam adumbratam in veram splendoris imaginem exprimere non potuerat. *Idem.*

Falsus consulatus] Quia, cum civis non esset, consul esse non debuit.

Caducus] Id est, cujus gloria non diu duravit.

§ 6 *Marci vero Porcii Catonis*] Autor de Viris Illustr. M. Porcius Cato genere Tusculanus, a Valerio Flacco Romam sollicitatus Tribunus militum in Sicilia, Quæstor sub Scipione fortissimus, et Prætor justissimus fuit: in prætura Sardiniam subegit, ubi ab Ennio Græcis literis instructus, consul Celtiberos domuit, et ne rebellare possent, literas ad singulas civitates misit, ut muros diruerent: cum unaquæque sibi soli imperari putaret, fecerunt. Syriaco bello Tribunus militum sub M. Atilio Glabrione occupatis Thermopylarum jugis, præsidium hostium depulit. Censor L. Flaminium consularem Senatu movit, quod ille in Gallia ad cujusdam scorti spectaculum eductum quendam carcere in convivio jugulari jussisset. Basilicam suo nomine primus fecit, matronis ornamenta Oppia lege repetentibus restituit, accusator assiduus malorum Galbam octuagenarius accusavit, ipse quadragies quater accusatus gloriose absolutus. Carthaginem delendam censuit, post octoginta annos filium genuit. Plutarch. dicit hunc genere Tusculanum fuisse, et priusquam ad militiam atque rempublicam se conferret, in agro paterno circa Sabinos vixisse, cujus eum majores prorsus ignobiles esse viderentur, ipse Cato M. patrem, ut virum bonum, fortem, ac in re militari versatum, efferebat laudibus, Catonem etiam proavum sæpenumero præmiorum honore ab Imperatoribus laudatum, et quinque bellantium equorum, quos inter dimicandum amiserat, pretium, fortitudinis suæ testimonium a populo sibi restitutum referebat. Cum ex more Romani eos, qui generis gloria carentes, a seipsis initium caperent nominis sui, novos homines, quemadmodum et ipsum Catonem, appellarent; ipse ad gloriam sibi magistratus se novum esse, rebus vero gestis ac virtute majorum vetustissimum prædicabat. Principio autem tertio nomine non Cato, sed Priscus vocabatur; consequenti tempore *Cato* ei virtutis cognomentum exstitit. Nam Romani eum, in quo multarum rerum usus ac experientia sit, *Catonem* nominant. Hæc Plutarchus in vita Catonis. *Oliver.*

Tusculi] Municipii Romani.

Monimenta] Historiæ. Nam librum de Originibus edidit, quibus Italicarum Urbium originem et res gestas populi Romani accuratissime collegit. Idem summus Orator fuit. Horatius in Art. Poët. 'Cum lingua Catonis et Enni Sermonem patrium dicavit.' Et Cicero lib. de Oratore III. 'Quid,' inquit, 'M. Catoni præter hanc politissimam doctrinam transmarinam atque adventitiam defuit? Num quia jus civile non didicerat, causas non dicebat, aut quia poterat dicere, jus negligebat? sed utroque genere et laboravit et præstitit. Num propter hanc ex privatorum negotiis collectam gratiam, tardior in rep. capessenda fuit? nemo apud populum fuit fortior, nemo melior Senator, et idem optimus Imperator; denique nihil in hac civitate temporibus illis sciri discique potuit, quod ille non tum etiam investigaverit et sciverit, tum etiam conscripserit,' &c. *Oliver.*

Disciplina militaris] Quia bello omnem ferme Hispaniam imperio pop. Rom. subegit ductu et auspiciis suis. *Oliv. Disciplina militaris*] Spectant hæc libros Catonis de Re Militari, quos sæpius citat Festus. *Colerus.*

Aucta majestas] Quando in ordinem Senatorum electus.

Prorogata] Propagata et extensa est.

Maximum decus] Scilicet Romæ: quod miror adjecisse, cum contra Cæsarem senserit. *Badius.*

Posterior est ortus] Qui Uticensis dictus.

Ext. § 1 *Socrates*] Hic fuit Athe-

niensis Philosophus clarissimus ex pago Alopecensi, filius Sophronisci marmorarii et Phanaretæ obstetricis, fuitque, ut quidam ferunt, Anaxagoræ primum auditor, deinde Archelai, cui successit in schola. Hic animadvertens speculationis naturalis nullum fructum esse, quantum ad commodum vitæ spectaret, primus Ethicen, hoc est, moralem Philosophiam, invenit, relicta naturali. Nam, teste Cicerone in Prologo quinti libri Tusculan. Quæst. primus de cœlo Philosophiam devocavit, et in Urbibus collocavit, in domosque introduxit, et coëgit de moribus, et vita, rebusque bonis et malis quærere. Fuit Orator promptus, acer. Primus, teste Favorino, cum Æschine discipulo oratoriæ artis campos aperuit, fuitque illi cura etiam corporeæ exercitationis, atque erat præclari habitus, ut dixit Laërtius. Unde suadebat discipulis suis, ut se crebro intuerentur in speculo; ut quibus esset corporis dignitas a natura donata, eam integram, nullis vitiis corruptam conservarent, quibus vero negata fuisset, virtute compararent, ut animo, si non corpore, hominibus placerent. Militavit quandoque, et Xenophontem ab equo dejectum, in prœlio facto viriliter, suspiciens, salvum reddidit. Fugientibus Atheniensibus universis in bello navali vicit, victoriamque Alcibiadi concessit, quem ipse, teste Aristippo, suis manibus armaverat; de quo alia dicemus in capitulo de Sapienter dictis. *Oliver.*

Marmorario] Id est, qui marmora poliebat aut sculpebat. *Badius. Marmorario*] Laërtio *υἱὸς λιθουργοῦ*. Glossarium: *Marmorarius*, Μαρμαροποιὸς, Ἀγαλματογλύφος. Alibi: Μαρμάριος, *Marmarius.* Coler.

Indoctis] Ignarus etiam correctionis Lipsianæ, malui, *doctis*. Doctos errores eleganter vocat vana quædam scientiarum Mathematicarum. Ambitum autem illum disciplinæ Mathematicæ non minus proprie quam facete 'errores' indigitat. Diogenes Cynicus Mathematicos *πλανήτας* per jocum appellitasse legitur apud Stobæum. *Colerus.*

§ 2 *Demosthenes*] Demosthenis patrem Plutarchus Demosthenem nominatum fuisse dicit, illumque, teste Theopompo Historico, virum probum, honestum, Machæropium cognominatum, ab officina gladiorum, quam Athenis egregiam, multisque artificibus servis instructam habebat, quod et Juvenalis affirmat in Satyra, cum dicat: 'Quem pater ardentis massæ fuligine lippus A carbone et forcipibus, gladiosque parante Incude, et luteo Vulcano ad rhetora misit.' Matrem ejus Æschines tradit ex barbara muliere et Atheniensium quodam exule natam: id verum sit, nec ne, incertum est, nam ad falsam calumniam id objectum Demostheni ab æmulo putatur. Fuit autem Demosthenes Orator omnium maximus, ut sub Oratoris nomine apud Græcos 'Demosthenes' intelligatur, sicut apud nos 'Cicero.' Et constat quidem parvum admodum orphanum fuisse, qui cum se a tutoribus suis deceptum fuisse cognosceret, statuit omnino artem oratoriam assequi plenissime, ut ab his jus suum aliquando reposceret, sed omnia a natura suo proposito habebat adversa, quæ tamen studio et industria superavit, ut in cap. de Industria dicemus. *Oliver.*

Alterius autem matrem olera] De Euripidis matre contrarium ostendit Suidas. *Corradus.*

Cap. v. *Nobilia*] Quia a nobilissimis parentibus nati sunt. *Nobilia*] Sceleribus etiam quis nobilis dicitur.

§ 1 *Monstro similius*] Imo nisi tenui fuisset valetudine, alterum extitisset lumen civitatis, inquit Cicero in Cat. *Corrad.*

A parvulo admodum regis, &c.] Scimus quomodo Lucius Scipio frater

superioris Africani consul sortitus provinciam Asiam, ut bellum adversus Antiochum gereret, quam Senatus eo libentius concessit, quod frater Africanus ultro pollicitus est, se in Asiam iturum illi legatum. L. ergo Scipione et Africano fratribus exercitum trajicientibus in Asiam, nuncii venerunt, debellatum utriuque esse, a terra quippe ab Atilio Regulo, mari autem ab Æmilio. Primo igitur adventu eorum legatos pacem petentes Antiochus ad eos mittit peculiare donum Africano ferentes filium ejus, quem rex parvo navigio trajicientem ceperat; hunc autem regiis muneribus donatum remisit. Pax regi data, parte provinciæ adempta usque ad montem Taurum. *Oliver.*

Altero] Patre, qui Africanus cognominatus ab oppressa Africa.

Altero] Patruo, qui Asiaticus dictus est recuperata Asia.

Deorum hominumque] Quia curru triumphans vectus est in Capitolium, ubi Dii et homines illum intuebantur. *Oliver.*

Idem præturæ petitor] Hic et Cicereus, qui scriba patris ejus fuerat, competitores erant præturæ: qui cum in campum Martium venisset, in honore scriba Cicereus Scipioni prælatus est: sed hic motus reverentia patris ejus, cujus scriba fuerat, concessit illi præturam, quam tamen cognati ejus administrare non sunt passi. *Oliver.* *Præturæ petitor*] Id est, cum tempore comitiorum candidatus in campum Martium ad petendam præturam descenderet. *Badius.*

Candidam togam] Qua induebantur in signum candoris animi, nulla ambitione aut avaritia polluti. *Idem.*

In campum] Martium, ubi comitia habebantur.

Annulum] Hoc autem faciebat, ne eo quicquam temere signaret: nam in annulo signa sua fere, ut nunc multi, habebant. *Badius.* *Annulum*] Tanquam indignus esset annulum gestare, cui insculpta esset Africani imago.

Fulmine] Id est, vehementissimo luminc.

§ 2 *Age Q. Fabii Maximi*] Hic fuit, qui adversus Allobroges et Betultum Arvernorum regem, secundum quosdam, felici pugna dimicavit. Nam viginti milia hostium e pugna cæsa dicuntur, et cum Betultus Romam venisset, ut Senatui satisfaceret, hoc est, ut se excusaret quod a se bellum illud non esset ortum, et propterea sibi ignosci et pacem dari peteret, Albam missus, traditus est in custodiam, et cum secundum pacem non videretur filium ejus Congoneciarum in imperio esse, ne motum aliquem in provincia concitaret, ipse quoque Romam accitus est. Valerius tamen lib. IX. cap. 6. de Perfidia, dicit hunc regem Betultum non a Fabio victum, neque sponte Romam venisse, sed a Cn. Domitio perfidia captum, et Romam missum fuisse. Quod factum Senatus nec probare, nec rescindere voluit, sed regem Albam custodiæ causa relegavit, quod si sic est, Fabius rem tantum cum Allobrogibus habuit. *Oliver.*

Paternis bonis] Prodigus bonis interdicebatur. Formula extat apud Paulum lib. III. Sent. Tit. 4. QVANDO TVA BONA PATERNA AVITAQVE NEQVITIA TVA DISPERDIS, LIBEROSVE TVOS AD EGESTATEM PERDVCIS, OB EAM REM TIBI EA RE COMMERCIOQVE INTERDICO.

Disjici] Id est, dilapidari.

Nimia patris indulgentia] Qui tametsi filium prodigum videret, tamen eum reliquit hæredem. *Oliver.*

§ 3 *Possedit favorem plebis Clodius*] Tametsi Clodius Pulcher seditiosissimus fuerit, tamen plurimum valuit in repubi. nam trib. pleb. fuit, et in tribunatu suo Ciceronem dejecit, cum se totum plebi insinuasset. Constat autem omnes Clodios semper poten

tiæ patritiorum assertores fuisse, præter hunc unum, de quo loquimur; qui, ut Ciceronem ejiceret civitate, non dubitavit renuntiare generi patritio, et se Plebeium facere. Nam lex erat, quæ patritium quemque tribunum fieri vetabat. Hic igitur cuidam plebeio et minori natu se in adoptionem dedit, suadente hoc C. Cæsare consule. Nam quodam loco deplorante Cicerone statum reipublicæ, iratum dicunt Cæsarem in causam plebis Clodium adduxisse, qui continuo tribunus plebis factus, favorem plebis possidere cœpit. *Possedit favorem*] Hoc dicit, etiamsi Clodius civis seditiosus erat, et uxorius, tamen virtutes magnas cum vitiis habuit conjunctas, sed filius ejus flagitiis omnibus adeo obrutus fuit, ut nullum omnino virtutum imaginem habuerit. *Oliver.*

Fulvianæ stolæ pugio] Metonymia, *stolum* pro ipsa mulicre Fulvia ponit, *pugionem* pro homine militari: nam pugione milites utuntur. Hic Fulviam uxorem habuit, quam deinde mortuo Clodio M. Antonius duxerat uxorem. *Oliver.*

Frigidam] Segnem, cum proprie ardor juvenum sit.

Abdomine] Id est, pingui suillo, aut sumine delicato avide devorato. *Budius.*

§ 4 *Hortensii*] Hic eloquentia tantum valuit, ut sæpius dubitatum sit, utrum ipse an Cicero principatum obtineret.

Qui in maximo et ingenuorum civium, et amplissimorum proventu] Emendo: *et ingeniorum, et civium amplissimorum.* Ipsa ex re. *Lips.*

Corbio] Quia tanquam corbis devorabat omnia paterna bona. Nam sunt, qui dicant hoc nomen accepisse a cupiditate vorandi: nam *corbitare*, est avide deglutire. Unde Plautus, *corbitunt*, dixit. *Oliver.*

Lingua] Fellatorem fore innuit.

Cap. vi. *Deformesque umbras*] Id est, turpissimas et ignobilissimas aliorum vitas, ut Ciceronis Junioris, ut Neronis, et aliorum multorum. *Badius.*

Gurgite] Id est, voragine turpitudinis suæ.

§ 1 *Publius Scipio, &c.*] Hanc Livius tradit Historiam Decade secundi Punici belli.

Gymnasio] Proprie nunc dixit, id est, palæstra, ubi se juvenes exercebant. *Oliver. Gymnasio*] Id est, palæstræ, ut Oliverius interpretatur, aut, ut mihi placet, exercitationi in re literaria; nam quid pallium aut crepidæ ad palæstram? *Badius.*

Pallioque] Quod genus vestis Græci Philosophi habebant, et utebantur: erat ad talos usque dimissa.

Crepidis] Gellius lib. xiii. 'Omnia,' inquit, 'ferme id genus quibus plantarum calces in fine teguntur, cætera fere nuda, et teretibus habenis juncta sunt, soleas dixerunt: nonnunquam Græca voce crepidulas.' Servius tamen dicit fuisse Thusca calceamenta, quæ corrigiis ad pedes ligabantur. Virgilius: 'Et Tyrrhena pedum circumdant vincula plantis.' Servius exponit 'crepidas,' quas primo habuere Senatores, post equites, deinde milites. *Oliver.*

Lucii vero Scipionis] De hoc satis supra dictum est, cui Asia provincia a Senatu eo libentius demandata fuit, quod frater ejus Africanus pollicitus fuerat, legatum se cum illo iturum, ex qua provincia cum victor rediisset, Asiaticus dictus. *Oliver.*

§ 2 *Chlamydatam*] Id est, indutam aut ornatam chlamyde.

In Capitolio] Ubi statuæ triumphantium ponebantur.

§ 3 *Lucius quoque Sylla*] Qui adversus Mithridatem missus fuit, quam provinciam Marius sibi dari invito Senatu per populum, aut suæ factionis principes, cum vellet, exorta est seditio; deinde bellum inter ipsum et Syllam, ut supra dictum est. *Oliv.*

§ 4 C. *autem Duilius*] Is quidem primus navali prœlio victor ex Pœnis triumphum duxit, sed ante ipsum bellum navale gessit cum Carthaginiensibus Scipio, qui æquo Marte discessit: ei deinde successit Appius Claudius, qui post victoriam cum in patriam rediret, vi subitæ tempestatis exercitum ferme omnem amisit: quod ideo ipsi contigisse putant nonnulli, quod pullarem disciplinam contempsisset. Post hunc igitur missus est C. Duilius, qui intra LX. dies classem centum et LX. navium tanta celeritate paravit, ut creditum sit, munere Deorum arbores in naves fuisse conversas; quo facto machinas etiam adjunxit ferreas, quibus catenatæ naves ita starent, ut in continenti pugnare viderentur, et ita commissa pugna victoriam egregiam consecutus est, et classis hostium partim submersa, partim in hostium potestatem redacta est, ex quo de Pœnis speciosissimum egit triumphum. Autor de Vir. Ill.: 'Cains,' inquit, 'Duilius primo Punico bello contra Carthaginienses missus, cum videret eos multum mari posse, classem magis validam quam decoram fabrefecit, et manus ferreas in visu hostium primum instituit, queis inter pugnandum hostium naves apprehendit, qui victi et capti sunt. Himilco dux classis Carthaginem fugit, et a Senatu quæsivit, quid faciendum censeret: omnibus ut pugnaret clamantibus, Feci, inquit, et victus sum: sic pœnam crucis effugit, nam apud Pœnos dux re male gesta morte puniebatur. Duilio concessum est, ut præcedente funali et præcinente tibicine a cœna publice rediret.' Cicero in Catone Majore: 'Caium,' inquit, 'Duilium Marci filium, quod Pœnos primus classe devicerat, redeuntem a cœna senem sæpe videbat puer: delectabatur crebro funali et tibicine, quod sibi nullo exemplo privatus sumpserat, tantum ei licentiæ dabat gloria.' L. quoque Florus post narratam pugnam navalem: 'Duilius,' inquit, 'Imperator non contentus unius diei triumpho, per vitam omnem ubi a cœna rediret, prælucere funalia, præcinere sibi tibias jussit; quasi quotidie triumpharet.' *Oliver.*

Fidicine] Id est, canente fidibus, hoc est, chordis præeunte. *Badius.*

§ 5 *Bene, &c.*] Quia devicerat Samnites.

Monte Albano] Ubi Latinæ feriæ celebrari solebant, et incunabula erant gentis Romanæ.

Laurea] Id est, loco laureæ coronæ, qua triumphantes utebantur.

Myrtea] Qua ovantes coronari solebant.

§ 6 *Item C. Marii*] Insolentia carpitur Marii, qui cum debellasset Jugurtham, Cimbros, atque Theutones, se Libero patri, qui, ut ait Solinus, primus Indiam ingressus, de Indis triumphavit, similem esse volebat; nam cantharo potabat, quia hoc vasis genere Liberum patrem usum fuisse dicunt, cui se Marius comparare non dubitabat. In hunc quodammodo invehitur Plinius lib. XXXIII. ubi loquitur de Luxuria. Dicit enim: 'Hinc aliquis veterum C. Marius post victoriam Cimbricam cantharo potasse, Liberi prioris exemplo, traditur, ille arator Arpinas et Manipularis Imperator.' *Oliver.* Contigit A. U. DCLII.

Cantharo] Cantharus vas vinarium, quo majores in sacris Bacchi usos fuisse dicunt, et ansam habebat. Unde Virgilius in Sileno: 'Et gravis attrita pendebat cantharus ansa.' *Id.*

Inclytum ex Asia ducens triumphum] *Indicum*, in Mss. legimus, pro *inclytum*. De Indis triumphasse Bacchum, fabulis Poëtarum est notissimum. *Pighius.*

§ 7 *M. autem Cato Prætor*] M. Scauri judicium egit. Accusatus autem fuerat repetundarum Scaurus a Triario adolescente, quod avare provinciam Sardiniam administrasset. Cato

Prætor judicium, quia æstate agebatur, sine tunica exercuit, campestri sub toga cinctus, in forumque sic descenderat, jusque dicebat, idque repetierat ex veteri consuetudine, secundum quam et Romuli statuæ in Capitolio, et rostris Camilli fuerunt togatæ sine tunicis, quibus verbis significabat illos aliquando sic in forum descendisse. *Oliverius.*

Nulla indutus tunica, sed tantummodo prætexta] Ac si diceres veste sola super intenula sine dyploide. Nam tunica vestis interior, toga vero et prætexta exterior. *Idem.*

Cap. vii. § 1 *P. et Cn. Scipionibus*] Post cæsos in Hispania Scipiones fratres cum duobus exercitibus, non Italiæ jam major, quam Hispaniæ cura Rom. erat: exercitum augeri, et Imperatorem mitti placebat, nec tamen quem mitterent, satis constabat: ubi duo summi Imperatores intra dies triginta cecidissent, qui cum in locum duorum succederet, extraordinaria cura deligendum esse. Quum alii alium nominarent, postremum eo decursum est, ut populus pro Consule creando in Hispania comitia haberet, diemque comitiis edixerunt. Consules primo expectaverant, ut qui se tanto imperio dignos censerent, nomina profiterentur, quæ ut destituta expectatio est, redintegratus luctus acceptæ cladis, desideriumque imperatorum amissorum. Mœsta itaque civitas prope inops consilii, comitiorum die tamen in campum descendit; circumspectant ora principum aliorum alios intuentium, fremuntque adeo perditas res, desperatumque de Republica esse, ut nemo audeat in Hispania imperium accipere, cum subito P. Cornelius Scipio, filius ejus Scipionis, qui in Hispania ceciderat, quatuor et viginti ferme annos natus, professus est se petere. in superiore, unde conspici posset, loco constitit, in quem postquam omnium ora eonversa clamore atque favore, ominati sunt felix faustumque imperium; jussi deinde inire suffragium, ad unum omnes non centuriæ modo, sed etiam homines, P. Scipioni imperium in Hispania jusserunt: et hic fuit ille fatalis dux, qui Annibalem ex Italia, quam sedecim ferme annos possederat, invitum extraxit, et Carthaginem populo Romano tributariam fecit. *Oliver.* Contigit A. U. dxli.

Eademque, &c.] Contigit A. U. dxlii. et dxliv.

Oppidum Badiam] Assidebat oppugnabatque oppidum in Hispania situm, mœnibus defensoribusque validum, et munitum, re etiam cibaria copiosum, nullaque ejus potiundi spes erat; et quodam die jus, in castris sedens, dicebat; atque ex eo loco id oppidum procul videbat: tum e militibus, qui in jure apud eum stabant, unus interrogavit ex more, in quem diem locumque vadimonium permitti juberet, et Scipio manum ad ipsam oppidi, quod obsidebatur, arcem portendens, Perendie, inquit, sese sistant eo in loco; atque ita die factum illo, in quem vadari jusserat, oppidum captum est. In eodem quoque die in arce ejus oppidi, sicut prædixerat, jus dixit. Hæc Aulus Gellius. *Oliver.*

Vadimonium] Sponsionem: nam sicut a teste testimonium, ita a vade vadimonium. Sed inter vades et sponsores hoc interest, quod vades publici, sponsores privati dicuntur. *Idem.*

Nec minus animosus] Scipio debellata Hispania, totaque in Romanam ditionem redacta, cum parte exercitus Romam rediit, cui Senatus extra urbem datus est, ubi expositis, quæ in provincia gessisset, petiit ut Africa sibi in provinciam decerneretur, in quam omnem belli molem converteret. Cui rogationi Q. Fabius Maximus invidia, ut quidam dicunt, commotus, summa ope intercessit. Quare non Africa, sed Sicilia, ei provincia

data est; in quam ubi primum venit, exercitum paravit, qualem ad eam militiam, quam jam animo conceperat, longinquam et gravem oportere existimavit, robustissimum quemque et maxime voluntarium ex civibus deligendo, quem paulo post inscio ac invito Senatu trajecit in Africam, eoque tempore, quo maxime ab ea opinione deterreri poterat, quod Syphacem Numidarum regem, quocum superiori æstate publicum fœdus inierat, et in ejus opus magnam victoriæ spem posuerat, a Romanis ad Carthaginienses per nuptiarum occasionem defecisse audierat, nihil tamen ejus fiduciam frangere aut debilitare potuit. Frontinus lib. de Constituendo statu belli: ‘ Scipio,’ inquit, ‘ manente in Italia Annibale, transmisso in Africam exercitu, necessitatem Carthaginiensibus imposuit revocandi Annibalem. Sic a domesticis finibus hostile transtulit bellum.’ *Oliver.*

Senatu vetante] Non vetabat Senatus, sed permittebat, si id e Rep. videretur. Livius lib. XXIX. *Corradus.*

Cui facto, &c.] Non minoris fiduciæ factum illud fuisse videtur, quod Annibal revocatus in patriam, cum ad opem laborantibus suis civibus nulla mora ferendam ex Italia, quam sedecim ferme annos bello possederat, retractus Adrumetum oppidum venisset, et inde Zamam profectus esset, (abest autem Zama quindecim dierum itinere a Carthagine,) præmisit speculatores, qui res pop. Rom. Imperatorem, et castra diligenter explorarent, qui excepti a custodibus Romanis et deducti ad Scipionem sunt: Scipio jussit eos traditos tribunis militum, omisso metu, visere omnia, perque castra qua vellent, duci, percontatusque, satin' per commodum omnia explorassent, datis qui persequerentur, retro ad Annibalem remisit. Hoc idem fecisse Publium Valerium Levinum, tradidit Eutropius lib. II. cum enim cepisset exploratores, jussit eos per castra duci, et ostendi ipsis omnem exercitum, deinde dimitti, ut nuntiarent Pyrrho quæcunque vidissent, quæque a Romanis agerentur. *Oliver.*

Manipulos] Ordo est dimidiata pars manipuli: nam duo Centuriones erant in manipulo, et unicuique sua pars adsignata, quam duceret; quæ vocata Centuria, sive Ordo. Is in veteri Legione fuit LX. militum. Hinc Ordines petere, impetrare: ita Ordinis ductor, pro Centurione. Prima divisio fuit in Manipulos, Græcis σπεῖρα, quæ diutissime in militia mansit. Sed labente imperio mutavit, et Centurias pro manipulis habere cœperunt; manipulos pro contuberniis aut decuriis ipsis. Manipulorum vetustas statim ab Urbe condita, imo ante ipsam fuit. *Lips.*

Cum a L. Scipione] Hoc exemplum Aulus Gellius commemorat: ‘ Cum,’ inquit, ‘ a M. Catone ac trib. pleb. qui a M. Catone comparati et inducti fuerant, accusaretur, quod pecuniam et prædam usurpasset, bello Antiochensi captam, librum detulit, in quo summa pecuniæ continebatur, et statim in conspectu omnium discessit: Possem, inquiens, reddere rationem, sed non faciam: nec me ipsum contumelia afficiam, quandoquidem ærarium vestrum bis millies sestertio uberius fecerim.’ *Oliver.*

Ex Antiochensi pecunia] Expensa in bello contra Antiochum.

Sestertii quadragies] Sestertius denarii quarta pars, atque idem alio nomine κατ' ἐξοχὴν nummus, quia frequentissimus ejus in rationibus usus. De hoc Vitruvius lib. III. cap. 1. ‘ In denario,’ inquit, ‘ denos asses æreos constituerunt, et quartam ejus partem de duobus assibus et tertio semisse sestertium veteres vocarunt.’ Æstimatio denarii eadem fere hodie, quæ Regalis Hispaniensis, id est, stu-

feri III. cum dimidio : quinarii et sestertii pro proportione. *Lips.* Sestertius itaque quarta pars denarii, aut Sestertium mille nummos Sestertios valet, vel duas argenti libras et dimidiam, ut Budæo placet. Hinc Horatius lib. II. Epist. ad Florum : ' Clarus ob id factum donis ornatur honestis, Accipit et bis dena super Sestertia nummum.' Ridicula hic fuisset Luculli munificentia, si viginti sestertios ei donatos intelligamus: quo pacto ergo explicandus is locus? dico bis dena sestertia nummum significare bis dena, seu viginti millia sestertium nummum. Ita et loquitur Cicero Epist. quinta ad Rufum : ' Reliquum est de sestertium centum millibus, de quibus memini mihi a te Myrina literas allatas esse.' Eadem Epistola hanc summam sestertia centum appellat. Itaque cum dicimus decem sestertii, nullum numerum extra hunc intelligimus : cum vero decem sestertium, his verbis decem millia sestertium designamus ; at cum decies sestertium, majorem etiam numerum, nimirum decies centena millia sestertium. Vide Budæum de Asse, et Agricolam de Pond. monetar. Manut. de Quæsit. per Epist. lib. I. cap. 8. et nuperrime Gronovium de Sestert.

Sicut et illud factum] Hoc deprehenditur contigisse Celtiberico bello, quod C. Sempronius Tuditanus Prætor contra Celtiberos gessit, in quo ipse fere cum toto exercitu occisus est. *Oliver.*

Non fatigabor] Hoc exemplum Aulus Gell. ponit lib. IV. cap. 18. Nam refert Scipionem a M. Nævio accusatum, quod pecuniam accepisset ab Antiocho rege, ut conditionibus gratiosis et mollibus pax cum eo fieret pop. Rom. nomine. *Idem.*

Rostra] Id est, locum, unde edicta fiebant, rostris navium Antiatium munitum. *Badius.*

Corona triumphali] De talibus coronis alibi egimus.

Magna sperantem] Recte Modius emendavit, *magna spirantem.* Emendo et ego Ciceronem Tusc. lib. I. ' Nondum gustaverat,' inquiunt, ' vitæ suavitatem, hic autem jam spirabat magna.' Hactenus editur, ' sperabat.' *Colerus.*

Pulvinaria] Lectisternia, quæ in templo Jovis Optimi Maximi fuerunt.

§ 2 *Scipio Æmilianus*] Hic, ut sæpe dictum est, de gente Æmilia fuit, Pauli filius, in gentem Scipionum adoptatus. Hic ille fuit Africanus, qui Carthaginem evertit, et Numantiam sustulit, urbes duas potentissimas, et pop. Rom. infestissimas. Cum igitur Intercallatiam, Hispaniæ urbem prævalidam, obsideret, vel, ut alii putant, Numantiam, multi hostium eruptionem metuentes, suadebant tribulos ferratasque tabulas circa mœnia spargendas esse, quæ hostes ab eruptione deterrerent. Quibus respondit non esse viri fortis, velle hostes capere, eosdemque timere. *Oliver.* Contigit A. U. DCXXIX.

Prævalidam urbem] Intercallatiam, ut quidam putant, quæ est in Hispania, vel, ut alii volunt, Numantiam. *Oliverius.*

Murices] Murex proprie dicitur acumen saxi. Virgilius : ' Et acuto murice remi Obnixi crepuere.' Sed pro unaquaque re acuta ponitur, ut hoc loco pro trigono posuit ferreos murices, qui sunt cujusmodi tribuli, qui nascuntur in lacubus et stagnis, qui in quamcunque partem reciderint, ita cadunt, ut unum acumen extet erectum. *Idem.*

Plumbatis] Ut mergerentur in profundum, et ita laterent. *Bad.*

§ 3 *Minime utilis*] Quia hoc idem cognoverat alias periculosum fuisse libertati Romanæ. *Oliver.*

§ 4 *Livii quoque Salinatoris*] Hoc contigit secundo bello Punico : cum Asdrubal cum multis millibus homi-

num in Italiam descendisset, ut se Annibali fratri conjungeret; quod si factum fuisset, omnium ferme judicio actum fuisset de imperio Romano. Eo forte anno Consules erant Claudius Nero, et Livius Salinator. Claudio provincia evenerat Annibal, Livio vero Asdrubal. Forte nuntii, qui ad Annibalem cum literis mittebantur a fratre, a vagis per agros populatoribus Romanis intercepti, ad Claudium Consulem deducuntur, qui, lectis literis per interpretes, et ex captivis percontatione facta, non esse tempus ratus, quo consiliis ordinariis provinciæ quisque suæ finibus per exercitus suos cum hoste destinato a Senatu bellum gereret, literis Asdrubalis Romam missis ad Senatum, edoctisque patribus, quid ipse pararet, quid item illis parandum esset, de toto exercitu, quod roboris erat, delegit sex millia equitum, decem millia peditum, et ad collegam, quantis maxime itineribus potuit, contendit. Nocte clam hostibus Romana castra ingressus, suadet collegæ prima luce pugnam cum hoste suscipere, multis in contrarium censentibus, tantisper scilicet differendum esse, donec fessum via et vigiliis reficeret militem. Ille ne consilium suum, quod tutum celeritas fecisset, morando temerarium faceret, instat pugnæ signum dari, quo facto, sequenti die in aciem utrinque descensum est: sed id moram attulit pugnæ, quod Asdrubal provectus ante signa, cum paucis scuta vetera hostium notavit, quæ antea viderat, strigosiores equos vidit, et auctum exercitum Romanum cognovit. Territus quamprimum receptui cani jubet, sequenti nocte tacitus aufugit, quem Romanus exercitus prima luce insecutus apud Metaurum fluvium, quem ille transnatare nequiverat, assecutus est. Ibi conserto prælio, quinquaginta sex millia hostium cum ipso Imperatore cæsa, quinque millia quadringenta capta sunt, denique reddita est æqua Cannensi clades. In eo igitur prœlio tanta sanguinis et cædis satietas ceperat Romanos victores, ut postero die, cum esset nuntiatum Livio, Gallos Cisalpinos, Ligures que, qui aut prælio non affuissent, aut inter cædem aufugissent, uno agmine abire sine certo duce, sine ordine ullo, aut imperio, posse, si una equitum ala mittatur, omnes deleri, Sint, ait Livius, qui supersint aliqui nuntii, et hostium cladis, et virtutis nostræ. *Oliver.* Contigit A. U. DCXVII.

Umbria] Umbria inter Sabiniam et Thusciam posita est, teste Strabone, qui dicit libro v. ‘ Cæterum in Sabiniæ et Thusciæ medio Umbria jacet, montesque transgressi, usque Ariminum Ravennamque procedunt; et ideo a multis pars Thusciæ dicitur in jugis Apennini montis positæ, in parte Italiæ. Sunt autem loca juxta Spoletum,’ &c. *Idem.*

§ 5 *Legatos*] Ut ex hoc loco patet, Imperator sibi legatos, quos volebat, pronuntiabat, sicut Dictator magistrum equitum. *Oliv.*

§ 6 *Hujus, &c.*] Contigit A. U. DCLIX.

Lucii Crassi] Is Cn. Carbonis, de quo nunc agitur, patrem damnaverat. Prætores aliquot damnati fuerant, eo quod avare et crudeliter provincias administraverant; sed hic C. Carbo damnatus fuerat, quod cum C. Graccho et Fulvio Graccho, triumviris dividendo agro creatis, seditionem concitaverat, bello etiam adversus Cimbros infeliciter pugnaverat: hic quoque tribunus plebis rogationem tulerat, ut eundem tribunum plebis, quoties vellet, creari liceret. Quam rogationem P. Scipio dissuasit. Gracchus contra suasit. His igitur de causis L. Crassus eum damnatum exulare coëgit. *Oliver.*

Ab integerrimo viro] Ut qui in oculis inimici omnia gerere audebat.

§ 7 *Cato vero superior*] Hic Cato,

teste Plinio, quadragies quater accusatus, et gloriosissime absoluius est. Plutarchus vero quinquagies dicit fuisse accusatum. Nam calumniarum, inquit, in republ. Cato non foit expers; nam ubicunque inimicis accusationis argumentum accusationemque præstabat, in causa dicenda magno cum discrimine vexabatur. Ferme enim quinquagies ei diem dictam esse ferunt; postremo sex et octoginta natus annos, accusatus, vulgatum illud dixisse aiunt, Difficillimum esse, cum inter alios homines vixerim, apud alios de his criminibus respondere, quæ ab adversariis objecta sunt, ut in cap. de Studio et Industria dicturi sumus. *Oliver.* Contigit A. U. DLXXV.

A quo in administratione Reipub. &c. dissidebat] Obtrectationem enim egit cum Tiberio; nam uterque in Hispania præclara facinora ediderat. *Idem.*

§ 8 *Eadem M. Scauri fortuna*] Comparat et magnitudinem animi, et longitudinem vitæ M. Scauri, ætati et magnitudini animi Catonis Valerius; sed dissentit ab aliis scriptoribus: nam Autor de Viris Illustribus dicit accusatum fuisse, quod consilio illius bellum sociale concitatum esset. Asconius Pedianus refert apud Q. Varium accusatum fuisse, cum ob negatam sociis Latini nominis civitatem nobilitas infesta esset. Q. Varius trib. pl. legem tulit, ut quæstiones haberentur eorum, quorum opera socii contra pop. Roman. arma sumpsissent. Inimici primo M. Scauri, existimantes se invenisse rationem opprimendi Scaurum, egerunt, ut in judicium traheretur, accusatus, quod pecunia corruptus excitasset arma contra populum Rom. Hic eo tempore ægrotabat. Amici, et cognati hortabantur, ne vellet contra valetudinem ad quæstionem accedere. Ille sua maxima innocentia fretus, maximaque pectoris fiducia munitus, in forum descendit, et paucis verbis causam dixit. Q. Varius inquit M. Scaurum, regia pecunia corruptum, remp. perdere voluisse. M. Scaurus hnic se culpæ affinem esse negat. Utri magis credendum est? Inter alios, quam inter vos; nam apud majores vestros vixi; vos autem vitam meam per ætatem noscere non potestis. *Oliver.*

Pro Rostris accusaretur] Quintilianus lib. v. et Auctor de Viris Illustribus, et Asconius accusatum volunt, quod socios ad arma concitasset, ut forte Valerius velit id factum auctore Mithridate. vid. lib. VIII. cap. 6. *Corradus.*

Varius Sucronensis] Id est, oriundus ex Sucrone oppido Hispaniæ juxta Sucronem fluvium, ut autor est Strabo libro III. Sic autem verior est lectio, quam si *Veronensis* legatur. *Oliverius.*

Utri creditis] Utrum homini peregrino, et nihil de vobis merito, an civi tot annos apud vos tam innocenter et fortiter versato? *Oliv.*

§ 9 *Contra M. Antonius*] Hic est ille M. Antonius Orator, quem Cicero lib. de Oratore loquentem inducit. Hic quæstor in Asiam proficiscebatur, et cum Brundusium usque pervenisset, amicorum literis certior factus se crimine incesti accusatum, omisso, quod jam cœperat, itinere, Romam reversus est; quamvis lege Memmia accusationem istam vitare potuisset. Ibique causam suam tanta cum eloquentia et laude peregit, ut statim absolutos fuerit, deinde securior, et honestior in provinciam proficisceretur; quanquam etiam fide servi, quem indices in quæstionibus habere voluerunt, adjutus defensusque fuerit, ut videbimus in cap. de Fide Servorum. *Oliver.*

Brundusium] Calabriæ urbs, quæ hodie *Brundisi.*

Scopulus reorum] Nam quemadmodum navigantes scopulo illisi naufragium faciunt, ita apud tribunal hujus,

qui accusabantur, pro majori parte periclitabantur. *Oliver.*

Legis Memmiæ] Quæ scil. lex vetabat nomina eorum, qui abessent reipublicæ, recipi, scilicet ad accusationem, aut ad litem subeundam, tantisper dum abessent. *Badius.*

§ 10 *Sunt et illa*] Mago Carthaginiensium dux, in auxilium Romanorum cum ducentis et triginta navibus missus, ut tradit Justinus, Senatum adiit, dicens, ægre pati Carthaginienses, ut Itali ac Romani a peregrino hoste infestarentur, et quoniam externo hoste premerentur, auxilium misisse, ut externis quoque opibus adjuvarentur. gratiæ a Senatu actæ, et naves remissæ sunt, quia dicerent Romanos ea bella suscipere, quæ suis viribus gerere possent. *Oliver.*

Pyrrhum] Regem Epiri.

Hostiam] Ad illud usque oppidum super Tiberim situm.

Idem post aliquot] Cum a Romanis obsideretur Capua, Annibal, ut ab ea obsidione Romanos abstraheret, quia non aliter sociis subveniri posse videbat, ad oppugnandam urbem Romam exercitum duxit, et ad Anienem fluvium tria millia passuum ab urbe castra locavit; ubi cum stativa haberet Senatus, milites in supplementum Hispaniæ misit, et agrum, in quo essent hostes, publice vendidit. Quod ubi per captivos cognitum est Annibali, id adeo superbum, adeoque indignum ipsi visum est, quod cum ipse ad mœnia urbis Romæ armatus sederet, milites sub vexillis in supplementum aliarum provinciarum mitterentur, et ejus soli, quod ipse bello captum possideret haberetque, Romæ inventum emptorem esse, qui nihil diminuto precio mercaretur, ut extemplo vocato præcone, tabernas argentarias, quæ circa Romanum forum essent, jusserit venire, sed emptor non est inventus. *Oliver.*

Capenam portam] Quaitur Capuam, quæ Capua tunc ab Annibale tenebatur. *Bad. Capenam portam*] Ad portam Collinam progressum Annibalem scribit Livius. *Corradus.*

§ 11 *Accium*] Hic Poëta inter principes Tragœdiarum scriptores relatus est a veteribus: paulo junior fuit M. Pacuvio: natus traditur parentibus libertinis, Marcino et Serano Coss. Quidam scribunt, fuisse illum relatum inter eos colonos, qui ex urbe ad oppidum Pisaurum concesserunt: ubi fundum suum possedit, qui de ipsius nomine Accianus est appellatus. Ingenio acri fuit, et in scribendis fabulis miro studio incubuit. Notum est, quantum ei concesserit Decius Brutus, vir clarissimus, cum volnerit Accianis versibus templorum ac monumentorum aditus exornari. Quod a M. Tullio refertur. Idem Accius, cum iter faceret in Asiam, divertit ad Poëtam Pacuvium, qui Tarenti agebat, cumque eo dies aliquot versatus est, et cum Atreum suam illi recitaret, laudavit eam Pacuvius, et simul grandia inquit, et sonora esse, quæ ab Accio scripta forent: videri tamen sibi duriuscula, et subacida. Quod Accius quidem minime negavit: nec se inquit pœnitere, quoniam idem ferme ingeniis solet accidere quod pomis: quæ enim dura admodum, et acerba nascuntur, paulatim mitia fiunt, atque perfectiora redduntur. Quæ vieta gignuntur, et mollia, nunquam ad veram frugem et maturitatem perveniunt. Sic, inquit Accius, sentiendum est de hominum ingeniis. Statura fuit admodum brevi, ut a C. Plinio refertur: etsi imaginem suam collocavit in æde Camœnarum prægrandi forma. Citantur ejusdem Accii fabulæ complures a nostris Grammaticis: ut Phœnice, Menalippus, Epigoni, Medea, Alcmeon, Prometheus, Philoctetes, Atreus, Neoptolemus. M. Cicero præcipue nominat Brutum, et Argonautas. *P. Crinitus.* Forsan alius fuit, qui Dictatoris tem-

pore vixit.

Julio Cæsari] Glareanus legit: *Sex. Julio Cæsari.* Qui enim Dictator ille potuit esse? Pighius C. Cæsarem Dictatorem accipit. *Colev.*

Imaginum] Stemmatum majorum.

Ext. *Nec Euripides quidem*] Tragicus iste Poëta fuit clarissimus, ut supra diximus. Euripides dictus, teste Prisciano lib. II. de octo partibus orationis, ab Euripo, ea maris parte, quæ est inter Eubœam, et Bœotiam, quoniam eo die natus sit, quo Athenienses cum Persis in Euripo bellum gerentes, victoriam sunt consecuti, de cujus progenie atque fortuna, hæc Gellius: ' Euripidis Poëtæ matrem Theopompus agrestia olera vendentem victum quæsisse dicit. Patri autem ejus nato illo responsum est a Chaldæis, eum puerum, cum adolevisset, victorem in certaminibus fore: id ei puero fatum esse. pater interpretatus, athletam debere esse, roborato exercitatoque filii corpore, Olympiam certaturum eum inter athletas pueros deduxit, ac primo quidem in certamine per ambiguam ætatem receptus non est; post Eleusinio Theseio certamine pugnavit, et coronatus est. Mox a corporis cura ad excolendum animi studium transgressus, auditor Physici Anaxagoræ, et rhetoris Prodici, in morali autem Philosophia Socratis, Tragœdiam scribere, natus annos duodeviginti, adortus est. Philocorus refert in insula Salamina speluncam esse tetram, et horridam, in qua Euripides Tragœdiam scriptitavit.' Ita Gellius. Hic nonaginta duas dicitur scripsisse Tragœdias, in quibus decies quinquies victor evasit, cum in theatro diversorum Poëtarum Tragœdiæ recitarentur. Cujus patrem Menesarchum, matrem Clitonem fuisse legimus. *Oliver.*

§ 1 *Deducere*] Id est, perficere, ita ut in locum tragœdiæ apte deduci possent.

Intra primas metas] Id est, primos terminos.

Cunctante stilo] Id est, immorante, et non cunctante.

§ 2 *Adjiciam sceuæ*] Nam in scena recitantibus Tragœdias mimis, tibiæ semper adhibebantur.

Antigenidas] Suidæ est: *Θηβαῖος μουσικὸς αὐλῳδὸς Φιλοξένου.* Meminit ejusdem dicti Cicero de Claris Oratoribus lib. II. Plinius, et Agellius. Idem nomen ' Antigenidæ' reddendum Apuleio in Floridis, apud quem hactenus scribitur, ' Antigenes.' *Colerus.*

Lenocinio defecta] Id est, blanditiis, videlicet externa laude destituta; nam quemadmodum lenones adolescentibus blandiuntur, sic etiam fortuna modo huic, modo illi blanditur et favet. *Idem.*

§ 3 *Zeuxis, &c.*] Inter primos suæ ætatis pictores hic præcipuum locum obtinuisse fertur; quem Plinius tantam ex ea re gloriam, et opes comparasse dixit, ut gratuito pingere, et elargiri opera sua non dubitaret, existimans illa non satis digno pretio posse compensari. Dicitur in certamen descendisse cum Parrhasio, et ab illo superatus: nam cum detulisset uvas tanto successu depictas, ut aves in scenam advolarent, Parrhasius detulisse fertur linteum avibus pictum, ita veritatem repræsentantibus, ut Zeuxis alitum judicium timens, ingenuo pudore palmam ei concesserit. Hic vero in fœmineo corpore pingendo cæteris omnibus antecessit: nam, ut Cicero meminit, in arte veteri a Crotoniatis ingenti pretio conductus, ut Junonis templum illud, quod illi magnificum satis condiderant, egregiis figuris locupletaret, post absolutum opus, ut excellentem muliebris formæ pulchritudinem muta in se imago contineret, Helenæ dixit se velle pingere simulachrum: petiit itaque a Crotoniatis virgines, quas omnium formosissimas

haberent: illi publico de consilio virgines in locum unum conduxerunt, et pictori, quas vellet, eligendi potestatem dederunt. Ille autem ex omnibus quinque delegit, in quibus verissimum pulchritudinis judicium haberet; neque enim putavit omnia, quæ ad venustatem quæreret, in uno se corpore reperire. Plinius vero ait lib. xxxv. non id fecisse Crotoniatis, sed Agrigentinis. ‘Zeuxis,’ inquit, ‘tantus diligentia fuit, ut Agrigentinis facturus tabulam, quam in templo Junonis Laciniæ publice dicarent, inspexerit virgines eorum nudas, et quinque elegerit, ut quod in unaquaque laudatissimum esset, pictura redderet.’ *Oliver. Zeuxis autem*] De hoc Cicero, Plinius, Plautus Pœnulo. De ejus morte Festus, in voce ‘Pictor.’ Fecisse Helenam istam Agrigentinis Plinius scribit; Cicero, Crotoniatis. *Coler.*

Leda] Leda uxor Tyndari potuit edere partu cœlesti, id est, ex conceptu Jovis, qui cum ea in specie cygni concubuit, ut fabulæ habent, et ex ovo concepto Helenam genuit, aut quam tum Homerus potuit exprimere divino ingenio. *Badius.*

§ 4 *Phidias, &c.*] Statuarius hic nobilissimus fuit, tanta fiducia præditus, ut, teste Macrobio, cum Jovem Olympium pingeret, interrogatus de quo exemplo divinam mutuaretur effigiem, respondit Archetypum Jovis in his se tribus Homeri versibus invenisse: Ἦ καὶ, κ. τ. λ. ut in textu. Qui versus sic sunt in Latinum traducti: ‘Atque superciliis Saturnius annuit atris: Ambrosiæ fluxere comæ de vertice regis Æterni: ast nutu totum concussit Olympum.’ De superciliis et crinibus se totum Jovis vultum collegisse ait. De quo Plinius Nat. Hist. lib. ii. ‘Phidiæ Jupiter,’ inquit, ‘Olympius quotidie artificii excellentiæ testimonium perhibet.’ Rursus libro xxxvi. cap. 5. ‘Phidiam clarissimum esse per omnes gentes, quæ Jovis Olympii famam intelligunt, nemo dubitat; sed ut merito laudari sciant etiam qui opera ejus non viderunt, proferemus argumenta parva, et ingenii tantum. Neque ad hoc Jovis Olympii pulchritudine utemur, non Minervæ Athenis factæ amplitudine, cum sit ea cubitorum xxvi. ebore hæc et auro constet; sed scuto ejus, in quo Amazonum prœlium cælavit intumescente ambitu parmæ, ejusdem concava parte Deorum et gigantum dimicationem, in soleis vero Lapitharum et Centaurorum; adeo momenta omnia compacta artis illius fuere: in basi autem, quod cælatum est, Pandoras genesin appellavit: ibi Dii sunt triginta numero nascentes, Victoria præcipue mirabili. Periti mirantur etiam serpentem, et sub ipsa cuspide æream sphingem.’ Hæc Plinius. Quintilianus de Institutione Orat. lib. vii. hunc dicit in Diis quam hominibus fingendis longe meliorem fuisse artificem, in ebore vero longe citra æmulum, vel si nihil nisi Minervam Athenis, aut Olympium in Elide Jovem fecisset, cujus pulchritudo adjecisse aliquid etiam receptæ religioni videtur, adeo majestas operis Deum æquavit. Cicero quoque Tusculan. Quæst. lib. i. ‘Quid enim Phidias sui oris similem speciem adeo artificiose inclusit, in clypeo Minervæ, cum inscribere non liceret?’ quod ea convulsa tota operis colligatio solveretur. *Oliver.*

Jovis Olympii perfecto] Nota ejusdem Minerva et Nemesis ex Plinio. Sed et Jovem commemorat Tzetzes: Χάριτας, inquit, ποιῶν τῷ ἐρωμένῳ ἀνθρώπῳ, κἂν οὐκ εὔχειρ περὶ τὴν πλαστουργίαν, ἀγαλματώσας Φειδιακῇ τῇ τέχνῃ τὸ ἐν Ῥαμνοῦντι ἄγαλμα Νεμέσεως, Διός τε, κ. τ. λ. De ejus Jove Olympio legere est apud Quintilianum lib. xxii. c. 10. Plinium xxxiv. cap. 8. Tertullianum libro de Resurrectione Carnis. *Coler.*

Ex ipso cœlo petitum] Si Jovem ip-

sum in cœlo, quo stare consuevit, aliquando vidisset, melius certe non effinxisset. *Oliverius.*

Lineamentis] Subtilibus sculpturis et cælaturis.

§ 5 *Epaminondas*] Constat Epaminondam omnium Thebanorum ducem fuisse clarissimum, adeo ut, teste Justino, cum illo nata et extincta omnis patriæ gloria fuisse videatur: nam post illum Thebani memorabile nullum unquam bellum gessere, nec virtutibus aut rebus gestis, sed cladibus insignes semper fuere. Fuit etiam Philosophus summus, ex quo dubium hominibus reliquit, vir ne melior an dux fuerit: nam et imperium non sibi, sed patriæ quæsivit; pecuniæ adeo parcus fuit, ut funebris sumptus defuerit. Gloriæ quoque non cupidior, quam pecuniæ, quippe recusanti omnia imperia ingesta sunt, honoresque ita gessit, ut ornamentum non accipere, sed dare ipsi dignitati videretur; jam literarum studium, jam Philosophiæ doctrina tanta, ut mirabile videretur, unde tam insignis militiæ scientia homini inter literas nato. Æmilius Probus hunc omnibus ferme virtutibus ornatum fuisse commemorat, prudentia, æquitate, modestia, sapientia, rei militaris peritia, animi et corporis fortitudine, continentia, clementia, patientia vero tanta, ut non solum populi, sed etiam amicorum facile ferret injurias; adeo veritatis amatorem fuisse tradit, ut ne joco quidem mentiretur, adeo taciturnitatis servatorem, ut commissa cuncta celaret, studiosum quoque audiendi, ex quo facile disci posse arbitrabatur, multaque alia de hoc viro memoriæ prodidit, quæ longum esset enarrare. *Oliver.*

Apud eos sordidissimum] Quod proprium huic Reipublicæ. Romæ munus id erat Censorum vel Ædilium. Apud Indos τῶν Ἀρχόντων, ut scribit Strabo lib. xv. Dicebantur apud Thebanos τελέαρχοι. Eorum munus fuisse περὶ τοὺς στενωποὺς ἐκβολῆς κοπρίων καὶ ῥευμάτων ἀποτροπῆς scribit Plutarchus in Præcep. Polit. Apud nonnullos Græciæ populos dicti sunt ἀστυνόμοι. *Colerus.*

Mirifica deinde, &c.] Quod maxima cura et diligentia illud munus exercuerit.

§ 6 *Annibal*] Prusias rex Bithyniæ fuit, apud quem Aunibal exulabat, postquam victus a Romanis, tanquam rupti fœderis auctor, deposcebatur ad pœnas. *Oliver.*

Prusiam] Cum Eumene Ponti rege tunc bellum habebat rex Prusias, et prælio navali dimicabat: nam illum terrestri prœlio superaverat. Consulebat Annibalem Prusias, nunquid pugnam cum hoste committendam esse consuleret; respondit rex id sibi extis non portendi. Tum indignatus Annibal, mavis, inquit, vitulinæ carunculæ, quam veteri Imperatori fidem habere? Quibus verbis rex commotus, prœlium suscepit, et hostes superavit. Hac autem astutia usus est Annibal, qui strategemate omnique calliditate plurimum valebat. Jussit lagenas fictiles omnium generum serpentibus repleri, et media pugna in naves hostium conjici. Pontici primum illudebant, dicentes, quomodo cum fictilibus lagenis pugnare poterunt, qui armis non possunt? deinde cum injecti serpentes per naves fervescere cœperunt, tum denique hostes ancipiti malo perterriti, in fugam naves verterunt. *Oliver.*
Apud Prusiam regem exularet] Cicero de Divin. lib. II. et Plutarchus de Exsilio hoc Antiocho dictum refert. *Corradus.*

Abscise] Id est, per abruptum sermonem.

Hispanias ereptas] Breviter perstrinxit cuncta Annibalis gesta, quæ decade secundi Punici belli plenissime referuntur. *Hispanias*] Ulteriorem et citeriorem, quas abstulerat

populo Romano. *Oliver.*

Novo transitu] Quia nemo ante Annibalem cum exercitu transierat Alpes, fuitque transitus ille difficilis et perniciosus Annibali, quippe ubi multa hominum millia, et inedia et difficultatibus consumpta, perierunt. *Oliver.* *Novo transitu*] Quia primus transtulit exercitum, et montem rupit aceto.

Transimenum lacum] Ubi C. Flaminium consulem Romanum cum quindecim millibus hominum occidit.

Cannas] Ubi cæsa dicuntur quinquaginta Romanorum et sociorum millia, cum altero Consule Paulo Æmilio, sicut supra monstratum est. *Oliver.*

Ad exploranda] Quasi dicat, Annibalem melius judicare posse de extis, quam sacrificulos; atque ita non reprimit fidem extispicii, sed exaltat experientiam Annibalis. *Badius.*

Foculos] In quibus ignem sacerdotes gestabant.

Prægravasset] Præponderasset, superasset.

§ 9 *Capax, &c.*] Cotys rex Thracum fuit, quum inter Dorienses et Athenienses veterum simultatum essent offensæ, et ideo bellum inter se gesturi essent, Cotym regem accitum in auxilium suum Athenienses exercitui præfecerunt, et ut illum sibi amantiorem fidelioremque redderent, eum civitate donarunt: quod cum ipsi nuntiaretur, ut ostenderet Thraces Atheniensibus nihilo dignitate inferiores esse, respondit, Et ego Athenienses cives facio Thracenses. Legitur et *Codrus*, sed ille fuit dux, et rex Athenieusis, qui se pro conservanda patria devoverat, de quo in capite de Pietate erga patriam dicetur. *Oliver.*

§ 8 *Et qui referente*] Hic, teste Frontino, lib. IV. fuit Leonidas rex Spartanus.

Sagittis Persarum] Scilicet in aëra tam dense immissis, ut terram umbra cooperirent.

Turpiter] Scilicet 'fecistis,' quia virorum est, armis, non muris tueri, unde eis Sparta caruit.

CAP. VIII. *Bonæ fiduciæ*] Quia etiam est confidentia, quæ mala est.

Natura enim, &c.] Hoc, inquit, observare solemus, ut cum confidimus nos justum aliquid et honestum esse complexos, vel jam gestum acriter tueamur, si quispiam illud rescindere voluerit, vel nondum perfectum sine mora ad exitum perducamus, si quisquam illud interpellare tentaverit, quo minus perficiatur. *Oliver.*

§ 1 *Capuam, &c.*] Hanc historiam superius diligenter satis annotavimus in capite de Fortitudine, ubi de Jubellio Peligno diximus.

Italiæ regnum] Nam in ipsa defectione inter cæteras fœderis conditiones de imperio totius Italiæ jactatum est, atque sancitum, ut devictis Romanis regna Italiæ penes Campanos essent. *Oliver.*

Campanum Senatum] Ex V. C. Ita etiam Cicero et Livius frequenter Capuanos 'Campanos' vocant, et ipse Valerius Capuam, 'Campanam urbem,' lib. VII. cap. 6.

Theanum contendit] De quo Horat. 'Cui si vitiosa libido Fecerit auspicium, cras ferramenta Theanum Tolletis fabri.'

E vestigio Cales] Livius hoc oppidum pluraliter tantum declinavit, 'Cales, Calium.'

Lege agere] Suo fungi ministerio sumendi de nocentibus supplicii.

§ 2 *Atque ista, &c.*] Nota est historia. Quintus Fabius Maximus bello Punico secundo adversus Annibalem dictator missus, illum juveniliter exultantem sua sapientia repressit; sed cum ille multos captivos Romanos haberet, quos apud Trebiam et lacum Trasimenum, alibique ab imperatoribus Romanis re infeliciter gesta ceperat, Dictator de his publice redimendis cum Annibale convenerat,

imposito in capite pro conditione cujusque pretio; sed ea spe frandatus a Senatu, qui non publice redimi censuit, quod sine ejus auctoritate id factum esse diceret, tacuit, et agrum, quem pretiosum habebat, publice vendidit, et pecuniam pro captivis hosti promissam fideliter exsolvit. Eadem animi constantia usus est, cum Minucium magistrum equitum imperio sibi parem Senatus populusque Romanus esse jussit; quod nunquam antea factum fuerat, ut Dictatori magister equitum æquaretur imperio. Id autem factum, quia cum Fabius videret superiorum ducum temeritate rempublicam esse concussam, adeoque debilitatam, ut suis viribus niti vix posset; rem sibi longe aliter gerendam esse duxit, quam superiores fecerant, hostem scilicet consilio, non viribus esse domandum, et rempublicam prudentiæ magis, quam fortunæ beneficio recreandam. Itaque noluit unquam, nisi quantum necessitas cogeret, cum hoste certare; sed illorum impetus indies frustrari, et multis modis illudere, donec ipsi suis viribus conficerentur. Nam loca, unde illis commeatus esse possent, quam maxima diligentia occupabat, arctioraque indies alimenta in castris hostium reddebat; quod unum vincendi consilium saluberrimum excogitaverat; sed Minucius magister equitum, vir ferox et rapidus in consiliis, ac lingua immodicus, primo inter paucos, deinde palam in vulgus criminari, pro cauto timidum, pro prudente tardum, pro perito imbellem appellare, qui, ut diutius esset in Magistratu, et Romæ et in castris haberet imperium, nollet cum hostibus acie dimicare. Hæc et alia his indigniora de Dictatore ferens in vulgus, sic animos militum incenderat, ut si militaris suffragii res fuisset, haud dubie viderentur Minucium Fabio duci prælaturi. Forte ita evenit, ut Dictator comitiorum causa Romam revocatus, Minucium castris præficeret, qui levi quodam certamine cum Annibale congressus, et victoria parva potitus, literas de rebus gestis, et egregia victoria ad Senatum misit: quibus motus Senatus et populus, decreverunt Minucium æquam imperii potestatem habere cum Dictatore; sed paulo post intellexere Romani, bono imperatori haud magni fortunam momenti esse, et solam mentem rationemque dominari; nam Minucius temere cum hostibus suscepta pugna, non mediocrem reipubl. cladem illaturus fuerat, nisi Dictatoris consilio in tempore subventum fuisset. *Oliver.*

Dictatori ei Magistrum equitum Minucium jure imperii Senatus æquaverat] Hoc de Senatu plane et perspicue falsum. Non sciverunt, non approbarunt id temerarium et novum patres: plebis unius et Tribunorum hæc sanctio, hic error. Itaque Livius diserte Plebiscitum appellat. Nec aliter Plutarchus. Quin iste ipse Valerius lib. v. cap. 2. 'Dictatori ei,' inquit, 'Magister equitum Minucius, scito plebis æquatus.' Nescivit Valerius? corruptores isti librorum potius, a quibus infarcta vox *Senatus.* Ego censeo illum scripsisse, *jure imperii æquaverant.* Satis enim pronum intellectu, quos intellegat. *Lips.*

Sæpe etiam specie bene gerendæ rei oblata] Malo; *sæpe etiam spe bene gerendæ rei.* Atque ita priscus liber. *Idem.*

Ira] Quia iram superavit id, quod nunquam in perniciem reipublicæ irasci voluit.

Spe] Quia Annibalem sedendo magis, quam dimicando superavit contra spem omnium. Hinc Ennius: 'Unus homo nobis cunctando restituit rem.'

§ 3 *Caium etiam Pisonem*] Populus de Hispania, Sertorio victo, nuper

redierat, et statim concionem habuerat de retribuenda plebi tribunitia potestate, Palicano tribuno plebis legem ferente. Hunc Palicanum seditiosum fuisse constat, qui contra Senatus auctoritatem effecit, ut tribunitiam potestatem populo redderet. Fuit autem Palicanus ad viam Appiam cæsus cum aliis qui prælium ibi commiserant pro recuperando filio, quem repetebat Tigranes. *Oliver.*

M. Palicani] De hoc Sallust. in Hist. 'M. Atilius Palicanus humili loco, Picens, loquax magis quam facundus.' Meminit ejusdem aliquoties Cicero. *Coler.*

Pestiferis blanditiis] Quia ferente legem Palicano, tribunitia potestas restituta populo fuerat.

Consternatæ] Perturbatæ, et quasi mente captæ.

Tantum non manibus tribunorum pro Rostris Piso collocatus] In Campensi aliisque, *tantum non.* Optime: ponitur enim pro, *ferme* vel *quasi*, et Valerio familiare est adverbium, Græcis μονονουχί. *Pighius.* De *Rostris* vide supra.

Absciso] Conciso et brevi.

§ 4 *Metellus autem, &c.*] Florus: 'Apuleius,' inquit, 'Saturninus Gracchanas asserere leges non destitit, tantum animorum viro Marius dabat, qui nobilitati semper inimicus, consulatu insuper suo confisus, occiso palam in comitiis Annio competitore tribunatus, subrogare conatus est in ejus locum C. Gracchum, hominem sine tribu, sine nomine, sed subdititio titulo in familiam ipse se adoptabat. Cum tot tantisque ludibriis exultaret impune, rogandis Gracchorum legibus ita vehementer incubuit, ut senatum quoque cogeret in verba jurare, cum abnuentibus aqua et igni interdicturum se minaretur, unus tamen extitit qui mallet exilium.' Hic autem fuit Metellus Numidicus. De hoc viro Autor de Viris illustribus: 'Q.' inquit, 'Cæcilius Metellus Numidicus, qui de Jugurtha rege triumphavit, Censor eum, qui se Tiberii Gracchi filium mentiebatur, in censum non recepit. Idem in legem Apuleiam per vim latam jurare noluit: quare in exilium actus, Smyrnæ exulavit. Claudia deinde rogatione revocatus, cum Iudis forte literas in theatro accepisset de revocatione, non prius eas legere dignatus est, quam spectaculum finiretur. Metellum sororis suæ virum laudare noluit, quod is solum judicium contra leges detrectaret.' Abbreviator T. Livii, 'Cum legem,' inquit, 'agrariam per vim tulisset Saturninus, Metello Numidico, eo quod in eam minime jurasset, diem dixit; qui cum a bonis civibus defenderetur, ne causa malorum certaminum esset, in voluntarium exilium Rhodum profectus est, ibique legendo et audiendo magnos viros advocabat.' *Oliver.*

§ 5 *Q. Scævolam Augurem*] Augur ante bellum civile mortuus videtur ex Lælio Ciceronis. *Corradus.*

Urbs et Italia] Quia Teutones, Cimbros, et Gallos devicerat.

§ 6 *Quid fœminæ*] Mulierem more Romanorum peculiari, comitiis foroque carere solitam, satis est notum. Nec adeo arrogari poterat, ut docet Agellius lib. v. cap. 19. *Coler.*

Fluctibus] Motibus et perturbationibus.

Itaque te Sempronia] L. Apuleius tribunus plebis subornaverat Equitium quendam ignobilem, utpote libertinæ sortis hominem, ut se filium T. Gracchi diceret. Sempronia in forum adducta, ut rem hanc falsam testaretur, nulla vi impelli potuit, ut dedecus familiæ suæ agnosceretur. *Oliver.*

Maligna] Detractoria relatione.

Amplissima potestas] Videlicet tribunitia.

Osculum] Donatus in Eunuchum *oscula* ita distinguit a *basiis* et *suaviis*, ut hæc quidem esse dicat officiorum,

altera pudicorum affectuum, postrema libidinum et amorum. Per *osculum* hic agnitio Semproniæ, quod Equitius esset Tiberii fratris verus filius, intelligitur. Illud autem osculum recusavit Sempronia.

Quibus tenebris] Obscuris parentibus.

Protractum] Procreatum.

§ 7 *An abigi, &c.*] Hoc sine dubio contigit Civili Bello, quod in Africa gestum est post Pompeii casum : nam capta forte triremi una Cæsariana, quæ commeatum ex Sicilia advehebat: veterani quidam milites cum centurione uno ad Scipionem deducti sunt, quos ita Scipio dicitur allocutus : Non sponte vestra, certe scio, sed illius scelerati vestri Imperatoris impulsu et imperio coactos cives, et optimum quemque nefarie consectari ; quos quoniam fortuna in nostram detulit potestatem, si id, quod facere debetis, rempublicam cum optimo quoque defenditis, certum est vobis vitam et pecuniam donare; quapropter quid sentiatis proloquimini. Tum centurio, Pro tuo, inquit, summo beneficio, Scipio, gratias ago, non enim te Imperatorem appello, quod mihi vitam incolumitatemque, belli jure capto, polliceris ; et forsan isto uterer beneficio, si non ei summum scelus adjungeretur : egone contra Cæsarem Imperatorem meum, apud quem ordinem duxi, ejusque exercitum, pro cujus dignitate victoriaque amplius XXXVI. annis depugnavi, adversus armatusque consistam? neque ego id facturus sum ; et te magnopere, ut negotio desistas, adhortor. Contra cujus enim copias contendas, si minus antea expertus es, licet nunc cognoscas : elige ex tuis cohortem unam, quam putas esse firmissimam, et constitue contra me ; ego ex meis commilitonibus, quos nunc in tua tenes potestate, non amplius decimum quemque sumam : tunc ex virtute nostra intelliges, quid ex tuis copiis sperare debeas : tunc Scipio irritatus, omnes interfici jussit. *Oliverius. An abigi debet Pontius*] In aliis editionibus, *Titius*, non *Pontius*, legitur. Ego vero legerim, *Titus Pontius*. Is ipse est, de quo Cicero de Senectute : ‘ Nec vos quidem T. Pontii centurionis vires habetis, num idcirco ille est præstantior vobis?’ *Coler.*

Si se futurum, &c.] Discrepat hoc loco Valerius a Cæsaris commentariis : nam post Pompeii mortem hoc factum fuisse, ex ipsius commentariis colligitur, nisi alter forte Centurio alio tempore Scipionis præsidio interceptus ad eum fuisset deductus, quod nusquam me legisse memini : nam quod nonnulli dicunt hoc contigisse apud Alchmeonem fluvium, qui Macedoniam dividit a Thessalia, cum Scipio ad Pompeium properaret, ut expeditius iter faceret, M. Favonium cum octo cohortibus ad Alchmeonem fluvium in præsidio collocavit, et quod Pontius certior factus de adventu Scipionis fuerit interceptus, totum falsum, teste ipso Cæsare, qui ostendit nullum illi fuisse Pontium sed Cassium non interceptum, sed adventu Domitii liberatum : quare Centurionem, quem supra diximus, *Pontium* nominatum fuisse crediderim. *Oliver.*

§ 8 *Antoniano bello*] Hoc contigit bello civili, quod cum Antonio gestum est.

Alexandriam] Ubi cum Cleopatra vivebat.

Neque mortis supplicio] Licet mortem miniteris.

EXT. § 1 *Salapiam*] Urbs est Apuliæ Dauniorum, meretricio Annibalis amore nobilitata. Testis Plinius lib. III. c. 11.

Salapiam et quingentos Numidas] Nec sine cæde multa tradi potuit, quia longe fortissimi equitum ex toto Punico exercitu erant : itaque quanquam improvisa res fuit, nec usus

equorum in urbe erat, tamen armis inter tumultum captis, et eruptionem tentaverunt, et cum evadere nequirent, pugnantes ad ultimum occubuerunt, nec plus quam quinquaginta ex his in potestatem Romanorum vivi venerunt. Plus aliquanto damni hæc ala equitum amissa Annibali, quam Salapia fuit; nec deinde unquam Pœnus, quo longe plurimum valuerat, superior equitatu fuit. *Oliverius.*

§ 2 *Phocion vero*] Cum Derculus quidam admonebat Athenienses, ut caverent ab insidiis Nicanoris, qui præfectus erat Cassandri, quod occulte bellum pararet, Pyreumque portum ne interciperet, periculum esset. Phocion vero, populo audiente, magna voce dixit nullum instare periculum, et nihil prorsus timendum esse, consulebatque magis amicitiam cum Cassandro, quam bellum suscipiendum. Capto deinde Pyreo, nec ad recuperandum armari, nec armatis præesse voluit. Nam factio optimatum, in qua et Phocion erat, cum Cassandro sentiebat, populares Polyperconti favebant. Sed postquam suscepto bello pulsus est Cassander, Polyperconte duce, Phocionis consilium minus probabile visum fuit. Tum Phocion in concione Atheniensium fortunæ gratulatus est, et de prospero eventu lætatus; at vero consilium suum aliquanto sanius fuisse affirmavit. Magna quidem constantia viri, ut in ipsa victoria probaret consilium suum, quod fuerat de bello non suscipiendo. Fuit hic Phocion, ut in capitulo de Ingratitudine latius prolixiusque dicturi sumus, capite damnatus: nam inter cætera, in eo quoque offenderat civitatem, quod male consulnerat patriæ suæ, ne ultro Spartanis bellum inferrent, cujus duces fuere Pericles et Sophocles, quo bello multas Achaiæ civitates Atheniensium imperio adjecerunt. Phocion etsi sæpe exercitibus præfuit, summosque magistratus cepit, tamen multo ejus notior integritas vitæ, quam rei militaris labor. Itaque hujus memoria nulla, illius autem magna fama, ex quo cognomine 'bonus' est appellatus. Legitur in vita Demosthenis, vim maximam in dicendo habuisse Phocionem, qui multas gravesque sententias paucis verbis complecteretur, item quod Demosthenes omnes Oratores, uno Phocione excepto, non solum eloquentia, sed vita quoque superavit. *Oliver.*

§ 3 *Socratis, &c.*] Cum bellum gererent Athenienses adversus Lacedæmonios, et forte apud Arginusam insulam utriusque populi classis comparata esset, ac staret instructa, placuit decem Prætoribus, ut pugnam cum hoste committerent, et fortunam experirentur. Quo prœlio ipsi victores fuerunt; sed post pugnam subito exorta tempestas, quæ classem Atheniensium disjecit ac dissipavit, ut militum corpora sepulturæ mandari nou potuerint. Cum nunciatum esset Athenas, militum corpora insepulta jacere, adeo excitatus est populus Atheniensis adversus Prætores, ut legem ferrent de sumendo supplicio ex his cum primum redíissent. Et cum forte Demarchus esset Socrates, id est, tribunus plebis, nulla ratione adduci potuit, ut huic legi tam vesanæ consentiret, et quia plebiscitum fieri non poterat injussu Socratis, illi per vim executi sunt, quod jure non poterant. Itaque cum Prætores redíissent, ex his continuo summum supplicium sumpserunt. *Oliver.*

Arginusas] Arginusa insula exigua Lesbo adjacens inter Methymnam et Mitylenem, cujus meminit Plinius libro v. cap. 31. Strabo lib. XIII. tres facit Arginusas modico intervallo distantes. Sicuti et hic plures facit Arginusas Valerius noster.

Ejus potestatis] Δημαρχίας. Nam fuit apud illos Demarchus, quod apud nos Tribunus.

Ex indigna causa] Quod videlicet

militum corpora, sævitia maris interpellante, sepulturæ mandare nequierant.

Legitima grassari via] Quia lex erat, tunc demum sententiam populi ratam haberi, si Demarchus autor fieret.

Consternatæ patriæ] Aliqua subita perturbatione concitatæ.

Undecimus] Scilicet post mortem decem Prætorum ipse undecimus esset, qui opprimeretur.

Proximum, &c.] Mos erat apud Athenienses, ut sorte traherentur, qui mores hominum et vitæ rationem indagarent, et quos non probarent, publice accusarent, cum vitæ rationem reddere non possent. *Oliver.*

Operæ forensis, tum fidei] Quia Ephialtes in foro fecit, quod debuit.

Communis officii sorte] Id est, quia officium delatoris et accusatoris, quod in unumquemque cadere poterat, sorte in eum ceciderat. *Badius.*

Miserabilis reus] Respiciens ad ipsius affectum; non enim accusare, sed accusari videbatur.

§ 5 *Quem Syracusanus Dion diversitate exempli prægravat*] Bene omnino liber vetus, *severitate exempli.* Nam prius exemplum amatorium est et tenerum; hoc serium, severum. *Lips.*

Dion] Hic fuit Dion Hipparini filius.

Insidias ei nectentes] Post Heraclidæ mortem hoc dictum refert in vita Plutarchus. Qui etiam de insidiatore a Probo dissentit. *Corrad. Nectentes*] Id est, struentes.

Malle excedere] Id est, malle mori, quam semper in timore, tam ab amicis, quam inimicis vivere.

§ 6 *Alexander Macedonum Rex*] Alexander Macedonum Rex Darium Persarum Regem jam primum acie profligerat; ille vero, cujus imperio tota ferme Asia subjecta erat, brevi firmiorem reparavit exercitum. Quod cum audisset Alexander, metuens, ne in monte Tauro interciperetur, inde citatissimo cursu adversus Darium profectus est; et cum uno die quingenta stadia confecisset, longo itineris labore, et Solis ardore fatigatus, ut æstu levaret corpus, apud Tharsum in Cydnum fluvium frigidissimæ aquæ se demersit, et subitam valetudinem inde contraxit. Acciti undique Medici, potionem saluberrimam, et ad eam vim morbi pellendam maxime accommodatam, constituerunt; quam cum Philippus medicus suis manibus compositam et temperatam Alexandro porrexisset, ille intrepidus atque impiger hausit, et sine cunctatione medicinam assumpsit; deinde literas, quas paulo ante receperat a Parmenione, Philippo legendas tradidit. Continebant autem, ut sibi a Philippi medici caveret insidiis, quoniam pecunia corruptus, et spe nuptiarum sororis Darii, mortem illi machinaretur. Fuit profecto Alexandri pectus constantia plenissimum, qui a medico jam propemodum suspecto, suæ incolumitatis præsidium sumere non dubitaverit. *Oliver.*

Cydno] Hunc fluvium latitudine CCI. pedum Tharsum secare, Xenophon lib. I. testatur. Aquam rapidissimam et frigidam esse, testatur Strabo lib. XIV. Vide et Arrianum II. Solinum cap. 38. qui adeo limpidum hunc fluvium esse testatur, ut quicquid candidum est, gentili lingua *Cydnum* Syri appellent. Etsi aliam hic lectionem afferat Salmasius.

Subito d. ex nimio haustu rigoris o. nervis] Legendum ex V. C. *Ex nimio haustu rigoris;* non, ut vulgo, *rigore.* Non enim bibit aquam Alexander, sed immersus rigorem hausit corpore. *Pigh.*

Obstupefactis] Contractis. Est enim stupor, cum præ admiratione, aut rei cujuspiam horrore, sensum aliquem amittimus animi vel corporis, ut stupor pedum, stupor dentium,

aut animi, cum admiratione excellenti sensum aliquem amittimus. *Oliver.*

Nervis] Frigidissimum Cydnum esse ex Galen. libro de Procat. Caus. liquet. Quomodo itaque Vitruv. dixit Podagræ mederi, cruribus eo mersis? Nunquid enim non frigus inimicum nervis? Strabo tamen quoque dicit hominibus auxiliari, qui crassiores nervos habent. *Thysius.*

Fluctuabat] Id est, incerta agitabatur in adversa valetudine ejus; quia si eum mori contigisset, actum fuisset de victoria, quam, si statim sanari potuisset, jam fere in manibus habebat. *Badius.*

Parmenione] Hunc, quia suspectas literas Alexandro regi dederat, Cleander et Polidamas mandato Alexandri interemerunt. Hic sine rege Alexandro multa strenue, rex sine eo nihil magnæ rei gessit, ut vult Q. Curtius lib. VII. *Oliver.*

LIBER IV.

CAP. I. *Transgrediar ad saluberrimam partem, &c.*] Ad capitulum transit de Moderatione. Est autem 'moderatio,' cupiditatum nostrarum quædam quasi refrænatrix, quæ nostros solutius evagari non sinit affectus; sed tanquam cæterarum virtutum auriga, hominis animum ita componit, ut quicquid fecerit aut dixerit, omnino reprehensione careat. Recte igitur Constantiæ subjungitur, cum ejus quasi mater sit atque magistra. *Oliver.*

§ 1 *Atque ut ab incunabulis summi honoris incipiam, &c.*] Primi Consules in Urbe Roma creati sunt Junius Brutus et L. Tarquinius Collatinus. Quo deinde pulso, quia ex gente Tarquinia foret, in ejus locum centuriatis comitiis, substitutus est P. Valerius Publicola, qui fuerant illius exactionis auctores, et Romanæ libertatis vindices. Brutus obviam regibus, qui populo Romano bellum inferebant, cum legione processit, et super Aruntem regis filium, quem hasta transfixerat, mutuo vulnere expiravit. In demortui locum substitutus est Lucretius, Lucretiæ pater; quo paulo post mortuo, Valerius per multos dies nullam subrogandi sibi collegæ mentionem facere, et in summa Velia sibi domum ædificare, populus eum regnum affectare suspicatus est. Quod ubi sensit Valerius, vocato ad concionem populo, depositisque fascibus, graviter de illorum levitate conquestus, quod se, quem libertatis vindicem paulo ante magna ambitione prædicarant, nunc ejusdem libertatis oppressorem suspicarentur. Castigatis demum omnibus collegam sibi substituit Spurium Lucretium, eique priores fasces præferri, et ædes quas in summo Veliæ ædificabat, dirui, et omnem materiam in planum atque in infimum locum deferri jussit: aliquas deinde populares leges tulit, inter quas et illam, ut nullus civis Romanus adversus provocationem violari posset. *Incunabulis*] Principiis. *Oliver.*

Poplicolæ] A colenda plebe dictus, quia plebem mirifice coluit. *Qui populi majestatem venerando, Poplicolæ cognomen assecutus est*] Mss. omnes, *Publicolæ nomen*, legunt. Equidem animadverto, Valerium, aliosque veteres fere quodcunque proprium, seorsim positum, simpliciter nomen

appellare ; si alterum jungatur eidem conveniens, quod gentis vel familiæ non est, cognomen ; si tertium, quod ex his gentilitio præponitur, prænomen dicere. Cæterum *Publicola* scribitur in vulgatis, ac Mss. ubique. Antiquissima tamen marmora docent, *Poblicola* scribendum esse, quibus astipulatur ipse Valerius, affirmans Valerium, populi majestatem colendo, hoc nomen consecutum esse. Sed vide Annales nostros. *Pigh.*

Fascesque] *Fasces* appellamus bacillos aliquot teretes colligatos in modum fascis. Eos bacillos antiquitus ex ulmo fuisse, testis Plautus. Plinius tamen Betullam arborem terribilem ait magistratuum virgis lib. XVI. c. 18. Hetruscorum antiquitus ornamentum fuisse, antequam Romam deduceretur, præter alios Florus autor est. Consulibus autem duobus creatis, cum initio fasces 24. præferrentur, id est, singulis 12. in voce et invidia populi res fuit, tanquam regno non depulso, sed duplicato, ea causa Valerius instituit, ut duodecim tantum fasces conspicerentur, iique alternis mensibus apud alterum consulem essent ; ita, inquam, ut priore mense prior consul eos haberet, secundo alter, atque ita in orbem, ut testantur Dionysius lib. v. et Dio Cassius lib. v. Sumere autem eos prior solebat, qui major natu esset : idque obtinuisse videtur usque ad L. Juliam, quæ honorem hunc detulit numero liberorum. De utroque vide Valerium lib. IX. cap. 1. et Agellium lib. II. cap. 15. Interea tamen consul is, qui sine fascibus, ne nullo insigni nosceretur, accensum habebat, qui eum præcederet : auctore Dionysio lib. v. initio, qui sequerentur cum virgis et bacillis. Suetonius in Julio cap. 20. et Livius, ubi de Decemviris, lib. III. *Lipsius.*

Spurio Lucretio] Qui intra paucos dies obiit, suffectus in Lucretii locum M. Horatius Pulvillus.

Quia major natu] Hinc mos ille in multos annos derivatus, ut major natu consul fasces haberet. Quod tamen ita intelligo, majorem ætate consulem tantum priori mense hanc prærogativam habuisse ; nam mense sequenti summæ potestatis ille in collegam insignia transferebat, atque ita singulis mensibus alternabant, et quasi reciprocabant hæc insignia. Suet. de Cæs. antiquum retulit morem, ut quo mense fasces non haberet, accensus ante illum iret. Ubi hoc amplius antiqui moris de accenso præmisso advertas. Verum postea lege Julia non natu major, sed multitudine liberorum superior consul priores fasces merebatur. De qua re Agellius lib. II. c. 15. *Colerus.*

Comitiis centuriatis] Habitis per centurias. Nam populus Romanus in quinque classes divisus, et unaquæque classis in centurias ; ut apud Titum Livium videre licet. Cum igitur suffragia dabantur, primæ classis centuriæ rogabantur : quæ si variassent, ad secundæ classis centurias veniebatur, deinde per ordinem ad omnes descendebant. *Centuriatis*] A. Gellius inquit lib. XV. cap. 27. ‘ Quum ex generibus omnium suffragium feratur, curiata comitia esse, quum ex censu et ætate centuriata, quum ex regionibus et locis tributa.’ Ita Gellius. Curiata itaque et tributa erant popularia. Magis adhuc tributa, quia sine auspiciis fiebant, neque obnunciato vitio impediebantur, deinde comperendinationem non admittebant. Necessum enim erat, ubi ea semel instituta essent, eodem die perfici. Neque SCto opus erat, antequam ad populum promulgarentur. Quod secus in curiatis. Vide Dionys. Halicarn. Ant. Rom. lib. IX. Centuriata porro erant oligarchica, vel potius Aristocratica, nimirum ubi singulæ centuriæ singula suffragia conficiebant. In qua classe ergo plures centuriæ, plura ibi quoque suffragia

reperiebantur. Ac proinde major vis in prima classe, quæ cæteris classibus omnibus una centuria antecellit. Vide Nannium Miscellan. libro x. capite ultimo.

Provocationem] Lex hæc Valeria multum libertatem populi auxit. Foris enim Magistratui, qui cum imperio erat, verberandi necandique erat potestas: domi autem, nisi populi judicio, in eum qui provocasset, animadverti non potuit. Sed hæc lex postmodum per legem Porciam et Semproniam renovata est.

§ 2 *Ad Furium Camillum*] Hic, fervente Romanorum ac Veiorum bello, cum tribunus militum consulari potestate propter discordiam, quæ tunc domi militiæque fuit, prohibitus, qui vir esset, ostendere, ad extremum, crescentibus indies et domesticis et externis malis, terrore publico Dictator dictus, ad unicæ urbis obsidionem tanta profectus omnium fiducia, ut cum imperatore mutata fortuna reipubl. videretur. Capenates in primis et Phaliscos, qui cum hostibus conjuraverant, Nepesinis in finibus obvios vicit. Hinc longam obsidionem Veiorum ac difficilem perpetiens mira constantia ac virtute, anno tandem decimo Veios cepit, qui dies multa hostium cæde transactus est, donec a Dictatore esset edictum, ut inermibus parceretur. Quibus captis, in prædam versi omnes, cui nullius ad eam diem hostis præda par fuerat. Huic victoriæ Romæ ingens gaudium, et quatridui supplicationes, quantæ nunquam antea; Dictator insolito honore triumphavit, et super humanum habitum Capitolium ascendit, currum aureum equis quatuor niveo candore trahentibus. Ipse quidem persolutis votis deposuit dictaturam: vir, et armis, et animi moderatione clarissimus; sed nulla claritas vacat invidia. Alienati a Camillo plebis animi, querentibus passim civibus hostilem prædam in voto dispersam, et tribunis plebem de more turbantibus, pendente tamen invidia, quarto Tribunus militum factus est, commissumque illi bellum Phaliscum, hinc exortum, quod cum Veientibus Phalisci conjurassent. Quos cum prælio vicisset, et direptis castris hostilibus prædam omnem ad quæstores publicos rejecisset, magis magisque alienavit sibi animos militum, qui virtutem viri rigidam simul oderant et stupebant. Inde cum obsidio prævalidæ ac munitæ urbis nihilo brevior futura videretur, quam Veientium fuisset, ducis virtus ac fortuna ingruente honestissimæ victoriæ viam fecit, magistro quodam nobilium, quorum patres primi erant in populo, qui per speciem solatii illos in castra Romana, et ad tentorium ducis adduxerat, vincto, nudoque illis tradito, et virgis adhibitis, quibus agerent proditorem. Cujus admiratione virtutis fracti animi, urbs dedita, ipse summa cum gloria, sine triumpho tamen, quia res sine armis acta fuerat, Romam rediit. Nec diu quidem viri gloria et res gestæ invidiam oppressere: accusatus a tribuno plebis Apuleio, intercurrente per eos dies adolescentis morte filii, hinc publico, hinc privato incommodo affectus, in exilium abiit. Sed parabatur egregio viro laus, non ex prosperis modo, sed ex adversis patriæ rebus. Cum itaque per id tempus Gallorum primo, deinde Germanorum populi, novissimique omnium Senones Galli, frugum undique dulcedine, quæ adhuc eos hic detinet, in Italiam irruentes, infinito cum exercitu fudissent bello Hetruscos, ea tempestate magnam Italiæ partem possidentes, deinde Apenninum transgressi, Clusiumque aggressi, dehinc Romam, exercitumque Romanum apud Alliam fluvium prœlio fudissent, unoque impetu indefensam urbem cepissent atque incendissent, Senatu impie trucidato, flammis hostilibus intactum solum

Capitolii saxum remansisset; necessitate ultima Camillus absens Dictator iterum dictus, recollegit laceras Romani exercitus reliquias, et turpi redemptione turbata in ipsa primum urbe, mox extra urbem cum hostibus fortiter feliciterque pugnavit. Quo in prœlio nec fuga, nec captivitas, sed sola hostium strages fuit, ne nuntio quidem tantæ cædis superstite. Victor Camillus, et secundus Romanæ urbis conditor pictus est, servatamque in patriam insigni rediit triumpho. Multa præterea bella gessit, multas victorias, multos honores, multosque habuit triumphos, quos brevitas ipsa non capit, nec ipsi proposito nostro conveniunt; nam quod ad moderationem ejus pertinet, noluit a civibus delatum imperium accipere, nisi prius ab exiguo Senatu, qui in Capitolio obsidebatur, solenni jure Dictator creatus est. *Oliver.*

Præsidium] Protectionem.

Ardeæ] In eo oppido, Rutulorum quondam regia.

Veios] Id est, ad illud oppidum, quod Romani sub Camillo paulo ante ceperant, et ubi exercitum adhuc incolumem habebant. *Badius.*

Solenni jure] Id est, justa electione, et debitis suffragiis more majorum.

§ 3 *Par Furio, &c.*] Quia, sicut Camillus dictaturam nisi solenni jure demandatam accipere non sustinuit, ita hic continuare censuram omnino recusavit.

Censorinus] Ita a rigore censuræ dictus est.

Coarctandum] Nam primo triennis fuit, deinde anni et sex mensium facta est, postremo ad semestre spatium deducta. Livius ab U. C. de coarctando censuræ tempore: ‘ M. Æmilius Dictator censuræ honore, qui antea per quinquennium gerebatur, anni et sex mensium spatio finito, ob eam rem Censorinus vocatus est.’ *Oliver.*

§ 4 *Age, Lucius Quinctius Cincinnatus*] Hic origine nobilis, de gente patricia, filiorum turba ornatus, integerrimus ac fortissimus fuit. Sed quum unus ex filiis accusatus, grandi pecunia damnatus esset; Quinctius, ut solvendo filium liberaret, rebus suis pene distractis, ad inopiam redactus, relicta urbe, trans Tyberim habitavit, ruralem ac modicam vitam agens, quo tempore equorum incursu subito pervastatis agris, et legatis Romanorum ad querendum de injuriis solenniter missis, et a duce hostium contemptis, cum ad ultionem alter Consulum missus ad Algidum obsideretur cum exercitu, nec alteri satis virium esset ad collegam liberandum, attonita ac turbata urbe, ad extrema remedia accursum est summi omnium magistratus, consensuque omnium civium Quinctius Cincinnatus Dictator factus est, atque in agro solus, ut diximus, rustico inhians operi inventus. Audito patriæ statu, et honorem, et laborem pium prono, atque offensarum immemori animo suscepit, profectusque confestim, transmisso amne exceptus a filiis, et Senatu, et ingenti populi concursu, quanquam populo morum austeritate suspectior, dicto magistro equitum T. Tarquinio nobilissimo itidem ac fortissimo viro, pariterque inopi, et collecto exercitu, omnibus ultro nomina dantibus, spe certa sub tali duce vincendi, dispositoque rerum statu, die proximo sub noctem Romam egressus alacritate mirabili, mediaque ad hostem nocte perveniens, et consulem, et exercitum obsidione liberavit, et duces ac legiones hostium magno prælio victos, ut agri ritus in castra transveherentur, primus omnium sub jugum, quasi totidem boves, misit. Direptis castris, quæ ab hostibus tenebantur, oppida recepta sunt, divisaque inter milites præda; hisque omnibus inæstimabili celeritate confectis, Romam redicus militaribus ornamentis insignis, et duci-

bus hostium ante currum actis, prosequente exercitu victore præda onusto, solenniter triumphavit, et mox dictaturam, quam semestrem accepit, quia non jam amplius reip. necessariam videbat, die sextodecimo deposuit, et ad agrum suum rediit, dux præclarus et insignis agricola. Magna profecto viri modestia, qui dictaturam ante legitimum tempus deposuerit; major vero, qui magistratum continuare noluerit. Urbe namque intestina discordia laborante, quod tribunos plebis magistratum continuare populus juberet, et Senatus eosdem consules creari vellet, atque ipsum imprimis Quinctium Cincinnatum, ut neutrum fieret, sua sapientia providit; nam deposito consulatu, tribuni verecundia moti, se quam primum a tribunitia potestate abdicaruut, et ita moderatione sua nihil contra leges, ac reprehensione dignum fieri passus est. *Oliver.*

Verecundiæ suæ] Nam cum sprevisset consulatum, pudore quodam deterriti sunt tribuni plebis a continuatione magistratus.

§ 5 *Fabius vero Maximus*] Hic, ut diximus, fuit reip. Rom. in rebus duris et afflictis unicum levamen, qui plus opis consilio et prudentia hostem subigendo, quam alii fortiter dimicando, patriæ attulisse videtur. Primus enim docuit Sapientiam nunquam cum temeritate conjungi, neque ad consilium casus admitti, sed rationem semper fortunæ dominari. Non est igitur hujus viri historia repetenda, sed quod ad hunc locum pertinet, ejus pectus tanta fuit moderatione instructum, ut etiam affectus paternos, qui interdum nimii esse solent, superare potuerit. Cum enim filio viro nobilissimo et singulari virtute prædito consulatus summo omnium consensu certissimisque suffragiis a populo demandaretur, quo minus fieret, summo studio curavit, quod diceret, æquum esse, familiam suam, quæ per multos ducta viros antiqua ab origine gentis ejusmodi honores propemodum continuasset, vacationem aliquando mereri. *Oliver.*

Patre, avo, proavo] Nam Fabius Gurges genuit Fabium Rutilianum, qui genuit alterum Fabium Gurgitem, ex quo natus est Fabius Maximus. *Idem.*

§ 6 *Ad præmia*] Præter alios honores Scipioni a pop. Romano habitos, ille etiam singularis accessit, de quo Plinius lib. XXI. cap. 3. Florum quidem pop. Romanus honorem Scipioni tantum habuit. *Coler.*

Illi statuas] Quas honoris causa viris de Republica egregie meritis erigere soliti.

In comitio] Loco, quo conveniebant ad magistratus eligendos.

In rostris] In loco, unde publica fiebant edicta.

In curia] In Senatu.

In Jovis cella] Sacello in Capitolio.

Jovis Optimi Maximi] Cujus filius esse credebatur, teste Gellio, quia, sicut in cap. de Fiducia diximus, quod de Olympiade Philippi regis uxore, Alexandri matre, quidam Græci tradiderc scriptores, idem dc P. Scipionis matre memoriæ proditum est: visum immensæ magnitudinis anguem cum Scipionis matre concumbere, et ex eo creditum est, Scipionem concepisse, quam famam ab ineunte ætate clarissimis virtutibus, maximisque rebus gestis indies magis magisque auxit et confirmavit.

Capitolinis pulvinaribus] Lectisterniis; volebant enim eum divino honore afficere. *Capitolinis pulvinaribus*] Lectisterniis Capitolinis, in quibus locabantur simulacra Deorum, ad quæ vocabantur ipsi Dii.

Victoria tenus] Usque ad victoriam, quia ultra victoriam neutrius hostis fuit, videlicet nec Annibalis, cujus salutem post victoriam protexit, nec senatus, quia docuit, quid eum deceret. *Oliver.*

§ 7 *At M. Marcellus*] M. Marcellus, cum Valerio Lævino, tum forte absente, iterum Consul, idibus Martiis cum magistratum inisset, senatum eo die, more majorum, habuit, professus, se nihil absente collega, neque de republica, neque de provinciis acturum; scire se frequentes Siculos prope urbem in villis obtrectatores factorum suorum esse; quibus tantum abesset, ut pro se non liceat palam Romæ crimina, et dicta, et ficta ab inimicis vulgari, ut nisi insimularent aliquem sibi timorem absente collega dicendi de consule esse, ipsi eis extemplo daturus Senatum fuerit. Ubi quidem collega venisset, non passurum quicquam prius agi, quam ut Siculi in Senatum introducantur. Postquam igitur collega rediit, primum inter se provincias sortiti sunt. Sicilia et classis Marcello, Italia cum bello adversus Annibalem Lævino evenit, quæ sors velut iterum captis Syracusis ita exanimavit Siculos, ut comploratio eorum flebilesque voces extemplo oculos hominum convertissent. Quod cum Marcello cognitum esset, ne quis frænari timore Siculos dicere posset, quo minus de se libere querantur, in cujus potestate mox futuri essent, provinciam cum collega permutavit; deinde Siculos in Senatum introduxit, et de se graviter conquerentes æquissimis auribus sustinuit, jussosque a Lævino, post conquestionem, excedere extemplo, ut de postulatis eorum patres consuli possent, Marcellus tenuit ut coram ipsis responderet objectis, quo facto cum illis pariter excessit de Senatu, ut liberius Patres consuli possent, qui acta Marcelli summo consensu comprobarunt; revocatis deinde in Senatum Siculis, et consule, citatoque Senatusconsulto, Siculi benigne appellati ac demissi, ad genua se Marcelli consulis projecerunt; et obsecrantes, ut quæ deplorandæ ac levandæ calamitatis suæ causa dixissent, veniam eis daret, et in fidem clientelamque acciperet. Perorantes hæc consul clementer allocutus, eos dimisit. *Oliver.*

Annibalem vinci, et Syracusas capi posse, &c.] Nam omnes ante Marcellum Romani Imperatores, vel ex acie victi discesserant, vel in acie cum magna reipubl. clade ceciderant. Aut certe nunquam cum Annibale fortunam belli tentare ausi fuerant. Primus igitur Marcellus apud Nolam vinci posse docuit. Nam quum urbem illam obsideret Annibal, quæ propemodum ad defectionem videbatur erecta, Marcellus nocte oppidum ingressus, et ad tres portas in hostes versas tripartito exercitum instruxit, impedimenta subsequi jussit: calones, lixas, et invalidos milites vallum ferre, ut paucitatem spernentibus Pœnis, ingentis exercitus speciem repente facerent. His ita instructis, patefactisque repente portis, in hostes tanto cum clamore et impetu feruntur, ut perturbata media acie, terga verterint; non tamen sine jactura. Nam duo millia et trecenti hostium cæsi, non plus Romanorum centum amissis. Ingens eo die res, ac nescio an maxima illo bello gesta sit. Non enim vinci ab Annibale, Romanis tunc vincentibus difficilius fuit, quam postea vincere. Hac victoria Marcellus potitus, militum suorum animos multis antea cladibus territos erexit et excitavit, urbem Nolam a defectione prohibuit, validoque præsidio firmavit, et sic propemodum amissam populo Romano restituit. *Oliver.*

Syracusas capi] Cujus difficillima ac prope incredibilis fuit expugnatio: quippe cum urbs ipsa situ et natura soli validissima, munitionibus quoque firmissimis undique foret, accedebat quod in ea vir erat Archimedes unicus cœli syderumque spectator, mirabilior tamen inventor ac machinator bellicorum tormentorum, operumque,

quibus ea, quæ hostes ingenti mole agerent, ipse perlevi momento ludificaretur. Hic adversus omnem Marcelli terrestrem maritimumque apparatum variæ magnitudinis tormenta in muris disposuerat, in quibus illud præcipuæ admirationis fuit: ferrea manus firmissimæ catenæ illigata cum injecta proræ navis esset, gravique libramento plumbi recelleret ad solum, suspensa prora, navem in puppi statuebat, deinde remissa subito veluti ex muro cadentem navem cum ingenti trepidatione nautarum ita undæ affligebat, ut etiam si recta recideret, aliquantulum aquæ reciperet. Ita maritima oppugnatio est elusa omnis. Inter tantas tamen difficultates urbem omnino illo tempore et in ea regione terra marique validissimam atque pulcherrimam virtus Imperatoris tandem expugnavit. *Oliver.*

Quia collega Valerius Lævinus forte aberat] Erat enim in Macedonia adversus Philippum.

Ut suæ defensioni interessent] Quam ipse Marcellus de se faceret.

Subsecutus est] Quia, dum auditis partibus patres conscripti de sententia ferenda consulunt, interea exire jubentur; ipse autem, eo quod consul, manere potuit. *Badius.*

In clientelam reciperentur] Apud majores, urbium expugnatores earum postmodum patroni esse dicebantur, et erant: æquum enim erat, ut qui vulnera intulisset, eadem sanaret. Cicero in Officiis lib. 1. 'Apud majores nostros,' inquit, 'tantopere justicia culta est, ut hi, qui civitates aut nationes devictas bello in fidem recepissent, earum patroni essent more majorum.' *Oliver.*

Super hæc Siciliam sortitus] Livius dicit, antequam introducerentur legati in Senatum, cum collega suo sortitum fuisse provinciam; sed utcunque fuerit, magna tamen illius modestia fuit. *Idem.*

§ 8 *Quam Ti. etiam Gracchus admirabilem*] Gellius: 'Pulchrum, liberale, atque magnanimum factum Tiberii Sempronii Gracchi in exemplis repositum est. Id exemplum hujusmodi: L. Scipioni Asiatico, P. Scipionis Africani superioris fratri, M. Minutius Augurinus tribunus plebis mulctam irrogavit, eumque ob eam causam prædes poscebat. Scipio Africanus fratris nomine ad collegium tribunorum provocat, petebatque, ut virum consularem triumphalemque a collega vi defenderet, &c. Octo tribuni, cognita causa, collegæ intercedere noluerunt: tum Augurinus trib. pleb. L. Scipionem prædes non dantem prehendi et in carcerem duci cum jussisset, Tiberius Sempronius Gracchus trib. pleb. pater Tiberii atque Caii Gracchorum, cum P. Scipioni Africano inimicus gravis ob plerasque in republica dissensiones esset, juravit palam in amicitiam et gratiam se cum P. Africano non rediisse, atque decretum ex tabula recitavit. Ejus decreti hæc verba sunt: CVM. L. CORNELIVS. SCIPIO. ASIATICVS. TRIVMPHANS. HOSTIVM. DVCES. IN. CARCEREM. CONIECTAVERIT. ALIENVM. ESSE. VIDETVR. A. DIGNITATE. REIPVBL. IN. EVM. LOCVM. IMPERATOREM. POP. ROM. DVCI. IN. QVEM. LOCVM. AB. EO. CONIECTI. SVNT. DVCES. HOSTIVM. ITAQVE. L. CORNELIVM. SCIPIONEM. ASIATICVM. A. COLLEGAE. VI. PROHIBEO. Valerius autem Antias dicit post Africani mortem intercessionem istam pro Scipione esse factam a Tiberio Graccho, neque mulctam irrogatam Scipioni, sed damnatum eum peculatus ob Antiochenam pecuniam, de qua supra dictum est, quod eum prædes non daret, in carcerem duci cœptum, atque ita intercedente Graccho exemptum.' Autor de Viris Illustribus: 'Scipio Asiaticus reus pecuniæ interceptæ, ne in carcerem duceretur, Gracchus pater

trib. pleb. intercessit. Marcus Cato Censor equum ei ignominiæ causa ademit.' *Oliver.*

Atque ideo a consule in vincula publica duci jussus esset] Non a consule, sed a prætore Terentio dicit Livius. Quare prætorem hic Valerius consulem appellare videtur. *Pighius.*

Decretumque] Damnationis, vel absolutionis.

§ 9 *Caius quoque Claudius Nero*] Quomodo Hasdrubal frater Annibalis in Gallia Cisalpina haud procul a Placentia victus, et cum ingenti exercitu cæsus fuerit, consilio et prudentia Claudii Neronis, in cap. de Fiducia dictum est. Quod ad hunc locum pertinet, Claudius Nero, ut fuit rerum gestarum gloria quidem illustris, sic animi quoque moderatione conspicuus; tanta enim, ut dixi, victoria consilio suo parta, cum Romam uterque consul rediisset, postulassetque, ut pro rep. fortiter feliciterque administrata, et Diis immortalibus haberetur honos, et ipsis triumphantibus urbem inire liceret, idque sibi esset a patribus benigne concessum, Claudius ea modestia usus est, ut cum amborum nomine supplicatio et triumphus utrique decretus esset, tamen, quia in provincia Livii res gesta esset, et eo die, quo pugnatum foret, ejus forte auspicium fuisset, et exercitus Livianus deductus Romam fuisset, suus vero deduci non potuisset, voluit ut Livius quadrigis tantummodo veheretur, ipsumque triumphantem milites sequerentur; ipse vero sine militibus equo invectus est. Ita consociatum triumphum unius tantummodo esse voluit, quanquam ipse majore gloria triumphaverit. Nam milites ejus laudes magna cum ambitione decantabant; illum sex dierum spatio decurrisse longitudinem Italiæ, et eo die cum Hasdrubale in Gallia signis collatis pugnasse, quo eum castra adversus sese in Appulia posita habere Annibal credidisset; ita unum consulem pro utraque parte Italiæ adversus duos duces, duos imperatores, hinc consilium suum, hinc corpus opposuisse; nomen Neronis satis fuisse ad continendum in castris Annibalem, Hasdrubalem vero nulla alia re quam ejus adventu obrutum atque extinctum esse. Quare iret alter consul sublimi curru multijugis, si vellet, equis, unius equo per urbem verum triumphum vehi: Neronisque etiam, si pedes incedit, vel parto eo bello, vel spreto triumpho, gloriam memorabilem fore: hi sermones spectantium Neronem usque in Capitolium persecuti sunt. *Oliver.*

Æque] Æqualiter, ut Salinatori.

Provincia] Gallia Cisalpina.

§ 10 *Cum lustrum conderet*] Censorum erat, inter cætera quæ gerebant, censum facere, et lustrum condere. 'Censum' autem 'facere,' erat Romanorum civium capita describere, et in classes, pro cujusque opibus, conjicere. Sed quomodo in classes conjicerentur, satis supra notatum est. *Condere* vero *lustrum*, erat, quinto quoque anno civitatem quibusdam lustralibus, id est, piacularibus sacrificiis purgare. *Lustrum* etiam dicebatur totius exercitus purgatio, cum censentur, id est, numerantur omnes, et qui ad arma ferenda non sunt idonei, sicut senes, juniores, purgantur, id est, educuntur. Et tunc *condere lustrum*, finire lustrum significat. *Oliver.*

Censor cum lustrum conderet, inque solito fieri sacrificio, scriba ex publicis tabulis, &c.] Damno verba, *solito fieri.* Et jure. Sordent enim, imo et fallunt. An solet olim fieri id sacrum, non Valerii ævo? Imo etiam tunc in usu, quotiens conditum lustrum. Vetus præivit mihi ad notabilem emendationem, in quo lego, *solita viri.* Non ambiges tu, optime Censor, quin *solitaurili*, scribendum sit: quod sacrificium proprium omnium

lustrationum : et iuprimis Censoriæ hujus. lapis Romæ pulcher, in quo apparatus omnis istius sacrificii, cum triplici hostia, sue, ove, tauro, Censore faciente. Vide, si lubet, quæ notavimus ad Historias Taciti. *Lips.*

Solito sacrificio] De hoc sacrificio scripserunt Alexander ab Alexandro, et Lipsius ad Historiam Taciti, quorum scripta non compilo. Hoc tantum addo, non uno nomine fuisse appellatum. Festus, Varro, Livius, et Glossarium vetus, *solitaurilia*, scribunt; Cato, *suovetaurilia*, appellat. Alii *sollitaurilia* malunt. Servius ad Æneid. IX. 'suovetauriuni' appellat. Cujus verba lubens ex egregia et novitia Danielis editione subscribo : 'Jovi de tauro non immolatur, nisi cum triumphi nomine Suovetaurium faciebant.' Ritum sacrificii sive lustrationis illius graphice admodum Lucanus descripsit : 'Mox jubet et totam pavidis a civibus urbem Ambiri, et festo purgantes mœnia lustro Longa per extremos pomœria cingere fines. Pontifices sacros, quibus est permissa potestas, Turba minor sequitur ritu succincta Gabino : Vestalemque chorum ducit vittata sacerdos, Trojanam cui fas soli est vidisse Minervam.' *Colerus.*

Carmen] Id est, formulam. De quo carmine nihil licebat immutare, sicut nec de reliquis verbis sacratis : quo carmine Dii immortales rogabantur, ut facerent res populi Romani meliores et ampliores. *Badius.*

Solemne ei precationis carmen præiret] Ita in Manuscriptis. Vulgo : *solemni ejus precationis carmen præiret.* Sic Livius, 'Præeuntibus execrabile carmen sacerdotibus.' Cicero pro Milone, 'Ut vobis voce præirent.' *Pigh.*

Ut populi Romani] Puto et illa adjecta fuisse in carmine solemni : 'Uti Senatui populoque Romano animum Dii augerent, Uti hostibus oblivionem ac terrorem iujicerent,' et alia nonnulla, quæ ex Macrobio et Servio observare liceat. *Colerus.*

Intra septimum lapidem] Cum fines Romani imperii non extenderentur ultra septem millia passuum ; nam lapidibus tanquam limitibus designabantur miliaria apud majores. *Oliver.*

Centurias recognoscens] Dum recenseret equites qui erant, in centurias distribuit. *Centuriæ* autem populi Romani fuerunt primo a Romulo institutæ tres equitum solummodo, videlicet Ramnensium, Titiensium, et Lucerum. Ramnenses a Romulo ; Titienses a T. Tatio rege Sabinorum post concitatum cum Romulo imperium ; Luceres a Lucero quodam, qui Romulo venerat in auxilium : etsi alii dicunt, Lucerum nominis et originis causam incertam esse. Jubebat autem equites transire, ut si deprehendisset vitium, equo privaret, vel alia nota censoria damnaret. *Oliver.*

Processisse] Scilicet in medium.

Censoriam notam] Quod a censore propter moderationem non es notatus ignominia ; nam cum certo sciret ipsum pejerasse, potuisset eum notasse ex suo unius testimonio, sed noluit. *Badius.*

§ 11 *Quoniam unius testimonio*] L. XX. D. de Quæst. L. jurisjur. C. de testibus. Seneca lib. VII. Controvers. 'Uni, etiam de minori scelere, non creditur.' Quæ omnia faciunt, ne credam iis, qui apud Valerium legere postulant, *cædere*, pro *credere*. Uno tamen teste damnatus Scantinius, teste Valerio lib. VI. cap. 1. *Colerus.*

Religioni igitur suæ debitam fidem] Quia affirmavit verum esse, quod dixerat.

Communi utilitati] Ne quis unius testimonio periclitaretur.

§ 12 *Macedonicus et Numidicus*] Macedonicus, a devicta Macedonia ; et Numidicus, a Numidia feliciter vinci cœpta. *Badius.*

Scipione Africano] Scil. minore.

Ad graves testatasque inimicitias]

Cicero de Offic. a Valerio dissentit ; dicit enim : ' Inter Scipionem et Metellum fuit sine acerbitate dissensio :' non enim aliorum contentione, licet opinionum et sententiarum dissensione discrepabant, ne in sententiis dicendis frequenter altercarentur in Senatu. *Oliver.*

Sed cum interemptum Scipionem] Constat Scipionem celeriter mortuum, quo autem genere mortis, dubitatur ab omnibus. Cicero in libro de Amicitia : ' Scipionis,' inquit, ' vita quidem tali fuit vel fortuna vel gloria, ut nihil posset accedere. Morienti autem sensum celeritas abstulit : quo de genere mortis difficile est dictu, quid homines suspicentur, vos videtis ; hoc tamen licet dicere, P. Scipioni ex multis diebus, quos in vita celeberrimos lætissimosque viderat, illum diem clarissimum fuisse, cum Senatu demisso domum reductus ad vesperum est a Patribus Conscriptis, et populo, sociisque Latinis, pridie quam excessisset e vita, ut ex tam alto dignitatis gradu ad superos videatur potius, quam ad inferos pervenisse Deos.' Ergo de morte Scipionis multi multa suspicantur, plures tamen huic sententiæ inclinant ; Graccham Semproniam uxorem suam mortis mariti consciam fuisse, quod verisimile videtur : nam cum Scipio a Numantia victor rediisset, ut quidam tradunt, ab amicis Gracchorum, qui paulo ante cæsi fuerant, in forum perductus est, et quia Gracchis affinitate conjunctus erat, quippe quorum sororem in matrimonium duxerat, credebant authoritate Scipionis confirmatum iri odium adversus interfectores Gracchorum. Sed cum interrogatus esset, quid de C. Gracchi morte sentiret, respondit jure cæsum videri. Quod responsum credunt adeo graviter et acerbe tulisse Graccham Semproniam ejus uxorem, quæ sperabat cædem fratrum Scipionis authoritate posse vindicari, ut de mariti nece cogitaverit, et eum sequenti nocte oppresserit. Quod verisimile videtur. Qui enim fieri potuisset, ut in ejus cubiculo opprimeretur Scipio, nisi conscia mortis ejus fuisset uxor ? Sunt tamen qui credunt a C. Carbone fuisse interceptum. Aliter sentit T. Livius de morte Africani. Dicit enim : 'Seditiones a triumviris Fulvio Flacco, C. Graccho, et Carbone de agro dividundo creatis excitatæ sunt, quibus cum P. Scipio Africanus adversaretur, fortisque ac validus pridie domum se recepisset, mortuus in cubiculo inventus est. Suspecta fuit, tanquam venenum ei dedisset, Sempronia uxor, ideo maxime quod soror esset Gracchorum, cum quibus simultas Africano fuerat. De morte tamen ejus nulla quæstio acta.' *Oliver.*

Idem filios suos] Quos quatuor præcipuæ virtutis et ingenii dicitur habuisse.

Funebri lecto] Qui ditiores erant, ii lectis efferebantur, (unde de L. Cornelio proditum est, quod sex millia lectorum habuerit,) et tenuis fortunæ homines capulis, sive feretris, ut Servius notat.

Non fore] Aliter Plinius lib. VII. cap. 44. Siquidem liberis dixit : Ite filii, celebrate exequias, nunquam civis majoris funus videbitis. *Coler.*

§ 13 *Trallibus*] Tralles civitas Asiæ tantum pluraliter declinata. Liv. dicit hoc contigisse Rhodi, ubi exulabat, ut in cap. de Constantia diximus. Livius vero Smyrnæ fuisse dicit. Est autem Smyrna civitas minoris Asiæ. *Oliverius. In qua, cum ei forte ludos Trallibus spectanti literæ redditæ essent*] Sic etiam in Mss. exceptis Coloniensi et Canchiano exemplaribus, in quibus, *Ludos theatrales spectanti*, habetur. Et sane nomen loci illius diversimode proditur. Livius enim Rhodi exulasse Numidicum scribit, Auctor de Viris Illustribus, Smyrnæ. *Pighius.*

Litcræ redditæ essent] Livius libro LXIX. sed de loco dissentit et Autor de Vir. illustr. qui ne factas quidem literas scribit. *Corradus.*

§ 14 *Portium nomen*] Unde fuere Catones.

Negat fieri debere] Lib. Dan. *Negat se posterior.* Vulgaris lectio manum spurcam redolet. Negat, inquit, Valerius, posterior Cato se prætereundum esse. *Coler.*

Posterior Cato] Sc. Uticensis. *Posterior Cato*] Præfectus Cypriacæ pecuniæ fuit, lege lata per P. Clodium trib. pl. de redigenda in provinciæ formam Cypro, et compilanda pecunia. Administratio cujus rei primo M. Catoni mandata est, annuente Clodio, qui Catonem longius abesse cupiebat, ut liberius ageret in Ciceronem, quem exilio destinaverat, quia verebatur, ne Catonis authoritate impedirentur consilia sua. Demandata est igitur provincia invito Catoni; cum enim Clodius rem istam Catoni vocato ad se quasi honorificam obtulisset, eam Cato repudiavit, quod diceret, non ob honorem, sed ob contumeliam et insidias hoc sibi negotium deferri; tum Clodius iratus insolenter satis respondit: Etsi nolles, inquit, tamen coactus dolensque proficiscere, advocataque concione, plebiscito firmavit missionem Catonis, eique abennti, nec navem, neque militem, nec etiam ministrum quempiam tradidit, præter duos, quorum scribarum alter fur erat, alter Clodii clientulus: et quasi parum negotii foret Cyprus et Ptolemæus, etiam ut exules Byzantium reduceret, injunxit, eo consilio, ut ipsum plurimo tempore extra urbem ablegaret. Ptolemæus vero ejus Ptolemæi frater, qui per Gabinium restitutus fuerat, tunc Cypri rex, ut hæc cognovit, nimio dolore percitus, veneno fata prævenit. Cæterum Porcius Cato Cypriacas opes liburnis per Tybcrinum ostium advexit. Plutarchus dicit Catonem in hac vehenda pecunia hoc unum fuisse consilio, ut loculorum funibus et loris longioribus suberes alligaret, quibus, superveniente tempestate, si forte naufragium faceret, pecunia sustentaretur, ne mergi posset. Hæc omnis pecunia circiter septem millia talentorum argenti fuisse traditur, quod latius ærarium quam ullus triumphus implevit; quare Senatus decrevit, ut extra ordinem Prætor crearetur, quod ille recusavit. *Oliv.*

Cypriacam pecuniam] Quam ibi copiosam Ptolemæus congregaverat, et propterea Senatus timens, ne tantis opibus rex incitatus bellum suscitaret, ad eas Romam deportandas miserat Catonem. Alii dicunt Cyprum ideo factam esse provinciam, missumque Catonem, quia P. Clodius captus a Piratis, quum regem rogasset, ut se redimeret, Rex adeo exiguum pretium misit, ut piratæ illud accipere dedignarentur, et Clodium gratuito dimittere maluerint. Quare indignatus Clodius in patriam reversus, et trib. pl. creatus, legem tulit de ejiciendo rege, capiendaque provincia per Catonem, qui profectus, et accepta pecunia, libros, in quibus totius pecuniæ summa continebatur, amisit. Quum igitur populus rationem ejus pecuniæ reposceret, Senatus eam relationem interdici volebat, ut proximis comitiis Prætor creari posset, quod ille fieri non permisit, iniquum esse existimans sibi tribui, quod nulli unquam concessum fuisset, maluit populi temeritatem experiri, quam Senatus benignitate frui. Huic in patriam redeunti, quum ad urbem accessisset, tanta omnis generis et ordinis hominum, tam Magistratuum quam Sacerdotum et ipsius Senatus atque etiam plebis, frequentia obviam processum est, teste Plutarcho, ut vix ripæ fluminis capere possent; nam a triumpho nihil ferme distare videbatur. Nonnullis vero tunc agres-

tis superbusque visus est, quod Consulibus Prætoribusque obviam progredientibus, neque substitisset, neque currum retinuisset, nec in terram ad eos descendisset, sed progressus, non prius destitisset, quam classem in navalia conjecisset, quum tamen argentum per forum portaretur. Admiratus est populus Romanus tantam magnitudinem; et Senatus post multas Catonis laudes decrevit ei præturam extra ordinem, et ludos inspicere purpurea veste, quæ Senatus decreta ipse deprecatus est. *Oliver.*

Prætoriis comitiis] Quibus Prætor crearetur extra ordinem, ut scilicet sic creatus Prætor ab onere reddendæ rationis levaretur.

Quod nulli alii tribueretur] Ut scilicet non suo anno aut loco, sed extra ordinem Prætor crearetur; nam per certos gradus ad summos honores perveniebatur, quos qui non observabant, extra ordinem creari dicebantur. *Badius.*

Campestrem] Populi Romani, qui in campo Martio suffragia dabat.

§ 15 *Ad externa jam mihi exempla*] Marcus Bibulus de Gabinianis militibus a Cleopatra missis supplicium sumere noluit, quum duos illius filios per seditionem occidissent; nam Marcus Bibulus in Syria provincia dum esset, Aulus Gabinius Proconsul Ptolemæum reduxit, cæso Archelao, cum Beronice Ptolemæi filia, quam Ægyptii, ejecto patre, sibi reginam asciverant, et illa Archelaum virum assumpserat. Paulo post, mortuo Ptolemæo, duo filii ex testamento in regnum illi successerunt, natu major ex pueris Cleopatra. Dum igitur eam provinciam Syriam Gabinius constitueret, hoc est, administraret, milites per ejus rixam duos Bibuli filios occiderunt. Quippe exercitus cum ipso duce corruptus erat; nam pactiones pecuniarum cum tyrannis egerat. Ariobarsani etiam Regi se ad cædem faciendam cum exercitu locaverat, ut infra dicitur lib. VIII. Hic Bibulus, collega Cæsaris fuerat in consulatu, qui ab eodem loco aliquoties ejectus est, sed se domi semper continuit. Unde dici solebat, Bibulo et Cæsare Consulibus nihil gestum est, Catone et Cæsare Consulibus aliquid gestum est. *Oliver.* Contigit A. U. DCCIII.

A Gabinianis militibus] Quia Bibulus erat in provincia Syria, quum Gabinius Ptolemæum, ut dixi, in regnum restituit jussu Pompeii, propter populi Romani voluntatem, Senatusque authoritatem. Unde et Gabinius reus factus gratia et authoritate Pompeii, pecuniarumque potentia absolutus est. *Oliver.*

EXT. § 1 *Tarentinus Archytas*] Ad externa transit exempla, quorum primum est Archytæ Tarentini. Fuit autem Philosophus Pythagoricus nobilissimus, qui Platonem, quum a Dionysio necandus esset, per epistolam eripuit. Admirationi summæ apud plurimos habitus est in omni virtutis genere; quippe qui septies civibus præfectus est, quum cæteri plus quam annum imperare lege prohiberentur. *Tarentinus*] Tarentum urbs inclyta Calabriæ, in ultimo Italiæ circa Salentinorum confinia, a Tare Neptuni filio condita. *Oliv. Archytas*] De hoc celeberrimo Geometra ita Horatius I. Od. 28. ‘Te maris et terræ numeroque carentis arenæ Mensorem cohibent, Archyta, Pulveris exigui prope littus parva Matinum Munera: nec quicquam tibi prodest Aërias tentasse domos, animoque rotundum Percurrisse polum, morituro.’

Metaponti] Italiæ oppidum in fine Tarentino conditum a Locrensibus, teste Solino.

Nimis liberalis] Tarentinus Archytas in villicum nimis indulgens fuisse videtur, non ita moderationis proprium, ut Plato servasse dici possit, et nisi Philosophi obstaret authoritas, intemperantiam potius dicerem fuis-

se, quam moderationem, non puniisse delinquentem; nam ex impunitate major nascitur peccandi licentia, et propterea Plato dicere solitus erat, neminem prudentem punire, quia peccatum sit, sed ne peccetur in posterum. Non ergo propter iræ magnitudinem ab Archyta donanda erat villico pœna, sed differenda; et tunc recte moderatio dici potuisset, si cum fuisset iratus, dedisset iræ suæ spatium, ut residente per intervallum temporis animi tumore, haberet modum castigatio. Quare melius, ut inquit Valerius, fecisse videretur Plato, qui non remittendum servo supplicium, sed ab altero minime perturbato inferendum esse judicavit. *Oliver.*

Speusippo] Plato Aristone patre, matre Perictiona sive Potona, Athenis natus est. Mater a Solone genus duxit. Aristonem vero patrem a Codro Melanthi filio originem ducere tradunt, qui a Neptuno itidem sanguinem trahere, Thrasyllo teste, memoratur, cui Speusippus successit, Eurymedontis filius, Atheniensis, pago Myrrhinusio, et Platonis sorore natus, qui fratres habuit Adimantum et Glauconem, sororemque Potonam matris cognomine, de qua Speusippus hic, cujus nunc Valerius meminit. Tradit Heraclides Platonem adeo verecundum, adeo mente compositum fuisse, ut nunquam ridere, nisi modice, deprehensus sit. Ingresso aliquando Xenocrati, Cæde, inquit, hunc puerum, nam ipse, quod iratus sum, nescio. Cuidam item servorum delinquenti, Jam, inquit, te verberibus concidissem, nisi iratus essem. Hic dissentit a Valerio Diogenes Laërtius, eo etiam quod non Speusippo servum puniendum, sed Xenocrati traditum dixit, quod verisimilius est. Nam Speusippus, ut ait Diogenes, perstitit quidem intra Platonis dogmata, etsi moribus eisdem non fuit, namque et iracundus, et voluptatibus dederat manus. *Oliver.*

Xenocrate] Auditor hic Platonis, qui Speusippo successit, et viginti quinque annos docuit. Hic primo ingenio fuit obtusior, adeo ut illum calcaribus, Aristotelem fræno indigere dixerit Plato. Voluptatum severissimus fuit hostis. Etiam Alexandri munerum contemptor. Testes Diogenes Laërtius et Suidas.

Arce cœlesti] Alludit ad hæresim Platonis, afferentis animas in cœlo formatas, antequam in corpora demittantur. *Badius.*

Incursus] Impetus vitiorum humanorum.

Sinu clausos] Complexu suæ altitudinis.

§ 3 *Nequaquam Platoni*] Hic Dion Hipparini filius, nobili genere natus, utraque implicitus tyrannide Dionysiorum; namque ille superior Aristomachem sororem Dionis habuit uxorem, ex qua duos filios Hipparinum et Nisseum procreavit, totidemque filias, nomine Sophrosynem et Aretem, quarum unam Dionysio filio, eidem cui regnum reliquit, nuptum dedit, alteram Aretem Dioni, qui intimus Dionysio fuit. Hic multa et alia habuit a natura bona, in his et ingenium docile. Cum igitur Platonem Tarentum venisse, fama esset in Siciliam perlata, adolescenti negare non potuit Dionysius, quin eum accerseret; cui se Dion tradidit, nec vero minus Plato delectatus est Dione. Itaque cum a Dionysio tyranno crudeliter violatus esset, quippe quem venundari jussit, tamen eodem rediit, ejusdem Dionis precibus adductus. Interim in morbum incidit Dionysius, quo cum gravius conflictaretur, quæsivit a medicis Dion, quemadmodum se haberet; simulque petiit ab his, si forte majori esset in periculo, ut sibi faterentur; nam velle se cum eo colloqui de partiendo regno, quod sororis suæ filios ex illo natos partem regni putabat habere de-

bere. Id medici non tacuerunt, et hoc fuit initium Dionis et Dionysii simultatis. Simulata tamen aliquandiu amicitia fuit. Sed cum a Dione superari videret, ingenio, auctoritate, amore populi, navem ei triremem dedit, qua vectus est Corinthum, ostendens, se id utriusque causa facere, ne, cum inter se timerent, alteruter alterutrum præoccuparet. Sed cum audisset eum in Peloponneso manum comparare, Aretem Dionis uxorem alii nuptum dedit, filiumque ejus libidinose educari jussit. Heraclides interim ab eodem expulsus, qui præfectus fuerat equitum, cum Dione bellum omni ratione comparare cœperunt, et Dion quidem fretus non tam suis copiis quam odio tyranni, cum Dionysius classem in Italia opperiretur, post diem tertium, quod Siciliam attigerat, Syracusas introivit, eoque rem perduxit, ut tyrannus pacem facere vellet pactionibus ejusmodi: Siciliam Dion obtineret, Italiam Dionysius, Syracusas Apollicrates, cui maximam fidem uni habebat Dion. Haud ita multo post orta dissensio est inter eum, et Heraclidem; et factionem comparavit, quæ principatum non concedebat; neque is minus valebat apud optimates, quorum consensu præerat classi, cum Dion pedestrem exercitum teneret. Non tulit hoc æquo animo Dion, et versum illum Homeri retulit ex secunda rhapsodia: *Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, Εἷς βασιλεύς.* Postea vero, cum multitudinem, interfecto Heraclide, offendisset; nam militibus eorum bona, quos sciebat adversum sensisse, licentibus dispertivit: Callippus quidam civis Atheniensis, qui cum eo simul ex Peloponneso in Siciliam venerat, homo et callidus, et ad fraudem acutus, sine ulla religione ac fide, adiit Dionem, ait magno eum in periculo esse propter offensionem populi et odia militum, quos, exhaustis civibus, per libidinem eorum, expellere non poterat. Consuluit ergo alicui suorum negotium mandet, qui se simulet illi inimicum; quem si idoneum invenerit, facile omnium animos cogniturum. Tali consilio probato, excepit has partes ipse Callippus, et se armat imprudentia Dionis ad eum interficiendum. Fit conjuratio multis consciis, defertur ad Aristomachem sororem Dionis, uxoremque Areten. Conveniunt Dionem. Negat a Callippo fieri insidias. Mulieres nihilo secius Callippum in æde Proserpinæ jurare cogunt, nihil ab illo periculi fore; sed hoc maturius peregit, et proximo festo Zacynthios e numero suorum adolescentes elegit, ut ad Dionem eant inermes, qui propter notitiam intromissi, foribus obseratis, in lecto cubantem colligant, et quia inermes erant, flagitantibus, Lycon quidam Syracusanus per fenestras gladium dedit. Callippi frater Philostratus fuit, cui armatam triremem dederat in portum agitandam, ut parata esset ad salutem, si forte consiliis fortuna obstitisset. Hic igitur, quod ad moderationem spectat, a Dionysio pulsus cum Megaram venisset, et Theodorum ejus loci principem convenire voluisset, ante illius fores aliquandiu præter ejus dignitatem detentus est. Quod nihil moleste ferens, ait comiti suo, id minime videri grave, quod et ipse fortasse, cum in imperio foret, tale quicquam fecisset. *Oliverius.*

Patria] Syracusis.

Megaram] Megara urbs est Achaiæ in confinio Atticæ et Peloponnesi.

Theodorum principem] Plutarchus 'Pleodorum Megarensem divitem' vocat, non *Theodorum*. Conrad.

§ 4 *Thrasybulus etiam hoc loci*] Ut in capitulo de Somniis, et in capitulo de Fortitudine, diximus, Lysander, dux Lacedæmoniorum, victis Atheniensibus, triginta Prætores præposuit, qui paulo post in totidem eva-

sere tyrannos. Cum igitur civitatem tyrannide crudeli nimis opprimerent, multi ex Atheniensibus voluntarium exilium sibi delegerunt. Lacedæmoniorum edicto civitates Athenienses exules recipere prohibebantur. Omnes igitur se Argos et Thebas contulerunt, ubi non solum tutum exilium egere, verum etiam spem recuperandæ patriæ receperunt. Erat inter exules Thrasybulus, vir strenuus, et domi nobilis, qui liberandæ patriæ princeps et auctor extitit. Nam cum animum induxisset, audendum aliquid esse pro patria, pro salute communi, etiam cum periculo, exulibus collectis, castellum Philem Atticorum finium occupat; nec deerat quarundam civitatum tam crudelis casus miserantium favor. Itaque et Ismenias Thebanorum princeps, etsi publicis non poterat, privatis tamen viribus adjuvat. Et Lysias Syracusanus, orator exul tunc quingentos milites stipendio suo instructos, in auxilium patriæ communis eloquentiæ misit. Itaque fuit asperum bellum. Sed cum hinc pro patria summis viribus, hinc pro aliena potentia securius puguaretur, tyranni vincuntur, et victi in urbem refugerunt. Tyranni deinde frustra tentant corrumpere Thrasybulum. Tum accitis Lacedæmonii auxiliis, iterum vincuntur, in quo prœlio Critias et Hippolytus tyrannorum sævissimi cadunt: Thrasybulus fugientes cives ad libertatem revocat, tyranni Eleusim migrare jubentur; et substituit decem, qui reipubl. præessent, qui eadem via grassari cœperunt: postremo Pausanias rex ad comprimendum bellum missus, decemviros ad tyrannos Eleusim migrare jubet, qui communi consilio bellum Atheniensibus inferunt, sed ad colloquium, velut dominationem recepturi, progressi, ac per insidias compreheusi, veluti pacis victimæ, trucidantur. Hoc modo revocatur populus, et jurejurando adigitur discordiarum oblivionem fore, quam Græci ἀμνηστίαν, id est, *oblivionem mali*, dicunt. *Oliver.*

Apprehendendus] Scilicet a stilo, id est, scribendus etiam hoc loci.

'Αμνηστίαν] De hac multi. Eam laudabiliter repetivit, singulari decreto Aurelianus, teste Vopisco. *Coler.*

In habitum] Id est, dispositionem.

§ 5 *Tegeates*] Tegeum oppidum est Arcadiæ. Virgilius: 'Tua si tibi Mænala curæ, Adsis o Tegeæe favens.'

§ 6 *Pittaci quoque moderatione*] Pittacus Mitylenæus fuit, unus ex septem Græciæ Sapientibus Syrrhadio patre, quem Thraca fuisse tradunt. In hunc Alcæus Poëta versu iambico lusit, et his eum verbis ignominiosis appellavit, σαράποδα, γαύρικα, χειροπόδην, ἀγάσυρτον, id est, *latos pedes trahentem, tumescentem, pedum morbo laborantem*, (Χειρὰς, Latine *tumor pedum*, hoc est, morbus pedum,) *obtrectationibus patentem et sordidum.* Tyrannidem autem ita adeptus est. Nam cum inter Mitylenæos et Athenienses de Achillitides agri possessione certamen esset, Pittacus cum Phrynone Atheniensi singulari certamine dimicavit pro his finibus. Nam sic inter se convenerant Athenienses et Mityleuæi, quo res cum minori utriusque populi jactura transigeretur, ut hi duo imperatores exercitus inter se certarent singulari certamine, et uter eorum victor evaderet, illius populus agro potiretur. Pittacus igitur sub clypeo rete occultabat, quo jacto, sic Phrynonem implicuit, ut se deinde explicare non posset. Quo cæso, victoria penes Mitylenæos fuit, per Pittacum parta: sed cum paulo post Athenienses iterum Mitylenem infestarent, cives ei summo consensu tyrannidem demandarunt, quam cum ille conservata patria decem annos tenuisset, et optimis institutis et legibus constituisset, seipsum sponte a magistratu ab-

dicavit. Unde Strabo lib. XIII. haud procul a fine: 'Omni Pittacus,' inquit, 'ad damnatos eruendos principatu usus est, quibus sublatis, cives in pristinam libertatem restituit. Ejus ea lex fuit in ebrios, ut cum peccarent, duplici afficerentur pœna. Vixit temporibus Crœsi, Lydorum regis, ad quem ejus adhuc extat epistola.' *Oliver.*

Amaritudine odii] Alcæus Pittacum Σαράποδα vocitabat. Suidas: Σαράπους, οὕτως ἐκάλει Ἀλκαῖος Πιττακὸν τὸν φιλόσοφον, διὰ τὸ πλατύπουν εἶναι καὶ σύρειν τὼ πόδε. Latini τὸν Σαράποδα *Plancum* reor vocant. Festus: 'Planci appellantur, qui supra modum pedibus planis sunt.' Glossarium: Plancus, πλατύπους. 'Plancos' etiam 'Plautos' dictos fuisse, Festus adfirmat: 'Ploti,' inquit, 'appellantur, qui sunt planis pedibus, unde et Poëta Accius, quia Umber Sarsinas erat, a pedum plauitie initio Plotus, postea Plautus est dictus.' Ex quibus verbis festine olfacias, verbum *Plotus* Umbriæ proprium fuisse initio. Ad Pittacum redeo, quem Laërtius scribit, illis etiam acerbissimis vocabulis verberatum esse ab Alcæo, nominatumque Χειροπόδην, Γαύρικα, Φύσκωνα, Γάστρωνα, Ζοφοδορπίδαν, Ἀγάσυρτον. De quibus verbis erudite disserit Casaubonus. *Coler.*

Tyrannidem a civibus delatam] *Mitylenæ* vox vulgata in nullo veteri libro reperitur. Atque hæc ejusque generis plurima se ex interlinearibus exemplarium glossulis operi insinuarunt in contextum Valerianæ orationis a librariis admissa. *Pigh.*

Tyrannidem] Imperium ac regimen civitatis.

§ 7 *Hujus viri mentio subjicit*] Legitur, apud Diogenem Laërtium in vita Thaletis, Ionicos quosdam juvenes in piscatores Milesios incidisse, qui retia jacturi erant, et joco piscatores interrogasse, venderentne fortunæ jactum, hoc est, quicquid eo jactu caperent: rem joco actam, serio a piscatoribus habitam fuisse, responsumque esse vendituros; et cum de pretio convenissent, jacto reti, ex lacu tripodem aureum ad litora eduxisse. Inde ortam contentionem, adolescentibus mensam auream poscentibus, piscatoribus capturam piscium, non aliarum rerum se cum illis convenisse affirmantibus. Res igitur ad Apollinem delata est, qui consultus cujusnam esse deberet tripos ille, sic respondisse fertur: 'De tripode ex Phœbo rogitas, Milesia pubes, Huic tripodem addico, cujus sapientia prima est.' Cum ergo ad Thaletem Milesium primum mensa delata foret, ille Bianti adjudicavit, Bias Pittaco, et omnes aliis alii adjudicantes, moderatione maxima usi sunt, cum nemo tantum sibi nomen arrogare voluerit. Demum Apollini Solon, qui ultimus fuerat, dandam esse censuit, quod ille omnium sapientissimus haberetur, et ita Apollini quodammodo reddita est. Varie tamen hanc historiam Diogenes refert: ut dicat Callimachum ab Alexandro Milesio accepisse, Bathyclem quendam Arcadem phialam reliquisse, atque mandasse dari sapienti primo, datamque Thaleti, quam ille Apollini Didymæo misit, sic dicens secundum Callimachum: Plebem me regenti Thales Nileo dat, clarum bis hoc qui jam assecutus est donum. Rursus alius tradit non phialam, sed aureum poculum a rege quodam acceptum, ut sapientissimo Græcorum daretur, Thaleti fuisse traditum, et multa alia, quæ apud ipsum Diogenem videre licet. *Oliver.*

Milesia regione] Juxta Miletum oppidum.

Verriculum trahentibus] *Verriculum* rete dicitur, quod per alveum fluminis verritur, id est, trahitur, et a verrendo verriculum dictum. Est autem genus retis plumbati. *Oliver.*

Mensa Delphica] Id est, talis, qua-

lis est Delphica mensa. Nam in templo Apollinis tripodes erant, quibus admota Pbœbas, statim afflata numinis instinctu, futura prædicebat. *Id.*

Tractus] Lib. Danielis, *ductus*. Ductum piscium dici, non ambigo. Plautus Truculento: 'reti impedit Pisces usque adeo, donicum eduxit foras.' Sic 'arundine pisces ducere,' memini me apud Ovidium legisse. Hic impegerat Pighius. *Coler.*

Magnitudinem] Quia mensa erat solidi auri. *Magnitudinem pecuniæ*] Qua mensa illa aurea æstimata erat.

His verbis] Vox vulgata *Græcis*, glossema est, quæ quidem in Mss. non reperitur, ἔκγονε Μιλήτου, κ. τ. λ. neque etiam oraculi versus ille prior. Unde colligo Valerium solummodo posteriorem, quo Apollinis responsum continetur, posuisse, prioremque addidisse postea librarios ex Diogene Laërtio, qui ambos versus recitat. *Pigh.*

Thaleti] Fuerunt septem Sapientes, videlicet Thales Milesius, Bias Prienens, Pittacus Mitylenens, Solon Atheniensis, Chilo Lacedæmonius, Cleobulus Lydius, Periander Corinthius.

Alii] Uni scil. ex Sapientibus.

§ 8 *Atque ut Theopompo quoque Spartanorum regi*] Hic in omni vita communem se maxime gessit, qui interroganti amico, quo pacto aliquis severissime regnum tutari posset, si participes, inquit, justæ licentiæ et authoritatis amicos fecerit, et ne subditi afficerentur injuria, providerit.

Ephori] Ephororum creationem nonnulli ad ipsum Lycurgum referunt, inprimis pater Historiæ Herodotus, sed plurium consensus Theopompo tribuit. Frænum hoc objectum regibus. Revera autem Theopompi tempore non tantam fuisse potestatem verisimile. Sicut neque apud Romanos tribunitia potestas statim usque ad fastigium perveuit. Cum Ἐφορεία adolevisset, numero quinque singulis annis creati, quorum unus ἐπώνυμος, quod nomine suo annum signaret. Eligebantur in comitiis ex toto populo, sine discrimine generis aut opum, adeo ut etiam infimæ sæpe conditionis homines promoverentur ad eam dignitatem. Quod reprehendit Aristot. Tanta autem eorum autoritas, ut vocantibus iis Reges et omnes majores Magistratus cederent. Præterea administrabant domi pene omnia, quæ aliquod momentum in Rep. habebant; bellum gerendi, pacem stabiliendi, ipsos reges in carcerem compingendi, ad morteu damnandi potestas penes illos erat. Unde Plato et Aristot. scripsere eam potestatem speciem tyrannidis obtinere.

Antiochus] Scipio Asiaticus, de quo supra mentionem fecimus, bello regem Antiochum superavit, et illum magna parte regni mulctavit, utpote Asia tota, nam summotus fuerat ultra montem Taurum, ut lib. VIII. cap. 1. dicturus est. *Oliver.* Contigit A. U. DLXIV.

Taurum] Est hic mons Asiæ longe maximus.

CAP. II. *Transgrediamur ad egregium humani animi ab odio ad gratiam deflexum*] Duæ voces, *affectum quem*, a sciolis infarcitæ perperam, quæ in Manuscriptis non habentur, plurimumque obscuritatis exterminatæ secum abducunt, sententiamque Valerii nostri non solum elegantem, sed etiam ex nubila claram ac serenam linquunt, si legamus: *Transgrediamur ad egregium humani animi ab odio ad gratiam deflexum, et quidem eum læto stylo prosequamur. Nam si placidum ex aspero, &c. si bellum pace mutatum, &c.* Pigh.

Candida relatione] Livoris et tristitiæ experti.

§ 1 *Marcus Æmilius Lepidus bis consul*] Aulus Gellius: 'Æmilius,' inquit, 'Lepidus et Fulvius Flaccus, nobili genere, amplissimisque honoribus,

et summo loco in civitate præditi, odio inter se gravi et simultate diutina conflictati sunt. Postea populus eos simul censores fecit, atque illi, ubi voce præconis renuntiati sunt, ibidem in campo statim, nondum demissa concione, ultro uterque, et pari voluntate conjuncti complexique sunt. Exque eo die, et in ipsa censura, et postea, jugi concordia fidelissime amicissimeque vixerunt. Turpe enim sibi fore putabant privatim dissentire, cum publice in summo magistratu essent conjuncti.' *Oliver.*

Renuntiati] Nam in comitiis collectis per puncta suffragiis, qui numerandis punctis præerant, nuntiabant præconi eos, qui electi fuerunt. Et præco clectis renuntiabat, id est, iterum nuntiabat. *Bad.*

Campo] Scilicet Martio.

Summa juncti essent potestate] Collegio summæ potestatis, seu censuræ, quod non erat pene minor consulatu.

§ 2 *Sicuti Livii quoque*] Quanta fuerit inter Livium Salinatorem et Claudium Neronem cum acerbitate dissensio, in cap. de Censura diligenter notavimus.

Salinatoris] Salinator dictus est a lege, quam aretissimam et populo maxime molestam de vendendo sale tulerat. Ob quam deinde damnatus est. Nam cum primum consulatu abiit, a Claudio Nerone illi dies dicta est ad populum. Et cum omnes tribus ei maxime forent infensæ præter Mctiam, facile damnatus est. Quam ignominiam adeo moleste tulit, ut rus migraret, et per multos annos urbe et omni cœtu careret hominum. Octavo ferme post damnationem anno, M. Claudius Marcellus et M. Valerius Levinus consules eum reduxerunt in urbem. Sed erat veste obsoleta, capillo barbaque prolixa, præ se ferens insignem in vultu habituque memoriam ignominiæ acccptæ, quem censores tonderi, squaloremque deponere, et in Senatum venire, ac omnibus publicis muncribus fungi coëgerunt. Cum igitur respubl. gravi et diutino bello Punico secundo premcretur, multisque cladibus exhausta viris fortibus esset, non facile inveniebantur, qui digni forent, quibus committeretur imperium. Itaque comitiis consularibus Claudio Neroni declarato consuli, par ei collega quærebatur, nec quisquam in tanto populo inveniri potuit Sexto Livio præferendus, aut certe æquandus, vel quod cæteri, si qui erant, lege impedirentur, vel quod nullus par huic virtute appareret. Quare omnium suffragiis ei reeusanti, ac prope invito, consulatus demandatus est. Quo facto, de reconciliatione etiam gratiæ in Senatu actum est. Erant autem inimicitiæ inter eos, ut supra diximus, quod damnationis et exilii sui dux et auctor fuisset Nero. Has ergo acerbiores indiguioresque Livio sua calamitas faciebat, quod se spretum in ea fortuna eredebat. Itaque his magis implacabilis erat, et nihil opus esse reconciliatione dicebat, acrius et intentius omuia gesturos, timentes ne crescendi ex se inimico collegæ potestas fieret. Vicit tamen auctoritas senatus, et patriæ charitas, ut depositis simultatibus, quæ inter ipsos diu fuerant, communi consilio Rempubl. invicem administrarent. *Oliver.*

Sibi imperavit] Id est, coëgit seipsum oblivisci.

Difficili temporum articulo] Quo Annibal Romam vexabat.

Pœnicas vires] Quia, ut supra diximus, Asdrubalem Annibalis fratrem, cum innumero exercitu victum, eeciderunt.

§ 3 *Clarum etiam in Africano superiore*] P. Africanus superior, et T. Gracchus Tiberii et Caii Gracchorum pater, rerum gestarum magnitudine et honorum atque vitæ dignitate illustres viri, dissenserunt sæpe-

numero de republica, et ejus causa, sicut et in aliis, amici non fuerunt. Ea simultas cum diu mansisset, et solenni die Jovi epulum libaretur, atque id ob sacrificium Senatus in Capitolio epularetur, fors fuit, ut apud eandem mensam duo illi juncti locarentur: tum quasi Diis immortalibus arbitris in convivio Jovis Optimi Maximi dextras eorum conducentibus, repente amicissimi facti, neque solum amicitia incepta, sed affinitas simul instituta. Nam P. Scipio filiam virginem habens jam viro maturam, ibi tum eodem loco despondit eam Tiberio Graccho, quam probaverat elegeratque exploratissimo judicii tempore, dum inimicus esset. Livius de Bello Macedonico lib. VIII. parum constare dicit inter auctores, utrum post mortem patris desponsata fuerit, et nupserit filia Africani Graccho, an veræ illæ opiniones sint, Gracchum, cum L. Scipio in vinculo duceretur, nec quisquam collegarum auxilio esset, jurasse sibi inimicitias cum Scipionibus manere, nec se gratiæ quærendæ causa quicquam facere; sed in quem carcerem reges et Imperatores hostium ducentem vidisset P. Africanum, in eum fratrem ejus duci non passurum. Senatum eo die forte cœnantem in Capitolio consurrexisse, et petiisse, ut inter epulas Graccho filiam desponderet. Quibus ita in publicum solenne sponsalibus rite factis, cum se domum recepisset, Scipionem Æmiliæ uxori dixisse, filiam se minorem despondisse; cum muliebriter indignabunda, nihil de communi filia secum communicatum aut consultatum adjecisset, non si T. Graccho daret, expertem consilii debuisse matrem esse; lætum Scipionem tam concordi judicio, et ipsi desponsam respondisse. Scipio ex duabus filiabus, majorem natu P. Cornelio Nasicæ, minorem huic Graccho despondit. *Oliver.*

Mensæ sacra] Mos annuus et solennis erat Romæ, ut epulæ Jovis in Capitolio celebrarentur, quo principes convenientes discumbebant, et epulabantur. *Idem.*

Auctore Senatu] Id est, intervenicnte autoritate Senatus, qui eos, ut reconciliarentur, epulo simul interesse voluit. *Badius.*

§ 4 *Sed hujusce generis humanitas*] Cicero Gabinio conciliatur. Huic Gabinio Cicero restiterat, ne supplicatio decerneretur, ob res gestas in Syria, ut ex ipso Cicerone deprehenditur ad Att. qui hoc inquit: 'Nequeo differre ad Idus Maias. Senatus divinus fuit in supplicatione Gabinio deneganda.' Hunc autem Gabinium cum Clodio contra Ciceronem sensisse intelligimus, quem postea revocatus, depositis inimicitiis, Cicero defendit. Fuerat autem majestatis postulatus a Lentulo Flaminis filio, quem postea de ambitu in petitione consulatus reum fecit P. Sylla. Sed vetus erat Gabinii cum Cicerone inimicitia ob damnatorum supplicia: inter quos Gabinius quidam fuerat, hujus Gabinii propinquus. Gabinius ille conjurationis Catilinariæ conscius traditus fuerat Crasso custodiendus: de quo postea cum cæteris supplicium sumptum est. De hac autem inimicitia multis in locis apud Ciceronem nobis videre licet, sed inprimis in Oratione de gratiarum actione, quam ad populum habuit, sive ad Senatum, ubi ait Cicero: 'Tune ausus isto oculo, non dicam animo; illa fronte, non vita; tanto supercilio, non enim possum dicere tantis gestis, cum Gabinio consociare consilia pestis meæ?' De reconciliatione vero ac defensione multa videre possumus in epistola, quam ad Lentulum scribit lib. I. ubi Lentulus ex Cicerone quæsisse videtur, quare Gabinium defenderit et laudarit. *Oliver.*

Idemque P. Vatinium] Cicero cum

Vatinio rediit in gratiam. In hunc Vatinium antea dixerat Cicero, accusatum ambitus a Paulo vel M. Licinio Crasso, cujus rei adhuc extat oratio Ciceronis, de quo etiam in Epistolis ad Atticum deprehenditur, et in ea, quam supra dixi, ad Lentulum. Ad Atticum vero sic ait: 'Quinetiam Paulus noster productus testis in Sextium, confirmavit se nomen Vatinii delaturum, si M. Licinius cunctaretur.' Et hunc in Ciceronem cum Clodio conspirasse, opinio est, cui deinde reconciliatus patrocinium suum dedit. *Oliver.*

Duobus publicis judiciis] Ambitus et repetundarum. Publica judicia dicebantur, quæ ad remp. pertinerent: de quibus lata lex est, ut ambitus, repetundarum, majestatis læsæ. *Idem.*

§ 5 *Ciceronis, &c.*] Contigere hæc A. U. DCXCII. et DCC.

Incesti crimine] Quod introiisset ad matronas Bonæ Deæ sacra celebrantes, quibus viris interesse non licebat. Captus enim amore Pompeiæ uxoris Cæsaris, qui forte eo anno Pontifex Maximus erat, sub habitu muliebri domum Cæsaris, ubi ea sacra fiebant, ingredi ausus est, et cognitus a mulieribus, inde turpiter cæsus et ejectus. Deinde etiam sorores tres suas violaverat. Unde in Oratione pro domo ait: 'Qui non pluris faceret sorores quam bonam Deam.' Inveni tamen, qui dicerent, virgiuem Vestalem vitiasse. *Oliver.*

A tribus Lentulis] Scilicet a Publio, et a Caio Lentulo.

Ambitus] Non omnes qui ambiebant aliquod munus, ambitus postulari poterant. Itaque eleganter Varro dixit, 'qui populum candidatus circumit, ambit: qui aliter facit, ex ambitu causam dicit.' Leges autem de ambitu plures fuerunt latæ, quas diligenter enumeravit Sigonius: postrema Julia fuit, vel a Julio Cæsare, vel ab Augusto lata.

Vestæ ædem intuens] Cum esset in conspectu ædis, et ita memor esset contumeliæ sibi illic objectæ.

§ 6 *Caninius autem Gallus*] Antonius multos in Achaia spoliaverat, nactus de exercitu Syllano equitum turmas; deinde Græci, quos spoliaverat, traxerunt Antonium in jus ad M. Lucullum prætorem, qui jus inter peregrinos dicebat. Egit pro Græcis Gallus, et tum adolescentulus. Q. Gallus significari videtur, quem ambitus reum Cicero defendit. Hic enim cum esset Prætoræ candidatus, dederat gladiatoriam sub titulo patris, qui in ædilitate quam antea gesserat, vernas non habuerat. Hæc Asconius. Verum Antonius repetundarum reus a Lucullo damnatus est, vel, ut alii dicunt, a Caninio Gallo, qui ei postmodum reconciliatus filiam ejus duxit uxorem. *Oliv.*

M. Colonium] Caninius accusatus est ambitus, apud M. Colonium, quod in prætoræ petitione candidatus gladiatoriam pop. dedisset, ut favorem ejus amplecteretur, et cum sub excusatione funeris patris, diceret gladiatores illos in funere patris dedisse, tamen ab illo damnatus est, quem deinde acerrimum suarum rerum et dignitatis procuratorem habuit. *Oliver.*

§ 7 *Cælii vero*] Est ille, ni fallor, cujus epistolæ extant ad Ciceronem elegantissimæ et doctissimæ. Orator fuit in paucis: Plin. lib. VII. cap. 50. *M. Cæcilium Rufum* vocat, culpa non sua, sed librariorum. sæpe Cæcilius pro Cœlius et contra in bonis auctoribus male scriptum. In Servio etiam aliquoties Gellius pro Cœlius legisse me scio. *Colerus.* Contigit A. U. DCCII.

Vita inquinata] Id est, quem parum pudice adolescentiam habuisse fama fuit, immo vero libidinose. Nam cum accusaretur aurum a Clœlia sumpsisse, forsitan corrupti, venenum Luceio domino miserunt. Accusatores Cœlio ad suspicionem firmandam li-

bidines objecerunt, amores, adulteria inusitata, convivia, commessationes, cantus, symphonias, navigia. Idem familiam Hipsei, et hujus Q. Pompeii postulavit, sed tunc probata est ejus adolescentia, cum Q. Pompeium, quem publica quæstione prostraverat, defendit, cum opprimeretur a Cornelia Gracchorum matre. *Oliver.*

Q. Pompeio] Qui videlicet restiterat P. Sulpitio trib. pl. leges promulganti de exulibus revocandis, de novis civibus libertinisque distribuendis, de Mario adversus Mithridatem creando duce; et ideo vita ipsius Cœlii inquinata dignoscitur, si pertinaciter has perniciosas leges defendere voluerit. *Oliverius.*

Publica quæstione] Nam accusavit eum, quod seditiosum tribunatum gessisset, et populum excitando adversus Milonem, cujus amicissimus erat Cœlius. Vel publica quæstione, qua partes Marii defendit adversus Q. Pompeium et Syllam Consules. *Oliv.*

Prostrato] Quod in ea contentione Q. Pompeii filius occisus est, et ipsi consules vix evadere potuerunt. *Prostrato*] Superato a se publica quæstione.

Ultimæ necessitatis] Ut etiam ab inimico auxilium petere cogeretur.

Cap. III. § 1 *Quartum et vicesimum annum*] Scipio, ut supra dictum, quartum et vicesimum natus annum, in Hispania dux declaratus, cum primum provinciam tenuit, Carthaginem novam munitissimam urbem, et Punicis opibus refertam vi cepit, et militibus diripiendam concessit. *Oliv.*

Scipio] Aulus Gellius super tanta hujus rei virtute nescio quid suspicionis Valerio Antiati videtur afferre, Scipionem istum, verone an falso incertum est, fama tamen, cum esset adolescens, haud syncera fuisse, et propemodum constitisse hosce versus a Cn. Nævio poëta in eum scriptos esse: 'Etiam qui res magnas manu gessit gloriose, Cujus facta viva nunc vigent, qui apud gentes solus Præstat, eum suus pater, cum pallio uno, ab amica abduxit.' *Oliver.*

Majoris Carthaginis] Quæ nimirum in Africa erat æmula imperii Romani.

Auspicia] More solenni, quia nihil inauspicato fieri solebat.

Victor] Non sine ratione dixit *victor:* nam victoria solet insolentiores minusque continentes reddere viros.

Celtiberos] Populi sunt Hispaniæ, a Celte et Ibero dicti. Celtæ autem, ut Livius testatur lib. v. tertia pars Galliæ, qui venientes ad Iberum fluvium Hispaniarum, ibique considentes, retenta primi nominis parte, et assumpta parte fluminis, juxta quod consederant, *Celtiberi* dicti sunt. Quod Lucanus libro IV. tetigit, cum ait: 'Profugique a gente vetusta Gallorum Celtæ miscentes nomen Iberis.' *Oliv.*

Indibili desponsam] Lucceius dicebatur. Indibilis enim alter regulus fuit, de quo Livius libro XXVII. et XXVIII. *Corradus.*

§ 2 *Verum ut hujus viri abstinentiæ*] De Continentia loquitur M. Catonis Uticensis, qui Cato minor dictus est, et Ciceronis sententia Stoicus perfectus. Nam major censor et orator fuit, unde Censorinus dictus est. Hoc exemplum in capitulo de Moderatione tractavimus, ubi Ptolemæi provinciam Catoni demandatam fuisse diximus, ut inde Cypriacam pecuniam, quam Ptolemæus grandem congesserat, Romam deportaret, ne tantis opibus rex incitatus, pop. Rom. bellum renovaret. *Oliverius.* Contigit A. U. DCXCV.

Epiros] Est hæc regio in Europa, et aliquando Molossia dicta fuit, ut Justinus affirmare videtur, quanquam Servius super Æneid. III. non totam Epirum, sed partem, quam Helenus

tenuit, Molossiam dictam voluit; quæ deinde Chaonia dicta, a fratre Chaone, quem per ignorantiam occidisse veuenata sagitta perhibetur, dicente Virgilio: 'Morte Neoptolemi regnorum reddita cessit Pars Heleno, qui Chaonios cognomine campos, Chaoniamque omnem Trojano a Chaone dixit.' *Oliver.*

Achaia] Regio est Græciæ, quæ, teste Herodoto, primo Peloponnesus, deinde Danaa, postea Achaia dicta fuit. Unde Græci Achæi atque Achivi dicti sunt, cujus maxime clarum oppidum Corinthus fuit: nunc vulgo dicitur *Morea.* Oliver.

Cyclades] Insulæ sunt in mari Ægeo, sic dictæ, ut vult Solinus, quod licet spaciis longioribus a Delo projectæ, in orbem tamen circa Delum sitæ sint. Nam *orbem* Græci κύκλον dicunt. Servius autem super Æn. III. contra sensit non a rotunditate dictas, sed a circuitu, quod videlicet longo ordine circuiri eas necesse sit. Inter has sunt breviores quædam, ut Myconc et Gyarus, et aliæ nonnullæ ad quas relegabantur scelerati. Unde Juvenalis in prima Satyra: 'Aude aliquid brevibus Gyaris, et carcere dignum, Si vis esse aliquid.' Sic et Virgilius de his insulis mentionem facit in tertio: 'Celsa Mycone Cyaroque revinxit.' *Oliverius.*

Tot egregiæ urbes] Vetcres libri, *tot Græciæ.* At in Campensi, *tot egregiæ urbes.* Quod non displicet, subjicit enim potestati Catonis non Græciam, sed et maritimam partem Asiæ civitatibus opulentissimis inclytam. *Pighius. Tot egregiæ urbes*] Ita Pighius. In libro Dan. reperi, *tot Græciæ urbes.* Quam scripturam opponere ausim emendationi Pighianæ. *Coler.*

§ 3 *Drusum etiam Germanicum*] Drusus Germanicus contentus uxore sua hic primo censum egerat, deinde Germaniæ cis et trans Rhenum positas civitates oppugnavit, et tumultus ob eum censum in Gallia exortos composuit. Postremo varias quoque gentes trans Rhenum armis suis subegit. Hic igitur Germanicus dictus est. Uxor ejus Antonia minor fuit M. Antonii triumviri, Octaviæ sororis Augusti filia, qua viva contentus fuit, sed ipsa quoque viro reddidit vicem, qui cum ex fractura, equo super crus ejus collapso, trigesimo die, postquam id acciderat, mortuus esset, Antonia, ætate integra et forma insigni, cum Livia socru sua reliquum suæ vitæ tempus vidua peregit, quod sequenti memoratur exemplo. *Oliver.*

Claudiæ familiæ] Claudius Nero ex Livia uxore Tiberium genuit; mortuo deinde Claudio, Octavianus Liviam alvum gestantem duxit uxorem, ubi natus est Drusus; et hos filios, scilicet Tiberium et Drusum, magna charitate nutrivit. Drusus vero jam adultus adversus Germanos populo Romano rebellantes auspiciis Octaviani missus, hostes celerius atque felicius, quam in adolescente credi possit, debellavit, omnemque provinciam jam deficientem Romano restituit imperio: inde Germanicus, ut supra diximus, appellatus est; qui de hostibus triumphaturus, prolapso super crus ejus quo vehebatur equo, trigesimo post casum die ex cruris fractura periit. *Oliv.*

Antonia quoque] Uxor nobilissima Drusi, et filia M. Antonii triumviri, et Octaviæ sororis Augusti, quam deinde Antonius, Cleopatræ reginæ captus illecebris, repudiavit: unde nata sunt inter Antonium et Augustum bella civilia. *Oliv.*

Familiæ suæ claritatem] Scilicet paternæ; quia pater ejus Marcus Antonius triumvir, alioqui clarus libidine et illecebris Cleopatræ, repudiata uxore optima, diffamatus est. *Badius.*

Socrus] Scilicet Liviæ.

Talibus experimentis] Continentiæ conjugalis, et vidualis.

Summam] Id est, finem.

§ 4 *Deinceps ex iis vocemus, quorum animus, &c.*] Præpono veterem lectionem, *Deinceps et iis vacemus.* Lipsius. Contigit A. U. CCLX.

Cn. Marcius] Hic fuit ille, qui postea Coriolanus dictus est, eo quod opera et virtute sua captum fuerit a Posthumio consule oppidum Coriolanum. Nam cum Aulus Posthumius obsideret oppidum Coriolanum, et in eo oppugnando sæpius militum vires frustra tentasset, quod munitissimum esset, Cn. Marcius, deceptis custodibus, oppidum irruit, ignem in tecta conjecit, multasque oppidi ædes incendit; quibus correptis commota civitas, cum ad incendium omnes concurrerent, Rom. faciliorem fecerunt expugnationem. Ejus igitur virtute captum est oppidum, a quo etiam agnominationem accepit, quia post id factum Coriolanus dictus. *Oliv.*

Anci regis] Hic originem ducebat ab Anco Marcio, quarto Romanorum rege. Fuit igitur tam genere quam virtute præclarus. *Anci Regis*] Hoc etiam de Marciis dixerat Cæsar, in laudatione Juliæ amitæ suæ, in hæc verba: 'Amitæ meæ Juliæ maternum genus ab regibus ortum, paternum cum Diis immortalibus conjunctum est. Nam ab Anco Marcio sunt Marcii reges.' Ovid. Fast. VI. 'Marcia sacrifico deductum nomen ab Anco.' *Coler.*

Grege] *Gregem* pro armento posuit. Nam *gregem* de minoribus, *armentum* dicimus de majoribus animalibus, teste Servio, quamvis alii aliter sentiant. *Oliver.*

Sustinere] Sursum a terra levatum tenere.

Meruerit] Placet lib. Danielis, *Elegerit.* Elegerat enim Coriolanus hospitis salutem et equum. *Coler.*

§ 5 *MV. autem Curius exactissima norma*] Adeo celebris est hujus Curii frugalitas, ut nulli ferme obscura esse possit, quippe qui Romanæ temperantiæ exactissima norma dicatur: qui cum Fabritio Pyrrhum regem Epirotarum, qui pro Tarentinis bellum Romanis intulerat, exegit Italia, Samnites etiam, difficillimam provinciam, sæpius devicit: nam bellum Samniticum centum ferme annos durasse constat. Cum igitur ei consuli victoria de Samnitibus obtigisset, ad eum legati de impetranda pace venerunt, qui forte fortuna illum juxta focum sedentem, et tostis rapis, ut tradit Plutarchus, vescentem invenerunt. Admirati tetricam hominis vitam, ad suos reversi, cum id, quod viderant, retulissent, Samnites imperatorem Romanum vel avaritia vel inopia laborare existimantes decreverunt ingens auri pondus mittere, sperantes Curium tanto munere captum, gratiosiores pacis conditiones sibi esse daturum; quod præter spem, et eorum opinionem evenit. Nam cum in ejus conspectum aurum attulissent, multisque suasionibus illum invitassent, ut acciperet, subridens ait, Nonne intellexistis hesterna cœna me prorsus non indigere pecunia? Ite igitur, et renuntiate civibus vestris, malle me habentibus aurum imperare, quam aurum habere. *Oliver.*

Ligneo catillo] Vasculo escario. *Ac ligneo catillo*] Vulgo: *catino.* Campensis liber, aliique tres, *atque ligneo catillo cœnantem.* Eleganter: rem enim attenuat ipsa dictio diminuta. 'Aquam bibere catillo,' Plinius dixit lib. XXX. c. 6. *Pighius.*

Populo] Scilicet victori.

Popularis assignationis modum] Septem jugerum, ut modo dixit. Olim enim modus iste agri civibus assignatus fuerat a C. Licinio trib. pleb. Varro de Re Rust. lib. I. cap. 2. 'Ejusdem gentis C. Licinius trib. pleb. cum esset post Reges exactos annis 365. primus populum ad leges accipiendas in septem jugera forensia e comitio eduxit.' *Coler.*

§ 6 *Idem sensit, &c.*] Contigit A. U.

CCCCLXXX.

Decem æris, et quinque pondo argenti, totidemque servos sibi missos] Gellius lib. I. c. 14. hujus historiæ meminit ex Julio Hygino, sed non expressa summa, grandem pecuniam dono oblatam scribit: verum quam tenuis hæc summa Valeriana! quæ proculdubio, numerorum notis interversis, est depravata: attamen ex manuscriptis quod adferam melius non habeo. Gemblacensis liber XV. pondo argenti prodit. *Pighius.*

Totidemque servos] Quinque servos.

Samnium] Regio Italiæ in Calabria.

Legatus] Legatus ad Pyrrhum a Senatu populoque Rom. missus, ut ageret cum rege de permutatione seu redemptione captivorum. *Olir.* Contigit A. U. CCCCLXXIV.

Quendam Atheniensem] Qui sine dubio fuit Epicurus.

Nam quæ urbs] Scilicet Tarentum. Possumus intelligere hoc dici de urbe Athenarum, quæ fuit olim totius Græciæ imperio potita, et quum deinde in servitutem redacta foret, eam populus Romanus in libertatem asseruit. *Olir.*

Quæ labore] Id est, Roma.

§ 7 *Curii et Fabricii Q. Ælium, &c.*] Hic consul bello Macedonico fuit, qui quum provinciam illam propemodum Romano subegisset imperio, Ætolorum legati de victoria gratulaturi, (nam tunc Ætoli Romanis societate conjuncti,) ad eum in castra venerunt. *Oliver.*

Tuberonem] Hic Tubero vir probus et reipublicæ amantissimus fuit, qui T. Gracchum, quocum summa amicitia erat conjunctus, ubi reipublicæ suæ perniciosum civem esse cognovit, in seditione deseroit, atque illius consilia vehementer improbavit.

Cognomine Catum] Scribit lib. Daniel. *cognomine Gentilium.* alius: *Catulum.* Edit. Venet. *Catullum.* Sed hæc omnia a nugivendulis librariis. Is igitur Sextus Ælius Catus est, de quo versus Ennii factus: 'Egregie cordatus homo Catus Ælius Sextus.' quem versum bis citat Cicero. Idem Epistola quadam ad Trebatium eundem *Sextum Ælium* vocat, non ut ibi corruperunt, *Æmilium.* Fuit hic Ælius Jureconsultus, cujus Tripertita laudat Pomponius JC. D. de orig. jur. Meminit hujus Plinius quoque lib. XXXIII. cap. 11. Vixit alius Catus Ælius Augusti ævo, quem non dubito illum esse, quem 700. homines in Thraciam duxisse suo tempore Strabo refert lib. VIII. Nec possum adhuc cogitatione ulla indipisci, quid causæ fuerit, quare eruditissimus Casaubonus hunc *Ælium* penitus ignorare se adfirmet, et pro eo substituat *Licinium Crassum*, nimis libera correctione. *Colerus.*

Ætolorum] Ætolia regio contigua Acarnaniæ, Phocidique, et Locris. Hanc autem ab Acarnania Achelous fluvius separat. *Olir.*

§ 8 *Perse rege*] Plutarchus tamen dicit quosdam ex ea præda sibi retinuisse libellos. Contigit A. U. DLXXXVII.

Tributi] Pecuniæ per singulas tribus in stipendum militare erogatæ.

§ 9 *Atque huic animi, &c.*] Justinus libro XVIII. dicit, quod missa a Senatu in Ægyptum legatione, cum ingentia sibi a Ptolemæo rege munera sprevissent, interjectis diebus ad cœnam invitatis aureæ coronæ missæ sunt, quas illi honoris gratia receptas postero die statuis regis imposuerunt. *Olir.*

Q. Fabius Gurges, Cn. Fabii Pictores, Q. Ogulnius subscripserunt] Mirifice corruperunt hæc legatorum nomina librarii, quæ item variantur in Manuscriptis. In Jacobi Sosii libro posteriores duo vocantur, *Q. Numerius Pictor, Q. Ogolinus.* In Pulmanni item eodem modo. In Cauchiano, Coloniensi, et Wiucheliano, *Cn. Fabius Pictor, Q. Ugolinus.* In Campensi,

Cn. Numerius Pictor, Q. Ugolinus. In Atrebateusi denique et Gemblacensi, *Numerius Pictor, Q. Ogolnius subscripserunt.* Ex his omnibus restitui possunt hoc modo nomina; *Q. Fabius Gurges, C. N. Fabii Pictores, Q. Ugolnius subscripserunt.* Atque ita etiam antiquis Romanorum fastorum tabulis respondebunt. C. enim Fabius Pictor cum Q. Ogolnio consul fuit, Numerius postea cum D. Junio. Meminit hujus abstinentiæ Annalium secundo Zonaras, sed legatos non nominat. Vide Annales nostros. *Pighius.*

Subscripserunt] More nomina sua subscribentium astipulati sunt, et assensum præbuerunt.

§ 10 *Calpurnium*] Hic, ut in cap. de Disciplina Militari diximus, cum bello fugitivorum provinciam Siciliam obtineret, quam sexaginta servorum millia occupaverant, re bene gesta ac liberata provincia, milites omnes, qui operam suam in eo bello reipubl. strenue navassent, militaribus donis imperatorio more donavit. *Oliv.*

§ 11 *Age si quis hoc sæculo*] Cato superior Celtiberos Hispaniæ populos robur provinciæ aliquot secundis prœliis fregit, et cum totam provinciam administraret, pellibus hædinis pro tapetis usus est, et trium servorum comitatum habuit, cumque Hispaniam ulteriorem peteret, viatico quingentorum assium contentus, vino ciboque, quo nautæ, uti non dubitavit, sed quam facile toleravit, quia in tali continentia vitam exercuerat, nam, ut inquit Plutarchus, cum adolescens stipendia faceret, in castris quasi semper utebatur aqua; sed cum fortasse, vel æstu, vel siti nimia laborasset, ad eam sedandam aceti frequenti haustu utebatur, vel si quando vires pristinas desiderasset, vegetandi corporis causa leviusculi nonnihil vini delibare consueverat. Cum iter faceret, sua ipse arma uno subsequente ministro ferebat, qui secum, quæ vitæ necessaria forent, comportaret: domi vero tanta frugalitate fuisse tradunt, ut hyeme sola tunica, demptis manicis, indutus esset; æstate vero pene nudus, labore cum servis certaret, quibuscum sedere solitus, eodem pane, eodemque vino vescebatur. Hanc frugalitatem et continentiam ex M. Curii vitæ commemoratione et fama quasi æmulatione quadam induisse ferunt, cum juxta illius villam ipse haberet agellum. Frontinus: 'Marcum,' inquit, 'Catonem vino eodem, quo remiges, contentum fuisse tradunt.' Seneca ad Lucilium Epistol. LXXXVIII. 'Cato Censorinus quanto reip. utilior Scipione fuerit, nosti: alter enim cum bostibus nostris bellum, alter cum moribus gessit: cauterio vehebatur et hippoperis impositis, ut secum utilia portaret. Quantum erat sæculi decus, Imperatorem, triumphalem, censorium, et quod supra omnia, hoc est, Catonem, uno caballo esse contentum, et nec toto quidem: partem enim sarcinæ ab utroque latere dependentes occupabant.' *Oliver.* Contigit A. U. DLVII.

Stragulis] Stragula vestis versicolor.

Tribusque servis comitatus] Plutarchus in vita ejus 'quinque servos' scribit. *Corradus.*

Eodem vino] Innuit Catonem Majorem. Plinius libro XIV. 'Idem Cato cum in Hispaniam navigaret, unde cum triumpho rediit, Non aliud, inquit, vinum bibi, quam remiges.' Spartianus de Hadriano: 'Cibis etiam castrensibus in propatulo libenter utens, hoc est, larido, caseo, et posca, exemplo Æmiliani et Metelli, et auctoris Trajani.' *Colerus.*

Consuetudo] Cato ipse contra Thermum: 'Ego jam a principio in parcimonia atque in duritia omnem adulescentiam meam abstinui, agro colendo, saxis Sabinis, silicibus repastinandis atque conserendis.' *Colerus.*

§ 12 *Multum, &c.*] Contig. A. U. DCCIV.

Bellis civilibus] Scilicet inter Cæsarem et Pompeium.

Duodecim servos habuit] Plutarchus in Apoph. et Athenæus lib. VI. quinque scribunt. *Corradus.*

§ 13 *Exultat animus*] Scipio Æmilianus legatus ad Aristonicum, ut conjicitur, qui sub captam a Scipione Numantiam, eo quod esset Attali regis nepos, Eumenis filius Asiam occupavit, tanquam avitum regnum sibi jure hæreditario debitum, cum testamento regis Attali populi Romani provincia legata libera esse deberet. Hunc Frontinus ait, in itinere cum amicis ambulantem, accepto panc, vesci solitum. Idem de Alexandro rege Macedoniæ dicitur. *Oliver.* Contigit A. U. DCXXIII.

Manubias] Differt inter spolia et manubias, ut vult A. Gellius, quod 'spolia' sunt corpora rerum, quæ capiuntur ex hoste, 'manubiæ' vero pecunia ex venditione prædæ recuperata.

§ 14 *Continentia vero etiam in universæ*] De origine Tarentini belli nulla est inter auctores dissensio: nam omnes bellum susceptum esse dicunt ob direptam classem violatosque legatos; de eventu vero dissentiunt inter se Justinus et Florus; nam Romanos bis prælio victos Justinus affirmat, et ob eam rem missa a Carthaginiensibus auxilia fuisse Romanis, quæ senatus cum gratiarum actione recusavit, Carthaginiensibusque remisit. Deinde Fabricium Luscinum missum a Senatu legatum, qui cum Pyrrho rege pacem componeret; ad quam confirmandam, cum Pyrrhus Cyneam legatum Rom. cum ingentibus donis misisset, quibus Senatum corrumperet, ut quibus cupiebat conditionibus, pacem impetraret, neminem invenit, cujus domus muneribus pateret. Mira profecto tanta Senatus continentia. Lucius vero Florus non duobus prœliis, sed uno duntaxat, et non hostium virtute, sed novarum belluarum terrore dicit Romanos fuisse superatos. Quin etiam pugna, ut inquit, tam atrox fuit, ut Ferentanæ turmæ præfectus invectus in regem turbaverit, coëgeritque projectis insignibus prælio excedere. In Apulia deinde melius dimicatum, Curio Fabritioque consulibus: jam quippe terror belluarum exoleverat, et C. Minucius quartæ legionis hastatus, unius proboscide abscissa, mori posse belluas ostenderat. Rursus in Lucania eodem Marte præsente pugnatum est. Nec vero solum armis, et in campis, sed consiliis quoque et domi, et intra urbem cum rege Pyrrho dimicatum est, quippe post primam victoriam rex callidus, intellecta virtute Romana, statim desperavit armis, seque ad dolos convertit: nam interemptos eremavit, captivos indulgenter habuit, et sine pretio restituit; legatos deinde cum muneribus misit in urbem, ut, corrupto Senatu, in amicitiam reciperetur; sed bello et pace, foris et domi omnem in partem Romana virtus tum se probavit, nec alia magis quam Tarentina victoria ostendit populi Romani fortitudinem, Senatus sapientiam, ducum magnanimitatem, omnium denique continentiam. Eodem modo Plutarch. in vita Pyrrhi duas affert opiniones, et eorum qui Romanos bis victos, et eorum qui semel tantummodo superatos fuisse dicunt. *Oliver.*

Apta usui munera] Varro de Vita Populi Romani lib. II. 'Qua abstinentia viri mulieresque Rom. fuerint, quod a Rege munera eorum voluerit nemo accipere.' Intelligit Pyrrhum regem. *Coler.*

Tarentinæque petulantiæ] Cato in Oratione, quam habuit pro ornamentis mulierum: 'Bello Macedonico, Patrum nostrorum memoria, per legatum Cyneam Pyrrhus non virorum modo, sed etiam mulierum animos donis

tentavit: nondum lex Oppia ad coërcendam luxuriam muliebrem lata erat, tamen nulla accepit.' *Tarentinæque petulantiæ*] Tarentinorum, qui per petulantiam Romanorum in se arma excitarant.

In illa quoque procella] Hæc historia Marii et Cinnæ supra in cap. de Prodigiis annotata est, et in aliis locis separatim quoque descripta, ubi de alterutro ipsorum dicendum fuit. Quod vero ad hunc locum pertinet, illud satis erit dixisse, quod dum Sylla bello Macedonico esset occupatus, Marius et Cinna cum suis exercitibus ad urbem properarunt, et primo Hostiam, deinde Janiculum, postremo Urbem ipsam ceperunt, et in cives miserabili cæde grassati, insuper etiam potestatem plebi fecerunt diripiendi bona proscriptorum; (nam multos tyrannice proscripserant:) verum tanta fuit pop. Rom. modestia, ut nulla, quantumlibet magna, spe lucri adduci potuerit, ut quisquam se tam nefaria præda coinquinaret. Magna igitur fuit plebis Romanæ continentia. *Oliv.*

Proscriptorum] *Proscribere* idem est, atque publice fixo libello aliquid edicere et denunciare l. II. §. 1. ff. de Instit. act. l. 4. C. de distract. pign. Hinc proscribi bona dicuntur, cum fixis publice libellis, venditio eorum bonorum in diem certam edicitur et significatur: hinc *proscripti*, quorum nomina palam in foro scripta extabant, ut ad necem quærerentur, præmio percussori, et supplicio occultatori proposito. Hinc a Cornelio Sylla, Lex Cornelia, dicitur, quæ proscriptum juvari vetabat, Verrin. 3. seu potius Valeria, ut in libello legum Romanarum docet Hotomannus. Hinc et Rubr. C. de Bon. Proscript. seu damnat.

Ext. § 1 *Acne ejusdem laudis commemorationem*] De hoc viro infra dicetur lib. v. cap. ult. ubi de illius animi fortitudine dicendum erit. Lacedæmonii et Athenienses multis se invicem cladibus afflixere; demum cum post navale prælium æquo Marte utrimque discessum esset, Lacedæmonii ad Messeniorum bellum revocantur; sed ne interea otiosum tempus, quo vires repararent, Atheniensibus relinquerent, paciscuntur cum Thebanis, Bœotiorum imperium, quod tempore Persici belli Athenienses occupaverant, his restituerunt, ut illi Atheniensium bella susciperent. Tantus furor Spartanorum fuit, ut duobus bellis impliciti, suscipere tertium non recusarent, dummodo inimicis suis hostes acquirerent. Igitur Athenienses adversus tantam tempestatem belli duos duces deligunt, Periclem spectatæ virtutis virum, et Sophoclem Tragœdiarum scriptorem, qui diverso exercitu, et Spartanorum agros vastaverunt, et multas Achaiæ civitates Atheniensium imperio subjecerunt. Fuit autem Pericles princeps Atheniensis, Philosophus inclytus, et Orator insignis, atque Anaxagoræ discipulus, rexitque rempublicam Atheniensium quadraginta annis mira prudentia. *Oliverius.*

Prætori non solum] Ὦ Σοφόκλες, ait Græcus, τὸν σώφρονα στρατηγὸν οὐ μόνον τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ τὴν ὄψιν ἔχειν παρ' ἑαυτῷ δεῖ. Vertit Cicero Offic. lib. I. *At enim Prætorem, Sophocles, decet non solum manus, sed etiam oculos abstinentes habere.* Nam et oculis pudicitia delibatur: unde ab eodem Valerio alieni matrimonii subsessores appellantur. Florus lib. II. cap. 6. De Scipione: 'Ne in conspectum quidem suum passus adduci: ne quid de virginitatis integritate delibasse saltem oculis videretur.' *Colerus.*

§ 2 *Sophocles autem*] Hic Atheniensis fuit Poëta Tragicus, ætate sua clarissimus, de quo plures ex nostris magnifica scripserunt; quem Cicero divinum Poëtam lib. I. de Divinatione vocavit his verbis: 'Adjungam Phi-

losophis doctissimum hominem, Poëtamque divinum Sophoclem.' *Oliver.*

Dii meliora] Sunt qui dicunt Socratem fuisse, qui hoc dixit.

§ 3 *Xenocratem fuisse*] Xenocrates Chalcedonius fuit Agathenoris filius, et a primis fere annis Platonis auditor erat, teste Laërtio, tardus ingenio, ut cum illum Plato Aristoteli compararet, ut tradit Cicero in lib. de Oratore, alterum fræno, alterum calcaribus indigere diceret: alioqui severo semper ac scrio habitu et ore perdurabat: in Academia vixit ut plurimum; si quando ad urbem proficiscebatur, turba omnis impudicorum ejus transitum observabat, ejus inquietandi gratia. *Oliver.*

Nobile Athenarum scortum] Famosa meretrix: nam nobile notum dicimus. *Nobile Athenarum scortum*] Ἡ Φρύνη ἐκ Θεσπιῶν, inquit Athenæus lib. II.

In pervigilio] Id est, totius noctis vigilia.

Aliquot talentis] Talentum duplex est, Atticum et Euboicum. Rursus Atticum duplex est, magnum scilicet et parvum. De magno dixit Liv. in XXXVI. ab urbe condita. Magnum talentum Atticum octuaginta libras habet, et paulo plus. Sed alibi manifeste monstravit, talentum magnum octuaginta tres libras, et quatuor habere uncias. Quod si volumus ad nummos referre Romanos, ut Priscianus ait, sex millia nummorum Romanor. habet. Talentum vero parvum libras habet sexaginta. Talentum Euboicum minus Attico fuit, sed non valde: nam, teste Festo, quatuor millium nummum Romanorum fuit. *Oliver.*

Academiam] Academia sine aspiratione scribitur. Fuit autem locus nemorosus, ab Academo quodam heroë sic cognominatus.

Ea me non indigere] Cicero tamen lib. V. Tusculanarum Quæstionum dicit: 'Xenocrates cum vidisset legatos tristiores, XXX. minas accepit,' &c.

§ 4 *Alexander*] Fama fuit, referente Laërtio, Alexandrum dixisse, se velle esse Diogenem, nisi esset Alexander.

In crepidine] Id est, prærupti saxi altitudine, juxta viam, in qua mendici sedere solent. Unde Juvenalis: 'Nulla crepido vacat,' &c. Sunt tamen qui in dolio versatili inventum dicant, jactitantem se eam habere mansionem, quæ totos dies Solem haberet incumbentem. *Badius.*

Aristippus] Erat Aristippus in Dionysii tyranni aula.

Si Dionysium adulare velles, &c.] In Manuscriptis simul omnibus: *Si Dionysium adulare velles.* Et postea *Non adulares Dionysium,* antique dictum. Sic Lucretius lib. V. de canibus: 'Longe alio pacto gannitu vocis adulant.' Item Accius Prometheo: 'Pinnata cauda nostrum adulat sanguinem.' Atque Columella lib. VII. cap. 12. de canibus: 'Quod illi quoque furem adulant, ut in V. C. patroni optimi Marcelli Corvini Pont. Max.' *Pigh.*

Non esses] Comederes, aut manducares.

CAP. IV. *Pomponium Rufum*] Quis hic Pomponius Rufus sit, quæro. Vix ille fuerit, de quo hæc inscriptio in Regione Romæ Trans-Tyberina: DEDICAVERVNT. IDIB. OCTOB. C. POMPEIO. FEROCI. LICINIANO. COS. C. POMPONIO. RVFO. *Coler.*

Collectorum libro] Liber Dan. *librorum.* Hinc censeam omittendum τὸ *libro.* Alii *collectanea* vocant. Dicta Collectanea scripserat Cæsar, teste Suetonio. *Idem.*

Cornelia Gracchorum] Cornelia hæc non minus ob virtutem filiorum, quam memoriam Africani patris a populo colebatur: cui cum statua decerneretur, inscriptum est: CORNELIAE GRACCHORVM MATRI. Multa de muliere hac scripta sunt in vita Gracchorum. *Cornelia*] Tiberii Gracchi uxor, et superioris Africani filia, mater

Tiberii et Caii Gracchorum. *Oliver.*

§ 1 *Regio imperio, &c.*] Contigit A. U. CCXLIV.

Imaginum suarum] Tituli enim aut in stemmate, aut in statuis, aut picturis addebantur.

Fastorum] Fasti, in quibus magistratus et omnia gesta fuerant descripta, ab eo initium habuerunt: tamen eousque pauper vixit, ut mortuo funeris sumtus defuerit; nam illum plebs extulit sextantibus collatis in capita. *Oliverius.*

Fastorum illud columen] Poplicolam Fastorum columen indigitat, quia primus Cos. fuit, aut supremo loco in Fastis potitus. Prudentius contra Symmachum lib. I. 'Quamlibet illustres meritis et sanguine clari Præmia virtutum, titulis et honoribus auctis Ardua retulerint, Fastorumque arce potiti Annales proprio signarint nomine chartas, Atque inter veteres cera numerentur et ære.' *Colerus.*

Ideoque, &c.] Contigit A. U. CCL.

Rogus] Id est, pyra exstructa ad comburendum cadaver.

§ 2 *Quantæ amplitudinis Agrippam Menenium*] Plebs propter nexos ob æs alienum in sacrum montem secesserat; nam magnis natalibus quidam nexus diu in ergastulis a Senatoribus habitus cum majorum suorum insignibus in forum proripuerat; cujus vestis erat squalore obsita, fœdior corporis habitus pallore ac macie perenni, ad hoc prolixa barba, et capilli efferaverant speciem oris, noscitabatur tamen in tanta deformitate, et ordinem se duxisse aiebat, aliaque militiæ decora vulgo jactabat. Sciscitantibus unde ille habitus, unde deformitas esset, cum propter longam militiam temporumque calamitatem et tributa imperata æs grande confecisset, ductum se a creditore non in servitium, sed in ergastulum et carnificinam dicebat; deinde ostentare tergum fœdum recentibus vestigiis verberum. Inde orta seditione gravissima, plebs a patribus in sacrum montem secessit, ad quam reconciliandam missus est hic M. Menenius Agrippa, vir facundus plebique gratus, quod inde oriundus esset: qui fabula Æsopi duras hominum mentes flexisse et plebem patribus reconciliasse dicitur. *Oliverius.* Contigit A. U. CCLX.

Sextantibus] Sextans est sexta pars assis, id est, libræ. *In capita sextantibus*] Plinius libro XXXIII. cap. 10. 'Quod Agrippæ Menenio sextantis æris in funus contulit, honoris id necessitatisque propter paupertatem Agrippæ non largitionis esse dixerim.' Meminit Apuleius in Apologia, et Seneca ad Albinam cap. 12. *Coler.*

Sanctas] Impollutas rapinis.

§ 3 *Patellam*] Diminutivum a patina. Est vas patens, in quo mola, id est, farina cum sale offerebatur. *Badius.*

Patellam Deorum] Liber Dan. eleganter transponit: *Patellam eorum. Uterque*, inquit, *eorum patellam et salinum habuit.* Plinius libro XXXIII. c. 12. 'Fabricius, inquam, qui bellicosos imperatores plus quam pateram et salinum ex argento habere vetabat.' *Colerus.*

Corneo pediculo] Liber Danielis, *peduculo.* Lavernii liber *pediclo.* Glossarium vetus: *Pedicli, ἁρπεδόνες.* Glossæ Græco-Latinæ: *ἁρπεδὼν, Pendiculum.* leg. *Pediculum.* Et fortasse: *ἁρπεδόνα.* Suidas: *ἁρπεδόσι, τοῖς ἱστοῖς. Colerus.*

Religionis causa abalienanda] Quia putavit contra religionem se facturum, si quæ ad usum Deorum majores applicuissent, ipse sine sua impensa ea assecutus ad privatum usum eorum pretia distraxisset. *Badius.*

§ 4 *Illi etiam, &c.*] Scil. qui sequuntur. Ut Attilius, qui ab agris accitus ad consulatum venit, ut Quinctius Cincinnatus. De quo Livius: 'Operæ pretium est audire,

qui omnia præ divitiis humana spernunt, neque honori magno locum, neque virtuti putant esse, nisi effuse affluant opes. Spes unica imperii populi Romani L. Quinctius Cincinnatus trans Tyberim contra eum ipsum locum, ubi nunc navalia sunt, quatuor jugerum colebat agrum, quæ prata Quintia vocantur. Ibi a legatis, seu fossam fodiens palo innixus, seu cum araret, operi certe id quod constat rustico intentus, salute data invicemque reddita, rogatus, ut quod bene verteret ipsi reique publicæ, mandata Senatus audiret. Admiratus rogitansque, satisne salva essent omnia, togam repetere, e tugurio proferreque uxorem Raciliam jubet, qua simul absterso pulvere ac sudore velatus processit, Dictatorem eum legati gratulantes consalutant, in urbem vocant, qui terror sit in exercitu, exponunt,' &c. *Oliver.*

Qui ab aratro] Plin. lib. XVIII. cap. 3. 'Manii quidem Curii post triumphos immensumque terrarum adjectum imperio nota concio est, perniciosum intelligi civem, cui septem jugera non essent satis. Hæc autem mensura plebei post exactos reges assignata est. Quænam ergo tantæ ubertatis causa erat? ipsorum tunc manibus Imperatorum colebantur agri.'

Æstuosissimum] Æstui Solis maxime subjectum.

Pupiniæ] Locus haud procul ab urbe; unde tribus Pupinia dicta est. Erat autem locus maxime sterilis, sicut infra ostendit. *Oliver. Pupiniæ*] Festus in Schedis: 'Pupinia tribus ab agri nomine dicta, qui Pupillus appellatur, circa Tusculum urbem.' Dicit tamen Valerius ubique *Pupinia*, non *Pupinus*. Colerus.

Asserebant] Rectissime in libro Danielis, *arcessebant*; nec Pighius mutare debuit. Arcessebantur enim prisci illi ex agris ad imperia, ad magistratus. Plinius: 'Tales tum etiam viatores erant, quod ipsum nomen inditum est, subinde et ex agris Senatum Ducesque arcessentibus.' Videndum an legendum sit apud Plinium: *Quod ipsum nomen indicium est.* Sic idem Valerius sequenti exemplo: 'Qui ad eum arcessendum a senatu missi erant.' *Colerus.*

§ 5 *Atilium autem*] Atilius ille, qui Serranus dictus a serendo, quod cum agrum suum coleret, evocatus ad rempublicam, ob eximiam virtutem meruit dictaturam. Plinius lib. XVIII. cap. 3. 'Quænam,' inquit, 'tantæ ubertatis causa erat? ipsorum tunc manibus Imperatorum colebantur agri, ut fas est credere gaudente terra, vomere laureato et triumphali aratore, sive illi eadem cura semina tractabant qua bella, eademque diligentia arva disponebant qua castra, sive honestis manibus omnia lætius proveniunt, quoniam et curiosius fiunt, serentem invenerunt dati honores Serranum, unde cognomen.' *Oliver.*

Eburneo scipione] Sceptrum sive gestamen consulare scipio eburneus, quod diu ignoravi. Fallor, an illud ab Hetruscis habent Romani? Scribit enim Dionysius Halicarnassæus libro III. misisse Hetruscos Tarquinio insignia, quibus suos Reges ornare soliti essent, coronam, sellam eburneam, sceptrumque, in summo habens aquilam. Miror nihil de hac re apud Livium legi. Aquilæ sceptro impositæ meminit Prudentius in Hymno Romani Martyris: 'Cum consulatum initis, ut vernæ solent, (Pudet fateri) farre pullos pascitis, Aquila ex eburna sumit arrogantiam Gestator ejus, ac superbit bellua Inflatus esse, cui figura est alitis.' In vet. memb. legitur: 'ut vermes solent.' Imo et Juvenalis Sat. X. 'Da nunc et volucrem, sceptro quæ surgit eburno.' *Colerus.*

Stivam] Manubrium illud incurvum, quod manibus tenetur arando.

Ejusdem nominis et sanguinis] Hic Marcus, de quo diximus in capitulo de Religione, ubi annotata est ejus historia.

Pupinia] Vide supra.

Uxor et liberi] Scripsit etiam, ut Livius tradit, non habere unde filias in matrimonium collocaret, qua in re non minus deprehendi potest, quanta fuerit in paupertate deprehensus. *Oliverius.*

Redimi publice] Id est, publica impensa.

§ 7 *Æque magna, &c.*] Hujus viri vitam et historiam in cap. de Moderatione attigimus. Ad hujus lectionis expositionem illud non est prætermittendum, Cæsonem hujus Cincinnati filium adolescentem magni animi fuisse, et in quo præclarum virtutis specimen appareret, nisi invidia vulgi ei magnopere obstitisset, a quo damnatus, patrem, qui ut solvendo eum liberaret, res suas omnes ferme distraxerat, ad eam inopiam redegit, ut relicta urbe trans Tyberim ruralem vitam agere compulerit: nam magna erat inter nobilitatem plebemque dissensio ob legem Agrariam, quam lætus accipiebat populus. Hac lege sancitum erat, ut viritim dividerentur agri, qui bello parti fuerant, qua lege patres de possessione pellebantur. Nobiles huic rei summopere resistebant: ergo Cæso cum juventute Romana, quotiescunque tribunus legem ferre volebat, occurrebat, et illi pariter obstabat: hoc autem faciebat, ut cum omnes impedimento forent, nulli potissimum ascriberetur culpa; sed cum tribunus plebis diligentius animadverteret Cæsonis opus, concionem habuit ad populum de Cæsonis superbia, in quem graviter invectus non prius destitit quam obtinuit, ut die dicta damnaretur a populo, pro quo liberando pater Cincinnatus distractis rebus suis omnibus ad summam inopiam redactus est. *Oliver.* Contigit A. U. CCXCII.

Latifundia] Livius dicit hæc *latifundia* Quintia prata fuisse appellata, ubi deinde navalia facta sunt. Dicit enim: 'Quintus trans Tyberim, ubi nunc navalia sunt, quatuor jugerum colebat agrum, quæ prata Quintia vocant.' Plinius lib. XVIII. 'Aranti quatuor sua jugera in Vaticano, quæ prata Quintia appellantur, Cincinnato viator attulit Dictaturam, et quidem, ut tradit Norbanus, nudo plenoque pulveris, cui viator, Vela corpus, inquit, ut proferam Senatus populique Romani mandata.' *Oliver.*

Ex hisque tria] Hinc Plinius libro XVIII. 'Aranti quatuor sua jugera in Vaticano, quæ prata Quintia appellantur.' Festus: 'Quintia prata trans Tiberim a Quintio Cincinnato, cujus fuerant, dicta sunt.' Augustinum quoque adi de Civitate Dei lib. v. cap. 18. *Colerus.*

Sed etiam, &c.] Contigit anno urbis CCXCV.

§ 8 *Ælia, &c.*] Contigit A. U. DXXXIV.

Mariana monimenta] Ubi erat sacellum Marianum, in quo monimenta ejus sepulchralia continebantur, sibi magnificentissimum illud Senatusconsultum de reditu Ciceronis in patriam factum fuit, referente optimo et clarissimo viro Lentulo Consule. *Oliver.*

Inque Maximo et Flaminio spectaculi locus] Ita lege ex veterum librorum consensu. Vulgo: *Inque maximo circo et Flaminio.* De utroque enim circo, qui duo tunc Romæ erant, loquitur. *Pighius. Flaminio*] Ubi Circenses edebantur.

§ 9 *Scrupulum*] Voluit ex ponderis paucitate nihil argenti habuisse. Est autem scrupulus, qui Latine siliqua, minimum pondus. Alii dicunt scrupulum contineri tantummodo quatuor siliquis: siliquam vero quatuor hordei grana continere, et calculum et tertiam partem ejus, calculum quoque geminis lentis granis appendere. Variæ igitur de his ponderibus sententiæ: qui scrupulum dicunt sex siliquis comprehendi, volunt siliquam

minimum pondus esse, et post scrupulum pouunt drachmam, quam ex decem et octo siliquis constare volunt, hoc est, ex tribus scrupulis, post drachmam argenteum nummum, qui denarius apud Romanos vocabatur; hic ex quatuor scrupulis erat confectus: post hunc sequebatur uncia, quæ ex octo drachmis, sive sex deuariis constabat; post unciam libra Italica, quæ ex undecim constabat unciis, hoc est, denariis septuaginta duobus. *Oliver.*

Q. Ælio Tuberoni] Hic autem Tubero gener fuit Æmilii ejus Pauli, qui Persam regem vicit, et captum in triumphum duxit, ex eaque victoria hoc argentum habuit, nam cum socero suo militavit in eo bello, ob ejus facta phiala argentea donatus est, et hoc primum fuit argentum in eorum domum translatum. Plinius vero in fine XXXIV. lib. Natural. Histor. dicit hunc Ælium duo habuisse pocula argentea. 'Quintum,' inquit, 'Ælium Tuberonem cum legati Ætolorum in consulatu prandentem in fictilibus adiissent, missa ab his vasa argentea non accepisse, quin neque aliud habuisse argenti ad supremum vitæ diem, quam duo pocula, quæ L. Paulus socer ei ob virtutem, devicto Perseo rege, donasset.' *Oliverius.*

Genero suo] Paulus Æmilius duas filias habuit, quarum alteram huic, alteram Catoni Marci Catonis maximi filio locavit.

Quinque] Duo pondo fuisse ait Plinius, atque illa ad supremum vitæ diem retinuisse. *Colerus.*

Princeps civitatis] Videlicet Paulus Æmilius.

Dotem] Quam scilicet ad onera matrimonialia sustinenda ad maritum tulerat, et soluto matrimonio juxta leges Romanas repetiit. *Badius.*

In foro] Judiciali.

In curia] Senatorum.

Virtuti debentur] Ut sunt magistratus et honores.

§ 10 *Itaque, &c.*] Contigit A. U. DXXXIX.

Adultæ jam ætatis] Quæ jam nubilis esset.

Posset expediri] Expedite assignari.

Ad virum decem millia] Omittit recte *millia* liber Dan. Sic 'Decies centena' apud Horatium et Juvenalem, id est, 'decies centena millia.' Martialis: 'Centena decies quæ tibi dedit dotis.' Quæ summa, ut ad hoc addam, maximam dotem apud Romanos faciebat. lege doctissimum Turnebum lib. XVIII. cap. 30. *Colerus.*

Qui cum quinquaginta] Vulgo, *quingentis.* Magis placet numerus qui est in Winch. *quia cum quinquaginta millibus.* Alter enim nimis amplus esset pro ejus sæculi paupertate. Nam modum dotis maximæ millia decem tunc fuisse dicit. *Pighius.*

Optimam gloriam] Apuleius Apolog. Cn. Fabricius, Cn. Scipio, Manlius Curius, quorum filiæ ob paupertatem de publico dotibus donatæ ad maritos ierunt, portantes gloriam domesticam, pecuniam publicam. *Coler.*

Quod acceptum referrent] Quod ascriberent paternæ hæreditati.

§ 11 *Marcus autem Scaurus*] De hoc viro in capitulo de Fortitudine dictum est, exiguum a patre censum adeo recepit, ut per eum ad Senatoriam dignitatem non suffragante virtute pervenire non potuisset. Constat autem ter Senatus principem multis clarissimisque honoribus functum esse. *Oliver.*

Quos de vita sua] Hos libros ad Lucium Fufidium miserat, quos legendos censuit Cicero in Bruto. Tres fuisse idem scribit. Citant eosdem Plinius lib. XXXIII. cap. 1. et Asconius. Hoc etiam moneo, locum Ciceronis corrigendum esse et tollendam vocalem 'acta.' *Colerus.*

Parvi ponderis argentum] Sicut in Æmiliorum familia.

Paucos servos] Sicut Fabricii, Papirii, Scauri.

Septem jugera] Ut Quinctii et Reguli.

Aridæ terræ] Utpote in Puplnia.

Indigentia domestica] Ut Valerii Publicolæ, M. Menenii Agrippæ.

Publice impensa] Hæc lectio a Pighio est. Mihi magis sincera est, quæ in libro Danielis et in duabus Pighianus: *indigentia domesticæ impensæ funera.* Colerus.

Inopes dotum filias] Ut Marci Attilii Fabricii, Luscini, Scipionis.

Hisque paria robora] Horatius I. Od. 12. 'Fabritiumque, Hunc et incomptis Curium capillis Utilem bello tulit, et Camillum Sæva paupertas, et avitus apto Cum lare fundus.' *Colerus.*

Pristini temporis memoria] De veterum Romanorum paupertate multa Plinius, ex Varrone, ni fallor, cujus et illa De Vita Populi Romani lib. I. 'Pecunia quæ erat parva ab ea paupertas dicta, cujus paupertatis testimonium est,' &c. Idem eodem libro, fortasse non longe post: 'Quid inter hos Joves intersit et eos qui ex marmore, ebore, auro nunc fiunt, potes animo advertere, et horum temporum divitias et illorum paupertates.' *Coler.*

Veteris] Cum nondum magnificentia et luxuria Romana se proderet. Alioqui, ut Justus Lipsius notat, fuit aliud vetus et novum. Illud in regione sexta Circi Flaminii a Numa constructum. Istud in regione octava fori Romani, a Tarquinio Prisco.

Vestæ focos] Quis ignis colebatur sempiternus.

Cap. V. § 1 *A condita urbe*] A principio urbis ad hos consules quingentos et octo fluxisse annos ferunt.

Promiscuus] Confusus sine dignitatis discrimine, plebeii patribus permixti spectabant. Primus autem, qui in spectandis ludis plebem a patribus separavit, fuit Scipio Africanus, qui post id factum popularem auram penitus amisit, ut supra diximus.

L. Flaminius] Hic frater fuit T. Q. Flaminii, qui devicto Philippo rege Macedoniæ, omnes civitates Græciæ libertate donavit. Sed quia hic Lucius in exercitu ad gratiam scorti jusserat quendam securi percuti, Porcius Cato censor eum Senatu amoverat, sicut supra lib. de Censoria nota diximus. *Oliver.*

Quia a, &c.] Contig. A. U. DCLXIX.

§ 2 *Confregit Rempublicam Terentius*] Dictum est in cap. de Neglecta religione, Terentium Varronem lanii cujusdam fuisse filium, qui ad consulatum populari aura perductus illo calamitoso Annibalis tempore, cum ipso Annibale apud Cannas infelicissime dimicavit, Paulo Æmilio ejus collega dissuadente, atque etiam invito, qui magis non probare, quam non adjuvare ejus consilium poterat. Hic vero qui tantæ cladis author extiterat, cum paucis admodum fugit, cui Senatus populusque Romanus obviam processit, et gratias egit, quod de republica non desperasset, eidem dictaturam obtulit, quam, verecundia motus, recipere non sustinuit. Frontinus lib. IV. de Constantia: 'Paulus,' inquit, 'amisso ad Cannas exercitu, offerente equum Lentulo quo fugeret, superesse cladi, quamquam non per ipsum contractæ, noluit: sed in eo saxo, cui vulneratus acelinaverat, persedit, donec ab hostibus oppressus confoderetur.' Varro collega ejus vel majore constantia post eandem cladem vixit, gratiæque ei a Senatu et populo actæ sunt, quia non desperasset de republica: non autem vitæ cupiditate, sed reipubl. amore se superfuisse reliquo ætatis suæ tempore approbavit, et barbam capillumque submisit, et postea nunquam recubans cibum cepit, honoribusque, cum ei deferrentur a pop. renuntiavit, dicens, felicioribus magistratibus reipublicæ opus esse. *Oliver.*

Titulo imaginis] Imaginibus enim res gestæ adnotabantur.

§ 3 *Magna cum invidia*] Hoc exem-

plum supra memoratum est lib. III. cap. 5. nam Cicereius cum prætoriis comitiis competitor esset Cn. Scipionis filii superioris Africani, omnibus suffragiis illi præponebatur. Hic ergo verecundia motus, se tanti viri filio præpositum, ex competitore suffragatorem se fecit. *Oliver.*

Prætoriis comitiis] Convocationibus populi ad creandum prætorem.

Scribam Cicereium] Scriba fuerat patris Africani, ut supra Valerius lib. III. cap. 6. *Coler.*

Campum] Martium, ubi comitia habebantur.

Impotens] Insolens.

Templo descendit] Ex loco Marti consecrato, id est, campo Martio, quod templum erat; nusquam enim cum populo agi licebat nisi in loco sacro, et omnis locus sacer templum dicitur. *Oliver.*

Candida toga] Quia scilicet competitores semper amiciebantur.

Cicereio tamen magis gratulati sunt] Alii legunt, *tamen Cicercio magistratus lati sunt.*

§ 4 *Ac ne protinus*] Hoc quoque exemplum Cicero in libro de Orat. narrat: 'Cum mos esset candidatorum, ambire populum, hoc est, unumquemque eorum, qui suffragia dabant, manibus prehensare, atque orare, ut suum sibi suffragium præstarent, quod profecto ineptum et indignum videbatur, et erat, ut viri patricii cogerentur se subjicere plebeiis.' *Oliver.*

Q. *Scævola*] Hic Scævola filius P. Scævolæ Jurisperiti, et ab hoc dicitur Cicero quam habebat juris civilis scientiam, quantacunque foret, accepisse. *Idem.*

§ 5 *Pharsalica acie*] In campis Philippicis, juxta Pharsaliam urbem Thessaliæ.

Larissam] Thessaliæ civitatem se contulit, quo Corneliam uxorem suam tantisper miserat, dum videretur exitus belli. Lucanus: 'Sed quid opus victo populis aut urbibus, inquit, Victorique præstare fidem.' *Oliver.*

Larissam intraret] Dion lib. XLII. non intrasset, et Plutarchus in vita hoc Mitylene dixisse refert. *Corrad.*

§ 9 *Quo divinus spiritus mortali discernebatur a corpore*] Vulgo, *secernebatur.* Lib. vett. omnes, *discernebatur*, habent. Et recte. Nam proprie *discernere* significat separare et dividere. Unde discerniculum, acus qua capilli mulierum ante frontem discernuntur, Varrone ac Nonio Marcello auctoribus. *Pigh.*

Ut inferiori parte] Suetonius: 'Cæsar,' inquit, 'ubi animadvertit se undique strictim pugionibus peti, toga caput obvolvit, simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit, quo honestius caderet, etiam inferiore corporis parte velata.' *Oliver.*

EXT. § 1 *Civitas*] Antequam cives Romani fierent Hetrusci; nam constat Hetruriæ datam aliquando fuisse civitatem.

§ 2 *Athenis*] Vide Ciceronem in Catone Majore.

CAP. VI. *Quia excellentissima*] Vere, inquam, ardua, quia qui in aliis magna et solemnia recognoscit, erubescit, si ipse mediocria non præstet.

§ 1 *Tiberius Gracchus*] Plinius lib. VII. 'Gracchorum,' inquit, 'pater anguibus comprehensis in domo, cum responderetur ipsum victurum alterius sexu interempto, immo vero, inquit, meum necate: Cornelia enim juvenis est, et parere adhuc potest. Hoc erat uxori, patriæ, et reipublicæ consulere: idque mox consecutum est.' *Oliver.*

Occidi] Non quod cum illo statim exstinctus sit, sed quod paulo post se moriturum ex augure didicerat.

Corneliam] Hanc, ut supra diximus in cap. de Reconciliatis, Gracchus post factam ad sacras mensas reconciliationem accepit uxorem.

O te Thessaliæ rex Admete] Admetus rex Thessaliæ gravi morbo implicitus per legatos Apollinem de salute consuluit. Apollo respondit

ita eum vivere posse, si quempiam inveniret, qui vellet pro eo fata subire. Tentatis igitur omnibus propinquis, amicis, clientibus, et ipsis denique servis, sola uxor inventa est, quæ pro eo mori voluerit. Reprehendit autem, et quodammodo detestatur eum Valerius, quod fidelissimæ uxori superstes esse voluerit. Fuit hæc Alcestis nomine Peliæ Thessaliæ regis filia ex Anaxibia, fœmina quidem formosissima, ex qua natus est Eumelus Admeti filius, qui, ad Trojam cum aliis Græcorum ducibus veniens, undecim præfuit navibus. Hæc usque adeo virum amavit, ut voluntariam pro illo mortem suscipere non recusaverit. De quo Seneca in Medea: 'Conjugis fatum redimens Pheræi Uxor impeudit animam marito.' Ovidius de Ponto lib. III. de uxore sua dixit: 'Si mea mors redimenda foret, quod abominor esse, Admeti conjunx, quam sequereris, erat.' Hanc Plato dicit in Symposio propter hoc factum meruisse a Diis immortalibus, ut ab inferis revocaretur ad superos. *Oliver.*

Fœmineo animo impar] Uxoris tuæ, quæ pro te mori voluit, cum tu pro parentum salute, quos pro te mori sollicitaveras, nec pro tua necessitate, quia semel moriendum erat, mori velles. *Bad.*

§ 2 *Colligatusque*] Habens vulnus, quod sibi in pectore fecerat, ab illis ligatum.

Fasciis] Panniculis, linteis, quibus vulnus ligatum erat.

§ 3 *Ejusdem ut nominis*] Hoc contigit confecto jam bello Macedonico, in quo Rom. Asiæ populorum armis et opera fuerant usi: debellata ergo provincia, et peractis rebus omnibus, cum ad socios remitterentur, classi ei et legationi præfecerunt C. Plautium Senatorium virum, et in republica non obscurum. *Oliver.*

Rogum] Rogum acceperimus non pro incensa pyra, sed parata incendi.

Ungendi] Apud majores et cadavera pretiosis quibusdam unguentis deliniebantur, et in rogis multa simul aromata cum cadaveribus cremabantur. Unde legitur de Sylla tantam multitudinem aromatum in ejus rogo consumptam, ut imago ejus his unguentis effigiem quandam contraxerit. Virgilius Æn. VI. de Miseno: 'Corpusque lavant frigentis et ungunt.' *Oliver.*

Quorum ibi factum sepulchrum, Tarenti etiamnum conspicitur] Vox *Tarenti*, a glossula est: dele. Nam de urbe ea ante statim sermo, et nunc addit, *ibi.* Lips.

§ 4 *Ædilitiis comitiis*] Quibus creabantur ædiles.

Pompeii Magni] Plutarchus in Vita Pompeii sic tradit: 'Comitiis ædilitiis cum manus quidam conseruissent, et circa Pompeium multi cecidissent, cruore cæsorum perfusus, vestes mutavit, et cum multus servorum tumultus ad ædes ejus fieret, inter ferendum vestes puella prægnans visa cruenta toga concidit, nec multo post abortivum enixa, periit.' *Oliver.*

E campo] Martio, ubi comitia habebantur.

Orbis detrimento] Quia post hujus mortem secuta bella civilia inter Cæsarem et Pompeium; quæ totum terrarum orbem gravi clade concusserunt.

Communis sanguinis vinculo] Scilicet *affinitate:* quia, si vixisset Julia, potuit Pompeium cum socero patre suo in perpetua concordia tenere.

§ 5 *Portia*] Hæc, ut in capitulo de Fortitudine diximus, cognito viri consilio, quod de interficiendo Cæsare cum Cassio ceperat, priusquam tantum facinus aggrederetur Brutus, experiri voluit, nunquid posset fortiter mori, si res marito infeliciter cessisset, et accepta novacula, si-

mulans ungues velle præcidere, manum sibi non leviter sanciavit. *Oliver.*

Apud Philippos] Sc. campos, videlicet in Thessalia victum ab Antonio et Augusto.

Virum tuum Brutum cognosceres] M. Brutus, ut quidam volunt Serviliæ Catonis sororis filius, Porciam Catonis, defuncto priore marito, duxit uxorem.

Ext. § 1 *Sunt et alienigeni*] Transit ad externa, quorum primum id Artemisiæ reginæ filiæ Ligdami Halicarnassei, et uxoris Mausoli regis Cariæ, quæ virum amasse fertur supra omnes amorum fabulas, ultraque affectionis humanæ fidem. Mausolus autem fuit, ut Cicero refert, rex terræ Cariæ, ut quidam Historiarum Græcarum Scriptores, provinciæ Græciæ præfectus, quem Græci σατράπην vocant. Is Mausolus ubi fato perfunctus est, inter lamenta et manus uxoris funere magnifico sepultus est. Artemisia, luctu et desiderio mariti flagrans, ossa cineremque ejus mixta odoribus contusa, in pulveris specie aquæ imbibit, editque. Multa alia violenti amoris indicia fecisse dicitur. Molita quoque est ingenti impetu opus conservandæ mariti memoriæ, sepulcrum illud memoratissimum, dignatumque numerari inter septem omnium terrarum miracula. Id monumentum Artemisia cum Diis manibus sacris Mausoli dicaret, Agona, id est, certamen, laudibus ejus dicendis fecit, posuitque præmia pecuniæ aliarumque rerum bonarum amplissima. Ad eas laudes decantandas venisse dicuntur Theopompus, Theodotes, et Naucrates, et, ut quidam volunt, Isocrates. Hujus autem certaminis victorem Theopompum fuisse tradunt. Fuit Isocratis discipulus. Cicero Tusc. lib. III. ' Et Artemisia,' inquit, ' illa Mausoli Cariæ regis uxor, quæ nobile illud Halicarnassi fecit sepulchrum, quoad vixit semper vixit in luctu, eodemque etiam confecta contabuit.' Huic erat illius opinio quotidie recens, quæ tum denique appellabatur recens, cum vetustate exaruit. *Oliv.*

Artemisia] Hecatomnus Cariæ rex tres habuit filios, Mausolum, Hidrieum, et Pyxodarum, et filias duas, e quibus Artemisia grandior Mausolo ex fratribus grandiori nupsit; secundo vero Hidrieo altera soror data est nomine Ada. Mausolus itaque regnavit; quo mortuo uxor imperium habuit, quæ illi sepulchrum construxit. Artemisia tabe consumpta propter luctum, quem ex viro suo susceperat. Hæc Strabo, qui non convenit cum Herodoto de Artemisia, nam Herodotus libro Hist. VII. dicit Artemisiam Ligdami Halicarnassei, non Hecatomni Cariæ regis filiam fuisse. *Idem.*

Ad septem miracula provecti] Plinius Nat. Hist. lib. XXXVI. hoc inter septem mundi miracula connumerari dicit; sepulcrumque factum fuisse a quatuor præstantissimis artificibus, Scopa, Bryaxi, Timotheo, et Leochare: patere ab Austro et Septentrione sexagenos ternos pedes, brevius a frontibus, toto circuitu pedes quadringentos undecim, attolli in altitudinem XXXV. cubitis, cingi columnis XXXVI. ab oriente celasse Scopam, a Septentrione Bryaxin, a Meridie Timotheum, ab occasu Leocharem, et subjungit Artemisiam reginam tanti operis auctorem opere nondum absoluto periisse. Sculptores tamen inde non recessisse, nisi perfecto opere; quod suæ gloriæ, et ipsorum arti perpetuum monumentum fore viderent. Cujus rei multi meminere Scriptores atque Poëtæ. *Oliverius.*

Bibisse tradunt] Tradidit Theopompus, ex quo fortasse sumsit Agellius et alii. Suidas ex eodem scribit φθίσει demum mortuam. Idem affirmat Strabo lib. XIV. *Coler.*

Mithridatem] Mithridates Ponti et Bithyniæ rex inclytus fuit, de quo Plinius Nat. Hist. lib. xxv. sic tradit: ‘ Mithridates maximus sua ætate regum, quem debellavit Pompeius, omnium ante se genitorum diligentissimus vitæ fuisse argumentis præterquam fama intelligitur. Uni ei excogitatum quotidie venenum bibere præsumptis remediis, ut consuetudine ipsa innoxium fieret.’ De cujus memoria paulo infra sic inquit; ‘ Istum solum mortalium [Mithridatem] viginti duabus linguis locutum certum est, nec de subjectis gentibus ullum hominem per interpretem appellatum ab eo annis 56. quibus regnavit.’ Quod et Gell. et Solin. affirmavit, qui, quod majus est, unumquemque suo nomine ex tot millibus appellare solitum fuisse dicunt, perinde lingua et oratione uniuscujusque non minus scite quam si gentilis ejus fuisset locutum fuisse. De cujus morte varia tradunt auctores: nam alii dicunt victum a Pompeio, quum sibi mortem inferre decrevisset, violentissima venena sumpsisse, denique se gladio transfixisse. Autor de Viris illustribus dicit illum venenum assumpsisse, quo tarde agente, percussorem Gallum atroci vultu territum revocasse, et in cædem suam manum trepidantis adjuvisse. Alii vero acutissimo veneno extinctum fuisse asserunt, quorum opinionem Lucanus secutus est lib. i. quum dixit: ‘ Post Cilicasque vagos, et lapsi Pontica regis Prælia barbarico vix consummata veneno.’ *Oliver.*

Conjugem suum] Sunt qui dicant, non Mithridatis uxorem fuisse, sed concubinam; cujus sententiæ Plutarchus in vita Pompeii.

Effusis charitatis habenis] Late extensis. Sicut equus effusis habenis late excurrit.

§ 2 *Totius*] Nam Lacedæmonii aliquando Græcorum principes fuerunt subactis Atheniensibus.

Uxoriæ fidei specimen] Cleombroti uxorem intelligere videtur, de qua Plutarchus in Agide. *Corradus.*

§ 3 *Minyæ*] Herodotus libro iv. Sed Plutarchus de Claris Mul. Tyrrhenas vocat. *Corradus. Minyæ, quorum origo*] Minyæ populi Thessaliæ una cum Jasone et cæteris Argonautis ad insulam Colchos navigarunt ad aureum vellus rapiendum. Unde Ovid. Met. xi. ‘ Jamque fretum Minyæ Pagasæa puppe secabant.’ *Oliver.*

Insula concepta] Ibi enim Argonautæ benigne excepti fuere ab Hypsipyle regina Lemni.

Cap. vii. *Deserta futura*] Quæstio erat apud veteres, an amicitia natura an ab imbecillitate humana orta esset, et pro natura quidem Cicero præclare disputat in Lælio. *Coler.*

Infractæ fortunæ] Pro ‘ valde fractæ fortunæ.’ Nam *in* auget hoc loco. Virgilius: ‘ Turnus ut infractos adverso Marte Latinos.’

Humana] Scilicet suffragatione.

Sardanapali] Sardanapalus rex ultimus Assyriorum fuit, muliere corruptior, ad quem videndum, quod nemini concedebatur, cum præfectus ejus Arbactus nomine, quem Medis præposuerat, magna ambitione ut intromitteretur ægre obtinuisset, invenit eum inter scortorum gregem purpuram colo nentem, et muliebri habitu cum mollitie corporis et oculorum lascivia omnes fœminas antecedentem, et pensa inter virgines partientem. Quibus visis, indignatus tali fœminæ tantos viros esse subjectos, tractantique lanam ferrum et arma habentes parere, progressus ad socios, quid viderit refert: negat se ei parere posse, qui se fœminam malit esse quam virum. Fit igitur conjuratio, bellum Sardanapalo infertur; quo ille audito, non, ut vir, regnum defensurus, sed metu mortis, ut mulieres solent, primo latebras circum-

spicit, mox deinde cum paucis, et incompositis, in bellum progreditur. Victus in regiam se recepit, ubi extructa incensaque pyra, et se, et divitias suas præcipitavit in ignem, hoc solum imitatus virum. Sed antequam moreretur, jussit (teste Cicerone lib. v. Tusculanar.) verba hæc busto suo inscribi: 'Hæc habui, quæ edi, quæque exsaturata libido Hausit: at illa jacent multa et præclara relicta.' *Oliver.*

Orestes Pylade] Pylades et Orestes inter admodum panca verorum amicorum paria connumerantur. Qui, ut a Pacuvio introducuntur, cum in Tauricam regionem venissent deponendi furoris gratia, quo post cæsam matrem vexabatur Orestes, et a rege comprehensi essent, quod simulachrum Palladis inde auferre voluissent, idque culpa Orestis foret, quod cum sorore Iphigenia convenerat de furto, capitisque damnatus esset, tanto se invicem amore tuebantur, ut cum rex vellet Orestem interficere, nec uter eorum esset, sciret, Pylades se Orestem esse asseveraret, ut pro Oreste interficeretur, nec minus Orestes se profitebatur Orestem. De his ergo nulla ætas conticescet. Tullius in Lælio: 'Cum ignorante uter esset Orestes, Pylades se Orestem esse diceret, ut pro illo necaretur; Orestes autem, ita ut erat, Orestem se esse perseveraret, stantes plaudebant in re ficta.' *Oliver.*

Patre notior est] Qui ipsum in adversis non deseruit, sed furentem in Tauricam usque regionem prosecutus est.

§ 1 *Inimicus patriæ*] Sæpius dictum est, duos Gracchos, Tiberium et Caium, fratres, ob gravissimas seditiones, quas in populo suis legibus excitabant, hostes a Senatu fuisse judicatos, et utrumque a nobilitate cæsum, alterum a Nasica, alterum ab Opimio. Quo tandem cæso, Blosius ad Aristonicum regem confugit. Profligatis deinde rebus Aristonici, mortem sibi conscivit. Unde Cicero: 'Itaque hac amentia quæstione nova perterritus in Asiam profugit, et ad hostes se contulit, ubi pœnas reipublicæ graves justasque persolvit.' *Oliv.*

C. Blosius] Cicero vocat *C. Blossium.* Emendo absque ulla hæsitatione: *C. Blossius Campanus,* non, *Cumanus.* Pro me est Cicero in Rulliana: 'Hunc Capuæ Campano supercilio ac regio spiritu cum videremus, Magios, Blossios mihi videbar illos videre ac Jubellios.' sane Blossii spiritus vel ex hoc exemplo non vulgaris. *Coler.*

Cumanum] A Cumis, civitate Campaniæ, juxta Baias. Dicimus *Cumanus,* et *Cumeus.* Virgilius: 'Ultima Cumei venit jam carminis ætas.'

§ 2 *Trigemina porta*] Dicta, per quam tergemini fratres Horatii exierunt contra Curiatios, de summa imperii certaturi, ut inter imperatores convenerat.

Ponte sublicio] Vide supra.

Horatius Cocles] Qui Porsenæ regis exercitum tam diu solus sustinuit in ponte, donec a tergo fractus pons, præclususque hostibus aditus fuit, ut in cap. de Fortitudine diximus. *Oliver.*

Adjecta voluntaria morte] Cum Cocles salvus enataverit.

Materni avi] Scipionis superioris, cujus Cornelia mater Gracchorum erat filia.

Sinistris quidem auspiciis] Infaustis inceptis, quia malum sortita sunt finem.

Lucius autem Rheginus] C. Manlius et Q. Servius Cæpio, proconsules adversus Gallos, Cimbros, Senones et Teutones missi, prœlio victi, et binis castris exuti sunt, militum 80. millia cæsa: juxta acta Cæpionis, cujus temeritate clades accepta fuerat, damnati, et eorum bona publicata sunt. Hic autem Fabio succes-

serat, qui rebus in Hispania prospere gestis labem imposuerat, pace cum Viriato fugitivorum duce æquis conditionibus facta, qui deinde Viriatus a proditoribus hujus Servilii Cæpionis consilio interfectus est, ab exercitu suo multum deploratus, ac nobiliter sepultus, vir duxque magnus, et per tres et viginti annos, quibus cum Romanis bella tractavit, frequenter superior. Hunc igitur Cæpionem in vincula conjectum L. Rheginus vi amoris impulsus custodia liberavit, et fugæ illi comitem dedit. *Oliver.* Contigit A. U. DCLVIII.

Cimbris et Teutonis] Adversus Gallos male pugnatum dixit Sallustius in fine belli Jugurthini: alii autem, ut Orosius et Eutropius volunt, Manlium et Cæpionem a Cimbris, Teutonis, Tigurinis, et Ambronibus victos fuisse scribunt. Cum itaque constet fuisse Cimbros et Teutonas Germanos, Tigurinos vero et Ambronas Gallos, utrumque verum contra Gallos et Germanos simul male pugnatum. Quin et Gallos cum Germanis non semel confudit Antiquitas.

Sacrosanctus] Inviolatus, cum tribunus plebis esset.

§ 4 *Licentia*] Facultate fugiendi.

Consilii crimine] Dati Lucullo.

Theseum] Filium Ægei regis Athenarum.

Pirithoi] Amici sui, qui Proserpinam Cereris filiam, et Orci seu Plutonis, id est, regis Inferorum, (ut fabulæ prædicant, at qui ad historiam referre volunt, contendunt regis Molossorum,) conjugem deperibat. Unde cum eo Theseus ad eam rapiendam descendit; sed ambo capti dicuntur, et Theseus tandem ab Hercule liberatus. *Badius.*

Vulneribus innexa vulnera] Quia applicata sunt vulnera posterius cæsi ad vulnera prius cæsi.

§ 5 *Lucius quoque, &c.*] Hoc contigit civili bello, quod a Cinna et Mario, post eorum exilium, factum est, cum Placentiam urbem expugnassent. *Oliver.*

Placentiæ] Civitas Galliæ togatæ ad Trebiam amnem, in Padum influentem.

Ita alterius fato magnanimitas, alterius pietas causam præbuit] Ita in Wincheliano. Vulgo: *Alterius fato verecundia.* Prius multo melius. Voluit enim mori Cælius, ne in hostium veniret potestatem: magnanimitas igitur, quæ victori victum substerni non passa est, mortis causam præbuit. *Pigh.*

Pietas] Ne amico interempto superviveret.

§ 6 *Mutina*] Galliæ Togatæ oppidum, vulgo nunc Modona et Modena vocitata. Memoratur Polybio, Ciceroni, Livio, Paterculo, Straboni, Melæ, Plinio, Ptolemæo, aliisque. Coloniam fuisse Romanorum complures testantur autores. Cicero Philipp. v. Mutinam firmissimam et splendidissimam Populi Romani Coloniam appellavit.

Justæ pœnæ] Ob interfectum Cæsarem.

Furari conabatur] A morte surripere. *Justæ pœnæ debitum spiritum tenebris furari conabatur*] Quis spiritum furatur? me arbitro, parum apte dictum aut scriptum. In veteri, *funerari.* Ex quo bella metaphora eruimus, *fœnerari*, lucrari videlicet et producere ad tempus latibulo illo spiritum Brutus volebat. *Lipsius.*

Brutum] Decium; nam Marcus postea in Pharsalia periit.

§ 7 *Ab hoc horrido*] In hoc ultimo domesticorum exemplo charitatem et amicitiam Lælii cum Scipione et Agrippæ cum Augusto sancte fideliterque cultam multis laudibus extollit. Dicit autem non esse de amicitia, quæ in tristibus rebus cognita fuerit, ulterius dicendum, sed ad jucundiorem stilum revocandum, ut eam quoque amicitiam commemore-

mus, quæ in felicitatis domicilio collocata jucundos sensit amicorum effectus, qualis fuit Scipionis et Lælii, Augusti et Agrippæ. Nam Lælius ita Scipionem coluisse et a Scipione cultus ipse fertur, ut inter verorum amicorum paria connumerari merito possint; quod idem Augusto et Agrippæ evenisse dicit Valer. quippe inter quos summa fuerit omnium rerum, et voluntatum consensio: nam et Agrippa sororem Augusti in matrimonium duxit, et in administratione regni par illi fuisse propemodum creditur. Unde Virgilius: 'Remo cum fratre Quirinus Jura dabunt.' Nam, teste Servio, de Augusto et Agrippa ibi intelligitur. Et in bello quod contra Cleopatram et M. Antonium gestum est, Augustus dextrum, Agrippa sinistrum cornu retinentes, paribus auspiciis victoriam peperc-runt. Unde Virgilius: 'Parte alia ventis, et Dis Agrippa secundis.' *Oliver.*

Sanctorum umbris] Quales credebantur Augustus, et Scipio, Jovis satu, ut vulgo credebatur, ortus; dico potius cœlesti, eo quod dicit umbris, nam Capitolina sedes est vivis pervia, et non umbris, sed statuis defunctorum. *Badius.*

Decime Læli] C. Lælium vocant omnes.

Secundis ominibus] Id est, prosperis.

Ext. § 1 *Damon et Pythias*] De his quoque Lactantius lib. v. divinarum institutionum, cap. 18. 'Quid ergo,' inquit, 'illi familiares Pythagorei laudantur a vobis? quorum alter se tyranno vadem mortis pro altero dedit; alter ad præstitutum tempus quum jam sponsor ejus duceretur, præsentiam sui fecit, eumque interventu suo liberavit. Quorum virtus in tanta gloria non haberetur, quod alter pro amico, alter etiam pro fide mori voluerat, si stulti putarentur. Denique ob hanc ipsam virtutem tyrannus his gratias retulit, utrumque servando, et hominis crudelissimi natura mutata est: quinetiam deprecatus esse dicitur, ut se tertium in amicitiam reciperent; non utique tanquam stultos, sed tanquam sapientes, et bonos viros. Itaque non video, quare, quum pro amicitia et fide mori summa gloria computetur, non etiam pro innocentia perire homini sit gloriosum.' *Oliver.*

Odium in amorem convertere] Ut idem Dionysius, qui quos morti destinaverat, paulo post orare cœpit, ut se tertium in eorum amicitiam admittercnt.

Pœnam beneficio pensare] Ut Dionysius, qui mortem remisit fidei Damonis, et Pythiæ.

§ 2 *Recreata*] Refocillata. Nam humi prostrata jacebat, captivitatem suam miseramque fortunam deplorans: sed ubi cognovit tantum regem ad se visendam venisse, aliquantulum recreata est. *Oliver.*

Humi prostratum] Quod erat supplicum.

Quod privatim quoque merito veneror] Hæc quidem superiori exemplo sunt connectenda, veluti etiam demonstrant exemplaria pleraque manuscripta. Non enim se cum Pompeio suo velut exemplum amicitiæ adducit, quod quidem facere sine arrogantiæ nota non posset. Verum amicitiæ Alexandri Magni atque Ephestionis occasione similem clarissimi viri Sex. Pompeii erga se benevolentiam et humanitatem gratitudinis causa testatur. *Pigh.*

Pompeium] De Sexto Pompeio Mecænate suo loquitur, cujus meminit lib. II. cap. 1. *Pompeium meum*] Ansimne adfirmare hunc illum Pompeium esse Macrum, bibliothecarium Augusti, de quo Suetonius? Ad eum et illa Ovidium scripsisse in Tristibus autumant eruditi: 'Ecquid ab impressæ cognoscis imagine ceræ, Hæc tibi Nasonem scribere verba,

Macer?' Sed hic vix etiam sub Tiberio viguerit. An igitur potius filius ejus Pompeius item Macer, de quo Tacitus lib. I. Hoc profecto lubentius crediderim; quod quasi casum adversum aut potius interitum Pompeii videatur hic dolenter ferre noster Valerius. Multos autem sub Tiberio illustres viros non sponte sua, tum coactos interiisse cognoscere licet ex Tacito, inter quos et frater Pompeiæ Prætorius. *Coler.*

Ultro oblata] Quia non rogatus, sed sponte beneficia conferebat, nec unquam petitioni locum relinquebat.

Infulis] Insignibus misericordiæ. Est translatio sumpta a sacerdotibus, qui ornantur infulis, quo venerabiliores fiant.

CAP. VIII. § 1 *Captivos ab Annibale interposita, &c.*] Ut pro unoquoque drachmas quinquaginta supra ducentos rependeret; hac spe fretus, ut Senatus populusque Romanus rem istam probarent, et de publico pecuniam erogarent. Sed cum ducentos et quadraginta plures recepisset, Fabiusque reddidisset, Senatus pactam pecuniam exolvere recusavit, atque insuper Fabium accusavit, quod inutiliter et inconsulto Senatu homines, qui hostium prædæ ex ignavia facti essent, redimere voluisset. *Oliver.*

Ad calculos] Ad supputationem, quæ per calculos, id est, lapillos olim fiebat, ut nunc per projectiles nummos.

Pupinia] Loco illo arido.

Alter enim, quod præstat, potest] Fallor an argutior prisca lectio, *quod potest, præstat?* Lips.

§ 2 *Itaque, &c.*] Contigit A. U. DXXXVII.

Busa] Livius dicit Paulam fuisse nominatam, sed genere Busam, id est, Carthaginiensem. *Oliver.*

§ 6 *Propter tumultum*] Omnes enim eo temporis Pacis artes frigebant, omnia miscebantur, de qua re diffuse Sallustius: 'Quibus rebus permota civitas atque immutata facies urbis erat: ex summa lætitia atque lascivia, quæ diuturna quies pepererat, repente omnes tristitia invasit. Festinare, trepidare: neque loco, neque homini cuiquam satis credere: neque bellum gerere, neque pacem habere, suo quisque metu pericula metiri,' &c. *Colerus.*

De sorte] De ea summa quam ipse præstiterat, in fœnus dederat, hoc est, de capitali, ut vulgo dicunt.

Non civilis sanguinis] Egregium facinus, et perpetua memoria dignissimum. Civilem autem sanguinem appellat totam substantiam civium obæratorum. Ita loquitur Cicero pro Quintio: 'Fateatur se non pecuniam, sed vitam et sanguinem petere.' Græci in eadem re αἷμα καὶ ψυχὴν usurpant. Timocles, vetus Poëta: Τ' ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς. Ὅστις δὲ μὴ ἔχει τοῦτο, μήδ' ἐκτήσατο, Οὗτος μετὰ ζώντων τεθνηκὼς περιπατεῖ. Id est: *Pecunia sanguis et vita est mortalibus. Eampse qui vel haud habet, aut non possidet, Is mortuus viventes inter ambulat.* Ex his facile quivis intelliget, cur et pecuniam cruentam dixerit Valerius fœneratorum. *Colerus.*

Pecuniam cruentam] Ex mediis prope visceribus hominum extractam.

§ 4 *Queri, &c.*] Contig. A. U. DLXIII.

Asiam bello captam] Mortuo Eumene, Asiam bello captam pop. Roman. occupavit: cum jure belli retinere posset, eam tamen totam Attalo Eumenis filio dedit. Putavit enim imperium clarius fore atque præstantius, si provinciam locupletissimam potius alteri dono daret, quam in suos usus converteret. Justinus aliter sentit, dicens libro XXXVI. regem Attalum ab Eumene non patre, sed patruo suo florentissimum regnum accepisse, et acceptum multis amicorum cædibus et cognatorum suppliciis fœdasse, nunc matrem anum, nunc Beronicen

sponsam maleficiis eorum necatas confingentem, aliaque facinora multa patrasse. Strabo lib. XIII. de Eumene, non Attalo ita scribit: 'Ex Eumene,' inquit, 'natus est Eumenes de patris nomine. Is Pergami successionem habuit, et jam loca circumcirca tenebat, unde apud Sardes Antiochum Seleuci filium superavit, cum eo congressus. Obiit autem cum XXII. annis imperasset. Attalus ex Attalo et Antiochide Achæi filia natus, successit imperio, et primo rex est nuncupatus. Hic Galatas prælio maximo superavit, et Romanorum amicus fuit, et cum eis adversus Philippum pugnavit in classe Rhodiorum. Obiit jam senior cum annis XL. et tribus regnasset, filios quatuor reliquit, Eumenem, Attalum, Philetærum, et Athenæum; e quibus juniores privati vixerunt, Eumenes natu grandior regnavit. Hic cum Romanis adversus Antiochum Magnum et adversus Persen bellum gessit, a Romanis totam eam regionem accepit, quæ sub Antiocho citra Taurum erat.' *Oliver.*

§ 5 *Philippo*] Attalus rex Pergami, et Rhodii, a Philippo rege injuriis lacessiti, Romanos adversus regem concitarunt: quo facto, Græcia tota, fiducia Romanorum adversus Philippum, spe pristinæ libertatis erecta, bellum intulit regi; atque ita rex, cum undique urgeretur, pacem petere cogitur; deinde cum expositæ conditiones pacis a Romanis essent, repetere sua, et Attalus, et Rhodii, et Achæi, et Ætoli cœpere; sed repudiata pace Philippus bellum renovat, qui tandem a Flaminino consule bello superatus; et post hanc victoriam Quinctius Flamininus, consentiente atque etiam jubente Senatu, omnes Græciæ urbes, quas Philippus subegerat Imperio, libertate donavit. Itaque præsente Græcia ferme tota, quæ ad tantæ victoriæ spectaculum convenerat, jussit Flamininus præconem magna voce pronuntiare, Senatum populumque Romanum et Q. Flamininum Imperatorem velle ac jubere omnes Græciæ populos esse liberos et immunes. *Oliver.*

Ad Isthmicum spectaculum] Isthmos ea terræ strictura dicitur, quæ inter duo maria conclusa iter porrigit ad Chersonesum, ut alio loco dixi, teste Ovidio Heroidibus: 'Æquora bina suis oppugnant fluctibus Isthmon, Et tenuis tellus audit utrumque mare.' In hoc igitur loco sunt qui dicant ludos fieri consuevisse in honorem matris Matutæ atque Portuni, ad quod spectaculum universa Græcia convenire solebat. Cum igitur convenisset, vel ad hoc spectaculum, vel ad spectaculum victoriæ, Flamininus verba Senatus recitare jussit. *Oliver.* *Ad Isthmicum spectaculum*] Ita in Atrebatensi aliisque. Sic etiam Plutarchus in Flaminino. Livius tamen Nemea dicit fuisse. *Pigh. Isthmicum*] Cave credas Pighio, qui ait Livium scribere, Nemea hos fuisse ludos. Nam Livius potius sentit Nemeæ hos ludos factos. Nemeæ civitatis meminit Strabo libro VIII. et ex eo Stephanus. In ea ludi Isthmici aliquandiu celebrati sunt, donec postea Corinthum translati, ut scribit Strabo. Florus libro II. 'Cum hoc forte Nemeæ in theatro Quinquennalibus ludis a præcone caneretur, quo certavere plausu? quid florum in consulem profuderunt?' *Colerus.*

Immunes] Sine ulla pensione tributi et stipendii.

Aves] Plutarchus dicit fuisse corvos, qui ceciderunt in Theatrum.

Sed etiam quæ alius ipso tribuente sensit commemorari] Labem et nubem huic loco veteres adimunt; in quibus sic; *quæ alio tribuente sensit.* Transitum enim et velut viam sibi facit (solitum id Valerio) ad exempla Externa sequentia; in quibus non Romanorum in alios, sed aliorum in Romanos liberalitas expressa. Eam

autem, inquit, commemorari quoque interest Romanæ laudis, quia meruit. *Lipsius.*

Ut enim illic collatæ, ita hic repetitæ laudis commendatio est] Placet Wincheliani et Colonieusis Codicum lectio, *Ut enim illic collatæ ;* et reliquam Campensis libris adjungo, *ita hic repetitæ laudis commendatio.* Ex quibus primum verbis hauries veram Valerii sententiam, quæ quidem pertinet ad antedictam excusationem. Ait enim Græcos, in conferenda Romanis ob libertatem datam laude, se quidem in eadem scriptis repetenda commendari debere. Lapsus profecto supine librarius priorem sententiam corrupte scriptam non intelligens ; et sic error errorem traxit, qui ex inepta repetitione verbi *commemorari* potest colligi. *Pighius.*

Ext. § 1 *Hiero Syracusanorum rex*] Post cladem Roman. illatam ad Thrasymenum lacum, legati ab Hierone Siciliæ rege cum muneribus et commeatu ingenti Romam missi sunt, qui Senatui populoque Romano significarent Hieronem graviter et acerbe tulisse cladem illam, communemque eam calamitatem existimasse. Itaque quamquam probe sciat magnitudinem pop. Rom. admirabiliorem prope in adversis rebus quam in secundis esse, missa tamen a se omnia, quibus a bonis amicis fidelibus sociis bella juvari soleant, quæ ne accipere abnuant, magnopere se publice orare : jam omnium primum bonoris gratia victoriam auream pondo cxx. afferre se ; acciperent eam, tenerentque, et haberent propriam et perpetuam : advexisse etiam ccc. millia modiorum tritici, cc. hordei, ne commeatus deessent, et quantum postea opus esset, et quo jussisset subvecturum : scire se, nisi Romani Latinique nominis milite non uti populum Romanum ; levium armatorum auxilia etiam externa vidisse in castris Roman. Itaque missi sunt mille sagittariorum et funditorum, apta manus adversus Baleares et Mauros, pugnacesque alias gentes ; ad ea dona consilium quoque addebat, ut prætor, cui Sicilia provincia esset, classem in Africam trajiceret, ut et hostes in terra sua bellum haberent, minusque laxamenti daretur his ad auxilia Annibali mittenda. A Senatu ita responsum est regi, virum bonum egregiumque socium Hieronem esse, atque uno tenore ex quo in amicitiam populi Romani venerat fidem tenuisse, ac rem Romanam omni tempore et loco munifice juvisse, id perinde ac deberet gratum populo Romano esse : aurum et a quibusdam civitatibus allatum non accepisse populum Romanum : gratia regis victoriam omenque accipere, sedem ei se dare Capitolium templumque Jovis Opt. Max. in arce urbis Romæ sacratam, volentem, propitiam, firmam et stabilem fore populo Romano. Funditores, sagittariique, et frumentum traditum est consulibus. Hic, postquam se Romanis conjunxit, fidem semper constantissime servavit. *Oliv.*

Thrasimenum] Prope Perusiam. Qui lacus quinque fere miliaria patet.

Trecenta millia modium tritici, et ducenta millia hordei, aurique ducenta et quadraginta pondo] In Atrebatensi, Gemblacensi, Pulmanniano, et Coloniensi sic, plene ac correcte : Auri autem pondo fuisse Livius dicit cccxx. modo non fallant numerales notæ. *Pighius.*

Quod nollent accipere] Glossulam hoc totum sapit. dele, aut rescribe, *ut nollent*, sed dele magis. *Lipsius.*

Victoriæ] Statua hæc aureæ Victoriæ in Jovis Capitolini templo posita.

Religione] Metu mali ominis, si victoriam non admitterent.

§ 2 *Agrigentinum*] Agrigentum civitas est Siciliæ, quæ Græce dicitur Ἄγραγας. Virgilius Æneid. III. ‘Arduus inde Agragas.’

Gilliam] Unus manuscriptus : *Calliam.* lego, *Galliam ;* quamvis Athenæus scribat Γελλίαν libro I. ubi et de quingentis illis equitibus. Hanc Historiam de Gellia ex lib. XV. Timæi sumptam esse, ait eruditissimus Casaubonus. *Colerus.*

Grata populi oculis] Lib. Dan. *pupillorum oculis.* Probarem, nisi vetarent illa quæ sequuntur : *Et cum hæc universis.* Apud Sarisberiens. lib. VIII. qui hunc locum ex Valerio exscripsit, legitur : *publicis oculis.* Colerus.

Labentique annonæ subsidia oriebantur] Veram lectionem præfero, quæ est in manuscriptis omnibus. Vulgo : *libentique animo annonæ subsidia tribuebantur.* Pighius.

Dotes virginibus paupertate pressis subsidia, detrimentorum incursu quassatis solatia erogabantur] Tolle vocem, *subsidia,* quæ haud dubie ociosa superest, atque ita lege ex V. C. *dotes virginibus paupertate pressis, detrimentorum incursu quassatis solatia erogabantur.* Solatium pro subsidio posuit etiam L. Florus, auctor non contemnendus ; cujus verba, quia in vulgatis libris non habentur, adjungam. Sunt autem lib. II. cap. 7. Ubi de Rhodiis : 'Aderant,' inquit, 'Rhodii nauticus populus. Nam Rhodos opinatissima insula, et totius Asiæ insularum metropolis, cum pene omnibus Cycladibus arma pertimescens Romano jamdudum se fœderatam populo illi conjunxerat, et navali bello solatia condonabat.' Pulchre 'opinatissimam' vocat Rhodon : quod victorias Romanorum opinari ac quasi providere potuerat ; quia Soli sacra insula est, providentiæ ac divinationum præsidi. *Pighius.*

Gelensium] Gelenses a Gela fluvio dicti : est autem Gela fluvius Siciliæ, a quo et oppidum, quod præterfluit, denominatum est. Virgilius Æn. III. 'Apparet Camerina procul, campique Geloni, Immanisque Gela fluvii de nomine dicta.' Ovidius Fast. III. 'Et te vorticibus non adeunde Gela.' *Oliver.*

Agrigentina civitas] In Atrebatensi codice, *Agragantina habetur ;* antique et Græco more. Reperimus enim argenteos nummos cum titulo hujus civitatis ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ. Et Plinius Agragantinum bitumen dixit lib. III. cap. 8. Item Virgilius Æneid. III. 'Ardnus inde Agragas ostendit maxima longe.' *Pighius.*

LIBER V.

Cap. I. *Occupatione*] Præventione.

Ancipiti fortuna] Quia clementia est accepta injuria animi impetum reprimere, imo ancipiti fortuna, quia ejus, qui te offenderit, vita in dubio est. *Oliver.*

Ex ipso numine] Forsan, *ex ipso homine,* ut humanitatem præferat.

§ 1 *Ante omnia*] De humanitate dicit pop. Romani, qua erga Carthaginienses, hostes acerrimos, usus est primo Punico bello, quod ductu et auspicio Marci Attilii gestum fuit. *Oliver.*

Illud quoque non parvum] Syphax Numidiæ rex opulentissimus fuit, quem secundo Punico bello Scipio devicit et in triumphum duxit. Fuit autem in Numidia tantæ potentiæ, ut ejus amicitiam et societatem Romani pariter et Carthaginienses summo studio conquisierint, ut in eo bello maximum ad victoriam momentum esse videretur, quibus ille se adjunx-

isset. Itaque tantum ejus majestati duo potentissimi in terris populi tribuerunt, Romanus et Carthaginiensis, ut uno tempore et Scipio Imperator ad amicitiam ejus petendam, relicta provincia Hispania, exercitu-que, cum duabus quinqueremibus in Africam trajecerit, et Hasdrubal Pœnorum dux non ipse modo ad eum venerit, sed filiam quoque ei nuptum dederit; quibus nuptiis a Romana societate defecit, sicut planius et diffusius dicturi sumus in cap. de Mutatione casus et fortunæ. Hunc igitur Syphacem, a Scipione victum et captivum Romam missum, Tiburi in custodia habendum Senatus curavit, ibique mortuum publico et regio funere efferendum censuit. *Oliver.*

Tiburi mortuum] Mœrore mortuum esse scribit Appianus lib. I. verum Polybius et Zonaras Albæ decessisse adfirmant. Quibus non invitus adsentior. Eo enim custodiæ causa mittebantur illustriores. Eodem ablegatus Betultus Arvernorum rex, teste Valerio lib. IX. cap. 6. *Coler.*

Vitæ dono] Cum statim in ipso triumpho occidere illum licuisset.

Perse] Rege Macedoniæ a Paulo Æmilio in triumphum ducto.

Albæ] Duæ sunt hujus nominis celebres in Italia urbes, quas a Junioribus confundi sæpissime observavi. Una est in Latio, sub monte Albano, ab Ascanio condita in Via Appia, ut videtur ex Appiano Civil. lib. I. duodecimo ab Urbe miliario, ut habet Eutropius. Hanc 'Longam' cognominant auctores, incolasque Albanos vocant, uti apud Virgilium, Livium, Plinium, et Suidam videre est. Anos prius dictos, postea Albanos dicit non docet Hist. Miscell. Ἄλβα quoque Græcis scribitur, etsi λευκὰ dicerent; ut inquit Halicarnassæus, qui eam inter montem et lacum collocat. Æquorum metropolim et coloniam Romanam faciunt Livius, et Appianus in Annibalicis; qui eandem quoque Ἄλβην, et incolas Ἀλβησέας nominat. Hodie, si Leandro creditur, *Sanello* nomen habet. Alii putant circa Castellum Gandolfi fuisse, ut mihi Roma significavit Philip. Winghius, juvenis longiori, si per fata licuisset, vita dignus. Hanc hodie *Albano* tamen vocari, scribit ad me Roma Celsus Cittadinus. Alba alia est in Marsis, ad Fucinum lacum, via Valeria, circa Anienis fontes, ubi eam describit Strabo. Hanc Plinius Albensium cognominat. Incolæ Albanenses, testibus Plinio, Livio, et Festo. Albenses vocat Varro. Eadem Alba Fucentis a Sosipatro vocatur, a Fucino, ni fallor, lacu vicino. *Ortel.*

Decessisset] Certa fama est inedia mortuum. Plutarchus ait illud etiam vulgatum fuisse, a militibus custodibus insomnia necatum. Quod et Sallustius scripsit in Hist. Orat. Mithridatis: 'Persen deinde Philippi filium, post multa et varia certamina, apud Samothracas Deos acceptum in fidem, callidi repertores perfidiæ, quia pacto vitam dederant, insomnia occidere.' *Coler.*

Publico funere] Publica impensa instructo.

Musicanes] Liber Dan. *Musophanes.* In edit. Venet. *Musocanes.* Colerus. *Musicanes*] Misagenes dicitur a Livio lib. XLV. *Corradus.*

Massanissæ] Numidiæ regis, quem amicissimum populo Romano fuisse constat, et in amicitia usque ad ultimum sui fati diem permansisse. Musicanes vero ejus filius moritur antequam pater. *Oliver.*

Brundusium] Oppidum Calabriæ, ad mare Adriaticum situm.

Capuam] Urbs hæc Campaniæ nobilissima, a Capye Samnitium duce capta, cum ante Vulturnus diceretur, nomen accepit.

Ptolemæus] Sunt qui velint hunc fuisse Ptolemæum ultimum omnium, cognomento Dionysium, Auletæ filium, qui Pompeium jussit occidi, cu-

jus opibus et auctoritate fuerat ejus pater per Gabinium restitutus in regnum. Quod ex Cæsaris commentariis de Alexandrino bello colligi posse dicunt, ubi hæc inscripta sunt [B. C. III. 108.]: 'In testamento Ptolemæi patris hæredes erant scripti ex duobus filiis, major, et ex duabus ea quæ antecedebat. Hæc uti fierent per omnes Deos, perque fœdera, quæ Romæ fecisset, eodem testamento Ptolemæus populum Romanum obtestabatur. tabulæ testamenti una per legatos ejus Romam erant allatæ, ut in ærario ponerentur. Quæ cum propter occupationes publicas poni non potuissent, apud Pompeium sunt depositæ; alteræ eodem exemplo relictæ atque obsignatæ Alexandriæ proferebantur.' Ex quibus verbis conjici posse dicunt a minore fratre, per conspirationem regno pulsum, quod ego nec affirmare, nec omnino refellere ausim, quippe qui hujus historiæ certum adhuc autorem non invenerim: verum illud me movet, quomodo restitutus fuerit, et cur Pompeii patrocinio non fuerit usus, cum apud illum testamenti tabulæ essent depositæ; aut si usus, cur a Valerio, cæterisque auctoribus, ingratitudinis non damnatus, cum patronum suum jusserit occidi? Extat præterea apud ipsum, quem auctorem referunt, Cæsarem, iisdem commentariis, ad hunc ipsum Ptolemæum Pompeii legatio, qui post Pharsalicam profligationem in Ægyptum profectus, ab hoc puero adversus Cæsarem opem suppliciter implorat, et eum per erogata tantum patri beneficia rogat, ut Alexandria recipiatur, ubi ne verbum quidem facit, ex quo intelligi aut conjici possit, eum Romæ aliquando fuisse. Quod satis admirari non possum, cum res tanta foret, quæ a Senatu magnopere curaretur, et ad Pompeium pertinere maxime videretur, propter tabulas testamenti depositas. Omitto quod Cæsar tunc cum puerum ætate fuisse ostendit, cum Pompeius ad eum profugit. Valerius vero juvenem appellat. Quare cum hæc omnia obscura et incerta mihi esse videntur, aliis excutienda relinquam. *Oliver.*

Quæstorem] Eorum hæc fere fuere munera, e quibus præcipuum pecuniæ publicæ acceptio et expensio: Livius lib. IV. et VII. item signorum militarium (ex argento et auro, non enim velis utebantur) in ærario observatio, prædæ venditio, et subhastatio. Dionysius lib. IV. et P. Faber lib. II. Semestr. Legatorum exceptio, deductio, hospitii assignatio. Plutarchus Quæst. XLIII. et apud Livium variis locis, et apud Valerium hic nostrum. SCta ex decreto Augusti iis asservanda quoque concessa sunt. Dio in fine lib. LIV.

Sordibus] Squalore et situ depositis.

§ 2 *Olbiam oppidum*] Invenio tria hujus nominis oppida: Unum, teste Strabone, in Massiliensi agro. Alterum, eodem teste, in Scythia, quod etiam Berta civitas dicebatur. Tertium, teste Solino, in Sardinia. Dicit enim: 'Hic Iphycles Iolaum creat, qui Sardiniam ingressus, palantes incolarum animos ad concordiam eblanditus, Olbiam atque alia Græca oppida exstruxit. Sardiniæ autem hic oppidum intelligitur.' *Oliver.*

§ 3 *Quid de Quinctio Crispino*] Hoc contigit secundo Punico bello, cum Capua obsideretur a Romanis. T. Q. Crispino Badius Campanus hospes erat perfamiliari hospitio conjunctus; creverat etiam consuetudo, quod æger Romæ apud Crispinum Badius ante defectionem Campanorum liberaliter comiterque curatus fuerat; tum Badius progressus ante stationes, quæ pro porta stabant, evocari Crispinum jussit; quod ubi est Crispino nuntiatum, ratus colloquium amicum ac familiare quæri, manente memoria, etiam in dissidio publicorum fœderum, privati juris, paulum a cæteris

processit. Postquam in conspectum venit, Provoco te, inquit Badius, ad pugnam, Crispine: conscendamus equos, et uter sit bello melior decernamus, summotis aliis. Ad ea Crispinus, Nec sibi, nec illi, ait, hostes deesse, in quibus virtutem ostendant: se etiam, si in acie occurrerit, declinaturum, ne hospitali cæde dextram violet: conversusque abibat. Enimvero ferocius tum instare Campanus, increpat mollitiem et ignaviam, et se digna probra in insontem jacere, hospitalem hostem appellans, simulantemque parcere, cum sciat se non parem esse. Si parum publicis fœderibus ruptis, direpta simul et privata jura esse putat: Badium Campanum, T. Quinctio Crispino Rom. palam omnibus duobus exercitibus audientibus renuntiare hospitium, nihil sibi cum eo consociatum, nihil fœderatum hospiti cum hoste, cujus patriam et penates publicos oppugnatum venisset. Si vir esset, congrederetur. Diu cunctantem Crispinum perpulere turmales, ne impune insultare Campanum pateretur. Itaque tantum moratus dum Imperatores consuleret, permitterentne sibi extra ordinem in provocantem hostem pugnare, permissu eorum arma cepit, equumque conscendit, et Badium nomine compellans, ad pugnam evocavit. Nulla mora Campano facta est, infestis armis equisque concurrunt, Crispinus super scutum sinistrum humerum Badio hasta transfixit, superque delapsum cum vulnere equo desiluit, ut pedes jacentem conficeret. Badius priusquam opprimeretur, parva parma atque equo relictis, ad suos aufugit. Crispinus equum, armaque capta, et cruentum cuspidem insignis spoliis ostentans cum magna laude et gratulatione militum ad Consules est deductus, laudatusque ibi, magnifice etiam donis donatus. Ita Livius. *Oliver.*

Campanorum] Scilicet a Romanis ad Hannibalem.

Diique hospitales] Quorum princeps est Jupiter, Virgilius: 'Jupiter, hospitiis nam te dare jura loquuntur.'

Obtruncatus est] Non a Crispino: nam aufugit antequam opprimeretur, ut supra diximus, sed ab aliis.

§ 4 *Age, Marci Marcelli clementia*] Marcellus consul Romanus cum diu obsedisset Syracusas, tandem urbem illam cepit cum assiduitate laboris, tum etiam proditione. Cum igitur mœnia ingressus est, ac e superioribus locis urbem ferme omnium illa tempestate pulcherrimam subjectam oculis vidit, lachrymasse dicitur, partim gaudio tantæ perpetratæ rei, partim vetusta gloria urbis. Atheniensium classes demersæ, et duo ingentes exercitus cum duobus clarissimis ducibus deleti occurrebant, tot bella Carthaginiensibus tanto cum discrimine gesta, tot ac tam opulenti tyranni regesque, præter cæteros Hiero cum recentissimæ memoriæ regum, tum ante omnia quæ virtus ei fortunaque sua dederat, beneficiis in populum Romanum insignis. Ea cum universa occurrerent animo, subiretque cogitatio jam illa momento horæ arsura omnia, et ad cineres reditura, priusquam signa Acradinem admoveret, præmittit Syracusanos, qui intra Romanum præsidium aufugerant, ut alloquio leni pellicerent hostes ad dedendam urbem, quod obtinere nequivit. Ita Livius. *Oliver.*

§ 5 *Centobricam*] Centobrica Celtiberorum urbs, in Hispania. Contrebiam eandem vocat Paterculus, et L. Florus. Contrebiæ etiam Livius meminit. An Contributa Ptolemæi sit, videant alii: ego nec aio, nec nego. Contrebiam Livii, Complegam Appiani esse scio. *Ortelius. Centobricam*] Florus Versobrigas vocat lib. II. cap. 27. Plinius Vertobrigam. Eadem civitas Concordia quoque Julia dicta fuit, teste Plinio lib. III. cap. 1. Seria

quæ dicitur Fama Julia, Vertobriga, Concordia Julia. *Coler.*

§ 7 *Huic facto par ejusdem viri humanitas*] Hoc quidem loco duorum Scipionum acta perperam uni Æmiliano adscribuntur; nam exemplum hoc posterius, Livio teste, non ad Æmilianum, sed avum ejus superiorem Africanum, qui eo humanitatis edito exemplo Massanissam, tum adhuc hostem, Romanis primum conciliavit. Atqui hunc tam pudendum errorem, non imperitiæ vel negligentiæ auctoris adscribo, qui immerito sæpe vapulat a doctis, sed eorum temeritati atque ignorantiæ, quibus hoc tam concinnum opus destruere, atque in epitomen contrahere visum fuit, sicut et antea conquestus sum. Constat autem consuta hæc exempla esse, vel hoc indicio, quod in Campensi legatur, *Huic facto par ejusdem avi humanitas.* Verissime. Nam de superiore Africano hic loquitur Valerius. Sed qui hoc exemplum priori connectere voluerunt, *Ejusdem viri*, scripserunt, atque finem exempli insuper accommodantes pro sua libidine mutarunt, cum legi debeat hoc modo: *Eos igitur victoriæ maximos fructus rati Romani, Diis templorum ornamenta, regibus sanguinem suum restituere;* quemadmodum in Campensi legitur. *Pighius.*

Hastæ subjectos] Qui publice vendebantur. Solebant enim in auctionibus hastæ præfigi.

Amicitiæ regis fidissimi populo Romano] De Massanissa loquitur. Atqui ille, cum id contigit, infensissimus Romano nomini hostis. Itaque parum attenta Valerii mens hæc scribentis. *Lips.*

Annulo] Sic enim mos erat ingenuos pueros annulo ornari.

Fibula] Qua in humeris militaris vestis nectebatur.

Tunica laticlavia] Conjungit hic fibulam auream et tunicam laticlaviam, quia ea ab utraque parte in humeris fibulis stringebatur. Unde Suetonius in Augusto: 'Tunica lati clavi resuta ex utraque parte ad pedes decidit.'

Hispanoque sagulo] Sagulum vestis militaris, qua utuntur Hispani virgata et versicolore: et est diminutivum a sago. Virgilius: 'Virgatis lucent sagulis.'

Ornato equo] Phaleris scil. et ornamentis aliis.

§ 8 *L. etiam, &c.*] Contig. A. U. DLXXX.

Occurrit] Amphipolim ductum et ibi a Paulo conventum scribit Zonaras Annal. II. *Coler.*

Imperii decoratus ornamentis] Tanquam honoris gratia illi regi non captivo prodiret obviam. Fuit autem captus Perses a Cn. Octavio cum duobus filiis Alexandro et Philippo, dum fugerent in Samothraciam cum decem milibus talentum, quod ad consulem Æmilium Paullum deduxit Octavius. *Oliverius.*

Et Græco sermone ad spem exhortatus est] Recte in Mss. *et Græco sermone ad spem exhortatus est.* Astipulatur Livius lib. XLV. idem referens: 'Hæc,' inquit, 'Græco sermone Perseo, Latine deinde suis.' Nec ociose hoc annotatum ab Historicis, velut in humanitatis ac benignitatis indicium, cum alioquin ex majestate Romani populi, atque auctoritate magistratuum solcat esse, Græcos, exterosque nisi Latine alloqui, ut ipse Valerius lib. II. cap. 2. auctor est. *Pigh. Græco sermone*] Humanitatis et clementiæ causa. Nam alias Latine solebant, puta majestatis causa, ut alibi Valerius. *Coler.*

§ 9 *Hæc L. Paulli, &c.*] Quum Mithridates a Pompeio e provincia pulsus ad Tigranem Armeniæ regem confugisset, eum persequens Pompeius, celeriter in Armeniam contendit, a Tigrane juniore, qui a patre defecerat, accersitus. Tigranes vero senior audito Pompeii adventu, cognitaque ejus clementia, moribusque suavissi-

mis, spe maxima fretus, ad Pompeium, ut sese dedat ipse pervenit. Pompeius, ubi castris jam adesse regem audivit, duos lictores obviam misit, qui regi nuntiarent, ut equo descenderet, pedibusque Romanum imperatorem adiret, quod nemo unquam ad eam diem peregrinus equo insidens Romana castra introiisset. Quibus non solum facile paruit, sed ensem quoque nudatum illis tradidit, et Pompeium inermis adivit ; cujus cum ante ora stetisset, coronam e capite demptam ante illius pedes projecit, deinde, quod turpissimum fuit, se ad Pompeii genua prosternere voluit, ut ab eo supplex erroris veniam peteret, ni prævenisset Pompeius, qui eum dextra porrecta erexit, jussitque apud sese æquali eum sella insidere, et, ut singulari humanitate præditus erat, non illum sibi supplicem esse sustinuit, sed suis ornatum insignibus in regnum, de quo ejectus fuerat, restituit. Hujus autem belli causa, teste Cicerone in Pompeiana, fuit, quod Mithridatem regem Ponti a L. Lucullo regno pulsum non solum ad se fugientem benigne suscepit, sed suis etiam opibus in regnum restituere voluit: nam ingenti exercitu comparato post aliquot clades acceptas, tandem copias Romanas victrices trucidavit, et gravissimam Romanis cladem intulit. *Oliv.*

Armeniæ] Regio hæc Asiæ inter Taurum et Caucasum montem sita, et a Cappadocia usque ad Caspium mare protensa. Regio Minui, unde et Minyarum nomen, in sacra Scriptura dici videtur. Quasi dicas montosam Minyam. הר *Har* enim montem Hebræis denotat.

Jacere supplicem] Florus lib. III. cap. 5. plura ejus humanitatis exempla enumerat. Ignovit Iberiæ : pepercit Albanis : regem Colchorum, positis sub ipso Caucaso castris, jussit in plana descendere. Lege Plutarchum. *Coler.*

Diadema] Insigne regis apud Armenios, quod fasciam, cui corona imponebatur, quidam esse volunt. *Badius. Diadema*] Plutarcho et Zonaræ Κίδαρις est, Armeniæ et Ponti regum proprium gestamen. Alio nomine Tiara nuncupatur. Suidas: Κίδαρις, ὃ καὶ τιάρα νοεῖται. *Colerus.*

§ 10 *Quam præclarum*] Pompeius quidem hoc humanitatis specimen dedit, sed ipse postea fuit desideratæ exemplum humanitatis, quum a L. Septimio et Achilla Ptolemæi satellitibus occisus est, jubente rege. Historia nota est in superioribus, sed quamobrem inducat exemplum Pompeii hæc est ratio, quia subsequitur humanitas Julii Cæsaris, qui cum Alexandriam venisset, et ei Theodorus Ptolemæi præceptor Pompeii caput regis nomine obtulisset, lachrymas continere non potuit, viso generi sui capite. *Oliver.*

Tribus coronis] Quia toties triumphavit. Primo quidem de Africa, quam auspiciis L. Syllæ subegit, cum esset annorum viginti quatuor, ut quidam tradunt, missus contra Domitium. Deinde triumphavit de Sertorio, vel de Piratis, qui mare totum infestabant, quod bellum quadraginta octo diebus confecit; postremo de Mithridate. *Oliv.*

In suo modo terrarum orbe] Ita lege ex Manuscript. librorum consensu. Vulgo ; *in summo terrarum orbe.* Prius approbo ; non enim sine sale hoc dictum existimo: paulo ante imperii Romani summam Pompeius consensu Senatus rexerat, atque etiam tribus suis triumphis de toto terrarum orbe triumphasse vulgo ferebatur. De quo vide nostros Aunales in ejus triumpho Asiatico. *Pighius.*

Filiæ]. Juliæ, quæ illi nupserat, et illum tantum dilexerat, ut visa ejus tunica sanguinolenta, interfectum verita, abortum fecerit, sibique mortis causa fuerit. *Badius.*

Lachrymas] Quas tamen aut gaudii,

aut simulati amoris interpretatur.

§ 11 *Marci etiam Antonii, &c.*] Hoc contigit bello civili, quod gessit Antonius contra Brutum et Cassium Cæsaris interfectores, ubi profligatis reip. partibus, Brutus, ne veniret in potestatem Antonii, sibi ipsi mortem conscivit. *Oliver.*

Paludamentum] Quo Brutus in bello usus fuerat.

Philippicum] Qua in campis Philippicis Brutum vicit Antonius.

Ext. § 1 *Macedoniam*] Res gesta est in campis Philippicis, qui sunt in Macedonia.

Corpus frigore complicatum] Ita corrige, ut habent veteres plerique libri. *Pighius. Frigore complicatum*] Utinam manum abstinuisset hic Pighius; elegantissima et acutissima locutio non periisset. Editi nonnulli typis, et eximius ille Danielis jure adserunt: *corpus frigore duplicatum.* Corpus frigore duplicatum militis vocat senio confecti. Nam senectus per se frigida est: duplicatur frigore, accedente externo illo et hiemali. *Coler.*

Apud Persas capitale extitisset] Apud Persas lex est: Si quis in solio regio consederit, capital esto. Frontinus libro iv.

Violentia morbi] Cum tandem victo Dario, domitisque Parthis, consuluisset Aruspices de suarum rerum eventu, responderunt, ut diligentissime Babylonem vitaret. Ille, cum aliquamdiu se ab ea regione abstinuisset, tandem rapientibus fatis ejus urbis miro desiderio captus est, et, ut est genus humanum in vetita pronum, Babylonem ire voluit, quo factum est, ut paucis post diebus Cassander venerit missus a patre Antipatro, ut Alexandrum veneno necaret, et cum Antipater in Macedonia plurimum auctoritate, et opibus valeret, cum benigne suscepit, pincernamque suum instituit, videlicet qui sibi pocula propinaret. Hic igitur, ut multi tradunt, venenatum poculum dedit Alexandro: venenum autem fuisse dicunt frigidissimam aquam de Nonacride regione sumptam, quæ guttatim de petra stillat, quæ quidem aqua non nisi in ungulis deferri potest. Hanc cum hausisset Alexander, subito dolore perfusus est. Itaque abiit in cubiculum, et universum exercitum ad se jussit acciri, et singulis dextram porrexit. Quod non mediocre humanitatis specimen fuit: postea vero mortuus est. *Oliver.*

Quis autem illam osculari non curaret] Veteres libri, *non curreret*, quod habet majorem emphasim. *Pigh.*

Spiritu] Quia spiritus perexiguus erat, humanitas vero magna.

§ 2 *Non tam robusti generis*] Adolescens quidam Pisistrati filiæ amore correptus, eam in publico osculatus est, dum iret aquatum. Plutarchus enim dicit, principum filias aquatum ire solitas. *Oliver.*

Osculatus] Certissimum hoc habitum impudicitiæ signum apud calidiores gentes. Etiam ex osculo apud Neapolitanos adulterii accusatum et damnatum aliquem tradit Vivius in Decis.

Ex ore tyranni] In simili injuria ejusdem mira humanitate conditum responsum lege apud Senecam lib. iii. de ira cap. 2. Non enim videtur idem exemplum de Thrasippo. *Coler.*

Male audire] Objurgari.

§ 3 *Pyrrhi*] Pyrrhus, accitus a Tarentinis adversus Romanos, cum in castris esset, hoc contigit.

Ab eadem altitudine] De ejusdem Pyrrhi humanitate loquitur, qui, ut supra dixi, cum multis millibus hominum in auxilium Tarentinorum venisset, et bellum strenue fortiterque gessisset, ingentem captivorum numerum multis cladibus illatis ceperat, ad quos redimendos cum Romani legatos misissent, hac humanitate usus est in legatione, ut illis obviam honoratum virum honoris gratia mi-

serit, ipse quoque cum equitatu extra portas occurrerit, atque illos, non ut victor secundis rebus elatus, sed ut amicus benignissime susceperit, captivos sine pretio remiserit, dicens, ut est apud Ennium: ' Non aurum posco, nec mi pretium dederitis: Nec canponantes bellum, sed belligerantes, Ferro, non auro, vitam cernamus utrique; Vosne velit an me regnare hera, quidve ferat fors Virtute experiamur, et hoc simul accipe dictum: Quorum virtuti belli fortuna pepercit, Horumdem me libertati parcere certum est: Dono, ducite, doque volentibus cum magnis Dis.' Regalis, inquit Cicero, et Æacidarum gente digna sententia. *Oliver.* Contigit A. U. CCCCLXXIV.

Ipse cum ornato equitatu extra portam occurrit] Ita in Wincheliano, et aliis. Vulgo: *cum ornatu equitum.* Pigh.

§ 4 *Cujus tam mitis ingenii*] Pyrrhus Italia pulsus, in Siciliam trajecit exercitum, ubi navali pugna a Carthaginiensibus superatus, cum ab Antigono Macedoniæ rege auxilia non impetrasset, Macedoniam invasit, Antigonum vicit. Elatus deinde victoria, statim ad Græciæ et Asiæ totius imperium adjecit animum, et primum omnium Spartanos invadit, quorum cum urbem oppugnaret, tanta multitudo fœminarum ad patriæ tutelam accurrit, ut non fortius victus, quam verecundus recederet, et in ea oppugnatione Ptolemæum filium strenuum mannque fortem amisit, cujus cadavere ad se delato, dixisse fertur, aliquanto tardius cecidisse, quam timuerat. Pulsus igitur a Spartanis Argos petiit: ibi dum Antigonum in urbe clausum expugnare conatur, inter confertissimos violentissime dimicans, saxo de muris jacto occiditur, caput ejus Antigono defertur, qui victoria mitius usus, filium Helenum cum Epirotis sibi deditum in regnum dimisit, eique insepulti patris ossa in patriam referenda tradidit. Hæc summatim Justinus. Sunt qui aliter tradunt hanc historiam: Pyrrhum scilicet, dum Argos oppugnaret, per proditionem urbem ingressum, ad arcem usque pervenisse, ubi cum acerrime dimicaretur, mulierem quandam e tectis mortarium demisisse in caput Pyrrhi, quo ictu moribundus cecidit. Tunc dicunt Alcyoneum Antigoni filium Pyrrhi caput abscissum ad patrem cum summa lætitia detulisse: Antigonum, correpto filio, regis caput, velamine tectum, corpori quam honoratissime cremandum restituisse, filiumque Helenum captivum liberum esse, et regium animum gerere jussisse, ossaque Pyrrhi aurea urna inclusa in patriam ad fratrem reportanda curasse. Quæ magna profecto fuit regis clementia. Plutarchus in Vita Pyrrhi, dicit illum, dum Argos oppugnaret, per proditionem nocte urbem ingressum, una cum Galatis in forum usque pervenisse; quod sentientes Argivi, Clypeum et alia munita urbis loca ceperunt, Antigonum in urbem acciverunt. Tunc Pyrrhus, ubi vidit Clypeum hostilibus armis refertum, et alia esse munita urbis loca, prodigiis quibusdam territus, retrocedere, et urbem egredi statuit; sed cum angustias portarum formidaret, nuntium præmittit ad filium Helenum, qui cum magna manu extra mœnia sedebat, ut dejectis mœnibus aditum sibi aperiret, suosque tutaretur: filius non recte accepto nuntio ad opem ferendam urbem ingreditur, et ita fugientibus ingredientes occurrunt, impediuntque fugam. Pyrrhus ubi evadendi difficultatem vidit, in persequentes hostes conversus a gregario milite Argivo hasta leviter percussus, equum adegit in illum. Mater ejus, quæ forte desuper pugnam spectabat, cognito filii periculo, tegulam, vel ut alii dicunt, mortarium, de speculis in Pyrrhi caput conjecit; quo ictu moribundus cecidit. Tunc

Zophirus quidam Antigoni miles cognitum regem apprehendens, illi caput abscidit; Alcyoneus vero Antigoni filius accurrens, abscissum regis caput ad patrem cum summa alacritate deportat; pater filium baculo percussit, ac a se repulit, barbarum et pollutum appellans. Regis caput et corpus magnifice cremavit, Helenum quoque Pyrrhi filium benigne et humaniter exceptum, cum eum complexus esset, bene sperare jussit, et eum statim in priorem habitum ornatumque restituit, atque in Epirum remisit, et erga amicos quoque Pyrrhi benignus fuit. *Oliver.*

Causea] Velum capitis, quod circa caput gestabant.

More Macedonum] An igitur causea vox Macedonibus propria? Militare tegumentum capitis fuisse et ex hoc loco et ex Vegetio discas, imo ex Plauti Persa, et Milite. Scena: ‘ Sequimini. Causeam habeas ferrugineam, culcitram ob oculos laneam.’ Utebantur ea pugnatores, ne oculi a solis radiis perstringerentur. Fuisse tamen et Romæ gestamen significat Martialis lib. XIV. hoc lemmate: ‘ CAVSEA. In Pompeiano tectus spectabo theatro: Nam ventus populo vela negare solet.’ Græca origine esse vocem non dubito, ἀπὸ τοῦ καίειν. Suidas: Καυσία, εἶδος πίλου Βαρβαρικοῦ. *Colerus.*

Urna] Urna est, quæ pro condendis defunctorum cineribus solebat adhiberi.

§ 5 *Campani autem*] Livius lib. IX. circa principium: Cum Aulus Posthumius et T. Veturius consules opem Luceriæ ferre vellent, inter furculas Caudinas inclusi sunt. Locus erat sylvis undique obsitus: nam saltus duo alti augusti sylvosique sunt, montibus arctis perpetuis inter se juncti; in medio campus est herbidus et aquosus, per quem medium iter est: sed antequam venias ad eum, intrandæ angustiæ sunt, et aut eadem, qua te insinuaveris, retro via repetenda est, aut, si ire porro pergas, per alium saltum arctiorem impeditioremque, evadendum. In eum campum via alia per cavam rupem cum Romani venissent, et in alias angustias ire pergerent, eas septas dejectu arborum saxorumque ingentium objacente mole invenerunt. tunc fraus hostilis apparuit, et in summo saltu præsidium conspicitur. In insidias præcipitati, cum evadere nullo modo possent, fœdam et ignominiosam deditionem accipere compulsi sunt, ut cum singulis vestimentis sub jugum missi abirent incolumes: qua conditione accepta, cum ante noctem Capuam pervenire possent, incerti de fide sociorum, et quod pudor præpediebat, circa viam, haud procul a Capua, omnium egena corpora humi prostraverunt. Quod ubi est Capuam nuntiatum, hac in eos humanitate usi sunt Campani, ut, sociorum justa miseratione commoti, deposita statim ingenita superbia, mitterent confestim insignia sua consulibus, fasces, lictores, arma, equos, vestimenta commeatusque militibus omnibus, et venientibus Capuam, cunctus Senatus populusque obviam egressus, justis omnibus hospitalibus, et publicis et privatis fungerentur officiis. Quam mentem si secundo Punico bello adversus Romanos servassent, Fulvius Flaccus consul secures suas Campanorum sanguine non cruentasset, ut illorum perfidiam vindicaret. De quo in cap. de Constantia largius dictum est. *Oliverius.*

Caudinas Furcas] Furcæ vel fauces Caudinæ a Caudio Samnitium oppido nomen accepere.

Jugum] Jugum tribus hastis fit, duabus humi defixis, superque eas una transversa ligata.

Quo animo, &c.] Contigit A. U. DXLII.

§ 6 *Facta, &c.*] Contigit A. U. DXXVII.

Inhumatum jacere] Laudavit etiam pro funere, si non magis Poëtica quam Historica fide ista scripsit Silius lib. x. ‘ Jamque Annibal unus Sat decoris laudator erat; fulgentia pingui Murice suspirans inicit velamina, et auro Intextam chlamydem, ac supremo affatur honore.’ Hunc locum Valerii non tacitus præteriit Plutarchus dum ait: Ταῦτα μὲν οὖν περὶ Κορνήλιον Νέπωτα καὶ Οὐαλήριον Μάξιμον ἱστορήκασι. Aliter narrare ait ibidem Livium et Cæsarem Augustum. *Coler.*

Annibal Tiberium Gracchum] Quo pacto Gracchus proditus hosti fuerit a Flavio Lucano ejus hospite, in capitulo de prodigiis ostendimus: nam cum majorem Lucaniæ partem, quæ ad Annibalem defecerat, virtute sua in potestatem pop. Romani redegisset, ad reliquam capiendam invitatus, ab hospite Flavio, cui jure veteris hospitii fidem non derogabat, in insidias deductus, et occisus est, de cujus funere duplex fama est. Alii enim tradunt in castris Romanis sepultum a suis, alii ab Annibale. Et ea vulgatior fama est. Tradunt in vestibulo Punicorum castrorum rogum instructum fuisse, armatum exercitum decurrisse cum tripudiis Hispanorum motibusque armorum et corporum, suæ cuique genti assuetis, ipsoque Annibale omni rerum verborumque honore exequias celebrante. Alii aliter tradunt, et dicunt imperatoris capite hostes tantummodo potitos ad Annibalem detulisse, et ab eo statim Carthalo missum, qui ad Cn. Cornelium quæstorem Romanum deferret; quæstorem deinde summis impensis exequias imperatoris in castris, celebrantibus cum exercitu Beneventanis, fecisse. *Oliverius.*

Annibal M. Marcellum] De M. Marcello quoque dictum est eodem capitulo. Cum inter bina castra, Punica atque Romana, tumulus sylvester esset, a neutris primo occupatus; quod Romani, qualis esset pars illa, quæ ad hostes vergeret, ignorarent: Annibal insidiis, quam castris aptiorem eum putabat: Romani in castris fremebant, occupandum eum locum esse, et castello firmandum, ne, si occupatus ab Annibale foret, velut in cervicibus hostem habercnt. Movit ea res Marcellum et Crispinum ejus collegam. Itaque cum paucis equitibus exploratum profecti, in insidias præcipitarunt, quæ paulo ante fuerant ab Annibale eo loco collocatæ; ubi Marcellus cum aliquot fortissimis viris in medio cæsus, collega vulneratus, filius quoque consulis graviter saucius, aliquot etiam capti fuerunt, sed paulo post Annibal Marcelli corpus inventum sepulturæ mandavit. Cicero in Catone Majore: ‘ M. Marcelli interitum nec crudelissimus quidem hostis honore sepulturæ carere passus est.’ *Oliver.* Contigit A. U. DXLV.

In agro Brutio] In Apulia, inquit Livius libro XXVII. *Corrad.*

Sagulo] Veste militari. Quæ omnia simul honoris causa in rogum conjiciebantur.

Corona] Quia sæpius victor evaserat: nam Marcellus ad Nolam primus Annibalem vinci posse docuit, et de illo sæpe victoriam in castra reportavit.

Lachrymis] Ut in Cæsare patuit erga Pompeium.

Arbitria statuentis] Dantis arbitrariam sententiam.

CAP. II. § 1 *Atque ut a publicis actis ordiar*] Cum annonæ caritas urbem incessisset, Senatus frumentatum in peregrinas regiones legatos dimisit: qui cum frumenti copiam advexissent, Cn. M. Coriolanus plebi semper infensus, censebat, non prius dividendum inter plebem esse frumentum, quam per secessionem usurpata jura restituissent patribus. Quamobrem ira plebis in exilium actus, ad Volscos profectus, paulo post bellum

intulit patriæ, quæ, cum gravi obsidione premeretur, nulla alia ratione, quam mulierum beneficio, liberari potuit, ut diximus in cap. de Miraculis, et latius dicturi sumus in cap. de Pietate. Quare Senatus, gratum animum gerens, multis honoribus matronas honestavit. *Oliver.* Contigit A. U. CCLXV.

Vetustisque aurium] Lipsius ad Taciti Annal. III. legit *crinium insignibus;* cui nondum subscribo. Inaures intelligit, quarum usus perantiquus, et haud dubie a Græcis. Dependebant margaritæ et uniones. Abusus postea mirus, et magna luxuria profluxit. De quo Plinius lib. IX. cap. 34. et lib. XI. cap. 37. Tertullianus de Cultu Fœminar. ‘ Serupulosa Deus auribus vulnera intulit; et tanti habuit vexationem operis sui, et cruciatus infantiæ tunc primum dolentis, ut ex illis ad ferrum nati corporis eicatricibus grana nescio quæ penderent.’ Similiter Cyprianus de habitu Virgin. ‘ Elenchos’ etiam appellabant. Glossæ veteres, *μαργαρίται μεγάλοι, Margaritæ elenchi.* Juvenalis, Censorius ille vates: ‘ et eum Auribus extensis magnos eommisit elenchos.’ Plinius ita deseribit: ‘ Elenchos appellant fastigiata longitudine, alabastrorum figura in pleniorem orbem desineutes. Hos digitis suspendere, et binos ac ternos auribus, fœminarum gloria est.’ *Coler.*

Aurium insignibus] Margaritis vel annulis ex auribus peudentibus, quæ et *inaures* dieuntur: nam *inaures* sunt aurium ornamenta.

Segmentis] Ornamentis. Nam *segmenta* dieuntur redimicula mulierum versicoloria, quibus utuntur ad capitis ornamentum. Sunt etiam qui dieant, *segmenta* esse fasciolas, quibus involvuntur infantes. Unde Juvenalis: ‘ Et segmentatis dormisset parvula cunis.’ *Segmenta* vero sunt fasciæ quibus eireundatur eaput, id est, redimicula mulierum nobilium. Inde segmentatus ornatus et instructus. *Segmentum* etiam dicitur monile, a eollo in pectus deseendens. Segmenta zonis quibusdam, quasi adornamentis, ornata: naui particulas eujusque materiæ abscissas præsegmina vocant. *Oliver.*

Cum enim a, &c.] Contigit A. U. DXLI.

Vestia Opidia] Liber Danielis, *Oppia.* Lavermannus, *Vestigia Opidia.* An seribendum, *Vestilia?* Vestiliæ eujusdam Romanæ mulieris meminit Plinius lib. VII. *Coler.*

Urbe illa oppressa] Contigit A. U. DXLIII.

§ 1 *Quid illa, &c.*] Contig. A. U. CCXCV.

2 *Quæ Nautio et Minutio Coss.*] Vulgo, *Quintio.* Perperam. Non enim eollegium hoe consulum eo sæculo reperitur. At in Campensi recte: *Nautio et Minutio.* Et in aliis exemplaribus ejusdem nominis remanent reliquiæ. Nam in Atrebatensi et Coloniensi, *Nunco,* in Wincheliano, *Nattio,* in aliis *Genutio* legitur, pro *C. Naucio.* Sed discrepat in historia Valerius a Livio et Dionysio, alios forte sequutus annales; hi enim triennio postea Tuseulanis datum auxilium tradunt, verum his Coss. juventutem ultro arma cepisse eoutra Sabinos scribit Livius. Quod etiam in Annalibus magistratuum suo loco annotavi. *Pigh. Nautio et Minutio Coss.*] Manuscriptus Dan. *Nautio et Minutio.* Nautius is fuit Sp. F. Sp. N. Rutilus. *Coler.*

3 *Æqui*] Italiæ populi Sabinis proximi, ad Orientem. De quibus Plinius lib. III.

4 *Magnum grati populi specimen in Q. &c.*] Minutium magistrum equitum Fabio Maximo Dictatori æquatum imperio fuisse, diximus in cap. de Constantia. Minutius igitur alternis eum Fabio diebus imperare volebat, vel, si etiam majora placerent intervalla, partitis temporibus alternis

summum jus et imperium esse, quod nequaquam e republica esse existimavit Fabius, ut milites sui in alterius potestate, et summa rerum in hominis temerarii manibus posita foret. Itaque partitis copiis castra diviserunt; quod Annibali duplex gaudium fuerat, qui Minucii temeritatem liberam factam esse videbat, et Fabii prudentiam viribus diminutam. Misit igitur milites quosdam ad tumultum capiendum, qui medius erat inter utraque castra, magis lacessendæ pugnæ, quam tumuli capiendi gratia; nam locaverat alios in insidiis, et conserto prælio, quum utrinque totis viribus certaretur, ex insidiis orti milites cum ingenti clamore tantum terrorem intulere Romanis, ut nec animus ad pugnam, nec ad fugam spes cuiquam superesset. Tum Fabius, audito paventium clamore, 'Non celerius, quam timui, deprehendit fortuna temeritatem, sed objurgandi non est tempus, sed laborantibus succurrendi.' Ita instructa acie de vertice montis in hostes impetum fecit, suos ab effusa fuga revocavit, aciem restituit, hostes profligavit, et victoriam prope partam ex eorum manibus extorsit, cives suos et Imperatorem partim a cæde, partim a captivitate liberavit. Pro cujus beneficii referenda gratia Minutius Fabium parentem semper appellavit; exercitus commilitones, quorum opera servati fuerant, patronos vocaverunt. Annibalem quoque ex acie discedentem dixisse ferunt: tandem eam nubem, quæ sederet in jugis montium, sollicitatam procellæ imbrem dedisse. *Oliver.* Contigit A. U. CCCCLXIV.

§ 4 *Fabio alteri etiam incolumi*] Non solum, inquit, mortuo Fabio, sed etiam vivo, secundi Punici belli tempore, populus se gratum exhibuit. Cum enim Dictator ille in Samnio contra Annibalem missus, more suo, bellum protraheret, ne reip. statum in discrimen sisteret, Minutius magister equitum, adolescens, fervore quodam mentis provectus, dixit, Fabium producere bellum, quo in eo magistratu diutius permaneret; qui, si sibi daretur potestas dimicandi, se paulo post Annibalem debellaturum asseveravit; et quod virtuti Fabii attribui debuerat, ipse Minutius ambitioni assignabat. Verba illa exercitus primo excepit, deinde ad Senatum delata sunt. Populus jam tædio affectus, quod Annibal tam diu in Italia versaretur, magistrum equitum Dictatori adæquavit. *Oliver. Fabio autem etiam incolumi*] Legendum, *Fabio alteri etiam incolumi.* Alioquin etiam Rulliano, cujus ante meminit, hæc adscribi videbuntur. *Pighius.*

In Samnio] In agro Larinati, inquit Livius. *Corrad.*

Jugo] Æquilibrio. *Jugo*] Onere gravi imperii.

Tam, &c.] Contigit A. U. DLII.

Quintius Terentius Culeo] Livius in fine secundi Punici belli: 'Carthaginienses,' inquit, 'longas naves, elephantos perfugas, fugitivos captivos, captivorum quatuor millia tradiderunt, inter quos Q. Terentius Culeo Senator fuit.' *Oliver.*

Pileum capite gerens] *Pileum gerere*, signum erat, fuisse libertate donatum; significabat enim se virtute Scipionis tempestatem servitutis evasisse. *Oliver.*

§ 6 *At Flaminini de Philippo*] Philippus rex Macedoniæ secundo Punico bello cum Carthaginiensibus consensit, et bellum Romanis intulit, ubi per varios casus multa Romanorum civium capita cepit, quæ deinde Q. Flaminini virtute et felicitate recuperata ejus triumphantis currum pileata sequi voluerunt, qui quidem triumphus non minus gloriosus ob superatos hostes, quam liberos cives Flaminino fuisse videtur. *Idem.*

De Philippo rege] Plutarchus de Nabide; sed male. Cum Valerio

sentit Livius, Eutropius lib. IV. cap. 1. Orosius lib. IV. cap. 18. *Coler.*

Duo millia civium Romanorum] Livius lib. XXXIV. non ponit numerum, sed Plutarchus in vita 1200. ait fuisse. *Corradus.*

§ 7 *Metellus vero Pius*] Hic ejus Metelli filius fuit, qui Jugurtham primus dare terga coëgit, ut diximus in cap. de Disciplina militari, et Numidicus dictus est; quippe, ut in cap. de Constantia diximus, maluit in exilium proficisci, quam in Saturnini leges jurare. Fuerunt autem Metelli viri clarissimi quatuor, Macedonicus, Numidicus, Creticus, et hic Pius, qui, adversus Sardonicum missus, illum bello superavit. *Oliver. Metellus vero Pius*] Plinius lib. VII. capite 43. et 44. Solinus cap. 7. Paterculus lib. II. *Coler.*

Quam alii victoriis cognomen assecutus] Non puto Q. Metellum victoriis aliquod cognomen assecutum fuisse, ut hic Valerius videtur dicere; sed Numidici patris per injuriam pulsi reditum continuis lachrymis et precibus efflagitando Pii cognomen meruit, velut etiam autor de Viris Illustr. cap. 63. scribit. Legendum igitur, ut in Campensi aliisque Manuscriptis habetur: *Tam clarum lachrymis, quam alii victoriis cognomen assecutus.* Pigh.

§ 8 *Nam C. &c.*] Contigit A. U. DCLI.

Adversus conditionem] Quia fœdus erat, ne Camertini possent Romana civitate donari. *Oliver. Adversus conditionem*] Fœdus illud Camertinum æquissimum et sanctissimum fuisse dicit Cicero. *Coler.*

§ 9 *C. Marii vestigia, &c.*] Pompeius Strabo, Magni Pompeii pater, bello civili, quod gestum est inter Marium et Syllam, partes Syllanas secutus est. A quo deinde Pompeius, vix decimum octavum natus annum, tribus legionibus acceptis, tantum ad victoriam momenti Syllæ tulisse dicitur, ut post id tempus semper illum Sylla fuerit veneratus. *Oliver.* Contigit anno urbis DCLXXVII.

Etiam privato] Sallust. Hist. III. 'Quibus de causis Sullam Dictatorem in victoria equo descendere, sibi uni assurgere de sella, caput aperire solitum.' *Coler.*

Syllam sui oblivisci] Suæ naturæ superbæ et ferocis.

§ 10 *Sit aliquis, &c.*] Contigit A. U. DCX.

Hirtii et Pansæ] Romani Consules, qui bello civili, quod adversus M. Antonium gerebatur, Cæsaris interfectores, Brutum et Cassium, persequebantur, dum forte Mutinæ obsiderentur, fortiter dimicantes ceciderant. *Oliver.*

Quorum laudem adjecta lege conditio auget magis quam extenuat] Quæ hæc conditio adjecta lege? frustra quæras. Scribe, *abjecta.* Hæc est mens Valeriana: Libitinarii, inquit, etsi lege et more abjectum ac vile id genus, tamen, &c. Sane in vilibus habiti semper: ideoque mox etiam appellat, *contemptum gregem.* Lipsius.

EXT. § 1 *Amiculo*] Genus vestimenti, ab amiciendo dictum.

Urbem et insulam] Πόλιν ἔρημον ei a Dario traditam, scribit Herodotus. Strabo vero ob Sylosontis sævitiam desertam fuisse auctor est. *Coler.*

Samiorum] Samus erat Τετράπολις, inter quas et urbs Samus, quæ postea a Romanis funditus delcta. Plinius lib. IV. cap. 12. et Strabo lib. X.

§ 2 *A Rhodiis*] Nam tempore quo Asiam occupavit, et M. Plocium, et C. Apuleium in vincula conjecit, omnesque Romanos in Asiæ partibus inventos trucidavit; Rhodios quoque invasit, a quibus aliquot navalibus prœliis superatus est, et Leonicus iste amicus captus. *Oliv.*

§ 3 *Liberalis populus, &c.*] Contigit A. U. DCXX.

Testamenti] Ita Velleius libro II. Orosius lib. V. cap. 6. Epitome Livi-

ana, lib. LVIII. Justinus lib. XXXVI. Strabo libro XIII. Florus lib. II. cap. 20. qui hanc hæreditatis additionem inusitatam et incognitam quandam felicitatem non dubitat appellare. *Coler.*

§ 4 *Cæterum nescio, &c.*] Satis constat Massanisam Numidarum regem varia fortuna regno pulsum, bello Punico secundo, Africani superioris beneficio in regnum fuisse restitutum, et victo Syphace, Cirtha oppido, et cæteris urbibus et agris, qui regni fuerant Syphacis, totius denique Numidiæ imperio fuisse donatum, consentiente ac etiam approbante Senatu. Deinde cum post fœdus cerneret illum avidiorem in imperio suo dilatando, legem ferri jussit, quæ Massanisæ ab imperio pop. Romani solutam libertatem tribueret: quo beneficio provocatus Massanisa, unum in terris populum Romanum præcipua fide, singularique benevolentia perpetuo coluit et observavit, adeo ut Hispano bello, quod imperatore Lucullo gerebatur, cum ipse quoque tam gravi et periculoso Carthaginiensium bello premeretur, auxilia tamen Romanis petentibus miserit, eoque propensius, quod Æmilianus Scipio ad ea petenda legatus venisset. Nam maluit in regni et salutis suæ discrimine versari, quam Romanis et Scipioni ingratus aliqua ex parte videri. Fuerat enim cum familia Scipionum et hospitalitatis et amicitiæ summo jure conjunctus, ut diximus. Unde Cicero in somnio Scipionis ita loquentem Scipionem inducit: ‘ Cum in Africam venissem, A. Manlio consule, ad quartam legionem tribunus, ut scitis, militum, nihil mihi potius fuit, quam ut Massanisam convenirem regem familiæ nostræ justis de causis amicissimum; ad quem cum veni, complexus me senex, collachrymavit, aliquantoque post suspexit in cœlum, et, Grates ago, inquit, summe Sol, vobisque reliqui cœlites, quod antequam ex hac vita migro, conspicio in regno meo et his tectis P. Cornelium Scipionem, cujus ego nomine ipso recreor. Itaque nunquam ex animo meo discedet illius optimi atque invictissimi viri memoria,’ &c. Idem ætate, quam ad centesimum extenderat annum, et valetudine pariter confectus, cum videret se non diutius superesse posse; Scipionem, qui tum sub Marco Manlio in Hispania militabat, per literas ab imperatore accivit, ut in ejus amplexu extremum spiritum suaque omnia reponeret. Sic enim se feliciter moriturum dicebat. Cujus fatis præcurrentibus adventum Scipionis, ut vult Valerius, (nam aliter sentit Cicero in libro de Somnio Scipionis, ut supra vidimus,) ei testamento reliquit rerum omnium suarum potestatem, et inter filios, quos ad quatuor et quinquaginta habuisse dicitur, dividendi regni arbitrium ita legavit, ut quicquid ille statuisset, immobile sanctumque foret. Mandavit insuper liberis et uxori, ut populum Romanum et Scipionum familiam perpetua fide et observantia prosequerentur. *Oliver.*

Beneficio enim Scipionis] Locus est mutilus, ut exemplar Cauchianum demonstrat, in quo sic: *Beneficio enim Scipionis, et Romanorum amicitia, et Persei Regis liberalitate auctus.* In aliis vero exemplaribus habetur, *Pernasi regni modo liberius.* Mendose utrobique; non enim Persei, sed Syphacis regno auctus Massanisa fuit. Quare legendum arbitror, *et perampli regni modo liberaliter auctus.* Pighius.

Romanorum amicitiæ] Liber Daniel. et Lavernii: *Romanorum amicitiæ et pervasi regni modo.* Varii etiam miris modis codices Pighii. Mihi arridet lectio, quam adscripsi, præ cæteris omnibus. Etenim quis Pighii correctionem toleret? aut illud admittat: *persuasu?* vel quis denique Per-

sei nomen huc loci intrusum non rideat? Persuadere vero Massanisæ, ut regnum acciperet quid opus fuit? *Pervasum* itaque *regnum* rectius dicetur, quod assiduis bellorum incursionibus penetratum et vexatum. Hinc in Jure nostro ' Pervasiones.' De qua voce jam olim ad Cassiodorum disseruit eruditissimus Fornerius. *Coler.*

2 *Fatis suis præcurrentibus*] Id est, præveniente morte. Dissentit a Cicerone, ut diximus.

Cap. III. § 1 *Urbis nostræ parentem Senatus*] De ingratitudine dicit populi Romani, quod Romulum Urbis suæ conditorem dilaceravit. Variæ sunt de Romuli morte sententiæ apud Scriptores. Alii enim dicunt illum post multas res gestas, præclaraque facinora, parta jam immortalitatis gloria, raptum fuisse, et, quod incredibile dictu, e mediis civium oculis evanuisse Nonis Quintilibus, nullum prorsus mortis suæ vestigium relinquentem. Alii, inter quos Livius, dicunt illum a nimbis e media concione raptum, cum ad recensendum exercitum in Capream paludem convenisset, ubi repente exorta tempestas cum tonitribus et ingenti ventorum fragore terram undique operuisset, Sol quoque, veluti nocte intempesta, penitus defecisset; atque eo spectaculo conversis inter se patribus, reliquam multitudinem aufugisse; sedata deinde procella, ubi ex tam turbido die serena lux rediit, regem nusquam apparuisse; famam deinde non obscure vulgatam de illo, a patribus infensis fuisse direptum. Alii non in Caprea palude, sed in Vulcani templo dilaceratum tradunt, cum forte Senatum coëgisset, de Republica consulturus, et ex patribus suam quemque regis partem in sinu elam abstulisse. Ad cujus rei tam atrocis suspicionem ex hominum mentibus omnino tollendam, curarunt patres, ut quidam Julius Proculus, Alba oriundus, genere, opibus, et dignitate primarius inter omnes, tum etiam cum rege, fide, benevolentia et affinitate conjunctus, in concionem descenderet, et jurejurando affirmaret Romulum descendenti sibi in forum occurrisse, forma longe augustiore humana, dixisseque in Deorum se numerum esse translatum, et jussisse nuntiare patribus populoque suo, ut rem militarem diligentissime colerent, quia nullæ opes tantæ futuræ essent, quæ illorum armis resistere possent; se vero progeniem suam propitio munere sospitaturum esse perpetuo. Cui vero dicunt miram fidem traditam esse ob conjunctam cum rege affinitatem, tum etiam ejusdem probitatem, et acceptum jusjurandum, et hoc modo depositam fuisse suspicionem, creditumque Romulum Deum esse, quem *Quirinum* appellantes, perpetuo coluerunt. *Oliver.* Contigit A. U. XXXVI.

§ 2 *Hunc, &c.*] Contig. A. U. CCCLXII.

Consentanea nostræ civitatis] Quia conveniens fuit, ut pœniteret.

Pœnitentia] Pœnitentia quodam modo pro peccato hic accipitur, hoc est, effectus pro causa, pœna pro commisso; nam non est pœnitentia, nisi præcesserit peccatum. *Badius.*

Virium Romanarum incrementum] Quia Capenates et Phaliscos adjecit imperio pop. Rom. et, quod omnium maximum fuit virtutum suarum opus, Veios, urbem ea tempestate potentissimam et imperii Romani æmulam, decem annos a Romanis obsessam eo tempore cepit, quo difficilior obsidentibus quam obsessis erat obsidio. *Oliv.*

Depeculator] Plutarchus illum dicit accusatum fuisse de spoliorum tyrannorum expilatione, quod fama esset portas quasdam æneas ex Hetruscis spoliis apud illum esse inventas. *Oliv.*

Ferreis sententiis] Rigidis, immuta-

bilibus. Sic *Ferrea Fata* apud Prudentium contra Symmach. lib. II. 'Quos ferrea fata cogunt ad facinus.' *Coler.*

Optimo juvene] Hinc igitur publico, hinc privato incommodo affectus, Ardeam in exilium profectus est. Hic tanta in patriam pietate fuisse dicitur, ut captis Veiis, cum magnam vel apud Deos ex tanta felicitate invidiam contraxisse videretur, Jovem optimum maximum cæterosque Deos precatus sit, ut si qua tantæ felicitatis ultio Romanis deberetur, eam totam in se unum converterent. Qua imprecatione facta, dicitur gravi casu in terram esse prolapsus. Quod illi fuit certissimum futuræ damnationis et exilii prodigium. *Oliv.*

Quindecim millia æris] Absens damnatus est quindecim assium millia, qui numerus ad argenti rationem conficit mille et quingentas drachmas. *Oliver.*

Priore adhuc querela vibrante] De ingratitudine loquitur populi Romani erga Scipionem Africanum superiorem; quam eo graviorem ostendit, quo plura illius merita in rempublicam et majora fuisse demonstrat. Namideo Scipionis laudes commemorat, ut indignitatem ipsam exaggeret et ingratitudinem quodammodo detestetur. Fuit autem, ut diximus, accusatus, quod Antiochensem prædam usurpasset, et a rege Antiocho pecuniam accepisset, ut conditionibus gratiosis et mollibus pax cum eo populi Romani nomine fieret. *Oliver.*

Vibrante] Translatio sumpta a telo, sive sagitta, quod, cum missum fuerit, vibratur, et antequam vibrare desierit, aliud telum mittitur. *Oliv.*

Africanus superior, &c.] Contigit A. U. DLI.

Africæ, &c.] Contigit A. U. DLI.

Vici eum ignobilis] Dissentit a Strabone Valer. Non enim vicum, sed oppidum Linternum dicit esse Strabo lib. v. in descriptione Campaniæ: 'Prope mare,' inquit, 'post Sinuessam Linternum est oppidum. Ubi prioris cognomento Scipionis Africani sepulchrum jacet: ibi enim extremam consumpsit ætatem, omissis propter aliquorum simultatem reipublicæ negotiis.' *Oliv. Vici ignobilis*] Videtur non civitas Linternum, sed Linternum Campaniæ vicus obscurus intelligi.

Desertæ paludis] Silius lib. VI. de Linterno, Scipionis nido: 'Hic dum stagnosi spectas templumque domosque Linterni.' *Coler.*

Voluntarii exsilii] Verba exeuntis ita Seneca concepit Epistol. 87. 'Nihil volo derogare legibus, nihil institutis: æquum inter omnes cives jus sit: utere sine me beneficio meo patria. Causa tibi libertatis fui, ero et argumentum. Exeo, si plus quam tibi expediet crevi.' *Colerus.*

Sepulchro suo inscribi jubendo] Sic enim testamento legaverat, ut sepulturæ suæ titulus ille inscriberetur: INGRATA. PATRIA. NE. OSSA. QVIDEM. MEA. HABEBIS. De ingratitudine ista alii alia sentiunt; ego vero nec maligna relatione insectandam, nec prorsus excusandam esse duco; neque enim civitatem illam gratam unquam dicere ausim, quæ præstantissimi viri simul et innocentissimi, tamque de se optime meriti, negligenter adeo et abjecte tulerit iguominiam, ut servatorem sui cedere ex urbe maluerit, quam paucorum furorem audaciamque reprimere; nec tam vituperare, quam vituperandam censerem, si ad eam injuriam inferendam tulisset manus: verum Senatus, ut auctores asseverant, Tiberio Graccho, Scipionibus opem ferenti adversus accusatores, gratias egit, et plebs, relictis tribunis accusatoribus, per omnia templa urbis Africanum secuta, facile declaravit, quanta benevolentia, quantoque honore dignum

censeret Scipionum nomen. Quid illud, quod amplissimos illi et prope divinos honores aliquando detulisse fertur, quos ille recipere non sustinuit, eum perpetuum consulem, Dictatoremque creare voluerint, cum statuas illi in comitio, in rostris, in curia, in Capitolio fieri decreverit; nonne grati animi signa sunt non obscura? Quod si ex talibus indiciis civium animi metiendi sunt, non tam ingrata civitas in abjicienda beneficiorum memoria, quam in tolerauda injuria lenis mollisque censenda erit. Pauci enim fuere, qui reliquis indignantibus tale facinus audendum putarunt. Sunt etiam qui putant nunquam Scipionem fuisse damnatum, sed gloriæ satietate captum constituisse procul a foro et ambitione quietam agere vitam: et hunc sibi locum quasi ad id aptum delegisse. Cæterum illud verosimilius est, Scipionem, ut erat magni et sapientis animi homo, inimicorum invidiam facile contemnentem cedere ex urbe maluisse, quam intestinis discordiis civitatem evertere. *Oliver.*

Ingrata patria] De sepulchro et exitu Scipionis varia tradidere scriptores. Alii Romæ mortuum relatum fuisse scribunt, et ad fidem hujus rei monumentum ad portam Capenam ei factum, et tres statuas superlocatas feruut; quarum duæ, P. et L. Scipionum dicantur esse, tertia Ennii Poëtæ. Huic sententiæ illud Ciceronis suffragari videtur: 'Charus,' inquit, 'Africano superiori fuit noster Ennius.' Et Plinius Nat. Hist. lib. IV. 'Prior,' inquit, 'Africanus Q. Ennii statuam sepulchro suo imponi jussit; clarum illud nomen, imo vere spolium ex tertia orbis parte raptum, in cinere supremo cum Poëtæ titulo legi.' Alii auctores sunt, inter quos et Valerius, et ea vulgatior fama est, Linterni Africanum mortuum, ibique sepultum, ut supra diximus; monumentum ei factum ac statuam suppositam, quam tempestate disjectam Livius se vidisse testatur. Proptcrea apud Cajetam in marmoreo sepulchro æneaque urna hæc scripta reperiuntur: 'Devicto Annibale, et capta Carthagine, et aucto Imperio, hoc cineres marmore lector habes: Cui non Europe, non obstitit Africa quondam, Respiceres hominem, quem brevis urna premit.' Periit autem Scipio LX. et I. suæ ætatis anno. *Oliv.*

Quid ista autem necessitate] Quia invitus de patria conquestus est.

Ultione] Quia hoc modo denegando patriæ suæ ossa, illam quodammodo ultus esse videtur, cum magna quidem modestia, qui non armis, non bello, non denique ulla vi injuriam vindicandam esse censuit, ut Coriolanus, ut Alcibiades, ut multi alii, qui patria pulsi, patriæ bellum intulerunt. *Oliv.*

Talia passo, &c.] Contigit A. U. DCXVI.

In carcerem duci] Cui judicio, tam impio tamque iniquo, Tib. Gracchus Scipionis inimicus, rei indignitate commotus, non dissimulanter intercessit, et L. Scipionem e lictorum manibus eripuit. *Oliv. Et in carcerem duci*] Non tamen ductus est, vetante id Tiberio Graccho, ut superius dictum est. *Badius.*

Raptorem] Respondet objectioni: Posset aliquis dicere, nihil est quod ingratitudinis populum Romanum accuses. Neque enim Scipioni fecit injuriam, sed innocens fuit. Nam ita est, inquit; nam in eo qui de ejus morte nullam in foro quæstionem habuit, injuriam Scipioni maximam fecit: nam passus est indignam et nefandam ejus cædem inultam. Varia suspicati sunt homines de morte ejus. Alii Carbonem, alii Sempronium uxorem, ut supra diximus, auctorem mortis fuisse crediderunt. *Oliv.*

Quis ignorat, &c.] Hic junioris Africani patruelis fuit, qui totius populi judicio optimus omnium judicatus est, quo tempore Deorum mater Pessi-

nunte Romam advecta est. Cum nondum in urbe templum illi dicatum esset, et ex oraculo Apollinis ab omnium optimo suscipienda foret, diu quæsitum est, quisnam in urbe tanto titulo dignus haberetur, ad hunc Scipionem summo omnium judicio ventum est, qui tantisper numen privato susciperet hospitio, donec illic publice templum constitueretur. Hic quoque Tiberii Gracchi seditiosissimi hominis furores repressit; nam illum leges agrarias contra Senatus auctoritatem, ut diximus, ferre molientem, cum multitudine bonorum impetu facto, subselliorum fragmentis occidit, multaque alia in rempubl. merita contulit. Illum tamen falso accusatum sub titulo legationis voluntarium in Asiam exilium sibi deligere coëgerunt. *Oliver.*

Qui pestifera, &c.] Contigit A. U. DCXX.

Faucibus apprehensam rempublicam] Ita opinor legendum esse. In Campensi legitur *apprensam;* quam vocem scioli imperite mutarunt in *oppressam.* Pigh.

Strangulari] Suffocari et extingui ab ea.

Iniquissimam] Quia tribunis agitabatur.

Titulo legationis] Ut tutus iret. Nam cum gravis plebi foret Tiberii mors, jamque vindicta adversus interfectores, et inprimis Nasicam, pararetur, sollicitus de salute Nasicæ, Senatus liberam sibi in Asiam legationem decrevit. Nasica, quanquam maximo sacerdotio esset alligatus, tamen Italiam deseruit, et in Asiam profectus, haud multo post circa Pergamum interiit. *Oliverius.*

Pergamum] Civitatem Asiæ. Est enim Pergamum, teste Strabone lib. XIII. Asiæ civitas admodum illustris, quæ diu sub Attalicis regibus fortunata fuit. Hanc præterfluit Caicus per campum qui Caicus appellatur. *Oliver.*

In eodem nomine versor] Hic P. Lentulus de gente Cornelia fuit, de qua Lentulus ille natus est, qui cum Catilina in rempubl. conjuraverat, et a Cicerone consule cum aliis conjuratis necari jussus est: nam ea causa in conjurationem venerat, quia se principem omnium futurum speraret, eo quod oraculum, tribus e gente Cornelia deberi remp. Romanam, et unum ex his se tertium esse existimabat, sed est opinione deceptus. Hic ergo Lentulus, de quo loquimur, primus C. Gracchi et Fulvii, qui per seditionem Aventinum cum armata manu occupaverant, impetum furoresque repressit, consule L. Opimio, cui summa potestas a Senatu data fuerat, ut caveret, ne quid detrimenti respublica caperet. Hic igitur pro republica a tanta seditione liberata id præmii recepit, ut paulo post sub specie legationis in exilium missus fuerit. *Oliv.*

In Aventino] Quo Gracchus et Fulvius ejus collega cum cæteris conjuratis se receperant. *Idem.*

Pia pugna] Quia pro salute reip.

Ahala vero, &c.] Fames urbem invaserat, vel malignitate temporum, quod anni fuissent segetibus adversi, vel negligentia plebis, quæ, concionum dulcedine capta, deserto agrorum cultu, coluerat urbem: (nam utrumque traditur:) Spurius Mœlius eques Rom. illis temporibus prædives rem utilem, pessimo exemplo, pejore consilio, est aggressus: nam frumento privata pecunia coëmpto, largitiones frumenti in populum fame laborantem facere instituit; ut hoc munere plebes sibi obnoxia facta honores demandaret; nec hoc contentus, de regno cœpit agitare; jamque conjuratio parabatur. Nam tela in ejus domum conferri, concionesque haberi, et non dubia de regno consilia: quod cum senatui nuntiatum esset, primo consules increpare, quod eas largitiones cœtusque in privata domo fieri per-

mitterent: deinde dictatorem dicendum censuit. Creatus est L. Q. Cincinnatus, qui C. Servilium Ahalam magistrum equitum dixit; qui missus a dictatore ad Mœlium, ut illum ad se duceret, cum venire recusasset, eum stricto gladio insecutus obtruncat; reversus deinde a dictatore, laudatur, quod rempubl. liberasset: verum paulo post damnatum Ahalam populus Romanus in exilium ire coëgit. Cicero in Catone Majore: 'Lucii Quinctii Cincinnati jussu magister equitum Servilius Ahala Spurium regnum affectantem occupatum interemit.' Autor de Viris Illustr. 'Quinctius Cincinnatus, deposita dictatura, ad agriculturam reversus, iterum post viginti annos dictator dictus Spurium Mælium regnum affectantem a Servilio Ahala magistro equitum occidi jussit, domum ejus solo adæquavit. Unde locus Æquimelium dicitur.' *Oliver. Ahala vero, &c.*] Lege sic: *Ahala vero, cum magister equitum.* Ipse enim magister equitum, non Spurius Mœlius erat. In Coloniensi vocatur *Habala.* Pigh.

§ 3 *Quo enim nimbo*] Q. hic Sextilius postulatus fuerat majestatis contra Syllam: Lucius Cæsar tunc Orator eximius in ea accusatione eum defendit; orta deinde inter Cinnam et Carbonem consules seditione pestifera pulsus ex urbe Cinna, cum paulo post Mario conjunctus urbem cepisset, inimicos graviter ultus est: quorum alios in urbe trucidavit, alios in tabella proscriptos exposuit, inter quos C. Cæsar Orator, qui Tarquinios in Hetruriam fugiens, ad Sextilium veterem clientem suum divertit; apud quem tutam salutem suam fore sperabat, cujus ipse salutem aliquando protexisset. Ille vero contra ingratissimus et impius homo hospitem perdidit. *Oliver. Quo enim nimbo, qua procella verborum*] *Nimbum verborum* nescio an quis dixerit. Malo itaque legere ut est in Atrebatensi, *Quo enim Iambo, qua procella verborum.* Nam ἀπὸ τοῦ ἰαμβίζειν dicitur, id est, a proscindendo. Horatius, 'Archilochum proprio rabies armavit Iambo.' *Pighius. Nimbo*] Pighius *Iambo* correxit. At nihil ego mutarim. Ecquis enim vel in medio Latio erubescat dicere *nimbum ac procellam verborum?* Coler.

C. Cæsarem] Hic est Cæsar, cujus meminit Cicero in libro de Oratore, et illum introducit de arte disputantem. *Oliv. C. Cæsarem*] Sic eum Manuscripti codices appellant. Recte; fuit enim C. Cæsar orator a cliente suo proditus, et in villa occisus, cum ædilis curulis tantum fuisset: frater L. Cæsar consularis et censorius ad bustum Varii occisus est, ut idem noster lib. IX. cap. 2. asserit: utriusque capita C. Marius victor in rostris exponi jussit, ut Cicero de Oratore tertio, et Appianus civil. primo. *Pigh.*

Tarquiniensi] Et ita in Hetruria.

Truculento victori] Videlicet Cinnæ.

Metu mortis] Quia in tabella proscriptorum ascribuntur generali clausula omnes qui proscriptos celaverint, protexerint, aut quavis ope juverint. *Badius.*

§ 4 *Sed ut ad alium*] M. Tullius Cicero Popilium Lænatem defendit parricidii reum, ut vult Plutarchus in Vita Ciceronis. Octavianus Cæsar pacem et fœdus cum Antonio et Lepido fecit, ita ut hi triumviri rei constituendæ per quinquennium essent, et suos quisque inimicos proscriberet. In qua proscriptione CXX. Senatorum nomina fuerunt, reliqui fuerunt equestris ordinis viri. Ex plebe pauci admodum: nam ad CCC. cives proscripti sunt. Inter hos igitur Lucius Cæsar avunculus Antonii, et Paulus Lepidus, M. Lepidi frater, et Cicero noster proscripti sunt, et a Popilio Lænate occisi. Dicitur Octavianus diu ac multum restitisse, ne Cicero in pro-

scriptorum numero esset, adductus verecundia, quod eum patrem appellare consueverat, et quod ejus ope ad id potentiæ pervenisset; sed victus tandem obstinata nimis Antonii voluntate, qui Cicceronem præ cæteris unum deposcebat, propter Philippicas in eum scriptas. Unde Juvenalis: 'Antoni gladios potuit contemnere, si sic Omnia dixisset.' Ergo cedere coactus est Cicero; ubi intellexit quæ facta erant, una cum Quinto fratre ad Brutum in Macedoniam ire constituit; frater vero qui mœrore confectus non se satis viatici sumpsisse putabat, domum reversus, ut accepta pecunia Ciceronem consequeretur, proditus a servis, una eum filio interfectus est. Cicero vero dum ad navem in lectica deferretur, a satellitibus Antonianis, quos Popilius ille ducebat, quem, ut diximus, Cicero in judicio defenderat, in itinere interceptus est, haud procul a portu Cajetæ, qui Popilio, jugulum ejus poscenti, cum barbam dextra prius divulsisset, fortis et intrepidus porrexit. Juvenalis tamen dicit non caput solum, sed etiam manum abscissam fuisse Ciceroni. Dicit enim in Satyra x. 'Ingenio manus est et cervix cæsa, nec unquam Sanguine causidici maduerunt rostra pusilli.' Brutus vero, audita Ciceronis morte, C. Antonium, M. Antonii fratrem, quem captivum habebat, Ciceroni filio ad vindictam concessit. *Oliver.*

Picenæ] Regio Italiæ trans Apenninum, ab ipsis montibus usque ad mare Adriaticum extensa, inter Æsin et Leastrum fluvios, teste Strabone lib. v.

M. Cœlii] Qui amantissimus Ciceronis erat.

Hic Popilius] Sic et reliqui. Solus Plutarchus homicidium hoc Herennio centurioni adtribuit. *Coler.*

Cajetam] Est hæc urbs non longe a Bajano sinu.

Dextram] Ideo dextram amputatam ad Antonium attulit, quod ea Philippicas scripserat. Antonius caput et dextram pro rostris affigi jussit. *Bad.*

Tanquam opimis spoliis] Tanquam dux ducem cecidisset.

§ 5 *Quo te nunc modo, &c.*] Pompeius Strabo, Magni Pompeii pater, Latino bello dux exercitus, præter alia oppida cepit et Aseulum, atque diripuit. Deinde post aliquot annos, eo mortuo, Pompeius accusatus est peculatus, eo quod expendendo sibi aliquid usurpasset pater. Afferebant aliquos libellos, qui missi fuerant domum Strabonis. In eo judicio a Cn. Carbone defensus est; et ipse pariter adeo perspicax, et præter ætatem promptus visus est, ut inde gloriam benevolentiamque multam reportaret. Postea vero, cum Sylla rempubl. occupasset, Pompeium adversus Carbonem, qui classe Siciliam occupaverat, cum exercitu misit; quem superatum, cum se Pompeio victori supplex subjiceret, dicitur Pompeius eum ingrate nimis et crudeliter tractasse; nam illum victum produxit in medium, et pro tribunali sedens, damnavit; damnatum deinde ad necem pertractum interfici jussit. Dicitur iste Carbo cum ad necem duceretur, ut ensem strictum imminere vidit, cupiditate vitæ commotum, locum et horam perbrevem orasse, tantisper dum exoneraret ventrem. De hoc Carbone Cicero in Epistolis Familiaribus lib. IX. Epistola quæ incipit: 'Tandem infamia.' 'Cognoscimus,' inquit, 'Cn. Carbonem, et fratrem ejus Scurram, quid his improbius?' Et paulo post: 'Hoc qui a Pompeio nostro interfectus est, nemo improbior meo judicio fuit.' *Oliver.*

Tam ingrato facto] Nam si occidendo Carbonem tuas vires auxisses, tolerandum esset.

Ext. § 1 *Carthaginienses*] Cum Annibal tot victoriis patriam illustrasset, tamen illum et Romanis accusarunt, tanquam violati fœderis

auctorem, et in exilium ire coëgerunt. Sunt etiam qui dicunt, cum Annibal se in vicum suum recepisset, Carthaginienses, sumptis armis, cum petere voluisse ad necem. Quod ubi intellexit Annibal, confugit in Asiam ad Antiochum, cui se tantopere insinuavit, ut hospitaliter honorificeque susceptus, in omnibus publicis et privatis consiliis adhiberetur; qui non prius destitit, quam regem impulit, ut Romanis bellum inferret. Cicero in Orat. XIII. circa finem: 'Quis Carthaginiensium pluris fuit Annibale, consilio, virtute, rebus gestis? qui unus cum populo Romano tot annos de imperio, de gloria decertavit. Hunc sui cives de civitate ejecerunt.' *Oliver.*

§ 2 *Lycurgo*] Rempubl. Lacedæmoniorum hic ita constituit, ut nulla melior, nulla sanctior, quoad Lycurgi legibus obtemperavit, in tota Græcia posset inveniri; tamen in hunc virum Lacedæmonii adeo ingrati fuerunt, ut illum sæpe injuriis lacessierint, atque in primis locupletes, qui ejus leges graviter ferentes, pulsatum a foro sæpe perturbaverint, et illi oculum eruerint; quas quidem injurias leni tulisse animo dicitur, adeo, ut etiam effossorem oculi perpetuo dilexerit, sibique ministrum fecerit, et ex improbo ac temerario viro exactissimum et continentissimum reddiderit. Cum igitur Lacedæmonii conquererentur, quod leges illæ duræ nimium essent et immites, Lycurgus simulavit eas se velle mutare; consulto tamen prius oraculo, neque enim absque Dei consilio se quicquam facturum esse dicebat. Cum igitur Delphos ire constituisset, advocata concione, cives omnes jurejurando adegit, servaturos inviolatas, quoad rediret in patriam. Profectus deinde, cum accepisset ab oraculo pias sanctasque leges et nullo modo permutandas; sed civitatem illam fore clarissimam, quoad Lycurgi legibus uteretur; Vaticinium scripsit, et Spartam misit. Deinde, ne sacramento solveretur civitas, in Cretam proficiscitur, ibique perpetuum egit exilium, ac moriens jussit in mare spargi cineres suos, ne, si forte in patriam reportarentur, rediisse crederetur, et sic jurejurando civitas libera foret. *Oliver.*

Utiliorem virum] De hoc multa Plutarchus, Herodotus, Dionysius, Justinus lib. III. et XVIII. Strabo lib. VIII. et X. Tertullianus, Clemens Alexandrinus, Augustinus lib. II. cap. 16. Velleio quidem Paterculo est Disciplinæ convenientissimæ vir, id est, utilissimæ. Unde et Valerius ait ejus leges salutariter excogitatas esse. Non immerito igitur hic Σωτὴρ civium suorum dictus: sicut Aristides δίκαιος, Epaminondas θεὸς, teste Epicteto. *Coler.*

Apollo Pythius] Pythonis serpentis interemptor, cujus pelle tripodes in templo Delphico tectæ erant. *Badius.*

Sinceritas] Nam pic semper vixit, et avunculo fidem summam servavit.

Constantissimus] Perseverantissimus; exilium enim elegit, ne leges, quæ patriæ salubres erant, tolli possent. *Oliver.*

Privatus oculo] Servius aliter; scribit enim ob injuriam vitibus sive Baccho inlatam a Jove eluscatum esse. Sed isthæc fabulæ sint. *Colerus.*

§ 3 *Ille vicatim dispersos cives suos in unam urbem contraxit*] In veteribus est, *ille locatim.* Neutra vox ad verum, et facile ex hac inconstantia odoror suppositas illas pro germana ista, *pagatim.* Athenienses enim ante Thesea in pagis habitarunt: ita Plutarchus. Et clarissime Livius lib. XXXI. 'Delubra sibi fuisse,' (Athenienses loquitur) 'quæ quondam pagatim habitantes, in parvis illis castellis vicisque consecrarint.' Idem de iisdem: 'Templa Deum, quæ pagatim sacrata habebant.' *Lipsius.*

Idem sæva] Cum Androgeum athle-

tam fortissimum, regis Minois filium, Athenienses per invidiam e turri præcipitassent, quod omnes in agonibus superasset; Minos Ægeo, Thesei patri, tunc regnanti, bellum intulit, et Athenienses longa obsidione pressos pacem petere coëgit, quam duris conditionibus a Minoë tandem acceperunt; ut septena quotannis corpora natorum Minotauro devoranda, secundum fabulas, re autem vera, in servitutem mitterent, quæ in Labyrintho servabantur. Erat autem Minotaurus Imperator; qui, cum in agonibus omnes superaret, ejusmodi pueri victoriæ præmium dabantur, in quos sævissimum fuisse constat, ut inde fictum sit a Minotauro fuisse devoratos, qui cum sorte deligerentur, tertio anno sors evenit Theseo, qui beneficio Ariadnes, quæ illius pulchritudine capta docuit iter filo regere, periculum evasit, et patriam ab eo tributo et servitute liberavit. Ovidius: 'Jam lamentabile Athenæ Pendere desierant Thesea laude tributum.' *Oliver.*

Idem effrænatam, &c.] Sicut apud Statium legimus, quum Creon rex Thebanorum prohiberet Græcorum cadavera, quæ in bello Etheoclis et Pollinicis pugnando ceciderant, sepulturæ demandari, uxores et liberi mortuorum ad Thescum confugerunt, qui quum, legatis missis, benigne impetrare non potuisset, Thebanis bellum intulit, quibus victis, corpora suis omnibus sepelienda tradidit. *Idem.*

Idem opem, &c.] Cum tyrannos, latrones, et monstra ex terris multa subegisset Hercules, ob fortia facta maximam invidiam liberis suis reliquit: nam qui fuerant ab illo injuria affecti filios ejus, post mortem, insequebantur; qui cum præsidium tutum non invenirent, Athenas, ad Aram Misericordiæ, quam Theseus constituerat, se contulerunt, et ibi salvi ab omni injuria fuere. Nam Athenis aram Misericordiæ Theseus consecravit, quem locum Asylum appellavit, eo quod nemo inde abstrahi posset: Romulus deinde, Thesenm imitatus, Romæ idem aperuit. Sunt tamen qui dicant Asylum Athenis condidisse filios Herculis. Cujus sententiæ Statius est, qui ait: 'Fama est defessos acie post busta paterni Numinis Herculei sedem fundasse nepotes: Sic sacrasse loco commune animantibus ægris Confugium.' *Oliver.*

Et quicquid ubique monstri aut sceleris fuit, &c.] Sicut Marathonium et Cretensem Taurum, in Epidauro Periphetem, quem clavatum dicebant, in Isthmo Sinnin, qui se in varias figuras vertebat: haud longe a Megara Scironem latronem in monte Cæo, quem ille occupaverat, et illac transeuntes omnes cogebat sibi in præcipiti rupe sedenti pedes osculari, quos ad osculum inclinatos, elato pede, per anfractas rupes detrudebat in profundam vallem. Theseus cum ad hunc venisset, simulavit se velle pedes osculari, et illum pedibus captum dejecit. In Peloponneso Sinnin eo genere mortis affecit, quo ipse hospites et viatores afficere solitus fuerat; nam cum fortissimus esset, arbores immensæ magnitudinis flectebat in terram, et captos homines illarum verticibus alligabat, deinde, tanquam funda, illos immittebat; jacti in multas partes scindebantur. Hunc alii Pityocamptem appellatum fuisse dicunt a flectendis arboribus. Procrusten quoque interfecit, qui lecticas habebat humana statura breviores, in quibus susceptos hospites collocabat, et illos extendi jubebat, et quicquid extra lecticas eminebat, totum amputabat. *Idem.*

Scyros] In quam Insulam cum divertisset, post exilium a patria iudictum, Lycomedes ejus Insulæ princeps illum de rupe præcipitavit. Insula est in mari Ægeo posita, de qua Strabo lib. IX. mentionem fecit,

et cam multis inuominatis insulis et urbibus omnium clarissimam esse dicit, propter Lycomedis cum Achille affinitatem, et Achillis filium Neoptolemum ibi procreatum et enutritum. Ovidius Met. VII. de Theseo: 'Te, maxime Theseu, Mirata est Marathon Cretæi sanguine Tauri; Quodque suam securus arat Cremyona colonus, Munus opusque tuum est: tellus Epidauria per te Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem: Vidit et immitem Cephisias ora Procrustem: Cercyonis letum vidit Cerealis Eleusis: Occidit ille Scinis magnis male viribus usus, Qui poterat curvare trabes, et agebat ab alto Ad terram late sparsuras corpora pinus. Tutus ad Alcathoën, Lelegeia mœnia, limes Composito Scirone patet, sparsisque latronis Terra negat sedem, sedem negat ossibus unda; Quæ jactata diu fertur durasse vetustas In scopulos: scopulis nomen Scironis inhæret.' *Oliver.*

Jam Solon, &c.] Solon cur exulaverit, hæc est historia: Simulavit navigandi causam, ut diversos hominum mores videret; sed voluntarium fuit exilium, quod cives sentiebat legibus, quas tulerat, vehementer offensos. Pisistratum etiam, propinquum suum, cum sibi tyrannidem parare intelligeret, quantum in se fuit, prohibuit; nam convocata concione profectus in publicum, lorica armatus et clypeo, Pisistrati insidias, et impium conatum, aperuit; neque id solum, verum etiam se juvare paratum, ac pro libertate pugnaturum asseveravit. Viri, inquit, Athenienses, aliis quidem sapientior, aliis vero fortior sum. Sapientior illis qui Pisistratum istum non animadvertunt; fortior his, qui sciunt illum, sed metu reticent. Senatus vero, quod Pisistrato studeret, illum insanire proclamabat. At ille, Meam, inquit, insaniam civibus breve tempus ostendet, cum veritas in lucem venerit; jam vero Pisistrato rerum potito minime obtemperans, ante curiam arma deposuit, dicensque illud: O patria, tibi equidem verbo et opera auxiliatus sum. Deinde in Ægyptum navigavit, atque inde in Cyprum profectus, postremo ad Crœsum pervenit. Obiit autem in Cypro LXXX. ætatis suæ anno, hoc suis mandans, ut Salamina ejus ossa transferrent, atque in cinerem soluta per provinciam disseminarent. Celeberrimum est ejus hoc factum: cum de proprietate Salaminæ ipsius patriæ, inter Athenienses et Megarenses ferme usque ad interitum dimicatum esset, multisque cladibus acceptis, capitale esse cœpisset, si quis legem de vindicanda ferre auderet; sollicitus Solon, ne vel tacendo parum reipubl. consuleret, vel consulendo sibi noceret, subito dementiam simulat; cujus venia quæ prohibebatur non modo dicturus, sed etiam facturus erat. Deformis ore habituque vecordium evolat, factoque concursu hominum, quo magis consilium simulet, versibus sibi insolitis per præconem suadere cœpit, quod vetabatur, omniumque animos ira incendit, ut adversus Megarenses bellum extemplo decerneretur, insulaque, devictis hostibus, Atheniensium fieret. *Oliver.*

Salamina] Salamin, et Salamis, et Salamina declinatur. Hæc insula in Euboico mari posita, in qua Telamon Ajacis et Teucri pater regnavit. Quamvis et Salamina dicatur civitas in Cypro, condita a Teucro postquam a patre regno pulsus, quod in patriam sine fratre rediisset, profugit in Cyprum. Cujus meminit Horatius in primo Carminum: 'Nil desperandum Teucro duce, et auspice Teucro: Certus enim promisit Apollo, Ambiguam tellure nova Salamina futuram.' Hæc autem insula fuit inter Athenienses et Megarenses, quam utrique sibi vendicabant. *Oliver.*

Bene egissent Athenienses] Miltia-

des Atheniensis, rerum gestarum gloria insignis, pro republica Atheniensi multa et præclara facinora edidit; atque illud maximum, quod Artaphernem et Dathim, Darii regis Persarum præfectos, qui cum ducentis millibus peditum, decem millibus equitum in totius Græciæ, ac in primis Athenarum, venerant excidium, cum parvis admodum copiis, utpote decem millibus armatorum, apud Marathonem fluvium superavit: in cujus rei memoriam porticus Athenis constructa, et in ea tota historia depicta fuit, referta quoque aliarum rerum et scientiæ pictura, quæ Stoa porticus dicta. Unde Stoici postea nominati sunt. Frontinus de Miltiade libro IV. 'Miltiades,' inquit, 'cum ingentem Persarum multitudinem apud Marathona fudisset, Athenienses, circa gratulationem morantes, compulit, ut festinarent ad opem urbi ferendam, quam Persarum classis petebat, cumque præcurrissent implessentque mœnia armatis, Persæ rati ingentem esse numerum Atheniensium, et alio milite apud Marathona pugnatum, alium pro muris suis opponi, circumactis extemplo navibus Asiam repetierunt.' Fuit autem hæc victoria, teste A. Gellio, anno ab urbe condita CC. et LX. Hic igitur Miltiades, post tantam victoriam accusatus, quod Pharon Insulam capere noluisset, vel, ut Justinus tradit, ob crimen peculatus, quod rempublicam expilasset, primo capitali, deinde mutata sententia, pecuniaria pœna damnatus est; quam cum exsolvere non posset, erant enim quinquaginta talenta, quum primum in patriam rediit, in vincula conjecerunt, ubi cum haud ita multo post esset morte consumptus, ejus corpus insepultum esse voluerunt, donec filius, pietate motus, se pro patre carcerem subiturum ultro promisit. Qui paulo post interrogatus a populo, an id libenter fecisset, quod patris pœnas adiisset; cum libentissime se id fecisse respondisset, ut pater sepulturæ mandaretur, carcere liberatus est, ut quidam dicunt; alii vero, quibus magis credendum est, dicunt Calliam quendam, non tam generosum, quam pecuniosum virum, pro eo pecuniam exsolvisse, impetrato sororis ejus Elpinicis matrimonio. *Oliver.*

Post trecenta millia Persarum] Justinus ducenta millia barbarorum in ea pugna cecidisse scribit. Herodotus: Κατὰ ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἄνδρας. Videtur sane hic myriadum numerum omisisse. *Coler.*

Marathone] Apud Marathona civitatem Atticæ regionis.

Ut puto hactenus sævire adversus optime meritum abunde duxerunt] Ita vulgo. Falsa atque imperfecta est sententia, sed aliquanto melior in Susian. et Pulmann. *Sed, ut puto, hactenus sævire adversus optime meritum, satis abunde duxerunt.* Constabit omnino, si per negationem finiatur, altero adverbio, quod superfluum est, abjecto; sic, *Sed, ut puto, hactenus sævire adversus optime meritum, abunde non duxerunt.* Pigh.

Hanc hæreditatem paternam, &c. se sortitum] Optime vetus et ex veteri formula, *Solam se crevisse.* Hereditatem cernere pernota jam et notata aliis dictio. *Lipsius.*

Aristides etiam] Mos erat apud Athenienses, ut qui virtute sua maximas opes in urbe consecutus esset, in exilium per decem annos mitteretur, ne ille opibus elatus factiones in urbe moveret. Hac lege, quæ ostracismus dicebatur, duo præstantissimi duces relegati sunt: Aristides, qui nimium justus esse videbatur, adeo ut justi cognomen impositum ei fuerit; Themistocles, qui virtute sua patriam ex manibus hostium sæpe liberavit. Sed præcipue cum Xerxes in Europam cum tota ferme Asia transiit, quem Themistocles consilio suo cum centum navibus apud Salamina superavit. Quibus fusis, Aris-

tides servandæ prædæ Græcis præpositus, continentiæ et integritatis opinionem, quam de se maximam concitaverat, omnibus consummavit. Nam cum argenti et auri vis passim et vestimentorum omnis generis esset in tabernaculis, quibus barbaros nudaverant, nec ipse contrectare quippiam voluit, nec, ut ab aliis attingeretur, passus est. Paulo post urbis principatum consecutus, cum omnis virtutis, tum maxime æquitatis ac justitiæ apud populum periculum fecit, ita ut omnium consensu justi cognomen sit assecutus: ex quo sibi non minorem gratiam et authoritatem, quam odium et invidiam contraxit. Nam Themistocles ejus æmulus et gravis adversarius sermonem jactabat in vulgus, Aristidem hac sua judiciaria consuetudine et forensi potestate, clam sublatis judiciis sine stipatoribus, sibi regnum comparasse. Quibus verbis commota civitas, Aristidem, non affectati regni, ut præ se ferebant, sed gloriæ ejus invidia, ostracismo in exilium relegarunt. Erat autem ostracismus non improbitatis castigatio, sed ad honestandum facinus elatioris et gravioris potestatis moderatio, pœna in decem annos data. Fiebat autem ostracismus hoc modo: Ostraca, id est, calculi, et testæ viritim in concilio dabantur, et in eis quisque quem ex urbe cedere vellent, literis indicabant, quos postea in unum fori locum cancellis circumseptum deferebant. Magistratus vero, quibus dabatur negotium illud publicum, universos simul recensebant, qui nisi sex millium numerum excessissent, nihil confectum erat. Postea, uniuscujusque calculis sepositis, cum quem pluribus sententiis damnatum cognoscerent, decem annos extorrem fore declarabant, ea tamen conditione, ut fructus suos capere liberum sibi relinqueretur. In eo igitur judicio Aristides, cum multitudinis adversus se concitatæ studium admiraretur, quæsivit unum ab eo, quem in exilium mittere statuissent, an mali quicquam perpessi essent; cui nihil sibi mali factum, nec a se virum cognitum esse; sed moleste ferre dixerunt, quod omnibus in locis hunc ipsum justum audirent. Quod cum accepisset Aristides, nihil locutus est illis, sed urbe cedens, et manus ad cœlum tendens, non, sicut Achilles Græcis iratus, mala imprecatus est; sed ut Atheniensibus quæcunque vellent sibi bene, fauste, feliciterque evenirent, ut Aristides nunquam sibi veniret in mentem. *Oliver.*

Totius Græciæ justitia] Cum ad conferendas in bellum pecunias totius Græciæ census constituendus esset, populi universi Aristidem ab Atheniensibus petierunt, ut eo authore et censore singulis civitatibus justus census describeretur. Quid illud? quod cum in exilium ejectus fuit, Themistocles inimicus ejus acerrimus, utpote qui factione sua Aristidem ejecerat, cum referendi maleficii et sumendæ ultionis occasio maxima sibi foret oblata, sic in officio et decore permansit, ut nec accusationis conscius, nec damnationis particeps esse voluerit, nec re, nec verbo quicquam fecerit, unde ex afflictis inimici sui rebus voluptatem capere videretur. *Oliver.*

Continentiæ specimen] Constat hunc in magna paupertate vixisse, adeo ut Callias ejus propinquus, et omnium Atheniensium ferme ditissimus, accusatus fuerit, quod Aristidem pateretur fame plerumque laborare; quem judices damnassent, nisi dixisset Aristides se longe magis inopia, quam Calliam maximis opibus gloriari, quia complures videret, qui divitias, quibus abundant, in usus vel turpes, vel inhonestos collocent, qui vero paupertatem generosissime ferant, paucissimos esse. Hunc adeo pauperem fuisse dicit Frontinus, ut

ne tantum quidem pecuniæ illi post mortem superesset, quæ sufficeret in dotem filiarum; quas publice dotavit Senatus Atheniensis, post amplissimaram rerum administrationem illo in summa paupertate defuncto. *Oliver.*

Patria excedere] Plutarchus, Probus, Cicero pro Sexto, Tusc. lib. v. Offic. lib. III. Justinus lib. II. Musonius apud Stobæum περὶ ξένης. *Coler.*

Themistocles, &c.] Hic, ut diximus, cum Xerxes terra marique bellum universæ Græciæ cum tantis copiis inferret, quantas nec antea, nec postea quisquam habuit, non solum patriæ et totius Græciæ salutem protexit consilio et calliditate sua, verum etiam totius Europæ. Nam cum maxime Athenienses peti dicerentur, ob pugnam, scilicet Marathoniam, in qua Persæ turpiter debellati fuerant, et ipsi Delphos consultum Apollinem de rebus suis misissent; respondit Apollo, ut se mœnibus ligneis munirent: quod cum nemo intelligeret, solus Themistocles interpretatus est, et persuasit omnibus, consilium esse Apollinis, ut in naves se suaque conferrent; quod ita fuisse compertum est; nam sic quoque se componentibus, Xerxem sua virtute Themistocles navali prælio debellavit, et ex Europa discedere tanta calliditate et artificio curavit, ut a Themistocle conservatum magis, quam superatum se fuisse existimaret, multaque alia præclara fecit, et inprimis eversa patriæ mœnia, invitis Lacedæmoniis, restituit et renovavit. Quibus rebus populum Atheniensem clarum et Græciæ principem reddidit, et tamen ab ingrata patria in exilium ad ipsum Xerxem, quem paulo ante vicerat, ire coactus est. Legitur in Oratione Demosthenis: ‘ Themistocles Xerxem decies centenis millibus militum elatum, quatuor millium et ducentarum navium numero terribilem, exigua rate fugere coëgit.’ *Oliver.*

Phocion vero, &c.] Phocion cur patria sepultura caruit? Erant eo tempore Athenis duæ factiones: quarum una populi causam agebat, altera optimatum: in hac erat Phocion et Demetrius Phalereus. Harum utraque Macedonum patrocinio nitebatur. Nam populares Polyperchonti favebant, optimates cum Cassandro sentiebant: interim a Polyperchonte Cassander Macedonia pulsus est: quo facto, populus Atheniensis superior factus, statim duces adversæ factionis capitis damnatos patria pepulit: in his Phocionem et Demetrium Phalereum, de eaque re legatos ad Polyperchontem misit, qui ab eo peterent ut sua decreta confirmaret. Huc eodem profectus est Phocion; quo ut venit, causam apud Philippum regem verbo, re autem ipsa, apud Polyperchontem jussus est dicere; namque is tum regiis rebus præerat. Hic cum ab Agnonide accusatus esset quod Pyræum Nicanori prodidisset, et consimili sententia in custodiam conjectus, Athenas deductus est, ut ibi de eo legibus fieret judicium. Huc ubi perventum est, cum propter ætatem pedibus ire non valeret, vehiculoque portaretur, magni concursus facti sunt; cum alii veteris famæ reminiscentes, commiserarentur, plurimi vero exacuerentur propter proditionis suspicionem, maxime quia adversus populi commoda in senectute stetisset. Qua de re non perorandi quidem ei est data facultas et dicendi causam. inde judiciis legitimis damnatus traditus undecimviris, quibus ad supplicium more Atheniensium publice damnati tradi solent. Hic cum ad mortem duceretur, obvius ei fuit Emphyletus, quo familiariter fuerat usus: is cum lachrymans dixisset: O quam indigna perpeteris Phocion! At non inopinata inquit; hunc enim exitum plerique clari viri Atheniensium habuerunt. In hunc tantum fuit odium multitudinis, ut nemo sit

ausus liber eum sepelire; itaque a suis est sepultus. Ita Probus. *Oliver.*

Quæ ad pariendum honorem potentissimæ judicantur, clementia et liberalitate instructissimus] Ita vulgo. In Campensi et Atrebat. *ad pariendum hominem.* In Pulmanniano, et Susiano, *ad pariendum hominum genus*, mendose. Sed in Winchel. legitur, *ad patiendum hominem.* Hinc puto restitui posse, *ad pacandum hominem.* Deinde, pro *clementia et liberalitate*, Campensis liber habet *eloquentia et integritate:* quas virtutes in Phocione laudant mirifice Plutarchus et Probus, aliique auctores. Liberalis, me hercle, non potuit esse, cum pauperrimus semper fuerit. *Pigh.*

Eloquentia et integritate] Testes sunt Plutarchus et Probus. Hinc illa vox Demosthenis concionantis: Ἡ τῶν ἐμῶν λόγων σφύρα καὶ κοπὶς ἔρχεται. *Orationis meæ malleus et ascia adventat.* Autor Jamblichus apud Stobæum. *Coler.*

Eculeo] Instrumento tortorio.

Ingeniosum et garrulum] Sallustius Catilin. 'Atheniensium res gestæ, sicuti ego existimo, satis amplæ magnificæque fuerunt: verum aliquanto minores tamen, quam fama feruntur. Sed quia provenere ibi scriptorum magna ingenia per terrarum orbem, Atheniensium facta pro maximis celebrantur.' Ad hæc lege Augustinum de Civitate Dei. lib. XVIII. cap. 2. *Coler.*

Discordes foci tui, pacisque dividua tuguria Græciæ facta sunt columen. Lucet Marathon Persicis trophæis] Ita vulgo. Locus est valde incorrectus et obscurus, cujus veram lectionem ex scriptis exemplaribus quodammodo elicimus. Nam in Cauchiano, *paucisque* scribitur, pro *pacisque.* Deinde in eodem et Susiano aliisque, pro *Græciæ* habetur, *O Græcia.* Itaque legendus est locus hoc modo, distinguendusque quemadmodum tres scripti codices demonstrant: *Discordes foci tui paucis dividua tuguria o Græcia facta sunt. Columen lucet Marathon Persicis trophæis, &c.* Pigh. *Discordes feci tui, paucis dividua tuguria, o Græcia facta sunt. Columen lucet Marathon, &c.*] Curvus locus, quem tentasti, Pighi, dirigere: sed tentasti. Nos, nisi fallor, propitio Phœbi filio sanamus. Vetus unus habet, *et paucis:* alii aliquot, *et pacis.* Lego, *et pagis.* Hoc primum. Sane quin referenda hæc sint ad Theseum, qui pagatim habitantes Athenienses (supra dictum satis: et hic locus priori illi firmando item valeat) in urbem conduxit, nemo ambiget ex catenata hac priorum repetitione. Jam sequentia ex prisco libro sic concinno: *et pagis dividua tuguria tua, Græciæ facta sunt columen. Lucet Marathon, &c.* Athenienses ipsos adfantur et increpant. Per nos, inquiunt, tua tuguria et pagi exculti in caput Græciæ verterunt. *Lipsius.*

Marathon] Civitas in Attica regione posita, haud procul Athenis, Persarum clade nobilitata.

Prævalidis mœnibus] Themistocles reædificavit urbem, qui interpretatus est oraculum, quod erat, ut ligneis mœnibus se defenderent, vel, ut alii dicunt, ligneis equis pugnarent. Quod cum omnibus videretur obscurius, solus Themistocles Dei sententiam intellexit, ut relicta urbe navibus pugnarent. Quod cum fecissent, barbari desertam urbem ceperunt, et eam solo adæquarunt. Deinde superatis barbaris virtute Themistoclis, ejusdem quoque consilio restituta et restaurata sunt urbis mœnia contra Lacedæmoniorum voluntatem, qui Græciæ principatum tenere cupientes, nolebant reædificari urbem. *Oliv.*

Œdipodis] Qui Laium patrem suum inscius occiderat. Intendit argumentum a majori ad minus: Si parricidas et impios summa veneratione

tenes, quanto magis de te bene meriti essent venerandi: cum autem illos ejeceris, crueiaveris, damnaveris, quanto graviore pœna dignus videris? *Oliv.*

3 *Areopagum*] Pausan. lib. I. Apul. lib. X. Metam. 'Martium judicium' appellat. Juvenalis 'Curiam Martis.' Quia a Marte dictum illi putabant. Sed Suidas scribit: Ἐκλήθη δὲ καὶ Ἄρειος πάγος, ὅτι ἐν τῷ πάγῳ ἐστὶ καὶ ἐν ὕψει δικαστήριον. De hujus judicii integritate tantum non Proverbia sunt sublata. In causis perorandis neque Exordia audiebantur, neque commiserationum affectus ulli admittebantur, cujus rei initium fecerat Hyperides Orator, ut scribit Quintilianus libro II. c. 17. et lib. IV. cap. 1. Cicero gravitatem et constantiam senatus Romani σχηματικῶς 'Areopagum' appellat lib. I. ad Atticum: 'Senatus Ἄρειος πάγος: nihil constantius, nihil severius, nihil fortius.' *Colerus.*

Divini, &c.] Quia certamen fuit inter Neptunum et Palladem de nomine Athenis imponendo, cum ille equum, hæc vero olivam a terra misit. *Humani*] Quia Areopagitæ illic disceptabant de rebus ad rempublic. pertinentibus. *Oliver.*

Excelsis præsidiis] Mitalerius legit, *et excelsam Præsidis Minervæ arcem.* Significat autem Minervæ πολιούχου templum vetustissimum Athenis. *Coler.*

Honore aræ decoratos cineres: sacrosanctiores colis] Ita vulgo: *cineres*, in nullo veterum librorum habetur. Atqui hæc emendatissime in Susiano et Pulmanniano: *honore aræ decorata, quasi sacrosancta colis.* Œdipi enim ossa intelligit. ἡρῷον intra septum Areopagi, et ossa eo Thebis translata fuisse, scribit et Pausanias in Attica. *Pigh.*

Tacent mutæ umbræ fati necessitate constrictæ. At immemores beneficiorum Athenæ reprehensione, lingua sermone licenti soluta non vacent] Ita vulgo. Locus hic etiam corruptus atque luxatus sciolorum inscitia, cujus duplex repcritur in libris veteribus lectio, quarum altera in Pulmanniano hæc: *Tacent mutæ illorum umbræ fati necessitate constrictæ; at immemores beneficiorum Athenæ reprehensore, lingua sermone licenti soluta non caret.* Altera Cauchiani libri est, quæ mihi quidem videtur elegantior: *Tacent mutæ illorum umbræ fati necessitate constrictæ, at immemores beneficiorum Athenas omnis lingua sermone licenti in reprehensionem soluta non tacet.* Atque hujus lectionis vestigia quædam in aliis etiam exemplaribus remansere. *Pighius.*

Cap. IV. § 1 *Coriolanus*] Causæ, quibus exulaverit, hæ sunt; quarum unam tantum Livius tangit. Sed Plutarch. in ejus vita commemorat. Primo affectati regni accusatus est: quod cum probare nequissent, tria objeeerunt ejus inimiei; primum quod frumentum inter plebem distribui vetuisset; secundum, quod tribunatum plebis dolo intercipere voluisset; tertium quod prædam ex Antiati agro in ærarium non contulisset: quibus omnibus convictus exulare coactus est. Tullius in Lælio: 'Quis clarior in Græcia Themistocle? quis potentior? qui cum Imperator bello Persico Græciam servitute liberasset, propterque invidiam in exilium pulsus esset, ingratæ patriæ injuriam non tulit, quam ferre debuit. Fecit idem quod viginti annis ante apud nos fecerat Coriolanus; huic adjutor contra patriam inventus est nemo. Itaque sibi mortem uterque conscivit.' Quibus Ciceronis verbis colligitur, Coriolanum sibi mortem intulisse. At variæ sunt de hujus hominis exitu Scriptorum sententiæ. Sunt enim qui dicant, statim abductis ex agro Rom. legionibus, invidia rei oppressum perisse: alii alio letho. Apud Fabium, longe antiquissimum auto-

rem, usque senectutem eundem vixisse, lectum est. Traditur etiam hanc sæpe cum exacta ætate vocem usurpasse, *Multo miserius seni exilium esse.* Verum constat, autore Dionysio Halicarnassæo, quod eum matronæ annum, ut Brutum, Romæ luxerunt. *Oliver.*

Cum infulis] Id est, ornatu sacerdotali, præsertim in capite.

Quam ubi filius aspexit (propere ut amens matris complexum petiit. Illa ex precibus in iram versa ait, Sine, ut priusquam complexum accipiam, sciam an ad hostem, an ad filium venerim: captivane an mater in tuis castris sim. In hoc me longa vita, et infelix senecta traxit, ut exulem, deinde te hostem videremˉ? Potuisti populari hanc terram quæ te genuit, atque aluit? Nisi te peperissem Roma non oppugnaretur? Multaque insuper addidit, quibus et uxoris, ac parvulorum flebilibus motus, matrem complexus) Expugnasti, inquit, &c.] Hæc omnia duobus semicirculis inclusa nugator aliquis e Livio quasi ad verbum desumpta Valerio intexuit, quæ in melioribus libris manuscriptis non habentur, in aliis postea in margine adjuncta sunt. Atque prius mihi videbatur tam verbosa hæc altercatio Veturiæ matris ab exempli brevitate discedere, atque ad demonstrandam Coriolani pietatem non admodum requiri, verum ut veteribus libris penitus excludi, atque non Valerii, sed fere Livii ipsissima esse verba animadverti, hinc prorsus eliminanda putavi, tanquam quæ sedes alienas occuparant. *Pigh.*

Expugnasti, inquit, et vicisti iram meam, patria, precibus, &c.] Ita vulgo. Confusa hæc, mala. Scribo: *vicisti iram meam patria, precibus hujus admotis, cujus utero te, &c.*] O patria, ait, jam animum meum vicisti telo hoc maternarum precum. *Lipsius.*

Precibus hujus admonitus, cujus utero conceptus sum, te, quamvis merito mihi invisam dono] Ita vulgo. Dicit se donare patriam, sed non cui, vel quanam re. Hæc item verba sane infarcito glossemate sunt depravata, quæ pure atque eleganter ita in Manuscript. omnibus: *precibus hujus admotis, cujus utero te, quamvis merito mihi invisam, dono.* Pighius.

Verecundia detrectandi ministerii] Scilicet cœpti, et Volscis promissi.

§ 2 *Africanum*] Qui postea Africanus dictus est.

Annos puerilitatis] Legitur et *pubertatis.*

Intercessu suo] Interpositione sua, quod se medium inter patrem et hostem immisit.

Coronam] Scilicet civicam, quæ dabatur his, qui cives servassent a morte: erat autem querna, ut supra.

§ 3 *Ista*] Sc. Coriolani et Scipionis.

Illa] Quæ sequuntur.

L. Manlio Torquato ad diem populum] Ita Vulgo. Temere hic ex glossulis ineptis contextui ingestum est Torquati cognomen, quod nunquam L. Manlii fuit, qui Capitolinus et Imperiossus vocabatur. Nec ipse filius Titus, cum hoc exemplum pietatis ederet, Torquati cognomen habuit, postea singulari victoria sibi suisque illud adeptus. Quapropter ipsa veritas efflagitat, ut hoc falsum ac suppositititium nomen historiæ eximamus. Constat autem diligenter advertentibus, ex Ciceronis Offic. III. hujus exempli filium a Valerio tractum esse, qui patrem *L. Manlium A. P.* vocat. Livius et Capitolina marmora, *L. Manlium Imperiossum,* quod cognomen imprimis loco *Torquati* reponendum hic arbitror. Atque etiam postea, ubi legitur perperam: *Eoque effectum est, ne Torquatus causam diceret.* Pighius.

Occasione bene faciendi belli] Nam cum in fine magistratus sui videret hostes non multos post dies debellatum iri posse, si videlicet in dictatura permaneret, aliter hostes respiratu-

ros, non dubitavit sibi dictaturam sine populi et Senatus auctoritate prorogare. *Oliver.*

Manlius] T. Manlius is est, qui ad Anienem Galli, quem ab eo provocatus occiderat, torque detracto, cognomen invenit: cujus tertio consulatu Latini itidem fusi et fugati. Magnus vir in primis, et qui nuper indulgens in patrem, idem acerbus et severus in filium. *Idem.*

Arbitris] Id est, testibus remotis.

§ 4 *Hanc pietatem, &c.*] Cn. Carbo M. Cottæ patrem accusavit peculatus et repetundarum; qua quidem accusatione damnatus est. Cotta vero, ubi per ætatem potuit, ultus est patris injuriam: nam quo die sumpsit virilem togam in Capitolio, more majorum in forum descendit, Carbonem accusavit, quod triumvir cum Fulvio et Cn. Graccho de dividendis agris seditionem creasset, quod cum exercitu a Cimbris in Illyrico fusus fuisset, quod provinciam ipsam expilasset. A qua quidem accusatione non prius destitit, quam Carbonem damnari fecit. *Oliver.*

Quæ togam] Quæ decimo septimo anno sumebatur, deposita prætexta.

C. Carbonem a quo pater ejus damnatus fuerat] In Manuscriptis omnibus *Cn. Carbo* vocatur, et ex temporum ratione videtur filius Cn. Carbonis ter Consulis. In Dionis tamen XXXVI. *C. Carbo* legitur, sed fallere potest hoc unicum exemplar in prænominum notis, atque ideo multorum consensus præferri solet. *Pigh.*

Protractumque reum judicio afflixit] Ita vulgo. In Campensi, *peractumque.* Recte. Peragitur namque reus, cum damnatur. Et ut recenset Paulus JCtus, destitisse is videtur, qui intra definitum accusationis a præside tempus reum suum non peregerit. Sic Livius lib. IV. 'Vos autem si reum perago, quid acturi estis?' Vide Budæum. *Idem.*

§ 5 *Viritim*] Id est, per singulos viros, æquis portionibus.

Dividendo] Ut coloniæ in agrum Gallicum mitterentur: erat autem Gallia Cisalpina. Agrum vero sunt qui velint esse Placentinum. *Oliver.*

Minimo quidem murmure] Nec etiam concio, quæ hujus legis cupida venerat, ne murmur quidem emisit, sed hanc pietatem tacita comprobavit. *Idem.*

§ 6 *Magna sunt hæc, &c.*] Appius Claudius Salassos gentem Alpinam domuit, sed non is de quo loquitur Valerius: nam alter fuit cognomento Audax, Cæci frater, qui consul ad Mamertinos liberandos missus, quorum arcem Carthaginienses et Hiero Syracusanus obsidebant, primo ad explorandos hostes fretum piscatoria nave trajecit, et cum duce Carthaginiensium egit, ut præsidium arce deduceretur. Regnum ingressus, ut in cap. de Fortitudine diximus, quinqueremem hostium copiis pedestribus cepit, eam legionem in Siciliam traduxit, Carthaginienses expulit, Hieronem apud Syracusas prælio victum in deditionem accepit. Eo prælio territus, Romanorum amicitiam petiit, eisdemque postea fidelissimus fuit. Cum igitur Appius iste, de quo Valerius loquitur, devictis hostibus, triumpharet contra tribunorum voluntatem, qui summis viribus intercesserant, quod dicerent victoriam illam non fuisse tantam ut triumphum mereretur, injectis manibus, e curru eum trahere nitebantur. Quod ubi Claudia ejus filia sensit, nullo fœmineo pudore deterrita, se inter patrem et tribunum mira celeritate conjecit, et a patre violentum tribunum repulit, fecitque ut pater cum dignitate triumpharet. *Oliv.*

Quæ quum patrem] Suetonius de XII. Cæsaribus dicit fratrem fuisse, non patrem. Dicit enim: 'Virgo Vestalis fratrem injussu populi triumphantem, ascenso simul curru, usque in Capitolium prosecuta est,

ne vetare aut intercedere fas cuiquam tribunorum esset.'

Amplissimam] Sc. Tribunitiam.

§ 7 *Ad necessariam, &c.*] Carcerem dicit, urbi magis necessarium, quam honestum, ubi serventur nocentes.

Sanguinis ingenui] Plinius Nat. Hist. lib. VII. 'Pietatis,' inquit, 'exempla infinita quidem toto orbe exstitere, sed Romæ unum, cui comparari cuncta non possint. Humilis in plebe, et ideo ignobilis puerpera, supplicii causa carceri inclusa matre, quum impetrasset aditum a janitore, semper excussa nequid inferret cibi, deprehensa est uberibus suis alens eam; quo miraculo matri salus donata filii pietate est: ambæ perpetuis alimentis decoratæ, et locus ille eidem consecratus est Deæ, C. Quintio, M. Atilio Coss. templo Pietatis exstructo in illius carceris sede, ubi nunc Marcelli theatrum est.' *Oliver.*

Exerto ubere] Nudata mamma. Virgilius: 'Exertæ cingula mammæ.'

Triumviro] Erant Triumviri judices capitales, qui de nocentibus supplicia sumebant, et in carcere more majorum.

Ext. § 1 *Idem prædicatum de pietate ejus existimetur*] Ita vulgo. Variant hic admodum exemplaria. Campense, *De pietate prius.* Male. Item in Atrebatensi, *rius.* At in Winch. alia est lectio: *Idem fecisse Pero prædicatur.* Atque eadem est annotata in Campensis libri margine paulo aliter: *Idem de pietate Perus existimetur.* Quod vulgatæ lectioni magis convenit. Nomen hoc apud Propertium legimus libro II. atque Homerum Odyssea II. *Pighius.*

Cimona] Virum Græcum, sed non eum, qui carcerem sponte subivit, ut Miltiades ejus pater sepulturæ mandaretur, de quo in sequenti exemplo dicturus est. *Oliv. Cimona*] Aliter, *Conona.* Cimonis nomen huc ascendisse perperam ex inferiori exemplo vero simile est. *Coler.*

Lineamentis] Quia ex lineamentis pictura consistit.

Admonito] Ita legendum. Vulgo, *abmonito.*

§ 2 *Nec te quidem Cimon*] Pro patre vincula subiit hic Miltiadis filius, ut in capitulo de Ingratitudine diximus. Duro admodum initio usus est adolescentiæ: nam quum pater ejus litem æstimatam populo solvere non potuisset, ob eamque causam vinculis publicis decessisset, Cimon eadem custodia tenebatur, ut pater sepulturæ mandaretur; neque legibus Atheniensium emitti poterat, nisi pecuniam, qua pater multatus erat, solvisset, quam Callias quidam, non tam generosus, quam pecuniosus, pro eo solvit, impetrato sororis ejus Elpenicis matrimonio. Miltiades autem damnatus est hac de causa: Post Artaphernem et Dathim, regis præfectos, Miltiadis auspicio terra marique victos, classem septuaginta navium eidem dederunt, ut insulas, quæ barbaros juverant, bello persequeretur; quo imperio plerasque ad officium redire coëgit, nonnullas vi expugnavit. Ex his Pharon insulam. Hanc tunc opibus elatam cum reconciliare non posset, copiam e navibus eduxit, urbem operibus clausit, omnique commeatu privavit; deinde vineis ac testudinibus constitutis, propius muris accessit; quum jam in eo esset, ut oppido potiretur, procul in continenti lucus, qui ex insula conspiciebatur, nescio quo casu nocturno tempore incensus est; cujus flamma ut ab oppidanis et oppugnatoribus est visa, utrique venit in opinionem signum a classiariis regis datum; quo factum est, ut Pharii a deditione deterrerentur, et Miltiades timens, ne classis regia adventaret, incensis operibus, quæ statuerat, cum totidem navibus, atque erat profectus Athenas, magna cum offensione civium suorum rediret.

Accusatus est ergo proditionis, quod, cum Parum expugnare posset, a rege corruptus, infectis rebus decessisset. Eo tempore æger erat vulneribus, quæ in oppugnando oppido acceperat. Itaque quoniam ipse per se dicere non posset, verba fecit frater ejus Stesagoras. Causa cognita, capite absolutus, pecunia mulctatus est; eaque lis quinquaginta talentis æstimata est, quantus in classem sumptus factus erat. Hanc pecuniam quod in præsentia solvere non posset, in vincula publica conjectus est, ibique diem obiit supremum. Justinus tamen dicit illum peculatus fuisse damnatum. Cimon, inquit, Miltiadem patrem, ob crimen peculatus in carcerem conjectum, ibique defunctum, translatis in se vinculis, ad sepulturam redemit. *Oliv.*

§ 3 *Post mortem vestram*] Quia non erat verosimile, peracta cæde tyranni, quin a stipatoribus et satellitibus ejus occiderentur. *Bad.*

A Paciæcis pacti] Vulgo, *a filiis Patietis.* Hic denuo glossula irrepsit; nam in vetust. libris sic: *A Paciacis pacti.* Juvat et interlinearis annotatio libri Campensis, *Paciacis, id est, ea parentela.* At Atrebatense exemplar, quod in propriis nominibus correctius esse reperio, habet, *a Paciæcis.* Aliquis sciolus, ut minus obscura hæc essent, non solum nomen verum corrupit, sed et intermiscuit suas glossulas, scribens, *A filiis Patietis pacti estis.* Est autem Paciæcorum familia etiamnum nobilissima apud Hispanos, quam et olim C. Cæsaris tempore fuisse illustrem, Epistola Ciceronis ad Leptam familiar. VI. docet, in qua Paciæci cujusdam meminit, qui bello civili Pompeianas partes secutus videtur. 'De Hispanis,' inquit, 'novi nihil; magnum tamen exercitum Pompeium habere constat. Nam Cæsar ipse ad nos misit exemplum Paciæci literatum, in quo erat, illi undecim esse legiones.' Quo etiam loco corrigendum hoc modo nomen illud esse existimo. *Pighius.*

§ 4 *Cleobis et Biton*] Matrem habuere Junonis sacerdotem. Mos autem erat, ut extra urbem ad ejus templum, quod triginta stadiis, ut quidam dicunt, inde distabat, sacerdos non pedibus iret, sed curru veheretur: sed cum absumptis gravi pestilentia jumentis vehi non posset, hi filii matris pietate commoti, collum subjecere jugo, et matrem cervice ad templum traxerunt; illa deinde, peractis sacrificiis, petiit a Junone, ut filiis daret quod optimum esset, quandoquidem tanta usi essent humanitate et pietate. Illi ergo postero die inventi sunt mortui, et creditum est mortem optimum bonum esse. *Oliver.*

Amphinomus et Anapus] Vide præter Strabonem, et Pausaniam, Ælianum in variis, qui tamen Φιλόνημον et Καλλίαν vocat, citante etiam Stobæo. Solinus cap. 5. scribit Catanenses adserere Anaphium et Amphinonum: Syracusanos Emanthiam et Critonem. Ego illam litem ambitiosam pendere sino. In edit. Venet. legitur *Anaphias.* Sed Anaphium Claudianus quoque celebrat: 'Cur non Anaphinomo, cur non tibi fortis Anaphi?' *Coler.*

Hi, quod patrem, &c.] Amphinomus et Anapus, cum in Sicilia vehementiorem flammam Ætna mons forte fortuna edidisset, ut vicina loca corriperentur igne; et cum aliter evadere non possent, nisi per incendia transirent, erant quidem de parente solliciti, quem comitem secum habebant: tandem illum humeris susceperunt, et per medios ignes trajecerunt. De quibus Solinus ita refert: 'Inter Catinam et Syracusas certamen est de illustrium fratrum memoria, quorum nomina sibi diversæ partes adoptant. si Catinenses audiamus, Anapus fuit et Amphinomus; si quod malunt Syracusæ, Emauthiam putabimus et Critonem. Catinensis tamen regio causam dedit facto, in quam

se cum incendia Ætnæ protulissent, juvenes duo sublatos parentes evexerunt inter flammas illæsi ignibus. Horum memoriam ita venerata est posteritas, ut sepulchri locus nominaretur Campus piorum.' *Oliver.*

§ 5 *Nec ergo Argiva*] Quamvis superius exemplum clarius esse dixerim tamen non diminuo laudem Græcorum; nam Cleobis et Bitou Argivi fuere. *Idem.*

Sicut Scythis] Scythæ populi Septentrionales, de quibus multa Justinus eleganter scripsit. Nam gentem illam dicit omnium antiquissimam, nulla libidinum cupiditate vexatam; quippe qui aurum et argentum non minus aspernantur, quam alii concupiscunt; non domos illis, nec certas sedes esse: per incultas solitudines, cum armentis et gregibus, quibus se suosque alunt, semper vagari plaustrisque vehi: apud quos nullum scelus furto gravius. Lanæ usum ignorant, ferinis tantum pellibus utentes. Fortissimos viros eos esse constat, qui alienas gentes sæpius subegerunt; ipsi vero perpetuo ab alieno imperio vel intacti mansere, vel invicti. De quibus Herodotus multo plura; sed illud imprimis memoria dignum, quod cum Cambyses Persarum rex illis bellum inferre cuperet, id prius consilio facere voluit. Itaque legatos tanquam exploratores cum muneribus misit: munera vero fuerunt, arcus, sagittæ, vasculum vini, panes, et aureum monile. Introducti, cum legationem exposuissent, et munera obtulissent, et Rex Scytharum arcum primo intendi jussisset, in partes fregit, qui tendebat: panes deinde cum gustasset, quæsivit ex eis, quid cibi genus esset: qui cum respondissent, quo communiter omnes vescerentur, e terraque nasci: interrogavit quot annos vitam producerent: responderunt ad octogesimum paucos, ad centesimum nullos, vel certe rarissimos. Tum ille: Non mirum est, inquit, nam eo genere alimenti vescuntur homines vestri, ut mirum videatur eos posse tam longe vitam producere. Deinde cum vinum gustasset, mirifice probavit: idque temperamentum alterius cibi esse dixit: ubi vero monile vidit, Minatur, inquit, mihi catenas. Et quia ferrum non habent Scythæ, sed ex auro omnia fabricabant, duxit eos ad carcerem, ubi catenæ erant cum collariis, quæ ad similitudinem monilium sunt: quod ad cibum pertinet, duxit eos ad mensam Solis, ubi carnes semper coctæ, et lac appositum erat, ubi quicunque vellet, ibi vitam sustentaret. Solis appellant, quia Solem unicum Deum esse credunt, et die reparatum dicunt quod nocte consumptum fuerit. Erat autem mensa Soli sacra, quam cum legati vidissent, tum Rex, Melioribus, inquit, vescimur cibis, qui ad centum et viginti annos facile pervenimus. deinde arcum unum e suis eis tradi jussit, quem ad Cambysem regem deferrent, ac suis verbis nuntiarent, ut cum arcum tendere posset, et sagittam emittere, tum demum sibi bellum inferret. Cambyses ubi ea audivit, quæ legati renuntiarunt, et arcum intendere cœpit, cum nec ipse, nec quisquam suorum flectere aut intendere posset, cognitis hinc Scytharum viribus, omne inferendi belli consilium deposuit. Quod vero ad hunc locum pertinet. Scythæ præter cætera illud diligentissime servant, ut sepulchra parentum, quæ voluerunt habere communia, intacta inviolataque permaneant, quæ non minus venerantur quam sacra Deorum. *Oliver.*

Dario, &c.] Cum Darius armatis septingentis millibus hominum adversus Scythas duxisset exercitum, illi autem se in loca tuta recepissent, legatos misit Darius, qui nuntiarent, ut sibi pugnandi copiam facerent. Illi responderunt, non facturos, nisi necessitate compulsos. Necessita-

tem autem intelligebant, si ad violanda parentum sepulchra venissent; tunc intellecturum Darium, an scirent auderentque Scythæ cum boste pugnare. Darius igitur eo duxit exercitum; quod ubi senserunt Scythæ, tanto impetu irruerunt in hostes, ut cæsis amplius octoginta millibus hostium, Darius trepidus domum refugerit. *Oliv.*

Agros cultos] Quia lacte et sanguine equino victitant.

Quoniam quidem] Nam Plato vult una cum hominibus nasci virtutem.

§ 6 *Laniatu pecudum viventes*] Dilacerando pecudes crudas dentibus suis in modum ferarum.

Illa nimirum, &c.] Duo fuerunt Crœsi Lydorum regis filii, quorum alter nulla arte custodiri potuit, quin ferro necaretur, ut ostendimus in cap. de Somniis. Alter natus elinguis, dinque mutus educatus, vi timoris paternæ necis vocalis evasit. Captis enim Sardibus a Cyro, cum ab eo edictum esset, ne quis Crœsum occideret, et forte quidam ignarus stricto ense in cædem ejus irrueret, filius nomine Atys, qui ad id tempus, ut dixi, mutus extiterat, ubi vidit periculum patris, in hunc modum elamavit: Ὦ ἄνθρωπε μὴ κτεῖνε τὸν Κροῖσον, *O homo ne interficias Crœsum.* Et ita liberatus est ab instanti morte pater: quanquam alii aliter tradant, ut Solinus in cap. de Homine: 'Cum,' inquit, 'Olympiade octava et quadragesima victor Cyrus intrasset Sardis Asiæ oppidum, ubi tunc Crœsus latebat, Atys filius regis, mutus ad id usque temporis, in vocem erupit vi timoris: exclamasse enim dicitur, Parce patri meo Cyre, et te bominem vel casibus nostris disce.' Dicitur Crœsus Apollinem consuluisse de filio, futurusne unquam vocalis esset: cui sic Apollo respondit: 'O Crœse demens, genere Lydius, multorum Rex, ne velis in regia domo vocem audire clamantis filii. Hoc enim multo melius est, ipsum sine voce esse. Nam loquetur in die qui tibi erit infelix.' *Oliver.*

Defectum] Privatum.

Captis enim a Cyro Sardibus] De expugnatione hujus urbis Frontinus libro III. cap. 8. sic breviter: 'Cyrus rex Persarum, incluso Sardibus Crœso, qua præruptus mons nullum aditum præbebat, ad mœnia malos adæquantes altitudinem jugi subrexit, quibus simulachra hominum armata Persici habitus imposuerat, noctuque eos monti admovit: tum prima luce ex altera parte muros aggressus est, ubi, orto jam Sole, simulachra illa, armatorum referentia habitum, refulserunt. Oppidani captam urbem a tergo credentes, et ob hoc in fugam dilapsi, victoriam hostibus concesserunt.' *Oliver.*

§ 7 *Eadem charitas*] Hoc contigit Italico bello, hoc est, sociali, cujus originem diximus. Itaque adversus Latinos missi sunt Strabo Pompeius, et Sylla duces, quorum legatus Mamercus erat, qui vicit Italos cum Silone Popedio eorum duce. Sed cum obsideretur Pinna oppidum, nec expugnari posset, Romanus imperator Pinnensem captivum Pultonis patrem, qui portis præsidebat, in filii conspectum adduci jussit, minitatusque est, ni bostes reseratis portis intromitteret, patrem occisurum. Filius incertus quid ageret, patrine an patriæ magis consuleret, denique desperatione quadam ductus, in hostes, qui patrem vinctum tenebant, impetum fecit, eos dissipavit, patrem liberavit, et patriæ charitatem servavit. *Oliv.*

Pinnensem juvenem, cui Pultoni erat cognomen] Ita vulgo. Atrebat. collegii codex aliique veteres legunt: *Pinnensem juvenem, cui Pultoni erat cognomen.* Recte. Pinnenses Plinius Vestinorum dicit esse, et in quarta Italiæ regione collocat lib. III. cap. 12. *Pigh.*

Claustris] Scilicet portarum.

Cap. v. *In eodem domicilio*] In quo scil. et frater, hoc est, in ventre matris.

§ 1 *Atque hæc teste Scipione*] Hannibal devictis Carthaginiensibus, cum ad rupti fœderis pœnas deposceretur a Romanis, ad Antiochum regem confugit, et illum ad inferendum Romanis bellum induxit, ut diximus, quo tempore consules erant L. Scipio, et C. Lælius; quorum uterque provinciam Asiam sibi decerni exoptabat, cujus gratia non parva inter eos videbatur futura contentio: sed res ad arbitrium senatus rejecta fuit, quæ studia Patrum erexit, Senatoresque dubios reddidit de tantis viris judicia facturos; verum tamen apud Patres major Lælii gratia, majorque erat existimatio, et propterea Senatus ad eum inclinare, negotiumque deferre plane videbatur. Quod ubi sensit Scipio, fratris pietate motus, ab eo deprecatus est illam ignominiam. Nam et in Senatu fratrem laudavit virum fortem et sapientem. Et cum illo se iturum legatum in provinciam ultro professus est; qua voce omnem Patrum dubitationem de fratre, et demandandæ provinciæ cunctationem excussit. Nam frequenti Senatu decretum est, ut L. Scipio in Græciam adversus Ætolos, deinde in Asiam adversus Antiochum cum Scipione fratre transiret, quem Annibali victo, et pro Antiocho Rege dimicanti, victorem opponeret. Quis igitur P. Scipionis pietatem non jure miretur? quam non solum a prima adolescentia Cornelio patri, ut supra diximus, sed deinde quoque L. fratri id ætatis, hisque rebus egregiam præstitit, et quanquam erat Africanus et major natu, et qui Annibalem vicerat, qui de Pœnis triumphaverat, qui omnes suæ ætatis imperatores belli gloria et virtute anteibat, imperio tamen minoris natu se sponte submisit, ut is in honore obtinendæ provinciæ gratioso collegæ præferretur. Ex quo bello frater ipsius consilio et opera usus maximam gloriam in patriam reportavit. *Oliver.*

Arctissima familiaritas] Adeo ut inter pauca illa amicorum paria, quæ tantopere admiratur antiquitas, Scipionem et Lælium Cicero dicat esse connumerandos. *Idem.*

Laudis inopi] Fratri scilicet, quia nihil adhuc gloriosum gesserat.

Nondum Asiatico] Quia nondum debellaverat Asiam.

Alterum dedit] Scilicet Asiatici, quia ejus consilio et intercessione Asia devicta est.

Prætextam] Triumphalem vestem.

§ 2 *Marcus vero Fabius Consul*] Livius lib. II. Cum M. Fabius consul adversus Hetruscos, qui tunc agros Romanos invaserant, duxisset exercitum, et præsertim contra Veientes et Æquiculos, eos ingenti prælio cum magna eorum strage superavit. Sed non fuit Romanorum incruenta victoria. Nam multi ex clarissimis viris in ea pugna cecidernnt; inter quos alter consul et Q. Fabius consulis frater, qui, cum inter confertissimos hostes fortiter dimicaret, vulneratus pugna excessit, et paulo post expiravit. Cum igitur triumphus a Senatu delatus esset consuli ob res magnifice gestas, ille, amissi fratris gravissimo dolore confectus, triumphum suscipere recusavit, quanquam tanta dignitas ab omnibus expeti consueverit. *Oliver.* Contigit A. U. CCLXXII.

Inclyta pugna Hetruscis et Veientibus superatis] Veteres libri obscura vestigia veræ lectionis retinent. Susianus enim et Atrebatensis ita: *et amicis et Veientibus.* Winchelianus aliique duo, *et Amiclis et Veientibus.* Mendose semper. In Campensi autem legitur, *et amiculis,* sed corrigendum esse opinor, *et Æquicolis;* bellum enim tunc temporis continuum fuisse cum Æquis, etiam ex Livii et

Dionysii historia constat: cum Etruscis tamen cruento illo prœlio fuisse pugnatum, jam dicti quoque scribunt. *Pigh.*

§ 3 *Hoc exemplo*] Germania debellata erat a Druso Tiberii Neronis fratre, qui Germanicus dictus est, qui paulo post, equo super eius ejus delapso, trigesimo die vitam cum morte commutavit. Nero qui Ticinum ad visendos parentes Liviam et Octavium venerat, et modo Ligurum victor e provincia redierat, a fratre graviter laborante per nuntios accitus, ad eum tanta celeritate pervenit, ut vix credi posset. Nam brevissimo temporis spatio, utpote die ac nocte, ducenta millia passuum, Alpes Rhenumque transgressus, uno tantum comite locorum perito confecisse dicitur; qui cum extinctum fratrem invenisset, corpus ejus Romam vehi curavit, et in tumulo C. Cæsaris sepultus est, in cujus funere laudes ab Augusto Cæsare ejus vitrico amplissimæ datæ sunt. Plinius Nat. Hist. lib. VII. cap. 20. 'Nuper,' inquit, 'Fonteio et Vipsano consulibus, annos novem genitum puerum a meridie ad vesperum septuaginta quinque millia passuum cucurrisse; cujus rei admiratio ita demum solida perveniret, si quis cogitet nocte ac die longissimum iter vehiculis tribus Tiberium emensum, festinantem ad Drusum fratrem, ægrotantem in Germania. In eo fuerunt ducenta millia passuum.' *Oliver.*

Fraternum jugum] Parem societatem.

Claudiæ prius] Nam utrumque genus a Claudia gente trahebant: paternum a Tiberio Nerone, maternum ab Appio Pulchro, qui ambo Cæci Appii filii fuerunt, teste Suetonio. Ergo cum Liviam Drusillam, Neronis et Drusi matrem, Augustus Cæsar duxisset uxorem, et ejus precibus sibi Drusum et Tiberium adoptasset, in gentem Juliam per adoptionem venerunt, sed prius de gente Claudia nati ex Tiberio Nerone, Appii Claudii Cæci filio, et ex Livia, Appii Pulchri filia. *Oliv.*

Ticini fluminis] Qui præterfluit Papiam. Nascitur ex lacu Lario, teste Strabone in fine quarti libri.

Mutato subinde equo] Plinius: 'Tribus equis.' De eodem illud memorabile: 'Drusum fratrem in Germania amisit, cujus corpus pedibus toto itinere prægrediens, Romam usque pervexit.' Suetonius in Tiberio. *Coler.*

Barbariem] Barbaram Germanorum, ut ipse interpretatur, terram.

Frequentia defectum] Lib. Danielis, *adfectum.* An rescribendum: *mortaliumque infrequentia adfectum?* Sed vulgata lectio per me stare potest: *Defectus frequenta* dictum, ut 'defectus annis' apud Phædrum, et 'defectus pilis.' De quibus copiose Nicolaus Rigaltius, cujus bene dictis addo illud ex vetere Juvenalis interprete Terentianum: 'Usque adeo defecti sumus.' Non, ut vulgo, 'defessi sumus.' *Coler.*

Castoris et Pollucis] Nota est fabula, qua alter immortalis, mortalem fratrem suæ immortalitatis voluit esse participem. Unde Virgilius: 'Sic fratrem Pollux alterna morte redemit, Itque reditque viam toties.' Quod ideo fingitur, ut inquit Servius, quia sunt duæ stellæ, quarum una cadente, altera oritur. *Oliv.*

§ 4 *Is namque in castris*] Abbreviator Livii lib. LXXIX. 'L. Corn. Cinna, cum perniciosas leges per vim atque arma proferret, pulsus a Cn. Octavio collega cum Sex. trib. pleb. imperioque ei abrogato, corruptum Appii Claudii exercitum in potestatem suam redegit, et bellum urbi intulit, accersito C. Mario cum aliis exulibus ex Africa, in quo bello duo fratres, alter ex Pompeii exercitu, alter ex Cinnæ, ignorantes concurrerunt, et cum victor spoliaret

occisum, agnito fratre, ingenti lamentatione edita, rogo ei exstructo, ipse supra rogum se transfodit, et eodem igne consumptus est.' Aut ergo Valerius dissentit a Livio, aut duo fuerunt exempla similia, alter in exercitu Cinnæ, alter Sertorii, aut, quod melius est, quia conjuncti fuerunt Cinna et Sertorius, ut nihil intersit utrum Cinnam dicat an Sertorium. *Oliver.*

In acie] Legitur quoque, *in aciem instantem*, ut loquatur de acie oculorum.

Cap. vi. *Intentatus*] Ita in Canch. cod. vel lege *intemeratus*. Vulgo, *interdum*, quam vocem apposite nonnulli codd. omittunt.

§ 1 *Brutus consul*] Hæc historia superius per transitum annotata fuit. Nam cum propter Lucretiæ stuprum reges urbe Brutus ejecisset; illi primum fraude in patriam redire tentarunt. Qui ubi obstructum sibi fraudis iter intellexerunt, ad apertam vim et Hetruscorum auxilia confugerunt: quibus freti, magno cum exercitu in fines Romanorum irrupere. Profectus est igitur obviam Brutus, quem cum Aruns regis filius cum consularibus fulgentem insignibus conspexisset, acerrimo dolore et præreptı regni memoria excitus et impulsus, equo calcaribus adacto, ruit in consulem. Quod ille advertens, non minori animo in hostem fertur, tantoque impetu, et tam nulla sui protegendi, sed sola hostis feriendi cogitatione concursum est, ut alternis confixi hastis, ambo pariter consternerentur, superque occisum sua manu Aruntem ipse mutuo vulnere Brutus expiravit, et, ut Flori utar verbo, quasi consul adulterum, ut ille ait, seu verius adulteri fratrem, regno pulsum, vita quoque pelleret, et eum ad inferos sequeretur. Funus consuli rebus omnibus præclarum, sed nulla re magis, quam quod eum matronæ omnes ut parentem anno integro luxerunt. *Oliver.*

Uterque mortifico vulnere ictus] Aliter, *mortifero*. Quatuor veteres libri, *mortifico vulnere*, legunt. Sic a Virgilio dictum Æneid. 'Vulnificusque chalybs.' *Pighius.*

Merito] Jure, inquit, dixerim, magno libertatem constitisse, quia auctorem libertatis amisit.

§ 2 *Cum autem, &c.*] Q. Servilio Ahala et L. Genucio Coss. forum medium Romanum, sive motu terræ, seu qua vi alia, dicitur specu vasto in immensam altitudinem fuisse collapsum, neque eam voraginem conjectu terræ, cum pro se quisque congereret, expleri potuisse, prius quam Deum monitu quæri cœptum, quo plurimum populus Romanus posset, id vates canebant injiciendum, si remp. Romanam perpetuam esse vellent. Tum M. Curtium juvenem bello egregium castigasse ferunt dubitantes, an ullum majus Romanum bonum esset, quam arma virique. Silentio deinde facto, templa Deorum immortalium, quæ foro imminebant, Capitoliumque intuentem, et manus nunc in cœlum, nunc in patentes terræ hiatus ad Deos Manes porrigentem se devovisse: equo deinde quam poterat ornatissimo insidentem armatum se in specum immisisse, donaque et fruges super eum a multitudine congestas, lacumque Curtium non ab antiquo illo T. Tatii milite Curtio Metio, sed ab hoc appellatum. *Oliverius.*

Pristinum habitum] Minutius: 'Testis et Curtius, qui equi sui vel mole vel honore hiatum profundæ voraginis adæquavit.' Falsum igitur quod Festus prodit de lacu Curtio. *Coler.*

§ 3 *Genucio Cipo prætori*] Ita legendum. Vulgo, *Cippo*. Nam ita scribitur cognomen in argenteis bigatis antiquissimis, M. CIPI. M. F. Vide Annales nostros. Atque idem confirmant vetusti codices, Atrebatensis, Gemblacensis, et Coloniensis. *Pigh.*

Paludato] Veste imperatoris in bellum proficiscentis ornato.

Inauditi] Non plane inauditi. Cornutus etiam Actæon fuerat, quem et Plinius adjungit Cippo. *Coler.*

Cornua] Exemplum cornuti hominis egregium adfert Casaubonus de Satyrica Poësi, quando de Satyris agit.

Capitis effigies æreæ portæ, qua excesserat, inclusa est, dictaque Raudusculana, quod olim rauda æra dicebantur] Ita vulgo. In Cauch. et Campens. *capitis effigies ærea.* Recte. Non enim ærea fuit porta, sed ære vincta, ut ait Festus, vel ærata, sicut Varro. Huic astipulatur Ovidius Met. xv. ' Cornuaque æratis miram referentia formam Postibus insculpunt.' Æs infectum ait Cincius de verbis priscis *ruduscŭlum* dici. Jacuisse apud ædem Apollinis æs conflatum, id autem *rudus* appellasse veteres. M. Varro quidem et Festus æs omne *raudus* vel *rodus* appellari, et in æstimatione censoria æs infectum, rudus. Jam vero Valerius noster, ut vulgo legitur, *æra rauda* dici solere scribit, sed manuscripta exemplaria uno consensu *raudera* produnt: quam optime. Frusta enim æris, aut etiam asses, signative nummi ærei, *raudera* vel *rudera* vocarunt antiqui: quod Livii autoritate probabo. Nam libro XXVI. ' Æris acervi,' inquit, ' quum rudera milites religione inducti jacerent, post profectionem Annibalis magni inventi.' Non refragor, *rauda* etiam hic legi posse: sed consensus exemplarium nonnihil hic vincere videtur. *Pighius.*

Æreæ] Lego, *æratæ.* Vulgo, et quod miror, in edit. Antverpiana exciditur, *auratis.* Ea porta et *Rauduscula* dicta Varroni lib. IV. de L. L. Festo *Rauduscŭlana*, quod raudo, id est, ære vincta. Vetus Glossarium: *Raudus*, Βῶλος, χῶμα, καὶ χαλκὸς ἀνέργαστος, καὶ γῆς σωρός. *Coler.*

§ 4 *Ælio*] Hunc quidem non Ælium, sed Lælium fuisse, et Lælios non Ælios periisse credunt.

Domus ipsius statum felicissimum] Veteri, *factum fidelissimum.* Probem, *fatum felicissimum.* Lips.

In contrarium] Aliter Plinius: ' Respondere vates, exitium imperio portendi, si dimitteretur: at si exanimaretur, Prætori. Et ille autem protinus concerpsit.' Ubi transiens emendo: *Et ille avem protinus.* Sic Valerius: ' e vestigio picum morsu,' &c. Colerus.

Decem et septem militum familiam eximiæ fortitudinis viros] Ita vulgo. Puto legendum esse: *Decem et septem milites suæ fumiliæ eximiæ fortitudinis viros.* Nam idem fere scribit Frontinus: 'Ipse cum septemdecim Æliis, ex eadem familia, in prœlio est occisus.' *Pighius.*

§ 5 *Decius*] Tres fuere Decii, qui pro republica se devovere, ut supra dixi in capite de Somniis. Pater bello Latino et Gallico; filius bello Hetrusco; nepos bello Pyrrhi, quod gessit pro Tarentinis. Sed de patre tantum et filio Valerius mentionem facit; Cicero autem Tuscul. Quæst. lib. I. aliter: ' Si mors,' ait, ' timeretur, non cum Latinis pater Decius decertans, cum Hetruscis filius, cum Pyrrho nepos hostium telis se objecisset.' Idem lib. II. de Finibus. Pari ratione in lib. de Natura Deorum et Divinatione. *Oliver.*

§ 6 *Unicum talis imperatoris specimen*] De patre hujus Decii in capite de Somniis dictum est. Nunc de filio, qui consul cum Q. Fabio collega adversus Gallos Samnitesque profecti, cum ad Clusium duxissent exercitum, ibique diu incerto Marte pugnatum esset, eadem via, qua pater, victoriam Romanis peperit: nam Fabius dextrum cornu adversus Samnites, Decius sinistrum adversus Gallos, quorum prima prælia plus quam virorum, postrema minus quam fœminarum erant, forte tenebant. In id tempus igitur, quo vinci solebat

hostes, quam integerrimas vires potuit militi suo Fabius servavit. Decius vero, et ætate et vigore animi ferocior, quantumcunque virium habuit, primo certamine effudit ; et quia lentior videbatur pedestris pugna, equitum pugnam concivit, et ipse, juvenum turmæ immixtus, proceres juventutis, in hostem ut secum impetum faciant, concivit, duplicem illorum gloriam fore, si ab lævo cornu, et ab equite victoria incipiat. Bis averterunt Gallicum equitatum, sed novum pugnæ genus conterruit Romanos; essedis carinisque superstans armatus hostis, ingenti sonitu equorum rotarumque venit. Insolitus ejus tumultus Romanorum terruit equos, ita victorem equitum veluti lymphaticus pavor dissipat. Decius ubi suos terga dantes vidit, primo revocare frustra conatus, deinde ubi nulla ratione perculsos sustinere posse vidit, patrem Decium nomine compellans, Quid ultra moror, inquit, familiare fatum datum nostro generi? ut lucndis periculis publicis piacula simus. Jam ego me et hostium legiones mactandas telluri ac Diis Manibus dabo. Hæc locutus, a sacerdote solenni devotionis imprecatione facta, in confertissimos hostes, subditis calcaribus equo, incurrit. Ubi magna prius hostium cæde facta, gloriose cæsus tandem occubuit. Cujus mors, non ut aliis, terrori, sed audaciæ Romanis fuit, qui restaurata pugna paulo ante victores Gallos insecuti, ad viginti quinque millia ceciderunt, et octo millia ceperunt. *Oliver.*

Facta devotione] In qua quanta fuerit dæmonum illusio, pulchre edocet Sabellicus in Rhapsodia sua, hunc locum recitans. *Devotione facta*] Cicero Tuscul. lib. 1. tertium etiam addit, qui vitam pro patria fortiter pugnando fuderit. Alii tantum duorum meminere, ut et Servius ad Æneid. 1. ' Horum alter Italico, alter Gallico bello se devovit pro Repnblica.' Nonius citat Attium Æneadis sive Decio : ' Vim Gallicam obduc contra in acie exercitus Paratum hostili fusum sanguen sanguine.' Est et illud Attii : ' Patrio exemplo me dicabo : animam devorabo hostibus.' Formulam sive carmen devotionis hujus, immenso exemplo, sua ætate durasse testatur Plinius lib. XXVIII. cap. 2. *Colerus.*

§ 7 *Non est extinctus*] Post Cannensem cladem, cum ad quatuor millia hominum Canusium confugissent, ne omnino errantes sine duce forent, imperii summam ad P. Scipionem admodum adolescentem summo consensu Rom. deferunt ; cui, de summa rerum inter paucos consultanti, nuntiatur, nequicquam illum consultare, perditam spem esse, desperatam comploratamque rempublicam, nobiles juvenes quosdam, quorum principem L. Cæcilium Metellum, mare ac naves spectare, ut deserta Italia ad regum aliquem confugiant; quod malum, præterquam quod atrox super tot clades etiam novum, cum stupore ac miraculo torpidos defixisset, et qui aderant, concilium advocandum de eo censerent, negat concilii rem esse Scipio juvenis fatalis dux illius belli; audendum atque agendum, non consultandum, in tanto malo ait ; irent secum extemplo armati, qui remp. salvam esse vellent. Pergit ire sequentibus paucis ubi res agebatur ; et cum juvenum, de quibus allatum fuerat, concilium invenisset, stricto super eorum capita gladio, Ex mei animi sententia, inquit, juro, quod ego rempublicam non deseram, nec alium civem Romanum deserere patiar: si sciens fallo, tum me Jupiter Optimus Maximus, domum, familiam, remque meam, leto pessimo afficiat. In hæc verba jurent omnes, expostulo : qui non jurarit, in se hunc gladium strictum esse sciat. Haud secus pavidi, quam si victorem An-

nibalem cernerent, jurant omnes, custodiendosque semetipsos contra Annibalem Scipioni tradunt. *Oliver.*

§ 8 *Age, ut a singulis ad universos*] Diximus, inquit, de singulis, dicamus de universis civibus. Nam secundo bello Punico, cum Annibal multas et gravissimas clades alias super alias Romanis intulisset, sic brevi exhaustum est ærarium, ut non modo non scribi exercitus, sed ne fieri quidem Diis immortalibus sacrificia possent; tum publicani pecuniam affatim erogaturos polliciti censores adierunt, hortantes, non aliter omnia locarent, quam si reipublicæ pecunia superesset. Item cum tot cladibus consumpta juventute cogerentur, deficientibus civibus, servos conscribere; Sempronius Gracchus magnum conscripsit exercitum, qui 'Volones' dicti sunt, quod voluntaria et non coacta stipendia facerent, quorum opera victoriam ex hostibus non mediocrem consecutus est. Nam cum integrum annum operam suam reipublicæ strenue fortiterque navassent, libertatem tacite deposcebant, quasi suorum laborum præmium. Quod cum sensisset Gracchus super ea re literas ad Senatum dedit; qui ipsi permisit facere, quod e republica fore videretur. Hic advocata concione, et lectis literis, eos omnes se libertate donaturum pollicitus est, quicunque postero die signis collatis caput hostis ad se retulisset: quæ res magis victoriæ impedimento fuit, quam momento: nam ut quisque hostem impigre ceciderat, primum caput ægre inter turbam et tumultum abscindendo terebat tempus; deinde occupata dextra tenendo caput fortissimus quisque pugnator esse desierat. Quod ubi Tribuni militum Gracchо nuntiarunt, signum dari propere jussit, capita abjicerent, et hostem invaderent; quo fuso, libertatem omnibus esse daturum. Quo audito, redintegrata pugna, tanto ardore et animis in hostes incursum est, ut vim eorum non sustinentes, Pœni omnes fere vel cæsi, vel capti fuerint. Nam ex triginta millibus, vix duo millia, et minor pars equitum cum ipso duce evaserunt. Post tantam igitur victoriam servos omnes Sempronius liberos esse jussit. *Oliverius.*

Insignia] Prætextum et bullam auream, qua significabant omnes eos nobiles esse atque patricios.

Decimarum] Scilicet prædæ.

Ext. § 1 *Sed et externa ejusdem*] Ad externa transit, et Codri regis Atheniensium primum proponit exemplum. Cum Dorienses cum Atheniensibus de finibus agrorum bella gererent, promerenturque Athenienses, ut hostibus resistere non possent, suis viribus diffidentes, ad divinam opem confugerunt. Legatos ad consulendum Apollinem Delphicum miserunt; responsum tulere: Non aliter bellum finiri et patriam obsidione liberari posse, quam si Codrus occideretur ab hostibus. Quod oraculum ad hostes quoque pervenit. Itaque a Doriensibus edictum est, ne quis Codrum regem vulneraret. Ille vero, ut fato suo patriæ succurreret, sumpto militari sagulo, et lignorum fasce cum falce, tanquam lignatum profectus, castra hostium petiit, et quem primum obviam habuit, graviter increpuit. Orta deinde contentione, multis illum convitiis onerans, in sui cædem provocavit. Nam iratus miles, illum, ignarus quisnam esset, occidit. Quo facto, paulo post Dorienses victi ex Attica regione cesserunt. Atque ita Athenienses virtute ducis pro salute patriæ morti se offerentis bello liberantur. *Oliver.*

Hostium] Peloponensium juxta Pausaniam et Orosium lib. 1. cap. 18. Paterculus adserit Lacedæmonios. Dorienses Herod. lib. 1. et Justin. lib. 11. *Coler.*

Contrariis] Doriensium.

Famularem cultum] Recte ita scribitur in libro Danielis, non *familiarem*, id est, servilem, obsoletum, et, ut Justinus in hac ipsa re, pannosum. Sic infra de Sulpitia Valer. 'Nihilominus famulari veste sumpta.' Et lib. IX. cap. 8. 'Servili veste.' Ovidius Met. XV. 'Famularia jura.' Et Sallustius 'Famulares copias' extulit, si dextre ibi censui. *Coler.*

Globo] Multitudine. Est enim globus multitudo in orbem collecta.

§ 2 *Thrasybuli quoque*] De hoc quoque Justinus lib. V. Diodorus Siculus lib. XIV. Xenophon Ἑλληνικῶν β'. Pausanias Atticis. Nominatus hic fuit Τυριεύς. Notior est, quam hic Thrasybulus Milesius. *Coler.*

§ 3 *Themistocles autem, &c.*] Themistocles ab ingrata patria pulsus, ut in cap. de Ingratitudine diximus, ad hostes, quos paucis ante annis ingenti ac prope incredibili victoria superaverat, sive ad Xerxem Persarum regem, confugere coactus est, nullo conservatæ Græciæ loco excipere illum audente, quod edictum esset, si quis eum suscepisset, pari et ipse mulctaretur exilio. Quum igitur ad Xerxem venisset, quem tanto artificio debellaverat, ut se magis a Themistocle conservatum, quam superatum fuisse crederet, petiit sibi annum dari, quo Persicam linguam addisceret, quo facto, sic Persice locutus est, ut non Athenis, sed in Perside natus videretur. Hic deinde regi pollicitus est totam Græciam ejus adjecturum imperio. Quare illi rex quinque, vel, ut alii dicunt, septem civitates dono dedit. Magna insuper illi stipendia de publico dari jussit; postea vero, quum solvendæ rei tempus appetiisset, et rex jam promissa repeteret, Themistocles nefas esse ducens prodere patriam, quum videret se non aliter, et pariter fidem, et patriam posse servare, mortem sibi ipsi conscivit; nam facto sacrificio, taurinum sanguinem veneno permixtum incunctanter exhausit, et ita periit. Ergo magna pietas fuit, ut mori maluerit, quam perdere patriam, aut illi bellum inferre. *Oliv.*

Victorem] Quia apud Salaminam Persarum regem superavit.

Imperatorem] Quum patria pulsus ad regem confugit, et ab eo constitutus est Imperator.

Tauri sanguinem] Plin. lib. XXVIII. cap. 9. 'Taurinus quidem (sanguis) recens inter venena est.' Idem hujus rei causam explicat alio loco. De obitu ejus Plutarchus, Probus, Thucydides, Anthol. lib. III. *Coler.*

Altero Themistocle opus] Quia, si ut regi promiserat, Persas duxisset in Græciam, Athenæ alterum rursus Themistoclem desiderassent, qui devincerct Persas. *Oliv.*

§ 4 *Sequitur ejusdem*] De his ita Sallustius: 'Quum de finibus agrorum inter se Carthaginienses et Cyrenenses diu bella gessissent, et utrique multis cladibus afflicti essent, novam dirimendi belli rationem inierunt. Nam per inducias sponsionem faciunt, uti certo die legati domo proficiscerentur, et quo in loco inter se obvii fuissent, is communis utriusque populi finis haberetur. Igitur Carthaginienses duo fratres missi, quibus nomen Philænis erat, maturavere iter pergere, Cyrenenses tardius iere; id socordiane an casu acciderit, parum constat. Cæterum solet in illis locis tempestas, non secus atque in mari, retinere homines. Postquam Cyrenenses aliquanto posteriores se esse vident, et ob rem corruptam domi pœnas metuunt, criminari Carthaginienses ante tempus domo digressos, conturbare rem, denique omnia malle, quam victi abire; sed cum Pœni aliam conditionem æquam quærerent, Cyrenenses optionem faciunt Carthaginiensibus, ut vel illi, quo fines populo suo peterent, ibi vivi obruerentur, vel eadem con-

ditione sese, quem in locum vellent, processuros dimitterent. Philæni, conditione probata, seque vitamque suam reipublicæ condonavere. Ita vivi obruti sunt. Carthaginienses in eo loco Philænis fratribus aras consecravere, aliosque illi honores domi constituerunt.' De quibus Strabo in fine ultimi libri mentionem facit. *Oliver.*

Terribilis classis] Præsertim quia Sicilia et Hispania tota deleta est.

Tot exercitus] Hasdrubalis, Magonis, Gisgonis, Amilcaris, et Annibalis.

§ 5 *Aristoteles vero*] Aristoteles patria jam eversa a Philippo, ut quidam dicunt, ut alii, ab Alexandro, ut restauraretur obtinuit, legesque et formam reipublicæ ipse descripsit, quare postmodum ea civitas usa est. Fuit ergo pius erga patriam, et cum esset Athenis, et jam ætate confectus, absens tamen diligentissimam patriæ curam suscepit, qui non prius destitit, quam a rege, ut instauraretur, prudentia sua obtinuit; quare illum cives ob hæc merita in tanto honore habuere, ut festos dies et ludos quotannis viventi faciendos publice dedicarint. Festa autem Aristoteleia nuncupata fuere. Quod vero nonnulli dicunt usum hac calliditate fuisse, ut juranti Alexandro se illi omnia negaturum, quæcunque pro patria petiisset, postulasse, ut patriam perderet, et Alexandrum coactum fuisse illam conservare, quia salvo juramento aliter non posset; id fecit Anaximenes Lampsacenus pro Lampsaco patria, et non Aristoteles, ut dicturus est Valerius in capite de vafre dictis et factis. *Oliver.*

Pro salute patriæ incubuit] Quæ Stagira dicebatur.

Ita urbs non tam strata atque eversa Alexandri, quam restituta Aristotelis est nobis] Ita vulgo. Quamvis hic parum adjuvent exemplaria, locum tamen hunc ex Diog. Laërtio, et Plutarch. restituendum puto: *Itaque non tam urbs Stagira eversa Alexandri, quam restituta Aristotelis notum est opus.* Quam lectionem spero studiosos non rejecturos. In Cauchiano quædam sic: *Itaque non jam urbs strata, &c.* In aliis exemplaribus nihil sani. *Pigh.*

Cap. vii. § 1 *Fabius Rullianus*] Cum Fabius Gurges consul adversus Samnites male pugnasset, et Senatus de removendo illo ab exercitu cogitaret, Fabius Rullianus ejus pater deprecatus est hanc filii ignominiam, et eo maxime Senatum movit, quod iturum se filio legatum pollicitus est: idque præstitit: ejus consilio et opera filius consul adjutus cæsis Samnitibus triumphavit. *Oliver.*

Quinque consulatibus] Rem magis auget: nam quo patrem honoratiorem fuisse ostendat, eo clementiorem demonstrat, quod se filii imperio submittere, et militiæ laboribus dedere non dubitaverit, quo tempore quietem ejus deposcebat. *Idem.*

Quem ipse parvulum] Diximus quod institutum fuit apud majores, ne quis inter consulem et proximum lictorem intercederet, præter parvulum filium.

§ 2 *Non tam Cæsetii speciosa*] Cæsetius eques Romanus tres filios habuit, quorum unus, cum esset trib. pleb. Cæsarem injuria lacessiverat. Nam cum ludi celebrarentur, M. Antonius personam accepit, ut quidam tradunt, et inter saltationem coronam capiti Cæsaris imposuit; cui rei pauci admodum, qui ad ipsum venerant, applauserunt, reliqui mœsti conticuere omnes. Quo ubi sensit Cæsar, id scilicet displicuisse populo, coronam abjecit, et populus lætus est. Tunc Cæsar dixisse fertur, Cupere se mori, quod tantam populi invidiam contraxisset: peractis deinde ludis Cæsetii filius et Marullus trib. pl. Cæsarem affectati regni postularunt. *Oliv.*

Abdicare] Familia ejicere, patrimonio privare, et a bouis repellere. Est enim *abdicare*, filium a bonis repellere, dum vivit pater; *exhæredare* vero post mortem. *Idem.*

§ 3 *Sed nescio an Octavius*] Patet historia per se. Contigit autem hoc confecto bello civili, quod contra Brutum et Cassium Cæsaris interfectores gestum est, cum debellatis reipublicæ partibus Octavius, Antonius, et Lepidus Romanorum inter se imperium sortiti, suos quisque inimicos proscripserunt. *Olir.*

Proscriptus a triumviris] Scilicet Augusto, Antonio, et Lepido, qui inter se imperium partiti erant. De qnibus Juvenalis: 'In tabulam Syllæ si dicant discipuli tres.' *Badius.*

Ext. § 1 *Protinusque*] Secundum Plutarchum, nec post spatium quidem trium dierum id aperuit patri, timens, ne regi faceret injuriam. Ex quo dicitur hac arte usus, ut non reginæ, sed snæ ipsius fingeret uxoris amore correptum adolescentem, ut inde sensim regis perciperet animum. Nam cum dixisset illum novo morbo implicitum vi nimia, scil. amoris, quo nisi expleretur, sanari non posse; et ejus quidem mulieris amore correptum esse, quam consequi haud potuisset; admiratus Seleucus dixisse fertur: Nonne universæ impero Asiæ, et pro superstite filio dare omnia possum? Solum, quæ mulier hæc esset, efflagitabat. Cui Erasistratus: Meam, inquit, uxorem deperit. Tum rex miris pollicitationibus rogabat, ut illam in conjugium filio daret, cui tantum regnum debebatur. Cui respondens Erasistratus: An tu, inquit, quamquam ejus pareus, si uxorem tuam cuperet Antiochus, illam ultro daturus esses? Tum Seleucus testans Deos omnes sine cunctatione se daturum læte respondit. Quod cum non ficte regem effari Erasistratus cognovisset, passionem filii et rem omnem patri aperuit, et quemadmodum id deprehendisset, declaravit. Seleucus gaudio elatus, unicum opus superesse sibi arbitratus est, quo pacto id filio persuadendum esset, quo pacto et uxori; tandem exercitu convocato rem apericns, clarissimam uxorem filio etiam invito conjugem dedit. Quod magnificum et regale ab omnibus existimatum fuit, ac magnificentius quidem et sapientius adolescentis amore, atque ad amorem ejus insignis moderatio. *Oliver.*

Senex] Qui natura zelotypus esse consuevit.

§ 2 *At Seleucus quidem uxore*] Plutarchus in vita Pompeii: 'Devicto Mithridate apud Euphratem, spoliatisque castris, provincias composuit, munera distribuit; cum multi ad eum principes et rerum domini regesque barbari duodecim venissent. Ariobarzanes Cappadociæ, Nicomedes Bithyniæ regno a Mithridate Ponti rege pulsi fuerant, hos primum L. Cornelius Sylla in suum quemque regnum reduxerat: quibus iterum ab eodem rege pulsis, Pompeius cum Mithridatem mori tandem coëgisset, Ariobarzanem restitutum regem appellari jussit, qui regnum filio cessit præsente Pompeio.' *Oliver.* Contigit A. U. DCXCII.

In cornu] Loco ubi erat scriba.

Cap. VIII. § 1 *Comicæ lenitatis, &c.*] Contigit A. U. CCXLIV.

Par Romulo gloria L. Brutus] Cujus exemplum primum est L. Bruti, qui filios duos virgis cædi, et securi percuti jussit; quia cum illis senserant, qui Tarquinios reges ab ipso paucis ante diebus exactos in regnum restituere parabant. Nam paulo post libertatem a populo partam, id quod minime timebatur per dolum et proditionem est propemodum amissa. Aliquot enim adolescentes nobili genere nati, quorum in regno libido solutior fuerat, assueti more regio vivere, graviter ferentes æquato jure omnium libertatem aliorum in suam

vertisse servitutem, de restituendis regibus consilia quærebant. Interea legati a regibus superveniunt sine mentione reditus, bona tantum repetentes; cum quibus de recipiendis clam nocte regibus in urbem colloquuntur hi adolescentes. Vitelliis Aquiliisque fratribus primo commissa res fuit. Vitelliorum soror consuli nupta Bruto erat: jamque ex eo matrimonio adolescentes erant liberi Titus Tiberiusque, eosque in societatem consilii avunculi assumunt. Literæ de re tanta legatis dantur ad reges fidei pignus, quæ manifestum facinus fecerunt. Nam indicata re per Vitelliorum servum, qui exceperat eorum consilia, comprehensis legatis, literarum cura in primis habita est, ne intercirperentur, proditores capti, sumptumque supplicium conspectius, quod pœnæ capiundæ ministerium patri de liberis consulatus imposuit, et qui spectator erat amovendus, eum ipsum fortuna exactorem supplicii dedit. Stabant ad palum deligati nobilissimi juvenes, sed a cæteris velut ab ignotis capitibus consulis liberi omnium in se oculos converterunt, miserebatque non pœnæ magis homines, quam sceleris, quo pœnam meriti essent. Illos eo potissimum anno, quo patriam liberatam, patrem liberatorem, consulatum ortum ex domo Junia, patres plebemque, quicquid hominum Deorumque Romanorum esset, induxisse animum, ut superbo cuidam regi tum infesto exuli proderent. Itaque missi lictores ad sumendum supplicium, nudatos virgis cædunt, securique feriunt, cum inter omnes ipse pater vultusque et os ejus spectaculo esset, eminente patrio animo inter publicæ pœnæ ministerium, secundum pœnam nocentium, ut in utramque partem arcendis sceleribus exemplum nobile esset. *Oliver.*

§ 2 *Hujus æmulatus, &c.*] Spurius Cassius in agraria largitione ambitiosus in socios fuerat. Unde ipso consule cum Proculo Virginio lex Agraria primum promulgata fuit; nunquam deinde sine maximis motibus exagitata. Ager Hernicus ademptus, hoc auctore inter Latinos plebemque divisus, adjectumque huic muneri aliquantum agri, qui a patribus possidebatur. Hac largitione suspectus jam senatui populoque cœpit esse, quod perniciosas libertati opes strueret, eoque civibus jam vilior factus, ut alio munere sibi reconciliaret civium animos, jubere pro Siculo frumento pecuniam acceptam retribui populo. Id vero non secus quam præsentem mercedem regni aspernata plebs est. Hunc ergo, ubi magistratu abiit, damnatum necatumque constat. Sunt qui patrem auctorem ejus supplicii ferant; eum cognita domi causa verberasse ac necasse, peculiumque filii Cereri consecrasse; signum inde factum esse et inscriptum, ex Cassia familia datum. Invenio apud quosdam auctores, idque propius fidei est, a quæstoribus Cæsone Fabio, et L. Valerio diem dictam perduellionis, damnatum populi judicio, direptas publice ædes. Quam sententiam sequitur Dionysius Halicarnassæus, quia dicit, quod si pater judex fuisset et punitor, neque domos diruntas, neque bona publicata, quia Romæ nihil esset possessorum proprium patribus viventibus, et ob id pecuniæ et corpora filiorum, cum de eis volunt disponere, traduntur patribus. Addidit præterea agitatum etiam fuisse de interficiendis filiis Cassii, sed crudelem nimis visam eam sententiam. *Oliver.*

Filium] Sp. Cassium Viscellinum, qui corrupte opinor apud Ciceronem 'Becelinus' hodieque scribitur. *Colerus.*

Qui tribunus plebis] Fortasse legendum, *Qui cum tribunus plebis.* Alioquin enim adversatur veritati historiæ: Cassius enim consul tunc fuit,

et patricius, non trib. plebis: sed cum tribunis commodum plebis quærentibus tunc coiisse ad suam legem perferendam, non adeo refragari possumus. *Pigh.*

Agrariam legem] De agro quem populus Romanus bello acquisiverat æquis portionibus dividendo.

Necari jussit] Plinius lib. XXXIV. cap. 4. 'Romæ simulacrum ex ære factum Cereri primum reperio ex peculio Sp. Cassii, quem regnum affectantem pater ipsius interemerat.' Huic interempto domum etiam superjectam fuisse tradit Valerius lib. VI. cap. 3. *Coler.*

§ 3 *Manlius Torquatus*] Pomponius de Orig. Juris: 'Post hos fuerunt P. Mutius et Brutus et Manilius (lego et Manlius) qui fundaverunt Jus civile.' Meminit hujus Manlii Cicero de Fin. lib. I. Quod nec ab Hotomanno, nec Cujacio animadversum. *Coler.* Contig. A. U. DCXII.

Religiosi] Anxie servantis jusjurandum, quo judices obligari solent.

Imago posita] In atriis solebant veteres majorum suorum, qui gloria et rebus gestis clarnissent, imagines collocare. Juvenalis: 'Tota licet veteres exornent undique ceræ Atria; Nobilitas sola est atque unica virtus.' Majorum igitur suorum imaginibus sæpe ad virtutes et rerum gerendarum gloriam incendebantur, ut illorum imitatione clariores fierent. *Oliver.*

§ 4 *M. vero Scaurus*] Contigit A. U. DCLII.

Conspectum] Ergo formula illa fuit peculiaris, qua patres filios abjiciunt: E CONSPECTU MEO ABEAS. Sic Torquatus paulo ante: 'Et Republica eum et domo mea indignum judico, protinusque E CONSPECTU MEO ABIRE JUBEO.' Sic lib. VI. cap. 1. de Q. Fabio Maximo Serviliano: 'Exegit a filio unico pœnas dubiæ castitatis: is eas pependit, voluntario secessu conspectum patris vitando.' *Coler.*

Conspectum degenerati patris vitaturam] *Vitaret*, in Cauchiano. Rectius. At meo quidem judicio rectissime, si sit: *conspectum degener irati patris vitaret.* Et ipsa vero verba hæc Scauri patris fuisse videntur, quæ filium ad mortem adegere. *Pigh.*

CAP. IX. § 1 *L. Gellius, omnibus honoribus*] Gellius cum pro explorato haberet, filium rem habuisse cum noverca, et cum ea de nece patris consilia tractasse, non ad sumendum de filio supplicium statim ira percitus cucurrit, sed consulto Senatu, filio dicendæ causæ potestatem fecit, qui, purgatis quæ sibi objiciebantur, et cognita diligentissime causa, tanquam innocens absolutus est. Nam hunc Cicero defendit, cujus adhuc extat oratio. *Oliver.*

L. Gellius] Lib. Lavernii: *L. Agellius.* Gellium tamen rectius vocat Cicero de Legibus et in Bruto. Agellius lib. V. cap. 6. *Coler.*

§ 2 *Q. autem Hortensii*] Fuit hic nobilis orator, et cum Q. Cæcilio Metello consul. Scripsit, ut Asconius testatur, præter orationes, et lasciva poëmata, quorum Ovidius in Elegiis meminit, et Gellius lib. XIX. cap. 9. etiam Annales, ut Velleius Paterculus testatur lib. II. De hujus Hortensii facundia præter alios Tullium vide in Fin. lib. III. de Orator. item in Bruto, ubi memoriam ejus celebrat. Quod et M. Seneca facit in præfatione controversiarum. Ut Porcius Cato, consentiente socero Philippo, suam ei uxorem, liberum quærendorum gratia dederit. Qua de re legere poteris apud Plutarchum in Catone. Neque mirum filium perditis moribus fuisse, cum in patre summa exuxerit mollities. Quam fuerit mollis in vestitu ac sumptuosus, docebunt Varro de R. R. libro III. cap. 6. et inprimis cap. ult. Plin. lib. IX. c. 55. et lib. X. cap. 20. Gell. libro I. cap. 5. Macrob. lib. III. cap. 13. Itaque Cousulibus

sumptuariam legem ferre volentibus fuit adversarius, ut scribit Dio libro XXXIX. Obiit L. Æmilio Paulo, et C. Claudio Marcello Coss.; cum e Cilicia Cicero Romam reverteretur, ut in Ovidii Bruto legimus.

Suis temporibus] Omnibus ferme Oratoribus ætatis suæ, nisi M. Tullio, clarior. Agellius libro I. cap. 5. *Colerus.*

Ambitus reum] Lege Licinia, de qua Cicero pro Planco. *Idem.*

Osculum nepotum, in quibus acquiesceret] Quibus verbis innuebat se non filium habere præter Messallam, quem hæredem suum fore jam animo constituerat.

§ 3 *Idem fecit, &c.*] Fulvius Flaccus primus omnium Transalpinos Ligures domuit: missus in auxilium Massiliensibus adversus vicinos Gallos, qui populabantur fines Massiliensium, cum diu multumque clauderent saltus Deciates, mox etiam Euburiates, incognitas tandem latebras eorum ignibus sepsit Fulvius, in plana Bæbius deduxit, Posthumius ita exarmavit, ut vix reliquerit ferrum quo terra coleretur. Hic igitur Fulvius, qui Ligures domuit, Ambraciam devicit, Cephaleniam, et Zacynthum subegit, filium habuit tantæ impietatis atque nequitiæ, ut cædem ipsi machinari non dubitaverit. *Oliver.*

Triumvirum] Cujus erat, criminis convictos in carcerem trahere, et supplicium de eis sumere. *Per Triumvirum*] Triumviris cura et custodia erat carceris, nec ea tantum, quin et in reos capitis animadvertebant in carcere. Unde Capitales dicti Plauto et aliis. Sanguinei item, ut Prudentio. Quod in carcere reos puniverint, planum ex Valerio fit hoc libro cap. 4. et lib. VI. cap. 1. Sed et extra carcerem animadvertebant, hoc est, apud columnam Mæniam, teste Asconio. Ducebant porro, et aliquando etiam duci jubebant, ut P. Munatium apud Plinium lib. XXI. cap. 3. Maleficos conquisivisse ex hoc quidem Valerii loco didici; cui adjungo Varronem de Ling. Lat. lib. I. 'Quæstores a quærendo, qui conquirerent publicas pecunias et maleficia, quæ Triumviri capitales nunc conquirunt.' De his etiam libros Juris consule. Glossarium: *Triumvir, παραφύλαξ, τριανδρικόν. Colerus.*

Quem fuerat expertus] Non habendo respectum, quod eum expertus fuerat, in se parricidium parasse.

§ 4 *Subjecisset*] Si filius ejus subditicius esset.

Recta cogitatio] Justa existimatio de pietate patri debita.

Tam obsequens es] Sequens votum filii.

Exupera] In vita. Id est, vive diutius quam ego victurus sum.

CAP. X. § 1 *Horatius Pulvillus*] Horatio Pulvillo et Valerio Publicola Coss. dedicata erat in Capitolio Jovis ædes. Sortiti sunt inter se consules uter dedicaret. Horatio forte evenit. Valerius ad Veiens bellum profectus. Ægrius, quam dignum erat, tulerunt Valerii necessarii dedicationem tam inclyti templi Horatio dari. Id omnibus modis impedire conati, postquam alia frustra tentata erant, postem jam tenenti consuli fœdum iuter precationem Deum nuntium incutiunt, mortuum ejus filium esse, funestamque familiam, dedicare eum templum non posse. Non crediderit factum, an tantum roboris animo fuerit, nec traditur certum, nec facilis est interpretatio. Nihil aliud ad eum nuntium a proposito versus, quam ut cadaver efferri juberet, tenens postem, precationem peragit, et dedicat templum. *Oliver. Horatius Pulvillus*] Meminere præter Historicos Seneca de Consolatione ad Marciam c. 13. Cicero pro Domo. *Coler.* Contigit A. U. CCXLVI.

Ne patris magis, quam pontificis partes egisse videretur] Truncasse sciolos exemplum, codex Winchelianus

atque Coloniensis demonstrant. Novæ enim orationis initium adjicit, ita: *Ne patris magis quam pontificis partes egisse videretur, Tolle, inquit, cadaver.* Quæ verba Horatii consulis sunt, sed reliqua desunt ejus periodi, ideoque asteriscum adjunxi, ut intelligas quædam desiderari: Velut et ipse sensus indicat. Suppleri quidem sententia sic potest, 'Tolle, inquit, cadaver: nilque aliud adjiciens, inceptam rite precationem peregit.' Hoc idem ex Livio cognoscimus, ex quo Valerius hoc exemplum sumpsisse videtur: nam de eadem re ille sic; 'Nihil aliud ad eum nuncinm, quam ut cadaver efferri jnberet, tenens postem precationem peragit, et dedicat templum.' *Pigh.*

Tolle, inquit] Desunt hæc in antiquis meis. In Seneca item et Cicerone. Subscribo tamen lubens sententiæ eruditissimi Pighii, et sagacitatem istam lubens agnosco. Servius paulo aliter. In eo est pollutio, quæ ait: 'Casuque animum concussus amici.' Nam ipsa impiant qnæ agnoscimus. Unde in Livio habemus Horatium Pulvillum, cum Capitolium dedicare vellet, audisse ab inimico, mortunm filium: et ne pollutus dedicare non posset, respondisse, CADAVER SIT. *Coler.*

§ 2 *Æmilius Paullus*] L. Æmilius Paullus, ejus Paulli filius, qui apud Cannas cecidit, primo consulatu, quem, ut inquit Autor de Viris Illustr. post tres repulsas adeptus erat, de Liguribus triumphavit. Iterum consul Persen Philippi filium, et Macedoniæ regem apud Samothracas victum cepit, et victum flevit, et sibi assidere jussit, ac demum in triumphum duxit. *Oliver.*

In Corneliam] Qui Scipio Æmilianus dictus est.

Maximo proventu] Maximo successu: nam provinciam totam Macedoniam consilio et armis snbegerat, regem Persem ceperat, et in triumphum duxerat. *Oliv.*

§ 3 *Q. Martius Rex superioris Catonis in consulatu collega*] Ita vulgo. Duo Martii Reges ad consulatum pervenerunt, pater et filius. E quibus pater A. U. DCXXXV. consul fuit, non cum Catone superiore, censorio, quemadmodnm ex his verbis perperam scriptis intelligitur, sed cum M. Catone censorii nepote, qui Africam sortitns consul in ea provincia est mortuus, nt pulchre declarat Gellius lib. XIII. cap. 18. Filius Q. Marcius solus postea consulatum gessit, anno urbis DCLXXXV. ut docebunt annales nostri. Patrem itaque, superiorem Marcium regem differentiæ causa vocat Valerius, quare ita corrigendus est locus: *Q. Marcius Rex superior, Catonis in consulatu collega.* Pigh.

Strenuum consulem] Vocando Senatum in curiam.

Partiri] Legi quoque potest, *partiri potuisset*, id est, dividere, aut distinguere lucem unius diei inter patrem calamitosum, id est, diem quo funus peregerat, et consulem strenuum, id est, diem, quo consulis partes exsequeretur, officio cessante in neutra parte, licet utrumque non fecisset uno die. *Bad.*

EXT. § 1 *Princeps Atheniensium Pericles*] Coronatus hic incedebat, et Jupiter Olympius appellabatur, tantum licentiæ habuit vir ille, tantum apud populum gratiæ: nec mirum. Nam Lacedæmonii agrorum populationibus fracti, quas Periclis et Sophoclis ductu passi fuerant, in annos triginta pacem pepigerunt; rupto deinde intra quindecim annos fœdere cum contemptu Deorum atque hominum, fines Atticos populantur, et ne prædam potius quam pugnam expetiisse viderentur, hostes ad prœlium provocant: sed Athenienses consilio Periclis ducis sapientissimi populationis injuriam differunt in tempus ultionis, supervacuam pugnam existimantes, cum ulcisci hostem sine pe-

riculo possent. Deinde interjectis diebus naves conscendunt, et nihil sentientibus Lacedæmoniis totam Sparten deprædantur, multoque plura auferunt, quam amiserant; prorsus ut in comparatione damnorum longe pluris fuerit ultio, quam injuria. Clara quidem hæc Periclis expeditio habita, sed multo clarior privatio patrimonii, qua contentus fuit. Hujus enim agros in populatione intactos reliquerant hostes, sperantes se illi acquirere posse, aut periculum ex invidia, aut proditionis suspicione infamiam. Quod ante prospiciens Pericles, et futurum populo prædixerat, et ad invidiæ impetum declinandum, agros ipsos dono reipubl. dederat, atque ita unde periculum quæsitum fuerat, ibi maximam gloriam invenit. Non minorem vero ex jactura filiorum duorum, quos diebus quatuor amisit, quorum desiderium tam fortiter tulit, ut coronatus more solito ad populum constanti voce concionatus fuerit. *Oliv.*

Olympii] Ita Periclem vocavit Aristophanes Acarnensibus: *Ἐντεῦθεν ὀργῇ Περικλέης ὁ Ὀλύμπιος.* Vide ejus interpretem. Plin. lib. XXXIV. c. 8. ' Olympium Periclem, dignum cognomine.' Uterque Olympium simpliciter dictum fuisse vult. Ergo exsulpenda vocula *Jovis.* Coler.

§ 2 *Xenophon autem*] Xenophon Philosophus et dux insignis fuit Grylli Atheniensis filius, homo verecundus et speciosus, supra quam dici possit, moratusque et probus, atque omnibus gratus, Socratis discipulus, et Platonis æmulus, teste Gellio, qui lib. XIV. cap. 3. dicit, quod Xenophon et Plato Socraticæ amœnitatis lumina certare æmularique inter se existimati sunt. Hic primus omnium Philosophorum scripsit historiam: fuit enim, ut diximus, dux strenuus. Ex ultimis Babyloniæ finibus exercitum reduxit incolumem asperis et difficillimis itineribus per infestissimas gentes et barbaras. *Oliver.*

Proximus a Platone] Secundus a Platone. Constat enim in Socratica disciplina primum locum obtinuisse Platonem, secundum vero Xenophontem. Plato eloquentia superior, Xenophon gravitate melior, qui et ipse multa sermonis suavitate polluit. Tanta inter se æmulatione certarunt, ut enim uterque multa scripserit, neuter tamen alterius mentionem faciat in operibus suis. Præceptorem tantum in dialogis disputantem introducunt. *Idem.*

Nomine Gryllum] Præter cæteros lege Senecam Consolat. ad Marciam cap. 12. *Colerus.*

Apud Mantineam] Nota est historia, quod auxiliantibus Atheniensibus Thebani duce Epaminonda bellum indixere Lacedæmoniis, et apud Leuctra et apud Mantineam, ut in cap. de Fortitudine diximus, feliciter pugnatum est: attamen victoria apud Mantineam parta non fuit incruenta; multi ex victoribus cecidere, inter quos dux ipse Epaminondas et Xenophontis filius, de quo nunc diximus. *Oliv.*

Coronam] Qua coronatus sacra obibat.

Abjecisset altaria] Ornatum eorum.

§ 3 *Anaxagoras*] Hic Clazomenius fuit, Hegesibulo patre natus, Anaximenis auditor, Philosophus suo tempore inclytus.

LIBER VI.

Prisca religione] Quia ab Ascanio morem servandi ignis æterni accepere Romani; nam Vestales perpetuam virginitatem servabant.

Tu Capitolinæ] Matrimonium servas incolume. Nam Juno dicebatur præesse conjugiis. Virgilius: ‘ Junoni ante omnes cui vincla jugalia curæ.’

Tu palatii columen] Hic aperta nimis utitur adulatione, cum Juliam dicat fuisse pudicam, quam impudicissimam fuisse constat, adeo ut cum similes patruo filios procrearet, omnesque admirarentur, quærentibus ex ea multis, quid ita filios patruo similes produceret, cum se multis subjiceret, respondere solitam dicunt, Navis sum, nisi plena, vectorem non admitto. De hac Juvenalis: ‘ Cum tot abortivis fœcundam Julia vulvam Solveret, et patruo similes effunderet offas.’ Fuit autem Julia Augusti Cæsaris filia, et uxor Tiberii. *Oliver.*

Sanctissimumque Juliæ genialem thorum] In Campensi, Susiano, ac Pulmanniano, *Juliæ gentis genialem thorum* legitur. Quod placet. Impudentissime enim adularetur alioqui Valerius, cum Julia Augusti filia, et Tiberii uxor libidine atque adulteriis toto orbe terrarum fuerit infamis. *Pighius. Sanctissimumque Juliæ genialem thorum assidua statione celebras*] Insignis plane restitutio, quam tamen libris debemus, quibus fere vox, *gentis*, abest. Et qui expedias alioqui hanc sententiam? Quæso te, an gentis Juliæ genialis aliquis thorus? imo singulorum is est, nec nisi matronarum. Itaque de Julia hoc capiendum, sive Livia Augusta, cui serviliter, ut et Tiberio alias, adulatur, tantamque pudicitiam ejus facit, ut numen ipsum inhabitare velit genialem ejus thorum. Porro Julium nomen post adoptionem vulgo datum Liviæ, docui in Commentario ad Tacitum. Cujus rei inobservantia hunc locum fœdavit. *Lips.*

Stola] Erat matronalis vestis, quæ usque id imos pedes demissa erat, et cujus extremam partem ambibat instita assuta, quæ erat fasciola quædam sive limbus. Ulpian. L. vestis ff. de Aur. et Arg. legat.

§ 1 *Dux Romanæ pudicitiæ*] Orta in castris inter potentes adolescentes contentione quadam de uxorum pudicitia, cum suam quisque laudaret, Collatinus, qui cum his erat, non verbis opus esse dixit, id brevi sciri posse, qualis unaquæque foret, si sumptis equis inviserent eas, id demum spectatissimum unicuique fore, quod inopinato viri adventu occurrit. Probato consilio, citatis equis omnes advolant Romam, inde Collatiam, ubi Lucretiam haud quaquam ut regias nurus, quas in convivio luxuque cum æqualibus viderant tempus terentes, sed deditam lanæ inter lucubrantes ancillas in medio ædium sedentem inveniunt. Muliebris certaminis laus penes Lucretiam fuit. Invitatis comitibus a marito, Sextum Tarquinium mala libido Lucretiæ stuprandæ capit, tum forma, tum spectata castitas incitat. Paucis diebus interjectis, postquam redierunt in castra, Sextus Tarquinius, inscio Collatino, cum comite uno Collatiam venit. Ubi exceptus benigne ab ignaris consilii, cum post cœnam in hospitale cubiculum ductus esset, amore ardens, postquam satis tuta omnia circa, sopitique omnes videbantur, stricto gladio, ad dormientem Lucretiam venit, sinistraque manu mulieris pectore oppresso, Tace Lucretia, inquit, Sextus Tarquinius sum, ferrum in manu habeo, morieris,

si emiseris vocem. Cum pavida e somno mulier nullam opem, prope mortem imminentem videret, tum Tarquinius fateri amorem, orare, miscere precibus minas, versare in omnes partes muliebrem animum: ubi obstinatam videbat, et ne mortis quidem metu inclinari, addidit ad metum dedecus, cum mortua jugulatum servum positurum ait, ut in sordido adulterio necata dicatur. Quo terrore cum vicisset obstinatam pudicitiam velut victrix libido, profectusque inde Tarquinius ferox expugnato decore muliebri esset, Lucretia mœsta tanto malo, accitis quamprimum patre viroque, qui cum singulis amicis veniant, in cubiculo sedens lachrymabunda, quærenti viro satin' salvæ res essent? Minime, inquit. Quid enim salvi mulieri esse potest, amissa pudicitia? Vestigia viri alieni, Collatine, in lecto sunt tuo, cæterum corpus est tantum violatum, animus insons, mors testis; sed date dextras fidemque, haud impune adultero fore. Sextus est Tarquinius, qui hostis pro hospite priori nocte armatus mihi sibique, si vos viri estis, pestiferum hinc abstulit gaudium. Dant ordine omnes fidem, consolantur ægram animi, avertendo noxam a coacta in auctorem delicti, mentem peccare, non corpus, et unde consilium abfuerit, culpam abesse. Vos, inquit, videritis, quid illi debeatur, ego me, etsi peccato absolvo, supplicio non libero, nec ulla deinde impudica Lucretiæ exemplo vivet: cultrum, quem sub veste abditum habebat, in cor defigit, prolapsaque in vulnus moribunda cecidit. Dionysius in hac historia multum dissentit a Livio. Non enim contentionem de uxoribus inter potentes in castris adolescentes ortam, nec Sextum Tarquinium ad id ipsum stupraudæ Lucretiæ gratia Collatiam venisse, veluti furiosa quadam libidine agitatum, ut tradit Livius, sed a patre Collatiam missum, ad quædam illic regia negotia peragenda; hospitio deinde a Lucretia benigne susceptum, quippe regis filium, et viri cognatum: erat autem ex gente Tarquinia Collatinus: ingressum nocte cubiculum extorsisse ab obstinata Lucretia stupri necessitatem, quæ, ne infamis moreretur, corpus ejus libidini subjecit; orta deinde luce, cum ille abiisset, Lucretiam dicit sumpto vehiculo Romam ad patrem properasse, et ad ejus genua provolutam suppliciter rogasse, ut quoscunque posset amicos, et cognatos, quam primum evocaret. Quibus accitis, rem omnem exposuisse, sibi deinde mortem intulisse. Quo facto, Valerium in castra missum nuntium ad Collatinum, qui re audita, cum Junio Bruto Romam venisse, et de ejiciendis regibus consilium iniisse dicitur. *Oliver.*

Lucretia] Factum hoc Lucretiæ diserte et erudite disputat Augustinus de Civitate Dei, lib. I. cap. 19. et lib. III. cap. 15. Meminit et Tertullianus in exhort. ad Castitat. et in libro de Monogam. ubi Lucretiam κατ' ἐξοχὴν matronam Romanam vocat. Vide et Servium ad Æneid. VIII. *Coler.*

In concilio necessariorum] Viri Collatini, patris Tricipitini, Publii Valerii, et Junii Bruti.

§ 2 *Atque hanc illatam injuriam non tulit, Virginius, plebeii vir generis, &c.*] Scribe et distingue: *Atque hæc illatam injuriam non tulit Virginius, &c.* Claudit exemplum præcedens, et transit ad alterum: atque hæc Lucretia, inquit, illatam injuriam ulta est ferro: Virginius etiam inferendam. *Lips.*

Virginius plebei generis] Fuit post aliquot annos par in urbe nefas a libidine ortum, haud minus fœdo eventu, quam quod per stuprum cædemque Lucretiæ urbe regnoque Tarquinios expulerat. Cum enim a consulibus ad decemviros translatum esset im-

perium, ex decemviris unum Appium Claudium plebeiæ virginis stuprandæ libido velut rabies quædam incessit: hæc Lucii cujusdam Virginii filia, et L. Icilio tribunitio viro desponsata erat, quam Appius, amore insaniens, pretio ac prece speque pellicere adortus, postquam omnia pudore septa invenit, ad crudelem superbamque vim animum convertit. M. Claudio clienti negotium dedit, ut virginem in servitutem assereret, neque cederet secundum libertatem poscentibus vindicias. Is virgini in forum ad literarum ludum venienti manum injecit, suam servam e serva natam appellans; concursu amicorum ad clamorem nutricis Quiritum fidem implorantis facto liberatur, in jus tamen rapitur, ad Appiique tribunal producitur, qui ex composito puellam Marco Claudio poscenti, et servam asserenti suam, adjudicavit. Interea P. Numitorius puellæ avus, et sponsus Icilius interveniunt, puellam a vi magis, quam a judicio tuentur. Jamque gravi seditione orta, certamen instare videbatur. Tum Appius libertatis vindicias judiciumque puellæ in sequentem diem datis sponsoribus prouuntiat. Interea pater præpropere accitur e castris, qui, audito filiæ periculo, acceptoque commeatu, ad urbem properat, filiæ ad tempus adest. Nam cum Appius sequenti die in tribunal ascendisset, puellæque vindicias secundum servitutem decrevisset, tanta quidem vis amentiæ verius, quam amoris ejus mentem prævenerat; tum Virginius in Appium manus intentans, Icilio, inquit, Appi, non tibi filiam despondi, et ad nuptias, non ad explendam tui corporis libidinem educavi. Placetne pecudum ferarumque ritu promiscue in concubitus ruere? non passuros hoc cives Romanos spero. Cumque jam vi ageretur in puellam, jamque decemviri potentiæ resisti non posset, Virginius, ubi nihil usquam vidit anxilii, pœnitentiam simulans, Quæso, inquit, Appi, primum ignosce patrio dolori, si quid inclementius in te sum invectus, deinde sinas hic coram virgine nutricem percontari quid hoc rei sit, ut si falso dictus pater sum, æquiori hinc animo discedam. Data venia, seducit filiam ac nutricem prope Cloacinam ad tabernas, quibus tunc Novis erat nomen, atque ibi cultro ab lanio arrepto, hoc te, inquit, uno quo possum modo filia in libertatem vindico: pectus deinde filiæ transfixit, et spectans ad tribunal, Te, inquit, Appi, tuumque caput hoc sanguine consecro. Deinde se in castra proripuit. Hinc seditione orta, factaque plebis secessione, a patribus coacti decemviri sunt abdicare se magistratu, creataque est tribunitia potestas, et reddita plebi. Sumptum quoque est de decemviris supplicium per tribunos plebis. Hoc autem contigit anno LX. post libertatem inceptam, teste Cicerone libro de Fin. bon. et mal. *Oliver.*

Deductam in forum puellam occidit] Imo jam in foro erat puella ad Appii tribunal. Lego, *Seductam in foro.* Ita res e Livio aliisque, qui seductam paullum a patre puellam, et tunc interfectam clare scribunt. *Lips.*

§ 3 *Pædagogo*] Oliverius intelligit Fannium Saturninum fuisse pædagogum. *Badius.*

Fannio Saturnino] Ita corrigendum, ut in Atrebatensi, Campensi, et aliis. *Pigh.*

§ 4 *Animadvertit*] Punivit morte.

Errore lapsus] Quod in teneris annis eam osculari fortasse solitus fuisset, et ea nunc consuetudine deceptus simplex puellæ osculum dedisset. *Oliv.*

§ 5 *Servilianus*] Macrobius librum hujus de Feriis citat. *Coler.*

Dubiæ castitatis] Quia rumor erat, eum amisisse pudicitiam, et muliebria passum. *Bad.* *Exegit pœnas a filio*

dubiæ castitatis, et punito pependit, voluntario secessu conspectum patriæ vitando] Ita vulgo. Interjecere denuo irreligiosas manus Valerio nostro audaculi, totamque sententiam hanc prorsus mutarunt. Cur enim quæso præterit, quasnam a filio pœnas exegerit Fabius? quod maxime exempli causa dicere oportebat. Cur item vindex ille pater sibimet exilium indixit? an quod eum pœnituerit severitatis in filium fortassis cinædo vix honestiorem? Profecto alienum a magnanimitate et constantia clarissimæ gentis Fabiæ, atque etiam Serviliano indignum, ejusque tot honoribus splendidissime gestis. Jam olim quidem valde frigidum et ineptum mihi visum fuit hoc exemplum; verum nunc exemplaria vetera conferenti veritas ipsa semet insinuat, cum repererim in Susiano libro hanc lectionem: *exegit a filio punico*, (sed corrige, *unico*) *pœnas dubiæ castitatis, is eas pependit, voluntario secessu conspectum patris vitando.* Eadem est in Pulmanniano, præterquam quod mendosum vocabulum, *punico*, corrigere quis cupiens, in *punito* mutarit. Alius deinde transtulit vocabulum, ut suæ opinioni sententiam accommodaret male intellectam. *Pigh.*

§ 7 *Sequitur, &c.*] Hic ille Marcellus est, qui, cæso Virodomaro Gallorum duce, opima spolia reportavit, qui primum Annibalem apud Nolam vinci posse docuit, qui Syracusas in Sicilia munitissimam urbem expugnavit, qui multa atque præclara pro republica gessit. Cum igitur comperisset, C. Scantinium Capitolinum trib. pleb. de stupro compellasse filium suum adolescentulum egregia forma, sed pudicitia atque modestia magis ingenuum, diem illi dixit ad populum. Nam puer cum de resistendo scelerato tribuno nihil proficere posse videret, rem ad patrem detulit. *Oliv.*

Scantinio] Lex Scantinia vel Scatinia, quæ erat de pueris impudicis, lata a C. Scantinio Aricino trib. pl. ut qui præposteram vel adversi vel aversi Venerem exercuissent, vel, ut qui alienam pudicitiam sollicitassent, aut suam ipsi prostituissent, pœna decem millium nummum coërcerentur. Juvenalis Sat. II. Sueton. Domitian. Ausonius, Quintil. De pœna tamen dubitat Brissonius. Postmodum pœna ultimi supplicii ab Imperatoribus Christianis constituta est. Ut ex tit. C. ad L. Jul. de Adulter. apparet.

Sacrosanctam potestatem] Tribunitiam potestatem, quæ sacrosancta ideo dicebatur, quia lex erat, qui tribunum violasset, ejus caput sacrum foret. *Oliver.*

Uno teste] Puero ipso Marcelli filio.

In ultionem suam] In tribuni damnationem.

§ 8 *Metellus, &c.*] Contigit A. U. DCLXXXIV.

Stuprosæ mentis] Libidinosæ voluntatis.

§ 9 *Concionis hæc, &c.*] Cum propter longum et difficile bellum Samnitium sæpius tributum civitati esset imperatum, exhausta tandem civitas ære, a fœneratoribus sumere cogebatur; qui vero graviori ære astricti fœnus solvere non poterant, nexi fœneratoribus dabantur, quibus tanto tempore servirent, donec debitum omne persolvissent. Inter hos igitur datus est ille Veturius nobilis adolescens, consularis viri filius, quem Caius Plotius fœnerator, cui nexus datus fuerat, cum vi stuprare voluisset, ac pertinacissime recusasset, eum verberibus mulctavit sceleratus homo, quod ejus libidini obtemperare noluisset. Hic igitur adolescens vere nobilis in forum proripuit, Plotium accusavit, quem Senatus damnatum in carcerem conjici jussit. In hac historia Valerius dissentit a Livio. Non enim Veturium, sed Publium quendam nexum

datum, nec C. Plotio, sed L. Papyrio fœneratori fuisse dicit. Idque factum esse ante deditionem Caudinam. Mutatum enim dicit esse jus ob unius fœneratoris libidinem, et crudelitatem insignem. L. Papyrius is fuit, cui cum Senatusconsulto Publius ob æs alienum paternum nexus datus esset, quæ forma ætasque misericordiam elicere poterant, ad libidinem et contumeliam animum accenderent, ut florem ætatis ejus fructum adventitium crederet datum. Primo pellicere adolescentem sermone incesto est conatus, deinde postquam aspernabantur flagitium aures, minis territare, atque identidem admonere fortunæ suæ; postremo cum ingenuitatis magis, quam præsentis conditionis memorem videret, nudari jubet, verberaque afferri. Quibus laceratus juvenis cum se in publicum proripuisset, libidinem crudelitatemque conquerens fœneratoris, ingens vis hominum cum ætatis miseratione atque indignitate injuriæ accensa suæ conditionis, liberumque suorum respectu, in forum, atque inde, agmine facto, ad curiam concurrit. Et cum consules tumultu repentino coacti Senatum vocarent, introëuntibus in curiam patribus laceratum virgis tergum procumbentis ad singulorum pedes ostendebant. Victum eo die ob impotentem injuriam unius ingens vinculum fidei, jussique consules ferre ad populum, ne quis, nisi qui noxiam meruisset, donec pœnam lueret, in compedibus aut in nervo teneretur. Pecuniæ creditæ bona debitoris, non corpus obnoxium esset. Itaque nexu soluti, cautumque imposterum ne necterentur. *Olir.* Contigit A. U. CDXXXVI.

Ob turpiter ictum fœdus] Nota est historia, quomodo ad Furculas Caudinas clausi et obsessi fuere Romani a Samnitibus, T. Veturio Calvino, et Spurio Posthumio Coss. et sub jugum missi, icto fœdere cum hostibus, quod populus Romanus non probavit, nec accepit. Sed auctores fœderis turpis deditionis dedendos hostibus censuit, ut populus religione solveretur. *Idem.*

Nexum] In vincula, ut in compedibus opus faceret ipsi creditori.

§ 10 *Triumvir*] Triumviri primo libris tantum Sibyllinis præfuerunt, postea creati sunt in deducendis colonis, postremo in sumendis suppliciis de damnatis, et tantum dicebantur triumviri rerum capitalium. *Olir.*

Capitalis] Vulgo, *Capitolinus.* Quod tamen multi textus non habent. Contigit A. U. CDXXXVI.

Primipili] Primus pilus, ipse centurionatus, et primus ordo est triariorum, ad quem gubernandum ascendebant centuriones. Videlicet ex ordine decimo hastatorum, seu decimo hastato, ad nonum hastatum; a nono ad octavum: vel (secundum Vegetii instructionem, qui principes hastatis præponit) a primo principe, ad secundum principem, et sic deinceps per reliquos omnes ordines ad primipili centurionatum, qui primus et supremus erat in tota legione. id innuere voluit Vegetius his verbis: 'Verus autem consuetudo tenuit, ut ex primo principe legionis, promoveretur centurio primipili, qui non solum aquilæ præerat,' &c. Prædictam promovendi rationem ipse Vegetius indicat, quamvis subobscure, libro II. capite 21. 'Nam quasi,' inquit, 'in orbem quemdam per diversas cohortes, et diversas scholas milites promoventur, ita ut ex prima cohorte, ad gradum quempiam promotus, vadat ad decimam cohortem; et rursus ab ea crescentibus stipendiis, cum majore gradu, per alias recurrat ad primum. Ideo primi pili centurio postquam in orbem omnes cohortes per diversas administraverit scholas, in prima cohorte ad hanc pervenit palmam, in qua ex omni legione infinita commoda consequitur.' Hactenus Veget. Pri-

mus ille ordo primus pilus dictus fuit, ut jam diximus, vel, primipili centurio dicebatur. De commodis aliis singularibus primipilatus potes videre Cujac. et alios interpretes, cap. de Primipilo, lib. II. Cæterum ut primipilus, ordo primus triariorum, ita hastatorum primus ordo, primus hastatus, secundus ordo, secundus hastatus dictus: et sic deinceps. Itidem primus princeps, secundus princeps, &c. pro ordinibus dictos fuisse, ostendit vir doctissimus, patris et avi quoque nomine nobilissimus, Aldus Manutius in suis quæsitis per epistolam. *Stewech.*

Commercium] Consuetudinem. Proprie *commercium* dicitur commutatio mercis. Ponitur tamen pro commutatione cujuscunque rei, ut commercium literarum, commercium linguæ. Livius de Numa loquens, 'quo linguæ commercio' dixit. Et pro consuetudine, ut hoc loco. *Oliv.*

Domesticas delicias] Ut pro rebus bene gestis concederet domi turpiter vivere, ut supra dixit, quid prodest foris esse strenuum, si domi male vixeris? *Idem.*

§ 11 *Cornicularium*] Hic notatur *Cornicularium* significare eum, qui in cornu militares excubias facit, ut quidam volunt; sed falluntur sine dubio. Nam accensus nomen erat ordinis et promotionis in militia, ut nunc dicitur princeps vel commentariensis, aut cornicularius. Asconius ita refert: Accensi dicebantur attributi decurionibus, hoc est, ministri eorum, quasi ad censum additi, quos nunc commentarienses et cornicularios appellant. Sed quia hujus rei rationem nullam affert, sunt qui censent commentarienses dictos, quod commiuiscerentur, hoc est, fingerent aliquid, quia tanquam ministri erant; cornicularios autem eo, quod una cum suis decurionibus in cornibus aciernm statuebantur. *Oliv.*

Sacratæ] Itaque ædicula Aquilæ imponebatur signorum sacratissimæ, ad testandam ejus divinitatem quandam, et ad religionem sanciendam. Quod Dio testatur.

§ 12 *Hoc movit C. Marium*] Cicero quoque in Orat. pro Milone hujus exempli mentionem facit. *Oliver.*

C. Luscium] Ita legendum, non ut, præter alios, Danielis: *C. Clusium.* C. Luscii hujus meminit Cicero quoque in Miloniana. Meminit et C. Luscii cujusdam Asconius, aitque centurionem Sullanum fuisse. *Coler.*

Manipulario] Qui sub eodem manipulo cum aliis militabat.

§ 13 *Deprehensum in adulterio*] Cum uxore Sempronii.

Nervis contudit] Liber Dan. *pernis.* Placet magis vulgaria lectio. In adulterio deprehensos flagellis fere sive loris cædi solitos legimus. Proinde hoc loco nervos pro loris accipio. Ita Sallustium loris bene cæsum Agellius scribit. *Colerus.*

Cn. etiam Furius Brochum quem deprehenderat] Ita vulgo. In Campensi e contra: *Cn. etiam Furium Brochus.* In aliis: *Cn. etiam Furium Brochum qui deprehenderat.* Tu vide lector quid sequi velis. Illam vero lectionem plura confirmant exemplaria. Brochus Anniorum cognomen est, et apud Furios reperiri, denarii antiqui testantur. Itaque legere malim: *Cn. etiam Furium Brochum quidam deprehendit, et familiæ stuprandum objecit.* Pighius.

Brocchum] Brocchorum familiæ nomen Furiorum fuisse, indicat Fulvius Ursinus. Ita etiam scribendum esse docet ejusdem numisma vetus: L. Fvrivs Cn. F. Brocchvs. Emendo versum Lucilii apud Nonium: 'Broechus Bouillanus dente adverso eminulo uno, Hoc est Rhinoceros.' Salse vocat Brocchum Bouillanum ob eminentem unum dentem Rhinocerota. Ita ἀλληγορικῶς Martialis: 'Et pueri nasum Rhinocerotis habent.' *Colerus.*

Stuprandum familiæ] Unde Horatius in primo Sermonum: 'Hic se præcipitem tecto dedit, ille flagellis Ad mortem cæsus, fugiens hic decidit acrem Prædonum in turbam, dedit hic pro corpore nummos, Hunc perminxerunt calones, quinetiam illud Accidit, ut quidam testes caudamque salacem Demeteret ferro.' *Badius.*

Familiæ stuprandum] Possit hæc pœna parum justa et legitima videri. Sed ita est ut Papinianus ait: 'Qui occidere potest adulterum, multo magis contumelia poterit jure adficere.' Ita castrationis pœna quoque talis fuit. *Coler.*

Fraudi] Damno aut detrimento.

Ext. § 1 *Erechteo*] Ad littus Erechteum. Oliverius legit, *Erythreo*, i. e. maris rubri, quo an appelli potuit, viderit ipse. *Bad.*

Proxima undis humus sepulturæ mandatum, ad hoc tempus tumulo contigit] Ita vulgo. Mss. libri sic: *Proximus undis humo, &c. tumulus contegit.* Recte. Tumuli namque fiunt memoriæ causa, cujus et gloriam Græcia laudibus suis celebravit. *Pigh.*

§ 2 *Vehementius*] Hoc dictum exemplum, quia sequentis exempli mulier mori noluit.

Consideratius] Quia expectavit occasionem vindictæ.

Oriagontis] Frontinus: 'Oriagontis,' inquit, 'regis uxor a Centurione stuprum passa, memorabili facto custodiam evasit, revulsumque militis caput ad maritum suum detulit.' Autor de Viris Illustr. 'Inter captivas,' inquit, 'uxor regis Oriagontis centurioni cuidam in custodia data est, a quo vi stuprata, de injuria tacuit, et post, impetrata redemptione, marito adulterum interficiendum tradidit.' *Oliver.*

In quem consulis jussu centurio] Verba *consulis jussu* falsum aliquod glossema est, manuscriptis enim meis libris, demptis Wincheliano et Coloniensi, excluditur omnibus, atque etiam historiæ Livianæ aliorumque scriptis adversatur. *Pigh.*

Consulis jussu centurio] *Injussu* fortasse melius ex Livio. *Corrad.*

Necessarios] Proximos sanguine mulieris.

§ 3 *Teutonorum*] Cimbri Teutoni et Galli Senones, ab extremis Galliæ profugi, cum terras eorum inundasset Oceanus, novas sedes toto orbe quærebant. Exclusi et Gallia et Hispania, cum in Italiam remigrarent, terram ad habitandum a Senatu populoque Romano petierunt. Qua negata, quod nequiverunt precibus, armis petere constituunt; sed eorum primum impetum Syllanus sustinere non potuit, nec secundum Manlius, nec tertium Cæpio: omnes fugati exutique castris sunt, actumque fuisset de imperio Romano, nisi Marius illo sæculo contigisset, qui non ausus congredi, statim militem tenuit in castris, donec invicta rabies et impetus, quem pro virtute barbari habent, consenesceret, quo facto illos facile superavit. Nam cum tripertito agmine illi per Alpes ferrentur, Marius mira celeritate occupatis compendiis prævenit hostem, prioresque Teutonas aggressus est, cum quibus tanto ardore pugnatum est, ut ea cædes hostium magis fuerit, quam pugna, et victor Romanus ex cruento flumine non plus aquæ biberit quam sanguinis. Sublatis funditus Teutonicis, in Cimbros convertitur, sed non minor cum uxoribus illorum pugna, quam cum ipsis fuit, cum objectis undique plaustris atque carpentis alte desuper quasi de turribus lanceis contisque pugnarent. Proinde plus speciosa mors earum fuit, quam pugna. Nam cum missa ad Marium legatione libertatem ac sacerdotium non impetrassent, nam se ut Vestales virgines pudicitiam perpetuo servaturas profitebantur, suffocatis elisisque passim infantibus suis, aut mu-

tuis concidere vulneribus, aut vinculo e crinibus suis facto, ab arboribus jugisque plaustrorum pependerunt. Virilem dixerim, non muliebrem hunc animum fuisse, qualem si earum viri de se præstitissent, nunquam Marius de illis triumphare potuisset. *Teutonorum*] Florus dicit Cimbrorum fuisse uxores, et non Teutonorum. Plutarchus quoque in vita Marii itidem dicit Cimbrorum fuisse uxores, et non Teutonorum. Sed aliter tradit historia. Nam mulieres, inquit, quæ ad currus magno amictu astabant, fugientes neci tradebant, quædam viros, quædam fratres, quædam parentes et filios, infantes manibus suffocantes, sub curribus dejiciebant, se ipsas autem gladio jugulabant. Fama est, unam e summitate propugnaculi suspensam ligatis laqueo pedibus utrinque pependisse. *Oliver.*

Victoriæ trophæa] Liber Danielis: *tropæa.* Varro Bimarco: 'Ideo fugæ hostium vocatur Græce τροπή.' Hinc spolia capta, fixa in stipitibus, appellantur tropæa. Glossæ: *Tropeum*, τρόπεον, τρόπαιον. *Coler.*

Cap. II. *Propria æstimatione*] Ut, sicut est, ita æstimemus.

§ 1 *Priverno capto*] C. Plautius subegerat totum Latium, et præcipue Privernates, qui rebellaverant, sumptoque de auctoribus supplicio, de reliquis consultabatur in Senatu, et cum ipsa res per se anceps esset, prout cujusque ingenium esset atrocius mitiusve suadentibus, tum incertiora omnia fecit unus ex Privernatibus legatis, magis conditionis, in qua natus esset, quam præsentis necessitatis memor, qui interrogatus a quodam tristioris sententiæ auctore, quam pœnam meritos Privernates censeret, eam, inquit, quam merentur, qui se libertate dignos esse censent; cujus cum feroci responso infestiores factos videret consul eos, qui Privernatium causam impugnabant, ut ipse benigna interrogatione mitius responsum eliceret, Quid si pœnam, inquit, remittimus vobis, qualem nos pacem vobiscum habituros speremus? Si bonam, inquit, dederitis, fidelem, et perpetuam; si malam, haud diuturnam. Tum vero minari, nec id ambigue, Privernatem quidam dicebant, et illis vocibus ad rebellandum incitari populos pacatos. Pars melior Senatus ad meliora responsa trahere, et dicere viri, et liberi, vocem auditam: an credi posse ullum populum aut hominem deniqne in ea conditione, cujus eum pœniteat, diutius quam necesse sit mansurum? Ibi pacem esse fidam, ubi voluntarii pacati sunt: neque eo loco, ubi servitutem esse velint, fidem sperandam esse. In hanc sententiam maxime consul ipse inclinavit animos, identidem ad principes sententiarum consulares, uti exaudiri posset a pluribus, dicendo, eos demum, qui nihil præterquam de libertate cogitant, dignos esse qui Romani fiant. Itaque et in Senatu causam obtinuere, et ex auctoritate patrum latum est ad populum, ut Privernatibus civitas daretur. *Oliverius.*

Ancipiti casu] Dubia fortuna, quia alii perdendos, alii servandos judicabant, et quia Romani victores illis erant infensi. *Idem.*

Italici sanguinis] Inter cives Romanos, Latinos, et Italicos erat differentia. Quippe Latinos Latii incolas, populi Romani fœderatos, jure Latii donatos ex antiquitate liquet: sic Italicos reliquæ ad Rubiconem Italiæ habitatores, populi Rom. Fœderatos, jure Italico præditos commode definiri posse censemus. Italiæ enim dominium eos secrevit a Gallis et provincialibus: fœderis communio ab iis, vel civibus Romanis, vel peregrinis et exteris, qui quacunque de causa in Italiæ oppidis versarentur; jus Italicum ab iis Italis, qui tum Italiam tenerent, non jure tamen Italico fruebantur. Ita-

licorum porro numerum expleverunt ad mare Tyrrhenum trans Tiberim Etrusci, post Latinos ultra Cirim Campani, Lucani, in Siculo Brutii, in Ionio Messapii, et Sallentini, ad Adriaticum Apuli, Frentani, Picentes, et Senones: Mediterranei; Umbri, Sabini, Marsi, Vestini, Marrucini, Peligni, et Samnites. *Sigonius.*

Qui cum se dignos libertate judicarent, arma sumpserant; exasperatos patrum conscript. animos verbis inflammaverat] Ita vulgo. Alia est lectio sex veterum codicum, quæ magis placet: *Quam merentur, qui se dignos libertate judicant. Verbis arma sumpserant, exasperatosque patrum conscriptorum animos exasperaverat. Sed Plautius consul, &c.* Nec plura legati verba refert Livius, ex quo desumptam historiam cognoscimus. Interrogatus, inquit, a quodam tristioris sententiæ auctore, quam pœnam meritos Privernates censeret: Eam, inquit, quam merentur, qui se libertate dignos censent. *Pigh.*

§ 2 *Lucius vero Philippus*] Drusiana seditio gravis et perniciosa prope ad interitum imperii processit; Drusus enim non tribunatus modo viribus, sed ipsius etiam Senatus auctoritate, totiusque Italiæ consensu Gracchanas leges asserere conatus, dum aliud captat ex alio, tantum conflavit incendium, ut ne prima quidem illius flamma posset sustineri. Servilius Cepio equestrem ordiuem, Livius Drusus Senatorium tuendum susceperant; nam tum equites tantum opibus valebant, ut interceptis vectigalibus depecnlarentur suo more rempublicam. Senatus exilio Metelli, damnatione Rutilii debilitatus, omne decus majestatis amiserat. Nam judicia a Senatu ad equites translata fuerant. Signa igitur et aquilæ et vexilla in foro, tanquam in castris, posita, et in una urbe quasi in binis castris dissidebatur. Prior Cepio in Senatum impetu facto, reos ambitus Scaurum et Philippum principes nobilitatis elegit. His ut motibus resisteret Drusus, plebem ad se Gracchanis legibus, itidem socios ad plebem spe civitatis erexit. Extat vox ipsius, nihil se ad largitionem ulli reliquisse, nisi si quis aut cœnum dividere vellet, aut cœlum. Cum igitur Philippus graviter invectus esset in Senatum, quod Druso perniciosas leges promulganti non resisteret, eo usque progressus, ut diceret sibi opus alio Senatu, qui reipublic. melius consuleret. Quod dictum quum L. Crassus summæ dignitatis et eloquentiæ princeps graviter ferret, quasi insolens atque superbum oratione, invectus est in Philippum, quod tantum senatum vituperaret, tum Philippus lictorem misit in enm, quem Crassus a se fortiter rejiciens, dixit: Mihi consul non est Philippus, quum illi non sum Senator. Nam dixerat Philippus, mihi opus est alio Senatu: et cum ingens exorta esset altercatio inter Crassum et Philippum, jussit Philippus e domo Crassi pignora efferri. Crassus ait se pignoribus non deterreri, quo minus diceret quod e republica foret, nec prius taciturum, quam spiritus deficeret. Nam, ut inquit Cicero in Oratore: ‘Crassus eo die orationem prope divinam habuit in Senatu contra Philippum, tantaque mentis agitatione concussus est, ut cum se domum recepisset, febribus et dolore laterum laborare cœperit et die septimo perierit.’ *Oliver.* Contigit A. U. DCXXII.

Pro rostris] Ante rostra, hoc est, in publica concione.

§ 3 *Quid Philippum de incursu suo tutum, &c.*] Ita vulgo. Lege, ut in V. C. *Quid? Populum, &c.* Æmilianus enim liberrime castigavit populum, non Philippum. *Pigh.* Contigit A. U. DCXXII.

C. Carbo] Hic amicissimus fuerat C. Gracchi, qui, cum legem agrariam

ferre vellet, a L. Opimio occisus est. *Oliver.* *C. Carbo*] C. Filius. de quo Cicero de Oratore lib. III. Prætorius fuit. *Coler.*

P. Africanum] Qui propter hanc de Graccho sententiam proxima nocte fuit interemptus in cubiculo suo, ut diximus in cap. de Moderatione. *Oliver.*

Sororem] Sempronium.

Incrementi multum] Multum enim auxisset populi furorem sua auctoritate Scipio, si Gracchum impie cæsum dixisset. *Idem.*

Jure cæsum] Florus tamen lib. III. cap. 14. 'Atque ita duce Scipione Nasica, concitato in arma populo, quasi jure oppressus est.' *Coler.*

Italia noverca] Aut quod non veri cives Italiæ forent, quippe captivi paulo ante in triumphum adducti, aut certe qui non aliter Italiam diligerent, ac si sibi noverca foret, hoc est, qui nihilo plus amant Italiam, quam privigni novercam. *Oliver.*

Quos alligatos] Plinius dicit, 'quos sub corona vendidi.' *Quos alligatos*] Nam multos ex plebe Romana, qui in Carthaginiensium et Numantinorum captivitatem venerant, liberaverat, et libertate donaverat. *Oliver.*

Patris] Pauli Æmilii, qui eum in familiam Scipionum per adoptionem transtulit. *Idem.*

Devictæque Carthaginis spolia habita] Ita vulgo. Rectius in Cauch. Batavico, *avita spolia;* loquitur enim de victoriis Africani Majoris, qui avus Æmiliani fuit. Quædam vetera exemplaria adjectivum illud omittunt. *Pigh.*

Syphacis] Quem avus ejus adoptivus Africanus superior ceperat. *Idem.*

Libertatis] Quantum ad libertatem, seu respectu libertatis Scipionis.

§ 4 *Quapropter, &c.*] Contigit anno Urbis DCXVI.

Manilium Crispum] M. Varro in commentariis suis a T. Annio Milone in adulterio deprehensum fuisse scribit, nec prius dimissum, quam grandi pecunia multatum lorisque cæsum. Quod Ciceronis quoque testimonio confirmatur, qui dicit bis ad judicum subsellia tractum extrema fortuna stetisse, et ita decessisse, ut non ipse innocens, sed judices pejerasse existimarentur. *Oliver.*

Da (inquit) vades reip.] Ita vulgo. In Campensi aliisque, *prædes.* Recte. *Prædes* enim populo vel reip. se obligant, interrogati a magistratu in publicum ut præstent. Auctores Varro et Festus. *Pigh.*

Si postulatus] Si accusatus fueris: nam postulari est criminis in judicio quempiam accusari. *Oliver.*

Peregit] Secundum legem accusando.

Professione] Quia professus est se accusaturum.

§ 5 *Quid ergo, &c.*] Cato in Senatorem reum judex Pompeii tabellas summovit, quæ illius laudes continebant. M. Scaurum sine dubio fuisse intelligimus, sicut plenissime dicemus lib. IX. cap. 1. Nam in eo judicio in quo repetundarum accusabatur, laudaverunt Scaurum consulares novem, quos nominare non pigeret, si res illud desideraret, laudaverunt omnes per tabellam, inter eos Cn. Pompeius quoque; nam quia proconsul erat extra urbem morabatur. Hinc illud in Epistolis Ciceronis intelligi potest: 'Recordare quibus in ultimis terris laudationem miseris.' *Oliver.*

Senatorem nocentem] Intelligimus Scaurum, qui a tribuno plebis accusabatur, quod pecuniam accepisset a Jugurtha, cum princeps legationis esset, vel quod Sardos expilasset, et tunc Cato princeps judicii erat. *Oliver.*

Pompeii] Qui proconsul erat, et ideo venire non poterat in urbem.

Tali auxilio] Per tabellas ab absentibus missas.

§ 6 *Cn. etiam Lentulus*] Cum inter Pompeium, Cæsarem, et Crassum facta conspiratio esset, ut rempubl. pro sua libidine versarent, Cn. Lentulus, qui tum consul erat, periculum libertatis metuens, in concione contra Pompeium acriter invectus est, et populus universus Lentuli conquestionem mirifice laudavit, atque illi assensus est. Tum ille: Acclamate, inquit, dum licet, quia paulo post impune non licebit. *Idem.* Contigit A. U. DCCII.

Dum licet] Antequam regnum occupaverit, quia pestea non audebitis hiscere quicquam. *Idem.*

§ 7 *Favonius*] Hic ille est, de quo Sallustius altera epistola ad C. Julium Cæsarem de Republ. Ord. Is molis potius quam Moloni operam dedisse visus Ciceroni ad Atticum. *Coler.*

Sit diadema] Adeo Romanis erat invisum istud imperii aut regni potius signaculum. Florus lib. III. de Tiberio Graccho: 'Manu caput tangens, præbuit speciem regnum sibi et diadema poscentis.' Quare et ab Antonio accipere Cæsar recusavit, ut scribit Sueton. Idem de Tito: 'In consecrando apud Memphim bove diadema gestavit: de more id quidem priscæ religionis: sed non deerant, qui secius interpretarentur.' Cetera dicam ad lib. VII. *Idem.*

§ 8 *Helvius Mancia*] Continuo affert libere in Pompeium dicta, quæ ideo tot accumulasse videtur, ut Tiberio Cæsari eam rem gratificaretur; dum enim libere in Pompeium dicta recitat, tacite ejus vitia commemorat, quæ Tiberius nimirum, qui Cæsari esset successor, non invitus audiebat, præsertim cum quæ objiciebantur, vera esse satis innuat. Sed hoc alii judicent. *Bad.*

Libonem] Eum amicum fuisse Pompeii Cicero ostendit prima ad Lentulum Epistola: 'Libonis,' ait, 'et Hipsei concursatio, omniumque Pompeii familiarium studium rem in eam opinionem adduxerunt, ut Pompeius cupere videatur.' Fuit ergo Pompeii ope et auctoritate liberatus. *Oliver.*

Cn. Domitium] Pompeius in Africa Cn. Domitium proscriptum, Hiarbamque regem Numidiæ bellum contra Syllam molientes oppressit, et paulo post occidit. *Oliver.*

Brutum ferro laceratum] Brutus qui Galliam Cisalpinam obtinebat, cum a Cn. Pompeio obsideretur in oppido Mutinæ, salutem suam et militum ipsi Pompeio commiserat, et in ejus fidem se dediderat, qui deinde dimissus cum ad castellum quoddam juxta Padum se contulisset, jussu Pompeii a Geminio interficitur. Hic Brutus ejus Bruti pater fuit, qui Cæsarem interfecit in Senatu. *Idem.*

Cn. Carbonem] Plutarchus in Vita Pompeii sic tradit: 'Simul ac Pompeius Strabo mortuus est, continuo Pompeius pro patre repetundarum ex præda Asculana reus fit, et cum deprehendisset ex libertis unum plurima sibi excepisse, Alexandrum nomine, judicibus tradidit. Hic dicebat retia venatoria et libellos quosdam habere ex Asculi spoliis, et hæc quidem a patre acceperat Asculo capto, sed amiserat direpta domo a militibus Cinnanis, quo tempore urbem irruperant. Patronos habuit causæ tum alios, tum etiam Carbonem, ut hic apparet. Sed constantia ipsius plurimum juvit, qua prætor Antistius, qui huic judicio præerat, motus in primis, Antistiam filiam ei desponsavit.' Hoc exemplum etiam in cap. de Ingratitudine diximus. *Idem.* Contigit A. U. DCLXXI.

Equite Romano] Et ita illum revereri merito debuisses.

Quiritatu tuo] Hoc dicit, quia Græcus fuerat.

Perpernam] De hoc Perperna multis in locis supra dictum est, qui Sertorio conjunctus, et illius magna invidia commotus, conjuratione facta,

illum de medio sustulit; nam Antonius unus ex conjuratis Sertorium in convivio gladio transfixit, deinde Perperna facilius a Pompeio superatus, et necatus est. *Idem.* Contigit A. U. DCXXXI.

Obducta jam vetustis cicatricibus] Ita vulgo. In Atreb. perperam, *vetus cicatricibus.* Verum in Cauch. quam rectissime, *vietis cicatricibus*, eleganti epitheto. Est enim *vietus*, ut Festus interpretatur, languidus, sine vi, putris ac naturalibus privatus viribus. Terent. Ennucho: 'Hic est vietus, vetus, veternosus senex.' Item Plautus in Mercat. 'Acheronticus senex, vietus, decrepitus.' *Vietas* igitur *cicatrices* aptissime vocat veteres quidem, sed putres ac male curatas. *Pigh.*

Municipali] Quia de Formiano municipio.

§ 9 *Diphilus Tragœdus*] De hoc Cicero ad Atticum lib. II. epist. 19. 'Diphilus,' inquit, 'Tragœdus in nostrum Pompeium petulanter invectus est. Nostra miseria tu es magnus, millies coactus est dicere. Eandem virtutem istam veniet tempus cum graviter gemas, totius theatri clamore dixit.' Item cætera. Nam et ejusmodi sunt hi versus, uti ab inimicis Pompeii in tempus scripti esse videantur. *Oliver.* Contigit A. U. DCXCIV.

Apollinaribus] Ab Apolline dicti sunt ludi Apollinares, instituti occasione inventi carminis Martii vatis, quod Apollini ludos vovendos censebat, quibus Prætor is præesset, qui populo plebique jus daret summum, eumque Divum perduelles omnes extincturum: at Decemviros Græco ritu sacra hostiis facturos. Ad id carmen expiandum, id est, procurandum, diem unum sumpserunt. Altero die factum SCtum, ut Decemviri libros de ludis Apollinis inspicerent. Inspectis illis censuerunt patres ludos Apollini vovendos ac faciendos. Cum hi primo celebrarentur, excitatam legitur plebem repentino hostis adventu eidem occurrisse, et mox in fugam datum terga vertisse. Hos ludos populus spectare solebat laureatus, stipe data pro cujusque facultatibus. Quoniam vero iidem recitatione fabularum commendabantur, T. Sulpitio Potito et C. Licinio Stolone Coss. cum vis pestilentiæ intoleranda urbem vexaret, inter alia cœlestis iræ placamina, instituti sunt accitis ex Hetruria ludionibus. Estque notandum, eos ludos coronatum spectasse populum, cives epulatos fuisse in propatulo, apertis januis, matronas supplicasse. Brutus, cum esset Prætor, absens hos ludos fieri curavit, maxima administrationis parte ad Atticum pertinente. Quapropter per epistolam rogavit M. Tullium, ut eos spectare vellet. Reperitur etiam apud bonos auctores Accium Poëtam condidisse fabulam nomine Brutum, ex cujus titulo suspicari licet, celebratam eam his ludis scenicis fuisse, quos Brutus absens fecit. Sunt qui pestis gratia celebratos affirmant, alii vero Victoriæ causa, in quorum sententiam eundum esse facile judicabit, qui, quæ antea de Martio vate ex Macrob. attulimus, diligentius examinarit. Cumque antea incerto die fierent, tulit legem P. Licinius Varus, ut dies ante tertium Nonas Quintiles his ludis foret status, qui deinde perpetuo sacer haberi est cœptus, qua de re videndus Livius libro XXVII. *Fungerus.*

Directis in Pompeium manibus] Atque tunc Pompeius Capuæ videtur fuisse, ut apparet ex Cic. ad Att. lib. II. Epist. 19.

§ 10 *M. etiam, &c.*] Contigit anno urbis DCXXI.

A Placentinis] Nam partes Marii secuti fuerant.

Et ego annos] Itidem Solon respondisse fertur Pisistrato tyranno: cum ex eo quæreret Pisistratus, qua tan-

dem spe fretus sibi tam audacter resisteret, Senectute, respondit, teste Cicerone lib. de Senectute. *Et ego annos*] Ac si diceret, parvi facio vitam meam in tam decrepita ætate. *Oliver.*

§ 11 *Jam, &c.*] Contig. A. U. DCCVII.

Ex fisco suo] Ærario suo.

§ 12 *A. Cæsellius, &c.*] Hic Jurisconsultus fuit, qui beneficia quædam acceperat a triumviris, a quibus nec gratia, nec authoritate induci potuit, ut de illis beneficiis formulam aliquam componeret. Sunt qui putant, quod volebant triumviri, ut divenditis proscriptorum bonis, eorum aliquam formulam ederet Cæsellius, quod ut faceret, nunquam impelli potuit, quo videlicet existimaret cuncta illorum beneficia longe remota esse a legum judicio. Rursus cum libere nimis de temporibus loqueretur, quod misera essent, et sub eo imperio calamitosa, sine dubio triumvirorum crudelitatem carpebat, idque ne faceret cum admoneretur a suis, respondere solebat, duo esse, quæ dicendi magnam præstarent audaciam, senectutem et orbitatem. De hoc Cæsellio Horatius in Arte Poëtica: 'Consultus juris et actor Causarum mediocris abest virtute diserti Messalæ, nec scit quantum Cæsellius Aulus.' *Oliver.*

Formulam] Instrumentalem, et ita scripto suo approbaret improbanda.

§ 2 *Devoveo*] Diis voveo.

§ 3 *Inter has*] Hoc idem refert Cicero Tusc. Quæst. lib. I.

Cantharidis] Cantharis vermis est perexiguus similis arachnæ, niger atque terrenus, qui ejus dicitur esse naturæ ut in quo affectu quempiam momorderit, in eo semper persistat usque ad mortem, ut si ridentem momorderit, ille ridens moriatur.

CAP. III. § 1 *Manlius, &c.*] Capta urbe a Gallis, cum Capitolium obsideretur, nocte quadam Galli per adversam partem Capitolii ad summum propemodum evaserant: proditi clangore anserum, M. Manlii opera e rupe dejecti sunt. Hic postea seditiosus factus in urbe, cum adversus patres plebis animos variis contentionibus irritaret, dictatoris ad id ipsum creati jussu conjectus in carcerem, paulo post a plebe liberatur, quæ magna ex parte veste mutata, barba capilloque prolixo, obversata in vestibulo carceris refracturam se carcerem minitabatur, ni quam primum educeretur Manlius; quo facto, non seditio finita, sed dux seditionis intolerabilior datus, qui, cum obstrictos ære alieno liberaret, nexos solveret, venit in suspicionem affectati regni. Quare dies illi dicta est a tribunis, et damnatus de saxo Tarpeio dejectus, locusque ille in uno homine et eximiæ gloriæ monumentum, et pœnæ ultimæ fuit. Addictæ mortuo notæ sunt, altera publica, quod cum domus ejus fuisset, ubi nunc ædes atque officina Monetæ est, latum ad populum est, ne quis patricius in arce aut Capitolio habitaret, gentilitia altera, quod gentis Manliæ decreto cautum est, ne quis M. Manlius vocaretur. Autor de Viris Illustr. 'Manlius,' inquit, 'ob defensum Capitolium Capitolinus dictus, XVI. annorum voluntarium militem se obtulit, triginta septem militaribus donis a suis ducibus ornatus, viginti tres cicatrices in corpore habuit; capta Urbe, in Capitolium fugiendi author fuit; quadam nocte clangore anseris excitatus, Gallos ascendentes dejecit. Patronus a civibus appellatus, et farre donatus, domum etiam in Capitolio e publico accepit, qua superbia elatus, cum a Senatu suppressisse Gallicos thesauros argueretur, et addictos propria pecunia liberaret, regni affectati accusatus in carcerem conjectus populi consensu liberatus est: rursus cum in eadem culpa et gravius perseveraret, reus factus, et ob conspectum Capitolii ampliatus, alio deinde loco damnatus, de saxo

Tarpeio præcipitatus est, domus diruta, bona publicata, gentilitas ejus Manlii cognomine juravit, ne quis postea Capitolinus vocaretur.' Plinius quoque Nat. Hist. lib. VII. per transitum hujus meminit historiæ. *Oliv.*

Imitari cœpisti] Senones. Hoc est, invadere libertatem Romanam.

Monetæ] Junonis Monetæ templum fuit in Capitolio structum in area, ubi Manlii domus fuerat, dicta Moneta, quod ibi vox numinis audita foret, monentis adventare Gallos. Ovidius Fast. lib. VI. 'Arce quoque in summa Junoni templa Monetæ Ex voto memorant facta, Camille, tuo: Ante domus Manlî fuerat, qui Gallica quondam A Capitolino reppulit arma Jove. Quam bene Di magni pugna cecidisset in illa, Defensor socii Jupiter alte tui! Vixit ut occideret damnatus crimine regni: Hunc illi titulum longa senecta dabat.' *Oliver.*

Par, &c.] Contigit A. U. DCLXVIII.

Triumphi] Bis de Samnitibus triumphavit.

Ædem telluris] Templum Telluris, quod T. Sempronius vovit, ut L. Florus commemorat, intra Carinas fuisse dicit Servius. Id arbitrabatur Marlianus fuisse prope clivum, qui ducit ad D. Petri, cognomento in vinculis, ædem. G. Fabricius putat fuisse eam ædem, quæ nunc est S. Pantaleonis in Subura.

Quod prius domicilium potentissimi viri fuerat] Ita vulgo. In Campensi, Winchel. atque Atreb. aliisque legitur, *impotentis viri*. Recte; significat enim *impotens*, nimis potens, auctore Donato, περισθενής. unde Livius 'impotentem decemvirorum dominatum' dixit, atque 'impotentissimum tyrannum' Quintilianus. *Pigh.*

Spurium Mælium] Quomodo Spurium Mælium pestifera largitione regnum affectantem occiderit Servilius Ahala, diximus in cap. de Ingratitudine. Tunc Cincinnatus dictator hae severitate usus est, ut bona Mælii quæstoris quamprimum vendere jusserit, et in publicum redigere, ædes solo adæquare: quod ut perpetuum rei monumentum esset, locum voluit Æquimelium appellari; et L. Minutius bove aurata donatus est. *Oliv.*

Ideoque et M. Flacci, et L. Saturnini] Horum seditio diversis temporibus fuit, et suo loco notata. Nam C. Gracchus Tiberii frater tribunus plebis eloquentior fratre, post aliquot perniciosas leges, quum Aventinum cum armata multitudine occupasset, a L. Opimio consule, e Senatusconsulto ad arma vocato populo, pulsus et occisus est, et cum eo Fulvius consul ejusdem furoris socius, et, ut ait Florus, insultatum quoque est mortui reliquiis, et illud sacrosanctum Tribuni caput percussoribus auro pensatum. Haud ita multo post L. Apuleius Saturninus adjuvante C. Mario, et per milites Annio competitore tribunatus occiso, tribunus per vim creatus, non minus violenter tribunatum gessit, quam petierat. Nam, ut inquit Autor de Viris Illustr. L. Apuleius Saturninus tribun. plebis seditiosus, ut gratiam Marianorum militum pararet, legem tulit, ut veteranis centena agri jugera in Africa dividerentur: intercedentem Bæbium collegam, facta per populum lapidatione, summovit. Glauciæ prætori, quod is eo die, quo ipse concionem habebat, jus dicendo partem populi advocasset, sellam concidit; ut magis popularis videretur, quendam libertini ordinis subordinavit, qui se Tiberii Gracchi filium fingeret. Ad hoc testimonium Sempronia inducta, nec precibus, nec minis adduci potuit, ut dedecus familiæ agnosceret. Saturninus Aulo Memmio competitore interfecto, tribunus plebis refectus, Siciliam, Achaiam, Macedoniam, novis colonis destinavit, et aurum dolo an scelere? Cæpionis

partum ad emptionem agrorum convertit, aqua et igni interdixit ei, qui in leges suas non jurasset. Huic legi multis nobilibus abrogantibus, quum tonuisset, clamavit: Jam, inquit, nisi quiescitis, grandinabit. Metellus Numidicus exulare quam jurare maluit. Saturninus tertio tribunus plebis refectus, ut satellitem suum Glauciam Prætorem faceret, Mummium competitorem ejus in campo Martio necandum curavit. Marius Senatusconsulto quo censebatur, ne quid detrimenti respublica caperet, armata manu Saturninum et Glauciam in Capitolium profectos obsedit, maximoque astu incisis fistulis, in deditionem accepit, nec deditis fides est servata, Glauciæ fracta cervix; Apuleius, quum in curiam fugisset, lapidibus et tegulis desuper interfectus: caput ejus Rubrius quidam Senator per convivia in ludibrium circumtulit. Cic. in Oratione pro Rubrio. *Oliv.*

Q. Catulo] Nam Quintus Catulus, qui una cum Mario Cimbros devicerat, post victoriam in area Flacciana trophæum statuit, et hostium spolia suspendit. *Idem. A Q. Catulo*] Cicero de domo Fulvii non Flacci hoc prædicat, Orat. pro Domo. *Coler.*

Nepotibus Africani] Quia, ut dixi, Corneliæ filii fuerunt, quæ superioris Africani filia fuerat. *Oliv.*

De robore] Robur locus erat in carcere, unde maleficorum genus præcipitabatur. Ideo de robore præcipitari dicebantur, qui ante robore includebantur, ibique per aliquot dies servati, atque inde postea deprompti præcipitabantur. *De robore*] Quod genus carceris id fuerit, alii ex Plauto et Lucretio docuere. Sed quomodo de Robore præcipitatus est? *Coler.*

§ 2 *Idem sibi tam licere*] Spurius Cassius, utpote vir callidus, egit cum tribunis plebis, ne subrogarentur magistratus, ut respublica magistratibus orbata facilius opprimeretur, sed huic tam nefariæ consultationi restitit unus ex tribunis, qui, sumpto supplicio de Cassio, collegas omnes suos tam impii facinoris authores vivos cremari jussit. Quanta esset tribunitia potestas in urbe Romana, licet multis in locis authorum cognosci possit, non minus tamen ex hoc exemplo, cum uno intercedente cæteri resistere non possent: quod et Plutarchus in vita Gracchorum testatur. Dicit enim: 'Est autem tribunorum plebis maxima in prohibendo potestas; uno enim prohibente, nihil alii, etiam si complures sint, efficere possunt.' Ergo Mucius tribunus plebis non sibi minus potestatis sumpsit in damnandis plectendisque collegis, quam Senatus populusque Romanus in puniendis commemoratis civibus. *Oliver.*

Magistratibus non subrogatis] Quia comitia impedire nitebantur, ne consules cæterique magistratus subverterentur. *Idem.*

§ 3 *M. etiam Clodium*] Hoc gestum fuit primo Punico bello.

Corsis] Populis Corsicæ regionis inter Italiam et Hispaniam.

Læsa majestate] Propter fœdus turpiter ictum cum hostibus.

Gemoniarum scalarum] Locus est præceps, ad quem per scalas descendebatur, sed qui læsisset majestatem, unco trahebatur ad eas scalas. Dictæ sunt autem Gemoniæ scalæ a Gemonio quodam authore. De his scalis Suetonius in morte Tiberii, ubi dixit adeo lætatum fuisse populum ejus morte, quod multi uncum et Gemonias cadaveri minitarentur. Vel certe, ut alii dicunt, duobus modis sumebatur supplicium de nocentibus; aut enim ad palum nudis corporibus alligati, virgis ad mortem usque cædebantur, plerumque securi feriebantur, aut ad scalas Gemonias unco trahebantur, hoc est, impacto gutturi unco producebantur in hare-

nam, ubi postea pendentium crura frangebantur, et postmodum subjecto igni ardebant; quod genus supplicii tetigit Juvenalis: 'Qui stantes ardent, et fixo gutture fumant.' *Oliver.*

Tantum non] Ferme damnatus. Græca est enim constructio. Cum non administrátionem provinciæ suscepisset.

Damnatus est] Quia sine ullo ministerio provinciali, et ideo quia in provinciam ire non licuit, eam spoliare non potuit; quocirca repetundarum reus agi non potuit. Et hæc verior est expositio, quam ut dicamus repetundarum damnatum, aut quasi damnatum fuisse, cum quasi per jocum dicat author, hoc solum boni assecutum, quod repetundarum damnatus non sit. *Bad.*

Sinistræ manus] Fuisse quosdam in Italia, qui ne militarent, sibi digitos præcidere solerent, notavit Ammianus Marcellinus; eos Murcos fuisse dictos scilicet. Hinc factum ut hominem ignavum et vecordem Murcidum vocarent. Augustinus de Civit. Dei lib. IV. cap. 16. 'Deam Murciam, quæ præter modum non moveret, ac faceret hominem, ut ait Pomponius, Murcidum, id est, nimis desidiosum et inactuosum.' Fuit aliquando ut legendum putarem apud Augustinum 'Pompeius' pro 'Pomponius,' Festum intelligendo, qui vocem 'Murcidus' interpretatus ignavum et stultum. Murciæ meminit etiam Tertullianus et Arnobius. Servius Daniel. ad Æneid. VIII. 'Ideo Murcia dicta, quia quidam vicinum montem Murcum dictum volunt: alii, quod fanum Veneris Verticordiæ ibi fuerit, circa quod nemus Martis fuisset, inde mutata litera Murtium appellatum,' et quæ ibi addit. *Coler.*

Æternis vinculis] Alioqui jure civili nulli fuere perpetui carceres, ut ex legibus plurimis liquet.

§ 4 *M. Curius*] Alii *C. Curium* vocant. Sed Varro etiam *Manium Curium* Γεροντοδιδασκάλῳ 'Manius Curius Cos. in Capitolio cum delectum haberet, nec citatus a tribu civis respondisset, vendidit tenebrionem.' *Coler.*

Cum delectum subitum educere coactus esset] Ita vulgo. In manuscriptis: *Subito edicere.* Sic Livius: 'Edicere conventum, Edicere diem.' *Pigh.*

Sortem] In urnam ad sortiendum.

Omnibus tribubus] Quæ XXXV. fuerant. De tribu Pollia diximus supra libro II.

Urna] Vasculum, in quod sortes, id est, singularum tribuum nomina æqualibus tabellis aut chartis inscripta conjecta erant.

Hastæ] Sectioni, aut actioni, seu publicæ venditioni.

§ 5 *Edixerat*] Ait M. Tullius post decessum Aquilii omnia instituta atque edicta prætorum fuisse ejusmodi: Ut ne quis cum telo servus esset. *Coler.*

In fine] Confinio.

§ 6 *Horatius, &c.*] Tullius Hostilius cum C. Cluilio Albanorum rege bellum gessit, in cujus mortui locum Metius Suffetius substitutus est dictator. Cum igitur duce Cluilio acies utrinque constitissent instructæ, placuit utrinque deligerentur tergemini fratres, quorum utra pars vicisset, ei altera pareret. Quo facto Horatius Romanus, cæsis duobus fratribus suis, Curiatios ipse omnes interfecit. Cum redisset ovans trigemina spolia præ se gerens, soror virgo, quæ desponsata uni ex Curiatiis fuerat, illi obviam ad portam Capenam fuit, cognitoque super humeros fratris paludamento sponsi, quod ipsa confecerat, crines solvit, et flebiliter nomine sponsum mortuum appellat. Movet feroci juveni animum comploratio sororis in victoria sua, tantoque gaudio publico: stricto itaque gladio simul verbis increpans, transfigit puellam. Abi hinc cum immaturo amore, inquit, ad sponsum tuum ob-

lita fratrum mortuorum vivique, oblita patriæ: sic eat, quicunque Romanum lugebit hostem. Hic deinde ex lege perduellionis damnatus est; erat autem lex horrendi criminis: DVVMVIRI PERDVELLIONEM IVDICENT: SI A DVVMVIRIS PROVOCARIT, PROVOCATIONE CERTATO: SI VICERINT, CAPVT OBNVBITO, INFELICI ARBORI RESTE SVSPENDITO, VERBERATO, VEL INTRA POMOERIVM, VEL EXTRA POMOERIVM. Hac lege damnatus, cum ad populum provocasset, de provocatione certatum est. Moti homines in eo judicio, maxime patre Horatio proclamante, se filiam jure cæsam judicare; ni ita esset, primo jure in filium animadversum fuisse. Orabat deinde, ne se, quem paulo ante cum egregia stirpe conspexissent, orbum liberis facerent. Additis deinde juvenis laudibus, victoriaque parta, absoluta est magis admiratione virtutis, quam jure causæ. Sed ut cædes aliquo manifesto piaculo lueretur, imperatum patri ut filium expiaret publica pecunia; is, quibusdam piacularibus sacrificiis factis, quæ deinde genti Horatiæ tradita sunt, transmisso per viam tigillo, capite adoperto, velut sub jugum misit juvenem. Id hodie publice quoque semper refectum manet: 'sororium tigillum' vocant. Livius. Contigit A. U. LXXXVII.

Conditione pugnæ] Quamvis tres tantummodo vicisset, vicerat tamen omnes Albanos, sancita inter se lege parique conditione, ut utra pars vicisset, altera illius pareret imperio. *Oliver.*

§ 7 *Intra domos*] Privatim matronæ sunt in suis ædibus punitæ: nam mulieres damnatæ, aut cognatis, aut in quorum manu essent, traditæ sunt, ut ipsi privatim animadverterent in eas. Si nemo erat idoneus supplicii exactor, in publico animadvertebatur. *Idem.*

§ 8 *Publicia, &c.*] Contigit A. U. DXCIX.

§ 9 *Egnatii autem*] Aulus Gellius de Noctibus Atticis dicit non minus punitas fuisse mulieres a judicibus, quæ vino usæ essent, quam si adulterium commisissent, unde superius in cap. de Institutis Valerius dixit, 'olim Romanis fœminis usus vini fuit ignotus.' Non est igitur accusatus, nedum damnatus, Metellus, qui uxorem necaverat, quod eam vinum bibisse deprehenderat. *Oliver.*

Fuste] Ita vulgo. Non male quidam codd. legunt *fustim.* Factum hoc Egnatio Mecennio ascribit Plin. lib. XXII. cap. 13.

§ 10 *Horridum C. quoque Sulpicii Galli maritale supplicium*] Ita vulgo. Corrige ex septem veterum libb. auctoritate, *Sulpitii Galli maritale supercilium.* Ponitur pro severitate, sicut a Martiale libro I. ad Cæsar. 'Terrarum dominum pone supercilium.' Item a Cicerone in Pisoniana: 'Ut illo supercilio tanquam Rhadamantus ille niti videretur.' Rursus in Priapeiis: 'Conveniens Latio pone supercilium.' Supplicium vero tormentum est, quo plicatum corpus afficitur, quo nullo affecit uxorem Gallus, sed duntaxat divortio punivit. *Pigh.*

Abscisa] Rigida et dura, et ita brevis; nam res duræ uno ictu abscinduntur. *Bad.*

§ 11 *Incunabulis*] Primis originibus et nutrimentis.

Citeriorem] Legitur et, *citiorem.*

§ 12 *Sempronius Sophus*] De hoc Pomponius JCtus tit. de orig. jur. Falluntur, qui pluribus hoc cognomen tribuunt.

Nota] Macula repudii.

Ludos] Ludorum spectacula.

Ludos ausam spectare] Atqui ludos scenicos et gladiatores olim fœminis spectare licitum. Licitum per magistratum, non per maritos. Lege eruditissimum Casaubonum ad Sueton. *Coler.*

EXT. § 1 *Archilochi*] Refert Plu-

tarchus illum cum libris ejectum Republ. quod scripsisset melius esse arma abjicere, quam mori. Et cum Lacedæmonii bellicosi essent, indignati quod ea scripsisset, quæ contra rei militaris dignitatem esse videbantur, eum cum libris suis civitate ejecerunt. *Gliv.*

Summo proximum] Suidæ, γενναῖος ποιητής. Per *summum*, haud dubie Homerum intelligit, pro cujus sceptro armatur etiam egregius ille Musarum miles Justus Lipsius. Pertinet autem hoc de Archilocho elogium ad Hippodromum Rhetorem, qui Homerum φωνὴν, Archilochum πνεῦμα vocitaverat. Paterculus: ‘Neque quemquam alium, cujus operis primus auctor fuerit, in eo perfectissimum, præter Homerum et Archilochum reperiemus.’ *Coler.*

Domum] Scilicet Lycambis, qui filiam Archilocho desponderat, at eam paulo post denegatam alteri dederat; qua injuria lacessitus Archilochus, Iambico carmine sic insit in eum, ut præ dolore vitam laqueo finire coëgerit. *Idem.*

Sibi invisam] Nam sicut apud Horatium legimus in Art. Poët. scripsit in Lycambem convitia Iambico carmine, quo tantum valuit, ut eum ad laqueum compulerit. Unde ait: ‘Archilochum proprio rabies armavit Iambo.’ Ovidius in Ibin: ‘Post modo si perges in te mihi liber Iambus Tincta Lycambeo sanguine tela dabit.’ *Oliver.*

§ 2 *Cambyses*] Hic Cambyses Cyri Persarum regis filius, cum patri successisset in regnum, ut Justinus tradit, imperio patris Ægyptum adjecit, offensusque superstitionibus Ægyptiorum, Apis cæterorumque Deorum templa dirui jussit, ad Ammonis quoque nobilissimum templum exercitum misit, qui tempestatibus, et arenarum molibus oppressus interiit. Mergidem deinde fratrem, quem per somnum viderat regnaturum, occidi jussit, et sacrilegio parricidium adjunxit: quarum rerum paulo post pœnas et ipse dedit; nam gladio, quo Apim vulneraverat, sponte evaginato, femore ictus, interiit. Non mirum igitur, si sævitia potius quam severitate usus fuerit in hominem, cum in Deos quoque crudelissimus fuerit. De hoc Cambyse et Lucanus mentionem facit lib. x. ‘Vesanus in ortus Cambyses longi populos pervenit ad ævi, Defectusque epulis, et pastus cæde suorum Ignoto te, Nile, cadit.’ *Oliver.*

Cap. iv. § 1 *Annius olim*] Livius se tamen in quibusdam Annalibus invenisse dicit, a Campanis, cum jam defectionis consilium iniissent, Romam fuisse missos legatos postulantes, ut alter consul Campanus fieret, si rem Romanam adjuvari velint: indignatione orta, submoveri a curia jussos esse, missumque lictorem, qui ex urbe educeret eos, atque eo die manere extra fines Romanos juberet, quia nimis simile Latinorum quondam postulationi erat. *Oliver. Annius autem Campanus etiam consulem alterum Capuæ creari debere asseverabat*] Ita vulgo. Insigniter erratum est a sciolis in hoc exemplo; non enim possum adeo supinam ignorantiæ culpam auctori imputare. Animadverto namque in libris veteribus studiosos Valerianis exemplis similes, vel easdem aliis verbis historias commentariorum forma adscripsisse: unde suspicor librariorum imperitia perperam variis locis multa esse huic operi commixta, multa item confuse disturbata, ut diligentius Valerium legenti luce clarius constabit. Sæpius enim videtur a veritate historiæ prorsus aberrare, quemadmodum hoc imprimis loco. Tradunt enim Livius aliique auctores L. Annium Setinum Latinorum principem anno urbis ccccxiii. postulare ausum fuisse, ut consulum alter, et dimidia pars senatus ex Latio crearetur, acerrimeque restitisse T. Manlium Torquatum consu-

lem III. qui rebellantes tunc Latinos insigni prœlio, collega P. Decio semet devovente, contudit. Sæculo amplius deinde postea post Cannensem cladem idem ausi sunt postulare Campani, cum ad Annibalem deficere vellent, ut idem Livius ex quibusdam annalibus refert, non per Annium sed per legatos suos; eodemque anno a Sp. Carvilio de Latinorum, non Campanorum, principibus in Senatum recipiendis relatum fuisse, illamque cum relationem ægerrime auditam a patribus, tum acerbissime a T. Manlio Torquato consulari, stirpis ejus viro, qui Latinos olim repulerat, fuisse rejectam. At noster hic Valerius Annium illum Campanum facit, ac T. Manlium ejus adversarium, Torquati illius qui Latinos ante rejecerat filium, cum ne nepos quidem ejus, spacio centum viginti amplius annorum interposito, esse potuerit. Sed hi similesque errores sciolorum proculdubio temeritati sunt adscribendi, qui vel exempla male exemplis connectendo, annotationesve operi inserendo perquam turpiter deformarunt hunc auctorem, ut vix sui similis videatur. Atqui huic loco nil fere indicii remansit veræ lectionis, præterquam in Campensi codice, quamvis hic admodum depravato, qui ita: *Atanius ille Campanis etiam, &c.* Quid si igitur legamus hoc modo? *Ut Annius olim, Campani etiam consulem alterum Capuæ creari debere asseverabant.* Facilis autem lapsus esse potuit inter hæc verba: *Ut Annius, Atanius; olim, ille.* Igitur veritati atque historiæ hanc lectionem recte congruentem admittere visum fuit, donec certius quid reperiatur. *Pigh.*

Tunc Manlius Torquatus filius ejus qui Latinos ad Veserim] Ita vulgo. Diximus temporis spacium prorsus adversari, ut ejus potuisset esse filius, cum ab illo Manlio ad hunc centum viginti amplius numerentur anni. Legendum igitur opinor, nisi plane hoc loco Valerium dormitasse dicere velimus: *Tunc Manlius Torquatus, stirpis ejus qui Latinos, &c.* Sic enim Livius: ‘ Et præcipue Manlius esse etiam nunc ejus stirpis virum diceret, ex qua quondam in Capitolio consul minatus esset, quem Latinum in Curia vidisset, eum sua manu se interfecturum.’ Adfuit deinde γλωσσογράφος aliquis ineptus, qui vocem *stirpis* vel *stirpes* in primo casu sumens, ut Servius et Sosipater fieri posse volunt, filium interpretatus est, quæ glossa deinde in ipsum opus irrepsit librariorum culpa, qui sæpe minus obscura rejectis ignotis solent substituere. *Pigh.*

Veserim] Scilicet fluvium.

Si quis sociorum] Sed amplius dicit Livius; ait enim, sive Romanus, sive peregrinus fuerit.

Namque ut patris armis, ita verbis filii fracta cessit] Ita vulgo. Superior ille lapsus ut excusaretur, alium hunc errorem induxit, cujus et aliam quoque causam arbitror fuisse compendiosam illam scribendi formulam P. R. in veteribus libris frequenter obviam, in qua interpretanda librarios fœdissime lapsos sæpe reperimus, non habita, quod oportebat, totius sententiæ ratione, ut perperam aliquando cum populi Romani est nota, prætoris vel patris esse existimarint, atque etiam scripserint. Quod idem hic accidisse suspicor, cum in antiquis libris scriptum fuisse putem jam dicta verba: *Namque ut P. R.* id est, pop. Rom. *armis, ita verbis illius fracta cessit.* Quæ glossographus duobus Manliis patri (ut putabat) et filio accommodare cupiens, ita interpretatus est: Namque ut P. R. id est, patris, armis, ita verbis illius, id est, filii, fracta cessit. Et in Campensi quidem exemplari, supra vocem *filii* annotatum extat *illius.* Pighius.

Par illius quoque Manlii gravitas, cui cum consulatus omnium consensu defer-

retur] Ita vulgo. Hic item error ex jam dicto fonte profluxit. Legendum autem ex Livio aliisque, nisi falsa delectemur historia: *Par ejusdem quoque Manlii gravitas, cum consulatus omnium consensu deferretur.* Non enim hic alius, sed is ipse, qui post Cannensem cladem, Latinos in curiam admittere noluerat, sicut ex Annalibus nostris manifestum est. *Pighius.* Contigit A. U. DXLII.

§ 2 *Enervis*] Mollis et effœminatus.

Idem cum Servius] Hic Viriatus, ut Livius et Eutropius referunt, de pastore venator, de venatore latro, de latrone justi exercitus dux factus, totam Lusitaniam, quæ magna Hispaniæ pars est, occupavit. M. Vetilium prætorem fuso ejus exercitu cepit, post quem C. Plaucius prætor nihilo felicius rem gessit, tantumque terrorem is hostis intulit, ut adversus eum consulari opus esset exercitu: missus est Q. Fabius Maximus Proconsul. Cæterum de hoc Viriato plura dicemus lib. ult. cap. de Perfidia, ubi agitur de ejus morte. *Oliver.*

Alter] Galba.

Alteri] Aurelio, quem avarum fuisse constat.

§ 3 *C. vero Popillius*] Plinius Nat. Hist. lib. XXXIV. aliter sentit. Non Cn. Pompilium, sed C. Octavium legatum fuisse dicit, et in ea legatione a rege occisum. 'Non præteribo,' inquit, 'C. Octavium ob unum verbum, qui regem Antiochum dilaturum se responsum dicentem, virga, quam tenebat, forte circumscripsit, et prinsquam egrederetur circulo illo, responsum dare coëgit; in qua legatione interfecto Senatus statuam poni jussit, quam oculatissimo loco in rostris.' *Oliver. Popillius*] Plin. lib. XXXIV. cap. 6. *Octavium* appellat. In prænomine quoque mira diversitas. Paterculus *Marcum* vocat. Hieronymus in Danielem *Caium.* Livius, Valerius, Plutarchus, Editio Valerii Veneta, *Cneum:* sicut Cicero Philipp. 2. *Coler.* Contigit A. U. DLXXXV.

Dextram ei] Justinus ait, regem osculum Popillio obtulisse. Quod idem est. Regibus exteris mos erat osculo delibatam manum sive dexteram notis aut amicis offerre. Id osculum veteres 'labratum' appellabant. Glossarium: *Labratum,* ἀσπάσιον βασιλέως. Et iterum: *Labratum,* φίλημα βασιλικόν. *Idem.*

Senatusconsultum] Quod erat ejusmodi: Nisi abstineret a bello contra Ptolemæum, bellum a Romanis sibi indictum esse. *Oliver.*

Texit] Protexit.

§ 4 *Publii autem Rutilii verba*] De hoc Publio Rutilio dictum est in cap. de Majestate, et dicetur infra lib. VI. cap. 9. de Mutatione Fortunæ. Vide Asconium: 'Hic,' inquit, 'est P. Rutilius, qui Quintus ex publicano dictus consul, postea decem legatorum sententia dicitur leges Siculis conscripsisse.' Hæc Pædianus Asconius. Quæstor Rutilius Ruffus damnatus est, qui, cum prætore consenserat suo, ne quid agerent publicani in provincia sua. Quo cognito, equites Romani, nam tunc ante Syllana tempora judicabant, damnarunt eum. Cum ergo post victoriam Syllæ adversus Marium redire posset in patriam, noluit, ne quid adversus leges faceret. *Oliver.*

Qui mihi tua] Cicero: 'Hæc lex amicitiæ sanciatur, ut neque rogemus res turpes, neque rogati faciamus.' *Idem.*

Ordinum dissensione] Quia de judiciis senatorius et equestris inter se dissidebant. *Ordinum dissensione*] Factione partium civitatis.

Obsoletam] Squalidam, et immundam, mœroris indicem.

Supplices] Genua tum Deorum tum mortalium supplices attingere moris erat, ut testatur Plin. l. II. c. 45. Vide et Hadr. Junium Animadv. lib. II. c. 11. In genubus quoque misericordiam posuere veteres. Plin. lib. II.

c. 45. ‘ Hominis genibus et quædam religio inest, observatione gentium. Hæc supplices adtingunt, ad hæc manus tendunt: hæc ut aras adorant.’

Periculum] Experimentum.

Quapropter felicitatis cognomen] Ita vulgo. Lege ex Cauchiano libro, *felicis cognomen*. Quod habuit L. Cornelius Sulla. *Pighius.*

§ 5 *Marcus Brutus*] Et illud Bruti dictum gravitate et fiducia plenum fuit. Dissuadentibus enim suis multum, prœlium suscipiendum esse: ‘ Aut,’ inquit, ‘ hodie recte, aut nihil curabo.’ Ac si diceret, vel vincam, vel moriar. Recte erit, si vicero: nihil curabo si moriar. Cicero ad Dolabellam de Bruto multa tradit, maximeque commendat in ea epistola: ‘ Etsi contentus eram mi Dolabella.’ *Oliver.*

Patriæ parentis] Julii Cæsaris.

Uno enim facto] Teterrima conspiratione in C. Cæsarem.

Ext. § 1 *D. Brutum*] Cum Decius Brutus, M. Bruti patruelis, reip. partes defenderet adversus Antonium, in Hispaniam profectus, totam Lusitaniam, quæ pars est Hipaniæ, subegit. *Oliv.* Contigit A. U. dccxi.

Cinninia] Antonino Hispaniæ urbs, ad radices Pyrenæi montis, versus mediterraneum mare. Est et Lusitaniæ urbs, quam cum D. Brutus redemptione tentasset, respondent cives, Ferrum a majoribus, quo urbem tuerentur, non aurum, quo libertatem emerent, relictum esse. *Cinninia* legunt tria mea membranacea exemplaria. *Sitania* hodie appellari, scribit ad me Emanuel Barbosa JCtus Lusitanus, et sitam inter Bracaram et Araducam ad Ortum solis, ab utraque sex milliaribus, at locum carere habitatore. *Ortelius. Cinninia*] Lib. Dan. *Cinginnia.* Vencta editio: *Cirania.* Sed Cinninenses noti ex Plinio lib. iii. cap. 3. *Colerus.*

§ 2 *Socrates, &c.*] Socrates cum accusatus esset, quod alienos Deos introduceret, et puerorum corruptor esset, ut ulterius dicemus in lib. vii. de Sapienter dictis, Lysias ejus discipulus, commiseratione motus, orationem pro eo scripsit accommodatissimam ad excusationem; quam cum Socrati recitasset, (continebat ἀπολογίαν, id est, *excusationem,*) Bona, inquit Socrates, est oratio, sed non mihi conveniens; nam humilioribus verbis scripta erat, quam Philosopho conveniat. Tum ille: Si est, inquit, bona, cur non ea uteris? Tum Socrates: Nonne vestis potest esse pulchra, et tamen non unicuique conveniens? Hanc historiam ita tradidit Diog. Laërtius, quanquam Valerius dicat illum aliter respondisse. Quintiliauus lib. ii. ‘ Et Socrates,’ inquit, ‘ inhonestam sibi credidit orationem, quam ei Lysias reo composuerat.’ *Oliver.*

Imminentique procellæ] Instanti periculo.

Perorarem] Tali defensione judices persuaderem.

Maluitque Socrates] Maluit mori tanquam Socrates, quam vivere tanquam Lysias.

§ 3 *Dario enim*] Justinus nullam prorsus mentionem facit in gestis Alexandri: tantum illud refert, quod victus Darius cum Babyloniam profugisset, per epistolas Alexandrum deprecatus sit, ut redimendarum captivarum sibi potestatem faciat, inque eam rem magnam pecuniam pollicitus; sed Alexander in pretium captivarum regnum omne, non pecuniam petiit. Interjecto tempore aliæ epistolæ Darii Alexandro reduntur, quibus filiæ matrimonium, et regni portio offerretur, sed Alexander sua sibi dari rescripsit, jussitque supplicem venire, et regni arbitraria victori permittere. Item paulo inferius ait: ‘ Darius se ratus vere victum, cum post prælia et beneficiis

ab hoste superaretur, scribit tertias epistolas, et gratias agit, quod nihil in suos hostile fecerit. Offert deinde majorem partem regni usque ad flumen Euphratem, et alteram filiam uxorem, pro reliquis captivis viginti millia talentorum. Ad hoc Alexander gratiarum actionem ab hoste supervacaneam esse respondit: nec a se quicquam factum in hostis adulationem, nec quod in dubios belli exitus, aut in leges pacis lenocinia quæreret, sed animi magnitudine, qua didicerit adversus vires hostium, non adversus calamitates contendere; polliceturque se præstaturum ea Dario, si secundus sibi non par haberi voluerit; cæterum neque mundum posse duobus Solibus regi, neque orbem summa duo regna salvo statu terrarum habere; perinde aut deditionem eadem dic, aut in posteram aciem paret.' *Oliver.*

Dignamque cui tertia] Tertio Darium vicit, et victi ac in fuga a suis interfecti regno potitus est. *Badius.*

§ 4 *Illa vero*] Philippus pater Alexandri Græciam diu bello invasit, et eam tandem oppressit, sed cum devictis Atheniensibus bellum Lacedæmoniis intulisset, Lacedæmonii, qui semper armis victores extitissent, aliisque imperare consuevissent, non poterant se subjicere Philippo: et cum quidam dixisset multa mala, et extrema perpessuros, nihil mali neque extremi vitam aspernantibus esse responderunt. Cum rursus gravia multa, et indigna Philippus imperaret, nihil aliud rescripserunt Lacedæmonii, nisi Philippo salutem. Non scilicet volumus imperanti tibi parere. Cum tamen gravius instaret, durioraque illis imperaret, dixerunt se mortem subire paratos, si quid morte durius imperaverit. *Oliver.*

3 *Oneribus*] Nam tributarios faciebat, tantam pecuniam imperabat, quanta exolvi non posset. Accusati enim fuerant, quod arcem Thebanam induciarum tempore occupassent. *Oliver.*

Cap. v. § 1 *Camillo*] Valerius dissentit a Livio: nam Livius dicit Camillum non consuluisse Senatum, sed id sententia sua fecisse, nulla interjecta mora. *Oliver.* *Camillo consule Faliscos circumsedente*] Lege *Faliscos*, non, *Phaliscos:* ita enim antiquo more scribitur hoc nomen. In Camp. et Cauch. *Falerios* legimus, etiam recte. Quemadmodum in Annal. nostris demonstravimus. *Pigh.* *Faliscos*] Liber Danielis, *Valerios.* Æque recte. Livio sunt iidem Falerii et Falisci. Falerios etiam Polyænus appellat libro VIII. Sed Strabo inter Φαλίσκους et Φαλερίους videtur distinguere. Servius ad Æneid. VII. 'Faliscos Halesus condidit. Hi autem immutato H in F, Falisci dicti sunt: sicut Febris dicitur, quæ ante Hebris dicebatur. Formiæ, quæ Hormiæ fuerunt, ἀπὸ τῆς ὁρμῆς. Nam posteritas in multis nominibus F pro H posuit.' *Coler.*

Consule] Livius non consulem, sed trib. militum consulari potestate fuisse tradit. Nam sæpius mutata est forma imperii Rom. A regibus enim ad consules, a consulibus ad decemviros, a decemviris ad tribunos militum consulari potestate, a tribunis rursus ad consules, postremo ad imperatores translatum fuit imperium. Hoc igitur tempore tribuni militum imperabant. *Idem.*

Dedere coacta] Abbreviator Livii: 'Phalisci cum rebellassent, sexto die domiti, in deditionem venerunt.' Eutropius de Phaliscis lib. III. 'Q. Lutatius et Aulus Manilius consules creati sunt, et bellum Phaliscis intulere, quæ civitas Italiæ opulenta est, quod ambo consules intra sex dies, quam venerant, transegerunt: quindecim millibus hominum occisis, cæteris pace concessa, agro tamen ex medietate sublato. *Oliver.*'

Papirio] Scriba consulis, qui jubente consule deditionis formulam scripserat Romanis. *Idem.*

Idem, &c.] Contigit A. U. CCCLXXXV.

Camerinos] Camerium Latii oppidum, Tacito et Plinio. Cameria Livii est, et Halicarnassæi. Coloniam Romanam factam a Romulo et Tatio regibus, scribit Onuphrius. Camerinum est Ciceroni ad Attic. lib. VIII. Epist. 12. Festo quoque, qui oppidum pulchrum esse ait. *Ortel.*

Sacraria] Ubi sacra continentur.

Sacrificia] Ut emerentur victimæ.

Timochares Ambraciensis] Historia hæc diverso modo narratur. Gellius libro III. cap. 8. 'Dum Pyrrhus,' inquit, 'Rex in Italia foret, et semel atque iterum cum Romanis feliciter pugnasset, satisque angerentur Romani, quod pleraque Italia ad Regem descivisset, tum Ambraciensis quispiam Timochares, Pyrrhi Regis amicus, ad C. Fabricium consulem furtim venit, ac præmium petiit, et si de præmio conveniret, promisit Regem venenis necare, idque sibi facile factu esse dixit, quoniam filii sui pocula in convivio Regi ministrarent. Eam rem Fabricius ad Senatum scripsit. Senatus ad Regem legatos misit, mandavitque, ut de Timochare nihil proderent, sed monerent uti Rex circumspectius ageret, atque a proximorum insidiis salutem tutaretur. Hoc ita, sicut diximus, in Valerii Antiatis historia scriptum est. Quadrigarius autem lib. III. non Timocharem, sed Niciam adiisse consulem scribit, neque legatos a Senatu missos, sed a consulibus; Pyrrhum vero pop. Rom. laudes et gratias scripsisse, captivosque omnes, quos tunc habuit, restituisse et reddidisse Romanis. Consules tunc fuere C. Fabricius atque Æmilius: litteras, quas ad Regem Pyrrhum super ea re miserunt, Claudius Quadrigarius scripsit, fuisse hoc exemplo: Consules Romani S. D. Pyrrho Regi. Nos pro tuis injuriis continuo animo strenue commoti inimiciter tecum bellare studemus; sed communis exempli et fidei ergo visum est, ut te salvum velimus, ut esset quem armis vincere possimus. Ad nos venit Nicias familiaris tuus: qui sibi pretium a nobis peteret, si te clam interfecisset: id nos negavimus velle, ne vel ob eam rem quicquam commodi expectaret; et simul visum est ut te certiorem faceremus, ne quid ejusmodi si accidisset, nostro consilio civitates putarent factum: et quod nobis non placet, pretio, aut præmio, aut dolis pugnare. Tu nisi curas, jacebis.' Valerius in hac historia imitatus est Valerium Antiatem. Plutarchus dicit hujusmodi literas fuisse: 'C. Fabricius et Q. Æmilius Pyrrho regi S. Neque amicorum, neque hostium fortunatus æstimator esse videris: cognosces enim, cum hanc epistolam ad nos transmissam perlegeris, te bonis quidem ac justis viris bellum inferre, malis vero atque injustis confidere. Hæc autem non tua gratia nota facimus tibi, sed ne mors tua nobis calumniam afferat, quasi virtute nequiremus te superare, dolo contendisse. Acceptis itaque Pyrrhus Fabricii literis, medico convicto, ac supplicio juste affecto, ad retributionem beneficii captivos omnes gratis Fabricio Romanisque restituit.' *Oliver.*

A filio Martis] Romulo.

Bene mereri] Præstare pop. Rom. beneficium. Dissentit Quadrigarius a Valerio. Similiter et Eutropius, qui et ipse hanc narrat historiam. Nam Quadrigarius et Eutropius dicunt proditorem fuisse nominatum. Valerius non fuisse, cujus sententiæ et Antias Valerius fuit. *Idem.*

§ 3 *Perduellionis*] Cujus convicti ut hostes condemnabantur. *Perduellionis*] Dicti perduelles, qui hostilia adversus principem vel rempublicam moliuntur, quoniam quos nos hostes, eos veteres perduelles appellabant.

Lex Julia perduellionis eum etiam esse reum voluit, cujus opera magistratus pop. Romani occisus fuerit.

Primæ classis] Ex quinque scilicet, in quas populus Romanus divisus erat secundum rationem census. *Bad.*

Claudium] Cujus nomen et gens plebi semper invisa fuit.

§ 4 *Sacrosanctæ*] Quam violare nefas esset.

Obtentui] Prætextui.

Sacrario] In aliquo templo, ubi tutus lateret, unde extrahi non posset.

§ 5 *Cujus ut ad alium*] Cn. Domitius M. Scaurum accusavit. Hic Domitius fuit, qui quarto consulatu Marii Pontifex Maximus populi suffragio creatus est. Scaurum autem accusavit hac de causa: Consul cum Cassio fuit, et quum esset trib. pleb. iratus Scauro, quod eum in augurum collegium non cooptaverat, diem ei dixit ad populum, et muletam irrogavit, quod ejus opera sacra multa pop. Rom. imminuta esse diceret. Crimini dabat sacra publica pop. Rom. Denuo penatum, quæ Lavinii fierent, opera imperfecte fieri. *Oliv.*

Obseratis] Clausis, ne audiret delationem servi contra dominum. *Bad.*

Indicis] Vulgo, *Judicis.*

§ 7 *Tribunitio furore*] Hic enim Sulpitius trib. pleb. inauditæ superbiæ et temeritatis fuit, qui trecentos secum milites habebat quasi satellites. *Oliv.*

Fides edicti sui extaret] Quia edixerat, quod quicunque servus proscriptum indicaret, libertatem assequeretur. *Bad.*

Saxo Turpeio] A. Gellius libro XX. cap. 1. perlati falsi testimonii convictos ex Lege duodecim tabularum de saxo dejectos scribit. Verum et in alios criminis ingentis reos hoc supplicium derivatum. Postea tamen abolitum. Unde dixit Jurisconsultus Modestinus in l. si divino 25. ff. de Pœnis non posse aliquem sic damnari, ut de saxo præcipitetur.

Parto pileo] Parta libertate. Nam raso tantum capite pileum servi capere solebant, cum libertate donarentur. *Badius.*

Ext. § 1 *Moribus*] Quia inter sapientes habitus est.

Tyrannidem] Imperium suæ urbis.

Tamdiu] Decem annos juxta Laërt.

Sygæo] De possessione agri Achillitidis Athenienses cum Mitylenæis certasse Diogenes Laërtius autor est.

Agri] Agrum a Mitylenæis traditum postmodum consecrasse Pittacum tradit Diogenes Laërtius, atque suo tempore ab ejus nomine Pittacium dictum.

§ 2 *Themistocles*] Idem Plutarchus in ejus Vita, et Cic. Offic. III.

§ 3 *Zaleucus*] Qui leges tulit Locris Epizephyriis, et Thaletis putatur auditor juxta Aristotelem Politic. lib. II. cap. 10.

§ 4 *Sed aliquanto Charondæ Tyrii præfractior atque abscisior justitia*] Ita vulgo. Legendum, *Charondæ Thurii.* His enim leges scripsit, Pythagoræ discipulus cum Zaleuco, ut ex Laërtio constat. Aristoteles et Stobæus Catanæum fuisse tradunt. *Pighius.*

Abscisior] Severior, vel brevior. *Abscissum* dicitur quod repente fit sine ullo respectu.

Cap. VI. § 1 *Cum Ptolemæus, &c.*] Contigit A. U. DXCV.

Ad tutelam gerendam] Justinus, qui de hac tutela mentionem lib. XXX. facit, non a rege tutorem relictum populo fuisse dicit, sed post Regis mortem ab Alexandrinis Romam missos fuisse legatos, qui orarent pop. Rom. ut tutelam pupilli susciperet, regnumque tueretur Ægypti, quod jam Philippus et Antiochus facta inter se pactione divisisse dicebantur. Gratam legationem fuisse Romanis causam belli quærentibus adversus

Philippum, qui insidiatus temporibus Punici belli fuerat. Missos igitur fuisse legatos dicit, qui nuntiarent Antiocho atque Philippo, ut a regno Ægypti abstinerent: missum et Marcum Æmilium Lepidum in Ægyptum, qui tutorio nomine regnum pupilli administraret. Qui præfectus bello deinde, quod adversus Antiochum duce Scipione gestum est, magnum ad victoriam momentum dedisse fertur. *Oliver.*

Integerrimi viri sanctitatem reipubl. usibus et sacris comparatam] Ita vulgo. In Mss. *Reipubl. usibus et sacris operatam.* Elegantissime. Operari item dicuntur proprie, qui ipsimet reipubl. laborant, ut Livius lib. IV. 'Eo tempore quo corpus addictum atque operatum reipub. esset.' Operari item dicuntur, auctore Nonio, qui Deos religiose, et cum summa veneratione sacrificiis litant. Pomponius Præcone posteriore: 'Ad Veneris profectus est mane vetulus votum ut solveret, ubi nunc operatus est.' Afranius Excepto: 'Simul ocium hortabatur, ut operatum illum Dianæ degerem sanctum diem.' Lucilius libro XXX. 'Aut operatu' aliquo in celebri cum æqualibus fano.' Juvenalis Satyra XII. 'Longos erexit janua ramos Et matutinis operatur festa lucernis.' Conqueritur item Propertius lib. II. Cynthiam suam Isidis sacris operari, atque ideo a concubitu abstinere: 'Tristia jam redeunt iterum soleunia nobis: Cynthia jam noctes est operata decem. Atque utinam Nilo pereat quæ sacra tepente Misit matronis Inachis Ausoniis.' *Pighius.*

§ 2 *Ne eodem modo*] Cum primo Punico bello Scipio Asina præfectus classis in Sicilia foret, ad colloquium a Carthaginiensibus vocatus est, qui data fide confidenter processit. Illi vero simulato colloquio milites paratos habuere, qui deprehensum Siciliam in catenis ducerent. *Oliver.*

Cornelio Asinæ] Quare dictus sit Cornelius Asina, Macrobius Saturnal. l. I. facile declarat. Dicit enim: 'Asinæ cognomentum Corneliis datum est, quia princeps Corneliæ gentis, empto fundo, seu filia data marito, cum sponsores ab eo solemniter poscerentur, asinam cum pecuniæ onere produxit in forum, quasi pro sponsoribus præsens pignus.' *Oliver.*

Hanno, &c.] Contig. A.U. CCCCXCIII.

§ 3 *M. enim Æmilio Lepido, &c.*] Legati Carthaginiensium Romam venerant pacem a Senatu populoque petentes: forte ita accidit, ut altercatio orta esset inter legatos et L. Minucium ac L. Manlium, et eousque processit eorum contentio, ut Minucius et Manlius legatos pulsarent. Nam illi pacem petebant, hi dandam esse negabant, quippe fœdifragis. Quod ubi cognovit Senatus, eos legatis dandos esse censuit, darique fecit. *Oliver.*

Manus his intulerant] Pulsaverant. *Quia manus his intulerant, per feciales reddendos curaverunt*] Ita vulgo. Mutilus est locus ac jejune contractus, quem hoc modo restitui debere docent Mss. libri, licet incorrecti nonnihil varient: *Quia manus his intulerant, per feciales Culeo prætor ex S. C. dedundos curavit.* Constat autem ex Livio Q. Terentium Culeonem tunc prætorem peregrinum fuisse, ex quo intelligimus perperam in scriptis exemplaribus *Claudio præt.* legi. Sed vide Annales magistratuum nostros. *Pigh.*

Per feciales] Sacerdotes, qui fœderibus feriendis et bellis legitime indicendis præerant. *Bad.*

Non eos] Quasi dicat: Senatus non respexit quid mererentur Carthaginienses, qui toties fœdera frangerent, sed jus gentium esse servandum fidemque publicam. *Oliver.*

§ 4 *Hæc exempla*] Hoc contigit secundo bello Punico, cum superior Africanus fatalis dux utramque sub-

egisset Hispaniam. *Oliv.* Contigit A. U. DL.

§ 5 *Repræsentemus*] Contigit anno Urbis CCCCXXVII.

Apollonia] Quæ est aut in Ponto, aut in Creta, aut in Syria, aut in Thracia; in omnibus enim illis regionibus reperitur eo nomine urbs; sed putem de Pontica urbe loqui. *Bad.*

Sociorum quoque animis] Utpote Saguntinorum et Petellinorum, de quibus sequentia sunt exempla, ad quæ parasceven facit. *Oliver.*

EXT. § 1 *Post duorum, &c.*] Ita vulgo. Videl. Cn. et P. Scipionum, quorum alter sc. P. Scipio, ejus Scipionis pater fuit, qui deinde Africanus dictus. Hi duo, ut supra diximus, Hispaniam in potestate pop. Rom. diu tenuerant, sed tandem per Magonem quendam Celtiberi, quorum pars major erat in exercitu Rom., illecebris et pecunia corrupti, defecerunt a Romanis. Romani vero exercitus, externis auxiliis destituti, in tutiora loca se receperunt, et clitellis atque impedimentis vallo facto, a Pœnis, quibus erant viribus inferiores, diu obsessi, tandem capti cæsique sunt. L. vero Martius tribunus militum, collectis reliquiis exercitus, et nocte sequenti vocatis ad concionem militibus, hortatus est, ut improviso invaderent hostes, nihil tale propter victoriam metuentes, et inter concionandum subita flamma ex ejus capitis apice emicuit, quo signo motos milites ea nocte duxit ad hostium castra, quibus ex improviso captis, cæsisque, majorem intulit cladem, quam acceperat. Sed in hac historia Valerius dissentit a Livio: non enim post cæsos in Hispania Scipiones Annibal Saguntum expugnavit, sed antequam bellum cum Romanis susciperet, ut Livius tradit, et Marcus Tullius Cicero. Et hoc belli principium et causam fuisse dicit, quia cum jam animo agitaret Annibal Romanos invadere, nullam aliam violandi fœderis honestiorem rationem invenit, quam si Saguntinos Romanis societate conjunctos adoriretur. *Oliver. Post duorum in Hispania Scipionum*] Mirifice mendacem fecerunt hunc librum scioli; non enim post Scipionum cladem ab Annibale oppressa Saguntus est, sed multo antea. In Campensi legimus: *Nam post duorum.* Immo ex Livio, Polybio, aliisque Historicis omnibus legendum esse puto: *Nam ante duorum in Hispania Scipionum;* si a veritate discedere nolimus. Corrupit locum historiæ Romanæ imperitus aliquis librarius aut ludimagister. *Pigh.*

Saguntini] Saguntum oppidum est opulentissimum in Hispaniæ finibus positum circa flumen Iberum, quod fuit quondam terminus imperii pop. Rom. et Carthaginiensium, causaque secundi Punici belli: nam cum Annibal oppidum illud circumsedisset, Saguntini Romam legatos auxilia petentes miserunt, qui cum tardius mitterentur, nec se diutius defendere possent, ad eam pertinaciam venerunt, ut in foro constructo ingenti rogo, impositisque rebus suis omnibus, flammas subjicerent, deinde seipsos in rogum conjicerent, ne a fide deficerent. *Oliver.*

§ 2 *Petellini*] Petilia urbs Calabriæ, de qua meminit Virgilius: 'Parva Philoctetæ subnixa Petilia muro.' In qua Philoctetes Melibæus regnavit, teste Servio: at Strabo lib. VI. dicit esse Lucanorum metropolim. *Oliver.*

Ejecta] Vulgo, *egesta*, id est, exportata.

Famem traherent] De Petelinis Athenæus Dipnosophista libro XII. Πετιλῖνοι δὲ, τηρήσαντες τὴν πρὸς Ῥωμαίους πίστιν, εἰς τοσοῦτον καρτερίας ἦλθον πολιορκούμενοι ὑπ' Ἀννίβα, ὥστε μετὰ τὸ πάντα μὲν τὰ κατὰ τὴν πόλιν δέρματα καταφαγεῖν, ἁπάντων δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν δενδρῶν τοὺς φλοιοὺς καὶ τοὺς ἁπαλοὺς πτόρθους ἀναλῶσαι, κ. τ. λ. *Coler.*

Itaque Annibali non Petiliam, sed fidum Petilia sepulchrum capere contigit] Ita vulgo. In Atreb. et Cauch. legitur: *sed fidei Petilianæ sepulchrum.* Scribendum tamen antiqua forma, *fidei Petellinæ:* Petellinos enim vocari, atque urbem Petelliam, antiqua marmora, quæ adhuc extant, demonstrant. *Pigh.*

Cap. vii. § 1 *Mater Cornelia*] Eam nobilem facit, ut rem magis exaggeret; quamvis uxor esset Africani, et avia tantorum virorum, tamen hoc fecit. Sunt qui dicant hanc Paulli Æmilii, qui Persen regem superavit, fuisse filiam, et Africani inferioris sororem, ex qua nata fuit Sempronia Gracchorum mater, quæ et Cornelia dicta est. Plutarchus tamen dicit Paullum Æmilium duas tantum habuisse filias, et alteram Tuberoni Ælio, alteram Catoni, Porcii Catonis filio, in matrimonium dedisse. *Oliver.*

Gratam esse] Hoc est, virum consuevisse cum ancillula.

Ne domitorem orbis Africani fœmina impudicitiæ reum ageret] Impudicitiæ vox non in virum convenit, eumque qui libidinose agit, sed qui, quæve patitur. Latini quidem ita. Exemplum hic contra, si locus rectus. In veteri uno est, *incontinentiæ;* in altero, *imputientiæ.* Ex quo ego rescribam, *impotentiæ.* Ne is, inquit, qui potens tot hostium, parum potuisse in se coërcendo videretur. Proba omnino lectio. *Lips.*

Domitorem] Qui duas Hispanias, Sardiniam, Siciliam, et Africam subegerat. *Oliver.*

Manumissam ancillam] Existimavere nonnulli hanc ancillam fuisse, captam illam in Hispania, quam Africanus patri non reddiderit, sed Romam adduxerit, et inibi in deliciis habuerit. Hoc sensit Valerius Antias, scriptor nobilis, apud Agellium. *Coler.*

§ 2 *Q. Lucretium*] Nomen fuit Q. Lucretio Vespilloni. Cæsar quoque ita scripserat olim, sed placuit morosis illis et indoctis scribis *Vespillonem* in *Hispillum* vertere. *Coler.*

Cameram] Cubile arcuatum.

Tectum] Scilicet summum, hoc est, inter tabulatum superius et tecti curvamen. *Badius.*

Non sine magno periculo] Lex enim erat, Quicunque proscriptum occultaret, eadem pœna damnaretur. *Oliverius.*

§ 3 *Ne Lentulum Crustellionem virum suum*] Cognomen alterum *Crustellio* in Cauchiano, Coloniensi, et Wincheliano non habetur, et mihi quidem mendosum videtur. *Pigh. Lentulum*] Interjicit Dan. *Cruscellionem:* Dioni est Κρούσκελλος. Meminit hujus Lentuli Valerius noster lib. v. cap. 3. Cicero Catilin. iii. *Coler.*

Nihilominus familiari veste] Ita vulgo. Melins, *Famulari veste,* ut est in Campensi et Gemblacensi. Sic Cicero Tusc. i. de Codro: 'Qui se in medios immisit hostes, famulari veste, ne posset agnosci.' *Pigh.*

Cap. viii. § 1 *Servum*] Quia Reip. causa aberat Antonius, Quæstor in Asiam profectus, qui tamen de accusatione isthac certior factus Brundusii, Romam rediit. Suetonius in Cæsare: 'Mox et ipse a L. Antistio Tr. pleb. postulatus, appellato demum collegio obmutuit, cum Reipubl. causa abesset, reus ne fieret.' *Coler.*

In quæstione] In tormento, a præcedente id quod sequitur; nam quæstiones inquisitiones dicuntur, quæ a judicibus fiunt; et quia procedunt quæstiones, id est, interrogationes, deinde sequuntur tormenta, ideo ponuntur pro tormentis. *Oliv.*

Laternam] A latendo dictam, quod intus lateat ignis.

Eculeoque] Tormento. Dicitur enim *eculeus,* quasi equi diminutivum: est autem ligneus, et acutissimi dorsi. *Oliv.*

§ 2 *Consulem autem, &c.*] Hic C.

Marius fuit, ejus Marii f., qui bella civilia gessit adversus Syllam, qui septimo consulatu suo mortuus est: deinde in filium bella migrarunt, qui victus a Sylla se Prænestе recepit, ubi cum obsideretur, tentavit per cuniculos egredi; quod quum non posset, quia custodiretur a Syllanis militibus, a servo suo se jussit occidi, ne in potestatem hostium veniret. Plutarchus vero in vita Marii illum dicit sibi mortem intulisse. *Idem.*

Sortitum] Quia obsessa diu fuisset a Syllanis. Tandem capta fuit, crudeliterque vexata; nam, ut in cap. de Crudelitate videbimus, quinque millia Prænestinorum crudeliter Sylla jussit occidi. *Idem.*

Cuniculi] Subterranei meatus, a similitudine animalis, quod cavernis subterraneis delectatur. *Idem.*

A Thelesino] Paterculus: 'Sunt qui sua manu, sunt qui concurrentem mutuis ictibus, cum minore fratre Thelesino, una obsesso et erumpente, occubuisse prodiderint.' Accidit hoc apud Sacriportum. Florus lib. III. cap. 21. *Colerus.*

§ 3 *Æque illustre, &c.*] Mortuum propter seditionem Tiberium Gracchum in cap. de Somniis diximus. C. Gracchus, visa per quietem fratris imagine dicentis, quantum vellet cunctaretur, omnino sibi pereundum esse eodem quo ipse exitio periisset, cœpit eadem via grassari in Senatum, qua frater, per leges scilicet tribunitias seditiones excitare. Qua re motus Senatus, quod id ad reipublicæ eversionem quodammodo spectare videbatur, decrevit ut Opimius consul videret, ne quid respubl. detrimenti caperet, quæ summa potestas in atroci negotio dabatur magistratui more Romano, ut posset exercitum parare, bellum gerere, coërcere omnibus modis socios atque cives. Itaque Opimius consul cum armata manu C. Gracchum persequitur: ille se in Aventinum montem cum multitudine armata recepit. Contra exercitu ducto, cæsoque Fulvio ejus collega, fuga facta, et Gracchus se in templum Dianæ contulit, ibique sibi manus volvit inferre, sed a Licinio et Pomponio fidissimis familiaribus prohibitus est, hortatusque inde quamprimum aufugere, quem corporibus suis tam diu protexerunt fugientem, quoad cæsi sunt. Ille, ubi vidit se inimicorum manus evadere non posse, cum Philocrate servo, qui cum eo solus fugiebat, in sacrum Deorum nemus se proripuit, ibique Philocrates eum occidit, et super occisum se quoque interemptum projecit. Aliter legitur in vita Gracchorum; nam utrumque in manus inimicorum devenisse tradit Plutarchus, et alterum a Scipione Nasica, alterum a Lucio Opimio fuisse cæsos, ut in cap. de Somniis et alibi diximus. Macrobius vero de Saturnalibus hunc servum Euporum nominatum fuisse dicit, quanquam alii Philocratem dictum velint, qui, dum aliqua spes salutis affuit, fidissimus comes dominum quacunque potuit ratione tutatus est, ubi vidit jam desperatum esse, et dominum occidisse, se super cæsum, scissis proprio vulnere visceribus, animam effudisse dicebatur. *Oliver.*

Euporum] Sic vocatur Paterculo, Plutarcho et aliis, Philocrates est. *Coler.*

Famularis] Servi in familia ejus educati.

§ 4 *Pindarus C. Cassium*] Hoc idem Pindarus exhibuit Cassio, quod Euporus Graccho. Nam cum Cassius et Brutus contra Marcum Antonium triumvirum et Octavium Augustum arma sumpsissent pro reipubl. libertate tuenda, quanquam eis adversa fortuna contigerit, cumque varia victoria pugnassent, tandem in campis Philippicis, comparatis utrimque copiis, extremo prœlio dimicarunt, et in dextro cornu Octavianus, in sinis-

tro vero Antonius, item in dextro Brutus, in sinistro Cassius erant. Forte ita accidit, ut conserta pugna Cæsar in dextro, Cassius in sinistro cornu vincerentur. Sed nihil aliud Bruti et Cassii res deduxit in perniciem, quam quod Brutus Cassio veluti victori non tulit auxilium, nec Cassius Brutum veluti victum potuit expectare; nam Brutus jam Cæsaris castra per milites suos diripuerat, cædemque ingentem in illis fecerat: ad duo enim millia Lacedæmoniorum, qui nuper in auxilium Cæsaris venerant, præter castrorum præsidia cæsa sunt. Cassius vero, cum se in collem quendam recepisset, unum e centurionibus suis, exploratum cuncta dimittit, qui cum tardius rediret, existimans Cassius fuisse illum ab hostibus interceptum, hostesque ex omni parte victores esse, ignarus omnium, quæ a Bruto facta fuerant, desperatis rebus omnibus, in tabernaculum sese contulit, ex libertis unum, nomine Pindarum, secum trahens, quem ad eos casus sibi paraverat, obducta veste caput obtegens, jugulumque enudans, sese illi feriendum præbuit. Avulsum ab humeris caput repertum est. At Pindarum post cædem hic nemo hominum vidit, ex quo plerisque scrupulum dedit, quod injussu illum interfecisset. *Oliver.*

Pii victoris, &c.] Videlicet Augusti.

Sordidi auxilii] Quia imploravit auxilium servi.

§ 5 *Salernitana*] Est Salernum civitas Lucaniæ.

Odore unguenti] Quo se perfundebat.

§ 6 *Quid Urbani Panapionis*] Ita vulgo. Legendum, *Urbinii Panopionis.* Sic enim in Atrebatensi aliisque manuscriptis libris quibusdam, atque etiam in Macrobio, *Urbinium* appellatum legimus. *Pigh.*

Postico] Posticum, latens ostium in posteriori parte domus positum. Horatius: 'Postico falle clientem.' *Oliver.*

In cubiculum ac lectulum recepit] Prisca editio, *ac lectuculam.* Lego, *lecticulam.* Is ritus, ut lecticulas haberent non ad somnum, sed ad decubitum, in quis lucubrarentur, scriberent, quiescerent. Suetonium in Augusto vide. *Lips. Lectulum*] Lipsius ex vett. editt. ductu corrigit *lecticulam.* Sic Sueton. Augusto, 'lecticulam lucubratoriam' dixit. Posse tamen vulgatam lectionem defendi video ex Animadversionibus doctissimis Isaaci Casauboni, cujus dictis addo illum Valerii locum lib. VIII. cap. 7. de M. Varrone: 'In eodem enim lectulo et spiritus ejus et egregiorum operum cursus extinctus est.' *Coler.*

§ 7 *Antius Restio*] Elegans epigramma legitur Apollonidæ in Antholog. quod ad hoc Restionis factum spectare ariolatur Brodæus. *Coler.*

Emolumentum] Non male legitur in quibusdam editis: *ipse cum nihil aliud, quam umbra et imago suppliciorum suorum maximum sibi esset emolumentum: ejus, a quo tam graviter punitus erat, salutem vindicavit.* Quibus verbis significatur nullum omnino emolumentum habuisse, sed potius occasionem seipsum vindicandi.

CAP. IX. § 1 *Manlius Torquatus, &c.*] Contig. A. U. CCCXCI. et poster. CCCCXII.

Patrem] Nam quomodo patri utilis fuerit, diximus in cap. de Pietate. Idem mox cum Gallorum exercitus super ripas Anienis castra posuisset, Romanique obviam exissent, et Gallus magnitudine insolita ponte occupato provocaret ad prœlium, si quis esset vir fortis Romanorum, hæsitantibus aliis, dictatorem suum adiit, et obtenta pugnandi extra ordinem licentia, hostem exultantem more gentis, et armis gloriantem, fortis ipse magis quam ornatus miles, et utilibus magis quam fulgentibus armis munitus, interfecit. Cui exanimi

nihil amplius intulit Indibrii, quam ut torquem aureum unum duntaxat abstulerit. Hinc militari suorum gandio ac favore ortum Torquati nomen: coronam præter hæc auream dictator illi dono dedit ob insigne virtutis: tantum denique momenti in hoc duello fuit, ut nocte proxima clam Gallorum exercitus abscederet. Vir hic magnus in primis, ut ait Cicero, et qui indulgens in patrem, idem acerbe severus in filium, quem, quod contra suum edictum provocatus cum hoste pugnasset, quamvis victorem, jussit interfici, bello Latino, quod tertio ejus consulatu gestum est, quo fusi cæsique Latini fuere, adeo ut vix pars quarta superfuerit; ubi ea consulis virtus fuit, ut constet quacunque in parte dux fuisset, eo inclinaturam fuisse victoriam. *Oliver.*

§ 2 *Scipio autem*] De Scipione Africano varia ferunt scriptores. Nam Valerius illum primis adolescentiæ annis solutioris vitæ fuisse dicit, quod Aulus Gellius similiter sentire videtur in ea quæstione, quam de Alexandri et Scipionis continentia facit. In qua Scipionem ostendit Alexandro præferendum. Vide supra pag. 1139. Alii ferme omnes hunc in omni ætate continentissimum fuisse tradunt. Nam et idem Aulus Gellius alio loco dicit, hunc, eodem quo Alexander ostento natum, divinæ virtutis fuisse, idque res ab eo clarissime gestas plane testari, atque inprimis illud unum, quod dum Badium Hispaniæ oppidum munitissimum obsideret, dixit militibus suis, sibi in jure audiendo assistentibus ac poscentibus, quem in diem et locum dari vadimonia juberet, oppidi arcem ostendens, illic se postero die jus esse dicturum. Addit præterea illum ab adolescentia noctis extremo, antequam diluculum esset, in Capitolium ventitare solitum fuisse, et aperiri cellam Jovis sibi jussisse, ibique solum diu demorari; id temporis in Capitolium ingredientem canes, semper in alios sævientes, neque latrasse in eum, neque incurrisse. Quid illud, quod Livius, Plutarchus, cæterique omnes ferme scriptores tradunt, quod ab ipsa adolescentia saucium patrem e manibus hostium liberavit; quod in ipso deinde juventutis flore, quo maxime libidinis fervet ætas, virginem eximia specie et pulchritudine captam, sponso, cui depacta fuerat, intactam inviolatamque restituit, ut in cap. de Continentia diximus? Non igitur ejus adolescentia videtur aliqua libidine vexata, in qua fuere virtutes prope divinæ, quod et Plutarchus affirmat. *Oliver.*

Sed tamen Punicis] Contigit A. U. DLI.

§ 3 *Caius quoque Valerius Flaccus*] Hic etiam dissolutior fuit quam Scipio, qui secundi Punici belli temporibus consul fuit, et Annibalem ab urbe rejecit, teste Autore de Viris Illustribus, qui ait: 'Annibal, cum ad tertium ab urbe lapidem castra posuisset, tempestatibus repulsus, primum a Fabio Maximo frustratus, deinde a Valerio Flacco repulsus, et a Gracho et Marcello fugatus, in Africam revocatus, a Scipione superatus est.' Livius tamen dicit non a Valerio, sed a Fulvio Flacco ab urbe fuisse repulsum. *Oliver.*

A P. Licinio Pont. Max. flamen factus] Ita vulgo. Legendum arbitror, *flamen captus*. Quemadmodum et Liv. loquitur. Ob adolescentiam negligentem luxuriosamque C. Flaccus flamen captus a P. Licinio pont. max. erat. Non solum virgo Vestalis capi a pontifice maximo dicitur, sed flamines etiam Diales, item pontifices et augures. M. Cato contra Galbam pro Lusitanis: 'Ego me nunc volo jus pontificum optime scire, jamne ea causa pontifex capiar? Si volo augurium optime tenere, ecquis ob eam rem augurem capiat?' Vide de his Gellium lib. I. cap. 12. *Pigh.*

§ 4 *Nihil Q. Fabio Maximo*] De hoc viro dictum est lib. III. cap. 5. Fuit autem ejus adolescentia tam perditæ luxuriæ, ut Quintus Pompeius prætor urbanus illi bonis paternis interdixerit, ne per luxum atque libidinem profunderet. Cum se ad rempubl. contulisset, magistratibus perfunctus res clarissimas gessit, præsertim adversus Allobroges, Bituitumque Arvernorum regem. Quos cum felici pugna superasset, inde sibi gloriosum et immortale nomen reportavit; nam post illam victoriam Allobrogici cognomen sortitus est. Præterea tam grata fuit illa victoria populo Romano, ut quo loco cæsi captique fuissent hostes, Senatus insigne trophæum statui jusserit, turremque ædificari hostium spoliis ornatam ad tantæ rei memoriam. *Oliver.*

§ 5 *Q. Catuli*] Hic bellum civile a Lepido motum pene prius extinxit, quam suscitatum arderet. Consul enim cum Lepido, cum novarum rerum cupidus per insolentiam Lepidus Syllæ acta rescindere vellet, ex urbe illum Catulus ejecit, tanquam seditiosissimum hominem, qui statum civitatis perturbare moliretur. Nam, ut inquit Florus, cum jure belli dictator Sylla proscripsisset inimicos, qui supererant, revocante Lepido, quid aliud quam ad bellum vocabantur? Cum damnatorum bona, addicente Sylla, quamvis male capta, jure tamen. repetitio eorum proculdubio labefactabat compositam civitatem. Expediebat ergo quasi ægræ sauciæque reipubl. requiescere quomodocunque, ne vulnera curatione ipsa rescinderentur. Ergo cum turbidis concionibus, velut classico, civitatem terruisset, urbe pulsus, profectus in Hetruriam, arma inde et exercitum urbi admoverat. Sed jam Milvium pontem, collemque Janiculum Luctatius Catulus, Cneiusque Pompeius, Syllanæ dominationis duces atque signiferi, alio exercitu insederant, a quibus primo statim impetu retro pulsus, hostisque a Senatu judicatus, incruenta fuga Hetruriam, inde Sardiniam recessit; ibi quoque morbo et pœnitentia interiit, victoresque non temere in civilibus bellis pace contenti fuerunt. *Oliver.* Contigit A. U. DCXXXV.

Civile bellum] Nam ejecit Lepidum sibi collegam in consulatu bella civilia suscitantem. Dum enim acta Syllæ rescindere tentaret, ut proscripti omnes, qui superessent, revocarentur in urbem, et sua sibi bona restituerentur, gravissimas seditiones excitabat, et quietum reip. statum perturbabat. Hunc igitur hostem patriæ a Senatu judicatum de medio sustulit, morique coëgit; de quo Lucanus: 'Ut Catulo jacuit Lepidus.' *Oliver.*

Lucius vero Sylla] Plutarchus in Vita Syllæ dicit illum adeo in exercendis salibus natura studiosum fuisse, ut ab ineunte ætate plurima cum ignominia sodalitia cum mimis atque ridiculis hominibus petulanter habuerit. Postea vero, cum in omnium rerum dominatu constitutus esset, e scena impudentissimos quosque cogens, inter potandum quotidianis cænationibus certabat. Quæ cum grandiori jam ætate patraret, et dominantis dignitati probrum et dedecus afferre viderentur, multa negligenter omittebat, quæ studio et industria indigebant. Cœnanti siquidem Syllæ nullus circa seria usus erat, cum alio tempore impiger et eximia severitate foret, ut cum primum sodalitia et compotationes abjiceret, uno impetu res serias capesseret. Verum ita mimis et saltatoribus addictus ad omnem familiaritatem pronum se obnoxiumque subjiciebat, ut tam soluti morbus animi præcipitium ad amores, levitatem, et illecebras sibi pepererit, a quibus nec provectioribus quidem annis sese revocavit. Metrobium scenicum a juvenilibus annis

magno amore complexus longius prosecutus est. Eo indice secum florescente morbo, cum ab initio publicam quidem, cæterum locupletem mulierem, quam Nicopolim appellabant, deperiret, inde consuetudine et formæ gratia mirifice amatus esset ab ea, cum vita excederet, hæres est relictus. Novercæ quoque hæreditatem est sortitus. Hæc Plutarchus. At Valerius eum vita inquinata libidine et vinolentia plena, Histrionicam quoque ob quæstum exercuisse dicit, sed ea postmodum vitia in quæstura deposuisse. Quod Plutarchus negat, qui ad provectiores annos ea usque servasse dicit. Utcunque sit, constat eum egregia multa facinora edidisse. *Oliver.*

Catenas Jugurthæ manibus injecit] Quia consilio suo per Bocchum regem proditus Jugurtha, vinctus, catenisque oneratus, in triumphum ductus fuit. *Idem.*

Mithridatem compescuit] Quem Cappadocia et Asia pepulit, et ad Tigranem regem Armeniæ fugere coëgit. *Idem.*

Socialis belli] Quia prudentia sua excitatam socialis belli flammam extinxit, cum socii Latini nominis propter negatam civitatem a Druso promissam adversus Romanos arma sumpsissent. *Idem.*

Cinnæ dominationem] Quia patria pulsus ab Octavio, cum se Mario conjunxisset, qui exul jam in Africa exercitum comparaverat non contemnendum, repetivit urbem, et eam per principum negligentiam cepit; quam oppressam Sylla, a Mithridatis victoria rediens celerius quam credi posset, liberavit, cæsis multis Cinnæ Mariique exercitibus. *Oliver.*

Felicem] Hoc tamen felicitati suæ deesse confessus est, quod Capitolium non dedicavisset. Et teste Plinio pediculari morbo interiit.

§ 7 *Atque ut nobilitatem beneficio pœnitentiæ*] Transit ad mutationem fortunæ ex tenui in amplam, subnectitque exempla, loquutus antea de morum mutatione ex malis in bonos. Ad idem igitur hæc capita pertinent, quemadmodum etiam Mss. codd. demonstrant: neque in duo vel tria capita secanda sunt, sicut in vulgatis libris factum videmus. Nam hæc exempla omnia simul cum Externis ad unum caput mutationis morum ac fortunæ pertinere usque ad libri sexti finem, ipsa per se docere possent, etiamsi veterum exemplarium suffragia non accederent. *Pigh.*

Cum Asiatici publicani exiguam admodum particulam habuisset] Ita vulgo. Depravarunt quidem locum scioli, qui tamen sincerus remansit in Campensi, Winchel. Coloniensi, et Atrebatensi exemplaribus, in quibus *Asiatici publici* legitur. Vectigal enim populi Romani *Publicum* appellat Valerius, non secus ac Cicero ad Q. fratrem scribens: 'Hic te ita versari, ut et publicanis satisfacias, præsertim publicis male redemptis.' Ut etiam Tacitus lib. XIII. 'Ergo edicit princeps, ut leges cujusque publici, occultæ ad id tempus, proscriberentur.' *Idem.*

Fascibus] Hoc est, imperio, per fasces et lictores designato.

Tribunalia adulantem] *Adulantem* cum accusativo alibi etiam conjunxit. Assentabatur autem illis, ut in exigendis vectigalibus sibi adessent. *Oliv.*

§ 8 *Sed operam publicanis dedit*] Veteres libri multitudinis casu, *operas*, dicunt. Ut etiam Cicero ad Atticum lib. XIII. 'A te peto puerum, qui est in operis ejus societatis, omnibus tuis officiis atque omni liberalitate tutare: curesque ut ejus operæ quam gratissimæ sint sociis.' Diurna servitia vocat *operas*, quæ conductitii in exigendis portoriis præstabant. *Pigh.*

Sed operas publicanis dedit: idem ultimam inopiam suam, &c.] Scribe, *id est*,

ultimam: vitio in libris crebro. Sententia hic postulat. Non enim aliud aliquod munus obisse narrat, sed hoc idem interpretando vile facit et abjicit. *Lips.*

Auctorato] Ab auctoritate aliena dependente.

Prædonum bello] Bellum quod Eunus quidam Syrus in Sicilia concitaverat, hic perfecit, et Siciliam liberavit. *Oliver.*

§ 9 *Cn. Pompeius Magni pater, P. Ventidium ætate puberem in triumpho suo*] Legendum puto, *ætate impuberem;* ut latius in magistratuum Annalibus demonstravi. *Pigh.*

Ventidius] In sermonibus nuper fuit seniorum hominum et eruditorum, multos in vetere memoria altissimum dignitatis gradum ascendisse ignobilissimos prius homines et despicatissimos. Nihil adeo de quoquam tantæ admirationi fuit, quantæ fuerunt quæ de Ventidio Basso scripta sunt: eum Picentem fuisse, genere et loco humili; et matrem ejus a Pompeio Strabone, Pompeii magni patre, bello sociali, quo Æsculanos subegit, captam cum ipso esse; mox triumphante Pompeio Strabone enm quoque puerum inter cæteros ante currum imperatoris sinn matris vectum esse; post, quum adolevisset, victum sibi ægre quæsisse; eumque sordide invenisse comparandis mulis et vehiculis, quæ magistratibus, qui sortiti provincias forent, præbenda publice conduxisset; in isto quæstu notum esse cœpisse C. Cæsari, et cum eo profectum esse in Gallias: tum quia in ea provincia satis naviter versatus esset, deinceps civili bello mandata sibi pleraque impigre et strenne fecisset, non modo in amicitiam Cæsaris, sed ex ea in amplissimum quoque ordinem pervenisse: mox tribunum quoque plebis ac deinde prætorem creatum, atque in eo tempore judicatum esse a senatu hostem cum M. Antonio: post vero conjunctis partibus non pristinam tantum dignitatem recuperasse, sed et pontificatum ac deinde consulatum quoque adeptum esse: eamque rem tam intoleranter tulisse populum Romanum, qui Ventidium Bassum meminerat curandis mulis victitasse, ut vulgo per vias urbis versiculi proscriberentur: 'Concurrite omnes augures, haruspices: Portentum inusitatum conflatum est recens: Nam mulos qui fricabat consul factus est.' A. Gellius.

Miserabiliter] Nam Arsacides rex Parthorum Crassi corpus feris et alitibus devorandum jussit exponi. *Oliv.*

Victor Capitolium felicitate celebravit] De triumphante loquitur. Anne *felice dape?* ut de solemni illo triumphantium convivio in Capitolio capias. *Lips. Felicitate*] Acute Lipsius: *felici dape.* Si vera est conjectura, intelligit Valerius dapem illam Capitolinam triumphantium. Philargyrius: 'Cœnarum tria genera sunt, Sollemne, Viaticum, Geniale. Sollemne interpretor epulas illas Joviales in Capitolio celebratum.' De quo Varro lib. III. de Vita Pop. Rom. 'Ut ejus convivium, qui triumpharet, in Capitolio videtur esse proprium, ut ipse potius domum reduceretur a convivio.' *Coler.*

Prætor et consul] Addit etiam tribunum Agellius. *Idem.*

§ 10 *Casuum, &c.*] Contigit A. U. DCVI.

L. Lentulus] Hic accusatus repetundarum fuit. Spartacus et Crixus, effracto Lentuli ludo, gladiatores, cum triginta haud amplius ejusdem fortunæ viris, erupere Capua, servisque ad vexillum vocatis, justum exercitum fecerant. Deinde consularis quoque aggressi Lentuli exercitum in Apennino cecidere. Hic itaque Lentulus lege a Cæcilio contra eum lata repetundarum damnatur; post damnationem censor creatur cum L. Censorino. Sed hic fortasse Lentulus est,

ad quem Cicero primi libri epistolas scribit de reducendo rege Ptolemæo, quem repetundarum ex Sicilia et Cypro accusatum intelligimus: nam Cato promulgationem tulit, ut ei provincia abrogaretur, ut est apud Ciceronem ad Atticum; qua promulgatione facta, vestem mutavit. *Oliver.*

Cæcilia] Legem hanc de repetundis tulit Q. Cæcilius Tribunus pl. Lata est, ut censet Manutius, L. Martio et L. Manilio Coss. anno DCI. quo anno lex Calpurnia lata est, vel certe Sp. Posthumio L. Calpurnio Coss.

§ 11 *Iisdem viribus*] Scipio Nasica captus a Pœnis. Hic collega erat Duilii consulis, qui apud Liparas victa, mersa, et fugata hostium classe, primum illum maritimum egit triumphum. Nam multo ante hanc victoriam Cn. Cornelius Scipio alter consulum, ut dixi, classe Punica circumventus, et per fraudem velut in colloquium vocatus et captus, primum fuit perfidiæ Punicæ documentum: post captivitatem vero a collega per victoriam redemptus, cum omnia jure belli perdidisset, tamen aspirante fortuna cuncta recuperavit, consulque iterum factus, cum imperio et dignitate vixit. *Oliv.* Contigit A. U. CDXCIII.

Liparas] Insulam unam ex Æoliis.

A duodecim securibus] Id est, fascibus.

§ 12 *Quid? &c.*] Contigit anno urbis DCXCIV.

Superlationem] Barbara vox, pro qua Lipsius substituit *appellationem.* Neutrum probare possum. In editione Veneta vetus commentator legerat *suggillationem:* quod ipsum est scilicet a Valerio scriptum. *Suggillatio ὑπωπιασμὸς*, in veteri Glossario. In eodem legi, *Suggella, ὑπώπιον*, sed vitiose pro *Suggilla. Suggillatio*, igitur a *suggilla*, contra quam Festus nugatur. Aliter etiam super hoc vocabulo Josephus Scaliger *ἐτυμολογεῖ. Colerus.*

§ 13 *Crassum, &c.*] Q. Cæpio capitali judicio affectus est, quia videlicet culpa ejus amissis duobus exercitibus, suo, et collegæ Manlii, castra etiam capta fuerant a Cimbris et Theutonis, adversus quos missi fuerant imperatores. Quæ gravissima fuit reip. clades; nam supra octoginta Romanorum millia cæsa dicuntur. Hic antea Fabii ignominiam in Hispania correxerat, cæso a proditoribus Viriato, ut ante dictum lib. III. cap. 7. de Amicitia. Cicero Cæpionem etiam quæstorem fuisse ostendit in Rhetoricis lib. I. cap. 7. de constitutione conjecturali, ubi dicit: 'Cum L. Saturninus legem frumentariam de semissibus et trientibus laturus esset, et Cæpio, qui per id temporis quæstor urbanus erat, docuit Senatum,' &c. *Oliv.*

Prætura splendore] Nam prætor Fabii errorem correxit, qui a Viriato deceptus fuerat. *Idem.*

Triumphi claritate] Quem de Viriato egit. Servilius Cæpio, ut ait Asconius, bellum in Sicilia gessit, et de illa triumphavit, capta Olyntho et Phaselide, de tribus magnis ejus terræ civitatibus: sed P. Servilium Cæpionem dicit, non Q. Forsan in prænominibus error est; nam aliter videretur a seipso dissentire Valerius; in cap. enim de Amicitia Cæpionem dixit a L. Regino tribuno plebis carcere fuisse liberatum, et ejus fugæ comitem factum. Hic vero dicit in carcere fuisse consumptum: ergo aut hunc intelligimus Q. Cæpionem, illum vero superiorem P. Servilium Cæpionem, aut bis eundem in vincula fuisse conjectum, et postremo consumptum, aut certe error est. Livius tamen dicit: 'C. Manilius et Q. Servilius Cæpio Proconsules victi prælio, castrisque exuti binis sunt, octoginta millia militum occisa, calonum et lixarum quadraginta millia. Se-

cundum populi Romani jussionem, Cæpionis, cujus temeritate clades accepta erat, damnati bona publicata sunt, primoque post regem Tarquinium imperium ei abrogatum.' *Oliver.*

Consulatus decore] Qui cum C. Manlio consul fuerat, et adversus Cimbros missus. *Oliv.*

Scalis Gemoniis] Vide supra.

§ 14 *Jam C. Marius*] Hic Marii vita tota esset referenda, ut planius cognosci posset, quanta et discrimina rerum passus fuerit, quanta rursus fortunæ benignitate et indulgentia usus, ut modo felix, modo miser, in magna rerum varietate ludus fortunæ merito dici possit: sed quod ad rem istam pertinet, Marius ex municipio Arpinati, cum se Romam contulisset, sic omnibus primo propter ignobilitatem contemptui fuit, ut Arpinatibus honoribus, nedum Romanis indignus haberetur; sæpius in petitione magistratuum, et illorum quidem minorum, repulsam passus, in senatum irrupisse magis, quam venisse creditur; vix præturam obtinuit, pro qua etiam ambitus accusatus, extrema fortuna stetit. Legatus Metello in Africam missus, egregie se in illa militia gessit; cui sacrificanti cum magna et alta ipsi portendi dixisset aruspex, animum statim ad consulatum adjecit, ad quem capiendum præter vetustatem familiæ omnia abunde erant, industria, probitas, militiæ magna scientia, animus belli ingens, domi modicus, libidinis et divitiarum victor, tantummodo gloriæ avidus: a quo petendo dissuasus primum a Metello, deterreri non potuit: quo tandem impetrato, Jugurthinum bellum confecit; de Jugurtha capto triumphavit: Gallos, Cimbros, Senones, qui Romanorum nomen extinguere constituerant, ad internecionem usque delevit. Orta deinde de provincia Ponti seditione, urbe pulsus a Sylla, ut supra diximus, cum fugiens se Minturnas contulisset, in paludibus delituit, unde extractus, et in custodiam datus, cum servus Cimber ad eum occidendum missus, majestate deterritus, occidere non sustinuisset, inde eductus, et in navi positus, in Africam delatus est, ubi varia fortuna usus, tandem ex Maurusiis equites comparavit, et exercitum confecit non contemnendum, ex agris robustissimum quemque deligens; impletisque sexaginta navibus ex ea virorum multitudine, Romam versus navigavit, seque Cinnæ expulso conjunxit, qui primo Hostiam, deinde Janiculum, postremo urbem ipsam occuparunt, et de inimicis suis graviter ulti, proscriptionem ipsi proscripti graviorem exercuerunt, multos Romanorum principes de medio tollentes. Quæ ubi Syllæ nuntiata fuerunt, compositis rebus cum Mithridate, properavit ad urbem cum exercitu, et cæsis aliquot Marii Cinnæque exercitibus, urbem cepit. Marius ubi vidit se arma Syllæ effugere non posse, domi celebrato cum amicis convivio, indicatoque animi sui consilio, sibi mortem conscivit. De quo Cicero de Natura Deorum: 'Cur Marius,' inquit, 'tam feliciter septies consul domi suæ mortuus est?' Livius libro octuagesimo: 'Marius editis in urbe multis sceleribus Idibus Januariis decessit.' *Oliv.* Contigit A. U. DCXXIX.

Campi] Scilicet Martii, in quo fiebant comitia. *Bad.*

Prætura candidatus supremo loco inhæsit] Id est, ultimo loco inter sex prætores creatus est. Nam hoc idem declarat Plutarchus his verbis: Ὕστερον δὲ οὐ πολλῷ στρατηγίαν μετελθὼν, ὀλίγον ἐδέησεν ἐκπεσεῖν· ἔσχατος δὲ πάντων ἀναγορευθεὶς, δίκην ἔσχε δικασμοῦ. Erat autem nonnihil ignominiosum ultimo, atque e contra honorificum primo loco inter tot collegas renuntiari: qui idcirco prætor primus appellabatur. Quo nomine glo-

riatur sæpe M. Tullius, quod anno suo prætor primus frequentibus populi suffragiis sit factus. *Coler.* Contigit A. U. DCXXXVII. circiter.

Ex illo, &c.] Contigit A. U. DCXLIX. et DCLXVII.

Bina trophæa] Qui duas columnas erexerat in urbe Cimbrorum et Theutonorum spoliis ornatas. *Oliv.*

Post exilium] Proscriptionem primam a Sylla.

§ 15 *Cujus autem Cæsar*] Sylla, devictis Marianis partibus, Cæsari, quod per Juliam ejus amitam erat Mario summa necessitudine conjunctus, mortem machinabatur. Erat enim Cæsar minoris Marii consobrinus; sed sæpius fuit Sylla prohibitus a multis, quod dicerent, iniquum esse, tantæ indolis puerum innocenter occidere, quos ille dementes appellabat, quod non providerent, quod puer male præcinctus mille Marios haberet in corpore. Hæc igitur cum ad Cæsarem perlata forent, urbe clam egressus, in Sabinis aliquamdiu pervagatus delituit; postea a Syllanis militibus, qui per ea loca latitantes disquirebant, forte fortuna deprehensus a Cornelio eorum duce, duobus se talentis redemit; mox inde Asiam petens, circa Pharmacusam insulam capitur a piratis, quibus ab eo quadraginta talenta pro redemptione poscentibus, subrisit, et quinquaginta se daturum pollicitus, postmodum suis ad hanc expediendam pecuniæ quantitatem dimissus, apud Cilices duo de quadraginta versatus dies, illis per jocum sæpe crucem minatus, paulo post, instructis navibus, e Milesiorum portu prædones aggreditur, quos captos crucibus omnes affixit. *Oliver.* Contigit A. U. DCLXVII.

EXT. § 1 *Xenocrates*] Stoicus fuit præstantissimus, ut diximus in capitulo de Continentia, de quo apud Plutarchum legimus. Cum eum forte vidit Agesilaus disputantem in Gymnasio admodum senem, dicitur interrogasse: Quisnam esset? Tunc quidam respondit: Est unus ex his, qui virtutem quærunt. Tum ille: Quomodo is virtute, inquit, utetur, eam si nondum invenerit? *Oliver.*

Omissisque] Lib. Dan. *omissaque re, quam disserebat.* Disconvenit hic inter Valerium et Laërtium. Hic enim de Xenocrate dixit, eum sermonem περὶ σωφροσύνης dissernisse. *Coler.*

Coronam] Quam multum potaturi, ut Bacchum imitentur, assumere solebant. *Bad.*

Brachium intra pallium] Hoc apud Athenienses fuit pudoris et modestiæ signum. Ritum declarat Casaubonus Notis ad Laërtium. *Colerus.*

§ 2 *Themistoclis*] Pater ejus Neocles generosus fuit: is uxorem Halicarnasseam duxit civem, ex qua natus Themistocles; qui cum minus esset probatus parentibus, quod et liberius vivebat, et jam rem familiarem negligebat, a patre exhæredatus est. Quare mater, percita nimio dolore, laqueo vitam finivit. Quæ contumelia non fregit eum, sed erexit. Nam cum judicasset sine summa industria non posse eam infamiam extingui, totum se dedit reipubl. diligentius amicis famæque serviens. Multum in judiciis privatis versabatur, sæpe in concionem populi prodibat, nulla res major sine illo gerebatur, celeriter quæ opus erant reperiebat, neque minus in rebus gerendis quam excogitandis promptus erat, quod et de instantibus, ut ait Thucydid. verissime judicabat, et de futuris callidissime conjiciebat; quo factum est, ut brevi tempore illustraretur. Nam pro patria res maximas et clarissimas gessit, et inprimis adversus Xerxem Persarum regem; qui cum terra marique universæ Græciæ bellum inferret cum tantis copiis, quantas neque antea neque postea habuit quisquam, non solum salus patriæ et totius Græciæ, sed etiam totius Europæ fuit. Mardonium quoque, Xerxis

imperatorem, qui expugnato Olyntho in Bœotiam se contulerat, consilio Themistoclis constat a Græcis fuisse superatum: pari ratione mœnia urbis Athenarum, a Xerxe diruta, invitis Lacedæmoniis hujus prudentia fuisse restituta. Plutarchus tamen longe aliter tradit tam de matre, quam de ejus adolescentia: nam matrem ejus alios Threiciam genere Abrotanum nuncupatam, alios Cariam Euterpen dictam, nonnullos etiam Halicarnasseam tradidisse scribit in ejus Vita: adolescentiam quoque non inter vitia, sed inter virtutes egisse. Quæ vero de repudiatione et exhæredatione patris, de voluntario matris interitu dicta sunt, cæteraque ignominiosa, falsa fuisse dicit. *Oliver.*

Desperationis pignus fuerit] Quando fugit ad hostem, pugnaturus contra patriam.

Patronum] Nam hic universam Græciam ex ipsis prope manibus hostium redemit, quo tempore ad Salaminam contra Xerxem cum exercitu missus est; nam Xerxes cum Græciam cum ingenti atque incredibili exercitu invasisset, ut qui diceretur totam ferme Asiam duxisse in Europam, qui jungeret maria, sterneret montes, flumina siccaret, Athenienses consilio Themistoclis, qui Apollinis oraculum interpretatus fuerat, navibus, hoc est, bello navali, pugnandum esse cum hoste, vim suam omnem in classem conjecerunt, eique Themistoclem præfecerunt, qui cum ad Salaminam occurrisset Xerxi, illum bello navali superavit, et in Asiam cum paucis admodum refugere coëgit, ut supra monstratum est. *Oliv.*

Vadem victoriæ] Cum regi spopondit, fore, ut tota Græcia subigeretur, si suum vellet consilium sequi. *Idem.*

§ 3 *Cimonis vero, &c.*] Cimonis incunabula opinione stultitiæ fuerunt referta; imperia vero salutaria; qui apud Strymonem Thracas fudit, oppidum Amphipolim constituit, eoque decem millia Atheniensium in coloniam misit. Apud Mycalem montem Cypriorum et Phœnicum ducentarum navium classem devictam cepit, eodemque die pari fortuna in terra usus est. Scyro contumaciores Dolopas expulit, Tharsos opulentia sua fretos primo adventu fregit, et cum Xerxes bellum ex integro adversus Athenienses instituisset, universa Græcia hunc Cimonem ducem constituit juvenem, cujus magnitudinem futuram pietatis opera prodiderunt. Quippe patrem ob crimen peculatus in carcerem conjectum, ibique defunctum, translatis in se vinculis, ad sepulturam redemit, ut diximus in cap. de Ingratitudine. Verum nec in bello judicium deligentium fefellit, siquidem non inferior virtutibus paternis Xerxem, terrestri navalique prælio superatum, trepidum se recipere in regnum coëgit. *Idem.*

§ 4 *Jam Alcibiadem, &c.*] Alcibiades Cliniæ filius Atheniensis. In hoc natura quid efficere posset videtur experta, ut ait Probus, sed fortuna non minus. Nihil illo excellentius, vel in vitiis, vel in virtutibus; nihil mirabilius in varia sorte rerum. Bello Peloponnesiaco hujus consilio Athenienses bellum Syracusanis indixerunt; ad quod gerendum ipse inter cæteros dux electus, et cum in spe esset bene administrandæ proviuciæ, reus violatorum sacrorum absens efficitur, quod videlicet ejus opera Hermæ Athenis dejecti essent, et domi suæ mysteria fierent. Revocatus ad causam dicendam, primo Elidem, deinde Thebas venit: ubi intellexit se capitis damnatum, et bona ejus publicata esse, et Eumolpidas sacerdotes a populo coactos ut se devoverent, Lacedæmonem demigravit. Hujus consilio Lacedæmonii cum Persarum rege amicitiam fecerunt, ejusdemque opera Ioniam a societate Atheniensium

averterunt. Quibus rebus factum est, ut Lacedæmonii, vim tantum ingenii metuentes, de interficiendo viro consulerent. Ille ad Tissafernem regis præfectum se contulit, cujus in amicitiam intimam brevi tempore pervenit. Cum Pisandro prætore primum per colloquia de reditu suo mentionem fecit, deinde Thrasybulo faciente ab exercitu recipitur, prætorque fit apud Samum. Post suffragante Theramene plebiscito restituitur, pariqne absens imperio præficitur cum Thrasybulo et Theramene, qui Lacedæmonios paulo ante victores pacem petere coëgerunt: redeuntes magnis rebus gestis a pop. excipiuntur magna lætitia; sed in Alcibiadem convertuntur omnes, eum intuentur, laudant, admirantur; bonis restitutis resecari jubentur pilæ, in quibus devotio inscripta fuerat, et ea in mare præcipitatur; sed hæc Alcibiadis lætitia minus diuturna fuit: nam cum Thrasybulo et Adimanto, quos collegas sortitus erat, classe in Asiam profectus, quod apud Cymen minus ex sententia rem gesserat, in invidiam recidit. Absenti ergo magistratus abrogatur. Ille castellis tribus communitis Thraciam introivit, et jam præda, jam amicitiis regum magnus apud eos factus, Philocli prætori Atheniensium pollicetur, se, si vellet, coacturum Lysandrum dimicare, qui bellum consulto trahebat. Philocles, gloriæ suæ potius quam saluti patriæ consulens, postulata facere noluit. Discedens igitur Alcibiades, monuit, ne juxta hostem castra nautica haberet, ne immodestia militum Lysandro pugnandi occasio daretur. Quod ille negligens, paulo post exercitum amisit. Victis Atheniensibus Alcibiades se supra Propontidem penitus abdidit in Thraciam. Thraces, insidiis factis, illum quidem capere non potuerunt; ea vero quæ apportaverat, abstulerunt. Ille ad Pharnabazum in Asiam transiit, qui ei Grynium dedit in Phrygia castrum, ex quo quinquaginta talenta vectigalis capiebat; qui non patiens victas Athenas servire, cum amicitiam regis appeteret, gratiam cum illo se initurum videbat, si aperuisset Cyrum fratrem ei bellum parare, Lacedæmoniis juvantibus. Quod cum facere moliretur, Critias cæterique Atheniensium tyranni Lysandro miserunt, si suas res Athenis constitutas manere vellet, Alcibiadem tolleret. Quod etiam factum est, ut diximus in cap. de Somniis. Fuit autem Alcibiades, teste Probo, omnium ætatis suæ multo formosissimus, ad omnes res aptus, consiliis plenus, terra marique summus imperator. Cujus tanta erat oris atque orationis commendatio, ut nemo ei dicendo posset resistere. Dives; cum tempus posceret, laboriosus, patiens, liberalis, splendidus, non minus in vita, quam in victu; affabilis, blandus, temporibus callidissime serviens: idem, simul atque se remittebat, ita luxuriosus, dissolutus, libidinosus, intemperans reperiebatur, ut omnes admirarentur in uno homine tantam esse dissimilitudinem atque diversam naturam. Hic cum Athenis clarissima civitate natus esset, omnes splendore ac dignitate vitæ superasse certum est. Postquam inde pulsus Thebas venit, adeo studiis eorum inservisse dicunt, ut nemo eum animo corporisque viribus æquipararet: omnes enim Bœotii magis firmitati corporis, quam ingenii acumini deserviunt. Eundem apud Lacedæmonios, quorum moribus summa virtus in patientia ponebatur, ut Cicero in Tusculanis ostendit, sic duritiei ei dedisse ferunt, ut parcimonia victus atque cultus omnes Lacedæmonios vinceret. Fuisse constat Thracas homines violentos, rebusque Venereis deditos; hos quoque, cum apud illos esset, in his rebus antecessisse affirmant. Venisse deinde ad Persas, apud quos summa laus esset, fortiter

venari, luxuriose vivere ; horum sic imitatum consuetudinem dicunt, ut illi ipsi in his maxime admirarentur. Quibus effecisse, ut apud quoscunque esset, princeps haberetur. Quæ cum ita sint, ut splendore et dignitate cives suos, labore et viribus corporis Thebanos, duritie parcimoniaque viros Lacedæmonios, vinolentia Thracas, venatu Persas, luxuriosa vita utrumque populum superavit, non discerni facile potest, majorine laude dignus sit, an reprehensione. Quantum enim admirandus est, qui nulli bono virtute posterior fuerit, tantum etiam detestandus, qui improbis omnibus malitia superior evaserit. *Oliver.*

§ 5 *Ad invidiam, &c.*] Hic Polycrates Samius tyrannus fuit, de quo Cicero in libro de Finibus, Plinius etiam, et diversi Græci scriptores meminerunt. Hic adeo fortunam habuit obsequiosam, ut omnia optata consequeretur, et quicquid aggrederetur, efficeret. Fœdus forte fecerat cum Xantippo, vel, ut Herodotus tradit, cum Amasi Ægyptiorum rege, qui, quum audisset nihil unquam sibi adversi contigisse, ad moderandam fortunæ invidiam, Xantippi regis sive Amasis hortatu, annulum, quem charissimum habebat, in maris profundum jecit; quem paulo post inopinate recuperavit: nam a piscatoribus piscis, qui annulum devoraverat, paucis post diebus captus est, et tyranno donatus ; in cujus ventre compertus annulus, illi, veluti a Neptuno, restitutus traditur. Qui sane annulus, teste Plinio Nat. Hist. lib. XXXVII. Romam delatus, dono Augustæ in templo Concordiæ aureo cornu est inclusus. Sed hic Polycrates cum adversus Darium Persarum regem exercitum duceret, ab Oronte illius præfecto acie fusus, vel, ut alii dicunt, per fraudem interceptus est. Nam ad fœdus amicitiamque jungendam invitatus, nihil doli aut insidiarum inesse suspicans, nec filiæ somnio deterritus, quæ nocte viderat illum sublatum, roreque madentem, in die vero sudantem, cum ad Orontem venisset, captus in summo Micalensis montis vertice, suspendi et cruci affigi jussus est, ac relictus avibus dilacerandus; ut qui ubique felicissime in terra vixerat, in aëre miserrime exspiraret. De quo Strabo libro XIV. *Oliver.*

Admodum gratum] Ob gemmam inclusam, quam Sardonychem fuisse, et in Concordiæ templo asservatam scribit Plinius. Strabo ait fuisse δακτύλιον λίθου καὶ γλύμματος πολυτελοῦς.

Micalensis montis] Edit. Venet. *Mycalesii.* Mycalessi, sed oppidi, meminit Strabo lib. IX. et Plin. lib. IV. *Coler.*

Cruci affixit] Stesimbrotus Thasius de morte Polycratis apud Fulgentium : ' Posteaquam de cruce depositus, sandapila etiam deportatus est.' Sandapila etiam, inquit, ut exprimat rei indignitatem. Nam sandapila non nobilium, sed plebeiorum et damnatorum, cadavera efferebantur. *Idem.*

Lævam] Manum, in qua annuli gestantur.

§ 6 *Dionysius, &c.*] Hic filius fuit Dionysii tyranni, qui pro joco habuit Deos contemnere et sacrilegia committere, ut in cap. de Neglecta religione diximus. Cum ergo flagitiis coopertus esset, et crudelitate plus quam credi posset, Syracusani, conspiratione facta, eum e civitate ejicere tentarunt ; qui primo dubitarunt an sponte cederet; tandem crescente tumultu inter cives convenit, ut legati mitterentur, qui secum agerent, ut sponte civitatem tyrannide liberaret, quos ille statim in carcerem conjici jussit. Quo facto irati Syracusani eum facto impetu urbe expulerunt, qui, ubi regio apparatu Locros confugit, Locrensium arcem occupat, solitamque sibi sævitiam exercet, conjuges principum ad stuprum rapit, aliaque fœda committit. Cum

Rheginorum tyranni Leophronis bello premerentur, Locrenses voluerunt, si victores forent, ut die festo Veneris virgines suas prostituerent, quo voto intermisso, cum adversa bella cum Lucanis gessissent, in concionem eos Dionysius vocat, hortatur uxores filiasque suas in templum Veneris quam possint ornatissimas mittant, ex quibus centum sorte ductæ voto publico fungantur, religionisque gratia uno stent in lupanari mense, omnibus autem juratis, ne quis ullam contaminet: quæ res ne virginibus voto civitatem solventibus fraudi esset, decretum facerent, ne qua virgo nuberet, prinsquam illæ maritis traderentur. Probato consilio, et quo superstitioni et pudicitiæ virginum consulebatur, certatim omnes fœminæ impensius exornatæ in templum Veneris conveninnt, quas omnes, immissis militibus Dionysius spoliat, ornamentaque matronarum in prædam suam vertit, quarundam viros ditiores interficit, quasdam ad prodendas virorum pecunias torquet. Cum his artibus per annos sex regnasset, conspiratione Locrorum civitate pulsus, in Siciliam redit, ibi Syracusas securis omnibus post longam intereapedinem, pacis per conditionem, recepit: qui cum ab ingenio suo discedere non posset, cum gravior crudeliorque civitati esset indies, iterata conspiratione pellitur; qui demum Corinthum se recepit, ibique teste Cicerone Tusculan. Quæst. lib. III. aperto ludo pueros docuit, sicque imperio carere non potuit. *Oliv.* Vide supra.

§ 7 *Sequitur hunc Syphax*] Scipio, cum agitaret animo Carthaginem invadere cum exercitu, intelligebat ad victoriam in Syphace Numidarum rege plurimum momenti esse repositum. Itaque optimum ratus hunc regem amicum facere pop. Rom. cum aliter non posset, magno etiam periculo rem aggressus est. Relictis enim castris, ipse cum Lælio duabus quinqueremibus per hostilia loca ad regem profectus est. Forte ita accidit, ut eo ipso tempore Asdrubal, a Scipione paulo ante pulsus Hispania, septem triremibus ad eundem regem suum faceret cursum, et eadem hora uterque Imperator portum ingreditur, cum magno tamen Scipionis discrimine. Nam parum abfuit, quin interciperetur ab hostibus; sed quia prius quam Pœni anchoras molirentur, Romani secundo vento portum tenuerunt, non sunt ausi hostes in regio portu tumultus aut pugnæ quicquam ciere. Ad regem igitur omnes profecti sunt. Magnificum id Syphaci, nec erat aliter, visum, duorum potentissimorum in terris populorum duces uno die suam pacem amicitiamque petentes ad se venisse; et quoniam fors eos sub uno tecto esse, atque ad eosdem penates voluisset, contrahere ad colloquium dirimendarum simultatum causa est conatus, Scipione abnuente, aut privatim sibi cum Pœno odium esse, quod colloquendo finiret, aut de republ. se quicquam cum hoste injussu Senatus agere posse. Illud magnopere tentante rege, ne alter hospitum exclusus mensa videretur, ad easdem epulas venire cum Asdrubale Scipio non recusavit, cœnatumque simul apud regem est, et eodem lecto Scipio atque Asdrubal, quia ita regi cordi erat, accubuerunt. Tunc Scipio regem eloquentia sua traxit in amicitiam populi Romani; sed paulo post, sollicitatus a Carthaginiensibus per nuptiarum occasionem formosissimæ fœminæ Asdrubalis filiæ, defecit a Romanis, et Carthaginiensium arma secutus, brevi tempore a Lælio et Masinissa captus ad Scipionem catenatus ductus est, quem Scipio, devictis Carthaginiensibus, postea duxit in triumphum. Unde Juvenalis in Satyra VI. dicit: 'Tolle tuum, precor, Annibalem, victumque Syphacem In castris, et cum tota Carthagine mi-

gra.' *Oliver.*

Crepundiis] Crepitaculis, in collo puerorum suspendi solitis.

Incertissimo statu] Ac si dicerct, ventis similia. Duplici ratione bona nostra dici non debent, quia si bona nostra perpetua et stabilia essent, nec ulla ratione nobis eripi possent: nam quod nostrum est, auferre nemo potest. Præterea, si bona essent, nunquam nocerent; nocent autem, non igitur bona sunt. Quod autem noceant, manifestum est; nam multos legimus et vidimus propter divitias et imperia crudeliter fuisse cæsos. *Oliv.*

LIBER VII.

Cap. I. § 1 *Q. Metellum*] Plin. Nat. Hist. lib. VII. c. 44. contra Valerii sententiam non solidam, neque perfectam fuisse hujus hominis felicitatem dicit, sed omnino aliquo mœrore contaminatam. Nam hujus quoque Q. Metelli, inquit, qui illa de patre dixerat, filius inter rara felicitatis humanæ exempla numeratur. Nam præter honores amplissimos, cognomenque Macedoniæ, a quatuor filiis illatus est rogo, uno prætore, tribus consularibus, duobus triumphalibus, uno censorio, quæ singula quoque paucis contigere. in ipso tamen flore diguitatis suæ ab Catinio Labeone, cui cognomen fuit Macerioni, tribuno plebis, quem e Senatu censor ejecerat, revertens e campo meridiano tempore, vacuo foro, et Capitolio, ad Tarpeium raptus, ut præcipitaretur, convolante quidem tam numerosa illa cohorte, quæ patrem eum appellabat, sed, ut necesse erat in subito, tarde, et tanquam in exequias, dum resistendi sacroque sanctum repellendi jus non esset, virtutis suæ opera et censuræ periturus, ægre tribuno, qui intercederet, recepto, a limine ipso mortis revocatus, alieno beneficio postea vixit, bonis inde etiam consecratis a damnatu suo, tanquam parum esset faucium certe intortarum, expressique per aures sanguinis pœnam exactam esse. Quæ omnino profecto sunt magna infelicitatis argumenta. Addit præterea ad hæc mala Scipionis Æmiliani inimicitiam, et non parva illi fuit infelicitas, quod scelerata Catinii audacia semper fuerit inulta. Falsum igitur est, quod dicit Valer. a primo originis die ad ultimum usque fati tempus Fortunam, nunquam cessante indulgentia, eum ad summum beatæ vitæ cumulum perduxisse. Fuit autem hic Metellus, qui a devicta Macedonia dictus est Macedonicus, cujus patrem fortunam magis indulgentem et propitiam sensisse dicit Plinius eodem lib. nisi quod orbam luminibus exegerit senectam, amissis incendio, cum Palladium raperet ex æde Vestæ memorabili causa, sed eventu misero; quo fit, ut infelix quidem dici non debeat: nam illi dicit decem res maximas obtigisse, in quibus quærendis sapientes ætatem exigerent, fuisse primarium bellatorem, optimum oratorem, ejus auspicio maximas res gestas, maximo honore usum, summa sapientia, summum Senatorem habitum fuisse, pecuniam magnam bono modo invenisse, multos liberos reliquisse, et clarissimum in civitate fuisse, ea denique contigisse, quæ nulli alii post

conditam Romam. Nam et pop. Rom. ei tribuit quod nulli alii a condito ævo, ut quoties in Senatum iret, curru veheretur ad curiam. Felicior igitur filio, nisi cæcitas obstaret. Hæc ex illo. *Oliv.* Contigit A. U. DCX.

Consulatus decus] Constat cum summa modestia et gloria gessisse consulatum. *Oliv.*

Imperatoriam potestatem] Quo tempore factus imperator adversus Pseudo-Philippum. *Idem.*

Fecit ut eodem tempore tres filios consulares, unum etiam censorium, duos triumphales, et quartum prætorium videret] Ita vulgo. Mss. codices nostri sic: *Unum etiam censorium ac triumphalem.* Recte, atque Ciceronis sententia, qui de Q. Metello Macedonico hæc eadem fere de Finib. lib. v. ‘ Q. Metellus,’ inquit, ‘ qui tres filios consules vidit, e quibus unum etiam et censorem et triumphantem, quartum autem prætorem, eosque salvos reliquit.’ Qui auctores demonstrant L. Metellum Macedonici filium, qui ante patris mortem consul fuerat, minime triumphasse, neque Dalmaticum appellari debere, Capitolinis triumphis astipulati, quorum fragmentum nuper e tenebris erutum nos docet Dalmaticum L. Metelli Calvi fuisse filium. Ex quatuor igitur Q. Macedonici filiis, de quibus hic Valer. loquitur, fuere, Q. Metellus Balearicus, consularis, censorius, ac triumphalis, alter L. Metellus consularis, tertius M. Metellus, cum pater moreretur, anno DCXXXVIII. consul, et postea triumphalis; quartus C. Metellus prætorius, ac patre moriente candidatus consulatus, quemadmodum ex Annalibus nostris luce clarius constabit. *Pigh.*

Tres filios] Quinque filios habuisse dicere videtur Valer. at Plin. tantummodo quatuor, quorum tres consulares, alium triumphantem vidit, quem intelligimus fuisse Metellum Pium. Idem Cicero sentit, sc. quatuor fuisse, lib. de Finib. et ex tribus primis unum fuisse non solum consulem, sed et censorem. Item Tusc. Quæst. ‘ Metellus,’ inquit, ‘ ille honoratus quatuor filiis,’ &c. Et paulo infra: ‘ Metellum,’ inquit, ‘ multi filii, et filiæ, et nepotes in rogum posuerunt.’ B. Augustinus Valerii sequitur opinionem in lib. de Civit. Dei. *Oliver.*

Unum] Scilicet ex tribus illis.

A maximis vatibus] Ut ab Homero et Marone, quorum auctoritas maxima est apud omnes. *Oliv.*

Hunc, &c.] Cont. A. U. DCXXXVIII.

Q. Metellum] Tollenda hæc ut supervacua cum Lipsio censeo. *Coler.*

Et generi] De quatuor filiis portatoribus Plinius, Velleius, alii: de Generis nihildum legi. Velleii locum ecce: ‘ Mortui ejus lectum pro rostris sustulerunt quatuor filii.’ ‘ Pro rostris,’ recte. Nam ibi, priusquam efferretur cadaver, laudatio funebris ritu peculiari peragebatur. Hinc et illud conjicio lectum illum feralem pro Rostris ita collocari solitum, ut ab omnibus bene conspiceretur. Morem fuse explicat Polybius lib. VI. Plutarchus Publicola. Cæterum ut alia speciosa, ita hæc quoque Romanorum consuetudo a Græcis est profecta. Primum in funere apud eos perorasse Periclem, Thucydides adfirmat. Sed Plutarchus hujus rei exordium a Solone ducit. *Coler.*

§ 2 *Adumbratum*] Non apparentem, involutum, cæcum.

Pinguissima Lydiæ] Et locupletem et pecuniæ divitem fuisse, præter Herodotum, Strabonem, et Ciceronem, ostendit Alpheus Poëta: Οὐ στέργω βαθυληΐους ἀρούρας, Οὐκ ὄλβον πολύχρυσον οἷα Γύγης. *Coler.*

CAP. II. § 1 *Appium Claudium*] Primum exemplum est illud Appii Claudii, qui cæcus in Senatum ductus, cum de pace cum Pyrrho facienda consultaretur in Senatu, dissuasit non his esse conditionibus faciendam,

quibus illc petebat. *Oliv.*

Plurimis vitiis] Nam eversa Carthagine, deleta Numantia, domita Asia, debellatis denique gentibus, quæ Romanos in armis et negotio continebant, urbs tota in luxum et lasciviam resoluta est. Quod testatur Juvenalis his versibus: ' Nunc patimur longæ pacis mala, sævior armis Luxuria incubuit, victumque ulciscitur orbem. Nullum crimen abest facinusque libidinis, ex quo Paupertas Romana perit.' Rursus in eadem sexta Satyra: ' Præbebat castas humilis fortuna Latinas.' *Idem.*

§ 2 *Non putaram*] Sicut et Vegetius de Re Militari dicit: ' Prœliorum delicta emendationem non recipiunt, cum pœna statim sequatur errorem.' *Idem. Dicere non putaram*] Seneca Fabio tribuit lib. II. cap. 31. de Ira. *Corrad.*

§ 3 *Ejus enim transitu*] Scilicet Annibalis ex Hispania per Alpes. *Badius.*

Roboris prisci] Id est, antiquæ virtutis.

§ 4 *Judex aditus*] Ita liber Dan. et Pighius. Sed jampridem *judex additus* correxit Jacobus Cujacius in Observat. Ita etiam legendum apud Valerium esse lib. VIII. cap. 2. idem præscribit: ' De qua re C. Aquilius judex additus.' Videndus ille juris interpres unicus ad Instit. tit. de off. jud. *Coler.*

Judicium] Scilicet arbitrarium.

§ 5 *Papirius Cursor*] Hic bellum contra Samnites gerebat, et quum acies instructæ stetissent, jussit auspicia capi: pulli respuerant escas: pullarius, ne Imperatorem perturbaret, auspicium solistimum, id est, optimum esse respondit. Cui Papirius credens, prœlium committi jussit. Interea quidam monuit Imperatorem, ut videret quid ageret, quia Solistimum nuntiatum a pullario falsum fuerit. Tum Papirius, Pro bono, inquit, habeo, et pullarium in prima acie constituit; ubi cæsus mendacii pœnas dedit. Nam quia prudens et sciens mentitus fuerat, cæsus est, vel casu, vel divina providentia; et sic Imperator potitus est victoria. *Oliv.*

Aquiloniam] Livio et Ptolemæo Hirpinorum civitas.

Non prosperantibus avibus] Nihil prosperi promittentibus.

Bonum omen] Ex eo enim, quod oportuit petentem auspicia credere pronuntianti ea, putavit ea, quæ pullarius dixerat, esse facienda. *Bad.*

Id ut cognovit consul, fidente animo, et invasit Aquiloniam, et cepit] Ita vulgo truncam esse sententiam ex Liv. historia colligimus. Non enim occisus pullarius in oppugnatione Aquiloniæ, sed antea in prœlio. Rectius itaque in Campensi, atque ordine luculentiore: *Id ubi Consul cognovit, fidente animo et hosteis invasit, et Aquiloniam cepit.* Pigh.

Virum severum] Quia mendaci non pepercit.

Consulem religiosum] Aut quia renuntiationem, licet falsam, sequi voluit, aut quia eam religiose, et ut Diis placitum erat, expiavit. *Bad.*

Imperatorem strenuum] Quia Aquiloniam cepit.

§ 6 *Cum adversus, &c.*] Hoc exemplum positum est supra in cap. de Censura, et in cap. de Reconciliatis. Ubi graves inter Salinatorem et Neronem inimicitias fuisse diximus; quod Livius accusante Nerone damnatus esset a populo: quos deinde Senatus octavo post damnationem anno, tempore secundi Punici belli, cum iisdem comitiis consul uterque creatus esset, in gratiam summo studio et diligentia reduxit, ne illorum dissensione respubl. detrimenti quicquam caperet. *Oliv.*

Edendi] Emittendi et producendi in lucem.

Eosdem, &c.] Et hoc quoque Senatus factum laude dignum, qui eosdem

a causæ dictione liberavit, cum a tribunis pleb. accusati essent, quod censuram inter se rigidam nimis exercuissent; nam se invicem censoria nota signarant; Nero Livium, quod a populo fuisset aliquando damnatus; Livius Neronem, quod non vere secum in gratiam rediisset, sicut in cap. de Censoria Nota diximus. Hanc igitur accusationem Senatus dissolvit auctoritate sua. *Oliver.*

Vacuum omnis judicii metu] Nam Senatus decretum factum est, ne judicio aliquo timerent se damnari posse censores, quo minus aliorum delicta punirent; nam si damnati fuissent, cæteri quidem segniores facti essent judicium metuentes, ex quo illud secutum esset, ut major in urbe peccandi licentia nasceretur. *Idem.*

Par illa sapientia] Quomodo Tiberius Gracchus a Scipione Nasica adhortante Senatu, ut si rempublicam salvam esse vellet, secum iret in Capitolium, subselliorum fragmentis cæsus fuerit, vidimus in cap. de Somniis. Post hujus vero mortem, ut plebis dolor leniretur, quæ graviter et periniquo animo Tiberii mortem ferebat, Agrariam legem, propter quam cæsus fuerat, non impugnavit, sed permisit, ut loco Tiberii alium eligerent ad agros dividendos. Electus autem Publius Crassus Gracchorum affinis: filiam enim Crassi C. Gracchus uxorem habebat: quanquam tradit Cornelius Nepos non Crassi, sed Bruti, qui de Lusitanis triumphavit, filiam C. Graccho nuptam fuisse plures tamen ita tradunt, ut modo diximus. Per hunc igitur plebi divisi sunt agri, quanquam Valerius per triumviros divisos fuisse dicat. Sed Plutarchus in vita Gracchorum ita refert. *Oliver.*

Causam] Quia, ut agri portionem haberet, populus seditionem movit, et eam habuit. *Bad.*

Quam deinde, &c.] Negari non potest hanc Senatus prudentiam fuisse singularem, nam, ut diximus supra in cap. de Gratitudine, tempore secundi Punici belli, Scipio Africanus opera Massanisæ fuerat in eo bello maxime usus. Cum igitur Senatus æquum esse judicaret, ut tam benemerito regi beneficium aliquod præstaret, sine incommodo non solum socium Massanisam retinuit, sed etiam majorem ab eo gratiam inivit. Cum enim Senatus intelligeret cupidum illum esse imperii dilatandi, decretum fecit, ut qui neque ulli bellum inferre, nec cum ullo fœdus inire poterat injussu Senatus, is ab hoc jure fœderis absolveretur, libereque posset, cum quibus vellet, bellum gerere. Quo facto, gratiam benemerito regi non parvam retulisse videtur. *Oliv.*

Legem ferri jussit] Atqui multo ante discesserat. Livius lib. 1. *Corrad.*

Mauritaniæ] Quia enim non amplius habuerunt provocationem ad Senatum populumque Romanum, non amplius molestiam attulerunt. *Badius.*

Ext. §1 *Socrates*] Valerius Socratem quoddam quasi terrestre appellat oraculum, ad illud respiciens, quod cum templum Apollinis ingressus esset, sic exceptus est a sacerdote, ut diceret: 'Salve sapientissime omnium.' *Oliver.*

Cœlestium] Hæc stulta et incerta vota Juvenalis his versibus carpit: 'Si consilium vis, Permittas ipsis expendere numinibus quid Conveniat nobis, rebusve sit utile nostris: Nam pro jocundis aptissima quæque dabunt Di. Charior est illis homo, quam sibi: nos animorum Impulsu, et cæca magnaque cupidine ducti, Conjugium petimus partumque uxoris; at illis Notum qui pueri, qualisque futura sit uxor.' *Oliver.*

Idem ab adolescentulo] Sed aliter respondisse dicitur Diogenes, usus dilemmate, id est, complexione, quæ ex utraque parte concludit: 'Si,' in-

quit, ‘ pulchram, communem habebis, sin autem turpem duxeris, pœnam.’ Theophrastus quoque idem sensisse videtur: ‘ Pulchra,’ inquit, ‘ cito adamatur, fœda facile contemnitur; difficile custoditur quod plures amant, molestum est amare, quod nemo habere dignatur; minori tamen miseria deformis habetur, quam formosa servatur; quia nihil tutum, in quod totius populi vota suspirant.’ *Oliver.*

Grave supercilium] Putantium te indignum tali uxore.

Garrula socrus] Rara erit inter virum uxoremque concordia, vivente socru, quæ filiam docet quomodo virum sibi reddat obnoxium. Juvenalis: ‘ Desperanda tibi salva concordia socru.’ *Oliver.*

Subsessor] Insidiator. Ut Virg. ‘ Subsedit adulter.’

Veneni] Nam illum Athenienses honoris gratia eo mortis genere honestiori necari voluernnt. *Oliv.*

Xantippæ] Legitur in vita Socratis, non Xantippen ejus uxorem, sed Apollodorum ea dixisse, quæ Valerius ascribit uxori. De morte Socratis hæc habentur: ‘ Anytus quidam Athenis sæpe derisus a Socrate propter ejus ineptias, contra Socratem cum multos alios, tum Aristophanem Poëtam concitavit, qui grandi pecunia corruptus, comœdiam scripsit in Socratem, in qua illum notabat, quod nebulas coleret, et Atheniensium religionibus detrectaret, et quod præterea juvenum mentes sic imbueret, ut parentibus manus inferre pie et officiose possent. Quæ cum ad vulgi aures pervenerunt, (nam publice recitata est comœdia illa,) sic omnes in Socratem ira accensi sunt, ut postero die in judicium tractus fuerit, et eum accusaverunt tres, Anytus, Lycon, et Melitus, quod scilicet jura violaret, quæ civitas haberet Deos, esse non existimans, et quod alienos Deos induceret, et contra jus et fas juvenes corrumperet; pro quo Plato orationem habuisse dicitur ad præceptoris sui defensionem, qui non est auditus. Quare Socrates non judicio, sed furore quodam damnatus, et in carcerem conjectus, paulo post publico veneno necatus. Sed paucos post dies pœnitentia ductus populus, quamvis sero, interfectum lugent: prædicant omnes illum sanctitate pium, ac clarissimarum omnium virtutum venerabilem extitisse; indicitur publicus mœror, claudnntur officinæ et gymnasia, fit impetus in accusatores, qui omnes supplicio affecti et fugati fuerunt. Socrati vero ab Atheniensibus ærea statua Lysippi opus in celeberrimo loco sita fuit.’ Fuit Socrates in carcere xxx. dies, teste Seneca Epistola ad Lucilium LXXI. ‘ Potuit,’ inquit, ‘ Socrates abstinentia finire vitam, et inedia potius quam veneno mori: xxx. tamen dies in carcere et expectatione mortis exegit.’ Ultima ejus verba expressit Cic. Tuscul. Quæst. lib. I. ex Platone. *Oliv.*

§ 2 *Age, quam prudenter Solon*] Hoc in vita Solonis apud Plutarchum legitur: ‘ Cum in Lydiam Sardos Crœsi regis rogatu Solon se recepisset, illi aurum et argentum, et pretiosissima quæque, quibus rex ille abundabat, cum ambitione quadam ostentavit, sperans eo modo se apud Solonem felicitatis nomen consecuturum. Cum igitur per multos dies apud Crœsum moratus esset, ejusque divitias et pretiosissima quæque lustrasset, ac felicitatem cognovisset, Crœsus interrogavit, Num quempiam se feliciorem unquam vidisset? Cui Solon respondit, Talem sive Telum quendam Atheniensem, qui cum filiis pro patria fortiter pugnans interierat. Tum Crœsus, ubi se opinione frustratum esse cognovit, quod primum felicitatis locum non obtineret, rursus quæsivit ex eo, Quis post Telum se beatior esset? Cleobim et Bitonem Solon esse dixit, qui, cum gravi pes-

tilentia omnia ferme jumenta periissent, et eorum mater ad sacra facienda curru vehenda foret, quia pedibus ire omnino religione prohibebatur, matris pietate pariter et religione moti, collum subjecere jugo, et matrem ad templum cervice traxerunt. Illa deinde, peractis sacrificiis, Junonem oravit, ut filiis daret, quod optimum judicasset, et ita sequenti die mortui in cubiculo inventi sunt. Ex quo judicatum est, mortem optimum esse omnium. Tum Crœsus indignabundus, Nonne beatus tibi, inquit, videor? Cui respondit Solon: Immo felicem te judico, beatum omnino negaverim; nam beatum dicimus, qui ad extremum usque diem in felicitate permanserit. Id ita esse, Crœsus ipse documento maximo fuit. Nam paulo post hæc bellum cum Cyro Persarum rege forte gerens, pugna victus, atque fugatus, in Sardorum civitatem confugit. Cyrus persecutus, expugnata urbe, eum vivum cepit, et ingenti rogo impositum cremari volebat, qui cum palo staret alligatus, lignaque circumponerentur, magna voce ter Solonem vocasse dicitur. Quod cum Cyro delatum esset, ab eo percontari jussit, quid ita Solonem invocaret? Qui cum rem omnem explicasset, Cyrus ad se rediens humanamque conditionem excogitans, intellexit tale quiddam sibi quoque accidere posse, quia sub ejusdem fortunæ potestate positus esset, et propterea illum liberare constituit: itaque jussit inde quamprimum amoveri, nec eum solum vita donavit, verum etiam summo honore, quoad vixit, habuit. Hoc modo Solon visus est hac sapienti oratione alterum servasse ex regibus, alterum cautiorem prudentioremque reddidisse.' *Oliver.*

Rogus] Mors; et respicit ad historiam supra dictam.

Idem aiebat] Hoc cum superiori conjungit Plutarchus, quod separatim narrat Valerius. *Oliv.*

§ 3 *Bias*] Sunt nonnulli, qui dicunt non Biantem, sed Pittacum fuisse. *Idem.*

§ 4 *Sapientes regnare*] Multi hoc ex Platone libro v. de Republica repetiverunt. Prudentius etiam Poëta lib. I. contra Symmachum: 'Nimirum pulchre quidam doctissimus, esset Publica res, inquit, tum fortunata satis, si Vel Reges saperent, vel regnarent sapientes.' In ore habuit perpetuo Antoninus Philosophus, egregius ille Princeps, teste Capitolino. *Coler.*

§ 5 *Rex etiam ille*] De hujus regis nomine nulla fit apud Plutarchum mentio, nec apud alios quos ipse legerim.

Felicem pannum] Idem Valerius de Pompeio, fascia crure alligato, quod diadematis nomine perstringebat Favonius: 'Exigui,' inquit, 'panni cavillatione regias ejus vires exprobrans.' Antigonus Rex diadematis majestatem extenuans Πάκος dictitabat, teste Stobæo. *Coler.*

§ 6 *Quid? Xenocratis, &c.*] Hujus Philosophi et alia præter hoc responsum dicta sapienter multa leguntur; nam hoc inprimis quasi simile superiori dictitare solebat, multa quidem audienda, pauca vero dicenda, quoniam hominibus os unum et aures duas natura dedisset; rursus injuriam illatam infamem esse inferenti, non patienti. Item cum incidisset in obtrectatorem et maledicentem, ab eo quam primum fugiens, ait: 'Tu linguæ tuæ servus es, ego vero mearum aurium dominus sum.' Pari ratione cum vidisset duci furem ad supplicium, dixit: 'Fures majores trahunt supplicio minores.' *Oliver. Quid? Xenocratis*] Stobæus tribuit Simonidi. Sed idem in Xenocratem cadere potuit. Qui adeo silentio vitam habuit devinctam, ut sicuti certis negotiis suas horas, ita et silentio adsignaret; quod de eo idonei auctores

scripserunt. *Coler.*

§ 7 *Remissum ab inferis Atheniensem Periclem*] Turpissime passim sont depravata propria nomina in hoc auctore, ac plurima etiam falso supposita a sciolis, qui hoc opus vel corrigere, vel in compendium contrahere voluerunt, de quorum mehercle flagris dignissima temeritate atque impudentia nusquam non conqueri possumus. Superius apophthegma Xenocrati adscribunt, quod Plutarchus et Stobæus Simonidi Poëtæ. Hic autem ab inferis revocati Periclis nomen injectum, cum Aristophanes in Ranis hanc sententiam Æschylo attribuat. Ejus verba sunt hæc: *Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν, Μάλιστα μὲν λέοντα μὴ 'ν πόλει τρέφειν. Ἢν δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν.* Quos versus eleganter Eras. transtulit: *Catulum ne alas leonis in republica, Ac maxime ipsum leonem ne alas ibi. Quod si quis alitus; obsequendum moribus.* Pighius.

§ 9 *Themistoclem*] Hoc idem Cicero Offic. lib. II.

Malo, inquit, virum] Cicero de Offic. lib. II. quem Plutarchus hoc de sua filia dixisse refert. *Conrad.*

§ 10 *Quæ te, fili*] Epistolam aliis verbis refert Cicero Offic. lib. II. et ex Cicerone Johannes Sarisberiensis in Policratico lib. VIII. *Coler.*

§ 11 *Jucundissimi*] Aliquando hunc versum recitavit Aristoteles: *Ὀνυμορὸς δή μοι, τέκος, ἔσσεαι, οἷ' ἀγορεύεις.*

At ille dum Alexandrum Macedonem, Persica salutatione gaudentem objurgat, et ad Macedonicos mores invitum revocare benevole perseverat] Ita vulgo. Locus, ut ita dicam, non uno loco depravatus glossematum vitio, quæ passim semet ingesserunt impudentissime. Ejicienda inprimis vox ociosa, *benevole*, quæ in Wincheliano et Campensi non habetur: item legendum ex veterum librorum omnium consensu; *dum Alexandrum Persica Macedonum salutatione gaudentem.* Persæ quidem ex more vetusto semper prostrati adorabant reges suos; igitur et Alexandrum victorem non inepte; sed hoc idem fieri a Macedonibus, iisque insolentiis gaudere Alexandrum, indigne latum. Rursum cum ita se vetus habeat lectio, et deinde in Campensi scriptum sit, *et ad Macedonum mores*, ne eadem vox fastidiose repetatur, puto fuisse olim in Valerio, *et ad majorum mores.* Atque Glossographi deinde alicujus interpretationem, nempe vocem *Macedonum*, fuisse suppositam. *Pigh.*

Objurgat] Quo indignatos Alexander, objecto illi falso crimine, quod Hermolai conjurationis author extitisset, in carcerem conjici jussit, ubi pediculari morbo consumptus est. Alii cruci affixum fuisse tradunt. Cares vero refert septem menses in compedibus servatum ob nimiam arvinam concreto pædore ac sordibus supremum diem obiisse. Justinus vero dicit, quod eum truncatis crudeliter manibus, abscissisque auribus, ac naso labiisque, deforme ac miserandum spectaculum omnibus reddidit, insuperque jussit eum cum cane in cavea clausum, ad metum cæterorum, circumferri: et tunc Lysimachum miseratione commotum venenum et remedium calamitatum dedisse, ob quam rem indignatum Alexandrum jussisse Lysimachum objici ferocissimo leoni devorandum, eumque Lysimachum, manu manipulo involuta, et in os ejus immissa, ereptaque lingua, necasse. Cujus rei admiratione motum Alexandrum, eum liberasse ferunt. *Oliver.*

§ 13 *Demadis quoque dictum sapiens, &c.*] Hic orator fuit præstantissimus tempore Demosthenis, et cum Athenis esset, atque in Senatu promulgatum foret, ut Alexander in numero Deorum, et pro filio Jovis haberetur, idque Athenienses ægre ferrent, et omnino recusarent, in medium processit, et dixit: 'Videte, Athenien-

ses, ne dum cœlum custoditis, terram amittatis,' id est, Alexander iratus vos perdat. *Oliv.*

§ 14 *Subtiliter Anacharsis*] Plutarchus in Solone Zaleuco tribuit. Vide et Stob. Serm. 42. *Conrad.*

Anacharsis] Hic Anacharsis, ut refert Aristoteles, Philosophus fuit ex Scytharum genere, sapientiæ admirandæ, ut Cicero meminit Tusc. Quæst. lib. VI. immo affirmat Herodotus Histor. libro III. neminem e Scythis sapientem audisse præter hunc unum, quem sapientissimum fuisse testatur. Sed, teste Laërtio, cum e Græcia reverteretur ad suos, et conaretur suis inducere Græcorum leges, a fratre in venatione sagitta percussus interiit, dicens, se gratia eloquii et disciplinæ in Græcia servatum, ob illa in patria perire. *Oliv.*

§ 15 *Nihil etiam Agesilai, &c.*] Multum dissentit a Plutarcho Valerius; non enim conjuratores deprehendisse Agesilaum, sed fugitivos ex acie a capitis pœna liberasse dicit Plutarchus; sublatis tantisper Lycurgi legibus, dum absolverentur. Quod videtur verisimile esse. Lex enim erat, ut ex acie fugientes capite punirentur. Cum igitur apud Leuctras pugnatum esset acri certamine, hinc a Thebanis, inde a Lacedæmoniis, et Thebani duce Epaminonda Lacedæmoniorum exercitum fudissent atque fugassent, omnes qui ex acie fugerant, in judicium protracti, qui lege capitis pœnæ videbantur obnoxii. Tunc Ephori timentes, ne, si sumpto de his omnibus supplicio, non essent qui deinde patriam armis tutarentur, consumpta scilicet ex majori parte juventute, Agesilai super hac re sententiam judiciumque expectabant, qui sapienter et legibus et saluti patriæ consuluit. Non enim, inquit, lator ero aliarum legum, cum his nec abrogare quicquam, nec addere, nec diminuere possim; sed bene res se habebit, si, omissis hodie Lycurgi legibus, eras illas servaverimus.

§ 16 *Sed nescio, &c.*] Post Cannensem pugnam, cum Annibal nuntium Carthaginem misisset de rebus in Italia prospere gestis, atque is omnia diligenter et accurate exposuisset in Senatu, Annibalem scil. cum sex Imperatoribus, quorum quatuor consules, duo dictator ac magister equitum fuerint, cum sex consularibus exercitibus acie conflixisse; occidisse supra ducenta millia, cepisse supra quinquaginta millia hostium; ex quatuor consulibus duos occidisse, ex duobus saucium alterum toto amisso exercitu cum quinquaginta hominibus vix effugisse; Magistrum equitum, qui consularis potestatis sit, fusum fugatumque; Dictatorem, quia se in aciem nunquam commiserit, unicum haberi Imperatorem; Brutios, Apulosque, Samnitum et Lucanorum partem defecisse ad Pœnos; Capuam, quæ Campaniæ caput est, Annibalis esse; ad quarum rerum fidem majoremque lætitiam effundi jussisse in vestibulo curiæ annulos aureos, quos tantummodo civium Romanorum fuisse dicebat; tantus autem erat acervus, ut modios tres explesse dicatur: tum interrogatus est Hanno, Barchinæ factioni semper adversus, num demum pœniteret se belli suscepti adversus Romanos, dedique Annibalem juberet. Nunquam se desisse respondit, neque desiturum pœnitere, atque suum Imperatorem accusare, donec viderit bellum illud aliqua tolerabili conditione finitum. Deinde cum interrogasset ex nuntio, qui apud Cannas ad internecionem imperii Romani pugnatum esse dicebat, totamque Italiam a Romanis defecisse, nunquis ex Latini nominis populis defecisset, et si quis homo ex quinque et triginta tribubus ad Annibalem transfugisset, an Romani legatos ad Annibalem de pace misissent, an ullam pacis mentionem fecissent. Cum hæc om-

nia negasset nuntius esse facta : Bellum, inquit, tam integrum habemus, quam habuimus, qua die Annibal Italiam est ingressus. Quare censeo legatos de pace quamprimum mittendos, cum eam habituri simus conditionibus nobis honestioribus, quam illis. Quod si fecissent, nec eo bello tributaria pop. Rom. facta fuisset, nec tertio funditus eversa. *Oliver. Sed nescio an Hannonis excellentissimæ prudentiæ consilium*] Ita vulgo: *excellentioris*, in Campensi. Recte: comparatione facta inter duos, Agesilaum scilicet et Hannonem, ut more suo exempla inter se cohæreant. *Pighius.*

Trium modiorum] Liv. lib. XXIII. dec. secundi Punici belli: 'Ad fidem,' inquit, 'deinde lætarum rerum effundi jussit in vestibulo curiæ annulos aureos, qui tantus acervus fuit, ut metientibus dimidium supra tres modios explesse sint quidam auctores. Fama tenuit, quod propior est vero, haud plus fuisse modio.' *Oliver.*

§ 17 *Nec Samnites*] Bello Samnitico T. Veturius et A. Posthumius Coss. cum exercitum duxissent in Samnium, Pontius Herennius Samnitum Imperator milites decem pastorum habitu mittit, pecoraque diversos alios alibi pascere jubet, haud procul Romanis præsidiis, et cum inciderint in prædatores, ut idem omnibus sermo constet, legiones Samnitum in Apulia esse, Luceriam omnibus copiis circumsedere, nec procul abesse, quin vi capiant. Jam etiam rumor iste antea de industria vulgatus venerat ad Romanos; sed fidem auxere captivi, eo maxime, quod sermo inter omnes congruebat: non erat dubium, quin Romanus opem ferret Lucerinis bonis et fidelibus sociis: simul ne Apulia omnis ad præsentem terrorem deficeret, ea modo, qua irent, consultatio fuit: nam duæ erant viæ, altera præter oram maris superi longior, sed tutior, altera per Caudinas Furculas brevior, sed angustior et periculosior. Consules, ut maturius opem ferre possent sociis, per Caudinas Furculas iter facientes, in locum periniquum lapsi sunt, unde nec progredi, nec egredi possent. Samnites igitur, cum exercitum Romanum inter montes inclusum haberent, nesciebant in tam lætis rebus inire consilium, quid de Romanis inclusis faciendum esset. Itaque universi Herennium Pontium Imperatoris patrem per literas consulendum censuerant. Jam is gravior annis, non militaribus solum, sed civilibus quoque abscesserat muneribus; in corpore tamen effœto vigebat vis animi et consilii. Is ubi accepit ad Furculas Caudinas inter duos saltus clausos exercitus Romanos, consultus ab nuntio filii censuit omnes inde quam primum inviolatos dimittendos; quæ ubi spreta sententia est, remisso nuntio; iterum consultus censuit ad unum omnes interficiendos; quæ ubi discordia inter se veluti ex ancipiti oraculo data responsa sunt, placuit senem in castra duci et in consilium admitti; qui adductus vocatusque in consilium, ita ferme locutus est, ut nihil de sententia sua mutaret, causas tantum adduceret, priore se consilio, quod optimum duceret, cum potentissimo populo per ingens beneficium perpetuam firmare pacem amicitiamque; altero consilio in multas ætates, quibus amissis duobus exercitibus haud facile vires Roma repararet, bella differre. Tertium nullum consilium esse. Cum filius aliique principes percontando exquirerent, quid si media via consilium caperetur, ut et dimitterentur incolumes, et leges jure belli victis imponerentur: Ista quidem sententia, inquit, ea est, quæ neque amicos parat, neque inimicos tollit. Servate modo, ignominia irritaveritis. Ea est Romana gens, quæ victa quiescere ne-

sciat; vivet semper in pectoribus illorum quicquid istuc præsens necessitas injunxerit, neque eos ante multiplices pœnas expetitas a nobis quiescere sinet. Ita Liv. lib. IX. *Oliver.*

Furculas Caudinas] A Caudio oppido dictas. *Furcas Caudinas*] Angustias montium, unde exire non poterant.

Jugum] Hastas tres, duas erectas et unam transversam in formam patibuli.

CAP. III. *Ser. Tullio*] Contigit A. U. CC. circiter.

Magnitudinis] Fixa per multas ætates cornua in vestibulo templi Dianæ monumentum ei fuere, miraculo habita. *Oliv.*

Aventiniensi Dianæ] Cujus templum erat in Aventino monte.

Summa festinatione] Aut quia cupidus erat talis eventus, aut ne oraculum aliis innotesceret, et vacca sibi præriperetur. *Badius.*

Religionem hospiti intulit] Metum religionis, ne Deam offenderet, si eam illotis manibus immolaret. *Oliver.*

Quam proxima se aqua abluisset] Ita vulgo. In Atreb. *proximam aquam;* mendose. In aliis: *proxima manus aqua.* Verum rectissime in Cauchiano: *proximi amnis aqua.* Descendit itaque ex Aventino ad vicinum Tiberis alveum, ut se ablueret. Quod ipsum Livius quoque scribit. *Pigh.*

§ 2 *Quo in genere*] Livius lib. I. 'Portentum,' inquit, 'terribile visum in regia. Anguis ex columna lignea elapsus, cum terrorem ac fugam fecisset in regiam, ipsius regis non tam subito pavore perculit pectus, quam anxiis implevit curis. Itaque cum ad publica prodigia Hetrusci tantum vates adhiberentur, hoc veluti domestico exterritus visu Delphos ad maxime inclytum in terris oraculum mittere statuit. Neque responsa sortium ulli alii committere ausus, duos filios per ignotas ea tempestate terras, ignotiora maria, in Græciam misit. Titus et Aruns profecti; comes his additus L. Junius Brutus, Tarquinia sorore regis natus, juvenis longe alius ingenio, quam cujus simulationem induerat. Is cum primores civitatis, in quibus fratrem suum ab avunculo interfectum vidisset, neque in animo suo quicquam regi timendum, neque in fortuna concupiscendum relinquere statuit, contemptuque tutus esse, ubi in jure parum præsidii esset. Ergo ex industria factus ad imitationem stultitiæ, cum se suaque prædæ esse regi sineret, Bruti quoque haud abnuit cognomen, ut sub ejus obtentu cognominis liberator ille pop. Romani animus latens aperiretur tempore suo. Is tum a Tarquiniis ductus Delphos, ludibrium verius quam comes, aureum baculum, inclusum corneo cavato ad id baculo, tulisse donum Apollini dicitur, per ambages effigiem ingenii sui. Quo postquam ventum est, perfectis patris mandatis, cupido incessit animos juvenum sciscitandi, ad quem eorum regnum Romanum esset venturum. Ex infimo specu vocem redditam ferunt: Imperium summum Romæ habebit, qui vestrum primus, o juvenes, osculum matri tulerit. Tarquinii, ut Sextus, qui Romæ relictus fuerat, ignarus responsi, expersque imperii esset, rem summa ope taceri jubent; ipsi inter se, uter prior, cum Romam rediissent, matri osculum daret, sorti permittunt. Brutus alio ratus spectare Pythicam vocem, velut si prolapsus cecidisset, terram osculo contigit, scilicet quod ea communis mater omnium mortalium esset.' *Oliver.*

Indolem] Florem.

In fastis] In libris, in quibus annua gesta describebantur, et omnes magistratus. *Oliv.*

§ 3 *Remittere se Scipio*] Tum Scipio renuntiari sibi dixit, quosdam

equites Siculorum tanquam gravem et duram horrere eam militiam. Si qui ita animati essent, malle eos se jam tum fateri, quam postmodum querentes, segnes atque inutiles milites reipublicæ esse: expromerent quid sentirent, cum bona venia se auditurum. Ubi ex his unus ausus est dicere, se prorsus, si sibi, utrum velit, liberum esset, nolle militare; tum Scipio: Ecquando, inquit, adolesceus, quid sentires non dissimulasti, vicarium tibi expedio jam, cui tu arma, et equum, cæteraque instrumenta militiæ tradas, et tecum hinc extemplo domum ducas, exerceas, docendum cures equo armisque. Læto conditionem accipienti unum ex trecentis quos inermes habebat, tradit. Ubi hoc modo exauctoratum equitem cum gratia Imperatoris videret, se quisque excusare, et vicarium accipere: ita trecentis Siculis Romani equites substituti sine publica impensa. *Oliv.*

§ 4 *Quintus Fabius, &c.*] Hoc exemplum Cicero posuit de Officiis lib. I.

Nolanos] Nola Campaniæ urbs in Italia Ptolemæo: in Samnio ponit Epitome Liv. lib. LXXXIX.

§ 6 *Sertorius vero, &c.*] Hic tantis et animi et corporis viribus excelluit, ut eum cuivis illorum, qui clarissimi habentur bellorum duces, non solum conferre, sed etiam præferre merito possis. Nam Philippo continentiorem in mulieres, Antigono fideliorem in suos, Annibale placabiliorem in hostes fuisse certissimi sunt auctores. Ingenio autem nulli eorum inferior, sed fortuna omnibus ipsis, qua semper infesta magis, quam hostibus usus, se peritia Metello, audacia Pompeio, fortuna Syllæ, potentia pop. Romano, exul et barbaris imperitans adæquavit. Cum alterum oculum amisisset in bello, dictitare solebat, alios non semper virtutis suæ testimonia secum habere, sed torques, et hastas, et coronas domi relinquere, sibi vero bellicæ laudis insignia continuo adesse. Post multa et præclara pro republ. belli domique gesta facinora, Cinnæ tandem partes secutus, ab Opimio consule pulsus est cum Cinna, qui deinde Mario conjuncti, cum urbe capta Marius et Cinna omnia crudelitatis exempla proderent, Sertorius ipse nec trucidasse quemquam ob iram, nec contumeliam intulisse cuiquam dicitur, sed ea continuo improbasse, quæ illi fœde crudeliterque exercebant. Quinctiam ad quatuor servorum millia in civitate præter modum sævientium ipse trucidavit. Pulsus iterum a Sylla, profligatis Marianis partibus, in Hispaniam cum se recepisset, variis casibus agitatus, extrema plerunque fortuna stetit. Ad Marusios deinde delatus eo consilio, ut ad fortunatas insulas usque profectus quietam ageret vitam, præter opinionem incidit in bellum, Cilicibus tum forte Ascalim in Mauritaniæ regnum reducere conantibus. Quorum hostibus cum auxilio fuisset, ductu, et auspicio suo pulsis Cilicibus, obsessoque Ascali, et cæso Pacciano, qui ad liberandum Ascalim missus fuerat a Sylla, multis deinde oppidis partim captis, partim in deditionem acceptis, magnum apud omnes Sertorii nomen et gloria fuit, adeo ut a Lusitanis ultro acciretur ad regnum. Quo quidem accepto, paratoque pro tempore et illorum opibus exercitu satis exiguo, quippe duodecim millium militum, adversus quatuor Romanorum duces, et centum ac triginta hominum millia bene feliciterque pugnavit. Nam Cottam apud Mellariam navali prælio superavit, Aufidium prætorem in Iberia profligavit et occidit, Domitium proconsulem cum magna exercitus parte delevit, Metellum denique ipsum, ætatis suæ virum amplissimum, ad eam necessitatem redegit, ut L. Lollium ex provincia Narbonensi auxilium sibi ferre coëgerit, et Pompeius

Magnus ex urbe cum summa festinatione et exercitu mitteretur. Quem ingenti arte sæpe delusum, et acie aliquoties devictum, Sertorius demum contrivisset, nisi a M. Perperna, qui secum arma conjunxerat, per invidiam conjuratione facta, in cœna fuisset interemptus. Hic igitur cum Lusitanos, quibus imperitabat, oratione inducere non posset, ne vellent cum Romanis universa acie decernere, (contumaces enim imperatoris jussum non expectabant, sed temere ferebantur in hostes,) id calliditate et vafro consilio perfecit; nam advocata concione, cum duos equos in medium jussisset adduci, alterum macie senioque confectum, alterum fortem et nitidum, macilento validum juvenem, forti senem imbecillem, et huic carptim, illi uno impetu equorum caudas evellere jussit: quod quum adolescens totis viribus annixus frustra tentasset, senex paulatim setas evellendo caudam nudavit. Tum Sertorius, Videtis, inquit, commilitones, ingenium plus posse, quam vires. Omnia namque vincit studiosa sedulitas: quo facto barbara gens, ferox et contumax, imperatori facilis et dicto parens facta est. Aulus Gellius hunc alio vafro consilio usum fuisse dicit lib. xv. c. 22. quod et Plutarchus affirmat in vita Sertorii: illum scilicet candidam cervam eximiæ pulchritudinis et vivacissimæ celeritatis a Lusitano quodam sibi dono datam ita mansuefecisse, ut et vocantem exaudiret, et vadentem sequeretur; assuetam quoque os auribus ejus interdum admovere, quasi cum eo loquentem, et arcani aliquid a numine nuntiantem: nam illam sibi a Diana dono datam simulabat: a qua tanquam ab ipso numine doceretur, quid faciendum aut non faciendum esset. Quotiescunque hostes fines ingressos, aut urbem aliquam cepisse occulte persenserat, dictum sibi a cerva simulabat, ut copias in armis haberet. Rursus, si victoria aliqua suorum ducum occulta nunciabatur, cervam coronabat, et ab ea sibi victoriam denuntiatam fuisse dicebat. Hac simulatione barbaros feros et indomitos facile dicto parentes esse fecit; literas quoque compositas pro veris legebat, somnum simulabat, et falsas religiones conferebat. *Oliv.*

§ 7 *Fabius autem Maximus, &c.*] Hic cum animadvertisset Nolanum quendam fortissimum militem et genere præstantem defectionis a quibusdam accusari, non animadversione, sed vafro consilio sibi fidissimum, et Romanæ partis propugnatorem reddidit. Accito enim illo, Nunc, inquit, res eo malignitatis pervenit, ut duces ad gratiam futurorum ineundam potius accusentur, quam pro eorum virtute honores impertiantur. Deinde illum accusavit, quod nulla in re officium ejus exposceret. Hæc quum dixisset, acerrimo equo aliisque muneribus illum ornavit, effecitque ut qui antea suspectus esset, tunc fidelissimus, et pop. Rom. studiosissimus efficeretur. Absurdum enim esse dicebat, equos et canes venaticos cura hominum, et familiaritate, et victu mansuescere, feritatemque deponere, hominibus vero imperiositate, non gratia et mansuetudine rebelles animos sibi conciliare; asperiora profecto violentioraque esse, quæ agricolæ faciunt de caprifico, ac apiastro, oleastroque; nam has arbores in oleas, ficusque, ac pyros domesticas fovendo blandiendoque convertunt. *Oliv.*

Lucanum equitem] Cohortum principes hunc accusaverant, quod ex castris se surripiens, ex ordine discesserat. Hos Fabius interrogat, qualem hunc esse hominem animadvertissent. Approbantibus cunctis, et ejus res gestas extollentibus, Fabius diligenter sciscitatus discessus et erroris causam, ubi comperit hominem scorti cujusdam amore correptum,

statim curavit clam meretricnlam illam comprehendi, et ad se in castra produci; qno facto, juvenem ad se accitum benigne compellat. Non te fugit, inquit, quod præter leges et mores Romanos e castris noctu sæpe discesseris; sed antea bonum te fuisse virum haud oblitus sum: errores igitur tui cum rebus a te bene gestis recompensentur; posthac vero te in aliis rebus observabo. Eductadeinde tentorio muliercula, Hæc, inqnit, te in castris retinebit, nisi propter aliam improbitatem discesseris; nam hujus amore e castris discedere ferebatur. Eam deinde juveni tradidit, et illnm fortissimum sibi retinuit, et reip. utilem. *Idem.*

§ 8 *Ædilis plebeius*] Erant enim ædiles curules, et plebeii. Qui veluti ministri tribunorum erant. Unde neque illis noceri potuit. Dionys. lib. VI. ' Curules dicebantur, quoniam ea sella honoris causa utebantur. Plebeii tantum in subselliis sedebant, nt et Tribuni et Quæstores.'

Assumpto Isiaci habitu] Sumpto habitu sacerdotis Isidis. Erat autem habitus mendicantis; nam sacerdotes Isiaci mendicantes per urbem et vicos vagabantur, pollicentes se futnra prædicturos, si daretur assis, et inde qnæstum faciebant. *Oliver.*

Omnes autem, &c.] Damuat ulterius et eos qui vitæ niminm cupidi omnem indignitatem et turpitudinem vitandæ mortis gratia subire non dubitabant, et eos qui alienæ mortis avidi homines ad eam necessitatem impellebant, ut ea snstinere cogantur. *Oliver.*

§ 9 *Vetulionis*] Ad differentiam Saturnini Apuleii, de sno supra dictum est. *Oliv. Aliquanto speciosius sententiis Saturnini Vetullionæ*] Ita vulgo. In Susiano, Winchel. et Pnlmann. *Aliquanto speciosius Saturnini Vetulonis.* Corradus legit: *Aliquanto speciosius Sentii Saturnini Vetulionis.* Sed idem hoc narrat Appianus Alexandrinus de Pomponio quodam. Locus hic haud dubie contaminatissimus est, ac merito notandus asterisco; sed nihil auxilii in exemplaribus est. *Pigh.*

Puteolos] Oppidnm maritimum Campaniæ, non procul ab Averno lacu.

Perinde ut publicum ministerium] Tanquam pnblico officio fungens.

EXT. § 1 *Cum Alexander, &c.*] Cum Alexander ductnrus esset exercitum in Persas, consuluit oraculum, quem suscepti belli eventnm esset habiturus; felicem respondit Apollo, si enm, qui primus sibi porta egresso occurrisset, occidi jussisset. *Oliv.*

Sorte] Vaticinio sortilegorum.

§ 2 *Sordida magorum dominatione Perside oppressa*] Ita vulgo. Vett. libri recte omittunt vocem, *Perside.* Res enim accidit magis jam oppressis et occisis, ac Perside liberata. *Pighius. Sordida magorum dominatione oppressa, Darius rex adjutoribus ejusdem dignitatis assumptis*] Mire involutns locns: mihi quidem. Darium ecce regem vocat: atque candidatus regni saltem erat, et de eo agitur, quo modo et qua fraude regnum adeptns. Sed et adjntores ejnsdem dignitatis appellat. Adjutoresne regni? imo contra, adversarii ejns, et quisque sibi spondebat eam dignitatem. Aut nihil video, aut graudis et audax depravatio, qnæ nescio an sit levanda; nam ut tollam prorsus sine libris vix sperem: *Darius rei adjutoribus ejusdem assumptis.* Historia sane talis: et ii qui conjurarant in magos, convenere simul in hanc conditionem de regno. *Lipsius.*

Darius rex] Futurus.

Adjutoribus ejusdem dignitatis assumptis] Id est, aliis nobilibus, qui secum magos oppresserant. *Bad.*

Primus hinnisset] An nove hoc excogitatnm? an Persis quoque aliqua in hinnitu religio, ut Germanis olim? Multa morum et rituum hæ duæ gen-

tes alias participant. *Coler.*

Equisonis] Per noctem, ut alii, equum pridie constitutam diem ad eundem locum duxit, ibique equæ admisit; vel, ut dicit Valerius, in equæ genitalem partem dimissam manum, cum ad eum locum ventum esset, equi naribus admovit, quo odore, vel voluptate veneris irritatus equus hinnitum statim dedit, et segnibus aliis felix auspicium domino primus emisit. *Oliv.*

Naribus equi] Aliter Justinus ex Herodoto. Sed idem ex Persarum commentariis alterum excerpsit, quibus et Valerius adhæret. *Coler.*

§ 3 *Bias autem, &c.*] Quod Bianti Valerius attribuit, Chiloni Plutarchus ascribit. Chilon enim, ut tradit Plutarchus, dicere solebat, Ames eatenus, quasi aliquando sis odio forte habiturus. Item: Hactenus oderis, tanquam fortasse sis amaturus. Ac si diceret: Non debemus eo usque amicum amare, ut si quid indignum, et turpe fecerit, vel jusserit, odisse nequeamus. Et contra, nec tantopere odisse, ut eum in amicitiam nostram, si necesse fuerit, recipere non possimus. Non mirum hoc a Biante dictum, nam et Scipio, teste Cic. lib. de Amicitia, dicere solebat, nihil difficilius esse, quam amicitiam usque ad extremum vitæ diem permanere. Laërtius quoque hoc Biantis dictum, non Chilonis fuisse affirmat. *Oliver.*

§ 4 *Lampsacenæ*] Lampsacum urbs in littore Hellesponti sita, in ora Asiatica. *Lampsacenæ, &c.*] Hic quod Valerius Anaximeni attribuit, nonnulli Aristoteli tradunt. Utroque enim præceptore Alexander est usus. *Oliver. Lampsacenæ*] Si pro patria intercessurum putavit Alexander, non recte Aristoteli id attribuas, cui patria non Lampsacum, sed Stagira fuit. *Bad.*

Vetusta nobilitate] Lampsacum dictum ἀπὸ Λαμψάκης ἐπιχωρίας τινὸς κόρης, teste Stephano. Vini feracissima fuit hæc civitas. Unde haud dubie a Priapo condita scribitur, Bacchi et Veneris filio. De qua re multis Plutarchus in libello De Clar. Mulier. Sed et Demosthenes Πριάπου κτίσμα appellat. Servius ad Georg. IV. 'Priapus fuit de Lampsaco, civitate Hellesponti, de qua pulsus propter virilis membri magnitudinem, post in numerum Deorum receptus meruit numen esse hortorum.' *Coler.*

§ 6 *Totius concionis*] Id est, populi convocati.

§ 7 *Annibal superior*] Autor de Viris Illustr. dissentit a Valerio et nomine, et tempore. Non enim Annibalem, sed Himilconem, nec secundo, sed primo Punico bello contigisse dicit. Hæc sunt ejus verba: 'Cn. Duilius primo Punico bello dux contra Carthaginienses missus, ubi vidit eos multum mari posse, classem magis validam quam decoram fabrefecit, et manus ferreas injiciens, hostium naves apprehendit; et victi et capti sunt. Himilco dux Carthaginiensium fugit, et a Senatu quæsivit, quid faciendum censerent: omnibus ut pugnaret clamantibus, Feci, inquit, et victus sum: et sic pœnam crucis effugit; nam apud Pœnos dux re male gesta puniebatur. Duilio concessum est, ut prælucente funali et præcinente tibicine a cœna publice rediret.' *Superior*] Fuerunt secundum Valerium superior et inferior. Superior, qui primo Punico bello Duilio consule navali prœlio superatus est. Inferior, qui secundo gravissimam Romanis et Italiæ cladem ac pæne ruinam rerum omnium intulit; sed tandem a Scipione Africano superiore et Italia pulsus est, et Africa acie superatus. *Oliver. Annibal a Duilio consule*] In Susiano, Coloniensi, et Pulmanniano optime, *Superior Annibal*, ut discernatur scilicet ab illo, qui sequitur, et bellum secundum Punicum gessit, Amilcaris

filio. Hunc Orosius seniorem Annibalem vocat. Polybius et Zonaras Gisgonis filium appellant, qui primo Punico bello fuit dux quidem celebris, sed infelix. *Pigh.*

Quendam ex amicis] Vide quantum dissentiat a Plinio: nam Plinius non misisse quempiam, sed ipsum profugisse ducem, Carthaginemque petiisse, et a Senatu quæsisse dicit, quid sibi faciendum esset. *Oliver.* *Quendam ex amicis compositum et ornatum Carthaginem misit*] Locus etiam in scriptis exemplaribus contaminatissimus, qui nescio an recte sanari adhuc poterit. In Cauchiano et Winchel. legitur: *quendam ex amicis compositum et subornatum.* In aliis omnibus: *compositum et formatum.* Forte legendum: *confestim informatum.* Sed quia nihil certi, nihil etiam mutare volui. *Pigh.*

§ 8 *Alter item Annibal, &c.*] Livius lib. XXII. 'Accesserant,' inquit, 'duæ res ad augendam Dictatoris invidiam; una fraude ac dolo Annibalis, qui cum a profugis ei monstratus ager Dictatoris esset, omnibus circa solo æquatis, ab eo uno ferrum, ignemque, et vim omnem hostium abstineri jussit, ut occulti alicujus pacti ea merces videri posset; altera ipsius facto, primo forsitan dubio, quia non expectata in eo Senatus auctoritas est, ad extremum haud ambigue in maximam laudem verso, in permutandis captivis. Quod sicut primo Punico bello factum erat, convenerat inter duces, Romanum Pœnumque, ut quæ pars plus reciperet quam daret, argenti pondo bina et selibras in militem præstaret; CCXLVII. cum plures Romanus, quam Pœnus recepisset, argentumque pro eis debitum, (sæpe jactata in Senatu re,) quoniam non consuluisset Patres, tardius erogaretur, inviolatum ab hoste agrum, misso Romam filio, vendidit, fidemque publicam impendio privato exolvit.' Frontinus vero: 'Annibal in Fabium, cui neque virtute, nec arte bellandi par erat, ut infamia distringeret, agris ejus abstinuit, cæteros populatus. Contra ille ne suspecta civibus fides esset magnitudine animi effecit, publicatis possessionibus suis.' Hoc idem fecisse Periclem tradit Justinus. *Oliver.*

§ 9 *Tusculanis*] Tusculum oppidum Latii Straboni, quindecim millia passuum ab urbe. Hodie ignobilis vicus, et Fuscatam appellant. *Tusculanis, &c.*] Tusculani sæpe defecerant a Romanis. Hanc injuriam cum Romani ferre non possent, Camillum cum exercitu miserunt, qui agros vastaret, urbem funditus everteret. Sed Tusculani calliditate consilii vim Romanam arcuerunt; intrantibus enim eorum fines Romanis, non demigratum ex propinquis itineris locis, non cultus agrorum intermissus; patentibus urbis portis, togati obviam frequentes Imperatoribus Romanis processere, commeatus exercitui comiter in castra ex urbe et ex agris devehitur. Tum Camillus, castris ante portas positis, eademne forma pacis, quæ in agris ostentaretur, etiam intra mœnia esset, scire cupiens, ingressus urbem, ubi patentes januas, et tabernis apertis proposita omnia in medio vidit, intentosque opifices suo quemque operi, et ludos literarum strepere discentium vocibus, et repletas semitas inter vulgus puerorum et mulierum huc et illuc euntium, qua quemque suorum usuum causa ferret, nihil usquam non pavidis modo, sed mirantibus quidem simile circumspiciebat, omnia inquirens oculis, ubinam bellum fuisset. Adeo nec amotæ rei usquam, nec oblatæ ad tempus vestigium ullum erat; sed ita omnia constanti tranquillaque pace, ut eo vix fama belli perlata videri posset. Victus patientia hostium Camillus, ubi omnia vidit esse pacata, et in agris et in urbe, Tusculanos ad Sena-

tum ire jubet; Senatui deinde scribit, quæ viderat: Senatus Tusculanos non solum amicitia et pace dignos judicavit, sed insuper etiam civitate donavit. *Oliver.*

§ 10 *At Volscorum ducis, &c.*] Martius Coriolanus urbe pulsus, ut dictum est, exulatum in Volscos abiit. Hospitio utebatur Attii Tulli Volscorum principis, et Romanis semper infesti. Hi duo consilia conferunt de Romano bello. Haud facile credebant plebem suam impelli posse, ut toties infeliciter tentata arma caperent; multis sæpe bellis, pestilentia postremo amissa juventute fractos spiritus esse; arte agendum in exoleto jam vetustate odio, ut recenter aliqua ira exacerbarentur animi. Ludi forte ex instauratione magni Romæ parabantur; ideo auctore Attio illo vis magna Volscorum venit. Priusquam committerentur, Tullus, ut domi compositum cum Martio fuerat, ad consules venit, dicit esse quæ secreto agere de republica velit. Remotis arbitris, Invitus, inquit, quod sequius sit, de meis civibus loquor, non tamen admissum quicquam ab his criminatum venio, sed cautum ne admittant. Nimio plus quam velim nostrorum ingenia sunt mobilia. Multis id cladibus sensimus, quippe qui non nostro merito, sed vestra patientia simus incolumes. Magna hic nunc Volscorum multitudo est. Ludi sunt. Spectaculo intenta civitas erit. Memini quid per eandem occasionem a Sabinorum juventute in hac urbe commissum sit. Horret animus ne quid inconsulte aut temere fiat. Hæc vestra, nostraque causa primum dicenda vobis consulibus ratus sum: quod ad me attinet, extemplo hinc domum abire in animo est, ne cujus facti dictique contagione præsens violer. Hæc locutus abiit. Consules cum ad patres rem dubiam sub auctore certo detulissent, auctor magis, ut fit, quam res ad præcavendum vel ex supervacuo movit, factoque SCto ut urbe excederent Volsci, præcones dimittuntur, qui omnes eos proficisci ante noctem juberent. Ingens pavor primo discurrentes ad suas res tollendas in hospitia perculit: proficiscentibus deinde indignatio oborta, ut conscleratos contaminatosque ab ludis, festis diebus, cœtu quodammodo hominum Deorumque abactos. Cum prope continuato agmine irent, progressus Tullus ad caput Ferentinum, ut quisque veniret, primores eorum excipiens quærendo, indignandoque, et eos ipsos sedulo audientes secunda iræ verba, et per eos multitudinem aliam in subjectum viæ campum deduxit. Ibi in concionis modum orationem exorsus, omnes ad bellum et arma concitavit, et quod ratione nunquam obtinuisset, arte et calliditate consecutus est. Vide Livium libro II. *Oliver.*

Cap. IV. § 1 *Omnibus militaribus copiis*] Livius lib. I. 'Fidenates,' inquit, 'colonia Romana, Veientibus sociis consilii assumptis, pacto transitionis Albanorum, ad bellum atque arma concitantur. Cum Fidenæ aperte descissent, Tullus, Metio exercitusque ejus ab Alba accito, contra hostes ducit. Ubi Anienem transiit, ad confluentes collocat castra. Inter eum locum et Fidenas Veientium exercitus Tyberim transierat. Hi et in acie prope flumen tenuere dextrum cornu; in sinistro Fidenates propius montes consistunt. Tullus adversus Veientem hostem dirigit suos; Albanos contra legionem Fidenatium collocat. Albano non plus animi erat quam fidei; neque manere, neque transire aperte ausus, sensim ad montes succedit. Inde ubi satis subiisse sese ratus est, erigit totam aciem, fluctuansque animo, ut tereret tempus, explicat ordines. Consilium erat, quam fortuna rem daret, eo inclinare vires. Miraculo primo esse Romanis, qui proximi steterant,

ut nudari latera sua sociorum digressu senserunt; inde eques citato equo nunciat regi abire Albanos. Tullus in re trepida duodecim vovit Salios, fanaque Pallori ac Pavori; equitem clara increpans voce, ut hostes exaudirent, redire in prœlium jubet, nihil trepidatione opus esse, suo jussu circumduci Albanum exercitum, ut Fidenatium nuda terga invadant: idem imperat ut hastas equites erigere jubeat. Id factum magnæ parti peditum Romanorum conspectum abeuntis Albani exercitus intersepsit. Qui viderant, id quod ab rege auditum erat rati, eo acrius pugnant; terror ad hostes transit; et audiverant clara voce dictum, et magna pars Fidenatium, ut qui coloni additi Romanis essent, Latine sciebant. Itaque ne subito ex collibus decursu Albanorum intercluderentur, ab oppido terga vertunt. Instat Tullus, fusoque Fidenatium cornu, in Veientem alieno pavore percussum ferociter redit; nec illi tulere impetum, sed ab effusa fuga flumen objectum a tergo arcebat: quo postquam fuga inclinavit, alii arma fœde jactantes in aquam cæci ruebant; alii, dum cunctantur in ripis, inter fugæ pugnæque consilium oppressi. Non alias ante Romana pugna atrocior fuit. Tum Albanus exercitus spectator certaminis deductus in campos est; de Metio vero Suffetio ejus duce crudele sumptum est supplicium, ut duabus quadrigis alligatus dilacerarctur.' *Oliver.*

Fidenas] Urbs hæc Latii mediterranea. *Fidenas aggresso*] Lege Polyæuum lib. VIII.

Torpere] Pigrescere et languere: nam crebro Fidenates adversus Romanos rebellantes Romanam juventutem otio torpescere non permittebant. *Oliver.*

Detecto, &c.] Nam Albani, relictis Romanorum lateribus, se in collem receperunt. *Idem.*

Concitato enim equo] Livius dicit cum prius vovisse duodecim Salios, fanaque Pallori et Pavori. *Idem.*

Globos] Omnem multitudinem et ordinem pugnantium. *Omnes pugnantium globos præcurrit*] Vetus recte, *percurrit.* Miscuit se globis, non præcurrit. *Lips.*

Prædicans suo jussu] Narrat historiam fuse Servius ad Æneid. VIII. *Coler.*

§ 2 *At ne continuo, &c.*] Tarquinius Superbus cum Gabios, urbem propinquam et validam, sæpius aggressus, virtute expugnare non posset, ad fraudes et dolos conversus est. Nam cum velut deposito bello fundamentis templi jaciendis, aliisque urbanis operibus intentum se esse simularet, Sextus Tarquinius, filius ejus, qui minor ex tribus erat, transfugit ex composito Gabios, patris in se sævitiam intolerabilem conquerens; jam ab alienis in suos vertisse superbiam, et liberorum quoque eum frequentiæ tædere; ut quam in curia solitudinem fecerit, domi quoque faciat, ne quam stirpem, ne quem hæredem regni relinquat; se quidem inter tela et gladios patris elapsum, nihil usquam sibi tutum, nisi apud hostem L. Tarquinii credidisse. Nam ne errarent, manere iis bellum quod positum simuletur, et per occasionem eum incautos invasurum; quod si apud eos supplicibus locus non sit, pererraturum omne Latium, Volscos quoque se, inde Æquos et Hernicos petiturum, donec ad eos perveniat, qui a patrum crudelissimis atque impiis suppliciis tegere liberos sciant. Forsitan etiam ardoris aliquid ad bellum armaque se adversus superbissimum regem et ferocissimum populum inventurum. Cum si nihil moverentur, infensus ira porro inde abiturus videretur, benigne a Gabinis excipitur, quos paulo post ad rebellandum incitat. Ipse cum promptissimis juvenum prædatum, atque in expeditionem vadit; et cum dictis factisque omnibus ad fallendum instructis vana accresceret

fides, Dux ad ultimum belli legitur. Ibi cum inscia multitudine quid ageretur, prœlia parva inter Romam Gabiosque fierent, quibus plerumque res Gabina superior esset, tum certatim summi infimique Gabinorum Sextum Tarquinium dono Deum sibi missum credere; apud milites vero obeundo pericula et labores, pariter prædam munifice largiendo, tanta charitate esse, ut non pater Tarquinius potentior Romæ, quam filius Gabiis esset. Ita postquam satis virium collectum ad omnes conatus videbat, tum ex suis unum sciscitatum Romam ad patrem mittit, quidnam se facere vellet, quandoquidem ut omnia unus Gabiis posset, ei Dii dedissent. Huic nuntio, quia credo dubiæ fidei videbatur, nihil voce responsum est. Rex velut deliberabundus in hortum ædium transiit, sequente nuntio filii: ibi inambulans tacitus summa papaverum capita dicitur baculo decussisse. interrogando expectandoque responsum nuntius fessus, ut re imperfecta, redit Gabios; quæ dixerit ipse, quæque viderit, refert: seu ira, seu odio, seu superbia insita ingenio, nullam enim vocem emisisse. Sexto, ubi quid vellet pater, quidve præciperet, tacitis ambagibus patuit, primores civitatis criminando, alios apud populum, alios suæ ipsius invidiæ opportunos interemit; multi palam, quidam, in quibus minus speciosa criminatio erat futura, clam interfecti. Patuit quibusdam volentibus fuga, aut in exilium acti sunt, absentiumque bona, juxta atque interemptorum divisa fuere. Largitionis inde prædæque et dulcedine privati commodi sensus malorum publicorum adimi, donec orba consilio auxilioque Gabina res regi Romano sine ulla dimicatione in manum traditur. *Oliv.*

Tarquinii filius] Polyænus vocat νεώτατον τῶν παίδων Σέξτον. *Coler.*

Gabios] Latii hæc urbs Livio, Plinio, aliis. Ubi hodie Gallicano, ut putant Marlianus, Leander, et Blondus. Zagarolo Onuphrio putatur.

Verbera] Quia se ipsum dedita opera jusserat verberari; cujus rei nullam prorsus mentionem facit Livius. Justinus vero hac eadem simulatione usum fuisse Zopyrum unum ex interfectoribus magorum, et de principibus Darii Persarum regis dicit, qui, ut Babyloniam Persarum imperio subjiceret, domi se verberibus lacerari toto corpore jussit, et titulo transfugæ Babylonem profectus, hac eadem arte urbem et imperium Dario prodidit. *Oliv.*

Non vinctis manibus] Hoc solo dempto, quod non erant illi manus vinctæ. *Badius.*

§ 3 *Unico perseverantiæ irritamento*] Unum erat, inquit, quod Gallos in obsidendis Romanis perseverare incitaret, quod eos fame vincere posse sperabant; nam armis aut vi aliqua capi posse Capitolium desperabant, quod locus natura munitissimus esset. *Oliv.*

Misertus est, &c.] Lactantius Firmianus Divin. Inst. lib. I. 'Eodem,' inquit, 'tempore Jovi Pistori ara posita est, quod eos in quiete monuisset, ut ex omni frumento, quod habebant, panem conficerent, et in hostium castra jactarent, eoque facto soluta est obsidio, desperantibus Gallis inopia subigi posse Romanos.' Ovidius quoque Fast. VI. 393. 'Posse fame vinci spes excidit. Hoste repulso Candida Pistori ponitur ara Jovi.' *Idem.*

Præsidia inopiæ] Jupiter Pistor hinc natus. Lactantius lib. I. cap. 30. Hujus Festum VI. Id. Jun. celebrabatur, teste Ovid. Fast. VI. *Coler.*

§ 4 *Alterum Italiæ latus*] Lucaniam regionem.

Alterum] Brutios in Umbria.

Nero] Cum cuperet Asdrubalem, ejusque copias, antequam Annibali fratri jungeretur, excidi, idcircoque

festinaret se Livio Sallnatori collegæ suo, cui bellum illud mandatum fuerat, parum fidens viribus, quæ sub ipso erant, adjungere, neque tamen discessum suum nosci ab Annibale, cui oppositus erat; mille equites, sex millia peditum delegit, præcepitque legatis, quos relinquebat, ut eædem stationes, vigiliæ æque agerentur, totidem ignes arderent, eadem facies castrorum servaretur, ne quid suspicatus Annibal auderet adversus paucitatem relictorum. Pronuntiat occupare se in Lucanis proximam urbem, Punicumque præsidium velle, ut ad iter parati essent: nocte profectus flexit in Picenum, deinde cum in Umbriam occultatis itineribus venisset, nuntios præmisit ad collegam, qui nuntiarent ejus adventum, percontarenturque clam an palam, interdiu an nocte venire se vellet, iisdem an aliis consideret castris. Nocte clam ingredi melius visum est. Tessera per castra a consule data erat, ut tribunus tribunum, centurio centurionem, eques equitem, pedes peditem acciperet, neque enim dilatari castra opus esse, ne hostis adventum alterius consulis sentiret, detractaturus pugnam, si consulum junctas vires intelligeret. Igitur inscium duplicatis aggressus copiis, Claudius Nero superavit, et velocius omni nuntio rediit ad Annibalem. Ita ex duobus callidissimis Pœnorum ducibus eodem consilio alterum celavit, alterum oppressit. *Oliv.*

Metaurum] Metaurus fluvius est Umbriæ defluens in Adriaticum sinum, carus et nobilitatus hac Livii et Neronis victoria. *Idem.*

Quo evenit] Non prius Annibal sensit Neronem e castris discessisse ad opem collegæ ferendam, quam Nero caput Asdrubalis in castra fratris conjici jussit. Quo viso, dixisse fertur, tum demum cognoscere se Deos iratos Carthaginiensibus. *Idem.*

§ 5 *Q. Metellus*] Qui Pius cognominatus est, quia patris exilium longis lachrymis prosecutus fuerit, nec ab iis temperare potuerit, prius quam fuit in patriam revocatus. *Idem.*

Contrebiam] Alii *Trebiam* vocant. Sed plures *Contrebiam.* Virgilius Æneid. VII. Mutuscam indigitat. Servius: 'Hæc Trebia postea dicta est, quam modo Tribulam dicunt, apud quam Annibal delevit populum Romanum.' Est et flumen Trebin apud Plinium, Strabonem, Silium lib. IV. *Coler.*

Tunicam] Frontinus lib. I. cap. 1. 'Metellus,' inquit, 'Pius in Hispania interrogatus quid postera die facturus esset: Tunicam meam, inquit, si hoc eloqui posset, comburerem.' *Oliv.*

EXT. § 1 *Agathocles, &c.*] Hic Siciliæ tyrannus, quem ex humili et sordido loco ad regiam majestatem fortuna mira indulgentia provexerat, cum a Pœnis duce Hamilcare duobus prœliis superatus intra Syracusas obsideretur, videretque se longe viribus imparem, et ad ferendam obsidionem minime paratum, statuit bellum in Africam transferre, mira prorsus audacia, ut quibus in solo urbis suæ par non erat, eorum urbi bellum inferret, et quod sua tueri non poterat, impugnaret aliena, victusque victoribus insultaret. Hujus consilii non minus admirabile silentium, quam commentum fuit, populo hoc solum professus, invenisse se victoriæ viam, animos illi tantum in brevem obsidionis patientiam firmarent. Conscripto deinde exercitu, cum duobus filiis adultis, nullo militum sciente quo veheretur, trajecit in Africam: exposito deinde in littore exercitu, consilium suum omnibus aperuit, eosque ad certam victoriam hortatur. Facta in agros subita excursione, passim omnia prosternit, villas castellaque incendit; cui cum Hanno

dux Pœnorum factus esset obvius, primo prœlio vincitur et occiditur: nam duo millia de Siculis, tria millia de Pœnis cum ipso duce cecidere. Hac victoria elatus Agathocles, urbes castellaque expugnat, prædas ingentes agit, hostium multa millia trucidat, castra deinde quinto lapide a Carthagine ponit, ut damna clarissimarum rerum, vastitatemque agrorum, et incendia villarum de muris ipsius urbis specularentur. Denique brevi effecit, ut tota pœne provincia a Pœnis deficeret. Iterato cum Carthaginiensibus bello duce Bomilcare, gravi prœlio superavit, cum magno utriusque exercitus sanguine. Post hanc victoriam profligatis in Africa rebus, nihil actum esse putans, si amplius Syracusæ obsiderentur, tradito exercitu filio suo, recurrit in Siciliam; cujus adventu omnes Siciliæ urbes, auditis rebus quas in Africa gesserat, certatim ei se tradunt, atque ita pulsis e Sicilia Pœnis, totius insulæ imperium occupavit. Reversus deinde in Africam, cum mutata fortuna cuncta adversa sibi evenissent, victus, et in Siciliam redire coactus, cum Pœnis pacem æquis conditionibus fecit. *Oliv.*

§ 2 *Quid Annibal, &c.*] Frontinus lib. II. cap. 2. 'Annibal,' inquit, 'apud Cannas cum comperisset Vulturnum amnem ultra reliquorum naturam fluminum ingentes auras mane proflare, quæ arenarum, pulverisque vortices agerent, sic duxit aciem, ut tota vis a tergo suis, Romanis in ora et oculos incideret. Quibus incommodis mire hosti adversantibus, illam memorabilem adeptus est victoriam.' Livius non hoc solum stratagemate, sed aliis quoque usum Annibalem fuisse dicit in Cannensi pugna, quibus Romanos oppressit magis, quam vicit. Nam et suis quibusdam imperavit, ut cum accensa pugna videretur, simulata fuga Romanam legionem in insidias deducerent, quæ ad internecionem usque deleta fuit. Et in sinistro cornu Romano, ubi sociorum equites adversus Numidas steterant, consertum prœlium segne primo, et a Punica cœptum fraude. Quingenti ferme equites Numidæ, præter consueta arma, telaque, gladios occultos sub loricis habentes, usi specie transfugarum, ad Romanos transiere; qui cum a suis parmas post terga habentes adequitassent, repente ex equis resiliunt, parmisque et jaculis ante pedes hostium projectis in mediam aciem accepti, ductique ad ultimos, considere a tergo jubentur; ac dum prœlium ab omni parte conseritur, quieti mansere. Postquam vero omnium oculos animosque occupaverat certamen, tum arreptis scutis, quæ passim inter acervos cæsorum corporum strata erant, versam adoriuntur Romanam aciem, tergaque ferientes ac poplites cædentes, stragem ingentem dederunt, ac majorem aliquando pavorem ac tumultum fecerunt. *Oliv.*

Adversum haberet] Quia Apulia ventis abundat, et præsertim Iapyge.

Cap. v. *Campi quoque*] In campo Martio populi Romani comitia habebantur, creabanturque magistratus, in quem candidati descendebant. *Oliverius.*

Instruxerit] Possit instruere.

§ 1 *Triclinium*] Vide F. Ursinum, et Ciacconum de Triclinio.

Lectulos Punicos] Ligneos intellige. Seneca ita interpretatur Epist. XCVI. Tuberonis ligneos lectulos, cum in publicum sternerentur. Pœnos opifices opere lignario olim claruisse Romæ, argumento sunt aliquot Catonis et Plauti loca. Cato certe libris de Re Rustica 'Fenestras Punicas,' 'Torcular Pœnicum,' 'Coagmenta Punica' commemorat. Plinius libro XXX. capite undecimo, 'lectos Punicos.' Plautus Aulularia, 'Laternam Punicam.' Oportet fuisse lectulos humiliores cæteris. Isidor. lib. XX.

'Punicani lecti parvi et humiles primum a Carthagine advecti, et inde nominati.' *Coler.*

Pellibus hædinis] Quibus nihil fœdius et abjectius.

§ 2 *P. autem Scipio*] De hac repulsa Cicero in Oratione pro Planco.

Is qui consul Jugurthæ bellum indixit, qui matrem Idæam, &c.] Hoc loco plagæ vetustæ turpissimam videmus cicatricem sciolorum imperitia inductam, quam vix ipse sanaret Æsculapius sine antiquorum exemplarium auxilio. Confunduntur enim hic tres Nasicæ, eorumque res insigniores falso ac perperam uni adscribuntur. Ignarus historiæ ludimagister aliquis hunc locum fortassis injuria temporis ante luxatum corrigere cupiens, verba quædam, quibus historiæ discernebantur, velut ociosa ac superflua sustulisse videtur, uni huic Scipioni candidato omnia attribuenda existimans, ut forte mendosus locus ex parte jam præ se ferebat. Verum non intellexit, Valerium non hic unius res gestas, sed totius ejus domus præclariora stemmata adduecre, ut monstraret, quam bene meritæ familiæ levi de causa repulsæ labem populus intulerit. Plagam denuo, inquies, apernisti, sed adhibe nunc remedium. Quod cum nihil juvent Manuscripti codices, profecto difficile ac minime præsens esse fateor; nisi illud ex ipsa sumamus historiæ veritate. Quam paucis verbis interjectis ita, si conjecturæ locus aliquis est, restituendam Valerio suspicor: *P. autem Scipio Nasica togatæ potentiæ clarissimum lumen, pater ejus, qui consul Jugurthæ bellum indixit, ejusque nepos qui matrem Idæam Phrygicis sedibus ad nostras aras focosque migrantem sanctissimis manibus excepit; is ipse qui multas et pestiferas seditiones auctoritatis suæ robore oppressit, cujus patre principe senatus per aliquot annos gloriatus est, &c.* Non video qua meliore via lectionis vulgatæ falsitas declinari posset. Sed judicent doeti: ipse quidem nihil mutare sine veterum librorum auctoritate volui. Cur autem existimem de P. Nasica Serapione loqui auctorem non paucæ sunt rationes, quas in Annalibus nostris in ejus hac ædilitate latius exposui. Jam reliqua quædam orationis verba ex codicibus scriptis ut emendemus, legendum ex omnium suffragatione: *togatæ potentiæ clarissimum lumen:* non ut vulgo, *clarum.* Et postea: *Qui matrem Idæam Phrygicis sedibus ad nostras aras focosque migrantem.* Non *e Phrygiis.* Agnoscit κτητικὸν φρυγικὸς Stephanus de Urbibus. Denique Cicero sine præpositione, 'migrare domo,' Verrina quarta dixit. Denique in exempli ejusdem fine legendum: *non patiendo eos a scevris peti:* idque ex omnium veterum librorum consensu. Impressi codices, *a scurris*, produnt perperam. Erat enim in illa Scipionis facetia quidem contumeliæ nonnihil, sed nulla sentrilitas, quæ turpitudinem atque obscœnitatem amat. *Pighius.*

Pestiferas seditiones] Nam Tiberium Graechum seditiosissimum hominem, ut supra dictum est, propria manu interemit. *Oliv.*

Rusticæ tribus] Tribus ratione tripliei fuerunt distinctæ; in Urbanas, suburbanas, quæ fuerunt libertinorum; et rustieanas, quæ ingenuorum.

§ 3 *Nullus, &c.*] Contigit A. U. DLXVII, et DLXVIII, et DLXIX.

Frustra] Ter scilicet secundum Autorem de Viris Illustribus, qui dicit: 'Primo consulatu, quem post tres repulsas adeptus erat, de Liguribus triumphavit.' *Oliver.*

§ 4 *Quintum autem, &c.*] De hoc Plinius: 'Quintus Cæcilius Metellus, a domita Macedonia Macedonicus, Prætor Pseudo-Philippum, qui idem Andriscus dictus est, vicit. Invisus plebi ob nimiam severitatem, et ideo post duas repulsas consul ægre factus,

Arbachos in Hispania domuit,' &c. *Oliv.* Contigit A. U. DCVII. et DCIX.

De Pseudo-Philippo] De falso Philippo, id est, qui se falso Philippi regis filium asseverans, ex concubina natum, totam ferme Macedoniam multo favore occupaverat. *Oliv.* *Eundem de Pseudo-Philippo triumphantem, &c.*] Non dissimili, qua prius, audacia in hunc quoque locum grassati sunt scioli. Constat enim Q. Metellum Macedonicum triumphasse de Pseudo-Philippo, bellumque Achaicum gessisse ex prætura, priusquam consulatum peteret. Atqui hæc verba sonant, post repulsam consulatus triumphasse, Achaicumque bellum profligasse Metellum. Quod plane falsum esse, vel solus auctor, qui de Viris Illustribus scripsit, abunde docet cap. 61. Hoc pacto nobis bonos auctores deformaverunt glossographi. Veræ tamen lectionis vestigia quædam remansere in Campensi libro, cujus initium tale hoc modo prosequendum opinor: 'Quem de Pseudo-Philippo triumphantem universus senatus lætum et alacrem in Capitolium prosequntus erat. Achaici etiam belli, cui summam manum L. Mummius adjecit, maxima pars ab hoc viro prefligata fuerat.' *Pigh.*

Achaici etiam, &c.] Quod et Autor de Vir. Illust. ita testatur: 'Lucius Mummius, deleta Achaia, Achaicus, adversus Corinthios missus victoriam alieno labore quæsitam intercepit: nam cum illos Metellus Macedonicus apud Heracleam fudisset, et duce Critolao privasset, cum lictoribus et paucis equitibus in Metelli castra properavit.' *Oliver.* Contigit A. U. DCLIX.

Cui mox duas clarissimas provincias aut daturus erat, aut debiturus, Achaiam et Macedoniam] Ita vulgo. Non dabat tum provincias pop., sed eas senatus decernebat magistratibus sortiendas. Alia est lectio in Campensi sic: *cui mox duas clarissimas provincias aut debiturus erat, aut debiturus.* Mendose. Legendum enim puto: *aut debebat, aut erat debiturus.* Debebat enim illi Macedoniam, cum negaret consulatum, et debiturus mox erat Hispaniam citeriorem, quam post consulatum, Celtiberis subactis, in potestatem redegit. Hinc pulchre L. Florus lib. II. cap. 17. 'Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, meruerat et Celtibericus fieri.' Nomina vero provinciarum quæ sequuntur in vulgatis exemplaribus, *Achaia* et *Macedonia* scilicet, in Campensi erasa sunt, et non male profecto, cum ex falsis annotatiunculis sint fortassis assuta. *Pigh.*

§ 5 *Divitias et imperia largitus*] Nam occupata republica, proscriptorum civium bona donavit, magistratus et provincias atque imperia pro sua libidine dedit. *Oliv.*

Leges vetustas abrogavit] Sustulit leges antiquas, quæ suis rationibus obsisterent, et præsertim cum cives a Mario proscriptos revocavit. *Idem.*

CAP. VI. § 1 *Nam, &c.*] Cont. A. U. DXXXVII.

Quatuor et viginti millia] Longe discrepat a Livio in numero servorum: nam tantum octo millia fuisse tradit Livius, cui assentitur Macrobius Saturnal. lib. I. cum ait: 'Ad Cannas victis Romanis octo millia servorum empta militavernnt.' *Oliv.* *Quatuor et viginti millia servorum comparaverunt*] Legendum videri: *quatuor millia servorum*, et caussam erroris docui in II. Elector. *Lips.*

Adactosque jurejurando] Sacramento militiæ astrictos, more justæ legitimæque militiæ. *Oliv.*

Fidiculis] Cluver. legit, *Pediculis.*

Capite censos] *Capite censi* dicebantur, qui nullo censu habebantur, sed eorum capita solum censebantur, quia parum vel nihil possiderent. *Oliv.*

E cellis] In quibus servi a dominis

servabantur. *Cellis servilibus*] Ita Seneca 'pauperis cellam.' Servius de re ipsa: 'Servos sane nunquam militasse constat, nisi servitute deposita, excepto Annibalis tempore cum post Cannense prœlium in tanta necessitate fuit urbs Roma, ut ne liberandorum quidem servorum daretur facultas.' *Coler.*

Prætextati] Nobiles scilicet, qui necdum decimum septimum ætatis annum, quo virilem togam acciperent, attigerant. *Bad.*

Adjudicatorum etiam] Ita vulgo. In Mss. libris *addictorum* legitur. *Addicti* proprie autem dicebantur, qui in temporariam servitutem, propter debita creditoribus, sententia prætoris addicebantur, qui alio nomine nexi vocabantur, ut Varro de Lingua Latina. Plautus Pœnulo: 'Ubi in jus venerit, Addicet prætor familiam totam tibi.' *Pigh.*

Propter eandem cladem senatus Otacilio, &c.] Livius ab U. C. lib. XXIII. 'Per idem fere tempus literæ e Sicilia Sardiniaque Romam allatæ: priores e Sicilia Otacilii proprætoris in Senatu recitatæ sunt: L. Furium Prætorem cum classe ex Africa Lilybæum venisse, ipsum graviter saucium in discrimine esse vitæ ultimo, militi et navalibus sociis neque stipendium neque frumentum ad diem dari, neque unde detur esse: magnopere suadere, ut quam primum ea mittantur, sibique, si ita videatur, ex novis prætoribus successorem mittant. Eademque ferme de stipendiis frumentoque ab Corn. Mammula proprætore ex Sardinia scripta: responsum utrisque non esse, unde mitteretur, jussique ipsi classibus et exercitibus suis consulerent. Otacilius ad unicum subsidium populi Romani Hieronem legatos cum misisset, in stipendium quantum argenti opus fuit, et sex mensium frumentum accepit; Cornelio in Sardinia civitates sociæ benigne contulerunt. Et Romæ quoque propter penuriam argenti triumviri mensarii rogatione Minutii tribuni plebis facti sunt.' *Oliver.*

Socii præberent] Dissentit a Livio Valerius. Nam a sociis benignissime erogatum stipendium et frumentum dicit Livius, ut supra ostendimus, nec amisisse tunc provincias, sed obtinuisse. *Oliver.*

Longinquis expensis] Cum ipsi domi indigerent.

Nutrices] Nutrices Romæ Sicilia et Sardinia. De Sicilia multa Cicero in Verrinis. Cato etiam cellam penariam Reipublicæ, nutricem plebis Romanæ appellaverat. Strabo lib. VI. ταμεῖον τῆς Ῥώμης ex Polybio. Idem frumenta præ cæteris, tum melle, croco abundasse scribit. Plinius etiam sal addit. Sardinia vero, licet aspera ex parte sit, tamen Straboni ejusdem major pars εὐδαίμων τοῖς πᾶσι. Horatius libro primo, Od. XXXI. 'Non opimas Sardiniæ segetes feracis.' Salvianus lib. VI. Sardiniam et Siciliam 'fiscalia horrea' vocat. *Coler.*

Stabilimenta] Sustentacula bellorum, a quibus Romani ad sustentanda onera belli juvabantur.

Dimisit] Neque tamen amissas vult Valerius tunc eas provincias; sed amitti potuisse, quia dimissæ auxilii et consilii expertes. *Idem.*

§ 2 *Eadem Casilinates*] Casilinum eo tempore quingenti Prænestini habebant cum paucis Romanis Latinique nominis, quos a patria Canuas in castra proficiscentes nuntius acceptæ cladis Casilinum convertit, qui paulo post, cæsis oppidanis, urbem occuparunt. Additur, et Perusina cohors eodem nuntio Casilinum compulsa, penuria frumenti nimium etiam hominum videri faciebat. Ad hanc urbem, vel si fieri posset, in deditionem accipiendam, vel viribus expugnandam, Annibal partem exercitus misit, qui omnes, ab oppidanis eruptione facta, turpiter fusi fugati-

que fuerunt. Ita primis repulsis, dux alter Pœnorum Maharbal, cum majore robore virorum missus, nec ipse eruptionem cohortium Rom. sustinuit. Postremo Annibal castris ante ipsa mœnia positis, parvam urbem parvumque præsidium summa vi atque omnibus copiis oppugnare parat: quod cum sibi parum processisset, ad obsidionem conversus, castra munivit, firmissimaque præsidia imposuit. Ubi longa obsidio oppidanos præsidiumque ad ultimum inopiæ adduxerat, quam tamen consilio et calliditate Sempronii ducis Romani, qui haud procul inde aberat, aliquamdiu tolerarunt, missis per Vulturnum amnem, qui locum illum præterfluebat, doliis vino frumentoque plenis, qua re paulo post ab hostibus cognita, intercepta sunt dolia et omnis spes erepta; nuces deinde fusæ a Romanis castris, cum medio amni ad Casilinum defluerent, cratibus excipiebantur. Postremo ad id ventum inopiæ est, ut lora detractasque scutis pelles, ubi fervida mollissent aqua, manderc conarentur, nec muribus aliove animali abstinerent, et omne herbarum radicumque genus muri aggeribus eruerant. Etiam cum hostes obarassent quicquid herbidi terreni extra murum erat, raparum semen injecerunt, ut Annibal: Eone usque dum ea nascantur, ad Casilinum sessurus sum? exclamaret: et qui nullam antea pactionem auribus admiserat, tum demum secum agi passus est de redemptione liberorum capitum; septunces auri in singulos pretium convenit; fide accepta, sese tradidernnt. Strabo in fine quinti libri hujus meminit obsidionis; dicit enim: 'Romam versus Casilinum situm est ad flumen Vulturnum, in quo Prænestini milites quadraginta et quingeuti adversus Annibalem, variis instructum copiis, tamdiu obsidionem pertulere, ut invalescente fame, mus drachmis ducentis venundaretur, et venditor quidem mortem oppetierit, emptor autem incolumis evaserit. Cum autem Annibal eos rapas prope murum seminasse conspiceret, tantam animorum tolerantiam admiratione prosecutus est, quod homines tamdiu obsistere posse sperarent, quod rapæ maturescerent. Itaque paucis exceptis, mortales illi victores extitere omnes, nisi quos aut fames confecit aut prœlia.' *Oliver.* Contigit A. U. DXXXVII.

Defectos] Destitutos et evacuatos.

Resolutas aqua] Mollitas atque decoctas.

Campanæ] Ipsius Capuæ.

Deliciis] Constat Campanorum deliciis Pœnorum exercitum, ad id tempus invictum, sic enervatum esse, ut vix militiæ labores sustineret. Ductus enim Capuam in hiberna, sic se omnibus voluptatibus immersit, ut quos nulla vis mali antea vicerat, postmodum nimia bona perdiderint, scil. voluptates immodicæ, ut somnus, vinum, epulæ, scorta, balnea, consuetudines, otium, quæ omnia sic enervarunt corpora et animos, ut magis deinde victoriæ quam præsentes tutarentur vires. *Oliver.*

§ 3 *In illa, &c.*] Contigit A. U. DXXXVII.

Trecenti Prænestini] Livius, 'quingentos septuaginta;' Strabo, 'quingentos quadraginta' numerant. *Coler.*

Ducentis denariis] Sic et Frontinus. Plinius 'ducentis nummis.' *Coler.*

Sordium suarum] Id est, avaritiæ: recte quidem 'sordes' avaritiam appellat, quia nihil hominem sordidiorem esse facit avaritia, quæ, malis venenis imbuta, corpus animumque virilem effœminat. *Oliv.*

§ 4 *C. autem, &c.*] Contigit A. U. DCLXXI.

Conflata] In numismata redacta. Nam æs conflatum dicitur in signatam pecuniam redactum, æs grave tantummodo pensatur. *Oliv.*

Non ergo] Videtur quibusdam in

ironia perstare, quia si neutris opitulandum erat in tam perversa voluntate, nulla erat revera necessitas talis Senatusconsulti, quia potius debebant, salvis ornamentis templorum, in manibus Marianæ factionis dimittere, quam in Syllanam tyrannidem eo modo retrahere. Sed latuit eum animus Syllæ, speravitque, oppressis Marianis, rempubl. liberam fore. Quocirca necesse videbatur, tunc quidem sic Syllæ suppetias ferre : et ita in hac parte nulla est ironia, quæ si admitteretur, non esset hujus loci exemplum. Non enim revera coactus esset Senatus necessitate. *Bad.*

§ 5 *Divi Julii, &c.*] Hoc contigit bello quod in Hispania gessit Julius Cæsar adversus Cn. et Sextum Pompeios, ubi primum in ipso Oceani ostio Varus Didiusque legati conflixere, cum subito exorta tempestas classem utramque submersit. Mox ad obsidiones utrinque discurritur, omnium postrema circumsedetur Munda, ubi anceps diu et triste prælium. Novissime illud inusitatum Cæsaris oculis nefas, post quatuordecim annos probata veteranorum manus retulit pedem. Hic Cæsar nihil reliquit inexpertum. In qua perturbatione dicitur de extremis etiam cogitasse, nisi cohortes hostium quinque per transversam aciem actæ, quas periclitantibus castris præsidio Labienus miserat, spem fugæ præbuissent. Hoc aut et ipse credidit, aut dux callidus arripuit in occasionem : et quasi in fugientes invectus, simul et suorum erexit animos, et hostis perculit. Hoc prœlio profugi cum se Mundam recepisset, et Cæsar statim victos obsideri imperasset, ex congestis cadaveribus agger factus est, quæ pilis jaculisque confixa inter se tenebant. *Oliver.*

Mundam] Oppidum Hispaniæ.

Tragulis] Telis Gallicis.

Sudes] Pali acuti ex utraque parte, et in summitate exusti. Virgilius: 'Sudibusve præustis.' *Oliver.*

§ 6 *Atque ut divinam*] Cum Phraates Parthorum rex provincias Romanas bello petiturus esse videretur, tunc Bosphoranam regionem ingens rerum penuria et fames incessit, quæ Romam quoque pervasit. Quo tempore Cæsar Augustus in sterilitate magna ac difficili remedio cum venalitias et lanistarum familias, peregrinosque omnes, exceptis medicis et præceptoribus, partemque servitiorum urbe expulisset, tandem annona convaluit, impetum se cepisse scribit frumentationes publicas perpetuum abolendi, quod earum fiducia agrorum cultura cessaret : neque tamen perseverasse, quia certum haberet, posse per ambitionem quandoque restitui. Atque ita post hanc rem temperavit, ut non minorem aratorum et negotiantium quam populi rationem duceret. Hæc Suetonius. *Oliver.* Contigit A. U. DCCXXXCII. circiter.

Filii] Augusti Cæsaris a Julio adoptati.

In Bosphorano tractu] In regione Hellespontica. Sunt autem Bosphori duo ; Thracius, juxta Byzantium, hoc est, Constantinopolim ; alter in introitu paludis Mœotidos, qui Cimmerius dicitur. De quo Ovidius Trist. III. 'Bosphorus et Tanais superant, Scythiæque paludes, Vixque satis novi nomina pauca loci.' Bosphorus a ferenda bove dictus, vel a transitu bovis, sive ab angustis meatibus bovi perviis. *Oliver.*

Ut sex milibus denariis singula vasa olei, frumentique modiis totidem mancipia permutarentur] Ita vulgo. Longe alia est lectio in Pulmann. Susian. et Atrebatensi, meoque judicio verior atque correctior : *uti a militibus singulis olei frumentique modiis totidem mancipia permutarentur.* Librarii perperam scripserc, *milibus*, pro *militibus ;* scioli addidere glossas, locumque pro judicio suo depravarunt. *Pigh.*

Ext. § 1 *Cretensibus*] Cretenses favisse Mithridati videbantur. Itaque placuit injuriam armis vindicare. Prius invasit insulam M. Antonius cum ingenti quidem victoriæ spe atque fiducia, adeo ut plures catenas in navibus quam arma portaret. Dedit itaque pœnas vecordiæ suæ: nam plerasque naves interceperunt hostes, captivaque corpora religata velis ac funibus pependere, ac sic velitantes triumphantium in modum Cretenses portubus suis remigraverunt: Metellus deinde totam insulam igni ferroque populatus intra castella et urbes redegit. *Oliver.* Contigit A. U. DCXXXV.

Obsidione Metelli] Qui Metelli Macedonici filius a devicta Creta Creticus dictus est. *Idem.*

§ 2 *Numantini autem*] Florus: 'Numantia,' inquit, 'quantum Carthaginis, Capuæ, Corinthi opibus inferior, ita virtutis nomine et honore par omnibus, summumque, si viros æstimes, Hispaniæ decus; quippe quæ sine muro, sine turribus, modice edito in tumulo apud flumen Durium sita, quatuor millibus Celtiberorum 40. millium exercituum per annos 14. sola sustinuit: nec sustinuit modo, sed sævius aliquanto perculit, pudendisque fœderibus affecit. Novissime cum invictam esse constaret, opus quoque eo fuit, qui Carthaginem everterat. Non temere, si fateri licet, ullius causa belli injustior. Segidenses socios et consanguineos Romanorum manibus elapsos exceperant: habita pro eis deprecatio nihil valuit. Cum se ab omni bellorum contagione removerent, in legitimi fœderis pretium jussi arma deponere. Hoc sic a Barbaris acceptum, quasi manus abscinderentur. Itaque statim, Megara fortissimo duce, ad arma conversi, Pompeium prœlio aggressi. fœdus tamen maluerunt, cum debellare potuissent. Hostilium deinde Mancinum: hunc quoque assiduis cædibus ita subegerunt, ut ne oculos quidem aut vocem Numantini viri quisquam sustineret; tamen cum hoc quoque fœdus maluerunt, contenti armorum manubiis, cum ad internecionem sævire potuissent. Sed non minus Numantini, quam Caudini illius fœderis flagrans ignominia ac pudore populus Romanus, dedecus quidem præsentis flagitii deditione Mancini expiavit. Cæterum duce Scipione, Carthaginis incendiis ad excidia urbium imbuto, tandem etiam in ultionem excanduit:' qui, 'redacto prius in disciplinam milite, cum hostibus commisit aciem; effecit quodque nemo visurum se unquam speraverat, ut fugientes Numantinos quisque videret. Dedere etiam sese volebant, si toleranda viris imperarentur. Sed cum Scipio veram vellet et sine exceptione victoriam, eo necessitatum compulsi, primum, ut destinata morte in prœlium ruerent, cum se prius epulis, quasi inferiis, implevissent, caruis semicrudæ et celiæ, (sic vocant indigenam ex frumento potionem.) Intellectum ab Imperatore consilium. Itaque non est permissa pugna morituris. Cum fossa atque lorica, quatuorque castris circumdatos fames premeret, ab duce orantes prœlium, ut tanquam viros occideret. Sed ubi non impetrarunt, placuit eruptio: sic conserta manu, plurimi occisi; et cum urgeret fames, aliquantisper inde, hoc est, ex cadaveribus, vixere: novissime consilium fugæ sedit; sed hoc quoque, ruptis equorum cingulis, uxores ademere summo scelere per amorem. Itaque exitu deplorato, in ultimam rabiem furoremque conversi, postremo mori hoc genere destinarunt: duces suos, se, patriamque, ferro et veneno, subjectoque undique igne, premerunt.' *Oliver.*

Scipione] Africano posteriore, etiam Numantino, a Numantia devicta. *Bad.*

Artus et membra] Aut ephexegesis

est, ut unum sit expositio alterius; aut *artus* intelligimus membrorum conjunctiones, unde articuli: *membra* vero corporis partes, ut sunt humeri, brachia. *Oliver.*

Horum trucem, &c.] Perperna Sertorium, cui se conjunxerat, conjuratione facta, inter epulas, per invidiam interemit, ut in ejus vita diximus. Pompeius deinde, facile soperato Perperna, Hispaniam totam armis subegit. In eo bello Calagorritanos, Sertorii fidelissimos socios, obsidione premebat. *Oliver.*

§ 3 *Calagurritanorum*] Populorum in Hispania.

En, quem aliquis in acie hortaretur] Ita vulgo. Susianus et Pulmannianus per interrogationem proferunt hoc modo: *Eamne unquam aliquis in acie hortaretur?* Juventutem intelligit. Sequitor locus asterisco notandus, quem non intelligo: *quia plus vindicatus, &c.* Pighius.

Hoste] Calagurritano.

Duci] Cn. Pompeio, qui ex hoste non victoriam, sed magis pœnam quærere debuit: nam si hostem illum ultus fuisset, plus libertatis ex ultione quam gloriæ ex victoria consecutus esset. Neque enim tale quicquam in obsidione facere quisquam ausus fuisset, si de Calagurritanis supplicium sumptum fuisset. *Oliver.*

Cap. VII. § 1 *Peractis deinde stipendiis*] Expleto tempore militiæ.

Adverso corpore] Hostibus objecto, non in tergo.

Togatam militiam] Disceptationem et controversiam, ut in foro apud judices de paternis bonis et hæreditate disceptaretur. *Oliver.*

Apud centumviros] Erat centumvirale judicium: nam ex triginta quinque tribubus, quot scil. erant in urbe Romana, terni deligebantur ex unaquaque judices, et quamvis plores essent, *centum* tamen *virorum* nomen retinoerunt. Horum unus hastam tenebat, præcipuum judiciorum signum. Unde *centumviralis hasta* legitur in Suetonio. Dicit enim: 'Augustus actor et aliarum rerum fuit, in quis ne acta Senatus publicarentur; ne magistratus disposito honore statim in provincias mitterentur; ut proconsulibus ad mulos et tabernacula, quæ publice locari solebant, certa præmia constitnerentur; ut cura ærarii a quæstoribus urbanis ad prætorios prætoresve transiret; ut, centumviralem hastam, quam quæstura functi solebant cogere, decemviri cogerent.' Hasta enim, ut ait Festus Pompeius, signum præcipuum est. Unde et bastæ subjiciebant, quæ publice venundabant. 'Centumviralia judicia' idem dicit appellata esse a centumviris, qui ex tribubus triginta quinque ut diximus, deligebantur ad judicandum, qui centumviri sunt appellati. *Idem.*

§ 2 *M. Anneius*] Malim: *M. Annius.* Forte is fuerit, de quo Cicero ad Atticum lib. v. Epist. 4.

Præteritus] Pater eum testamento præterierat, quia in aliam familiam transierat. *Idem.*

Signatore] Testamenta septem testibus præsentibus condebantur, et eorum quisque suum testamento signum imprimebat. *Idem.*

Sacramento, &c.] Quod injuria exheredatus esset; sic enim asserebat adolescens. Petebat ergo, ut vel illi jurarent verum, vel se juraturum falsum, idque probaturum, hoc est, testamentum non bene fuisse institutum. *Badius.*

Adjurabat] Quod filius Marci Anneii transierat in familiam et sacra, scilicet familiaria Suffenatis, et ita per adoptionem videbatur a patre alienatus, et ab eo merito præteritus. *Bad.*

Sacra] Quia sacris ejus, in quam familiam transibat, initiabatur.

§ 3 *Abrogaverat*] Lipsius, *ejuraverat.*

§ 4 *Pollincto*] Ita leg. Pigh. Sed

vulgatum *polluto* tolerari potest, ut significet corporis maculam vel imbecillitatem.

Cœlesti fulmine] Severo Augusti judicio, quod *fulmen* appellavit. Quia in terris, ut sæpe diximus, pro Deo habitus et cultus est. *Oliver. Cœlesti fulmine*] Aut Augusti, aut potius, quia Augusti, verba sunt, 'Jovis usque ad inferos.' *Badius.*

§ 5 *C. Calpurnii Pisonis Prætoris urbis constitutio*] Libri plerique omnes, *Præfecti urbis.* Referre ad Pisonem præfectum sub Tiberio conabar, cui dare se Valerius voluerit arcessito hoc exemplo: sed illi Lucium prænomen fuit. *Lipsius.*

Terentius ex octo filiis] Mentis meæ oculus hic, nisi legas, *Terentius cum octo*, cæcutit. *Idem.*

Dato in adoptionem] Scilicet in alienam familiam: quæ forte illi erat ratio, quod patrem exhæredaverat. Nam notum est, si filii sine liberis decedant, bona eorum ad parentes pervenire; et si parentes non habeant, ad fratres, aut alios hæredes proximos, idque etiam ab intestato. *Oliv.*

§ 6 *Matris magnæ*] Cybeles quæ magna mater, hoc est, Deorum omnium mater dicebatur, cujus sacerdotes Galli sunt appellati, qui seipsos evirabant. Ovidius Fast. IV. 'Cur igitur Gallos, qui se excidere, vocamus.' Huic etiam ludi constituti, qui Megalesia vocabantur. Ovidius in eodem libro: 'Institeram quare primi Megalesia ludi Urbe forent nostra: tum Dea; sensit enim, &c.' *Oliv.*

Gallus] Sacerdos magnæ matris eviratus.

Neque virorum, neque mulierum] Galli, abscissis genitalibus, nec inter viros nec inter mulieres connumerari possunt: non igitur hominum hæredes esse possunt, vel certe debent, cum inter homines censeri non posse videantur. *Oliver.*

§ 7 *Tanquam integro civi*] Tanquam esset civis incorruptus, cui hæreditas haud dubie reddenda fuisset. *Badius.*

CAP. VIII. § 1 *Quam certæ*] Ex lege constat, furioso et insano testari non licere. Cicero ad Herennium lib. I. 'Lex est,' inquit, 'si quis furiosus et insanus extiterit, agnatorum gentiliumque in eo pecuniaque ejus potestas.' *Oliver.*

Notæ insaniæ] Cic. Academ. III. 'Quid loquar de insanis? qualis tandem fuit affinis tuus, Catule, Tuditanus? quisquam sanissimus tam certa putabat, quæ videbantur?' De eodem Philipp. III. *Colerus.*

Tragicam vestem] Quæ tragœdo conveniret. Nam longum syrma trahebat ab humeris demissum. *Oliv.*

Testamento is filium instituit heredem] Si filium instituit, quomodo Ti. Longus id subvertit? et quomodo is sanguine ei proximus? clara perversio. Emendavimus nuper: *Testamento Ofilium*, et probat nunc vetus, cui vocula, *is*, nulla est. *Lips.*

Hastæ judicio] Centumvirali judicio. Cicer. in Oratione de lege Agraria contra Rullum dicit: 'Primum causa populi Romani hereditatem decemviri judicent, cum vos volueritis de privatis hæreditatibus centumviros judicare.' Ergo 'hastæ judicio,' centumvirali judicio. *Oliv.*

Subvertere] Quod exhæredationem meruisset.

§ 2 *Sacramento contendere*] Nam potuit Afrania apud centumviros jurare se injuste exhæredatum a matre. *Oliver. Aphronia tamen cum sorore sacramento contendere noluit*] Legendum, *Afrania tamen cum sorore sua, &c.* Quid sit *sacramento contendere*, et quo ritu hoc fiebat, pulchre M. Varro de Lingua Latina lib. IV. *Pigh.*

§ 3 *Claudiorum*] Nam genus maternum ducebat a gente Claudia; Metellus enim superior Claudiam duxit uxorem, ex qua natus est Quintus Metellus. *Oliv.*

Carrinatem] An ille est, de quo Appianus lib. IV. et V. Dio lib. XV. 'Prætor Iberiæ fuit sub Cæsare.' *Coler.*

§ 4 *Pompeius Rheginus*] Non dubito eum esse, de quo Varro de Re Rust. lib. III. 'In Gallia vero Transalpina T. Pompeius tantum septum venatiouis.' Arelatensis etiam Pompeii meminit Plinius libro XXXIII. cap. 11. *Coler.*

Utriusque ordinis] Patricii et Plebeii.

Ad hastæ judicium] Ad centumvirale judicium, sicut supra diximus.

Cineres fratris quietos esse] Noluit oppugnare voluntatem supremam jam defuncti. *Bad.*

§ 5 *Populus Roman.*] Illum populus Romanus qua potuit pœna ingratitudinis afflixit: nam ejus cadaver, unco gutturi infixo, ad Gemonias scalas per ora vulgi protrahi jussit, ut, quales meruerat, exequias haberet. *Oliver.*

§ 6 *T. Marius*] Quis iste Titus Marius? Conjectura lego et doctis æstimandum præbeo: *T. Tarius.* Nescio an etiam Plinius corrigendus l. XVIII. cap. 6. 'L. Tarius Rufus infima natalium humilitate consulatum militari industria meritus, antiquæ alias parsimoniæ circiter millies H. S. liberalitate divi Augusti,' &c. Nam reor Plinium de hoc ipso loqui. *Coler.*

§ 7 *Togatum*] Ac si diceret forensem.

Sordes suas] Infamiam, ignominiam, et crimina sua.

Damnationem] Visus est optasse damnationem, quam ope amicorum subterfugerat. *Oliver. Damnationem*] Hæc autem ad increpationem dicit author, non quod ita esse significare velit. Nam si ita fuisset, frustra advocatos et patronos sibi quæsivisset: sed quod verisimile sit ex effectu ejus eum expetivisse condemnationem. *Badius.*

§ 9 *Ne quid ex ea hæreditate*] Jocatus Valerius, cum dicit, ut omnia consequeretur ex ea hæreditate, quam non erat habiturus. *Oliver.*

Quid hoc loco inhonestius] Scribe, *joco;* non, *loco.* Lips.

Senator pop. Rom. Curia egressus, homo vitæ fructibus continuo cariturus sanctissima jura familiaritatis] Ita vulgo. Magis placet unius cod. lectio, quæ totam periodum reddit dilucidam. Nam sic habet in quarto casu: *Senatorem populi Romani Curia egressum homo vitæ f. c. cariturus, sanctissimaque jura familiaritatis, &c.* Ait enim Valerius, nil inhonestius fuisse, quam senatorem e curia venientem et sanctissima familiaritatis jura sugillanda sibi desumere; et nil intempestivius, quam hominem mox moriturum fallere et illudere, ut tum fecit Popillius ille. *Pighius.*

LIBER VIII.

CAP. I. § 1 *Marcus Horatius*] Hæc historia in cap. de Severitate dicta est. Constat autem Horatium a duumviris lege perduellionis damnatum, et auctore Tullo benigno legis interprete, facta provocatione ad populum, ab eo fuisse absolutum. Sed est historia tota repetenda ex Livio. *Oliver.* Contigit A. U. LXXXVII.

Provocato judicio] Quia lex erat horrendi criminis: DVVMVIRI PERDVELLIONEM IVDICENT: SI A DVVMVIRIS PROVOCARIT, PROVOCATIONE CERTATO: SI VINCENT, CAPVT OBNVBITO, INFELICI ARBORI RESTE SVSPENDITO, VERBERATO, VEL INTRA

POMOERIVM, VEL EXTRA POMOERIVM. Hac igitur lege damnatus Horatius, provocavit ad populum. Moti homines in eo judicio, maxime Publio Horatio patre proclamante se filiam jure cæsam judicare, atque ipso filio parem animum in omni periculo gerente, absolverunt, et immisericordia patris commoti, sed magis admiratione virtutis, quam jure causæ. *Oliv.*

Forti punitione liberata fratris dextera] Verum est, *librata*. Lips.

§ 2 *Cum a Libone, &c.*] Sergius Galba prætor in Hispania summa perfidia usus est in Lusitanos. Nam trium civitatum, quas oppugnabat, convocato populo, tanquam de commodis ejus acturus, octo millia, in quibus flos juventutis consistebat, electa, et armis exuta partim trucidavit, partim vendidit, quum illis publicam fidem dedisset, qua freti venerant in ejus potestatem. Nam Lusitani Sertorianas partes secuti fuerant, adversus quos missus fuit hic Sergius Galba, qui violata publica fide, maximam barbarorum cladem magnitudine criminis superavit. Reus igitur factus a Libone tribuno plebis, die dicta venit in judicium, ubi quum a tribuno perfidia damnaretur, ejusque damnationem Cato, quum nonagenarius esset, vehementi oratione juvaret, reum se manifeste confessus est: nihil enim pro se recusans, quippe supplicio se dignum judicans, omissa sui causa, parvulos ejus filios, et nepotem multis cum lachrymis populo commendabat. Quæ res adeo commovit omnes, ut præter opinionem absolveretur, qui omnium consensu periturus esse videbatur. De hoc Galba Quintilianus de Institutione Oratoria libro secundo: ‘ Sergium,’ inquit, ‘ Galbam miseratione sola, qua non suos modo liberos parvulos in concionem perduxerat, sed Galli etiam Sulpitii filium suis ipse manibus circumtulerat, elapsum esse, cum aliorum monumentis, tum Catonis oratione testatum.’ Cic. de Orat. I. 53. ‘ Idem Q. Sergium Galbam, quem hominem probe meminisse se aiebat, pergraviter reprehendere solebat, quod is, L. Scribonio quæstionem in eum ferente populi misericordiam concitasset, cum M. Cato, Galbæ gravissimus atque acerbus inimicus, aspere apud populum Romanum et vehementer esset locutus, quam orationem in originibus suis exposuit. Reprehendebat igitur Galbam Rutilius, quod is C. Sulpitii Galli propinqui sui pupillum filium ipse pene in humeros suos extulisset, qui patris clarissimi et recordatione et memoria fletum populo moveret, et duos filios suos parvos tutelæ populi commendasset, ac se, tanquam in promptu testamentum faceret, sine libra atque tabulis, populum Romanum tutorem instituere dixisset illorum orbitati. Itaque cum invidia et odio populi tum Galba premeretur, his quoque eum tragœdiis liberatum ferebat. Quod item apud Catonem scriptum esse video, ‘ nisi pueris et lachrymis usus esset, pœnas eum daturum fuisse.’ Hæc Rutilius valde vituperabat, et huic humilitati dicebat, vel exilium fuisse, vel mortem anteponendam.’ *Oliver.*

M. Cato] Præter alia scripsit septem Originum libros. In quibus complexus est tum res gestas populi Romani, tum etiam urbium origines, et quæ alicubi admiranda, ut testatur Corn. Nepos in fragmento, quod superest e posteriori libro de Vitis Excellentium Imperatorum.

In origine retulit] Ita vulgo. Aliter: *Quam in Originibus retulit.* Melius, *in Origines*, quemadmodum Cauchianus, Gemblacensis, ac Atrebatensis habent. Et Cicero eodem modo dixit in Bruto, velut Livius: in Annales non secus ac referre in tabulas dicimus. *Pigh.*

Et Galli sanguine conjunctum filium] Veteres libri, *Et Galli sanguine sibi conjunctum filium.* Tullius de Oratore

primo, C. Sulpicii Galli propinqui sui filium pupillum in humeros extulisse scribit. *Pigh. Galli*] Galli Sulpitii. De quo præter Ciceronem Quintilianus. *Coler.*

Absolutio] Inique tamen data videtur. Nam misericorditer agendo cum pueris, impie actum est cum Lusitanis tam impie trucidatis, præsertim cum liberos ejus alia via juvare poterant. *Badius.*

§ 3 *Aulus Gabinius*] In maximo ardore infamiæ hic fuit, corrupto videlicet exercitu, vel verius vendito Ariobarzani, qui Ptolemæum reduxerat in regnum, ut supra dictum est, sed potius fuit pecuniarum repetundarum reus hoc loco. De majestate, cujus eum Lentulus Flaminii filius postulaverat, absolutus est, ut Cicero ad Att. Et paulo post: *Est omnino gravi fama hoc judicium, ut videatur* reliquis judiciis *periturus. Reliquis judiciis* dixit, videl. de ambitu, cujus eum Publius Sylla reum fecit in petitione consulatus, et repetundarum, de quibus nondum postulatus erat. Hoc autem in prætura Syriæ factum intelligam. De Gabinio idem Cicero ita sensit in Senatu, quum de provinciis consularibus diceret: ‘Syriam ipse consul, ut Piso Macedoniam, occuparat; in qua ita se gessit, ut Rex Ariobarzanes ipsum ad cædem faciendam conduceret; adveniens in Syriam equitatum amitteret: cohortibus postea concisis, Publicanos prope in servitutem Judæis et Syris traderet: nam jus Publicanis non dixit, pactiones sine injuria factas rescidit, custodias sustulit, vectigales multos ac stipendiarios liberavit, quo in oppido ipse esset, aut quo veniret, Publicanum, aut Publicani servum esse vetuit.’ *Oliver.*

Excusso] Quia indigne ferebat illum tanquam reum annulum non deposuisse. *Excusso e manibus*] Rei et supplices annulos ponebant, more lugentium aut ærumnosorum. Sic P. R. ad Caudinæ pacis nuncium annulos posuit, teste Livio. De qua re plura, cum Deo, in peculiari libello de Jure annulorum, quem prope adfectum habeo. *Coler.*

§ 4 *Publius Claudius*] Livius: ‘Claudius Pulcher consul,’ inquit, ‘qui contra auspicia profectus, jussit immergi pullos, qui cibari nolebant, infeliciter adversus Carthaginienses classe pugnavit, et revocatus a Senatu, jussusque dictatorem dicere, C. Glauciam dixit, sortis ultimæ hominem, qui coactus se abdicare magistratu, postea ludos prætextatus spectavit.’ Suetonius in Vita Tib. Claudii: ‘Claudius,’ inquit, ‘Pulcher, apud Siciliam non pascentibus in auspicando pullis, ac per contemptum religionis mari demersis, quasi ut biberent, quando esse nollent, prœlium navale iniit, superatusque, cum dictatorem dicere a Senatu juberetur, velut iterum illudens discrimini publico, Glauciam viatorem suum dixit.’ *Oliver.*

Vetustissimum morem] Majores enim, ut supra dictum est, nihil gerebant, nisi prius captis auspiciis. *Idem.*

§ 5 *Tuccia virginis*] Nam, ut inquit alibi Poëta: ‘Tuccia casta fuit, sed non est credita, &c.. Hoc simul ac sensit, palmas ad sydera tollens, Dixit: Diva, audi, jam tibi casta negor. Si rea sum, populo me nunc spectante ministra Signa, quibus noscar, si tibi casta fui. Dixit; et arrepto Tyberino in littore cribro, Ipsa manu puram fluminis hausit aquam: Quam simul immotam, nullove foramine lapsam, Pertulit ad sanctos virginitate focos,’ &c.

Si sacris tuis] Deprecationis incesti verba solemnia Tucciæ exstitisse etiam sua ætate scribit Plinius. *Coler.*

Item Lucius Piso] Lucius Piso accusatus injuriarum contra socios. Macedoniam Piso consul occupave-

rat, in qua ita se gessit, ut exercitum amitteret, barbari infesta omnia rederent, ac eos sibi ingentem pecuniam pendere cogeret, vectigal ac portorium Dyrrhachinorum in quæstum suum verteret, Byzantinorum urbem hostilem in modum vexaret: nobilissimas etiam virgines fama erat se in puteos abjecisse, et morte voluntaria necessariam turpitudinem depulisse. *Oliver.*

§ 7 *Quintus Flavius*] Quintus Flavius reus actus: hunc Fimbriam fuisse conjicimus, quem sævissimum legimus, quippe Cinnæ satellitem, qui postea, Valerio Flacco consule, legatus in Asiam profectus, per simulationem dimissus, corrupto exercitu, ducem interficiendum curavit. Ipse, correptis fascibus, provinciam ingressus, Mithridatem Pergamo expulit. Ilion, ubi tardius portæ aperiebantur, incendi jussit. Et populo visceratio a Marco Flavio data in funere matris. Erant qui per speciem honorandæ parentis meritam mercedem populo solutam interpretarentur, quod eum die dicta ab ædilibus crimine stupratæ matrisfamilias absolvisset. *Oliv.*

Q. Flavius Augur] Livius vocat M. Flavium, nec addit cognomen Auguris. *Coler.*

Servilia lege] Lege Servilia repetundarum; (Ascon. Pædianus ad hæc verba Ciceronis: 'Reus est factus a Q. Servilio Cæpione lege Servilia, cum judicia penes equestrem ordinem essent, et P. Rutilio damnato nemo tam innocens videretur, ut non timeret illa:' Q. Servilius Cæpio Scaurum, ob legationis Asiaticæ invidiam, et adversus leges pecuniarum captarum, reum fecit repetundarum lege, quam tulit Servilius Glaucia.) ne quis scilicet legatus pecuniam acciperet, sicut Scaurus acceperat. Et hunc Cosconium accepisse intelligimus. *Oliver.*

Valerii Valentini] Ignotus prope hodie scriptor absque Festo Pompeio esset: Tappulam, legem convivalem, ficto nomine conscripsit jocoso carmine Valerius Valentinus. *Coler.*

Puerum prætextatum] Puerum nobilem: nam prætexta nobiles utebantur. Quam, teste Macrob. primus T. Hostilius rex Romanorum tertius, debellatis Hetruscis, ut Romæ haberetur, instituit; sed prætextam illo sæculo puerilis non usurpabat ætas. At postea Tarquinii Demarati exulis filius Priscus, rex quintus a Romulo, de Sabinis triumphans, filium suum annos quatuordecim natum, quod in bello hostem manu percusserat, pro concione laudavit, et prætexta donavit. Hinc deductus mos, ut prætexta in usum puerorum nobilium usurparetur. Est autem prætexta toga cui purpura prætexitur. *Oliver.*

§ 9 *Attingam, &c.*] Dicturus Valerius de his, qui cum nocentes essent, absoluti sunt gratia majorum suorum, ab Aulo Atilio Calatino sumpsit exordium, qui cum Soræ oppido præesset bello Punico, quo tempore Annibal Italiam vastavit, et illius oppidi cives ad Annibalem defecissent, suspicio fuit, id Calatini consilio factum. In judicium itaque Calatinus rapitur, nec dubium erat, quin a populo damnaretur, nisi panca Q. Fabii Maximi verba judicialem illum impetum genero propulsassent. De hoc autem Atilio superius diximus in c. de Jure triumphandi. *Oliv.*

Soranorum] Sora oppidum Campaniæ, cujus meminit Plinius lib. III. cap. 5.

Credidisse] Hic enim Fabius est, de quo Ennius: 'Unus homo nobis cunctando restituit rem.' Qui trahendo bellum, et exercitum Rom. servavit, et vires Annibalis debilitavit. *Oliv.*

§ 10 *Marcus quoque, &c.*] Marcus Scaurus, Marci Scauri filius, qui princeps Senatus fuit, vitricum habuit

Syllam, quo victore et munifico in socios victoriæ, ita abstinens fuit, ut nihil donari sibi voluerit, neque sub hasta emerit. Ædilitatem summa magnificentia gessit, adeo ut ejus impensa opes suas absumpserit, magnumque æs alienum contraxerit. Ex prætura provinciam Sardiniam obtinuit, in qua nec satis continenter se gessisse existimatus est, et valde arroganter, quod genus morum in eo paternum videbatur; cum cætera industria nequaquam esset patri æqualis. Hic cum ad consulatum ad III. Kal. Quint. Romam venisset, querentibus de eo Sardis, a Publio Valerio Triario adolescente parato ad dicendum accusatus, et pene condemnatus, licet eum sex patroni defenderent. *Oliv.*

§ 11 *Publius Scipio, &c.*] Hunc Cottam Gracchanæ seditionis fautorem intelligimus. Cui Scipio acerrime restitit, ut apud Plutarchum in T. et C. Gracchorum vita manifestissime patet. Nam Aurelius Cotta aliquot post annos prætor judicia ad equites Romanos transtulit. Hunc igitur Cottam cum Scipio infamatum in judicium pertraxisset, et multis gravissimis criminibus afflictum eo perduxisset, ut damnaretur octavo judicio, illum populus liberavit. *Oliver. L. Scipio Æmilianus Cottam apud populum accusavit*] Perperam hoc loco Scipioni Æmiliano prænomen *Cotta* est attributum. Vel tonsoribus enim notum est *P. Scipionem* appellari debere, quemadmodum etiam vocatur in Campeusi libro, atque in Wincheliano, non male: *P. Scipio Africanus.* Sed quid? Cotta ad populum accusatus? Minime. Non enim nisi magistratus (quod et vir doctissimus Carolus Sigonius observavit) accusare ad populum solent. Itaque scribendum, velut in Atrebatensi codice legitur, *L. Cottam ad prætorem accusavit*, non, *apud populum*, ut vulgo. P. Scipio autem privatus accusavit Cottam, cum jam bis consul et censor fuisset, ut testatur Cicero de Divinatione, atque item in Muræniana: 'Bis consul fuerat,' inquit, 'P. Africanus, et duos terrores hujus imperii, Carthaginem Numantiamque, deleverat, cum accusavit L. Cottam.' Post secundum vero consulatum P. Africanus nullum magistratum gessit; debuit itaque privatus accusasse, atque non ad populum, sed ad prætorem de repetundis. Jam enim multo antea quæstiones perpetuæ erant constitutæ, sicut ex nostris annalibus manifestum est. Error autem provenit in Valerii exemplaribus ex literis siugularibus quæ adhuc remanent in Pulmanni libro, in quo scriptum, *apud pr.* indoctus librarius legit, scripsitque, *apud populum Romanum;* quæ lectio adhuc re-tat in Campensi exemplari. Restituendus igitur hoc pacto locus: *P. Scipio Æmilianus L. Cottam ad prætorem accusavit.* Ostendit insuper ita legendum esse Valerius ipse in fine exempli, ubi et judicum meutioneni facit, quemadmodum et Cicero in Muræniana: 'Nolebant,' inquit, 'sapientissimi homines, qui tum rem illam judicabant, ita quenquam cadere in judicio, ut nimis adversarii viribus abjectus videretur.' Quod imitatur Valerius cum dicit: *Quia homines verebantur.* Sed malim ut in Campensi: *Quia homines sapientissimi verebantur.* Pighius.

Consessa] Afflicta, convicta. Translatio a gladiatoribus sumpta, qui sibi invicem vulnera inferunt.

Ampliata] Inter comperendinationem et ampliatam causam hoc interest. Comperendinatio est, cum altera tantum partium petit, ut in alterum diem judicium differatur, eo quod dicat judices causam non probe tenere. Ampliata vero causa a judicibus protrahitur; intellecta enim, si justa est, reus confestim absolvitur; si mala est, statim damnatur; si non

liqueat, in aliud tempus differtur: et in tabulis, si scriptum erat *A*, absolutionem factam esse significabatur; si vero *D*, damnatum reum esse intelligebant; sed si differebatur, in tabulis imprimebantur *N* et *L*. Id autem signifieat non liquere. *Idem.*

§ 12 *Pueri*] Id est, pusionis, qui in cubiculo illius dormitabat. Sunt qui habeant *pueri sui*, quod si est, dicemus puerum adulteri in idem cubiculum callide immissum, ut si deprehensus forte esset, eo excusationis confugeret. *Bad.*

§ 13 *Cum parricidii causam*] Hic fuerit Cælius ille Rufus, ad quem M. Cicero ex Cilicia scripsit, non affirmaverim. *Oliver.*

Tarracinæ] Oppidum est in Volscis, quod olim Trachina dicebatur, postea Anxur dictum, quod ibi Jupiter imberbis coleretur.

Damn. § 1 *Lucius Scipio*] Is frater Africani fuit, qui ad Sipilum montem, legato fratre, Antiochum regem Syriæ vicit, et regni parte privavit; unde Asiaticus dictus est: post reus pecuniæ interceptæ, ne in carcerem duceretur, Gracchus pater trib. pleb. intercessit. Auctor est Plinius orator. *Oliver.*

Inclytis cognominibus] Nam alter Africanus, alter Asiaticus dictus est.

§ 2 *C. vero Deciano*] Hic nulla invidia, sed errore linguæ factus est noxius.

Nam cum P. Furium] Hic sine dubio est, quem legimus furoris Catilinæ socium. Nam Cicero, convocato Senatu, de his primum, qui in custodiis traditi essent, item de L. Cassio, P. Umbreno, P. Furio, Q. Anneio, quos legati nominaverant, retulit quid de his, si deprehensi forent, fieri placeret. *Oliver.*

Morte Lucii Saturnini] Seditiosissimi viri, qui Gracchanas leges asserere non destitit, favente Mario, qui postmodum, mutata sententia, illum ex auctoritate Senatus, quia conspiraverat in eum, tandem oppressit, *Idem.*

§ 3 *Suffragiis eum tota concio oppressit*] Ita vulgo. In Pulmann. et Susian. *tota cognato;* sed rectius in Atrebatensi, *tota cognitio*, legitur. *Cognationem* vero pro judicum collegio ponit. Damnatus enim fuit, ut ex Cicer. Rabiriana intelligimus, non a concione populi, sed ab equitibus Romanis, penes quos tunc temporis erant judicia. *Pigh.*

§ 4 *Adjiciatur his Claudia*] Annibale Italiam vastante ex responso librorum Sibyllinorum mater Deum a Pessinunte aceersita, cum adverso Tyberi veheretur, repente navis in alto stetit, et cum moveri nullis viribus posset, ex libris cognitum, castissimæ demum fœminæ manu moveri posse. Tum Claudia virgo Vestalis, falso crimine incesti suspecta, Deam oravit, ut si se pudicam sciret, sequeretur, zonaque imposita, navem movit, simulachrum matris Deum advexit. Suetonius in vita Tiberii: 'Extant et fœminarum exempla diversa æque, si quidem ejusdem gentis utraque Claudia fuit, et quæ navem eum sacris matris Deum Idææ obhærentem Tiberino vado extraxit, precata propalam, ut ita demum sequeretur, si sibi pudicitia constaret; et quæ novo more judicium majestatis apud populum mulier subiit, quod in conferta multitudine, ægre procedente carpento, palam optaverat, ut frater suus Pulcher revivisceret, atque iterum classem amitteret, quo minor turba Romæ foret.' Sunt et alii auctores hujus historiæ. Liv. 'Matronæ primores civitatis, inter quas unius Claudiæ insigne nomen est, Deam accepere. Cui dubia, ut traditur, antea fama clariorem ad posteros, tam religioso ministerio, pudicitiam fecit.' Et Ovidius Fast. iv. 'Supplicis alma tuæ, genitrix fœcunda Deorum, Accipe sub certa conditione preces. Casta negor: si tu damnas,

meruisse fatebor, Morte luam pœnas, judice victa Dea. Sed si crimen abest, nostræ tu pignora vitæ Re dabis, et castas casta sequere manus. Dixit: et exiguo funem conamine traxit; (Mira, sed in scena testificata loquor;) Mota Dea est, sequiturque ducem, laudatque sequendo: Index lætitiæ fertur ad astra sonus.' Item paulo inferius dicit: 'Claudia præcedit læto celeberrima vultu, Credita vix tandem teste pudica Dea.' *Oliv.*

Quam insontem crimine, quo accusabatur, votum impium subvertit] Ita vulgo. Eradenda puto verba, *quo accusabatur*, quæ haud dubio ex glossemate sunt aliquo inserta. Ob nullum enim crimen accusata fuit Claudia, sed ob petulantem linguam atque improbum dictum multata, ut in nostris annalibus latius. *Pigh.*

Ut frater suus] Vir summæ dignitatis et eruditionis, Lævinus Torrentius, non fratrem hunc, sed nepotem facit, ex Plinio lib. xv. cap. 1. Vide Ciceronem lib. 1. de Divinat. *Coler.*

§ 5 *M. Militius*] Ita vulgo. In Atreb. aliisque vett. libris, *M. Mulvius*. Recte. Indè nomen ponti Mulvio, ut apud Ciceronem ad Atticum XXIII. Unde et *Mulviana pira* dicta, ut apud Plinium. *Pigh.*

Sacra via] Inter Urbanas hæc celeberrima: incipit ab Amphitheatro, et per vicinos hortos juxta templum Pacis et forum Cæsaris recta tendit in Capitolium.

§ 6 *Triumvir*] Apud Romanos triumviri nocturni instituti sunt, qui coërcendis incendiis præessent. *Oliver.*

§ 7 *Alsiensi agro*] Alsium maritimum Tusciæ oppidum est apud Ptolemæum, Plinium, Strabonem, et Ciceronem.

§ 8 *Omasum*] Ferculum ex intestinis bubulis.

Omasum] Gallicam hanc vocem esse doceo ex veteri Glossario, in quo scriptum: *Omasum*, Βόειον κόπιον λιπαρὸν, τῇ τῶν Γάλλων γλώσσῃ. *Colerus.*

Domito bove] Ad agriculturam.

Innocens, &c.] Insons judicatus fuisset ob id factum, nisi priscis temporibus natus esset, quibus parcimoniæ et frugalitati honos habebatur. *Oliv.*

AMB. § 1 *Quorum alterum ultione, alterum absolutione non dignum judicatum est*] Ita vulgo. Multo rectius hæc in Pulmann. et Susiano; *Quorum alterum ultione dignum, alterum absolutione non dignum judicatum est.* Ait enim ex duobus parricidiis veneficium ultione dignum quidem fuisse; cædem vero non dignam absolutione. Quam sententiam ex vulgata lectione non colliges, cum dicat alterum parricidium, nempe veneficium, ultione non dignum fuisse. *Pigh.*

§ 2 *Eadem, &c.*] Contig. A. U. DCLXXXV.

Areopagi] Areopagus vicus erat Athenis, a templo Martis sic cognominatus, vel quod ibi habitum esset judicium Martis parricidio accusati. Nam ibi primum judicium capitis actum fuisse dixit Plinius. Et inde Areopagitæ dicebantur, qui Athenis in templo Martis judicabant. Quod judicium exquisitissimum habebatur. *Oliver.*

Inexplicabilem] Hoc est, cujus nullus viventium visurus esset finem. Nemo enim explicare potest quicquam, quod secum desierit esse. *Badius.*

Invitabant] In omnibus exemplaribus legi, *mutabant*. Idem.

CAP. II. § 1 *Claudius, &c.*] Contigit A. U. DLIX.

Cœlio monte] Unus erat e septem collibus Romanis.

Calpurnio Lanario] Hunc sæpius nominaverat Sallustius in Historia. Hinc 'Calpurnius Sallustianus' appellatur a S. Hieronymo, Apolog. adversus Rufin. ab eodem dicti 'Calpurniani discipuli.' *Coler.*

Augurum erat] Augur, cum capturus erat auspicia, in saxo Tarpeio sedebat, et, ut supra diximus, qua-

tuor in aëre spatia designabat : in oriente, quod anticam appellabat, in occidente posticam, in meridie dextram, in septentrione vero sinistram. Et cum hæc designasset, concipiebat animo, quæ signa mitti vellet, vel vultures, vel aquilas, vel columbas : inde expectabat nunquid appareret, quod si apparuisset, existimabat placere Diis, si minus, non placere. *Oliver.*

Quidquid sibi dare facere oporteret ex bona fide] Videlicet ex fide bona judicaret, quicquid oporteret ipsum Claudium facere atque præstare ipsi Calpurnio. His verbis utebantur Jurisconsulti. *Bona* autem *fides* dicitur, cum id, quod dictum ac promissum est, bene ac recte fit. Atque inter contractus bonæ fidei etiam Emptio et Venditio locum habet, sicuti ex Jurisconsultorum libris apparet.

§ 2 *Notum, &c.*] Contig. A. U. DCLXXV. circiter.

Expensa ferri] Afferri et computari tanquam expensa a se, hoc est, se mutuo accepisse ab Otacilia Laterensi. *Badius.*

Districtam fœneratricem] Apertam, non dissimulatam ; vel, acrem et immitem.

Inani stipulatione] Vana promissione. Neque enim consecuta est, quod optabat. Nam *stipulari* est interrogare. *Stipulatio* autem, teste Pomponio, est verborum conceptio, quibus is, qui interrogatur, daturum facturumve id quod interrogatum est respondit : et Ulpianus Aquilianæ stipulationis meminit. Nam Aquilius JCtus peritissimus fuit, qui primus de dolo malo legem tulit, ut Cicero refert Officiorum libro. Hic igitur sententiam contra hanc Otaciliam tulit. *Oliv.*

§ 3 *Multo, &c.*] Contig. A. U. DCLIII.

Summa totius dotis] Ut totam dotem restitueret.

§ 4 *Furti damnatus*] Cæterum prisci quoque nostri JCti hoc idem de his sentiunt, qui ultra quam dictum est equis commodatis vehuntur. *Oliv.*

Ariciam] Urbs distabat ab urbe decem millibus passuum: dicta ab Aricia puella. *Idem.*

CAP. III. *Verecundiæ stola*] Neque in Senatum venire fœminas, fas erat. Itaque post Semiamiram Heliogabali matrem, severe cautum est, ne unquam mulier in Senatum ingrederetur, utque inferis ejus caput dicaretur devovereturque, per quem id esset factum : auctor Lampridius. *Colerus.*

In foro et judiciis] Sicut Laronia a Juvenale introducta Sat. II. ‘ Nunquid nos agimus causas ? civilia jura Novimus ? aut ullo strepitu fora vestra movemus ?’ *Oliver.*

§ 2 *Afrania, &c.*] Contig. A. U. DCCV. *Caia Afrania Licinii Bructionis uxor*] Ita vulgo. Colon. et Winchel. muliebre prænomen omittentes correctius hæc produnt ; *Afrania Licinii Buccionis senatoris uxor.* Atque eodem modo Cauchianus aliique fere omnes manuscripti. *Bucciones* a bucca dicti, quemadmodum Labeones a labiis. *Pigh.*

Ad C. Cæsarem tertium itemque M. Servilium Consulem] Ita vulgo. Mendose citantur hi consules, sicut ex Annall. nostris constabit. Hoc autem loco sunt ita restituendi : *Ad C. Cæsarem iterum, atque P. Servilium consules.* Quod etiam ex manuscriptis fere colligere est. *Pigh. Ad C. Cæsarem*] Locus manifestus mendi, et omissus numerus consulatus alterius P. Servilii. Itaque lectionem libri Danielis absque mora amplector : *Ad C. Cæsarem* III. *iterum ad P. Servilium Coss.* Licet enim Cæsar continuos consulatus gesserit, ut scribit Tranquillus, tamen et ejus consulatus titulis distinguebantur. Suetonius : ‘ Tertium et quartum consulatum titulo tenus gessit.’ *Coler. C. Cæsarem*] Julium Cæsarem iterum et Servilium Coss. Ita libri nonnulli habent, et

Quintilianus libro I. Appianus libro VI. *Corradus.*

§ 3 *A triumviris*] Lepido, M. Antonio, et Augusto.

CAP. IV. § 1 *Fannio deditus*] Lege enim cautum erat, ut servi noxæ dederentur. Erat autem hæc pœna servorum, quos domini malebant ad pœnam tradere, quam præstare maleficium, quod illi admisissent. *Oliv.*

§ 2 *Contra Fannii*] Longe aliud nomen est in lib. Dan. *Contra Piccinii.* Coler.

In crucem] Vide supra.

§ 3 *Item Fulvio Flacco*] Lælius accusavit Lucium Flaccum, Cicero defendit. Capita accusationis hæc fuerunt: Primo, quod classis nomine pecuniam civitatibus imperasset. Secundo, quod drachmas 206. Æmonenses dedissent, id quod Asclepiades legatus dixerat. Tertio, quod drachmarum sexdecim millia accepisset, quas Philippus et Hermobius se dedisse dicebant. Quarto, quod Heracliensibus, pecuniam, quæ apud se Flacci patris sui nomine erat, abstulisset. Quinto, quod aurum, Judæorum nomine quotannis ex Italia, et ex omnibus provinciis Hierosolymam exportari solitum, ipse edicto sanxisset, ne ex Asia exportari liceret. Sexto, quod Falcidius talenta quinquaginta se Flacco dedisse dicebat. *Oliv.*

CAP. V. § 1 *Item fratribus Metellis*] Plin. l. VII. cap. 43. Nat. Hist. pulcherrima scribit de Metellis, ubi de felicitate loquitur. *Oliver.*

§ 2 *M. etiam Æmilius*] Memmium et Flavium repetundarum reos, ex Asia, ut conjicitur, diversis temporibus postulavit Scaurus: fuit autem, ut Plinius orator tradit, nobilis pauper, patricius quidem, sed qui patrem habuerit carbonariam exercentem, postea tamen ad summum dignitatis fastigium evasit. *Oliver.* Contig. A. U. DCL. et DXLVII. et DCLX.

Districto] Id est, vehementi et armato. Translatio est, et sumpta a gladiatore, qui adversarium nudato gladio invadit. *Oliver.*

C. Flavium] Is est C. Flavius Pusio, adversarius M. Druso Tr. Pl. Meminit ejus Cicero pro A. Cluentio. Et Valerius capite sequenti. *Coler.*

Eadem lege] Repetundarum.

Nam C. Norbanum] Hic missos a Sylla legatos, qui de pace agerent, consul violaverat: idem postea proscriptus, in urbe Rhodo cum comprehenderetur, seipsum occidit. *Oliv.*

§ 3 *In M. Marcellum*] Repetundarum reum, ex Græcia videlicet et Achaia, ut conjicitur. *Oliv.*

§ 4 *C. Cornelii majestatis rei*] Hic homo non improbus vita habitus est. Fuerat quæstor Cn. Pompeii, deinde Tribunus plebis, C. Pisone Consule. In eo magistratu ita se gessit, ut justo pertinacior videretur. Alienatus autem a Senatu multis ex causis, quas nunc referre non attinet, sed inter cætera promulgaverat legem, qua autoritatem Senatus minuebat, ne quis nisi per populum legibus solveretur, quod antiquo quoque jure erat cautum. Itaque in omnibus Senatusconsultis, quibus aliquem solvi placebat, adjici erat solitum, ut ea ad populum ferretur, sed paulatim ferri erat desitum. Indigne ergo eam Cornelii rogationem tulerant potentissimi quique ex Senatoribus. Itaque P. Servilius Globulus trib. pl. inventus erat, qui L. Cornelio obsisteret. Is, ubi legis ferendæ dies venit, et præco subjiciente scriba legis verba recitare populo cœpit, et scribam subjicere, et præconem pronuntiare passus non est. Tunc Cornelius ipse codicem recitavit, quod cum improbe fieri C. Piso vehementer quereretur contra tribunitiam intercessionem, gravi convitio a populo exceptus est. Et cum ille eos, qui sibi intentabant manus, prehendi a lictore jussisset, fracti ejus fasces cuncti, lapidesque etiam ex ultima concione in consulem jacti;

quo tumultu Cornelius perturbatus consilium dimisit. Hanc deinde legem tametsi temperaverit, tamen, invitis optimatibus, eam tulit. Tulit autem alias leges, quas commemorare necesse non est. Sequenti deinde anno, Marco Lepido, et Lucio Volcatio Coss. reum Cornelium duo fratres Cominii lege Cornelia de majestate fecerunt apud Publium Cassium prætorem, qui cum decimo die, ut mos est, non affuisset, accusatores ante tribunal pene confecti sunt. Renovata deinde actio est, dicentibus in eum testimonia infestis principibus civitatis, qui se vidisse dicerent, cum Cornelius codicem in tribunatu pro rostris recitaret, quod nemo ante Cornelium fecisse æstimaretur. Volebant videri se judicare eam rem magnoperc ad crimen imminutæ majestatis tribunitiæ pertiuere, quum prope tolleretur intercessio, si id tribunis permitteretur. Judicium id exercuit Q. Gallus Prætor. Cicero quatriduum defendit, ut ipse significat. Vide Ascon. in Cornel. *Oliv.* Contigit A. U. DCXXCVII. *Cn. Cornelii*] Asconius in Oratione pro Corn. Q. Catulum ponit, et L. Lucullum omittit. *Corrad.*

Umbone judiciali] Clypeo et protectione judicum. *Bad.*

§ 5 *Quid Marcus Cicero*] Hic cum in domo Cæsaris eo anno pontificis maximi, bonæ Deæ sacra celebrarentur, quibus nulli viro interesse licebat, P. Clodius Appii filius, Pompeiæ Cæsaris uxoris amore correptus, sub habitu muliebri ædes introivit, et sacra violavit, qui cognitus per manus servulæ servatus et eductus est. Cicer. ad Att. lib. I. Ep. 9. cujus principium est: 'Et mea sponte:' 'P.,' inquit, 'Clodium Appii filium te credo audisse cum veste mulierum deprehensum domi Cn. Cæsaris, quum sacrificium pro populo fieret, eumque per manus servulæ servatum et eductum: rem esse insigni infamia: quod te moleste ferre scio.' *Oliver.*

3 *Summos honores*] Præturam, consulatum, auguratum. *Idem.*

Sacrilegum] Quia sacra bonæ Deæ adire non dubitavit, quibus adesse nefas erat viro. *Oliver.*

Flagitium] Incestum. Nam, ut dixi, propter Pompeiam Cæsaris uxorem adierat sacra. Quamobrem et a Cæsare Pompeia repudiata fuit; cujus rei meminit Suetonius in vita Cæsaris. Dicit enim: 'In Corneliæ locum Pompeiam duxit, Quinti Pompeii filiam, Lucii Syllæ neptem, cum qua deinde divortium fecit, adulteram opinatus. P. Clodium inter publicas ceremonias penetravisse ad eam muliebri veste, tam constans fama erat, ut Senatus quæstionem de pollutis sacris decreverit.' *Idem.*

Incesti] Recte, quia loco sacro. Vel *incesti* etiam de sororibus possumus intelligere. Nam duas violasse suspicio erat. *Idem.*

§ 6 *P. Servilius*] Hic P. Servilius Isauricus missus adversus piratas, qui proximum mare, Cretam inter atque Cyrenas, Epirum et Acbaiam, sinumque Maleum, latrocinabantur, non incruenta victoria superavit; nec mari submovisse contentus, validissimas urbes eorum, et diutina præda abundantes, Phaselin et Olympon, evertit, Isaurumque ipsam arcem Ciliciæ, unde conscius sibi magni laboris, Isaurici cognomen adamavit. Dictus igitur Isauricus, quod Isauros in Cilicia domuerit. *Idem.*

Angusto loco] Arcto loco, qui duos equos non admitteret. Ergo hic nec de via cessit, nec equo desilivit. Nam principibus civitatis, qui hoc honore digni censebantur, honoris gratia ab inferioribus equo descendebatur, caput aperiebatur, et de semita cedebatur, quod honoris genus senectuti imprimis dabatur. Seneca Epist. LXX. 'Si consulem video aut prætorem, omnia quibus honor haberi solet, faciam, equo desiliam, caput adape-

riam, semita cedam.' *Idem.*

Religionem] Justitiam. Est enim religio pars justitiæ.

Cap. vi. § 2 *Caius autem Marius*] Dictum est in cap. de Fortitudine, quo pacto Marius, qui primo nobilitati vehementer infensus, Apuleium Saturninum, Gracchanas leges suscitantem, suis opibus juvit, mutata sententia, autore Scauro, illum e foro ejecit, et in Capitolium fugere coëgit; quem persecutus, cum ille, proposito pileo, servos ad arma spe libertatis convocaret, Capitolium invasit, et abruptis fistulis, illum in deditionem venire coëgit, qui quum pœnitentiæ per legatos fidem fecisset, inde digressus cum ducibus factionis receptus est in curiam, ubi facta in eum eruptione, populus eum fustibus saxisque coopertum in ipsa quoque morte laceravit. Marius igitur Saturninum oppressit, quia servos ad arma vocabat; ipse vero paulo post, ad sui opem sublato pileo, spe libertatis servos invitavit, quum Syllam urbem irrumpentem cum exercitu sensit. Ergo quod in aliis correxit, ipse peccavit, et alium sui quoque peccati vindicatorem invenit. Advertendum est, quod Eutropius de Mario dicit: 'Sylla Marium de caprili casa extractum vinciri jussit, ductumque trans Tyberim, effossis oculis, membrisque minutim cæsis, trucidari.' Ibi de Marco Mario loquitur, non de Caio Mario. Nam Caius Marius, ut Plinius, Cicero, et Plutarchus, et multi alii testantur, voluntaria morte decessit. Nam Cicero de Natura Deorum: 'Cur,' inquit, 'Marius tam infeliciter septies consul domi suæ mortuus est?' *Oliverius.* Contigit A. U. dcliii.

Pileo] Signo libertatis.

§ 3 *Caius vero Licinius Stolo*] Autor de Viris Illustribus: 'Fabius Ambustus e duabus filiabus alteram Licinio Stoloni, alteram A. Sulpitio patricio conjugem dedit; quarum plebeia cum sororem salutaret, cujus vir Tribunus militum consulari potestate erat, fasces lictorios foribus appositos indecenter expavit; a sorore irrisa, marito questa est, qui adjuvante socero, ut primum tribunatum plebis aggressus est, legem tulit, ut alter consul ex plebe crearetur. Lex, resistente Appio Claudio, tamen lata est, et primus Licinius Stolo consul factus. Idem legem sanxit, ne cui viro plebeio plus quam centum jugera agri habere liceret; et ipse cum jugera centum quinquaginta haberet, et altera emancipati filii nomine possideret, in judicium vocatus, primus omnium sua lege punitus est.' *Oliver.* Contigit A. U. cccLxxxvi.

§ 4 *Quintus autem Varius, &c.*] Hic est, qui legem tulit, ut quæreretur de his, quorum ope et consilio socii contra populum Romanum arma sumpsissent. Qua lege Q. Cæpioni gratificans, M. Scaurum concitati belli crimine apud se adesse jussit. Hybrida quasi ex contumelia vocatus, sua ipsius lege damnatus. Dum enim severius agit in eos qui authores fuerant concitandi belli, bellum ipse non modo sociale, sed etiam civile suscitavit, et hoc modo, dum seditionem concitat, lege opprimitur. *Oliver.* Contigit A. U. dclxii.

Propter obscurum jus] Cur autem ab hac ratione Hybrida dictus, si derivant hanc vocem ἀπὸ τῆς ὕβρεως? Scio quid Grammatici, et non infimi census Jureconsulti de hac vocula. Sed ab eorum opinione longissime absum. Nam omnibus modis adfirmare non dubitem Varium illum Sucronensem Ibridam, non Hybridam, fuisse appellatum, id est, Semicivem. Iber in veteri glossario exponitur ἡμίονος. Hinc Ibridæ promiscui generis quæcunque animalia dicta. Hoc ante me et Josepho Scaligero summo viro probatum. Ab animalibus ea appellatio ad homines quoque translata est. Plinius lib. viii. cap. 53.

'In nullo genere æque facilis est mistura cum fero; qualiter natos antiqui Hybridas vocabant, seu semiferos: ad homines quoque, ut in C. Antonium, Ciceronis in consulatu collegam, appellatione translata.' Cedo hominem qui aiat Plinium scripsisse 'Hybridas.' Rescribo itaque audacter: *Ibridas.* Nam qua ratione dici possit animal brutum *Hybrida*, non video. Homines porro variis modis Ibridæ dici potuere; ut si quis ex ingenuo et servo, ex servo et libertino natus esset, *Ibrida* dicebatur. Item si quis patrem et matrem diversæ nationis haberet. Suetonius Augusto: 'Item Asinii Epicadi ex gente Parthina, Ibridæ.' Postremo *Ibrida* dicebatur, si quis mixto sermonis genere uteretur. Inde exponunt illud Horat. 1. Sat. 7. 'Ibrida quo pacto sit Persius ultus.' *Colerus.*

Ibrida] Mixto sanguine contumeliose natus, propter obscurum jus civitatis; ideoque dubium erat, an deberet censeri civis Romanus. *Bad.*

Adversus intercessionem collegarum] Intercesserunt collegæ, hoc est, alii tribuni, ne reipubl. perniciosa lex ferretur; eam tamen tulit adversus collegarum intercessionem, et ita seditionem et bellum excitavit. *Oliv.*

Magna cum clade reip.] Quia socii rursus arma sumpserunt, et inter se eives pestifera seditione laborarunt. *Idem.*

Sociale] Bellum sociorum, quod periculosissimum fuit, tandem Pompeius Strabo sedavit. *Idem.*

Certum civem] Quia Veronensis iste fuit, ideo dicit prius enm tribunum pestiferum, quam certum civem egisse. *Idem.*

Cap. vii. § 1 *Cato, &c.*] M. Porcius Cato capitali crimine accusatus. Hic consul Celtiberos domuit, et ne rebellare possent, literas ad singulas civitates misit, ut muros diruerent: cum unaquæque sibi soli imperari putaret, fecerunt: ipse, cum laudem mereretur, ab invidis capite postulatus est. Constat quadragies quater fuisse aecusatum, et semper gloriose absolutum. Hanc autem ultimam causam fuisse conjicimus, quam octogenarius dixit, cum summa laude et quasi admiratione, quod in ea ætate memoria tanta laterumque firmitate et pronunciatione valeret, ut in nulla parte deficeret. Cujus oratio tantam vim habuit, nt non solum se tutaretur, sed accusatorem quoque Galbam reum eum summo periculo redderet. Eam postmodum orationem in Annalibus suis inseruit. Plinius Nat. Hist. lib. vii. cap. 27. de Catone: 'Cæteris,' inquit, 'virtutum generibus varii et multi fuere præstantes: Cato primus Porciæ gentis tres summas in homine res præstitisse existimatus est, optimus Orator, optimus Imperator, optimus Senator. Quæ mihi omnia etiamsi non prius, attamen clarius fuisse in Scipione Æmiliano videntur, dempto præterea plurimorum odio, quo Cato laboravit. Itaque sit proprium Catonis, quater et quadragies caussam dixisse, nec quemquam sæpius postulatum, et semper absolutum.' *Oliver.*

Quinetiam, &c.] Cum L. Scribonius tribunus plebis rogationem tulisset, ut Lusitani, qui in fidem populi Romani dediti a Servilio Galba in Gallia venissent, in libertatem restituerentur, M. Cato acerrime suasit: extat oratio in Annalibus ejus inclusa. Q. Fulvius Nobilior, et sæpe ab eo in Senatu laceratus, respondit pro Galba. Ipse quoque Galba, cum se condemnari videret, complexus duos filios prætextatos, et Sulpicii filium, eujus tutor erat, ita miserabiliter locutus est pro se, ut rogatio antiquaretur. *Oliv.*

Ut juris civilis] Pomponius quoque Jurisconsultis accenset, eujus et libros exstare scribit. Cicero fatetur omnium Jurisperitissimum suæ ætatis fuisse. *Colerus.*

§ 2 *Proles*] Progenies et propago;

non tamen filius, sed pronepos.

Temporibus superesse] Sic Cicero apud Agellium lib. I. cap. 22. Nec vero scientia juris majoribus suis Q. Ælius Tubero defuit, doctrina etiam superfuit. *Colerus.*

§ 3 *Humanæ vitæ exemplo, et spacio nominandus*] Ita vulgo. In Camp. *humanæ vitæ exemplum, ætatisque spatium.* Vox *nominandus* non habetur: quam tamen facile fero. Tradit autem Plinius libro XXIX. cap. 4. M. Varronem ætatis anno 88. adhuc scripsisse de aspidibus. Idem Varro ait, de hebdomadibus scribens, se quoque jam duodecimam annorum hebdomadem ingressum esse, et ad eum diem septuaginta hebdomadas librorum conscripsisse. Ex quibus aliquammultos, cum proscriptus esset, direptis bibliothecis suis non comparuisse, ut apud Gellium libro III. cap. 10. Proscriptus quidem fuit a triumviris, tanquam iniquus dominatui, verum servatus amicorum opera, ut Appianus auctor est Civilium quarto. Mortuus autem post bellum Actiacum fere nonagenarius, ut Euscbius in Chron. *Pigh.*

Quam stylo] De hoc Varrone Agellius lib. III. cap. 10. Tum ibi addit, se quoque jam duodecimam annorum hebdomadam ingressum esse: et ad eum diem septuagiuta hebdomadas librorum conscripsisse. Cicero passim ejus doctrinam et industriam deprædicat. Augustinus cum alibi, tum libro VI. cap. 2. de Civitate Dei. Unici hujus etiam viventis imago posita est in bibliotheca, quæ prima in orbe ab Asinio Pollione ex manubiis publicata Romæ. Auctor Plin. lib. VII. cap. 30. *Colerus.*

§ 4 *Livius Drusus*] Hic pater ejus Drusi fuit, qui trib. plebis Latinis civitatem, plebi agros, equitibus curiam, Senatui judicia permisit, et tantum in urbe conflavit incendium, ut ne prima illius flamma potuisset sustineri, ni esset subita morte correptus. Pater igitur, vir eximiæ industriæ, quanquam luminibus captus, et senio ac viribus confectus, tamen pop. Rom. quoad vixit leges exposuit, de jure civili monumenta composuit, ut essent, illud discere volentibus, accommodata. *Oliver.*

Defectus] Id est, destitutus.

Jus civile] Mirum, hunc Livium inter Jureconsultos non fuisse relatum a Pomponio. *Coler.*

§ 5 *Publius vero Senator, et L. Pontius eques Romanus*] Ita vulgo. Propria nomina, ut passim, ita et hic sunt corruptissima. In Mss. quatuor exemplar. *P. vero senator, et Lupus Pontius.* Sed qui solo prænomine cognosci senator ille poterit, cujus ne semel quidem antea meminerit? Sed ita temere detruncarunt auctorem hunc Librarii, de re ipsa parum soliciti. In Pulmanniano *Paullus* appellatur, ex quo ad minus colligimus, ex Æmilia ipsum fuisse gente. *Pigh.*

Forensia stipendia] Appellat actiones causarum.

§ 6 *Jam Publius Crassus*] Hic P. Crassus, ut in cap. de Fortitudine diximus, adversus Aristonicum missus cum exercitu et Imperator et Pontifex, quod nunquam antea factum fuerat, ut dux simul exercitus et Pontifex mitteretur: ex quo etiam creditum est, rem male cessisse: attamen ea fuit industria, ut quinque Græcorum linguas brevi comprehenderit. Quæ res ipsi plurimum contulit ad conciliandos sociorum animos: nam gratissimum erat illis, cum jus dicendum esset, si non aliena per interpretem, sed sua quisque lingua suum jus audiret. *Oliver.* Contigit A. U. DCXXII.

Ad Aristonicum, &c.] Attalus rex Pergamenorum, regis Eumenis filius, socii quondam commilitonisque Romani, ejusmodi testamentum reliquit: POPVLVS ROMANVS BONORVM MEORVM HAERES ESTO. Adita igitur hæ-

reditate, provinciam populus Romanus non quidem bello, nec armis, sed, quod est æquius, testamenti jure retinebat. Sed hanc difficile dictu est utrum facilius amiserit populus Romanus, an recuperaverit: nam Aristonicus regii sanguinis ferox juvenis, armis provinciam invasit, adversus quem primo quidem missus fuit hic Publius Crassus, qui victus et captus, dum duceretur, virgam qua equum regebat, in oculum barbari unius direxit, qui vi doloris accensus, Crassi latus sica confodit. *Oliver.*

In quinque divisam genera] Satis constat quinque Græcorum linguas esse, Ionicam, Doricam, Atticam, Æolicam, et communem. *Oliver.*

§ 7 *Roscius*] Eam gloriam consecutus, ut quicunque in histrionica excelleret, is Roscius diceretur, teste Cicerone de Oratore, lib. I. ubi hunc Roscium mirifice laudat. *Oliver.*

Ext. § 1 *Demosthenes*] Juvenalis Sat. x. ita refert de Demosthene: 'Quem pater ardentis massæ fuligine lippus, A carbone et forcipibus, gladiosque parante Incude, et luteo Vulcano, ad rhetora misit.' De hoc Demosthene a Cicerone, a Quintiliano, a Gellio, multisque aliis multa referuntur de nativitate, de industria, de arte, de tota vita. Fuit enim Oratorum omnium Græcorum facile princeps, qui in pronunciatione summum artificium reponebat. Hic multa sibi a natura denegata studio et industria comparavit. Primam Rhetorices literam pronuntiare non valebat. Hanc lapillis ori inserendis facillimam expressione reddidit. Exilitate vocis laborabat; brevi effecit, ut auditorum auribus vehementer insonaret, fieretque grata omnibus, atque suavis; multaque alia naturæ vitia correxit tanto studio et industria, ut cum ipsa natura pugnasse quodammodo videri possit. Habuisse domi speculum ingens dicitur, ad quod seipsum videns, gestum formaret. Quid, quod sibi domi locum subterraneum construxisse ferunt, in quem per singulos dies ille descendens, gestum ac motum corporis fingebat, vocemque exercitabat? Sæpe etiam duos vel tres menses, ut refert Plutarchus, continuo domi inclusus non cessabat, abrasa parte capillitii, ut exeundi facultatem sibi ipsi præriperet; sermones insuper, et negotia foris agitata ad studium referebat, multaque alia faciebat. Ex quo facile cognoscebat, se non multum natura, et ingenio, sed studio et exercitatione valere. *Oliver.*

Patientia duratis auribus in actionibus uteretur] Ita vulgo. Verba *in actionibus* Winchel. cod. non habet. Itaque duplex est ejus loci lectio; hæc scilicet Wincheliana, *patientia duratis auribus uteretur*, non quidem contemnenda; verum altera non minus elegans, quæ in codicibus omnibus, dempto Wincheliano, reperitur: *patientia duratis actionibus uteretur.* Est autem *actio* oratorius gestus tam in pronunciatione, quam motu corporis consistens; atque, ut ipse Cicero de Oratore definit, quasi corporis totius quædam eloquentia, cum constet e voce atque motu, quam in dicendo unam dominari affirmat de Oratore lib. III. Tales igitur actiones Demosthenes patientia ac labore durare ac stabilire voluit, ut contra clamores ac fremitus obstrepentis populi constantes ac firmas haberet. *Pigh.*

§ 2 *Atque, &c.*] Ionica Philosophia a Thalete initium accepit, quæ vero cognominata est Italica: ejus princeps fuit Pythagoras Mnesarchi annulorum sculptoris filius, ut Hermippus ait, sive, ut Aristoxenus ait, Tyrrhenus, ex una insularum, quam, ejectis Tyrrhenis, Athenienses possederunt. Sunt qui Marmacum illius patrem vocatum, avum Hippasum, atavum Euthyphronem, abavum Cleonimum, qui ex Phlinunte profugerit, dicant; habitasseque Marmacum Sami, atque

ideo Pythagoram Samium dici; inde migrasse Lesbum, ibique a Zoilo patruo Pherecydi Syro commendatum; tres subinde argenteos calices fabricasse, eos singulis in Ægypto sacerdotibus dono dedisse. Justinus tamen lib. xx. Demaratum negotiatorem divitem illius patrem vocavit, Apuleius Vescarem nominavit; adeo incerta est tanti Philosophi origo. Habuisse dicitur fratres, maximum quidem natu Eurynomum, atque Tyrrhenum, servumque Zamolxim, cui Getæ sacrificant, Saturnum, ut Herodotus ait, existimantes. Hic, ut prædiximus, principio quidem Pherecydem audivit Syrum; post ejus vero obitum profectus Samum, Hermodamanti jam seni, Chrcophili nepoti, se in disciplinam dedit. Cum autem juvenis esset, ac dicendi studiosissimus, patriam linquens, cunctis ferme barbaris Græcisque mysteriis initiatus est. Denique Ægyptum petiit, quo tempore Polycrates Amasidi per epistolam illum commendavit; illorumque linguam didicit, ut Antipho tradit in eo lib. quem de his, qui in virtute principes fuere, scripsit; atque apud Chaldæos congressus est cum Magis; deinde apud Cretam una cum Epimenide descendit in Idæum antrum. In Ægypto quoque adyta ingressus, ibique de Diis in arcano edoctus est. Deinde rediit Samum, offendensque patriam a tyranno incubari Polycrate, Crotonem in Italiam perrexit, ibique leges Italis dedit, atque cum discipulis clarus habitus est. Qui ferme trecenti rempubl. administrabant, adeo ut merito Aristocratia, optimorum scilicet dominatus, nominaretur. Refert Heraclides Ponticus hunc de se dicere solitum, quod fuisset aliquando Æthalides, Mercurii que filius putatus esset, Mercuriumque monuisse illum, peteret, præter immortalitatem, quid vellet. Petiisse igitur ut et vivens et vita functus, omnium, quæ contingerent, memoriam haberet. Itaque in vita meminisse omnium, eamque memoriam post mortem reservasse, longoque post tempore in Euphorbum migrasse, atque a Menelao fuisse vulneratum. Euphorbus autem dixit, se aliquando Æthalidem fuisse, atque a Mercurio hoc pro munere accepisse, ut anima illius perpetuo errore vagaretur, et in quas vellet arbores vel animantes commigraret, et quæ in inferno perpessa esset animo, et cæteræ animæ quænam patiantur, meminisse; postea vero, quum Euphorbus diem obiit, migrasse in Hermotimum ejus animam, quod et ipse, cum fidem vellet facere, Branchidas petiit, ingressusque Apollinis templum, ostendit clypeum, quem illic Menelaus affixerat. Ait enim illum, cum ex Troja remeasset, Apollini consecrasse scutum jam putrefactum, solamque perdurare eburneam faciem. Ubi autem et Hermotimus vita functus est, rursus in Pyrrhum Delium piscatorem migrasse, illumque omnia memorasse, ut scilicet primum Æthalides fuerit, postea Euphorbus, deinde Hermotimus, ac postmodum Pyrrhus effectus sit, ac deinceps post Pyrrhum Pythagoram factum esse, omniumque meminisse, quæ prædiximus. Plerique Pythagoram nihil scripsisse tradunt, sed stolide putant. Nam testatur de eo Heraclitus Physicus, Pythagoram se in historia rerum exercuisse, et cum de natura adorsus esset scribere, ita in principio dixisse: ‘Non per aërem quem spiro, non per aquam quam bibo, non admittam hujus sermonis vituperationem.’ Scripsit et alia complura. Moritur autem Pythagoras, ut fertur, octogesimo suæ ætatis anno, de cujus morte variæ sunt sententiæ, sicut apud Laërtium videre possumus. Quod vero ad ejus industriam pertinet, de qua hic agitur, magnam orbis partem circumivit, scientiæ et cognitionis cupiditate ductus. Vide et Jamblichum

de vita Pythagoræ, præter ea quæ supra ex Diogene Laërtio attulimus. *Oliver.*

Innumerabilium sæculorum] Recte dixit *innumerabilium*, quia, si sequimur Herodotum, a creatione sæculi ad suum tempus decem Myriadas annorum confectas fuisse constat. Cicero quoque de Divinat. lib. I. 'Condemnemus,' inquit, 'hos aut stultitiæ, aut vanitatis, aut impudentiæ, qui quadringenta septuaginta millia annorum, ut ipsi dicunt, monumentis comprehensa contineant, et mentiri judicemus, nec sæculorum reliquorum judicium, quid de ipsis futurum sit, pertimescere.' *Oliver.*

Et uniuscujusque rei proprietatem et effectum] Ita vulgo. Legendum ex libris Mss. *et uniuscujusque vim, proprietatem, et effectum.* Non enim uniuscujusque rei, sed sideris vel stellæ vim, proprietatem, et effectum a Magis didicisse Pythagoram scribit. *Pigh.*

Septem sapientes] Fuerunt autem hi, Thales Milesius, Solon Atheniensis, Chilon Lacedæmonius, Pittacus Mitylenæus, Bias Prienensis, Cleobulus Lydius, Periander Corinthius, ut supra monstravi in capite de Modestia. *Oliver.*

In Italiæ etiam partem] Justin. lib. XX. cap. 4. dicit hunc ex Ægypto in Babyloniam profectum ad perdiscendos syderum motus, originemque mundi spectandam, summam scientiam consecutum; inde regressum Cretam et Lacedæmona ad cognoscendas Minois et Lycurgi inclytas ea tempestate leges contendisse; quibus omnibus instructum Crotonam venisse, populumque in luxuriam lapsum, auctoritate sua ad usum frugalitatis revocasse: nam Pythagoras laudabat quotidie virtutem, et vitia luxuriæ, casusque civitatum hac peste perditarum enumerabat, tantumque studium ad frugalitatem multitudinis provocavit, ut aliquos ex iis luxuriatos in optimam frugem conversos fuisse incredibile videretur. Matronarum quoque separatim a viris doctrinam, et puerorum a parentibus, frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiam, et obsequia in viros, nunc illos modestiam et literarum studium: inter hæc, velut genetricem virtutum, frugalitatem omnibus ingerebat, consecutusque assiduitate disputationum erat, ut matronæ auratas vestes cæteraque dignitatis suæ ornamenta velut instrumenta luxuriæ deponerent, eaque omnia delata in Junonis ædem ipsi Deæ consecrarent, præ se ferentes, vera ornamenta matronarum pudicitiam, non vestes esse. In juventute quoque quantum profligatum sit, victi fœminarum contumaces animi manifestant. Sed trecenti ex juvenibus, cum sodalitii jure sacramento quodam nexi separatam a civibus cæteris vitam exercerent, quasique cœtum clandestinæ conjurationis haberent, civitatem in se converterunt, quæ eos, cum in unam domum convenissent, cremare voluit; in quo tumultu septuaginta ferme homines periere, cæteri in exilium profecti. Pythagoras autem, quum annos viginti Crotonæ egisset, Metapontum migravit, ibique decessit; cujus tanta admiratio fuit, ut ex domo ejus templum facerent, eumque pro Deo colerent. *Oliverius.*

Major Græcia] Totus ille Calabriæ tractus Magna Græcia quondam dicta fuit. *Idem.*

Ardentem rogum] De morte, ut diximus, variæ sunt sententiæ. Alii enim dicunt, quum in domo Milonis fuisset, eam ex his unum, quos admittere noluerat, per invidiam incendisse: sunt qui Crotoniatas ipsos tyrannidis suspicione ac metu hoc perpetrasse dicant. Pythagoram igitur incendii incommoda vitantem, cum egrederetur, comprehensum esse, et agrum quendam fabis plenum intrantem ibi constitisse, ac dixisse, Capi

præstat, quam has dare pessum, cædique satius est, quam quicquam loqui. Atque ita jugulum persecutoribus nudasse, compluresque ex discipulis (nam cum eo ad quadraginta fuisse constat) interemptos, ex quibus Archytas Tarentinus et Lysis. Dicæarchus vero Pythagoram dicit in delubrum Musarum, quod Metaponti est, confugisse, ibique, cum quadraginta dies absque cibo perstitisset, defecisse; Heraclides vero in Epitome vitarum Satyri, illum, postquam in Delo Pherecydi justa persolverat, rediisse in Italiam et cum in domo Milonis Crotoniatæ celebritatem offendisset, subinde Metapontum perrexisse, ibique, cum vivere ulterius nollet, inedia vitam finiisse. Hermippus, bello inter Agrigentinos et Syracusanos orto, Pythagoram exisse cum sociis Agrigentinis opem laturum, versis autem in fugam, illum fabarum campum circuisse, ibique a Syracusanis fuisse interemptum, reliquos vero ad triginta Tarenti fuisse crematos. Valerius autem Heraclidis opinionem sequitur. *Oliverius.*

Metapontus] Oppidum Italiæ in sinu Tarentino.

§ 3 *Præceptorem*] Hic annum vigesimum ætatis agens, audivit Socratem. Illo mortuo, audivit Cratylum et Hermogenem. Annorum octo et viginti, teste Hermodoro, Megaram se ad Euclidem contulit. Hinc Cyrenem profectus, Theodorum Mathematicum, atque inde in Italiam ad Pythagoreos, Philolaum et Eurytum, postea in Ægyptum profectus, Prophetas Sacerdotesque audivit, ubi comitem habuit Euripidem tragicum. Regressus Athenas, in Academia morabatur. *Olir.*

Sapientissimus] Sic Apollinis oraculo constat fuisse judicatum.

Geometriæ] Quæ, propterea quod Ægyptus singulis annis a Nilo mergeretur, ad dignoscendos agrorum fines hic potissimum floruit.

Nili fluminis inexplicabiles ripas] Bene inexplicabiles. Quia, si Herodoto credimus, Nili originem nemo invenire potuit, quanquam id multi reges frustra tentaverint. Lucanus lib. IX. 'Arcanum natura caput non prodidit ulli.' Plin. lib. V. cap. 9. 'Nilus,' inquit, 'incertis ortus fontibus it per deserta et arentia, et immenso longitudinis spatio ambulans, famaque tantum inermi quæsitu cognitus sine bellis, quæ cæteras omnes terras invenere, originem (ut Juba rex potuit exquirere) in monte inferioris Mauritaniæ, non procul Oceano habet, lacu protinus stagnante, quem vocant Nilidem.' Est præterea satis ignota Nili natura, quare scilicet singulis annis, Sole existente in Cancro, totam inundet Ægyptum. Quid, quod Plinius eodem loco dicat varias ejus incrementi causas esse, modo flatum Etesiarum, modo alias affert causas, quas longum esset referre, sed evenire ut plurimum ejus incrementum a canis ortu per introitum Solis in leonem, et ut ait Virg. in IV. Georg. 'Per diversa ruens septem discurrit in ora Usque coloratis amnis devexus ab Indis.' Id est, Æthiopibus. *Oliver.*

Nili fluminis] Hinc multa de Nilo inspersit suis operibus apis illa Attica, et apud Strabonem dicit Nilum τριγώνου κορυφὴν ἀποτελεῖν. De hujus fluminis miraculis et Cicero poëma fecerat, quod Nilum inscripserat, teste Capitolino in Gordianis. *Coler.*

Flexuosos fossarum ambitus] Constat Ægyptum fossarum plenam Nili superfluas aquarum inundationes recipientium. Justinus: 'Ægyptum,' inquit, 'quæ tot regum, tot sæculorum cura impensaque munita sit, et adversus vim incurrentium aquarum tantis instructa molibus, tot fossis concisa, ut, cum his arceantur, illis recipiantur aquæ, nihilominus coli, nisi excluso Nilo, non potuerit,' &c. *Oliver.*

In Italiam transgressum] Laërtius: Cicer. de Senec. Idem de Republ. Sed audisse te credo, tum vero Platonem, Socrate mortuo, primum in Ægyptum discendi causa, post in Italiam contendisse. *Coler.*

A Timæo, et Arione, et Cæto Locris Pythagoræ præcepta acciperet] Theodorus Canterus per epistolam me monuit, repperisse se in veteri libro, *Arione et Ethecrate.* Ex quo apposite facit, *Echecrate.* Nam *Cæti* Pythagoræi mentio nusquam, nec in Jambliehi quidem Catalogo. At *Echecratis* etiam Cicero meminit de Finibus lib. v. ubi pæne hæc ipsa Valeriana: 'Cur ad reliquos Pythagoræos, Echecratem, Timæum, Arionem, Locros,' &c. *Lipsius.*

Octogesimo anno] Ἐζησεν ἔτη πθ', inquit Suidas. *Corrad.*

Sub capite Sophronis numeros habuisse fertur] Ita vulgo. Lege, *Sophronis mimos*, quemadmodum est in Atrebat. Winehel. aliisque. Fuit enim mimographus Sophron, velut testantur Diogenes Laërtius in Vita Platonis, et Suidas. *Pigh.*

§ 4 *Democritus*] Vide Diogenem Laërtium in Vita Demoeriti.

Pater ejus] Videlieet Hegesistratus, aut Athenoeritus, aut Damasippus.

Patriæ] Partitus est fratribus suis substantiam, juxta alios, vel, ut tradit Valerius, patriæ donavit, exigua pro se parte retenta, qua illi peregre proficiseenti opus erat. Adeo studiosum fuisse tradit Laërtius, ut ex vicino hortulo sibi eellulam seligeret, ibique seipsum ineluderet: et cum aliquando ipsius pater bovem ad immolandum adduxisset, ibique alligasset, tamdiu hoc ab illo non fuisse cognitum, quoad hunc ille saerifieii obtentu excitavit, et bovi admovit. Constat eum aliquando Athenas venisse, et ob contemptum gloriæ agnosei noluisse, et quum eognovisset ipse Socratem, ab eo ignoratum fuisse. Laboravit hie plurimum in sola rerum natura contemplanda (ut quidam ferunt); et quoeunque fortunæ casu mutabiliumque rerum audito, in risum solvebatur. Unde Juvenalis Sat. 'Perpetuo risu pulmonem agitare solebat Democritus.' Hunc aliquando insanisse erediderunt ejus cives; unde ad ejus curationem adhibuere Hippoeratem, qui, eognita viri sapientia, eives magis quam Demoeritum insanire judieavit, a quo multa se didicisse profitebatur. Nam, ut refert Laërtius in vita Demoeriti, quum ad enm venisset Hippocrates, maximum diligentiæ suæ et calliditatis testimonium dedit Hippocrati, qui puellam Hippoeratis comitem, et integram, et vitiatam cognovit. Nam primo die sic illam salutavit: 'Salve virgo.' Postridie vero: 'Salve mulier.' Fuerat enim puella nocte ipsa vitiata. Sunt etiam qui dicant seipsum occæeasse, ad naturæ secreta cautius rimanda. Cujus rei auctores sunt Cicero Tuse. Quæst. lib. v. et Aulus Gellius Noet. Att. lib. x. De cujus morte variæ sunt sententiæ, ut Laërtius tradit. Periit autem centesimo et nono suæ ætatis anno. Hie omnia atomis constare dicebat, et plures esse mundos, et corruptibiles. Multa volumina reliquit, ut auctor est Laërtius in ejus vita. *Oliver.*

§ 5 *Carneades laboriosus*] Hie Philosophus Cyreuæus fuit, Epieomi, ut quidam ferunt, sive, ut alii dicunt, Philocomi filius, Stoieorum et Chrysippi discipulus. *Idem.*

Nonagintа] Mortuus est nonagesimo suæ ætatis anno, ut Valerius refert; Laërtius vero octogesimo quinto, Olympiade centesima sexagesima secunda. *Idem.*

Addixerat] Astrinxerat, destinaverat. Nam *addicere* apud JCtos significat per lieitationem aliquid vendere, hoc est, in venditione publiea. Unde *addicti* apud veteres dicebantur, qui

prætoris jussu cum solvendo non essent, creditoribus vendebantur. *Oliver.*

Helleboro se] Hoc factitasse eum cum Zenone disputaturum scribit Agellius. Idem sentit Plinius. Lapsus Valerii memorialis: vel vitæ tempora quam diversa. Lege utriusque vitam apud Diogenem. Varro Scsquiulysse: 'Alteram viam deformasse Carneadem virtutis se cupis acris aceti:' lege: 'e cupis acris aceti.' Varro, non elleborum, sed acetum facit purgamen Carneadis, quod alii Pythagoræ adscribunt, alii Chrysippo. Fulgentius in Continentia Virgiliana elleborum Chrysippo tribuit: 'Ego vero Chrysippi ellebori rancidulo acore postposito.' *Coler. Helleboro*] Hellebori duæ sunt species coloris insignis, candidi et nigri, qui non cognoscuntur, nisi ex radice, teste Plin. Nat. Hist. lib. xxv. cap. 13. ubi multa de ejus proprietate: sed imprimis candidum probat, quod causas morborum extraheret, et primo fuisse terribile, deinde adeo promiscuum, ut plerique studiorum gratia ad providenda acrius, quæ commentabantur, sæpius sumptitaverint. Quo et usum Carneadem responsurum Zenonis libris fuisse dicit. Aulus quoque Gellius Noct. Att. lib. xvii. duas species Hellebori dicit. *Oliver. Helleboro*] Candido, quod in Anticyra optimum nascitur. *Badius.*

Ad exprimendum ingenium] Ad explicandam vim ingenii.

§ 6 *Anaxagoram*] Hic, cuidam dicenti quod patria sibi curæ non esset, Immo cura patriæ mihi maxima est: et digitum extendebat in cœlum, ostendens illam sibi veram patriam esse. Impietatis semel a Cleomene accusatus, quod Solem, quem Athenienses colebant, candentem laminam diceret, et penitus ignitam, defensus a Pericle discipulo, quinque talentis mulctatus et exilio fuit. De cujus morte varias dicit Laërtius sententias esse scriptorum. *Oliver.*

§ 7 *Archimedis, &c.*] Archimedes, vel, ut Quintilianus de Inst. Orat. lib. i. Archimenides Syracusanus in omni Geometria ante alios mira subtilitate laudatus. Erat enim, teste Livio lib. xxv. unicus spectator cœli syderumque; mirabilior tamen inventor bellicorum tormentorum, qui ea quæ hostes agerent, ipse perlevi momento ludificaretur. *Oliv.*

Machinationibus ejus] Præter cæteros vide Plin. lib. vii. Silium lib. xiv. *Colerus.*

Protracto manibus pulvere] Secto, vel scisso pulvere, in quo diametros et formas suas designabat. *Oliv.*

Noli, inquit, obsecro istum circulum disturbare] Ita vulgo. Dictio *circulum* ex glossemate item irrepsit in contextum, ut scripti libri demonstrant. Formas metricas traxisse eum in pulvere scribunt Livius et Plutarchus; non determinate circulos. *Pigh.*

§ 8 *Socratem etiam, &c.*] Socrates fuit adeo studiosus, adeoque scientiæ cupidus, ut nec a mulieribus quidem turpe existimaret discere, quod utile fore videretur. Præterea cum jam omnium pene rerum scientiam complexus esset, Musicæ quoque operam dare non erubuit in provectiori jam ætate, ut ad reliquas virtutes suas, quæ mirabiles fuisse creduntur, hoc etiam, quantulumcunque foret, accederet, nequid illi unquam defuisse videretur. Ita effecit industria sua, ut dum semper aliquid sibi deesse existimaret, ad eum scientiæ cumulum pervenerit, ut alios locupletissime docere posset. Fuit, teste Gellio, tanta temperantia, ut omne suæ vitæ tempus valetudine inoffensa transegerit. De cujus morte dictum est in cap. de Sapienter dictis. *Oliv.*

Fidibus tractandis] Musicæ arti, ut sciret fidibus canere. Cur autem huic arti jam senex operam dare voluerit,

hanc causam fuisse ferunt, quod in convivio invitatus a quodam ut caneret, se fidibus nescire respondit: quod a nonnullis risu exceptum, ad Musicam perdiscendam illum incitavit, ut sero potius, quam nunquam, artis illius rationem teneret. *Fides* chorda in cithara vel lyra, aliove instrumento extensa. *Idem.*

§ 9 *Isocrates, &c.*] Ut omnem industriæ rationem in uno homine fuisse comprehendamus, Isocratis exemplum lectoribus subjiciamus. Fuit autem Isocrates Græcus Orator clarissimus, Gorgiæ auditor, multorum Philosophorum Præceptor eximius, ut Macrobius testatur. Et, teste Quintiliano, fuit diverso dicendi genere nitidus et comptus, palæstræ magis quam pugnæ accommodatus, omnes dicendo veneres sectatus, in inventione facilis, honesti studiosus, in compositione adeo diligens, ut cura ejus reprehendatur in ætate jam confecta, videlicet decrepita. Quartum et nonagesimum agens annum, teste Cicerone in Catone Majore, librum composuit qui Παναθηναϊκὸς inscribitur, totius Græciæ et inprimis Athenarum gesta laudesque continens, et studia urbis, quem tanta scientia constat fuisse refertum, ut admirarentur omnes, in ea ætate ingenii vires tantum valuisse. Ex quo facile comprehendi potest, in hominibus corpora quidem senescere, animos vero nunquam, si quis bene diligenterque coluerit cos. Cicero de Isocrate: 'Est etiam quiete, et pure, atque eleganter actæ ætatis placida ac lenis senectus, qualem accepimus Platonis, qui et octogesimo anno scribens est mortuus, qualemque Isocratis, qui eum librum, qui Παναθηναϊκὸς inscribitur, quarto et nonagesimo anno scripsisse dicitur, vixitque quinquennium postea.' *Idem.*

§ 10 *Citerioris ætatis metas*] Quia non ad Isocratis ætatem pervenit, hoc est, non tanto tempore vixit: nam Isocrates, ut diximus, novem et nonaginta confecit annos. Hic vero ad octogesimum tantummodo pervenit annum: ergo citerioris, id est, brevioris ætatis terminos. *Oliv.*

Chrysippi] Hic Chrysippus Apollonii Solensis filius, sive Tarsensis, Philosophus acutissimus, adeo ut testentur ferme omnes, Jovem ipsum ejus acutioribus argumentis vix resistere potuisse, si in terras descendisset. Fuit ergo ingeniosus et acutus in omni genere orationis. In plerisque a Zenone dissentit et Cleanthe. Quoties adversus Cleanthem disserendo egisset, tanta ducebatur pœnitentia, ut crebro diceret: 'Equidem alias fortunatus sum præterquam in Cleanthem: in hoc sum infelix.' Et, ut dixit Cicero de Nat. Deor. natus est homo Chrysippus ad mundum contemplandum atque mirandum. Nam, teste Laërtio, septingenta volumina edidit, et quicquid incidebat, mandabat literis, et sæpe emendabat, et magna testimoniorum nube utebatur. Quod adeo in consuetudine habuit, ut in quibusdam suis opusculis totam Euripidis Medeam insereret, petentique cuidam ab altero legente quidnam id esset, quod legeret illi, Chrysippi Medea est. Quare de illo ait Apollodorus Atheniensis: 'Si quis tollat de Chrysippi libris, quæ aliena sunt, charta illi vacua relinquitur: ejus tamen libri clarissimi, et in Dialectica præcipue, in qua fuit adeo insignis, ut dicerent si apud Deos in usu esset Dialectica, non futuram aliam quam Chrysippeam.' Erat præterea, teste Laërtio, imbecilli tenuique corpusculo, quod ex ejus imagine dicit apparere, potationibusque deditum fuisse refert. Unde, teste Hermippo, a discipulis ad sacrificium ductus, dulce merum adeo bibit, ut fatigatus angustiis spiritus eum quinta die post reliquerit, cum esset octoginta trium annorum: sunt qui dicant eum nimio

risu comprehensum interiisse, ita ut cum asinus manducasset ficus, aniculæ dixisset, ut vinum asino daret, nimioque dehinc risu expirasse. *Oliv.*

Octogesimo anno cœptum] Atqui septuaginta tres vixisse tantum scribunt Laërtius et Suidas. *Corradus.*

Cœptum ante quadragesimum λογικῶν] Ita vulgo. Melius in vett. libris: *Cœptum undequadragesimum.* De Chrysippi libris, vide quæ Diogenes Laërtius. *Pigh.*

§ 11 *Cleanthe*] Hunc Valerius dicit Chrysippi auditorem, cum e contrario Laërtius dicat Zenoni operam dedisse. *Oliver.*

Numen] Divina virtus ipsius industriæ.

§ 12 *Sophocles*] Hic tragœdiarum scriptor clarissimus Atheniensis, de quo diximus in cap. de Continentia lib. IV. cujus tanta fuit industria, ut cum ipsa rerum natura certasse videatur. Nam cum esset annorum ferme centum, Œdipodem tragœdiam composuit, de qua Cicero in Catone Majore: 'Sophocles,' inquit, 'ad summam senectutem tragœdias fecit, qui propter studium et industriam, cum rem negligere familiarem videretur, a filiis in judicium vocatus, ut, quemadmodum nostro more rem male gerentibus patribus bona interdici solent, sic illum quasi desipientem a re familiari removerent judices; tunc senex dicitur eam fabulam, quam habebat in manibus, et proxime scripserat, Œdipodem Coloneum, recitasse judicibus, quæsisseque, num illud carmen desipientis videretur. Quo recitato, sententiis judicum est liberatus.' *Oliver.*

Gloriosum, &c.] Hoc habuit cum natura certamen, ut diu vivendo laboriosus semper esset. Natura longum illi vitæ spatium concessit, quo posset scribendo gloriam comparare. Sophocles illud non minori studio et industria spatium confecit. Gloriosum igitur certamen, ut quanto majus spatium daretur, tanto majori ille studio conficeret sub ipsum transitum ad mortem, de qua morte dicemus lib. ultimo cap. 12. *Oliver.*

Præripere gloriam] Antigonam et Electram præ cæteris laudat Dioscorides Poëta Epigrammatarius. Laërtius: *Συνεπλήρωσεν τὴν τραγῳδίαν. Colerus.*

Idque ignotum esse posteris filius Sophoclis noluit Sophon] Ita vulgo. Legendum *Filius Sophoclis Iophon noluit.* Ita eum appellat Suidas: *Ἰοφῶν Ἀθηναῖος τραγικὸς, υἱὸς Σοφοκλέους τοῦ τραγῳδοποιοῦ, γνήσιος, ὑπὸ Νικοστράτης.* Astipulatur Suidæ Laërtius. *Pighius.*

§ 13 *Simonides*] Hic Lyricus Poëta fuit, ut diximus lib. I. cap. de Somniis, item cap. de Miracul. Unde et carmina quædam Simonidea dicta sunt. Primus etiam artem memoriæ invenisse dicitur, teste Cicerone. *Oliv.*

In eorum, &c.] In theatrum descendit, ut carmina sua quæ recitaret, cæterorum Poëtarum versibus potiora esse probaret, et ita propositum præmium caperet. *Oliv.*

§ 14 *Jam Solon*] De hoc Solone diximus lib. V. cap. de Ingratis. Fuit autem unus e septem Sapientibus, Atheniensis, ut quidam dicunt, ut alii, Salaminius, de qua insula diximus supra lib. et cap. præscriptis. Utcunque sit, Athenis vixit, et urbem illam, quasi novam civitatem, moribus et legibus condidit. Qua in re tanto temperamento se inter plebem et Senatum egit, ut ab utrisque parem gratiam contraxerit. Legitur apud Platonem Solonem judicio Critiæ cujusdam viri doctissimi videri non solum prudentia præ cæteris laude dignum, sed etiam carminibus præstitisse; et si sermonem, quem ab Ægypto reversus instituerat, implesset, non minorem Hesiodo vel Homero futurum. Continebantur autem in eo Atheniensium gesta. Hic, quanquam omnium hominum judicio

haberetur continens, tamen iudulsisse scribitur vino: cujus industria quanta fuerit, ex ejus verbis comprehendi potest. Nam dictitare solebat: Γηράσκω δ' ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος, *Senesco semper multa addiscens.* Præterea cum extremum fati diem sustineret, et qui assidebant amici ac familiares de re quadam disputarent, caput erexit, auditurus quid illi tunc inter se dissererent; interrogatus si quid esset quod vellet, ut percepto, inquit, quicquid est de quo disputatis, eruditior hinc abeam, moriarque sapientior. Vox profecto Philosopho tanto dignissima. *Idem.*

Fatis pressum] Instanti et propinqua morte gravatum.

Moriar] Aliter narrat hæc Ælian. apud Stob. *Coler.*

§ 15 *Per summum, &c.*] Invidia civium, vel tyrannidis suspicione, vel quia, ut diximus, mos erat Athenis, ut qui virtute maximas opes comparasset, ne libertati periculosus esset, per decem annos exularet. Ergo per summam iniquitatem expulsus, quia iniquissimum erat, patriæ liberatorem, imperii amplificatorem et conservatorem, exilio mulctare, quem ingentibus præmis afficere debuerant. *Oliver.*

Persico sermoni] Cuique genti sua lingua in precio. Hinc nota, animos exterorum haud facile devinciri, nisi vinculo illo humanæ societatis, lingua dico conciliatrice. *Coler.*

Sine monitore, &c.] Imperatores nominum suggestores habere consuerant, qui nomina militum eorum auribus insererent, quo blande nominatim milites appellando, eorum animos sibi maxime conciliarent. Hos monitores Romani nomenclatores appellabant. *Oliver.*

Cap. VIII. § 1 *Vagas littoribus conchulas et calculos lectitasse*] Ita vulgo. In Winch. *conchulas et umbilicos.* Nec male meo judicio, nam altera vox hujus est glossema perperam insertum contextui Valeriano. Librarii non intelligentes vocabulum ejus loco interpretationem scribere malnerunt. Desumptum enim ex Cicerone hoc exemplum, qui de Orat. lib. II. ait, 'Ita solet narrare Scævula conchas eos et umbilicos ad Cajetam et Lucrinum legere consuevisse.' Umbilicos a forma vocat parvos ac rotundos calculos in littore sparsos. Si credendum collegii Atrebatensis exemplari, Valerius non *umbilicos*, sed *obeliscos* dixit; atque ab obelorum similitudine sic appellasse videtur teretes et oblongos lapillos, non secus ac *rotundos* Cicero *umbilicos.* Quæ lectio non minus arridet, quam Wincheliana. Discrepant in nominandis locis hi auctores, nisi in alterutro sit error. Cajetam et Laurentum prodit Valerius; pro Laurento Lucinum Cicero. Qui locus Cajetæ vicinior est. *Pigh.*

Calculos] Lege, *umbilicos.* Liber Danielis, *obilicos.* Editio Veneta, *calculos.* Sed vera omnino lectio vulgata. *Umbilici* sunt calculi quidam nitidiores. Unde et libri olim iis decorabantur. Martialis lib. I. 'Nec umbilicis cultus atque membrana;' et alibi passim. Plinius ubi de margaritis: 'Et aliis convenit non oportere perforare, quorum sit absoluta bonitas, umbilicis statim ex auro capita capientibus.' *Colerus.*

Lucius Crassus] Orator, de quo Cicero lib. de Oratore mentionem facit, et de eloquentia disputantem inducit. Fuit autem Scævolæ gener, ut lib. IV. ostendimus cap. de Verecundia. Ergo L. Crassus Scævolæ, Scævola vero Lælii gener fuisse dicitur, de quo Lælio Cicero lib. qui inscribitur Lælius, hoc est, de Amicitia. Q. Mutius augur Scævola multa narrare de C. Lælio socero suo memoriter et jucunde solebat. *Oliver.*

§ 2 *Scævola, &c.*] Ut testis fuerat Scævola Scipionem et Lælium animi relaxandi gratia conchulas et umbili-

cos in littore lectitasse: ipse vero non minus post animi labores a forensibus officiis ad pilæ ludum se interdum conferebat, nonnunquam ad aleas et tesseras, ut eo laxamenti genere fatigatum animum relaxaret. Hic, teste Cicerone lib. Off. I. fuit P. Scævolæ Jurisperiti filius, a quo Cicero juris civilis scientiam, quantacunque foret, accepisse dicitur. Nam libro I. Off. inquit: 'Quorum vero parentes aut majores aliqua gloria præstiterunt, eorum plerique in hoc genere laudis studeut excellere; at Q. Mutius P. filius in jure civili.' Fuit autem hic Scævola, teste eodem Cic in Lælio, Jurisperitus et augur, quem in lib. de Oratore Cicero inducit cum Crasso de eloquentia disputantem. *Oliv.*

Aleæ quoque et calculis vacasse interdum dicitur] Ita vulgo. In Campensi, Gemblacensi, Wincheliano, et Atrebatensi melius: *Alveo quoque et calculis.* Nam alea inhonesta. *Pigh.*

Calculis] Tesseris vel taxillis, ut calculos posuerit pro taxillis.

Cæremonias Deorum] Ut qui augur; nam alter pontifex fuit.

Ut enim in rebus seriis Scævolam, ita et scurrilibus lusibus hominem agebat] Quomodo? scurrilibusne lusibus delectabatur Scævola vir gravissimus? Sane suspectus est locus. Scripti libri quinque *in scenicis lusibus* produnt. Pulmannianus, *insenis.* Conjice lector quid esse velit. Forte legendum, *inseriis lusibus*, id est, *non seriis.* Pigh.

Scurrilibus] Jocularibus.

Ext. § 2 *Canoras fides*] Resonantes chordas.

Cap. IX. *Potentia, &c.*] Quanta sit eloquentiæ vis atque potentia, cum cæteri omnes, qui de illa scripserunt, tam Græci quam Latini, tum inprimis ipse pater eloquentiæ Cicero compluribus in locis et voluminibus ostendit; quorum unum nobis hoc loco referre satis esse duxi, ubi rerum omnium dominam illam appellat. At enim lib. II. de Natura Deorum: 'Jam vera domina rerum, ut vos soletis dicere, vis eloquendi, quam præclara, quamque divina! quæ primum efficit, ut ea, quæ ignoramus, discere, et ea, quæ scimus, alios docere possimus. Deinde hac cohortamur, hac persuademus, hac consolamur afflictos, hac deducimus a timore perterritos, hac gestientes comprimimus, hac cupiditates iracundiasque constringimus, hæc nos juris, legum, urbium societate conjunxit.' *Oliver.*

Regibus exactis, &c.] Contigit A. U. CCLIX. Livius Agrippam Menenium appellat. Quem vide.

Fluminis Anienis] Tribus passuum millibus distat ab urbe, et teste Prisciano lib. VI. declinatur Anio, Anienis, quod antiqui secundum Analogiam protulerunt Anien. Ovid. Met. XIV. 'Quas Anienis aquæ.' *Oliver.*

Urbem urbi junxit] Nam plebe a Senatu separata, gemina quædam civitatis facies apparet. Hinc Varro sane quam eleganter ejusmodi civitatem 'bicipitem' appellat de Vita Pop. Rom. lib. IV. 'In spem adducebat non plus soluturos, quam vellent; iniquus equestri ordini judicia tradidit, ac bicipitem civitatem fecit, discordiarum civilium fontem.' *Coler.*

§ 2 *Quæ etiam Marianos, &c.*] Marius, ut sæpe dictum est, vi patria pulsus, collecto exercitu, Cinnæque conjunctus, vi patriam repoposcit, Diis et hominibus infestus, et statim primo impetu Hostiam urbis alumnam capit, et miseranda strage diripit; mox urbem ipsam, per socordiam civium a Janiculo pulso præsidio, quadrato agmine ingressus, ad principum cædem signo dato aliquanto sævius, quam aut in Punica, aut in Cimbrica urbe sævit. Octavii consulis caput pro rostris exponitur, Antonius orator, vir consularis, ad hospitem profugit, ubi tectus tantam urbis

tempestatem declinaret, quod illi fortuna non concessit. Hospes enim, quo lautius illum exciperet, vinum a caupone per servum deposcit. Caupo latere apud hospitem Marcum Antonium ex servo cognoscit, remque statim ad Marium Cinnamque defert; quo cognito, delectos milites cum P. Antronio, vel, ut Plutarchus dicit, Q. Annio, ad facundissimum oratorem cædendum mittunt. P. Antronius, ubi ad hospitem venit, cædis ministros introire et M. Antonium interficere jubet, ipse foras in vestibulo remoratur. Hi vero, postquam introgressi sunt, coram data copia cædis, maximus orator M. Antonius sic eos orationis suavitate demulsit, sic eloquentia sua a cædis cupiditate omnique impetu repressit, ut ad Antonium, re infecta, stupentes redierint, plane fatentes, se oratione victos, illum occidere non potuisse, quos P. Antronius increpitans, stricto gladio tectum irruit, et Antonium obtruncat, caput ad Marium defert, quod ille mensæ imposuit, ut non tam cibo quam ejus spectaculo satiaretur. Constat hunc M. Antonium, teste Cicerone Tusc. Quæst. lib. v. omnium suæ ætatis fuisse eloquentissimum. *Oliverius.*

Is enim solus in ambitu expers Antonianæ vocis steterat] In ambitu, sive circulo, non audiverat vocem viri eloquentissimi M. Antonii. Legunt quidam *P. Antonium*, pro *Antronium*.

§ 3 *Divus quoque Julius*] Dolabellam ex Sicilia, cui prætor præfuerat, repetundarum Cæsar postulaverat. L. Cotta Dolabellæ patrocinium suscepit, cujus authoritati, quia veluti parentem illum Cæsar coleret et observaret, resistere non sustinuit, tantum pro coucione dixit, extorqueri sibi causam optimam, ostendens se illum vi eloquentiæ facile fuisse convicturum. Ubi maximam sibi eloquentiæ laudem comparavit. *Oliver.*

Columen] Sustentaculum. Constat quidem Cæsarem plurimum ingenio valuisse, ut, teste Cicerone, cum duo sint, quibus excellnere Romani, si in utrovis tantum se Cæsar exercuisset, omnes facile superasset, ut, si tantum eloquentiæ, quantum rei militari, studii et laboris imposnisset, facile dicendi palmam obtinuisset. *Oliv.*

Peregrinandum] Ad externa exempla transeundum.

Ext. § 1 *Pisistratus*] Callìditate hic plurimum valuit, teste Macrobio, qua tyrannidem magis quam eloquentia occupasse dicitur. Devictis se duce Megarensibus, cum gratiæ plurimum et auctoritatis apud omnes cepisset, animum ad regnum adjecit; verberibusque voluntariis domi affectus, laceratoque corpore, die quadam in publicum prodiit, et, advocata concione, vulnera populo ostendit, de crudelitate principum, a quibus hoc se passum simulabat, queritur, adduntur vocibus lachrymæ, et invidiosa oratione multitudo credula incenditur; amore plebis invisum se Senatui affirmat, obtinet ad custodiam corporis sui satellitum auxilium, per quos tandem tyrannidem occupavit. Fuit autem, ut diximus in capite de Humanitate, doctrina, ingenio, et eloquentia tanta, ut ab Atheniensibus imperium, summa vi resistente Solone, tandem obtinuerit: vi namque orationis effecit, ut Athenienses illi se libertatemque subjicerent: nec quicquam valuit, quod Solon justissimus et gravissimus orator, advocata concione, in publicum processerit, ut diximus in capite de Ingratitudine, et impium illius conatum apernit. Tantum igitur Pisistrati valuit eloquentia, ut nulla Solonis sapientia, nulla vis, nulla eloquentia resistere potuerit. Cicero de Pisistrato de Oratore libro III. ‘ Quis doctior iisdem temporibus, aut cujus eloquentia literis instructior fuisse traditur, quam Pisistrati, qui primus Homeri libros confusos antea sic dis-

posuisse dicitur, ut nunc habemus? non fuit quidem civibus suis utilis, sed ita eloquentia flornit ut literis doctrinaque præstaret.' *Oliver.*

§ 2 *Pericles, &c.*] De Pericle satis dictum est in cap. de Obitu filiorum, et de Continentia. Quod vero ad ejus eloquentiam spectat, tantum valuit dicendi ratione et eloquentia, ut Atheniensem populum pro sua voluntate versaret, et eorum animos, quocunque vellet, facile impelleret; de quo Cicero libro de Oratore III. 'Quid Pericles,' inquit, 'de cujus potestate dicendi sic accepimus, ut cum contra voluntatem Atheniensium loqueretur pro salute patriæ severius, tamen id ipsum, quod ille contra homines populares diceret, populare omnibus et jocundum videretur. Cujus in labris veteres comici cum illi maledicerent, quod tum Athenis fieri licebat, leporem habitasse dixerunt, tantamque in eo vim fuisse, ut in eorum mentibus, quæ audissent, quasi aculeos quosdam relinqueret. At hunc non declamator aliquis ad clepsydram latrare docuerat, sed, ut accepimus, Clazomenius ille Anaxagoras, vir summus in maximarum rerum scientia. Itaque hic doctrina, consilio, eloquentia excellens, XL. annis præfuit Athenis, et urbanis eodem tempore, et bellicis rebus.' *Oliver.*

Veteris comœdiæ] Vitia acerbe traducebantur in vetere comœdia, quia ea sub propriis peccantium nominibus notabantur. Unde Horat. I. Sermonum: 'Eupolis atque Cratinus Aristophanesque Poëtæ, Atque alii, quorum comœdia prisca virorum est, Si quis erat dignus describi, qui malus, aut fur, Aut mœchus foret, aut sicarius, aut alioqui Famosus, multa cum libertate notabant.' *Oliver. Veteris comœdiæ*] Augustinus De Civit. Dei, lib. II. cap. 9. 'Periclem, cum jam suæ civitati maxima auctoritate plurimos annos domi et belli præfuisset, violari versibus, et eos in scena agi, non plus decuit, quam si Plautus noster voluisset, aut Nævius, P. et Cn. Scipioni, aut Cæcilius M. Catoni maledicere.' *Coler.*

Aculeos quosdam] Stimulos relinqui in animis illorum qui illum audierant. Pulchra allusio ad apes, nam quia mellis meminit, recte in metaphora persistens, aculeos addit. *Oliv.*

Augurium fefellit] Omen et divinatio.

§ 3 *Cyrenaicum philosophum*] Cyrenaici ab Aristippo descenderunt, qui primus genere Cyrenaicus finem in voluptate ponebat. *Oliv.*

CAP. X. *Eloquentiæ autem, &c.*] In pronunciatione cuncta totius eloquentiæ ornamenta esse reposita, testantur omnes, qui de hac arte scripserunt, tam Græci quam Latini. Quid enim acutæ et commodæ inventiones, quid concinnæ verborum elocutiones, quid partium cautæ et artificiosæ dispositiones, quid denique diligens memoria sine pronunciatione valerent? Non plus, quam sine his pronunciatio sola. Nam hæc omnia, quæ supra dixi, perinde sunt, ut aguntur. Actio autem in dicendo una dominatur, sine qua summus orator in oratorum numero esse nullo modo potest; mediocris vero hac una instructus summos sæpe superare potest. Quod multis exemplis tam Græcorum quam Latinorum ita esse Valerius probat. *Oliv.*

Convenienti motu corporis] Pronunciatio est vocis, vultus, et gestus moderatio cum venustate. Cum ergo dicat in pronunciatione, intentionem et remissionem vocis ostendit, in motu corporis vultus gestusque moderationem innuit. *Idem.*

Tribus modis] Elocutione, sono vocis, et motu corporis.

Alteri aures] Quoad pronunciationem.

Alteri oculos] Quoad gestum corporis.

§ 1 *Caius Gracchus, &c.*] Ad

temperandos pronunciationis modos Gracchus peritum musicæ artis servum concionaturus adhibuit, ut vel intentionem remitteret, vel remissiorem vocem intenderet. Gellius Noct. Att. lib. 1. c. 11. 'Ecce autem pro tibicina Laconica, tibiæ quoque illius concionatoriæ in mentem venit, quam, C. Graccho cum populo agente, præisse ac præmonstrasse modulos ferunt. Sed nequaquam sic est, ut a vulgo dicitur, canere tibia solitum, qui pone illum loquentem staret, variisque modis tum demulcere animum actionemque ejus, tum incendere. Quid enim foret ea re ineptius? si ut planipedi saltanti, ita Graccho concionanti numeros et modos, et frequentamenta quædam varia tibicen incineret? Sed qui hoc compertius memoriæ tradiderunt, stetisse in circumstantibus dicunt occultius, qui fistula brevi sensim graviusculum sonum inspiraret, ad deprimendum sedandumque impetum vocis ejus. Refervesceute namque impulsu et instinctu extraneo naturalis illa Gracchi vehementia indiguisse non, ut opinor, existimanda.' M. tamen Cicero fistulatorem istum utrique rei adhibitum esse Graccho putat, ut sonis tum placidis, tum citatis, aut demissam jacentemque ejus orationem erigeret, aut ferocientem sævientemque cohiberet. Verba ipsius Ciceronis apposui ex libro tertio de Orat. 'Itaque idem Gracchus, quod potes audire, Catule, ex Licinio cliente tuo, litcrato homine, quem servum sibi habuit ille ad manum, cum eburneola solitus est habere fistula, qui staret post ipsum occulte, cum concionaretur, peritum hominem, qui inflaret celeriter illum sonum, quo illum aut remissum excitaret, aut a contentione revocaret.' Quintilianus vero de Inst. Orat. lib. 1. 'Quid tam musices,' inquit, 'proprium? sed ne hæc quidem præsumenda pars, ut uno interim contenti simus exemplo Caii Gracchi, præcipui suorum temporum oratoris, cui concionanti consistens post eum musicus fistula, quam tonarion vocat, modos, quibus deberet intendi, ministrabat. Hæc etiam ei cura inter turbidissimas actiones, vel terrenti optimates, vel jam timenti fuit.' *Oliver.*

Modos] Mensuras et notulas pronunciationis ejus. *Bad.*

Quia ipsum calor atque impetus] Reddit rationem cur monitore tibicine uteretur, quia interdum vel accusando, vel detestando, ira vel alio animi impetu commotus servare modum non reminiscebatur. *Oliv.*

§ 2 *Quintus autem Hortensius*] Tantum tamen eloquentia valuit, ut apud multos dubium fuerit ejus artis palma, Ciceroni ne magis an Hortensio deberetur. *Oliv.*

Æsopum Rosciumque] Hi tempore Ciceronis et Hortensii mimi præstantissimi fuerunt, quorum alter Comœdiarum, alter, scilicet Æsopus, Tragœdiarum actor fuit, qui Hortensio sic delectabantur orante, ut ad eum audiendum, cum oraret, semper accurrerent, eique frequenter assisterent, ut gestus aliquos, in foro petitos, in scenam referrent. De Roscio Cicero in Oratione pro Archia Poëta: 'Quis nostrum tam animo agresti ac duro fuit, ut Roscii morte nuper non commoveretur? qui cum esset senex mortuus, tamen propter excellentem artem ac venustatem videbatur omnino mori non debuisse. Ergo ille corporis motu tantum amorem sibi conciliarat a nobis omnibus.' *Oliver.*

§ 3 *Jam M. Cicero*] Plutarchus in Vita Ciceronis dicit, non minus Ciceronem in actione elaborasse quam Demosthenem, donec per Roscium Comœdiarum, et Æsopum Tragœdiarum actores optimos, et suo tempore clarissimos, præbita illis diligenter opera, vocem et corporis gestum emendavit. His igitur, tanquam præceptoribus usus, ad moderandos corporis gestus, omnium in eo pronunci-

ationis genere eruditissimus evasit, et eloquentiæ princeps facile judicatus. Roscium Cicero suas delicias appellare consueverat. Quanta fuerit Ciceronis laus ex sola eloquentia parta, Plin. Nat. Hist. lib. VII. c. 30. plane ostendit, cum dicit: 'Quo te, M. Tulli, piaculo taceam, quove maxime excelleutem insigni prædicem? quo potius, quam universi populi et illius gentis amplissimo testimonio, et tota vita tua consulatus tantum operibus electi? Te dicente, legem Agrariam, hoc est, alimenta sua abdicarunt tribus. Te suadente, Roscio theatralis seditionis authori leges ignoverunt, notatasque discrimine sedis æquo animo tulerunt. Te orante, proscriptorum liberos honores petere puduit. Tuum Catilina fugit ingenium. Tu Marcum Antonium proscripsisti. Salve primus omnium parens patriæ appellate, primus in toga triumphum, linguaque lauream merite, et facundiæ literarum Latinarum parens: atque, ut Dictator Cæsar, hostis quondam tuus, de te scripsit, omnium triumphorum lauream adepte majorem, quanto plus est ingenii Romani terminos in tantum promovisse, quam imperii.' *Oliver.*

In utraque re] In sono vocis et motu corporis.

Soluto genere] Non intensa oratione, quemadmodum rei atrocitas exigebat.

Oratoris vitium] Quo quilibet orator in falsis causis uti potest ad persuasionem, composito scilicet motu, et apta pronunciatione, et simul debilitavit ejus approbationem ostendendo, ipsum, nisi de causa diffideret, non sic acturum fuisse. Nam multi, ut optimam se habere causam demonstrent, neque patrono uti, neque artificiosa oratione volunt. *Bad.*

Ext. § 1 *Æschines*] De hoc Æschine Gellius Noct. Att. lib. VII. Quintilianus Inst. Orat. cap. de Pronunciatione, aliique authores multa dixerunt. Sunt qui dicaut Æschinem, mirantibus Rhodiis orationem Demosthenis, respondisse, Quid si audissetis belluam ipsam sua lyra resonantem? *Oliver.*

Suspexit] Sicut *despicere* transsumitur ad significandum contemnere, ita *suspicere* ad venerari et laudare; quia *despicere* est deorsum inspicere: quæ vero infra nos sunt, contemnimus: *suspicere* autem sursum aspicere: at quæ supra nos, veneramur ferme. *Bad.*

Parum idoneum lectorem] Quia adversarius præterea vim illam Demosthenis referre nullo modo posset. Legitur in vita Demosthenis, quod Philippus Macedoniæ rex Demosthenem cæteris Atheniensium legatis in dicendo prætulerit, in cæteris vero rebus Æschinem. *Oliver.*

Cap. XI. § 1 *Sulpicii Galli*] Hoc contigit secundo Macedonico bello, quod adversus Persen gessit Paulus Æmilius, cujus legatus fuit hic Sulpicius Gallus, qui artium liberalium homo studiosissimus, Astrologiæ scientiam tenuit non mediocrem, qua Paulo victoriæ dedit initium; cum enim serena nocte, cujus proximo die manus erant cum hoste conserturi, Luna subito defecisset, milites omnes, veluti prodigio, vehementer sunt a futura dimicatione deterriti. Quod ubi sensit Gallus, qua ratione id factum esset, habita concione, disserait, et milites a terrore ad suscipiendæ pugnæ desiderium audaciamque revocavit. Frontinus tamen nonnihil a Valerio dissentire videtur. Dicit enim libro I. cap. ult. 'L. Sulpicius Gallus imminentem Lunæ defectum ne pro ostento exciperent milites prædixit futurum, additis rebus causisque defectionis, ut non post Lunæ defectum territos milites hortatus fuerit, sed, ne terrerentur, futuram eclipsin prædixerit.' Quintilianus quoque lib. I. ubi Astrologiam oratori necessariam esse pro-

bat: 'An vero cum Pericles,' inquit, 'Athenienses milites Solis obscuratione territos, redditis causis ejus rei, metu liberavit? Aut cum Sulpicius ille Gallus in exercitu L. Paulli de Lunæ defectione disseruit, ne, velut prodigio divinitus facto, militum animi terrerentur, non videtur usus oratoris officio?' *Oliver. Sulpicii Galli*] Qui primus rationem defectus lunaris docuit, postea edito volumine teste Plinio. Apud Græcos primus eclipsin prædixit Thales Milesius. *Coler.*

L. Paulli] Plutarchus in Paullo Æmilio multo aliter. *Corrad.*

Siderum natura] Quomodo per interpositionem terræ inter Solem et Lunam, Luna, quæ a Sole lumen mutuatur, deficeret. *Bad.*

§ 2 *Idus Martias*] Constat Idibus Martiis cæsum fuisse Cæsarem in Senatu, teste Ovidio Fast. III. circa finem. *Oliver.*

Et cum forte mane uterque] Ita vulgo. In veteribus libris: *Eo cum forte mane.* Melius: ut referatur ad diem Iduum Martiarum. *Pigh.*

EXT. § 1 *Obscurato Sole*] Frontinus tamen libro I. cap. ult. aliter sentire videtur. Dicit enim: 'Pericles, cum in castra ejus fulmen decidisset, terruissetque milites, advocata concione, lapidibus in conspectum omnium collisis, ignem excussit, sedavitque conturbationem, cum docuisset similiter nubium attritu excuti fulmen.' *Oliver.*

Sollicitudine agerentur] Concuterentur sollicitudine. *Bad.*

Ad Solis et Lunæ cursum] Quia, ut supra diximus, cum hemisphærium Lunæ solari sit inferius, Lunaque semper tendat in obliquum, forte cum ad perpendiculum Soli fuerit opposita, ejus excipit radios, ut ad nos pervenire non possint, et inde sæpe tenebræ superinducuntur. *Oliv.*

§ 2 *Quantum, &c.*] Plurimum attribuit arti Alexander, qui a nullo pingi nec fingi volucrit, nisi ab his, qui omnium præstantissimi suo tempore forent, Apelle scilicet atque Lysippo. De quibus Horatius Epist. lib. ult. 'Rex ille poëma Qui tam ridiculum tam care prodigus emit, Edicto vetuit, ne quis se præter Apellem Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra Fortis Alexandri vultus simulantia.' Cicero quoque Epist. ad L. Lucceium: 'Neque enim Alexander,' inquit, 'ille gratiæ causa ab Apelle potissimum pingi, et a Lysippo fingi volebat; sed quod illorum artem cum ipsis, tum etiam sibi gloriæ fore putabat, atque illi artifices corporis simulacra ignotis nota faciebant.' Fuit enim Apelles pictor eximius, patria Coüs, ingenio et gratia, ut inquit Quintilianus, præstantissimus: qui, teste Plinio, omnes prius genitos, futurosque postea, superavit, et arti suæ, hoc est, picturæ, plura solus prope, quam cæteri omnes, contulit. Summe laudavit Pliuius Venerem ab eo pictam exeuntem e mari, quam postea Romam adductam Divus Augustus dicavit in templo Cæsaris, cujus inferiorem partem corruptam qui reficeret non potuit reperiri. Inchoavit et aliam, teste Plinio, cui etiam illam suam priorem invidit mors peracta parte. Nec qui succederet operi ad præscripta lineamenta inventus est. Unde Cicero libro I. Epist. ad Lentulum: 'Nunc ut Apelles Veneris caput et summa pectoris politissima arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit.' Idem lib. Off. III. 'Nemo pictor repertus est, qui Veneris eam partem, quam Apelles inchoatam reliquisset, absolveret. Oris enim pulchritudo reliqui eorporis imitandi spem auferebat.' Pinxit et Alexandrum Magnum fulmen tenentem in templo Ephesiæ Dianæ, et fulmen extra tabulam videri, scribentes meminerunt. Refert item Plinius, quod pinxit ea, quæ pingi non possunt,

tonitrua, fulgura, et similia. Quare nonnulli ferunt, quod Alexander Magnus a nullo alio se posse pingi edicto posito capitali edixit. Lysippus fuit in arte sculptoria artifex clarissimus, de quo Martialis: 'Nobile Lysippi munus opusque vides.' Nam spirantes vultus, atque ora simillima vivis, et denique animosa signa fingere videbatur. Et, teste Quintiliano, ad veritatem optime accessit, et ad sexcenta decem signorum opera effecisse dicitur. *Oliver.*

Tenet] Remoratur et delectat.

Alcamenis] Inter æmulos Phidiæ refertur a Plinio lib. XXXIV. Ejusdem aliquoties meminit idem libro XXXVI. cap. 5. *Coler.*

§ 4 *Cujus conjugem, &c.*] Praxiteles inter statuarios gloria primus, vel certe summus, de quo multa Plinius Nat. Hist. libro XXXVI. Sed inter cætera dicit, duas sculpsisse Veneres, alteram Cnidiam, hoc est, quæ Cnidi colebatur, quæ non solum ibi, sed in toto terrarum orbe præcipua fuit; quam ut viderent, multi Cnidum navigarunt: alteram velata specie, quam quidam prætulerunt, optime severum id atque pudicum arbitrantes: nam quæ Cnidi fuit, a Cnidiis coëmpta, effigies Deæ, favente ipsa Dea, ut creditur, facta artificio tanto, ut non esset a libidinoso complexu tuta. Ferunt enim quendam ejus amore correptum, cum noctu delituisset in templo, simulachro cohæsisse, ejusque cupiditatis etiam indicem maculam reliquisse. Multa hujus simulachra Romam deportata fuerunt, quæ omnia Plinius commemorat. De quo quoque mentionem facit Quintilianus de Instit. Orat. lib. II. ubi dicit: 'Si Praxiteles signum aliquod ex molari lapide conatus esset exsculpere, Parium marmor mallem rude: at si id artifex expolisset, plus in manibus fuisset, quam in marmore.' *Oliver.*

Spirantem] Viventem. Virgilius: 'Excudent alii spirantia mollius æra, Credo equidem, vivos ducent de marmore vultus.'

In templo Gnidiorum] Gnidos una ex quinque civitatibus Doricæ Græciæ, ubi templum fuit Veneris, et hoc simulachrum, quod Praxiteles sculpsit, tanta, ut diximus, arte, ut a libidinoso complexu non fuerit satis tutum, adeo veram ipsam Deam referebat. *Oliver.*

Libidinoso cujusdam] Macarei Perinthii, teste Luciano. Id vero non in Gnido, sed Samo accidisse vult Athenæus. *Coler.*

Parum tutam] Quia vitium illi inferre voluit adolescens, tanquam vivum esset corpus. *Oliver.*

Sacrilegam cupiditatem] Qua Deam ipsam, et non simulachrum, violare concupivit. *Idem.*

Euphranoris manus] Plin. lib. XXXV. cap. 11. Pausanias in Atticis Praxiteli tribuit. *Corradus. Euphranoris*] Euphranor, teste Quintiliano de Instit. Orat. lib. XII. pictor fictorque fuit ætate sua laudatissimus. Dicit enim: 'Euphranorem admirandum facit, quod et cæteris optimis studiis inter præcipuos, pingendi fingendique idem mirus artifex fuit.' Vir docilis fuit et laboriosus et in omni genere excellens, qui, cum duodecim Deos consessum Jovis honestantes, sex scilicet a dextris et totidem a sinistris, pingeret Athenis, Neptuni imaginem tanta est arte complexus, ut Jovis deinde augustiorem ac venerabiliorem cum vellet repræsentare, non posset; quod artis vim omnem in superiori pictura consumpsisset, et hoc modo ars suo labore irrita est a natura destituta. *Oliver.*

Majestatis coloribus] In pingendo Neptuno colores adhibuit, qui ad exprimendam majestatem essent idonei. *Idem.*

§ 6 *Quid ille*] Timanthem intelligit. Is Ajacem armorumque judicium pinxerat. Iphigeniam ejus Oratorum

laudibus olim celebratam commemorat Plinius: quo alludit, nisi vehementer frustra sum, Ciceronis locus in oratore. Eum illustrandi Valerii causa haud pigrabor subjicere: ‘Si denique pictor ille vidit, cum immolanda Iphigenia, tristis Calchas esset, mœstior Ulysses, mœreret Menelaus, obvolvendum caput Agamemnonis esse, quoniam summum illum luctum penicillo non posset imitari.’ Sed quid illa Ciceronianæ elegantiæ habent: ‘mœstior Ulysses, mœreret Menelaus?’ Dicat oportet Cicero mœstiorem Ulysse fuisse Menelaum. Sine omni cunctatione incongruam purissimo scriptori maculam tollo: ‘Mœstior Ulysse mœreret Menelaus.’ Nonne et Valerius dicit Ulyssem mœstum, Menelaum lamentantem? Adde et calculum Plinianum: ‘cum mœstos,’ inquit, ‘pinxisset omnes, præcipue patruum.’ *Coler.*

Immolatæ Iphigeniæ] Nota est fabula. Cum Græci ad Aulidem venissent, Agamemnon Dianæ cervam ignarus occidit. Unde irata Dea, flatus ventorum sustulit. Quare, cum navigare non possent, et pestilentiam sustinerent, consulta oracula dixerunt, Agamemnonio sanguine placandam esse Dianam. Ergo cum ab Ulysse, per nuptiarum simulationem, adducta Iphigenia, et in eo esset, ut immolaretur, numinis miseratione sublata est, et cerva supposita, translata ad Tauricam regionem, regi Thoanti tradita est, sacerdosque facta Dianæ; cui cum humano sanguine sacrificaret, et ex veteri consuetudine numen placaret, agnovit fratrem Orestem, qui, post occisam matrem et Ægisthum in ultionem patris, factus exul, regno pulsus, raptaque sibi Hermione conjuge a Pyrrho, furiosus factus, accepto oraculo, deponendi furoris causa, cum amico Pylade Colchos petierat, et cum his, occiso Thoante, simulachrum sustulit absconditum in fasce lignorum, et cum fratre Oreste aufugit. *Oliver.*

Mœstum Ulyssem] Qui per falsas Achillis nuptias impetratam a matre Iphigeniam ad tam crudele sacrificium duxit. *Oliver.*

Clamantem Ajacem] Quod humano sanguine numina placarentur. *Idem.*

Lamentantem Menelaum] Quod suum videret genus immolari. *Idem.*

Caput Agamemnonis involvendo] Quia patris dolorem satis digne exprimere non posset, veste ejus caput obduxit, ut animis hominum patris dolorem existimandum relinqueret. *Idem.*

Itaque pictura ejus aruspicis, et amici, et fratris lachrymis madet] Ita vulgo. In Cauchiano melius, *et amicorum.* Ulyssem namque et Ajacem intelligit. *Pighius.*

Aruspicis] Calchantis.

Fratris] Menelai, qui frater erat Agamemnonis.

§ 7. *Atque, &c.*] Sunt qui putant hunc fuisse Apellem, de quo satis dictum est. Sed, teste Plin. lib. xxxv. c. 10. fuit Nealces, et in cane pingendo Protogenes, de quo sic ait: ‘Protogenes tum floruit. Patria ei Caunus, gentis Rhodiis subjectæ.’ Paulo infra, ubi loquitur de ejus pictura: ‘Est in ea canis mire factus, ut quem pariter casus et ars finxerit. Non judicabat se exprimere in eo spumam anhelantis posse, cum in reliqua omni parte, quod difficillimum erat, sibi ipse satisfecisset. Displicebat autem ars ipsa, nec minui poterat, et videbatur nimia ac longius a veritate discedere, spumaque illa pingi, non nasci ex ore; anxio animi cruciatu, cum in pictura verum esse non verisimile vellet, absterserat sæpius, mutaveratque penicillum, nullo modo sibi approbans; postremo iratus arti, quod intelligeretur, spongiam impegit inviso loco tabulæ, ex illaque reposuit ablatos colores, qualiter cura optaverat, fecitque in pictura fortuna naturam. Hoc exemplo similis et Nealcem suc-

cessus in spuma equi, similiter spongia impacta, secutus dicitur, cum pingeret Popyzonta retinentem equum.' Ergo constat in pictura plus casum valuisse, quam artem, eo quod equi artificiose depicti, cum naribus spumas ars reddere non posset, casus attulerit. *Oliver.*

Cap. xii. § 1 *Q. Scævola clarissimus legum vates, et certissimus, quotiescunque de jure prætorio consulebatur*] Ita vulgo. Hæc meliore ordine et correctius in manuscriptis: *Q. Scævula legum certissimus, et clarissimus vates, quotiescunque de jure prædiatorio consulebatur.* Sic etiam Cicero in Balbiana: 'Cum de jure prædiatorio consulebatur.' *Pigh.*

Cæsellium] Vel Cassellium. De quo Flaccus: 'Nescit quantum Cassellius Aulus.'

Ext. § 1 *Platonis, &c.*] Plato consultus de constituenda in arce Palladis ara, qui modus, quæve illi forma melior esse posset, quamvis Geometriæ peritissimus esset, tamen ne alterius professionem sibi usurpare velle videretur, ad Euclidem, Geometram suo tempore clarum, consultores rejecit. *Oliv.*

Conductores] Qui publice constituendam aram conduxerant, hoc est, certo pretio faciendam susceperant. *Idem. Qui conductores sacræ aræ modum ac formam ejus secum sermone conferre conatos*] Ita vulgo. In Atrebatensi, Wincheliano, et Pulmanniano: *de modo ac forma ejus secum sermonem conferre conatos.* Sed quænam hæc ara tanti moliminis ac operis, ut de ejus structura concipienda tot consiliis fuerit opus? Locus mihi valde suspectus est. In Wincheliano *conductores viæ sanctæ* legitur, atque etiam mendose, ni fallor; nam puto legendum esse, *conductores sacræ arcis*, ut intelligamus auctorem loqui de arce Minervæ, celeberrimo atque magnificentissimo Athenarum ædificio, cujus sæpe meminit Pausanias in Attica, in ea omnium sanctissimum Minervæ signum de cœlo delapsum dedicatum fuisse scribens. Meminit ejus item noster Valerius, lib. v. cap. 3. et lib. iii. cap. 1. *Pigh. Sacræ arcis*] Erasa vera lectio in lib. Dan. et adscriptum oræ, *viæ sacræ.* Vulgata lectio a Pighio est. Sed quis dubitet sacram arcem, nobilissimum ædificium, jam ante Platonem fuisse exstructum? Manuscripti mei cæteri, *sacræ aræ.* Doctissimus Mitallerius aram Apollinis in Delo intelligit: quem vide. *Coler.*

Ad Euclidem] Fuit Euclides, teste Laërtio, Geometra insignis Megarensis, vel, ut alii dicunt, Gelous. *Oliv.*

Immo professioni] Utitur correctione, quia dixerat, *scientiæ cedens;* nam ejus artis scientia Plato non inferior erat Euclide, sed non eam solam profitebatur. Ergo cessit professioni, quia Plato Philosophiam, Euclides vero Geometriam profitebatur. *Oliv.*

§ 2 *Visendum*] Dignum quod ab omnibus videretur. Et sine dubio tempore Valerii extabat opus illud ut videri posset; nunc ne minimum quidem ejus vestigium apparet. *Idem.*

§ 3 *Mirifice, &c.*] Hic fuit Apelles, qui de operibus suis vulgi quoque judicium dum quæreret, teste Plinio lib. xxxv. perfecta opera sua proponebat in pergula transeuntibus, atque post ipsam tabulam latens, vitia, quæ notarentur, auscultabat, vulgum diligentiorem judicem, quam se, præferens. Feruntque a sutore reprehensum, quod in crepidis una intus pauciores fecisset ansas, eodem postero die superbo emendatione pristinæ admonitionis cavillante circa crus, indignatum prospexisse, denuntiantem, ne supra crepidam sutor judicaret. Quod ipsum in proverbium venit. *Oliv.*

Ansulis] Diminutivum ab ansa. Sunt autem ansulæ, quibus calcea-

menta et vestimenta nectuntur. Sunt enim qui ansulis magis, quam fibulis delectentur. *Oliver.*

Plantam] Ad res, quarum cognitionem non haberet. *Bad.*

CAP. XIII. *Salutaris principis*] Tiberii.

Ad longissimos humanæ] Adulatur Tiberio, more illorum temporum, longævam ei vitam precando. Quin et particulam vitæ propriam, demptam sibi, Cæsaribus suis donabant. De qua re multa multi. Sed o vanas largitiones! Sapiens mihi Varro, Modio: Non eos optime vixisse, qui diutissime vixerint, sed qui modestissime. *Coler.*

§ 1 *M. Valerius Corvus*] Sive Corvinus. Cicero in Catone Majore, qui dicitur a nonnullis de Senect. 'M. quidem Valer. Corvinum,' inquit, 'accepimus ad centesimum annum vitam suam produxisse, cum esset exacta jam ætate in agris, eosque excoleret; cujus inter primum et sextum consulatum sex et quadraginta anni interfuerunt.' Plin. lib. VII. cap. 48. 'M. Valerius Corvinus,' inquit, 'centum implevit annos, cujus inter primum et sextum consulatum XLVI. anni fuere. Idem sella curuli semel ac vicies sedit, quoties nemo alius. Adæquavit ejus vitæ spatium Metellus Pontifex. Ita quantum spatium ætatis majores nostri esse voluerunt ad senectutis initium, tantus illi cursus honorum fuit.' Hic *Corvinus* dictus est, teste Livio, quod Gallum, a quo provocatus fuerat, ad singulare certamen, insidente galea Corvo, et unguibus rostroque infestante hostem, interemit. *Oliv.*

Cujus inter primum et sextum consulatum quadraginta sex anni intercesserunt] Ita vulgo. In Campensi et Cauchiano, *quadraginta et septem.* Bene ac numerate, tot enim annos ponunt inter primum et ultimum M. Corvi consulatum Fasti Capitolini. *Pigh.*

§ 2 *Metellus*] Hic est Metellus ille, qui Pius cognominatus, ejus Metelli pater, qui a debellata insula Creta Cretici nomen est assecutus. De quo Cicero in Catone Majore: 'Ego,' inquit, 'L. Metellum memini puer, qui cum quadriennio post alterum consulatum Pontifex Maximus esset factus, duos et viginti annos ei sacerdotio præfuit, ita bonis viribus esse extremo tempore ætatis ut adolescentiam non requireret.' Hic ergo in ætate jam provectiori Pontifex factus, in eo magistratu per duos et viginti annos ita se gessit, ut non senex, sed juvenis esse videretur; neque enim lingua in pronuntiando, non manus in administrando illi defuerunt, ut lingua balbutiret, aut manus tremeret, quod senectutis vitium esse solet. *Oliver.*

In votis nuncupandis] Quia, ut supra diximus, duplex est votum secundum quosdam, conceptum et nuncupativum. *Idem.*

Tremula manu] Quod in senibus esse soleat tremor quidam membrorum, et præsertim manuum ac pedum, exhaustis jam viribus. Hic vero constanti mann, dum sacra tractaret, semper fuit, sive cultrum a capite victimæ ad caudam deduceret, sive mola victimam cultrumque aspergeret, seu victimæ jugulum aperiret. *Idem.*

§ 3 *Q. autem Fabius Maximus*] Ad centesimum annum pervenisse Fabium, hoc uno probat argumento Valerius, quod duobus et sexaginta annis Augur fuerit. Plinius vero dicit tribus et sexaginta, Nat. Hist. lib. VII. quem honorem non nisi ætate provectiori consequi potuit, cum ejusmodi dignitas adolescentibus nunquam nec juvenibus dari consueverit. Ergo si tempus, quo creatus est Augur, et quo Auguratum gessit, in unum collegerimus, sæculi spatium inveniemus. Quod idem sentire videtur Livius, lib. XXX. qui dicit: 'Q. Fabius Maximus moritur exactæ ætatis, siquidem verum est, Augurem

duos et sexaginta annos fuisse, quod quidam autores sunt. Vir certe dignus fuit tanto cognomine, vel si novum ab eo incipceret. superavit paternos honores, avitos æquavit. Pluribus victoriis et majoribus prælis avus insignis Rullus, sed omnia æquare unus hostis Annibal potest. Cautior tamen quam promtior hic habitus est.' *Oliver.*

Duobus et sexaginta] XLII. Livius lib. XXX. Plinius vero lib. VII. cap. 48. aliter scribit. *Corrad.*

Sæculi] Hoc est, centum annorum. Sic enim voluere majores *sæculum* esse spatium centum annorum, quod hinc facile comprehendi potest. *Oliver.*

§ 4 *Jam de M. Perperna*] Hic arguit diu vixisse M. Perpernam, qui omnibus Senatoribus, quos ipse consul, die initi consulatus, vocavit in curiam, superstes vixerit ; omnibus insuper illis, quos censor legerat in Senatum, exceptis septem. Plinius Nat. Hist. lib. VII. 'M. Perperna, et nuper Lucius Volusius Saturninus, omnium, quos in consulatu sententiam rogaverant, superstites fuere. Perperna septem reliquit ex his quos censor legerat: vixit annos nonaginta octo.' Fuit ergo ordine Senatorio, qui suo tempore fuit, diuturnior. Et hinc colligere possumus, senem admodum fuisse, quo tempore fuit a Pompeio superatus et cæsus, quanquam Strabo dicat, in Asia morbo consumptum fuisse, ut diximus in cap. de Humili loco natis. *Oliver.*

Rogaverat] Alii tamen legunt, *vocaverat:* quod si ita legendum, legatur *in Senatum*, ut sit, quos vocaverat, quum esset consul, in Senatum ; id est, ut convenirent in curiam. *Bad.*

Diuturnior] Vixisse annos 98. Plinius ait. *Coler.*

§ 5 *Appii vero*] Tullius in Catone: 'Ad Appii Claudii senectutem accedebat, quod cæcus esset : tamen is, quum Senatus sententia inclinaret ad pacem cum Pyrrho fœdusque faciendum, non dubitavit dicere illa, quæ versibus persecutus est Ennius : 'Quo vobis mentes, rectæ quæ stare solebant Ante hac, dementi sese flexere ruina?' cæteraque gravissime: notum vobis est carmen, et tamen ipsius Appii exstat oratio. Atque ille egit hæc decimo septimo anno post alterum consulatum, quum inter duos consulatus anni decem interfuissent, censorque ante consulatum superiorem fuisset; ex quo intelligitur Pyrrhi bello grandem sane fuisse, et tamen sic a patribus accepimus.' Item paulo infra: 'Quatuor robustos filios, quinque filias, tantam domum, tantas clientelas Appius regebat, et cæcus et senex. Intentum enim animum tanquam arcum habebat, nec languescens succumbebat senectuti. Tenebat enim non modo autoritatem, sed etiam imperium in suos. Metuebant servi, verebantur liberi, charum omnes habebant; vigebat in illa domo et mos patrius, et disciplina.' Ex his igitur Ciceronis verbis Appium diu vixisse facile comprehendimus. Cujus cæcitatis causam diximus lib. I. cap. de Neglecta Religione, quod Herculis sacra ad humile servorum ministerium transtulisset. De Pyrrhi bello quoque sæpius dictum est, quare non est toties repetendum. *Oliv.*

Lectica] In qua ægrotantes, et ingredi nequeuntes, deferri solent. *Badius.*

Ut cum Pyrrho] Huc pertinent illa prisci Poëtæ : 'Orator sine pace redit, regique refert rem.' Citat Varro. Intelligit autem Cineam, quem Pyrrhus miserat de Pace. Vetus inscriptio : APPIVS. CLAVDIVS. C. F. CAECVS CENSOR. CONSVL. BIS. DICTATOR. INTERREX. III. PR. II. AED. CVR. II. Q. TR. MIL. III. COMPLVRA. OPIDA DE. SAMNITIBVS. CEPIT. SABINORVM ET. TVSCORVM. EXERCITVM. FVDIT PACEM. FIERI. CVM. PYRRHO. REGE PROHIBVIT. IN. CENSVRA. APPIAM STRAVIT. ET. AQVAM. IN. URBEM. AD-

DVXIT. Ejusmodi breviaria solebant veteres de illustribus viris conficere, qualia in Italia, et alibi de Catone, Fabio Maximo, Sicinio Dentato, C. Mario, Cn. Pompeio, et aliis reperta. *Coler.*

§ 6 *Muliebris etiam*] De quibus Plinius, lib. VII. cap. 41. mentionem facit. Dicit enim: ‘ Ex fœminis Livia Rutilii nonaginta septem annos excessit. Statilia, Claudio principe, ex nobili domo, nonaginta novem. Terentia Ciceronis CXVII. Clodia Ofilii CXV. Hæc quidem etiam enixa quindecies.’ Alias quoque commemorat longissimæ ætatis fœminas, quas heic referre non est opus, quoniam a Valerio non ponuntur. *Oliv.*

Tertium et centesimum] CXVII. scribit Plinius. *Corrad.*

Et Clodia Auli filia] Ita vulgo. In Atrebatensi, Susiano, et Pulmanniano: *Clodia Aulifi*, mendose. sed puto legendum, *Aufilii.* Nam Plinius *Clodiam Ofilii* vocat, quod idem est. Formula loquendi antiqua est, qua mulieres adjunctis maritorum nominibus notabantur. Sic *Livia Rutilii*, supple *uxor*, Terentia Ciceronis, Julia Pompeii, Cæcilia Crassi, Calpurnia Cæsaris. *Pigh.*

Quindecim filiis enixis] Passive positum est *enixis*, in lucem productis. Alii habent, *amissis*, ut significet illam quindecim filiis extinctis fuisse superstitem. *Oliver.* *Quindecim filiis ante enixis*] Ita vulgo. Plinius quoque enixam quindecies scribit, verum Campensis, Gemblacensis, aliique veteres libri, *quindecim filiis ante amissis* legunt. Quam lectionem probare malim, non enim hic fœcunditatis exempla quærimus. *Pigh.*

EXT. § 1 *Hiero*] Hic rex Syracusarum fuit, cujus infantia suæ futuræ majestatis dicitur fuisse prænuntia; quippe qui genitus a patre nobili, sed ex ancilla natus, ne dehonestaret paternum genus, expositus fuit; sed parvulum, et humanæ opis indigentem, apes, congesto circa jacentem melle, multis diebus aluere; ob quam rem responso aruspicum admonitus pater, qui regnum infanti portendi canebant, parvulum recollegit, omnique studio ad spem majestatis, quæ promittebatur, instituit. Eidem adolescenti, prima belli stipendia iueunti, aquila in clypeo, et noctua in hasta consedit; quod ostentum et in consilio cautum, et manu promptum, regemque futurum significabat. Denique adversus provocatores sæpe pugnavit, semperque victoriam reportavit: a Pyrrho rege multis militaribus donis donatus est: pulchritudo ei corporis insignis, vires quoque in homine admirabiles fuere, in alloquio blandus, in negotio justus, in imperio moderatus erat; prorsus ut nihil ei deesse videretur præter regnum. Itaque a Syracusanis primo Imperator, deinde rex creatus est: socius fuit populi Romani, qui primo Punico bello, inita societate et amicitia, per quinquaginta annos usque ad ultimum suæ vitæ diem in fide et officio permansit. De cujus liberalitate, qua in populum Romanum secundo Punico bello usus fuit, diximus in capite de Liberalitate. Vixit autem, teste Livio, nonaginta annos, cum iuquit: ‘ Non facile erat, nonagesimum jam agenti annum, circumsesso dies noctesque muliebribus blanditiis, liberare animum, et convertere ad publicam privatamque curam.’ *Oliver.*

Massanisa] Hic, ut dictum est lib. V. cap. de Ingratitudine, ætatem suam ad centesimum extendit annum, robore tanto in ea ætate, ut adolescentiæ vires, licet diminutas, non desiderare videretur. De quo Cicero in Catone Majore: ‘ Audire te arbitror, Scipio, hospes tuus avitus Massanisa quid faciat hodie, nonaginta natus annos: quum ingressus iter pedibus sit, in equum omnino non ascendere velle, cum autem sit in equo, ex equo non descendere; nullo imbre,

nullo frigore adduci, ut capite operto sit, summamque in eo esse siccitatem corporis. Itaque omnia probatur exequi regis officia et munera.' *Oliver.*

Hunc modum excessit] Superavit hunc vitæ terminum, quippe qui centum implevit annos. *Oliver.*

In solio] In regia sede. Est autem *solium*, ut vult Servius, propric armarium uno ligno factum, in quo reges sedebant propter tutelam corporis sui, dictum quasi *solidum*. Oliver.

Methymnato] Quidam tamen scripserunt, *Mechino*. Bad. *Cui Methymnato nomen*] Ὄνομα Σθεμβὰν, inquit Suidas. *Corrad.*

§ 2 *Gorgias Leontinus*] Longissimæ et felicissimæ ætatis Gorgias Leontinus: in senectute sua nulla imbecillitatis incommoda sensit, sed ad extremum usque sui fati diem robustus permansit: de quo Cicero lib. de Senectute: 'Qualem,' inquit, 'Isocratcs, qui eum librum, qui Παναθηναϊκὸς inscribitur, quarto et nonagesimo anno scripsisse dicitur, vixitque quinquennium postea; cujus magister Leontinus Gorgias centum et septem complevit annos, neque unquam in suo studio atque opere cessavit, qui, cum ex eo quærcretur, cur tam diu vellet esse in vita: Nihil habeo, inquit, quod accusem senectutem. Præclarum responsum, et docto homine dignum.' Quintilianus vero de Institut. Orat. lib. III. 'Artium,' inquit, 'Scriptores antiquissimi Corax et Tisias, Siculi, quos insecutus vir ejusdem insulæ Gorgias Leontinus, Empedoclis, ut traditur, discipulus. Is beneficio longissimæ vitæ, nam centum et novem vixit annos, cum multis simul floruit, ideo et illorum, de quibus supra dixi, fuit æmulus, et ultra Socratem usque duravit.' Et paulo infra ostendit illum Isocratis, et aliorum plurimorum Philosophorum et Oratorum fuisse præceptorem. Hic primus fuit, qui profiteri ausus fuerit, se de quacunque re proposita disputaturum. *Oliv.*

Centesimum et septimum] Quintilianus dicit: *centum et novem vixit annos.* Plinius centum et octo vult eum vixisse annos, lib. VII. *Idem.*

Aristoxenus musicus] Fuit is Aristotelis discipulus, vir literarum veterum diligentissimus, ut testatur Gellius lib. IV. cap. 11. Præter Musica etiam Historica et Philosophica conscripsit, teste Suida; quin et in omni disciplinarum genere. Nihil celebratius opere de vitis Illustrium Virorum. B. Hieronymus Aristoxenum longè omnium doctissimum vocat. Ejus libros tres περὶ Ἁρμονίας στοιχείων primus edidit Meursius. *Vossius de Hist. Græc.*

§ 4 *Arganthonius*] Hic, teste Herodoto, Hist. lib. I. fuit Tartessiorum tyrannus, cujus Cicero lib. de Senectute hanc breviter mentionem facit: 'Expectemus,' inquit, 'Tartessiorum regis ætatem; fuit enim, ut scriptum video, Arganthonius quidam Gadibus, qui octoginta regnavit annos, centum viginti vixit.' Quod idem affirmat Plinius lib. VII. Hic ergo cunctos supra memoratos ætatis longitudine superavit, quippe qui tanto tempore regnavit, quanto quidem alii complures vivere posse lætarentur. *Oliver.*

Cum ad imperium sexaginta annos natus accessisset] Ita vulgo. Mss. codices: *quadraginta annos*, produnt; quemadmodum et Plinius, et Cicero in Catone. Lucianus ex Anacreonte, ni fallor, Poëta, centum quinquaginta annos vixisse Arganthonium tradit, sed puto Valerium sequi in his Ciceronem, et Plinium utrosque. *Pigh.*

Asinius Pollio] Princeps orator et civis vocatur a Plinio lib. VII. cap. 30. De Dalmatis triumphavit, ut constat ex Hieronymo in Chronico Eusebiano. Plurimi ejus meminere veteres autores. Præter Orationes

et Tragœdiam, reliquit quoque Historiar. libros XVII. teste Suida : qui et dicit primum Latinorum fuisse, qui gesta Græcorum Latine scriberet. Bellum quoque civile consiguavit, a quo eum deterret Horatius II. Od. 1. In bello civili a partibus stetit Cæsaris, ut testatur Plutarchus in Pompeio. *Vossius.*

Non minima pars Romani styli] Significat hunc diligentissimum fuisse rerum gestarum Scriptorem, non inter iuferiores connumerandum. *Oliv.*

Centum illum et triginta annos explevisse commemorat] Ita vulgo. Lege, ut in Susiano et Pulmanniano : *centum illum et viginti annos explesse.* Astipulantur enim huic numero Herodotus, et alii jam dicti auctores, Cicero et Plinius. *Pigh. Centum illum et viginti*] Codex Danielis, CXXX. contra mutationem Pighii ; quod magis placet. Supra Valerius expresserat numerum 120. annorum; jam ex Asinio aliquanto ampliorem adjungit. Quin et Plinius autor est Anacreontem huic Arganthonio 150. annos vitales tribuisse. Idem Lucianus scribit. Versus Anacreontis exstant apud Strabonem l. III. Silius Italicus: 'Arganthoniacos armat Carteia nepotes ; Rex proavus fuit humani ditissimus ævi, Ter denos decies emensus belliger annos.' *Coler.*

Et ipse numerosæ vivacitatis haud parvum exemplum] Ita vulgo. Inepte dictum, *numerosa vivacitas*, cum proprie significet naturalem vivendi vigorem numeri non capacem, cum in singulis rebus una morte finiatur : rectius itaque in Campensi, Cauchiano, Gemblacensi, et Atrebatensi, *et ipse nervosæ vivacitatis haud parvum exemplum.* Pigh.

§ 5 *Æthiopes*] Solinus de Æthiopibus : 'Ultra Meroëm,' inquit, 'super exortum Solis, Macrobii Æthiopes vocantur. Dimidio enim eorum potentior, quam nostra est vita : hi Macrobii justitiam colunt, amant æquitatem, plurimum valent robore præcipuo,' &c. *Oliver.*

Quos Herodotus] Scribit Herodotus Scytharum regem legatis Cyri regis Persarum senes complures ostendisse, qui centum et viginti annos peregerant. *Oliver.*

Centesimum et trigesimum annum transgredi] Ita vulgo. Lege, *centesimum et vigesimum*, ut in quinque vel sex manuscriptis exemplaribus, atque etiam Herodoto, qui ἔτεα μὲν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν prodit. *Pigh.*

Et Indi] De Indis multo aliter Arrianus lib. VIII. Plin. lib. VII. c. 8. *Corrad.*

Ctesias] Antiquissimus Historiarum scriptor. *Ctesias quidem*] Ita vulgo. Editio Veneta, *Ctesias idem.* Scil. Ctesiam idem de Indis tradidisse, quod Herodot. de Æthiopibus. Scio alias multa de Æthiopibus scribi, quæ eadem quoque de Indis. Et Ctesias ille Syriaca etiam et Persica scripserat, teste Strabone libro XIV. *Coler. Ctesias*] Præter Persica, quæ libris viginti tribus continebantur, scripsit et Indica. Floruit, ut testatur Photius, temporibus Cyri, Dario et Parysatide geniti, qui frater fuit Artaxerxis, ad quem regnum Persicum devenit.

Epimenidis] Hic Philosophus Cretensis fuit, Pythagoræ coætaneus, teste Apuleio, de quo Laërtius libro de Vita Philosophorum fabulosa quædam narrare videtur. Nam dicit, quod a patre jussus ad pascua ducere oves, circa meridiem divertit in proximam speluncam, ubi quinquaginta et septem annis perpetuo sopore requievit : excitus quæsivit oves ; putabat enim se parum obdormivisse : quas cum non inveniret, in agrum reversus ; cum vero agrum in alterius potestatem venisse videret, et cuncta mutata esse perpenderet, rediit in oppidum, ubi a juniore fratre jam vetulo cognitus, omnem ex illo didicit rei veritatem : deinde philo-

sophatus est scripsitque multa, quæ hoc loco referre non est opus. Mortuus est autem anno ætatis suæ centesimo quinquagesimo septimo, teste Phasgone lib. de Longævis. Plinius dicit centesimo quinquagesimo tertio; ut autem Cretenses tradunt, teste Laërtio, vixit ducentis nonaginta annis. *Oliver.*

Cnosius] Cretensis, et Cnosio vico oriundus.

§ 6 *Hellanicus*] Diversa citat Athenæus. Quæ an sint Hellanici Mitylenæi, an Milesii, dubium est. Hic autem Milesius intelligitur.

Quosdam ex gente Epiorum] Winchelianus, *ex gente Eliorum.* Item recte. Nam Stephanus de Urb. ait Elios vel Eleos olim a rege Epeo appellatos Epios fuisse, eosdem patronymica voce dictos Endymioniadas, quod Epeus Endymionis filius a quibusdam diceretur. *Pigh. Epiorum*] Lib. Dan. et quædam editiones, *Epipiorum.* Epii sane sive Epei Achaiæ pars sunt, non Ætoliæ, teste Plinio, Strabone, aliis. An forte legendum *Epiriorum?* Epirii iidem diei potuere, qui et Acarnanes. Adi Strabonem lib. x. *Coler.*

Ducentos] Plinius hæc omnia fabulosa esse, et ex errore annorum provenisse, quos alii sex mensium, alii trium constituissent, dixit. *Oliver.*

Damasthes] Hellanico Milesio æqualis. Cujus meminit Dionysius libro I. Antiq. Rom. Strabo lib. IX. alii. *Eique subscribit Damasthes*] Ita in veteribus libris vocatur, item a Plinio. Fuit Hellesponticus historiarum scriptor, patria Sisiensis. *Pigh. Damasthes*] Scriptor is minus probatus et pene nullius classis Straboni lib. I. Meminit ejusdem Steph. in ὑπερβόρεοι. *Coler.*

§ 7 *Alexander vero*] Alexandrum Cornelium vocat Plinius. Existimo eum esse, de quo hæc scribit Strabo lib. XIII. Τῶν δὲ νεωτέρων, Ἀλέξανδρος Ῥήτωρ ὁ Λύχνος προσαγορευθεὶς, ὃς καὶ ἐπολιτεύσατο καὶ συνέγραψεν ἱστορίαν, καὶ ἔπη κατέλιπεν, ἐν οἷς τά τε οὐράνια διατίθεται, καὶ τὰς ἠπείρους γεωγραφεῖ, καθ' ἑκάστην ἐκδοὺς ποιήματα. *Coler.*

Nulla ex parte, &c.] Neque animi, neque corporis viribus deficientem, non sapientia, non memoria carentem, quæ senectutis vitia esse solent. *Oliver.*

Xenophon cujus περὶ γήρως *legitur*] Ita vulgo. Corrige, ut in Campensi et Wincheliano περὶ πλούτου. Citatur item a Plinio Xenophon in Periplo. *Pigh.*

Latinorum regem] Ita vulgo. *Lamorum* alii libri. Sed in Plinio, *maritimorum.* Conrad. Lege, *Lachmiorum*, ut veteres libri.

CAP. XIV. *An melius, &c.*] Sicut nonnulli Philosophi præcepta de contemnenda gloria tradiderunt, cum ipsi tamen appetisse gloriam maxime visi sint, quia, teste Ciecrone, trahimur omnes studio laudis, et optimus quisque maxime gloria ducitur. Et illi ipsi Philosophi libellis illis, quos de contemnenda gloria scribunt, nomen suum inscribunt: in eo ipso, in quo prædicationem nobilitatemque despiciunt, prædicari se et nominari volunt. Sed est fortis et magnanimi viri gloriam non appetere, et sola suorum recte factorum conscientia contentum esse: 'Sæpe viris major gloria spreta redit.' *Oliver.*

Quorum in contemplandis] Pighius Ciceronis libros de Gloria innui hariolatur, quos cum alii, tum Agellius citat l. XV. c. 6. Varronis etiam titulus est apud Nonium, Herculis Columna περὶ δόξης. *Coler.*

§ 1 *Superior Africanus*] Quam insita sit hominibus gloriæ naturalis quædam appetitio, ex his exemplis facile cognosci potest. Cum Sciplo Africanus superior, qui Annibalem ex Italia retraxit, qui Carthaginem pop. Rom. tributariam reddidit, sciret tantam esse magnitudinem rerum suarum, ut dum Romanum staret im-

perium, earum memoria nulla vetustate posset aboleri, voluit tamen inter Corneliæ gentis monumenta locari poëtam Ennium, quod sua gesta fuissent illius carminibus comprehensa, et quasi literarum immortalitati commendata. De quo Cicero in Oratione pro Archia Poëta: 'Charus,' inquit, 'fuit Africano superiori noster Ennius; itaque etiam in sepulchro Scipionum putatur is esse constitutus ex marmore.' Plinius libro septimo: 'Prior,' inquit, 'Africanus Q. Ennii statuam sepulchro imponi suo jussit, clarumque illud nomen, immo vero spolium ex tertia orbis parte raptum, in cinere supremo cum Poëtæ titulo legi.' *Oliver.*

Rudi atque impolito] Quale erat Ennii, qui sententias bonas incultis verbis involvisse dicitur. Unde et Maro dixisse fertur, se aurum, aut lapillos ex stercore Enniano colligere, dum sententias inde erueret. *Badius.*

§ 2 *Similiter, &c.*] Paris gloriæ Decius Brutus fuisse videtur, qui Accium Poëtam magno honore voluit decorare. Nam illius versus, quibus sua facta continebantur, in vestibulis templorum, quæ ex hostili præda facienda curaverat, jussit impingi, ut illud opus Decii cura conditum fuisse cognosceretur. Cicero in eadem oratione: 'Decius,' inquit, 'Brutus, summus vir, et imperator, Accii amicissimi sui carminibus templorum ac monumentorum aditus exornavit suorum.' Illud etiam ad hujus hominis gloriæ cupiditatem spectare videtur, quod gladiatorum munus in honorem patris sui defuncti primus edidit Romæ, ut diximus in cap. de Institutis. *Oliver.*

Manubiis] *Manubiæ* dicuntur hostium spolia, sed proprie sunt pecuniæ ex venditione prædæ recuperatæ. *Idem.*

§ 3 *Theophanem*] Male legitur apud Ciceronem *Theophaneus*. Hujus aliquoties Plutarchus meminit. Tacitus etiam et Paterculus, aliique, qui res a Pompeio gestas adtingunt. *Coler.*

§ 4 *L. autem Sylla*] Nota est historia apud Sallustium de bello Jugurthino. Diffisus enim viribus suis Jugurtha, ad Bocchi, Getulorum regis, generi sui, fidem opesque confugit, a quo, violata fide, per proditionem Romanis, auctore Sylla, traditus fuit. *Oliver.*

Insculptam illam traditionem] De qua Plutarchus et Plinius. Similis gloriæ studiosus, qui in sigillo sculptum habuit equum illum δι' ὃν χρεμετίσαντα ἐβασίλευσεν, ut notat Thucydidis Scholiastes. *Coler.*

§ 5 *Dona militaria*] Quibus imperatores, parta victoria, milites suos pro cujusque meritis et virtute donabant. Ad excitandam enim in animis hominum virtutem, sapientissimi Imperatores Romani, apud quos armorum et imperii gloria fuit, variis donis suos milites, qui pro republica fortiter pugnassent, donare consuerant, armillis, hastis, equis, coronis militaribus, aliisque muneribus, quibus cæteri ad laudis studium et gloriæ cupiditatem incendebantur. *Oliv.*

Aureas armillas] Ornamenta sinistrarum, quibus Sabini Gallique præcipue utebantur. *Idem.*

Vultum demisit] In signum indignationis.

In æde Salutis] In Quirinali. Ovidius Fast. I. 'Janus adorandus, cumque hoc Concordia mitis, Et Romana Salus, araque Pacis erit.'

§ 6 *Nomen his suum*] Quin et Pictor inde appellatus est. Unde postea Fabii Pictores. Pinxit ædem Salutis anno urbis CCCCL. *Coler.*

Sordido studio] Ideo suum nomen inscripsit picturæ, ne illius artis, quantulacunque foret, gloria ex hominum memoria laberetur. *Sordido* autem dixit, quia studium omne, quod quæstus gratia suscipitur, ut pictura, sordidum dicitur et illiberale. *Oliver.*

Sordido studio] Contra veterum plero-

rumque sententiam, vocat sordidum studium artem pingendi. Sic etiam Clearchus Parrhasium reprehendit, quasi manu sordidum opus facientem, et penicillum, cestrum, et viricnlum tractantem, ut ex eo refert Athenæus lib. xv. *Coler.*

Phidiæ] Cicero Tuscul. Quæst. lib. i. Quid enim Phidias? sui similem speciem inclusit in clypeo Minervæ, cum inscribere non liceret. De hoc Phidia diximus in cap. de Fiducia lib. iii. quanquam multo plura adjici possent, quæ apud Plinium aliosque auctores leguntur, ea tantum nobis referuntur, quæ proposito nostro conveniunt. *Oliver.*

Ext. § 1 *Themistoclis*] Cicero Tusculanarum Quæstionum libro iv. ‘ Noctu,’ inquit, ‘ ambulabat in publico Themistocles, quod somnum capere non posset, quærentibusque respondebat, Miltiadis trophæis se a somno suscitari: cogitabat enim quomodo Miltiadis gloriam posset adæquare, vel etiam superare.’ Qui, ut diximus supra in cap. de Ingratis, et de Pietate, Artafernem et Dathim, Darii, Persarum regis, præfectos, qui cum centum millibus peditum, et decem millibus equitum in Græciam venerant adversus Athenienses, ipse cum decem millibus armatis, consilio et virtute sua superavit in campis Marathoniis. Qua victoria excitatus Themistocles, paulo post Artemisium et Salamina gloriosissima victoria nobilitavit, ut supra diximus in cap. de Ingratis. Nam cum cæteri existimarent, a barbaris in Marathone re male gesta, bellum se in posterum sustulisse, Themistocles eam rem majorum certaminum initium ducebat esse, ad eaque obeunda pro Græcia universa se tanquam in palæstram unxit, assidueque civitatem exercuit, quam longissime futura prospiciens. *Oliver.*

Artemisium et Salamis] Duo Græciæ loca a Themistocle nobilitata illa gloriosa et prope incredibili pugna navali, qua Xerxem, qui totam ferme Asiam in Græciam deportaverat, eo consilio superavit, et in patriam turpiter refugere coëgit, ut non se victum, sed a Themistocle conservatum fuisse existimaret. De Salamine diximus alio loco: Artemisium autem, ut Demosthenes pro Ctesiphonte refert, est promontorium Eubœæ. *Oliver.*

Dulcedinem gloriæ pæne adjecit gloriosam] Ita tu, Pighi, ex omnibus manuscriptis. Nam antea legebatur, *Dulcedini gloriæ pæne adjecit gloriam.* At ego lectionem tuam ipsam jacentem erigo, *Dulcedinem gloriæ, pæne adjeci, gloriosam!* Velut exclamat, et, o dulcedinem, inquit, gloriæ, tantum non dixerim, gloriosam! Acumina et sententiolas Valerii nostri. *Lips.*

§ 3 *Tolerabilior est*] Qui pessimo facinore illam sibi usurpare voluerunt; qualis Pausanias adolescens, qui Philippum Macedoniæ regem occidit; qualis ille, qui Ephesiæ Dianæ templum incendit, cujus nomen non ponitur. His enim etiam sceleribus innotescere voluerunt. *Oliver.*

§ 4 *Pausanias*] Valerius a Justino et Plutarcho dissentit. Non enim gloriæ, sed ultionis cupiditate ad Philippi cædem Pausaniam impulsum esse dicunt, adhortante, ut vult Plutarchus, Alexandro, et Olympiade multo magis incitante, quoniam perinique animo ferret, se spretam a Philippo, et aliam sibi superinduci, Attali regis filiam Cleopatram. Cum igitur dies nuptiarum esset, ut tradit Justinus, pro magnitudine duorum regum, et collocantis filiam, et uxorem ducentis, apparatibus insignis, nec ludorum magnificentia deesset, et ad eorum spectaculum Philippus sine custodibus medius inter duos Alexandros, filium generumque, consisteret, Pausanias, nobilis adolescens, nemini suspectus, occupatum angustiis Philippum in transitu ob-

truncat, diemque lætitiæ destinatum fœdum luctu funeris facit. Hic Pausanias primis pubertatis annis stuprum per injuriam passus ab Attalo fuerat, cujus indignitati hæc etiam fœditas accesserat, quod productum in convivio, solutumque mero, Attalus non suæ, verum etiam convivarum libidini, velut scortum vile, subjecerat, ludibriumque omnium inter æquales reddiderat. Hanc rem ægre ferens Pausanias, querelam Philippo sæpe detulerat. Cum variis frustrationibus, non sine risu, differretur, et honoratum insuper ducatu adversarium cerneret, iram in ipsum Philippum vertit, ultionemque, quam ab adversario non poterat, ab iniquo judice exegit. Creditum est etiam immissum ab Olympiade matre Alexandri fuisse, nec ipsum Alexandrum ignarum paternæ cædis extitisse; quippe non minus Olympiadem repudium, et prælatam sibi Cleopatram, quam stuprum Pausaniam doluisse. Alexandrum quoque regni æmulum fratrem ex noverca susceptum timuisse, eoque actum, ut in convivio antea primum cum Attalo, mox cum ipso patre jurgaret, adeo ut etiam stricto gladio eum Philippus consectatus sit, ægreque a filii cæde amicorum precibus exoratus. Quamobrem Alexander ad avunculum se in Epirum cum matre, inde ad regem Illyriorum contulerat, vixque revocâuti mitigatus patri, precibusque cognatorum ægre redire compulsus. Olympias quoque fratrem suum Alexandrum, Epiri regem, in bellum subornabat, pervicissetque, ni filiæ nuptiis pater generum occupasset. His stimulis irarum utrique Pausaniam de impunitate stupri sui querentem ad tantum faciuus impulisse creduntur. Nam legitur apud Herodotum: Querenti Pausaniæ apud Alexandrum, nihil aliud respondisse, nisi Medeæ iambicum metrum pronuntiasse: ‘Eum qui dedit, eum qui accepit;’ scilicet, interfice et socerum et generum. Olympias etiam dicitur fugienti percussori equos præparatos habuisse. Ipsa deinde, audita regis nece, cum titulo officii ad exequias eadem nocte cucurrisset, in cruce pendentis Pausaniæ capiti coronam imposuit, quod nemo alius audere, nisi hæc, superstite Philippi filio, potuisset; paucos deinde post dies refixum corpus interfectoris super reliquias cremavit, et tumulum ei eodem fecit in loco, parentarique eidem quotannis, incussa populo superstitione, curavit. Hæc Justinus. Apparet igitur Pausaniam ad regis cædem impulsum, non consequendæ gloriæ, ut Valerius tradit, sed ultionis sumendæ gratia. *Pausanias*] Macedonicus nobilis adolescens, Cerestis filius, et ab Oreste inclytum genus trahens. Fuit et alter Pausanias Lacedæmonius, vir magnus, qui cum patriam ab impetu Persarum liberasset, eo postmodum insaniæ pervenit, ut ipsam patriam cum tota Græcia hostibus prodere voluerit.

Cum Hermoclem] Ita vulgo. Restituit dudum ex Diodoro eruditissimus Gallorum Brodæus, *cum Hermocratem*. Brodæus, inquam, cujus scripta quæ vidi, dixerim nata esse ad objurgandam temeritatem plerorumque hodie scriptitantium. Ita accurate et signata eruditione sunt facta. *Coler.*

§ 5 *Dianæ Ephesiæ*] Constat ea nocte natum Alexandrum. Unde Cicero Timæum quendam refert, qui, cum in historia dixisset, qua nocte natus Alexander esset, eadem Ephesiæ Dianæ templum deflagravisse, adjunxit id minime esse mirandum, quod Diana, cum in partu Olympiadis adesse voluisset, abfuisset domo. Strabo lib. XIV. dicit Herostratum fuisse dictum. ‘Nam Dianæ,’ inquit, ‘templum, primus Chersiphron mire fabricatus est, postea alius fecit majus illo; sed cum Herostratus quidam

id incendio consumpsisset, aliud præstantius construxerunt mulierum ornamentis et multis opibus ad id collatis, refectisque prioribus coinmnis,' &c. Nam de restituto templo multa commemorat, quod longum nimis esset hic referre. *Oliver.*

Nomen ejus per totum terrarum orbem diffunderetur] Ita vulgo. In Cauchiano legimus, *disseretur*. In aliis autem exemplaribus, *disiceretur ;* antiqua voce, pro, dispergeretur. *Pigh.*

Theopompi] Hic fuit Isocratis discipulus, Tragicus Poëta et Orator eximius, teste Gellio. Fuit et alter Theopompus Lacedæmoniorum rex, de quo diximus in cap. de Moderatione. *Oliv. Theopompi*] Citatur a Strabone, Plinio, Suida, Stephano. Ejus orationis vis a Cicerone laudatur in Oratore. Fidem aliquotics pulsat Strabo. *Coler.*

Cap. xv. *Honoratissimum templum*] Nihil magnificentius contingere potuisset, quam ut præsenti ipsi templum et ara constitueretur, illique redderentur honores divini, quod factum esse, omnes testantur auctores. Horatius: ' Præsenti tibi divinos largimur honores, Jurandasque tuum per nomen ponimus aras.' *Oliver.*

Superiori Africano consulatus citerior legitimo tempore datus est. Quod fieri oportere, exercitus senatum literis admonuit. Ita nescias utrum illi plus decoris patrum conscriptorum autoritas, an militum consilium adjecerit. Toga enim Scipionem ducem adversus Pœnos creavit, arma poposcerunt] Ita vulgo. In Campensi, *Arma poposcerunt eundem.* Ex qua unica dictione hic adjecta colligo totam hanc historiam de literis ab exercitu ad Senatum missis perperam a librariis hic insertam esse ab exemplo inferioris Æmiliani translatam, cum et ibi illa dictio reperiatur apte posita, hic superflua sit. Cui meæ sententiæ suffragatur historiæ veritas, atque Appiani Alexandrini auctoritas, qui tale quid de Æmiliano refert, crebris quippe militum literis ex Africa scriptis ipsum Romæ commendatum fuisse, quibus petebatur, ut in Africam consul mitteretur. De superiore Africano Livius quidem scribit, (cujus istic historiam integram habemus,) eum ante tempus ingenti omnium favore consulem factum, sed de literis militum prorsus nihil. Quapropter omnia verba jam annotata ab exemplo hoc excludenda puto, atque postea suo loco, ubi de Æmiliani consulatu verba facit, inserenda esse, ut tunc dicemus. De superiore autem Africano hic ita legendum arbitror: *Superiori Africano consulatus citerior legitimo tempore datus est; cui quæ in vita præcipua assignata sunt, &c.* Pigh. *Superiori Africano*] Scipioni Africano superiori magnifica multa contigerunt, quorum alia contempsit, alia suscepit. Natus annos quatuor et viginti, patri patruoque cæsis in Hispania, cum imperio successit, ut in cap. de Fiducia diximus. Consul deinde citra legitimum tempus declaratus est, suadente exercitu, et senatum admonente per literas. (Pighius hoc negat.) Ita rcip. tempus exigere, sic fieri oportere, quia nemo esset, cui tantum exercitus fideret, et in quo spes tanta victoriæ foret. Magnificum quidem hoc fuit, ut non facile discerni possit, plusne illi gloriæ Senatus auctoritas, an militum consilium attulerit. Gloriosum sine dubio fuit illi ante legitimum tempus contra leges Consulem Senatus auctoritate creari, bello difficili et periculoso, et quod juvenili curæ demandata sit respublica Romana. Non minus vero illi magnificum fuisse videtur, quod ab exercitu fuerit summo omnium consensu imperator exoptatus. Post vero rempublicam bene feliciterque gestam, multo plura ei magnifica et gloriosa contigerunt, quia Senatus illi præmia ingentia non solum humana, sed prope divina pro-

posuit, quæ in cap. de Moderatione diximus, ubi etiam cuncta illum respuisse monstravimus. *Oliver.* Contigit A. U. DXLVIII. et DLII.

§ 1 *Citerior legitimo tempore*] Ante tempus, quod per legem erat constitutum.

Relata sunt] Dicta in cap. de Moderatione, ubi ea videmus et videre possumus. Sunt autem hæc: 'Voluerunt illi statuas in comitio, in rostris, in curia, in ipsa denique Jovis Optimi Maximi cella ponere; voluerunt imaginem triumphali indutam ornatu Capitolinis pulvinaribus applicare; voluerunt illi continuum per omnes vitæ annos consulatum, perpetuamque dictaturam tribuere, quorum ille nihil suscipere voluit.' *Oliver.*

Imaginem] Hoc illi præcipuum obtigit, quod ejus imago in templo Jovis Optimi Maximi, tanquam divini cujusdam hominis simulachrum, reposita fuerat, quæ, quoties a Cornelia gente funus aliquod duceretur, inde semper petebatur, quasi vellent suis exequiis honoris causa ipsum interesse Scipionem. Ideo autem in cella Jovis collocatam ejus imaginem arbitror, quia Jovis filius fuisse credebatur, quamvis falso, teste Livio, qui dicit: 'Adhæc jam inde ab initio præparans animos, ex quo togam virilem sumpsit, nullo die prius ullam publicam privatamque rem egit, quam in Capitolium iret, ingressusque ædem consideret, et plerumque tempus solus in secretum ibi tereret. Hic mos, qui per omnem vitam servabatur, seu consulto, seu temere vulgatæ opinioni fidem apud quosdam fecit, stirpis eum divinæ virum esse, retulitque famam in Alexandro Magno prius vulgatam, et vanitate, et fabula parem: anguis immanis concubitu conceptum, et in cubiculo matris ejus persæpe visam prodigii ejus speciem, intervenuque hominum evolutam repente atque ex oculis elapsam. His miraculis nunquam ab ipso illusa fides est, quin potius aucta arte quadam nec abnuendi tale quicquam, nec palam affirmandi.' Gellius addit illud, admiratos vehementer esse ædituos templi, quod ante diluculum in Capitolium ingredientem Scipionem, canes, semper in alios sævientes, neque allatrarent eum, neque incurrerent. Unde Livius multa alia ejusdem generis subjungit, quæ admirationis humanæ in eo juvene excesserant modum, quibus freta civitas ætati haud quaquam maturæ tantam molem rerum, tantumque imperium promisit. Non illud prætermittendum censeo, quod Scipioni magnificum obtigisse videtur, cum legatus esset missus ad Antiochum. Ephesi cum Annibale, qui se Antiocho junxerat, collocutus est, ut si fieri posset, metum vitæ, quem ex populo Romano conceperat, eximeret. Inter alia cum quæreret ab Annibale, quem fuisse maximum imperatorem Annibal crederet, respondit Alexandrum Macedonum regem, quod parva manu innumerabiles exercitus fudisset, quodque ultimas oras, quas visere supra fidem humanam esset, peragrasset. Quærenti deinde, quem secundum poneret, inquit Pyrrhum, eo quia castra metari docuisset; adhæc neminem elegantius loca cepisse, præsidia disposuisse. Exequenti quem tertium diceret, semet dixit. Ridens Scipio, Quidnam tu diceres, si me, inquit, vicisses? Tum vero, inquit, me et ante Alexandrum, et ante Pyrrhum, et ante alios posuissem. Ex quo relinquitur, Scipionem omnium maximum Imperatorem ab Annibale fuisse judicatum. *Oliver.*

Quæ quotiescunque munus aliquod Corneliæ genti celebrandum est] Ita vulgo. Lege, *funus aliquod.* Paulo post enim dicit Catonis quoque effigiem e Curia ad ejusdem generis officia expromi solere. Atque auctor de Viris Illustribus cap. 47. scribit M. Catonis

imaginem funeris causa produci solere. Sed unde non dicit: quare locus ille imperfectus videtur, omnium enim illustrium producebantur funebri pompa imagines; sed hoc rarum, quod Catonis imago e Curia, non ex atrio domus privatæ. Legendum itaque: *Imago ejus funeris causa produci e Curia solet.* Magnificum profecto atque eximium utrique genti funus aliquod celebraturæ, cum ex more pompam imaginum familiæ totius producere deberent, Cornelios P. Africani majoris imaginem e Capitolio, Porcios M. Catonis majoris e Curia, non ex atriis suis, petere posse. *Pigh.*

Instar atrii] Cum principum imagines in atriis collocari consueverint, Scipionis in Capitolio pro atrio posita fuit. Capitolium igitur instar atrii fuit Scipionis imagini. Quod locarentur in atriis, Juvenalis testis est: 'Tota licet veteres exornent undique ceræ Atria, nobilitas sola est atque unica virtus.' *Oliver.*

§ 2 *Tam, &c.*] Contigit A. U. DCIV.

Ejus generis officia] Quoties opus sit tota familia, ut in pompa funebri. *Bad.*

Cujus prius consilio] Quia, ut supra diximus, duo præstantissimi Senatores inter se magnopere dissentiebant de evertenda Carthagine, Cato et Scipio Nasica. Cato suadebat evertendam esse Carthaginem, quæ fœdera sæpius frangeret, sæpiusque rebellaret; at Scipio contra relinquendam esse censebat, ut esset exercitatio quædam juventuti Romanæ, quæ bellis assueta, otiosa esse non posset. Verebatur Scipio id futurum, quod evenit, ne, subacta Carthagine, debellatisque exteris gentibus, cum hostes deessent, in seipsos arma converterent: tamen secundum Marci Catonis sententiam factum est Senatusconsultum, ut bellum Carthaginiensibus inferretur, et subacta Carthago everteretur. *Oliver.*

§ 3 *Verum specimen honoris a Scipione Nasica oboritur*] Ita vulgo. Transit denno a Porciis ad Scipiones. Cæterum Atrebatensis ac Pulmanni codicum lectio non minus placet: *Rarum specimen honoris.* Rarissimum enim atque unicum hoc decus, publico judicio vir optimus censeri. *Pigh.* Contigit anno urbis CCCCIV. et CCCCV.

Ejus namque munibus] Nam cum omnibus matronis Hostiam ire jussus obviam Deæ, Deamque ipsam de nave accipere, et in terram elatam tradere ferendam cum matronis. Ovidius in Fastis: 'Nasica excepit, templi non perstitit autor; Augustus nunc est, ante Metellus erat.' *Oliver.*

Nondum quæstoris] Adolescentem fuisse ostendit, qui nondum quæstor factus fuit. Sic et Livius dixit adolescentem nondum quæstorium. *Oliver.*

A sanctissimo viro] Ab aliis optimus vir dicitur. Vide et Augustinum de Civitate Dei, lib. II. cap. 5. *Coler.*

Nihil tamen in eorum principatu speciosius reperies] Ita vulgo. Nec apte dicitur hic fastorum currumve triumphalium principatus. Sed optime in Manuscriptis libris: *nihil tamen morum principatu speciosius reperies.* Præfert enim vitæ sanctitatem rebus gestis quibuscunque Valerius. *Pigh.*

§ 4 *Æmilianum enim populus ex candidato ædilitatis consulem fecit. Eundemque cum quæstoriis comitiis, &c.*] Ita vulgo. Hoc loco sunt reponenda verba, quæ diximus librarios perperam transtulisse ad exemplum Africani superioris. Quam culpam ignavis ludimagistris attribuo, qui aliquando exempla duo similia in compendium contrahere conati sunt, quæ quidem alii postea dispararunt. Locum autem hunc ita rursus iisdem verbis interpositis supplendum, atque restaurandum esse existimo: *Æmilianum enim populus ex candidato ædi-*

litatis consulem fecit. Quod fieri oportere exercitus senatum literis admonuit. Ita nescias, utrum illi plus decoris patrum conscriptorum auctoritas, an militum consilium adjecerit. Toga enim Scipionem ducem adversus Pœnos creavit, arma poposcerunt. Eundemque cum quæstoriis comitiis, &c. Hæc omnia vere de Æmiliano dici, vel leviter in historia versato manifestum est. *Pighius.*

Suffragator] Non candidatus descenderat, ut magistratum peteret, sed ut nepoti suffragarctur, vel, ut alii dicunt, fratri, ut favore et auctoritate sua Q. Fabius quæsturam assequeretur. *Oliv.*

Q. Fabii] Sæpius dictum est Paullum Æmilium ex quatuor liberis duos duabus familiis in adoptionem dedisse, alterum genti Fabiæ, qui Fabius Maximus dictus est, alterum Scipionum, qui Africanus inferior est appellatus. *Oliver. Q. Fabii, Marci fratris*] Ita vulgo: *Q. Fab. Maximi fratris*, recte. Nam frater Q. dicitur in Lælio. Livius libro LI. Hic libro v. cap. 3. *Corrad.*

Eidem senatus bis sine sorte prius Africam, deinde Hispaniam dedit] Ita vulgo. Abrupta locutio, atque male secura. Posset enim intelligi bis Africam, et bis Hispaniam sine sorte datam fuisse. Multo igitur apertius, atque etiam elegantius in vett. libris: *Eidem senatus bis sine sorte provinciam, prius Africam, deinde Hispaniam dedit.* Pighius. Contigit A. U. DCXIX. et DCXXIV.

Sine sorte] Extra ordinem, nulla collegæ, cum quo sortiretur, habita ratione. *Oliv. Sine sorte*] Nam consules legitime provincias sortiebantur, privati autem extra sortem ex speciali privilegio aut dono easdem obtinebant. *Badius.*

Africam] Cum delevit Carthaginem.

Hispaniam] Cum sustulit Numantiam.

Clandestinis] Occultis. *Clandestinis*] Quia in cubiculo suo noctu interemptus est.

§ 5 *Marcum, &c.*] Contig. A. U. CCCCIV. et CCCCV.

Vetustæ originis] Valeriorum familia vetusta fuit in urbe Roma, quæ ab hoc Valerio Corvini nomen accepit. *Oliv.*

Gens Corvina amplexa cognomen usurpat] Ita vulgo. Inepte ac improprie dictum, *gens Corvina*, cum *gens Valeria* dici debeat. Valde mihi suspectus est locus, quem sane more suo scioli contaminarunt. In Atrebat. atque Campensi legitur: *gens Corvinia amplexa cognomen.* Corrigendum puto, *gens Corvini amplexa cognomen.* Et subintelligitur *Valeria;* quæ profecto consulatus principio gloriatur propter Poplicolam, atque etiam celeritate propter hunc M. Valerium. In Campensi codice iisdem verbis supernotatum, *nostra.* Quæ dictio si inseratur, minus hiulca atque obscura erit oratio; atque insuper demonstrabit auctorem Valerium a Messalla Corvino Oratore originem ducere. *Pighius.*

Quam principio] Quia primus e familia sua consul factus fuerit.

§ 6 *Scævolæ*] Hic est ille Scævola, quem Carbo in ea provincia diligentissime observaverat, accusaturus, si quid peccasset, ulciscendi parentis gratia, qui ab hoc Scævola fuerat aliquando damnatus: sed tanta fuit Scævolæ integritas, ut nullum illi criminandi locum reliquerit. *Oliv.* Contigit A. U. CCCCIV. et CCCCV.

§ 7 *Duo amplissimi triumphi*] Alter de Jugurtha rege Numidiæ, alter de Cimbris, Senonibus, et Teuthonis. *Oliver.*

Ad rogum] Id est, ad mortem usque gaudio exultavit, præterquam cum in paludibus delituit, et ad eum occidendum Minturnas missus est Cimber, o Valeri; sed illud comparatione felicitatis tum adeo breve fuit, ut

merito dici possit, ad mortem usque exultasse, nam septimo consulatu periit. *Idem.*

Equestria] Tunc Decurio fuit Marius.

Si quid, &c.] Scilicet adversi. Intellexit autem necem, sed ad evitandum malum omen, non audebat dicere, si mortem obiveris. *Bad.*

An efficacius acciderit] Ita vulgo. In Cauchiano, *accenderit*. Recte, inflammavit enim virtutem Marii hac sua voce Scipio, ut etiam testatur Plutarchus: Τὸν δ' οὖν Μάριον ὑπὸ ταύτης λέγεται μάλιστα τῆς φωνῆς, ὥσπερ ὑπὸ θείας κληδόνος, ἐπαρθέντα ταῖς ἐλπίσιν ὁρμῆσαι πρὸς τὴν πολιτείαν. *Pigh.*

Cœnæ militaris] Certe, inquit, in cœna militari prævidit Scipio sumptuosas illas cœnas, quas populus Romanus ea nocte, qua nuntiatum fuit Cimbros ab eo fuisse deletos, in honorem Marii celebravit. *Oliv.*

Libaverit] In omnibus sacris epulis primitias Diis offerebant; sed ea nocte non Diis, sed Mario libarunt. *Idem.*

§ 8 *Jam quæ in Cn. Pompeium*] Quæ ampla et magnifica Pompeio contigerint, licet ex multis auctoribus colligi possit, ut e Plin. Nat. Hist. lib. VII. c. 26. qui ejus titulos omnes triumphosque summatim percurrens, illum non solum Alexandri Magni, sed Herculis et Liberi Patris fulgorem adæquasse dicit; et a Plutarcho, qui ejus vitam describens, eum quasi de toto orbe triumphasse ostendit. Hæc tamen omnia ex Ciceronis Pompeiana facilius ac brevius. Eum igitur auctorem hoc loco sequar, quoniam ejus verius erit testimonium. Dicit enim: 'Non commemorabo, nuper ita nobis patribusque nostris esse visum, ut in uno C. Mario spes imperii poneretur, ut idem cum Jugurtha, idem cum Cimbris, idem cum Teuthonis bellum administraret. In ipso Cn. Pompeio, in quo novi constitui nihil vult Q. Catulus, quam multa sint nova, summaque Catuli voluntate constituta, recordamini. Quid enim tam novum, quam adolescentulum privatum exercitum difficili reip. tempore conficere? confecit. huic præesse? præfuit. rem optime ductu suo gerere? gessit. quid tam præter consuetudinem, quam homini peradolescenti, cujus a senatorio gradu ætas longe abesset, imperium atque exercitum dari? Siciliam permitti atque Africam, bellumque in ea administrandum? Fuit in his provinciis singulari innocentia, gravitate, virtute. Bellum in Africa maximum confecit, victorem exercitum deportavit. Quid vero tam inauditum, quam equitem Romanum triumphare? At eam quoque rem pop. Rom. non modo vidit, sed etiam omni studio visendam et concelebrandam putavit. Quid tam insitatum, quam ut, quum duo consules clarissimi fortissimique essent, Eques Romanus ad bellum maximum formidolosissimumque pro consule mitteretur? Missus est: quo quidem tempore cum esset nonnemo in Senatu, qui diceret, Non oportere mitti hominem privatum pro consule; L. Philippus dixisse dicitur, Non se illum sua sententia pro consule, sed pro consulibus mittere. Tanta in eo reip. bene gerendæ spes constituebatur, ut duorum consulum munus unius adolescentis virtuti committeretur. Quid tam singulare, quam ut ex Senatusconsulto legibus solutus, consul ante fieret, quam ullum alium magistratum per leges capere licuisset? Quid tam incredibile, quam ut iterum eques Romanus ex Senatusconsulto triumpharet? Quæ in hominibus omnibus nova post hominum memoriam constituta sunt, ea tam multa non sunt, quam hæc, quæ in hoc uno homine vidimus.' Hæc Cicero. *Oliv. In Cn. Pompeium*] Breviarium rerum ab ipso gestarum, quod Romæ in templo Minervæ custodiri aiunt, adscribam: CN. POMPEIVS. MAGNVS. IMP. BELLO

XXX. ANNORVM. CONFECTO. FVSIS FVGATIS. OCCISIS. IN. DEDITIONEM ACCEPTIS. HOMINVM. VICIES. SEMEL CENTENIS. LXXXIII. M. DEPRESSIS AVT. CAPTIS. NAVIBVS. D. CCCXLVI. OPIDIS. CASTELLIS. M. D. XXXVIII. IN FIDEM. RECEPTIS. TERRIS. A. MAEOTI LACV. AD. RVBRVM. MARE. SVBACTIS VOTVM. MERITO. MINERVAE. CVM ORAM. MARITIMAM. A. PRAEDONIBVS LIBERASSET. ET. IMPERIVM. MARIS POPVLO. ROMANO. RESTITVISSET. EX ASIA. PONTO. ARMENIA. PAPHLAGONIA. CAPPADOCIA. CILICIA. SCYTHIS IVDAEIS. AIBANIS. IBERIA. INSVLA CRETA. BASTERNIS. ET. SVPER. HAEC DE. REGIBVS. MITHRIDATE. ATQVE TIGRANE. TRIVMPHAVIT. *Coler.* Contigere hæc A. U. DCLXXXVI. et DCLXXII. et DCLXXXII. et DCLXXXIII. et DCCI. et DCXCII.

Eques Romanus] Hoc idem affirmat Cicero in Philipp. Livius tamen Epit. libri XCI. dicit eum fuisse quæstorem, quando adversus Sertorium cum imperio consulari missus est. Equitem vero fuisse dicit, cum in Africam missus est adversus Cn. Domitium proscriptum, et Hiarbam, regem Numidarum, bellum molientes. Quos victos interemit, natus annos quatuor et viginti, et de Africa triumphavit, quod ad eam diem nemini unquam contigerat, ut eques Romanus triumpharet. Sed Ciceroni magis credendum est, qui hæc omnia vidit et sensit. *Oliv.* In hodiernis editionibus Livii non invenio Quæstorem fuisse.

Bis triumphavit] Semel de Africa, devictis, ut supra, Domitio et Hiarba rege; rursus de Sicilia, victo Carbone, qui flens mulicbriter mortem tulit; nam victum occidit. *Idem.*

Tertium consulatum] Hoc ex auctoritate M. Bibuli Catonis necessarii factum est, cujus sententiam Cato laudavit, ut in ejus vita legitur. *Idem.*

De multis regibus] De Ariobarzane, Pharnace, et Aristobulo. *Idem.*

Plurimisque civitatibus] Civitates prope noningentas cepit, inter quas et Hierosolymam, ubi templum Judæorum, ad id tempus inviolatum, spoliavit; ex quo creditur, non illi post illam spoliationem prospere quicquam cessisse. *Oliv.*

Unum duxit triumphum] De his omnibus semel triumphavit, et triumphantis currum prosecuti sunt reges supra memorati. *Idem.*

§ 9 *Q. etiam, &c.*] Contigit anno urbis DCLXXXVII.

Pro rostris] In concione ante rostra.

§ 10 *Potest et M. Catonis*] De profectione M. Catonis in Cyprum, de regia pecunia Romam transvecta, de Cypro in provinciæ formam redacta, dictum est. *Oliv.*

Appulsus ad ripam Tyberis memorabilis videri] Ita vulgo. In manuscriptis: *ad ripam urbis videri memorabilis.* Rara quidem locutione, sed tamen vera. Non enim consules magistratusque ripam Tyberis Ostiæ appellenti occurrerunt, sed cum navigio, ut ait Plutarchus, urbem intraret. Ut tamen ingenue fatear, neutra satisfacit lectio, illa enim mihi glossema videtur, hæc autem licet non syncera, veræ tamen lectionis notam præ se ferre puto, eamque fuisse, *appulsus ad urbem videri memorabilis.* Qui cum navigio fiat, glossographi exposuere: Ad ripam urbis, vel, ad ripam Tiberis. *Pigh.*

Officii gratia] Præstandi honoris gratia.

§ 11 *Sed nescio, &c.*] Notata est historia in lib. I. cap. 6. Fuit hoc illi magnificum et illustre, quod, duobus in Hispania occisis Scipionibus, reliquiæ totius exercitus in unum collectæ summo consensu imperium ei detulerunt; qui, cum in propinquo bina Pœnorum castra paucis milibus passuum distarent, cohortatus milites, proxima castra intempesta nocte adortus est, et tum hostem victoriæ fidu-

cia incompositum aggressus, ne nuntium quidem cladis reliquit; brevissimo tempore militi ad requiem dato, eadem nocte raptim famam rei gestæ prægressus, altera eorum castra invasit, ita bis simili usus eventu, deletis utrobique Pœnis, pœne amissas populo Rom. Hispanias restituit. *Oliv.*

Ducem legerunt] Elegerunt ducem. Senatus tamen non approbavit, eo quod non satis modeste victoriam suam ad eum scripserat. *Bad.*

§ 12 *Merito, &c.*] Contigit anno urbis DCXXXIX.

Libris Sibyllinis] Quid de Sibyllis atque earundem libris sentiendum sit, vide Notas ad Sallustium p. 25. et 26.

Per decemviros] Qui Decemviri Sibyllini vocabantur.

Verticordiæ] Quæ impudicarum mulierum corda ab libidine ad pudicitiam vertere credebatur; nam a vertendo corde Verticordia dicta est Venus. *Oliv. Veneris Verticordiæ*] De hac Ovid. Fast. IV. Lutatius ad illud Statii lib. v. 'Et Idalias procul ablegasse volucres.' Similis appellationis Venus apud Græcos fuit, sed non similis potestatis: nam Ἀποστροφίαν dixerunt, de qua Pausanias. *Coler.*

EXT. § 1 *Pythagoræ, &c.*] De hac Pythagoræ veneratione Cicero lib. I. de Natura Deor. 'Non sunt,' inquit, 'tam auctores in disputando, quam rationis momenta quærenda; quinetiam obest plerumque his, qui discere volunt, auctoritas eorum qui se docere profitentur. Desinunt enim suum adhibere judicium, cum id habent ratum, quod ab eo, quem probant, judicatum vident. Nec vero probare soleo id quod de Pythagoricis accepimus, qui ferunt, si quid affirmarent in disputando, cum ex his quæreretur, quare ita esset, respondere solitos, Ipse dixit. Ipse autem erat Pythagoras. Tantum præjudicata opinio poterat, ut etiam sine ratione valeret auctoritas.' *Oliv.*

Hoc solum respondebant, αὐτὸς ἔφη] Ita vulgo. Manuscripti libri Græca verba non habent, sed Latine produnt ita, *Hoc solum respondebant, Ipsum dixisse.* Ea verba Græcissans sciolus immutare voluit. *Pigh.*

Enixo, &c.] Discipulorum judicium scholam non excedebat, sed quod sequitur, in urbe celebratum est. Cum enim se in Calabriam Pythagoras contulisset, quæ tunc magna Græcia dicebatur, Crotonæ ludum aperuit. Crotoniatæ, cognita Pythagoræ sapientia et integritate, censuerunt semper ejus consiliis utendum esse in Senatu, quod ab illo summo studio contenderunt, ut sibi fieri liceret. Quamvis enim Senatus eorum numerosus esset, quippe mille hominum, tamen uni tantum Pythagoræ tribuerunt, ut ejus consiliis eorum Senatum plurimum sustentari posse viderent, quia inter tot Senatores nemo inveniretur, qui cum illo in Sapientia et Virtute conferri posse videretur. Quare post ejus mortem domum Cereri consecrarunt, ut esset in quo Dea sub hominis illius memoria, et homo sub Deæ religione coleretur. Hoc autem fecerunt Crotoniatæ, quia Pythagoras prædicare consueverat, domum Philosophantis esse sacrarium sapientiæ et verissimum Dei templum. *Oliver.*

§ 2 *Delphici Apollinis*] Qua de re alibi actum est.

§ 3 *Eadem gens*] Non minus studiosa fuisse videtur Græcia in decorando Amphiarao, quam fuerat in Gorgia Leontino. Nam ex universæ Græciæ decreto templum ibi constitutum est, ubi Amphiaraus bello Thebano subito terræ hiatu fuerat absorptus cum armis et equo; et ibidem non aliter, quam ex Delphici Apollinis et Jovis Hammonis templis, oracula petebantur. Magnificum profecto quod obtigit Amphiarao, ut in

dandis responsis Apollini par foret et Hammoni. Amphiarai nota est bistoria apud Statium. Fuit autem vates clarissimus, et in adolescentia ab Argonautis accitus, qui deinde bello Thebano cum montem ascendisset, visurus quid ex eo bello eventurum esset Argivis, inter cætera prævidit se ex eo bello non reversurum : quare, ut fata vitaret, latebras quæsivit, ubi delitesceus, cum ab Adrasto cogi non posset, sed ab Eriphyle ejus uxore, quæ capta monili Argiæ Adrasti filiæ, et Polynicis uxoris, quod olim Vulcanus Hermionæ privignæ fabricaverat, cupiditatem auri conjugis saluti præposuit, indicatus, et ad bellum ductus : quo primum die descendit in campum, facto repente maximo terræ motu, telluris voragine absorptus, obiit. *Oliv.*

Pythicæ cortinæ] Id est, secreto antri Delphici.

Aheno] Æreo simulacro in formam columbæ, aut lebetis Dodonæ sylvæ, e cujus tinnitu futura judicabant. Male autem legunt quidam, *Athenæ :* sed, ut dixi, exemplari delusi. *Badius.*

Dodonæ] Dodona fuit Epiri oppidum, habens propinquum nemus, Jovi consecratum, quernum totum, in quo dabant responsa columbæ. Sunt qui dicant hoc nemus fuisse etiam Palladi consecratum, quorum sententiam sequitur nunc Valerius, dicens, *Athenas Dodoneas,* propter Palladem. *Oliver.* Male. Vide supra Bad.

Hammonis fonti] Jovis, qui Baccho per Libyen exercitum ducenti, cum siti pæne deficerent, apparuit in arena sub specie arietis, et ad fontem perduxit, ubi, extructo templo, responsa dedit, ad quem etiam Alexander Magnus, qui se Hammonis filium mentiebatur, pervenit, ab illius sacerdotibus adulanter exceptus. *Bad.*

Hammonis] Qui a Chamo nomen accepit, cui Libya contigerat.

§ 4 *Pherenices quoque*] Apud Græcos mulieri non licebat Olympicis ludis et certaminibus interesse, et recte quidem, ubi homines nudi plerunque certarent, a mulieribus ob pudicitiam non spectandi. Quem morem Statius I. Thebaid. per transitum tangit, cum dicit : ' Exclusæque expectant præmia matres.' Quod igitur nulli mulieri concessum fuerat, datum est Pherenici mulieri, ut Olympico certamini cum filio et fratribus possit interesse, nec immerito, quippe quæ patrem, quæ filium, quæ fratres in eo certamine sæpe victores, et gloriosam inde palmam referentes haberet. *Oliv.*

Gymnico spectaculo] Olympico certamini, in quo nudi homines se palæstra exercebant, ubi mulieribus interesse non licebat. *Oliv.*

Olympionice] Id est, quæ nata erat ex patre sæpe victore Olympici certaminis. *Idem.*

LIBER IX.

Cap. I. *Luxuria*] *Luxuria* dicitur omnium rerum superfluitas ; ex superfluitate rerum nascitur libido et intemperantia. Quicquid enim placet, dicitur libido, sed luxuria in rebus Venereis magis posita libido in cupiditate et voluptate aliarum rerum. *Oliv.*

Gemino mentis errore] Duplici vitio, libidinis ut cupiat, et luxuriæ ut expleat. Mens primo capitur desiderio alicujus rei, deinde expletur. *Idem.*

§ 1 *Pensilia balnea*] Senec. Epist. XCI. 'Quædam nostra demum prodisse memoria scimus : ut specularium usum perlucente testa, clarum transmittentia lumen, ut suspensuras balneorum et impressos parietibus tubos, per quos circumfunderetur calor, qui ima simul et summa foveret æqualiter.' *Coler.*

Peculiaria sibi maria] Sua propria, tanquam privata, non communia ; nam vivaria sibi struxerat in mari, ubi servarentur omnis generis pisces, vel certe variæ piscium species. *Oliv.*

Æstuariis] *Æstuaria* dicuntur, per quæ mare vicissim commeat, ut sunt lacunæ, quæ maris æstu et undatione replentur. *Idem.*

Separatis molibus] A reliquo mari murorum mole, et aliorum ædificiorum magnitudine separaverat æstuaria et piscium vivaria. *Idem.*

Publicæ aquæ cupidius] Lucrinus lacus publicus erat, et ex piscatione lucri plurimum mercatores facere consueverant ob piscium multitudinem. Est autem lacus Campaniæ inter Baias et Cumas, quem Diodorus Sicul. dicit prius Avernum fuisse nominatum. Silius vero Cocyton. Versus exstat : ' Ast hic Lucrino mansisse vocabula quondam Cocyti memorant.' Sed cum proximum sit mare, et sæpe in lacum æstuaret, grandia plerumque damna mercatoribus ipsis et piscatoribus inferebat ; ob quod grande vectigal, quod Romanis persolvebatur, sæpius frustrabatur, unde a Senatu Julio Cæsari negocium datum est, ut Lucrinum a maris impetu tutum redderet et immunem, qui oppositis murorum molibus, et parvulo relicto mari, quod ad lacum transcenderet, rem ipsam confecit, et voluit aquas Julias vocari, quod Virgilius ostendit lib. Georg. II. ' An memorem portus Lucrinoque addita claustra, Atque indignatum magnis stridoribus æquor, Julia qua ponto longe sonat unda refuso ?' Strabo tamen dicit ab Agrippa hoc factum esse, his ferme verbis : ' Eandem melius struxit Agrippa in exteriore parte ad arcendum pelagus, ita ut postea sinus efficeretur Lucrinus, ostreis capiendis uberrimus.' Verum ea loca saxosa esse, et ostreis referta, ostendere videtur Juvenalis, cum ait : ' Nulli major fuit usus edendi Tempestate mea : Circeis nata forent ne Lucrinum ad saxum Rutupinove edita fundo Ostrea, callebat primo deprendere morsu.' Publicam igitur aquam occupaverat iste Sergius, et Lucrinum sibi fecerat esse peculiarem, quare piscatores inde non nisi ex voluntate illius ostrea expiscari poterant, ex quo publicani vectigalium suorum jacturam patiebantur. *Oliv.*

Considii] Trahebatur in judicium, quod sua sibi vectigalia, quæ ex Lucrino lacu conduxerat, ejus ædificiis et operibus diminuerentur. *Idem. Considii publicani judicium nactus est*] Ita vulgo. Veteres libri omnes : *cum Considio publicano judicium nactus est.* Recte. *Judicium* enim cum *aliquo nancisci*, est in controversiam vel contentionem venire. *Pigh.*

In tegulis] Cicero Hortensio : ' Sollertiaque ea, qua posset vel in tegulis proseminare ostreas.' Seneca Controvers. v. ' Aiunt in summis culminibus mentita nemora, et navigabilium pisciuarum freta.' *Colerus.*

§ 2 *Æsopus tragœdus*] Ita vulgo. Exemplar Atrebatense et Gemblacense, *Æsopus tragicus.* Plinio tragicus dicitur histrio. Sic Livius Aristonem tragicum actorem vocat libro XXIV. *Pighius.*

Filium] De quo Flaccus in Sermonibus : ' Filius Æsopi direptam ex aure Metellæ, Scilicet ut decies solidum sorberet aceto, Diluit insignem baccam.' Plinius lib. IX. cap. 33. singulis convivis ad sorbendum uniones dedisse refert.

Cantu commendabiles] De patre Æ-

sopo ita quoque scribit Pliuius lib. x. cap. 51. ‘ Maxime,’ inquit, ‘ insignis est in hac memoria Clodii Æsopi Tragœdi histrionis patina, sexcentis sestertiis taxata, in qua posuit aves cantu aliquo aut humano sermone vocales, nummis sex singulas coëmptas, nulla alia inductus suavitate, nisi ut in his imitationem hominis manderet, ne quæstus quidem suos reveritus illos opimos et voce meritos, dignus prorsus filio, a quo diximus devoratas margaritas,’ &c. *Oliver.*

Acetoque liquefactos] Quod idem legitur Cleopatra in vita Marci Antonii, et in Plin. Nat. Hist. lib. ix. cap. 35. et in Macrob. Saturnal. lib. ii. cap. 13. fecisse. Quam historiam qui desiderat, apud hos autores inveniet. *Idem.*

Liquatos] Resolutos in liquorem aceto.

Sarcinam amaram] Gravem et inique prementem.

Infusæ culinis arcæ] Aliter, *ostreæ.* Consumptæ sunt et exhaustæ arcæ in parandis luxuriosis cœnis. *Oliver. Inde infusæ culinis ostreæ. Arte censibusque edendi atque bibendi voluptas reperta est*] Abest τὸ *ostreæ* a plerisque omnibus libris; et tollo sane ego, ac rescribo : *inde infusæ culinis artes, censibusque, &c.* Sententiam egregiam elicio : Et hinc, inquit, repertæ culinariæ illæ artes, et patrimoniorum pretiis empti coqui. *Lipsius.*

§ 3 *Urbi autem nostræ, &c.*] Livius lib. xxxiv. inquit : ‘ Inter bellorum magnorum, ac vixdum finitorum aut imminentium, curas intercessit res parva dictu, sed quæ studiis in magnum certamen excesserit. M. Fundanius et L. Valerius tribb. pl. ad plebem tulerunt de Oppia lege abroganda. Tulerat eam C. Oppius tribunus plebis, Q. Fabio, T. Sempronio Consulibus, in medio ardore Punici belli, Ne qua mulier plus semuncia auri haberet, neu vestimento versicolori uteretur, neu juncto vehiculo in urbe oppidove, aut propius inde mille passus, nisi sacrorum publicorum causa veheretur. M. et P. Junii Bruti tribb. pl. legem Oppiam tuebantur, neque eam se abrogari passuros aiebant : ad suadendum dissuadendumque multi nobiles prodibant : Capitolium turba hominum faventium adversantiumque legi complebatur : matronæ nulla nec auctoritate, nec verecundia, nec imperio virorum, contineri limine poterant, omnes vias urbis aditusque in forum obsidebant, viros descendentes ad forum orantes, ut, florente republica, crescente indies privata omnium fortuna, matronis quoque pristinum ornatum reddi paterentur. Augebatur hæc frequentia mulierum indies; nam etiam ex oppidis conciliabulisque convenerant : jam et consules, et prætores, aliosque magistratus, adire et rogare audebant ; cæterum minime exorabilem alterum utique consulem M. Porcium Catonem habebant,’ qui pro lege, ne abrogaretur, copiosissime facundissimeque disseruit : cujus sententiam tribuni plebis, qui se intercessuros professi erant, multis verbis comprobarunt. Contra vero L. Valerius trib. pleb. Cum multa et contra legem, et pro lege dicta essent, ‘ aliquanto major frequentia mulierum, postero die sese in publicum effudit, unoque agmine omnes tribunorum januas obsederunt, qui collegarum rogationi intercedebant, nec ante abstiterunt, quam remissa intercessio a tribunis est. Nulla deinde dubitatio fuit, quin omnes tribus legem abrogarent. Annis viginti post abrogata est, quam lata.’ *Oliver.*

Brutorum domum] Qui tunc tribuni plebis erant, scil. Marcus et P. Junius Brutus. *Idem.*

Propius urbem] In loco, qui non distaret ab urbe mille passibus. *Bad.*

Nec enim providerunt, &c.] Non satis considerarunt, inquit, Romani illi,

qui legem abrogarunt, quem finem esset habitura mulierum cupiditas, quæ licentiam semel nacta, sic effuse in omnem luxum effertur, ut nulla modestia terminari, nulla copia expleri posse videatur, donec in perniciem lapsa fuerit. Infinita et insatiabilis est mulieris libido, quæ semper novos cultus excogitat, novos apparatus molitur, nullum modum, nullam modestiam habet. *Oliver.*

§ 4 *Diverticulum*] In hunc errorem, et de recta via declinationem. Est enim a via sumpta translatio, nam *diverticula* dicuntur loca ad quæ divertimus de via, quasi viarum divortia. *Idem.*

Jurgio] Contentione aut convitio ipsorum, ut sequentium, Domitii et Crassi. *Bad.*

Domum suam] Has ædes Plinius in priucipio lib. XVII. Nat. Hist. non emisse Crassum dicit, sed ipsi ex hæreditate obvenisse; tanti vero a Domitio fuisse æstimatas pretium promittente. Dicit enim: 'Nobilissimarum gentium ambo, Crassus atque Domitius, censuram post consulatum simul gessere anno conditæ urbis sexcentesimo sexagesimo secundo, frequentem jurgiis, propter dissimilitudinem morum. Tunc Cn. Domitius, ut erat vehemens natura, præterea accensus odio, quod ex æmulatione avidissimum est, graviter increpuit tanti censorem habitare, pro domo ejus centum millia nummorum identidem promittens: et Crassus, ut præsens ingenio semper et faceto lepore solers, concedere se respondit, exceptis sex arboribus: ac ne uno quidem denario, si adimerentur, emptam volente Domitio, Crassus, utrumne igitur ego sum, inquit, quæso, Domiti, exemplo gravis, et ab ipsa censura notandus, qui in domo, quæ mihi hæreditate obvenit, comiter habitem; an tu, qui tanti sex arbores æstimes? Eæ fuere Loti, patula ramorum opacitate lascivæ.' Item alibi lib. XXXVI. dicit hunc Crassum a M. Bruto in jurgio notatum: 'Jam enim,' inquit, 'L. Crassum oratorem illum, qui primus peregrini marmoris columnas habuit in eodem atrio, Hymettias tamen, nec plures sex, aut longiores duodenum pedum, M. Brutus in jurgiis ob id Venerem Palatinam appellaverat.' *Oliver.*

Decem arbusculas] Plinius, ut vidimus, sex tantummodo fuisse dicit.

Sermonem oblitum] Sermones, inquit, Crassi atque Domitii penitus obliti esse videbantur illius veteris parcimouiæ, quæ bello Punico Tarentinoque viguit in urbe Romana, jamque animum adjecerant ad illam pernitiosam luxuriam Asiaticam Romani. *Oliver.*

Pyrrhi] Dixit enim Pyrrhus, cum muneribus suis locum Romæ non esse cognovit, ejus capiundæ spem nullam reliquam esse, et Annibal, priusquam luxu caperentur, Romanos capi non posse. *Badius.*

§ 5 *Quid enim, &c.*] De luxuria Metelli Pii Macrob. Saturnal. lib. I. cum Sallustii testimonio meminit. *Oliv.*

Attalicis aulæis] Quæ primum in aula regis Attali inventa fuerunt. *Aulæis*] Quæ potissimum suspenduntur.

Immanibus] Sumptuosissimis.

Palmata veste] In conviviis triumphali veste utebatur. Palmata, triumphali, qua imperatores victoria potiti triumphare consueverant. *Oliv.*

Demissasque lacunaribus] Ita vulgo. Sallustius lib. II. Hist. 'Præterea cum sedenti transenna demissum victoriæ simulacrum cum machinato strepitu tonitruum coronam capiti imponebat.' *Coler.*

Horrida] Scilicet Hispania.

Patris sui] Metelli Numidici, qui Jugurtham Numidiæ regem bello sæpius superaverat. *Oliv.*

Numidica castra] Quæ pater suus severissime rexerat, et instituerat in Numidia contra Jugurtham, quia primus, correcta disciplina militari, Jugurtham sibi diffidere coëgit, et ad veram deditionem animum applicare, quamvis Marii factione victoria summa, quam pene in manibus habebat, ad Marium translata est. *Bad.*

§ 6 *Consimilis mutatio*] Curio, ad quem Cicero priores secundi libri epistolas scribit, trib. plebis, principio dissensionis Cæsaris atque Pompeii, patrem avumque habuit oratores egregios et continentissimos viros, cujus patrem clarissimum suis laudibus omnium fortunam superaturum fuisse dixit Cicero, si ei contigisset, ut hunc Curionem filium ante videret, quam a vita discederet: ipse vero tribunus plebis factus, Cæsaris actionibus, cujus esset inimicissimus, primo resistere cœpit, deinde cum luxuriose vivendo æris alieni plurimum contraxisset, illi facile conciliatus est, et, teste Appiano, pudicitiam non satis honestam habuisse creditur; nam adolescentes ejus domum frequentabant, muneribus illecti: cum Cæsare quoque parum pudice vixisse existimatur. *Oliver.*

Forum nostrum] Cives Romani, continens pro contento.

Gravissimum supercilium] Rigidissimam societatem.

Et filii] Curionis tribuni plebis inter initia belli civilis quod inter Cæsarem et Pompeium gestum est. *Oliv.*

Contractum famosa injuria] Ut suæ libidini satisfaceret, adolescentesque muneribus et pretio corrumperet, quibus abuteretur; nam honestis verbis rem turpissimam innuit. *Oliv.*

§ 7 *Publii autem Clodii*] P. Clodium Deæ Floræ sacra violasse, incestique reum factum esse a corruptis judicibus absolutum, diximus in cap. de Testibus, et alio loco. Quomodo vero corruptio illa facta sit, nunc ostendit. Non tantum pecunia, quod tolerabilius fuisset, sed perdita luxuria, quod turpius fuit; nam matronas ingenuas, nobilesque pueros ingenti pretio conduxit, quos judicum libidini subjiceret. Ut enim cujusque studium flagrabat, sic ejus libidini obtemperabat, ut aliis scorta, aliis pecuniam præberet; dummodo sibi obnoxios redderet, a quibus absolveretur, neque sumptui, neque modestiæ suæ parceret. *Oliv.* Contigit A. U. DCXCII.

Sequestrem] Mediatricem perjurii, quia concubitus illi causa fuere, ut pejerarent judices in absolvendo Clodio nocentissimo et turpissimo homine. *Oliver.*

Religionem] Justitiam, quæ violari non potest sine Deorum contemptu. *Religionem*] Observationem jurisjurandi.

§ 8 *Tribunicius viator*] Minister tribunorum, qui ex agris senatores in curiam accire consueverat, nam a via 'viatores' sunt appellati. *Oliv.*

Ingenui sanguinis] Nam in libera domo natus erat, et ipse ingenuus, sed ad servilem se fortunam redegerat viatoris officium exercendo, quod deforme semper fuit, atque servile. *Idem.*

Metello et Scipioni consulibus] Ita vulgo. Collegium hoc consulum in fastis non reperitur. In Winch. et Atreb. habemus, *Metello et Scipioni Coss.* Auferenda est copula, scribendumque; *Metello Scipioni consuli ac tribunis plebis.* Fuit autem Q. Metellus Scipio consul cum Cn. Pompeio Magno genero suo non diu ante bellum civile; quo maxime tempore Roma luxu atque opibus diffluebat. Scioli bina cognomina hæc unius esse ignorantes, interposita copula, duos fecerunt consules, moti præterea verbis subsequentibus, ubi dicit auctor: *epulas consulibus et tribunis non celebrandas, sed vindicandas.* Et sane fuit convivium hoc a viatore datum

non uni consuli, sed omnibus etiam magistratibus puniendum. *Pigh.*

Magno cum rubore civitatis] Quod summi magistratus, in quibus imperii majestas conspicitur, tam luxuriosis epulis, tantæque obscœnitati se tradidissent, ut nobilissimas matronas ingenuumque puerum ad explendam corporis sui libidinem inter epulas prostituendos habuerint, in quibus propter dignitatem imperiique majestatem summa continentia esse debuerat. *Oliv.*

Muciam] Mucii Scævolæ filiam, et Pompeii Magni uxorem, cui post Mithridaticam victoriam Pompeius in patriam rediens misit libellum divortii, quod eam haberet adulterii nomine suspectam. *Oliv. Muciam*] Aliter, *Mummiam et Flaviam.*

Fulviam] Fulvii Flacci filiam, quæ primum Clodio, deinde M. Antonio nupsit. *Idem.*

Probrosæ prosapiæ] Ita vulgo. Legendum, ut nonnulli Codices habent, *patientiæ.* Patientiam *ἐν ἐρωτικοῖς* esse quis nescit? *Coler.*

§ 9 *Præcipue vero, &c.*] Sallustius bello Catilinario de scelerata Catilinæ luxuria, perditaque libidine: 'Jam primum,' inquit, 'Catilina adolescens multa nefanda stupra fecerat, cum virgine nobili, cum sacerdote Deæ Vestæ, et alia hujuscemodi contra jus fasque: postremo captus amore Aureliæ Orestillæ, cujus præter formam nihil unquam laudavit bonus: quod ea nubere illi dubitabat, timens privignum adultum ætate, creditur pro certo, necato filio, vacuam domum scelestis nuptiis fecisse.'

Maritalem facem] Tam propere illam post filii mortem duxit uxorem, ut ex medio rogo filii facem ejus conjugii accendisse videatur. *Oliv. Maritalem facem*] Id est, tædam, quæ nubentibus præferri solebat. *Bad.*

Eodem deinde animo] Quia non aliter in patriam impius fuerat, quam in filium, quippe quam scelerata conjuratione perdere moliebatur, ni Ciceronis, tum consulis, sapientia restitisset. Nota est historia. *Oliv.*

Ext. § 1 *At Campana luxuria*] Post Cannensem cladem satis constat Capuam tum luxuriante longa felicitate ac indulgentia fortunæ, et maxime inter corrupta omnia, licentia plebis sine modo libertatem exercentis, ad Annibalem cum Romanorum insultatione defecisse: ad quam, cum appetente hyeme Annibal exercitum in hiberna deduxisset, partemque hyemis majorem illum in tectis habuisset, adversus omnia mala diu sæpeque durantem, bonis inexpertum atque insuetum militem hac una hibernatione perdidit; nam quem nulla vis mali vicerat, nimia bona et immodicæ voluptates perdidere, et eo impensius, quo avidius, ex adolescentia in eas immerserant. Somnus enim et vinum, et epulæ et scorta, balneaque et otium, consuetudine indies blandius, ita enervarunt corpora animosque, ut magis deinde victoriæ præteritæ eos, quam præsentes tutarentur vires, majusque id peccatum ducis apud peritos artium militarium habetur, quam quod non ex Cannensi acie protinus ad urbem Romanam duxisset. Illa enim cunctatio distulisse modo victoriam videri potuit, hic error vires ademisse ad vincendum. Itaque, velut si cum alio exercitu a Capua exiret, nihil usquam pristinæ disciplinæ tenuit; nam et redierunt plerique scortis impliciti, et ubi primum sub pellibus haberi cœpti sunt, viaque, et alius labor militaris excepit, tyronum modo corporibus armisque deficiebant, et deinde per omne æstivorum tempus magna pars sine commeatibus ab signis dilabebantur, neque aliæ latebræ quam Capua desertoribus erant. Seneca ad Lucilium epist. 11. 'Una hiberna,' inquit, 'Annibalem solverunt, et indomitum illum invibus at-

que Alpibus virum enervavere Campaniæ fomenta: armis invictus vitiis victus est.' Nam paulo supra de locis illis voluptuosis ita tradit: 'Quemadmodum inter tortores habitare nolim, sic nec inter popinas quidem videre ebrios per littora errantes, et commessationes navigantium, et symphoniarum cantibus strepentes lacus, et alia, quæ velut soluta legibus luxuria non tantum peccat, sed publicat.' *Oliver.*

Illecebris suis complexa] Quæ suis voluptatibus, quibus abundat, Annibalem comprehendit. Nam Capua prona semper civitas in luxuriam fuit, non ingeniorum modo vitio, sed affluenti copia voluptatum, et illecebris omnis amœnitatis maritimæ terrestrisque, et tunc licentia tantopere lasciviebat, ut nec libidini nec sumptibus modus esset. *Oliver.*

Seplasia] Alii habent, *Selapsia.* Est autem platea Capuæ, sic appellata, in qua myropolæ, hoc est, unguentarii soliti sunt negotiari. Cujus Cicero meminit in oratione contra C. Pisonem, ubi de lege agraria disputat; et testimonio Ciceronis *Seplasia* dicta est, quamvis *Selapsia* dicatur a Valerio. Sed id fortasse factum est errore vel imperitia librariorum. *Oliv.*

Albana castra] Mollia et effœminata. Constat enim Albanos fuisse molliores, et Albæ magnus fuit usus unguentorum; ergo castra Pœnorum facta sunt Albana. *Idem.*

§ 2 *Quæ etiam, &c.*] L. Florus lib. I. cap. 21. 'Postremi Italicorum in fide mansere Volsini, opulentissimi Hetruscorum, implorantes opem adversus servos quosdam suos, qui libertatem a dominis datam in ipsos erexerant, translataque in se republica, dominabantur; sed hi quoque, duce Fabio Gurgite, pœnas dederunt: nam Volsini quoad civitatis leges juraque servarunt, parcimoniæque et frugalitati operam dederunt, Hetruriæ principatum facile obtinuerunt, postquam vero luxuriæ atque libidini obnoxii facti sunt, sensim labente disciplina veteris modestiæ, non solum imperium, sed etiam libertatem amiserunt; et, quod fœdius est, in servorum suorum potestatem superbissimamque dominationem inciderunt; a quibus ea passi sunt, quæ vix in ipsis servis toleranda forent: sed a Senatu, duce Fabio, liberati sunt.' *Oliver.*

Hetruriæ caput] Tria capita Hetruriæ antiqui esse voluerunt, Aretium, Perusium, et Volsinum. *Oliv.*

§ 3 *Age, Xerxes*] Cicero Tusculanarum Quæstionum lib. v.

Quanta ruina] Quasi dicat, ingenti; quippe qui classem prope incredibilem, et exercitum numerosum, quibus Neptuno Jovique catenas imponere minabatur, brevi tempore cum ipso prope imperio amisit. *Oliver.*

§ 4 *Antiochus quoque*] Annibal in Africa victus ad Antiochum in Asiam confugit, et pacis impatiens, hostem pop. Rom. toto orbe quærebat, qua non prius destitit, quam Antiochum ad bellum adversus Romanos concitavit. Antiochus suis opibus, et nomine regio fretus, non dubitavit bellum movere. Itaque, parato exercitu, cujus pars major aureos clavos crepidis subjectos habebat, argentea vasa pro fictilibus ad usum culinæ, multaque alia superflua et luxuriosa gestabat; illum ejusmodi insignibus aureis et argenteis florentem, currus quoque falcatos, et elephantos cum turribus, equitatumque frænis, monilibus, ac phaleris præfulgentem, cum Annibali ostentasset, quæsivit ex eo, numquid ea satis essent Romanis: de viribus et numero militum dicens. Tum Annibal, utpote callidus imperator: Satis, inquit, erunt Romanis, quamvis avarissimi sint: illius aurum et ornamenta militum significans. Hic ergo statim occupatis insulis Græcisque littoribus, bellum intulit pop. Rom. et tanquam victor otia luxusque agitabat: in Eubœa juxta Euripum positis castris,

aureis sericisque tentoriis, sub ipso freti murmure, cum inter fluenta tibiis fidibusque concineret, collatis undique, quamvis per hyemem, rosis, ne non aliquo ducem genere agere videretur, virorum puerorumque delectus habebat. Talem ergo regem jam luxuria debellatum pop. Rom. primo Attilio Glabrione consule, deinde Scipione Asiatico cum fratre Africano legato ducibus, facile superavit. Hic rex, incredibile dictu, quibus auxiliis, quibus copiis consederat: trecenta millia peditum, equitum falcatorumque curruum non minor numerus, elephantis ad hoc immensæ magnitudinis auro, purpura, argento, et suo ebore fulgentibus aciem utrimque vallaverat. *Oliv.*

Textilibus] Intertextis ex auro et argento, more aulæorum sumptuosorum.

§ 5 *Jam Ptolemæus, &c.*] Hic fuit Ptolemæus Euergetes secundus, qui, teste Strabone libro XVII. Physcon dictus fuit; nam a primo Euergete, qui tertius post Alexandrum imperavit Ægypto, turpissime omnes vixerunt, usque ad eum Ptolemæum, qui Pompeium interemit, in quo genus et imperium Ptolemæorum, qui Lagidæ dicti sunt, eversum penitus et extinctum fuit. Hic ergo Euergetes secundus, teste Justino libro XXXVIII. Lætus igitur hoc solo Ptolemæus, quod sine certamine fraternum regnum recepisset, in quod subornari et a matre Cleopatra, et favore principum, fratris filium cognoverat: cæterum infestus omnibus, statim ubi Alexandriam ingressus est, fautores pueri trucidari jussit. Ipsum quoque die nuptiarum, quibus matrem ejus in matrimonium recipiebat, inter apparatus epularum, et sollemnia religionum, in complexu matris interficit: atque ita thorum sororis, cæde filii ejus cruentus, ascendit. Post quod non mitior in populares, qui eum in regnum vocaverant, fuit. Siquidem peregrinis militibus licentia cædis data, omnia sanguine quotidie manabant: ipsam quoque sororem, filiæ ejus virgine per vim stuprata, et in matrimonium adscita, repudiat. Quibus rebus territus populus, in diversa labitur, patriamque metu mortis exul relinquit. Solus igitur in urbe cum suis relictus Ptolemæus, cum regem se non hominum, sed vacuarum ædium videret, edicto peregrinos solicitat. Quibus confluentibus, obvius legatis Romanorum, Scipioni Africano, et Spurio Mummio, et L. Metello, qui ad inspicienda sociorum regna veniebant, procedit. Sed quam cruentus civibus, tam ridiculus Romanis fuit. Erat enim et vultu deformis, et statura brevis, et sagina ventris non homini, sed belluæ similis. Quam fœditatem nimia subtilitas perlucidæ vestis augebat. Et quæ sequuntur. *Oliv.*

§ 6 *Consentaneus, &c.*] Ptolemæus Auletes, ultimæ Cleopatræ reginæ pater, propter intoleranda flagitia ab Alexandrinis ejectus, Romam confugit, et a Pompeio susceptus, senatuique commendatus, suppliciter petiit, ut in regnum restitueretur, de qua sæpius agitatum est in Senatu, multis eam restitutionem expetentibus, quia gloriosum esse videretur, regem habere clientem, nam qui eum restituisset, ejus patronus dicebatur. Quare multi eam principes summa ambitione deposcebant: inter cæteros Lentulus atque Pompeius, teste Cicerone Epist. Fam. lib. I. Sed hæc restitutionis provincia, a Pompeio magis demandata, quam a Senatu, decreta est Aulo Gabinio; qui cum regem reduceret, Archelaus, quem sibi Beronice regina, hujus Ptolemæi filia natu major, quam Alexandrini, ejecto patre, reginam constituerant, virum conjunxerat, cum exercitu adversus eum profectus est, et positis extra mœnia castris, cum ea fossa et vallo cingi juberet, effœminatus po-

pulus, et luxuria perditus, magna vocc succlamavit, ut ea pretio facienda locaret. Qua voce potuit Archelaus facile intelligere, quid cum tali exercitu sibi de victoria sperandum esset, ex quo facile evenit, ut cum toto exercitu cæderetur. Regina quoque interempta fuit, et Ptolemæus pater in regnum restitutus. Archelai corpus M. Antonius, qui tunc sub Gabinio militabat, diligenter conquisitum regio funere cremandum honestandumque curavit, ut legitur in vita M. Antonii. *Oliv.*

§ 7 *Sed tamen effœminatior*] Cyprus insula inter alias orbis terrarum insulas famosissima, divitiis semper abundans, et luxui plurimum dedita, ut eam Veneri sacram dicat esse Florus. *Oliver.*

Velut gradibus] Subjectis sibi ancillis, sive aliarum mulierum corporibus, per ea, tanquam per scalarum gradus, currus ascendebant. *Id.*

Cap. II. § 1 *L. Sulla*] Cicero lib. de Finibus dicit L. Syllam trium pestiferorum vitiorum fuisse magistrum, luxuriæ, avaritiæ, et crudelitatis : crudelitate vero cunctos superasse : nam quanta in cives, quanta in socios, quanta in omnes factionis adversæ crudelitate usus fuerit, et hic, et in ejus vita cognoscere possumus. *Oliv.*

Neque laudare] Paterculus lib. II. ' L. Cornelius Sulla, vir, qui neque ad finem victoriæ satis laudari, neque post victoriam abunde vituperari potest.' *Colerus.*

Dum quærit victorias, Scipionem se pop. Rom. dum exercet, Annibalem repræsentavit] Ita vulgo. In Campensi et Wincheliano, *dum sævitiam exercet.* Recte : nam simul tacite suggillat Annibalem, quod victoria uti nescierit. Sulla autem victorias suas exercuit crudeliter, urbem cepit, imperium occupavit, proscriptionem fecit, faciem omnem reip. pro arbitrio immutavit. Non immerito igitur nobilium sævissimus appellatur a Tacito libro XVII. *Pighius.*

Victorias] Scilicet in Marium.

Egregie namque, &c.] Marius plebem, Sylla Senatum et nobilitatem defendebat, et hinc diversis studiis propter Mithridaticam provinciam in civile bellum exarserunt, in quo superiore Sylla non solum urbem Romanam, sed totam Italiam crudelitate replevit : nam præter hæc, quæ infra referuntur, apud Sacriportum, apud portam Collinam 70. et amplius millia Sylla concidit, teste L. Floro. *Oliv.*

Quatuor legiones] Florus dicit fuisse tantummodo quatuor hominum millia, Autor de Viris Illustr. novem millia. *Oliv. Quatuor legiones*] Octo millia Livius. Varro de re Rust. lib. III. Plutarchus in Vita. Appianus numerum non ponit. *Corrad.*

In publica villa, quæ in campo Martio erat] Vide ne totum hoc glossematium sit, nisi forte docendus aliquis Valerii ævo, ubi publica villa esset. *Lipsius.*

In Martio campo] Hæc ex margine irrepsisse adsentior Cl. Lipsio. In numero interfectorum admodum dissentiunt Livius, Plutarchus, Valerius, Florus, Coruelius Nepos. *Coler.*

Quinque millia Prænestinorum] Alia par superiori crudelitas. Prænestini, qui juniorem Marium receperant, cum a Cethego Syllæ præfecto obsiderentur, sponte in deditionem, fide data, venerunt, quos omnes extra mœnia evocatos, humique prostratos jussit occidi, et eorum corpora spargi per agros, quatuor millia et septingentos. *Oliv.*

Quatuor millia et septingentos] De hoc numero vel dissentiunt, vel nihil scribunt alii. *Corrad.*

Nomenclatorem] Nomenclator dicitur, qui nomina civium tenens, ea principibus per urbem incedentibus subjiciebat, ut unumquemque nominatim salutarent. His enim artibus

principes civium gratiam inire studebant. Per hos igitur nomenclatores Sylla divitum nomina edoctus, proscribebat omnes. *Oliv.*

Conspectum] Scipionis, Norbani, aliorumque multorum ad se delata capita in ejus atrio jussit affigi, unde domus ejus officina crudelitatis est appellata. *Oliv.*

Quam porro, &c.] Tantopere crudelitate delectabatur, ut exquisito supplicii genere M. Marium prætorem affici voluerit, quem, ad Catuli nepotis sui sepulchrum pertractum, oculis, manibus, eruribusque defossis, servatum aliquamdiu, ut per singula membra moreretur, non occidi, sed excarnificari jussit. *Idem.*

Lutatiæ gentis] Catuli nepotis sui, qui a gente Lutatia originem ducebat. *Idem.*

Vix mihi verisimilia] Si breviter hujus immanissimi hominis sævitia repetatur, quis illos connumerare posset, quos in urbe passim, quisquis voluit, occidit? donec, admonente Furfidio, vivere aliquos debere, ut essent, quibus imperaret, proposita est ingens illa tabula, et ex ipso equestris ordinis flore duo millia, vel, ut alii volunt, plures electi, qui mori juberentur. Novi generis edictum. Piget post hæc referre ludibrio habita fata Carbonis, fata Sorani, prætori os atque dentes illisos, Bæbium sine ferro ritu ferarum inter manus laniatum, Marium, ut diximus, per succisa singula membra mori coactum. Positis denique singulorum hominum fere pœnis, municipia Italiæ splendidissima sub hasta venierunt, Spoletum, Interamnium, Præneste, Florentia. Nam Sulmonem, vetus oppidum socium atque amicum, (facinus indignum!) nondum expugnatum, ut obsides jure belli, et modo morte damnati, duci jubentur: sic damnatam civitatem jussit Sylla deleri; et alia nefanda crudelitatis exempla edidit, ut in mortuorum umbras etiam grassaretur; nam Marii cineres erutos spargi in profluentem jussit: quibus omnibus ita peractis, voluit felix appellari, qui fera bellua nominari debuerat, quod omnes tyrannos crudelitate superasse videatur. Quanquam Marius leviorem hanc feritatis invidiam sua crudelitate esse faciebat. *Oliv.*

Quæstor] Quia Jugurtham a Boecho per Marium ad hoc missus impetraverat. *Badius.*

En, quibus actis felicitatis nomen asserendum putavit] Ita vulgo. In libris scriptis: *En quibus actis Felicis cognomen assequendum putavit.* Recte. L. Sulla enim Felix appellatus, cum devictis jam partibus, dictaturam reipublicæ constituendæ accepisset, atque omnia ex arbitrio suo gereret; sibi quidem felix, inimicis oppressis, sed ob nimiam crudelitatem reipubl. infelix, ut habet versiculus: ‘Aspice felicem sibi, non tibi, Romule, Sullam.’ Quo huic etiam Tiberius Cæsar propter crudelitatem comparatur. *Pigh.*

§ 2 *Nam et ille, &c.*] Quanta fuerit Marii crudelitas, ut alios auctores omittam, ex Flori dictis breviter colligitur. Urbe enim potitus post exilium cum Cinna, Carbone, et Sertorio, statim ad principum cædem ut discurreretur, signum dedit, ubi aliquanto sævius, quam aut in Punica aut in Cimbrica urbe sævitum est. Octavii consulis caput pro rostris exponitur, Antonii consularis in Marii ipsius mensis. Cæsar et Fimbria in penatibus domorum suarum trucidantur. Crassi pater et filius, in mutuo alter alterius aspectu. Bæbium atque Numitorium per medium forum unci traxere carnificum. Catulus se ignis haustu ludibrio hostium eximit. Merula flamen Dialis in Capitolio Jovis ipsius oculos venarum cruore respersit. Ancharius ipso vidente Mario confossus est, quia fatalem illam, scil. manum, non porrexerat salutanti. Hæc tot

Senatus funera intra Kalendas et Idus Januarii mensis (nam Marius, teste Livio lib. LXXX. editis multis sceleribus, Idibus Januariis decessit,) septima illa Marii purpura dedit: quid futurum fuit, si annum consularis implesset? Rursus Marius juvenis et Carbo Coss. post adventum Syllæ, profligatosque exercitus suos, quasi desperata victoria, ne inulti perirent, sanguine Senatus sibi parentabant, obsessaque curia, de Senatu, tanquam de carcere, qui jugularentur, educti. Quid funerum in foro, in circo, in patentibus templis? Nam Q. Mutius Scævola pontifex, Vestales amplexus aras, tantum non eodem igne sepelitur. Lamponius atque Telesinus, Samnitum duces, atrocius Pyrrho et Annibale Campaniam Hetruriamque populantur, et sub specie partium se vindicant. *Oliver.* Hæc Florus.

C. Cæsaris] Ita vulgo. Hic est ille Cæsar orator, qui cum Catulo fratre a Cicerone de Orat. lib. II. inducitur in Tusculanum venisse, ut divinitus de eloquentia Crassum disputantem audirent, quem manu cujusdam, quem occiderat Sylla, pertractum, tanquam victimam ad illius umbræ expiationem, jussit occidi. *Oliv. C. Cæsaris consularis*] C. Cæsar Ædilitius tantum fuit. Asconius pro Scauro. Quare lego: *L. Cæsaris.* Vide lib. v. c. 3. lib. VIII. c. 6. *Conrad.*

Bustum] Sepulchrum continens ustos cineres.

Piaculo caderet] Ad purgationem, velut hostia, caderet.

Idem caput M. Antonii] Hic fuit ille orator eximius, qui cunctos eloquentia sua ætate superavit, teste Cicerone, potuitque orationis suavitate Marianos milites demulcere, ac cædis inferendæ cupiditatem reprimere, nisi P. Antronius, qui ejus orationi non interfuerat, post illos ingressus, illum occidisset: cujus caput Mario inter epulas oblatum, tanta cum alacritate suscepit, manibusque pertractavit, ut plane omnibus animi insolentiam ostenderet. Insuper ipsum Annium interfectorem arcte complexus est, tanquam ab illo maximum omnium beneficium recepisset. *M. Antonii*] Oratoris, quem cum Crasso de eloquentia disputantem in Oratore suo Cicero introducit. *Oliver.*

Sacra] Mensæ enim sacræ erant antiquis.

§ 3 *Damasippus*] Hic nulla virtute præditus, nulla laude clarus, merito accusari potest, quod in Mariana tempestate, et ipse supra modum sævierit. Quippe qui nobilissimos cives Syllani nominis defensores, inter victimas tanquam belluas crudeliter necari, et Arvinæ tribuni plebis truncum in sublime elatum per ora vulgi deferri jusserit. De quo Sallustius in Catilinario: 'Nostra memoria victor Sylla cum Damasippum, et alios hujusmodi, qui malo reip. creverant, jugulari jussit, quis non factum ejus laudabat? Homines scelestos et factiosos, qui seditionibus rempublicam exagitaverant, merito necatos aiebant. Sed ea res magnæ initium cladis fuit. Nam uti quisque domum, aut villam, postremo vas aut vestimentum alicujus concupiverat, dabat operam, ut is in proscriptorum numero esset; ita illi, quibus Damasippi mors lætitiæ fuerat, paulo post ipsi trahebantur, nec prius finis jugulandi fuit, quam Sylla omnes suos divitiis explevit.'

Reipublicæ majestas] Autoritas omnium, qui præerant justitiæ, potuit nihil, quia permiserunt Damasippum contra fas in innocentes sævire. *Bad.*

§ 4 *Munatius etiam Flaccus*] Hic est Flaccus ille, qui in omni vita Catonem imitari volebat, et quamvis longe a severitate illius abesset, licentius tamen plerumque loquebatur. Nam cum Pompeium consules admo-

nerent, ut diligenter videret quorsum evaderent Cæsaris opes, quæ reipublicæ periculosæ videbantur, Pompeius otiosos eos esse jussit, quia cum primum pede terram percusserit, se totum orbem commoturum diceret, fretus scilicet potentia et auctoritate sua totum orbem complexa. Occupatis deinde Gallis, auctisque Cæsaris viribus, ut jam apertum reipublicæ periculum videretur; tunc Munatius iste Pompeio dixisse fertur: Nunc pede percute terram, o Pompei. Sed quod ad ejus crudelitatem pertinet, tanta fuit, ut nihil immanius, nihil truculentius audiri posset. *Oliv.*

Inclusis mœnibus Attinguensium] Ita vulgo. Veteres, *Abteguensium.* Scribam, *Atteguensium.* Attegua notum Hispaniæ oppidum est. *Lips.*

Fœminas, &c.] Alia teterrima feritas. Cum nonnulli ex oppidanis ad Cæsarem confugissent in castra, Flaccus iste crudelissimus uxores et liberos eorum in muros adduci jussit, deinde citatis earum viris, veluti ad colloquium, in illorum conspectu jussit crudeliter necari, trucidatis prius in matrum amplexibus liberis infantibus. *Oliv.*

Vecordi pertinacia] Quia sperabat se divinis operibus Cæsaris posse resistere, a quo tandem superatus, justas crudelitatis pœnas dedit. *Idem.*

Ext. § 1 *Transgrediamur*] De supplicio Attilii Reguli, et crudelitate qua usi fuerint in eum Carthaginienses, diximus in cap. de Servata Religione. Non igitur repetenda historia est. *Oliv.*

Palpebris] Cooperculis oculorum resectis.

Machinæ] Alii alio mortis genere periisse referunt: sequitur autem Valerium Augustinus de Civ. Dei c. 15. Ita enim loquitur: ‘At illi eum excogitatis atque horrendis cruciatibus necaverunt. Inclusum quippe angusto ligno, ubi stare cogeretur, clavisque acutissimis confixo, ut se in nullam ejus partem sine pœnis atrocissimis inclinaret, etiam vigilando peremerunt.’

Eadem crudelitate usi in milites nostros, Martis certamine in suam potestatem redactos, navibus substraverunt] Ita vulgo. In Campensi, aliisque melius, *Eadem usi sunt crudelitate in milites nostros, quos maritimo certamine in potestatem redactos, &c.* Meminit Varro de Vita Pop. Rom. lib. iv. ‘Cum Pœnus,’ inquit, ‘in fretum obviam venisset nostris, et quosdam cepisset, crudelissime propalangis carinis subjecerat, quo metu debilitaret nostros.’ Citat verba hæc Nonius Marcellus in voce Palangæ. *Pigh.*

§ 2 *Eorum dux Annibal, &c.*] Livius tamen hunc multis virtutibus præditum dixit, quas ingentia vitia adæquabant, inhumana crudelitas, perfidia plusquam Punica, nihil veri, nihil sancti, nullus Dei metus, nullum jusjurandum, nulla religio. Fuit ergo crudelissimus imperator. *Oliv.*

In flumine Gelo] Virgilius Gelam appellavit, a quo oppidum appositum cognominatum est: ‘Apparet Camerina procul, campique Geloni; Immanisque Gela, fluvii de nomine dicta.’ Est autem Siciliæ fluvius, inter Camerinam et Agrigentum. *Oliver. In flumine Gelo corporibus Romanis ponte facto exercitum traduxit*] Ita vulgo. Campensis, Cauchianus, et Atrebatensis, *In flumine Gello*, legunt. Alii libri, *Gallo.* Winchelianus, *Sigello.* Restitui verum nomen ex L. Floro, qui scribit lib. ii. c. 6. pontem e cadaveribus jussu Annibalis factum in torrente Vergello. *Pigh. Flumine Vergello*] Sic omnes veteres libri Eliæ Vineti. Mitallerius tamen utrobique legit, *in flumine Cerbalo*, ex Plinio, qui fluvius Apuliæ prope Cannas fuit. In Petaviano scribitur, *Gallo.* Colerus.

Ut æque terrestrium scelestum] Ut ita terram terrestres polluerent, sicut

primo Punico bello maritimas crudelitate corruperant. *Oliv.*

Idem captivos, &c.] Alia sævitia barbara, quod captivos Romanos, quibus pro servis uteretur, cum longo itinere fessi, imposita sibi gravissima impedimentorum onera ferre non possent, succisis primis pedum partibus, relinquebat inutiles; quos vero in castra perduxerat inter se sanguine conjunctos, tanquam gladiatores ferro decernere coëgit. Quo quidem spectaculo ipse non prius satiatus, quam omnibus consumptis eo genere mortis, superstes nullus esset. Quid illud, quod inter cadaverum strues in Cannensi clade mensas parasse dicitur, ut non minus cæsorum sanguine, quam epularum voluptate satiaretur? Discedens quoque ex Italia, cum ad ferendam opem patriæ revocaretur, omnes Italici generis, qui in Africam illum sequi abnuentes concesserant in Laciniæ Junonis delubrum, inviolatum ad eam diem, in templo ipso fœde crudeliterque interemit. *Idem.*

Infima pedum parte] De ea re Enn. 'His pernas succidit iniqua potentia Pœni.' Intelligit Annibalem. *Colerus.*

Ferro decernere] Captivos ita tractare Pœnorum modo non proprium fuit, docet eruditissimus Casaubonus ad Suetonium. *Idem.*

Justo ergo illum, &c.] Merito illum odere Romani, quem ad voluntariam denique mortem compulerunt; nam subactis tandem Carthaginiensibus, cum inter pacis conditiones, ad rupti fœderis ultionem deposceretur Annibal, in quem omnis rupti fœderis culpa transferebatur, ad Antiochum regem Syriæ confugit, qui, cum adversus Romanos bella pararet, et Annibalis consilia sperneret, victus a Romanis, et pacem facere coactus, Annibali significavit, illum peti a Romanis, quo cognito, ad Prusiam Bithyniæ regem se contulit; quem cum adversus Eumenem Ponti regem excitasset, Eumenemque Annibalis consilio Prusias superasset, metuens Senatus Romanus, ne sibi novum bellum suscitaretur ab Annibale, T. Quintium Flaminium ad regem Prusiam miserunt, qui utrumque regem componeret, Annibalem deposceret. Non illi similiter Romanorum postulationem rex perfidus indicavit, sed eum in Romanorum manus, hoc est, T. Quintii, qui ob eam causam venerat, ut Annibalem Romam captivum duceret, ita tradidit, ut vix sumendi veneni, quod in annulo regio more gerebat, tempus ei superesset: qui quidem annulus, ut dixit Juvenalis, fuit 'Cannarum vindex ac tanti sanguinis ultor.' Justinus tamen dicit Annibalem, audito legatorum adventu, sumpto veneno, legationem morte prævenisse. Plutarchus vero plures opiniones de morte Annibalis refert. Nam alios dicit esse, qui velint eum a servo fuisse interfectum, alios, qui tauri sanguinem illum hausisse dicant, alios qui venenum ad similes casus præparatum bibisse cum magna execratione Prusiæ regis Bithyniæ. *Oliv.*

§ 3 *Tam hercle, &c.*] Mithridates sævitia pro virtute abutebatur: nam bellum suscepturus adversus Romanos, edictum per omnes Asiæ urbes misit, ut omnes qui in Asia forent Romanæ civitatis homines interficerentur. Fuerunt autem supra octoginta millia Romanorum, qui negotiandi vel alterius rei gratia dispersi erant in Asia. Præterea domus, templa, et aræ, humana omnia atque divina jura violata sunt; cujus licet seras, meritas tamen pœnas dedit: nam tribus demum ingentibus bellis, felicitate Syllæ, et virtute Lucculli, et Pompeii magnanimitate victus, et defectione civium, Pharnacisque filii scelere præventus, malignum spiritum expulit. Nam Pharnaces ejus filius in Pompeii gratiam ipsum jam amisso regno obsessum ad mortem

coëgit; qui, veneno accepto, cum parum profecisset, a milite Gallo, nomine Bithoco, a quo, ut se juvaret, petierat, interfectus est. Plinius Nat. Hist. lib. xxxv. hunc dicit quotidie antidotum contra venena sumere solitum. Gellius vero Noct. Att. lib. xvii. cap. 16. 'Anates,' inquit, 'Ponticas dicunt edendis vulgo venenis victitare. Scriptum est a Leneo, Cn. Pompeii liberto, Mithridatem illum Ponti regem, medicæ rei, et remediorum in id genus solertem fuisse, solitumque carum sanguinem miscere medicamentis, quæ digerendis venenis valent, eumque sanguinem vel potentissimum esse in ea coctione, sive confectione: ipsum autem assiduo regem talium medelarum usu a clandestinis epularum insidiis cavisse; quin et scientem quoque ultro, ut ostentandi gratia, venenum rapidum et velox sæpenumero hausisse, atque id eum sine noxa fecisse; quamobrem cum postea prœlio pop. Rom. victus metu sui in ultima regni refugisset, et mori decrevisset, venena violentissima, festinandæ necis causa, frustra expertus, suo se ipse gladio transegit.' Autor vero de Viris Illustribus: 'Mithridates,' inquit, 'a Pompeio nocturno prœlio victus in regnum confugit, ubi per seditionem popularium a Pharnace filio in turre obsessus, venenum sumpsit, quo tardius agente, quia adversus venena multis ante medicaminibus corpus firmarat, immissum percussorem Gallum, auctoritate vultus territum, revocavit, et in cædem suam manum trepidantis adjuvit.' Alii vero acutissimo veneno extinctum illum fuisse ferunt, quos Lucanus secutus, ait: 'Post Cilicasne vagos et lassi Pontica regis Prœlia, barbarico vix consummata veneno.' Justinus hunc dicit ideo se venenis bibendis assuefecisse, quod puer a tutoribus fuisset veneno petitus, adversus quorum insidias sc hac una ratione munivit. *Mithridatem*] Hic Mithridates annos quadraginta Romano restitit imperio. *Oliv.*

Hospitales Deos] Apud majores sancta habebantur hospitii jura, quæ violare nefas. Virgilius: 'Jupiter, hospitibus nam te dare jura loquuntur.' Violavit ergo hospitalia jura, cum mandavit Asiaticis omnibus, ut hospites Romanos cuncti necarent. *Oliv.*

Crucibus illis] Suppliciis et tormentis.

Auctore Gauro spadone] Hunc in delitiis Mithridates habebat, ad cujus nutum nihil non facere paratus erat. Hic ergo multos regis amicos, qui tam fœdum regiæ libidinis ministerium periniquo animo ferebant, de medio tolli curavit. *Oliv.*

§ 4 *Crudelitatem gentis*] De qua Virg. 'Heu fuge crudeles terras, fuge littus avarum.' Quare non mirum est inventam esse fœminam rabiosam crudelitate furentem. *Idem.*

§ 5 *Iterum Ptolemæus*] De vitiis et crudelitate hujus sævissimi regis dictum est in cap. de Luxuria, ubi quærenda est historia. *Idem.*

Gymnasium] Die ludorum juvenes in gymnasium frequentes convenerant, ut de more celebrarent. Est locus exercitii gymnasium, ut sæpe diximus. *Oliv.*

§ 6 *Hos junctos*] Ita vulgo. Alii habent *onerosos*, id est, sibi graves ac difficiles, quorum opes atque potentiam metuebat. Vel junctos, quasi simul administrantes, quorum auctoritas magna foret apud regem, ita jubente populo. *Idem.*

§ 7 *Eandem socrum*] Erat et socrus, quia ejus filiam duxerat uxorem. *Idem.*

§ 8 *Consimili genere*] Cicero Offic. lib. iii. 'Durius etiam,' inquit, 'Athenienses, qui sciverunt, ut Æginetis, qui classe valebant, pollices præciderentur. Hoc visum est utile; nimis enim imminebat propter propinqui-

tatem Ægina Piræo; sed nihil quod crudele utile. Est enim hominum naturæ, quam sequi debemus, maxime inimica crudelitas.' *Idem.*

Æginensium] Ægina est insula et urbs, in qua regnavit Æacus, ab Ægina Æsopi filia denominata; sed antea dicebatur Œnopia, teste Ovidio Met. VII. 'Œnopiam veteres appellavere, sed ipse Æacus Æginam genetricis nomine dixit.' *Idem.*

Non agnosco Athenas] Cum Athenienses humanitatis semper fuerint præceptores, quippe apud quos Philosophorum præcepta viguerunt, a seipsis alienati fuisse videntur, ut non cognoscantur Athenienses, qui timori remedium a crudelitate, tanquam barbari, mutuari voluerunt. *Idem.*

§ 9 *Sævus etiam*] Quum Phalaris Agrigentinorum tyrannus crudelitate delectaretur, Perillus Atheniensis, vir ingeniosus, ut tyranno gratificaretur, venit Agrigentum, et ex ære taurum artificiosum fabricavit, quo nocentes inclusi, subjectis iguibus torquerentur, qui mugitum, et non humanam vocem emittere viderentur, ut tyrannus nulla hominum voce ad misericordiam flecti posset. Pro quo invento cum munus a crudelissimo tyranno, qui novis et exquisitis hominum tormentis delectaretur, ingeniosus ille magister postulasset, in illo ipse includi jussus a tyranno, ac suppositis ignibus exustus, primus artificii sui verum experimentum præbuit, dicente hoc Ovidio de Arte amandi lib. I. 'Et Phalaris tauro violenti membra Perilli Tornit, infelix imbuit auctor opus.' Idem in eodem: 'Nec enim lex æquior ulla, Quam necis artifices arte perire sua.' Extat etiam epistola Phalaridis ad Athenienses, qui de Perilli morte apud tyrannum fuerant conquesti. De hoc tauro Cicero in Verrinis lib. V. mentionem facit cum pulcherrimo Scipionis edicto ad Agrigentinos. Verum Phalaris in hac una re justissimus fuisse judicatur, qui tam fœdæ crudelitatis inventorem ipsam crudelitatem primum experiri voluerit. *Oliver.*

Inventor] Perillus, qui et Perilaus dictus est.

Mugitus] Vox enim patientium, per fistulas quasdam erumpens, mugitum imitabatur. *Oliver.*

Phalaridis tyranni] Plinius libro trigesimo quarto, capite octavo. Dorotheus in rebus Siculis. Lucianus scribit tanrum hunc postea a Phalaride Apollini Delphico fuisse consecratum; Timæus vero ab Agragentinis in mare demersum refert. *Coler.*

§ 10 *At ne Hetrusci*] Perillus novum excogitavit supplicii genus. Hetrusci vero non minus crudeles pœnas invenerunt, ut viva corpora mortuis alligata tabescerent. Quod mortis genus crudelissimum fuit. Hoc autem quod Valerius Hetruscis, Virgilius Mezentio eorum regi attribuit, dicit enim Æn. VIII. 'Quid memorem infandas cædes? quid facta tyranni Effera? Di capiti ipsius generique reservent. Mortua quinetiam jungebat corpora vivis, Componens manibusque manus, atque oribus ora, (Tormenti genus,) et sanie taboque fluentes Complexu in misero longa sic morte necabat.' *Oliver.*

Qui virorum corpora cadaveribus adversa adversis alligata] Ita vulgo. In Campensi, Gemblacensi, et Wincheliano, *qui vivorum corpora.* Recte. *Pigh.*

Tabescere] Marcescere, corrumpi.

Amari pariter, &c.] Qui dum vivos necarent, nec mortuis parcebant: sic enim in sepulchris et sedibus suis conquiescere non patiebantur, sed sepulchra quodammodo violabant. *Oliv.*

§ 11 *Barbari*] Scythæ.

Laniatui sint animalibus] Ita vulgo. Monuit me amicus, Isaacum Pontanum emendasse, *saniatui sint animalibus;* cujus sententiæ subscribere non

possum. Illud enim Valerium dicere reor: corporibus taurinis propterea miseros illos iucludi solitos, ut laniarentur a vermibus, qui tabidis corporibus iunasci soleut. Reddidit hoc supplicium aut certe assimulavit Opilius ille Macrinus, de quo Julius Capitolinus: 'Duos boves miræ magnitudinis vivos subito aperiri jussit, atque his singulos milites inseri, capitibus, ut secum colloqui possent, exsertis.' Simili cruciatus genere fere Christiani olim sunt vexati. Sulpitius Historiæ Sacræ libro secundo: 'Quin et novæ mortes excogitatæ, ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent.' *Coler.*

Cap. III. *Ira quoque et odium*] Has duas animi perturbationes crudelitati recte subjungit: quoniam earum effectus sævitiæ sunt longe persimiles: quid enim iratus crudele non admittit, si datur facultas? In hoc autem differunt a crudelitate, quod hæc aliis tantum, non sibi noceat; hæ vero sine sui tormento esse non possunt: quum enim iratus ultionem sumere non potest, dolore conficitur, ac seipsum cruciat. Est autem ira subitus animi motus, ex injuria proveniens, et ultionem desiderans. Odium, inveterata inimicitia, de ultione semper cogitans. *Oliv.*

§ 1 *Cum adversus, &c.*] Quam facile sit aliquo dicto vel facto hos in hominibus affectus excitari, Salinatoris et aliorum exemplo comprobatur. Salinatorem ob arctissimam legem de sale vendendo latam, populoque molestam, fuisse damnatum, diximus in cap. de Censura et Reconciliatis. Is octavo post damnationem anno a Marcello et Valerio Coss. ex agris, quo se per summum dolorem receperat, in urbem revocatus, et cum C. Claudio Nerone consul creatus, cum imperium diu recusasset, tandem a Senatu et populo recipere coactus est. Provincias sortiti, cum in suam uterque proficisceretur, eos populus ad portas usque prosecutus est. Memoriæ proditum est, plenum adhuc ira in cives M. Livium ad bellum proficiscentem, monenti Q. Fabio, ne prius quam genus hostium nosceret, temere manus consereret, respondisse, ubi primum hostium agmen conspexisset, pugnaturum. Cum quæreretur, quæ causa esset festinandi, Aut ex hoste egregiam gloriam, inquit, aut ex civibus victis gandium, meritum certe, etsi non honestum, capiam. Non potuit, quam gestabat in pectore, iram dissimulare Salinator. *Oliv.* *Adversus Asdrubalem*] Qui venerat in Italiam, ut se Annibali fratri conjungeret: quod si factum esset, actum fortasse de imperio Romano fuisset. *Idem.*

Sic vincere] Eximiæ virtutis fuit, tanta strage hostes superare; nam in ea victoria par hostibus reddita fuit Cannensis clades, quippe ubi Asdrubal cum sexaginta millibus hostium cæsus fuit. *Oliv.*

Consulatus enim] Hic Figulus cum Scipione Nasica consul creatus, magistratu se abdicare coactus est, quod in eorum comitiis tabernaculum vitio captum fuisset, ut in cap. de Servata Religione diximus. Hic ergo tam ægre tulit in aliis comitiis repulsam, ut iram dissimulare nequiverit. *Idem.*

Sed aliquanto, &c.] Qui quod merito dixisset, quia repulsam non mereretur, illi tamen honestius fuisset non dixisse, nimirum viro gravi et sapienti. *Oliv.*

§ 3 *Cn. Flavius*] Hic primus fuit, qui de libertina gente ædilis curulis factus, cum magna indignatione nobilitatis. Qui, ut supra diximus libro secundo, cap. 1. cum ad ægrum Collegam visendum venisset, neque a nobilibus, quorum frequentia cubiculum erat completum, sedendi loco reciperetur, sibi sellam curulem afferri jussit, in qua honoratius sederet. *Oliv.*

Humillimæ quondam sortis] Quippe libertinæ conditionis, cujus pater fuisset aliquando servus. *Idem.*

Prætoram adeptus erat] Ædilitatem et Tribunatum scribit Plinius libro XXXIII. cap. 1. *Corradus.*

Annulos] Plinius Nat. Hist. lib. XXXIII. dicit falli plerosque, qui putant equestrem ordinem tum etiam abjecisse annulos, quoniam in fastis adjectum sit hoc: sed et phalera posita, propter quæ nomen equitum adjectum sit, annulos quoque depositos a nobilitate, non ab universo Senatu. *Oliver.*

Impotentia] Per impotentiam et intolerantiam doloris.

§ 4 *Manlio Torquato*] Traditum est supra lib. II. cap. de Disciplina Militari, T. Manlium Torquati filium a severissimo patre per lictorem fuisse virgis cæsum, securique percussum, quod contra ejus edictum extra ordinem cum hoste singulari certamine dimicasset. Nam T. Manlius Torquatus, et P. Decius Coss. adversum Latinos, cum grave et periculosum bellum esse viderent, tum Deorum admonitione, quam in somnis acceperant, cum aut ipsorum alteri, aut universo exercitui cadendum esset; tum maxime, quod adversus Latinos bellandum esset, lingua, moribus, armorum genere, institutis ante omnia militaribus sibi congruentes; milites militibus, centuriones centurionibus, tribuni tribunis compares, collegæque iisdem præsidiis, sæpe iisdem manipulis permixti fuerant: per hæc ne quo errore milites caperentur, et ut militaris disciplina ad priscos redigeretur mores, edicunt consules, ne quis extra ordinem in hostem pugnaret. Forte inter cæteros turmarum præfectos, qui exploratum in omnes partes demissi fuerant, T. Manlius consulis filius super castra hostium cum suis turmalibus evasit, ut vix teli jactu ab statione proxima abesset. Ibi a Geminio Metio ad singulare certamen provocatus Manlius, sive quod ferocis animi juvenis esset, sive ira, seu detractandi certaminis pudore, seu inexuperabili vi fati oblitus imperii patris, et consulum edicti, præceps ad id certamen agitur; victoria spoliisque potitus, ovans rediit ad patrem, dicens, ut me omnes tuo sanguine natum esse intelligant, provocatus, equestria hæc spolia capta ex hoste cæso reporto. Quem pater, advocata concione, ut exemplum cæteris statueret servandæ militaris disciplinæ, terroremque omnibus incuteret, ne quid auderent contra imperatorum edicta moliri, statim spoliari et virgis cædi, ac securi percuti jussit: quo facto exanimati omnes præ stupore nimio et metu quieverunt. Postquam cervice fusus est cruor, tum demum undique exortæ sunt voces, ut neque lamentis, neque execrationibus in imperatorem parceretur. Et hæc ita in castris. Post victoriam vero illi in urbem redeunti, cum seniores officii gratia obviam gratulabundi processissent, ex juventute nemo illi occurrere voluit, quod indigne ferrent, tantæ indolis filium tam erudeliter a patre fuisse necatum. Vide Liv. lib. VIII. *Oliv.*

§ 5 *Eadem, &c.*] Hoc contigit periculosissimo tempore Veientum et Æquorum, cum respublica maxima seditione intestina laboraret ob Agrariam legem, quam P. Licinius trib. pl. invito Senatu ferre volebat, cum diceret venisse tempus per ultimam necessitatem hujus Agrariæ legis patribus injungendæ: et ideo susceperat rem militarem impediendam; sed annitente consule, cæterisque tribunis, hoc invito scriptus est militum delectus; sed Fabio consuli in hoc bello aliquanto plus negocii cum civibus, quam cum hostibus fuit. Unus ille vir ipse consul rempublicam sustinuit, quam exercitus, odio consulis,

quantum in se fuit, prodebat: nam cum consul præter cæteras imperatorias artes, quas parando gerendoque bello edidit plurimas, ita instruxisset aciem, ut solo equitatu emisso, exercitum hostium funderet, insequi fusos pedites noluit: nec illos, etsi non adhortatio invisi ducis, suum saltem flagitium, et publicum in præsentia dedecus, postmodum periculum, si animus hosti rediisset, cogere potuit gradum accelerare, aut, si aliud nihil, instare instructos: injussu signa referunt, mœstique, (crederes victos,) execrantes nunc imperatorem, nunc navatam ab equite operam, redeunt in castra, nec huic tam pestilenti exemplo remedia ulla ab imperatore quæsita sunt. Adeo excellentibus ingeniis citius defuerit ars qua civem regant, quam qua hostem superent. Consul Romam rediit, non tam belli gloria aucta, quam irritato exacerbatoque in se militum odio. Vide Liv. lib. II. *Oliv.*

Ut universum pop. Rom. equitatum] Ita vulgo. Lege, *peditatum*, ut in Campensi, et quemadmodum Livius astipulatur. *Pigh.*

Fabio] Qui intercesserat, ne promulgaretur.

Et tuto et facile] Hoc ideo dicit, ne videantur periculo aut labore deterriti detrectasse militiam. *Oliver.*

Illa vero etiam, &c.] Appius Claudius plebi vehementer invisus, consul adversus Volscos profectus, eadem sævitia in milites, qua in plebem uti consueverat. Magna enim ira et indignatio ferocem militum animum exagitabat, qui nulla vi domari poterat, tantum odium animis imbiberant. Itaque segniter, otiose, negligenter, contumaciter omnia agere; nec pudor, nec metus coërcebant; si citius agi vellet agmen, tardius sedulo incedere; si adhortator operis adesset, omnes sua sponte motam industriam remittere, præsenti vultus demittere; tacite prætereuntem execrari, ut invictus ille odio plebeio animus interdum moveretur, omni nequicquam acerbitate prompta, nihil jam cum militibus agere, a centurionibus corruptum exercitum dicere. Nihil eorum Volsci nesciebant, instabantque eo magis, sperantes idem certamen animorum adversus Appium habiturum exercitum Romanum, quod adversus Fabium consulem habuisset. Cæterum multo Appio quam Fabio violentior fuit. Non enim vincere tantum noluit, ut Fabianus, sed vinci voluit. Productus in aciem, turpi fuga petit castra: nec ante restitit, quam signa inferentem Volscum munimentis vidit, fœdamque extremi agminis cædem. Tum expressa vis ad pugnandum, ut victor jam vallo submoveretur hostium. Multi gaudere sua clade atque ignominia, denique exacerbati animi palam postulare, ut castra ex Volsco agro moverentur: quod cum factum esset ab Appio, Volsci per exploratores re cognita, novissimos aggrediuntur, a quibus ut perlatus ad primos tumultus, eo pavore signa atque ordines turbavit, ut neque imperia exaudiri, neque instrui acies possent: nemo ullius, nisi fugæ memor esset. Ita effuso agmine per stragem corporum armorumque evasere, ut prius hostis desisteret insequi, quam Romanus fugere. Hoc modo exercitus Romanus ob iram imperatoris non vincere, sed vinci turpiter voluit, quanquam de nonnullis sumptum fuerit supplicium. Vide Liv. lib. II. *Oliv.*

In Fabio pulcherrimam partem omittendam] Ita vulgo. Lege, *pulcherrime partam*, et ad victoriam refero. *Lips.*

§ 6 *Age, quam violenter*] Cum bellum Volscum instaret, et civitas ipsa secum discors intestino malo laboraret, quod execrabili inter se plebs patresque odio flagrarent, maxime propter nexos ob æs alienum, freme-

bat plebs, se foris pro libertate et imperio dimicantes domi a civibus captos et oppressos esse, tutioremque in bello quam in pace, inter hostes, quam inter cives, libertatem plebis esse. Tumultum non modo in foro, sed in tota civitate excitaverat unus ex nexis a creditore suo crudeliter tractatus; jamque nexi vincti solutique se undique in publicum proripiunt, Quiritum fidem implorant; sic accenditur furor, ut in prætores, qui tum essent in foro, sævitum foret, nisi consules ad comprimendam seditionem intervenissent. Illis plebs catenas et vincula ostentabat, et indignitatem suam exponebat, nec prius destitit, quam Senatus cogeretur, qui de suis incommodis consultaret. Appius acer ingenio rem imperio consulari agendam esse censebat, arrepto uno vel altero cæteros quieturos. Collegæ Servilio mitioris ingenii viro aliter videbatur. Interea nuntiatur, Volscos ad oppugnandam urbem venire. Exultabant gaudio plebs: ultores superbiæ patrum adesse Deos: alius alium hortari et confirmare, ne nomina darent. Servilius in publicum processit, promisitque Senatum nexorum habiturum esse rationem, si arma contra hostes sumerent, statimque edixit, ut victi nexique omnes dimitterentur, neque impedirentur quo minus nomina darent: magnus fuit nexorum numerus, neque aliorum magis Volsco bello virtus atque opera nituit. Consul brevi Volscos superat, Aurunco sque devincit, cum victoria rediit in urbem. Plebs promissa consulis Senatusque fidem expectabat. Tum Appius, insita superbia animo, ut collegæ vanam redderet fidem, jus de creditis pecuniis dixit, et qui ante nexi fuerant, creditoribus redditi, et alii nexi sunt. Concursus ad Servilium factus, postulant ut aut referat ad Senatum, aut civibus consul aut militibus suis imperator auxilio esset adversus collegam. Movebant hæc consulem, sed tergiversari res cogebat, adeo in contrarium non collega solum, sed omnis nobilium factio perstiterat. Ita medium se gerendo, nec plebis vitavit odium, nec apud patres gratiam inivit, brevique apparuit apud plebem æquasse eum Appii odium. Certamen consulibus inciderat, uter dedicaret Mercurii ædem: Senatus ab se rem ad populum rejecit, utri eorum dedicatio jussu populi data foret, eum præesse annonæ, mercatorum collegium instituere, solennia pro pontifice jussit suscipere: populus dedicationem ædis dat M. Plætorio primipili centurioni, quo facile appareret, non tam ad honorem ejus, cui curatio altior fastigio suo data esset, quam ad consulum ignominiam factum esse. Vide Livium libro II. *Oliver.*

§ 7 *Impotenter*] Cum summa insolentia, ut sequentia docent.

Nam Q. Metellus, cum utramque Hispaniam consul prius, deinde proconsul pene jam subegisset] Ita vulgo. In Cauchiano et Campensi: *Nam Q. Metellus, cum provinciam Hispaniam consul prius, deinde pro consule pene totam subegisset.* Recte. Non enim utramque Hispaniam, sed citeriorem provinciam duntaxat obtinebat Metellus Macedonicus. *Pighius.*

Deinde pro consule] Quia in sequentem annum post consulatum illi provincia fuerat prorogata, ut proconsul in ea bellum gereret. *Oliv.*

Pene totam] Intelligit Hispaniam interiorem, Celtiberiam. Unde et Metellus Celtibericus dictus. *Coler.*

Commeatus] Liberam abeundi ad tempus potestatem, quam vulgo appellamus licentiam. *Oliv.*

Cretensium] Qui auxiliares erant populi Romani. *Idem.*

Elephantis] Aut inedia consumpsit elephantes, aut eos macilentia reddidit inutiles, ne illorum opera Pompeius uti posset. *Idem.*

§ 8 *Quid Sylla*] A cæteris ferme

omnibus auctoribus dissentit Valerius, quod Syllam dicit nimia iracundiæ violentia periisse, cum eum constet apud alios, ut diximus, incidisse in morbum ex ulcere oborto, qui φθειρίασις Græce dicitur, quo tempore vis tanta pediculorum toto ejus corpore emanavit, ut nullo argumento cohiberi possent; atque hoc pacto mortem obiisse. Sed Valerius aliter sentit, quod scilicet indignatione nimia pectus convulserit, et spiritum cum sanguine effuderit, quia Granius Puteolorum princeps pecuniam ad refectionem Capitolii promissam tardius reddidisset. Magnum fuit sine dubio iram in pectore ad mortem usque concipere. Fuit autem genus prioris morbi tantæ virtutis, ut ab arcana quadam naturæ ratione provenieus, nullius medicinæ remedio, aliave ratione cohiberi potuerit. Abstersis enim dilotisve primis, statim subnascebantur et scaturiebant alii, donec totum corpus in eam labem conversum, sibi vitam tam tetro genere mortis eripuit, ne civium Romanorum funera, ab eo crudeliter lacerata, inulta jacerent. Verum, teste Plinio, ut diximus, constat illum in hoc suam felicitatem damnasse, quod Capitolium dedicare non potuisset. *Idem.*

Puteolis] Distat hoc oppidum decem millibus passuum a Neapoli. *Idem.*

Impotentia] Imbecillitate resistendi vitiis, nata ex mala consuetudine. *Badius.*

Ext. *Neque ab ignotis exempla petere juvat, et maximis viris exprobrare vitia sua verecundiæ est*] Ita vulgo. Tres libri veteres habent: *Nunc ab ignotis exempla petere juvat, sed maximis viris, &c.* Quo loco *ignotus* pro peregrino vel externo sumitur. *Pigh.*

Voluntas] Scilicet mea, quod non nisi honesta complecti vellet. *Oliv.*

§ 1 *Alexandrum iracundia*] Cum propter rerum gestarum magnitudinem, et originis opinionem, quod ex divino semine natus esse crederetur Alexander, jam propemodum in numero Deorum haberetur, sola iracundia illi cœlum eripuit, ut inter Deos non sit connumeratus. Quid obstitit? Quasi dicat, nihil nisi iracundia obstitit, quo minus in cœlum ascenderet. Cum enim diceretur ex stirpe divina natus, quod scilicet anguis immanis concubitu fuisset conceptus, quam in cubiculo matris sæpe visam prodigii speciem, interventuque Philippi evolutam repente atque ex oculis elapsam ferunt, cumque hanc hominum insitam animis opinionem ipse virtutum et rerum gestarum magnitudine confirmasset, nihil obstare debuit, quo minus Deus esse crederetur: sed obstitit iracundia. *Idem.*

Lysimachus leoni objectus] Fuit Lysimachus, teste Justino, illustri quidem Macedoniæ loco natus, sed virtutis experimentis omni nobilitate clarior, quæ tanta in illo fuit, ut animi magnitudine, Philosophia ipsa, viriumque gloria omnes, per quos oriens domitus est, vicerit. Quippe cum Alexander Magnus Callisthenem Philosophum propter salutationis Persicæ interpellatum morem, insidiarum, quæ sibi paratæ fuerant, conscium fuisse ratus esset, eumque, truncatis crudeliter omnibus membris, abscissisque auribus ac naso labiisque, deforme ac miserandum spectaculum reddidisset, insuper cum cane in cavea clausum ad metum cæterorum circumferret; tunc Lysimachus audire Callisthenem, et præcepta ab eo recipere virtutis solitus, misertus tanti viri, non culpæ, sed libertatis pœnas pendentis, venenum ei remedium calamitatum dedit. Quod adeo ægre Alexander tulit, ut eum objici ferocissimo leoni jubcret. Sed cum ad conspectum ejus concitus leo impetum fecisset, manum manipulo involutam Lysimachus in os leonis immersit, arreptaque lingua feram exanimavit. Quod cum nuntiatum

regi esset, admiratio in satisfactionem cessit, charioremque eum, propter constantiam tautæ virtutis, habuit. *Idem.*

Et Clytus hasta trajectus] Solenni quodam die Alexander amicos suos in convivium vocavit, ubi orta inter ebrios rerum a Philippo gestarum mentione, præferre se patri ipse, rerumque suarum magnitudinem extollere cœlo tenus cœpit, assentante majore convivarum parte. Itaque cum unus ex senibus Clytus, ductus fiducia amicitiæ regiæ, cujus palmam tenebat, memoriam Philippi tueretur, laudaretque ejus res gestas, adeo regem offendit, ut telo a satellite rapto, eundem in convivio trucidaverit: qua cæde exultans, mortuo patrocinium Philippi, landemque paternæ militiæ objectabat. Postquam satiatus cæde animus quievit, et in locum iræ successit existimatio, modo personam occisi, modo causam occidendi considerans, pigere eum facti cœpit, qui paternas laudes tam iracunde accepisset, qui nec convitia debuisset, amicumque senem, et innoxium, a se occisum inter epulas et pocula, dolebat. Eodem igitur furore in pœnitentiam, quo pridem in iram, versus, mori voluit. Primum in fletus progressus, amplecti mortuum, vulnera tractare, et quasi audienti confiteri dementiam, arreptum telum in se vertit, peregissetque facinus, ni amici intervenissent. Mansit hæc voluntas moriendi, etiam in sequentibus diebus. *Oliver.*

Callisthenes mori jussus] De hoc Callisthene diximus supra cap. de Sapienter dictis, exemplo Aristotelis. Nam ille adversus Darium proficiscenti Alexandro comitem dederat, monueratque ut regiis auribus aut jucunda diceret, aut silentium servaret; quorum neutrum fecit Callisthenes. *Oliver.*

Tres victorias] Ter vicit Darium Persarum regem: primo in campis Adrasteis, ubi in acie Persarum fuerunt sexcenta millia militum; deinde apud Taurum montem, in qua pugna fuere ccc. millia peditum, et centum millia equitum; postremo haud procul a Babylone, quo confugerat Darius. *Oliver.*

§ 2 *Hamilcaris odium*] Cum multi fuerint Hamilcares Carthaginiensium duces, dubitari posset de quo Valerius dicat. Loquitur ergo de Hamilcare Annibalis patre, qui Punico bello superatus a Romanis, Siciliam Sardiniamque amisit. *Oliver.* *Amilcaris odium*] De dicto tacent, sed de odio scribunt Polyb. libro III. Livius XXI. *Corrad.*

Quatuor enim] Tres duntaxat fuisse Justinus tradit, Annibalem, Hasdrubalem, et Sapphonem. *Oliver.*

Patriæ suæ, ut evenit] Nam si Annibal et Hasdrubal populum Romanum non sic vexassent, Carthaginem Scipio non delevisset. *Bad.*

§ 3 *Commilitium*] Comitatum militiæ. Ut patri duci comes iret in militiam. *Oliver.*

Alterutra pars] Aut Carthaginiensium, aut Romana.

§ 4 *Namque Semiramis*] Hoc magis ad mulieris virtutem et magnanimitatem, quam ad odium et iracundiam spectare videtur. Cum in cubiculo caput exornanti, ut mulieres solent, ipsi nuntiatum esset, Babylonem a se defecisse, tanta, ut Valerius dicit, ira percita est, ut alii volunt, animi magnitudine fuit, ut non prius reliquum capitis, jam enim partem exornaverat, ornare voluerit, quam urbem in suam deditionem redegerit. Multa de hac fœmina præclara leguntur apud Diodorum Siculum lib. III. tam de nativitate, quæ mirabilis fuit, quam de virtute et rebus gestis: inter quæ illud pulcherrimum: quod cum Ninus Assyriorum rex in Bactrianis Bactram urbem, natura loci, et magnitudine, et arce, ac cæteris rebus quæ ad defensionem spectant, muni-

tissimam, obsideret, quia expugnare non posset, una mulier ingenio et virtute sua expugnandæ urbis rationem invenit. Cum enim adducta esset in castra a Menone ejus marito, nondum enim uxor Nini facta fuerat, illa, ut acumine præstabat ingenii, perspecta obsidione, tum loci urbisque situ, quaque adiri posset, animadversis, arcem, quia loco natura munito difficilique erat, et quem nullus antea tentarat accessu, custodiis vacuam conspexit, et intentis omnibus, velut arce ab hoste tuta, ut inferiori parti campestri subsidium ferrent, sumptis, qui per loca petrosa abruptaque ascendere soliti erant, per aditum vallis præcipitem, superata loci asperitate, partem arcis cepit, magnoque ad terrorem excitato tumultu, signum captæ arcis obsidentibus dedit. Oppidani arce amissa obstupefacti, derelictis mœnibus, fuga saluti consuluerunt. Capta civitate, admiratus Semiramidis virtutem Ninus, eam sibi uxorem ascivit. *Oliver.*

Decorem] Ornatum et pulchritudinem.

Tantam urbem] Quam constat omnium orientalium maximam esse.

Cap. iv. *Protrahatur, &c.*] Dicturus de Avaritia, eam quodammodo definit. Sallustius vero multo melius: dicit enim: 'Avaritia pecuniæ studium habet, quam nemo sapiens unquam concupivit: ea, quasi venenis malis imbuta, corpus animumque virilem effœminat, semperque insatiabilis est, neque copia, neque inopia minuitur.' Cicero illam igni comparat, cui quanto plus materiæ superimponitur, tanto magis incenditur; sic et avaritia, quanto plus habuerit, tanto magis concupiscit; nam, ut ait Juvenal. 'Semper Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.' Unde est illud tritum apud omnes proverbium, cum cætera vitia senescant, sola avaritia juvenescit. *Oliv.*

Habendi fructu felix] Felix est, qui ex rebus partis fructum capit. Hoc autem non accidit avaro: non igitur felix. *Idem.*

§ 1 *Subjecissent*] Nam mortuo Minutio, testamentum illi non Minutii testatoris, sed aliud a se scriptum subjecit. *Idem.*

§ 2 *Qui in Hispania Silium et A. Calpurnium*] Ita vulgo. Veteres libri habent prænomina in vulgatis omissa, *M. Silium, A. Calpurnium.* Hirtius de bello Alexandrino *Q. Sextium* suggerit pro M. Silio. *Pigh.*

In Hispania Silium] *Q. Sextium* vocat Hirtius, et de numero Hs. disscutit. *Corrad.*

Pugionibus] Pugio, breve telum lateri adhærens, a pungendo, vel, ut alii volunt, a pugno dictus. *Oliver.*

§ 3 *Auro id se repensurum*] Edictum fecerat Opimius consul, se tantum auri daturum, quanti ponderis Gracchi caput esset, ei scilicet, qui caput illud ad se detulisset. *Oliver.*

Liquato] Soluto et liquefacto plumbo.

Ille seditiosus] Concedatur, inquit, seditiosum fuisse Gracchum. Hoc autem dicit, quia dubitatur, an privatarum opum cupiditate, an reip. utilitate agrarias leges ferre voluerit. *Oliver.*

Bono perierit exemplo] Occisus fuerit pro utilitate reip. ut a seditionibus sibi caveant reliqui cives, cum exemplo Gracchi moniti sint, quæ seditiosis viris præmia decernantur. *Idem.*

Ext. § 5 *Odium, &c.*] Diximus in cap. de Moderatione, Senatum, cum audisset Ptolemæum regem Cypri grandem conflare pecuniam, veritum, ne tantis opibus rex incitatus, bellum renovaret, Cyprum in provinciæ formam redigere constituisse. Quod ubi regi nuntiatum est, opes suas peti, id quod erat, existimavit. Utque Romanos pecunia frustraretur, eam totam navibus imposuit, eo animo, ut his perforatis obrueretur. Quod, quum jam altum petisset, ava-

ritia ductus, facere nou sustinuit. Nam consilium salubritate refertum avaritia prævertit. Aurum enim et argentum, quo nihil carius illi esse poterat, perdere non sustinuit. Itaque reversus, opes, quibus periturus erat, reponere maluit, quam, illis perditis, salutem servare. Nam Senatus Catonem cum classe misit, qui regiam pecuniam Romam deportaret. Quod ubi sensit Ptolemæus, nimio dolore percitus, veneno fata prævenit. *Idem.*

Anxiis sordibus] Sollicitis avaritiæ cupiditatibus.

Cap. v. § 1 *De civitate danda*] Declarat ipsas leges, ut quicunque civis Romanus fieri voluerit, id ei semper liceret. *Oliver.*

§ 2 *Quæ a M. &c.*] Notata est historia in cap. de Libere dictis, ubi vidimus, quomodo Marcus Drusus trib. pleb. se veluti Senatus patronum fecerat, et plebem ad se Gracchanis legibus, ejusdemque socios ad plebem, spe civitatis, erexit, quibus pollicitus esset, si Senatus partes defenderent, paulo post cives Romanos futuros. Cum igitur dies promulgandi leges adesset, subito tanta vis hominum undique apparuit, ut hostium adventu obsessa civitas videretur. Ausus tamen se opponere consul Philippus: sed apprehensum faucibus viator non ante dimisit, quam sanguis in ora et oculos redundaret. *Idem.*

Per viatorem] Dissentit a Floro, qui hoc per viatorem factum dicit. Autor de Viris Illustribus per ipsum Drusum. Dicit enim: 'Consuli legibus Agrariis resistenti ita collum in convivio obtorsit, ut multus sanguis effluueret de naribus.' *Oliver.*

Hostiliam curiam] Eam sub Veteribus Hostilium regem ædificasse asserit Varro. Veteres Romulus ædificaverat, ubi is populum et sacra in partes triginta distribuerat, ut in iis ea sacra curarent. Curiam ipsam incensam fuisse P. Clodii funere Cicero et Livius testantur. Asconius refert corpus Clodii, ut vulnera videri possent, delatum in forum, et pro rostris positum, populumque deinde in curiam tulisse, atque cremavisse: eoque igne curiam Portamque Basilicam ei conjunctam conflagrasse. Ante eandem curiam rostra instituta fuisse commemorat Varro. Intelligit autem Rostra vetera. Vide Marlian. lib. III. cap. 6.

Rostris] Rostrorum denominatio hæc a Livio traditur: Naves Antiatium partim in navalia Romæ subductæ, partim incisæ, rostrisque earum suggestum in foro extructum adornari placuit, Rostraque id templum appellatum. In rostris sedentes magistratus jus dicebant. Id Livius multis in locis ostendit. Ferebanturque ibidem leges. Auctor Cicero pro Rabirio. Habebantur item conciones, ut idem in Pisonem testatur. Vide Marlianum dicto loco.

§ 3 *Cn. autem Pompeius*] Hipsæum Pompeii amicissimum fuisse Cicero, cum aliis in locis, tum in epistolis familiaribus, testatur, quem pro Pompeio in restitutione Alexandrina plurimum elaborasse dicit, ut illa provincia Pompeio decerneretur. Hic igitur, ambitus damnatus, quod in petitione consulatus largitione populum corrupisset, venit ad Pompeium, adversus damnationem auxilium ab eo suppliciter petiturus. Erat tum in balneis Pompeius, more majorum, paulo post cœnaturus. Expectavit Hipsæus, donec egrederetur e balneis; provolutus deinde ante ejus pedes, rogat ut sibi adesse velit. Cui Pompeius superbe satis, Moraturus, inquit, venisti convivium meum. Non erubuit Pompeius nobilem virum sibi amicitia conjunctum videre humi prostratum, et pedes ejus complexum tam contumelioso responso præterire. *Oliver.*

Illi vero] Tulerat Pompeius legem

de largitione et corruptela, qua multi illustres viri damnati sunt. Ubi socerum suum Scipionem hac lege damnari percepit, cum trecentis et sexaginta judicibus egit, ut opitularentur socero : accusator, cum judices videret e foro prosequi Scipionem, continuo judicium dimisit. Plutarchus in Vita Pompeii : ' Hinc,' inquit, ' ambitus judiciis incubuit, leges scribens, per quas judicia constituebantur ; in cæteris se honestum et integrum servavit ; præsidium ordinemque simul et quietem in curia cum cohorte præsidens judiciis præbuit : in Scipione tamen socero, qui condemnari videbatur, crimen non effugit ; apud se enim trecentis et sexaginta judicibus domi convocatis, auxilium illi attulit. Quare accusator ab rei impetitione destitit, cum Scipionem vidisset medio foro judicibus comitatum.' Item paulo infra : ' Post paucos etiam dies Hipsæus vir consularis judicium vitans, cognito Pompeium ad cœnam e balneo ire, ejus genibus accubuit, eumque obsecrare cœpit : sed Pompeius cum fastu eum præteriit, illum, inquiens, cœnam sibi disperdere.' *Oliver.*

Socerum suum] Nam Corneliam filiam Pompeio dederat uxorem Scipio. *Idem.*

Ipse] Scilicet Pompeius.

§ 4 *Facto*] Quod inter epulas caput Rufi tractaret.

Dicto] Quod se illum ignorare diceret.

Superba de senatore] In senatorem superbus, quod illum, quem omnes noverant, se ignorare diceret. *Oliver.*

Impotens de occiso] Quod ejus caput diu pertractatum, tanquam ignotum, abjecerit. *Idem.*

Ext. § 1 *Instituta Persica*] Nam more Persarum se adorari passus est, qui apud eos salutandi modus est. *Oliver.*

Divinum caput æmulatus est] Imitatus est divinam majestatem, sumpto fastigio, divinaque corona, qua Deorum capita coronantur. *Idem. Divinum caput æmulatus est*] Ita vulgo. Dictio *caput* in Wincheliano non habetur : et quidem contaminatus est locus. In Campensi, Pulmanniano, et Atrebatensi, *divinum caput latus*, scribitur. In Susiano autem, *divinum aucupatus est.* Quæ sane lectio non adeo contemnenda videtur. *Pigh.*

§ 2 *Xerxes*] Xerxis ipsa superbia cognoscitur, quæ tanta in eo fuit, ut etiam ipsis Diis minitari ausus fuerit, ut compedes Neptuno : de quo quidam dixit : ' Qui mare, qui terras, qui cœlum territat armis.' *Oliver.*

Tam deformiter victi] Qui navali prœlio a Themistocle superatus, in patriam piscatoria navi turpiter effugere coactus est. *Idem.*

§ 3 *Annibal autem, &c.*] De superbia, qua usus fuerit Annibal, ut suorum neminem admiserit, ut responsum per interpretem dederit, Livius, qui Cannensem pugnam ambitiose describit, nullam prorsus mentionem facit ; quinimo post victoriam suos illi congratulatos fuisse dicit : Cum cæteri circumfusi gratularentur, suaderentque, ut tanto perfunctus bello, diei quod reliquum esset, noctisque insequentis, quietem et ipse sibi sumeret, et fessis daret militibus ; Maharbal præfectus equitum minime cessandum ratus : Imo ut quid hac pugna sit actum scias Annibal, die quinto, inquit, victor in Capitolio epulaberis ; sequere cum equite, ut prius te venisse, quam venturum, sciant inimici : Annibal inquit, læta res est, sed via major, quam ut eam statim capere animo possim. Itaque voluntatem se Maharbalis laudare ait, ad consilium pensandum temporis opus esse. Tum Maharbal, Non omnia nimirum eidem Dii dedere ; vincere scis Annibal, victoria uti nescis. Quod idem tradit et Plutarchus in vita Annibalis, nec superbiæ ullam prorsus mentionem facit. *Idem.*

Nec responsum ullum] Polyb. lib. v. et Livius lib. XII. Plutarch. in Vit. de hac Annibalis superbia tacent. *Corrad.*

Paucis dieb.] Livius dicit, quinto die.

§ 4 *Diverso foro*] Quia non eodem plebi et principibus jura reddebantur, sed alteris altero foro. *Oliver.*

CAP. VI. *Tum certus*] Et præcipue fructus certus est, cum ille, in quem perfidia intenditur, involutus fallaciis, crudeliter tractatur; nam cum perfidiæ additur crudelitas, detestabilius nihil esse potest. *Oliv.*

§ 1 *Sp. Tarpeius*] Legendus Livius, Dionysius, Plutarchus. Servius Danielis ad Æneid. VIII. 'Tarpeia sedes dicta est a Tarpeia virgine. Cum enim Romulus contra Sabinos bella tractaret, et Tarpeio cuidam dedisset arcem tuendam, filia ejus Tarpeia, aquatum profecta, in hostes incidit: quam cum hortarentur ad proditionem arcis, illa pro præmio poposcit ornatum manuum sinistrarum, id est, armillas. Facta itaque arcis proditione, hostes ingeniosa morte promissa solverunt. Nam scuta, id est, sinistrarum manuum ornamenta super illam jacientes, eam vita privarunt: quæ illic sepulta, Tarpeiæ sedi nomen imposuit.' *Coler.*

Virginem] Illam auro corruptam alii referunt.

§ 2 *Octo millia*] Alii, *novem millia.*

Quo facinore, &c.] Quamvis Lusitanorum clades maxima fuerit, majus tamen Galbæ crimen, detestabiliorque perfidia fuit. *Oliv.*

§ 3 *Cn. autem Domitium*] Atqui Fabium adversus hunc regem pugnasse scribunt Liv. lib. LXI. et Orosius lib. v. c. 14. *Corrad.* Contig. A. U. DCXXXII.

Iratus namque Bituito regi] Ita vulgo. Corrigendum, *Betulio*, ex fide antiqui marmoris, quod triumphum de eodem hoc rege nobis repræsentat fastis Capitolinis inserendum. Hoc ipsum inveniet studiosus in nostris Annalibus. *Pigh.*

Arvernorum] Populi sunt Galliæ Transalpinæ.

Viriati etiam cædes] Perfidia quantopere populo Rom. displicuerit, ex hoc exemplo cognosci potest, ut non solum oderit illam in amicos, verum etiam in hostes, ut hoc loco in Viriatum. Fuit autem Viriatus, teste Autore de Viris Illustribus, genere Lusitanus, ob paupertatem primo mercenarius, deinde alacritate venator, audacia latro, ad postremum dux, bellum adversus Romanos sumpsit, eorumque imperatorem Claudium Unimanum, deinde C. Nigidium oppressit; pacem malnit a Popilio integer petere, quam victus, et cum alia dedisset, et arma adimerentur, bellum renovavit. Cæpio cum vincere aliter non posset, duos satellites pecunia corrupit, qui Viriatum vino sopitum peremerunt. Quæ victoria, quia empta erat, a Senatu non probata. Abbreviator T. Livii: 'Q. Fabius,' inquit, 'proconsul, rebus in Hispania prospere gestis, labem imposuit, pace cum Viriato æquis conditionibus facta. Viriatus a proditoribus consilio Servilii Cæpionis interemptus est, et ab exercitu ejus multum deploratus, ac nobilissime tumulatus: vir duxque maximus, per quatuordecim annos, quibus cum Romanis bellum gessit, frequentius superior.' *Oliver.*

Duplicem perfidiæ] Orosius lib. IV. cap. 2. de Fabio: 'Fecit facinus etiam ultimis barbaris Scythiæ, non dicam Romanæ fidei et moderationi exsecrabile. Quingentis enim principibus eorum, quos societate invitatos deditionis jure susceperat, manus præcidit.' Sed quam hoc leniter Valerius! Vix perstringit. *Coler.*

Sed emit] Præmia tamen percussoribus negata. Orosius inibi: 'Viriatus autem, cum per quatuordecim annos Romanos duces atque exercitus

protrivisset, insidiis suorum interfectus est: in hoc solo Romanis circa eum fortiter agentibus, quod percussores ejus indignos præmio judicarunt.' *Idem.*

Ext. § 1 *Verum, &c.*] Satis constat Carthaginienses primo Punico bello, ductu et auspicio M. Attilii Reguli sæpius superatos, ad eam necessitatem demum fuisse redactos, ut a Lacedæmoniis auxilia peterent, quia aliter vires Romanas ulterius ferre non possent. Lacedæmonii igitur Xantippum belli peritissimum ducem cum trecentis equitibus in eorum auxilium miserunt, qui Asdrubali Carthaginiensium duci conjunctus, Romanum ducem, cum virtute non posset, arte et insidiis pervertere cogitavit. Itaque cum ad prælium utrimque acies instructæ constitissent, jamque pugna esset accensa, Pœni, simulato metu, in fugam consternuntur. Locaverat Xantippus milites in insidiis; Romanus igitur effuse fugientem hostem non prius insequi destitit, quam ex improviso præcipitatur in insidias, ubi cæsi multi, et Attilius captus est, Carthaginemque ductus. Post tantam igitur victoriam arte Xantippi comparatam, Carthaginienses hæc illi præmia retulerunt, quia summa perfidia usi, redeuntem in patriam, simulati honoris gratia cum multis militibus comitati, in alto submerserunt. *Oliv.*

Xantippum] Fuit hic Xantippus, teste Macrobio Saturnal. lib. I. Periclis filius. *Idem.*

Simulantes sese domum] Domum tamen rediisse scribunt Polybius lib. I. Orosius libro I. et VII. cap. 9. *Conrad.*

In alto] In mari. *In alto merserunt*] Atrebatensis et Winchelianus habent, *in alto mari merserunt.* Pigh.

§ 2 *Annibal, &c.*] Cum Nucerinos obsideret Annibal, eos, data fide, vocavit ad colloquium, convenitque, ut cum binis vestimentis abire possent: sed cum extra mœnia venissent oppidani, eos omnes sicco balneo perfidus Pœnus inclusit, fumoque et vapore crudeliter necavit. Eadem perfidia usum in Acerranos dicit, quos extra mœnia accitos, violata fide, in profundum puteorum præcipitari jussit. De Acerranis non sentit cum Livio, qui eos e manibus hostium evasisse dicit: 'Pœnus,' inquit, 'Acerras primum ad voluntariam deditionem conatus pellere, postquam vidit inde obstinatos, obsidere ac oppugnare parat. Cæterum Acerranis plus animi quam virium erat: itaque desperata tutela urbis, ut circumvallari mœnia viderunt, priusquam continuarentur hostium opera, per intermissa munimenta, neglectasque custodias silentio noctis delapsi, per vias inviaque, qua quemque aut consilium aut terror tulit, in urbes Campaniæ, quas satis certum erat non mutasse fidem, perfugerunt. Annibal, Acerris direptis atque incensis, exercitum ad Cassilinum ducit.' *Oliver.*

Cum binis vestimentis urbem egressos] Ita vulgo. At in Livio hæc ipsa narrante, singulis vestimentis egressos eos leges. An igitur hic: *cum privis vestimentis?* Quæ corruptio eadem et correctio alibi in Livio notata. Nisi si Livius singula vestimenta capit, unam togam, unam tunicam. Quo respectu recte et bina et singula dixeris. *Lips.*

Vapore et fumo] Sic Catulus se ignis haustu ludibrio hostium exemit. Orosius de obitu Joviniani: 'Cum in cubiculum quoddam novum se recepisset, calore prunarum et nidore parietum nuper calce illitorum aggravatus et suffocatus.' De eodem Eutropius lib. X. Inscriptio vetus Romæ inventa:

D. M. L.
ÆMILII. VICTORIS. QVI. PRIDIE
NATALEM. SVVM. XXII. PRVNA
IN. PENSILI. POSITA. VRGENTE. FATO. IPSE. NECAVIT. SE.

Causam hujus rei vide apud Hieronymum Mercurialem libro III. c. 11. *Coler.*

CAP. VII. *Togatæ*] Urbanæ, quæ scilicet in urbe concitata fuerit. *Oliv.*

§ 1 *Adversus leges*] Quia lex erat, ne quis inquilinus, qui non esset in censu et aliqua tribu, posset tribunus pl. creari. *Idem.*

A C. Mario quietum consulatum gerente] Ita vulgo. Lege: *A C. Mario sextum consulatum gerente.* Error ex notarum lapsu provenit. Marius enim in sexto consulatu Apuleianam seditionem est passus. *Pigh.*

§ 2 *Censum recipere*] Detulerat Equitius Tiberii Gracchi censum, tanquam illius filius et hæres, quem Metellus, quia falsum esse sciebat, admittere recusavit. Nec turpem hominem in nobilissimæ familiæ censu esse voluit, quippe qui antea, nec in tribu, nec in censu fuisset ullo. *Oliv.*

§ 3 *Vesana hæc*] Mummium a Saturnino tribunatus competitore per summum populi furorem crudeliter cæsum fuisse, et L. Florus lib. III. et Cicero in Catilinam Invect. IV. et alii auctores testantur. Fuit autem tam vesana seditio, ut illius etiam, ad quas confugerat, ædes expugnaverit, et extractum crudeli cæde necaverit. *Idem.*

Populus enim Mumium] Ita vulgo. A. Numium vocat Livius lib. LXIX. et Oros. lib. v. cap. 17. *Corrad.*

§ 4 *Creditorum quoque, &c.*] Civitas propter imperata tributa æs grande contraxerat, cui solvendo cum non satis esset, et creditores instarent, Sempronius prætor, miseratione commotus, debitorum causam susceperat, eamque fovendo tuebatur. Fœneratores, quorum vis magna erat, indignati, et a L. Cassio tribuno pl. incitati, prætorem ante ædem Concordiæ sacrificantem adorti, ab altaribus profugere coëgerunt, et intra tabernacula latitantem occiderunt. *Oliv.*

Tabernaculo] Tegete ex tabulis contexta. *Bud.*

MILIT. ROM. § 1 *Cum C. Mario*] Marius, post Gallos, Cimbros, Theutonas, Senonesque devictos, cum requiescere nullo modo posset, quod virtutem suam otio et languore consumi videret, simulavit se velle matri Deum in Cappadocia vota persolvere; vera autem peregrinationis causa fuit, ut Mithridatem pop. Rom. suspectum ad bellum incitaret, quo cum venisset, ita Mithridatem allocutum fuisse dicunt: O Mithridates, quæcunque tibi populus Romanus imperat, vel tacite exequere, vel da operam, ut illo superior sis. Hanc vocem a viro privato tam libere editam admiratus rex bellum adversus pop. Rom. sibi omnino suscipiendum esse constituit. Reversus in patriam Marius, Ponti provinciam summo studio et ambitione deposcebat; quæ Syllæ, quia consul esset, cum decreta foret, Sulpitius trib. pleb. ægerrime tulit; et cum alias perniciosas leges tulisset, ut scilicet exules revocarentur, ut novi cives libertinique distribuerentur in tribus, hanc quoque tulit, ut Marius adversus Mithridatem Ponti regem dux crearetur; illudque senatus decretum, quo Syllæ provincia designata fuisset, rescinderetur. Qua in re cum seditio maxima excitaretur, Sulpitius Saturninum omnibus præstantem prædicabat; hoc uno tantum illum damnabat, quod timidus videretur: sed ille tunc se magnanimum ostendit; nam trecentos milites habebat, quos ἀντισυγκλήτους, id est, *contrasenatores*, appellabat, quibus vim consulibus Q. Pompeio et Syllæ, huic actioni resistentibus, cum intulisset, et cæso Pompeii consulis filio, genero Syllæ, in domum Marii Sylla confugisset, et inde a Mario dimissus in castra contendisset, provincia tandem Mario per populum decreta fuit; qui cum legatos in castra ad Syllam misisset,

qui sibi imperatori designato caperent exercitum, indignati milites, quod a consule ad hominem privatum transituri essent, Gratidium legatum trucidaverunt. *Oliver.*

§ 2 *Cn. Pompeii*] Sunt qui dicant hunc fuisse Cn. Pompeium Stabonem, Magni Pompeii patrem. *Idem.*

Sacrificare incipientem] Nil nisi prius peractis sacris, captisque auspiciis, Romani publice gerebant. De more igitur exercitum accepturus sacrificabat. *Idem.*

In modum hostiæ mactaverunt] Quia ad aras.

§ 3 *Ille quoque exercitus*] Hoc in Africa fuisse conjicitur.

Cap. VIII. *Temeritatis etiam ita subiti, ut vehementes sunt impulsus*] Ita vulgo. Manuscripti codices habent: *Temeritatis etiam et subiti, et vehementes sunt impulsus.* Pigh.

§ 1 *Ex Hispania*] Tunc erat in Hispania Scipio, cum jam animo ad invadendam Carthaginem adjecto, vidit plurimum momenti ad victoriam in Syphace esse repositum, quem sibi et pop. Rom. ut amicum faceret, non dubitavit rem magno periculo aggredi, seque ad regem barbarum, dubiæ fidei hominem, cum duabus quinqueremibus conferre; ubi parum abfuit, quin ab hostibus interciperetur, quoniam eodem tempore et Hasdrubal Pœnorum dux ad eundem regem suum cursum faciens, cum quinque triremibus Romanas naves prope circumvenit, sed quia iis vento priores Romani portum intrarent, hostes in regio portu hostile quicquam moliri non sunt ausi. *Oliv.*

Itaque exiguo momento maximæ reip. casus fluctuatus est, utrum interfector, an captivus Scipio Syphacis fieret] Ita vulgo. Locus est valde corruptus, quem e Pulmannìano atque Susiano utcumque corrigemus: e quibus primum ita legendum existimo: *Itaque exiguo momento maximæ rei casus fluctuavit.* Deinde reliquum ita produnt jam dicti libri: *utrum captivus, an victor Syphacis Scipio fieret.* Quæ quidem verba multum discrepant a vulgata lectione, vero tamen sensu prævalent. Non enim Scipio interfector Syphacis, quem captivum, postea in carcere mortuum scribunt omnes. *Pigh.*

Utrum interfector] In discrimine fuit, utrum Syphacis interfector, an captivus futurus esset Scipio. Cum enim apud regem esset, eundemque barbarum et infidum, facile rex illum detinere potuisset captivum. Quod si fecisset, a Scipione nunquam victus, et in triumphum ductus fuisset. *Oliv.*

§ 2 *Jam C. Cæsaris*] Plutarchus in vita Cæsaris: 'Cæsar,' inquit, 'Apolloniæ residens, ubi parum copiarum ad capessendam pugnam sibi esse vidit, cæterasque copias ex Italia lente proficisci, in ancipiti rerum consultatione grave et periculosum consilium inivit. Nam cum multis hostium classibus mare teneretur, conscio nemine, parvam remorum duodecim scapham ingressus, Brundusium transire decrevit. Nocte igitur clanculum servili habitu ascendens, ut se vilissimum quempiam tacitus abjecit: Anio flumine navigium ad mare usque delatum est. Solet is, cum matutina spirante aura fluctum longe repellat, circa ostium tranquillus illabi. Ea vero nocte ingens ex ponto ventus perflarat, a quo extincta resederat aura; cæterum cum adversus procellas et tempestatem acrius flumen irrumperet, ingens attollebatur sonitus, et rapidi confligebant vertices. Quamobrem gubernator, postquam nulla vi superare sperat, retrocedere statuit. Itaque nautis, ut remigationem permutarent, jusserat. Quod ubi persensit Cæsar, seipsum detexit; apprehensa deinde gubernatoris dextra, qui ad ejus obstupuerat aspectum, Perge, inquit, audacter perge, nec extimescas quic-

quam, Cæsarem vehis, ac Cæsaris fortunam navigationis comitem. Tum obliti tempestatis remiges, innixi remis, promptissime fluminis impetum superare contendunt; quod ut frustra conati sunt, Cæsar multis obrutus fluctibus, et in ipso fluminis ostio magnis susceptis periculis, gubernatori, ut rediret, invitus admodum cessit.' Hæc Plutarchus. Alii vero dicunt, quod cum Cæsar videret Antonium, quem Brundusii relictum per litteras acciverat, se tardius Apolloniam cum reliqua copiarum parte conferre, timens ne interciperetur a Pompeiana classe, cum tantam Antonii moram ferre non posset, nocte simulato morbo, se subtraxisse e convivio, et sumpto servili habitu, clam omnibus ad pauperis cujusdam Amiclæ gubernatoris casulam venisse, eoque excitato, se periculosissimæ navigationi, cum etiam tempestas instaret, temere satis exposuisse, nec dissuaderi potuisse ab Amicla nauta, quo minus periculum subire vellet: ubi propemodum periit. *Oliver.*

Adversæ valetudinis] Simulavit, secundum quosdam, quod stomacho non valeret, ut honeste et sine suspicione e convivio se subtraheret. Hujus autem simulatæ ægritudinis nullam prorsus mentionem facit Plutarchus. *Id.*

Naviculam] Scapham, quam Plutarchus duodecim remorum fuisse dicit. Erat autem pauperis Amiclæ, de quo Lucanus lib. v. 'Molli consurgit Amiclas Quem dabat alga thoro: Quisnam mea naufragus, inquit, Tecta petit, aut quem nostræ fortuna coëgit Auxilium sperare casæ?' *Oliver. Naviculam conscendit e flumine, ac maris Adriatici sæva tempestate fauces petit*] Ita vulgo. In Pulmanni et Susii exemplaribus: *naviculam conscendit, et e flumine maris Adriatici, &c.* Recte, nam Apolloniæ navem conscendit, et secundo flumine in mare Adriaticum, adversisque ventis Brundusium tendebat, ut Plutarchus atque alii auctores. *Pigh.*

Fauces] Angustias et ostia quibus fluvius in Adriaticum mare descendit.

§ 5 *A. Albinus*] Orosius Posthumium Albinum et legatum L. Sullæ appellat. Idem non falsa et inani suspicione, ut Valerius, sed intolerabili superbia a militibus vult occisum. *Coler.*

Ext. § 1 *Itaque, &c.*] Cum ex Italia revocatus Annibal ad opem laboranti patriæ ferendam venisset in Siciliam, quæsivit a gubernatore, quid illud esset promontorium sibi ante oculos positum. Erat enim Pelorus mons ab ipso gubernatore denominatus. Quod cum ille dixisset Siciliæ promontorium esse, non credens Annibal, quia sibi persuadere non poterat, tam brevi cursu in Siciliam venisse, ratus insidias a gubernatore factas, illum interfecit. Postea vero certior factus, Italiam brevi spatio dirimi a Sicilia, pœnitentia ductus, gubernatorem, cum vita donare non posset, honore sepulturæ donavit, quia eo loco sepultus monti nomen imposuit, teste Sallustio. Quod etiam Servius in III. Virgilii affirmare videtur eo carmine: 'Et angusti rarescunt claustra Pelori;' qui ait: 'Promontorium est Siciliæ, secundum Sallustium, a gubernatore Annibalis illic sepulto, qui fuerat occisus per ignorantiam regis, cum se ejus dolo crederet esse deceptum: quanquam legatur, et ante Pelorum dictum fuisse.' *Oliver.*

Freto appulsus] Mari Siculo, et proprie fretum, quia ibi semper ob angustias fervet mare. Est enim, teste Sallustio, breve illud spatium, quo Sicilia abscissa est ab Italia, quæ olim conjuncta fuerat. Unde Virgilius: 'Hæc loca vi quondam vasta convulsa ruina, (Tantum ævi longinqua valet mutare vetustas,) Dissiluisse ferunt, cum protinus utraque tellus Una foret: venit medio vi pontus, et undis Hesperium Siculo latus absci-

dit, arvaque et urbes Littore diductas angusto interluit æstu.' Ibi etiam condita est civitas, quæ, teste Livio, ab hac scissura Rhegium dicta fuit. *Oliv.*

Tam parvo spatio] Strabo sane quod ad longitudinem adtinet appendicem Italiæ facit: et continentem fuisse aliquando auctores sunt Sallustius, Plinius, Strabo, alii. Claudianus Poëta: 'Trinacria quondam Italiæ pars una fuit; sed pontus et æstus Mutavere situm: rupit confinia Nereus.' Sallustii quidem locus citatur ab Isidoro, sed, ut apparet, mutatis nonnihil verbis Sallust. Sincerum puto superesse apud Lutatium Statii Scholiasten. Ita loquitur: 'Olim Italiæ Siciliam junctam fuisse constat, sed medium spatium aut propter humilitatem abruptum est, aut propter angustiam scissum, aut dum curvum fit, facit natura mollioris Italiæ, in quam altitudo et asperitas Siciliæ æstum relidat.' *Coler.*

Statua] Quis hoc omnium scripsit statuam ibi collocatam fuisse? Dure quidem, si statuam pro turricula sive πυργίσκῳ accipias. *Idem.*

Memoriæ Pelori] Illic sepultum esse Pelorum, Serv. et Isidor. ex Sallustio annotarunt. Postea ibidem columella sive turricula collocata vetusto et peculiari ritu. Strabo lib. III. ubi de columnis Herculis: Ἔθος γὰρ παλαιὸν ὑπῆρξε τὸ τίθεσθαι τοιούτους ὅρους, καθάπερ οἱ Ῥηγῖνοι τὴν στηλίδα ἔθεσαν τὴν ἐπὶ τῷ πορθμῷ κειμένην πυργίον τι· καὶ ὁ τοῦ Πελώρου λεγόμενος πύργος ἀντίκειται ταύτῃ τῇ στηλίδι. *Idem.*

Ultra et citra] Per ulteriorem et citeriorem partem maris.

§ 2 *Jam Atheniensium, &c.*] Diximus in capite de Constantia, Spartano bello, quod decem prætores Athenienses apud Arginusas adversus Lacedæmonios gesserunt, cum post victoriam ea pugna navali a prætoribus partam, subito exorta tempestas Atheniensium classem disjecisset, prætores suorum militum corpora, qui in ea pugna ceciderant, sepulturæ mandare nequiisse. Quod cum Athenis nunciatum esset, insepulta scil. jacere militum corpora, tam furiosa temeritate in prætores exagitatus est populus, ut indicta causa illos damnaret, legemque ferret de sumendo ex his supplicio, cum primum redissent. Et cum forte Demarchus eo anno Socrates esset, id est, trib. plebis, nulla ratione adduci potuit, ut tam temerariæ et vesanæ legi consentiret, et quia plebiscitum fieri non poterat injussu Socratis, illi per vim sunt executi, quod jure non poterant, et de bene meritis prætoribus, quibus præmium et triumphus debebatur, cum primum redierunt, sumpsere supplicium. *Oliver.*

Necessitatem puniens] Quia necessitate compulsi corpora sepelire nequiverunt, hanc illi necessitatem puuire maluerunt, quam honorare virtutem, quia triumphum decernere potius debuerant prætoribus suis, qui speciosam ex hoste victoriam reportassent. *Oliver.*

Cap. IX. § 1 *C. Helvius Cinna*] Cæso in Senatu Julio Cæsare, populus vehementer concitatus, primo per interfectores habita concione, aliquantisper lenitus est; postea vero, aperto Cæsaris testamento, postquam ampla Romanis legata esse compertum est, ac delatum per forum corpus vulneribus deforme apparuit, sic acerbati sunt animi, sic adversus interfectores irritati, ut nulla ratione contineri possent, instigante insuper Antonio, et eos ad ultionem exhortante. Itaque congestis succensisque circa cadaver ex foro gradibus, subselliis, cancellis, concremarunt: exceptis ex medio rogo incensis stipitibus, ad percussorum domos, ut eas incendio vastarent, percurrebant; alii per omnes urbis vicos, ut captos discerperent, magna cum indignatione commcabant: ex quibus tamen in nullum

inciderunt, quia in tuto clausi se continebant. Cinna vero Cæsaris æqualis, cum a decorando Cæsaris funere domum se reciperet, in furiosam multitudinem incidit, qui existimantes Cornelium Cinnam esse, qui Cæsaris affinis adversus eum fuerat concionatus, errore decepti, trucidarunt, ejusque caput hastæ infixum circa Cæsaris rogum, tanquam inferias, detulerunt. Plutarch. in Vita Cæsaris dicit huic Cinnæ Cæsarem visum in somniis priori nocte; quod illum ad cœnam invitaret, et cum recusaret, invitum et reluctantem ab eo manu fuisse protractum. Tum etiam dicit illum eo tempore febri laborasse. *Oliver.*

Impiam orationem] Quia dixerat in concione jure cæsum fuisse Cæsarem; hoc autem fecerat, ut iratum populum sua oratione leniret, seditionemque sedaret. *Oliver.*

Officii sui] Quod Cæsari in celebrando ejus funere præstiterat: nam inde a pompa funebri redibat. *Idem.*

§ 2 *Quatuor exercituum*] Duorum, scilicet Bruti et Cassii, et totidem Octavii et Antonii. *Idem.*

Varium eventum] Bene, *varium*, quia ex altero cornu Brutus victor, ex altero Antonius, et contra Cassius et Octavius victi. *Idem.*

Finire vitam properavit] Sunt qui dicant hallucinatum putasse suos esse hostes, et ita sibi necem properasse. *Badius.*

Hostium] Octavianorum.

Capta invicem] E contrario, sicut castra ejus ab Antonio capta fuerant. *Badius.*

Titinii vero, &c.] Laudat Titinii, ut Plutarchus quoque dicit, fidem et amicitiam, qui, quum in castra rediisset ad Cassium, victoriæ corona redimitus, ubi comperit exploratu, et amicorum sese affligentium questibus et ululatibus, Cassium ignorantiæ errore deceptum mortem oppetiisse, dolore nimio percitus, educto ense, multa prius in suam tarditatem invectus, seipsum transfixit. *Oliver.*

§ 3 *Falsa opinatio*] Quod falso opinati fuerunt satellites imperari sibi, ut legatos occiderent. *Oliver.*

Penatibus] Nam violatum jus gentium, violata et hospitii jura videntur, cum legatis in regia vis fuerit illata. *Idem.*

Tesserarum] Instrumenti lusorii sexangularis. *Tesserarum*] De tabula lusoria vide Notas ad Sallust. pag. 32. Tesseris autem antiquissimi tribus utebantur, media ætas duabus, donec iterum tribus usi.

Legati Romanorum] Quos quatuor fuisse dicit Cicero Philipp. IX. Addit insuper, quod illorum statuæ ad suum usque tempus steterant in rostris. Fuerant autem missi legati, ut agerent de pace cum rege. *Oliver.*

CAP. X. § 1 *M. Fulvius tribunus plebis*] Ita vulgo. In Winch. *M. Flavius*, quemadmodum appellatur etiam a Livio. *Pighius.*

Sub corona venire] Ut coronati publice venderentur; sic enim apud majores mancipia vendebantur, et præsertim homines et equi. Cato in oratione quadam, ' Satius est,' inquit, ' ut pop. Rom. in Capitolium potius supplicatum eat, quam coronatus veniat.' *Oliver.*

Quam ob causam Popilia tribus] Ita vulgo. Winchelianus codex *Papiriam tribum* vocat. Recte, nam ita etiam Livius. Nec quenquam ex Polia tribu candidatum ferme datum Papiriam ferre solitum. *Pigh.*

In qua plurimum postea Tusculani in civitatem recepti potuerunt, neminem unquam candidatum Poliæ tribus fecit magistratum] Tusculani civitatem accepere, cum M. Furium Camillum, agros urbemque eorum hostiliter invadentem, pace ac fide constanti, nullis oppositis armis, amice acceperunt, omnia potestati Romanorum sponte subjicientes. Qua obedientia non solum amicitiam, sed et jus civi-

tatis meruere, ut auctor est Livius l. VI. quodque etiam testatur ipse Valer. l. VII. c. 3. Quæ quidem accidere A. U. CCCLXXIII. Hæc autem, de quibus nunc loquitur Valerius, sexaginta amplius annis postea. Multo igitur prius quam hæc damnatio contigit, in civitatem recepti fuerant Tusculani, velut etiam astipulatur in Plautina M. Tullius, scribeus e Tusculana familia Juventia primum ædilem curulem plebeium Rom. creatum fuisse, quod anno CCCLXXXVIII. fere contigit, quinquaginta plus minus annis ante dictam damnationem. Si magistratus in urbe gerebant Tusculani, procul dubio jam cives erant. Adeo non postea cum reos damnasset Polia tribus, in civitatem recepti dicentur, ut hæc præ se ferunt Valerii verba. Transferendam itaque puto vocem *postea*, atque ita legendum esse: *In qua plurimum Tusculani in civitatem recepti potuerunt, neminem postea candidatum Poliæ tribus fecit magistratum.* Indicat quodammodo hanc lectionem Campense exemplar, in quo sic, licet incorrecte: *In quo plurimum postea Tusculani in civitatem recepti potuerunt, neminem postea candidatum, &c.* Pigh.

§ 2 *Cum Hadrianus*] Ita vulgo. Editio Veneta: *Cum enim Adrianus.* Rectius Orosius *Fulvium Adrianum* appellat. *Coler. Cum Hadrianus, &c.*] Hic urbis præfectus, cum cives Romanos, qui Uticæ negociabantur, aut alia de causa locum illum habitabant, tyrannice et crudeliter nimis haberet, quippe quos servilibus operibus adigeret, ab illis vivus concrematus est, quia tantam servitutem ferre non possent. Romæ nulla de re tanta quæstio, nulla querela facta est. Ex quo concludi potuit, Senatum ultionem illam comprobasse. *Oliver.*

Uticæ] In ea urbe provinciæ Africanæ.

Sordido imperio] Ita vocat, quia, collecta manu servorum, imperium affectabat; a quorum dominis postea, congestis sarmentis, cum omni familia combustns est. Idem Orosius. *Coler.*

EXT. § 1 *Claræ ultionis*] Duarum reginarum exempla proponit, quarum utraque gravissimam de inimicis sumpsit ultionem. Primum exemplum est Thamyris Scytharum reginæ; de qua sic breviter Justinus lib. I. 'Cyrus,' inquit, 'subacta Asia, et universo oriente in potestatem redacto, Scythis bellum intulit. Erat autem eo tempore Scytharum regina Thamyris, quæ, non muliebriter adventu hostium territa, cum prohibere eos transitu Araxis fluminis posset, transire permisit, et sibi faciliorem pugnam intra regni sui terminos rata, et hostibus objectu fluminis fugam difficiliorem. Itaque Cyrus, trajectis copiis, cum aliquantisper in Scythiam processisset, castra metatus est. deinde postera die, cum simulato metu, et quasi refugiens castra deseruisset, vinum affatim, et ea quæ erant epulis necessaria reliquit. Quod cum nuntiatum esset reginæ, adolescentulum filium ad insequendum eum cum tertia parte copiarum mittit. Cumque ventum ad Cyri castra esset, ignarus rei militaris adolescens, veluti ad epulas, non ad prælium venisset, omissis hostibus, insuetos Barbaros vino onerare se patitur; prinsque Scythæ ebrietate, quam bello vincuntur. Nam, cognitis his, Cyrus reversus per noctem vino saucios opprimit, omnesque Scythas cum reginæ filio interficit. Amisso tanto exercitu, et, quod gravius dolendum, unico filio, Thamyris orbitatis dolorem non in lachrymas effudit, sed in ultionis solatium intendit; hostesque recenti victoria exultantes pari insidiarum fraude circumdedit. Quippe simulata diffidentia, propter vulnus exceptum refugiens, Cyrum ad usque angustias perduxit. Ibi compositis in montibus

insidiis, ducenta millia Persarum cum ipso rege trucidavit. In qua victoria etiam illud memorabile fuit, quod neque nuntius tantæ cladis quidem superfuit. Caput Cyri amputatum in utrem humano sanguine repletum conjici regina jubet, cum hac exprobratione crudelitatis: Satia te sanguine, inquit, quem sitisti, cujusque insatiabilis semper fuisti.' *Oliver.*

Thamyris] Hæc regina fuit Scytharum et Massagetharum; de qua multa tradit Herodotus. *Idem.*

Et Beronice] Beronice, cui et Laodice nomen fuit, Mithridatis superioris regis Ponti, ejus qui cum Romanis adversus Aristonicum paulo ante bellum gesserat, repentinaque morte subtractus fuerat, filia; Mithridatis vero regis secundi, et hostis populi Romani, soror; Ariarathi Cappadociæ regi nupsit, quem per Gordium insidiis Mithridates ipsius Beronices frater interfici jussit. Mortuo Ariarathe, filii duo superstites fuerunt. Cum igitur Nicomedes Bithyniæ rex Cappadociam cæde regis quasi vacuam occupasset, Mithridates regni avidus, ficta pietate, ut nepotes in paternum regnum restitueret, arma adversus Nicomedem sumsit. Sed ubi comperit Laodicen, sive Beronicem, sororem Nicomedi nupsisse, simulata pietas in veram convertitur. Quare pulso ex Cappadocia Nicomede, Ariarathi, qui major natu erat, paternum regnum reddidit, quem deinde haud ita multo post, facti pœnitens, occidit. Cum vero minor alter, qui et ipse Ariarathes dictus est, ab amicis ex Asia revocatus, regnare videretur, ipse quoque ejusdem, ut vulgo creditur, Mithridatis opera per insidias trucidatur. Cujus cædis dolore percita mater, junctis jugalibus equis, oblita sexus, arma corripuit; nec prius præcipitem Cæneum regis satellitem persequi destitit, quam eum, cum hasta nequisset, saxo prostravit, superque jacentis cadaver indignabunda currum egit, et inter hostilia tela, nullo fratris, qui tunc hostis erat, timore perculsa, domum, in qua cæsi pueri corpus servari putabat, irrupit, eique maternas lachrymas et funeris officium præstitit. *Oliver.*

§ 2 *Jasonem Thessalum*] Hic Jason Thessalorum rex apud omnes maximi nominis et æstimationis fuit, adeo ut nemo dubitaret, quin Persarum regem fuisset subacturus, nisi antea fuisset interceptus, quam Persis, quod institutum erat, bellum inferret. *Oliver.*

Cap. xi. *Nunc quatenus vitæ humanæ, tum bona, tum etiam mala substitutis exemplorum imaginibus prosequamur*] Ita vulgo. In Mss. *quatinus persequimur.* Recte, ac præsentis temporis verbo, nam adverbium causale est, atque per tertiam vocalem scribitur in veteribus libris omnibus. Ut enim auctor est Festus, *quatenus* significat, qua fine, non secus ac 'hactenus,' hac fine: verum *quatinus* significat quoniam, sicut hoc loco, atque apud Juvenalem: 'Quatinus hic non sunt nec vænales elephanti.' *Pigh.*

§ 1 *Unde autem, &c.*] Nota est historia. Livius auctor lib. i. Cæso per insidias Tarquinio Prisco, et in ejus locum Servio Tullio Tanaquilis arte substituto, duo supererant Tarquinii filii; quorum Tullius, veritus ne idem sibi, quod et socero evenerat, forte contingeret, utrumque sibi generum ascivit. Eraut autem illi filiæ duæ, natura longe dispares. Sed forte ita accidit, ne duo violenta ingenia matrimonio jungerentur; nam ex fratribus alter mitioris, ferocioris alter erat ingenii. Fortuna, credo, fuit pop. Rom. quo diuturnius Servii regnum esset, constituique civitatis mores possent. Angebatur ferox Tullia, nihil acrimoniæ in viro esse, neque ad cupiditatem, neque ad audaciam; tota in alterum Tarquinium versa, eum mirari, eum virum dicere regio sanguine ortum; spernere

sororem, quæ virum nacta mulicbri cessaret audacia. Contrahit celeriter similitudo eos, ut malum malo fiat aptissimum, sed initium turbandi omnia a fœmina ortum est; ea secretis viri alieni assuefacta sermonibus, nullis verborum contumeliis parcere de viro ad fratrem, de sorore ad virum, et se rectius viduam, et illum cælibem fuisse futurum, quam cum impari jungi, aut elanguescere aliena ignavia dicebat. Et si sibi eum, quo digna esset, virum dedissent Dii, domi se propediem visuram fuisse regnum, quod apud patrem videat. Celeriter adolescentem suæ temeritatis implet. Aruns Tarquinius et Tullia minor prope continuatis funeribus, hæc maritum, ille uxorem sustulit, cum domos vacuas novo matrimonio fecissent, junguntur nuptiis, magis non prohibente Tullo quam approbante. Tum vero indies infestior Tullii senectus, infestius cœpit esse regnum. Jam enim a scelere aliud spectare mulier scelus, nec nocte, nec interdiu virum conquiescere patiebatur, monebat ut potius habere quam sperare regnum vellet, meminisset se Tarquinii filium esse, cui Romanum debebatur imperium, nec prius destitit, quam illum stimulis, veluti furiis, ad eripiendum patri regnum incendit; quibus illc instinctus, circuire et prensare minorum gentium patres cœpit, admonebat eos paterni beneficii, ac pro eo gratiam repetebat, alliciebat donis juvenes, ingentia pollicebatur. Idemque socero struit insidias, et cum agendæ rei tempus visum est, stipatus agmine armatorum, in forum irrumpit, regiam sedem occupat, multa in socerum graviter invectus, quo populo regem invisum reddere possent. Cui concionanti cum supervenisset Servius, et ab eo quæsisset, quid ita ausus esset; ille ferociter respondit, Se patris sui tenere sedem. Orta deinde ab utrisque fautoribus contentione, factoque populi concursu in curiam, apparebat regnaturum qui vicisset. Tunc Tarquinius, necessitate jam ipsa cogente, ultima audere, multo et ætate et viribus validior, medium arripit Servium, elatum e curia in inferiorem partem per gradus dejicit, deinde ad cogendum Senatum in curiam rediit. Fit fuga regis apparitorum atque comitum; ipse prope exsanguis cum semianimi regio comitatu se reciperet, pervenissetque ad summum Cyprium vicum, ab iis, qui missi a Tarquinio fugientem consecuti eraut, interficitur. Creditur, quia non abhorret a cætero scelere, admonitu Tulliæ id esse factum: carpento certe, id quod satis constat, in forum invecta, nec reverita cœtum virorum præsentium, evocavit virum e curia regemque prima appellavit, a quo facessere jussa ex tanto tumultu, cum domum se reciperet, pervenissetque ad Cyprium vicum, flectere carpentum in dextram jussit aurigam, ut in collem Esquiliarum veheretur: restitit pavidus, et frenos inhibuit is qui jumenta agebat, jacentemque dominæ Servium trucidatum ostendit. Fœdum inhumanumque deinde traditur scelus, monumentoque locus est, quem Sceleratum Vicum appellant, quo amens, agitantibus sororis virique cæsorum furiis, Tullia per patris corpus carpentum egisse fertur, partemque sanguinis ac cædis paternæ cruento vehiculo contaminata ipsa respersaque tulisse ad penates suos, virique sui, quibus iratis malum regni principium similes deinde exitus sequerentur. Vide Liv. libro I. *Oliv.*

Succussis frenis] Pressis et inhibitis.

Quo celerius in complexum] Livius hoc in reditu contigisse dicit.

Cognomine sceleris] Dictus enim sceleratus, cum ante Ὄλβιος fuisset, teste Dionysio. Ovidius in Ibin: 'Infamemque locum sceleris quæ nomine fecit, Pressit et inductis membra paterna rotis.' Idem memi-

nit Fast. VI. lege Livium, Florum, Festum. *Coler.*

§ 2 *Non tam atrox, &c.*] Hic est Fimbria, qui, occiso Valerio, cujus legatus fuerat, exercitum sibi vindicavit. Hic post mortem C. Marii, cum in Syllanos atque Senatum supra modum sæviret, jusserat Scævolam integerrimum et sanctissimum virum in C. Marii tumulo tanquam victimam jugulari. Quo ad locum ducto, cum ministri altius vulnus non intulissent, ille a vulnere recreari quodammodo videbatur. Fimbria hoc audito, quod scilicet letale vulnus non admisisset, illi diem dixit ad populum. Res profecto non solum improba, sed etiam ridicula. Quærentibus ergo ex eo quidnam objiceret viro integerrimo, lentius illum respondit recepisse telum. De hoc Fimbria Plinius breviter sic tradit: 'Fimbria a Sylla Pergami oppressus, corrupto exercitu desertus, semet occidit.' *Oliver.*

Ut Scævola] De hoc Scævola Lucanus lib. II. 'Te quoque neglectum violatæ Scævola dextræ Ante ipsum penetrale Deæ semperque calentes Mactavere focos: pancum sed fessa senectus Sanguinis effudit jugulo, flammisque pepercit.' *Oliver.*

Jugularetur] Videndum an ita etiam apud Ciceronem sit legendum Orat. pro Sex. Roscio; inde enim sumpsit Valerius. *Coler.*

Quid de eo secus dicturus esset, cui pro sanctitate morum satis digna laudatio reddi non posset] *Secus* istic per se positum, significat idem quod 'non recte,' ex vulgata quippe antiquis formula: 'Recte ac secus.' Cicero Pisoniana. Itaque semper malæ significationis est, si boni quid opponatur, et e contra. *Pigh.*

Parcius] Non satis profunde.

§ 3 *L. vero Catilina*] Sallustius: L. Catilina, inquit, 'lege Plautia interrogatus erat a L. Paullo. postremo, dissimulandi causa, et quasi sui expurgandi, sicut jurgio lacessitus foret, in senatum venit. tum M. Tullius consul, sive timens præsentiam, sive commotus ira, orationem habuit luculentam atque utilem reip. quam postea edidit scriptam. Sed, ubi ille assedit, Catilina, ut erat paratus ad dissimulanda omnia, demisso vultu, voce supplici postulare a Patribus cœpit, ne quid de se temere crederent: ea se familia ortum, ita se ab adolescentia dicebat vitam instituisse, ut omnia bona in spe haberet: nec existimarent sibi patricio viro, cujus ipsius atque majorum plurima beneficia in plebem essent, perdita rep. opus esse, cum eam servaret M. Tullius inquilinus civis urbis Romæ. Ad hæc maledicta alia cum adderet, obstrepere omnes, hostem et parricidam vocare. Tum ille furibundus inquit, Quandoquidem ego circumventus, ab inimicis præceps agor, incendium meum ruina vestra extinguam; deinde se ex curia domum proripuit.' *Oliver.*

Quem quid aliud existimemus, quam conscientiæ stimulis actum, simulachrum a se inchoati parricidii peregisse] Ita vulgo. Locus glossemate turpiter conspurcatus. *Actum inchoati parricidii*, dixit eleganter Valerius, e fabulis theatralibus sumpta translatione, ut Cicero Verrina III. 'Itaque primum illum actum istius vitæ turpissimum prætermittam.' Et alibi: 'Quartum actum improbitatis vocat præturam Verris Siciliensem, in qua graviter personam quoque suam egerit, non secus ac primum in quæstura, secundum in legatione, et tertium in prætura.' Eodem modo quam pulcherrime Valerius Catilinam conscientiæ stimulis, actum inchoati a se parricidii peregisse dicit. Quamvis enim non reipsa, voluntate tamen conceptam a se tragœdiam peragere non destitit. Glossographus aliquis locum interpretari volens, scripsit *actum*, id est, *simulachrum*. Quam

vocem deinde contextui librariorum imperitia adjunxit. Unde omnino expungenda est, quandoquidem in veteribus libris non reperiatur; in quibus ita legimus: *Quem quid aliud existimemus, quam conscientiæ stimulis actum a se inchoati parricidii peregisse.* Pigh.

§ 4 *Consternatum etiam, &c.*] De morte M. Marcelli Servius Sulpitius ad Ciceronem Epistola, libro IV. Epist. ad Familiar. 'Ad decimum,' inquit, 'Kalend. Junii cum ab Epidauro Pyræum navi advectus essem, ibi Marcellum collegam nostrum conveni, eumque ibi diem consumpsi, ut cum eo essem: postero die, cum ab eo digressus essem eo consilio, ut ab Athenis in Bœotiam irem, reliquamque jurisdictionem absolverem, ille, uti aiebat, supra Maias Italiam versus navigaturus erat. Postridie cum ab Athenis proficisci in animo haberem, circiter horam decimam noctis Posthumius familiaris meus ad me venit, et mihi nuntiavit M. Marcellum collegam nostrum post cœnæ tempus a Publio Magio Chilone familiari ejus pugione percussum esse, et duo vulnera accepisse, unum in stomacho, alterum in capite secundum aurem; sperare tamen eum vivere posse. Magium seipsum interfecisse. Postea se a Marcello ad me missum esse, qui hæc nuntiaret et rogaret, ut medicos cogerem. Coëgi, et e vestigio eo sum profectus. Prima luce cum non longe a Pyræo abessem, puer Acidini obviam mihi venit cum codicillis, in quibus scriptum, paulo ante lucem diem suum obiisse. Ita vir clarissimus ab homine teterrimo acerbissima morte est affectus, et cui inimici propter dignitatem pepercerant, inventus est amicus, qui ei mortem afferret.' *Oliver.*

Magii Chilonis] Ita vulgo. Cicero *P. Magium Chilonem* appellat. Edit. Venet. *Cilonis* habet. Sed diversa sunt *Chilo* et *Cilo*. Festus: 'Chilo dicitur cognomento a magnitudine labrorum: Cilo sine aspiratione, cui frons est eminentior.' Ergo iidem Chilones a Labeonibus, dicti ἀπὸ τοῦ χείλεος. Glossæ veteres: *Cilo, προκέφαλος. Coler.*

Datum a Cæsare spiritum] Confecto bello civili, quod inter Cæsarem atque Pompeium suscitatum erat, Cæsar, rerum potitus, multos sibi adversos, qui Pompeium secuti fuerant, in patriam restituit, in gratiamque recepit, inter quos et M. Marcellum, pro quo Senatus universus intercesserat, supplexque a Cæsare petierat, ut sibi vir tantus condonaretur; cujus precibus fatigatus Cæsar Senatui concessit, quod fratri Marcelli denegaverat. Nam Marcelli frater sæpius ad Cæsaris pedes provolutus, suppliciter petierat a Cæsare, ut ignosceret fratri, illumque in gratiam reciperet. Quod nunquam a Cæsare impetrare potuerat. Restituto itaque Marcello, Cæsari multi gratias egerunt, inter quos Cicero, qui orationem habuit luculentissimam. Marcellus vero et ipse in patriam redire recusabat, malebatque exul ubique, quam in patria sine libertate vivere. Tandem consiliis et precibus amicorum victus, Cæsaris munus, quod illi amplum et honorificum offerebat, ut restitutis sibi omnibus bonis suis in patriam cum summa dignitate rediret, accepit. *Oliver.*

Indignatus, &c.] Graviter et iniquo animo ferebat, Marcellum et alios multos a Cæsare fuisse restitutos, se vero neglectum et prætermissum: ne tanti muneris compos fieret Marcellus, in Atheniensi portu illum pugione transfixit; deinde pœnitentia sive desperatione ductus, aut furore concitatus, sibi ipsi quoque mortem intulit. *Idem.*

Mitylenis] Urbs est in Lesbo, juxta Methymnam.

Publicæ religionis] Nam hæc Chilonis impictas, qua usus est in Marcel-

um, ad rempubl. pertinere videbatur, quia universa civitas pro Marcelli salute magnopere laborasset. *Oliv.*

§ 5 *Triumvirum*] Antonii, Lepidi, et Augusti.

Imperatoribus] Triumviris.

§ 6 *Campum*] Martium.

Ad quæstoria comitia] Ut filius quæstor crearetur, suaque præsentia, quoad posset, filio suffragaretur. *Oliv.*

§ 7 *Ne Vettius quidem, &c.*] Crudelitatem uxoris expertus est Vettius iste, qui a triumviris proscriptus, cum ad posticas uxoris ædes profugisset, ab ea non est admissus. Quare vehementi indignatione commotus, ne in persequentium manus perveniret, sibi gladio pectus transfixit, postesque crudelissimæ conjugis sanguine aspersit. Uxor igitur virum non prodidit, sed suis manibus quodammodo jugulavit. Nam idem est auctorem et actorem cædis esse. *Idem.*

Ext. § 1 *Patris et patrui*] P. et Cn. Scipionum in Hispania interemptorum. *Bad.*

Gladiatorio munere] In ludis funebribus adhibebantur gladiatorum paria inter se ad sanguinem, vel ad mortem usque certantium, ut supra diximus. Itaque ejusmodi ludi celebriores habebantur, quo plures gladiatores occubuissent. *Oliver. Gladiatorio munere*] Quod propter effusionem sanguinis Diis inferis et manibus occisorum gratissimum esse credidit misera gentilitas. Illud autem genus dimicandi in arena, ubi par pari opponebatur, dictum est munus, propterea quod ex eo quasi muneris loco voluptatem captabat populus. *Badius.*

Duo regii filii] Dissentit a Livio Valer. hoc loco. Non enim fratres, sed patrueles fratres fuisse dicit Livius. *Oliver.*

Ut verbis contendere quam ferro dimicare mallent, uter regnare deberet] Ita vulgo. Veteres libri habent: *uti verbis quam ferro dijudicare mallent.* Elegauter: *Dijudicare* enim istic, quod barbari Gallica voce dicunt *appunctare.* Sic Cicero ad Attic. lib. XIV. 'Nostras contentiones respublica dijudicabit.' Idem de Finib. III. 'Eamque controversiam dijudicabis.' *Pighius.*

§ 2 *Mithridates, &c.*] Mithridatis factum multo sceleratius, qui non cum fratre, sed cum patre de regno certavit. Cum enim regnandi libidine nimia esset incensus, præmaturam et celerem patris mortem cupiebat, quam cum illi clam inferre non posset, nec palam auderet, occupata regni parte bellum indixit. Sed pater morte præventus, scelcratam filii cupiditatem adimplevit. *Oliver.*

§ 3 *Sariaster*] Hic Sariaster, ut tradit Plutarchus in vita Pompeii, post pulsum e provincia Mithridatem, qui ad Tigranem in Armeniam profugerat, a patre defecit, et Pompeium in Armeniam vocavit, illique venienti occurrit ad fluvium Araxem; junctis copiis, urbes et oppida patris cum Pompeio pariter expugnat. Sed Tigranes audito adventu Pompeii, cognitaque defectione filii, communicato cum amicis consilio, hisque in regiam arcem collocatis, ad Pompeium supplex confugit; fretus illius humanitate ac suavissimis moribus, erroribus veniam petiit: qua impetrata, ut diximus in cap. de Humanitate, cum illum Pompeius in dextra parte, filium in sinistra juxta se collocasset, atque inter illos regnum partitus esset, impius filius Sariaster id ægre tulit; a Pompeio invitatus ad cœnam respondit, Non sibi opus esse Pompeio, se Romanorum alium inventurum, cui charior esse possit. Quibus verbis iratus Pompeius, illum invincula conjici, et ad triumphum reservari jussit. Valerius vero dicit hunc in patrem conspirasse cum amicis, detestabili conjuratione, humano scilicet sanguine, facta. Constat tamen illum

a Pompeio in triumphum fuisse ductum. *Oliv.*

Dextris manibus sanguinem emitterent] Haurirent e dextris suis sanguinem. Nam, ut testis Herodotus, apud Barbaras nationes execrationis et jurisjurandi mos fuit, ut e dextris manibus sanguinem haustum vino permixtum biberent, cum hac execratione, ut quicumque a fœderis lege et conjuratione defecisset, execrabilis esset. Conspirationis igitur adversus Tigranem factæ filius se socium et principem præbuit. *Oliver.*

Invicem sorberent] Confusum admixtumque sanguinem ex eorum dextris haustum combiberent, quod et Catilina in conjuratione sua fecisse dicitur. *Idem.*

§ 4 *Sed quid ego ista consector*] Est hujus exempli aperta nimis atque impudens assentatio, quæ non sine lectoris fastidio legi possit. Conjurationem enim, quam adversus Tiberium ausus est moliri Sejanus, cunctis reip. calamitatibus dicit non solum conferendam, sed etiam esse præferendam. Suetonius in vita Tiberii, 'Sejanum,' inquit, 'res novas molientem, quamvis jam et natalem ejus publice celebrari, et imagines aureas coli passim videret; vix tandem, et astu magis ac dolo quam principali auctoritate, subvertit: nam primo, ut a se per speciem honoris dimitteret, collegam sibi assumpsit in quinto consulatu; quem longo intervallo absens ob idipsum susceperat. Deinde spe affinitatis ac tribunitiæ potestatis deceptum, inopinantem criminatus est pudenda miseraudaque oratione. cum inter alia patres conscriptos precaretur, mitterent alterum e consulibus, qui senem se et solum in conspectum eorum cum aliquo præsidio perduceret. Sic quoque diffidens, tumultumque metuens, Drusum nepotem suum, quem in vinculis adhuc Romæ continebat, solvi, si res poscerct, ducemque constitui præceperat. Aptatis etiam navibus ad quascunque regiones meditaretur fugam, speculabundus ex altissima rupe identidem signa, quæ, ne nuntii morarentur, tolli procul, ut quidque factum foret, mandaverat. Verum et oppressa conjuratione Sejani, nihilo securior aut constantior, per novem proximos menses egressus non est villa quæ vocatur Jovis.' Hæc Suetonius. Hanc igitur conjurationem detestatur Valerius, quam dicit per assentationem ad humani generis eversionem excidiumque pertinuisse; extincto enim imperatore Tiberio, a quo genus humanum regeretur, id a tanto imperatore desertum periturum esse videbatur. *Idem.*

Unius parricidii cogitatione] Tiberium intellige, quem Sejanus interficere voluit. Sueton. in Tib. Dion lib. LVII. Tacitus lib. v. Josephus libro XVIII. cap. 13. etsi in Augustum etiam conjurarunt; Dion, Tacitus, Seneca, Paterculus. *Corrad.*

Urbem a Gallis captam] Nota est historia, quomodo Brenno duce Galli, fuso fugatoque apud Alliam exercitu Romano, urbem ceperunt, et totam præter Capitolium flamma ferroque vastarunt. *Oliver. Urbem a Gallis captam, et trecentorum inclytæ gentis virorum strage fœdatam, Alliensem diem*] Ita vulgo. In veteribus libris habetur, *strage fœdatum, Alliensem diem, recte dispunctatis locis;* licet mendose scriptum sit, *strage fœdatum*, cum debeat scribi, *stragem fœdam.* Constat enim ipsum loqui velle non de Alliensi prœlio, sed de Cremerensi, in quo trecenti ejusdem gentis nobiles Fabii cecidere. Legendum itaque existimo: *Urbem a Gallis captam, et trecentorum inclytæ gentis stragem fœdam, Alliensem diem et oppressos in Hispania Scipiones, Thrasimenum lacum, et Cannas, &c.* Omnes enim istic insigniores populi Romani clades bello acceptas enumerat, quas una furiosa cogitatione Sejanum re-

præsentasse atque vicisse dicit. Verum ut lectori studioso scopum hujus exempli clarius aperiam, quem minus attigisse commentatores video, cognoscimus ex historia, Valerium hoc loco invectivæ suæ mucronem stringere adversus L. Ælium Sejanum Tiberio Cæsari prius familiaritate conjunctissimum, sed postea ob suspiciones inimicum factum. Quem principis amicitia illustrem fecerat, atque ad summos honores evexerat, adeo ut ejus natalis publice velut Cæsaris celebrarctur, statuæ omnis generis atque etiam aureæ passim ab omnibus ponerentur, colcrenturque, utque tandem apud Senatum omnemque populum majore in auctoritate, quam ipse Tiberius esset. Itaque nimis exaltatum, jamque metuendum, astu ac dolo subvertit; spe etenim affinitatis atque tribunitiæ potestatis objecta deceptum, nihilque sinistri suspicantem subito aggressus, velut res novas adversum rempublicam atque se molientem, longa et criminosa epistola e Capreis, ubi tum manebat Tiberius, ad senatum scripta infensissime accusavit. Sejanus mox ab omnibus desertus, jussu senatus in carcerem raptus, cum omni stirpe ac familia occiditur. Cadavera triduo publice ludibrio habita, demum in Tiberim projecta sunt, et acerba inquisitio contra ejus familiares et amicos est instituta. Ipsius nomen non diu antea consulis, tanquam populi Romani hostis, e fastis ac monumentis publicis erasum, statuæ passim dejectæ atque conflatæ, atque memoria decreto senatus abolita est. Illudque in causa, quod Valerius eum non nominet, licet acerbe in ipsum, Tiberio placere cupiens, invehatur. Ideoque etiam non velut civem inter domestica sceleratorum exempla, sed velut hostem inter peregrinos et exteruos extremo loco collocat. Igitur ex his etiam animadvertere est, eodem anno, quo Sejanus occisus, Valerium hunc librum nonum conscripsisse. *Pigh.*

Et trecentorum inclytæ gentis] Trecenti et sex Fabii adversus Veientes suis opibus suisque sumptibus gerendum bellum susceperunt, qui apud Cremeram per insidias cæsi omnes ad unum fuerunt. Quæ familia penitus extincta fuisset, ni unus, qui per ætatem arma ferre non poterat, Romæ relictus eam propagasset. De quibus Ovidius libro Fastorum secundo: 'Hæc fuit illa dies, in qua Veientibus armis Tercentum Fabii ter cecidere duo. Una domus vires et onus susceperat urbis; Sumunt gentiles arma professa manus.' Ubi ad eandem sententiam facientia continuo et cætera sequuntur. Ex hac igitur familia, ut diximus, unus tantum superfuit, a quo duxit originem Q. ille Fabius Maximus, de quo Ennius et alii: 'Unus homo nobis cunctando restituit rem.' Unde Ovidius: 'Nam puer impubes, et adhuc non utilis armis, Unus de Fabia gente relictus erat. Scilicet ut posses olim, tu maxime, nasci, Cui res cunctando restituenda foret.' *Oliver.*

Virorum stragem fœdam] Stragem illam trecentorum et sex Fabiorum intelligit. Sed in libro Danielis longe aliter hic locus habetur: *trecentorum inclytæ gentis virorum stragem, fœdatum Alliensem diem.* Coler.

Alliensem diem] Qui inter nefastos dies connumeratus est, eo quod bis eo die Romani clade fuissent affecti, et ab Allia fluvio dictus, ubi Romanus exercitus a Gallis fusus turpiter fuerat atque fugatus. *Oliv.*

Oppressos in Hispania Scipiones] Cn. et P. fratres, qui, Celtiberorum perfidia decepti, cum duobus consularibus exercitibus in Hispania cæsi fuerunt, de quibus satis supra dictum est. *Idem.*

Thrasymenum lacum] Apud quem Annibal C. Flaminium cum exercitu delevit. *Idem.*

. *Bellorumque civilium domestico sanguine manantes furores*] Ita vulgo. Wincheliani codicis unam lectionem hic præferendam autumo, quæ hæc est: *bellorumque civilium domestico sanguine madentem Æmathiam.* Notat enim utramque bellorum civilium procellam, quæ in Macedonia, olim Æmathia appellata, detonuit; primum in Pharsalicis campis, auctore Cæsare; deinde in Philippicis, duce Augusto. *Pigh.*

Furores] Bellorum civilium, ut Marii et Syllæ, Cæsaris et Pompeii, Augusti et percussorum Cæsaris, manantes sanguine domestico. *Bad.*

Sidera] Inter quæ Cæsaris astrum fingebatur repositum. *Idem.*

Sidera suum vigorem obtinuerunt] Ita vulgo. In Wincheliano, *Sidera simul vigorem suum obtinucrunt.* Atque hæc dicere videtur; quod futurorum præsagus, et peritus matheseos fuerit Tiberius. *Pigh.*

Aræ, pulvinaria, templa] Ac si diceret, cuncta numina, omnisque divinitas, tunc pro imperatoria salute vigilavit, et inprimis auctor Jupiter. *Oliv.*

Et in primis auctor ac tutela nostræ incolumitatis Jupiter] Ita vulgo. Vox *Jupiter* in melioribus exemplaribus non habetur, et profecto scioli alicujus commentum est. Non Jovem enim istic, sed Tiberium, cui semper adulatur, auctorem ac tutelam publicæ incolumitatis appellat. *Pigh.*

Ne excellentissima merita] Quia regnante Augusto pax fuit in toto terrarum orbe, in quo statu et Tiberius acceperat imperium. *Oliv.*

Qui autem, &c.] Dicit Sejanum cum universa stirpe esse deletum.

Omni cum stirpe sua pop. Romani viribus obrutus] Ita vulgo. In Campensi, *Lapidibus obtritus.* Puto legendum esse, *pedibus obtritus.* Diximus enim tridno jacuisse in publico Sejani filiorumque occisorum cadavera ludibrio vulgi exposita. Et pulcherrime his Valerii verbis consonant Juvenalis Poëtæ versus Satyra x. ubi multa de hac Sejani damnatione atque infortunio canit: ‘ Curramus præcipites, et, Dum jacet in ripa, calcemus Cæsaris hostem. Sed videant servi, ne quis neget, et pavidum in jus Cervice astricta dominum trahat. Hi sermones Tunc de Sejano, secreta hæc murmura vulgi.’ Sed vide quæ nos in Annalibus in ejus consulatu diximus, locum enim hunc non parum illustrabunt. *Pigh.*

Illuc receptus est] Ad sedes Inferorum. *Si tamen illuc receptus*] Formula hæc de flagitiosissimis et maxime impiis olim usurpata: ‘ Si tamen ab Orco receptvs est.’ Plautus: ‘ Quem propterea Orcus ad se recipere noluit.’ *Coler.*

Cap. xii. *Prout fortuna, &c.*] Non sine ratione *gubernaculum* dixit: nam, ut inquit Lactantius Firmianus de falsa religione, fortunæ simulacrum cum copia et gubernaculo fingebatur, tanquam ea esset, quæ opus tribueret, et humanarum rerum regimen obtineret. *Oliver.*

Spe semper minor] Quia homines se diutius esse victuros sperant, sed vitæ cursus spe semper brevior esse solet; duplici enim ratione fit brevis, et quod sibi longiorem vitam unusquisque præsumit, et quod sine ratione transigitur a multis. *Oliver.*

§ 1 *Tullus Hostilius rex fulmine ictus*] Post multa bella confecta, cum homines vulgo enim statum rerum, qui sub rege Numa fuerat, requirerent, unam scilicet opem ægris corporibus relictam esse credentes, si pax veniaque a Diis mortalibus esset impetrata, Tullus regis Numæ commentarios adivit. Hunc igitur, ea commentaria volventem, tradunt, cum ibi quædam occulta solennia et sacrificia Jovi Elicio facta invenisset, operatum his sacris se abdidisse; sed non rite initum et curatum id sacrum esse, nec solum ei nullam oblatam

cœlestium speciem, sed ira Jovis, sollicitata prava jam religione, fulmine ictum cum tota domo flagrasse. Regnavit autem annis 32. cujus temporibus ferunt Bizantium civitatem, quæ Constantinopolis dicitur, fuisse conditam. Dionysius Halicarnassæus de hoc incendio duas affert opiniones, et dicit succensam domum alios putare per fulmen ob quorundam sacrorum intermissionem; plures tamen humanis insidiis esse factum, id opus ascribentes Martio, qui post regnum obtinuit. Sed hanc opinionem paulo post multis confutat. *Oliver.* Contigit A. U. CXIII.

§ 2 *Ad lacum Thrasimenum*] Ad Cannas, ut vult Agellius lib. III. cap. 15. sed neque Plinius omnino cum Valerio consentit lib. VII. cap. 53. *Coler.*

Inusitatum] Præter consuetudinem; nam id rarissimum est, nec videtur esse naturale, quod quis gaudio pereat. Philosophi dicunt cor a sanguine deseri in nimia lætitia, et quia relaxatis venis toto corpore diffunditur: contra vero in metu fieri, ut desertis partibus exterioribus corporis, ad cor sanguis accurrat, et ei laboranti opem ferat. Si cor igitur in lætitia deseritur, a morte facile opprimitur. *Idem.*

§ 3 *M. Juventius Talva consul collega Tiberii Gracchi consulis, cum in Corsica*] Ita vulgo. Legendum ex Mss. atque fastorum Capitolinorum orthographia: *M. Juventius Thalna collega Tib. Gracchi Cos. iterum, cum in Corsica, &c.* Pigh.

Corsica] Quam Ligustici sinus æquor alluit, teste Solino. *Oliver.*

Sacrificaret] Propter rem feliciter gestam Diis vota persolveret. *Idem.*

Decretas ei a Senatu supplicationes] Nam mos erat, ut sæpe diximus, quod parta victoria in omnibus templis supplicationes decernerentur Diis illis, quos victoriæ auctores fuisse existimabant. Deinde triumphi spes erat imperatori, qui victoriam fuisset consecutus; nam præcedebant semper supplicationes, sequebatur deinde triumphus. *Idem.*

En cui] Ironia est. Quasi dicat, quid si Carthaginem evertisset, si Numantiam sustulisset, quod Scipio fecit? *Idem.*

§ 4 *Q. Catulus*] Beatus Augustinus de Civit. Dei lib. III. 'Catulus,' inquit, 'hausto veneno sese e manibus inimicorum subtraxit.' Lucius Florus: 'Catulus,' inquit, 'se ignis haustu ludibrio hostium exemit.' Fuit autem hic Catulus C. Marii collega in quarto consulatu adversus Cimbros et Senones; in quo bello victoriæ dux et auctor fuisse creditur. Nam post cæsos hostes, cum Marii milites pecunias diripuissent, spolia, et tubæ, et signa in castra Catuli delata fuerunt, quæ apud se Catulus diligentissime servari voluit, ut appareret eum victoriæ auctorem extitisse. Et cum inter milites Marii atque Catuli de victoria contentio esset oborta, in hæc pacta convenerunt, ut legati Parmensium, qui tum aderant, de re ista judicarent. Hi, ducti per cadavera hostium a militibus, conspexerunt jaculis militum Catuli barbarorum corpora esse perforata. Dignoscebantur ex inscriptis literis, quæ nomen Catuli in telis designabant. Verum famam et gloriam totam Mario propter primam victoriam et nomen imperii tribuebant. *Oliver.*

Calce illito] Florus: 'Catulus se ignis haustu ludibrio hostium exemit.' Diversus abit Augustinus lib. III. de Civit. Dei, 'haustu veneni' scribens. *Coler. Calce illito*] Quia fumus carbonum et vaporum recentum parietum subito necat, vix dolorem aliquem sentientes. *Badius.*

§ 5 *Corn. Merula*] Augustinus de Civit. Dei lib. II. cap. 17. 'Merula,' inquit, 'flamen Dialis, præcisis venis, Jovi etiam suo sanguine litavit.' Florus vero; 'Merula,' inquit, 'fla-

men Dialis in Capitolio Jovis ipsius oculos venarum cruore respersit.' *Oliver.*

Flamen] Sacerdos.

Dialis] Jovis.

§ 6 *Herennii*] Cum L. Opimius consul C. Gracchum Agrarias leges contra Senatus auctoritatem ferre molientem sustulisset, Herennius Siculus, qui et Aruspex et familiarissimus Gracchi fuerat, damnatus, quod cum Graccho sensisse diceretur. Cum duceretur in carcerem, sic carceris posti caput illisit, ut vitam in aditu ipso reliquerit suam; et sic morte non vulgari, quod imminebat, supplicium effugit. *Oliver.*

Manuque carnificis citerior] Ac si diceret, parum abfuit, quin in carcerem trusus necaretur a lictore. *Oliv.*

§ 7 *Consimili impetu, &c.*] Fuit hic Licinius, qui Ciceroni conferebatur in eloquentia, declamator eximius, ut in Senecæ declamationibus videre licet. *Idem.*

Dum sententiæ dicerentur] Ita vulgo. Susii et Pulmanni codices habent: *dum sententiæ darentur.* Male. In Cauchiano: *ordinarentur.* Glossema est. Sed in Gemblacensi legimus: *derivarentur.* In Atrebatensi autem: *diruirentur.* Quæ lectionis antiquæ sunt vestigia. Scribendum enim autumo: *dum sententiæ diriberentur.* Est autem 'diribere,' distribuere, vel secernere. Unde 'diribitores' appellati in judiciis, qui ternas singulis judicibus tabulas distribuebant, absolutionis unam, damnationis alteram, ampliationis tertiam. E quibus cum unam quisque judex pro sententia in fiscellam conjecisset, eas denuo colligebant, secernebantque in tres partes, quarum major vel absolvebat reum, vel damnabat, vel ampliabat. Utitur verbo frequenter Tullius, ut in Pisoniana: 'An ergo expectem, dum de te quinque et septuaginta tabellæ diribeantur.' Et libro III. Epistol. ad Q. Fratrem, ubi de Gabiniano judicio: 'Cato diribitis tabellis de circulo se subduxit.' Sed perperam in Aldinis, 'diruptis tabellis.' Item in Planciana: 'Nihil jam est quod populo supplicetur, nihil quod diribitio, nihil quod supplicatio magistratuum, renunciatio suffragiorum expectetur.' Erant enim et in comitiis diribitores, qui populo centuriatim tabellas diribebant. Vide quæ de his Nicolaus Gruchius in lib. de Comitiis disserit. *Pighius.*

Mœnianum] Locum judicii ab ædibus Mœnii denominatum. Nam cum ædes suas Catoni et Flacco Censs. Mœnius vendidisset, ut locus esset, ubi judicia exercerentur, columnam sibi reservavit, quam etiam tabulatis circumdedit, ut inde posset gladiatorium munus spectare cum suis: et ab ædibus Mœnii Mœnianus locus dictus est, ubi judicia ferebantur. Erat autem tanquam basilica eminentior. *Oliver.*

Judicium cogebat] Judices congregabat.

Prætextam ponentem] Se parantem ad agendum.

Illustris ingenii] Cicero in Bruto miram ei ἀκρίβειαν tribuit. Sed hoc exemplum C. Licinii probat, istis temporibus longe mitius de fama et bonis eorum qui se metu criminis interfecissent actum fuisse, quam sub principibus. Sane tales pro confessis habentur, eorum bona in fiscum coguntur, ut docet Paulus lib. v. Sentent. tit. 12. *Coler.*

Ab inopia rei familiaris] Quia si damnatus fuisset, et ejus bona subhastata, ad inopiam redacta esset ejus familia. *Oliv.*

Crimine domesticæ damnationis] Sic quoque genus familiamque suam a turpitudine futuræ damnationis vindicavit, ut tanta infamia domus notari non posset. *Oliv.*

§ 8 *Inter usum pueritiæ Veneris absumpti sunt*] Ita vulgo. Vox *pueritiæ* in Cauchiano omittitur, nec habet

eam Plinius, qui hoc exemplum e Valerio haud dubie desumsit. Et sane impertinens atque indecora videtur, cum auctor ipse mox eorum hunc exitum excuset. *Pighius.*

Ext. § 1 *Maximi latronum ducis Diogenis*] Ita vulgo. In Campensi, *Eleonis;* sed in Wincheliano magis correcte, *Cleonis.* Sic enim hunc ducem appellat etiam Livius lib. LVI. 'Cleon quoque alter servus ad septuaginta millia servorum contraxit.' *Pigh.*

Ad Rupilium consulem] Qui, ut diximus in cap. de Mutatione Fortunæ, consul in Siciliam missus, ut provinciam illam servili bello occupatam reciperet, et a fugitivorum impetu tutam pacatamque redderet, post confectum bellum ex decem legatorum sententia Siculis leges imposuit. *Oliver.*

Ennam] Est hæc urbs Siciliæ.

Ad se colligendum] Ad deliberandum, vel ad colligendum vires in unum. *Oliver.*

§ 2 *Æschyli, &c.*] Hic primus tragœdiarum scriptor fuit, teste Quintiliano, qui ait: 'Æschylus tragœdias primus in lucem protulit.' Horatius quoque in Poëtica: 'Personæ pallæque repertor honestæ Æschylus, et modicis instruxit pulpita tignis, Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno.' Floruit Athenis, teste Gellio, tempore Miltiadis, anno ducentesimo sexagesimo post urbem conditam. *Idem.*

Aprico in loco] Soli exposito.

Origo et principium] Quia fuit, ut diximus, tragœdiæ primus inventor, testibus Quintiliano et Horatio. *Idem.*

Origo et principium] Testibus supra citatis. Fortioris autem tragœdiæ auctorem cur facit? Quia verbis et sententiis virilior et gravior est. Aristophanes Ranis: Ἀλλ', ὦ πρῶτος τῶν Ἑλλήνων πυργώσας ῥήματα σεμνὰ, καὶ κοσμήσας τραγικὸν λῆρον. Ubi Scholiastes, πυργώσας, inquit, αὐξήσας καὶ μεγάλα εἰπών. Huic etiam Menedemus primas detulit. Laërtius: Αἰσχύλῳ δὲ τὸ πρωτεῖον ἀπεδίδου. Celebratur etiam Epigrammate Antipatri: Ὁ τραγικὸν φώνημα καὶ ὀφρυόεσσαν ἀοιδὴν Πυργώσας στιβαρῇ πρῶτος ἐν εὐεπίῃ, Αἰσχύλος Εὐφοριώνος, Ἐλευσινίης ἑκὰς αἴης Κεῖται κυδαίνων σήματι Τρινακίην. Quod ita verti: *Clamores tragicos ampullatosque sonores, Magniloqui panxit qui prior oris opus, Æschylus Euphorionis, Eleusina alma propago Mortuus, est aptus corpore Trinacriam.* Fuit Cyrenæus, familiaris Callimachi. Athenæus lib. VIII. Unum etiam addo. Macrobius Æschylum satis audacter ausus est Siculum facere lib. v. cap. 19. contra quem manifesti testes Pausanias et Plutarchus in Cimone. Sed Saturnalium scriptorem errare fecit exsilium Tragici, quod plerumque omne in Sicilia apud Hieronem egit. *Colerus.*

§ 3 *Non vulgaris etiam Homeri, &c.*] Cum inter omnes ferme Scriptores magna sit de Homeri patria parentibusque dissensio, de morte tamen convenit inter omnes, quod dum in Ioniam insulam navigasset, et in piscatores, qui littoribus appulsi sese pediculis expurgabant, forte fortuna incidisset, quæsivit ab eis numquid haberent, vel, ut alii dicunt, quid illic agerent. Erat enim, teste Cicerone Tuscul. v. circa finem cæcus. Qui obscure satis responderunt, perdidisse quod ceperant; quod vero non cepissent, habere. Vel, ut alii dicunt, quod capimus perdimus; quod quærimus, habemus. Significabant autem sese purgare pediculis, et ita quos caperent, perdere, quos non cepissent, in vestimentis habere. Quod ænigma cum interpretari non posset, nimio dolore confectus migravit de vita. Honorificentissime autem a civibus sepultus fuit, et in illius sepulchro epigramma incisum: 'Conditus hoc tumulo vates divinus Home-

rus, Heroum cecinit qui bene facta ducum.' *Oliver.*

Quæstionem, &c.] Sequitur opinionem eorum, qui dicunt, non interrogatos piscatores quid haberent, ultro quæstionem proposuisse; scil. venamur bis quinis canibus; quod capimus, perdimus, quod quærimus, habemus. Constat autem, ut diximus, teste Cicerone, Homerum fuisse cæcum. *Oliv.*

§ 4 *Sed atrocius, &c.*] De Euripide satis supra dictum est in capite de Fiducia, quod vero ad ejus mortem pertinet, sic breviter Gellius tradit lib. xv. cap. 20. Cum in Macedonia apud Archelaum regem esset, uteretur que eo rex familiariter, rediens nocte ab ejus cœna, canibus a quodam æmulo immissis, dilaceratus est, et ex vulneribus mors secuta est. Sepulchrum autem ejus et memoriam eo Macedones dignati sunt honore, ut in gloriæ quoque loco prædicarent: Οὔποτε σὸν μνῆμα, Εὐριπίδης, ὤλετο ποῦ, quod egregius Poëta, morte obita, sepultus in eorum terra foret. Quamobrem cum legati ad eos ab Atheniensibus missi petiissent, ut ossa Athenas in terram illius patriam permitterent transferri, maximo consensu Macedones in ea re deneganda perstiterunt; Archelaus vero rex, audita tam indigna morte Poëtæ, quam primam jussit capillos sibi et barbam resecari in signum doloris. *Oliver.*

Euripides finitus] Lege præter Agellium Solinum cap. 15. Plutarchum in Lycurgo. Ejus sepulchrum celebrant Plinius, Vitruvius, Ammianus lib. xxvii. *Coler.*

Archelai] Qui Alexandro successerat in partem regni. *Oliv.*

§ 5 *Sophocles*] Plinius Nat. Hist. lib. vii. 'Gaudio,' inquit, 'periere præter Chilonem, de quo diximus, Sophocles et Dionysius Siciliæ tyrannus, uterque accepto tragicæ victoriæ nuntio.' De hoc alio loco: 'Sophoclem tragici cothurni principem defunctum sepelire Liber pater jussit, obsidentibus mœnia Lacedæmoniis: Lysandro eorum rege, in quiete sæpius admonito, ut pateretur humari delicias suas. Requisivit rex, quis supremum diem Athenis obiisset, nec difficulter ex his, quæ Deus significasset, intellexit, pacemque funeri dedit.' *Idem.*

Sophocles ultimæ] De ejus morte non convenit inter Lucianum et Simonidem lib. iii. Ἀνθολογίας. Lege et Ciceronem de Senectute, Plutarchum in Commentario ἐν πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον. Sed et Aristophanis Scholiasten et Pausaniam. *Coler.*

§ 6 *Paratas ei ficos*] Ita vulgo. Manuscripti libri *ficus* habent in quarta declinatione. Sic Juvenalis Sat. xiv. 'Si vis aliam decerpere ficum.' *Idem.*

Merum] Purum vinum ut bibat, ne illi ficus noceant, quæ bibentibus aquam nocere solent. *Bad.*

Salebris] Asperitatibus spiritus anhelitum ipsum suffocantis. *Idem.*

§ 7 *At Pindarus*] Hic Lyricus Poëta fuit, olim suo tempore præstantissimus, vel certe Quintiliano teste, novem Lyricorum longe princeps magnificentia, sententiis, figuris, beatissima rerum ac verborum copia, veluti quoddam eloquentiæ flumen, quem Horatius dixit nulli quidem imitabilem esse. Legitur, quod cum Alexander Magnus Thebas cepisset, urbemque illam diriperet, ac cives sub corona venderet, soli Pindaro, ejusque familiæ, propter ingenii nobilitatem egregiamque doctrinam parci jussit; cujus mors minime vulgaris fuit; cum enim ludos spectaret, et præ lassitudine spectaculi somno gravatus, in gremio cujusdam pueri, cujus studiosissimus erat, caput deposuisset, non prius decessisse cognitus est, quam peractis ludis, Gymnasii princeps juberet omnes exire, et frustra Pindarum excitasset, quippe

qui 'in æternam clausisset lumina noctem.' *Oliver. At Pindarus*] Mendacium est, quod de Pindaro scribit Solinus lib. VII. Nam quod ille de Pindaro narrat, id Simonidi accidit. Cicero de Orat. II. Quintilianus. Valerius lib. I. cap. 8. *Coler.*

§ 8 *Sicut Anacreonti*] Hic Teius patria Lyrici carminis poëta, cujus meminit Horatius Odarum lib. v. 'Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo Anacreonta Teium, Qui persæpe cava testudine flevit amorem.' Pari ratione Ovidius libro Tristium secundo: 'Quid nisi cum multo Venerem contemnere vino, Præcepit docti Teia Musa senis?' *Oliver.*

Humanæ vitæ, &c.] Quia secundam jam agebat ætatem.

§ 9 *Jungam illos, &c.*] Duos subjungit, qui ejusdem propositi et exitus fuerunt, Milonem Crotoniensem, et Polydamantem athletam. De Milone Gellius Noct. Att. lib. XV. cap. 16. 'Milo Crotoniensis,' inquit, 'Athleta illustris, quem in chronicis scriptum est Olympiade prima coronatum esse, exitum habuit vitæ miserandum. cum jam natu grandis artem athleticam deseruisset, iterque faceret forte solus in locis Italiæ sylvestribus, quercum vidit proxime viam, patulis in parte media ramis hiantem. Tum experiri volens credo etiam tunc an ullæ sibi reliquæ vires adessent, immissis in cavernas arboris digitis, deducere et rescindere quercum conatus est; ac mediam quidem partem discidit, divellitque. Quercus autem in duas deducta partes, cum ille, quasi perfecto, quod erat connixus, manus laxasset, cessante vi, rediit in naturam, manibusque ejus retentis inclusisque, stricta denno et cohærens, dilaccrandum hominem feris præbuit.' Solinus: 'Milonem quoque,' inquit, 'Crotoniensem egisse omnia, supra quæ homo valet. Etiam hoc proditur, quod ictu nudæ manus taurum fecit victimam, eumque solidum, quo mactaverat die, absumpsit solus non gravatim. Super hoc nihil dubium, nam factum elogium extat. Victor ille omnium certaminum quæ obiit.' Cicero in Catone Majore: 'Quæ enim vox potest esse contemptior, quam Milonis Crotoniatæ? qui cum senex esset, et jam athletas se in curriculo exercentes videret, aspexisse lacertos suos dicitur, illachrymansque dixisse: At hi quidem jam mortui sunt.' Hunc Milonem tantæ fortitudinis fuisse dicit Plin. Nat. Hist. lib. VII. ut cum constitisset, nemo eum vestigio educere posset; malum tenenti nemo digitum corrigere. Strabo vero lib. VI. dicit hunc Pythagoræ discipulum fuisse, et eum forte columna quisquam in Philosophorum contubernio laboraret, Milonem subeuntem salvos reddidisse universos, deindeque seipsum extraxisse, quo membrorum robore fretum, vitæ subversionem offendisse eo genere mortis, quo supra monstratum est. *Oliv.*

Cuneis adactis] Infixis cuneis. Nam cum agrestes quercum scindere voluissent, cuneos adegerant, ut eos in quercu relinquerent. Est autem cuneus instrumentum ligneum, quod desinit in latitudinem acutam, in superiore parte crassum et obtusum, quo scinduntur arbores. Virgilius: 'Et cuneis scindebant fissile lignum.' Gellius vero dicit arborem fuisse patulis ramis hiantem, non cuneis scissam. *Idem.*

In suam naturam revocata] Cum rediisset in seipsam, sicque se clausisset, ac si solida extitisset. *Idem.*

Tot gymnicis palmis] Tot victoriis, quas in gymnasio certando reportaverat; nam, ut diximus, athleta fortissimus fuerat, qui in omnibus agonibus victor evaserat. *Idem.*

§ 10 *Imbris causa*] In Veneta editione non male legitur, *imbribus. Imbris causa*] Ita vulgo. Lipsius omittit, *causa*, quod quomodo possit fa-

cere, non video. Pausanias et Suidas æstus, non imbris causa petitam latebram scribunt. *Coler.*

Dementis fati] Mortis per dementiam initæ, quia nunquam aliud sortitus est sepulchrum. *Badius.*

CAP. XIII. *Fortuitos*] Qui casu quodam contigerunt, ut Tulli, et fœminarum, atque Æschyli. *Oliv.*

Viriles] Ut Catuli et Comæ. *Idem.*

Temerarios] Ut Milonis Crotoniatæ et Polydamantis. *Idem.*

§ 1 *M. Aquilius*] Ariobarzanes a Tigrane jussu Mithridatis Cappadocia pulsus, Romam venit, et eodem tempore mortuo Nicomede, filius ejus Nicomedes a Mithridate pellitur regno, qui cum et ipse supplex Romam venisset, decernitur in Senatu, ut rex uterque restituatur in regnum. Quam ad rem missi sunt M. Aquilius et Manlius legati, qui comparato exercitu, cum adversus Mithridatem infeliciter pugnassent, captus Aquilius, maluit in servitutem regis venire, quam fortiter pugnando, aut sibi mortem inferendo, gloriose interire. *Oliv. M. Aquilius*] Appianus Attilium vocat. *Corradus.* Contigit A. U. DCLXV.

§ 2 *Cn. quoque Carbo*] Historia Carbonis notata est in cap. de Ingratitudine: ubi ostendimus illum a Q. Pompeio victum et morti destinatum, cum duceretur ad supplicium, vitæ cupiditate motum, breve tempus orasse, tantisper dum exoneraret ventrem. De quo Cicero in Epist. Fam. lib. IX. mentionem facit, et eum cum fratre Scurram appellat. Sciendum est autem duos fuisse Carbones, alterum Marianæ partis, qui cum Mario, Cinna, et Sertorio Romam occuparunt, et mortuo Mario consul factus est cum juniore Mario, qui multa fœda in urbe facinora commiserunt. De hoc Carbone nunc loquitur Valerius. Alterum virum Senatorium, Syllanæ partis, quem Carbo superior, cum aliis quibusdam Senatoribus in curiam vocatum, crudelissime trucidavit. De quo Orosius lib. v. ‘Damasippus,’ inquit, ‘prætor, incitante C. Mario consule Q. Scævolam, C. Carbonem, L. Domitium in curiam, quasi ad consultandum per Antistium vocatos, crudelissime occidit, corpora interfectorum per carnifices unco tracta, atque in Tiberim missa sunt.’ *Oliver.*

Pompeii] Quinti.

Flagitium] Turpem pusillanimitatem.

Nec silentio amica] Quia nullo modo tacendum sit, cum reprehensionem mereatur. *Oliv.*

§ 3 *Ita ut vivam*] Ita mihi contingat vivere, ut verum dico, et cervicem constantius præbebo. Hoc autem confirmavit juramento, aut nesciens quid diceret, quia cum jam mori deberet, stultum erat per vitam jurare; sed quia nihil charius habuit, per eam juravit: aut ideo juravit, ut tantisper dum juraret vitam suam prorogaret. *Ita ut vivam*] Non debuit certe vulgatam lectionem mutare Pighius, contra editionum veterum et librorum scriptorum consensum. Formula vetus est: ‘Ita vivam dabo.’ Seneca epist. LXXXIII. Hic enim Brutus, qui cum periturus mortis moras peteret, ad exonerandum ventrem secessit, et evocatus ad mortem, jussusque præbere cervicem, Præbebo, inquit, ita vivam. Potest tamen etiam scripsisse Valerius: *Ita vivam ut dabo.* Cic. ad Attic. lib. v. Epist. 15. ‘Ita vivam, ut maximos sumptus facio.’ *Coler.*

Stolidam fidem] Bene stolidam, qui juraverit se victurum, cum paulo post esset moriturus. *Oliv.*

EXT. § 1 *Eadem Xerxem, &c.*] Cum Xerxes Græciæ bellum illaturus ingentem exercitum comparasset, illum in patenti campo, ut forte recenseret, de superiori loco conspiciens, in eam cogitationem venit, ut diceret intra centum annos eorum neminem fore

superstitem, et brevissimæ hominis vitæ conditionem secum ipse cogitans, dicitur illachrymasse, et quamvis Asiaticæ juventutis vicem dolere videretur, suam tamen potius deploravit. *Oliv.*

§ 2 *Referam nunc eos*] Novum caput hic incipiunt vulgati codices, ob illam inductionem Valerii; *Referam nunc eos, quibus, &c.* At aliquot Mss. codices superiori capiti, de Cupiditate Vitæ, annectunt, nec male, ut mihi videtur, cum omnia exempla sint externa ejusdem argumenti. *Pigh.*

Inter paucos felicissimus] Constat Massauisam, post conjunctam cum populo Rom. societatem et amicitiam, omnia habuisse secunda, ut inter felicissimos eonnumerari merito possit. *Oliverius.*

Custodia canum] Constat canes hominibus esse fidelissimos, et testibus Solino et Plin. lib. VIII. cap. XL. dominos suos æqualiter omnes diligere, sicut multis exemplis patet. Nam in Epiro domini percussorem in cætu agnitum latratu canis prodidit. Jasone Lycio interfecto, canis ipsius, aspernatus cibum, inedia obiit. Lysimachi regis canis flammæ se injecit, accenso rogo domini, et pariter igni absumptus est. Garamantum regem ducenti canes ab exilio reduxerunt, prœliantes adversus resistentes. Colophonii et Castabalenses, canibus in bella ductis, primas acies instruebant. Appio Junio, Ap. Sisio Coss. damnatum dominum canis, cum abigi non posset, comitatus in carcerem, mox percussum ululatu prosecutus est; cumque ex miseratione pop. Rom. potestas ei cibi fieret, ad os defuncti escam tulit: ultimo inde dejectum in Tiberim cadaver, innatans sustentare conatus est. Multaque alia caninæ fidelitatis exempla commemorat Plinius, quæ consulto prætermitto, ne forte fastidio sint. Sed constat, quod canes soli nomina sua recognoscunt, et iterum meminerunt. *Oliv.*

Liberorum numerus] Quos quinquaginta fuisse, diximus in cap. de Gratitudine.

§ 3 *Alexander*] Non Macedo, sed Pheræus, a Pheræa civitate denominatus, cui imperavit. Est autem civitas Asiæ. Hujus vero Alexandri Cicero Rhetor. lib. II. mentionem facit. *Oliv.*

Compunctum notis] Damnatum et stigmatibus notatum: nam quia fugitivus fuerat, notas illi candenti ferro inusserat herus. *Idem.*

Threiciis] Hoc ideo dixit, quia Thraces servis suis fugitivis has notas imprimere solent. *Idem. Notis Threiciis*] Quibusdam stigmatis, quibus Thraces, tanquam ad insigne fortitudinis, se pungunt. Unde non accedo ad mentem Oliverii, qui crimine convictum sic notatum autumat. *Bad.*

Pellicatus] Adulterii. Est enim pellex, quæ cum alieno viro concubuit, et dicitur pellex uxoris ejus, quo cum rem habet, a pelliciendo dicta. *Oliv.*

§ 4 *Age, Dionysius Syracusanus*] Cicero Tuscul. lib. v. inquit, 'Duodequadraginta annos tyrannus Syracusanorum fuit Dionysius, cum quinque et viginti natus annos dominatum occupasset: qua pulchritudine urbem, quibus autem opibus præditam servitute oppressam tenuit civitatem? Atque de hoc homine a bonis auctoribus sic scriptum accepimus, summam fuisse ejus in victu temperantiam, in rebus gerendis virum acrem et industrium, eundem tamen maleficum natura et injustum. Ex quo omnibus bene veritatem intuentibus, videri necesse est, esse miserrimum: ea enim ipsa quæ concupierat, ne tum quidem, cum omnia se posse censebat, consequebatur; qui cum esset bonis parentibus atque honesto loco natus, (etsi id quidem alius alio modo tradit,) abundaretque

æqualium familiaritatibus et consuetudine propinquorum, haberet etiam more Græciæ quosdam adolescentes amore conjunctos, credebat eorum nemini; sed iis, quos ex familiis locupletum servos delegerat, quibus nomen servitutis detraxerat, et quibusdam convenis, et feris barbaris corporis custodiam committebat; ita propter injustam dominatus cupiditatem in carcerem quodammodo ipse se incluserat: quinetiam, ne tonsori collum committeret, tondere filias suas docuit; ita sordido ancillarique artificio regiæ virgines ut tonstriculæ tondebant barbam et capillum patris. Et tamen ab iis ipsis, cum jam essent adultæ, ferrum removit, instituitque, ut candentibus juglandium putaminibus barbam sibi et capillum adurerent. Cum duas uxores haberet, Aristomachen civem suam, Cloridem autem Locrensem, sic noctu ad eas ventitabat, ut omnia specularetur, et perscrutaretur ante, et cum fossam latam cubiculari lecto circumdedisset, ejusque fossæ transitum ponticulo ligneo conjunxisset, eum ipsum, cum forem cubiculi clauserat, detorquebat. Idemque cum in communibus suggestis consistere non auderet, concionari ex alta turri solebat; atque is, cum pila ludere vellet (studio enim illo delectabatur) tunicamque poneret, adolescentulo, quem amabat, tradidisse gladium dicitur. Hic cum quidam familiaris jocans dixisset, huic certe vitam tuam committis, arrisissetque adolescens, utrumque jussit interfici; alterum qui viam demonstrasset interimendi; alterum qui id risu approbasset.' Hæc Cicero. Hinc facile intelligi potest, quam miser fuerit tyrannus iste tanta suspicione plenus. *Oliv.*

Candentium juglandium] Juglandes, teste Nonio, sunt agrestes. Macrob. Saturnal. lib. II. c. 14. 'Nux ista juglans,' inquit, 'secundum nonnullorum opinionem, a juvando et glande dicta existimatur.' Gravius vero Bassus lib. de Significatione verborum hoc refert: 'Juglans arbor perinde dicta est, ac Jovis glans; nam quia id arboris genus nuces habet, quæ sunt suaviore sapore, quam glans est, hunc fructum antiqui illi, qui egregium, glandique similem, ipsamque arborem Deo dignam existimabant, Jovis glandem appellaverunt, qui nunc literis interlisis juglans nominatur.' De quarum specie Plinius multa dicit. *Idem. Candentium juglandium*] Incensarum. Putamina enim nucum, eo quod pinguia, faciliter incenduntur, tenuemque calorem, sed latam flammam emittunt tali ministerio non ineptam, statimque in carbones vertuntur. Unde carbone candente Cicero usas dicit. *Badius. Ut candentium juglandium aut nucum putaminibus*] Ita vulgo. Verba, *aut nucum*, e glossemate adjuncta videntur: est enim nucum genus juglans. Cicero Tuscul. v. iisdem pene verbis hæc dicit: 'Et tamen ab illis ipsis cum jam essent adultæ ferrum removit; instituitque ut candentibus juglandium putaminibus barbam sibi et capillum adurerent.' *Pigh.*

Excussæ] Scrutatæ et investigatæ an ferrum haberet.

Cap. XIV. *Altiore doctrina*] Alludit ad Anaxagoræ Homœomer. de qua Lucr. 'Nunc ad Anaxagoræ veniamus Homœomeriam.' Servius: 'Secundum Anaxagoram, qui Homœomeriam dicit, id est, omnium membrorum similitudinem, esse in rebus creandis, id est, ex ossibus, sanguine, ac medullis.' Lege Plutarchum Placitis lib. v. cap. 11. et 12. Plinium lib. VII. Solinum cap. de Homine. *Coler.*

Contextui] Compositioni sanguinis.

Nec parvum argumentum] Horum Philosophorum opinionem sequitur Solinus capite quinto. Dicit enim: 'Jam vero qui defixum animum referat ad similitudinum causas, quantum

artificis naturæ ingenium deprehendet? Interdum enim ad genus spectant, et per sobolem in familias transitum faciunt: sicut plerunque parvuli modo nævos, modo cicatrices, modo qualescunque originis suæ notas ferunt: ut in Lepidis, quorum tres, intervulsa tamen serie, ex eadem domo, obducto membrana oculo, similes geniti reperiuntur; vel in Byzantino nobili pugile, qui cum matrem haberet adulterio ex Æthiope conceptam, quæ nihil patri comparandum reddidisset, ipse in Æthiopem avum degeneravit.' Hæc Solin. Physici vero dicunt id plerumque accidere, ut in conceptione mulier ad alicujus imaginem adjecerit animum, et cum in eam tota fuerit intenta, similitudinem ejus partum sive conceptum inde contrahere. Quod probant ex muliere quadam, quæ cum pudica semper habita fuisset, Æthiopem tamen peperit; cujus rei causam cum maritus diligentius investigasset, qui stupri jam suspectam uxorem habere cœperat, cognovit a Physicis, quod tempore conceptionis uxor eum Æthiopem, quem in cubiculo depictum habuerat, conspexisset, et in eum tota fuisset intenta; conceptus inde similitudinem duxerat. Quod idem sentire videtur Plinius Nat. Hist. lib. VII. cum dicit: 'Similitudinum quidem in mente reputatio, et in qua credantur multa fortuita pollere, visus, auditus, memoriaque, haustæque imagines sub ipso conceptu: cogitatio etiam utriuslibet animum subito transvolans, effingere similitudinem, aut miscere existimatur. Ideoque plures in homine, quam in cæteris omnibus animalibus differentiæ, quoniam velocitas cogitationum, animique celeritas, et ingenii varietas multiformes notas imprimit, cum cæteris animantibus immobiles sint animi, et similes omnibus singulisque in suo cuique genere.' *Oliver.*

§ 1 *Ingenuæ stirpis*] Solinus dicit humili loco natum, Plinius e plebe natum.

Pompeius in illis] Unum tantum refert Solinus. *Corrad.*

Speciem civis amplissimi] Ut qui Magni agnomen meruerit. *Bud.*

§ 2 *Menogenis*] A quo etiam Strabonis cognomen accepisse dicitur; nam Menogenes Strabo coquus ille vocabatur. *Oliv.*

Eximiæ vero nobilitatis] Ejus consulatus A. U. DCXV. laudatissimus fuit.

Cognominibus] Ut Scipionum, quorum duo Africanus, unus Asiaticus dicti sunt. *Oliv.*

Victimario] Victimarius est sacerdotum minister, qui sacrificantibus ministrabat, ut supra diximus. *Idem.*

§ 4 *Sed alter ex quodam asseclarum cognomen Spintheris traxit; alter, nisi Nepotis a moribus accepisset, Pamphili retiarii, cui simillimus esse ferebatur, habuisset*] Ita vulgo. Legendum ut in Mss. habetur, *ex quodam secundarum cognomen Spintheris; alter, nisi Nepotis amoribus accepisset, Pamphili tertiarum, cui simillimus esse ferebatur, habuisset.* Sic etiam Plinius rem explicat, qui hoc exemplum a Valerio desumpsit: 'Sicut Spinther secundarum tertiarumque Pamphilus collegio Lentuli et Metelli consulum.' Loquitur enim Valerius de histrionibus, non de gladiatoribus, inter quos retiarii nomen est; sed in scena quidam dicebantur primarum, vel secundarum, vel tertiarum actores, quemadmodum Græcis δευτεραγωνίσται, et τριταγωνίσται. Itaque Cicero Verrina I. 'Ut in actoribus Græcis fieri videmus sæpe illum, qui est secundarum aut tertiarum partium, cum possit aliquando clarius dicere, quam ipse primarum, multum summittere, ut ille princeps quam maxime excellat.' Vide quæ istic Pædianus. *Pigh.*

Nepotis] Qui Pius dictus erat. *Nepotis*] Dictus enim fuit Nepos. Ne-

potem dictum, quasi Q. Metelli Macedonici nepotem, significat Asconius. Quod videtur esse contra sententiam Valerii. Aliquando etiam suspicatus sum legendum apud Valerium, *Nisi Nepotis a majoribus accepisset.* Sed suspicor tantum. *Coler.*

Ext. § 1 *Unus ex æqualibus*] In hoc dissentit a Solino et Plinio Valerius, qui regiæ stirpis Artemonem fuisse dicit, illi vero ex Syriaca plebe virum. *Oliv.*

Artemon] Ita et Plinius lib. vii. c. 12. Sed Artemon et ex plebe dicitur a Solino cap. 4. *Corrad.*

§ 2 *Milesium*] Ita vulgo, ab oppido Mileto, quod fuit in Ionia. Sed legendum ex Manuscriptis, *Mylasenum.* Est autem Mylasa Cariæ urbs Plinio, Stephano, aliisque.

Concitatæ facundiæ] Strabo l. xiii. μέγιστον ῥήτορα facit, et discipulum Diotrephæ Antiocheni. Idem eodem loco ait suo tempore vixisse. Ergo et Valerii, aut paulo ante. *Coler.*

Gymnicorum servo stramenta gymnasii colligenti] Ita vulgo. In veteribus libris correcte: *Cymæorum servo strigmenta gymnasii colligenti.* De Cymæis ita Stephanus: Κύμη πόλις Αἰολίδος πρὸ τῆς Λέσβου, ἀπὸ Κύμης Ἀμαζόνος· ἐκαλεῖτο δὲ Ἀμαζόνιον· τὸ ἐθνικὸν, Κυμαῖος· ἐντεῦθεν ἦν Ἔφορος ὁ ἱστορικὸς καὶ Ἡσίοδος. Eadem Strabo scribit lib. xii. 'Hybreas orator itaque perquam similis erat Cymæorum servo publico, qui strigmenta gymnasii colligebat.' Sunt autem *strigmenta* sordes, quæ deterguntur e corporibus athletarum, vel exercentium se in gymnasiis. Utitur vocabulo frequenter Plinius, ut lib. xv. cap. 4. 'Olei usum ad luxuriam vertere Græci, vitiorum omnium genitores, in Gymnasiis publicando. Notum est, magistratus honoris ejus octogenis sestertiis strigmenta olei vendidisse.' *Pighius.*

Strigmenta] Potest et scribi, *stramenta*, quæ Græci tapetas appellant, quæ spectatoribus substernebantur in scena. Hic ergo servus, peractis ludis, hos tapetas et reliqua scenæ ornamenta colligebat. *Oliv.*

§ 3 *Ille vero, &c.*] Solinus horum similitudinis meminit, sed jocosi, vel, ut Valerius dicit, petulantis dicti mentionem nullam facit. Dicit enim: 'Piscator e Sicilia proconsuli Suræ præter alia etiam rictu oris comparabatur, ita ut in eodem vocis impedimenta, et tardatæ sonus linguæ naturalibus offendiculis congruerent.' Quod vero de jocoso responso tradit Valerius, illud vel certe simile Macrobius in Augustum refert fuisse dictum. Dicit enim: 'Soleo in Augusto magis mirari quos pertulit jocos, quam quos protulit, quia major est patientiæ quam facundiæ laus; maxime cum æquanimiter aliqua etiam jocis mordaciora pertulerit. Cujusdam provincialis jocus asper innotuit: intraverat Romam simillimus Cæsari, et in se omnium ora converterat. Augustus perduci hominem ad se jussit, visumque hoc modo interrogavit: Dic mihi, adolescens, fuit aliquando mater tua Romæ? Negavit ille, nec contentus, adjecit, sed pater meus sæpe.' *Oliver.*

Virgis et securibus subjecto] Quasi homini, qui proconsuli subjectus esset. in quem virgas expediri et secures parari jubere potuisset proconsul. *Oliv.*

Cap. xv. *Uni tantummodo anceps*] Periculosa tantum piscatori Siculo, qui proconsuli Suræ temere satis respondisse visus est. *Oliv.*

§ 1 *Nam ne Equitium*] Ne omittam, inquit, Equitium, qui cum C. Graccho simillimus esset, se in Gracchorum familiam, tanquam Tiberii filium insererc voluit, annitente Lucio Apuleio Saturnino tribuno plebis, qui gravissimas ex hac re in populo seditiones excitavit, ut in capite de Seditione dictum est. *Idem.*

Firmo] Oppidulo Piceno.

Turbulento vulgi errore] Quia, ut

diximus, cum a Mario quintum consulatum gerente in carcerem conjectus esset, eo quod contra leges tribunatum peteret, tantam seditionem in urbe concitavit, ut populus carcerem confregerit, illum eduxerit, atque etiam humeris susceptum per urbem, tanquam de Senatu triumphans, cum summa alacritate portaverit. *Oliv.*

§ 2 *Coloniæ veteranorum*] Coloniæ dicebantur, ad quas e majori civitate coloni mittebantur. Solebant autem frequenter Romani veteranos et emeritos milites ad ejusmodi oppida mittere, eorumque bona, qui sibi rebelles, contumacesque fuissent, condonare. *Oliver.*

Municipia] Civitates, quæ propter beneficia fuissent Romana civitate donatæ. *Idem.*

§ 3 *Nec divi quidem Augusti*] Inventus est, inquit, impudentissimus homo, qui se Octaviæ, Augusti sororis, et Marci Antonii filium mentiri ausus fuerit. *Idem.*

Clarissimæ ac sanctissimæ] Hoc non usquequaque assentatorium est. Nam constat, teste Plutarcho in vita Antonii, hanc fuisse magnæ virtutis fœminam, quæ mirum in modum diligeretur a fratre, cui, cum neglecta ab Antonio palam esset, persuaderi non potuit, ut relicta Antonii domo seorsum habitaret, turpe existimans esse, ut duo Romanorum imperatores ad arma civilia concitarentur, alter amoris gratia, alter quod pellex sorori anteponerctur; atque hæc non verbis, sed re ipsa comprobavit: nam neque Antonii domum deseruit, neque filiorum ejus curam remisit, sed diligenter excoluit, non solum communes, sed etiam ex Fulvia ante susceptos; amicos etiam Antonii, qui vel petendi magistratus, vel cæterarum rerum gratia Romam venissent, suscipiebat, fovebat, et si quid opus erat, pro illis a Cæsare impetrabat. Quinetiam ferunt, cum Antonius divortii libellum misisset, atque etiam qui Octaviam domo expellerent, egressam illam cum omnibus Antonii filiis, præter majorem natu, qui tum erat cum patre, plorantem et inique ferentem, quod et ipsa una ex causis discordiæ civilis putaretur. *Idem.*

Remo] Unde veteris est moris, perniciosos et perditos ad remigium damnare. *Bad.*

§ 4 *Q. Sertorii*] Qui Nursia Sabinorum urbe oriundus, non obscuro genere natus, orator prius, deinde clarissimus imperator tempore bellorum civilium fuit, ut supra satis dictum est. *Idem.*

§ 5 *Centumvirale judicium*] De quo supra dictum est in cap. de Judiciis, ubi de hasta centumvirali.

Justis et æquis] Ut vix permiserit contra eum, ut justum erat, sententiam ferri. *Bad.*

Consternatio] Concitatio populi, qui veluti mente carens in Trebellii favorem concitatus esse videbatur. *Oliv.*

Religio] Justa observatio jurisjurandi ex religione. *Bad.*

§ 6 *Verum postquam a Syllana violentia Cæsariana æquitas reduxit gubernacula Romani imperii justiore principe obtinente rempublicam*] Ita vulgo. Extrema verba, *rempublicam*, in vetustis codicibus quinque non extant. Et abesse, salva sententia, possunt, legendo *reluxit*, pro *reduxit*, hoc modo: *Verum postquam a Sullana violentia Cæsariana æquitas reluxit, gubernacula Romani imperii justiore principe obtinente.* Quæ forma loquendi a Valerio non aliena est, nec adeo ab ipsa veritate; constat enim post Sullæ dominationem non statim imperii gubernacula ad Cæsarem esse revoluta. *Pigh.*

Imperio] Quod Ariarathes obtinuerat.

§ 2 *Coëgit*] Ordo est: Idem Augustus coëgit barbarum quendam, &c. impendere justo supplicio, quanquam

caput dementer imminens imperio esset fultum credula suffragatione civitatum et gentium totius orientis. *Oliv.*

FRAGMENTUM LIBRI DE NOMINIBUS.

Præf. *In epitomen suam C. Titi Probi præfatio*] Hic titulus in multis veteribus libris non habetur, et in aliquibus, ut dixi, sunt aliæ præfatiunculæ librariorum arbitratu compositæ. At in Campensi codice nulla est præfatio. Quemadmodum enim in aliis novem libris, ita et hic solummodo præfiguntur tituli, quos abbreviatorem Julium Paridem omisisse dicunt librariorum præfatiunculæ, et sunt quidem tales: *De nominibus, De pronominibus, De cognominibus, De agnominibus, De appellationibus potestatum, De verbis Romanæ historiæ.* Ex quibus facile colligi potest, librarios fragmentum istud Epitomes de nominum ratione non solum, sed et alia quædam collectanea, veluti appendices ad declarandum Valerium ejus libris adjecisse, ex antiquis quidem auctoribus deprompta, sed quæ posteriores pro suo judicio male consarcinarunt, mutarunt, et detruncarunt. Nam huic fragmento de nominibus, quod continue post titulos istos sequitur, in Campensi codice annexa est alia quædam epitome de appellationibus potestatum, et de Rom. historiæ vocabulis; velut arguunt etiam ex dictis titulis duo postremi. Attamen hæc ab alio recentiore videtur esse composita, et vix digna luce, nedum Valer. Maximo: qualiscunque tamen est, non minus prodesse forsan posset imperitioribus, quam illa, quæ ex Pomponio JCto de Orig. Jur. ac magistratuum non admodum fideliter est compilata.

De Prænom. *Decimi hujus operis libri per C. Titum Probum Epitome De prænomine*] Ita vulgo. Atque hæc item inscriptio non habetur in MSto Camp., nec in aliis.

Quod Romulus, et Remus, Faustulus] Deest altera copula. Nam in Campensi V. C. et aliis Mss. sic legitur, *et Remus et Faustulus.* Cæterum Varronis opinionem istam sequitur item Appianus Alexandrinus, scribens Romanos ab initio usos uno nomine, dein duobus, postea tribus.

Rheam Sylviam] V. C. *Ream Silviam.* Quæ orthographia antiqua est Romana, non Græcissans; quippe sine aspiratione vel *y* in Sylviorum nomine.

Amulium Silvium] V. C. *Amulum Silvium.* Nec adeo male. Nam prisca fuere prænomina apud Albanos, Amulus, Romulus, Numitor, Tutor, necnon Romus, Remus, et alia quæ postmodum non usurpata obsoleverunt.

Agrippam Sylvium] In V. C. *Agrippam Silvium.* Item antiq. simplici *p.* Nam ab ægro partu prænomen inventum est. In Sambuci codice hic omittitur.

Tutorem Clodium] V. C. *Tutorem Cœlium.* Recte. Nam Cœlia gens a Cœlio Æneæ comite appellata est, Dionysio et Festo testibus. Quæ apud Albanos in Latio inter antiquissimas et nobilissimas fuit. Post Sylviam enim, in Numitore deficientem, ejus regni principatum et gubernacula tenuit sub Numa et Tullo Hostilio regibus; et demum Alba sub Suffetio dictatore diruta, Cœlii Romam a Tullo rege cum omni alia nobilitate traducti etiam sunt, atque

inter patres etiam lecti, sicut Livius, Dionysius, et alii scripsere.

Pompeium Pompilium] V. C. *Pompum Pompilium.* In Livio, Dionysio, Valerio Maximo, patrem Numæ regis *Pomponem Pompilium* appellatum legimus; in Plutarcho autem *Pomponium Pompilium.* Atque hæc varietas librariorum negligentiæ imputanda est. Cæterum prænominis antiqui formam magis retinent illa, *Pompus,* vel *Pompo:* tertium, *Pomponius,* gentilitium nomen potius est quam prænomen.

Putiliunum Laviunum] In quibusdam Mss. *Pirtilianum Luviniunum:* in Sambuci libro, *Postulanum Lavianum,* habemus. Sed æque obscura hæc; immo, ut Verrii Flacci verbis dicam, intermortua et sepulta jam sunt vocabula.

Volsium Valentium] V. C. *Volesum Valesium.* Prænomen hoc extat ita quoque, *Volesus.* In antiquissimi termini marmorei fragmento Romæ apud Maffeios: P. VALESIVS. VOLESI. F. POPLICOLA. Verum in marmoribus Capitolinis *Volusus,* non *Volesus,* scribitur. Priscum valde in Sabinis fuit, et genti Valesiæ, quæ deinde Valeria dicta est, vel ante Romam conditam familiare; quo item usus est primi Poplicolæ pater. Hinc apparet primum *Volesos,* postea *Volusios,* dictos esse *Valesios:* et hoc loco *Volesum Vulesium* legendum esse. Hic enim ille videtur esse princeps gentis Valeriæ, quem cum T. Tatio rege Romam transtulisse domicilium, tradunt Dionysius Halicarnassæus et Plutarchus.

Allium Sumusileaticum] Nihil habet sani. In V. C. *Allum Funnisilaticum.* Suspicor duos hic nominari et adduci pro exemplo, scilicet prænomine et nomine. *Allus* enim prænomen priscum est, unde *gens Allia* nuncupata. Reperiuntur vetustissimi nummi argentei cum Apollinis capite, et biga Dianæ, quam cervi juncti trahunt, inscripto titulo C. ALLI. Sic etiam ab Aulo prænomine gens Aulia nomen accepit, atque aliæ multæ ab aliis. Nisi fortasse quispiam hic Tallum Turanium adferri velit opinari, quem etiam cum T. Tatio rege Romam e Sabinis habitatum scribit Dionys. lib. II. Sed in tam obscuro et lubrico loco pedem figere difficile est.

Hetruscis, recitant Lartem Porsenam ab Equicolis; Septimium Medium] Correctius et dilucidius hæc ita habentur in V. C. Campensi et Sambuciano: *Ex Tuscis recitant Lartem Porsennam; ab Æquicolis, Septimum Modium primum regem eorum.* Septimus, est rarum quidem prænomen; sed ejusdem tamen rationis ac Quinctus, Sextus, Octavus, Decimus; quæ ab ordine nascendi imposita fuisse affirmat M. Varro. Ejus mentionem reperio apud Livium lib. XXV. in fine, ubi juvenem illum equitem Rom. qui Scipionibus occisis in Hispania reliquias exercitus servavit, appellavit L. Marcium Septimi filium. Ita namque legendum, quando constet moris esse Romani, prænominibus solis patres ac avos notare. Et ab eodem gentilitium quoque nomen provenit Septimiorum, sicut ab aliis etiam Quinctii, Sextii, Octavii, Decimii sunt appellati. Modiæ quoque gentis meminit etiam Cicero, M. Modium equitem Romanum nominans actione in Verrem IV.

Quod ad ultimum dicitur, agnomen: quorum, &c.] V. C. *Adicitur agnomen est.* Unde colligimus legi debere: *quod ad ultimum adjicitur, agnomen est.* Quæ brevis et apta definitio agnominis.

Posthumum Cominium Aruntium, et Posthumum Ebutium Helvam, et Vopiscum Julium, et Opitrem Virgineum Tricoscum, et Paulum Fabium Maximum] Hæc nomina varie admodum exprimuntur in exemplaribus: at in V. C. non male omittuntur aspira-

tiones, quæ antiquitus omitti solent. Sic et nos ea correximus ex fide veteris orthographiæ, quæ adhuc residua est in Capitoliuis marmoribus et nummis antiquis.

Gentilium nomina Varro putat fuisse numero, et prænomina circa triginta] V. C. *Gentilicum nomina Varro putat fuisse in numero.* Sed esse legendum suspicor : *Gentilitia nomina Varro putat fuisse innumera, et prænomina circa triginta.*

Ut Posthumius Agrippa] V. C. *Posthumus, Agripa.* Atque hæc quidem fuisse in patriciis gentibus quibusdam antiquis prænomina, fasti consulares demonstrant. Nempe Posthumus reperitur in Cominia et Æbutia: Agripa autem, in Menenia et Furia ; sic Proculus, in Julia, Gegania, et Virginia. Quæ prænomina, ut et alia, posteriores plebeiæ præsertim gentes quædam pro cognominibus acceptarunt. Posthumus enim in gente Vibia et Rabiria cognomen est ; Agrippa autem in Fonteia, Vibullia, Vipsania, et Asinia ; item Proculus in Licinia atque Plautia.

Cæsar et Opiter] Admodum confuse. Sed in Mss. plerisque copula omittitur. Nec male. Nam in Opiter significationes prænominum incipit exponere ; quod ipsum quidem fuisse cognomen, non liquet. Porro Cæsar Juliorum cognomen esse constat ; sed an prænomen antea fuerit, obscurum quoque nobis est. Adjungit tamen iis, quæ ex prænominibus cognomina facta sunt. Atqui Cæso vetus prænomen esse ejusdem originis et significationis ac Cæsar cognomen Juliæ gentis plures opinantur. Ait enim Plinius lib. VII. cap. 9. primum Cæsarem a cæso matris utero dictum, eademque de causa et Cæsones appellatos fuisse.

Hospes prænomen fuit] In V. C. *Hostes* legitur, item mendose. Verum ex Livio, Macrobio, Cassiodoro, marmoribusque Capitolinis colligere est, *Hostus* legi debere, quemadmodum libro tertio Annalium in istius Lucretii, qui hic adducitur, consulatu demonstravi. Insuper XII. tabulæ ostendunt peregrinos omnes olim appellatos *Hostes* fuisse ; quod etiam Cicero et Sex. Pompeius annotarunt. Ex qua voce deducitur istud prænomen, quo usi sunt primi Hostilii et ante urbem conditam ; Lucretia item gens, sicut ex fastis consularibus constat.

Lucretius Tricipitius] *Tricipitinus* legendum est ex autoritate marmorum Capitolinorum, quibus nihil est correctius.

Volero enim in prænomen abiit] V. C. *Volero in prænomen abiit,* sine causali conjunctione, quæ superflua est.

Quia nolentibus nasci liberis parentibus videbatur] V. C. *et nolentibus, nasci, &c.* Locus sine sensu multum obscurus est, et e manuscriptis codicibus nihil lucis hactenus depromitur. Poterit tamen duarum literarum mutatione, et unius transpositione, sic fieri multo correctior et dilucidior ; si *indebatur* legamus, pro *videbatur,* et *volentibus* pro *nolentibus,* ita : *Volero in prænomen abiit, et volentibus nasci liberis parentibus indebatur.* Nam ominis quiddam in se habet prænomen istud, sicut Tullus, Aulus, Manius, et alia.

Publius Philo] Muta in *Publilius Philo,* ad imitationem Capitolinorum marmorum, in quibus adhuc extat inter tribunos consulari potestate, qui fuerunt A. U. CCCLIV.

Laërtis prænomen est sumptum a Laribus] Locus hic prodigiose corruptus est, et variis erroribus, quem obiter etiam libro Annalium tertio correximus in consulatu hujus Herminii. Nunc vero eundem ad manuscriptorum librorum examen revocare non incongruum videtur. In Campensi legitur, *Lalertis prænomen,* in alio V.C. *Lacertis.* Sed malim, *Lar, lartis,* ad differentiam *Lar, laris.* Has enim

duas voces ita distinguunt veteres Grammatici Priscianus, Sosipater, et alii; ut *Lar*, si familiarem Deum significet, genitivum *Laris* faciat: si prænomen, ut Tolumnii, vel Porsennæ, qui Etruscorum reges fuerunt, faciat *Lartis*. Jam quæ sequuntur, sunt prorsus ab imperitis historiæ librariis confusa et male distincta, qui ex gentilitio nomine, *Herminius*, inauditum prænomen, *Heriminus*, fingere voluerunt. Quid enim succi trahes ex ista lectione vulgata? *Tuscum ante creditum esse fuitque consularis, Heriminus est prænomen Tito Virgineo Casto.* Et manuscripti libri nihil fere dant lucis, nisi quod in quibusdam legatur, *autem*, pro *ante*, quodque distinctiones illæ vulgatæ sint omissæ. Ceterum studiosius animadvertenti palam fiet, duas voces istas, *est prænomen*, transpositas esse perperam apud Herminium, uti hoc prænomen fieret; et eodem errore simul alia quædam esse vitiata. Nam si duas voces illas transferamus altius, et consulum nomina corrigamus ex fastorum fide, meliusque sententiam distinguamus; offeret severior et multo correctior periodus illa in hunc modum: *Tuscum autem creditum est prænomen esse, fuitque consul Lar Herminius cum T. Virginio Tricosto.*

Statius a stabilitate] Lege, *Status*; et paullo postea, *Tullus*, pro *Tullius*. Ita enim in V. C. Nec male. Nam prænomina hæc sunt ex omine sumpta, non secus ac Faustus et Aulus; item Vibus ab omine vitæ, quod ad differentiam alterius appellativi per *b* scribitur. Cæterum Statius, Tullius, Aulius, Vibius, gentilitia sunt nomina, non prænomina.

Prænomen ceperunt] V. C. noster habet, *prænomina sumpserant*. At legendum esse suspicor, *prænomina sumpta erant*.

Natus est, appellatus est] V. C. melius, *natus erat*. Igitur hoc prænomen ex eorum genere est, quæ a tempore nascendi sumpta sunt; velut Lucius, Manius, Marcus, ita et Sertor, qui sationis tempore natus est.

Valerius autem scribit] Joannis Sambuci codex, item alius manuscriptus habet, *Valerius Antias* scribit. Et facile credo librarios cognomen hoc ipsis insuetum mutasse, existimantes Valerii Maximi mentionem hic fieri.

Cnæus, ob insignem rem appellatus] In nostro V. C. hæc multo emendatius habentur, *Gnæus ob insigne nævi appellatus est. Nævum* enim maculam antiquitus *Gnæum* vocari solere, mox etiam ipse dicit; sicut item Sex. Pompeius affirmans, *Gnæus*, corporis insigne et prænomen esse.

Igitur etiam qui in corporibus gigni solet, Gnæus appellatur] Plenius et correctius hæc in veteri codice nostro: *qui in corporibus nævus gigni solet, gnævus appellabatur.*

Qui Næus, levitatem Gaii judicant a gaudio parentum dicti] Confuse, perperam hæc, et mutile: sed melius et distinctius in Campensi manuscripto: *qui Næus, lenitatem velle judicantur. Gaii dicti a gaudio parentum.*

Qui ad flumen Tiberim nascebantur] V. C. *qui ad Tiberim nascebantur.*

Titus a Sabino nomine Tito fluxit] V. C. noster ita: *Titus e Sabino nomine Tito refluxit.* Itidem mendose, sed aperit tamen aliquantulum. Non enim verisimile est, Titum a Tito fluxisse, quando idem prænomen sit; sed potius alio nomine, velut Titorio, sive Titulio. Sex. Pompeius autem, Titus prænomen ortum scribit, a Titulis militibus, ita dictus, quasi tutuli, quod patriam tuerentur. Unde et Tituria gens nomen traxisse videtur unius literæ mutatione, quam valde priscam in Sabinis fuisse, demonstrant antiquissimi nummi argentei cum effigie Sabi Dei. Eos autem inscriptio indicat cusos esse a L. Titurio Sabino. et repræsentant insuper ex his aliqui raptum Sabinarum mulierum,

et aliqui Tarpeiam virginem in Capitolio scutis oppressam; idque in primi cum Romanis belli memoriam, et consortii per affinitatem contracti. Quos nummos in principio fastorum suorum Hubertus Goltzius ex Laurinianis bellissime delineavit. Fortasse igitur legendum est; *Titus e Sabino nomine Titurio fluxit*, vel, *Titulio fluxit*. Ejusdem autem originis et significationis est gentilitium nomen Titius.

Appius ab Actæo] Sambuci codex habet, *Ab Atto*. Quæ vox majorem formam prænominis præfert. Unde Atteia gens dicta esse videtur, et Attia; quæ deinde simplici consonante scribi cœperunt.

Quasi Epopæ] In Campensi, *Epopa alii:* in Sambuci libro, *Ethiopani;* atque ita in omnibus aliis codicibus hic locus admodum monstrose corruptus est, ut hactenus nemo eum corrigere potuerit. Mihi autem in mentem venit opinari, librarios imperitos ibi in Græcam vocem ΣΠΟΡΟΙ, id est, semina, impegisse: ideoque Latinis characteribus imitando Σ. in E. et P. in *p.* item OI, in *æ*, vel *æ*, perperam mutasse. Constat enim antiquitus Spurios vocari solere, vel vulgo vel adulterio conceptos; et veluti temere sparsa semina, patre incerto natos. Atque id ipsum veteres Jurisconsultos etiam affirmasse, Plutarchus scribit in Problematibus; nam volunt ita natis a vero et genuino patre præter semen nihil esse reliquum. Adjecta autem vox *aliter*, vel *ani*, sane videtur ex variorum lectionum notis e margine fluxisse in contextum, et prorsus nihili esse.

Numeri, sola patricia familia usa est Fabia] Ita vulgo, ut et in quibusdam Mss. in aliis autem vox *familia* deest. In Sambuci libro sic: *Numeri sola patricia tantummodo usa est Fabia.* Ubi redundat vox *tantummodo*, ex annotationibus, ut apparet, inserta, et aliæ desunt. In Campensi autem clarius elucent tales annotatiunculæ; nam sic habetur: *Numeris sola patricia gens familia est usa Fabiæ prænomen est.* Ibi nempe moustratur alia supposititia vox *familia*, quæ omnino rejicienda est. Loquitur enim hic auctor de tota gente Fabia ad Cremeram cæsa, non de una Fabiorum familia, quorum postea plures familiæ prænomen Numerii acceptarunt: sicut primum Vibulani, deinde Ambusti, Pictores, et Buteones. Posset igitur ab his erroribus ita vindicari locus iste, et recte suppleri: *Numerii sola patricia gens usa Fabia est prænomine.* Videlicet auferendo voces duas superfluas; et mutando *Numeris*, in *Numerii;* et *Fabiæ prænomen est*, in *Fabia prænomine.* Fabiam vero gentem inter patricias primam fuisse, quæ Numerii prænomen adscivit, etiam Sex. Pompeius scribit, et eandem adfert rationem.

Numeri Iotalicii Malemitani] V. C. correcte, *Numerii Otacilii Maleventani.* Sic quoque nominat eundem Sex. Pomp.

Ei Numeri prænomen imponeret] V. C. *Materni avi prænomen.* Recte; sicut et Sex. Pompeius. Inusitatum enim erat apud Romanos prænomen a parte materna accipere.

Rutilia, Cæsellia, Rodocilla, Mutrulla] In V. C. nostro, *Rutilla, Cæsella, Rodocella*, legitur. Et veterum prænominum formam hæc magis repræsentant. Sex. Pompeius Cæsullam vocari dicit, a cæsiis oculis; et Ravillam a ravis, quod postea cognomen in Cassia gente. Pro, *Mutrulla*, Sambuci codex habet, *Murcula*, atque id diminutive fortassis a *Murcus*, cognomine virili.

Burra a calore dicta] V. C. a *colore.* Nec male. Burros enim Romani appellarunt fulvos ac rubicundos, quos Græci πυῤῥούς. Hæc quidem jam dicta prænomina a proprietatibus desumpta transiisse deinde in cognomina reperimus, sicut et Rutilia, teste Sex. Pompeio, qui dicit rutili coloris

studiosas etiam antiquas mulieres fuisse, atque inde traxisse etiam cognomina Rutillas, idque etiam Afranium frequenter indicare.

Publia Mœrea] In Sambuci libro, *Publia, Numeria.* Et hæc quidem prænomina a viris sumpta sunt. Varro tamen putat Marcam et Numeriam muliebri forma non dici: Luciam, Mæniam, Postumam, ut mulierum prænomina agnoscit lib. VII. de L. L. Ergo fortasse, *Mania*, hic legendum erit, pro *Mœrea.*

Caiam esse se diceret] In Campensi ita, *Caiam esse se dicerent C. Titii.*

Finit epitoma de nominibus historiarum et exemplorum Romanorum] Quid autem ex his colligi possit, videant docti. Mihi quidem suspicio oboritur librarios quosdam temere hæc aliter distinxisse hoc modo: *C. Titii finit epitoma, &c.* Atque inde opinionem natam C. Titium auctorem esse hujus epitomes, sicut nunc in impressis exemplaribus proditur. Præfatiuncula tamen, licet a diversis diversimode fabricata, nullibi hoc indicat; sed in quibusdam codicibus, ut dixi, Julius Paris abbreviator decem librorum Valerii nomiuatur, quorum decimi epitome est de nominum ratione. Sed cujus, quæso, Valerii? nam ad Maximi argumentum ne puncto quidem uno accedit. Itaque videtur potius esse alterius alicujus veteris, qui decem libros non exemplorum, sed de Lingua Latina scripsit, quos Julius Paris in Epitomen redegit: et eorum decimi epitome propterea a librariis Valerii Maximi libris novem adjecta est appendicis vice, quia breviter et succincte Romanorum nominum rationes explicet, quo melius Romana Valerii exempla possent intelligi ab imperatoribus. Quo fine et alia illa epitome in Campensi libro post hanc adjuncta est, de Appellationibus magistratuum, et vocabulis historiæ Romanæ. Quis autem hic Julius Paris, fateri necesse est, non liquere: quamvis ex nominis forma colligi fere possit, libertum fuisse doctum aliquem domus Juliæ, qualibus uti solent grammaticis, vel pædagogis, vel anagnostis. At multo magis obscurum est, quis fuerit C. Titius Probus hic velut auctor epitomes in impressis libris præfixus; quem ego quidem in manuscriptis veteribus nondum repperi, præterquam in unius, ut dixi, Campensis calce adjectum; atque ita, ut ad ipsam extremam fragmenti illius sententiam potius pertinere, quam auctorem ejus notare videatur. Nam si respiciamus ad solemnem illum ritum nuptiarum, cujus ibi fit mentio, et quem etiam pulchre Plutarchus in Problematibus exponit; profecto non inepte nova nupta ex more interrogata semet sponsumque suum bene ominate nominando, Caiam se esse dicebat C. Titii, vel C. Titii Probi, ut videntur habuisse quidam codices, ex quibus nomen auctoris istius translatum est ad præfationem illam primam. Inter priscas enim nuptiarum cæremonias et illud erat, quod auspicatum habebatur, sponsum vel sponsam ab initio nuptiarum non tam propriis, quam bene faustis, ac ominatis appellare nominibus. Quemadmodum et virgines Vestæ sacrandas, pontifex maximus cum caperet, non suo nomine, sed Amatas vocare solebat. Quin et sponsa, ut idem Plutarchus testatur, ad sponsum deducta, et profari jussa; his verbis eum alloqui solet: *Ubi tu Caius, ego Caia.* Ita scilicet depaciscendo fortunarum facultatumque omnium communionem; quasi diceret, ubi tu dominus ac herus, ego domina et hera: ubi tu gaudebis, et ego gaudebo. Quam paritatem conjugii duobus semicirculis signarunt antiquitus, ut dexter maritum, sinister uxorem repræsentet. Qui conjugii copula connexi circulum solvunt, id est, rem omnibus numeris integram et absolu-

tissimam constituunt. Hinc, ni fallor, ortum est, ut antiqui prænomen, Caius, C., et Caia, litera eadem inversa, sic Ↄ. notarint; quæ circulum junctæ constituunt, eodemque mundus, conjugium, generatio, et æternitas hieroglyphice significabatur. Caios autem a gaudio; Titos, ac Titios, a tutando nuncupatos volunt, ut ante dictum est: quæ idcirco nomina habebantur auspicata, ut et cognomen Probus. Atque ista occasione fortassis ita usu vulgata sunt, ut Jurisconsulti in suis scriptis quoscunque fere viros, vel Caios, vel Titios, appellarint; et quascunque mulieres, Caias vel Titias: cum de controversiis inter personas ortis disserunt, et casus exempli causa proponunt.

FINIS NOTARUM VARIORUM.

NOTITIA LITERARIA

DE

VALERIO MAXIMO.

Ex Jo. Alb. Fabricii Bibliotheca Latina, a Jo. Aug. Ernesti auctius edita. T. II. c. 5.

Valerii Maximi Ætas et Libri IX. *Memorabilium.*

VALERIUS MAXIMUS, Romanus, cum per aliquod tempus, petita cum Sexto Pompeio Asia, (II. 6. 8.) militasset, reversus in patriam extremis Tiberii Imp. temporibus (IX. 4. 4.) post cædem Sejani, scripsit ad eundem Imperatorem libros IX. dictorum factorumque memorabilium, digestorum in certas classes; opus jucundum, varium, utile, lectumque Gellio I. 7. Plinio lib. VII. et Plutarcho in Marcello, ut Jo. Sarisberieusem, Petr. Blesensem, et alios juniores prætereamus, Saxonem præcipue Grammaticum, qui eum plurimis Historiæ suæ Danicæ locis est imitatus, ut notatum est ab aliis, tum a Stephanio in notis. *Publii* prænomen Valerio vindicandum non dubitat Marquardus Gudius, auctoritate Codicis Medicei. Igitur ad alium spectat inscriptio vetus, si vetus, quam affert Gaudentius Merula de Gallorum Cisalpinorum antiquitate I. 4.

M. VALERIVS MAXIMVS
SACERDOS
D. S. I. M. STVD
ASTROLOGIAE
SIBI ET SEVERIAE APS
VXORI
H. M. H. N. S.

In Codice Leidensi tamen Valerium Maximum *Marci* prænomine insigniri video. *Maximi* cognomen commune apud Romanos Valeriæ genti, et Fabiæ, et Calvisiæ, aliisque. Vide Ezech. Spanhemium de Usu numismat. T. II. edit. novæ p. 46. 65. 72. &c. Ineptum verborum et sententiarum affectatorem dixit Valerium Jos. Scaliger, quod ejus judicium probat Jan. Rutgersius, quem, si placet, vide VI. 16. Var. Lect. p. 597. sq. In historia quandoque lapsum observavit Car. Sigonius lib. I. emendationum contra Robortellum p. 65. Quouiam omnium manibus terebatur hic scriptor, ideo prodigiosissime corruptum et glossematis interpolatum ad nos pervenisse notat Franc. Modius Epist. 54. et 96. novantiq. Lect. 'Passim,' iuquit vir doctus, 'in Valerio observavimus pronominum ellipsin, Græcis quoque usitatam. At imperiti homines de suo illa intruserunt fulciendis sententiis, quod semel dictum volumus de hoc scriptore.' Fulbertus Carnotensis Epist. XCVI. ad Robertum Francorum Regem, affert ex Valerio Rufo in libro Memorabilium capitulo quarto de Prodigiis, quæ apud Valerium Maximum lib. I. Memorabilium cap. 6. de prodigiis n. 5. leguntur.

Utrum Epitome illius operis hodie tantum supersit.

Quos vero hodie sub eo nomine legimus, cum dictiouem aliquando prodant illa[1] fere ætate indignam, viri docti habent pro epitoma ex majore Valerii opere concinnata, vel a Julio Paride, ut Vossius conjicit de Hist. Lat. I. 24. (confer Lambecium 2. de Bibl. Vindob. p. 934. quod tamen librarii potius nomen videtur Viro docto in Memor. Trivoltinis a. 1714. p. 51.) vel a Januario[2] Nepotiano, quæ justior forte Cantelii suspicio est. Fundus hujus posterioris opinionis est Epistola, quam ex vetere codice edidit Philippus Labbeus T. I. Bibl. MSS. p. 669. et quia brevior est, hic integram apponere non gravabor:

'Januarius Nepotianus Victori suo salutem.

'Impensius quam ceteri adolescentes literis studes: quo tantum

[1] Erasmus in Ciceroniano: 'Valerius Maximus tam similis est Ciceroni, quam mulus homini, adeo ut vix credas vel Italum fuisse qui scripsit, vel hoc ætatis quod præ se fert vixisse, tam diversum est totum dictionis genus. Afrum quempiam esse dicas, nec ullom carmen elaboratius.' Castrense genus dicendi in Valerio ac Velleio notat Christianus Daumius in libro de causis amissarum Latinæ linguæ radicum pag. 39.

[2] Hunc addes aliis Januariis collectis a Gisb. Cupero in Ἀποθεώσει Homeri p. 271.

proficis, ut exigas scripta Veterum coërceri, mi Victor, quod judicium etiam in senibus rarum est. Igitur de Valerio Maximo mecum sentis, opera ejus utilia esse, si sint brevia. Digna enim cogitatione componit, sed colligenda producit, dum se ostentat sententiis, locis jactat, fundit excessibus, et eo fortasse fit paucioribus notus, quod legentium aviditati mora ipsa fastidio est. Recidam itaque, ut vis, ejus redundantia, et pleraque transgrediar, nonnulla prætermissa connectam. Sed hoc meum nec vim antiquorum habebit, nec fucum novorum. Et cum integra fere in occulto sint, præter nos duos[1] profecto nemo Epitomata cognoscat. Hoc tutius abutor otio. Cave hic aliud quam brevitatem requiras, quam solam poposcisti. Cura, mi Victor, ut valeas.'

Sed tamen Epitomen tantum Valerii superesse nobis, non adeo certum esse, vel ex Plinio Majore, qui plus simplici vice verbis ejus utitur, colligi possit. Immo contrarium dilucide e Plinio apparere ait Jo. Harduinus, cujus tamen judicio non ipsius Valerii, sed epitomatoris sunt, quæ a Cuspiniano primum (quo nomine ipsi Aldus gratulatur) e Ms. Vindobonensi restituta et 2. Mss. Regiis tertioque Remensi S. Dionysii Canonicorum Regularium, et in Pet. Danielis Codice aliisque quibusdam haud obvia, leguntur a num. 5. extern. c. 1. lib. 1. ad c. 5. ejusdem libri 1. quod de ominibus est, præfationibusque et egressibus Valerio usitatis sunt destituta. Glossematis laborare hos libros notavit Jac. Schegkius Epist. 4. Præmess. Non esse porro auctorem Valerium Maximum inscriptionum cujusque capitis, vel illud argumento notat esse Franc. Vavassor libro de Vi et Usu verborum quorundam Latinorum, quod v. 2. de Gratitudine inscribitur, et c. 3. de Ingratitudine, quas voces neque usquam illo sensu apud probum scriptorem reperias, (apud Apicium enim 'gratitudo ciborum' notat gratum et jucundum illorum saporem,) nec ipse Valerius illis capitibus usurpavit, cum occasio usurpandi, immo prope necessitas non deesset. Idem tamen Vavassor testatur se habuisse scriptum manu Valerium, in quo non jam de Gratitudine et Ingratitudine, sed de Gratis et Ingratis capita inscripta essent. Epitomen librorum novem Valerii composuit etiam Jo. Honorius, Bohemus, qui Lipsiæ sæc. XV. fine claruit, quæ Lips. 1503. 4. prodiit. Vide Jo. Hallervodii spicilegium de Hist. Lat. p. 110.

[1] Ita leg. pro *nos duo*.

De nominum Romanorum ratione fragmentum.

In paucis quibusdam Mss. Pighius testatur pro *decimo libro* occurrere fragmentum epitomes *de nominum Romanorum ratione*, quam ex Valerio (forte non *Maximo*, sed *Antiate*) Julius Paris confecisse dicitur. Hoc insigniter illustrat et erudite castigat Claudius Salmasius in commentario inchoato ad Arnobium : add. Spanhem. de Usu et Pr. num. T. II. p. 40. 41. 77. &c. qui id fragm. T. Probo tribuit. C. Titi Probi[1] nomen, quod eidem fragmento præfigitur in editione Antverp. 1535. 8. in qua prima hoc fragmentum vidimus, forte, nisi plane alienum sit, est librarii. Quanquam extitit Probus quidam, de quo Lupus Ferrariensis, Epistola XX. et XXIV. ubi de variis argumentis eum esse commentatum testatur. 'Probum autem,' inquit, 'non tam aliquid edidisse admiror, quam non omnibus jam scribendi materiam abstulisse.' Illud vero fragmentum prorsus remotum est a novem librorum Valerii Maximi argumento, et propterea in pluribus editionibus prætermissum. In quibusdam quoque Mstis codicibus separatim sine reliquis Valerii libris occurrit. Vide Lambecium lib. II. de Bibl. Vindob. pag. 934. Alciatum IV. 1. Dispunction. In codice Heinsiano an. 1421. scripto Gudius reperit, *Libri* X. *capitulum* 1. *de prænomine: de Prænomine* ut est et in ed. Antverp. Illud de nominum ratione fragmentum Pighius recensuit ex editione Philippi Nucii Antv. 1566. quam cum veteribus codicibus commiserat.

Exneri 'Valerius Maximus Christianus,' et alia hujuscemodi scripta.

Balthasaris Exneri[2] 'Valerius Maximus Christianus' Hanov. 1641. 8. exhibet libros IX. dictorum factorumque memorabilium, Valerii exemplo collectos digestosque ex Christianis historiis: cui labori prælusere, qui in editione Valerii Maximi Basil. 1577. 8. cum Glareani notis vulgata, subjecerunt farraginem exemplorum Christianorum. Scripsit et Valerii nostri imitatione Baptista Fulgosus libros IX. factorum dictorumque memorabilium ex omni

[1] In Autographis Rudolphinis T. I. p. 401. male excusum est 'C. Titi Probi in X. libros Epitome,' pro 'in X. librum.'

[2] De Exnero, qui a. 1624. diem obiit, videnda Jo. Henelii Silesiographia T. I. c. 7. p. 208.

historia vetere ac recente collectos, editosque Antverp. 1565. 8. et M. Ant. Coccius Sabellicus X. libros Exemplorum: quod opus posthumum sæpius prodiit, ut Basil. 1541. 8. et Germanice per Leonardum Brunnerum, Argent. 1535. fol. Jo. Baptista Egnatius libros IX. de exemplis illustrium virorum Venetæ civitatis atque aliarum gentium, qui post auctoris a. 1553. defuncti obitum prodiere anno proximo. Jo. Schefferus in libro memorabilium exemplorum Suecicæ gentis Hamburg. 1671. 8. Similiter exempla gentis Danicæ, sive Valerium Maximum Danicum libris XIX. congessit Otto Sperlingius, ut refertur in novis literariis Maris Baltici a. 1698. pag. 22. Exempla Gallicæ gentis Valerii imitatione scripsit Guil. de Bellay, teste Francisco a Cruce pag. 139. Bibl. Gallicæ. Jo. vero Franc. Lauredanus in gloria Academiæ incognitorum p. 247. promisit, se ad Valerii exemplum editurum dicta et facta Venetorum illustria, 'i detti e fatti de' Venetiani.'

Valerii Epistola ad Rufinum, ne ducat uxorem.

Philippus Labbeus in Bibliotheca nova Mss. pag. 45. memorat 'Valerii Maximi dissuasiones ad Rufinum, ne ducat uxorem.' Sed intelligitur Epistola, quæ, Christiano utique scriptore, sub Valerii, nescio cujus, nomine legitur inter scripta S. Hieronymo supposita, atque incipit: 'Loqui prohibeor, et tacere non possum.' In eam Epistolam commentarios Jo. Guallensis et Nic. Triveti memorat Jo. Lelandus de scriptoribus Britannicis p. 307. 327.

RECENSUS EDITIONUM

VALERII MAXIMI,

AUCTIOR FABRICIANO,

ET IN IV. ÆTATES DIGESTUS.

[EX ED. BIPONT. 1806.]

ÆTAS I. NATALIS. 1470—1500.

Editio princeps, sine loco, anno, et typographo (Argentorati, ut videtur, an. 1470. typis Jo. Mentelini excusa) literis Gothicis rudioribus. Fol. min. In prima statim pagina legitur: 'Valerii Maximi Factorum et dictorum memorabilium. Ad Tiberium Cesarem. Liber primus incipit feliciter.' Litera initialis per omnem codicem typis expressa conspicitur nulla, sed omnes minio, et cœruleo colore, cui nonnunquam aurum internitet, appictæ sunt. Præter punctum et colon, non aliud distinctionis signum habet. Scribendi compendia parca admodum manu distributa conspiciuntur. Quod vero ad ipsum textum attinet, ille permultis locis ab editionibus hodiernis discedit. Conf. Freytag. in Analect. liter. pag. 1017. seq. Lengnich in Meuselii Histor. Literar. Biograph. Magazin Part. III. pag. 89. seq. et Harlesium in Supplem. ad Brev. Notitiam Literaturæ Romanæ Part. II. pag. 2. seq. Videtur autem eadem esse hæc editio, cujus exemplar contulit et descripsit in præfatione Kappius. [Vid. supra p. 5.]

1471 Valerii Maximi Romanæ urbis Juris peritissimi factorum et dictorum memorabilium Libri. Fol. In fine legitur: 'Presens Valerii Maximi opus præclarissimum! in nobili urbe Moguntina Rheni, terminatum! anno M. CCCC. LXXI. XVIII. Kalendis juliis! per egregium Petrum Schoyffer de Gernsshem artis impres-

sorie mgrm ! feliciter est consummatum.' Post hæc apparent insignia Fausti et Schœfferi. Char. Goth.—Maitt. p. 303. Crevenna T. v. pag. 174. Panzer T. ii. pag. 121. Inter cimelia biblioth. Ducis de la Valiere hæc ed. constitit 1500. francis.

— Venetiis per Vindelinum de Spira. Fol. In ejus fine legitur : ' Finis est. M. CCCC. LXXI.

Impressum formis, justoque nictore coruscans,
Hoc Vindelinus condidit artis opus.'

Splendida editio. Conf. Catal. de la bibliotheque du Comte de Rewiczky. Berol. 1794. pag. 148.

1474 Valerius Maximus. Venetiis, per Johannem de Colonia ac Johannem Manthen de Gherretshem. Fol. In fine : ' Extat hic Finis Valerii maximi peroptime emendati : q. cura diligentiq. preuisione Impressoribus Venetis expositus fuit per Johannem de Colonia agripinensi ac Johannem Manthen de Gherretshem : q. una fideliter uiuentes eosdem impressores ad hoc duxerunt. M. CCCC. LXXIIII.'—Crevenna l. c.

1475 Valerii maximi dictorum factorumque memorabilium libri IX. accedit decimi libri Caii Titi Probi de prenomine Epithoma. et tabula super Valerium de propriis nominibus. In fine tabulæ : ' Presens Valerii maximi opus præclarissimum ! in nobilissima Parisius Anno domini M. CCCC. LXX. V. Feliciter est impressum.' Fol. s. n. typogr. (per Petrum Cæsaris et Johannem Stol.)—Maitt. pag. 349. Panzer T. ii. pag. 276.

— Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium libri novem. In prima pagina legitur Boni Accursii Pisani ad Cicchum Simonettam epistola dedicatoria. In fine libri noni : ' M. CCCC. LXXV. VII. Kl. Novembres. Mediolani AN. (Antonius) Impressit ZA.' (Zarotus.) Accedit Iudex alphabet. Fol.—Maitt. pag. 354. Panzer T. ii. pag. 21.

1476 P. Valerii Maximi factorum ac dictorum memorabilium libri IX. In fine : ' Explicit liber Valerii Maximi. Impressum Bononiæ ad petitionem Sigismundi de Libris anno domini M. CCCC. LXXVI. die XX. IIII. mensis Decembris. Laus Deo Amen.' Fol.—Editio et typorum nitore, et raritate insignis. Conf. Braun Part. I. pag. 182. n. v. Maitt. pag. 361. Panzer T. I. pag. 208. cui quidem hæc editio ex Jo. Paul. Zaffonii typographia prodiisse videtur.

1478 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium libri. In fine: 'Hoc opus impressum est Mediolani arte et impensis Philippi Lavagniæ anno Domini M. CCCC. LXXVIII. secundo nonas Februarii.' Sequitur

Carmen Auctoris ad librum suum:

Ne palliatos afferas, liber, scombros:
Ne sis marinis penula altera et conchis
Alacresve cordillas tuo tegas damno, etc.

Fol.—Maitt. pag. 390. Panzer T. II. pag. 31.

— Val. Maximus, ex emendatione Boni Accursii Pisani. Venetiis. Fol. Nomen typographi quidem non additum est; sed in fine literæ sequentes hoc modo extant:

.P.F. M. CCCC. LXXVIII. KL. IULII. .S.F.
.B.R. VENETIIS IMPRESSIT. .Z.F.

Crevenna T. V. pag. 175.

1480 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium libri. In fine: 'Impressum Mediolani MCCCCLXXX. per Leonardum Pachel et Uldericum Scinczenzeler sextodecimo Kalendas Augustas.' Fol.—Maitt. pag. 407. Panzer T. II. pag. 38.

1482 Venetiis, cum Omniboni Leoniceni Vicentini expositione, per Joannem de Forlivio et socios ejus. Fol.—Conf. infr. ad an. 1508.

1485 Eadem recusa Venetiis per Dionys. et Belerinum Bononienses. Fol.

1487 Mediolani. Fol. cum interpretatione Omniboni Leoniceni. In fine legitur: 'Opus Valerii Maximi cum Omniboni Leoniceni Viri præstantissimi examinata interpretatione explicit. Impressum Mediolani per Leonardum Pachel et Uldericum Scinzenzeler Theutonicos Anno Domini MCCCCLXXXVII. die vero VII. Maii.'—Panzer T. II. pag. 55.

— Venetiis. Fol. ex rec. M. Ant. Sabellici, cum Oliverii Arzignanensis Vicentini commentario, arte et impensis Joannis Forliviensis, Gregoriique fratrum.

1488 Venetiis. Fol. cum Oliverii commentario, arte et impensa Bernardini de Benaliis.

1491 Venetiis. Fol. cum Oliverii commentario.

1493 Eadem repetita Venetiis. Fol. in cujus calce: 'Impressum

Venetiis arte Bonetti Locatelli. Sumptibus nobilis viri Octaviani Scoti, civis Modotiensis, anno MCCCC. LXXXXIII.'—Conf. Strauss. Opp. rariora bibl. Rebdorf. pag. 181. seq.

1494 Venetiis. Fol. cum Oliverii commentario.

1497 Venetiis. Fol. cum Oliverii commentario.

1500 Valerius Maximus, cum commento Oliverii Arzignanensis Vicentini. In fine: 'Opus Valerii Maximi cum nova ac præclara Oliverii Arzignanensis viri præstantissimi examinata interpretatione: impressum Venetiis accuratissime per Albertinum Vercellensem anno nostri salvatoris MCCCCC. die V. mensis julii.' Fol.—Præmittitur editioni: Petri Bruti, episcopi Catharensis, epistola ad Oliverium, et hujus ad Petrum de Brutis epistola dedicatoria. Illas excipit Index auctorum, quibus in commentario usus fuit Oliverius, compendiosa Vita Valerii Maximi, et Rubricæ libri Valerii Maximi. —Conf. Freytag. Apparat. Liter. T. I. pag. 501.

ÆTAS II. 1501—1567.

1501 Valerius Maximus de factis et dictis memorabilibus. In fine: 'Valerii Maximi! Factorum et Dictorum memorabilium opus præclarissimum! Liptzk terminatum! Anno Christiane salutis Millesimo quingentesimo primo! decimo Kalendas mensis Novembris! per Baccalarium Martinum Herbipolensem feliciter est consummatum.' Fol.—Ubivis fere sequitur editionem principem s. a. et l. nonnullis tamen in locis ab ea discrepat. Exempla quatuor et viginti, quæ primum se in lucem protulisse præter rem sibi persuaserat Aldus, in hac editione suo jam inserta loco conspiciuntur. Conf. Freytag. Analect. Liter. pag. 1020.

1502. Aldina I. Valerii Maximi dictorum et factorum memorabilium libri novem. Venetiis, in ædibus Aldi Romani, Octobri mense 1502. 8.—Conf. annotata ad ed. antecedentem.

1503 Aldina II. Venetiis, Kal. April. 1503. 8.

— Epitomata super novem libros Valerii Maximi de dictis factisque memorabilibus diligenter et accurate a Mgro. Johanne Honorio Cubitensi recollecta.

Epigramma Magistri Andree Fabani Landaviensis ad candidum Lectorem:

Ut datur hybleis apibus laus multa laboris
Cum stipant densis aurea mella favis

Cum repetunt vernis redolentia floribus arva
Condere celestis cum juvat artis opus
Sic age: ne dubites, &c.

In fine: 'Epitomata in Valerii Maximi libros novem dictorum factorumque memorabilium diligenter et accurate a Magistro Johanne Honorio Cubitensi recollecta impressit Liptzik vir diligentissimus Jacobus Abiegnus (Thanner) Herbipolensis Anno salutis 1503.' 4. cum rerum et verborum Indice.—Freytag. App. Liter. T. I. pag. 504.

— cum commentario Oliverii Arzignanensis, et pulcherrima ac utilissima quadam Tabula, noviter excogitata, pluribus in locis per Barth. Matthæatium Marosticum ex antiquissimo et castigatissimo codice emendatus; additis XXIV. Exemplis, nuper ab Aldo Romano inventis. Venetiis, per Albertinum de Lisona Vercellensem, die XIV. Decembris. Fol.

1505 Eadem, apud eundem. Venetiis. Fol.

1506 Lipsiæ. Fol. per Baccalarium Martinum Herbipol.

1508 Valerii Maximi opus cum interprete Oliverio: et paucis annotationibus: quas Arcadicus ille sub Theophili nomine marginibus inscripsit. Id Ant. Lenas præclaræ indolis adolescens recognovit; eo videlicet consilio: ut per eam occasionem bicipitis illius monstri latratus: et plusquam cerberean rabiem coërceret: sed Præceptoris modestiæ obtemperans ab incepto destitit: gravitate vindictæ præsentem lenitatem compensaturus. In quo quidem opere si quæ memoratu digna facile invenire cupis: index quem Franciscus Puteolanus excogitaverat: sine ullo errore commonstrabit. Accedit: et alter index vocabulorum: qui in proxima editione promissus: non prostat. Mediolani. Fol. — Oliverio, ut commentarium in Val. Max. conscriberet, auctor fuit Jacobus Leonicenus. Cum enim editio Valerii Max. in lucem exisset, quæ in titulo Omniboni Leoniceni commentario illustrata dicebatur, Jacobus Leonicenus filius id admodum ægre tulit, et Oliverio persuasit, ut patrem quo posset studio vindicaret, et a turpissima, qua commaculatus fuerat, nota liberaret. Fuerunt autem Pallacini cujusdam imperiti hominis nugæ, a Calphurnio non solum damnatæ, sed, cum ejus correctioni traderentur, ita rejectæ, ut diceret, 'se malle nova componere, quam tam mendosa corrigere.' Nihilominus tamen impressores ex avaritia inducti, Omnibono illas nugas ascribere ausi fuerant, ut ejus auctoritate venalior fieret ac pretiosior editio. Hæc omnia nos

docet Oliverius in epistola dedicatoria ad Petrum de Brutis, episcopum Catharensem. Freytag. l. c. pag. 503.

— Aldina III. Venetiis. 8.

1510 Mediolani. Fol. Convenit cum ed. 1508. Titulo subjectum est typographi insigne, in quo legitur: Nicolaus Gorgonzola. In fine libri est: 'Explicit opus Valerii Maximi cum tribus commentariis. Impressum Mediolani MDX. Pridie Kal. Augusti.'— Extat hæc editio in bibl. Gymn. Bip.

— Parisiis. Fol. in ædibus Ascensianis.

1512 Lipsiæ. Fol. per Baccalarium Martinum Herbipolensem.

1513 Valerii Maximi opus cum Oliverii commentariis ex prima ejus editione integra et syncera descriptis: cum paucis annotationibus: quas sub Theophili nomine Arcadicus ille libri marginibus inspersit. Additæ sunt in fine operis Ascensii familiaria: ut ipse dicit: interpretamenta, &c. In fine: 'Impressum Mediolani apud Leonardum Vegium. A. Dom. M. CCCCC. XIII. Die XVI. Februarii.' Fol.—In aversa primi folii pagina Oliverius in epistola ad Antonium Moretum, data Vicentiæ an. 1492. ait, se suos in Valerium commentarios seorsum ab ipso auctore edidisse, sobrie concinnatos; quos postea audax quidam homo verbosissimos fecisset: mittit igitur primam suam editionem rogatque, ut illa librariis describenda tradatur. Antonius vero Moretus in epistola ad Alex. Minutianum subjecta, et scripta Venetiis 1512. Prid. Kal. Oct. significat, Oliverium et olim de nonnullorum temeritate, qui suos contemerassent commentarios, coram esse conquestum, et dein per epistolam cum ipso egisse, ut commentarios eos, quales ipse primum edidisset, iterum evulgaret: hinc a se mitti, scribit, ut editio nostra juvetur, et amici manibus satisfiat. Harles. Suppl. ad Brev. Not. Lit. Rom. Part. II. pag. 4. seq.

— Valerius Maximus cum duplici commentario: historico videlicet ac literato Oliverii Arzignanensis: et familiari admodum ac succincto Iodoci Badii Ascensii. Qui quatuor et viginti exempla Aldino auspicio nuper inventa simili commentatione declaravit. Et totum opus gemina Tabella: altera Titulorum altera literarum ordine illustravit. Venundantur ab Ascensio et Joanne Parvo. In fine: 'Consummatum est rursus hoc opus optimum Tertio Nonas Martias anni M. D. XIII. cum duplici commentario: altero historica fide opulentissimo: altero compendiosa familiaritate conspicuo, ma-

jore accuratione in ædibus Ascensianis. Fol.—Editio nitida et rara. Conf. Freytag. Apparat. Liter. T. III. pag. 645.

— cum commentario historico ac literario Oliverii Arz. et familiari Iodoci Badii Ascensii, qui quatuor et viginti exempla Aldino auspicio nuper inventa simili commentatione declaravit, et totum opus gemina Tabella, altera Titulorum, altera literarum, ordine illustravit; additis Theophili lucubrationibus, nec non pene vivis imaginibus. Venetiis, per D. Luc. Ant. de Giunta. 1513. Fol.—Cat. B. Bunav. T. I. p. 332. In Cat. B. Emtinck. refertur hæc ed. ad an. 1531.

1514 Argentorati. 4. ex ædibus Schurerianis, mense Julio 1514. —Ex editione I. Aldina ducta.

— Aldina IV. Valerius Maximus. Exempla quatuor et viginti nuper inventa ante caput de Ominibus. Venetiis in ædibus Aldi et Andreæ Soceri, mense Octobri 1514. 8.

— Valerii Maximi civis Romani de factis ac dictis memorabilibus Exemplorum libri novem: tum propter stili maturitatem, tum vero propter vite instructionem utilissimi. Venduntur Lipsi per Melchiorem Lotterum in regione fœni. In fine: 'Valerii Maximi dictorum ac factorum memorabilium libri novem. nitide et emaculate impressi in urbe Lipsica. Calcographo Melchiore Lottero finiunt fœliciter. Anno salutis Millesimo quingentesimo decimo quarto.' Fol.—Editio luculentis literis Romanis excusa. Præter compendiosam Valerii Maximi vitam, habet et Indicem capitum, quæ in novem Valerii libris extant. Freytag. Apparat. Lit. T. III. pag. 644. seq.

1516 Valerii Maximi dictorum et factorum memorabilium libri novem. In fine: 'Argentorati. Ex ædibus Schurerianis M. D. XVI.' 4.

1517 Valerii Maximi dictorum et factorum memorabilium Collectanea, cum Oliverii Arzignanensis et Iod. Badii Ascensii familiarissima expositione, adjectis XXIV. exemplis ab Aldo prius impressis. Lutet. in ædibus Jo. Parvi. Fol.—Cat. Bibl. Bunav. T. I. vol. III. pag. 2133.

— Valerius Maximus, cura Ant. Francini Varchiensis. Florentiæ, apud Phil. Juntam, 1517. mense Julio. 8.—Bibl. Rœveriana Part. II. pag. 245. n. 1738.

1518 Venetiis. Fol. cum comment. Oliverii, Badii, &c.

– Argentorati. 4. ex ædibus Schurerianis.

1520 Selestadii. 4. apud Lazarum Schurerium.

1521 Valerius Maximus. Ant. Urcei Codri de virtute in eundem Sermo. Argentinæ, ap. Knoblochum. 8.

1522 Parisiis. Fol. cum comment. Oliverii, Badii, &c.

1526 Valerius Maximus. Exempla quatuor et viginti nuper inventa ante caput de Ominibus. Plutarchi Cheronæi Parallela addita propter materiæ similitudinem. Florentiæ, per hæredes Philippi Juntæ, 1526. die XXVII. Novembris. 8.—Crevenna T. v. pag. 175.

1527 Parisiis. 8. apud Colinæum.

1528 —— cum Valerii Probi Grammatici de Scripturis antiquis opusculo. Parisiis, apud Petrum Vidovæum. 24.—Cat. B. Bunav. T. I. pag. 332.

1530 Valerii Maximi factorum dictorumque memorabilium libri novem. In fine: 'Moguntiæ apud Joannem Schœffer mense Januario Anno Christi 1530.' 12 maj.—Steph. Alex. Würdtwein Bibl. Moguntina pag. 161.

1531 Valerii Maximi moralium exemplorum libri novem, cum commentariis Oliverii Arzignanensis et Iodoci Ascensii Badii: additæ sunt Theophili lucubrationes. Venetiis, sumptibus Lucæ Ant. Juntæ. Fol.—Bibl. Emtinck. Part. III. pag. 102. n. 873.

— Parisiis. 8. apud Sim. Colinæum.—Ibid. p. 430. n. 1924.

1534 Valerius Maximus nuper editus. Venetiis, in ædibus hæredum Aldi et Andreæ Soceri, mense Martio 1534. 8.—Crevenna T. v. pag. 176.

— Valerii Maximi factorum dictorumque memorabilium libri novem. Ad finem: 'Moguntiæ apud Ivonem Schœffer mense Septembri anno Christi M. D. XXXIIII.' 12.—Würdtwein l. c. pag. 167.

— cum præfatione Paulli Manutii ad Bernardum Georgium, qui Venetæ gentis exempla cum veteribus conferre instituit. Venetiis, apud Juntam. 8.

— Lugduni. 8.

1535 Valerii Maximi dictorum ac factorum memorabilium, tam Romanorum, quam externorum, Collectanea, cum Oliverii Arzign. commentario et Iod. Badii Ascensii familiarissima expositione, adjectis XXIV. exemplis ab Aldo prius impressis. Lutetiæ, apud Poncetum le Preux. Fol.—Bibl. Bunav. T. I. pag. 332.

— Parisiis. 8. apud Colinæum.—Bibl. Emtinck. l. c. num. 1925.

— Antverpiæ. 8.

1536 Basileæ. 8. In fine: 'Excudebat Henricus Petrus, mense Augusto, anno M. D. XXXVI.'

— Lugduni. 8. apud Gryph.

1538 Antverpiæ. 8. apud Kelsium.

— Moguntiæ. 8. apud I. Schœffer.

1540 Basileæ. 8.

1541 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium Exempla. Lugdini, apud Seb. Gryphium. 8.—Crevenna T. v. pag. 176.

1542 Antverpiæ. 8.

1543 Valerius Maximus. Addito indice perbrevi, ceu ad omneis historias asylo tutissimo. Parisiis. Apud Sim. Colinæum. 1543. 8.—Est penes nos.

— Lugduni. 12. apud Seb. Gryphium.

1544 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium libri novem. Lutetiæ, ex officina Roberti Stephani. 1544. Ad calc. 'Anno 1545. VII. Id. Jan.' 8.

1545 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium libri novem, a Sebastiano Corrado emendati et illustrati. Venetiis, ex officina Erasmiana apud Vincentium Valgrisium. 8.—Crevenna l. c.

— Antverpiæ. 8.

— Parisiis. 12.—Ejus exemplum legavit Perizonius bibl. Leidensi, collatum cum Ms. Chart. Corn. Tollii.

1546 Lugduni. 8. apud Seb. Gryph.

— Valerii Maximi factorum dictorumque memorabilium libri novem. Præterea Caii Titii Probi in decimum librum hujus operis Epitome, &c. Index rerum et verborum insignium in eundem copiosus. Moguntiæ, apud Ivonem Schœffer. An. MDXLVI. 8.

1547 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium Exempla. Lugduni, apud Seb. Gryphium. 12.

1548 Valerii Maximi moralium exemplorum libri novem, cum commentariis Oliverii, Badii, &c. Venetiis, fol.

1550 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium Exempla. Lugduni, apud Seb. Gryphium. 12.—Crevenna T. v. pag. 176.

— Genevæ. 12.

1553 Basileæ. 8. apud Henr. Petri, cum Henr. Glareani annotationibus.

— Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium libri novem, a Seb. Corrado emendati et illustrati. Venetiis, apud Hier. Scotum. 8.—Bibl. Rœveriana Part. II. pag. 246. n. 1743.

1556 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium Exempla. Lugduni, apud Seb. Gryphium. 8.—Bibl. Emtinck. Part. III. pag. 102. n. 1927.

— Basileæ. Fol. cum Scriptoribus aliis, qui exempla virtutum et vitiorum edidere. Sunt autem hi: 1. Nicolai Hanapi Patriarchæ Hierosol. exempla virtutum et vitiorum ex utroque Testamento. 2. Valerius Maximus. 3. Æliani variæ Historiæ Græcc, cum Herm. Vulteii versione. 4. M. Ant. Coccii Sabellici exemplorum libri decem. 5. Bapt. Campofulgosi dictorum factorumque memorabilium libri novem. 6. Parthenii Erotica Græce, cum Jani Cornarii versione. 7. Guidonis de Fonte Nayo Bituricensis liber variorum exemplorum, scriptus an. 1516. 8. M. Marulli Spalatensis de vita religiose per exempla instituenda libri sex. 9. Heraclides de politiis, Gr. et Lat. ex Jo. Stobæi Florilegio. 10. Julii Frontini Strategematicon libri IV.

1558 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium exempla. Lugduni, apud Theobaldum Paganum. 12.—Crevenna T. V. pag. 176.

— Valerii Maximi moralium Exemplorum libri novem, summa diligentia castigati, ac fidelissimis eruditissimorum virorum Oliverii Arzign. Iodocique Badii Ascensii commentariis enarrati. Quibus addita sunt quatuor et viginti exempla, nuper Aldi Manutii industria inventa, ejusdem Ascensii commentariis exornata. Cum duplici Indice, altero quidem capitum, altero vero eorum quæ toto opere notatu digna visa sunt. Insunt præterea Theophili viri eruditissimi perutiles Lucubrationes, quæ tibi non mediocri erunt (si hujus auctoris virtutes optime nosse volueris) adjumento, adjunctis etiam autoritatibus Livii, Justini, Plutarchi, Dionysii, et multorum aliorum illustrium historiographorum, quæ in aliis deerant. Venetiis M. D. LVIII. apud Jo. Mariam Bonellum. Fol.—Freytag. App. Liter. Tom. I. pag. 502.

1560 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium Exempla. Parisiis. 12.—Bibl. Emtinck. Part. III. pag. 501. n. 915.

— Lugduni. 8.

1564 Venetiis. 8. ex rec. et cum notis Seb. Corradi.

— Coloniæ. 12. excudebat Petr. Horst, adjecto Indice propriorum nominum rerumque memoria dignarum locupletissimo.

1565 Venetiis. Fol. cum comm. Oliverii, Badii, &c.

1566 Lugduni. 12. apud Ant. Gryphium.

1567 Epitomata super novem libros Valerii Maximi de dictis factisque memorabilibus diligenter et accurate a M. Johanne Honorio Cubitensi recollecta. In fine: 'Epitomata — recollecta impressit Liptzik vir diligentissimus Jac. Abiegnus Herbipolensis Anno 1567.' 4.—Harles. Suppl. ad Not. Brev. Lit. Rom. P. II. p. 7.

— s. a. et l. Dionysii de Burgo in Valerium Max. Commentarii. —Crassum hoc volumen Fabricius quidem tanquam ineditum commemorat, indicatque Codices, in quibus lateat; vid. ejus Bibl. Lat. T. II. pag. 58. et 59. Sub prelo tamen sudavit, et editio extat in bibl. publ. Erlaug. et convenit cum cod. a Gudio apud Fabricium pag. 60. descripto, teste Harlesio l. c. pag. 5. In his Commentariis libri Valerii docte quidem et copiose, at sæpe etiam nugaciter explicantur. Textus ipse omittitur.

ÆTAS III. PIGHIANA.

1567—1671.

1567 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium libri IX. repurgati per Stephanum Pighium Campensem. Accedunt ejusdem annotationes. Antverpiæ, ex officina Christophori Plantini. 8.—Pighius plurimis quidem subsidiis instructus accessit ad emendandum Valerium; licentius tamen versatus est in tollendis et addendis mutandisque pro libitu verbis, ita ut, judice Kappio, totidem fere loca sana corruperit, quam fortasse corrupta sanavit. Ipse profitetur, se plus quam octingentis locis emendasse Valerium.

1574 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium libri IX. infinitis mendis ex veterum exemplarium fide repurgati, atque in meliorem ordinem restituti per Stephan. Pighium Campensem. Accedunt in fine ejusdem annotationes in loca plus quam DCCC. Item 'hac altera recognitione fragmentum de Prænominibus antiquum incerti auctoris,' quod decimi libri locum in multis exemplaribus occupat. Antverpiæ, ex officina Christoph. Plantini. 8.

1575 Venetiis. Fol. cum comment. Oliverii, Badii, &c.

1576 Lugduni 12. cum Claud. Mitalerii notis.

1577 Basileæ. 8. apud Henr. Petri, cum Henr. Glareani annotationibus. Adjecta sunt exempla Christiana multifaria.

1581 a Steph. Pighio et Claud. Mitalerio emendatus. Lugduni, apud Ant. Gryphium. 12.

1585 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium libri IX. ex rec. Steph. Pighii, cum ejusdem et Justi Lipsii (qui duobus Mss. et antiquis edd. usus est) notis. Antverpiæ. 8. apud Plantin.

1587 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium ad Tiberium Aug. libri IX. a Steph. Pighio et Claud. Mitalerio restituti. Accessit et de Prænomine incerti auctoris fragmentum. Lugduni, apud Ant. Gryphium. 12.

1592 Valerii Maximi—libri IX. infinitis mendis ex veterum exemplarium fide repurgati, atque in meliorem ordinem restituti per Steph. Pighium Campensem. Accedunt in fine ejusdem annotationes in loca plus quam DCCC. Item breves notæ Justi Lipsii ad eundem scriptorem, non ante editæ. Autverpiæ, apud Jo. Helvidum. 12.

— Valerii Maximi—libri IX. a Steph. Pighio et Claud. Mitalerio Viennensi restituti et emendati; et a multis præcedentium editionum meudis repurgati. Accessit et de Prænomine incerti auctoris fragmentum. Lugduni, sumt. Sybillæ a Porta. 12.—Margini rarius ascriptæ sunt variæ lectiones.

1594 cum notis Steph. Pighii et Justi Lipsii. Antverpiæ. 8.

— cum notis Pighii et Lipsii. Lugduni Bat. 8.

1602 cum notis Steph. Pighii et Justi Lipsii, apud Sam. Crispinum. 12.

1605. Venetiis. 8. ex rec. et cum notis Seb. Corradi.

1608 Antverpiæ. 8. ex recensione Steph. Pighii, et cum notis Justi Lipsii.

1612 ex rec. Steph. Pighii, cum ejusdem notis in fine, et brevibus notis Justi Lipsii. Lugduni, apud viduam Ant. de Harsy. 12.

1614 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium libri novem. Olim a Steph. Pighio emendati: nunc vero post Lipsii et Mitalerii aliorumque spicilegia, ad vetustissimum Petri Danielis exemplar collati, adjectis etiam animadversionibus a Christophoro Colero. Hanoviæ, typis Wechel. apud hæredes Jo. Aubrii. 8.

1617 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium libri IX. infinitis mendis ex veterum exemplarium fide repurgati, atque in meliorem ordinem restituti per Steph. Pighium Campensem. Accessere in fine Justi Lipsii notæ. Coloniæ Agrippinæ, apud Petr. Henningium. 16.

1619 Duaci. 4.—Editio collata cum duobus Mss. et cum variis lectt. e Codice Ms. Lipsiensi, et Jani Dousæ conjecturis.

— infinitis mendis ex vett. exemplarium fide repurgati, et in meliorem ordinem restituti per Steph. Pighium. Coloniæ, ap. Bern. Gualterum. 12.

1620 Hanoviæ. 8.

1625 Amsterodami, apud Cæsium. 24.

1626 Amsterodami, apud Joan. Janssonium. 16.

1627 Francofurti. 8. typis Wechel. Repetitio editionis an. 1614. cui editioni Colerus et annotationum suarum novam appendicem, atque Seb. Corradi animadversiones adjunxit. Hanc Gudius cum codicibus viginti amplius contulerat, quorum notitiam ipsius Gudii verbis vid. apud Fabric. Bibl. Lat. T. II. pag. 56. seqq.

1632 ex recensione Jo. Is. Pontani. Amstelodami, apud Dan. Elzevir. 12.

1637 cum notis Justi Lipsii. Amst. 12.

1640 cum notis Lipsii. Lugduni Bat. 12. apud Franc. Hegerium.

1642 Genevæ. 12.

1647 Amstelodami. 12. apud Jansson, cum notis Lipsii.

1650 Amstelodami. 12. apud Elzevir.

1651 Amstelodami. 16. apud Jo. Janssonium.

— cum notis variorum, ex ed. Ant. Thysii. Lugduni Bat. 8.— Ex eruditis observationibus Christoph. Adam. Ruperti ad Valer. Max. et Velleium, Norimbergæ 1663. separatim editis, selectas notas excerpsit, suisque addidit Thysius.

1652 Francofurti. 8. cum notis varr. cura Christoph. Coleri.

— Amstelodami. 12. ex museo Is. Pontani.

1655 Lugduni Bat. 8. cum notis varr. ex ed. Ant. Thysii.

1660 Amstelodami, ap. Jansson. 16. cum notis Lipsii.

— Lugduni Bat. 8. cum notis varr. ex edit. Thysii.

1662 Christoph. Adami Ruperti dissertationes observationesque mixtæ in Valerium Max. et C. Velleium Paterculum. Noriberg. sumt. Jo. Tauberi. 8.

1665 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium libri IX. cum J. Lipsii notis, et indice uberrimo. Amstelodami, apud Joan. Janssonium. 24.

1670 Val. Max. cum selectis varr. observationibus, et ex nova recensione Ant. Thysii. Lugduni Bat. ex officina Hackiana. 8.

1671 ex museo Is. Pontani. 16. Amstelodami, ap. Elzevir.

— cum notis Jo. Mineliii. Roterodami. 8.

ÆTAS IV. VORSTIO-TORRENIANA.
1672.—1726.—1799.

1672 Valerius Maximus cum notis perpetuis Jo. Vorstii. Berolini, ex officina Rungiana, impensis Ern. Gohlii. 8.—Hæc editio ad Aldinam et binos Codices bibl. Elector. Brandenb. castigata, notisque eruditis illustrata est.

1678 Antverpiæ. 24.

1679 Amstelodami. 12.

— in usum Delphini illustratus a Petr. Jos. Cantelio. Parisiis. 4.—Editor præter alia singulis narrationibus temporis quoque notationem, quo singula gesta sunt, Pighio præeunte adjecit.

1681 Roterodami. 12. cum notis Jo. Minellii.

1690 Amstelodami. 24.

1700 Lugduni. 8. cum versione Gallica. 2 voll.

1703 Hafniæ. 8. cum notis Jo. Minellii.

1722 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium olim obiter, et strictim versibus expositorum libri IX. Opus posthumum, ex umbris in lucem solerter vindicatum; juvandæque tantisper claritatis gratia, amplius dimidio versuum numero sparsim adauctum: nec non ad calcem cujusque libri indiculo instructum. Opera et studio Martini a S. Brunone Austriaco-Viennensis scholarum piarum presbyteri. Rastadii, typis Georg. Franc. Tuschii. 8.—Olim P. Car. a S. Wenceslao, Boëmo-Lithomissliensis, in modum Epigrammatum versa oratione strictim transposuerat Valerium. Quo e vivis excedente, opus posthumum dimidio amplius auxit Martinus a Brunone, et jussu Superiorum edidit. Brevior titulus est: 'Valerius Maximus Carolo-Martinianus carminice datus.'

1726 Valerii Maximi libri novem factorum dictorumque memorabilium: cum notis integris Henr. Lorit. Glareani, Steph. Pighii, Justi Lipsii, Christoph. Coleri, et Joh. Vorstii, nec non selectis

aliorum observationibus: quibus accedunt emendationes ineditæ Casp. Barthii, Franc. Guyeti et Marquardi Gudii: item notæ et observationes perpetuæ Jac. Perizonii: ut et Ant. Schultingii exercitatio ad Val. Max. Lib. VII. cap. 7. de testamentis rescissis. Ad plurimorum Mss. fidem opus recensuit, et notas adjecit Abrahamus Torrenius. Leidæ, apud Sam. Luchtmans. 4.—Basin textus fecit Vorstianum, quod Vorstius eum ab interpolationibus Pighianis liberavisse, et ex Mss. et edd. vett. bene correxisse videbatur: sed eum passim correxit, usus Mss. plurimorum excerptis, in his Gudianis Perizonianisque; item edd. pr. et omnibus schedis Perizonii e Bibl. Leidensi, unde et illæ ineditæ Perizonii notæ sumtæ sunt. Nam Perizonius promiserat novam Valerii editionem, cujus specimine in Animadvers. historicis cap. 3. edito, omnium doctorum cupiditatem ejus videndæ commoverat; nec quisquam eo fuit magis idoneus ad hoc negotium. Additus est etiam Index verborum locupletissimus, a Collega ejus in Gymnasio Leidensi, Mich. Benedicto, confectus.

1744 Hafniæ. 8. apud Pelt, cum notis Jo. Minellii.

1747 Amstelodami. 12.

1753 Berolini. 8. apud Haude, curante Jo. Petr. Millero.

1782 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium libri novem, cum varietate lectionis et indicibus copiosis, editi a Jo. Kappio. Lipsiæ, sumtibus Paulli Gotthelf Kummer. 8.—Editionem vet. sine loco et anno denuo post Lipsium contulit, et ex Pighii, Coleri, Vorstii, Perizonii, Torrenii, aliorumque commentariis excerpta dedit doctissimus editor, omissis iis, quæ ad ostentandam tantummodo eruditionem dicta essent. In textu formando Torrenium secutus est, nisi ubi Codices Mss. aut critices regulæ aliam lectionem suaderent, quod raro factum est. Potiorem varietatem lectionis edd. Pighii, Coleri, et Vorstii adjecit.

1783 Valerii Maximi dictorum factorumque memorabilium libri novem, ad optimas editiones collati. Præmittitur notitia literaria, accedit Index. Studiis Societatis Bipontinæ. Editio accurata. Biponti, ex typographia Societatis. 8. maj.

1784 Norimbergæ. 8. apud Riegel.

1799 Valerii Maximi — — libri novem e recensione Torrenii, cum præcipuis eruditorum explicationibus, quibus suas adjecit Jo. Theod. Benjam. Helfrecht. Curiæ Regnit. 8. maj.

VERSIONES.

HISPANICA.

1495 Valerio Maximo. Comienzan las rubricas. Interpres Mossen Ugo de Urries. In fine: 'Es acabado el Valerio Maximo —Fue a instacia e costa de Paulo hurus aleman de Constancia imprimido: en la muy noble Ciudad de Caragoza: el anno de la salud mil. CCCC. XCV.' Fol.

ANGLICA.

1678 The History of the Acts and Sayings of the Ancient Romans, written by Valerius Maximus, translated into English by Mr. Speed. London. 8.

BELGICÆ.

1614 Valerii Maximi IX. boeken van gedenk-weerdighe woorden, daden ende geschiedenissen der Romeynen ende uytlandsche volken, overgeset door Conr. Mirkinium. Tot Rott. 8.

1721 Valerius Maximus gedenkwaerdige voorbeelden, zoo der Romeinen, als der Uitheenesche volken, uyt het Latyn vertaelt door A. Bogaart. Te Amst. 8.

GALLICÆ.

1485 Valerius Magnus en François: les sept premiers livres par Simon de Hesdin, le reste par Nicolas de Gonesse. Imprimé à Lyon sur le Rosne par Mathieu Husz. Fol.

1489 Le livre de Valerius Maximus translaté de Latin en François par maistre Simon de Hesdin religieux des hospitaliers de St. Jean de Jerusalem, qui poursuivit jusqu'au VIIme livre, dela en avant jusque à la fin du livre par Nicolas de Gonesse par ordre de Msgr. le Duc de Berry 1401. Imprimé à Lyon sur le Rosne par maistre Mathieu Husz imprimeur de livres, demourant en la dicte

ville de Lyon, l'an mil quatre cent quatre vingt et neuf, la vigile de St. Jean-Baptiste. Fol. char. Goth. cum figg.

1544 Les neuf Livres de Valere, où sont compris les Faits et Dits dignes de mémoire, tant des vertueux personnages que des vicieux, afin que les hommes par la splendeur des vertus soient enflammés à les ensuivre, pareillement par la turpitude et reproche des vices soient incités d'avoir horreur d'iceux; traduits de Latin en François par Jean le Blond. A Paris, par Charles l'Angelier. Fol.—Repetita Parisiis 1572. 12.

1555 Epitome de cinq livres d'Artemidore traitant des Songes, trad. du Grec par Charles Fontaine; avec un Recueil de Valere Maxime sur le même sujet, traduit du Latin. A Lyon, de Tournes. 8.

1647 Valere Maxime, traduit par le Sieur Claveret. A Paris. 8.

1659 Eadem, ibid. 12.

1665 Eadem, ibid. 2 voll. 12.

1700 Valere Maxime, Latin-François. Traduction nouvelle par le Sieur Claveret. A Lyon, chez Horace Molin. 2 voll. 8.

1713 — — par Tarboicher, avec des Notes. A Paris. 12.

1796 Valere Maxime, traduit du Latin par R. Binet. A Paris. 2 voll. 8.

GERMANICÆ.

— s. a. et l. Chronica Valerii Maximi: von den sprüchen und thaten, die wirdiger Gedechtnuss seint, der Rœmer und æussers volks, Perser, Medier, Griechen, Aphern, &c. an Tiberium den Rœmischen Keyser geschrieben. 4.

1489 Valerius Maximus. die. Geschicht. d. rœmer. Fol. min.—Rarissimæ hujus versionis auctor est Henricus Mugelensis, quod e libri initio colligitur, ubi fol. 2. hæc leguntur: Als Valerius Maximus, mit kurczen beschnitnen worten Unnd schwæren zu latein beschriben hate die sprich unnd Cronica dise wirdiger gedechnus seind der Rœmer Persen Meden Kriechen Affren und ander Land zu ern unnd zu lobe Tyberius dem Keyser also hab ich Heinrich von Müglein gesessen bey der Elbe in dem land Meyssen dieselben sprüche und Cronicken betücht in teuttscher Zungen bey Keiser Karels Zeiten, des wirdigen nach Cristi gepurt tausent jar dreu hundertt jar und iu dem neuuuudsechczigsten jar. &c.—In fine libri legitur: Hie endet sich das register vnud buch Valery Maximi, das do sagt von der Rœmer geschicht und thaten auch von irem wesen

und ordnung der rœmischen regierung vast hüpsch zelesen darbey gut vnderweisung. Getruckt in der lœblichen Stat Augspurg von Anthonio Sorg. am montag nach Valentini. do man zalt nach Cristi gepurt. M. CCCC. und im LXXXVIIII. Jar.

1533 Valerius Maximus von geschichten der Rœmer vnd aussers volcks, Perser, Medier, Griechen, Aphern, Flemming vnd Teutschen, durch Petrum Selbet der Rechten Licenciaten new verteutscht. Getruckt zu Strassburg bey Jacob Kammerlandern. Anno M. D. XXXIII. Fol.

1535 Valerius Maximus von geschichten der Rœmer, &c. ut in edit. antecedente. und Teutschen. Alles lüstig, nottwendig, vnd nütz zu lesen, darin erlernt mann alte thaten, ordenung der Reich, Land, Stætt vnd Lewt, den nachkümlingen zu eynem ebenbildt, das güt anzünemen, vnd dass Bœss züfliehen. Durch Petr. Selbet der Rechten Licentiaten new verteuscht. Getrückt Strassburg bey Jacob Kammerlandern. Anno M. D. XXXV. Fol.

1541 Eadem repetita ibid. Fol.

1565 Valerii Maximi neun Bücher von namhafften vnd wunderbaren Geschichten und Exempeln beide der Rœmer und anderer auslendischen Vœlcker, durch Herrn Peter Selbeth der Rechten Licenciat erstlich verteutscht ietzt aber wieder überseben, &c. durch Niclas Heiden Eifflender von Dhaun. Mit Valerii Leben. Frankfurt am Mayn durch Peter Schmidt in Verlegung Sigmund Feycrabends und Simon Hüters. Fol.

1676 — — von Eberhard Happel. Hamburg. 8.—Mox repetita hoc titulo:

1678 Valerius Maximus vox denckwürdigen Reden und Thaten der Rœmer und Frembden ins Teutsche übersetzt von Everhardo Guernero Happelio. Hamburg. Anno MDCLXXVIII. 8.

1780 Des Valerius Maximus denkwürdige Beyspiele ins Teutsche übersetzt von M. G. Chr. E. Westphal. Lemgo. 8.

1805 Valerius Maximus denkwürdige Reden und Thaten, aus dem Lat. übersetzt, und mit Anmerkungen begleitet. Frankfurt. 8.

ITALICÆ.

1504 Valerio Maximo vulgare. Venetia, per Albertino de Lissona Vercellense, 1504. A di VI. del Mese di Novembre. Fol.—Interpres latet.

1539 Valerio Massimo de i Detti e Fatti memorabili. Tradotti di Latino in Toscano da Giorgio Dati Fiorentino. Roma. 8.— Sæpius dehinc repetita prodiit hæc versio. Optima habetur editio Veneta an. 1547. 8. per Mich. Tramezzino impressa.

Recensui Bipontino Valerii Maximi præcedenti paucula subjicienda sunt.

Valerius Maximus, sine anno, loco, et typographi nomine. Fol. Hæc editio adeo rara est ut pæne omnes bibliographos effugerit: ne igitur miremur si Bipontini eam omiserint. Comes vero de Reviczkius curtam ejusdem descriptionem in memorandis suis Mss. dedit, et existimavit non minus esse antiquam quam editionem principem. Exemplar hujus editionis extat in bibliotheca Comitis de Spencer, et describitur in Bibliotheca Spenceriana vol. II. p. 449. Quare vero istius operis editor dixerit Bipontinos prætermisisse editionem principem non cernimus. 'Editio princeps,' aiunt, 'sine loco, anno, et typographo, Argentorati, ut videtur, a. 1470. typis Jo. Mentelini excusa,' &c. vid. supra p. 1388. et hæc editio eadem videtur ac ea quæ ab editore dicto describitur.

Notant Bipontini versionem Gallicam Valerii Maximi a. 1485. ignorasse vero videntur recusam esse ex editione priori. Primo vulgata fuerat Lugduni, charact. Goth. 2 voll. fol. circiter a. 1476.

Valerius Maximus. Edidit J. Petr. Miller. Berolini, 1553. 8vo. cum notatione annorum Urbis conditæ, locis parallelis, et indice locupletissimo. Editio hæc bona, et tam criticorum quam juvenum studiosorum usui accommodata.

Valerius Maximus, apud Colinæum, Paris. 1555. In Mus. Brit.

Valerius Maximus edit. ab Heraldo, Basileæ 1555. In Biblioth. Bodl.

Valerius Maximus cum scholiis doctissimorum virorum, Venet. 1579. Catal. Univers. vol. II. 1699.

Valerius Maximus, Paris. 1588. 16mo. In Mus. Brit.

Valerius Maximus, 1596. In Mus. Brit.

Valerius Maximus, a Chr. Colero, Fran. 1601. 8vo. In Mus. Brit. Eo magis notanda hæc ed. quod exemplar in Mus. Brit. paucas notulas Mss. Ricardi Bentleii habet, collatas, ut videtur, ad cod. in Biblioth. Reg. Londini.

Valerius Maximus cum notis Pighii et Christoph. Coleri, Francof. 1601. In Biblioth. Bodl.

Valerius Maximus cura Raphelengii, 1612. 16mo.

Valerius Maximus cum Justi Lipsii brevibus notis, Antv. 1621. 8vo.

Valerius Maximus ex officina Johannis Redmayne, Lond. 12mo. Textus nudus.

Valerius Maximus ex recensione Pighii, apud Plant. Antv. 1674. 8vo. In Biblioth. Harl.

Valerius Maximus, Norimberg. 1806. Textus nudus.

Editio Bipontina Valerii Maximi, cui accedit Julius Obsequens de Prodigiis, iterum prodiit Argentorati, 1806. 8vo. 2 voll.

Valerius Maximus ex editione Joannis Kappii, sedula recensione accuratus, Lond. 1819. 18mo.

RECENSUS CODICUM MSS.

VALERII MAXIMI

QUI IN BIBLIOTHECIS BRITANNICIS ASSERVANTUR.

Codices in Museo Britannico.

In *Biblioth. Reg.* est codex membran. sæc. XV. continens Valerii Maximi Dictorum et Factorum memorabilium libros IX. et decimum abbreviatum per Julium Paridem.

In *Biblioth. Harl.* N. 2488. cod. chartac. continens Valerii Maximi libros quinque. Scriptus fortasse sæc. XIV. cum sub finem legatur: 'Emptus per me Joannem Keck, &c. in medio anni 1441.' Paucæ insunt notulæ marginales.

N. 2504. est cod. chartac. Valerii Maximi, sæc. XV. cum perpetuo commentario, sine nott. et gloss.

N. 2759. codex est Valerii Maximi membran. illumin. sæc. XV. cum amplis marginalibus notis et glossa interlineari.

N. 2774. cod. Valerii Maximi membran. sæc. XV. eleganter scriptus et illuminatus. Sub init. '28. Die Mensis Augusti. A. D. 1474.'

N. 2779. cod. Valerii Maximi membran. sæc. XIV. vel XV. nitide scriptus, cum paucis notis.

Hæc Regia Collectio sex alios codices Valerii Maximi retinet.

Codices Oxonienses.

In *Biblioth. Bodl.* cod. Valerii Maximi membran. grande volumen in fol. Incipit Liber quartus de Dictis et Factis

memorabilibus, &c. In raso folio hæc scribuntur: ‘Secunda pars Valerii Maximi per Dionysium de Burgo elucidata:’ et sequuntur hæc: ‘Fratribus Oxonie datur in munus liber iste per John̄em Whetherstede, Patrem Pecorum.

Quem si quis rapiat raptim titulumve retractet,
Vel Judæ laqueum, vel furcas sentiat. Amen.’

Hic liber est prima tantum pars: singularis et solus manet ex iis quos Dux Humphredius donavit Academiæ Oxoniensi.

Canonici Lat. 259. cod. Valerii Maximi membran. pulchre script. circa XIV. sæc. Sub fin. ‘Explicit Liber Nonus. Incipit Decimus.’ Sed non procedit ulterius quam ‘Auruncum et Posthumum Œbutium:’ et dein sequitur: ‘Explicit Valerius Maximus. Incipit Epistola Valerii ad Ruffinum, in qua persuadet ne uxorem ducat.’

Canon. Lat. 260. cod. Valerii Maximi membran. pulchre script. et illumin. cum glossa interlin. et nott. marginal.

Canon. Lat. 261. cod. Valerii Maximi chartac. sæc. XV. capital. illumin.

Canon. Lat. 262. Valerii Maximi, &c. cum Expositione. Cod. chartac. sæc. XIV. cum gloss. interlin. et marginal.

Canon. Lat. 263. cod. Valerii Maximi chartac. sæc. XV. capital. illumin. sine not. Integer videtur cod. sed desinit abrupte in lib. IX. cap. 14. De Similitudine Formæ.

Codices Cantabrigienses.

In *Biblioth. Publ.* Gg 6. 2. cod. Valerii Maximi membran. sæc. XV. 8vo. eleganter scriptus, et illumin. sine gloss. et nott.

Kk 3. 23. cod. membran. sæc. XIII. continens Valerii Maximi libros IV. cum nott. marginal. et alia.

Mm 2. 8. cod. membran. sæc. XIII. continens, inter alia, Valerium Maximum, cum nott. marginal.

In *Coll. S. Petri* est cod. membran. Valerii Maximi de Factis et Dictis memorabilibus: et de Jugurtha. Non in-

teger est: incipit: ‘ conspici decus voluit,’ &c. I. 1. 9. Sæc. XIV. vel XV.

In *Aula Pembrokiensi* cod. est Valerii Maximi perantiquus, membran. sine nott. Integer est. In fin. ‘ Liber Nonus explicit.’

INDEX

IN

VALERIUM MAXIMUM.

INDEX

IN

VALERIUM MAXIMUM.

[Ex Editione Torrenii.]

Primus numerus Librum, Secundus Caput, Tertius Exemplum indicat.

A cœna domum reverti iii, 6. 4 a condita urbe iv, 5. 1. ii, 6. 7 a conservando Mario absterrere eos ii, 10. 6 a contemtu et insolentia distare iii, 7. Ext. 1 a censoribus senatu motus ii, 9. 9 a delictis aberat mens earum vi, 3. 12 a domino coactus facere quæstum corpore vi, 1. 6 a duce præcipi ii, 7. Ext. 2 a finitimis regem mutuata esset iii, 4. 2 a lictore in carcerem duci ii, 10. 7 a lictore abripi ii, 7. 6 a literis virilitatem traxit iii, 2. Ext. 7 a ludis domum rediens viii, 1. Damn. 4 a mane in noctem usque ii, 7. 9 a necessariis deducta ii, 6. 14 a parte alicujus esse i, 4. 6 a placandis viris assecuta nomen ii, 1. 6 a primipilo convelli i, 6. 11 a rerum natura v, 10. Ext. 3 a Romulo proximus iii, 2. 4 a sanguine absit dedecus iii, 2. 20 a sole alicui obstare iv, 3. Ext. 4 a tuis auspiciis degeneratum erat ii, 7. 7 a valvis repulit feritatem vii, 2. 6

A. Atilius Calatinus viii, 1. Abs. 9

A. Calpurnius ix, 4. 2

A. Cascellius vi, 2. 12

A. Fulvius v, 8. 5

A. Gabinius iv, 2. 4. viii, 1. Abs. 3. ix, 1. Ext. 6

A. Numius ix, 7. 3

A. Posthumius ii, 7. 6

A. Posthumius Dictator i, 8. 1

Ab exercitatione veniens equus viii, 11. Ext. 7 ab ignotis exempla petere ix, 3. Ext. 1 ab ima parte aræ i, 6. 4 ab incepto moveri iii, 1. 2 ab incepto revocare v, 1. Ext. 2 ab inferis remissus vii, 2. Ext. 7 ab ineunte adolescentia i, 6. 12 ætate vii, 8. 9 ab Jove Opt. Max. bene orsi sunt Oratores, Præf. 1 ab injuriæ fine ii, 8. 4 ab origine sua repetam ii, 4. 4

Abalienanda non putavit iv, 4. 3

Abdere gladios inter tunicas et loricas vii, 4. Ext. 2 abdita delubra i, 6. 12 abditus sacrarii specus vii, 1. 2

Abdicare filium suum v, 7. 2 abdicaverunt se consulatu i, 1. 3

Abdicationis notam injungere vi, 9. Ext. 2

Abdomine avide devorato iii, 5. 3

Abductus ab his indoctis erroribus animus iii, 4. Ext. 1

Abesse a delictis vi, 3. 12 ærario v, 3. 2 reip. causa iii, 7. 9 sibi animadvertit iii, 2. 16 abest in Demosthene magna pars Demosthenis viii, 10. Ext. 1 abfuit ejus mens tantum a vindicta vi, 7. 1 tantum a pœnitentia dicti vi, 2. 2 absenti affuit pertinacissime iv, 2. 7 absit dedecus a sanguine iii, 2. 20 labor longæ inquisitionis 1. Prol. reprehensio ix, 6. 1

Abigere asellum ix, 12. Ext. 6 abigi ab exemplorum contextu iii, 8. 7

Abjicere aliquem in profundum puteorum ix, 6. Ext. 2 altaria v, 10. Ext. 2 amplissimum patrimonium ix, 1. 2 diadema v, 1. 9 hostem v, 1. 8 se tam suppliciter viii, 1. Abs. 6 timorem viii, 11. 2 abjecit annulum in profundum vi, 9. Ext. 5 abjecit e manibus vii, 6. 1 se de industria vii, 3. 2 se in mare vi, 1. Ext. 1 fluctus eum e navi i, 8. Ext. 11

abjecerat inimicum viii, 1. Abs. 7 abjecerunt annulos aureos ix, 3. 3 abjecturum se inde minatus est iii, 1. 2 abjici in amnem atque frangi arcus, sagittasque Cretensium jussit ix, 3. 7 in mare i, 4. 3 illum jussit in mare i, 1. 13 abjiciendis in luctibus ii, 6. 14

Abjecta armis jacet civitas iii, 2. Ext. 5 candida toga iv, 5. 3 atque contemta conditio vi, 9. 1 privata caritate ii, 2. 1 abjectæ urbis ruinis infundi i, 5. 1 abjectis armis ii, 10. 2. ix, 2. 1 abjecto ferro ii, 10. 6 gladio v, 9. 4 honoris prætexto vii, 3. 8 mirmillone i, 7. 8 abjectum caput ante pedes vi, 1. Ext. 2 abjectus est testis in ipsis eloquentiæ suæ castris viii, 5. 5 abjectus in profundum miseriarum ii, 10. 6 obscuro loco iii, 2. Ext. 2 abjectior et obscœnior vita scortis iii, 5. 4 abjectissimi et seditiosissimi hominis bustum ix, 2. 2 abjectissimum negotium iii, 7. Ext. 5

Abire ante noctem vii, 3. Ext. 10 eos passæ sunt iv, 6. Ext. 3. vii, 2. Ext. 3 comitiis iv, 5. 4 cum suis sarcinis iv, 3. 7 cum duobus millibus scortorum ii, 7. 1 ex urbe i, 3. 2 flaminio jussi sunt i, 1. 4 e conspectu v, 8. 3 abi et servus esto ii, 6. 6 abibit victor i, 8. 5. viii, 7. Ext. 1 abierunt incerti iii, 2. 8 abiit alacer gaudio viii, 14. 5 e conspectu anguis i, 6. 7 e theatro iv, 1. 13 abit inde repulsa notatus vii, 5. 1 abiens ex pectoribus aliorum pictas v, 6. 7 abeuntem ingenti plausu prosecutus ii, 10. 8 retinere familiari invitatione v, 1. Ext. 2 abeuntes voluptates considerare vii, 2. Ext. 11 abituram aciem victricem i, 7. 3 abituros se cum eo juraverant ii, 9, 8

Abluere sudorem i, 8. 1 abluit se proximi omnis aqua vii, 3. 1

Abnuente natura utriusque boni largitionem ix, 12. Ext. 10

Abolere decreto memoriam teterrimi hominis viii, 14. Ext. 5 aboletur jus ix, 1. 3

Abominanda necessitas vii, 6. 1

Abortu altero ejecto, Fr. 10

Abripi a lictore ii, 7. 6 impetu invidiæ iii, 8. Ext. 3 abripuit illos damnationis incursus viii, 1. Damn. 5

Abrogare alicujus leges vii, 2. Ext. 15 abrogamus istud imperium ii, 9. 5 abrogavit vetustas leges vii, 5. 5 abrogavit prætoriam jurisdictionem vii, 7. 6 abrogaverat legem ii, 9. 5 abrogaverat summa cum iniquitate paternum nomen vii, 7. 3 abrogata fides viii, 5. 1

Abrogatio legis Oppiæ ix, 1. 3

Abrumpere se ab omni honesto vitæ genere vii, 7. 7 abrumpitur pons post tergum iii, 2. 1 abruperat se a concordia i, 8. 10 abruptæ esse spei videtur viii, 1. Abs. 3 abrupta imperio Hispania ii, 8. 5 abrupto per se capite i, 6. 10 abrupta a reliquo exercitu pars copiarum vii, 4. Ext. 2

Abscidere caput alicujus ix, 4. 3 abscidit manus omnium ii, 7. 11 Æginensium juventuti pollices ix, 2. Ext. 8 abscinditur caput ejus ix, 13. 2 abscisum a corpore caput v, 1. 10 abscisa dentibus lingua iii, 3. Ext. 4 dextra iii, 2. 22 abscisa non est eloquentiæ tanta hereditas viii, 3. 3 abscisæ manus i, 1. 18 abscisa miserorum capita ix, 2. 1 abscisum caput ii, 8. 5. v, 1. Ext. 4. vi, 1. Ext. 2. iv, 7. 4 genus ii, 7. 14 abscisa gravitas animi sermonisque vi, 4. 3 abscisum responsum iii, 8. 3 abscisa sententia vi, 3. 10

Abscindere cervices ictu celeri vi, 8. 3 sinistræ manus digitos vi, 3. 3 abscissis laciniis ii, 7. 9

Absiste istud quærere vii, 4. 5

Absolvere: absolvit Claudium vi, 5. 3 absolvi adversaria et eadem formula damnari potuit viii, 2. 2 absolvitur evidenter incesti crimine nocens reus ix, 1. 7 absoluta est octavo judicio ejus causa viii, 1. Abs. 11 absolutus est ad populum provocato judicio viii, 1. Abs. 1 absoluti sunt hoc uno nomine viii, 1. Abs. 13 aut damnati sunt iis de causis viii, 1. Abs. 1 culpa viii, 1. Abs. 7 absolvendi atque damnandi inexplicabilem cunctationem mutabant viii, 1. Amb. 2

Absolutio celeris iii, 7. 9 Cosconii viii, 1. Abs. 8 absolutionem a judicibus impetravit vi, 9. 14 absolutione non dignum parricidium viii, 1. Amb. 1

Abstergere: abstersi gladii ii, 8. 7 abstersis lacrymis i, 1. 15

Absterrere eos a conservando Mario ii, 10. 6 absterreri vulneribus iv, 5. 6 a cultu i, 1. 15 absterritus ne exercitu quidem v, 4. 5

Abstinere se bello vi, 4. 3 se omni matrimonio vii, 2. Ext. 1 se prælio vii, 2. 2 se a Curia i, 7. 2 se a sacris ædibus iv, 3. 14 se ab incepto i, 6. Ext. 1 se ab oppugnanda patria v, 6. Ext. 3 se ab usu tecti i, 4. Ext. 2 abstinentis senectæ esse iv, 3. Ext. 3

Abstinentia constantissima iv, 3. Ext. 3 legatorum iv, 3. 9 populi Rom. mirifica iv, 3. 14

Abstrahere aliquem a consilio iv, 7. 5

abstractus impetu iræ v, 9. 1 medio itinere v, 8. 5

Absumere hæreditatem viii, 6. 1 omnes iii, 2. Ext. 7 absumsit eum satis justa ultio ix, 10. Ext. 2 absumsit lex sua eum viii, 6. 4 absumserat pro rep. florem juventæ vii, 7. 1 absumserant illos arma ii, 7. 15 absumi morte iii, 5. 1 absumto foraminibus scuto iii, 2. 23 absumto Lucullo iv, 7. 4 illo subiti casus incursu viii, 15. 9 in superiori opere impetu omni cogitationis viii, 11. Ext. 5 absumta es novo genere mortis iv, 6. 5 absumti sunt inter usum puerilis veneris ix, 12. 8 non vulgari genere mortis ix, 12. 1 absumtus si tu fueris vi, 2. Ext. 2 dolore ix, 12. Ext. 3 fato iv, 6. Ext. 1

Abundare satietati vi, 4. 1 plurimis et clarissimis familiæ suæ cognominibus ix, 14. 3 honoribus ix, 14. 5 impudentia viii, 3. 2 luxuria et libidine ix, 1. 7 solidis et certis bonis iv, 4. 1 abundat ad donandos usque liberos v, 10. 2 abundant mensæ Oratæ varietate ferculorum ix, 1. 1 abundaveras opibus ii, 2. 5 abundans divitiis et honoribus vii, 2. Ext. 12 minus generoso spiritu patientia iii, 3. 1 vinum ix, 1. Ext. 1 abundanti auro usæ sunt ii, 1. 5 abundantissimus fons ii, 2. 3

Abundantia frumenti infinita vii, 4. 3 ingenii divina instructus viii, 7. Ext. 3

Abunde comitatus iv, 3. 6 constat viii, 1. Amb. 1 erit iv, 3. 14 duos retulisse ex eorum turba vi, 2. 7 monere aliquem i, 6. 12 testari iii, 4. 3

Abuti non insolenter secundarum rerum proventu viii, 1. Abs. 3 verecundia vii, 3. 5

Accedere ad negotium iv, 1. 10 ad imperium viii, 13. Ext. 4 ad aram ii, 10. Ext. 2 in Italiam ii, 7. 15 ad aliquem iv, 3. Ext. 4 in provinciam ix, 14. Ext. 3 accedit doctrinæ divitiis etiam Musicæ rationis vilissimum elementum viii, 7. Ext. 8 pretio rei momentum occasionis iv, 8. 1 vitio ac virtuti justa merces v, 2. 1 accessit illis literarum lumen viii, 14. 1 novum civitati nostræ vectigal vii, 3. 4 multum claritatis cærimoniis, Præf. 1 accesserant propius iii, 2. 23

Accessio vitiorum suorûm vixit Ptolemæus rex ix, 1. Ext. 5 calamitatis non parva v, 10. 3

Accendere seditionem ii, 2. 9 legiones sub jugum missas in perniciem suam vii, 2. Ext. 17 Pisistratum in vindictam sui valuit v, 1. Ext. 2 accendit ex rogo ejus maritalem facem ix, 1. 9 accenditur forensis gloria viii, 7. 1 accensus consulatus repulsæ dolore ix, 3. 2 amore filiæ virginis v, 1. Ext. 2 cupiditate vii, 3. Ext. 10 hoc dicto vi, 2. Ext. 3 indignatione i, 8. Ext. 4. vi, 2. 1. viii, 11. Ext. 7 privata ira vi, 5. 3 vi doloris iii, 2. 12 inconcessis ac periculosis facibus vii, 3. 10 accensis et undique circumdatis ignis nutrimentis vi, 6. Ext. 1 accensa inimicitiis potestas v, 4. 6

Accidere : accidisset si quid prodigii in ea i, 1. 8

Accipere auribus exempla v, 4. 3 Pythagoræ præcepta et instituta ab Archyta viii, 7. Ext. 3 forti animo et constanti vultu potionem veneni vii, 2. Ext. 1 de morte filii falsum e castris nuntium vii, 7. 1 exercitum ii, 7. 2 ab aliquo privatim munera iv, 3. 9 diversa auspicia ii, 8. 2 leges iii, 7. 1. vi, 9. 8 omen i, 5. 1 pecunias a sociis v, 8. 3 spiritum v, 10. Ext. 3 dimidiam partem navium vii, 3. 4 lucem prospere ix, 12. 1 hæreditatem a patre iv, 4. 11 Siciliæ tyrannidem vi, 9. Ext. 6 plurima et maxima beneficia v, 5. 1 injuriam a cognatis vi, 6. 5 injuriam gravissimam iv, 2. 2 injurias ii, 2. 5 accepit injuriam culpa ii, 6. 7 pecuniam ab eo viii, 1. Damn. 1 falso clamore viciniæ filium intus trucidari v, 7. 3 pro monstro eam vocem iv, 3. 6 accepimus Deos. Præf. 1 Xenocratem æque abstinentis senectæ fuisse iv, 3. Ext. 3 acceperat a præceptore pertinentia ad solis et lunæ cursum viii, 11. Ext. 1 bonorum possessionem secundum tabulas testamenti ab ipso vii, 7. 6 terram vastam et desertam viii, 13. Ext. 1 accipe me fati tui comitem ix, 9. 2 accepisset nomen civitatis i, 1. 1 accipiendi et dandi beneficii commercium v, 3. Ext. 3 accipiendarum legionum causa ix, 7. Mil. Rom. 1

Acceptus Diis i, 8. Ext. 7 accepta a majoribus lux iii, 4. 1 acceptum beneficium v, 2. 5 acceptum ferre ii, 7. Ext. 2 acceptum ferri debet illius religioni viii, 2. 3 referre fortunæ v, 7. Ext. 1 referre hæreditati iv, 4. 10 omini successum suum referentes i, 5. Ext. 2 refertur exigenti ii, 2. 6 acceptam laudem refert judicio domestico iii, 7. Ext. 2 a majoribus continentiam retinere ix, 1. 4 accepto nuntio v, 8. 4 a peritis cultu anguis i, 8. 2 signo ii, 7. Ext. 2 accepta et expensa summa iii, 7. 1 accepta sacra i, 2. 1 accepta fuit omnibus dupliciter salus v, 2. 6 acceptis litteris ii, 7. 15 a Senatu literis iii, 2. Ext. 1 acceptissimi consula-

tus Populo Rom. iv, 4. 1
Acciti sunt ab Oscis ii, 4. 3
Acclamavit summo consensu viii, 15. 9
Accola vici ignobilis ac desertæ paludis v, 3. 2
Accommodare locum i, 5. 4 ministerium ii, 9. 4 matronis patrocinium viii, 3. 3 accommodavit aures vacuas v, 8. 3 accommodatus singulis verbis sonus vocis viii, 10. Ext. 1 accommodata imminenti procellæ defensio vi, 4. Ext. 2 accommodatæ sunt singulæ membrorum partes singulis ix, 2. Ext. 10
Accumbere: accubuit Phryne juxta eum iv, 3. Ext. 3
Accurata oratio iv, 3. 4 et testata oratio viii, 14. 3 excusatio v, 1. 1
Accurrere cum clamore i, 6. 11 accursus celer i, 7. Ext. 10 militum subitus vi, 8. 6
Accusare aliquem apud censores vi, 2. 8 aliquem inquinatissimæ vitæ viii, 1. Damn. 2 senectutem viii, 13. Ext. 2 accusari pro Rostris iii, 7. 8 accusavit eum ad prætorem viii, 1. Abs. 11 accusatus crimine viii, 1. Damn. 7 capitali crimine vii, 8. 7. viii, 7. 1 incesti crimine iv, 2. 5 ambitus vi, 9. 14 sincera fide iii, 8. Ext. 4
Accusatio licentior ix, 2. 3
Accusator in L. Libonem venio vi, 2. 8 accusatore subjecto vii, 8. 7
Acer et vehemens Carbo iii, 7. 6 vindex i, 1. 18 æmulus vii, 2. 3 acris et animosa Nomantia ii, 7. 1 adhortatio iii, 2. 19 acre studium i, 7. Ext. 4 et diuturnum bellum i, 6. 3 acrem se pudicitiæ custodem præstitit viii, 1. Abs. 2 acri studio niti ad invadendum te iii, 2. 23 acerrimus oculorum vigor viii, 10. Ext. 1 salutis defensor v, 2. Ext. 2 procursus iræ vii, 3. Ext. 6 exercitus ix, 1. Ext. 1 acerrima pugna iii, 2. 1. iv, 7, 2 acerrimum ingenium iv, 2. 2 acerrimo studio nitebatur forum iii, 8. 6 acerrimi hostes ii, 7. 15 acerrima odia iii, 7. 5 acriter retenta disciplina militaris ii, 8. 1 tueri gestum iii, 8. 1 acrius impugnat noxios viii, 1. Abs. 11 acerrime præliari cœpit iii, 2. 19 dicere testimonium in aliquem viii, 5. 1
Acerba auditu vox viii, 7. Ext. 1 acerbas exequias duxit vi, 1. 3 acerbissimum bellum vi, 9. 8
Acerbitas summi mœroris viii, 11. Ext. 6 offensarum iv, 2. 1 exilii voluntarii v, 3. 2 morum nimia vi, 2. Ext. 2 fortunæ v, 4. 7 acerbitatem casus intueri vii, 6. 2 acerbitate injuriarum i, 1. 15
Acerrani ix, 6. Ext. 2
Acervus miseriarum communis vii, 2. Ext. 2
Achaia i, 8. 10. vii, 5. 4 Achaicum bellum vii, 5. 4
Achilles viii, 8. Ext. 2
Acies Romana v, 6. 5 Pharsalica i, 5. 6 Philippensis i, 5. 7. i, 8. 8 vehemens iii, 2. 16 jam inclinata propellitur iii, 2. 8 compluribus astutiæ copulata laqueis vii, 4. Ext. 2 aciem pia ac forti pugna fugare v, 3. 2 acie oculorum defectus viii, 7. 4 certa luminum uti i, 8. Ext. 14 vinci iv, 3. 5 universa cum Romanis confligere vii, 3. 6 acies Spartanæ ii, 7. Ext. 2 dimicabant ib.
Acquiescere solatiis iv, 4. 11 in nepotibus v, 9. 2 acquiescit status pacis in sinu disciplinæ ii, 7. 1 acquiescebant communiter animi remissioni viii, 8. 1 acquievit exoptata securitate ix, 12. Ext. 1 acquiescunt cineres ejus sub monumento ii, 7. 15
Acquirere: acquiritur his gloria contemtu doloris iii, 3. Ext. 6 acquisitum est multum Cosso iii, 2. 4
Acrone occiso iii, 2. 3
Acta senatus humanissima et clementissima ante omnia referam v, 1. 1 teterrima iii, 8. 3 censoriæ potestatis ii, 9. 1 virorum ii, 7. 4 eximiæ fiduciæ domestica iii, 7. 1 nostræ urbis ii, 9. 4 actis et honoribus interesse iii, 7. 8
Actio dementissima iii, 7. 8 tribunicia viii, 1. Abs. 2 contraria iii, 7. 3 actionis pars quædam viii, 1. Damn. 2 calor atque impetus viii, 10. 1
Actium Epiri promontorium i, 7. 7
Actor sui operis ii, 4. 3 actores causarum celebres viii, 7. 5
Actuosam vitam ingredientes ii, 1. 10 actuosa vita viii, 8. 1
Actus honesti etiam ab infimis editi v, 2. Ext. 1 ingrati animi v, 3. 4 vitæ vii, 1. 1 vitæ inhonestus vi, 3. 3 virtutis humanæ iii, 2. 20 professionis illustris iii, 3. Ext. 4 industriæ vetustior viii, 7. Ext. 2 actum ipsum prosequi iii, 2. 1
Actutum tacuit vi, 2. 3
Acuere alicujus virtutem vii, 5. 3 ferrum ix, 12. Ext. 1 acuit virtutem ignominia ii, 9. 9 studia ii, 2. 3 acumen consilii vii, 3. Ext. 9 equisonis vii, 3. Ext. 2 acuminis genus vii, 3. 2 acumina clavorum iii, 7. 2
Ad aram accedere ii, 10 Ext. 2 ad arbitrium et spectaculum mulierculæ ii, 9. 3 ad arma ire viii, 6. 4 ad cavillandos

usque Deos i, 8. Ext. 8 ad censuram transgredi ii, 9. 1 ad cœnam invitari ii, 8. 6 ad cœnam invitantur ii, 1. 2 ad consulatum conscendit iii, 4. 4 ad deditionem compulsis Fregellanis ii, 8. 4 ad dimicandum provocatus iii, 2. 3 ad donandos usque liberos abundat v, 10. 2 ad excidium ejus alebatur ii, 10. 4 ad hoc usque tempus i, 1. 10 ad lares reverterunt ii, 10. 2 ad nomen inspiciendum ii, 10. 1 ad peragendum imperium sufficere ii, 7. 6 ad principia ii, 7. 9 ad præliandum exituri ii, 7. Ext. 2 ad quercum pronæ manus porriguntur ii, 8. 7 ad regendum equum virga uti iii, 2. 12 ad rem pertinet ii, 9. 1 ad res novas parari i, 4. 2 ad stuprum ire vi, 8. 1 ad summam ix, 2. 1 ad templa Deorum et aras tetenderunt ii, 8. 7 ad tempus ii, 7. 11 ad triremem perrexit i, 8. 2 ad vim faciendam venire ii, 10. 2

Adæquavit eo sermone repulsam honori vi, 4. Ext. 5

Adaperuit Pompeio privato caput v, 2. 9

Addicere alicui totum patrimonium vii, 7. 4 immerentem capitali supplicio vii, 3. Ext. 1 addicitur præbentibus ipsis apparatus exequiarum v, 2. 10 addixit eum arbitrum Claudio viii, 2. 1 addixerat se mirificum doctrinæ operibus viii, 7. Ext. 5 addicta jugera septem iv, 8. 1 addictas pœnas ei pependit viii, 1. Damn. 2 addicti et capitali crimine damnati vii, 6. 1 addictus judex viii, 2. 2

Addiscens aliquid quotidie senescit viii, 7. Ext. 14

Adducere equites in præsidium v, 1. 1 adducere socium vii, 3. Ext. 5 adduxi eos alligatos vi, 2. 3 adduxit ad Olympia filium viii, 15. Ext. 4 eum ad Syllam excussum iii, 1. 2 adduci ad se pastorem jussit vi, 3. 5 honorum magnitudine ii, 9. 6 imbre viii, 13. Ext. 1 supplicio mortis iii, 8. 8 adducti cupiditate vitæ ii, 7. 9 in discrimen capitis viii, 1. Amb. 1

Adesc hostiæ jecinore i, 6. 8

Adesse militiæ ii, 7. 9 secretis cogitationibus vii, 2. Ext. 8 aderat ei pietas comes v, 4. 6 affuit absenti pertinacissime iv, 2. 7 ei præcipua indulgentia viii, 13. 1 Pompeii auctoritas voluntati patriæ v, 7. Ext. 2 affuerunt disciplinæ militari ii, 7. 3 affuisse populo i, 8. 6

Afferre aliquid varietatis i, 6. Ext. 1 patriæ detrimentum i, 6. 9 affert pestiferum ignaviæ exitum vii, 2. 2 attulit plurimum salutis urbi iv, 2. 2

Adhærens stolæ iii, 5. 3 adhæsit animi amico iv, 7. 4 huic voluminis parti v, 5. 4

Adhibere aliquem in consilium iii, 7. 6 regiis auribus familiarem et assuetum sonum vocis viii, 7. Ext. 15 verbera virgarum ii, 7. 5 adhibuerunt manus i, 1. Ext. 6 adhibito concentu ii, 4. 3 in consilium nullo ii, 9. 2 propinquorum et amicorum consilio v, 8. 2 senatu in consilium v, 9. 1 adhibitis Asiæ principibus ix, 5. Ext. 2 in consilium principibus civitatis viii, 2. 2 fautoribus concordiæ ii, 1. 8

Adhortatio acris iii, 2. 19

Adigere : adegisti hostium corporibus iii, 2. 23 adacti cunei ix, 12. Ext. 9 adacti jurejurando vii, 6. 1

Adjicere aliquid ii, 8. 4 centurias i, 4. 1 orationi clausulam v, 10. 2 consilium actis v, 9. 4 ejusdem studii exemplum viii, 11. Ext. 7 nullum majus domesticum exemplum viii, 9. 3 oppidum imperio vii, 4. 2 piget quod sequitur ix, 5. 2 multum fiduciæ animis hominum vi, 9. 1 ne nomen quidem alicujus tabulis testamenti vii, 8. 6 vitæ dono honorem sepulturæ v, 1. 1 equi naribus spumas viii, 11. Ext. 7 fortuitis voluntarias tenebras viii, 7. 5 adjicit multum incrementi inchoato jam incendio vi, 2. 3 adjiciunt ipsis voluminibus nomina sua viii, 14. Ext. 3 adjecit aurum summæ dotis iv, 3. 1 illi plus decoris viii, 15. 1 caritatem vi, 8. 7 bello Achaico summam manum vii, 5. 4 animi rarissimas dotes vii, 1. 1 causæ periclitantis argumentum viii, 10. 3 vetustis aurium insignibus novum vittæ discrimen v, 2. 1 huic exequiarum illum honorem vocis iv, 1. 12 majorum suorum titulis cognomen Isaurici viii, 5. 6 verbis gestus ii, 4. 3 exercitui suo firmamentum mancipia vii, 6. 1 honoribus debitum auctoritatis pondus vii, 5. 2 quieti animi cives numero proscriptorum ix, 2. 1 spectaculum funeri speciem alterius triumphi ii, 10. 3 versus iii, 7. Ext. 3 adjecerunt concilio Deorum i, 6. 13 adjecerim quid aliud hoc loco iv, 6. Ext. 3 adjiciam casum exemplo iii, 2. Ext. 9 scenæ exemplum iii, 7. Ext. 2 huic tanto incremento majus vi, 9. 9 magnis sapientiæ exemplis parvulum vii, 2. Ext. 18 publicis judiciis privata viii, 2. 1 adjice fidem ii, 6. 14 adjecisse exempla satis erit ii, 9. 9 adjici operi Demosthenis nihil potest viii, 10. Ext. 1 adjicitur merito virorum commemorationi Sulpicia viii, 15. 12 adjiciatur his

Claudia viii 1. Damn. 4 adjecta Asia imperio populi Rom. v, 3. 2 causa ii, 9. 6. vi, 3. 3 lege v, 2. 10 unius amicitiæ voluntaria morte iv, 7. 2 adjecto necessariorum convivio ii, 6. 7 exemplo v, 10. 3. vii, 3. 10 versu Græco i, 7. Ext. 2

Adjectio impensæ i, 1. 8

Adimere alicui auctoritatem ii, 10. 5 alicui vitam ix, 10. 1 ademit persona huic facto admirationem vi, 2. 5 libertatem vi, 3. 3 iis vitam i, 8. Ext. 3 ademtis equis ii, 7. 9

Adipisci consulatum iii, 8. 3 adipiscendæ potestatis facultas ix, 7. 3 adeptus est honorem iv, 5. 3 forensi militia summos honores viii, 5. 5 id robusta ætate viii, 13. 3 prætura ix, 3. 3 tyrannidem a civibus delatam iv, 1. Ext. 6 victoriam i, 8. Ext. 4 victorias ii, 7. 8 adepti erant sacerdotia iii, 2. 7 adepta prætura iii, 5. 1

Adire hæreditatem vii, 8. 9 penetralia sancta justitiæ vi, 5. 1 senatum i, 7. 2 Fortunæ sortes i, 3. 1 adeuntes tribunal iii, 7. 1 adeundi ipsius diem petit v, 1. 1 aditus ab iis improbavit divus Augustus vii, 7. 4 judex de sponsione vii, 2. 4 aditos ultro censores hortati sunt publicani v, 6. 8

Aditus exemplis datur vii, 2. Ext. 1 fastidiosus iii, 3. Ext. 7 in curiam ii, 2. 1 templorum viii, 14. 2 aditum ad eam dedit filiæ v, 4. 7 adversus se hominibus dedit vi, 2. 7 in curia ei nunquam esse voluerunt ii, 8. 4 luctui dedit necessitas i, 7. Ext. 4 sibi in cœlum struere vi, 9. 15 aditu a custodibus impetrato iv, 6. Ext. 3 curiæ indignus ii, 9. 2

Adjudicare aliquid populo Romano vii, 3. 4 adjudicari ei mensa debet iv, 1. Ext. 7

Adjunxit se iis cladibus vi, 8. 5

Adjutoribus sex ejusdem dignitatis assumtis vii, 3. Ext. 2

Adjutorium Deorum ii, 7. Ext. 1 legis ii, 8. 1

Adjuvare aliquem ope viii, 2. 3 socios iii, 1. 2 tropæa ac triumphos alicujus iv, 7. 2 adjuvit victoriam i, 8. 6 adjuverat eloquentiæ vim ii, 2. 3 adjuta disciplina militaris iii, 4. 6 adjutæ partes exercitu paterno v, 2. 9 adjutus gratia Ciceræi iii, 5. 1 lætiori vultu fortunæ vi, 9. 11 lacus inundatione amnis i, 6. 3

Admetus Thessaliæ rex iv, 6. 1

Adminicula quasi quædam dentur spe diuturnioris vitæ viii, 13. 1

Administrare rem prospere iii, 8. Ext. 2 administrare rempubl. dictatura vii, 6. 1 remp. parum utiliter vii, 2. 6 provincias ii, 2. 8 administratur Resp. auspiciis i, 3. 1 administrandarum rerum vinculum ii, 2. 1 administrandorum eorum celerior necessitas iii, 8. 1 administrata fuerat res sub ipso legato iii, 7. 1 administrata sincere provincia ii, 10. 1 administrata sunt Romano jussu, Lusitanis manibus ix, 2. 4 a singulis ii, 7. 15 administrato incredibili facto i, 4. 1 administrati bene officii laus iv, 3. 9 administratis reip. salutariter quinque consulatibus v, 2. 3

Administratio Reipubl. ii, 9. 6. iii, 7. 7

Admirabilem illum senatui fecit ii, 10. 7 admirabile animo, manu, lingua viii, 7. 1 prodigium i, 6. Ext. 1 spectaculum ii, 7. 8 admirabilior cunctatio iv, 1. 2

Admirari alicujus animum iii, 2. Ext. 9 constantiam viii, 7. 5 eloquentiam viii, 10. Ext. 1 fortitudinem iii, 2. 1 prodigium i, 6. 1 admiror famularis fidei robur vi, 8. 3 admiratus amborum animum iv, 7. Ext. 1 non debitam sibi benevolentiam vi, 2. Ext. 2

Admiratio fortis et sinceræ vitæ ii, 10. 7 admirationis prætexta ii, 10. 1 admirationem in risum convertere iii, 2. 7 admiratione sui placavit iram ii, 10. 2 stupentes iii, 2. 1 tantæ industriæ mens stupet viii, 7. Ext. 4

Admiratores virtutis ii, 10. 2

Admistum aliquid gratulationis habuisti v, 1. 4

Admittere dedecus iii, 8. 3 facinus viii, 4. 1 scelus v, 9. 1 populum in hortis suis ix, 15. 1 vocem ad aures suas viii, 9. 2 admisso equo iii, 8. 1 parricidio i, 5. 7

Admonere exemplis paucis viii, 12. 1 admonuit exercitus senatum literis viii, 15. 1 admoneri recordatione juventæ suæ v, 8. 4 se ab ea prædicans i, 2. 4 admoneretur flagro i, 1. 6 admonita erroris iv, 7. Ext. 2 admonitus ab eo solutæ a se legis suæ vi, 5. Ext. 4 oraculo i, 8. Ext. 9 admonitum est somnium certo eventu i, 7. 8 admoniti et proprio ingenio et exemplo vetustatis v, 6. 8

Admonitione Pontificum i, 1. 8

Admoveo obscuriori pietati notitiæ lumen v, 4. Ext. 5 admovi manus sacris viii, 1. Abs. 5 admovit manum naribus equi vii, 3. Ext. 2 admovit regnum ad benevolentiam civium iv, 1. Ext. 8 admota exta aris i, 1. 4 admota machina v, 1. 5 admotus lucernæ digitus iii, 3. 2 pectori pater velut infans v, 4. Ext. 1 aris cultus iii, 3. 1 admoto labris poculo vii, 2. Ext. 1 portis Urbis exercitu v, 2.

1 admotis calcaribus v, 6. 2 precibus v, 4. 1 scalis i, 8. 6 necessitatis viribus vii, 6. 1

Adolescens eloquentiæ, quam propositi, felicioris viii, 10. 1 excellentis pulchritudinis iv, 5. Ext. 1 patriciæ gentis iv, 3. 4 perditæ luxuriæ vi, 9. Ext. 1

Adolescentia luxu perdita vi, 9. 3 ipsius suspecta viii, 1. Abs. 12

Adopertæ virorum imagines iii, 5. 1

Adoptare aliquem testamento vii, 8. 5 patronum ix, 15. 1 adoptatus a Sufenate avunculo suo vii, 7. 2

Adoptionis jus v, 10. 2

Adorante qua i, 1. 7

Adornavit senatus matronarum ordinem decretis v, 2. 1 ejus versibus templorum aditus viii, 14. 2 adornata textilibus sigillis tabernacula ix, 1. Ext. 4 adornata triumphis lecti frons ii, 10. 3

Advecti essent unde comperit i, 1. Ext. 2

Advexit eum fortuna in urbem iii, 4. 2 advexerat M. Catonem classis viii, 15. 10 advehendum se urbi nostræ restituit i, 8. 2

Adventantis equitatus fragor iii, 1. 1

Adventus repentinus vii, 4. Ext. 1 subitus et clandestinus v, 1. 1 causam texit iii, 3. 1 advcntus suos ab hospitibus aris et thure excipi patiebatur ix, 1. 5

Adversarius superior ii, 8. 2 vehemens iv, 1. Ext. 5

Adversus fugitivos bellum gerere ii, 7. 9 publicanos dicere ii, 10. 7

Adversus casus iii, 2. 12 adversa valetudo v, 1. 3. ix, 2. Ext. 11. i, 7. 1 oculorum vi, 4. 1 adversa agmini fulmina i, 6. 12 loca viii, 7. Ext. 1 prælia vii, 6. 1. vii, 3. Ext. 10 prodigia i, 6. 1 adversa cadaveribus vivorum corpora adversis alligata ix, 2. Ext. 10 adversæ res vii, 1. 1 et secundæ res iv, 1. 13 adversus casus iii, 2. 12 adversi quid imminet populo Rom. v, 10. 2 adversum habere et solem et pulverem vii, 4. Ext. 2 adverso corpore exceptas ostendere cicatrices vii, 7. 1 adversis rebus propere quemquam debilitari non oportet viii, 1. Abs. 3

Adulare Dionysium iv, 3. Ext. 4 adulari aliena tribunalia vi, 9. 7 adulandus erat tribunus militum ii, 7. 15 adulata Hephæstionem more Persarum iv, 7. Ext. 2 adulatus clementiam iii, 3. 1 adulatus more gentis illius Darius rex vi, 3. Ext. 2

Adulta ætas ix, 13. Ext. 4 adultæ ætatis virgo i, 5. 4. iv, 3. 1. iv, 4. 10

Adulterii causam dicere viii, 1. Abs. 12 crimen viii, 2. 2 crimine damnatus vi, 5. Ext. 3

Adumbrare quod ars non valuit viii, 11. Ext. 7 adumbravit scenam ii, 4. 6 adumbrata est quies imaginibus i, 7. 1

Adumbratio insidiosa vii, 3. Ext. 8

Adumbratum nomen iii, 4. 5

Advocatio præstandi muneris ii, 9. 1

Advocatus egregius iv, 1. Ext. 5 advocati et patroni præteriti vii, 8. 7 advocatis deficiebatur viii, 3. 2

Advolare in os alicujus i, 4. 4

Advolutus genibus iii, 8. Ext. 4

Adurere barbam candentium juglandium putaminibus ix, 13. Ext. 4 adusti corporis odor iii, 3. Ext. 1

Æas flumen i, 5. Ext. 2 Æanti ut Deo immolavcrunt i, 5. Ext. 2

Æbucia vii, 8. 2

Ædes sacræ iv, 3. 14 arsit i, 4. 4 cærimoniarum iv, 7. Ext. 1 Mercurii ix, 3. 6 salutis viii, 14. 6 ædem Monetæ videre vi, 3. 1 et aram Fortunæ Muliebri curavit faciendam v, 2. 1 alicui dedicare v, 10. 1 Telluris fecit in solo vi, 3. 1 ædium pars excelsa iii, 1. 2 ædibus separatis i, 1. 8

Ædificare Propylæa iii, 1. Ext. 1 sacraria vi, 5. 1

Ædificia subjecta vii, 2. Ext. 2 spatiosa et excelsa ix, 1. 1

Ædilis plebis proscriptus vii, 3. 8

Ædilitas curulis vii, 5. 2 ædilitatis candidatus viii, 15. 4 petitio vi, 9. 14

Ædilitia comitia iv, 6. 4

Æger delatus est Brundusium v, 1. 1 est ejus morbi v, 7. Ext. 1 et contusus Romani imperii spiritus erat vi, 4. 1

Ægerrime extracta i, 6. 11

Æginenses ix, 2. Ext. 8

Ægles Samius mutus, et subito vocalis factus i, 8. Ext. 4

Ægre ferre urbem bello urgeri a rege iii, 3. 1 compulsus est, ut in Curiam veniret ix, 5. 1

Ægritudinem per summam animi expiravit i, 1. 20

Ægyptia perfidia v, 1. 10

Ægyptiorum sacerdotes i, 4. Ext. 1

Ægyptus vi, 4. 3. v, 1. 1. i, 4. Ext. 1 Ægypti occisos esse cognovit filios iv, 1. 15 Ægyptum petiit viii, 7. Ext. 2

Ælius Prætor v, 6. 4

Ælia familia iv, 4. 8

Æmathia ix, 11. Ext. 4

Æmilia Corncliaque gens vi, 2. 3 virgo i, 1. 7

Æmilius Paulus ii, 10. 3. v, 1. Ext. 6. v, 10. 2 Scaurus viii, 5. 3

Æmulatio insolentiæ ix, 5. Ext. 4 virtutis iv, 1. 12 æmulationis hamus ii, 9. 6

Æmulatus est divinum, mortali habitu spreto ix, 5. Ext. 1 exemplum v, 8. 2 Themistoclis ardorem viii, 14. Ext. 1 pietatem v, 4. 4

Æmulus acer vii, 2. 3 continentiæ Fabiorum iv, 3. 10 patientiæ iii, 3. Ext. 4 gravis in administratione reipub. iv, 1. Ext. 5 æmula virium suarum ars est viii, 11. Ext. 5

Æneas i, 8. 7

Æneus taurus ix, 2. Ext. 9 ænea vacca viii, 11. Ext. 4 æneæ effigies ii, 10. Ext. 1

Æqualis gradus viii, 8. 1 fortunæ societas i, 8. Ext. 17 illi puella iii, 2. Ext. 9 æquale imperium v, 2. 4 æquali jugo virtutis par proferamus ii, 9. 6

Æqualiter exposita omnibus iii, 3. Ext. 7

Æquare alicujus vitæ spatium viii, 13. 2 magistrum equitum dictatori iii, 8. 2 aliquem alicui viii, 15. 9 æquat remigis casus interitus i, 8. Ext. 11 æquavit numerum prodigiorum numero calamitatum i, 6. 7 Athenis Thraciam iii, 7. Ext. 7 annis sæculi tempus viii, 7. 3 æquaverit gloriam vel antecesserit plaustrum i, 1. 10 æquari numinibus deorum v, 6. 1 æquanda deorum benignitati munificentia gentis Romanæ v, 1. 1 æquavit solo Numantiam ii, 7. 1 æquatur minor potestas majori ii, 8. 2

Æquatus cœlo cumulus ii, 9. 1 dictatori scito plebis v, 2. 4 æquata solo patria hostilibus armis v, 6. Ext. 5

Æqui v, 2. 2

Æquicoli, Fr. 10

Æquimelium vi, 3. 1

Æquitas Cæsariana ix, 15. 5 quæstionum viii, 2. 1 senatus ac pop. Romani iv, 3. 9 testamenti v, 2. Ext. 3 æquitatem extorsit vi, 2. Ext. 1

Æquo animo ferens ii, 5. 4 non tulit iii, 7. Ext. 6 æquior animus v, 1. 1. vii, 4. Ext 1

Æquora aquæ calidæ suspensa ix, 1. 1

Ærarium aperire iii, 7. 1 exhauritur vii, 2. 3 bello exhaustum v, 6. 8 longinquis expensis non sufficit vii, 6. 1 ærarii quæstores ii, 2. 8 ærario patefacto iii, 7. 1 abesse v, 3. 2 non reddo rationem iii, 7. 1 virtutis exemplum tanti stetit iv, 4. 6

Ærariorum numerus ii, 9. 7 ærarios inter referre tribus ii, 9. 6

Ærea capitis effigies v, 6. 3

Æs alienum grave vi, 1. 9 solvi jussit vi, 2. 11 contulit certatim v, 2. 3 parvulum ii, 10. Ext. 1 æra raudera appellantur v, 6. 3 legioni dari voluit ii, 7. 15 pœnæ ii, 9. 1 æri alieno succurritur ix, 3. 6

Æschines viii, 10. Ext. 1

Æschylus poëta ix, 12. Ext. 2

Æsculapius i, 1. 19. i, 1. Ext. 3. i, 8. 2

Æsopus tragicus viii, 10. 2 tragœdus ix, 1. 2

Æstimare aliquem intra se ipsum partita laude iii, 8. 1 animi, non corporis dolore pœnæ modum ix, 10. Ext. 2 domum sexagies sestertio ix, 1. 4 magni domum ix, 1. 4 humiliter acta virorum ii, 7. 14 militares ductus iii, 7. Ext. 6 sensum iii, 7. Ext. 6 si vere volumus vii, 5. 6 æstimem ejus verba prius an facta, nescio vi, 4. 4 æstimari debet incepto egregio iv, 7. 6 æstimatur amicitiæ fido pignore iv, 7. 3 virtus per se ipsam iii, 4. Ext. 1 virtus magno pretio v, 4. 1 æstimantur ab iis et propria studia verecunde, et aliena callide viii, 12. 1 æstimans jacentem non hostem, sed civem v, 1. 11 magni viii, 14. 1 pluris v, 7. 3 æstimanda bona animo vii, 2. Ext. 3

Æstimatio eloquii viii, 9. Ext. 2 dignitatis iv, 4. 9 æstimatione ætatis, non fortunæ facta v, 1. Ext. 1

Æstimator justus iii, 8. 1 Romani animi certior vi, 6. 2 virtutis iii, 2. 23

Æstivus fervor ii, 4. 6

Æstuariis intercipere fluctus ix, 1. 1

Æstus humanæ mentis ii, 5. 6 regressus iii, 2. 23 æstu animi compelli vi, 8. 4

Æstuosum atque angustum mare ix, 8. Ext. 1 æstuosissimum atque sterile solum iv, 4. 4

Ætas adulta ix, 13. Ext. 4 citerior viii, 7. Ext. 10 infirma iii, 3. Ext. 1 nubilis vi, 1. 4 omnis narravit ii, 9. 4 posterior iv, 3. 7. iv, 7. 7 præsens iv, 2. 1 puerilis ix, 3. Ext. 2 robusta viii, 13. 3 validior iii, 4. 1 ætatis adultæ virgo iv, 3. 1. i, 5. 4 puerilis insignia vi, 1. 1 infirmitas v, 4. 2 robur ii, 9. 6 stabilimentum iii, 1. 1 viribus defectus viii, 7. 4 ætati propior viii, 7. 2 ætatem ad ultimam pervenit i, 8. Ext. 16 ætate deficiente v, 2. Ext. 4 senior vii, 1. 2. iv, 3. Ext. 2 provectus viii, 7. Ext. 8 puber vi, 9. 9. ix, 1. 9 pubescente v, 3. Ext. 3 omni imbelli urbe egesta vi, 6. Ext. 2

Æternitati consecravit i, 7. Ext. 3

Æternus triumphus ii, 8. 5 æternæ laudi satis erat iii, 2. 13 æterna memoria vi, 1. Ext. 1 æterni ignes v, 4. 7 ignis

custos i, 1. 6 Vestæ foci iv, 4. 11 æternum et speciosum monumentum ii, 7. 15
Æthiopes viii, 13. Ext. 5
Ætna v, 4. Ext. 4
Ætnæus mons v, 4. Ext. 5
Ætolia viii, 13. Ext. 6
Ætolorum gens iv, 3. 7
Ævum Appii clade metirer viii, 13. 5 præteritum viii, 7. Ext. 2
Affectare regnum iv, 6. Ext. 3. v, 3. 2. v, 7. 2. ix, 15. Ext. 2 artem viii, 7. Ext. 1 eloquentiam viii, 10. 2 affectati regni crimine domi damnavit v, 8. 2
Affectatio negata ix, 1. 3
Affectus aliquanto ardentior iv, 6. 1 placidus et lenis iv, 6. 1 pius et placidus v, 7. 1 consternationis plenus ix, 3. 1 gloriæ viii, 14. 3 privati conditio iii, 8. Ext. 4 affectu inhonesto atque inutili dispulso iii, 3. Ext. 1 eodem moti viii, 1. Amb. 2 affectus patrii iv, 1. 5 potentissimi v, 1. 3 diversi v, 7. Ext. 1 in secessu pectoris repositi iii, 4. Ext. 1
Afferre secum suavitatis dotem v, 7. 1 aliquid voluptatis viii, 11. 1 mulieris pretium in locum aliquem vi, 1. Ext. 2 alicui manus vi, 6. 3 plus libertatis vindicatus, quam victus gloriæ potuit vii, 6. Ext. 3 afferri sibi arma jussit iii, 2. 18 voluit in conspectum suum abscisa miserorum capita ix, 2. 1 affert plurimum gaudii bellum iv, 2. 1 attulit abscisum caput v, 1. Ext. 4 gladium v, 9. 4 causam repulsæ vii, 5. 2 salutem viii, 1. Abs. 4 exitium viii, 1. Damn. 2 perditam et comploratam defensionem in judicium viii, 1. Abs. 10 causam exitii i, 7. 8 attulerunt ei aliquanto plus gloriæ v, 1. Ext. 6 tantum laudis vi, 3. 7 attulerat gladium v, 4. 3 ferrum veste tectum vi, 1. 1 attuleris quid dignitatis iii, 3. Ext. 7 afferens tantum incommodi humano generi ix, 6. 1
Afficere aliquem supplicio iii, 2. Ext. 1. iii, 7. 1. vi, 3. 6. vi, 1. 3 supplicio capitis i, 7. 7 mortis v, 8. 5 capitali supplicio vi, 3. Ext. 2. vi, 3. 1 virum contumelia iii, 2. 12 affecit conjugem repudii nota vi, 3. 12 his præfectum ignominiæ generibus ii, 7. 9 eum gravi multa viii, 1. Damn. 7 affecerunt eos gravi nota ii, 9. 8 affecerat illis amicos suos ix, 2. Ext. 3 affectus gravi valetudine iv, 7. 5 consimili fortuna v, 4. Ext. 1 supplicio viii, 4. 1 ultimo supplicio iv, 7. 1 verberibus v, 8. 2 servilibus verberibus vi, 1. 9
Affigere : affixit hos crucibus ii, 7. 12 captos prædones crucibus vi, 9. 15 affixit hunc cruci vi, 9. Ext. 5 affixus remo publicæ triremis ix, 15. 2 affixum patibulo truncum corpus ix, 2. 3 affixa templis hostium spolia vii, 6. 1 affixi valvis ii, 1. 9
Affinis culpæ iii, 7. 8 Cæsaris est ix, 9. 1 affinem fuisse se culpæ ei pernegavit viii, 4. 2 affines et cognati ii, 1. 8 affinium et cognatorum et fratrum nota ii, 7. 7 grave supercilium vii, 2. Ext. 1
Affinitas arcta vi, 2. 3 affinitatem dirimere viii, 1. Abs. 9
Afflata es ad inferos usque cœlesti fulmine vii, 7. 4
Afflatus pestifer i, 8. Ext. 19
Affligere opes alicujus v, 1. Ext. 1 quemquam auctoritate viii, 5. 2 afflixit cives suos vitiis iii, 1. Ext. 1 peractum reum judicio v, 4. 4 affligi ab aliquo viii, 6. 2 afflictus est eo nomine publica quæstione viii, 1. Damn. 8 quæstione publica ii, 8. 3 testimonio iv, 2. 2 repulsa consulatus vii, 5. 4 afflicti erant clade iv, 8. Ext. 1 afflictis et perditis rebus iii, 2. Ext. 7
Affluxerit quam celeri transitu luxuria ix, 1. 5 affluente barbarorum multitudine iii, 2. 23 affluens delicato cultu animus ix, 2. 1
Affulsit nihil tale præsidii Cretensibus vii, 6. Ext. 1 ei patronus vii, 3. Ext. 5
Afrania vii, 8. 2
Africa i, 1. 2. i, 5. 5. i, 8. Ext. 19. ii, 7. 2. v, 1. 1. v, 6. Ext. 4. v, 2. Ext. 4. vi, 9. 6. vii, 3. 3 Africam attigit iii, 7. 1
Africanus domitor orbis vi, 7. 1 superior ii, 7. 12. iv, 1. 6. iv, 2. 3. iv, 5. 3. v, 2. 5. v, 3. 2. v, 6. 7. vi, 6. 4. vi, 9. 2. viii, 14. 1. viii, 15. 1. ix, 8. 1 posterior ii, 7. 13. iv, 1. 10. v, 1. 6. v, 3. 2
Agamemnon viii, 11. Ext. 6
Agathocles Syracusanorum rex vii, 4. Ext. 1
Agelli reditus iv, 4. 7
Ager Alsiensis viii, 1. Damn. 7 Brutius v, 1. Ext. 6 Calenus i, 8. Ext. 18 Gallicus v, 4. 5 Nolanus i, 6. 4 Picenus i, 6. 5 Sabinus vii, 3. 1 Tusculanus i, 4. 4 recuperatus vi, 5. Ext. 1 vacuus vii, 3. 4 agri jugera iv, 3. 4 et 5
Agere bene cum aliquo v, 3. Ext. 3 minus bene senectute viii, 13. Ext. 1 quicquam vi iii, 2. 17 vitam viii, 5. 6 solutioris vitæ primos adolescentiæ annos vi, 9. 2 causam adversus aliquem ix, 1. 1 amicum Lentulo iv, 2. 5 consulem ii, 2. 4. iii, 8. 3. iv, 2. 2. v, 8. 1 destrictam fœneratricem viii, 2. 2 partes alicujus v, 10. 1 competitoris suffragatorem

iv, 5. 3 partes et accusatoris, et testis, et judicis iv, 1. 10 pœnitentiam iii, 4. 2. i, 5. Ext. 2. vii, 2. Ext. 1 silentium i, 6. 11 lege iii, 8. 1. vii, 7. 5 aliquem reum vi, 2. 4. vi, 7. 1 apud populum iii, 7. 1 apud aliquem de belli fine vi, 6. 2 asellum ante se vii, 3. Ext. 1 jumenta ix, 11. 1 præcipites Senones vi, 3. 1 servum ad supplicium sub furca i, 7. 4 alicui gratias iii, 4. 4 agas licet per utrumque gladium iii, 2. Ext. 2 ago tibi gratias iii, 8. 7 agit certum civem viii, 6. 4 agimus felicem vitam ii, 1. 1 agebat in rebus seriis Scævolam, in scenicis lusibus hominem viii, 8. 2 egit id singulari fide vi, 7. 2 noctem ultimam in terris i, 7. 2 equos in Samnites iii, 2. 9 gladium cruore domini madentem per sua præcordia vi, 8. 3 eum præcipitem in illud profundum v, 6. 2 animum ejus transversum nimia constcrnatio vii, 8. 7 Jugurtham regem ante currum vi, 9. 14 enervem et frigidam juventam iii, 5. 3 perditam luxuria vitam iii, 5. 2 reorum judicia iii, 6. 7 causam fœminarum apud triumviros et constanter et feliciter viii, 3. 3 suam causam ita iii, 7. 8. viii, 7. 1 causam suam maximo populi concursu viii, 3. 1 seram neglecti salubris consilii pœnitentiam vii, 2. Ext. 11 apud eum in hunc modum ii, 8. 2. iii, 7. 1 id cunctatione iii, 8. 2 silentium i, 7. 4. iii, 8. 2 se segniorem nc in fœminis quidem supplicio afficiendis vi, 3. 6 publicanum in Sicilia vi, 9. 8 virum scverum vii, 2. 5 nec securiorem maritum, quam patrem ix, 13. Ext. 4 multo severiorem prætorem urbanum vii, 7. 7 quam severum pudicitiæ custodem vi, 1. 4 reum pariter atque accusatorem admirabilem iv, 2. 6 eum reum viii, 9. 3 magnum et salutarem reip. civem in L. Saturnino opprimendo viii, 6. 2 nimiæ illum et intolerabilis potentiæ reum gestu perseveranti vi, 2. 9 illc urbem viii, 9. Ext. 2 egerunt alimentorum respectum iii, 7. 3 id votis meis annuendo v, 10. 2 huc iracundiæ stimuli virum ardentis spiritus ix, 3. 2 egerant id duce Sp. Cassio vi, 3. 2 egisse utriusque hostem contentus iv, 1. 6 præcipitem in carcerem L. Philippum habuit parvi ix, 5. 2 Agens perinde ac publicum ministerium vii, 3. 9 annum quartum et vicesimum iii, 7. 1 sextum et octogesimum annum viii, 7. 1 verecundiam dignitatis iv, 5. 4 candidæ togæ suæ respectum iv, 5. 4 agente illo causas viii, 10. 2 acturus de commodis ejus ix, 6. 2 agitur de pace per legatos vii, 2. Ext. 16 aguntur pro Rostris rei vii, 2. 6 agebatur incesti reus vi, 8. 1 agi debent omnia per plebem iii, 2. 17 agi solicitudine viii, 11. Ext. 1 ferro vii, 2. 2 acta est magna cura i, 1. 12 nimis aspere censura vii, 2. 6 in meliorem statum mutatio iii, 4. 1 actæ diutissime vitæ finis viii, 7. 1 sunt Considio gratiæ iv, 8. 3 actum secum præclare existimans iv, 3. 8 superiore judicio vii, 3. 5 actus reus ab eo ad populum viii, 1. Abs. 7 acta Romam bos vii, 3. 1 actus vorticis circuitu iii, 2. 1 in crucem viii, 4. 2 actis super ejus corpus equis ix, 10. Ext. 1 acti ante currum duces hostium iv, 1. 8 actum et excussum est ii, 8. 2 actis de rebus a se Senatui scribens ii, 7. 15

Agesilaus vii, 2. Ext. 15

Agger ejus culpa incensus ii, 7. 4 aggeri extruendo materia deficit vii, 6. 5 aggere et vallo circumdari vii, 6. Ext. 2

Aggredi fessos victores vii, 4. 1 Fidenas vii, 4. 1 molem maximæ rei manu parva v, 6. Ext. 2 opus iii, 8. Ext. 1 senem ii, 10. 6 aggreditur homines tribus modis viii, 10. 1 aggressa est libertas patientiam vi, 2. 3 aggressus illum intermit iii, 3. Ext. 7

Aggregare aliquem Deorum numero v, 3. Ext. 2

Agilitas ingens i, 7. Ext. 4

Agitare consilium v, 6. 7. vi, 2. 1 consilia vi, 6. 2 agitanti consilium i, 6. Ext. 1 agitari fluctibus iii, 8. 6 agitatis diu multumque consiliis intra pectus suum vii, 4. 5 agitatus stimulis virtutum viii, 14. Ext. 1

Agitatio studii viii, 7. Ext. 3 militaris iii, 6. 1

Aglaus Psophidius vii, 1. 2

Agmen concitatum iv, 7. 2 hostium pugna sustinuit iii, 2. 1 agmina militum iii, 8. 5

Agnoscere potentiam hilari fronte vi, 2. 7 prostratum umbonis impulsu v, 1. 3 agnovit Catonis animum iii, 1. 2

Agraria lex v, 8. 2. vii, 2. 6. viii, 1. Damn. 3. ix, 3. 5

Agreste et sordidum plaustrum i, 1. 10 tugurium iii, 4. 1 agresti more vivere v, 3. Ext. 3 agresti opere fatigari vi, 9. 1 agrestium strages i, 7. Ext. 4

Agrigentina civitas iv, 8. Ext. 2

Agrippæ Fr. 10

Agrippa Menenius iv, 4. 2

Ahala magister equitum v, 3. 2

Ahenum Dodonæ viii, 15. Ext. 3

Ajax viii, 11. Ext. 6

Alæ funditorum ii, 7. 9

Alacer clamor i, 6. 11 gaudio abiit viii, 14. 5 in urbem reversus est v, 3. 4

alacris Philosophia ii, 6. 11 alacrem exercitum in aciem misit viii, 11. 1 alacrior juventus ii, 1. 10 alacriorem se facere viii, 13. 1
Alacritas clamoris iv, 8. 5
Alba i, 8. 7. v, 1. 1. ix, 6. 3
Albanus lacus i, 6. 3 mons iii, 6. 5 Albana et Seplasia castra ix, 1. Ext. 1
Albani vi, 3. 6 et Sabini Fr. 10 Albanorum dux vii, 4. 1 reges Fr. 10
Alcamenis manibus fabricatus Vulcanus viii, 11. Ext. 3
Alcibiades i, 7. Ext. 9. iii, 1. Ext. 1. vi, 9. Ext. 4. viii, 8. Ext. 1
Alcyoneus Antigoni filius v, 1. Ext. 4
Alere catulos leoninos ix, 3. Ext. 2 aluit ac vestivit equites iv, 8. Ext. 2 milites in castris iii, 2. 23 pietas patrem v, 4. Ext. 1 virtutis robora iv, 4. 11. alebatur ad ejus excidium ii, 10. 4 alita miseriis reip. impotentia furens ix, 3. 8 finitimis tropæis ac triumphis virtus imperii vii, 4. 1 uberibus natæ mater v, 4. 7 alendæ scholæ communio i, 8. Ext. 17 alendo vos parentes alligaverunt ii, 9. 1
Alexander rex Macedoniæ i, 4. Ext. 1. iii, 3. Ext. 1. iii, 8. Ext. 6. iv, 3. Ext. 3. iv, 7. Ext. 2. v, 1. Ext. 1. vi, 4. Ext. 3. vii, 3. Ext. 1. viii, 14. Ext. 2. ix, 3. Ext. 1. ix, 5. Ext. 1
Alexander C. Fannii servus viii, 4. 1 et 2
Alexandria vi, 6. 1
Alexandrinus pictor v, 1. 1
Aliena prospicere ii, 7. Ext. 2 aliena urbs iii, 4. 5 aliena nimiæ vini abundantiæ ii, 5. 6 alienæ virtutis spectatores iii, 2. 20 alienum a majestate populi iv, 1. 8 alienissima crudelitas ii, 7. 12
Alienigenæ urbes v, 3. Ext. 1 alienigeni amores justi iv, 6. Ext. 1 alienigena ingenii exercitatio ii, 2. 3 exempla i, 5. Ext. 1. ii, 10. Ext. 1 alienigenis auspiciis i, 3. 1
Alimenta et arma sua ferre ii, 7. 2 subministrare v, 2. 1 alimentorum facultate defecti vii, 6. 2 respectus iii, 7. 3
Aliquantum honoris ei debes iii, 2. 1 terroris incutit iii, 1. 1 tetrior filius v, 9. 3 aliquanto facilior transitus ii, 6. 1 majores clades i, 6. 11 utilior reipub. iii, 4. 5
Allapsa est ejus animo quam grata æstimatio v, 2. Ext. 1
Allapsus serpentum i, 6. 8
Allevare aliquem dextera manu v, 1. 8 allevandus erat solatiis v, 3. 2
Allicere benevolentiam uniuscujusque vii, 4. 2 allectus a Censoribus in ordinem Senatorium ii, 2. 1
Alliensis dies ix, 11, Ext. 4
Alligari legibus vii, 2. Ext. 14 alligaverunt parentes vos alendo ii, 9. 1 alligati vinculo servitutis ii, 9. 5 alligata atque constricta adversis adversa cadaveribus corpora vivorum ix, 2. Ext. 10 alligatum candida fascia crus habere vi, 2. 7 alligatos eos adduxi vi, 2. 3
Allobrogicus vi, 9. 4
Alloqui aliquem iv, 6. Ext. 3 aliquem sine interprete viii, 7. Ext. 16 alloquendi officium ii, 7. 6
Allusit versibus Homeri egregio dicto iii, 7. Ext. 4
Allus Funnisillaticus Fr. 10
Alpes v, 5. 3. ii, 8. 1
Alsiensis ager viii, 1. Damn. 7
Altaria abjicere v, 10. Ext. 2 tenens ix, 3. Ext. 3 nefandorum penatium v, 3. 3
Altercatio orta ix, 1. 4
Alterna vice versavit illum fortuna vi, 9. 10
Altero etiam et octogesimo anno decedens viii, 7. Ext. 3
Altitudo domus viii, 2. 1 humanitatis v, 1. Ext. 3 Altitudine dejectus iii, 2. 1
Alta sententia vii, 2. 3 et erudita pectora iii, 3. Ext. 7 altior animus viii, 14. Ext. 3 doctrina ix, 14. 1 prudentia vii, 2. Ext. 7 altiores animi vii, 3. Ext. 3 altius terram versantibus i, 1. 12 altissimum majestatis fastigium iii, 4. 1
Alveum Tiberis eo petente vii, 3. 1 alveo et calculis vacare viii, 8. 2
Alvum levare ix, 13. 2
Amæsia Sentia viii, 3. 1
Amare: amavit sordes suas vii, 8. 7 amans tui ac patriæ ii, 7. 6 amantissimus urbis ii, 2. 1 nostri v, 1. 1 patriæ vi, 2. 8. viii, 9. Ext. 1 reipubl. civis v, 3. 2 filii vii, 3. 10 animus vii, 8. 8 amantissimi parentes iv, 7. Ext. 2
Amarus lucis usus ii, 7. 9 amara dominatio iii, 2. Ext. 5 sugillatio vi, 9. 12 servitus vi, 9. Ext. 5 sarcina ix, 1. 2 amarum vinculum ii, 9. 5 amari vitæ pariter ac mortis tortores ix, 2. Ext. 10 amarissima tempestas vii, 6. 6 amarissimæ leges vii, 6. 1 hominibus videntur duæ res vi, 2. 12 amarissima maledicta iii, 3. Ext. 4
Amaritudo odii iv, 1. Ext. 6 publicæ confusionis iv, 8. 3 pœnæ vi, 1. 4 intolerabilis vii, 2. Ext. 2 malorum inflictorum vi, 9. Ext. 7 amaritudinis crudelitas ii, 7. 12 amaritudinem ex morte filii sentire

v, 10. Ext. 2 amaritudinibus intus multis est referta divitiarum frons hilaris iv, 4. 1

Ambages verborum obscuræ i, 8. 10

Ambiguum nulli reliquit v, 10. 2 ambiguæ laudis civis ii, 2. 6

Ambire aliquem hinc atque illinc iii, 8. 3

Ambitus mundi iii, 4. Ext. 1 orationis iv, 1. 12 fossarum flexuosi viii, 7. Ext. 3 ambitus accusatus vi, 9. 14 reus ix, 5. 3 reum patrocinio suo protexit iv, 2. 5 reum defendens v, 9. 2

Ambitioni clausa domus ii, 10. 8

Ambitiosus senator viii, 15. 4 imperator ii, 7. 2 ambitiosa doctrina vii, 2. Ext. 12 ambitiosam ingredi viam vii, 5. 1

Ambulare manibus vii, 5. 2 ambulat egens vi, 9. 12

Amens ii, 2. 5 et cœca luxuria ix, 1. Ext. 4

Amentia libidinosa ix, 2. Ext. 5

Amicus reipubl. inimicis ne quis esse vellet vi, 3. 1 amica silentio verba ix, 13. 2 obsequens viii, 2. 2 amicorum nullo in consilium adhibito ii, 9. 2 amice datæ civitates sunt v, 2. Ext. 3 amicior Corneliæ familiæ atque urbi Rom. quam sibimet ipsi fuit v, 2. Ext. 4 amicissimus sibi ii, 10. 8 vultus vi, 4. 3 amicissimo sibi a quodam interrogatus vii, 4. 5

Amicitia vetus arctaque iv, 7. 3 fulgens gratia, honore opibusque iv, 7. 7 perseverans vii, 6. 2 liberalissima vii, 8. 8 pertinax iv, 7. 7 amicitiæ fœdus ii, 9. 6 amicitiam sequi iii, 7. 1 populi expetere iii, 3. 2

Amictus purpureo paludamento i, 8. 8 toga ii, 7. 9 prætexta iii, 6. 7 pellucida veste vi, 9. Ext. 1

Amiculo Sylosontis Samii delectatus v, 2. Ext. 1 aureo detracto i, 1. Ext. 3

Amissio parvulorum ii, 6. 16

Amittere nihil iv, 1. 10 vicinas Asiæ gentes iv, 1. Ext. 9 res iv, 4. 6 virum iv, 6. 1 terram vii, 2. Ext. 13 aliquid ex hæreditate vii, 8. 9 fiduciam conserendi manus cum hoste viii, 11. 1 amisit classem tempestate i, 4. 3 patriæ pulcherrimam classem viii, 1. Abs. 4 decem et septem milites familiæ suæ v, 6. 4 unicum filium v, 10. 3 imperium iv, 3. 6 meritum honorem triumphi ix, 3. 7 tria jugera multæ nomine iv, 4. 7 amiserat tyrannidem i, 2. Ext. 2 arcem ii, 7. 3 amissus locus ii, 7. 10 amissa majestas iii, 2. 12 amissum infelicitate deeus supremi officii v, 1. Ext. 6 amissæ classis pœnas dare vii, 3. Ext. 7 amisso oculo iii, 2. 23 amissi cives ii, 8. 1 amissis armis iii, 2. 23

Amnis inundatio i, 6. 3 proximi aqua vii, 3. 1

Ἀμνηστίαν vocant oblivionem iv, 1. Ext. 4

Amor legitimus iv, 6. 1 erga exulem patrem pertinax v, 2. 7 insitus animo v, 5. 3 præproperus vi, 3. 6 virginis immaturus viii, 1. Abs. 1 et concubitus ænecæ vaccæ viii, 11. Ext. 4 amore ejus tenebatur ii, 9. 3 scorti deperditus vii, 3. 7 correptus viii, 1. Damn. 8. ix, 1. 9 amores alienigeni justi iv, 6. Ext. 1 nefandi iv, 7. 4

Amoveri id jussit i, 7. Ext. 4 amoto inde instrumento rustico iv, 4. 6 domino rogum exstruxit vi, 8. 7

Amphiaraus vates viii, 15. Ext. 3

Amphinomus et Anapus v, 4. Ext. 4

Amplecti causæ dictionem iii, 7. 9 facta civium ac dicta iv, 1. 12 testimonium alicujus iv, 3. 2 alicujus gratiam vi, 6. Ext. 2 falsum legationis nomen vi, 6. 4 præsidium calliditatis vii, 3. 3 favorem vulgi viii, 7. 7 amplexus est vultum Jovis iii, 7. Ext. 4 æquitatem utroque modo vi, 5. 1 leve admodum genus defensionis viii, 1. Abs. 12

Ampliata septies ejus causa est viii, 1. Abs. 11

Amplificare patriam iii, 2. 6 titulum imaginum prætextu operum iv, 4. 1 senatus numerum iii, 4. 2 amplificandæ religionis studium i, 1. 1

Amplitudo fortunæ v, 3. 5 viri viii, 5. 6 senatus ix, 3. 5 amplitudinis pondus iv, 3. 13 amplitudinem venerari iii, 8. 7

Amplum funus v, 1. 2 amplius venerationis non recipient ii, 10. 2 amplissimus honor ii, 8. 2. ii, 9. 3 vir iii, 7. 11 ordo viii, 13. 4 amplissima potestas iii, 8. 6 amplissimum ornamentum iii, 7. Ext. 5 patrimonium ix, 1. 2 amplissimi viri auctoritas i, 1. 8 ordinis decretum ii, 7. 15 amplissimæ dignitatis vir iv, 1. 15 amplissimi cives iii, 5. 4

Amputavit caput Romanæ eloquentiæ v, 3. 4 amputatis sui ipsius sponte genitalibus corporis partibus vii, 7. 6

Amputatio linguæ iii, 3. Ext. 4

Amulus Silvius Fr. 10

Anacharsis vii, 2. Ext. 14

Anacreon ix, 12. Ext. 8

Anapæstus pes ii, 6. 2

Anapus et Amphinomus v, 4. Ext. 4

Anaxagoras Philosophus v, 10. Ext. 3. vii, 2. Ext. 12. viii, 7. Ext. 6. viii, 11. Ext. 1

Anaxarchus iii, 3. Ext. 4. viii, 14. Ext. 2

Anaximenes præceptor Alexandri vii, 3. Ext. 4

Anceps argumentum viii, 1. Abs. 5 conatus ix, 8. 2 eventus i, 8. 6 fortuna v, 1. 1. vii, 2. Ext. 2 et exquisitum officium vi, 8. 7 ancipiti casu salus eorum fluctuabat vi, 2. 1 ancipites judiciorum motus viii, 1. Abs. 1

Ancus Fr. 10 Anci regis clara progenies iv, 3. 4

Ancilia arma i, 1. 9

Ancilla manumissa vi, 7. 1

Androgynem appellabant eam viii, 3. 1

Angustiæ pugnandi vii, 2. 2 rei familiaris iv, 4. 4. iv, 8. 2 temporis vii, 3. 3

Angustus orationis ambitus iv, 1. 12 angusta homini possessio gloriæ fuit viii, 14. Ext. 2 angustum atque æstuosum mare ix, 8. Ext. 1 tempus ii, 7. 15

Anhelitus creber cachinnorum ix, 12. Ext. 6 anhelitum excitatiorem recuperare v, 7. Ext. 1 anhelitus supremi vii, 8. 9

Anienis alveus ix, 2. 1

Animal aliquanto vilius vii, 3. Ext. 1 animalia rationis vacua viii, 11. Ext. 4 infirmiora, valentiora vii, 2. Ext. 14 animalibus esse laniatui ix, 2. Ext. 11

Animosus interitus vi, 1. 1 magis quam efficax defensor iv, 3. 14 spiritus vi, 2. Ext. 3 animosa et acris Numantia ii, 7. 1 sapientia ii, 6. 14 severitas ii, 7. 15 animosum dictum vi, 2. 1 et apertum pectus iii, 8. 1 animosæ acies ii, 4. 1

Animus æquior v, 1. 1. vii, 4. Ext. 1 amantissimus vii, 8. 8 altior viii, 14. Ext. 3 armatus iv, 1. Ext. 2 tam aversus ab omni Venere, quam a lucro iv, 3. 2 beneficii memor v, 2. Ext. 3 consimilis ii, 7. 15 divinus ii, 10. 7 delicato cultu affluens ix, 2. 1 docilis viii, 7. Ext. 2 tam egregius tamque virilis iii, 2. 12 fœmineus iv, 6. 1 forensibus ministeriis fatigatus viii, 8. 2 juvenilis viii, 7. 1 mortalis v, 6. Ext. 4 muliebris ix, 1. 3 non humilis, sed gratus v, 2. 7 palliatus virilitatis robore iii, 8. Ext. 3 patiens ii, 9. 7 poti senis iv, 3. Ext. 3 promtus vi, 4. 3 paulo propensior vi, 3. 6 remissior vi, 9. Ext. 1 tener iii, 1. 2 trux et sævus ix, 8. Ext. 1 virilis vi, 1. 1 regius v, 1. Ext. 4 fluctuatus est viii, 1. Amb. 2 animi ardor divinus iii, 2. 19 judicium i, 1. 10 remissio viii, 8. 1 præsentia obstinata iii, 2. 9 quieti cives ix, 2. 1 vigor iii, 2. 5 magni fuisset iv, 8. 5 animum avertit ab eo munere vi, 5. Ext. 1 comminuit interitus ii, 10. 6 direxit ad neminem scriptorem viii, 14. 4 præstitit regibus iv, 8. 4 animo et apparatu occupatus ii, 10. 2 multo, quam divitiis locupletior iv, 8. Ext. 2 volvere consilium vi, 5. Ext. 2 animi altiores vii, 3. Ext. 3 candidi viii, 15. 1 enerves ii, 7. 15 languentes vi, 4. 1 soliciti vii, 3. 3 animos hostium prius, quam arma contudit iii, 7. 1 contundere ii, 7. 11 fregit iii, 2. 11 exasperatos inflammare vi, 2. 1 hominum eloquentia invadere viii, 10. 1 animis hominum illabitur ii, 10. 1 fractis vi, 6. 2 desperatione vitæ implicatis ii, 7. 10

Animadversio dictatoria ii, 7. 7 salutaris vii, 2. Ext. 15 animadversionis genus consimile ii, 9. 2 animadversionem senatus merere vi, 3. 3 animadversione justa i, 1. 21 eadem persecutus est Neronem ii, 9. 6

Animadvertere aliquid prudenter viii, 14. 1 alicujus infirmam ætatem iii, 3. Ext. 1 filiolam tristem i, 5. 3 in aliquem iv, 7. 1 in cives ii, 7. 15 animadvertit in eum v, 1. 11 in utrumque vii, 3. 7 fortes viros felicius sepeliri, quam vivere ignavos v, 2. 3 tempus iii, 3. Ext. 3 serpentem i, 7. Ext. 1 sibi abesse iii, 2. 16 in libertum gratum sibi vi, 1. 4 in Romanos ii, 7. 12 animadverterunt in omnes cognatas intra domos vi, 3. 7 animadverterat manus pauperes quidem, sed sanctas iv, 4. 2 animadvertens excellentissima opera iv, 6. 1

Anio flumen viii, 9. 1. ix, 2. 1

Annales Latini ix, 13. 2

Annectam externis quod sequitur iv, 5. Ext. 1

Annexa corporibus ægrorum remedia ii, 5. 6

Annecte rationem ii, 6. 14

Annius Campanus vi, 4. 1

Annixus genibus v, 3. 3

Annona labens iv, 8. Ext. 2 annonæ caritate increbescente iii, 7. 3

Annotare speciem amplissimi civis in personis mediocribus ix, 14. 1 annotata est liberalitas exempli in illo iv, 8. 3 annotatu dignum omen i, 5. 9 annotatus est affectus iv, 6. 4

Annuendo votis meis id egerunt v, 10. 2

Annulus admodum gratus vi, 9. Ext. 5 annulum e manu ejus detraxerunt iii, 5. 1 annulo e manu excusso viii, 1. Abs. 3 permutato vi, 8. 6 utebatur signatorio viii, 14. 4 annuli aurei vii, 2. Ext. 16. ix, 3. 3 in locellum repositi vii, 8. 9 annulos ei suos moriens tradidit vii, 8. 5

Annumeratur ei pecunia iv, 3. Ext. 3
Annumeranda miraculis i, 8. Ext. 12
Annus undecentesimus viii, 7. Ext. 11 anni stipendium ii, 7. 15 anni consumti ii, 9. 1 annum sextum et octogesimum agere viii, 7. 1 annos adolescentiæ primos solutioris vitæ agere vi, 9. 2
Annuus circuitus ii, 2. 9
Ansulæ viii, 12. Ext. 3
Antabagio duce solo comite contentus v, 5. 3
Ante noctem abire vii, 3. Ext. 10 omnes matri osculum dedit vii, 3. 2 portas eduxit senatum iii, 4. 4 Prætorium immolare i, 6. 4 vestibulum positis donis ii, 10. 2
Anteeedere: antecessit regum opes abundantia pecuniæ i, 6. Ext. 2 facinore eo maximam cladem barbarorum ix, 6. 2 antecesserit vel æquaverit gloriam plaustrum i, 1. 10
Antecellit victoriæ gloriam iii, 8. 1
Anteferri omnibus se centuriis Scipioni vidit iv, 5. 3
Anteire stricto gladio jubebat barbarum compunctum notis Threiciis ix, 13. Ext. 3
Anteposuit præsenti periculo respectum pristini beneficii v, 2. Ext. 4
Antiense templum i, 8. 2
Antigenidas tibicen iii, 7. Ext. 2
Antigonus rex v, 1. Ext. 4
Antiochia i, 6. 12
Antiochensis pecunia iii, 7. 1
Antiochus Syriæ rex ii, 10. 2. v, 3. 2. ix, 1. Ext. 4. ix, 14. Ext. 1. vii, 3. 4. viii, 1. Damn. 1. vi, 4. 3. ii, 5. 1 Seleuci regis filius v, 7. Ext. 1
Antipater i, 7. Ext. 2 Sidonius i, 8. Ext. 16
Antistes Delphicæ cortinæ i, 8. 10 perita i, 1. 1 templi vii, 3. 1
Antium i, 6. 5. i, 8. 2
Antius Restio vi, 8. 7
Antonianæ facundiæ expers viii, 9. 2
Antonius i, 4. 6. iv, 7. 6 triumvir ix, 13. 3
Anxius amara solicitudine ix, 3. 1 anxia divitiarum comparatio iv, 4. 5 anxii studii præmia viii, 7. 7 anxiæ sordes ix, 4. Ext. 1
Aper eximiæ magnitudinis vi, 3. 5 ingentis magnitudinis i, 7. Ext. 4
Aperire ærarium iii, 7. 1 portas Romanis vi, 5. 1 aperit januam delictis vi, 3. 9 aperta veritas iii, 2. Ext. 9 via vii, 3. 1 apertum et animosum pectus iii, 8. 1 ostium viii, 1. Abs. 13 aperto ore i, 8. Ext. 18 capite foris versatam cognovit eam vi, 3. 10 apertis januis iii, 2. 7 aperte atque palam i, 7. 6 denuntiabat ii, 7. Ext. 2
Apex e capite prolapsus i, 1. 4
Apollo i, 1. 18 et Ext. 3 et 6. i, 2. 3 Pythius v, 3. Ext. 2. viii, 1. 2. vii, 3. 2 Delphicus v, 6. 8 et Ext. 1. viii, 15. Ext. 2 Apollinis prædictiones i, 1. 1 oraculum iii, 4. Ext. 1
Apollinares ludi vi, 2. 9
Apollonia urbs vi, 6. 5. ix, 8. 2
Apolloniatæ i, 5. Ext. 2
Apparatus regiarum opum iv, 3. 14 exequiarum v, 2. 10 animi muliebris ix, 1. 3 epularum magnifici iv, 8. Ext. 2 apparatus modicus iv, 3. Ext. 3 apparatu et animo occupatus ii, 10. 2
Apparatissimos immanibus epulis interponi ludos sinebat ix, 1. 5
Apparere alicui ii, 2. 4 haud procul fumum cognoscit ii, 4. 5 apparuit ubique ira ac spe superior iii, 8. 2 impetu gravis, exitu vanus viii, 5. 3 apparuit Spurinæ quoque in consecrandis Deorum monitis efficacior scientia viii, 11. 2
Apparitores publici vii, 3. 9 ministerium ii, 10. 1
Appellare collegium tribunorum iv, 1. 8 filium suum de stupro vi, 1. 7 aliquem vi, 5. 4 cornicularium stupri causa vi, 1. 11 appellari neque de sorte quenquam a suis passus est iv, 8. 3 appellabant eam Androgynen viii, 3. 1 appellavit ipse eum Patrem v, 2. 4 collegium tribunorum vi, 3. 4 appellor eo nomine vi, 2. 11 appellatus est Physcon Ptolomæus rex ix, 1. Ext. 5 non est eo nomine ii, 8. 7 Mamercus a Surdino vii, 7. 6 appellati ab eo tribuni vi, 1. 10
Appellationem Æquimælii traxit area domus ejus vi; 3. 1
Appellere ad oppidum i, 5. 6 navem ad littus i, 7. Ext. 3 Tarentum iv, 6. 3 appulit ad Campum Martium ii, 4. 4 appulerunt Antium i, 8. 2 appulisset Melitam i, 1. Ext. 2 appulsæ urbi effigies ii, 10. Ext. 1 appulsus freto ix, 8. Ext. 1 ad ripam Tiberis memorabilis viii, 15. 10
Apelles pictor viii, 11. Ext. 2. viii, 12. Ext. 3
Appetere vini usum immoderate vi, 3. 9 appeti honorem industrie et exsolvi grate videmus viii, 15. 1 appetis divitias vii, 2. Ext. 1 appetendum nulli nimis horreolum vii, 1. 2 appetendum interdum strenuis est otium viii, 8. 1 appetendas efficit potiones industria viii, 7.

Ext. 5 appetitæ clarioris sedis alacritas i, 8, 2
Appius i, 8. 10. viii, 13. 5 Censor i, 1. 17
Ap. Claudius ii, 4. 7. ix, 3. 5 Decemvir vi, 1. 2. vii, 2. 1
Applicare Celtiberorum animos Romanis iv, 3. 1 imaginem alicujus pulvinaribus Capitolinis iv, 1. 6 applicavit caput sublatum pectori suo iv, 7. 4 applicatus cervicibus mucro v, 1. 3
Apprehendere Romana i, 6. Ext. 1 jura civitatis iii, 1. 2 dissimulanter brachium adolescentis v, 7. Ext. 1 laqueos ix, 12. Ext. 1 apprehendunt spes certum cupitæ rei fructum vi, 9. Ext. 5 apprehendit omen ii, 4. 4 singulas partes ii, 7. 2 puppim læva iii, 2. 22 eorum nomina iv, 7. 1 manum ejus tanquam socii vi, 4. 3 ipsa obtrectatione viri incrementum claritatis vi, 5. 5 tenacius manum vii, 5. 2 spongiam omnibus imbutam coloribus viii, 11. Ext. 7 apprehendcrunt Scipionis dexteram ii, 10. 2 apprehenditur victoria vii, 2. 5 apprehendendus est hoc loci iv, 1. Ext. 4 apprehendenda est memoria L. Pauli in tali genere laudis v, 1. 8 apprehensis anguibus domi suæ mare ac fœmina iv, 6. 1
Approbare se populo iii, 7. Ext. 2 formam suam oculis vi, 3. 10 approbavit illam ultioncm et senatus et consensus omnium ix, 10. 2 opulentissimis urbibus effectus suorum studiorum viii, 7. Ext. 2 approbantibus cunctis viii, 1. Abs. 3
Appropinquant januæ ii, 10. 2 appropinquabant adultæ ætati ix, 13. Ext. 4 appropinquante definita die iv, 7. Ext. 1
Aprico in loco resedit ix, 12. Ext. 2
Apta usui munera iv, 3. 14 publicis usibus monumenta iv, 8. Ext. 2
Aptare fides canoras manibus Achillis viii, 8. Ext. 2 aptabat dexteram suam necessariis usibus viii, 7. Ext. 5
Apulia regio iv, 8. 2. vii, 6. 1
Apum examinibus i, 6. 12
Aqua calida ix, 1. 1 fervens vii, 6. 2 proximi amnis vii, 3. 1 aquam cribro haurire e Tiberi viii, 1. Abs. 5 aquæ extrahendæ quæstus viii, 7. Ext. 11 publicæ se cupidius immergit ix, 1. 1 cruentatæ ix, 2. 1
Aquilæ conspectus salutaris i, 4. Ext. 2 aquilæ sacratæ vi, 1. 11
Aquilifer iii, 2. 19
Aquilonia vii, 2. 5
Ara religiosissima ii, 10. 2 aræ sacræ conductores viii, 12. Ext. 1 Bithyniæ iii, 7. Ext. 6 et templa Deorum ii, 8. 7 aris admotus cultus iii, 3. 1 dare thura i, 1. 15 et thure ab hospitibus excipi ix, 1. 5
Aranearum tela vii, 2. Ext. 14
Arare quatuor jugera iv, 4. 7 arantium boum jugum iv, 4. 5
Arbiter dividendi regni v, 2. Ext. 4 publicæ salutis iv, 4. 2 victoriæ vi, 9. Ext. 7 finium constituendorum datus vii, 3. 4 arbitrum Claudio addixit eum viii, 2. 1 arbitris remotis v, 4. 3
Arbitrium castigationis amico mandavit iv, 1. Ext. 2 arbitrium et spectaculum mulierculæ ii, 9. 3 arbitrio exigere ultionem cladis iv, 1. 15 arbitria statuere v, 1. Ext. 6
Arbusculas succidere ix, 1. 4
Arcæ culinis infusæ ix, 1. 2
Arcæ inexorabilibus claustris obseratæ iv, 8. Ext. 2
Arcadum pauperrimus vii, 1. 2
Arcana consilia ii, 2. 1
Arcere inclusum licuit v, 8. 5 vim Punicam vi, 6. Ext. 1
Arcessere ipsam mortem ix, 12. 8 sibi causam mortis iv, 7. 4 arcessi ab aratro iv, 4. 4 arcessitus irritatione supervacua conspectus vi, 3. 10 per colloquii simulationem ix, 6. 3 arcessita ratione mortis iii, 2. 12 arcessitam Pessinunte Deam excipi voluit viii, 15. 3 arcessitas percontari v, 1. Ext. 3 arcessitis gladiatorum doctoribus ii, 3. 2 parentibus iv, 3. 1 arccssendi causam præbuit ii, 4. 3
Archelaus ix, 1. Ext. 6. ix, 12. Ext. 4
Archilochus poëta vi, 3. Ext. 1
Archimedes viii, 7. Ext. 7
Architectus i, 4. Ext. 1 Philo viii, 12. Ext. 2
Archytas Tarentinus iv, 1. Ext. 1. viii, 7. Ext. 3
Arcta affinitas vi, 2. 3 arcta patrimonia iv, 4. 10 arctissima familiaritas v, 5. 1 arctissimum amicitiæ fœdus ii, 9. 6 inter homines procreationis vinculum vii, 7. 2
Arctissime constringebatur abstinentia ii, 2. 8
Arcus, sagittasque in amnem abjici jussit ix, 3. 7
Ardere improbis facibus v, 7. Ext. 1 ardens carbo iii, 3. Ext. 1 lucerna iii, 3. 2 rogus i, 8. Ext. 10 rogus viii, 7. Ext. 2 spiritus viii, 7. Ext. 9. ix, 3. 2 indignatione ix, 3. 8 odio iv, 2. 2 ardentes ore carbones haurire iv, 6. 5 ardentia tecta iii, 2. Ext. 7 ardentior et concitatior aliquanto affectus iv, 6. 1 summi

honoris cupiditas vii, 5. 3 ardentioris et concitatioris benevolentiæ esse erga aliquem v, 7. 3 ardentissimo animo perstare i, 8. 8 ardentissima malorum fax vi, 2. 3

Ardor animi divinus iii, 2. 19 animi iii, 2. Ext. 2 dicendi viii, 10. Ext. 1 infamiæ maximus viii, 1. Abs. 3 spiritus iv, 7. 2 ardorem Themistoclis est æmulatus viii, 14. Ext. 1 ardore infinito conjugis Thebes tenetur ix, 13. Ext. 3

Arduum est dignoscere i, 8. 1 dignosci v, 6. 6 ac difficile est v, 1. Ext. 6 ardua imitatu opera iv, 6. 1

Area Flacciana vi, 3. 1 vacua destitutus ix, 2. Ext. 7

Areopagus ii, 6. 4. v, 3. Ext. 3

Areopagitæ viii, 1. Amb. 2

Arganthonius Gaditanus viii, 13. Ext. 4

Argentata choragia ii, 4. 6

Argenteæ armillæ viii, 14. 5 argenteas atque aureas mensas i, 1. Ext. 3 argentea vasa ii, 9. 4. vii, 5. 1. ix, 1. Ext. 4 templorum ornamenta vii, 6. 4

Argenti pondo decem ii, 9. 4 scrupulus iv, 4. 9

Arginusa i, 1. Ext. 8

Argiva laus v, 4. Ext. 5

Argivi v, 1. Ext. 4

Argui Fortuna merito potest vi, 8. 1

Argumentari leve est iv, 6. Ext. 1

Argumentum absentiæ viii, 5. 5 anceps viii, 1. Abs. 5 periclitantis causæ viii, 10. 3 argumenta provinciæ ii, 10. 1 loquacia magis quam certa iii, 4. Ext. 1

Ariarathes ix, 15. Ext. 2

Aricia viii, 2. 4

Arida terra iv, 4. 11 aridæ fauces ix, 12. Ext. 8

Ariobarzanes Cappadociæ rex v, 7. Ext. 2

Arion Pythagoræus viii, 7. Ext. 3

Aristides v, 3. Ext. 3. vi, 5. Ext. 2

Aristomacha Syracusana ix, 13. Ext. 4

Aristomenes Messenius i, 8. Ext. 15

Aristonicus rex iii, 2. 12. iii, 4. 5. viii, 7. 6

Aristophanes vii, 2. Ext. 7

Aristoteles v, 6. Ext. 5. vii, 2. Ext. 11. viii, 14. Ext. 3

Aristoxenus musicus viii, 13. Ext. 3

Arma ancilia i, 1. 9 contraria v, 1. Ext. 6 fulgentia vi, 8. 6 infesta iii, 1. 1 Sicula, Punica vii, 4. Ext. 1 speciosa vii, 3. 3 metu trepida ii, 7. 7 arma victricia i, 5. 5. vi, 6. Ext. 1 capere viii, 6. 2 exercere sceleste v, 1. 3 retinere iii, 2. 11. vi, 4. Ext. 1 sua et alimenta ferre ii, 7. 2 induere vii, 6. 1 alicui tradere ii, 7. 9 et equos militibus tradere vii, 3. 3 contudit iii, 7. 1 sumserat verbis vi, 2. 1 poposcerunt viii, 15. 1 sibi afferri jussit iii, 2. 18 illos absumserant ii, 7. 15 armorum pondere pressus iii, 2. 1 et togæ decus iii, 2. 19 strepitus v, 2. 8 victricium victor i, 1. 11 armis exui ix, 6. 2 obrui ix, 6. 1 protegere metum vii, 3. Ext. 9 occupare Capuam iii, 8. 1 bella, non venenis gerere vi, 5. 1 tueri rempublicam iii, 2. 17 dissentire ab aliquo ix, 2. 1 cum eo dissidebant v, 1. Ext. 3 Mundam claudere vii, 6. 5 valentior ratio vii, 4. 2 abjectis ii, 10. 2. ix, 2. 1 depositis vii, 4. Ext. 2. vii, 7. 1 Epiroticis languentibus iv, 3. 14 invictus ix, 1. Ext. 1 datis in castra miserunt vii, 6. 1 et igni circumdedit gymnasium ix, 2. Ext. 5 constant vires ii, 7. 14

Armare aliquem virili robore v, 4. 2 armavit juvenem animi corporisque robore v, 4. Ext. 7 armet se duritia pectus necesse est vi, 3. 1 armatus se in Tiberim misit iii, 2. 1 armatus tyrannidem gessit viii, 9. Ext. 2 armata juventus vii, 6. Ext. 3 manus i, 6. 8 plebs viii, 9. 1 armatum intrare mœnia passi sunt vii, 3. Ext. 9 armati juvenes ii, 7. 15 hastis ii, 3. 3

Armamentarium habebat i, 7. Ext. 4 armamentario suo gloriantur Athenæ viii, 12. Ext. 2

Armillæ argenteæ viii, 14. 5 aureæ viii, 14. 5 præferebantur iii, 2. 24

Armeniæ rex Tigranes ix, 11. Ext. 3

Arpinatibus honoribus judicatus inferior vi, 9. 14

Arpinum vi, 9. 14

Arrepsit lateri voluntarius comes vi, 8. 7

Arripere omen i, 5. 3 arripuit poculum ii, 6. 8 securim i, 3. 3 arripi ad mortem vii, 3. Ext. 1 arrepto cribro viii, 1. Abs. 5 cupide calice ii, 4. 4 thuribulo iii, 3. Ext. 1 arreptis scalis i, 8. 6

Arrogavit dextræ suæ multum iii, 7. Ext. 3 arrogans manus vi, 9. Ext. 7 sibi tantum iii, 7. Ext. 1 visus est iii, 7. Ext. 1

Arrogantia instincti i, 5. Ext. 1

Ars imperatoria vii, 4. 1 ludicra viii, 7. 7. viii, 10. 2 æmula virium suarum viii, 11. Ext. 5 oratoria viii, 14. Ext. 3 artis musicæ peritus viii, 10. 1 artem affectare viii, 7. Ext. 1 arte mira usus est vi, 8. 7 decepta animalia viii, 11. Ext. 4 artes liberales viii, 11. 1 canentur ab eo optime viii, 14. Ext. 1

Artifex fœcunda i, 8. Ext. 18
Arsia sylva Etruscorum i, 8. 5
Artemisia gentis Cariæ regina iv, 6. Ext. 1
Artemisium v, 3. Ext. 3. viii, 14. Ext. 1
Artemon ix, 14. Ext. 1
Articulus temporum difficilis ac asper iv, 2. 2
Artorius medicus i, 7. 1 et 2
Artus putres vi, 9. Ext. 5 et membra trucidatorum corporum vii, 6. Ext. 2
Arva pinguissima vii, 1. 2. vii, 6. 2
Arverni ix, 6. 3
Arundine interposita cruribus viii, 8. Ext. 1
Aruns Tarquinii Superbi filius v, 6. 1
Aruspex a milite raptus i, 6. 3
Arx cœlestis iv, 1. Ext. 2 Capitolina viii, 14. 1 Taurominitana ii, 7. 3 arci præesse ix, 6. 1 arcem occupare vi, 2. Ext. 2 amiserat ii, 7. 3
Ascanius i, 8. 7
Ascendere supra plantam viii, 12. Ext. 3 ascendit ad Olympii Jovis cognomen v, 10. Ext. 1
Ascensus in cœlum patet ei viii, 15. 1
Ascivit fastidio Philippi Jovem Hammonem patrem ix, 5. Ext. 1
Ascribit se publicæ dementiæ auctorem iii, 8. Ext. 3
Ascribi imaginibus ii, 9. 3
Asculo capto vi, 9. 9
Asdrubal i, 1. 14. iii, 2. Ext. 8. iii, 3. Ext. 7. iii, 7. 4. iv, 1. 9. vi, 9. Ext. 7. vii, 4. 4. ix, 3. 1
Asia ii, 6. 1 et 8 bello capta iv, 8. 4 imperio populi Rom. adjecta v, 3. 2 Asiæ solitudines v, 4. Ext. 5 totius dominus viii, 1. Damn. 1
Asiaticæ gentes i, 7. Ext. 5
Asinius Pollio viii, 13. Ext. 4
Asinarius obviam factus vii, 3. Ext. 1
Asper ac difficilis temporum articulus iv, 2. 2 aspera et incitata severitas 5, 9. 1 asperum castigationis genus ii, 7. 14 asperarum rerum contentus 7, 2. Ext. 1 asperis auditu rebus vacat vi, 3. 1 asperos per colles i. 2. 4 asperrima victoria ii, 10. 6 asperrimum bellum vi, 9. 6
Asperitas tragica v, 8. 1
Aspergere aures sono iii, 3. Ext. 1 potionibus uniones liquatos aceto ix, 1. 2 aspergi crimine i, 7. Ext. 4 contumelia ix, 14. 3 aspersa potioni extincti ossa iv, 6. Ext. 1 domesticis ii, 10. Ext. 1 aspersum recentis cædis vestigiis caput ix, 2. 2
Aspernari preces alicujus ii, 6. 8 aspernatus nec tactu, nec sermone eam iv, 3. Ext. 3
Aspicere fletum v, 1. 4 lævam vi, 9. Ext. 5 aspici per se vii, 6. 1 aspiciebant liberos ii, 6. 16 aspexit oculis venerationis plenis rogum ardentem viii, 7. Ext. 2 filius matrem v, 4. 1 forum nostrum gravissimum patris supercilium ix, 1. 6 se tunc senatus vi, 6. 3 aspice me iii, 2. Ext. 1
Aspectus hilaris iv, 2. 1 libidinosus iv, 3. Ext. 1 paupertatis horridior iv, 4. 1 aspectu pictæ canis incitatus canum latratus viii, 11. Ext. 4
Aspirat propitius pravo consilio iii, 8. Ext. 2 fortuna vi, 5. 5 aspiravit Jupiter consiliis ducum sagacibus propitius vii, 4. 4 verbis filiæ viii, 3. 3
Assentiri alicui clara voce vi, 2. 6 indignationi vii, 8. 4
Assensor vindictæ rigidus vi, 3. 6
Assensio favoris viii, 15. 8
Assequi dignitatis incrementa iv, 7. 5 cantharidis vim vi, 2. Ext. 3 quærendæ incolumitatis occasionem vi, 8. 7 æternam memoriam viii, 14. Ext. 3 aliquid usurpatione memoriæ viii, 14. Ext. 3 palmam viii, 15. Ext. 4 effectum exoptatæ rei vii, 3. Ext. 2 assecutus es plus aliquanto laudis v, 4. Ext. 2 assecutus est Poplicolæ nomen iv, 1. 1 sagacitate consilii vii, 3. 3 quod petierat viii, 14. Ext. 4 cognomen invicti iv, 3. Ext. 4 cognomen lacrymis clarum v, 2. 7 assecuta nomen ii, 1. 6 assecuti estis a fortuna advocationem ii, 9. 1 assequendum Felicitatis cognomen putavit ix, 2. 1
Asserebant eos pericula reip. imperatores iv, 4. 4 asseruit totam sibi laudem viii, 14. 4
Asses quingenti iv, 3. 11 assem petere v, 6. 8
Asservari in civitate i, 1. 12 capitali supplicio iv, 6. Ext. 3 asservatis extis i, 6. 8 asservandos libros curaverunt i, 1. 12
Assidens foco in scamno iv, 3. 5 assidentibus amicis viii, 7. Ext. 14
Assignare alicui locum i, 5. Ext. 2 Felicitatis cognomen vi, 4. 4 nobilitatem vi, 9. Ext. 4 assignari tibi principatum oportet iii, 2. 1 assignant germanum fratrem totius Asiæ oculi ix, 14. Ext. 2 assignavit ei locum in tribunali iii, 7. 6 iis locum habitandi gratia vi, 5. 1 ei sexcentos annos viii, 13. Ext. 7 assignantur luctus et dolores Deorum pectoribus a maximis vatibus vii, 1. 1 assignatus extra locus ii, 7. 15 assignata statio iii,

2. Ext. 3 assignati a præsentibus annuli diligentissime vii, 8. 9 assignata ei sunt hæc in vita præcipua viii, 15. 1

Assignatio popularis iv, 3. 5

Assuetns et familiaris vocis sonus viii, 7. Ext. 15 bellicis operibus ix, 3. 2

Assuefecit se equo et armis iv, 6. Ext. 2 se Persico sermone viii, 7. Ext. 15 assuefactus literis gentis ejus viii, 7. Ext. 2

Assumere vadem victoriæ vi, 9. Ext. 2 assumsit vires fallacia vii, 3. 1 vestem et instituta Persica ix, 5. Ext. 1 assumto Isiaci habitu vii, 3. 8 collega iv, 1. 1 assumtis sex adjutoribus vii, 3. Ext. 2

Assurgere posteriores ejus conatus, quo tendebant, nequiverunt viii, 11. Ext. 5 assurrexit Julio Cæsari poëta iii, 7. 11 sella v, 2. 9 assurgendi officio venerati sunt canos ejus et annos iv, 5. Ext. 2

Astare in corona frequenter viii, 10. 2 astitit ante ipsum iii, 3. Ext. 1

Astipulator vanæ opinionis vii, 1. 2

Astringere præfractius et rigidius disciplinam militarem ix, 7. Mil. Rom. 3 vitam suam consilii crimine iv, 7. 4 astricta verbis sententia vii, 2. Ext. 4 astricti continentia mores ii, 10. 8

Astu Punico illos decepit v, 1. Ext. 6

Astutia elapsus i, 8. Ext. 15 senilis vii, 4. 2

Astyages i, 7. Ext. 5

Aterius Rufus eques Romanus i, 7. 8

Athenæ i, 6. Ext. 1. i, 8. Ext. 2. v, 3. Ext. 3. vii, 3. Ext. 6. viii, 11. Ext. 1

Athenienses v, 3. Ext. 3. v, 6. Ext. 1

Athesis flumen v, 8. 4

Athleta mutus i, 8. Ext. 4 athletarum certamen ii, 4. 7

Athos i, 6. Ext. 1

Atilius Calatinus ii, 8. 2

Atilius Regulus i, 8. Ext. 19. iv, 4. 6. ix, 2. Ext. 1

Atilius Serranus ii, 4. 2

Atris bubus cæsis ii, 4. 5

Atrii instar Capitolium est uni illi imagini viii, 15. 1

Atrox bellum v, 4. 1

Atrocitas somnii i, 7. 2 casus i, 7. 6 necis viii, 1. Abs. 1 atrocitate rei commotus iii, 1. 2

Attalus rex Asiæ i, 8. Ext. 8. iv, 8. 4. v, 2. Ext. 3 Attalica aulea ix, 1. 5

Attellani ii, 4. 3

Atteguenses ix, 2. 4

Atteutare testamentum alicujus vii, 8. 3 attentari manu v, 3. 5 attentata nefarie patria ix, 1. 9 majorum disciplina iv, 3. 9

Attenta cura viii, 7. Ext. 11 attentum studium vi, 9. Ext. 1 attenti erant continentiæ ii, 5. 5 attenti, et anxii, et nunquam cessantis studii præmia hæc sunt viii, 7. 7 attentior comparatio vi, 9. 6 attentiore cura, Præf. 1 attentiores oculi iii, 3. 1 attentissima cura ii, 2. 7. v, 1. 3 attentissimum consilium iii, 8. Ext. 6

Atteritur virtus vitiis ix, 1. Ext. 1 attritæ manus iv, 4. 5 attritis et quassatis Reipubl. viribus ii, 7. 15

Attica regio v, 3. Ext. 3

Attinent ad custodiam religionis i, 1. 14 attinuit ad hastæ judicium vii, 8. 4 attingere fana i, 3. 3 corpus ii, 1. 5 adolescentiam Themistoclis piget vi, 9. Ext. 2 fidem uxoriam vi, 7. 1 attingo externa iv, 7. 1 attigi somnium i, 7. 1 Africam iii, 7. 1 attigit nihil omnino ex præda regia iv, 3. 5 dexteram arroganti manu vi, 9. Ext. 7 prope centesimum annum viii, 7. Ext. 12 hæc cogitatio Platonis quoque eruditissimum pectus viii, 12. Ext. 1 attigimus supra rationem excedentia i, 8. Ext. 19 excessus e vita et fortuitos, et viriles oratione ix, 13. 1 attingam externa i, 6. Ext. 1 cunabula quasi et elementa virtutis iii, 1. 1 attingam quo te nunc modo, nescio v, 3. 5 attingam eos viii, 1. Abs. 9 testamenta, quæ rata manserunt vii, 8. 1 attigisse paucos satis erit iv, 6. Ext. 1

Attius Navus augur i, 4. 1

Attollere se tam deformiter viii, 1. Abs. 6

Attonitus ac tremens fugit ii, 10. 6 metu v, 5. 3 inopinato jacentis ducis spectaculo ix, 9. 2 attonitam et inopinatam oppressit Contrebiam vii, 4. 5 attoniti spectaculo iii, 2. 16 attonitæ paventesque aves iv, 8. 5 attonitas aures habere iii, 3. Ext. 4

Attrahere ad se benevolentiam largitione vii, 2. Ext. 10 attracti ab Oceani littoribus pisces ix, 1. 2

Attribuit exitum Deorum providentia et venditori et emtori vii, 6. 3

Avarus fame consumtus vii, 6. 3 avara philosophia ii, 6. 11 avarum fratrem meum non reddiderunt Asiaticæ gazæ iii, 7. 1

Avaritia non habendi fructu felix et cupiditate quærendi miserrima ix, 4. 1 latentium indagatrix lucrorum, manifestæ prædæ avidissima vorago ix, 4. 1 avaritiæ et libidinis furor iv, 3. 1

Auctor operis i, 5. 2 historiæ i, 7. 6 gravissimæ cladis iii, 4. 4 ei committendi prælii est iii, 7. Ext. 6 fidentis animi,

dictique iii, 7. 3 impii decreti iii, 8. 1 publicæ dementiæ iii, 8. Ext. 3 faciendæ pacis iv, 4. 2 militiæ infelicis iv, 7. 4 libertatis v, 2. 5 salutis v, 3. 4 spectatus est v, 7. 1 et causa seditionis vii, 2. 6 et disputator artis suæ optimus est unusquisque viii, 12. 1 sceleris ix, 6. 4 claritas iii, 8. Ext. 6 auctores virtutis ii, 8. 5 oraculorum certissimi vii, 3. 1 factis, et auctoribus facta sua reddere viii, 14. 1 rerum v, 3. Ext. 3 auctoribus ab illustribus electa, Præf. 1

Auctorato sociis officio sustentavit ultimam inopiam suam vi, 9. 8

Auctoritas amplissimi viri i, 1. 8 senatus i, 1. 12 magistratuum ii, 2. 7 priscæ consuetudinis convellitur iii, 8. 6 patria v, 4. 5 ejus cum libertate luctata est vi, 2. 4 auctoritatis minus habent i, 6. Ext. 1 summæ vir ii, 2. 4 respectus iii, 7. 3 atque eloquentiæ gradus iii, 5. 4 auctoritatem alicui adimere ii, 10. 5 auctoritate fratris ii, 9. 3 plurimum pollebat viii, 5. 2 nobilitatis egregie defensa ix, 2. 1 viri mota utraque pars vii, 3. 4 auctoritates gerendarum rerum i, 1. 1 auctoritatibus suis texerunt lumina curiæ, ornamenta fori ix, 4. 1

Audacia præceps i, 6. 7 Cimbrica ii, 6. 14 facta vi, 2. Ext. 2 legum victrix ix, 1. 3 audaciæ genere commoti iii, 2. 7 exitus felix iii, 2. 20

Audaciter et temere viii, 1. Abs. 5 callidus Agathocles vii, 4. Ext. 1 audacissimum quemque depellens iii, 2. 23

Audire secreto iii, 3. Ext. 3 leges v, 2. 8 a triumviris inter proscriptos nomen suum propositum vii, 3. 9 aliquid ex aliquo viii, 8. 1 audit Pisistratum jam decrepitum concionantem viii, 9. Ext. 2 audiebantur frequentius viii, 7. 5 audiit Scipionem dicentem viii, 14. 5 auditus occentus soricis i, 1. 5 audita voce i, 5. 1 clade iv, 8. Ext. 1 auditis vix ceteris testibus viii, 5. 6 auditu novum est v, 2. 2 gratissima est illi ejus vox viii, 14. Ext. 1 asperis rebus vacat vi, 3. 1 gravia, et intellectu multa perpeti vii, 6. 1 acerba vox viii, 7. Ext. 1 intolerabilia ix, 2. 4

Aventinus mons i, 8. 3. v, 3. 2. vi, 5. 1. vii, 3. 1

Aventiniensis Diana vii, 3. 1

Aversantibus id ceteris ix, 5. 4

Avertere oculos a tectis i, 5. 6 cessavit cura patria i, 7. Ext. 4 propinquum iv, 7. 1 averti si posset i, 7. 3 avertit oculos consilium ii, 10. 1 animum ab eo munere vi, 5. Ext. 1 ea res vulgi animum ii, 4. 2 avertit astutia offensam vii, 3. Ext. 7 aversus Venere animus iv, 3. 2 ab affectu gloriæ viii, 14. 3 aversa Frugalitas ab immoderato Veneris usu ii, 5. 6

Aves præpetes i, 6. 5 attonitæ, paventesque iv, 8. 5 avibus non prospecrantibus vii, 2. 5

Aviculæ commendabiles ix, 1. 2

Avecturus eos continuo secum ad oppugnandam Carthaginem vii, 3. 3

Auferre gladium vigili i, 6. 5 aufers tecum tantum iii, 3. Ext. 7 abstulit sacerdotium i, 1. 4 ei Fortuna duos v, 10. 2 se conspectu hominum voluntaria morte vi, 8. 4 deceptæ omnes nummos vii, 3. Ext. 5 iis in provincia nihil viii, 1. Abs. 10 illi vitam viii, 7. Ext. 7 Philemonem vis risus immoderati ix, 12. Ext. 6 aufer istam defensionem vi, 4. Ext. 2 auferuntur omnia ex castris ii, 7. 1 ablatura parvulum vitæ tempus Carbonis ira vi, 2. 10 auferenda est par gloriæ portio pari amicitiæ ausu iv, 7. 5

Augere bona patriæ i, 5. 2 felicitatem v, 3. 2 rem patriæ, non suam iv, 4. 9 alicujus laudem v, 2. 10 spem commodorum viii, 2. 1 auxit sacerdotiis cultum Deorum iii, 4. 2 augetur atque nutritur beneficentia generis humani exemplis v, 2. Ext. 4 auctus imbribus lacus i, 6. 3 liberaliter modo pervasi regni v, 2. Ext. 4 aucta majestas senatus iii, 4. 6 auctum imperium ii, 8. 4 aucti agris fines vi, 5. 1 auctius initium iii, 2. Ext. 5

Auguratus sacerdotium sustinuit duobus et sexaginta annis viii, 13. 3

Augurium ex arce capere viii, 2. 1 morum viii, 9. Ext. 2

Augurem comparare iii, 8. 5 augurum observatione i, 1. 1 collegium i, 1. 3 collegium viii, 2. 1

Augusta domus ii, 8. 7. viii, 15. 1 augusti penates vi, 1. 1 augustior humano habitu i, 8. 8 augustiorem aliquanto Jovis imaginem repræsentare viii, 11. Ext. 5 augustiorem insequentium sæculorum ædificiis et nemoribus sermonem ix, 1. 4

Avia filiæ infensa viii, 1. Amb. 1

Avide devorato abdomine iii, 5. 3 osculatus Luculli dextram iv, 7. 4

Avidi civilem sanguinem hauserant ii, 8. 7 avidiorem in dilatando regno eum cernit vii, 2. 6 avidissima manifestæ prædæ vorago ix, 4. 1

Aviditas lucis ii, 6. 8

Avitus spiritus iii, 7. 2 avita spolia vi,

2. 3 avitum cognomen ii, 7. 1 avito paternoque sideri par, Præf. 1 aviti lares vii, 7. 1
Aula tristis curis vii, 1. 2
Aulæa Attalica ix, 1. 5
Avocarentur animi a Deorum cultu i, 1. 12
Aura salubris v, 7. 1
Aurelius Cotta consul vi, 4. 2
Aurelia Orestilla ix, 1. 9
Aurem Fortuna pervellit i, 5. 8 ejus morsu corripuit iii, 3. Ext. 3 aures obseratæ vii, 3. Ext. 6 difficiles iv, 7. 4 vacuas accommodavit v, 8. 3 regiæ viii, 7. Ext. 15 civitatis trepidæ ix, 2. 1 regias aspergere iii, 3. Ext. 1 permulcendas pronuntiationi ornamentorum eloquentiæ tradere viii, 10. 1 auribus sui exercitus inculcando ii, 7. Ext. 2 accipere exempla v, 4. 3 percipere voces v, 10. Ext. 3 et naribus corrosis iii, 2. 11 obseratis vi, 5. 5 respuere utilitatem vii, 3. 6 gratus et maturus sonus viii, 7. Ext. 1
Aurum expendere vi, 1. Ext. 2 solidum viii, 15. Ext. 2 auro projecto ante pedes Labieni viii, 14. 5 caput rependere ix, 4. 3
Aurata statua ii, 5. 1 auratæ statuæ viii, 15. Ext. 2
Aurea cratera i, 1. Ext. 4 sella i, 6. 13 corona iv, 3. 10 urna v, 1. Ext. 4 fibula v, 1. 7 aurcam barbam demi jussit i, 1. Ext. 3 aurea veste nudatus i, 1. 18 aurei annuli vii, 2. Ext. 16. ix, 3. 3 aureæ armillæ viii, 14. 5 coronæ iii, 2. 24. ix, 1. 5 aurea templorum ornamenta vii, 6. 4 aurcos clavos crepidis subjectos habuit ix, 1. Ext. 4
Auspicari initium consulatus iv, 4. 1 auspicatus nondum ullum honorem viii, 15. 8 teterrimum artis suæ opus ix. 2. Ext. 9 ingenium et adolescentiam præclaro opere v, 4. 4
Auspicato i, 4. 1 gerere omnia i, 4. Ext. 2
Auspicium et imperium ii, 8. 2 optimum ei renuntiat pullarius vii, 2. 5 auspicio prædicta est mors i, 4. 5 sumto ii, 1. 1 illius staretur ii, 8. 2 auspicia petere i, 4. 2. ii, 1. 1 repetere ii, 7. 4. iii, 2. 9 sumere iv, 3. 1 diversa ii, 8. 2 dira v, 1. Ext. 4 sinistra iv, 7. 2 felicia v, 4. 1 adversa v, 4. 2 auspiciis patriis i, 3. 1 neglectis i, 4. 3 et ductu iii, 2. Ext. 5 meis, meoque ductu iii, 7. 1 atque ductu capti vi, 5. 1
Auspices nuptiis interponuntur ii, 1. 1
Ausus fuerat scribere i, 1. Ext. 7 ausi sunt queri de constitutione ii, 9. 1 estis insigne facinus v, 4. Ext. 3 ausa eadem tempestate facinus iii, 2. 2
Ausus inclytæ amicitiæ par iv, 7. 5
Avulsus a sacris perfidæ mensæ v, 3. 3
Avunculi sui domus iii, 1. 2
Avus maternus iv, 7. 2
Auxilium supplex pro filio petere ii, 7. 8 imploravit ii, 7. 8 tribunicium vi, 1. 7 sordidum vi, 8. 4 fortuitum viii, 1. Abs. 6 auxilii petendi gratia ii, 10. 4 auxilio esse creditoribus vi, 5. 4 auxilia funditorum ii, 7. 15 petere v, 2. Ext. 4 deficere cernunt vii, 4. 1

B.

Babylon ix, 3. Ext. 4
Bacchanalium sacrorum mos i, 3. 1
Baculus cavatus vii, 3. 2 Baculo decussit papaverum capita vii, 4. 2
Badiam circumsedere iii, 7. 1
Badius Campanus v, 1. 3
Bæbius Tamphilus Consul. i, 1. 12
Bagrada flumen i, 8. Ext. 19
Ballistarum tormenta i, 8. Ext. 19
Balnearum vapor et fumus ix, 6. Ext. 2 usus ii, 7. 9
Balneo egressus ix, 5. 3 a plebe separato levari ix, 5. Ext. 4 Balnea pensilia facere ix, 1. 1
Barbam suam permulcere iii, 2. 7 auream demi jussit i, 1. Ext. 3 barba squalidus i, 7. 7
Barbara concio vii, 3. 6 feritas ix, 2. Ext. 1
Barbaria in media ortus i, 1. Ext. 2
Barbaries devicta v, 5. 3 effusa viii, 7. Ext. 3
Barbatum conspici i, 1. Ext. 3
Beatus et longus honor ii, 10, 1 eloquentiæ fons ii, 6. 8 beatæ pacis status ii, 7. 1 beatior ac felicior finis ii, 6. 12 in recessu, quam in fronte vii, 2. Ext. 12
Bellator vetcranus v, 4. 2
Bellica virtus v, 1. Ext. 1. ii, 6. 3 bellicæ rei successus iii, 6. 4 bellica opera ix, 3. 2 sacrificia iii, 7. Ext. 6 bellicæ res ii, 7. 6 laudes ii, 9. 1 bellicis operibus excellens ii, 2. 9
Bellicosa opera ii, 4. 4
Belluæ corium i, 8. Ext. 19
Bellum acerbissimum vi, 9. 8 Achaicum vii, 5. 4 asperrimum vi, 9. 6 atrox v, 4. 1 Celtibericum v, 1. 5 civile ii, 8. 7. vii, 6. 4 fugitivorum iv, 3. 10 Illyricum i, 5. Ext. 2 injustum ii, 7. 15 instans ix, 3. Ext. 3 Italicum v, 4. Ext. 7

Jugurthinum ii, 7. 2 Latinum i, 7. 3. ii, 7. 6. v, 6. 5 longinquum et periculosum vii, 3. 3 Macedonicum i, 8. 1 Punicum i, 1. 14. v, 1. 2 Punicum secundum ii, 9. 6. v, 6. 8. vii, 2. Ext. 16. vii, 6. 1 Punicum tertium ii, 2. 1 sociale prius, deinde civile excitavit viii, 6. 4 Tarentinum ii, 7. 15 finire v, 4. 3 inferre Romanis vii, 3. Ext. 10 indixit Jugurthæ vii, 5. 2 adversus fugitivos gerere ii, 7. 9 renovare ix, 6. 3 trahere vii, 3. Ext. 8 pace mutatum iv, 2. 1 belli fortuna labens iii, 2. 19 socialis fluctus repressit vi, 9. 6 bello capta Asia iv, 8. 4 se abstinere vi, 4. 3 Italico militare vi, 3. 3 aliquem lacessere vi, 4. 3 Macedonico confecto v, 1. 1 aliquem superare vii, 3. 4 gravi premi v, 2. Ext. 4 bella Punica v, 2. 6 gerentes ii, 7. Ext. 1 gerere armis, non venenis vi, 5. 1 suscipere iii, 7. 10 bellorum stabilimenta vii, 6. 1

Bene atque constanter i, 1. 9 habet v, 10. 2 se habet Imperator iii, 2. 13 jacent v, 6. Ext. 4 gesta Republica iii, 6. 5 gesserant ii, 7. Ext. 1

Beneficium acceptum v, 2. 5 amplum viii, 14. 3 cœleste ii, 10. 2 continentiæ iv, 3. 6 educationis vii, 7. 5 fortunæ viii, 15. 2 pœnitentiæ vi, 9. 7 salutis iii, 8. 8 maximum fit vii, 3. 3 beneficii initium ii, 8. 4 vicissitudo iii, 7. Ext. 7 beneficio oblato iv, 1. 15 illius effectum est iii, 2. 1 honoris i, 1. 9 fortunæ uti vii, 2. 2 patientiæ texit iii, 3. Ext. 5 majestatis emersit ii, 10. 6 beneficiis injuriæ vincuntur iv, 2. 4

Beneventum v, 6. 8

Benevolentia testatior iv, 7. 7 benevolentiæ concitatioris et ardentioris esse erga aliquem v, 7. 3

Benigne cibo et potione exceptos in tigno collocabat ix, 2. Ext. 6 tribuere aliquid iv, 8. 5 benignissime foventur virtutes, Præf. 1 invitaverunt i, 8. 2 excepti hospites iv, 8. Ext. 2

Benignus vultus vii, 8. 9 Fortunæ propitiæ sinus iv, 8. Ext. 2 benignissimæ urbis nostræ nutrices vii, 6. 1 benignissima decreta v, 2. 1

Beronice ix, 10. Ext. 1

Bestiam conficere vi, 3. 5

Bias iv, 1. Ext. 7. vii, 2. Ext. 3. vii, 3. Ext. 3

Bibere vinum vi, 3. 9 ossa potioni aspersa iv, 6. Ext. 1 Bibendam dedit aquam pueris ii, 4. 5

Biennio minor viii, 13. Ext. 3

Bina spolia ferre ex hostibus ii, 7. 15

Bithyniæ aræ iii, 7. Ext. 6

Biton et Clcobis v, 4. Ext. 4

Bituitus rex Arvernorum ix, 6. 3

Blandimentum indulgentiæ v, 4. 3. blandimenta infantiæ ii, 7. 6

Blanditiæ fictæ et compositæ vii, 4. 2 humiles vi, 3. Ext. 2 maternæ ii, 7. Ext. 2 pestiferæ iii, 8. 3 blanditiis maritalis lecti statum recip. temperare ix, 5. 3

Blandus animus iii, 8. Ext. 2 blanda frons ii, 10. 8 blandiorem se gerere ii, 9. 6 blandius alimentis ferrum v, 9. 4

Boarium forum i, 6. 5. ii, 4. 7

Bocchus rex Mauritaniæ viii, 14. 4

Bœotia i, 8. Ext. 9

Bona animi vii, 5. 3 adolescentis hastæ subjecit vi, 3. 4 dissipare viii, 6. 1 pacis fruenda securæ Carthagini reliquit vii, 4. Ext. 1 perpetua congerere vii, 1. 1 domicilio mentis inclusa vii, 2. Ext. 3 paterna vii, 7. 1 et 2 nec oculis visenda vii, 2. Ext. 3 ejus et ipsum vendidit vi, 3. 4 bonis ei interdicitur viii, 6. 1 solidis et certis abundare iv, 4. 1 perpetuis frui vi, 9. 10 publicatis vi, 3. 3

Bona magnaque pars ii, 9. 7 et magna laudis pars vi, 4. 1 magnaque pars Numidici exercitus v, 2. Ext. 4 fides viii, 2. 1 cum venia iv, 1. 12

Bos cum summa festinatione Romam acta vii, 3. 1 exterruit animos i, 6. 5 bove domito occiso viii, 1. Damn. 8 boum grex centenarius iv, 3. 4 jugum vii, 1. 2 bubus atris cæsis ii, 4. 5

Bosporanus tractus vii, 6. 6

Braccati idem senserunt ii, 6. 10

Brachium immobile tenuit iii, 3. Ext. 1 intra pallium reduxit vi, 9. Ext. 1 brachia trunca ii, 7. 11

Brennus Gallorum dux i, 1. 18

Brundusium iii, 7. 9. v, 1. 1. vi, 6. 5. ix, 8. 2

Brutiana ultio iv, 7. 6

Brutius ager v, 1. Ext. 6 Brutii i, 6. 9. i, 8. 6

Brutus i, 7. 1. iv, 6. 5. iv, 7. 4. v, 6. 1. vii, 3. 2

Bubula caro viii, 1. Damn. 8

Bullata statua iii, 1. 1

Burbuleius ix, 14. 5

Busa fœmina iv, 8. 2

Bustum hominis seditiosissimi ix, 2. 2

C.

Cachinnorum anhelitus ix, 12. Ext. 6

Cadaver fallacis et insidiosi vii, 8. 5 cadavera hostilia vii, 6. 5 insepulta jacuerunt vi, 3. 1 cadaverum strues i, 6. 11

Cadere leniter sub mansueto victore v, 1. 4 in prælio v, 10. Ext. 2 cadit piaculum Vario Cæsar ix, 2. 2 cadent uno plus Etrusci i, 8. 5 cecidit primus sua lege viii, 6. 3 ceciderunt poplites pugnantium Romanorum vii, 4. Ext. 2 ceciderat exanimis ad ejus supplicium ix, 2. 1 ceciderant in acie i, 8. Ext. 1
Caducus triumphus iii, 4. 5
Cæcilia lex vi, 9. 10
Cæcilia Metelli i, 5. 4
Cædere victimam vii, 3. 1 aliquem flagellis vi, 1. 13 cædentes pueri vinctum magistrum virgis vi, 5. 1 cæsus jure vi, 1. 12. vi, 2. 3 virgis ii, 7. 4 cæsa victima i, 6. 8 cæsi virgis ii, 7. 15. v, 8. 1 cæsis capris ii, 2. 9 atris bubus ii, 4. 5
Cædis recentis vestigia ix, 2. 2 cæde sua testari iii, 2. Ext. 1 cædis injuriæ ix, 3. Ext. 1 cædes conjugum suarum cernunt ix, 2. 4 cædibus duabus contaminatam liberare viii, 1. Amb. 2 virorum satiatus ix, 2. 1
Cæpio iv, 7. 3. Fr. 10
Cæretani i, 1. 10
Cæretem oppidum prevexit i, 1. 10
Cærimoniæ Deorum iv, 7. Ext. 1 cærimoniarum tutelam gessit viii, 13. 2 cærimoniis multum claritatis accessit, Præf. 1 cærimonias vocari sacra institutum est i, 1. 10 Deorum ordinare viii, 8. 2 Martis desertis i, 1. 2
Cæsar v, 1. 10. Fr. 10. Præf. 1 Cæsares dedimus Deos, Præf. 1
Cæsariana æquitas ix, 15. 5 Cæsariani milites i, 1. 19
Cæsetius eques Romanus v, 7. 2
Cæsetius Rufus ix, 5. 4
Cæsonis filia Tatia iv, 4. 10
Caieta v, 3. 4. viii, 8. 1
Caietana villa i, 4. 5
C. Antonius ii, 4. 6. iv, 2. 6. ii, 8. 7
C. Aquilius viii, 2. 2
C. Blosius Cumanus iv, 7. 1
C. Cæsar iii, 2. 22. iv, 5. 6. v, 3. 3. vi, 9. 15. viii, 11. 2. ix, 8. 2. ix, 9. 1
C. Cæsar consul viii, 3. 2
C. Calpurnius Piso prætor Urb. vii, 7. 5
C. Carbo vi, 2. 3. iii, 7. 6. v, 4. 4
C. Cassius i, 5. 8. i, 8. 8. iii, 1. 3. iv, 7. 4. v, 8. 2. vi, 8. 4. ix, 9. 2
C. Claudius i, 1. 4. vi, 5. 3
C. Cornelius viii, 5. 4
C. Cornelius Hispallus i, 3. 2
C. Cosconius viii, 1. Abs. 8
C. Cotta ii, 7. 4. viii, 9. 3
C. Decianus viii, 1. Damn. 2
C. Fabius nobilissimus civis viii, 14. 6
C. Fabius Dorso i, 1. 11
C. Fabricius iv, 4. 3
C. Fabricius Luscinus Cos. i, 8. 6. iv, 4. 3
C. Fannius viii, 4. 1
C. Figulus i, 1. 3. ix, 3. 2
C. Fimbria trib. pl. ix, 11. 2
C. Flaminius i, 1. 5. i, 6. 6. vi, 6, 3
C. Flaminius v, 4. 5
C. Flavius eques Romanus viii, 4. 2
C. Gallius vi, 1. 13
C. Gracchus i, 7. 6. ii, 8. 7. iv, 7. 2. v, 3. 2. viii, 10. 1. vi, 8. 3
C. Helvius Cinna trib. pleb. ix, 9. 1
C. Hostilius Mancinus i, 6. 7
C. Julius Cæsar vi, 2. 11
C. Junius Bubulcus ii, 9. 2. viii, 14. 6
C. Licinius Macer ix, 12. 7
C. Licinius Hoplomachus viii, 6. 1
C. Licinius Stolo ii, 4. 3. viii, 6. 3
C. Luscius vi, 1. 12
C. Lutatius consul ii, 8. 2
C. Marius i, 5. 5. i, 7. 5. ii, 2. 3. ii, 3. 1. ii, 8. 7. ii, 10. 6. iii, 2. 18. iii, 6. 6. iii, 8. 5. iv, 3. 14. v, 2. 8. vi, 1. 12. vi, 1. Ext. 3. vi, 9. 14. viii, 6. 2. viii, 14. 4. viii, 15. 7. ix, 2. 2. ix, 7. 1
C. Marius consul vii, 6. 4. vi, 8. 2
C. Memmius vi, 1. 13. viii, 1. 3. viii, 5. 2
C. Nautius consul v, 2. 2
C. Norbanus viii, 5. 2
C. Pescennius triumvir capitalis vi, 1. 10
C. Plautius Numida iv, 6. 2
C. Plotius vi, 1. 9 et 12
C. Plotius Plancus vi, 8. 5
C. Popilius Lænas v, 3. 4. vi, 4. 3
C. Pulcher ii, 4. 6
C. Scantinius Capitolinus tribunus pl. vi, 1. 7
C. Sempronius Atratinus iii, 2. 8. vi, 5. 2
C. Sergius Orata ix, 1. 1
C. Sulpicius Gallus vi, 3. 10. viii, 11. 1
C. Tettius vii, 7. 3
C. Titinius Minturnensis viii, 2. 3
C. Titius ii, 7. 9
C. Toranius ix, 11. 5
C. Valerius ædilis viii, 1. Abs. 7
C. Valerius Flaccus vi, 9. 3
C. Vettienus vi, 3. 3
C. Visellius Varro viii, 2. 2
Calagurritani vii, 6. Ext. 3
Calamitas Cimbrica ii, 10. 6
Calamitosis dcesse ix, 2. Ext. 9
Calanus Indus i, 8. Ext. 10
Calcaribus stimulati equi iii, 2. 9 ad-

motis v, 6. 2
Calce recenti illito ix, 2. 14
Calceatus et togatus iv, 6. 3
Calchas viii, 11. Ext. 6
Calcitana i, 1. 1
Calculos et conchulas lectitare viii, 8. 1 calculis et alveo vacare viii, 8. 2 calculis insertis ore viii, 7. Ext. 1
Calda petita ii, 4. 4
Calefacta aqua ii, 4. 4
Calenus ager i, 8. Ext. 18
Calida aqua ii, 4. 4. ix, 1. 1
Calidius Bononiensis viii, 1. Abs. 12
Caliginis simile imperium iii, 4. 5
Caliginosæ tenebræ i, 7. Ext. 1
Callebant quotidiano ejus usu viii, 12. 1
Callidus audaciter Agathocles vii, 4. Ext. 1 callida consilii ratio vii, 3. Ext. 6 callidum dictum vii, 3. Ext. 1 callidum prima specie præceptum vii, 3. Ext. 3
Callide æstimantur aliena studia viii, 12. 1 quæsita ratio ii, 6. 14
Calliditas quoque summa in alterius regis equisone vii, 3. Ext. 1 juvenilis vii, 4. 2 ducis providit vii, 3. 3 Punica vii, 4. 4
Calliphenna i, 1. 1
Callisthenes ix, 3. Ext. 1. vii, 2. Ext. 11
Calor atque impetus actionis viii, 10. 1 pristinus vi, 4. 1
Calpurnia i, 7. 2
Calpurnius Lanarius viii, 2. 1
Calpurnius Piso iv, 3. 10
Calumnia muliebris viii, 3. 2
Calumniæ ludibrium iii, 7. 1 calumniam privatæ actionis compescuit viii, 2. 2
Calvinus Domitius viii, 11. 2
Calvus ix, 12. 7
Camarini vi, 5. 1
Cambyses vi, 3. Ext. 3
Camertium cohortes duæ v, 2. 8
Camillus consul vi, 5. 1. i, 5. 2. ii, 9. 1. v, 6. 8
Campana urbs vii, 6. 2 luxuria ix, 1. Ext. 1. ii, 4. 6 matrona iv, 4. 1 perfidia ii, 3. 3 Campani v, 1. Ext. 5 Campanæ mulieres v, 2. 1 Campanorum defectio nefaria v, 1. 3
Campestris temeritas iv, 1. 14
Campus Martius ii, 4. 4. ix, 2. 1 campum repulsis suis fatigare vii, 5. 3 campi vastissimi viii, 7. Ext. 3 Philippici i, 7. 1 fertilissimi mœnibus suis subjecti vii, 6. 2 camporum firmitas iii, 2. 10
Candentium juglandium putamina ix, 13. Ext. 4 candentibus laminis ustus vi, 8. 1
Candida fascia vi, 2. 7 toga iii, 5. 1 candidam induere vestem i, 1. 15 candidi animi viii, 15. 1
Candidatus præturæ v, 2. 7. vi, 9. 14 ædilitatis viii, 15. 4 in Campum descendit vii, 5. 1 humilis, ignobilis vi, 9. 14 candidati summæ potestatis vii, 3. Ext. 2 candidatorum more iv, 5. 4 Candor urbis Romanæ iv, 7. Ext. 1
Canere Deorum laudes i, 8. Ext. 8 cane Mihi et Musis iii, 7. Ext. 2 cecinit fata i, 8. 10 canentur ab eo artes meæ optime viii, 14. Ext. 1
Cani : canis honorem reddebat pubertas ii, 1. 10
Caninus latratus ix, 13. Ext. 2
Canis pictæ aspectu viii, 11. Ext. 4 canum latratus viii, 11. Ext. 4
Cannæ vicus Apuliæ ii, 7. 15. ix, 11. Ext. 4. i, 1. 16. v, 1. Ext. 6
Cannensis pugna ix, 5. Ext. 3. vii, 2. Ext. 16 clades vi, 4. 1. vii, 6. 1. i, 1. 15. vi, 6. Ext. 2. iii, 7. 10. v, 6. 7 Cannense prælium v, 6. 4. iv, 8. 2
Canoræ fides viii, 8. Ext. 2
Cantharidis vim assequi vi, 2. Ext. 3
Cantharo potavit iii, 6. 6
Canusina mœnia iv, 8. 2
Capax plaustrum sacrorum i, 1. 10 generosi spiritus dictum iii, 7. Ext. 7
Capena porta iii, 7. 10
Capere aliquos iii, 7. 2 Aquiloniam vii, 2. 5 arma viii, 6. 2 augurium ex arce viii, 2. 1 castra i, 6. 2 et 4 majorem Carthaginem iv, 3. 1 somnum i, 7. 1 habenas Romani imperii ix, 11. Ext. 4 Olbiam v, 1. 2 quietem viii, 1. Abs. 13 gloriam ex hostibus victis ix, 3. 1 initium ii, 6. 5 sepulcrum vi, 6. Ext. 2 Letum i, 5. 9 consilium interficiendi senatus ix, 15. 1 cepi ab eo incrementa commodorum iv, 7. Ext. 2 cepit animos urbium v, 1. 5 honorem ii, 2. 3 regem iii, 4. 5 ossa mortui v, 3. Ext. 3 illud animus iii, 3. Ext. 7 initia magistratuum a summo imperio viii, 15. 8 lætitiam ex vindicta iii, 3. Ext. 7 consilium de interficiendo Cæsare iii, 2. 15 capiente solo vix unum exercitum vii, 4. 4 capi imitatione aliena viii, 14. Ext. 1 deliciis nimiis ix, 1. Ext. 3 ab hostibus ix, 1. Ext. 1 virtus nescit iii, 2. 7 turpiter ii, 7. 15 capta bello Asia iv, 8. 4 Capua iii, 8. 1 Urbe vii, 4. 3. i, 1. 10 Placentia iv, 7. 5 hostibus navis iii, 2. 13 Mileto i, 1. Ext. 5 captam profundo mergere iii, 2. 22 captum

vitio tabernaculum i, 1. 3 captus a Pœnis apnd Liparas vi, 9. 11 est luminibus i, 1. 17 a Carthaginiensibus v, 2. 5 capto pisce vi, 9. Ext. 5 Priverno vi, 2. 1 Asculo vi, 9. 9 capta pæne fuerant castra ii, 7. 4 capti sunt animi justitia vi, 5. 1 ductu atque auspiciis vi, 5. 1 oratione viii, 9. Ext. 1 illecebris ii, 6. 1 illius majestate ii, 10. 6 capta sunt castra i, 7. 1 captis Veiis v, 6. 8 Sardibus v, 4. Ext. 6 Syracusis viii, 7. Ext. 7 capiendi cibi causa recubuit viii, 7. Ext. 5 capiendo in cibo simplicitas ii, 5. 5 capiendos jugulandosqne tradidit hostes i, 8. 6

Capessere fortitudinem i, 8. 6 virtutem iii, 2. Ext. 7. vii, 2. 1 laudem viii, 14. Ext. 3 principatum Græciæ vi, 5. Ext. 2

Capetus Silvins, Fr. 10

Capillo demisso i, 7. 7 capillorum decor ix, 3. Ext. 4 capillos cinere rutilarunt ii, 1. 5 capillis tonsis iv, 6. Ext. 2

Capitale jndicium ii, 5. 3. ix, 8. Ext. 2 capitale crimen viii, 7. 1. vii, 3. Ext. 6. v, 4. 7 supplicium i, 7. Ext. 10. iii, 2. Ext. 1 extitit apud Persas v, 1. Ext. 1 capitali asservari supplicio iv, 6. Ext. 3 crimine damnati vii, 6. 1

Capitolina arx viii, 14. 1 Juno vi, 1. 1 Capitolinum fastiginm vi, 9. 5

Capitolium i, 1. 11. v, 4. 6. i, 4. 2 vetus iv, 4. 11 obsidere vii, 4. 3 felicitate celebravit victor vi, 9. 9 instar atrii est uni illi imagini viii, 15. 1

Cappadocia v, 7. Ext. 2. ix, 15. Ext. 2

Capreæ sylvestres i, 8. Ext. 18

Captaverat nnmmos ut froute inverecunda, ita inani stipulatione viii, 2. 2

Captivus ex rege v, 1. 8 captivi fortuna i, 1. 14 hospitis salus iv, 3. 4 captivi cives ii, 7. 15 oneribus et itinere fessi ix, 2. Ext. 2 captivorum electio iv, 3. 4 captivos redimere v, 1. 1 recipere iv, 8. 1 permutare ii, 9. 8

Capturam piscium vendere iv, 1. Ext. 7 captura inhonesti lucri invitati ix, 4. 1 capturæ diurnæ vi, 9. 8 capturis mercis sordidissimæ alitus iii, 4. 4

Captus bonorum iii, 3. Ext. 7

Capna ii, 8. 4. v, 2. 1. ii, 3. 3. iii, 7. Ext. 6. vi, 4. 1. v, 1. 1

Capulus gladii i, 8. Ext. 9

Capnt solito more coronatum gerere v, 10. Ext. 1 cœleste ix, 1. 5 alterius petere viii, 1. Abs. 11 abscisum v, 1. Ext. 4 perfidum erga te vi, 8. 4 fatis jam pressum erexit viii, 7. Ext. 14 bumo sublatum v, 1. Ext. 4 periclitantium vii, 3. 5 involvere viii, 11. Ext. 6 suum veste tegere viii, 13. Ext. 1 Etruriæ habebatur ix, 1. Ext. 2 capitis sui periculum ei objecit vii, 3. Ext. 6 discrimen viii, 1. Amb. 1 capiti imponere diadema vii, 2. Ext. 5 inflixit scipionem iii, 2. 7 illius parcitur viii, 7. Ext. 7 capite censi ii, 3. 1 censos habere milites vii, 6. 1 operto iii, 8. Ext. 4 gerens pileum v, 2. 5 aperto foris versatam cognovit vi, 3. 10 alicujus expiarc vii, 2. 5 sertis redimito vi, 9. Ext. 1 capita principum civitatis capitibus hostiarum ejus jussu permista sunt ix, 2. 3 miserorum abscisa ix, 2. 1 captivorum iv, 8. 5 proscriptorum iii, 1. 2 papaverum altissima vii, 4. 2

Cara proximis iv, 5. 1 carior ei erat fastigio proprio incolumitas gregarii militis v, 1. Ext. 1

Carbasum optimam habebat i, 1. 7

Carbo Accienns vi, 1. 13

Carbo Arvina ix, 2. 3

Carbo ardens iii, 3. Ext. 1 carbones ore ardentes haurire iv, 6. 5

Carcerem intrare iv, 6. Ext. 3 captivus exhorruit vi, 9. 9 carcere inclusit milites ii, 7. 15

Care quidem, verum necessarie, comparato cibo vixit vii, 6. 3

Carere benevolentia alicujus iv, 7. 1 dulcedine i, 8. Ext. 2 gloria iv, 8. 4 gravitate vi, 4. Ext. 2 patria iii, 8. 4 reprehensore v, 3. Ext. 3 militari disciplina ii, 7. 6 patriam advocato præoptavit iv, 1. Ext. 5 ostreis ix, 1. 1 amara sugillatione vi, 9. 12 sepnlturæ bonore iv, 4. 2 vita ix, 1. Ext. 7 utroque oculo vi, 5. Ext. 3 spiritu jnssus vii, 2. Ext. 11 caret principe propter indignam summam v, 3. 2 respnb. bono duce iv, 4. 10 labor non suo fructu viii, 11. 1 carent præda hostes ix, 4. Ext. 1 caruit intellectu bumanitatis v, 1. 11 fide veritas iii, 8. Ext. 1 reprehensione ii, 1. 4 insolentiæ crimine iii, 7. 11 id factum non accusatore tantum sed etiam reprehensore vi, 3. 9 caruerunt sævitia i, 8. Ext. 12 cariturus vitæ fructibus vii, 8. 9

Carinis ac pondere navium elisi ix, 2. Ext. 1

Caristum i, 8. 10

Caritas fraterna ii, 7. 5

Caritate annonæ increbescente iii, 7. 3

Carmen precationis solenne iv, 1. 10 recitatum in judicio viii, 1. Abs. 8 carmina docere octogesimo anno viii, 7. Ext. 13

Carneades viii, 7. Ext. 5
Carnifex funestus vi, 9. 13 carnificcs sanguinis iv, 1. 15
Caro bubula viii, 1. Damn. 8
Carpento vebi ix, 11. 1
Carpi sermone vulgi iv, 5. 3 caudam equi jussit vii, 3. 6
Carræ i, 6. 11
Carrinatcs vii, 8. 3
Carthago ii, 7. 1 et 12. ii, 8. 5. i, 1. 14 et 18. vii, 4. Ext. 1. v, 1. 6. v, 3. 2. v, 6. Ext. 4 insolentissima iv, 4. 6 devicta vi, 9. 2. vi, 2. 3 Nova ix, 11. Ext. 1 Carthaginis ac Numantiæ spolia iv, 3. 13 Carthaginem oppugnare vii, 3. 3 Carthagine devicta vii, 2. 3
Carthaginienses i, 1. 14 et 16. v, 2. 5. v, 3. Ext. 1. ix, 2. Ext. 2. v, 3. Ext. 1. v, 2. Ext. 4 Cartbaginiensium legati v, 1. 1
Caruncula vitulina iii, 7. Ext. 6
Casa parvula ii, 8. 1 Romuli iv, 4. 11 casæ pastorales vii, 6. 1
Cascellius viii, 12. 1
Casilinum in propinquo situm vii, 6. 2
Casilinates vii, 6. 2
Cassander i, 7. Ext. 2
Cassius v, 8. 2 censor ii, 4. 2
Cassius Parmensis i, 7. 7
Castello præpositus erat iii, 2. 23
Castigare alicujus turpem et inconcessum errorem viii, 2. 2 castigantur consilia i, 6. 11
Castigationis genus ii, 7. 14
Castitas infamiæ nube obscurata viii, 1. Abs. 5 dubia vi, 1. 5 castitatem alicujus delibare ix, 1. Ext. 2
Castæ manus viii, 1. Abs. 5 castissimi ignes iv, 6. 5
Castor ac Pollux i, 8. 1. v, 5. 3
Castra contraria ix, 2. 4 hostilia iii, 7. 10 Numidica ix, 1. 5 Seplasia et Albana ix, 1. Ext. 1 opibus referta i, 6. 2 eloquentiæ viii, 5. 5 fuerant capta ii, 7. 4 petere v, 1. Ext. 3. ii, 7. 10 intravit ii, 7. 1. iii, 3. 1 vallo atque fossa cingere ix, 1. Ext. 6 Volscorum petiit v, 4. 1 obsederant hostes ii, 7. 7 castrorum locus ii, 7. 2 castris ex diversis advolare i, 4. 6 præpositus iii, 2. 9 atque foro edita iii, 2. 17
Castrati sunt vi, 1. 13
Castrensis disciplina ii, 9. 1 honos viii, 14. 5 castrenses summi honores vii, 8. 6
Casus adversus iii, 2. 12 similis viii, 1. Damn. 3 casui alicujus ingemiscere v, 10. 2 casum Ciceronis satis digne deplorare v, 3. 4 alicujus dolcre v, 10. 2 casu prolapsus vii, 3. 2 gravatus viii, 13. 5 casus adversi iv, 7. 1 casus sustinere iii, 2. 7 alicujus referre v, 3. Ext. 3 casuum humanorum immemor v, 1. Ext. 4
Catenæ ei injiciuntur vi, 6. 2 catcnas Jugurthæ manibus injecit vi, 9. 6 paternas induere v, 3. Ext. 3 catenis onustus iii, 8. 1 vinctus vi, 2. 8
Catenatus a Lælio vi, 9. Ext. 7 servus vi, 5. 6
Catilina ii, 8. 7. iv, 8. 3. ix, 1. 9. v, 8. 5
Catillo ligneo cœnans iv, 3. 5
Cato ii, 9. 3. v, 1. 10
Cato superior iv, 3. 11
Cato posterior iv, 3. 12
Catulus procos. v, 8. 4
Catuli leonini ix, 3. Ext. 2
Cavatus baculus vii, 3. 2 cavata pars capitis ix, 4. 3
Cauda validi equi vii, 3. 6
Caudinæ furcæ. v, 1. Ext. 5. vii, 2. Ext. 17
Cavea exire i, 4. 3
Cavere injuriam vi, 3. 11 insidias iii, 8. Ext. 6 proximos dies triginta quasi fatales viii, 11. 2 lege vi, 5. Ext. 4 cavit utrumque vi, 2. 7 cavendi providentia libcralis iv, 8. Ext. 1 periculi consilium i, 7. Ext. 2 cautum testamento regum v, 2. Ext. 4 cautum erat lege vi, 2. 5. ii, 8. 1 quo erat ii, 8. 4
Cavillari fata alicujus ix, 12. 8
Cavillatio exigui panni vi, 2. 7
Cauponis insidiis circumventus i, 7. Ext. 10
Causa et auctor seditionis vii, 2. 6 adjecta ii, 9. 6 notæ mirifica ii, 9. 5 erat digna vii, 6. 4 ejus læditur vi, 8. 1 criminibus erat confossa viii, 1. Abs. 11 causæ dictio iii, 7. 7. vii, 2. 6. viii, 1. Abs. 14. viii, 1. Damn. 1 causam prætexuit ii, 9. 6 dicere apud aliquem viii, 1. Amb. 1. iv, 4. 7. v, 4. 3. viii, 4. 3 adulterii dicere viii, 1. Abs. 12 repetundarum dicere ii, 10. 1 parricidii dicere viii, 1. Abs. 13 capitali crimine dicere vii, 3. Ext. 6 suam ordiri ii, 8. 2 adventus texit iii, 3. 1 suam ita egit iii, 7. 8 repulsæ Scipioni attulit vii, 5. 2 causam facti vix pudentis tolerabilem habuit vii, 3. 5 languido patrocinio protexit ix, 3. 6 causæ dicendæ potestas ix, 8. 3 causæ leves viii, 1. Damn. 5 causas illo agente viii, 10. 2 causis excussis ix, 3. 7
Causia texit caput v, 1. Ext. 4 velatum caput v, 1. Ext. 4
Cautior virtus artis scientia ii, 3. 2

adversus Hercliden iii, 8. Ext. 5 cautius se gerere adversus hujus generis insidias vi, 5. 1

Cedere viribus maximis vi, 2. 10 carissimam sibi conjugem filio v, 7. Ext. 1 castris ix, 7. Mil. Rom. 2 alicui regno v, 7. Ext. 2 Latinis gloria iii, 2. 20 in contrarium v, 6. 4 moderationi dolorem coëgit iv, 1. 15 utilitati legem coëgit iii, 7. 1 cedo tibi sede mea i, 5. 4 cedit nihil virtuti eorum iii, 2. 21 ipsis maris dominatio vi, 5. Ext. 2 rationi cupiditas vi, 5. 1 operi voluntas ix, 3. Ext. 1 fraterna caritas v, 6. 1 interdum generosus spiritus utilitati vii, 6. 1 nihil eorum pietati ejus dexteræ ministerium vi, 8. 2 cedunt fœminis semita viri v, 2. 1 cessit fraternæ majestati v, 5. 3 alii titulus librorum viii, 14. Ext. 3 necessitati ix, 8. 2 religioni summum imperium i, 1. 2 rerum ipsa natura jactis votis viii, 1. Abs. 5 mensam Bianti iv, 1. Ext. 7 cupide nostris suo instrumento vii, 3. 3 parum tibi ex sententia propositum iii, 2. 15 provinciam collegæ iv, 1. 7 verbis filii fracta vi, 4. 1 cesserunt verbis facundis arma viii, 9. 1 cesserat id bene iii, 8. Ext. 2 effigiem Solis supplicibus i, 5. 8 cedens scientiæ ejus, immo professioni viii, 12. Ext. 1 non hominum ulli, sed naturæ fortunæque v, 1. Ext. 1

Celare se v, 9. 4

Celeberrimus pacato juris civilis judicio ix, 3. 2

Celebrare memoriam alicujus gladiatorio muuere ix, 11. Ext. 1 convivia palmata veste ix, 1. 5 exequias v, 1. 2 natalem suum i, 5. 7 gloriam sanctitatis vi, 1. Ext. 1 turpes alicujus nuptias vi, 1. 3 celebras palatii columen vi, 1. 1 celebrat exequias ii, 6. 12 celebrantur ejus exequiæ ii, 10. 3 celebrabat urbem ii, 2. 9 celebravit victor Capitolium felicitate vi, 9. 9 Consualium nomine ii, 4. 3 celebranda est relatione acerbitas offensarum iv, 2. 1 celebrandas non, sed vindicandas consulibus et tribunis epulas ix, 1. 8 celebrandum est Corneliæ genti munus viii, 15. 1 est memoria i, 8. 6

Celebratio nocturna iii, 6. 4

Celer gradus viii, 7. Ext. 1 motus ii, 3. 3 fluminis trajectus iii, 2. 2 celeris absolutio iii, 7. 9 celerior procursu ira ix, 3. 1 necessitas iii, 8. 1 celerius aliquid cogitare de fuga iii, 1. 2

Celeritas faciendi iii, 1. 1 præceps ix, 3. Ext. 4 celeritate sua Carthaginem oppressit iii, 8. 2 efficacius nihil iii, 7. 1

Celeriter et ultro ii, 10. 2

Cella Jovis opt. max. viii, 15. 1 cellam unam duobus Diis recte dicari negante i, 1. 8 cellæ serviles vii, 6. 1

Celtiberi ii, 6. 11. iii, 2. 21. iv, 3. 1. vii, 4. 5

Celtiberia vii, 4. 5

Celtiberica fides ii, 6. 14 Celtibericum bellum v, 1. 5

Censere fana diruenda i, 3. 3 censeri divitiis viii, 7. Ext. 4 censuit ipsum æternis vinculis puniendum vi, 3. 3 Phocionis mores decorandos iii, 8. Ext. 2 egregie vii, 2. 6 censetur te custode matronalis stola vi, 1. 1 eo justitia totius Græciæ v, 3. Ext. 3 censentibus cunctis iii, 2. 17 censi capite ii, 3. 1 censos capite habere milites vii, 6. 1

Censor factus est ii, 9. 9 creatus est vi, 9. 10. iv, 1. 3 legerat eos viii, 13. 4 perfidiam notabat ii, 9. 8 censoris opus impium retexuit i, 1. 20 censorem atque consulem fecissent ii, 9. 6 censores ii, 9. 1 renuntiati sunt iv, 2. 1 ultro aditos hortati sunt publicani v, 6. 8

Censoria nota ii, 9. 9. ii, 9. 7 potestas ii, 9. 1 censorius vir vi, 1. 6 censorium supercilium ii, 9. 1. ii, 7. 5

Censum recipere ab aliquo ix, 7. 2 fuisse invidiosum ii, 9. 4 censu par unicuique pauperrimo iv, 3. 6 census querelis vacui iv, 4. 11 censibus edendi atque bibendi voluptas reperta est ix, 1. 2

Censura nimis aspere acta vii, 2. 6 nimis severe gesta vi, 5. 3 destricta ii, 9. 6 pacis magistra custosque ii, 9. 1 ex foro in castra transcendit ii, 9. 8 quasi privata est majestas ii, 10. 1 censuræ consortem Mummium habere vi, 4. 2 gravitas vi, 1. 5 censuram damnationi subjicere vi, 9. 10

Centenarius boum grex iv, 3. 4

Centobrica urbs v, 1. 5 Centobricenses machinæ ictibus objecerant Rethogenis filios v, 1. 5

Centumvirale judicium ix, 15. 4

Centuriæ equitum ii, 9. 6 centurias conscribere auspicato i, 4. 1

Centuriavit se ipsam iii, 2. 8

Centuriata comitia iv, 1. 1

Centurio primipili ix, 3. 6 libidinosus vi, 1. 11 centurionum virtus iii, 8. 7

Centurionatus honor iii, 2. 23

Ceos insula ii, 6. 8

Cephalenia insula i, 8. Ext. 18

Cera exigua ii, 10. 1

Ceres viii, 15. Ext. 1. i, 1. 1 et 15. v, 8. 2 Milesia i, 1. Ext. 5 Cererem vetustissimam placarent i, 1. 1

Cereus funalis iii 6. 4

Cerimonias solennes statasque i, 1. 1
Cerites i, 6. 5
Cernere fortunam ex alto v, 1. 4 Scipionis statuam iii, 6. 2 hæreditatem v, 3. Ext. 3 cerno quem domui scelestum ii, 6. 6 cernit insignia in se translata iv, 1. 1 eum in dilatando regno avidiorem vii, 2. 6 cernimus inopes dotum filias iv, 4. 11 templum i, 8. 3 cernunt cædes conjugum suarum ix, 2. 4 cernitur solum latius laude iii, 2. Ext. 4
Certamen carminum viii, 7. Ext. 13 comitiale iv, 5. 3 maritimum ix, 2. Ext. 1 Olympicum viii, 7. Ext. 2 Pharsalicum i, 8. 10 ingredi viii, 15. Ext. 4 pugnæ iii, 2. 21 insequens ii, 7. 10 certaminis discrimen iii, 8. 2 certamini se commissurus i, 1. 2 certamen cum rerum natura habuit viii, 7. Ext. 12 certamine quid utilius? ii, 1. 10 hostili cum aliquo congredi v, 1. 3 inito v, 2. 4 certamina voluminum, non imaginum iii, 7. 11
Certare de laude i, 5. 2
Certatim æs contulit v, 2. 3
Certa est ratio propositi mei vi, 2. Ext. 2 argumenta iii, 4. Ext. 1 certæ imagines i, 7. 1 certum indolis experimentum iii, 1. 1 scio ii, 7. 6 certo constat iv, 8. 5 certis et solidis bonis abundare iv, 4. 1 certior factus de hac re vii, 3. 1. vi, 1. 9 de fallacia illius vii, 2. 5 ab haruspice iv, 6. 1 certiori te crede notitiæ vi, 3. 10 certissima veræ virtutis effigies iii, 2. 19
Cervam albam trahebat i, 2. 4
Cervix demissa iv, 7. 4 cervicem gladio subtraxit ix, 13. 3 cervice incisa iii, 2. Ext. 7 cervices Athenarum liberæ viii, 9. Ext. 2 gladio subjectæ iv, 7. Ext. 1 totius fori premere vi, 2. 3 celeri ictu abscindere vi, 8. 3 incidendas præbuit ei vi, 8. 3 cervicibus imposito jugo vi, 9. 2 applicatus mucro v, 1. 3
Cessavit severitas senatus in eo vi, 3. 3 cessantis nunquam studii præmia viii, 7. 7 cessante indulgentia vii, 1. 1 cessandum sibi nulla re existimaverunt v, 6. 8 cessato neutra in parte officio v, 10. 3
Chalcidicum fretum i, 8. 10
Chaldæi i, 3. 2 Chaldæos ex urbe abire jussit i, 3. 2
Charistia appellaverunt convivium ii, 1. 8
Charondas Thurius vi, 5. Ext. 4
Chlamydata statua iii, 6. 2
Choragia argentata ii, 4. 6
Chrysippus viii, 7. Ext. 5 et 10 et 11
Cibaria elephantis dari vetuit ix, 3. 7
Cibus coctus ii, 7. 2 cibi capiendi causa recubuit viii, 7. Ext. 5 cibo comparato vixit vii, 6. 3
Cicatrices adverso corpore exceptas ostendere vii, 7. 1 cicatricibus vacuo tergo iii, 2. 24 vulnera obducta vi, 2. 8
Cicereius scriba iii, 5. 1. iv, 5. 3
Cicuta temperatum venenum ii, 6. 7
Cimbri ii, 6. 11. vi, 9. 14. v, 2. 8. v, 8. 4
Cimbricus triumphus ix, 12. 4 Cimbrica audacia ii, 6. 14
Cimon v, 3. Ext. 3. vi, 9. Ext. 3. v, 4. Ext. 1
Cincinnati rura iv, 4. 7
Cingere caput oleæ ramulis ii, 6. 5 locum vallo aut fossa ii, 7. 15 castra vallo atque fossa ix, 1. Ext. 6 latera odiis iii, 7. 5 cinxit cubicularem lectum lata fossa ix, 13. Ext. 4 castra vallo fossaque ii, 7. 2 cingentibus latera fratribus viii, 15. Ext. 4 cinctus ferro iii, 3. 1 Gabino ritu i, 1. 11 gladio vi, 5. Ext. 4 cincta præsidio vita hominis iv, 7. 1 inexpugnabilibus muris urbs ix, 6. Ext. 2 cincti pellibus hostiarum ii, 2. 9 gladio comites i, 7. Ext. 4
Cinis immobilis i, 8. Ext. 18 cinere complevit locum ix, 2. Ext. 6 capillos rutilarunt ii, 1. 5 cineres clari ii, 7. 15 idem honoris possident viii, 15. Ext. 3 cinerum pace v, 2. Ext. 1 cineres fratris quietos esse passus est vii, 8. 4 ei suos negavit v, 3. 2 patris honorare ii, 4. 7 cinctibus Sertorii interemti fidem præstant vii, 6. Ext. 3
Cinna i, 6. 10 Cinnæ vi, 9. 6
Cinnanus exercitus iv, 7. 5 Cinnana proscriptio v, 3. 3 Cinnani Marianique mucrones viii, 9. 2
Cinninia urbs vi, 4. Ext. 1
Circa judicium ferrentur tabulæ ii, 10. 1
Circense spectaculum ii, 4. 3 Circenses ludi i, 1. 16. i, 7. 4
Circuitus vorticis iii, 2. 1 circuitu morbi consumtus est i, 8. Ext. 16
Circulo excedere vi, 4. 3
Circumdare aliquem gladiis militum destrictis v, 4. Ext. 7 circumdedit credulitatem nefariis vinculis ix, 6. 1 palmam i, 8. 2 lævam manum parte togæ iii, 2. 17 armis et igni gymnasium ix, 2. Ext. 5 circumdatus erat corpore viii, 7. Ext. 5 flammis i, 8. 12 hostilibus pedibus iii, 2. 16 circumdatum reste cadaver vii, 8. 5 circumdati vallo et aggere vii, 6. Ext. 2 circumdatis ignis nutrimentis vi, 6. Ext. 1
Circumferre oculos vii, 2. Ext. 2
Circumfusus rebus sermo iv, 1. 12
Circumire vigilias viii, 1. Damn. 6
Circumsedere Badiam iii, 7. 1 Curiam

iii, 8. 5 circumsedente Falerios Camillo consule vi, 5. 1 circumsedetur oppidum iii, 2. 6

Circumspicere salutis remedia iii, 8. Ext. 6 vastas altitudines ix, 12. Ext. 1 circumspectus et cumulatus honor ii, 1. 9 circumspecta animi moderatio iv, 3. 4 circumspectissima sanctitate i, 1. 20

Circumstantium nares iii, 3. Ext. 1 liberorum numerus vii, 7. 5

Circumveniri ab invisissimis v, 2. Ext. 2 circumventus insidiis iii, 8. 8. i, 7. Ext. 10. v, 1. Ext. 6 a multitudine hostium i, 6. 9 fugitivorum multitudine ii, 7. 9 circumventa temulentia ii, 5. 4 circumventæ virtutis excusatio vii, 4. Ext. 2

Circus Flaminius i, 7. 4

Citari collegam jussit ii, 9. 6 Polliæ tribus primum nomen jussit vi, 3. 4 citatus Scantinius reus vi, 1. 7 citatis nominibus virorum ix, 2. 4 citandum nec ne sibi esset, hæsitavit ii, 9. 6

Citerior ætas viii, 7. Ext. 10 consulatus viii, 15. 1 cura iii, 8. Ext. 1 citeriorem delicto præbuit ultionem vi, 3. 11

Citra horam constitutam v, 6. Ext. 4

Civicæ coronæ iii, 2. 24

Civilis sanguis ii, 8. 7 civile bellum ii, 8. 7. vii, 6. 4 civilium sacrorum secreta i, 1. 13

Civis integer vii, 7. 7 sanctus et egregius ii, 10. 8 nobilissimus viii, 14. 6 cives servati ii, 8. 7

Civitas Agrigentina iv, 8. Ext. 2 propugnatoribus spoliata vii, 4. 2 virtutis suæ oblita iii, 2. 7 opulentissima viii, 15. Ext. 1 prudentissima viii, 9. Ext. 1 Spartana ii, 6. 1 Syracusana v, 1. 4 Tarentina ii, 2. 5 civitatis totius status ii, 7. 15 jura iii, 1. 2 more jurare ii, 10. Ext. 2 trepidæ aures ix, 2. 1 parte lacrymante ii, 8. 7 civitatem dare ix, 5. 1 mutare ix, 5. 1 sperare iii, 1. 2 civitate donare aliquem viii, 14. 3 donavit duas Camertium cohortes v, 2. 8 omni major suis temporibus honoribus et auctoritate iv, 3. 6 civitates illius provinciæ ii, 10. 5 claræ ii, 7. 5

Clades Cannensis i, 1. 15. iii, 7. 10. v, 6. 7. vi, 4. 1. vi, 6. Ext. 2. vii, 6. 1 gravissima iii, 4. 4 reipublicæ viii, 6. 4 cladis acerbitas i, 7. Ext. 4 conditio v, 3. 3 nuntius vii, 3. Ext. 7 expers ix, 2. Ext. 5 cladem alicui inferre ix, 2. Ext. 5 clade erant afflicti iv, 8. Ext. 1 audita iv, 8. Ext. 1 clades graves et erubescendæ ix, 1. Ext. 2 evidentissimæ iii, 2. Ext. 9 aliquanto majores i, 6. 11

Clamitans voce ingenti i, 8. 6

Clamor alacer i, 6. 11 infestus vii, 3. Ext. 6 pertinax iii, 7. 8 ancillarum iii, 2. 15 multitudinis imperitæ iii, 8. 6

Clandestinus adventus v, 1. 1 clandestina fuga vi, 7. 3 clandestinæ insidiæ ii, 5. 3. viii, 15. 4 molitiones vi, 5. Ext. 2

Clarus juris civilis scientia vi, 2. 12 sapientia iv, 3. 6. ii, 10. Ext. 2 insigni pugna evasit v, 1. 3 clara voce nuntiant ii, 10. 2 claræ civitates ii, 7. 5 clarum lacrymis cognomen v, 2. 7 virtute Casilinum vii, 6. 2 clarum sonum edere iii, 2. Ext. 6 clari cineres ii, 7. 15 claros illos fecerat vi, 6. 2 clarior quo esset gloria i, 1. 14 clariorem mortem reddidit iii, 3. Ext. 4 clarius quid iii, 4. Ext. 2 clarissimus ac disertissimus vir iv, 7. Ext. 2 excessus iii, 2. 14 eloquentia iii, 7. 6 clarissimum lumen gloriæ iii, 4. Ext. 1 monumentum iii, 7. Ext. 6 clarissimi auctores ii, 8. 5 clarissimæ familiæ iii, 3. 2

Claritas inclyta, Præf. 1 auctoris iii, 8. Ext. 6 triumphi vi, 9. 13 claritate viri occæcatus ii, 10. 6 pari conspicuus vi, 2. 8

Classica gloria iii, 2. 23

Classis concitata fugæ iii, 2. 10 insignis ii, 8. 2 est oppressa ii, 8. 2 Punica ii, 8. 2 amissæ pœnas dare vii, 3. Ext. 7 classem deleverant iii, 8. Ext. 3 dirigere i, 5. 6 reducere iii, 7. 10 tempestate amisit i, 4. 3 pulcherrimam amisit viii, 1. Abs. 4 incendere vi, 5. Ext. 2 classe perforata suo arbitrio perit ix, 4. Ext. 1 Hispaniam petens iii, 2. 13 aliquem privare vii, 3. 4 veherctur i, 1. Ext. 3 classes et exercitus regere vi, 9. 8 classibus pollutis tetro facinore ipsum mare violaturi ix, 2. Ext. 1

Clastidium i, 1. 8

Claudere locum ix, 12. Ext. 7. viii, 10. 3 Mundam armis vii, 6. 5 opera Oceani litoribus iii, 2. 23 claudit januam omnibus virtutibus vi, 3. 9 clausit hoc stilo terminos vitæ suæ viii, 7. Ext. 9 clauserunt ora vi, 2. 3 claudi fine ix, 12. 1 clausa ambitioni domus ii, 10. 8 clausam sibi domum reperit vii, 7. 1 clauso ore indicis vi, 5. 5 clausæ omnibus portæ ii, 6. 7 clausi altitudinis sinu numeri iv, 1. Ext. 2 obsidione Casilinates vii, 6. 2 clausos in urbe obsides habere iv, 3. 1 clausis portis ii, 7. 7

Claudia gens v, 5. 3

Claudia Virgo Vestalis v, 4. 6

Claudius Asellus vi, 3. 8

Claudius Centumalus viii, 2. 1

Claudius Nero consul ii, 9. 6. iv, 1. 9.

iv, 2. 2. vii, 2. 6
Claudius prætor vi, 6. 3
Claudicatio dissimulata viii, 11. Ext. 3
Claudus descendit in aciem iii, 7. Ext. 8 claudum in lectica jacere ii, 8. 2
Claustra convulsa ii, 8. 1. vi, 8. 6 inexorabilia iv, 8. Ext. 2 nequitiæ perrupta et disjecta vi, 9. 6 obsessæ urbis v, 4. Ext. 7 claustris carceris convulsis raptus ix, 7. 1
Clausulam adjicere orationi v, 10. 2
Claves poposcit privatus iii, 7. 1
Clavorum acumina iii, 7. 2 clavos aureos crepidis subjectos habuit ix, 1. Ext. 4
Cleanthes viii, 7. Ext. 11
Clearchus Lacedæmoniorum dux ii, 7. Ext. 2
Clementia deposita ii, 7. 11 clementiam adulatus iii, 3. 1
Clementissima suffragia vii, 3. Ext. 6 clementissima et humanissima senatus acta v, 1. 1
Cleobis et Biton v, 4. Ext. 4
Cleon dux latronum maximus ix, 12. Ext. 1
Cleopatra ix, 2. Ext. 5
Clientelæ modicæ ii, 10. 8 clientelas plurimas fortissime regere viii, 13. 5
Clientis scelesta fames ix, 4. 3
Clivus ducit ad Janiculum i, 1. 10 clivum descendere incipientes i, 1. 10 clivo Ariciæ municipii ulteriore vectus equo viii, 2. 4
Clodia Aufilii viii, 13. 6
Clœlius i, 7. 6
Clœlii fratres viii, 1. Abs. 13
Cluvia Facula meretrix v, 2. 1
Clypeus Minervæ viii, 14. 6 clypeus salvus iii, 2. Ext. 5
Clytus ix, 3. Ext. 1
Cnæus, Fr. 10
Cn. Apronius ædilis vi, 6. 5
Cn. Asinius Dio ix, 15. 5
Cn. Aurelius Scaurus ii, 3. 2
Cn. Bœbius tribunus plebis vii, 2. 6
Cn. Calpurnius i, 3. 2
Cn. Carbo v, 3. 5. vi, 2. 8 et 10. vii, 6. 4. ix, 13. 2
Cn. Cornelius Scipio Asina vi, 9. 11
Cn. Cornelius Scipio, Hispalli Filius vi, 3. 3
Cn. Dolabella viii, 9. 3
Cn. Domitius Ahenobarbus vi, 2. 8. i, 6. 5. ix, 6. 3. ii, 9. 9. ix, 1. 4. vi, 5. 5.
Cn. Flavius ii, 5. 2. ix, 3. 3
Cn. Fulvius Flaccus ii, 3. 3. ii, 8. 3
Cn. Furius Brocchus vi, 1. 13
Cn. Lentulus Marcellinus consul vi, 2. 6
Cn. Lollius triumvir viii, 1. Damn. 5
Cn. Mallius ii, 3. 2
Cn. Manlius consul vi, 1. Ext. 2
Cn. Orestes prætor Urbis vii, 7. 6
Cn. et Q. Servilii Cæpiones viii, 5. 1
Cn. Piso vi, 2. 4
Cn. Pompeius, Magni pater vi, 9. 9
Cn. Pompeius i, 6. 12. i, 8. 10. ii, 4. 6. iii, 2. 13 et 23. iii, 8. 7. iv, 6. Ext. 2. v, 1. 9. v, 7. Ext. 2. vi, 2. 4 et 5. viii, 15. 8. ix, 5. 3
Cn. Scipio i, 6. 2. iii, 5. 1. iii, 7. 1. iv, 4. 10. iv, 5. 3
Cn. Sergius Silus vi, 1. 8
Coarguere iniquitatem vii, 8. 4
Cœna hesterna iv, 3. Ext. 3 militaris viii, 15. 7
Cœnare et prandere in propatulo ii, 5. 5 in urbe i, 7. Ext. 8 potuit securus animo ix, 5. 3 cœnans ligneo catillo iv, 3. 5 cœnaturi apud inferos iii, 2. Ext. 3
Cogere judicium viii, 3. 1. ix, 12. 7 tribunos iv, 1. 4 cogit violentia iii, 8. 6 coëgit Gracchum persolvere pœnas iii, 2. 17 dolorem moderationi cedere iv, 1. 15 fessos cuncta conari iii, 2. 23 coëgerat armatus senatum iii, 8. 5 cogente fortuna iv, 7. 6 cogor progredi ad memoriam iii, 3. 2 cogitur senatus viii, 7. 2 coguntur accommodare ministerium ii, 9. 4 coactus expirare v, 3. Ext. 3 testimonium dicere ii, 10. Ext. 2 in carcere mori vi, 1. 10 coacta per vim stuprum pati vi, 1. 1 eo loci consistere iii, 8. 6
Cogitare meliora de se vi, 9. 1 de Syllæ nece iii, 1. 2 de obitu unici filii v, 7. Ext. 1 de tropæis statuendis iii, 2. 8 cogitabat jam de laqueo et suspendio 3. Ext. 5 cogita tecum vii, 2. Ext. 2
Cogitatio altioribus animis demissa est vii, 3. Ext. 3 cogitationibus inhærens viii, 7. Ext. 5
Cognati et affines ii, 1. 8 cognatorum et fratrum et affinium nota ii, 7. 7
Cognitio tota oppressit eum suffragiis viii, 1. Damn. 3 cognitione suscepta v, 8. 3
Cognomen avitum ii, 7. 1 lacrymis clarum v, 2. 7 servile iii, 4. 3 invicti assecutus iv, 3. Ext. 4 cognomina inclyta viii, 1. Damn. 1 fulgentissima iii, 5. 1
Cognoscere consilium viri sui iii, 2. 15 deceptum ab eodem dominum ii, 6. 7 aliquid penitus viii, 7. Ext. 10. vii, 2. Ext. 5 linguam Græcam penitus viii, 7. 6 quicquam ex aliquo iii, 3. 2 virum Brutum iv, 6. 5 lecti frontem adornatam ii, 10. 3 hostium vires animumque ix, 3. 1 summatim externa vi, 3. Ext. 1 est operæ pretium iv, 7. 1 cognoscit

ipsa æquitas hac de re vii, 7. 4 ex gubernatore ii, 4. 4 cognovit a juvene iii, 2. 21 de re iii, 7. 6 certo cum eventu i, 7. Ext. 7 observationes innumerabilium sæculorum viii, 7. Ext. 2 se proscriptum ix, 11. 6 eam capite aperto foris versatam vi, 3. 10 cognovisset ex Favonio ii, 10. 8 cognosci hinc potest ii, 2. 2 utilia opera iv, 6. 1 cognoscuntur amici in rebus adversis iv, 7. 1 cognoscetur duobus factis iii, 2. 21 cognitus a Furio iv, 7. 6 cognita est in animis plebis universæ continentia iv, 3. 14 cognito silentio patris simul ac facto vii, 4. 2 cognitu jucundius v, 7. Ext. 1

Cohærens familiæ ii, 7. 5 corporis atque animi socictas dirimitur ix, 12. Ext. 1

Cohibere fletum v, 1. 4 linguam suam vii, 2. Ext. 6 cohibuit et animum et vocem ab ira v, 1. Ext. 2

Cohorruit corpus v, 7. Ext. 2

Cohors legionis ii, 7. 5 cohortis præfectus iii, 2. 20 cohortes Camertium duæ v, 2. 8 quinque a se collocatas ii, 7. 10 cohortibus redeuntibus e præsidio i, 5. 1

Cohortatus est suos ad prælium iii, 2. Ext. 3 cohortata suos ad concordiam ii, 6. 8

Coinquinare se stupri crimine vi, 1. 6 coinquinari maximo scelere ix, 7. Mil. Rom. 3

Colapho percussit filium iii, 1. 3

Colere aliquem familiariter iv, 7. 4 ultima benevolentia tertium sodalitii gradum iv, 7. Ext. 1 colis ossa Œdipodis honore aræ decorata v, 3. Ext. 3 colebant Febrem templis ii, 5. 6 coluerunt sacra i, 1. 10 colendum locari jussit agrum iv, 4. 6 colenda exquisitis sacrificiis ii, 1. 6 cultus est homo in Deæ religione viii, 15. Ext. 1 cultum erat simulacrum i, 8. 3 cultos agros habere v, 4. Ext. 5

Collabi in cineres v, 3. 2 solet dominium rerum iv, 4. 1 collabitur inferior pars corporis tecta iv, 5. 6 eorum dignitas ii, 2. 8 collapsus vigore spirituset corporis viribus v, 5. 3 collapsa in se ipsa est Carbonis ira vi, 2. 10 collapsum triclinium i, 8. Ext. 7 collapsæ umbræ v, 1. Ext. 6

Collega in consulatu v, 10. 3 collegam dare aliquem iii, 4. 4 citari jussit ii, 9. 6 in prætura habere iv, 3. Ext. 1 collega cum copiis extincto ii, 8. 7 collegas omnes suos vivos cremavit vi, 3. 2

Collegium Augurum i, 1. 3. viii, 2. 1 consulatus i, 6. 9 collegii Saliorum magister i, 1. 9

Colligatio operis tota solvitur viii, 14. 6

Colligere se ix, 12. Ext. 1 honores omnis generis conquisitos iv, 6. Ext. 1 reliquias exercituum ii, 7. 15 strigmenta ix, 14. Ext. 2 colligitur opinione divinitas, Præf. 1 collecta sua cura v, 2. 6 a pastoralibus casis mancipia vii, 6. 1 Collectorum liber iv, 4. 1 colligenda undique erat tanta vis, tanta copia literarum viii, 7. Ext. 3

Collis appellatur Sacer viii, 9. 1 collem in Quirinalem pervenit i, 1. 11 collcs Heliconii i, 6. Ext. 3

Collocare filiam pauperi vii, 2. Ext. 9 effigies pulvinaribus sacris ii, 10. Ext. 1 collocare amicitiam in felicitatis domicilio iv, 7. 7 collocat statuas viii, 15. Ext. 2 collocabat in tigno benigne cibo et potione exceptos ix, 2. Ext. 6 collocavit Vulcani conjugem Praxiteles in marmore viii, 11. Ext. 4 eum in lectulo ix, 14. Ext. 1 præsidium in tecto ii, 10. 2 collocaverat eos in insidiis vii, 4. Ext. 2 collocari voluit effigiem Ennii poëtæ in monumentis Corneliæ gentis viii, 14. 1 collocatus in crepidine iv, 3. Ext. 4 in amplissimo dignitatis gradu v, 3. 1 tantum non manibus tribunorum pro Rostris iii, 8. 3 collocatum infra se intueri v, 7. Ext. 2 oculis indicium est ix, 8. Ext. 1 collocatas a se quinque cohortes ii, 7. 10 collocandus non nisi in parte exemplōrum v, 2. Ext. 1 collocando filiam viro modicæ fortunæ i, 7. Ext. 5 collocandos in templo Junonis curavit i, 1. Ext. 2

Colloqui cum amicis vi, 4. 3

Colloquii simulatio ix, 6. 3

Coloneo Œdipode scripto viii, 7. Ext. 12

Colorare libidinosam liberalitatem debiti nomine viii, 2. 2

Coloris varii veste uti ix, 1. 3 colores majestatis excellentissimi viii, 11. Ext. 5 coloribus omnibus imbuta spongia viii, 11. Ext. 7

Columen Græcæ doctrinæ clarissimum vi, 4. Ext. 2 fastorum iv, 4. 1 Palatii vi, 1. 1 fecit ortum e casa ii, 8. 1

Columnæ Hymettiæ ix, 1. 4

Coma frater Cleonis ix, 12. Ext. 1

Comburebatur corpus i, 8. 9

Comestis omnibus ficis ix, 12. Ext. 6

Comes fugæ i, 8. Ext. 13. iv, 7. 3 voluntarius vi, 8. 7 pietas ei aderat v, 4. 6 fidus expeditionis iv, 3. 2 fraternæ

neci non defuit v, 5. 4 comitem habuit Senatum iii, 7. 1 comites aptiores liberalitati dare v, 1. 1 strenui iv, 7. 2 comitibus uti i, 7. Ext. 4

Comica lenitas v, 8. 1

Cominius trib. pl. vi, 1. 11

Cominus destricti mucrones v, 1. Ext. 6 pugnare viii, 15. 5

Comitari prosperum vitæ cursum iv, 7. 1 comitari temeritatem iii, 8. 3 comitatus abunde sine usu familiæ iv, 3. 6

Comitia centuriata iv, 1. 1 consularia iii, 8. 3 ædilitia iv, 6. 4 prætoria vii, 5. 1. iv, 1. 14. iv, 5. 3 quæsturæ vi, 9. 6 quæstoria ix, 11. 6. viii, 15. 4 comitiorum dies posterus ix, 3. 2 crimen maximum referre vii, 5. 6 eventus parum prosperos sustinere vii, 5. 1 comitiis Consularibus i, 1. 3 abire iv, 5. 4

Comitiale certamen iv, 5. 3

Commaculare se æterna infamia ix, 11. 1

Commanducata lingua iii, 3. Ext. 4

Commeatus penuria vii, 6. 6 commeatum benignissime præstare v, 1. Ext. 5 commeatus præstare vii, 3. Ext. 9 petentibus dedit ix, 3. 7

Commemorare acta urbis ii, 9. 4 contrarios diris vitiis mores iv, 3. 1 exempla ad testes pertinentia viii, 5. 1 industriæ vires viii, 7. 1 commemoravi notum suis temporibus judicium viii, 2. 2 commemoravimus nostra attento studio vi, 9. Ext. 1 commemorata laus iv, 8. 5 commemorato ejus nomine viii, 7. Ext. 1 commemoratis patribus v, 10. 1 commemoranda ornamenta sua nobis tradunt Scipiones viii, 15. 4

Commemoratio exempla finierit iii, 2. 24 commemoratio laudis iv, 3. Ext. 1

Commendabiles aviculæ ix, 1. 2

Commendare se posteritati v, 1. Ext. 2 facto moderationem suam viii, 12. 1 commendavit non ludicra ars Roscium, sed Roscius ludicram artem viii, 7. 7 commendandum est aliquid i, 1. 1

Commendatiorem aliquem facere iii, 8. Ext. 1

Commendatio familiarum iii, 3. 2 laudis iv, 8. 5 liberalitatis v, 1. 1 literarum iv, 1. Ext. 3 commendatione parta labore viii, 7. Ext. 15

Commentarios sacerdotum præteriti ævi scrutatus viii, 7. Ext. 2

Commercium libidinis cum ea habuerat viii, 2. 2 stupri cum eo habuit vi, 1. 10 dandi et accipiendi beneficii v, 3. Ext. 3

Commilitium instantis belli exprimere ix, 3. Ext. 3

Comminationibus irritatus iii, 8. 2

Comminuere alicujus spem i, 5. 6 comminuit interitus animum ii, 10. 6 quicquid monstri fuit v, 3. Ext. 3

Committere prælium i, 4. 3. vii, 2. 5. i, 2. 3. iii, 4. 4 ferrum manibus ix, 13. Ext. 4 sepulturam viri alicui v, 1. 11 sua latera alicui ix, 13. Ext. 4 se lecto ix, 13. Ext. 3 se fidei alicujus vi, 5. 1 idem ii, 7. 11 se Ditis patris regnis iv, 7. 4 commiserant male ii, 7. Ext. 1 commissurus se certamini i, 1. 2 committi prælium oportet vi, 4. 5 committitur violentiæ Martis vii, 2. 2 committebantur arma ii, 3. 1 commissa infeliciter pugna ii, 9. 8 commissa fidei prædia reddere iv, 2. 7 commissum custodiæ i, 1. 13 commissum fuerat tam multorum auribus ii, 2. 1 stuprum in novercam v, 9. 1 male prælium iii, 2. 9 committendi prælii auctor ei est iii, 7. Ext. 6

Commoda plebis acerrime impugnare ix, 3. 5 commodorum spem augere viii, 2. 1

Commodatus equi usus fuerat illi viii, 2. 4

Commori cum aliquo vi, 8. 2

Commotus atrocitate rei iii, 1. 2 auctoritate Tulli vii, 3. Ext. 10 non ipsa culpa vi, 3. 11 dicti admiratione iii, 7. 8 commota alterius injuriis vii, 8. 2 dolore liberorum necatorum viii, 1. Amb. 1 commoti deformitate cultus ii, 6. 13 novitate rei iii, 2. 7

Communicare concordiam cum Gracho iv, 2. 3

Communio civitatis vii, 3. Ext. 9 nominis ii, 7. 5 alendæ scholæ i, 8. Ext. 17

Communis stirps ii, 9. 6 communes flammæ v, 5. 4 communia studia iii, 7. 11

Commutata cum eo veste vi, 8. 6. iv, 6. Ext. 3

Comœdia vetus viii, 9. Ext. 2

Compares erant lineamentis oris ix, 14. Ext. 2

Comparare augurem iii, 8. 5 muros patriæ mulieribus iii, 7. Ext. 8 exercitus iii, 8. 2 quatuor et viginti millia servorum vii, 6. 1 opes suas Fabianis rei familiaris angustiis iv, 8. 2 servos plures spoliis iv, 3. 13 suas victorias ejus victoriæ iii, 6. 6 comparat Anacharsis leges aranearum telis vii, 2. Ext. 14 comparabat exercitum pugnæ i, 7. Ext. 8 comparavit convivium tribunis plebis ix, 1. 8 argentea vasa ad usum culinæ ix, 1. Ext. 4 compara oculis instrumenta decoris vi,

3. 10 comparasset decem pondo vasa argentea ii, 9. 4 comparari bellum ii, 2. 1 comparatum sic est natura iii, 8. 1 comparato cibo vixit vii, 6. 3

Comparatio attentior vi, 9. 6 studiorum iii, 7. 11 divitiarum anxia iv, 4. 5 comparationem fieri inter patrem et filium non est i, 7. 2

Compedes Neptuno minitans iii, 2. Ext. 3

Compellare aliquem de stupro vi, 1. 12

Compellere Coss. in concionem productos iii, 7. 3 aliquem pecunia ad amorem sui vii, 2. Ext. 10 ad voluntariam mortem ix, 2. Ext. 2 compulit in cædem suam v, 6. Ext. 1 vi in ædes privatas ix, 7. 3 compulerunt eos ad pactionem omittendæ obsidionis vii, 4. 3 compelli obsidione ad ultimam usque penuriam vii, 6. Ext. 1 tristi judiciorum exitu ii, 9. 6 intra mœnia urbis suæ vi, 6. Ext. 1 nullius aut gratia, aut auctoritate vi, 2. 12 animi æstu vi, 8. 4 compulsus minis ac terrore tribunus v, 4. 3 invidia et obtrectatione v, 3. 2 precibus i, 7. Ext. 10 non est concionis fragore iii, 8. Ext. 3 ut in Curiam veniret ix, 5. 1 irritamento nimiæ similitudinis viii, 11. Ext. 4 in angustias pugnandi vii, 2. 2 compulso in locum eum mirmillone i, 7. 8 compulsi Delum i, 1. Ext. 6 in possessiones iv, 8. Ext. 2 bello intra mœnia i, 6. 3

Compendiaria et expedita via vii, 2. Ext. 1

Compensare decem arbuscularum umbram tricies sestertium summa ix, 1. 4 compensat ira tarditatem supplicii gravitate i, 1. Ext. 3

Comperire acta de dictatura iv, 1. 2 comperit eum occisum viii, 1. Amb. 2 insidias sibi necti v, 9. 4 eum ex vulnere recreatum ix, 11. 2 aliquid ex animi scntentia iii, 2. Ext. 5

Compescere imperia ii, 2. 7 compescuit Mithridatem vi, 9. 6 privatæ actionis calumniam viii, 2. 2

Competitoris suffragatorem agere iv, 5. 3 competitores maximæ mercedis vii, 3. Ext. 2

Complecti beatæ vitæ finem vii, 1. 2 excellentissima quæque ix, 3. Ext. 1 totius mundi ambitum iii, 4. Ext. 1 genua v, 3. Ext. 3 parentes v, 5. 3 mente aliquid iii, 8. 1 aliquid verbis v, 6. 1 complector vos memoria ii, 7. 6 complectebatur multos versus uno impetu spiritus viii, 7. Ext. 1 complectar vos memoria v, 4. Ext. 3 complexus jura iii, 4. 5 est Neptuni imaginem excellentissimis majestatis coloribus viii, 11. Ext. 5 totum terrarum orbem aut victoriis, aut spe iv, 7. Ext. 2 solidum opus doctrinæ iv, 1. Ext. 1 Numidæ cervicem iii, 2. 11 signum i, 2. 3 versibus, quanta Solon flagraverit industria viii, 7. Ext. 14 complexa luxuria illecebris suis Hannibalem ix, 1. Ext. 1

Complexus ultimus vii, 8. 9 libidinosus viii, 11. Ext. 4 dextræ v, 2. Ext. 4

Complere trecentorum equitum numerum ex peditibus vii, 3. 3 cœlum clamoris alacritate iv, 8. 5 complevit cinere locum ix, 2. Ext. 6 centesimum annum viii, 13. 1 completur hiatus ea re v, 6. 2

Complorata et perdita defensio viii, 1. Abs. 10

Complorationi permixta fuit gratulatio i, 8. Ext. 11

Componere fabulas iii, 7. Ext. 1 formulam vi, 2. 12 volumen viii, 13. Ext. 7 composuit decretum iv, 1. 8 nobilissimum librum viii, 7. Ext. 9 composita ab eo defensio vi, 4. Ext. 2 compositum ex amicis quendam et formatum Cartbaginem misit vii, 3. Ext. 7 irato Deorum numine supplicium ix, 13. Ext. 3 compositæ et fictæ blanditiæ vii, 4. 2 leges i, 2. Ext. 3 composita carmina ii, 4. 3

Compos mentis, Præf. 1 rei petitæ ii, 8. 4 voti ii, 5. 1 furoris ix, 11. Ext. 4 compotem se voti fecit v, 3. 2 petitæ sapientiæ vocem viii, 7. Ext. 6 compotes exoptatæ rei i, 8. 2 victoriarum i, 1. 1

Comprebendere dexteram i, 7. 5 incrementum ac tutelam sui vii, 2. Ext. 1 comprehendit vehicula vii, 3. 9 plaustrum i, 7. Ext. 10 memoria civium nomina viii, 7. Ext. 15 pertinax memoria graviter dicta ab his vi, 4. 1 comprebendit historiis eum suis viii, 14. Ext. 5 comprehendit Græcæ linguæ notitiam animo viii, 7. 6 comprehenderat equum modo non vivum labore industriæ suæ pictor viii, 11. Ext. 7 comprehendam te maligna relatione iii, 8. 6 comprehenderit quis omnis ævi gesta, Præf. 1 comprehensus a Furio ix, 13. 3 omni modo cruciatur iii, 3. Ext. 7 faucibus iii, 2. 19 comprehensum forma ea credit iii, 7. Ext. 3 comprehensa carmine opera ii, 1. 10 comprehensis et interfectis sontibus vii, 2. Ext. 15

Compressit manus arbor ix, 12. Ext. 9 et constrictus fati necessitate ii, 10. 6 interrogatione iv, 7. 1 compresso spiritu

ix, 12. Ext. 1 a se in Lucanis Hannibale vii, 4. 4 compressi suppliciis ii, 7. 15 severitate ii, 7. 10

Comprobare defensionem iii, 7. 1 professionis actum iii, 3. Ext. 4 factum alicujus vii, 7. 7 victum alicujus iii, 6. 1 comprobavit verba mortalium i, 8. 2 verecundiam urbis alienæ plausu maximo iv, 5. Ext. 2 id judicium animi iv, 2. 1 comprobato exitu terminatur ii, 6. 7

Compunctus notis Threiciis ix, 13. Ext. 3

Conari quid temere i, 6. 9 cuncta fessos coëgit iii, 2. 23

Conatus anceps ix, 8. 2 furiosus iv, 7. 2 Pœnorum v, 1. Ext. 6 nefarii v, 3. 2 funesti iii, 8. 4 posteriores viii, 11. Ext. 5

Concedere pœnam potestati ii, 7. 8 Præturam memoriæ iv, 5. 3 concessit unius judicio exploratam suam sententiam viii, 1. Abs. 9 concessa venia v, 9. 1 concedendum ejus sinceritati ii, 10. Ext. 2

Concentus pueri et tibicinis ii, 4. 3 tibiæ ii, 6. 2

Conchulas et calculos lectitare viii, 8. 1

Conchylorum usu recentiore frui ix, 1. 1

Concidit ante ipsam aram v, 6. Ext. 3 in ipso ignominiæ aditu ix, 12. 6 exanimis iv, 6. 4 populi judicio viii, 1. Damn. 6. i, 4. 3 concidendum est sequenti speciosa fortuna vii, 6. 1

Conciliare dono gratiam iv, 8. 1 conciliabant hæc imperia iv, 4. 9 conciliavit uxorem pudicitia et fœcunditate conspicuam vii, 1. 1 maximum ei sociorum amorem viii, 7. 6

Conciliò Deorum adjecerunt i, 6. 13

Concinniorem formam efficere ii, 1. 5

Concio barbara vii, 3. 6 destituta v, 4. 5 mota justitia vi, 5. 2 tribunicio furore instincta vi, 2. 3 militum viii, 14. 3 concionis fragor iii, 8. Ext. 3 concioni interesse viii, 9. Ext. 2 concione habita v, 3. 2 mitigata eo facto viii, 1. Abs. 2 indicta vi, 5. Ext. 4 conciones erant salubriores viii, 9. Ext. 1 concionum concitatarum fremitus viii, 7. Ext. 1

Concionantis ex capite flamma eluxit i, 6. 2 concionantem interfari ix, 5. 2 audiit Pisistratum viii, 9. Ext. 2 concionatus est apud populum viii, 10. 1 oratione nulla ex parte infractiore v, 10. Ext. 1

Concipere mente i, 4. 1 ex aliquo v, 9. 4 quid iræ vii, 2. 5 conceptus utero i, 7. Ext. 7. iv, 6. 4 in utero matris, Fr. 10 conceptum numen i, 8. 10 concepta verba iv, 1. 10

Concitatus equus i, 8. 8 vanis imaginibus ix, 9. 1 concitata fugæ classis iii, 2. 10 multitudo ix, 7. 2 mens in modum subitæ tempestatis v, 3. 3 magno scelere severitas vi, 3. 9 concitato populo se opponere iii, 2. 18 concitata tcmulentia v, 1. Ext. 2 concitatum agmen iv, 7. 2 ingenium vii, 2. Ext. 7 concitato impetu i, 7. Ext. 1 fertur impetu v, 4. Ext. 6 equo vii, 4. 1. v, 6. 5 concitati mentis impulsu iii, 3. Ext. 2 concitatos plus justo modos revocare viii, 10. 1 concitatarum concionum fremitus viii, 7. Ext. 1 concitatior aliquanto affectus iv, 6. 1 concitatioris benevolentiæ esse erga aliquem v, 7. 3

Concitatio animi nimia ix, 3. 8

Concordes revertebantur ii, 1. 6

Concordia Cæsaris et Pompeii iv, 6. 4 inest imperio vii, 2. 6 Concordiæ sinu genitam putat i, 8. Ext. 17

Concubia nocte ii, 4. 4. i, 5. 4. i, 7. 7

Concubitus licens vii, 3. 10 nefarius i, 8. Ext. 3 et amor æneæ vaccæ viii, 11. Ext. 4 concubitus virilis expertes vi, 1. Ext. 3

Concupiscere aliquid inutiliter vii, 2. Ext. 18 concupiscis honores vii, 2. Ext. 1 concupiscit qui nihil, habet omnia iv, 4. 1 concupita dominatio vi, 3. 1

Concurrere inter se viribus magnis i, 8. 1 concurrit in acie equo v, 6. 1 concurrerunt exercitus inter se i, 7. 1 concurrentes exercitus iii, 1. 1 concurritur in muros i, 6. 12

Concursus exercituum v, 1. 3 concursu populi maximo egit causam suam viii, 3. 1

Concussus et labens civitatis status iv, 1. Ext. 4 concusso thuribulo iii, 3. Ext. 1 concussæ hominum mentes ix, 8. 1

Condere urbem ii, 2. 9 Albam i, 8. 7 lustrum iv, 1. 10. iii, 4. 3 condidit urbem v, 8. 1 condita a filio Martis Urbs vi, 5. 1 conditam stylo seriem, Præf. 1

Conditor Urbis iii, 2. 1

Conditio abjecta atque contemta vi, 9. 1 dura atque aspera iv, 7. 1 humana viii, 13. 1. iii, 4. Ext. 1 cladis v, 3. 3 exilii iv, 1. Ext. 3 campi repræsentata vii, 5. 1 cultus Deorum, Præf. 1 fœderis v, 2. 8 fori detestanda ix, 7. Mil. Rom. 1 mortuorum ii, 7. 15 naturæ viii, 3. 1 privati affectus iii, 8. Ext. 4 pugnæ vi, 3. 6 terræ iii, 3. Ext. 4 auget magis, quam extenuat eorum laudem v, 2. 10 est confirmata i, 5. 1 conditionis

habitus ii, 6. 12 cujus esset cederet iii, 2. Ext. 9 eventus iii, 4. 2 conditionem sprevit ii, 7. 15 fori ac lupanaris separandam existimavit vii, 7. 7 rapere vii, 3. 3 conditione vitæ uti iii, 8. 7 bona uti viii, 1. Abs. 10

Conducitur ei domus Romæ v, 1. 1

Conductores sacræ aræ viii, 12. Ext. 1

Conferre omne studium ad curiosiorem sui cultum ix, 1. 3 cum aliquo sermonem viii, 12. Ext. 1 se in Capitolium iii, 2. 7 se in hospitium alicujus v, 1. 1 inter se sermonem viii, 7. Ext. 14 sua mala in unum locum vii, 2. Ext. 2 conferebant se in fanum ii, 6. 15 contulit se ad hospitem i, 7. Ext. 10 se subito ad Gabinos vii, 4. 2 æs certatim v, 2. 3 contulerunt pueri insignia ingenuitatis v, 6. 8 se Tibur ii, 5. 4 conferens omnia temporum momenta ad percipiendam et exercendam doctrinam viii, 7. Ext. 4 conferri in forum vi, 6. Ext. 1 conferuntur utraque tempora in unum viii, 13. 3 collatis copiis i, 8. 6 in capita sextantibus iv, 4. 2

Confessio accepti beneficii v, 2. 5 veritatis v, 1. Ext. 3 intemperantiæ viii, 1. Abs. 12 superba ix, 5. 4

Conficere bestiam vi, 3. 5 bellum difficile v, 7. 1 confecit animum dolore i, 7. Ext. 4 bellum i, 3. 1 bella civilia plurima ii, 8. 7 confectus senio v, 1. Ext. 1 vulneribus i, 7. 2. iv, 7. 2 confecta senio manus vii, 3. 6 confectum ultima senectute corpus iii, 2. 18 confecto bello v, 6. 8. v, 1. 1

Confixit jaculis patruum ix, 2. Ext. 7 confixæ sagittis capreæ i, 8. Ext. 18

Confirmare tranquillitatem sæculi viii, 13. 1 jactum vocis leto i, 5. 9 animos iii, 2. 8 confirmat totum in solido virtutis munimento iii, 3. Ext. 1 confirmatur industria duramento sui viii, 7. 1 confirmatus animis pariter atque armis iv, 1. Ext. 4 confirmata est auctoritas viii, 5. 6 est conditio i, 5. 1

Confitear oportet iv, 4. 3

Conflagravit cum tota domo ix, 12. 1

Conflare : conflata sunt aurea atque argentea templorum ornamenta vii, 6. 4

Conflictari casu i, 7. 5

Confligere cum aliquo vii, 3. Ext. 7. i, 6. 6 acie universa cum Romanis vii, 3. 6 hostes cernunt vii, 4. 1 conflixerat separatim cum Hannibale v, 2. 4 confligi cum hoste aliter debere negat vii, 2. 2

Confluit sanguis in ortum principis ii, 9. 6 confluxerant ad videndum Africanum ii, 10. 2

Confodit Crassi latus sica iii, 2. 12 illum pugione ix, 11. 4 confodi manu i, 7. 8 confossa erat ejus causa criminibus viii, 1. Abs. 11

Confringere auctoritatem i, 6. 12 singulas corporis partes ix, 2. 1 confregit rempub. iv, 5. 2 confringuntur gravissima jactura vires vii, 2. Ext. 17 confracta et contusa armis Respubl. v, 3. 2

Confugere ad jusjurandum iv, 1. Ext. 2 ad alicujus dexteram ix, 6. 3 ad Xerxem viii, 7. Ext. 15 confugit Athenas i, 7. 7 ad clientem suum ix, 11. 6 ad auxilium dextræ Petronii iv, 7. 5 ad auxilium servorum, pileo sublato viii, 6. 2 ad Apollinis Delphici oraculum v, 6. Ext. 1 confugiendi in Urbem occasio ii, 7. 8

Confundere naturæ ordinem v, 9. 2 viri sanguinem clientelamque comitiali certamine iv, 5. 3 confundis testamenti ordinem vii, 7. 4 confudit oris decorem vulneribus iv, 5. Ext. 1 Cannensis clades Urbem vii, 6. 1 sanguine suo artis suæ lineamenta viii, 7. Ext. 7 confundi nomine aliquo iv, 7. Ext. 2 confusus est cruor iii, 2. Ext. 1 prædicto ii, 4. 4 vehementius hoc nomine vi, 8. 1 confusa vox iv, 1. 12

Confusio maxima iii. 8. 6 publica iv, 8. 3 confusionem invultu gerere iii, 1. Ext. 1

Congeries insidiosa ix, 2. Ext. 6 hostilium cadaverum vii, 6. 5

Congerere perpetua bona vii, 1. 1 congesserunt puero in os grana tritici i, 6. Ext. 2 congerebantur undique tela iii, 2. 1 congesta hæc sunt in Cn. Pompeium viii, 15. 8

Congratulatio victoriæ ix, 3. 5

Congredi hostili certamine cum aliquo v, 1. 3 congressus in acie iii, 2. 4

Congressus et conspectus tanti viri ii, 10. 2 nocturnos i, 2. 1

Congruerunt somnio exta i, 7. 3 congruens proposito vox i, 5. 4

Conjicere duces hostium in carcerem iv, 1. 8 conjectus in carcerem iv, 7. 3. i, 8. 1 conjectis in sortem omnibus tribubus vi, 3. 4

Conjugalis fides ii, 1. 4 conjugalia sacra ii, 9. 2

Conjugium intercesserat vii, 7. 4 virtute par, felicitate dissimile vi, 2. Ext. 3 impudicæ expetere viii, 2. 3 conjugia honesta ii, 6. 15 aliquando illustrant domos vii, 2. Ext. 1 splendida vii, 2. Ext. 1

Conjuncti communione patrimonii possidendi i, 8. Ext. 17 sibi sanguine vii, 7. 2

Conjuratio oppresserat septem Magos cum eo ix, 2. Ext. 6

Conjux: conjugem repudii nota affecit vi, 3. 12

Connexi oleæ ramuli ii, 6. 5 connexum in se ipsum virtutis stabilimentum ii, 2. 5

Connisus est ad revocandam militiæ disciplinam ii, 7. 2 connisi pari virtutis impetu iv, 2. 2

Conquisiti omnis generis honores iv, 6. Ext. 1 per nomenclatorem cives ix, 2. 1 conquisitos maxima cura redemit vi, 5. 1

Consanguineus cruor viii, 1. Abs. 1

Conscendere currus ix, 1. Ext. 7 tribunal v, 7. Ext. 2 navem i, 6. 7 naviculam i, 5. 5. ix, 8. 2 equum iii, 2. 2. v, 6. 2 rogum ii, 6. 14 Rostra iii, 7. 1. ii, 9. 5 mœnia ejus iii, 2. 6 ad consulatum iii, 4. 4 in Menianum ix, 12. 7 vallum i, 8. 6 cœlum i, 7. Ext. 6

Conscientia laudabilis iv, 7. 3 novitatis ii, 3. 1 certæ sinceritatis viii, 1. Abs. 5 ei dedit fiduciam iii, 7. 1

Conscissa scapha i, 8. 9

Conscius hujus dioti ix, 5. 3 consciam hujus consilii mei interiorem tunicam sentio vii, 4. 5 conscii tyrannicidii iii, 3. Ext. 5 consciorum indicandorum gratia iii, 3. Ext. 3

Conscribere centurias auspicato i, 4. 1 conscripsit se ipse exercitus v, 2. 2 conscribuntur addictorum etiam, et capitali crimine damnatorum sex millia vii, 6. 1 conscriptus exercitus v, 4. 5 conscripti patres ii, 7. 15 conscriptis a patribus Dea vindicata est i, 1. Ext. 1

Consecrare templa ex manubiis viii, 14. 2 templum i, 1. 8 montem ii, 2. 9 consecravit æternitati i, 7. Ext. 3 peculium ejus Cereri v, 8. 2 Deo spolia iii, 2. 4 et 6 consecrari solent numini dona ii, 10. 2 consecratur Veneris Verticordiæ simulacrum viii, 15. 12 consecrata virtus iii, 2. 3 consecratum templo lucum i, 1. 19 specus i, 2. Ext. 1 cum æde sua i, 8. 4 consecrati Vestæ foci vi, 1. 1 consecrata Deorum numini spolia vii, 6. 1

Consectari Deorum monita viii, 11. 2 hostes iii, 2. 22 singulorum munificentiam iv, 8. 4 naufragia iii, 6. 1 umbram virtutis vii, 2. Ext. 1 consectatus illum interemit iii, 2. 21

Consensus hominum iii, 4. Ext. 1 senatus et populi iv, 1. 13 hominum Deorumque, Præf. 1

Consentaneus exitus v, 6. 6 huic alius ingrati animi actus v, 3. 4 consentanea huic voci illa opera vi, 4. 4 civitatis pœnitentia v, 3. 2 apparet ii, 1. 7 consentaneum huic Demosthenis judicium viii, 10. Ext. 1 consentaneo vocis jactu i, 5. 8 consentanei usus i, 6. Ext. 1 consentanea puerilibus crepundiis sunt ista vi, 9. Ext. 7 donis vota iv, 3. 6 his multa fecit vii, 8. 1

Consentire cum aliquo iv, 7. 1 cum amicis ix, 11. Ext. 3

Consenuit viduitatis experientia iv, 3. 3

Consepta miseranda vii, 2. Ext. 2

Consequi honorem vii, 3. Ext. 6 præturam a populo vii, 5. 6 consecutus honestum dignitatis gradum vii, 8. 5 est nihil aliud iii, 7. 6 absolutionem iii, 7. 9 consecutæ Athenæ per te libertatem v, 6. Ext. 2

Conserere manum festinanter ix, 3. 1 manus cum hoste iii, 8. 2. viii, 11. 1. vi, 9. 1. iii, 2. 9 conserti pugna exercitus iii, 2. 1 dubio certamine terebantur i, 8. 6

Conservandæ religionis cura i, 1. 12 conservatus Fabii subsidio v, 2. 4

Conservationem ulcisci in eos ii, 10. 6

Consessum velorum umbraculis texit ii, 4. 6

Considere in lecto alicujus iii, 1. 2 in sella vi, 3. Ext. 3. i, 6. 13 consedit plebs armata in colle viii, 9. 1 ei jus dicenti in capite picus v, 6. 4 in proximo colle vii, 4. 1 consedere in atrio v, 8. 3 consederunt in sellis curulibus iii, 2. 7

Considerare abeuntes voluptates vii, 2. Ext. 11 consideratus parum homo i, 6. 8 considerandi cœli dux i, 7. Ext. 6

Considius publicanus ix, 1. 1

Consilium execrabile vii, 3. Ext. 10 exploratum et concussum vii, 2. 2 inceptum iv, 7. 5 pravum ii, 7. Ext. 1 salubre vii, 3. 10 saluberrimum vi, 5. Ext. 2 vafrum vii, 3. 6 periculosum vii, 4. 3 vegetum vii, 4. 4 fiduciæ bonæ plenum iii, 7. 9 oculos avertit ii, 10. 1 finiendarum simultatum iv, 2. 2 consilii potens v, 3. 3 participes iii, 3. Ext. 2 salubritas iii, 8. 2. iii, 3. Ext. 2 consilium agitare vi, 2. 1. v, 6. 7 animo volvere vi, 5. Ext. 2 executurus iii, 8. 1 inire de alicujus nece iii, 3. Ext. 3 ceperunt iii, 2. 7 consilio Patrum conscriptorum credere iii, 7. 1 defectus iii, 1. Ext. 1 in contrarium dato i, 1. 14 consilia ducum sagacia vii, 4. 4 tutiora legere vii, 6. 1 petendæ pacis agitare vi, 6. 2 prodere iii, 3. 2 consiliis agitatis diu multumque intra pectus suum vii, 4. 5

Consimilis animus ii, 7. 15 Alexan-

dro i, 8. Ext. 10 caudæ equi est noster exercitus vii, 3. 6 vaframento calliditas vii, 3. Ext. 7 consimile genus animadversionis ii, 9. 2

Consistere eo loci coacta es iii, 8. 6 consistunt nullo in loco vi, 9. Ext. 7 in fortitudine iii, 2. 1 eloquentiæ ornamenta in pronuntiatione apta, et convenienti motu corporis viii, 10. 1 consistebat in his labor ejus iii, 6. 1 consistebant Uticæ ix, 10. 2 constitit ante fores Curiæ iii, 2. 18 in ponte Sublicio iv, 7. 2 extrema in parte theatri iv, 5. 1 constiterat proxime vi, 5. Ext. 4 constitisse mente, negatur i, 1. 20

Consolari pauperes iv, 4. 5

Consortem censuræ Mummium habere vi, 4. 2 consortes pavoris i, 8. 5 præclari operis vii, 3. Ext. 2 consortibus divinitatis suæ ne parcit quidem vi, 9. 15

Consortio fati iv, 6. 3 laudis iv, 7. 5 deliciarum et luxuriæ iv, 7. 1 imperii iv, 2. 2

Conspectus et congressus tanti viri ii, 10. 2 conspectum patriæ vitare voluntario secessu vi, 1. 5

Conspici barbatum i, 1. Ext. 3 imagines ix, 3. 1 conspectus in triumphali curru v, 10. 2 nullus error talis in L. Æmilio vii, 5. 3 maximo cum hominum risu vii, 8. 1 conspecta est summa justitia vi, 5. 2 conspecta est abstinentia mirifica iv, 3. 14 conspectum est ejus corpus magno cum horrore vi, 9. 13

Conspicuus duplici gloria v, 4. 2 pari claritate vi, 2. 8 aquæ liquore fluvius iii, 8. Ext. 6 conspicuam pudicitia et fœcunditate conciliavit uxorem vii, 1. 1 conspicui caritate ii, 6. 7

Conspiratio late quæritur iv, 7. 2 orta adversus remp. vii, 2. Ext. 15 publicanorum ii, 10. 5 inimicorum i, 7. 5

Constantia tranquillitatis vii, 3. Ext. 9 mentis parva iii, 2. Ext. 6 constantiæ repræsentatio iii, 8. 1 propositum iii, 8. 8 constantia nihil pertinacius iii, 8. Ext. 1

Constare fortuito motu i, 5. 1 ex miseriis vii, 2. Ext. 12 constat abunde viii, 1. Amb. 1 certo iv, 8. 5 mola ex farre et sale ii, 5. 5 ei fides sua in conjuge vi, 7. 3 ei ratio iv, 8. 1 constant vires armis ii, 7. 14 constabat senatus ipsorum mille hominum numero viii, 15. Ext. 1 ejus virtus sævitia ix, 2. Ext. 2 constitit urbis salus unius vaframenti beneficio vii, 3. Ext. 4 dignitas patris familiæ iv, 4. 7 loco testis viii, 5. 6 in arce v, 1. 4

Constans animi et vehemens militia iii, 3. Ext. 1 erga amicum judicium iii, 8. Ext. 6 defensio iii, 7. 1 dextra ii, 6. 8 constantis et prævalidi ingenii esse ii, 9. 6 constanti vultu facere iii, 1. 2 constantes preces i, 7. Ext. 10 constantior viro iii, 8. 4 constantiores sunt eorum animi vi, 4. 1 constantissima abstinentia iv, 3. Ext. 3 constantissimo vultu inquit vi, 2. 1

Constanter atque bene i, 1. 9 constantissime in ore retinuit lætitiam iii, 3. Ext. 7 in gladium incumbere iii, 2. 14

Consternata multitudo iii, 8. 3 repub. furore Catilinæ iv, 8. 3 patria iii, 8. Ext. 3 consternatum amentia pectus ix, 11. 4

Consternatio creditorum ix, 7. 4 animi subita iv, 6. 4 consternationis particeps v, 8. 4 plenus affectus uterque ix, 3. 1 consternatione nimia depravatus vii, 8. 7

Consternere vada tabulis plumbatis iii, 7. 2

Constituere urbem i, 4. Ext. 1 fines vii, 3. 4 constitui deligere, Præf. 1 constituit bovem ante aram Dei vii, 3. 1 mendacem ante ipsam aciem vii, 2. 5 duos in conspectu eorum equos vii, 3. 6 constitue omnes currus triumphales viii, 15. 3 constituens sepulcrum in animis i, 7. Ext. 3 constitutus in conspectu ipsius v, 4. Ext. 7 constituta est actio adversus ingratos v, 3. Ext. 3 hora a Dionysio iv, 7. Ext. 1 dote iv, 4. 10 constitutum tempus ix, 3. 7 constitutis finibus vii, 3. 4 constituendorum fundamentorum gratia ii, 4. 4

Constitutio justa ii, 9. 1

Constringere regnum vinculis iv, 1. Ext. 8 constringuntur legibus vii, 2. Ext. 14 constringebatur abstinentia ii, 2. 8 constrictus domesticis laqueis viii, 6. 4 et compressus fati necessitate ii, 10. 6 constricta potentia ii, 8. 7 vinculo sanguinis manet concordia iv, 6. 4 atque alligata adversis adversa cadaveribus corpora virorum ix, 2. Ext. 10 constrictæ necessitate fati umbræ v, 3. Ext. 3 constricti et alligati vinculo servitutis ii, 9. 5 constringendum vinculis se tradere v, 3. Ext. 3

Constructis mulierum corporibus velut gradibus ix, 1. Ext. 7

Consuetudo humilis et trita ii, 6. 17 frugalitatis grata iv, 3. 11 dominationis iii, 3. Ext. 2 consuetudinem impediret ii, 10. 8 consuetudine mala delectari vii, 2. Ext. 18

Consulem agere iii, 8. 3. v, 8. 1 religiosum egit vii, 2. 5 consulibus præteritis ix, 3. 6

Consulares viri iii, 7. 5 consulare im-

perium vi, 1. 1 consularia imperia viii, 13. 2 consularibus comitiis i, 1. 3

Consulatus citerior viii, 15. 1 continuus iv, 1. 6 falsus iii, 4. 5 consulatus industrie gerendus vii, 5. 4 omnium consensu defertur ei vi, 4. 1 consulatus decus vii, 1. 1 titulus iv, 1. 1 repulsæ dolore accensus ix, 3. 2 repulsa afflictus vii, 5. 4 respectu ii, 9. 3 consulatum deponere ii, 7. 7 gerere iv, 3. 7 largiri viii, 15. 5 petere vii, 5. 3 gerens i, 1. 8. iii, 2. 18 negare alicui vii, 5. 4 in familiam suam intulit v, 6. 5 consulatu se abdicaverunt i, 1. 3 consulatus acceptissimi iv, 4. 1 duo inclyti iv, 3. 13 egregii iv, 4. 11 magnifici vi, 3. 1 consulatibus quinque summa cum gloria peractis v, 7. 1 salutariter reip. administratis v, 2. 3 functus ii, 9. 4

Consulere aliquid male iii, 8. Ext. 2 omnes scitis, consulem facere nescitis ix, 3. 2 consulit vos Hannibal vii, 3. Ext. 7 consulebat Themistoclem pater filiæ unicæ vii, 2. Ext. 9 consuluit alterius saluti iv, 1. 6 Apollinem i, 8. Ext. 8 consuluerunt Apollinem vii, 3. 2 consuluerant bene Ephesii viii, 14. Ext. 5 consuli et parci ejus saluti debet iii, 2. 6 Apollinem Delphicum placuit iv, 1. Ext. 7 consulebatur de jure prædiatorio viii, 12. 1 consultus ab exercitu vii, 2. Ext. 17 ab adolescente vii, 2. Ext. 1 consulti qua de re Magi i, 6. Ext. 1 consulto interprete i, 7. Ext. 7 illi stylum impressit tua truculenta manus vii, 6. 4 consulto sacrificavit diutius iii, 3. Ext. 1 consulendi causa venire ad aliquem ix, 3. 2

Consultores rejiciebat viii, 12. 1

Consumere omnia vii, 6. Ext. 2 spiritum in catenis vi, 3. 3 aliquem morte vii, 4. 2 se veneno ii, 6. 8 murem captum leniendæ famis gratia vii, 6. 3 consumsit festinanter amplam pecuniam viii, 6. 1 suspendio se v, 8. 3 consumente asello paratas ei ficus ix, 12. Ext. 6 consumi inedia v, 4. 7 crudeli genere mortis v, 1. 5 consumitur cursus ix, 12. 1 consumtus morbo i, 8. 10 fame avarus vii, 6. 3 genere mortis erubescendo iii, 5. 3 genere morbi teterrimo i, 1. 21 est circuitu morbi i, 8. Ext. 16 consumta in id opus pecunia iii, 1. Ext. 1 classe vi, 5. Ext. 2 ea voluntario obitu iv, 6. 1 æde incendio i, 8. 11 consumto pulcherrimo opere viii, 14. Ext. 5 consumti anni ii, 9. 1

Consummat felicitatis humanæ appellationem rogus vii, 2. Ext. 2 consummata potentia ii, 8. 7 consummatæ victoriæ vi, 2. 11 consummatis censuræ gravitate bonoribus vi, 1. 5

Consummatio honorum omnium ix, 8. 3 eloquentiæ viii, 7. Ext. 1 annorum viii, 13. Ext. 5 laudum iii, 4. 2

Consurgere ad dignitatem iii, 4. 1 consurgunt mœnia operibus v, 3. Ext. 3 consurrexerunt judices ii, 10. Ext. 2

Contabuit illorum amicitia iv, 7. 1

Contactus religionis i, 5. 1

Contagio deliciarum ii, 6. 1 notæ ii, 3. 1 contagione falsi sanguinis sordida inquinari ix, 15. 2

Contaminare se parricidio iii, 1. 3 manus cruore iii, 8. Ext. 3 contaminari probro vi, 1. 2 contaminari sanguine mensæ sacra passus est ix, 2. 2 contaminatum stabulum vii, 7. 7 contaminatam duabus cædibus liberare viii, 1. Amb. 2

Contegere impium pectoris vulnus v, 7. Ext. 1 contegit tumulo corpus vi, 1. Ext. 1 contectos Attalicis aulæis parietes ix, 1. 5

Contemnere quæstum v, 2. 10 majestatem totius amplissimi ordinis ix, 5. 1 tormenta iii, 3. 1 vitam iii, 8. 8 contemsi imperium ii, 2. 4 contemsit multa et terribilia iii, 8. 3 spiritum vi, 4. Ext. 2 Samnitum divitias iv, 3. 5 ne minimum quidem gloriæ vestigium viii, 14. 4 contemtus grex v, 2. Ext. 1 contemta pecunia v, 1. 1 atque abjecta conditio vi, 9. 1 contemtæ religionis i, 1. 19 contemtis omnibus i, 4. 2 contemtissima inopia ii, 9. 4

Contemplari hujusmodi rex viii, 14. 1 proximorum ingenia vi, 9. 1 casuum varietatem vi, 9. 10 amicitiæ vinculum iv, 7. 1 ipsum perfidiæ fontem ix, 6. Ext. 1 contemplare cœlum vii, 1. 1 contemplandas imagines lectoris oculis subjiciam iv, 6. 1

Contemplatio præmiorum virtutis viii, 15. 1 curiosior v, 2. Ext. 1

Contemtus doloris iii, 3. Ext. 6 contemtum gloriæ introducere viii, 14. Ext. 3

Contendere ad exercitum ix, 7. Mil. Rom. 2 sacramento vii, 7. 2. vii, 8. 2 contendit Teanum iii, 8. 1 cum improbissimis hæredibus vii, 7. 1 de bonis ejus ix, 15. 4 contendunt ab eo prælatam laternam vi, 8. 1

Contentio animorum ii, 1. 6 pertinacissima v, 6. Ext. 4 contentione orta vi, 6. 5 pertinacius progressa ii, 8. 2

Contentus essem hujus generis exemplis vi, 8. 7. iii, 3. 2 introitu vi, 9. Ext.

1 contentus est uti eodem cibo iv, 3. 11 claudere opera iii, 2. 23 parvuli ruris fructibus vii, 1. 2 contenti spiritus immenso Africæ spatio v, 6. Ext. 4 rescissorum testamentorum exemplis vii, 8. 1 contentæ uno matrimonio ii, 1. 3

Contextus exemplorum iii, 8. 7 operis v, 4. 7 rerum asperarum vii, 2. Ext. 1 sanguinis ix, 14. 1 rerum v, 1. 8 querelarum vii, 2. Ext. 1

Continentia et probitas ii, 9. 1 hominum inerat ii, 2. 8 Diogenis Cynici iv, 3. Ext. 4 plebis misericors iv, 3. 14 continentiæ priscæ ignotum diverticulum ix, 1. 3 index ii, 5. 5 beneficium iv, 3. 6 continentiam probare privatim vii, 5. 1 a majoribus acceptam retinere ix, 1. 4 continentia astricti mores ii, 10. 8 restituta ii, 7. 2

Continere se in villa ii, 10. 2 mores civitatis in statu suo vii, 2. 1 mœrorem iii, 3. 2 se intra privatum habitum i, 7. Ext. 6 habenas Romani imperii ix, 11. Ext. 4 continent eorum argumenta actus ii, 6. 7 tabellæ laudationem ejus vi, 2. 5 continebat omnia in statu suo viii, 7. 1 disciplinam militiæ ii, 7. Ext. 2 illum cum dulcedine frugalitatis consuetudo iv, 3. 11 continuit vultum in eodem habitu vi, 9. Ext. 1 gaudium intra se iv, 1. 13 continens complura scrinium vi, 5. 6 continentem librum secreta i, 1. 13 continentioris nihilo exempli ix, 1. Ext. 4 continentes senatusconsultum tabellæ vi, 4. 3 contineri corde i, 6. 13 Dearum disciplina ii, 1. 2 arma ii, 7. 7 continetur in eo sententia vi, 2. 9 ea res laudibus vii, 2. 4 cærimoniis Deorum publica salus iv, 7. Ext. 1 continentur regiæ divitiæ potestate ipsius iv, 3. 2 libro acceptæ et expensæ summæ iii, 7. 1

Contingere dextram v, 1. Ext. 1 contingebat Claudiorum familiam arctissimo sanguinis vinculo vii, 8. 3 contigit ei humari in patria v, 3. Ext. 3 iis illa facunde eloqui viii, 14. 1 tibi magnifica res vi, 2. Ext. 3 illud exanimi ii, 10. 3 ei ter triumphare iii, 4. 3

Continuare honorem iv, 1. 4 continuatur imperium in familia iv, 1. 5

Continuus consulatus iv, 1. 6 tractus doloris ix, 2. Ext. 1 continui laboris patiens viii, 8. 2 continuæ noctes ii, 4. 4

Contrahere aliquem ix, 5. Ext. 2 aliquid virium i, 5. 6 exercitum i, 6. Ext. 1 lites viii, 3. 2 ornamenta ad invidiam usque i, 6. 12 vinculum amicitiæ iv, 7. 1 contrahebant injuria dotes corporis ii, 6. 15 contraxit in unam urbem cives dispersos v, 3. Ext. 3 contraxerat ei maritima tempestas causæ dictionem viii, 1. Abs. 4 contrahi in unum iv, 4. 2 contrahi edicto ii, 2. 6 contractum æs alienum ix, 1. 6 contractis nutrimentis ii, 4. 5. iii, 2. Ext. 7 contrahenda in pecunia occupatus iv, 8. Ext. 2

Contrarius fluctus i, 8. Ext. 11 contraria pars ix, 2. 1 actio iii, 7. 3 contrariæ sententiæ ii, 8. 2 contraria arma v, 1. Ext. 6 castra i, 8. 6. ix, 2. 4 contrarios diris vitiis mores commemorare iv, 3. 1

Contrebia Celtiberiæ urbs ii, 7. 10. vii, 4. 5

Controversiam facere ii, 8. 2

Controverso modo agri regredi vii, 3. 4

Contubernium felicitatis et moderationis ix, 5. Ext. 3

Contumax quam periculose vi, 2. 12

Contumelia oris vi, 8. 7 carceris fœdavit corpus vi, 3. 3 contumeliæ plenum ludibrium vii, 8. 9 causa iii, 7. Ext. 5 contumelia irritati vii, 3. Ext. 10

Contumeliosa prælatio vii, 8. 4 urbanitas vii, 5. 2 contumeliosa voce proculcatus ix, 5. 3 dicta i, 8. Ext. 8 verbera ii, 7. 5

Contumeliose correptus erat ab uno vi, 2. 3

Contundere victoriis opes Carthaginis iv, 4. 6 animos ii, 7. 11 gloriam urbis iii, 2. Ext. 5 spiritus urbis ii, 7. 1 contudit Romanorum vires prælio iii, 2. 11 prius animos hostium, quam arma iii, 7. 1 illum nervis vi, 1. 13 contuderunt vires terribiles iv, 2. 2 contusus ora saxi pondere iii, 2. 23 et æger Romani imperii spiritus erat vi, 4. 1 contusa adversis prœliis civitas vi, 5. 1 et confracta armis Respubl. v, 3. 2 et fracta Punica feritas est ix, 1. Ext. 1 contusi atque fracti duodecim fasces ii, 7. 7 prœliis adversis animi vii, 3. Ext. 10 contusis opibus Darii iii, 8. Ext. 6

Convellere statum civitatis vi, 3. 1 judicio testamentum vii, 8. 2 convelli poterat sola pars muri v, 1. 5 non potuit dolore ii, 2. 5 caudam jussit vii, 3. 6 a primipilo i, 6. 11 signa jubet i, 6. 6 convellitur priscæ consuetudinis auctoritas iii, 8. 6 convelluntur spolia hostium affixa templis vii, 6. 1 convulsa januæ claustra vi, 8. 6 convulsum signum iii, 2. 20 convulsa effigie viii, 14. 6 con-

vulso pectore immoderato vocis impetu ix, 3. 8 convulsa claustra ii, 8. 1 convulsis carceris claustris raptus ix, 7. 1

Convenire Theodorum domi iv, 1. Ext. 3 in locum v, 6. Ext. 4 ad Isthmicum spectaculum iv, 8. 5 in domum Calvini viii, 11. 2 convenit inter eos i, 7. 3 vacuum esse ii, 6. 17 leoni obsequi vii, 2. Ext. 7 judex inter eos ii, 8. 2 multitudo Romam vii, 3. Ext. 10 convenerunt ad principia i, 6. 11 convenissent ad eum iii, 1. 2 conveniens corporis motus viii, 10. 1 erat fidem præstare ii, 9. 8 proposito et votis imago i, 7. Ext. 1 Mamerco decretum vii, 7. 6 factum animo i, 1. Ext. 2 convenientius quid iis iii, 3. 1

Convertere oculos in se ii, 5. 4. iii, 2. 24 sævientem fortunam in adjutorium sui iii, 7. 10 odium in amorem iv, 7. Ext. 1 convertere admirationem in risum iii, 2. 7 lucem in tenebras iii, 4. 1 tela in aliquem i, 5. 7 formæ decorem in habitum virilem iv, 6. Ext. 2 spem certam in desperationem vi, 9. 1 convertit in cædem interfectores iii, 2. Ext. 9 crimen ejus in suam laudem iv, 5. 3 in se oculos iii, 2. 1 iram regis in risum v, 1. Ext. 3 converti in exitium patriæ ix, 3. Ext. 2 ad inimicitias vii, 3. Ext. 3 convertor in quamcunque memorabilium partem exemplorum iii, 7. 3 convertitur totum in meam domum v, 10. 2 mens a libidine ad pudicitiam viii, 15. 12 sopita gloria in infamiam ix, 1. Ext. 1 convertar ad externa vii, 3. 10 conversus in se impetus iii, 2. 8 ad suos iii, 2. 20 fortuna publica in supplicis nomen v, 3. 3 converso animo ad curam sacrorum vi, 9. 3 in se gladio iv, 7. 2 mugitu in sermonem humanum i, 6. 5 itinere i, 6. 7 nullam in partem corpore viii, 13. Ext. 1 conversa signa i, 6. 12

Convicium posteritatis iv, 7. 3 ei remittendum est vii, 3. 5 victorum crudelium tacitum iv, 3. 14 convicio laceratus v, 1. Ext. 2 Deos insecutus v, 5. 4 conviciis laceramus iv, 4. 11

Convictus crimine iii, 7. 7 a patrono ii, 6. 6

Convictus hominum ii, 7. 9. ii, 1. 2

Convivalis oris hilaritas vi, 9. Ext. 1

Convivium flagitiosum ix, 1. 8 facto pariter ac dicto tetrum ix, 5. 4 suum moratur ix, 5. 3 convivio se subtrahere v, 1. Ext. 2 convivia celebrare ix, 1. 5 convivia, fieri vetabant ix, 1. Ext. 2 conviviorum sumtus ii, 9. 5

Convocato in forum populo iii, 3. Ext. 2 convocati publice in ædem Fidei iii, 2. 17

Convolutus est in orbem i, 8. 2

Copia literarum viii, 7. Ext. 3 copiæ obtinent insulam iii, 2. 23 ipsi publice præbentur v, 1. 1 admodum parvulæ iv, 3. Ext. 3 junctæ duorum fratrum vii, 4. 4 maritimæ ix, 2. Ext. 2. vii, 3. Ext. 7 militares vii, 4. 1 incolumes sunt ix, 9. 2 terrestres ix, 2. Ext. 2 seditiosæ ii, 8. 7 copias hostiles fuderunt i, 8. 1 hostium persequi ix, 3. 5 copiis ejus Græcia pulsis vi, 5. Ext. 2

Copulata societas ii, 7. 5 laqueis astutiæ compluribus acies vii, 4. Ext. 2

Coopertum stercore i, 7. Ext. 10

Coortus imber viii, 1. Abs. 4

Coquere : coctus cibus ii, 7. 2

Cor hebes atque obtusum vi, 9. 1 oculis admirabilius i, 8. Ext. 15 cordis obtusi se esse simulavit vii, 3. 2

Coram stabat vi, 8. 1

Corinthus vi, 9. Ext. 6 Corintho ortum iii, 4. 2

Coriolanus v, 3. 2. i, 8. 4

Cornelia gens v, 3. 2. viii, 14. 1. viii, 15. 1 Æmiliaque gens vi, 2. 3 Fabiaque gens v, 10. 2

Cornelia Gracchorum mater iv, 2. 7. iv, 4. 1. iv, 6. 1. vi, 7. 1

Cornelius vi, 3. 3

Cornelius Asina consul vi, 6. 2

Cornelius Balbus vii, 8. 7

Cornelius Cinna ix, 9. 1

Cornelius Gallus ix, 12. 8

Cornelius Mammula vii, 6. 1

Cornelius Rufinus ii, 9. 4

Cornelius Scipio ix, 14. 3

Cornelius Sulla ix, 15. 5

Cornelius quater primipilaris vi, 1. 10

Corneus pediculus iv, 4. 3

Cornicularium stupri causa appellare vi, 1. 11

Cornu dextrum i, 8. 5 scribæ v, 7. Ext. 2 ejus laborat i, 7. 3

Corona aurea iv, 3. 10 laurea v, 1. Ext. 6. iii, 6. 5 myrtea iii, 6. 5 pudicitiæ ii, 1. 3 triumphalis iii, 7. 1 danda est ii, 8. 7 coronam vallarem servare i, 8. 6 mereri v, 4. 2. iii, 1. 1 deponere v, 10. Ext. 2 capite detractam projecit vi, 9. Ext. 1 capiti reposuit v, 10. Ext. 2 coronæ triumphales v, 1. 10 coronas aureas capite recipere ix, 1. 5

Coronata gemina lauro senectus ii, 2. 3 coronatum solito more caput gerere v, 10. Ext. 1 coronatos intueri ii, 8. 5

Corpus jacens i, 8. Ext. 19 frigore

duplicatum v, 1. Ext. 1 truncum ix, 2. 3 carnificis manibus laceratum vi, 9. 13 pollinctum vii, 7. 4 corporis motus efficacissimi viii, 10. Ext. 1 decorus motus viii, 10. 2 dotes ii, 6. 15 habitus viii, 7. Ext. 1 corpore quæstum facere vi, 1. 6 adverso exceptas ostendere cicatrices vii, 7. 1 quasi alieno et supervacuo circumdatus erat viii, 7. Ext. 5 quæstum factitare vi, 1. 10 spoliato ii, 7. 8 corpora cellis servilibus extracta vii, 6. 1 tabida ix, 2. Ext. 11 patientiæ probrosa ix, 1. 8 ferro lacerata ix, 2. 1 viva ac spirantia v, 4. Ext. 1 vivorum cadaveribus adversa adversis alligata ix, 2. Ext. 10 corporibus mulierum velut gradibus constructis currus conscendere ix, 1. Ext. 7 humi prostratis vii, 3. Ext. 2 fatigatis ii, 7. 10

Corrigere scita plebis exitio legati ix, 7. Mil. Rom. 1 statum civitatis ii, 7. 15 rem iii, 7. 1 aciem inclinatam vi, 5. 2 correxit vulgi errorem v, 2. 4 vires Urbis labantes v, 6. 6 trepidationem iii, 2. 19

Corripere opes ix, 4. Ext. 1 corripuit populum iv, 1. 3 iter v, 5. 3 ignis corpus ejus i, 8. 12 aurem ejus morsu iii, 3. Ext. 3 corripiantur gentes ii, 9. 1 correptus amore ix, 1. 9. viii, 1. Damn. 8. v, 7. Ext. 1 adversa valetudine v, 1. 3 gravi morbo viii, 2. 2 vi morbi i, 7. 4 erat ab uno contumeliose vi, 2. 3 correpto juvene v, 1. Ext. 4 correptis ingenti ore militibus i, 8. Ext. 19 navibus vii, 3. 9

Corrosis naribus et auribus iii, 2. 11

Corruere: corruit imperium cum legibus iii, 2. 17 super stragem iii, 2. 23 corruerunt scripta intra memoriæ metas iii, 7. Ext. 1 corruisset spes tanti imperii viii, 9. 1

Corrumpere virginem ix, 6. 1 alicujus temperantiam iv, 3. Ext. 3 corrupit magnifice gestarum rerum gloriam ix, 3. 7 corrupturus veluti opus suum viii, 11. Ext. 7 corrumpi pecunia iv, 3. 5 luxuria ix, 1. 5 corruptus pecunia iii, 8. Ext. 6 pretio viii, 1. Damn. 1 secundarum rerum proventu v, 1. Ext. 3 mercede regia iii, 7. 8 indulgentia exercitus ii, 7. 2 describendum dedisset librum i, 1. 13 corruptæ filiæ pater vi, 1. 2 corruptam a se ingenuam virginem poëtico joco significat viii, 1. Abs. 8 corrupti ambitiosi ducis illecebris milites ix, 7. Mil. Rom. 2 corrupta negligentia villici iv, 1. Ext. 1

Corruptor sanctitatis vi, 1. 11

Corsica ix, 12. 3. i, 1. 3 Corsi vi, 3. 3

Cortina Delphica i, 8. 10 Pythica viii, 15. Ext. 3 cortinæ Delphicæ antistes i, 8. 10

Corvi in eum adversum occinentes i, 4. 2

Cotem novacula discindi jussit i, 4. 1

Cotta vi, 5. 4

Cranon i, 8. Ext. 7

Crapulæ excusatio urbana v, 1. Ext. 3 crapulam excussit oscitanti vi, 2. Ext. 1

Crassiana strages iii, 4. 5

Crassus vi, 9. 9 et 12 et 13

Cratera aurea i, 1. Ext. 4

Creare tribunos iv, 1. 4 creavit toga Scipionem ducem adversus Pœnos viii, 15. 1 creari a populo duces solent ii, 7. 15 alter consul Capnæ debet vi, 4. 1 inauspicato i, 6. 6 creantur Ephori Lacedæmone iv, 1. Ext. 8 creatus iterum est consul vi, 9. 11 suffragiis populi consul iii, 8. 3 est cum eo censor vi, 9. 10 senex admodum pontifex max. viii, 13. 2 censor iv, 1. 3 est dux ii, 7. 15 creati sunt tres viri vii, 6. 1 creatis novem tribunis ix, 7. 3 creandorum liberorum causa vii, 7. 4

Crebra memoria iv, 8. 4 crebris totius concionis sibilis vexatus vii, 3. Ext. 6

Credere consilio iii, 7. 1 Fortunæ vi, 9. Ext. 6 vitulinæ carunculæ iii, 7. Ext. 6 unius testimonio iv, 1. 11 vitam somnio i, 7. Ext. 3 credit se superiorem iii, 2. 3 credebat eorum fidei plurimum iii, 8. Ext. 5 credidit se moderato iv, 1. 3 ad discendum semper se pauperem viii, 7. Ext. 8 indignum imperio ii, 7. 7 credidisti te profundo iii, 2. 23 crediderunt judices sibi legenda argumenta ii, 10. 1 crede te oculorum meorum certiori notitiæ vi, 3. 10 credens parum fidei nuntii vii, 4. 2 creditur ex miseriis constare vii, 2. Ext. 12 creditum non est quæstionibus viii, 4. 1 erat de nece illius viii, 4. 1

Credibile vix est ii, 9. 4

Creditorum consternatio ix, 7. 4 creditoribus satisfacere vi, 5. 4 auxilio esse vi, 5. 4

Credula suffragatio ix, 15. Ext. 2

Credulitatem nefariis vinculis circumdedit ix, 6. 1

Cremavit omnes suos collegas vivos vi, 3. 2 in conspectu populi i, 1. 12 cremaverunt utrumque una iv, 6. 3 cremari flamma i, 8. 9 continuo interiorem tunicam jubebo vii, 4. 5 crematur cum eo ii, 6. 14 corpus honoratius v, 1. 11 cre-

mandum se tradidit communibus flammis v, 5. 4 præbuit digitum iii, 3. 2 odoribus curavit caput v, 1. 10

Crepidis subjectos aureos clavos habuit ix, 1. Ext. 4 et pallio usus est iii, 6. 1

Crepidata statua iii, 6. 2

Crepundia puerilia vi, 9. Ext. 7

Crescentibus opibus ii, 4. 6

Creta viii, 7. Ext. 2

Cretam habere i, 4. Ext. 1

Cretenses ix, 3. 7. vii, 2. Ext. 18. vii, 6. Ext. 1

Crimen adulterii viii, 2. 2 levitatis iv, 2. 4 luxuriæ vi, 9. 2 majestatis viii, 5. 2 temeritatis ii, 9. 6 libidinis viii, 1. Abs. 12 capitale vii, 3. Ext. 6. viii, 7. 1 crimen superiore majus ii, 9. 2 criminis dissimulandi gratia viii, 6. 3 incesti rea Tuccia viii, 1. Abs. 5 crimen probare et defendere iii, 8. Ext. 1 comitiorum maximum referre vii, 5. 6 crimine accusatus viii, 1. Damn. 7 convictus iii, 7. 7 levatus est iii, 2. 9 impudicitiæ damnatus est vi, 1. 11 incesti accusatus iv, 2. 5 incesti liberare aliquem viii, 5. 5 adulterii damnatus vi, 5. Ext. 3 interfectæ sororis damnatus viii, 1. Abs. 1 affectati regni domi damnavit v, 8. 2 stupri se coinquinare vi, 1. 6 repetundarum oppressus vi, 9. 10 insontem votum impium subvertit viii, 1. Damn. 4 capitali damnati vii, 6. 1 insolentiæ caruit iii, 7. 11 crimina defensori objecit vi, 2. 4 patris deferre v, 4. 3 criminibus obruta salus viii, 1. Abs. 9 patris insistere iii, 8. Ext. 4

Criminatio falsa iii, 3. Ext. 5

Crinium parte altera adhuc soluta ix, 3. Ext. 4

Crœsus i, 7. Ext. 4. v, 4. Ext. 6

Crotona i, 8. Ext. 18

Crotoniatæ viii, 15. Ext. 1

Cruciante mentem ejus intus tortore vii, 8. 8 cruciari omni modo iii, 3. Ext. 7

Cruciatus maximus ix, 2. Ext. 3 corporis et animi vi, 7. 2 fugitavit vi, 8. 1 cruciatus per summos expirare ii, 9. 8

Crudelis tyrannus iii, 1. 2 et sordida tyrannis iii, 2. Ext. 2 crudeles victores iv, 3. 14 crudelissimi successus ii, 8. 7

Crudelitas efferata ix, 2. 4 Syllana vi, 8. 2 Etruscorum ix, 2. Ext. 10 amaritudinis ii, 7. 12 crudelitatis officina iii, 1. 2 horridus habitus ix, 2. 1 crudelitatem suam proscriptione civium satiare vii, 6. 4 alicujus sugillare iii, 2. Ext. 1

Crudeliter vexati spiritus i, 1. 14

Cruentus tropæi titulus iii, 2. Ext. 4 cruenta pecunia iv, 8. 3 securis iii, 2. Ext. 1 cruentum solum ii, 7. 11 cruentæ spicæ i, 6. 5 cruenta imperia ix, 2. 1

Cruentatæ aquæ ix, 2. 1

Cruor consanguineus viii, 1. Abs. 1 injustus, sed non inultus ix, 2. Ext. 3 mistus iv, 7. 4 non externus, sed domesticus ii, 8. 7 tabidus vi, 9. Ext. 5 prætorum injustus iii, 8. Ext. 3 cruore hostili undas inficere iii, 2. 23 renovato ii, 7. 8 ac minis mistum evomuit spiritum ix, 3. 8 domini madens gladius vi, 8. 3 respersi oculi i, 6. 11 respersa vestis iv, 6. 4

Crus alligatum habere candida fascia vi, 2. 7 cruribus interposita arundine viii, 8. Ext. 1

Crux: cruci hunc affixit in vertice montis vi, 9. Ext. 5 eum suffigi jussit vi, 2. Ext. 3 suffigi ii, 7. Ext. 1 suffixit illum vi, 3. 5 cruce dignissimi fugitivi ii, 7. 9 crucibus affixit prædones captos vi, 9. 15 hos affixit ii, 7. 12 illis piacula dedit ix, 2. Ext. 3

Ctesias viii, 13. Ext. 5

Ctesiphon viii, 10. Ext. 1

Cubantem ipsum supra se respiciens viii, 15. 7 cubantibus filiis altero lecto viii, 1. Abs. 13

Cubiculum egredi iii, 2. 15 cubiculo excedere v, 4. 3

Cubicularis lectus ix, 13. Ext. 4

Cubile virginitatis depositæ ii, 1. 3

Cujas sit, causam dicit viii, 5. 6

Culeo insutum i, 1. 13

Culinis infusæ arcæ ix, 1. 2

Culpa fallax et ingrata vii; 8. 8 præteritæ pugnæ ii, 7. 10 culpæ affinis iii, 7. 8 ipsorum imputantes ii, 7. Ext. 1 culpa ducum nutriti ii, 7. 1 absoluti viii, 1. Abs. 7

Cultellum tonsorium iii, 2. 15 cultellos venditavit ejus pater iii, 4. Ext. 2

Cultor ruris exigui vii, 2. Ext. 12 cultoribus sub Janiculo i, 1. 12

Cultura agrorum exactissima viii, 13. 1 culturæ prædiorum potius, quam ingenii vacare viii, 7. Ext. 6 studium perpetuum viii, 13. Ext. 1

Cultus Deorum institutus v, 10. Ext. 2. iii, 4. 2 aris admotus iii, 3. 1 religionis exquisitus v, 2. 1 beneficiorum religiosus v, 2. Ext. 4 felicitatis iv, 7. 1 familiaris viii, 14. 2 curiosior ix, 1. 3 Macedonicus ix, 5. Ext. 1 et animus regius v, 1. Ext. 4 capitis ix, 3. Ext. 4 deformitas ii, 6. 13 magnificentia iii, 2. 7 cultui Deorum sufficere v, 6. 8 cultum famularem induit v, 6. Ext. 1 cultu regio ornata puella iii, 2. Ext. 9 delicato affluens animus ix, 2. 1

Cumulare trecentesimum annum viii, 13. Ext. 6 cumulavit opus laude v, 6. Ext. 2 cumulatus et circumspectus honor ii, 1. 9

Cumulus partarum rerum ii, 9. 1 laudis viii, 7. 1 gloriæ summus iii, 1. 1 expectatæ pietatis perfectissimus vi, 8. 7

Cunabula quasi et elementa virtutis iii, 1. 1

Cunas et lucem assecutus i, 8. Ext. 5

Cunctans stylus iii, 7. Ext. 1

Cunctatio inexplicabilis viii, 1. Amb. 2 cunctatione bonorum civium discussa iii, 2. 17 id egit iii, 8. 2 cunctationes saluberrimæ pugnæ vii, 3. Ext. 8

Cunei adacti ix, 12. Ext. 9 cuneis excussis ix, 12. Ext. 9

Cuniculi latebris evadere vi, 8. 2

Cupere : cupita res vi, 9. Ext. 5

Cupiditas flagrantissima viii, 14. Ext. 3 insana vii, 3. 10 sacrilega viii, 11. Ext. 4 juvandi et emerendi v, 2. Ext. 4 gloriæ sacrilega viii, 14. Ext. 5 hauriendi sanguinis iii, 2. Ext. 1 laureæ ii, 8. 1 vitæ ii, 7. 9 cupiditati suæ indulsit ix, 3. 7 cupiditatem expetendæ populi amicitiæ ingeneravit iii, 3. 2 cupiditatem voluntariæ mortis oppetendæ ingenerare multis viii, 9. Ext. 3 cupiditate ad bellum inferendum Romanis accensus vii, 3. Ext. 10 omissa vii, 3. 4

Cupido solidæ laudis iv, 4. 5 incessit mihi 1 cupidine nocendi pertinacius odium ix, 3. 1

Cupidus haustus ii, 6. 8 pecuniæ ix, 4. 1 exitii i, 8. Ext. 6 solidæ laudis viii, 7. Ext. 5 ultionis iii, 3. Ext. 3 suæ vitæ, aut alienæ mortis vii, 3. 8 cupida profectio iii, 7. 5 cupidi gloriæ ii, 8. 5 sanguinis milites vi, 8. 7

Cupide arrepto calice ii, 4. 4 lacerat inimicum iii, 3. Ext. 5 apprehenderunt Scipionis dextcram ii, 10. 2 nostris cessit suo instrumento vii, 3. 3 cupidius corpus ei obtulit iii, 2. 7

Cura attenta viii, 7. Ext. 11 attentissima v, 1. 3 citerior iii, 8. Ext. 1 sagax vi, 8. 5 conservandæ religionis i, 1. 12 teritur in contemplandis hujusmodi rebus viii, 14. 1 curæ sua collecta v, 2. 6 attentiore, Præf. 1 maximarum rerum districtus viii, 7. Ext. 15 curæ habuit v, 1. 1

Curare ornamenta reponenda in pristinis sedibus v, 1. 6 curavit effigies reportandas ii, 10. Ext. 1 caput odoribus cremandum v, 1. 10 ædem et aram Fortunæ Muliebri faciendam v, 2. 1 eum Romam nave deportandum ix, 6. 3 partem copiarum trucidandam ab iis vii, 4. Ext. 2 manipulos ducendos iii, 7. 1 tegulas reportandas Locros i, 1. 20 curaverunt eos legatis per feciales dedendos vi, 6. 3 libros asservandos i, 1. 12 curabo nihil vi, 4. 5

Curetes ii, 4. 3

Curia erat fidum et altum reip. pectus ii, 1 curiæ lumina ix, 4. 1 aditu indignus ii, 9. 2 totius gravitas iii, 1. 2 curiam civitatis intrare vii, 3. Ext. 7 curiam ipsam ante oculos positam crederes locutam vi, 4. 3 curia egredi vii, 8. 9

Curiatii tres vi, 3. 6

Curio ix, 14. 5 Curionum domus ix, 1. 6

Curiosis speculatus oculis vi, 8. 7 curiosior contemplatio v, 2. Ext. 1 cultus ix, 1. 3 observatio v, 7. Ext. 1

Curiose pariter, ac facunde i, 8. Ext. 19 curiosius observata filia v, 4. 7

Currere : cucurrit ad consulis tribunal vi, 3. 4 ad Babylonem expugnandam ix, 3. Ext. 4

Curru triumphavit ii, 8. 7 currus triumphales vi, 2. 3. viii, 15. 3

Cursus infatigabilis v, 1. Ext. 1 vitæ severissimus viii, 15. 4 vitæ prosper iv, 7. 1 solis et lunæ viii, 11. Ext. 1 egregiorum operum viii, 7. 3 stellarum viii, 7. Ext. 2 cursus rector insidiosus ix, 8. Ext. 1 cursum prosperum plenis velis tenere vi, 9. Ext. 5 in quendam locum dirigere vii, 3. Ext. 2 dirigere alio vii, 4. 5 cursu in insulam direxit classem i, 5. 6

Curtius v, 6. 2

Curulis ædilitas vii, 5. 2 sella v, 7. Ext. 2 curulem sellam afferri jussit ii, 5. 2 curules sellæ iii, 2. 7

Custodia publica iii, 2. Ext. 6 custodiæ causa eum relegerat Albam ix, 6. 3 causa iii, 8. Ext. 1 thesauri restituta est pecunia i, 1. Ext. 1 præesse v, 4. 7 custodiam egressa obses iii, 2. 2 ad custodiam religionis attinent i, 1. 14 salutis occultam detexit vi, 8. 5 custodia liberatus i, 8. 1

Custodire cœlum vii, 2. Ext. 13 salutem i, 8. Ext. 9 supremæ vitæ reliquias v, 6. Ext. 5 virtutis numeros iv, 1. Ext. 2 custodiri mutuo pudore ii, 1. 5 militum præsidio iii, 1. 2 custodita libertas v, 3. 2 custoditum est jus ii, 8. 5 custodita rei salute vi, 8. 1 custodiendum in domum suam deductum viii, 2. 3 custodienda erat tradita ei vi, 1. Ext. 2

Custos æterni ignis i, 1. 6 libertatis vi, 3. 3 pacis ii, 1. 6 pudicitiæ acer viii, 1 Abs. 2 et magistra pacis ii, 9. 1 pudicitiæ severus vi, 1. 4 vitæ diligentior i, 7.

Ext. 2 custode te matronalis stola censetur vi, 1. 1 custodes remoti ix, 3. 7 severissimi ii, 7. 6
Cydnus aquæ liquore conspicuus iii, 8. Ext. 6
Cymbulam mittere alicui i, 5. Ext. 1
Cymæorum servus ix, 14. Ext. 2
Cyneas Thessalus iv, 3. 6
Cyprus v, 3. Ext. 3. i, 5. 6. viii, 15. 10
Cypriorum luxuria ix, 1. Ext. 7
Cyrenæ v, 6. Ext. 4
Cyrenenscs v, 6. Ext. 4
Cyrus v, 4. Ext. 6. viii, 7. Ext. 16. ix, 10. Ext. 1

D.

Damasippus ix, 2. 3
Damastes viii, 13. Ext. 6
Damnare aliquem crimine vi, 1. 8 factum vii, 3. Ext. 7 patrem iii, 7. 6 reum viii, 1. Damn. 2 se stuporis vi, 9. Ext. 3 sponsorem stultitiæ iv, 7. Ext. 1 illum affectati regni crimine v, 8. 2 illum Calpurnio viii, 2. 1 Demostratum iii, 8. Ext. 4 propositum i, 7. Ext. 10 Titinium summa totius dotis viii, 2. 3 damnaverunt Socratem i, 1. Ext. 7 damnassent se ii, 9. 6 damnari eadem formula et absolvi viii, 2. 2 damnatus a Cn. Carbone v, 4. 4 adulterii crimine vi, 5. Ext. 3 crimine sororis interfectæ viii, 1. Abs. 1 crimine impudicitiæ vi, 1. 11 furti viii, 2. 4 reus uno teste vi, 1. 7 est rcpetundarum lege vi, 3. 3 populi judicio ii, 9. 6 tribuum suffragiis viii, 1. Abs. 7 in Cosconii absolutione viii, 1. Abs. 8 sub judice crimine facti crudelis iv, 6. 1 damnatum securi percusserat ii, 9. 3 damnata lege est mors iii, 4. 5 mulier capitali crimine v, 4. 7 damnati sunt iis de causis viii, 1. Abs. 1 capitali crimine vii, 6. 1 mores consensu senatus iv, 7. 1 damnatæ pars judicio capitali ii, 5. 3 damnandus es crimine rustici rigoris ii, 2. 3
Damnatio imminens viii, 1. Abs. 9 iniquissima v, 4. 1 injusta ix, 3. 1 damnationis ignominia i, 4. 3 damnationem sibi pepererunt i, 1. Ext. 8 damnatione dignus ii, 9. 6 quid miserius ii, 10. 5
Damnum Reipubl. immane ii, 7. 15
Damon iv, 7. Ext. 1
Danthon quidam viii, 13. Ext. 7
Daphidas Sophista i, 8. Ext. 8
Dapis nefariæ usus vii, 6. Ext. 3 dapes largæ ix, 1. Ext. 1 dapibus humanorum corporum usi sunt vii, 6. Ext. 2
Dare alicui collegam vi, 4. 2 alicui debitum exitum v, 1. 3 documentum iii, 2. 14 ferrum iii, 1. 2 filium suum in adoptionem ix, 1. 2 aliquem collegam iii, 4. 4 aris thura i, 1. 15 beneficium v, 1. 1 bonam pacem vi, 2. 1 civitatem ix, 5. 1 de se palmam merebatur viii, 1. Abs. 8 epulum populo vii, 5. 1 exercitui epulum cx facili viii, 7. Ext. 4 jura vi, 9. 8 laxamentum legionibus iii, 2. 8 liberalitati aptiores comites v, 1. 1 manumissam ancillam in matrimonium liberto suo vi, 7. 1 matri osculum vii, 3. 2 munus ii, 6. 5 operam iii, 7. Ext. 5 operam fidibus tractandis viii, 7. Ext. 8 osculum Equitio iii, 8. 6 osculum filiæ nubilis ætatis vi, 1. 4 pecuniam i, 1. Ext. 1 pœnas amissæ classis vii, 3. Ext. 7 pœnas sociis satis graves viii, 1. Abs. 6 responsum alicui ix, 5. 1 et Ext. 3 responsa Latine ii, 2. 2 se vadem pro reditu alicujus iv, 7. Ext. 1 signum vii, 4. 1 strenuam fortemque operam vii, 6. 1 terga hosti ix, 3. 5 filias nuptum vii, 1. 1 vacationem honoris genti iv, 1. 5 vela v, 7. 1 vitam alicui viii, 7. Ext. 7 Vatinio honorem coacti sunt vii, 5. 6 do litem secundum te ii, 8. 2 dat pecuniam ad refectionem Capitolii ix, 3. 8 dedit aditum luctui necessitas i, 7. Ext. 4 aquam pueris bibendam ii, 4. 4 Attalo regi Asiam dono v, 2. Ext. 3 avitum cognomen ii, 7. 1 commeatus petentibus ix, 3. 7 Crasso Locupletis nomen pecuniæ magnitudo vi, 9. 12 curam tollendæ mulieris i, 7. Ext. 6 ei bonorum adolescentis possessionem vii, 7. 5 eidem senatus bis sine sorte provinciam viii, 15. 4 ei fiduciam conscientia iii, 7. 1 eis transitum super cadaver suum iv, 7. 2 cxemplum servatæ rcligionis i, 1. 11 fiduciam licentioris vitæ urbi nostræ ix, 1. 3 filiæ aditum ad eam v, 4. 7 filiam ei nuptum iv, 4. 9 hominibus aditum adversus se vi, 2. 7 hosti tergum i, 8. 8 lauream non cuiquam ii, 8. 7 occasionem Fabio ii, 7. 8 operam gymnasio iii, 6. 1 parentes ei nobilissimos vii, 1. 1 piacula crucibus illis ix, 2. Ext. 3 pœnas filii Manibus ix, 1. 9 dedit portanda ossa v, 1. Ext. 4 publicanis operas vi, 9. 8 puellam nuptum iv, 4. 10 se quieti i, 7. 7. ix, 12. Ext. 7 spem populo Romano iii, 7. 1 dedit consilio salutarem exitum vii, 4. 3 dedimus Cæsares, Præf. 1 dederunt aditum artes liberales illi victoriæ viii, 11. 1 hunc animum viris earum in acie vi, 1. Ext. 3 dederunt sedem ei inter ipsos honoratissimo loco iv, 5. Ext. 2 dedisset librum describendum i, 1. 13

dabo jus gentis meæ illis iii, 7. Ext. 7
da nunc merum asello ix, 12. Ext. 6
responsum vi, 4. 3 date veniam æterni ignes v, 4. 7 dandi et accipiendi beneficii commercium perdit v, 3. Ext. 3
dando in adoptationem ii, 10. 4 regem huic urbi iii, 4. 3 daturus erat aut debiturus ei mox duas clarissimas provincias vii, 5. 4 sacrificio Sabinis regimen humani generis vii, 3. 1 dari elephantis cibaria vetuit ix, 3. 7 equitibus singulas libras argenti v, 1. 1 æra legioni voluit ii, 7. 15 plebiscito iv, 1. 6 sibi stipendium desideravit v, 6. 8 potius, quam objici civibus censura deberet ii, 9. 9 testes in reum vidit viii, 5. 6 datur ab eo salus uno modo iii, 8. 7 cœlo aliud decus i, 7. 2 exemplis aditus vii, 2. Ext. 1 sapientiæ titulus iii, 3. Ext. 6 victis venia vi, 2. 1 dantur ei munera per quæstorem v, 1. 1 ei obsides a Placentinis decreto vi, 2. 10 dabantur præpropero amori lacrymæ vi, 3. 6 datus arbiter a senatu finium constituendorum vii, 3. 4 superiori Africano consulatus citerior legitimo tempore viii, 15. 1 illi reditus in urbem iv, 1. 13 in adoptionem vii, 7. 5 signo i, 5. 7 datum bis patri suo consulatum meminerat ix, 3. 2 data est absolutio respectui puerorum viii, 1. Abs. 2 data est dedicatio ædis Mercurii M. Plætorio ix, 3. 6 hosti obses iii, 2. 2 venia tot Punicis injuriis v, 1. 1 vita v, 9. 4 datam sibi ab Atheniensibus civitatem cognovit iii, 7. Ext. 7 data fide v, 1. Ext. 2 per P. Cethegum spe salutis ix, 2. 1 datum non est timori silentium vi, 2. 3 hoc est quibus opibus ii, 10. 8 sibi quidem et exercitui bonum omen credidit vii, 2. 5 dato consilio in contrarium i, 1. 14 ipsis prandio iii, 7. 1 datos gustus referam iii, 1. 1 datæ amice sunt civitates v, 2. Ext. 3 data sunt legatis iv, 3. 9 datis armis in castra miserunt adactos jurejurando vii, 6. 1 danda est corona ii, 8. 7 illius errori venia v, 1. 7 dandum est aliquid loci exemplis ii, 10. Ext. 1

Darius iii, 8. Ext. 6. iv, 7. Ext. 2. v, 2. Ext. 1. v, 4. Ext. 5. vii, 3. Ext. 2 et ix, 2. Ext. 6

De censura quid loquar ii, 9. 4 civitate impetranda iii, 1. 2 industria se abjecit vii, 3. 2 integro viii, 1. Abs. 4 justa constitutione queri ii, 9. 1 laqueo et suspendio cogitare vii, 3. Ext. 5 pace disceptator ii, 10. 4 rebus actis a se Senatui scribens ii, 7. 15 somno me excitant tropæa Miltiadis viii, 14. Ext. 1

Dea Ægeria i, 2. 1 Viriplaca ii, 1. 6

Debellare regem viii, 7. 6

Debere alicui gratias v, 6. Ext. 2 pene totum ὑποκρίσει viii, 10. Ext. 1 debes ei aliquantum honoris iii, 2. 1 ejus penatibus et honoris vicissitudinem et salutem tuam v, 1. 3 debuerunt ejus meritis cives tantum vi, 5. Ext. 1 deberi Manibus Diis i, 7. 3 debetur patriæ venerationi ii, 2. 4 viribus amicitiæ tantum venerationis iv, 7. Ext. 1 debentur ea virtuti iv, 4. 9 debebatur honos iii, 8. 3 debitus dignitati locus iv, 5. 1 gloriæ titulus iii, 2. 8 honos ii, 10. 2 debitum supplicii modum legi reddidit vi, 5. Ext. 3 debita probabilis facti portio iv, 3. 9 sinceritas iv, 7. 3 veneratio v, 1. 7 debitæ pecuniæ iv, 8. 3 debitam pœnam effugere iii, 8. 1. viii, 1. Abs. 4 debitum quasi opus superest iii, 8. 1 auctoritatis pondus honoribus adjecit vii, 5. 2 debita supplicia i, 1. Ext. 3

Debitor: Debitorum causam suscipere ix, 7. 4

Debitum nepotum nutriendorum ii, 9. 1 debiti nomen viii, 2. 2 debito minora sunt viii, 15. 1

Debilitare animos ii, 7. 11. vii, 4. 1 exercitus i, 6. 2 virtutem iv, 3. 14 debilitavit auxilium ii, 3. 3 debilitari adversis rebus viii, 1. Abs. 3 debilitata hostium exercitu regio v, 6. Ext. 1 debilitati spiritus pecuniæ aspectu iv, 4. 11

Debilitas corporis i, 7. 4

Decedere Albæ v, 1. 1 Romæ ix, 7. 2 provincia ii, 7. 3 decessit v, 2. 3 aliis hæredibus scriptis vii, 7. 1 fastorum illud columen iv, 4. 1 decesserat catellus i, 5. 3 decedens altero et octogesimo anno viii, 7. Ext. 3

Decentius transire ad externa iii, 7. 11

Decernere alicui divinos honores vii, 2. Ext. 13 alicui triumphum iv, 1. 9 ferro ix, 2. Ext. 2 decrevit triumphum ii, 8. 2 post cladem i, 1. 15 decerni senatusconsulto iv, 1. 6 sibi triumphos desiderabant ii, 8. 1 decretum sibi a senatu honorem sprevit ii, 8. 3 decretæ sunt supplicationes ii, 8. 7 de cretis jugeribus agri populo iv, 3. 5

Decerpsit de principatu quicquam v, 2. 7 decerpserunt laureæ ramulos ii, 8. 5

Decidere in corbem i, 6. 5 in profundum injuriarum ix, 1. Ext. 2 decidebant e tigno in cinerum congeriem ix, 2. Ext. 6 decidit ante foculum hostia i, 6. 9 ejus gladius vagina elapsus iii, 2. 16 subito lapsu i, 5. 2 decidisse aves attonitas constat iv, 8. 5

Decimarum nomen v, 6. 8 nomine dicatam i, 1. Ext. 4 decimas vovere v, 6. 8
Decimæ legionis miles iii, 2. 22
Decimus Lælius iv, 7. 7
D. Brutus iv, 7. 6. viii, 14. 2
Decios duces habere v, 6. 6
Decipere aliquem i, 2. Ext. 2 decepit cives suos bonis iii, 1. Ext. 1 eam opinio i, 8. 2 illos Punico astu v, 1. Ext. 6 decipi nequc timeri hostem voluit censura ii, 9. 8 deceptus spe i, 7. Ext. 8 decepta fides vi, 6. 4 deceptum ab eodem dominum cognoscere ii, 6. 7 decepti magis quam victi sumus vii, 4. Ext. 2 deceptis irasci vii, 3. Ext. 10 decepta arte animalia rationis vacua mirari viii, 11. Ext. 4 decipiendum tradere Hannibalem vii, 4. 4
Declamationes edebat viii, 7. Ext. 1
Decoctoris superlatio turpis vi, 9. 12
Decor capillorum ix, 3. Ext. 4 formæ præcipuus iv, 6. Ext. 21 decorem oris vulneribus confudit iv, 5. Ext. 1
Decorare Amphiaraum viii, 15. Ext. 3 cives corona ii, 6. 5 merita ornamentis iv, 1. 6 decoravit filium titulo iv, 3. 10 decorari supremo funeris honore ix, 12. 1 decoratus ornamentis v, 1. 8 decorata senectus iii, 4. 1 decorata honore aræ ossa v, 3. Ext. 3 decorandos censuit mores Phocionis iii, 8. Ext. 2
Decore significare viii, 11. Ext. 3
Decorus corporis motus viii, 10. 2 decora pernicitas ii, 4. 3
Decrepitum jam Pisistratum audit concionantem viii, 9. Ext. 2
Decretum amplissimi ordinis ii, 7. 15 impium iii, 8. 1 indignum gloriæ ix, 2. Ext. 8 patrum conscriptorum iv, 3. 9 decreti gravitas ii, 7. 15 sanctitate i, 1. 20 decretum composuit iv, 1. 8 fieri jubet vi, 2. 10 reprehendere iii, 5. 2 decreta benignissima v, 2. 1 reddere eadem lingua viii, 7. 6
Decurrerit ad favorem tuum mea parvitas, Præf. 1
Decursus aquæ per semitas ii, 4. 6
Decus armorum et togæ, etiam siderum clarum iii, 2. 19 consulatus vii, 1. 1 inclytæ victoriæ i, 5. 1 militare iii, 5. 3 Orientis juventæ ii, 10. 4 Persicæ dominationi summissum vi, 3. Ext. 2 Pisonis ii, 7. 9 præclari facti iv, 8. 4 senatus erat penes illos ii, 7. 7 senectutis lucidius enitescit vi, 9. 1 summæ majestatis i, 1. 9 supremi officii v, 1. Ext. 6 urbis ii, 8. 1 vetustæ originis viii, 15. 5 decora civitatis viii, 5. 4
Decussit baculo papavcrum capita vii, 4. 2 decutitur digitus ei i, 4. 2 decussam tegulæ partem propulerunt i, 4. 2
Dedecus a sanguine absit iii, 2. 20 patriæ magnum ii, 7. 9 admittere iii, 8. 3 effugit iii, 2. 12 paticntiæ ignorat iii, 2. 7 subnectam gloriæ ii, 6. 15 dedecore nudari iii, 5. 2
Dedicare ædem Salutis viii, 14. 6 alicui ædem v, 10. 1 dedicaverat ædem ii, 5. 1
Dedicatio ædis Mercurii ix, 3. 6 templi v, 10. 1
Dedere se alicui vi, 4. Ext. 1 dedidit eos per feciales legatis vi, 6. 5 senatus M. Claudium Corsis vi, 3. 3 deditus Fannio viii, 4. 1 Samnitibus vi, 1. 9 deditum sordido studio ingenium viii, 14. 6 dediti erant huic scientiæ viii, 12. 1
Deditio funesta i, 6. 7 Mancini miserabilis ii, 7. 1
Deducere aliquem in campum iv, 5. 3 in disputationem aliquid viii, 15. Ext. 1 versus iii, 7. Ext. 1 se in partem sedis infernæ ii, 6. 8 deducit capreas suis manibus i, 8. Ext. 18 deducebant aliquem ad curiam ii, 1. 9 deduxit fastigium magistratus invidiosum ad habitum tolerabilem iv, 1. 1 deduxit illos natura in hæc gravitatis vestigia vi, 4. Ext. 2 deduxit publicos penates v, 1. 1 deducens ex Asia triumphum iii, 6. 6 deduci in domum i, 5. 5 deductus ad captivi formam i, 1. 14 huc necessitatis viii, 1. Abs. 6 eorum sanguis imaginum serie ii, 9. 6 in quæstionem animus vi, 1. 8 in locum i, 6. 8 in forum iii, 7. 1 in Macedoniam v, 1. Ext. 1 in quæstionem publicam iii, 7. 7 deducta a necessariis ii, 6. 14 in ultimas angustias salus viii, 15. 11 deductum in domum suam viii, 2. 3 deductam in forum occidit puellam vi, 1. 2
Deesse aliis tempora, ostendit viii, 7. 2 calamitosis ix, 2. Ext. 9 justitiæ suæ vi, 5. 1 publicæ vindictæ v, 8. 1 hominibus non voluntas, sed facultas iii, 1. 2 vindicta ii, 7. 6 desunt hostibus cladis nuntii iii, 7. 4 militibus stipendia vii, 6. 4 deerat consternatæ multitudini furialis fax iii, 8. 3 id malorum miserrimæ tunc reip. ix, 2. 2 id sacerdotiis et triumphis viii, 14. 6 deerant illis studia doctrinæ ii, 2. 2 interpretes i, 6. 3 roboreæ sudes vii, 6. 5 defuit comes fraternæ neci v, 5. 4 illis honos vi, 3. 1 incepto ejus fortuna iii, 2. 3 majoribus grata mens iv, 1. 6 mortuo lectus funebris iv, 4. 1 ne pueritiæ quidem hic spiritus iii, 1. 2

Defectio Campanorum nefaria v, 1. 3 nefaria iii, 8. 1 defectionis metus ii, 7. 11

Defendere alicujus factum ix, 3. 4 aliquem v, 3. 4 crimen iii, 8. Ext. 1 errore culpam vi, 5. Ext. 4 imperium v, 2. 2 leges v, 2. 8 manu libertatem iii, 2. 18 mores iv, 7. 1 periculum alicujus vi, 5. 2 tabulas testamenti vii, 7. 2 defendit Dea se ipsam i, 1. Ext. 1 jus ii, 8. 2 repetundarum reum iv, 2. 4 defendens reum ambitus v, 9. 2 defendendi se adolescenti potestatem fecit v, 9. 1 defensurus esset eum vii, 3. 5 defensus est reus v, 3. 3 defensa salus ab exitio i, 8. Ext. 7 auctoritate nobilitatis ix, 2. 1 defensis in Africa partibus iii, 2. 13 defendens senatus ii, 7. 15

Defensio a Lysia composita vi, 4. Ext. 2 constans iii, 7. 1 perdita et complorata viii, 1. Abs. 10 defensioni interesse iv, 1. 7

Defensor petulantiæ Tarentinæ iv, 3. 14 Pompeiani nominis ix, 2. 4 præpotens vi, 2. 4 salutis acerrimus v, 2. Ext. 2 defensores innocentium vi, 3. 8

Deferre ad aliquem querelam vii, 7. 5 alicui dictaturam iii, 4. 4 alicui imperium iii, 8. 3 in ærarium pœnæ æra ii, 9. 1 in judicium triumphos viii, 1. Abs. 11 munera in ærarium iv, 3. 9 nomen iii, 8. Ext. 4. vi, 5. 6 patris crimina iii, 4. 3 sibi potestatem iv, 1. 3 deferunt ei tyrannidem vi, 5. Ext. 1 detulit ad comitia cupiditatem vii, 5. 3 ad consules querelam vi, 1. 9 querelas v, 8. 3 pueros ad ripam ii, 4. 4 togam in campum iii, 5. 1 deferri ab illo i, 7. 2 arma extra vallum jussit iii, 2. 21 in censum iv, 4. 2 lectica in aciem i, 7. 1 in curiam viii, 13. 5 defertur ei consulatus vi, 4. 1 in oppidum iii, 8. Ext. 6 deferebantur in ea remedia ii, 5. 6 delatus ei triumphus v, 5. 2 est æger Brundusium v, 1. 1 honor i, 6. 13 delata est ea res ad Senatum vi, 5. 1 est ei dictatura iv, 4. 7 res ad Dolabellam viii, 1. Amb. 2 conditione ad populum iv, 1. Ext. 7 delatam a civibus tyrannidem adeptus iv, 1. Ext. 6 sibi dictaturam recipere iv, 5. 2

Deficere a nostra amicitia nolunt vi, 6. Ext. 2 a Romanis vii, 2. Ext. 16 deficere auxilia cernunt vii, 4. 1 deficit materia extruendo aggeri vii, 6. 5 nobis vinum v, 1. Ext. 3 defecit Babylon ix, 3. Ext. 4 luna viii, 11. 1 deficiet tempus narrantem vii, 2. Ext. 1 deficiens sanguine et spiritu iii, 2. Ext. 5 deficiente ætate v, 2. Ext. 4 deficiebatur advocatis viii, 3. 2 defectus ætatis viribus viii, 7. 4 consilio iii, 1. Ext. 1 firmitate lateris viii, 7. Ext. 1 mortalium frequentia v, 5. 3 defecti alimentorum facultate vii, 6. 2

Definit sub nomine Catonis ii, 10. 8 definita die appropinquante iv, 7. Ext. 1

Defixo in terram vultu vi, 1. 7 defixis in terram oculis viii, 7. Ext. 7

Deflagrasset ædes Fortunæ i, 8. 11

Deflectere: deflexit disciplinam a recto tenore vii, 3. 7 vultum a publica religione v, 10. 1

Deflexus ab odio ad gratiam iv, 2. 1

Deflere mortalium incommoda tanquam propria mitte vii, 2. Ext. 2 deflentem illum cruentum vidi vi, 2. 8

Defodit sororem vivam capite ix, 2. Ext. 7

Deformis aspectus i, 6. 5 ictus fœderis ii, 7. 1 deformi duplici ordine dentium i, 8. Ext. 13 deforme ad speciem os i, 8. Ext. 12 non duxit iii, 6. 3 reddidit os iii, 2. 11 sibi existimans iii, 2. 6 deformes umbræ iii, 6. 1 deformia munuscula ii, 7. 15

Deformitas cultus ii, 6. 13 rei omnes offendit vii, 5. 1 opprobrii vi, 3. 7

Deformiter se attollere viii, 1. Abs. 6

Defunctus consulatus jam honore iv, 5. 1 omnibus honoribus v, 9. 1 ultimæ senectutis spatio vii, 1. 1 defuncta virium cursu ætas ii, 1. 10 defuncti honoribus iii, 2. 7

Defusis Mercurio delibamentis ii, 6. 8

Degenerare a splendore imaginum iii, 5. 1 degenerasti nihil a tuorum amplitudine iii, 8. 6 degeneratus pater v, 8. 4 degeneratum erat a tuis auspiciis ii, 7. 7

Dejectus altitudine iii, 2. 1

Deiotarus rex i, 4. Ext. 2

Delabi ad externa iii, 8. Ext. 1 motu celeri ii, 3. 3 delapsus est carbo ardens in brachio ejus iii, 3. Ext. 1 delapsa acies equis iii, 2. 8 cœlo sidera ii, 10. 2

Delectare lectorem viii, 2. 1 varietate ii, 10. Ext. 1 delectari alicujus ingenio viii, 7. 5 mala consuetudine vii, 2. Ext. 18 negotiatione iv, 8. 3 spectaculo v, 1. 8 delectatus amiculo v, 2. Ext. 1 ejus familiari cultu viii, 14. 2 callido dicto vii. 3. Ext. 1 hominis prudentia viii, 7. Ext. 7 pueri patientia iii, 3. Ext. 1 re eximia vii, 4. 2 delectati sanguine oculi ii, 9. 3 delectata est urbs labore iv, 3. 6

Delere Athenas i, 6. Ext. 1 copias ix, 3. 5 exercitum iii, 7. 4 senatum funditus iii, 8. 1 delevit exercitus vi, 9. 14 deleverat totam nationem ii, 10. 6 deleverant classem ii, 8. 2. iii, 8. Ext. 3 deletus a Cimbris exercitus iv, 7. 3 deleta Carthago ii, 7. 1. vii, 2. Ext. 16. viii, 15. 2 deleti a Mario Cimbri viii, 15. 7 deletis ex parte copiis vi, 1. Ext. 2

Delibare alicujus castitatem ix, 1. Ext. 2

Deliberatione provisam rem habere vi, 5. Ext. 2

Delibutus unguento vi, 9. Ext. 1

Delicatus quæstor vi, 9. 6 delicato cultu affluens animus ix, 2. 1 imperio obtemperare ix, 1. Ext. 7 delicatius vitæ genus ii, 6. 1. vi, 8. 5

Deliciæ domesticæ vi, 1. 10 deliciarum et luxuriæ consortio iv, 7. 1 fertilissimæ urbes iv, 3. 2 deliciis enerves animi ix, 1. Ext. 6 nimiis capi ix, 1. Ext. 3 suis fovit Punicam feritatem vii, 6. 2

Deligatis ad palum hostibus iii, 8. 1

Deligere constitui, Præf. 1 delegerant scribam ejus ii, 7. 15

Delectus genus fastidiosum ii, 3. 1 delectum edicere vi, 3. 4 facere materiæ vii, 2. Ext. 1

Delicti vindex ii, 7. 7 delicto citeriorem præbuit ultionem vi, 3. 11

Delitescere in loco i, 6. 8 sub præsidio i, 6. 13

Delphi i, 1. 18. i, 1. Ext. 4. i, 8. Ext. 8 Delphis sublatum signum i, 2. 3 Delphos profectus vii, 3. 2

Delphicus Apollo viii, 15. Ext. 2 Delphica cortina i, 8. 10 Delphicum oraculum i, 6. 3

Delubra abdita i, 6. 12 Deum i, 6. 12

Delus i, 1. Ext. 6

Delusa fide sacrarum sortium i, 8. Ext. 8

Demades Atheniensis vii, 2. Ext. 13

Demens animus i, 8. Ext. 8 Tuditani vita vii, 8. 2 dementissima actio iii, 7. 8

Dementia publica iii, 8. Ext. 3 dementiæ suffragia proxima vii, 5. 6

Demi barbam auream jussit i, 1. Ext. 3

Demittere: demisit jugulo suo gladium ix, 9. 2 utraque togam manu iv, 5. 6 vultum viii, 14. 5 demitti caput abscisum in utrem jussit ix, 10. Ext. 1 demissa cervix iv, 7. 4 est cogitatio altioribus animis vii, 3. Ext. 3 et supplex defensio vi, 4. Ext. 2 in equæ genitalem partem manus vii, 3. Ext. 2 demisso capillo i, 7. 7 demissas lacunaribus aureas coronas capite recipere ix, 1. 5

Democritus Philosophus viii, 7. Ext. 4. viii, 14. Ext. 2

Demoliri domum viii, 2. 1 parietem vi, 5. 3

Denegavit sibi ipse hoc v, 10. 2 denegati honoris nota perstrictus vii, 5. Ext. 6 denegatum conditioni humanæ rohoris cœlestis habitum ix, 2. Ext. 11

Denotare solum virga vi, 4. 3

Densissimæ tenebræ vii, 2. Ext. 1. vii, 3. 9

Denuntiare testimonium alicui viii, 1. Abs. 10 denuntiabat aperte ii, 7. Ext. 2 denuntiante Flacco trib. pl. ii, 7. 15 denuntiari per quietem i, 7. 6 denuntiatus prodigio i, 6. 8 denuntiata cladcs i, 7. Ext. 4 denuntiata erat mors iii, 2. Ext. 3 denuntiatum periculi genus i, 8. Ext. 9

Denuntiatio cœlestis viii, 11. Ext. 1 tumultus vii, 6. 6 denuntiationes ostentorum i, 1. 1

Deosculati diu ii, 10. 2

Depasta polentam avium multitudo i, 4. Ext. 1 depastæ apes colles Heliconios i, 6. Ext. 3

Depellere Gallos vi, 3. 1 depulit potestatem inimicitiis accensam v, 4. 6 Varium ab actione iii, 7. 8 depellens audacissimum quemque iii, 2. 23 depulsa est tempestas vi, 5. 3 depulsas viribus hostium cohortes ii, 7. 10 depulsis urbibus ex rerum natura v, 3. 2

Dependam vi, 2. 11

Deperditus amore scorti vii, 3. 7

Deplorare conditionem suam ix, 13. Ext. 1 injuriam suam vi, 1. 1 casum Ciceronis v, 3. 4

Deponere consulatum ii, 7. 7 coronam v, 10. Ext. 2 dictaturam i, 1. 5 insignia senatoris vi, 4. 4 magisterium equitum i, 1. 5 potestatem v, 8. 2 regnum v, 7. Ext. 2 deposuit hilaritatem oris vi, 9. Ext. 1 imperium vi, 5. Ext. 1 inimicitias iv, 2. 1 iram vi, 5. 1 infelicis animi impetum vii, 3. 10 societatis respectum vi, 6. Ext. 2 spiritum in vinculis vi, 9. 13 deponeret officii prospectum v, 1. Ext. 3 depositurus in unius Numidæ infidis præcordiis salutem ix, 8. 1 depositæ virginitatis cubile ii, 1. 3 deposita animorum contentione ii, 1. 6 belli gerendi pertinacia vi, 5. 1 clementia ii, 7. 11 deposito æqualis imperii jugo v, 2. 4 civem æstimans odio v, 1. 11 eburneo scipione iv, 4. 5 depositæ inimicitiæ iv, 2. 3 depositis inimicitiis ii, 9. 6 insignibus i, 1. 15. v, 6. Ext. 1 sordibus v, 1. 1 armis vii, 4. Ext. 2

Deportare pecuniam iv, 3. 2. iv, 1. 14

propria mala domum vii, 2. Ext. 2 deportandum Romam nave curavit eum ix, 6. 3

Deposcere aliquem i, 7. 3 aliquem judicem iii, 7. 7 deposcere muneris loco ix, 5. 3 depoposcit sibi hanc militiam iii, 2. 6 depoposcerunt salutem viii, 5. 4

Depositi nomine pecuniam acceperat vii, 3. Ext. 5 se fide solvere vii, 3. Ext. 5 depositum petere vii, 3. Ext. 5

Depravatus nimia consternatione vii, 8. 7

Deprecari aliquem v, 4. 1 deprecatus est Pyrrho istam sapientiam iv, 3. 6 deprecatum pro se venit iv, 7. 1

Deprehensus in adultero vi, 1. 13 in officina crudelitatis iii, 1. 2 in cubiculo mariti viii, 1. Abs. 12 deprehensi cum pugionibus ix, 4. 2 in castris speculatores iii, 7. 1

Depulsiones portentorum i, 1. 1

Deridentibus se adolescentibus iv, 3. Ext. 3

Derisus gratia i, 5. Ext. 1

Descendere ad dimicandum ii, 6. 2. vii, 4. Ext. 2 clivum i, 1. 10 cœlo viii, 7. Ext. 3 equo ii, 2. 4 loco viii, 5. 6 in aciem iii, 2. 3. iii, 2. 24. ix, 3. 1 in campum vii, 5. 1. viii, 15. 4 in carminum certamen viii, 7. Ext. 13 in certamen maritimarum virium ix, 2. Ext. 8 in intimam sacri specus partem i, 8. 10 descendo in aciem fidenter vi, 4. 5 descendit ad Olympicum certamen viii, 7. Ext. 2 e Capitolio v, 4. 4 equo v, 2. 9 e Rostris v, 4. 5 in aciem claudus iii, 7. Ext. 8 in centumvirale judicium ix, 15. 4 sella v, 7. Ext. 2 templo iv, 5. 3 descendebant ad colloquium ii, 2. 4 descenderat ad dimicandum ii, 7. 6 descenderent plaustro i, 1. 10

Desciscere a Romanis vii, 6. 2 a societate vi, 6. Ext. 1 desciverunt a recto tenore ii, 7. 14

Describit formas viii, 7. Ext. 7 descripsit forensem turbam in quatuor tribus ii, 2. 9 describendum librum dedisset i, 1. 13

Deserere casus amicorum iv, 7. 1 memoriam amicitiæ iv, 7. 1 stationem iii, 2. Ext. 3 descruit regnum æquiore animo vii, 4. Ext. 1 vitam Anaxarchi iii, 3. Ext. 4 deseruerant Remp. ii, 7. 15 desertus in foro solus moratur iii, 7. 1 omni auxilio iv, 7. 2 deserto agro iv, 4. 6 Catulo v, 8. 4 deserta et vasta terra viii, 13. Ext. 1 palus v, 3. 2 deserti montes ii, 8. 5 desertæ arenæ et ignotæ i, 7. Ext. 3 desertas possessiones vidit viii, 7. Ext. 6 desertis in arenis struxerat i, 7. Ext. 3 Martis cærimoniis i, 1. 2 deserta loca i, 7. 5 deserenda Italia v, 6. 7

Deservire ineptæ rei iv, 5. 4

Desiderare aliquem fato absumtum iv, 6. Ext. 1 modica iv, 3. 6 desiderant amicorum studia iv, 7. 1 desiderabat ita ratio belli vii, 4. 4 desiderabant sibi triumphos decerni ii, 8. 1 et 2 desiderans fundus minus multo cultores iv, 4. 8

Desiderio satisfacere vi, 4. 1 desiderium ejus explevit viii, 1. Damn. 8 tolerare æquiore animo v, 1. 1

Designatus est eventus i, 5. 7

Desino Cæsaris miles esse iii, 8. 8 desine futuris malorum causis inhiare vii, 2. Ext. 1

Desistere illum actione coëgit vi, 5. 2 incepto vi, 5. Ext. 2. viii, 2. 3. ix, 5. 1 destitit dimicare iii, 2. 22 subministrare alimenta v, 2. 1

Desperatio ultima iii, 2. Ext. 3 vitæ ii, 7. 10 desperationem regi excussit iii, 3. 2

Despexit tribunus senatus imperium ix, 5. 2

Despondit filiam ei iv, 2. 3

Desponsata Indibili virgo iv, 3. 1

Destinabat committere prælium i, 2. 3 destinavit alium huic morti vii, 3. Ext. 1 destinatus imperii successioni i, 7. Ext. 4 destinata judicio felicitas i, 7. Ext. 5 destinatum erat oppidum exitio vii, 3. Ext. 4 immortalitati caput i, 7. 1 morti i, 1. 19

Destitutus est in orbitate v, 10. 2 vacua area ix, 2. Ext. 7 destituta concio v, 4. 5 destituti improviso recursu vi, 9. Ext. 7

Destringere securim iii, 2. Ext. 1 supercilium ii, 7. 5 destrinxit gladium v, 4. 3. ix, 2. 1 iram suam ix, 2. 2. ii, 7. 15. vii, 5. 2 destricto gladio iii, 2. 23 destricta censura ii, 9. 6 fœneratrix viii, 2. 2 destricto ferro incubuit vi, 5. Ext. 4 testimonio eum insecutus est viii, 5. 2 destricti gladii iii, 1. 1 militum gladii v, 4. Ext. 7 destrictæ et inexorabiles vindictæ vi, 3. 1 destrictos gladios vaginis reddiderunt viii, 9. 2 destrictis gladiis vii, 4. Ext. 2

Destruere aliquem v, 3. Ext. 3 destruxit imperium iv, 1. 1 destructa tyrannis v, 6. Ext. 2 destructum pene prælio imperium Romanum iii, 8. 2

Desumsit senatus patris sibi partes iv, 4. 10 sibi sugillanda jura familiaritatis vii, 8. 9

Detegere: detexit dublam fidem vii, 4. 1 furorem mentis viii, 14. Ext. 5 occultam salutis custodiam vi, 8. 5 oratoris vitium viii, 10. 3 detegam imbecillitatem ingenii ii, 7. 6

Detestari aliquem ix, 1. 7 detestanda fori conditio ix, 7. Mil. Rom. 1 memoria iii, 3. 2 detestanda nota vi, 3. 3 detestandum somnium i, 7. Ext. 1

Detestabile ministerium v, 3. 4

Detestatio inexpiabilis vi, 4. 5 Fabricii iv, 3. 6

Detorsit casus lanceam in eum i, 7. Ext. 4

Detrahere animis hominum multum solicitudinis vi, 9. 1 servitutem a captivorum capitibus iv, 8. 5 detrahit nihil ex vetere ritu v, 10. Ext. 1 detraxit aquiliferum in contrariam partem iii, 2. 19 militi scutum iii, 2. 19 detraxerunt annulum e manu ejus iii, 5. 1 detrahe Atheniensibus Thesea v, 3. Ext. 3 detrahi e curru violenta alicujus manu v, 4. 6 detracti erant annuli aurei interfectis civibus vii, 2. Ext. 10 detracta pellis ex corpore vi, 3. Ext. 3 religio i, 1. 17 detractam capite coronam projecit vi, 9. Ext. 1 detractum restituere ii, 8. 4 detracto aureo amiculo i, 1. Ext. 3 detractæ corpori exuviæ iii, 2. 21 e scutis pelles vii, 6. 2 detractas equis suis phaleras abjicere ix, 3. 3 detractis equorum frænis iii, 2. 9

Detrectare ministerium v, 4. 1 detrecto Argivam laudem v, 4. Ext. 5

Detrimentum patriæ afferre i, 6. 9 detrimentorum incursus iv, 8. Ext. 2

Devehi plaustris in urbem ii, 5. 4 devehuntur corpora plaustro ii, 6. 7 devecti flumine ii, 4. 4

Deversari in villa i, 7. 5

Devertit in tabernam i, 7. Ext. 10

Devincere: devicerat paulo ante Xerxen viii, 7. Ext. 15 devictus a Pompeio i, 8. Ext. 13 Antiochus v, 3. 2 devicto Perse v, 1. 1. iv, 3. 8 devicta barbaries v, 5. 3 Carthago vi, 2. 3. vi, 9. 2 gens ii, 10. 6 devictæ gentis victor ii, 2. 3 devicta Carthagine ii, 7. 12. vii, 2. 3 classe vi, 6. 2 urbe ii, 10. Ext. 1 devicti hostes v, 2. 6 devictæ naves viii, 1. Abs. 11 devictis Æquis ii, 7. 7 partibus i, 1. 19

Devinctos amore sui tenebat hominum animos v, 8. 2

Devitandi ruboris causa iii, 7. 1

Devocare rem ad populum ii, 7. 8 devocavit principem civitatis in judicium populi vi, 5. 5 devocatus est in certamen pugnæ iii, 2. 21

Devoraverat annulum piscis vi, 9. Ext. 5 devorato avide abdomine iii, 5. 3

Devovere sese super hostium copias i, 7. 3 devoveo caput meum pro tua salute vi, 2. Ext. 2 devovit caput suum pro salute reipubl. v, 6. 5 devoverant spiritum pro ejus salute ii, 6. 11

Devotio similis v, 6. 6

Deustum sacrarium i, 8. 11

Dextera fallax ix, 2. 1 invicta vii, 6. 5 pacis clarissima v, 3. 4 sublata iii, 2. 17 dexteram ad hostem tendens iii, 2. 19 apprehendit ii, 10. 2 aptabat viii, 7. Ext. 5 illam torpore illigavit vi, 8. 4 dextera retinens signum iii, 2. 20 omen victoriæ rapuit iii, 2. 3

Diadema est dilapsum v, 7. Ext. 2 abjecerat v, 1. 9 in caput ejus transtulit v, 7. Ext. 2 sibi traditum vii, 2. Ext. 5 sumere v, 7. Ext. 2

Dialis flamen ix, 12. 5

Diana Aventiniensis vii, 3. 1 Dianæ Ephesiæ templum incendere viii, 14. Ext. 5

Dicavit arma Jovi iii, 2. 5 dicata sedes umbris iv, 7. 7 dicatam nomine decimarum i, 1. Ext. 4 dicatum est templum i, 8. 2

Dicere testimonium in aliquem viii, 5. 1 adversus publicanos ii, 10. 7 alicui diem ad populum vi, 1. 7 et 8 causam iv, 4. 7. v, 4. 3. viii, 4. 3. viii, 1. Abs. 12 apud aliquem viii, 1. Amb. 1. vii, 3. Ext. 6 parricidii viii, 1. Abs. 13 repetundarum ii, 10. 1 de triumphandi jure ii, 8. 1 diem alicui v, 4. 3 jus iii, 5. 1. v, 6. 4. vi, 2. 11 jusjurandum ii, 10. Ext. 2 literam viii, 7. Ext. 1 secum v, 1. 1 sententiam vi, 4. 1 testimonium ii, 10. Ext. 2 sententiam de re iii, 8. 5 dixit eis jus iii, 7. 1 pro Rostris vi, 4. 2 dixerant illi diem ad populum iii, 7. 1 dixisse me aliquando pœnituit, tacuisse nunquam vii, 2. Ext. 6 dicturus sum de virtutibus, Præf. 1 dicitur his lex v, 10. Ext. 3 patronus senatus vi, 9. 13 dicta est hæc lex vii, 3 Ext. 5 die ad populum viii, 1. Damn. 5 sententia vii, 3. 4 dictum est graviter adversus illum vi, 4. Ext. 1 dicendi ardor viii, 10. Ext. 1 dicendæ sententiæ loco ii, 10. Ext. 2 causæ potestas ix, 8. 3 dicendo tantum valere viii, 9. Ext. 1

Dictamni herbæ auxilium salutare i, 8. Ext. 18

Dictatori est æquatus scito plebis v, 2. 4

Dictatoria animadversio ii, 7. 7

Dictatura ei est delata iv, 4. 7 perpetua iv, 1. 6 dictaturæ subjecit magisterium equitum v, 2. 4 dictaturam deferre alicui iii, 4. 4 deponere i, 1. 5 sibi delatam recipere iv, 5. 2 dictatura functus ii, 9. 4 rempubl. administrare vii, 6. 1 dictaturæ mirificæ iv, 4. 11

Dictio causæ iii, 7. 7. vii, 2. 6. viii, 1. Abs. 4 dictionem causæ ei remisit vi, 5. 3

Dictitare palam iii, 2. 17 dictitare palam ausus est v, 3. Ext. 3 dictitavit eum semper patronum domus et familiæ suæ v, 2. 7

Dictum animosum vi, 2. 1 callidum vii, 3. Ext. 1 egregium ii, 7. Ext. 2 generosi spiritus capax iii, 7. Ext. 7 dicta simul ac facta, Præf. 1

Dies Alliensis ix, 11. Ext. 4 comitiorum ix, 3. 2 fati ultimus vii, 2. Ext. 2 vitæ supremus viii, 7. Ext. 14 diei noctem jungere viii, 13. Ext. 1 diem ad populum dicere alicui vi, 1. 7 et 8 dicere alicui v, 4. 3 extrahere ii, 10. 7 illi ad populum dixerant iii, 7. 1 ipsius adeundi petit v, 1. 1 die dicta ad populum viii, 1. Damn. 5 dies per singulos ii, 7. 15 proximos triginta quasi fatales cavere viii, 11. 2

Differre quæstionem viii, 1. Amb. 2

Difficilis ac asper temporum articulus iv, 2. 2 regi gens vii, 3. 6 difficile ac arduum est illi v, 1. Ext. 6 factu ii, 7. 5 difficiles aures iv, 7. 4 difficillima reipubl. tempora viii, 1. Abs. 9

Difficultatem temporis sustentare v, 6. 8

Diffidere filii virtutibus iv, 1. 5

Diffundere aquam per agros i, 6. 3 diffudit fortitudinem per totum exercitum iii, 2. 19 diffunderetur honos Latinæ vocis ii, 2. 2 diffusæ myrto i, 8. 2

Digesta numero cadavera i, 8. 5

Digitus decuteretur i, 4. 2 digitos abscindere vi, 3. 3

Dignoscere arduum est i, 8. 1 quantum erat ii, 6. 8 dignosci arduum est v, 6. 6

Dignus, a quo posteritas initium caperet ii, 6, 5 vicissitudine pœnæ fuit viii, 6. 1 suffragiis ii, 9. 6 ultimo complexu et osculo vii, 8. 9 digna erat causa vii, 6. 4 manus iii, 1. 3 vox vi, 4. Ext. 3 dignum honore amicitiæ v, 1. Ext. 2 militari spiritu viii, 2. 3 se præmium petiit ii, 8. 2 ultione parricidium viii, 1. Amb. 1 digni civibus viderentur ii, 9. 9 digni puniri ii, 9. 1 quibus censura dari deberet ii, 9. 9 dignos libertate se judicant vi, 2. 1 dignæ annotatu sunt externæ mortes ix, 12. Ext. 1 memoratu res viii, 11. 1 digna memoratu, Præf. 1 digna nutrimenta ix, 3. Ext. 2 dignior vir Homerico præconio viii, 14. 1 dignius nihil dignitate iii, 7. 1 dignissimus morte v, 3. 3 dignissimum auctoribus tormenti genus ix, 2. Ext. 1 dignissimi cruce fugitivi ii, 7. 9

Dignitas neglecta viii, 5. 6 rara v, 8. 3 dignitatis æstimatio iv, 4. 9 amplissimæ vir iv, 1. 15 gradus iii, 8. 4. vii, 8. 5 incrementa iv, 7. 5. v, 7. 2 summæ fœmina ii, 6. 8 dignitati infestus iv, 2. 4 suæ reddidit iii, 2. 12 dignitate aliquem præstare iii, 2. 6 nihil dignius iii, 7. 1

Digressis militibus viii, 9. 2

Dii hospitales v, 1. 3. ix, 2. Ext. 3 immortales spoliantur vii, 6. 4 meliora iv, 3. Ext. 2

Dijudicare verbis, quam ferro malunt ix, 11. Ext. 1

Dilabi equis vii, 3. Ext. 2 violentia morbi v, 1. Ext. 1 dilabitur opus tuum Roma iii, 2. 1 dilapsum diadema est v, 7. Ext. 2 pene corpus induit iii, 2. 18

Dilatare regnum vii, 2. 6 dilatavit imperii fines iii, 4. 2 dilatari et dispergi per totum terrarum orbem viii, 7. Ext. 3 dilatato imperio v, 6. Ext. 4

Diligentia observandi juris ii, 8. 4

Diligere aliquam vii, 3. 10 parentes v, 4. 7 uxorem ii, 6. 14 dilexit pericula vii, 8. 7 diligens æterni ignis custos i, 1. 6 observatio ii, 9. 1 diligentior vitæ custos i, 7. Ext. 2

Diluitur memoria præclaræ rei ix, 2. 1

Dimicare adversus se ii, 7. 15 cum aliquo iii, 2. 19 pro salute conjugum vii, 6. Ext. 3 cujus non vincere fuit vii, 3. 7 parum prospere iii, 2. 8 pro agris cultis v, 4. Ext. 5 pro castello iii, 2. 23 pro se ii, 7. 15 dimicabant acies ii, 7. Ext. 2 dimicans fortissime pro eo v, 1. 2 in foro de paternis bonis v, 3. 5 occidere maluit iii, 2. Ext. 3 dimicasse infeliciter i, 1. 16 dimicantes pro republica v, 2. 10 diuicaturus proximo die vii, 4. 4 diuicandum esset ii, 8. 2

Dimidiam partem navium accipere vii, 3. 4 dimidia pars agri vi, 5. Ext. 1

Diminutis possessionum pretiis iv, 8. 3

Dimittere auditorem vii, 2. Ext. 11 cohortem legionis domum ii, 7. 5 animis benevolentiam v, 2. 1 victorem viii, 1. Abs. 8 villicum impunitum iv, 1. Ext. 1 dimittit irritum fesso labore viii, 11. Ext. 5 dimisit eos occidendi sui gratia cum pugionibus deprehensos ix, 4. 2 iucolumes iii, 7. 1 ipsam ix, 1. Ext. 5 navem inviolatam vi, 6. 4 nostros ii, 6. 8 omnes ix, 3. 2 paucis verbis Siciliam et

Sardiniam vii, 6. 1 propositi irritam iv, 3. Ext. 3 uxorem ii, 1. 4. vi, 3. 10 dimitti feminam jussit iv, 6. 1 Gabinium jubet viii, 1. Abs. 3 dimittebantur hospites iv, 8. Ext. 2 dimissus hostium exercitus v, 1. 1 dimisso mare iv, 6. 1 dimissis militibus ii, 10. 2 dimittendas inviolatas leges respondit vii, 2. Ext. 17

Dimoto exercitu iii, 2. 8

Dinocrates architectus i, 4. Ext. 1

Diogenis Cynici continentia iv, 3. Ext. 4

Diomedon Atheniensium dux i, 1. Ext. 8

Dionysius Siciliæ tyrannus iv, 1. Ext. 3. vi, 9. Ext. 6. i, 1. Ext. 3. i, 7. Ext. 6. iv, 7. Ext. 1. vi, 2. Ext. 2. xi, 13. Ext. 4

Diphilus Tragœdus vi, 2. 9

Dirigere classem i, 5. 6 cursum alio vii, 4. 5 cursum in quendam locum vii, 3. Ext. 2. sententias ad unam potionem iii, 8. Ext. 6 suam mentem iii, 7. Ext. 4 direxit animum ad neminem scriptorem viii, 14. 4 se in Pomponii domum v, 4. 3 virgam in oculum iii, 2. 12 dirigi in altum jusso navigio ix, 8. 2 directa spongia ad ipsas equi nares viii, 11. Ext. 7 directum est casu vii, 2. 5 directis in Pompeium magnum manibus vi, 2. 9

Dirimere affinitatem viii, 1. Abs. 9 dirimente nocte prælium iii, 2. 8 dirimitur societas ix, 12. Ext. 1 diremtio iniquitatis crimini subjecta est iv, 7. 1

Diripere numerum i, 6. 5 diripuit Alexandrum iracundia sua propemodum cœlo ix, 3. Ext. 1 diripitur tyranno feritas ab eo iii, 3. Ext. 2 direptis equis publicis ii, 9. 8 direpta hostibus victoria iii, 2. Ext. 4 direptæ populo Rom. Hispaniæ iii, 7. Ext. 6 diripiendos manibus vulgi penates proscriptorum a se objecissent iv, 3. 14

Diruere Lampsacum vii, 3. Ext. 4 diruit ædes iv, 1. 1 diruenda fana censere i, 3. 3

Dirus somnii aspectus i, 7. 7 dira fati necessitas ii, 10. 6 memoria iii, 7. Ext. 6 proscriptio ix, 2. 1 dirum monstrum viii, 11. 1 omen i, 5. 6. i, 6. 10 diro ac execrabili in solo jacens i, 1. 15 dira auspicia v, 1. Ext. 4 vitia iv, 3. 1

Dis pater ii, 4. 4 Ditis patris regnis se committere iv, 7. 4

Discedere a Lævino iv, 1. 7 a mensa iv, 2. 3 a se pueros vetuit i, 7. 7 victores iii, 2. 8 discedit multum a prisca continentia iv, 3. 12 discessit ab obsidione v, 1. 5 e theatro ii, 10. 8 discederet a sacris i, 1. 2

Disceptator de pace ii, 10. 4

Disceptationem suscipere ii, 8. 2

Discere ab aliquo iii, 7. Ext. 1 didicit Latinas literas viii, 7. 1 discentibus apud altaria ii, 2. 8

Discernitur divinus spiritus a corpore mortali iv, 5. 6 discreta loca ii, 4. 3

Discerpsit librum iii, 7. 1 discerpserunt prætextatum ix, 7. 4 discerptus est populi manibus ix, 9. 1

Discincta tunica indutus ii, 7. 9

Discindi cotem novacula jussit i, 4. 1

Disciplina castrensis ii, 9. 1 castitatis vi, 1. 4 majorum attenta iv, 3. 9 militaris ii, 7. 1 militiæ ii, 7. Ext. 2 sapientiæ i, 1. 12 Socratica v, 10. Ext. 2 disciplinæ percipiendæ gratia i, 1. 1

Discordes foci v, 3. Ext. 3

Discrimen capitis viii, 1. Amb. 1 certaminis iii, 8. 2 vitæ ii, 10. 6. vii, 3. Ext. 6 vitæ novum v, 2. 1

Discubitu præcurrere senioris adventum ii, 1. 9

Discursus telorum iii, 1. 1

Discutere injuriam v, 6. Ext. 4 metum metu vii, 4. Ext. 1 prænuntios somnii i, 7. Ext. 5 supplicium amici nece sua iv, 7. 6 discussit providentia hanc tristitiæ nubem v, 7. Ext. 1 utrumque iv, 1. 4 discutitur bellum v, 6. Ext. 1 discusso metu i, 7. 8 discussa bonorum civium cunctatione iii, 2. 17 quæstione viii, 1. Abs. 4 ictibus galea iii, 2. 23

Disertus M. Antonius iii, 7. 9 disertum somnium i, 7. 1 disertiores alterius conciones erant viii, 9. Ext. 1 disertissimus vir iv, 7. Ext. 2 orator viii, 7. 1 populus viii, 12. Ext. 2

Disjicere thura respersa lacrymis v, 10. Ext. 2 disjecturus partem muri v, 1. 5 disjicitur nomen ejus per totum terrarum orbem viii, 14. Ext. 5 pecunia flagitiis iii, 5. 2 disjecta urbe i, 5. 1 et perrupta nequitiæ claustra vi, 9. 6

Disjungi currus jussit i, 8. Ext. 9

Dispellere: dispulit amarissimam tempestatem vii, 6. 6 tempestatem adventu i, 8. 2 dispulso inhonesto atque inutili affectu iii, 3. Ext. 1 dispulsis, prostratisque inimicorum partibus iii, 8. 5 dispulsa sunt omnia viii, 1. Abs. 3

Dispergi per totum terrarum orbem viii, 7. Ext. 3 per urbes negotiandi gratia ix, 2. Ext. 3 dispersa et vaga vita iv, 1. Ext. 4 classe tempestate v, 1. 1 dispersi cives vicatim v, 3. Ext. 3 dispersæ reliquiæ ii, 7. 15 dispersis cineribus fœde v, 3. Ext. 3 dispergenda per

agros quinque millia Prænestinorum ix, 2. 1

Dispicere modum vindictæ iv, 1. Ext. 2 rerum naturam iii, 3. Ext. 2

Disputare cum aliquo viii, 7. Ext. 5 de cœli ratione viii, 11. 1 de crure viii, 12. Ext. 3 de perjurio iv, 1. Ext. 2 disputo nihil de nomine vi, 8. 3 disputatis de eo viii, 7. Ext. 14 disputant subtilius ix, 14. 1

Disputator et auctor artis suæ optimus est unusquisque viii, 12. 1

Disputatio cæca iii, 4. Ext. 1 disputatione utroque flecti potest vi, 3. 5

Dissensio inter eos magna est vi, 4. 2 ordinum vi, 4. 4 dissensione orta i, 7. Ext. 8 dissensiones privatæ vii, 2. 6

Dissentire armis ab aliquo ix, 2. 1 dissenserat acerrime cum eo iv, 1. 12

Disserere de aliqua re viii, 9. Ext. 3 rem vi, 9. Ext. 1 disseram de conditione cultus, Præf. 1

Dissidere bello civili cum aliquo vii, 6. 4 inter se inimicitiis acerrime vii, 2. 6 inter se odio ix, 3. Ext. 3 privatis odiis iv, 2. 1 dissidebat a Ti. Gracchо ad multum odium iii, 7. 7 dissidebant armis cum eo v, 1. Ext. 3 dissedissetis contrariis inter vos sententiis ii, 8. 2 dissidens acerrimo studio iii, 8. Ext. 1 a patribus plebs viii, 9. 1 cum collega armis i, 6. 10 hamo æmulationis instrictus ii, 9. 6 dissidente animo iv, 2. 2 dissidentes odio iv, 2. 3

Dissimile felicitate conjugium vi, 2. Ext. 3

Dissimulare alicui suspicionem suam vii, 3. 7 amorem v, 7. Ext. 1 culpam vi, 5. Ext. 4 vulnerum cruorem ii, 6. 2 filium, civem, hominem ix, 5. Ext. 1 metum officio vii, 3. Ext. 9 sæculum v, 3. 1 dissimulandi criminis gratia viii, 6. 3 sceleris gratia ix, 14. Ext. 1 dissimulans vultus iii, 8. Ext. 1 dissimulata claudicatio viii, 11. Ext. 3 fuga vi, 8. 7

Dissimulanter apprehendere brachium adolescentis v, 7. Ext. 1 id tulit i, 5. 6. iv, 1. Ext. 9

Dissimulatio pia v, 7. Ext. 1

Dissipare bona viii, 6. 1 glebas cum sudore iv, 4. 4 dissipatæ carnis partes i, 6. 5

Dissoluta disciplina militaris ix, 7. Mil. Rom. 3

Distare a contemtu et insolentia iii, 7. Ext. 1 distat quantum ii, 8. 4 quinque millibus passuum ab urbe i, 8. 2 distantium longe inter se sæculorum exempla iv, 3. 14

Distinxerunt sese proposito contrario v, 2. 1 distincta duabus pinnis galea i, 8. 6

Distraxit unus duos exercitus iii, 2. 1 distrahi vita iv, 6. 3 distractæ manus a corporibus suis ii, 7. 11

Distribuerunt ea legatis iv, 3. 9 distributo eis patrimonio ii, 6. 8

Districtus maximarum rerum cura viii, 7. Ext. 15 publico officio iv, 3. Ext. 1

Disturbare istum noli viii, 7. Ext. 7

Ditare exercitum urbemque præda iv, 3. 5

Ditionis tuæ non erit hæc corporis mei pars iii, 3. Ext. 4

Diu ac multum loqui viii, 7. Ext. 1 diutius consulto sacrificavit iii, 3. Ext. 1 diutissime actæ vitæ finis viii, 7. 1

Diutina peregrinatio viii, 7. Ext. 6 diutinum ac grave bellum iii, 3. 1 et acre bellum i, 6. 3 diutinæ inimicitiæ iv, 2. 1

Diuturnus et laboriosus sapientiæ miles viii, 7. Ext. 5 diuturnum malum i, 8. 2 diuturnior toto ordine amplissimo viii, 13. 4 ejus sapientia est inter homines vii, 3. Ext. 3 diuturnioris vitæ spes viii, 13. 1

Diurnum prælium iii, 2. 23 tempus viii, 7. Ext. 11 diurnæ capturæ vi, 9. 8

Divellere quercum insertis manibus ix, 12. Ext. 9 divulso vulnere iv, 6. 2

Diversari in taberna i, 7. Ext. 10

Diversis temporum moribus iv, 3. 12 diversa auspicia ii, 8. 2 sæcula ix, 1. 6

Diversitas exempli iii, 8. Ext. 5

Diverticulum priscæ continentiæ ignotum ix, 1. 3 diverticulo brevi ad aliquem transgredi viii, 1. Damn. 5 diverticula navigationis iv, 3. 2

Dives ab occurrentibus salutatur vi, 9. 12 omnibus numeris virtutum viii, 15. 2 et præpotens regnum ii, 1. 1 divites sunt aliorum jacturis iv, 7. Ext. 2 ditissimus omnium i, 6. Ext. 2

Dividere agrum viritim v, 4. 5 unius civitatis et ætates et affectus ix, 3. 4 divisit in duas custodias iii, 8. 1 diviserunt ira tunc atque virtus sermonem ejus inter se ix, 3. 1 dividens iis dona militaria viii, 14. 5 dividendi regni arbiter v, 2. Ext. 4 dividitur ager viritim populo vii, 2. 6 divisus est spatio transitus iii, 7. 11 divisa in quinque genera lingua Græca viii, 7. 6 divisa a capite ejus cetera parte corporis viii, 9. 1 divisum nomen i, 1. 17

Dividua civitas iv, 4. 2 dividuum felicitatis et moderationis contubernium

est ix, 5. Ext. 3 dividua pagis tuguria v, 3. Ext. 3
Divitiæ amplissimæ et speciosissimæ sunt v, 2. Ext. 4 divitiis aliquem quatere iv, 3. Ext. 3 censeri viii, 7. Ext. 4
Divinus animus ii, 10. 7 animi ardor iii, 2. 19 divina filii mentio vii, 6. 6 divinam utri rem fieri oporteret i, 1. 8 divinum ingenium iii, 7. Ext. 3 divinis rebus opera datur i, 1. 1 divina opera v, 1. 10. ix, 2. 4
Divinitus datum præsidium i, 5. Ext. 1 missa vox i, 8. 9
Divinitas opinione colligitur, Præf. 1 divinitatis fastigio juncti i, 7. 2
Divus Augustus i, 7. 1
Divus Julius i, 6. 13. i, 7. 2. iii, 2. 19. vi, 2. 11. vi, 8. 4. vii, 6. 5. viii, 9. 3
Docere carmina octogesimo anno viii, 7. Ext. 13 locupletes iv, 4. 5 docuit filias suas tondere ix, 13. Ext. 4 pueros literas vi, 9. Ext. 6
Doctores gladiatorum ii, 3. 2 doctorum præcepta ii, 6. 12
Doctrina ambitiosa vii, 2. Ext. 12
Docilis animus viii, 7. Ext. 2
Documentum sui certissimum iv, 5. 1 documento ceteris fuerunt ii, 7. 11 res ipsa est iv, 3. 10 documentum alicui dare iii, 2. 14 documenta sumere, Præf. 1
Dodona viii, 15. Ext. 3
Dolere casum alicujus v, 10. 2
Dolenter ferebant iii, 5. 2
Dolor corporis gravis iv, 6. 4 justus viii, 1. Amb. 2 par ix, 2. Ext. 1 doloris simulatio iv, 6. Ext. 3 contemtus iii, 3. Ext. 6 impotens iv, 6. 2 impotentia ix, 3. 3 tractus continuus ix, 2. Ext. 1 vi accensus iii, 2. 12 victor iii, 3. Ext. 3 dolorem moderationi cedere coëgit iv, 1. 15 suum ulcisci ii, 10. 2 silentio pressit iii, 3. Ext. 1 dolore repulsæ consulatus accensus ix, 3. 2
Dolus malus viii, 6. 4 dolos scrutari vii, 4. 5
Domare : domuit Thebarum insolentiam v, 3. Ext. 3 domito bove occiso viii, 1. Damn. 8
Domitor orbis Africanus vi, 7. 1
Domesticus cruor ii, 8. 7 lectulus iii, 2. Ext. 6 domestica gloria iii, 5. 1 quies iii, 8. 6 relatio i, 6. Ext. 1 domesticæ historiæ seriem, Præf. 1 domesticum atque intestinum malum ii, 4. 3 exemplum i, 7. 2. iii, 4. 2 judicium iii, 7. Ext. 2 sacrificium ii, 6. 7 vulnus ii, 7. 12. v, 10. Ext. 1 domestici hæc Scipioni retulerunt ii, 10. 2 interpretes i, 6. 3 laqueï viii, 6. 4 nuntii iii, 7. 4 occupati circa rapinam et prædam vi, 8. 7 oculi i, 6. 1 parietes ii, 7. Ext. 2 domesticæ deliciæ vi, 1. 10 domesticorum præsidium ii, 10. 2 domestica exempla v, 2. Ext. 1 eximiæ fiduciæ acta iii, 7. 1 domesticis aspersa ii, 10. Ext. 1 domesticis reip. usibus vi, 9. 1
Domicilium felicitatis iv, 7. 7 impotentis viri vi, 3. 1 domicilio Deorum omnium sufficere viii, 14. Ext. 2 mentis inclusa bona vii, 2. Ext. 3 domicilia sacra iv, 7. Ext. 1
Domina Carthaginis v, 3. 2 civitatum, tot gentium urbs vii, 3. 1
Dominari : dominatur injuria iv, 3. 1
Dominatio amara iii, 2. Ext. 5 concupita vi, 3. 1 insolentissima ix, 1. Ext. 2 maris ipsis cederet vi, 5. Ext. 2 Persica vi, 3. Ext. 2 terrerrima v, 6. Ext. 2 dominationis consuetudo iii, 3. Ext. 2 summa iii, 3. Ext. 5 dominatione Magorum oppressa vii, 3. Ext. 2
Dominium rerum iv, 4. 1
Dominus ejus campi postea extitit vii, 5. 5 rei familiaris viii, 7. Ext. 6 totius Asiæ viii, 1. Damn. 1
Domuncula una erat Æliis iv, 4. 8
Domus ære et argento et mancipiis Samnitum vaeua iv, 3. 6 ambitioni clausa ii, 10. 8 Augusta viii, 15. 1 invisa vi, 3. Ext. 1 Curionum ix, 1. 6 privata ii, 10. 6 Augustæ postes ii, 8. 7 domi male vivitur ii, 9. 1 domum demoliri viii, 2. 1 dimittere ii, 7. 5 obsidere ix, 1. 3 rediens a ludis viii, 1. Damn. 4 reducere aliquem vii, 5. 4 domum repetens vi, 5. Ext. 4 domo inferior iv, 1. 1 domo cum tota conflagravit ix, 12. 1 domuum ignominia ii, 7. 3 domos nonnunquam funditus evertunt conjugia vii, 2. Ext. 1
Donare aliquem civitate viii, 14. 3 genero quinque pondo argenti iv, 4. 9 libertatem iv, 3. 6 silentium crudelitati ix, 2. 1 dono te ejus utero v, 4. 1 donat illi vitam i, 8. Ext. 3 te argenteis armillis viii, 14. 5 donavit aram ad omnes ventos immobili cinere i, 8. Ext. 18 civitate duas Camertium cohortes v, 2. 8 Latmiorum regem octingentis vitæ annis viii, 13. Ext. 7 patrimonium suum patriæ viii, 7. Ext. 4 violentia dicti reliquas tribus adversario viii, 1. Abs. 7 donaverat is Theodecti discipulo oratoriæ artis libros viii, 14. Ext. 3 donari argento iv, 3. 4 centurionatus honore iii, 2. 23 militiæ dono ii, 7. 15 vita viii, 7. Ext, 7 donatur imperii pondus ii, 2.

2 donatus longa senectute v, 2. Ext. 4 vita iii, 3. 1 Aristonico iii, 2. 12 corona laurea v, 1. Ext. 6 est vacatione i, 8. 1 muneribus ii, 10. 2 puer annulo, fibulaque aurea, &c. v, 1. 7 primipili honore vi, 1. 10 donata est claritati proximorum salus viii, 1. Abs. 9 donata impunitate vi, 2. 1 infantiæ incunabula muncre i, 6. Ext. 2 publicc loca iv, 4. 8

Donum ipsa victoria felicius iv, 8. 4 vitæ vii, 7. 5 dono militiæ donari ii, 7. 15 dona repudiata iv, 3. 6 militaria iv, 3. 4. viii, 14. 5 donorum pompa numerosa iii, 2. 24 donis ante vestibulum positis ii, 10. 2

Doris Locrensis ix, 13. Ext. 4

Dormire in cunis i, 6. Ext. 3 dormicns populi Rom. virtus vii, 2. 3 dormientes inventi sunt aperto ostio viii, 1. Abs. 13

Dos suavitatis grata v, 7. 1 dotis exprobratio vii, 2. Ext. 1 summæ aurum adjecit iv, 3. 1 modus iv, 4. 10 dotem recipere iv, 4. 9 reddere mulieri viii, 2. 3 virum retincre vctuit vii, 7. 4 dote constituta iv, 4. 10 spoliare uxorcm viii, 2. 3 dotes animi rarissimæ vii, 1. 1 corporis i, 7. Ext. 4. ii, 6. 15 dotum inopes filiæ iv, 4. 11

Dotatæ cognomen invenit iv, 4. 10

Drachmas trecenas exegit ix, 10. Ext. 2

Dripatine Mithridatis filia i, 8. Ext. 13

Drusus Germanicus iv, 3. 3. v, 5. 3

Dubia et suspccta societatis fides vii, 4. 1 dubium rcliquisti iii, 2. 23 dubio mentis judicio fluctuatur iii, 1. Ext. 1

Dubitare de rcligione viii, 5. 2 dubitaverunt exigere ultionem ii, 7. 3 dubitasse ne videretur de aliqua re ii, 10. 1 dubitari de ca re indignatus iii, 7. 1

Ducere uxorem viii, 2. 3. vii, 2. Ext. 1 exercitum in aciem iii, 2. 9 filiam in matrimonium iv, 2. 6 polenta urbis lineamenta i, 4. Ext. 1 triumphum ii, 8. 6 et 7. v, 5. 2 virginem in matrimonium i, 5. 4 ducit clivus ad Janiculum i, 1. 10 tristius omni fato iii, 2. 7 ducebant filias dominorum in matrimonium ix, 1. Ext. 2 duxit acerbas excquias vi, 1. 3 omnia ponenda post religionem i, 1. 9 duxit exercitum viii, 13. .Ext. 1 genus delectus obliterandum ii, 3. 1 nefas v, 3. 1 non deforme iii, 6. 3 trisius ipsa clade v, 10. Ext. 2 triumphum v, 4. 6. vi, 9. 9. viii, 15. 8 duxerat esse satius ii, 9. 8 pensi ii, 9. 3 virginem in matrimonium ii, 9. 2 ducens pro nihilo i, 7. Ext. 10 ducturus erat exercltum i, 6. 11 duci in vincula iv, 1. 8 in carcerem ii, 10. 7. v, 3. 2. vi, 1. 9 eum ad Scaurum jussit vi, 5. 5 supra vehiculum ix, 11. 1 ducitur ejus funus v, 8. 3 in carcerem ix, 12. 6 major ac speciosior ejus funeris pompa v, 2. 3 nihil utile vi, 5. 1 ductæ sunt exequiæ iv, 4. 1 duceretur ad supplicium i, 1. Ext. 8 ductus de regc Antiocho triumphus viii, 1. Damn. 1 in publicam custodiam ix, 7. 1 occasione bene finicndi belli v, 4. 3 ducendos manipulos curavit iii, 7. 1

Ductori intrepide paruerunt iii, 2. Ext. 3

Ductus infelix viii, 1. Damn. 4 ductu atque auspiciis capti vi, 5. 1. iii, 2. Ext. 5. iii, 7. 1 ductus militares iii, 7. Ext. 6

Duilius consul vii, 3. Ext. 7

Dulce: Dulcior melle lepor viii, 9. Ext. 2

Dulcedo ea vicina exitio est vii, 2. Ext. 18 gloriæ viii, 14. 5. viii, 14. Ext. 1 humanitatis v, 1. Ext. 6 vitæ ii, 6. 12

Duplex laus iii, 1. 1 prædictio i, 6. 3 promissum iii, 5. 1 severitatis exemplum ii, 9. 3 vultus ii, 7. 6 duplici ordine dentium deformis i, 8. Ext. 13

Duplicant bona inflictorum malorum amaritudinem desiderio sui vi, 9. Ext. 7 tenebras viii, 7. 5 duplicavit ætas validior imperium Romanum iii, 4. 1 duplicando summam i, 1. 21 duplicata erga nos benevolentia v, 1. 1 duplicatum frigorc corpus v, 1. Ext. 1

Durare corpora glaciali rigore iii, 3. Ext. 6 in solio viii, 13. Ext. 1 durata opere rustico manus cujusdam vii, 5. 2 duratis auribus patientia utitur viii, 7. Ext. 1

Duramentum efficacissimum ii, 7. 10 duramento sui confirmatur industria viii, 7. 1

Duronius ii, 9. 5

Durus: duræ atque ferreæ sentcntiæ v, 3. 2

Dux cst creatus ii, 7. 15 exercituum i, 6. 2. vi, 9. Ext. 6 Lusitanorum vii, 3. 6 superior ii, 7. 1 victoriæ i, 5. Ext. 1 vigilantissimus ix, 1. Ext. 1 ducis invicti dextera invicta vii, 6. 5 versuti mendacium vii, 3. Ext. 10 ducem Fidenatium interimere iii, 2. 4 duce mortuo ii, 7. 15 duces creari a populo solent ii, 7. 15 prædonum ii, 10. 2 præstantissimi vii, 4. 4 Decios habcre v, 6. 6

Dyrrhachium i, 6. 12

E.

E capite prolapsus apex i, 1. 4 castris summovit lixas ii, 7. 2 diutina peregrinatione patriam repetere viii, 7. Ext. 6 numero senatorum ii, 9. 3 præsidio cohortibus redeuntibus i, 5. 1 Rostris descendit v, 4. 5 sinu inimicorum petere usum ministerii iii, 7. 5 theatro discessit ii, 10. 8 vestigio i, 5. 1. ii, 7. 10. vii, 2. Ext. 15

Eboris lineamenta iii, 7. Ext. 4 ebore ex ficri i, 1. Ext. 7

Eburneus scipio iv, 4. 5 eburnea fistula viii, 10. 1 eburneos dentes i, 1. Ext. 2

Echecrates Pythagoræus viii, 7. Ext. 3

Edere clarum sonum iii, 2. Ext. 6 cœlesti partu iii, 7. Ext. 3 genus consimile virtutis iii, 7. 1 hinnitum viii, 11. Ext. 4 mugitus resonantem spiritum ix, 2. Ext. 9 oratoriæ artis libros viii, 14. Ext. 3 populo spectacula ii, 7. 13 pugnam iii, 2. 23. iii, 8. 8 vocem nobiliter vi, 4. Ext. 3 edit concentus ii, 5. 4 edunt vehementiores impetus iii, 6. 1 edebat cujus esset conditionis iii, 2. Ext. 9 declamationes viii, 7. Ext. 1 edidit hinnitum vii, 3. Ext. 2 centurionibus notas corporis ix, 11. 5 perseverantiæ exemplum iii, 8. Ext. 3 ediderant operam strenuam viii, 14. 5 edens opus majus animo iii, 2. Ext. 1 edendi cupiditas nascitur vii, 2. 6 editur munus gladiatorium i, 7. 8 spectaculum iv, 1. 13 eduntur plerumque ex speciosis deformes partus ix, 14. 1 edebantur spectacula iv, 8. Ext. 2 edita est vacca in hoc vii, 3. 1 editus erat incolumis, Fr. 10 lepor i, 6. Ext. 1 sonus i, 6. 12 edito gemitu iii, 3. Ext. 1 edita foro atque castris fortitudo iii, 2. 17 pugna i, 4. 6 editum hoc hominis ore i, 8. 10 nondum perducit ad effectum iii, 8. 1 editi ab infimis honesti actus v, 2. Ext. 1 editæ orationi inseruit sententiam v, 9. 2 edita conspicuæ fortitudinis opera iv, 3. 4 editis operibus ii, 6. 1. ii, 8. 4

Edicere ad extirpanda latrocinia vi, 3. 5 delectum vi, 3. 4 edicti fides extat vi, 5. 7 edictum sacerdotum supprimere viii, 2. 1 edicto contrahitur ii, 2. 6 præmium alicui proponere ix, 1. Ext. 3

Ediscere linguas viii, 7. Ext. 16

Edoctus est Cato viii, 2. 1

Educare aliquem in modum filii i, 6. 1 educari in domo avunculi sui iii, 1. 2 educatus apud avunculum v, 1. 7

Educationis beneficium vii, 7. 5

Educere exercitum in aciem ii, 7. 8 in expeditionem i, 6. 4 reliquias exercitus i, 4. 6 eduxit senatum ante portas iii, 4. 4 educi clam equum jussit iii, 2. 21 hastam e corpore jussit iii, 2. Ext. 5 educti velut ambulandi gratia pueri vi, 5. 1

Efferata barbaria ix, 11. Ext. 4 crudelitas ix, 2. 4 efferatam mitigare sævitiam i, 1. 14 efferatæ gentes iv, 6. Ext. 2 efferata barbarorum ingenia v, 1. Ext. 6

Efferre aliquem publico funere v, 1. 1 aliquem sublime vi, 9. Ext. 7 extulit corpus ejus amplo funere v, 1. 2 illum legitimo jure v, 1. Ext. 6 efferendo doctrinam hominis i, 8. Ext. 2 effertur expressius litera artis prima viii, 7. Ext. 1 elatus Cannensis pugnæ successu ix, 5. Ext. 3 efferendus publico funere v, 1. 1

Effervescit adeo cæco furore summa quæque crudelitas ix, 2. Ext. 5

Efficax defensor iv, 3. 14 ultor i, 1. 19 opera forensis iii, 8. Ext. 4 quictis imago i, 7. Ext. 4 efficacem iram negas ix, 3. 6 efficaces futuræ pro noxio tabellæ vi, 2. 5 efficacior pictura literarum v, 4. Ext. 1 scientia viii, 11. 2 efficacius nihil celeritate iii, 7. 1 efficacissimus ultionis eventus vii, 2. Ext. 18 efficacissimum duramentum ii, 7. 10 efficacissimi corporis motus viii, 10. Ext. 1 lacerti iii, 2. 1

Efficaciter atque potenter i, 1. Ext. 1 animus perciperc voces v, 10. Ext. 3

Efficere formam concinniorem ii, 1. 5 efficit appetendas potiones viii, 7. Ext. 5 effecit gloriam sanctitatis florentiorem vi, 1. Ext. 1 virtutibus iii, 4. 2 effici providentia Deorum v, 3. Ext. 3 effectum est ea admonitione i, 1. 8 illius beneficio iii, 2. 1

Effectus exoptatæ rei prosper vii, 3. Ext. 2 effectum professionis oculis subjecit i, 4. 1 effectu opus par laudibus ii, 9. 1 effectus artium recogniti viii, 11. 1 studiorum suorum approbavit viii, 7. Ext. 2

Effigies ænea ii, 10. Ext. 1 capitis ærea v, 6. 3 Ennii poëtæ viii, 14. 1 formata iii, 6. 2 Solis i, 5. 8 veræ virtutis iii, 2. 19 effigiem fratris vidit i, 7. 6 suam inclusit clypeo Minervæ viii, 14. 6

Effœminatus Asiæ cultus ii, 6. 1 ef-

fœminate adolescens iii, 3. Ext. 4 effœminatior multitudo Cypriorum ix, 1. Ext. 7

Effœminate mortem timuerant ii, 7. 9

Effœta nubis vii, 7. 4

Effrænata insolentia v, 3. Ext. 3 temeritas vi, 2. 8

Effugere debitam pœnam iii, 8. 1. viii, 1. Abs. 4 effugit arma i, 5. 5 dedecus iii, 2. 12 periculi genus i, 8. Ext. 9 effugerat pœnas vivus i, 1. Ext. 3

Effundunt procursum iræ vii, 3. Ext. 6 effudit Italiam laceratam ante pedes hominis iii, 7. Ext. 6 effusurus se in nostras provincias vii, 6. 6 effusura quo se usque est legum victrix audacia ix, 1. 3 effusa barbaries viii, 7. Ext. 3 effusum gaudium v, 1. Ext. 4 effuso gaudio iv, 1. 2 effusis charitatis habenis iv, 6. Ext. 2

Egens ambulat vi, 9. 12 senex vi, 8. 7

Egeria Dea i, 2. 1

Egesta humo ii, 4. 4 urbe imbelli ætate vi, 6. Ext. 2 egestis mactatarum pecudum intestinis ix, 2. Ext. 11

Egnatius Metellus vi, 3. 9

Egredi ab eo jussus ii, 4. 4 cum paucis i, 6. 9 curia vii, 8. 9 in publicum ii, 1. 3 mœnia ii, 6. 10 navi viii, 15. 10 portam v, 6. 3 porta vii, 3. Ext. 1 vitam viii, 7. Ext. 14 vita ii, 6. 7 urbem ix, 6. Ext. 2 urbe ix, 3. 1 egredientes classes intueri i, 8. Ext. 14 egressus est clam domo postico v, 7. 3 urbe vii, 3. Ext. 10 annos puerilitatis v, 4. 2 balneo ix, 5. 3 convivio ix, 8. 2 janua i, 4. 2 mœnibus urbis ix, 1. Ext. 6. ix, 12. Ext. 2 patriam iii, 3. Ext. 2 egresso cubiculum Bruto iii, 2. 15 egressa custodiam obses iii, 2. 2 extra mœnia virgo ix, 6. 1 egressis legatis in ripam i, 8. 2 vitantibus periculum fuga comitibus ix, 12. Ext. 10

Egregius et sanctus civis ii, 10. 8 virilisque animus iii, 2. 12 egregium dictum ii, 7. Ext. 2 egregia opera iii, 3. 1

Egregie censuit vii, 2. 6

Egressus furtivus vi, 8. 7 pius iv, 8. 1

Ejicere partum iv, 6. 4 ejectus furore publico v, 3. Ext. 2 ejecto altero abortu, Fr. 10

Ejulatus inclusorum ix, 2. Ext. 9 miserabilis iii, 3. Ext. 2

Ejuratio consulum ignominiosa ii, 7. 7

Elaborare corporis decorum motum viii, 10. 2

Elapsus astutia i, 8. Ext. 15 gladius vagina decidit iii, 2. 16 elapsus matris utero i, 8. Ext. 5 elapso velut forte cultello se vulneravit iii, 2. 15

Electio captivorum iv, 3. 4

Elegantia visendum est illud opus viii, 12. Ext. 2

Elegantissimum carmen i, 7. Ext. 3

Elementum Musicæ rationis vilissimum viii, 7. Ext. 8 Elementa virtutis iii, 1. 1

Elephantinum caput i, 6. 5

Elephantis cibaria dari vetuit ix, 3. 7 proterendi homines ii, 7. 14

Elevare eloquium vi, 9. Ext. 1 prodigia i, 6. 12 elevat fidem somniorum i, 7. Ext. 2 elevant id professione viii, 14. Ext. 3 elevet aliquis præmia virtutis v, 2. 3 elevatis tot testibus viii, 5. 6

Eliditur turba ii, 2. 4. viii, 1. Damn. 4 elisi navium carinis ac pondere ix, 2 Ext. 1 compluribus elisis caudæ voluminibus i, 8. Ext. 19

Eligere bona aptissime vii, 2. Ext. 1 electo supplicii tempore ii, 9. 3 electa ab illustribus auctoribus facta simul ac dicta, Præf. 1

Elinguem aliquem reddere v, 3. Ext. 3

Eloqui illa facunde contigit iis viii, 14. 1 tantum valuit iii, 2. 13

Eloquentia Hortensiana viii, 3. 3 eloquentiæ atque auctoritatis gradus iii, 5. 4 castra viii, 5. 5 ornamenta viii, 10. 1 potentia viii, 9. 1 eloquentiam affectare viii, 10. 2 eloquentia clarissimus iii, 7. 6 sua uti vii, 3. 5

Eloquium clarissimum vi, 9. Ext. 1 eloquii æstimatio viii, 9. Ext. 2 suavitas i, 6. Ext. 3

Eluere : eluxit flamma ex capite concionantis i, 6. 2

Elucubratum opus iii, 7. Ext. 1

Eludere Pœnorum impetus iii, 8. 2 elusa aquila splendore capitis ix, 12. Ext. 2 calliditas Punica vii, 4. 4

Emanaturam ore ejus suavitatem eloquii dixerunt i, 6. Ext. 3

Emancipavit filio dimidiam partem viii, 6. 3

Emendare carmen iv, 1. 10 emendata est supplicii severitate opprobrii deformitas vi, 3. 7

Emere amicitiam iv, 3. Ext. 3 aurum v, 6. 8 fortunam jactus iv, 1. Ext. 7 frumentum iii, 7. 3 jactum a piscatoribus iv, 1. Ext. 7 libertatem auro vi, 4. Ext. 1 emere patri sepulturam v, 4. Ext. 2 emit exiguum et infelix momentum ix, 13. 3 victoriam ix, 6. 4 emerent delicias vi, 1. 10 emtas pretiis immanibus aviculas ponere ix, 1. 2 emturus aram ii, 4. 4 emi decem columnas centum millibus nummum ix, 1. 4 emitur gratia hos-

tium vii, 2. Ext. 17. emerentur publice servi vii, 6. 1 emendæ aræ propositum ii, 4. 5 bubulæ facultas viii, 1. Damn. 8
Emereri honores iv, 1. 6. emerendi et juvandi cupiditas v, 2. Ext. 4. vii, 6. 1 emeritus stipendia militiæ vi, 1. 10 emeritis stipendiis et virtutis et vitæ v, 7. 1
Emergit Ptolemæus Physcon ix, 2. Ext. 5 emersit castitas infamiæ nube obscurata viii, 1. Abs. 5 ex conditione abjecta claritas vi, 9. 1 ex ejus vulneribus insperata victoria v, 6. 5 inter infamiæ fluctus viii, 1. Abs. 12 majestatis beneficio ii, 10. 6 emerserunt in capite ejus veluti cornua v, 6. 3 emersa lacu avium multitudo i, 4. Ext. 1
Emetiri: emensus regni spatium sexaginta annis viii, 13. Ext. 1 emenso pectus apertum et animosum iii, 8. 1 emensi navigationem i, 8. 2
Emicuit flamma circa caput i, 6. 1 ignis subito i, 1. 7
Eminent tantummodo capitibus ix, 2. Ext. 11 eminebant in machina stimuli ix, 2. Ext. 1
Emittere vocem iii, 2. 23 emisit illum postico clam vi, 8. 6 nullum omnino verbum viii, 4. 3 emissa aqua lacus i, 6. 3 voce i, 8. 8 emissi cavea i, 6. 7
En quam aliquis in acie hortaretur juventutem vii, 6. Ext. 3
Enata palma i, 6. 12 vitis i, 7. Ext. 5
Enatasti inter undas iii, 2. 23
Enna Siciliæ urbs i, 1. 1. ix, 12. Ext. 1 Ennam miserunt decem viros i, 1. 1
Enectum nimio gaudio eum putamus ix, 12. 3
Enervis et frigida juventa iii, 5. 3 vita vi, 4. 2 enerves animi ii, 7. 15 deliciis animi ix, 1. Ext. 6
Enitescit dictis factisque vii, 2. 1 lucidius senectutis ejus decus vi, 9. 1 enituit experimento misericarum iv, 7. 1 in illo grati populi specimen v, 2. 3
Enixa est Demosthenem mater viii, 7. Ext. 1 fuerat juvenem viii, 1. Amb. 2 enixum studium viii, 15. Ext. 1
Ennius poëta viii, 14. 1
Enumeratis familiis iv, 1. 14
Enuntiare arcana consilia ii, 2. 1
Eo claritatis evectus vi, 9. Ext. 7 loci consistere coacta es iii, 8. 6
Ephesiæ Dianæ templum incendere viii, 14. Ext. 5
Ephori Lacedæmone iv, 1. Ext. 8
Epastus v, 4. Ext. 3
Epidamnii i, 5. Ext. 2
Epidaurii i, 8. 2
Epidaurus urbs Epiri i, 1. Ext. 3. i, 8. 2
Epimenides Gnossius viii, 13. Ext. 5
Epirorum gentis Ætoliæ senectus memorabilis viii, 13. Ext. 6
Epirotica arma iv, 3. 14
Epirus v, 1. Ext. 4
Epistola probabilis vii, 2. Ext. 10 una octoginta millia civium Romanorum interemit ix, 2. Ext. 3
Epulabatur in triclinio i, 8. Ext. 7 epulaturus erat iii, 6. 4
Epulum dare exercitui viii, 7. Ext. 4 populo dare vii, 5. 1
Epulæ immanes ix, 1. 5 epularum magnifici apparatus iv, 8. Ext. 2 epulas consulibus non celebrandas ix, 1. 8
Eques Lucanus vii, 3. 7 splendidissimus Rom. vii, 7. 2 equiti forti aureas tribuere armillas viii, 14. 5 equites trabeati ii, 2. 9 equitum centuriæ ii, 9. 6 magister ii, 7. 8 magisterium v, 2. 4 præfectus ii, 7. 9 turmæ ii, 7. 9 equites subornare vii, 4. Ext. 2
Equestris ordo iii, 2. 18 equestris ordinis decus ii, 7. 7 equestre prælium ii, 3. 3 equestria stipendia viii, 15. 7
Equiso regis vii, 3. Ext. 1
Equitatus ornatus v, 1. Ext. 3 voracibus impensis onerosus vii, 1. 2 adventantis fragor iii, 1. 1 equitatum universum immobilem retinet ix, 3. 5 equitatu obtritum decus i, 6. 11 equitatuum potens vi, 9. Ext. 6
Equitius iii, 2. 18. iii, 8. 6. ix, 7. 1. ix, 15. 1 Equitio osculum dare iii, 8. 6
Equulco impositus iii, 3. Ext. 2. vi, 8. 1. viii, 14. Ext. 5 equulcum solvit iii, 3. Ext. 5 equuleo laxato iii, 3. Ext. 3
Equus ab exercitatione veniens viii, 11. Ext. 7 ornatus v, 1. 7 validissimus vii, 3. 6 equo insidens viii, 13. Ext. 1 equum vendere jussit ii, 9. 6 equo admisso iii, 8. 1 concitato vii, 4. 1 descendere viii, 5. 6 merucrant ii, 7. 15 vectus viii, 2. 4 equi ornati iv, 3. 4 publici ii, 9. 7 insidentes vii, 3. Ext. 2 equos et arma militibus traderc vii, 3. 3 equis ademtis ii, 7. 9 dilabi vii, 3. Ext. 2 equæ pars genitalis vii, 3. Ext. 2 partus i, 6. Ext. 1 pictura visa viii, 11. Ext. 4
Erasistratus medicus v, 7. Ext. 1
Erexit caput fatis jam pressum viii, 7. Ext. 14 caput humi prostratum iv, 7. Ext. 2 eundem viii, 1. Abs. 7 gradibus officiorum jacentem ad regium fastigium v, 1. 1 crexit eum accusatoris recitatum in judicio carmen viii, 1. Abs. 8 erectus in cubitum v, 1. Ext. 1 erecta virtute ii, 7. 1

Eripere patriam de manibus Macedonum v, 6. Ext. 5 spiritum ix, 12. 2 eripuit fidum lateri ejus custodem iii, 3. Ext. 5 spiritum M. Marcello ix, 11. 4 Palicano consulatum iii, 8. 3 eripuerunt sibi spiritum laqueis vi, 1. Ext. 3 eripies mihi omnes filios meos v, 7. 2 eripi eum evidenter nocentem videt vi, 2. 4 eripitur ei victoriæ titulus i, 8. Ext. 4 erepta fratri provinciæ sors v, 5. 1 ereptum sibi ferro existimavit i, 7. Ext. 4

Eris Pamphilii casus i, 8. Ext. 1

Erogare spiritum v, 4. Ext. 3 erogavit orbitatem suam loco muneris ix, 1. 9 erogavit quid Sylla ix, 3. 8 summam dotis ex ærario iv, 4. 10 erogantis animus iv, 8. 1 erogari a magistratu e publica pecunia non oportet iv, 3. 10 erogabantur dotes virginibus iv, 8. Ext. 2 erogatæ sunt judicibus noctes matronarum ix, 1. 7 erogatus adulationi felicitatis cultus iv, 7. 1 erogata parva pecuniæ summa iv, 8. 1 fato functis regibus officia v, 1. 1 feliciter beneficia v, 2. Ext. 4 eroganda in pecunia occupatus iv, 8. Ext. 2

Errantia huc atque illuc vestigia vi, 8. 7

Error equi est excusabilior viii, 11. Ext. 4 Fortunæ malignus vi, 1. 1 imprudentis vulgi v, 2. 4 iniquissimus iii, 8. Ext. 3 lapsæ mentis ingratus v, 3. 2 muliebris vii, 8. 3 temeritati est proximus par ix, 9. 1 turpis et inconcessus viii, 2. 2 vulgi turbulentus ix, 15. 1 erroris admonita iv, 7. Ext. 2 societas i, 6. 9 errores indocti iii, 4. Ext. 1 late patentes vii, 2. Ext. 1

Erubuit tam facetam audaciam punire vi, 2. Ext. 2 in foro ix, 5. 3 postulare ii, 10. 8 uti supellectile iv, 3. 7 erubuerant jugum imponi libertati ii, 7. 9 erubescendus civitatis status iii, 8. 3 rogus i, 8. 9 erubescenda atque turpis sentina ii, 7. 1 culpa ii, 6. 3 erubescendo genere mortis consumtus est iii, 5. 3 erubescendæ et graves clades ix, 1. Ext. 2

Erudire auditores viii, 7. Ext. 11 eruditi Græcis literis viii, 7. 1 erudita et alta pectora iii, 3. Ext. 7 eruditissimum Platonis pectus viii, 12. Ext. 1 eruditissimi viri iii, 4. Ext. 1

Eruere infelicis oculos ix, 2. 1 erutus oculus iii, 2. 23 eruti sunt ab imis fundamentis penates vi, 3. 1 eruto suo prius, deinde filii oculo vi, 5. Ext. 3 erutos ejus cineres in Anienis alveum sparsit ix, 2. 1

Erumpentes nimbi i, 7. Ext. 1 erupit acerbitate nocendi i, 8. Ext. 2 eorum parricidium i, 6. 13 par indignatio civitatis vi, 3. 1 erupit quorsum ista dissimulatio vii, 4. 5 totus impetus tempestatis viii, 1. Abs. 3

Eruptio subita iii, 7. 2

Erytbræum littus vi, 1. Ext. 1

Esse alicui fraudi vi, 1. 13 impedimento vi, 9. 5 animalibus laniatui ix, 2. Ext. 11 auxilio v, 3. Ext. 2 creditoribus auxilio vi, 5. 4 extra quæstionem viii, 1. Damn. 1 in contrariis castris ix, 2. 4 in dubio ix, 3. 8 in squalore vi, 5. 2 in villa i, 4. 5 obtusi cordis vii, 3. 2 ludibrio vi, 2. 4 perfidiæ obtentui vi, 5. 4 prudentiæ maximæ iii, 3. Ext. 2 sub ditione alicujus iv, 8. 5 sub regno alicujus viii, 7. Ext. 16 vegetioris ingenii vii, 3. 2 Scipionis ii, 7. 12 fuisti oculis spectaculo iii, 2. 23 fuerunt multis divitiæ exitio vii, 2. Ext. 1 pæne non tanti victoriæ ejus ix, 2. 2 fuerit ille seditiosus ix, 4. 3 fuerit magni animi iv, 8. 5 futura ludibrio corpora ix, 1. 8 esset vani laudare se vii, 2. Ext. 11

Esse (pro edere) i, 4. 3. iv, 3. Ext. 3

Esurire fames non debuit ix, 4. 3

Etruria ii, 4. 4 Etruriæ caput habebatur ix, 1. Ext. 2

Etrusca disciplina i, 1. 1 Etrusci ii, 4. 4. v, 5. 2. ix, 2. Ext. 10 Etruscorum crudelitas ix, 2. Ext. 10

Evadere cuniculi latebris vi, 8. 2 necem v, 7. 3 potest clarus viii, 14. Ext. 4 evadunt vix per summos corporis et animi cruciatus vi, 7. 2 evasit ad castra i, 8. 6 evasit ex illa tempestate viii, 2. 2 ex illo Mario ille Marius vi, 9. 14 ex infami ganeone maximus philosophus vi, 9. Ext. 1 gloria superior iv, 1. 1 idem desideratæ humanitatis exemplum v, 1. 10 insigni pugna clarus v, 1. 3 modestiæ et sanctitatis specimen vi, 9. 3 notissimum muliebris calumniæ exemplum viii, 3. 2 periculum mortis iv, 7. 6 quanta amplissimi imperii ruina ix, 1. Ext. 3 vocalis i, 8. Ext. 4

Evager ne longius ix, 12. 1

Evanescit virtus otio viii, 8. 1

Evehere aliquem ad fastigium regium i, 6. 1 claritatem erga amicum iv, 7. 4 evexit Q. Catulum voce sua tantum non ad sidera usque viii, 15. 9 evectus concitatæ temulentiæ impetu v, 1. Ext. 2 eo claritatis vi, 9. Ext. 7

Evenire sorte i, 5. 3 evenit aliter i, 7. 5 eventus conditionis iii, 4. 2 irritus iv, 7. 6 liberorum incertus vii, 2. Ext. 1 ominis i, 5. 4 pugnæ iniquus iii, 2. 11

ultionis efficacissimus vii, 2. Ext. 18 eventum natandi tutum habuit iii, 2. 1 eventus comitiorum parum prosperos sustinere fortius vii, 5. 1

Evertere urbem funditus vii, 3. Ext. 9 evertunt conjugia nonnunquam funditus domos vii, 2. Ext. 1 eversa sunt mœnia Urbis nostræ iv, 1. 12 eversum et subrutum obitu ejus se videt v, 10. 3 eversa atque strata urbs v, 6. Ext. 5 eversa domo v, 6. 1 everso imperio ii, 7. 13 eversis jam arboribus i, 1. 19

Evictus precibus populi vi, 5. Ext. 3

Evidens fraus erat ix, 4. 1 evidentissimis pulsatus ictibus i, 6. 11 evidentissimæ elades iii, 2. Ext. 9

Evidenter noxiis profuit viii, 1. Abs. 11

Evilescit pretium pietatis v, 4. 7

Evitatus consilio i, 6. 8

Evocare Senatum v, 10. 3 evocavit luxuria exercitum acerrimum ad somnum et delicias ix, 1. Ext. 1 evoeatus extra mœnia ix, 6. Ext. 2 evocata inde amicitia iv, 7. 7

Evomuit spiritum cruore ac minis mixtum ix, 3. 8 flamma spiritum ii, 4. 8

Evander Argivus ii, 2. 9

Eubœa i, 8. 10

Euclea viii, 15. Ext. 4

Euclides Geometra viii, 12. Ext. 1

Eumenes Asiæ rex ii, 2. 1

Euphranor summus artifex viii, 11. Ext. 5

Euporus vi, 8. 3

Euripides tragicus poëta iii, 7. Ext. 1. ix, 12. Ext. 4. iii, 4. Ext. 2

Europa viii, 1. Damn. 1

Ex contraria parte iv, 8. Ext. 2 facili vi, 8. 6. viii, 7. Ext. 4. vii, 2. Ext. 1. iv, 8. 1 foro in castra transcendit ii, 9. 8 insperato i, 5. Ext. 2 media morte rapti iii, 2. 24 pellibus tentorium habere ii, 7. 15 professo iv, 1. 8. viii, 5. 2 propinquo imminens arx v, 3. Ext. 3

Exæquare jus civitatis cum aliquo vi, 4. 1

Examinare religionis momenta i, 1. 8 examinat fiducia æstimationem sui certo pondere iii, 7. Ext. 1 examinabant decreta patrum ii, 2. 7 examinata est probitas ii, 9. 1 examinandum ipsi pondus relinquit iii, 3. Ext. 7

Examinibus apum i, 6. 12

Exanimata est ad primum conspectum redeuntis ix, 12. 2

Exanimatio exercitus iii, 8. Ext. 6

Exanimis amicus iv, 7. 4 ceciderat ix, 2. 1 concidit iv, 6. 4 prosternitur v, 6. 1 exanimi illud contigit ii, 10. 3 exanimem eum prostravit vii, 2. 5 exanime corpus ix, 9. 2

Exardere vehementius adversus delictum servi iv, 1. Ext. 2 exarsit creditorum consternatio adversum ejus caput ix, 7. 4 dextera in necem patriæ parentis vi, 8. 4

Exasperare majorem civitatis partem vi, 5. 3 exasperatos animos inflammare vi, 2. 1

Exaudire verba juris civilis v, 2. 8

Excandescunt i, 6. 11

Excedere ii, 6. 7 circulo vi, 4. 3 cubiculo v, 4. 3 patria v, 3. Ext. 3 terminos agelli vii, 1. 2 vita ii, 6. 8 et 11. iii, 8. Ext. 5 excedere ultra fidem veri iii, 2. 24 excedit veritatis fidem v, 7. Ext. 2 excessi in hoc diverticulum ii, 6. 9 excessit ad clarissimum lumen gloriæ iii, 4. Ext. 1 ad invidiam usque conspicuus vitæ fulgor vi, 9. Ext. 5 hunc modum viii, 13. Ext. 1 legitimum obtinendi imperii tempus v, 4. 3 modum popularis assignationis iv, 3. 5 resp. ad summum imperii fastigium v, 6. 4 stagni modum i, 6. 3 vita iii, 2. Ext. 6. v, 5. 3 excesserunt in tantum amplitudinis opes ii, 9. 1 excesserat portu v, 6. 3 exeedentia supra rationem i, 8. Ext. 19

Excessus clarissimus iii, 2. 14 e vita i, 8. Ext. 10 memorabilis v, 6. Ext. 3 vitæ vii, 2. Ext. 1 tam minuti a pudore puniebantur viii, 2. 4 excessus viæ crebros petit ix, 9. 2

Excellit Urbs virtute armisque v, 6. 2 excellens bellicis operibus ii, 2. 9 gloria laudis inopi v, 5. 1 opibus erat iv, 8. Ext. 2 scientia juris civilis viii, 2. 2 excellentis formæ juvenes i, 8. 1. iii, 8. Ext. 4 excellentes pugnas edere iii, 8. 8 excellentissimi viri majestas ii, 10. 2 majestatis colores viii, 11. Ext. 5 vates, Præf. 1 excellentissimorum virorum acta ii, 7. 14 excellentissimos proventus sequitur lapsus iii, 2. Ext. 5 excellentissimæ opes iii, 8. Ext. 6 excellentissima ornamenta iii, 4. 1

Excelsa ædium pars iii, 1. 2 excelsum fastigium ii, 6. 17 excelsi latique muri iii, 7. Ext. 8 excelsa montium juga iv, 6. Ext. 3 excelsior mortali specie i, 7. Ext. 1 excelsius quid hoc fructu majestatis ii, 10. 2 urbis decus ii, 8. 1 excelsiores fastigio privato opes i, 6. 12

Excerpi a rege omnem nobilitatis indolem animadvertit vii, 3. 2

Exciderunt lacrymæ juveni v, 7. Ext. 2 exciderant illi patris sui Numidica

castra ix, 1. 5
Excidium Urbis i, 8. 4. iii, 2. Ext. 8
Excipere aliquem hospitio v, 1. 3 publico hospitio v, 1. 1 caritatem v, 5. 1 ictum lapidis capite i, 8. Ext. 2 patienter alicujus injurias v, 10. 1 sobolem filiarum sinu suo vii, 1. 1 venerabiliter exercitum v, 1. Ext. 5 vulnera pectore iii, 2. 24 excepit eos admodum parvulis copiis iv, 3. Ext. 3 filium honoratissime ii, 10. 2 finis consentaneus ejus actum vitæ hunc vii, 1. 1 Matrem Idæam sanctissimis manibus vii, 5. 2 procellam iii, 8. 4 simile vulnus resp. ix, 15. 1 supplices clementer iv, 1. 7 triumphi prætextam hujus v, 5. 1 excipiet hic te solitudo, &c. vii, 2. Ext. 1 excipi ab hospitibus aris et thure adventus suos patiebatur ix, 1. 5 honoratius v, 1. Ext. 3 Pessinunte arcessitam Deam voluit viii, 15. 3 pilis superjactatos alios jussit ix, 2. 4 tribunos a tribunis jussit vii, 4. 4 excipiuntur omnes ejus conatus placido itinere vi, 9. Ext. 5 excepta est Hippo hostium classe vi, 1. Ext. 1 exceptus a maritimis prædonibus vi, 9. 15 a Rhodiis navali pugna v, 2. Ext. 2 a Thracibus iii, 2. 12 hospitio ix, 6. 3 exceptum patera tauri sanguinem hausit v, 6. Ext. 3 excepta virtute v, 6. Ext. 4 exceptum a circumstantibus dictum vii, 5. 2 excepti benignissime hospites iv, 8. Ext. 2 exceptos benigne in tigno collocabat ix, 2. Ext. 6 capitali judicio necavit eos ix, 8. Ext. 2 exceptas adverso corpore ostendere cicatrices vii, 7. 1 excepta in acie vulnera ii, 7. 8 exceptis vulneribus v, 3. 2 excipiendo in eo amici vultum habuit v, 1. 1
Excitare animos juvenum ad vigorem iii, 3. Ext. 2 civile bellum vi, 2. 4 modos nimis remissos viii, 10. 1 seditionum motus iii, 2. 18 excitant ira quoque et odium in pectoribus humanis fluctus magnos ix, 3. 1 me tropæa Miltiadis de somno viii, 14. Ext. 1 excitavit sociale bellum viii, 6. 4 excitata aditu virtus iii, 3. Ext. 7 excitatam cupiditatem videre viii, 11. Ext. 4 excitati ruborc ignominiæ ii, 9. 9 excitatiorem anhelitum recuperare v, 7. Ext. 1
Exclamare in Comitiis i, 5. 1
Excludere libertatem vi, 2. 1
Excogitat interitus nova genera iii, 2. 7 excogitavit crudeliorem mortisrationem ix, 2. Ext. 6 istud corruptelæ genus ix, 1. 7 peculiaria sibi maria ix, 1. 1 rationem armis valentiorem vii, 4. 2 tot cruciatus ix, 2. Ext. 11 excogitatæ salutariter leges v, 3. Ext. 2 excogitata cum usus ratione remedia ii, 5. 6 excogitanda in pœna parum ferox ix, 2. Ext. 10
Excolere jus amicitiæ iv, 7. 7
Excubare pro capite Augusti ix, 11. Ext. 4 pro militari disciplina ii, 7. 15 pro salute civium in foro iii, 5. 4 votis pro alicujus salute iv, 8. Ext. 2 excubat supra vires corporis i, 7. 1 excubabant pro commodis plebis ii, 2. 7 excubuit indulgentia Deorum i, 1. 8 excubuerunt eadem pro me vota v, 5. 1 excubuisse pro imperio populi i, 8. 1 excubans pro Cæsaris partibus iii, 8. 7
Excubatio perpetua iv, 7. 7
Excubias ad tenendas i, 1. 16
Excursationes crebræ ii, 3. 3
Excursor paratissimus vii, 3. 7
Excusabilior est error viii, 11. Ext. 4
Excusare factum suum vii, 3. Ext. 1 excusavit factum et vere et egregie v, 2. 8 excusatio accurata v, 1. 1 crapulæ urbana v, 1. Ext. 3 familiaritatis iv, 7. 1 necessitatis in his nulla est vii, 6. Ext. 2 virtutis circumventæ vii, 4. Ext. 2 excusationis verba quærere iv, 7. Ext. 2
Excutere ferrum i, 4. 5 excussit crapulam oscitanti vi, 2. Ext. 1 regi desperationem iii, 3. 2 excussum ad Syllam addnxit eum iii, 1. 2 excusso e manu annulo viii, 1. Abs. 3 excussæ diligenter filiæ aditum ad eam dedit v, 4. 7 excussa linguæ volubilitate ii, 2. 2 excussum et actum est ii, 8. 2 et exploratum consilium vii, 2. 2 excussis cuneis ix, 12. Ext. 9 causis ix, 3. 7
Execrabilis audacia iii, 8. 6 impietas vii, 6. Ext. 3 execrabile consilium vii, 3. Ext. 10 execrabili ac diro in solo jacente i, 1. 15
Execrans sævitiam vi, 2. 8 execratus se ipsum iii, 3. 20
Execratio acerbissima vii, 2. Ext. 18 hominis iii, 1. Ext. 1
Exemplum frugalitatis iv, 3. 7 memorabile i, 1. 11 perseverantiæ iii, 8. Ext. 3 servatæ religionis i, 1. 11 severitatis ii, 9. 3 utilissimum ii, 7. 14 exempli esset pessimi iv, 1. 11 locum inveuit i, 1. 9 exemplum ceteris præbuit iii, 6. 5 Phidiæ secutus viii, 14. 6 scenæ adjiciam iii, 7. Ext. 2 exemplo malo luxuriosus ii, 9. 4 exempla alienigena i, 5. Ext. 1 domestica v, 2. Ext. 1 ejusdem generis ii, 9. 9 propositæ rei iii, 8. 1 teneriora iii, 7. Ext. 5 longæ et felicis industriæ viii, 7. Ext. 9 exemplis gloriari ii, 7. Ext. 2
Exequiæ ejus celebrantur ii, 10. 3 exequiarum apparatus v, 2. 10 honor iv, 1.

12 impensa iv, 4. 1 exequiis alicujus interesse v, 8. 3 filii damnationem patris junxit v, 3. 2 exequias acerbas duxit vi, 1. 3 celebrare v, 1. 2. ii, 6. 12 non pœnitendas sortitæ estis v, 1. Ext. 6 meruit vii, 8. 5

Exercere arma sceleste v, 1. 3 et percipere doctrinam viii, 7. Ext. 4 libertatem vi, 2. 2 Libitinam v, 2. 10 tribunal viii, 3. 2 exercet victoriam ix, 2. 1 exercuit efferatam crudelitatem suam ix, 2. 4 sic se in viris puniendis severitas vi, 3. 6 exercentibus civibus piraticam i, 1. Ext. 4 exercentur ibi voluminum, non imaginum certamina iii, 7. 11

Exercitationes solennes iii, 6. 1

Exercitus acerrimus ix, 1. Ext. 1 Cinnanus iv, 7. 5 hostium dimissus v, 1. 1 paternus v, 2. 9 prostratus v, 6. 7 vacuefactus ii, 7. 1 sui auribus inculcando ii, 7. Ext. 2 reliquias educere i, 4. 6 exercitui epulum dare viii, 7. Ext. 4 exercitum in aciem educere ii, 7. 8 salutare sine monitore viii, 7. Ext. 16 trajicere in Hispaniam ix, 3. Ext. 3 exercitu partito v, 2. 4 exercitu validissimo instructus vii, 3. Ext. 9 exercitu urbis portis admoto v, 2. 1 exercitus concurrentes iii, 1. 1 conserti pugna iii, 2. 1 Romani ii, 3. 1 exercituum reliquiæ ii, 7. 15 exercituum telis perstringere ix, 1. 5 exercitibus manus intulit iii, 6. 1 exercitus comparare iii, 8. 2 delevit vi, 9. 14 regere vi, 9. 8 exercitibus fusis v, 4. 1

Exesus rubigine ii, 6. 7

Exhæredavit severitas publica iii, 5. 2 exhæredatus a patre vii, 7. 3 exhæredatos fratres videbat vii, 7. 5

Exhaurire caritatem v, 5. 1 vires alicujus iii, 4. 4 exhausi querelas v, 3. 2 exhauritur ærarium vii, 2. 3 exhausta cladibus stirps iii, 2. Ext. 9 exhausta militari juventute Romana vii, 6. 1 exhaustum ærarium bello v, 6. 8 exhausta prævalidis manibus mœnia v, 3. Ext. 3 exhaustis Romani imperii viribus clade iii, 7. 10

Exhibere alicui benigne mirifica opera sua viii, 7. Ext. 12 alicui gratum animum iv, 7. 5 argumentum innocentiæ viii, 4. 3 multiplicis scientiæ specimen viii, 7. Ext. 2 parem fidem adversus hostes vi, 6. 3 patriæ caritatem iv, 7. 2 exhibebat accusatio partes suas plene viii, 1. Abs. 3 exhibuit aliquanto majores vires ix, 4. 2 animum memorem beneficii v, 2. 1 causas ii, 6. 7 civitas certissimum sui documentum iv, 5. 1 exhibuere fidem dicti i, 8. 5 fiduciam in senatu iii, 7. 5 pietatem plenissimam v, 6. 7 se admirabilem iv, 1. 8 se nec aliter eo facto vi, 5. 3 exhibendo pertinacem inimicum iv, 2. 2 exhibetur in personis illustribus fides propositi viii, 10. 1 patriæ pietas v, 6. 1 exhibita prudentia militaribus stipendiis vii, 2. 5

Exhorruit captivus carcerem vi, 9. 9 propositum iii, 1. 2

Exhortari aliquem ad spem v, 1. 8

Exigere a se supplicium v, 1. Ext. 2 vindictam vi, 8. 4. vi, 3. 9 diurnas capturas vi, 9. 8 noctes inquietas viii, 14. Ext. 1 pœnam ii, 7. 8 pœnam ab aliquo vi, 3. 2. ix, 9. 2 pretia ab imperatore v, 6. 8 proprie vitam inertem viii, 8. 1 rationem vii, 2. 6 regem Italia iv, 3. 5 supplicium a teterrimo homine vii, 8. 8 tricenas ab aliquo drachmas ix, 10. Ext. 2 vitam dispersam et vagam iv, 1. Ext. 4 ultionem ix, 3. Ext. 4. iv, 1. 15. ii, 7. 3 exigis magis vitam, quam approbas ix, 12. 1 exigunt nudi omne vitæ tempus iii, 3. Ext. 6 exegit a filio pœnas vi, 1. 5 infinitum numerum annorum viii, 13. 5 senectutem v, 3. Ext. 3 vitam scortis abjectiorem iii, 5. 4 exegerunt pœnam ii, 9. 8 exegisse pœnam religionis i, 1. 17 exigenti acceptum refertur ii, 2. 6 exacturi piacula i, 1. 14 exigitur ad debitam publico ministerio sinceritatem iv, 7. 3 exacto tanquam tempore suspecto viii, 11. 2 exacti reges i, 8. 5 exactis regibus iv, 1. 1. viii, 9. 1 exactissimo a cultu remotos i, 1. 8 exactissima agrorum cultura viii, 13. 1 magorum prudentia viii, 7. Ext. 2 norma iv, 3. 5 subtilitas viii, 7. Ext. 10 exigendis rationibus vacare iii, 1. Ext. 1

Exiguus senilisque sanguis iii, 8. 5 exigui ruris cultor vii, 2. Ext. 12 exigua cera ii, 10. 1 exiguum viri patrimonium ii, 10. 8

Exilitas nimia viii, 7. Ext. 1

Exilium voluntarium v, 3. 2 exilii pœnam subire vi, 5. 3 exilium indicere iv, 7. 3. v, 6. 3 exilio multarunt poëtam vi, 3. Ext. 1 exilio multatus est ii, 8. 3 quid miserius ii, 10. 5 summovere aliquem vii, 4. 2 exilio suo libertatis custoditæ pœnas pependit v, 3. 2

Eximius nobilitate ix, 8. 3 eximio fulgore, Præf. 1 eximiæ fiduciæ acta domestica iii, 7. 1 magnitudinis dentes i, 1. Ext. 2 eximia facie i, 1. 16

Exire cavea i, 4. 3 in prælium i, 6. 11 vita ix, 12. Ext. 1 exituro telum reddere ii, 6. 9 exiturum nullum ore suo verbum affirmans vi, 8. 1 exituri ad prælium ii, 7. Ext. 2

Exitus acerbus vi, 6. Ext. 1 audaciæ felix iii, 2. 20 consentaneus v, 6. 6 judiciorum tristis ii, 9. 6 patris iv, 6. 5

pertimescendus v, 4. 2 salutaris vii, 4. 3 sanguinis v, 1. 5 vitæ ix, 12. 6. v, 4. Ext. 3 exitus clari somnium i, 7. 3 exitum debitum alicui dare v, 1. 3 habiturus pestiferum v, 2. 4 ignaviæ affert pestiferum vii, 2. 2 exitu ne quidem felicior v, 3. 2 sensit i, 7. Ext. 2 vauus apparuit viii, 5. 3

Existimaverunt eum aditu curiæ indignum ii, 9. 2 existimans sibi deforme iii, 2. 6 existimatur miserabilis iv, 3. 11 existimatus est hebetis atque obtusi cordis vi, 9. 1 inimicus patriæ iv, 7. 1 existimanda est nostra civitas i, 1. 8

Existimatio inimicorum iii, 2. Ext. 6

Existere : extitit consimilis mutatio ix, 1. 6 ejus campi dominus vii, 5. 5 stragis punitor iii, 4. 5 sui vindex iii, 2. 11 triumphus ii, 7. 1 extiterunt acerrimi hostes ii, 7. 15 vota Fabricii donis repudiatis consentanea iv, 3. 6

Exitium imminens v, 4. 1 exitio ea vicina dulcedo est vii, 2. Ext. 18 multis fuerunt divitiæ vii, 2. Ext. 1 exitium attulit ei vox sua viii, 1. Damn. 2 suo lætari vi, 5. 1

Exoptatus conspectus i, 6. 13 libertatis status v, 2. 6 exoptata res vii, 3. Ext. 2 victoria i, 6. 3 exoptatæ rei compotes i, 8. 2

Expectavit injuriæ maturitatem iii, 2. 7 expectantibus competitoribus Fortunæ beneficium vii, 3. Ext. 2 expectandum longum publicæ quæstionis tempus vi, 3. 8

Expedire Reipubl. ii, 7. 15 sibi judicat iv, 1. Ext. 2 speciosa arma vii, 3. 3 expedit eum secreto audire iii, 3. Ext. 3 Reipub. iii, 7. 3 expediri filiæ dos non potest iv, 4. 10 virgas jussit ii, 7. 8 expeditur ejus cura et hospitium adolescenti v, 1. 1 expedita et compendiaria via vii, 2. Ext. 1 expediti corporis milites ii, 3. 3 expeditum fugæ initium habet v, 7. 3

Expeditionis Cypriacæ fidus comes iv, 3. 2 expeditionem remittere vii, 3. 3

Expellere aliquem urbe iv, 2. 4 expulit filium penatibus ix, 15. 5 expulsus regno v, 6. 1 expulsi armis iv, 6. Ext. 3 expulsam a se dominationem reducentes v, 8. 1

Expendere aurum vi, 1. Ext. 2 inter se contraria apud animum vi, 9. 6 expensa et accepta summa iii, 7. 1 expensa ferri sibi passus est viii, 2. 2

Expensis longinquis non sufficit ærarium vii, 6. 1

Experientia viduitatis consenuit iv, 3. 3

Experimentum constantiæ iii, 8. Ext. 4 indolis certum iii, 1. 1 justitiæ vi, 5. 6 vehementius iv, 1. Ext. 3 sumere iii, 3. Ext. 1 experimento longo testata gloria iii, 7. Ext. 6

Experiri amarum lucis usum ii, 7. 9 fidem servorum constantem vi, 8. 5 infestos cives v, 3. Ext. 2 pestiferum adversus se ducem v, 4. 1 temeritatem campestrem iv, 1. 14 experiri volui ii, 2. 4 ultimam belli fortunam i, 6. 12 virtutem alicujus vi, 4. Ext. 3 experitur Neptunus scelestum maritimarum copiarum egressum ix, 2. Ext. 2 experta patientiam est libertas vi, 2. 3 experti sunt ingratam patriam v, 3. Ext. 3 expertus acerrimum oculorum vigorem viii, 10. Ext. 1 consimilem Campi notam vi, 9. 14 consimilem fortunæ iniquitatem vi, 9. Ext. 7 expertus ejusdem plebis suffragia vii, 3. Ext. 6 illum fuerat v, 9. 3 parem naturæ indulgentiam vii, 3. 6 togatum hostem vii, 8. 7 viri erga me benevolentiam iv, 7. Ext. 2 experta vultum Fortunæ hilarem ii, 6. 8

Expers Antonianæ facundiæ viii, 9. 2 cladis ix, 2. Ext. 5 incommodi viii, 13. Ext. 3. vi, 9. Ext. 5 Romanæ humanitatis v, 1. 1 gloriæ nomen iv, 1. 14 Syllanæ crudelitatis vi, 8. 2 expertes incommodorum iv, 7. Ext. 2 mœroris i, 1. 15 pavoris glebæ vii, 1. 2 virilis concubitus vi, 1. Ext. 3

Expetere aliquid votis vii, 2. Ext. 1 impudicæ conjugium viii, 2. 3 filiæ stuprum vi, 1. 2 pœnam hominis viii, 1. Abs. 3 populi amicitiam iii, 3. 2 expetunt idem genus laudis v, 1. 1 expetivit damnationem votis vii, 8. 7 expetentes congressum tanti viri ii, 10. 2 expetenda est illi mors ii, 6. 7 expetendum aliis triumphi honorem sprevit ii, 8. 3 expetendum Thebis reddidit negotium iii, 7. Ext. 5 expetenda fuerunt incrementa votis iii, 4. 6

Expiare aliquid capite vii, 2. 5 religionem vii, 3. Ext. 1 expiaverat sacrificio supplicem i, 7. Ext. 4 expiaret pœna ii, 8. 3 expiaturis consulibus id sacrificio i, 7. 3 expiata est res i, 7. 4 expiatum est sacrificiis i, 1. 16 expianda est parentum ac Deorum violatio i, 1. 13 est violata religio vii, 2. 5

Explere cumulum pietatis officio vi, 8. 7 ducentos annos viii, 13. Ext. 6 sæculi modum viii, 13. 3 plumbo cavatam partem capitis ix, 4. 3 mensuram trium modiorum vii, 2. Ext. 16 naturæ modum vi, 1. 11 numerum v, 1. 1 explevit quintum decimum et centesimum

annum viii, 13. 6 ejus desiderium viii, 1. Damn. 8 expleverunt numerum ii, 5. 3 expleri sanguine ix, 2. Ext. 2 expleta gratiarum actione i, 8. 2 expletis nonaginta annis viii, 7. Ext. 5

Explicare mensuras Solis et Lunæ iii, 4. Ext. 1 negotium iii, 7. 3 opus ii, 9. 7 explicabo nunc id genus felicitatis vii, 2. 1 explica totos fastos viii, 15. 3 explicari voluerunt cerimonias i, 1. 1

Explorare de aliquo v, 1. 7 eventum i, 8. 10 sacrificia bellica iii, 7. Ext. 6 voluntates Deorum i, 6. 9 exploratam sententiam suam unius judicio concessit viii, 1. Abs. 9 exploratum et excussum consilium vii, 2. 2 explorata habet crimina de filio v, 9. 1 explorandæ rei gratia i, 6. 3

Exponere alicui rem tacite vi, 5. Ext. 2 exposuit fastos toto foro ii, 5. 2 exposuit id silentio v, 7. Ext. 1 ordinem et injuriæ et ultionis suæ vi, 1. Ext. 2 pro argenteis vasis Samia vii, 5. 1 exponi natum jubendo i, 7. Ext. 5 exposito fine vitæ nostræ variis et occultis causis ix, 12. 8 ordine casus i, 7. 4 expositi omnium insidiis thesauri vii, 1. 2 expositis suspicionibus v, 9. 1

Exportari e civitate sua libros Archilocbi jubent vi, 3. Ext. 1

Exposeendum est aliquid i, 1. 1

Expostulatæ tabulæ ii, 10. 1

Exprimere ingenium divinum iii, 7. Ext. 3 ingenium suum attentius viii, 7. Ext. 5 precibus instantis belli commilitium ix, 3. Ext. 3 expressit proprie vim facundiæ viii, 9. 3 vocem Hannibalis admirabilem v, 1. Ext. 6 exprimi arte viii, 11. Ext. 6 vix apte possunt ejus opera nostra appellatione vii, 4. 1 expressa est continentia ab ipsa meretricula iv, 3. Ext. 3 illa vox hominum iii, 1. 2 expressi bumanæ sono vocis ejulatus ix, 2. Ext. 9 expressus effertur a nullo litera viii, 7. Ext. 1

Exprobrare alicui, quod, &c. viii, 10. 3 Cæsari bonorum Pompeii vcnditionem vi, 2. 11 cupidam sibi profectionem iii, 7. 5 maximis viris vitia sua ix, 3. Ext. 1 exprobrans humilitatem ei vi, 2. 8 insatiabilem eruoris sitim ix, 10. Ext. 1 segnitiem vi, 2. 2 regiæ ei vires vi, 2. 7 exprobrata illis ab eo paupertas vii, 5. 2 exprobrata ei impietate iii, 2. Ext. 8 exprobratum vitium viii, 11. Ext. 3

Exprobratio dotis vii, 2. Ext. 1

Expromere mundi naturam iii, 3. Ext. 4 preces iii, 8. Ext. 4 versum i, 5. 7 expromitur effigies ejus viii, 15. 2

Expugnare Babylonem ix, 3. Ext. 4 modum sanæ rationis ix, 13. 3 urbem vii, 4. 5 expugnavit oris sui vitium viii, 7. Ext. 1 expugnasti et vicisti iram meam v, 4. 1 expugnari viribus vii, 4. 2 non poterant mœnia vi, 5. 1 expugnantur animi pariter et corporis vires ix, 1. Ext. 1 expugnentur licet urbes ii, 9. 1 expugnata Carthagine v, 1. 6

Expugnatio Syracusarum ii, 7. 15 expugnationem peragere v, 1. 5

Expuit linguam in os ejus iii, 3. Ext. 4

Exquisitus honor i, 6. 13 religionis cultus ii, 4. 4. v, 2. 1 exquisita arte fabricata vasa iv, 3. 7 exquisitum et anceps officium vi, 8. 7 genus vestis ii, 4. 6 teterrimis actis supplicium iii, 8. 3 exquisitis sacrificiis colenda ii, 1. 6

Exsanguis atque moriens v, 3. 2

Exsectum cor i, 8. Ext. 15

Exsequi ad ultimum propositum ii, 6. 8 aliquid vii, 3. Ext. 9 aliquid ordine vii, 7. 1 bumanæ virtutis actum iii, 2. 20 inceptum iv, 6. 2 ministerium vii, 3. 6 nefarium opus v, 2. 1 numen i, 8. 2 omnes judiciorum numeros viii, 4. 1 partes omnes ac numeros defensionis viii, 3. 1 exsequebantur actuosæ vitæ iter viii, 8. 1 exsecutus est opus suæ perseverantiæ iii, 8. 1 est propositum ii, 7. 15 exsecuti sunt forensia stipendia viii, 7. 5 exsequar opus ejus iii, 2. 21 exsequentes imperium ii, 4. 5 exsecuturus consilium iii, 8. 1

Exsertum uber v, 4. 7

Exsolvere præmia alicui iv, 1. 6 exsolvit pœnas parricidii vi, 8. 4 supplicia i, 1. Ext. 3 exsolve læsis justa piacula v, 3. Ext. 3 exsolvite nodosam stipem ii, 9. 1 exsolvi grate honorem videmus viii, 15. 1

Exspirare coactus v, 3. Ext. 3 per summos cruciatus ii, 9. 8 pro spiritu parentum v, 4. Ext. 4 adolescens v, 1. 1 opera filii v, 7. 3 exspirat respublica iii, 2. 18 exspirant homines iv, 5. 6 exspiravit eorum tota civitas vi, 6. Ext. 2 in complexu ejus ix, 12. 2 in plenæ ultionis morsibus iii, 2. 11 ita iv, 6. 4 per ægritudinem animi i, 1. 20 post diem tertium v, 10. 2 vulnere iii, 2. Ext. 5

Exsupera me quoque v, 9. 4

Exsurdantur aures curiæ ii, 2. 3

Exsurgit alia querela v, 3. 2

Exta farre sparguntur ii, 5. 5 hostiarum i, 7. 3. ii, 2. 8 nimis læta i, 6. 9 non placent i, 6. 9 parum curiose admota aris i, 1. 4 tristia i, 6. 9 extis asservatis

i, 6. 8 sibi idem portendi dicit iii, 7. Ext. 6 inquirendum i, 1. 1

Extat edicti fides vi, 5. 7 non alius Cicero v, 3. 4 extant illius vestigia vii, 3. Ext. 3

Extendit se ad centesimum annum v, 2. Ext. 4 extenderent luctus suos i, 1. 15 extenditur votis medii temporis cursus ix, 12. 1 extenta tabulis scena ii, 4. 6 extentum æqualiter os i, 8. Ext. 12

Extenuare alicujus laudem v, 2. 10

Externus cruor ii, 8. 7 externæ deliciæ ii, 6. 1 externa attingam i, 6. Ext. 1 exempla subnectam iii, 3. 2 pericula vi, 1. 10 Romanis jungere iii, 4. Ext. 1

Exteræ gentes vii, 6. 1 exterarum gentium, Præf. 1 gentium transfugæ ii, 7. 13 extera insignia viii, 15. Ext. 1

Exterruit bos animos i, 6. 5 exterrita atrocitate somnii i, 7. 2

Extimuit victorem iii, 1. 2

Extinguere felicitatem i, 8. Ext. 7 incendium viii, 1. Damn. 5 vitæ dulcedinem iv, 7. Ext. 1 extinxit laminas iii, 3. Ext. 5 memoriam egregii facti v, 6. Ext. 4 spiritum vi, 3. 3 extingui maluit vi, 4. Ext. 2 memoria non potest viii, 14. 1 sibi gloriose ix, 13. 1 non potest divinitas i, 8. 8 extinguitur sic iii, 2. 7 extinctus est adolescentiæ vigor iv, 3. 3 et ipse iv, 7. 6 extinctus est i, 7. 3 in summo splendore doctrinæ viii, 13. Ext. 3 non est pro rep. v, 6. 7 extincti ossa iv, 6. Ext. 1 extincto cum copiis collega ii, 8. 7 igne i, 1. 7 extincta amicitiæ fide ix, 11. Ext. 4 extincta iracundia ix, 3. 8 extincti senectute ultima i, 8. Ext. 17 sunt intra annum i, 1. 17 extinctis sensus inest iv, 6. 3

Extorsit æquitatem vi, 2. Ext. 1 à patre filius i, 7. Ext. 4 extorquetur ipsi causa optima viii, 9. 3 extorta manibus hostium victoria iii, 2. 9

Extra assignatum locum ii, 7. 15 ordinem habetur ejus ratio iv, 1. 14 quæstionem esse viii, 1. Damn. 1

Extrahere diem ii, 10. 7 extraxit Cottam tribunicia inde justitia vi, 5. 4 extractus erat paludc viii, 2. 3 extracta aurea mensa iv, 1. Ext. 7 extractum urna nomen vi, 3. 4 extracta servilibus cellis corpora vii, 6. 1 extrahendæ aquæ quæstus viii, 7. Ext. 11

Extrema temporis pars viii, 11. 2 extremam ejus partem occupavit iii, 2. 1

Extruxit rogum amoto domino vi, 8. 7 extruuntur templa ei iv, 5. 1 extruebantur monimenta iv, 8. Ext. 2 extructa nimis sublime villa viii, 1. Damn. 7 extruendo aggeri deficit materia vii, 6. 5

Extuderunt perseveranti postulatione v, 2. 10 vix i, 4. 4

Exturbare latrocinia vi, 3. 5

Exuit armis obtruncatum iii, 2. 5 patrem v, 8. 1 totam luxuriam vi, 9. Ext. 1 exui armis ix, 6. 2 exuitur fiducia justa iii, 7. Ext. 2 jure libertatis ii, 6. 6

Exulare apud regem iii, 7. Ext. 6 hoc loco ii, 10. 5 exulante uxore iv, 6. Ext. 2

Exuli supplicare v, 4. 1 exule minor Scyros insula v, 3. Ext. 3

Exultare improbando gaudio iv, 8. 3 exultat animus iv, 3. 13 exultabant gaudio in acie ii, 6. 11 exultavit Alexandri regis virtus ix, 5. Ext. 1 gaudio viii, 15. 7 exultans gaudio v, 3. 4. ii, 6. 14 exultantes lætitia ii, 2. 9

Exurgamus animis iv, 4. 11

Exuri dexteram passus est iii, 3. 1 exustus est ab his vivus ix, 10. 2 exusta incendiis Numantia ii, 7. 1

Exuviæ corpori detractæ iii, 2. 21

F.

Fabia gens v, 10. 2

Fabianæ rei familiaris angustiæ iv, 8. 2

Fabius v, 2. 4

Fabius Gurges v, 7. 1

Fabius Maximus iv, 1. 5. vii, 3. 7. vii, 3. Ext. 8

Fabius Maximus Rullianus iii, 2. 9. v, 7. 1

Fabricatus Vulcanus Alcamenis manibus viii, 11. Ext. 3 fabricatæ sunt humanæ manus iii, 7. Ext. 4 fabricata vasa argentea exquisita arte iv, 3. 7

Fabricius consul vi, 5. 1 Fabricius Luscinus ii, 9. 4. iv, 4. 10

Fabularum argumenta ii, 4. 4 fabulas componere iii, 7. Ext. 1

Facere alicui amplum monimentum vi, 8. 6 alicui invidiam v, 7. 2 aliquem crudelitatis expertem vi, 8. 2 aliquid adversum leges vi, 4. 4 inhoneste vi, 4. 4 præsente Q. Scævola iv, 5. 4 constanti vultu iii, 1. 2 consulem ix, 3. 2 controversiam ii, 8. 2 cum adversario sponsionem vii, 2. 4 delectum lætæ materiæ vii, 2. Ext. 1 exercitum infensum duci ix, 3. 5 fugiendi finem v, 4. Ext. 5 id neglexerant ii, 9. 7 impetum in alicujus regiones v, 4. Ext. 5 in præsidia iii, 7. 2 impune vi, 2. 6 inimicum invisiorem iii, 8. Ext.

1 iter ix, 12. Ext. 9. iv, 3. 13 judicium de sanctissima fœmina viii, 15. 12 ludos Matri Deum ii, 4. 2 morum præconium v, 1. Ext. 1 omen i, 5. 4 pensilia balnea ix, 1. 1 potuit senem illum natura viii, 7. 4 proscriptionem vi, 9. 14 pugnandi initium v, 4. Ext. 5 quæstum corpore vi, 1. 6 consummationem annorum minus admirabilem viii, 13. Ext. 5 res meliores amplioresque iv, 1. 10 sacrificium i, 6. 7. vi, 5. 1. viii, 13. 2 impensam vii, 6. 3 alacriorem viii, 13. 1 spectaculum illustrius ix, 11. Ext. 1 sponsionem vi, 1. 10 temeritatem minus miram i, 6. 8 cum aliquo pacem vi, 3. 3 vacuum locum nuptiis puellæ ix, 1. Ext. 5 vadimonia iii, 7. 1 vim ii, 10. 2 voluptatis causa iv, 3. 6 facit casus temeritati blandum animum iii, 8. Ext. 2 crudelitatem minus admirabilem gentis ipsius feritas ix, 2. Ext. 4 me immemorem propositi iii, 2. 2 potentius metu ac dolore iii, 3. Ext. 1 faciant eos invisos injuriæ v, 3. 3 faciebat illum locupletem iv, 3. 6 ludos ii, 10. 8 feci imperium uberius iii, 7. 1 fecit adolescenti potestatem defendendi se v, 9. 1 Æmilianum populus ex candidato ædilitatis consulem viii, 15. 4 domum Cereris sacrarium viii, 15. Ext. 1 civitas nostra magnos et utiles cives vii, 5. 2 columen ortum e casa ii, 8. 1 eum admirabilem senatui ii, 10. 7 illum consulem vi, 5. 5 illum laudabilem iv, 8. 1 impetum iii, 2. 20 ludos et lectisternia ii, 4. 5 minus mirandum errorem vii, 8. 3 multa his consentanea vii, 8. 1 pactum cum operis consortibus vii, 3. Ext. 2 penates suos locupletiores iv, 3. 8 se ad docendum locupletissimum viii, 7. Ext. 8 se invisiorem iv, 7. 4 se voti compotem v, 3. 2 Telluris ædem vi, 3. 1 triumphandi initium iii, 6. 5 verba pro se viii, 3. 2 victoriam clariorem iv, 1. Ext. 4 fecerunt eum vici ignobilis ac desertæ paludis accolam v, 3. 2 fecerat eos hæredes vii, 7. 2 illos claros vi, 6. 2 stragem iii, 2. 23 faceret ludos i, 1. 16 fecisset comitia i, 1. 3 ei redimendorum potestatem ii, 7. 15 fecissent consulem atque censorem ii, 9. 6 faciendi celeritas iii, 1. 1 factu difficile ii, 7. 5 facienti iter occurrit viii, 5. 6 facientes iter i, 7. Ext. 10 fieri convivia vetabant ix, 1. Ext. 2 cum Pyrrho deformem pacem prohibet viii, 13. 5 decretum jubet vi, 2. 10 in cœnam omasum jubet viii, 1. Damn. 8 mentionem eorum tempus est ii, 7. 15 suam pudicitiam sequestrem perjurii passi sunt ix, 1. 7 fit cum eo spondio vi, 5. 4 fraus justitiæ vi, 5. Ext. 4 maximum beneficium vii, 3. 3 sordidi auxilii supplex vi, 8. 4 fiunt ad laborandum vegetiores viii, 8. 1 factus es unus ex Senonibus vi, 3. 1 est censor ii, 9. 9 ex consule captivus, et ex captivo consul vi, 9. 11 venerator iii, 7. 1 vocalis saluti parentis v, 4. Ext. 6 facta est plebi petendi consulatum potestas viii, 6. 3 factus hac de re certior vi, 1. 9. vii, 3. 1 certior de fallacia illius vii, 2. 5 ex tyranno magister ludi vi, 9. Ext. 6 flamen vi, 9. 3 obviam vii, 3. Ext. 1 factus reus vi, 4. 4 facto igne i, 1. 12 ponte corporibus ix, 2. Ext. 2 facta ingenti strage v, 6. 5 irruptione iv, 7. 6 mentione v, 1. Ext. 6. i, 8. 8 non fortunæ, sed ætatis æstimatione v, 1. Ext. 1 silentio tubæ signo iv, 8. 5 simul ac cognito patris silentio vii, 4. 2 faciendus est gradus ad castra urbana ii, 4. 1 faciendam Fortunæ Muliebri ædem curavit v, 2. 1 faciendum locatur id opus ix, 1. Ext. 6 faciendæ pacis auctor iv, 4. 2 faciendas ad naves ei i, 1. 19 factum est planum judicibus viii, 1. Abs. 13

Factum pene insolens iii, 6. 6 sapientia imbuti animi abstinens iv, 3. Ext. 3 vehementius ix, 3. 1 vix pudens vii, 3. 5 facto par fiducia iii, 7. 1 facta simul ac dicta, Præf. 1 factis auctores, et auctoribus facta sua reddere viii, 14. 1 facta libuit oculis subjicere v, 2. 1

Factio popularis iv, 1. 13 scelerata iii, 2. 17 factiones mœsti trucidarunt ii, 8. 7

Faceta audacia vi, 2. Ext. 2 facetum perquam dictum iv, 3. Ext. 3

Faciem alicujus videre i, 7. 8 facie eximia i, 1. 16

Facile transitu vadum iii, 2. 23

Facinus tetrum ii, 9. 3 facinoris alieni munus non repudiavit ix, 4. 1 facinus admittere viii, 4. 1 ausa inclytum iii, 2. 2 imitatur viii, 6. 2 facinore tetro pollutis classibus ipsum mare violaturi ix. 2. Ext. 1

Facinorosa culpa ii, 6. 3

Factitare quæstum corpore vi, 1. 10 faetitaverant prisco more ii, 5. 4

Facultas adipiscendæ potestatis ix, 7. 3 deest hominibus iii, 1. 2 emendi auri v, 6. 8 carnis emendæ viii, 1. Damn. 8 facultate alimentorum defecti vii, 6. 2 facultates privatas, publicas iv, 5. 1

Facunde illa eloqui contigit iis viii, 14. 1 pariter ac curiose i, 8. Ext. 19 ratio nem institutionis suæ reddere viii, 12. Ext. 2 facundissime et prudentissime iii, 3. Ext. 4

Facundissimus sermo ii, 6. 8
Facundia felix ac beata v, 10. Ext. 2 poëtica ix, 12. Ext. 7 facundiæ Antonianæ expers viii, 9. 2 facundia nec elegantiore, nec beatiore uti viii, 7. Ext. 3 patris repræsentata viii, 3. 3 præstantiore, Præf. 1
Falce percussus v, 6. Ext. 1
Falerii vi, 5. 1
Fallere Carthaginienses ii, 9. 8 fallunt Deos hominum facta vii, 2. Ext. 8 fefellit nec hominem aut æstimatio eloquii, aut morum augurium viii, 9. Ext. 2 neque eum hæc tam callida consilii ratio vii, 3. Ext. 6 falsus consulatus iii, 4. 5 numerus ii, 8. 1 falsum e castris nuntium accipere vii, 7. 1 jus quæritur Equitio iii, 8. 6
Fallax dextera ix, 2. 1 siderum interpretatio i, 3. 2 fallacia promissa iii, 8. 1
Fama spoliare probatum virum vii, 2. 4
Fames scelesta clientis ix, 4. 3 obsessorum vii, 4. 3 famis leniendæ gratia vii, 6. 3 famem trahere vii, 6. Ext. 2. vi, 6. Ext. 2 fame consumtus avarus vii, 6. 3
Familia prætoria natus v, 2. 5 prorogata iii, 4. 6 familiarum ornamentum ii, 10. 4 familias in duodecim divisum nomen i, 1. 17
Familiaris C. Gracchi fuit ix, 4. 3 cultus viii, 14. 2 vocis sonus viii, 7. Ext. 15 Pompeii Magni Tullianus vii, 7. 2 invitatio v, 1. Ext. 2 familiares Sardanapali iv, 7. 1 familiaria relationi verba ix, 13. 2
Familiariter aliquem colere iv, 7. 4
Familiaritas arctissima v, 5. 1 gaudet simplicitate vii, 3. Ext. 3 familiaritatis excusatio iv, 7. 1 familiaritates principum amplecti viii, 7. 7
Famosa injuria ix, 1. 6
Famulata si fuissent divinæ potentiæ i, 1. 9
Famularis fides vi, 8. 3 famularem cultum induit v, 6. Ext. 1 famulari veste sumta vi, 7. 3
Fannia uxor viii, 2. 3
Fanniæ domus i, 5. 5
Fannius Saturninus vi, 1. 3
Fanum Veneris ii, 6. 15 fano Junonis i, 1. Ext. 2 spoliato i, 1. Ext. 3
Farre sparguntur exta ii, 5. 5
Fas tibi incolumem stare non erat v, 1. 4
Fascia candida vi, 2. 7 fasciis scissis iv, 6. 2
Fasces duodecim imperiosissimi ii, 7. 7 graves consulis vi, 4. 1 fascium duodecim religiosum obsequium i, 1. 3 fascibus parere vi, 9. 7 fasces duodecim largiri iii, 4. 4 securibus vacuefacere iv, 1. 1
Fastidire supellectilem 4, 3. 7 fastidit se in Africa quæstorem vi, 9. 6 fastidiunt legere senatusconsultum iv, 8. 3 fastidisti nec mortis spectator esse ii, 6. 8 fastidiendus candidatus vi, 9. 14 fastidienda dictu sunt verba ix, 13. 2 fastidiosus aditus iii, 3. Ext. 7 in æstimandis bonis v, 4. 1 fastidiosum delectus genus ii, 3. 1
Fastidiose æstimas ii, 2. 5
Fastidio esse vi, 3. Ext. 1
Fastigium Capitolinum vi, 9. 5 fastigium excelsum ii, 6. 17 regium i, 6. 1. v, 1. 1 magistratus invidiosum iv, 1. 1 majestatis altissimum iii, 4. 1 tribunalium ii, 10. 1
Fastorum columen iv, 4. 1 fastos exposuit toto foro ii, 5. 2 totos explica viii, 15. 3
Fateris adversarium superiorem fuisse ii, 8. 2
Fatigare campum repulsis suis vii, 5. 3 humeros iii, 6. 1 juvenes consimili labore viii, 13. Ext. 1 fatigat adolescentis dextera irrito se labore vii, 3. 6 fatigavit frustra tortorum manus iii, 3. Ext. 5 fatigari agresti opere vi, 9. 1 fatigatus est in edendo genere virtutis iii, 7. 1 fatigabor referendo facta iii, 7. 1 fatigatus forensibus ministeriis animus viii, 8. 2 fatigatis corporibus ii, 7. 10
Fatum Cælii iv. 7. 5 fati dies ultimus vii, 2. Ext. 2 necessitas dira ii, 10. 6 ultimum tempus v, 1. Ext. 4 fato suo propior erat v, 5. 3 subtrahi i, 8. 12 absumtus iv, 6. Ext. 1 fungi ii, 10. 3. v, 1. 1. vi, 1. 11 omni tristius ducit iii, 2. 7 oppressa dextra v, 1. Ext. 1 fata gloriosa v, 4. Ext. 3 fatorum prædictio i, 5. Ext. 1 suorum ignara Carthago ii, 10. 4 fata cecinit i, 8. 10 fatis jam pressum caput erexit viii, 7. Ext. 14 præcurrentibus adventum v, 2. Ext. 4
Fatale remedium i, 8. 2
Fauces aridæ ix, 12. Ext. 8 petiit maris Adriatici ix, 8. 2 sinus patefecit ii, 8. 1 faucibus coarctatis et ore ix, 12. 7 comprehensus iii, 2. 19 faucibus oppressa respubl. v, 3. 2
Favere gloriæ alicujus i, 6. 12 favens Privernatium causæ vi, 2. 1 numen i, 6. 13
Favonius vi, 2. 7
Favor vulgi viii, 7. 7 favorem plebis

possedit iii, 5. 3 favore populi occupato iii, 2. 17
Favorabilis vultus iv, 5. 1
Faustulus ii, 2. 9
Faustus, Fr. 10
Fausta proles i, 8. 8
Fautores concordiæ ii, 1. 8
Fax furialis tribunicia iii, 8. 3 malorum ardentissima vi, 2. 3 faccm ex rogo ejus maritalem accendit ix, 1. 9 face subjecta v, 5. 4 faces inconcessæ ac periculosæ vii, 3. 10 ejus hæ sunt v, 2. Ext. 4 nuptiales vii, 1. 1 faces tacitæ viii, 14. Ext. 1 templo subderc iv, 7. 1 facibus improbis ardere v, 7. Ext. 1
Febri implicabatur i, 8. Ext. 16
Feciale jus instituit, Fr. 10
Felicitatis cultus iv, 7. 1 domicilium iv, 7. 7
Felix audaciæ exitus iii, 2. 20 eventus i, 6. 2 simul ac miser i, 8. Ext. 11 Respub. iv, 1. 12 felici superiorum stylo, Præf. 1 felicior ac beatior finis ii, 6. 12 progenie iii, 2. 16 felicius hac memoria nihil ii, 10. Ext. 1 felicissimus sua sententia viii, 13. Ext. 2
Femur saucium iii, 2. 23 trajectus tragula iii, 2. 23
Ferculorum varietas ix, 1. 1
Feriæ publicæ privatæque ii, 5. 4
Ferire jacentem i, 7. 8 feriri securi ii, 7. 6 feriendum præbuit jugulum v, 9. 4
Feris bestiis objecit transfugas ii, 7. 13
Feritas barbara ix, 2. Ext. 1 inexplebilis ix, 2. 1 Punica vii, 6. 2. ix, 1. Ext. 1 feritatis titulus vii, 6. Ext. 3.
Ferox animo ix, 14. 2 impetus iii, 2. 19 parum in pœna excogitanda ix, 2. Ext. 10 et rude sæculum v, 3. 1 ferocissima gens ii, 7. 11
Ferre acceptum ii, 7. Ext. 2 ægre urgeri iii, 3. 1 vestros mores vi, 4. 1 id graviter vi, 2. 2 arma sua et alimenta ii, 7. 2 auxilium vitæ i, 7. Ext. 10 bina spolia ex hostibus ii, 7. 15 caput v, 3. 4 caput fixum jaculo xi, 9. 1 pilo fixum ix, 4. 3 ferre graviter aliquid vi, 3. Ext. 2 justiorem sententiam vi, 2. Ext. 1 laudem magnam vi, 5. 4 leges i, 2. Ext. 3. ix, 5. 3 mœrorem v, 10. 3 moleste vi, 9. 6 opem i, 5. 5. i, 5. Ext. 2. viii, 1. Abs. 13. v, 4. 2 portionem suam ex communi miseriarum acervo vii, 2. Ext. 2 præ se vii, 8. 5 præsidium Tusculanis v. 2. 2 quicquid salubre patriæ i, 8. 2 secum nihil ex bonis suis vii, 3. Ext. 3 secum pondus amplitudinis iv, 3. 13 tristem de capite alicujus sententiam vii, 2. Ext. 1 illum traditum sibi diadema considerasse vii. 2. Ext. 5 fcrebant dolenter iii, 5. 2 oraculum nulli mortali ii, 6. 17 tulit æquo animo iii, 7. Ext. 6 arma ancilia i, 1. 9 aurum Deo nomine doni vii, 3. 2 injuriam v, 1. Ext. 2 injuriam vi, 1. 2 id dissimulanter i, 5. 6 id non tacite viii, 14. 5 legem comitiis centuriatis iv, 1. 1 leges præclaras v, 3. Ext. 3 prælii mercedem v, 3. 2 quam asseveranter se Clodium ix, 15. 4 quicta fronte vi, 2. 4 non impune i, 1. 20 non tacitus ad inferos acerbitatem ejus voluntarii exilii v, 3. 2 novas leges vii, 5. 5 opem liberis Herculis v, 3. Ext. 3 senatus quam graviter ii, 7. 15 tulerunt legem ii, 8. 1 Phidiam i, 1. Ext. 7 tulerat legem Agrariam v, 8. 2 legem tribunus plebis v, 2. 7 sententiam tristem iii, 8. Ext. 3 ferrent sacra i, 1. 10 ferens animo æquo ii, 5. 4 graviter quod dominum occidisset iii, 3. Ext. 7 indigne vii, 4. 2 præ se favorabilem vultum iv, 5. 1 præ se gaudium ii, 8. 7 præ se haud dubiam alacritatem i, 8. 2 præ se hostium spolia v, 1. Ext. 5 testudinem aquila ix. 12. Ext. 2 ferentes lectum consistere coëgit i, 8. Ext. 5 ferentia præ se verba magnum amorem vii, 8. 9 laturus plus prætexto ejus splendoris vii, 5. 6 ferri acceptum debet illius religioni viii, 2. 3 ad excidium urbis summo studio vii, 3. Ext. 4 ad portam plaustro i, 7. Ext. 10 circa domos iv, 3. 14 cupiditate iii, 8. 5 expensa sibi passus est viii, 2. 2 incerto itinere i, 7. 5 legem jussit vii, 2. 6 mentes impotentiæ incursu transversas iv, 1. 1 ferretur concitato impetu v, 4. Ext. 6 mens ad Augustam domum omni impetu viii, 15. 1 plenis impudentiæ velis ix, 15. 2 quidam non temperasse sibi viii, 9. Ext. 2 sub capite Sopbronis mimos habuisse viii, 7. Ext. 3 ferebatur hoc usus poculi genere iii, 6. 6 ferebantur tristes de eo sententiæ viii, 1. Abs. 6 feretur opus velis gloriæ plenis iii, 7. Ext. 1 ferrentur circa judicium tabulæ ii, 10. 1 ferendum hoc est patienter iv, 1. Ext. 3 latus per urbem humeris vii, 1. 1 lata de coërcendis conviviorum sumtibus lex ii, 9. 5 lex est ii, 9. 5 lata agraria lege viii, 1. Damn. 3 rogatione, ad populum ea de re vii, 6. 1
Ferrum alimentis blandius v, 9. 4 veste tectum vi, 1. 1 alicui dare iii, 1. 2 committere manibus ix, 13. Ext. 4 ferro abjecto ii, 10. 6 agi vii, 2. 2 atque igni agros vastare vii, 3. Ext. 8. v, 6. Ext. 1 cinctus iii, 3. 1 decernere ix, 2. Ext. 2 destricto incubuit vi, 5. Ext. 4 lacerata

corpora ix, 2. 1 laceratus vi, 2. 8 se interemit vi, 1. 1
Ferrei murices iii, 7. 2 ferrcæ atque duræ sententiæ v, 3. 2
Fertilia nomina viii, 14. Ext. 1 fertilissimus doctrinæ homo et locus viii, 7. Ext. 3 fertilissimi campi vii, 6. 2 fertilissimæ deliciarum urbes iv, 3. 2
Fervens aqua vii, 6. 2
Fervor itincris iii, 8. Ext. 6
Fessus vivendo viii, 13. 5 fesso labore irritum dimittit viii, 11. Ext. 5 fessa Latino tumultu patria vi, 9. 1 longa standi mora i, 5. 4 fessi oneribus et itinere captivi ix, 2. Ext. 2 fessos coëgit cuncta cunari iii, 2. 23 victores aggredi vii, 4. 1 fessas intolerabili onere vii, 4. 4 voluptates animis nostris subjecit vii, 2. Ext. 11
Festa epulatio ii, 5. 4
Festinabunda manus ii, 8. 5
Festinatio præpropera iv, 1. 2
Fibula aurea v, 1. 7
Fidenas aggredi vii, 4. 1
Fidenatium ducem interimere iii, 2. 4 terga invadere vii, 4. 1
Fidentis animi, dictique auctor iii, 7. 3 fidentius nihil hac severitate vi, 3. 2
Fidenter in aciem descendo vi, 4. 5
Fides abrogata absoluto Pompeio viii, 5. 1 bona viii, 2. 1 Celtiberica ii, 6. 14 civitatis frustra petita vi, 6. 1 constantissima v, 2. Ext. 4 decepta vi, 6. 4 edicti extat vi, 5. 7 ei constat vi, 7. 3 ei non habetur iv, 1. Ext. 2 famularis vi, 8. 3 in nostra civitate semper viguit vi, 6. 1 invalida viii, 1. Abs. 3 non latens iii, 8. Ext. 4 non parva iv, 3. Ext. 3 parum liquida vi, 5. 1 propositi viii, 10. 1. ix, 3. Ext. 1 sincera ii, 9. 6. iv, 7. 1. iii, 8. Ext. 4 societatis dubia et suspecta vii, 4. 1 stabilita iv, 6. 1 temere habita est quæstionibus viii, 4. 1 voci est habita vi, 8. 7 uxoria iv, 6. Ext. 3 fidei inops patria iv, 8. 1 templum vi, 6. 5 nuntii parum credens vii, 4. 2 superesse iii, 2. Ext. 9 fidem exemplo publicavit iii, 3. Ext. 2 parem exhibere vi, 6. 3 præstare cineribus vii, 6. Ext. 3. ii, 9. 8 promissi præstitit vi, 8. 1 propositi non invenit vii, 3. 1 sequi ix, 2. 1 somniorum elevat i, 7. Ext. 2 veritatis excedit v, 7. Ext. 2 uxoriam attingere vi, 7. 1 fide data v, 1. Ext. 2 depositi se solvere vii, 3. Ext. 5 dubia suspectus vii, 3. 7 interposita viii, 1. Abs. 2 præsenti, Præf. 1 singulari id egit vi, 7. 2 veritas caruit iii, 8. Ext. 1
Fides canoræ viii, 8. Ext. 2 fidibus tractandis operam dare viii, 7. Ext. 8
Fidicine præeunte iii, 6. 4
Fidiculæ Italiæ urbs vii, 6. 1
Fidiculas laxavit iii, 3. Ext. 5
Fiducia ausa est iii, 7. 6 par facto iii, 7. 1 fiduciæ bonæ plenum consilium iii, 7. 9 eximiæ acta domestica iii, 7. 1 plenus spiritus iii, 7. 1 fiduciam ei conscientia dedit iii, 7. 1 fortem iii, 7. 5 licentioris vitæ dedit urbi nostræ ix, 1. 3 pene temerariam iii, 7. 5 sui habere iii, 7. 1 fiducia hac nihil generosius iii, 7. 1 ingenii ac morum fretus iii, 3. Ext. 2 uti iii, 7. 1
Fidus sinus viii, 7. 1 fida pax vii, 2. 6 fidissimum tyranno suspectum reddidit iii, 3. Ext. 2
Filia virgo adultæ ætatis iv, 4. 10
Filioli parvuli viii, 8. Ext. 1
Filo tenui suspensa reip. salus vi, 4. 1
Fingi se a Lysippo tantummodo voluit viii, 11. Ext. 2 fictæ et compositæ blanditiæ vii, 4. 2
Fictilia vasa iv, 3. 7. iv, 4. 11
Finire bellum v, 4. 3 exempla iii, 2. 24 judicium pronuntiatione vii, 2. 4 simultatcs iv, 2. 2 vitam manu sua vi, 8. 4 vitam properavit ix, 9. 2 vitam suspendio vi, 9. Ext. 2 finiam locum operibus ejus mansuetudinis v, 1. Ext. 6 finiri ejus dominationem magni æstimabam vi, 2. Ext. 2 militiam suam voluerunt ix, 3. 7 finitur neque ullum vitium ibi, ubi oritur ix, 1. 2 finita est pœna tanti æris v, 3. 2 finiti erant multi metus Urbis atque Italiæ beneficio Æmiliæ Corneliæque gentis vi, 2. 3 finitus atrocius aliquanto Euripides ix, 12. Ext. 4 suo judicio iii, 2. Ext. 6 finito imperio iv, 4. 1 finiendi spiritus ratio ii, 6. 7 finiendæ seditionis gratia ii, 2. 9
Finis bello est ita v, 6. Ext. 1 felicior ii, 6. 12 finis illi fuit vivendi viii, 7. Ext. 5 injuriæ ii, 8. 4 vitæ diutissime actæ viii, 7. 1 vitæ tristis i, 6. 10 finem belli fore ix, 3. Ext. 3 vitæ ultimus v, 2. Ext. 4 fugiendi facere v, 4. Ext. 5 pœnæ statuere iii, 2. Ext. 1 quem habuit ista dissimulatio vii, 4. 5 fines agris aucti vi, 5. 1 imperii ii, 10. 2 constituere vii, 3. 4 imperii dilatavit iii, 4. 2 Tusculanorum occupare v, 2. 2 finibus constitutis vii, 3. 4 imperii summotis iv, 1. Ext. 9
Finitimo implicati bello iii, 1. Ext. 1
Firmamentum præcipuum exercitui suo adjecit mancipia vii, 6. 1
Firmare disciplinam militarem ii, 7. 12

Firmitas animi iv, 1. 13 camporum iii, 2. 10 lateris quassata viii, 7. 1 firmitatem suam probare iii, 6. 1 firmitate lateris defectus viii, 7. Ext. 1 membrorum recuperata i, 7. 4
Firmissima Reipubl. latera ii, 9. 6
Firmum Picenum ix, 15. 1
Fisco ex suo æs alienum solvi jussit vi, 2. 11
Fissam adactis cuneis quercum videre ix, 12. Ext. 9
Fistula eburnea viii, 10. 1
Fisus indicio moderationis iv, 1. 14
Fixum jaculo caput ferre ix, 9. 1 pilo caput ferre ix, 4. 3
Flacciana area vi, 3. 1
Flaccus ix, 2. 4
Flagellis aliquem cædere vi, 1. 13
Flagitare pactum victoriæ pretium iv, 3. Ext. 3
Flagitium sacrilegum viii, 5. 5 tetrum ix, 1. 7 flagitia alicujus oblitcrare iii, 5. 2 flagitiis disjicitur pecunia iii, 5. 2
Flagitiosum convivium ix, 1. 8 jugum ii, 7. 9 silentium vii, 8. 4
Flagrare industria viii, 7. Ext. 14 studio viii, 7. Ext. 6. vi, 5. 5 flagrat infamia iv, 3. 1 cupiditatc v, 2. Ext. 4 flagravit doctrinæ cupiditate viii, 7. 2 pietas amore v, 6. 8 flagrans patria iii, 2. Ext. 8 flagrantissimo inhærens amore ejus animo iii, 8. Ext. 4 flagrantissima cupiditas viii, 14. Ext. 3 flagrantissimum ingenium vi, 9. Ext. 4. viii, 10. 1 pectus iii, 2. 21
Flagro admoneretur i, 1. 6
Flamen Dialis ix, 12. 5 factus vi, 9. 3 Martialis i, 1. 2 Quirinalis i, 1. 10
Flaminius Circus i, 7. 4
Flaminio abire jussi sunt i, 1. 4
Flamininus 5, 2. 6
Flammæ communes v, 5. 4 flammis se ipse immersit iii, 2. Ext. 7 objicere corpora iii, 3. Ext. 6
Flavi coloris vir i, 7. Ext. 6
Flavius i, 6. 8
Flectere aliquem oratione vii, 3. 6 fleetit victoriæ insolentissimos spiritus v, 1. Ext. 6 flexit aliquid etiam circumstantium liberorum numerus vii, 7. 5 alterum causa viii, 1. Abs. 1 res animi divini perseverantiam ii, 10. 7 vivacitas Chrysippi metas citerioris ætatis viii, 7. Ext. 10 flecti non vult mentis suæ rigorem iii, 8. 3 potest utroque disputatione vi, 3. 5
Flexuosi fossarum ambitus viii, 7. Ext. 3
Flere sponsi mortem profusius vi, 3. 6 flens et gemens iii, 8. Ext. 4
Fletum aspicere v, 1. 4 cohibere v, 1. 4
Floret imperium Romanum viii, 14. 1 florens forma et ætate iv, 3. 3 florentis ingenii vates i, 8. Ext. 18 florente Claudiorum familia vii, 8. 3 Reip. statu i, 1. 10 florentiorem effecit sanctitatis gloriam vi, 1. Ext. 1 florentissimus vir iii, 7. 11 florentissima civitate i, 1. 1
Flos juventæ sincerus vi, 1. 1 juventutis vi, 2. 8. ix, 6. 2 ordinis equestris iii, 2. 9 florem juventæ pro rep. absumserat vii, 7. 1 juventæ retinere viii, 7. Ext. 9
Fluctuare gravi et periculosa valetudine v, 5. 3 fluctuabat eorum salus casu ancipiti vi, 2. 1 spes instantis victoriæ iii, 8. Ext. 6 fluctuans causa admodum dubia v, 3. 4 fluctuatur dubio mentis judicio iii, 1. Ext. 1 fluctuatus est animus viii, 1. Amb. 2 est exiguo momento maximæ rei casus ix, 8. 1
Fluctuatio inopinata ac subita vii, 4. 5
Fluctus infamiæ maximi viii, 1. Abs. 12 fluctuum fragores viii, 7. Ext. 1 fluctus intercipere æstuariis ix, 1. 1 magnos ira et odium in pectoribus humanis excitant ix, 3. 1 socialis belli repressit vi, 9. 6 fluctibus agitari iii, 8. 6 jactatus contrariis ix, 8. 2
Fluere : fluxit constantia lenis e mansueto pectore iii, 8. Ext. 2
Flumen Metaurum vii, 4. 4 fluminis trajectus celer iii, 2. 2
Fluvius Ticinus v, 4. 2
Foco assidens in scamno iv, 3. 5 foci discordes v, 3. Ext. 3 foci Vestæ æterni iv, 4. 11 Vestæ consecrati vi, 1. 1 vetustissimi ignoscite v, 4. 7
Foculo imposuisset carbasum i, 1. 7 injecta dextera iii, 3. 1 foculos omnes prægravare iii, 7. Ext. 6
Fodere terram ad solidum ii, 4. 4
Fœcunda artifex i, 8. Ext. 18
Fœdavit corpus contumelia carceris vi, 3. 3
Fœda ac sordida intemperantia iii, 5. 3
Fœdus amicitiæ v, 1. 3. ii, 9. 6 ictum vii, 3. 4. vi, 1. 9 turpe i, 6. 7 fœderis ictus deformis ii, 7. 1
Fœnerator nummorum suorum iv, 8. 3
Fœneratoria philosophia ii, 6. 11
Fœneratrix destricta viii, 2. 2
Fœtus imaginum generosissimarum iii, 4. 1
Fomentum procellæ petens viii, 1. Abs. 3
Fons Hammonis viii, 15. Ext. 3 fontem ipsum perfidiæ contemplari ix, 6. Ext. 1

Foraminibus absumto scuto iii, 2. 23
Forem cubiculi obserare ix, 13. Ext. 4 fores reserari jussit ii, 10. 2
Forensis gloria viii, 7. 1 militia viii, 5. 5 opera iii, 8. Ext. 4 turba ii, 2. 9 forensia ministeria viii, 8. 2 stipendia vii, 2. 5. viii, 7. 5
Foris strenuum esse ii, 9. 1
Forma et modus sacræ aræ viii, 12. Ext. 1 pueri iv, 3. Ext. 1 formæ excellentis puer iii, 8. Ext. 4 liberalis puer ix, 2. Ext. 5 formam suam oculis approbare vi, 3. 10 formas describit animo viii, 7. Ext. 7
Formabat pronuntiationis ejus modos viii, 10. 1 formavit in habitum id Victoriæ iv, 8. Ext. 1 formatum quendam misit vii, 3. Ext. 7 formata effigies iii, 6. 2 formatæ ad habitum Deæ i, 2. Ext. 2 formandum se tradidit viii, 7. Ext. 2
Formidante neutro i, 7. 3
Formulam de aliqua earum rerum componere vi, 2. 12
Fors obtulerat nutrimenta ii, 4. 5
Fortis et prospera pugna ii, 8. 2 Philosophia ii, 6. 11 et sinceræ vitæ admiratio ii, 10. 7 forte pariter ac pium propositum iii, 3. 1 fortior interfectore iii, 2. 11 impetu virtutis ars ii, 3. 2 fortius nihil illis exemplis vi, 5. Ext. 3 fortissimæ prudentiæ viri ii, 6. 14 fortissima castra i, 6. 4
Fortissime pugnare ii, 7. 15
Fortitudo pristina i, 6. 2 togæ iii, 2. 17
Fortuitus vocis jactus i, 5. 9 fortuito motu constare i, 5. 1 fortuitum auxilium viii, 1. Abs. 6 dictum i, 5. 3 opus iv, 7. 1 fortuitæ tenebræ viii, 7. 5
Fortuna anceps v, 1. 1. vii, 2. Ext. 2 belli labens iii, 2. 19 ejus incepto defuit iii, 2. 3 infracta iv, 7. 1 longe inferior viii, 1. Abs. 12 media iv, 4. 11 miserabilis i, 1. 14 Muliebris i, 8. 4. v, 2. 1 Prænestina i, 3. 1 privata v, 2. Ext. 1 propitia iv, 8. Ext. 2. viii, 1. Abs. 3 prospera ii, 7. Ext. 1 sæviens iii, 7. 10 volubilis vii, 1. 1 fortunæ fulgor viii, 1. Damn. 2 luctatio vi, 9. 14 sortes adire i, 3. 1 viribus succumbere vii, 6. 1 succumbere iii, 2. 7 fortunam ex alto cernere v, 1. 4 jactus emere iv, 1. Ext. 7 fortuna assecuti estis advocationem ii, 9. 1 cogente iv, 7. 6 speciosa sequenti concidendum est vii, 6. 1 fortunarum statu salvo iv, 8. 2 fortunas aliorum spectare vi, 9. 1 suas alicui relinquere vii, 8. 6 in stabulum contaminatum projicere vii, 7. 7
Forum acerrimo studio nitebatur iii, 8. 6 boarium i, 6. 5 fori ac lupanaris separandam conditionem existimavit vii, 7. 7 ornamenta ix, 4. 1 totius cervices premere vi, 2. 3 forum aspexit ix, 1. 6 prætericns viii, 5. 6 foro atque castris edita iii, 2. 17 diverso uti ix, 5. Ext. 4 inusitati latratus viii, 3. 2 petitos gestus in scenam referre viii, 10. 2
Fossa atque vallo cingere castra ix, 1. Ext. 6. ii, 7. 2 cingere locum ii, 7. 15 fossarum ambitus flexuosi viii, 7. Ext. 3
Fovere partes alicujus iii, 8. Ext. 1 sinu atque oseulis ii, 7. 6 vires vii, 2. Ext. 7 virium reliquias ix, 12. Ext. 8 fovit deliciis suis Punicam feritatem vii, 6. 2 foveri divina suffragatione iv, 7. 1 fovetur recte incerta spes vi, 9. 1 foventur virtutes, Præf. 1 fovenda est nobilitate novitas iii, 8. 7
Fræni sunt injecti vobis ii, 9. 5 fræna sugillationis ix, 2. 1 frænis equorum detractis iii, 2. 9
Fragmentum naufragii viii, 1. Abs. 12 fragmento subsellii ictus i, 4. 2
Fragor cœli magnus i, 7. Ext. 1 concionis iii, 8. Ext. 3 equitatus adventantis iii, 1. 1 fragores fluctuum viii, 7. Ext. 1
Fragrantia unguentorum ix, 1. Ext. 1
Frangere alicujus virtutem vii, 5. 3 fregit animos iii, 2. 11 Cinnæ dominationem vi, 9. 6 frangi jussit arcus ix, 3. 7 fractus privato imperio v, 4. 5 fracta et contusa Punica feritas est ix, 1. Ext. 1 Italia cessit vi, 4. 1 fracti atque contusi duodecim fasces ii, 7. 7 fractis animis vi, 6. 2 opibus i, 7. 7
Fraternus exitus i, 7. 6 fraterna caritas ii, 7. 5 nex v, 5. 4 fraternum jugum v, 5. 3
Fratris auctoritate ii, 9. 3
Fraudatus pecunia publice iii, 8. 2 fraudandus non est animi laude i, 1. 9
Fraus evidens erat ix, 4. 1 fraudi esse alicui vi, 1. 13
Fregellani ii, 8. 4
Fremitus concitatarum concionum viii, 7. Ext. 1 invidiæ viii, 15. 8
Frequens juventute gymnasium ix, 2. Ext. 5 frequentes rami i, 8. 2 frequentius audiebantur viii, 7. 5
Frequentia maxima utriusque ordinis vii, 8. 4 Urbis nimis magna viii, 1. Damn. 4 frequentiæ studium par ix, 15. 1
Fretum Chalcidicum i, 8. 10 freto appulsus ix, 8. Ext. 1
Fretus corporis viribus ix, 11. Ext. 1

Ingenii ac morum fiducia iii, 3. Ext. 2 potestatis viribus vi, 1. 2 viribus ix, 12. Ext. 9

Frigida et enervis juventa iii, 5. 3 frigidum hyeme i, 1. Ext. 3

Frigore duplicatum corpus v, 1. Ext. 1 nimio obstupefactus v, 1. Ext. 1

Frons blanda ii, 10. 8 hilaris iv, 4. 1. vi, 2. 7 inverecunda viii, 2. 2 principum civitatis iii, 8. 6 frontem lecti adornatam cognoscere ii, 10. 3 fronte quieta tulit vi, 2. 4

Fructus majestatis ii, 10. 2 uberrimi iv, 7. 7 fructibus vitæ cariturus vii, 8. 9

Fructuosa industria viii, 7. Ext. 7

Frugalissimum sæculum ix, 1. 6

Frugalitas Romana iv, 3. 5 frugalitatis consuetudo grata iv, 3. 11 exemplum iv, 3. 7

Fruges injecerunt super eum v, 6. 2 frugi vos esse lex jubet ii, 9. 5

Frugiferam reliquit terram viii, 13. Ext. 1

Frui libertate secura iii, 3. Ext. 2 manubiis sordium suarum vii, 6. 3 perpetuis bonis vi, 9. 10 recentiore conchyliorum usu ix, 1. 1 usu miserrimæ lucis ix, 13. 2 fruebatur animo tantummodo vita viii, 7. Ext. 5 fruendam traditurus est voluptatem viii, 7. Ext. 13 fruendam tradidit urbem Sylosonti v, 2. Ext. 1 fruendarum opum finis ii, 2. 5 fruenda pacis bona securæ Carthagini reliquit vii, 4. Ext. 1

Frumentum emere iii, 7. 3

Frustrantes obsidionem Cn. Pompeii vii, 6. Ext. 3 frustrari et eludere Pœnorum impetus iii, 8. 2 frustratus est se ipse i, 7. Ext. 5

Fucosa superstitio ii, 6. 7

Fuga clandestina vi, 7. 3 dissimulata vi, 8. 7 voluntaria ix, 3. 5 fugæ comes iv, 7. 3 deformis reus v, 8. 4 ineundæ gratia iii, 2. 19 fugæ concitata classis iii, 2. 10 fuga quærere salutem i, 5. 6 se ipse subtraxit vi, 1. 11

Fugare conatus nefarios v, 3. 2 fugato somno i, 7. 7

Fugax animal i, 6. Ext. 1

Fugere in sylvam i, 6. 7 jussit partem copiarum vii, 4. Ext. 2 parentis sævitiam vii, 4. 2 penates v, 3. Ext. 3 per efferatas gentes iv, 6. Ext. 2 fugit attonitus ac tremens ii, 10. 6 fugeris quosdam quo secessu iv, 7. Ext. 2 fugiens a Mutina iv, 7. 6 fugientem e prælio increpuit v, 8. 5 fugientes pretiosarum rerum pondere onusti vii, 2. Ext. 3 fugiendi finem facere v, 4. Ext. 5 licentia iv, 7. 4

Fugitavit cruciatus vi, 8. 1

Fugitivi cruce dignissimi ii, 7. 9 patriæ ii, 7. 12 fugitivorum bellum grave iv, 3. 10 multitudo ii, 7. 9

Fulget ejus nomen in Capitolino fastigio vi, 9. 5 fulsit senectus in majestatis fastigio iii, 4. 1 fulserunt magna decora in foro v, 6. 2 fulgens amicitia iv, 7. 7 fulgentia arma vi, 8. 6 fulgentissimi triumphalis currus i, 1. 10 fulgentissima cognomina iii, 5. 1

Fulgor fortunæ maximus viii, 1. Damn. 2 gloriæ viii, 1. Abs. 11. vi, 2. 3 vitæ conspicuus vi, 9. Ext. 5 fulgore eximio, Præf. 1 fortunæ gloriari vii, 1. 2

Fulgurum ostentorumque denuntiationes i, 1. 1

Fulmen cœleste vii, 7. 4 testimonii vehementissimum viii, 5. 3

Fulta est lex adjutorio alterius legis ii, 8. 1 fultum credula suffragatione caput ix, 15. Ext. 2

Fulvia ix, 1. 8

Fulvius v, 2. 1. v, 9. 3

Fulvius Flaccus ii, 3. 3. iii, 8. 1. iv, 2. 1. viii, 4. 3

Fumus et vapor balnearum ix, 6. Ext. 2

Funalis cereus iii, 6. 4

Fundere annulos aureos vii, 2. Ext. 16 fundere Latinos inclyta pugna vi, 4. 1 fuderunt hostiles copias i, 8. 1 fuderat hostes ii, 7. 6 fusi hostes iii, 2. Ext. 5 fusis exercitibus v, 4. 1 hostibus iii, 2. 3 Samnitibus ii, 7. 8

Funditorum alæ ii, 7. 9 auxilia ii, 7. 15

Funditus delere senatum iii, 8. 1 evertere urbem vii, 3. Ext. 9 nonnunquam domos evertunt conjugia vii, 2. Ext. 1

Fundus Tarquiniensis v, 3. 3 fundum vendidit iv, 8. 1 fundum immunem ab hoc injuriæ genere reliquit vii, 3. Ext. 8

Funebris lectus ii, 10. 3. iv, 1. 12. iv, 4. 1 vultus v, 7. Ext. 1 memoria ii, 4. 7

Funeratus est a populo iv, 4. 2 funerata Orestilla iv, 6. 3

Funestus carnifex vi, 9. 13 funesta deditio i, 6. 7 funesti conatus iii, 8. 4

Fungi fato vi, 1. 11 legationis officio iii, 3. 2 munere ii, 7. 4 officio ii, 7. 6 officiis ii, 2. 6 partibus imperatoriis ii, 8. 2 reducendi officio ii, 1. 9 functus est legationis officio iv, 3. 13 consulatibus duobus ii, 9. 4 summis honoribus iv, 1. 15 fato ii, 10. 3 functi fato reges v, 1. 1 muneribus v, 6. 8

Funus amplum v, 1. 2 publicum v, 1.

1 funeris pompa v, 2. 3 funus alicujus locare v, 2. 10 et exequias, quales meruit vii, 8. 5 funera impensa indigentia iv, 4. 11
Furari spiritum tenebris iv, 7. 6
Furcæ Caudinæ v, 1. Ext. 5. vii, 2. Ext. 17
Furere cupiditate profundendi sanguinis viii, 9. 2 publica impictate v, 1. 3 furens impotentia ix, 3. 8
Furialis fax iii, 8. 3
Furiosus conatus iv, 7. 2 furiosa dominatio iv, 3. Ext. 2 luxuria ix, 1. 2
Furius iv, 7. 6. viii, 12. 1. ix, 13. 3
Furius Camillus i, 8. 3. iv, 1. 2. v, 3. 2. vii, 3. Ext. 9
Furor bellorum truculentissimus iv, 6. 4 cæcus ix, 2. Ext. 5 Catilinæ iv, 8. 3 libidinis et avaritiæ iv, 3. 1 mentis viii, 14. Ext. 5 tribunicius vi, 2. 3. vi, 5. 7 undecimus iii, 8. Ext. 3
Furtivus egressus vi, 8. 7
Furtum sacrificii pium vii, 3. 1 furti damnatus est viii, 2. 4
Furvæ hostiæ ii, 4. 5
Fuste percussam intercmerat matrem viii, 1. Amb. 1 percussam uxorem interemit vi, 3. 9

G.

G. Afrania viii, 3. 2
Gabii vii, 4. 2
Gabini vii, 4. 2 Gabino ritu cinctus i, 1. 11
Gabinius viii, 1. Abs. 3
Galba disertissimus orator viii, 7. 1
Galea duabus distincta pinnis i, 8. 6 ictibus discussa iii, 2. 23
Gallia i, 1. 3. ii, 6. 8
Gallius viii, 10. 3
Gallus Matris Magnæ vii, 7. 6
Gallus quidam viii, 15. 5 Galli ii, 6. 10 et 11. v, 6. 8. vi, 3. 1 Gallorum dux Brennus i, 1. 18
Gallicus ager v, 4. 5 Gallica victoria vi, 9. 4 præda viii, 14. 5
Gallogræci vi, 1. Ext. 2
Ganeo infamis vi, 9. Ext. 1
Garrula lingua vii, 2. Ext. 1 gaudere illecebris, infamia vi, 9. Ext. 1 Persica salutatione vii, 2. Ext. 11 nova et insolita libertate viii, 9. 1 mora inerti ix, 12. 1 gaudet familiaritas simplicitate vii, 3. Ext. 3 gaudens lautitia iv, 3. 12 luxuria ix, 1. Ext. 3 mendaciis et fallacia ix, 6. Ext. 2 gaudentes labore ac patientia ii, 6. 1
Gaudium moderatum ii, 8. 7 effusum v, 1. Ext. 4 gaudio exultans ii, 6. 14 improbando exultare iv, 8. 3 alacer abiit viii, 14. 5
Gaurus spado ix, 2. Ext. 3
Gelensium equites iv, 8. Ext. 2
Gemellus tribunicius viator ix, 1. 8
Gemere graviter virtutem vi, 2. 9 gemens et flens iii, 8. Ext. 4
Geminatum ea re decus imperatoris v, 2. 6
Geminius Metius ii, 7. 6
Gemitu edito iii, 3. Ext. 1
Gemoniæ scalæ vi, 3. 3. vi, 9. 13
Generavit filium viii, 13. Ext. 1
Generosus spiritus iii, 3. 1 spiritus iii, 7. Ext. 7. vii, 6. 1 generosior, quam optabilior vox vi, 4. Ext. 4 generosius nihil hac fiducia iii, 7. 1 generosissima indignatio v, 1. 11 generosissimarum imaginum fœtus iii, 4. 1
Genitricis rogus i, 8. Ext. 5 genitricem servare v, 4. 7
Genialis torus ii, 6. 14. vi, 1. 1
Genitalis pars i, 7. Ext. 5. vii, 3. Ext. 2 genitales partes vii, 7. 6
Gens ferocissima ii, 7. 11 devicta ii, 10. 6 barbara, aspera, et regi difficilis vii, 3. 6 Ætolorum iv, 3. 7 Cornelia v, 3. 2. v, 10. 2. viii, 14. 1. viii, 15. 1. vi, 2. 3 Lutatia ix, 2. 1 gentis patriciæ adolescens iv, 3. 4 gentes validissimæ ii, 8. 1 corripiantur ii, 9. 1 exteræ vii, 6. 1 Asiaticæ i, 7. Ext. 5 gentium exterarum, Præf. 1. ii, 7. 13
Genua complecti v, 3. Ext. 3 genibus nixus ii, 4. 5 advolutus iii, 8. Ext. 4 annixus v, 3. 3 se submittit vi, 8. 4 ejus supplex procubuit vi, 9. Ext. 7
Genucius vii, 7. 6
Genucius Cipus prætor v, 6. 3 et 4
Genus animadversionis consimile ii, 9. 2 vitæ delicatius vi, 8. 5 voti modestum vii, 2. Ext. 18 præstigiorum improbum vii, 3. 4 militiæ sparsum et incertum sequitur vii, 4. 5 orationis solutum viii, 10. 3 vesaniæ truculentissimum ix, 2. 4 generis successio ii, 7. 6 ejusdem exempla ii, 9. 9 paterni una imago ii, 10. 8 genere summo natus vi, 2. 8
Generum potius, quam divitias generi legere vii, 2. Ext. 9
Geometra Euclides viii, 12. Ext. 1
Geometriæ multiplices numeri viii, 7. Ext. 3
Gerere bellum cum aliquo i, 5. 3. ii, 10. 2 adversus fugitivos ii, 7. 9 adversus Celtiberos vii, 4. 5 bella armis, non venenis vi, 5. 1 bella militc iii, 7. 10 rem

prospere vii, 2. 2 patriæ rem bene gladio vi, 3. 6 res præclaras ii, 8. 7 omnia auspicato i, 4. Ext. 2 rem sub auspiciis iii, 2. 6 se ii, 2. 2 se blandiorem ii, 9. 6 se turpiter vi, 3. 7 se in adversis rebus iii, 7. 10 se cautius vi, 5. 1 nihil dignum honore amicitiæ v, 1. Ext. 2 omnia ex majestate reipub. vi, 4. 2 tutelam pueri vi, 6. 1 honores splendidissime vi, 1. 5 magistratus iii, 2. 7. vi, 2. 10. ix, 7. 1 consulatum iv, 3. 7 eum me coëgistis vi, 4. 1 tyrannidem viii, 9. Ext. 2 inimicitias cum aliquo iv, 1. 8 mœstum vultum vi, 6. Ext. 1 cultum et animum regium v, 1. Ext. 4 caput coronatum v, 10. Ext. 1 confusionem in vultu iii, 1. Ext. 1 geris te sic vii, 7. 4 gerebat sub specie fœminæ virilem animum viii, 3. 1 gessit se tantum in recusandis honoribus iv, 1. 6 se integerrime vi, 9. 7 se nec aliter in eodem justitiæ experimento vi, 5. 6 se quam prudenter vii, 2. 6 se viii, 2. 3 se violenter ix, 3. 6 crudeliter se ix, 2. 1 consulem iv, 1. 4 tres consulatus iv, 4. 1 tertium consulatum viii, 15. 8 tutelam cærimoniarum viii, 13. 2 inimicitias cum eo iv, 2. 1 ira imperia impotenter ix, 3. 7 bellum ix, 6. Ext. 2. ii, 7. 3 gesserat consulatum ii, 9. 3 gesserant honores ii, 2. 1 bene ii, 7. Ext. 1 geritur res ii, 7. 10 bellum iii, 2. 9 res pro tribunali iii, 8. Ext. 1 gerens sacra i, 1. 11 pileum capite v, 2. 5 civem ix, 1. 9 consulatum i, 1. 8. iii, 2. 18 gerentes bella ii, 7. Ext. 1 gerendus sibi esset consulatus vii, 5. 4 gerendum ad bellum i, 1. 2 fuit bellum vi, 5. Ext. 1 gerendarum rerum auctoritates i, 1. 1 gesta bene reipubl. iii, 6. 5 gestum a patre consulatum iv, 1. 5 gestum id ab imperatore vi, 5. 1 aliquid tueri iii, 8. 1 gesta nimis severe censura vi, 5. 3

Germania v, 5. 3

Germanici tropæi ii, 2. 3

Gesta omnis ævi quis comprehenderit, Præf. 1

Gestus perseverans vi, 2. 9 gestum ponere viii, 7. 7 gestus adjecit verbis ii, 4. 4 petitos foro in scenam referre viii, 10. 2

Gestare scuta lævis ix, 6. 1 parvulum triumphis v, 7. 1 bona sua pectore vii, 2. Ext. 3 sinu suo artus et membra trucidatorum corporum vii, 6. Ext. 2 præ se trunca brachia ii, 7. 11 humeris suis salutem patriæ ii, 8. 5 gestatum est ejus truncum corpus patibulo affixum ix, 2. 3

Gesticulationem peregit ii, 4. 4

Gestire fati consortione iv, 6. 3 ac lætari alienis malis iv, 7. Ext. 2 gesticntes spectaculo oculi ii, 10. 2

Gignere filium animo suo respondentem v, 6. 6 gignendi et nascendi lex ii, 9. 1 genitus Jove i, 2. 2 libertino patre ii, 5. 2 matre obstetrice, et patre marmorario iii, 4. Ext 1 Syracusis i, 1. Ext. 3 utero Octaviæ ix, 15. 2 genita Olympionice patre viii, 15. Ext. 4 genitum mercatore iii, 4. 2

Gillias Agrigentinus iv, 8. Ext. 2

Glacialis rigor iii, 3. Ext. 6

Gladiatorium munus i, 7. 8. ii, 4. 7. ix, 11. Ext. 1

Gladius cruore domini madens vi, 8. 3 gladiis destrictis vii, 4. Ext. 2 gladium strictum tenens ii, 10. 6 gladio trajectus i, 7. 8 præcordia sua transverberavit iii, 2. 13 incubuit iii, 2. Ext. 1 cinctus vi, 5. Ext. 4 trajectum interemit illum vi, 8. 2 super caput stricto viii, 7. Ext. 7 gladii abstersi ii, 8. 7 destricti iii, 1. 1 gladios destrinxit adversus mulieres ix, 2. 1

Glebæ vastissimæ iv, 4. 4 expertes pavoris vii, 1. 2

Globo pabulantium hostium sese objecit v, 6. Ext. 1 præliantium subjectus iii, 2. 16 globos pugnantium omnes percurrit vii, 4. 1

Gloria militaris ii, 7. 7 triumphorum ii, 8. 1 sempiterna ii, 8. 7 inchoata iii, 2. 4 maritima inclyti portus v, 6. Ext. 4 navalis viii, 14. Ext. 1 forensis viii, 7. 1 sopita in infamiam convertitur ix, 1. Ext. 1 Mariana ix, 12. 4 gloriæ cumulus summus iii, 1. 1 cupidi ii, 8. 5 titulus debitus iii, 2. 8 gloriam involvere v, 4. Ext. 5 præripere viii, 7. Ext. 12 gloria inflammatus i, 6. 9 cedere Latinis iii, 2. 20

Gloriari exemplis ii, 7. Ext. 2 doctrina iv, 3. 6 majestate tutoris vi, 6. 1 gloriantur Athenæ armamentario suo viii, 12. Ext. 2 gloriatus est senatus principio eo vii, 5. 2 gloriosus militis spiritus viii, 14. 5 gloriosa victoria ii, 7. 6 gloriosum certamen viii, 7. Ext. 12 pro invidioso reddidit iii, 4. 2 gloriosior iii, 2. Ext. 5 gloriosissimus literarum contemtor ii, 2. 3

Gloriosius occidit, quam viguit iii, 3. Ext. 4

Gnæus, Fr. 10

Gnidiorum templum viii, 11. Ext. 4

Gorgias Epirota i, 8. Ext. 5 Leontinus viii, 13. Ext. 2. viii, 15. Ext. 2

Gracchanus tumultus i, 1. 1 Gracchana seditio sepulta vi, 2, 3

Gracchorum mater Cornelia iv, 4. 1
Gradus mirus iii, 4. 4 stationis immobilis iii, 2. 23 auctoritatis atque eloquentiæ iii, 5. 4 moderationis iv, 1. 7 officiorum v, 1. 1 dignitatis amplissimus v, 3. 1 gradus felicis ac beatæ facundiæ v, 10. Ext. 2 et stabilimenta bellorum vii, 6. 1 dignitatis honestus vii, 8. 5 celer viii, 7. Ext. 1 æqualis viii, 8. 1 gradum opportunum quærendo iii, 6. 1 excelsum obtinere vi, 9. 5
Græcia i, 6. Ext. 1. ii, 6. 8. v, 6. Ext. 3
Græco more i, 1. 1 Græcæ actiones ii, 2. 3
Granius ix, 3. 8
Grassari via prohibita iii, 8. Ext. 3
Gratia salutandi iii, 1. 2 relata est Fabio v, 2. 4 spectandorum Indorum vii, 3. Ext. 10 impetrari nequit vii, 5. 1 criminis dissimulandi viii, 6. 3 gratiam referre v, 2. Ext. 2. v, 2. 1. viii, 14. 3 alicujus amplecti vi, 6. Ext. 2 gratiæ actæ sunt Considio iv, 8. 3 gratias agere alicui iii, 4. 4. iii, 8. 7 debere alicui v, 6. Ext. 2
Gratidios ix, 7. Mil. Rom. 1
Gratuitum ministerium v, 2. 10
Gratus oculis iii, 2. Ext. 1 introitus ii, 10. 1 testamenti æquitate v, 2. Ext. 3 auribus sonus viii, 7. Ext. 1 ordo viii, 15. 2 grata memoria i, 1. 10 varietas i, 6. Ext. 1 populi oculis spectacula iv, 8. Ext. 2 gratior vulgi auribus libertas vi, 2. 1 gratissima auditu illi est ejus vox viii, 14. Ext. 1
Gratiosus erat apud populum viii, 1. Damn. 3 gratiosos miseriæ eos reddunt v, 3. 3
Gratulari alicui iv, 7. Ext. 2. v, 1. 1. iii, 1. 2 gratulati sunt Cicereio iv, 5. 3 gratulandi officium ii, 7. 6 causa iv, 3. 7
Gratulatio permista fuit complorationi i, 8. Ext. 11 gratulatione cum solvendum i, 1. 1
Gravatus non est v, 7. 1 casu viii, 13. 5 rustico opere v, 4. 3
Gravis et mari et terræ iii, 2. Ext. 3 æmulus iv, 1. Ext. 5 vino iv, 3. Ext. 3. vi, 9. Ext. 1 gravis æque pro dignitate ac pro disciplina vi, 3. 3 impetu apparuit viii, 5. 3 sententia vii, 2. 3 grave æstate amiculum i, 1. Ext. 3 tempus ii, 7. 15 bellum iii, 3. 1. iv, 3. 10 tributum viii, 3. 3 gravem tyrannum habere vi, 2. Ext. 2 gravi morbo implicitus i, 7. 1 nota eos affecerunt ii, 9. 8 bello premi v, 2. Ext. 4 graves fasces consulis vi, 4. 1 clades ix, 1. Ext. 2 gravia auditu perpeti vii, 6. 1 opera ix, 1. 3 gravioris materiæ exemplum viii, 1. Abs. 13 gravissimus dolor ii, 2. 5 vir iii, 3. Ext. 5 gravissima clades iii, 4. 4 oratio iv, 1. 3 gravissimum patris supercilium ix, 1. 6 gravissimam acceperat injuriam iv, 2. 2 gravissimæ injuriæ ii, 2. 5 jacturæ i, 6. 11 gravissima verba vi, 1. 1 virorum opera iii, 8. 6
Gravitas disciplinæ ii, 6. 7 decreti ii, 7. 15 totius Curiæ iii, 1. 2 vitæ iv, 2. 1 censuræ vi, 1. 5 nihilo segnior vi, 4. 2 abscisa animi sermonisque vi, 4. 3 sermonis vi, 9. Ext. 1 gravitatis obtinendæ indicia ii, 2. 2 gravitate supplicii i, 1. Ext. 3
Graviter ferre iii, 3. Ext. 7. ii, 7. 15. vi, 2. 2. vi, 3. Ext. 2 gemere virtutem vi, 2. 9 gravius in Romanos animadvertit ii, 7. 12 justo punire aliquem iv, 1. Ext. 1
Gregarius miles v, 1. Ext. 1 gregarii milites v, 3. Ext. 1
Gremia materna ix, 2. 4
Gressu maturato v, 6. Ext. 4
Grex boum centenarius iv, 3. 4 beatæ turbæ totus iv, 7. 7 contemtus v, 2. Ext. 1 greges diversos piscium separatis molibus includere ix, 1. 1
Gryllus Xenophontis filius v, 10. Ext. 2
Gubernacula imperii vii, 6. 1
Gubernator innoxius ix, 8. Ext. 1 gubernatorem interrogare i, 5. 6
Gula obtorta ix, 5. 2 gulam Neptuni arbitrio subjectam habet ix, 1. 1
Gurges imus iii, 6. 1 gurgitibus cruore imbutis i, 8. Ext. 19
Gustus datos referam iii, 1. 1
Guttur senile ix, 12. Ext. 6
Gyges Lydorum rex vii, 1. 2
Gymnasium juventute frequens ix, 2. Ext. 5 gymnasio operam dedit iii, 6. 1
Gymnico spectaculo interesse viii, 15. Ext. 4 gymnicæ palmæ ix, 12. Ext. 9

H.

Habenas triumphalis currus retinere iv, 4. 5 habenis caritatis effusis iv, 6. Ext. 2
Habere catellum in deliciis i, 5. 3 aliquem utero conceptum i, 7. Ext. 7 aliquem salvum ii, 4. 5 tentorium ex pellibus ii, 7. 15 attonitas aures iii, 3. Ext. 4 aliquem consilii participem iii, 3. Ext. 2 matrem aut patrem iii, 4. Ext. 2 fiduciam sui iii, 7. 1 instar arcis iv, 1. 1 senatum de aliqua re iv, 1. 7 procuratorem rerum iv, 2. 6 obsides in urbe clau-

sos iv, 3. 1 aliquem in clientela iv, 3. 6 in prætura collegam iv, 3. Ext. 1 cervices gladio subjectas iv, 7. Ext. 1 milites bonos iv, 7. 2 liberalitatis præcordia iv, 8. Ext. 2 invidiam iv, 8. 4 minimum invidiæ v, 1. 2 plurimum humanitatis v, 1. 2 de aliquo sermonem v, 1. Ext. 3 æquissima jura v, 3. Ext. 3 sempiternum imperium v, 3. Ext. 3 cultos agros v, 4. Ext. 5 aliquem hæredem v, 9. 2 sacrosanctam potestatem vi, 1. 7 pacem cum aliquo vi, 2. 1 candida fascia alligatum crus vi, 2. 7 rectorem vi, 2. Ext. 2 multos annos vi, 2. 10 multos gladios vi, 2. 10 gravem tyrannum vi, 2. Ext. 2 telum vi, 3. 5 consortem censuræ Mummium vi, 4. 2 rem deliberatione provisam vi, 5. Ext. 2 aliquem salutis suæ patronum vi, 9. Ext. 2 Deum opinionis vanæ adstipulatorem vii, 1. 2 manus et mentes puras vii, 2. Ext. 8 aliquem in castris vii, 3. 7 secum juvenes nobilissimos vii, 3. 3 cuncta in sua manu vii, 4. 2 solem et pulverem adversum vii, 4. Ext. 2 milites capite censos vii, 6. 1 aliquid ruboris vii, 6. 1 maternam hæreditatem filios jussit vii, 7. 4 imaginem Saturnini domi viii, 1. Damn. 3 spem in aliquo viii, 15. 9 non plus auri semiuncia ix, 1. 3 aliquos suspectos ix, 13. Ext. 2 habes parum v, 1. 3 ne ossa quidem mea v, 3. 2 habet clausas portas ii, 6. 7 se bene Imperator iii, 2. 13 omnia, qui nihil concupiscit iv, 4. 1 miserius experimentum v, 4. 7 expeditum fugæ initium v, 7. 3 explorata crimina de filio v, 9. 1 imaginem in cella Jovis Opt. Max. positam viii, 15. 1 impietatem ejus suspectam v, 9. 2 annulo insculptam illam traditionem viii, 14. 4 gulam Neptuni arbitrio subjectam ix, 1. 1 columnas Hymettias in porticu domus ix, 1. 4 habent eum dividendi regni arbitrum v, 2. Ext. 4 habebat in præsidio magnum numerum iii, 2. 12 partum utero conceptum iv, 6. 4 dominos fundus iv, 4. 8 causea velatum caput v, 1. Ext. 4 ultionem Macedonia v, 8. 3 ejus sororem in matrimonio vi, 2. 3 materiam sæviendi vi, 2. 10 eam uxoris loco viii, 7. Ext. 5 filium ix, 1. 9 habui hunc notum ix, 5. 4 habuisti maxima clade aliquid admixtum gratulationis v, 1. 4 habuit natandi eventum tutum iii, 2. 1 decus subjectum imperio iii, 5. 3 senatum comitem iii, 7. 1 animum aversum ab omni Venere iv, 3. 2 cubiculum socrus pro conjugio iv, 3. 3 patellam Deorum, et salinum iv, 4. 3 nullum scrupulum argenti iv, 4. 9 difficiles aures iv, 7. 4 curæ v, 1. 1 unius humani amici vultum v, 1. 1 sepulturæ locum v, 1. 10 horridiorem patrem v, 4. 3 orationem v, 10. 2 cum eo stupri commercium vi, 1. 10 tolerabilem facti vix pudentis causam vii, 3. 5 quem finem ista dissimulatio vii, 4. 5 pæne nullum triste suffragium viii, 1. Abs. 2 gloriosum cum rerum natura certamen viii, 7. Ext. 12 servum post se viii, 10. 1 eum in consulatu collegam viii, 15. 6 orationem pro Gallio viii, 10. 3 aureos clavos crepidis subjectos ix, 1. Ext. 4 nihil laudis ix, 2. 3 parvi ix, 5. 2 impiam orationem ix, 9. 1 causam mortis gaudium ix, 12. Ext. 5 habuerat venerationem maximam i, 1. 19 domum eo loci vi, 3. 1 Petroniam in matrimonio vii, 7. 3 cum ea commercium libidinis viii, 2. 2 habebis donum viri divitis viii, 14. 5 habebit stabilem sedem ii, 9. 1 habeat non minus reprehensionis ix, 6. 1 haberet vacationem hujus officii i, 1. 9 habuisse sub capite Sophronis mimos fertur viii, 7. Ext. 3 habentes clavorum acumina tabulæ iii, 7. 2 habiturus pestiferum exitum v, 2. 4 habendi cupiditate ix, 4. 1 habendum est perniciosius ix, 1. Ext. 1 haberi inopiam contemtissimam ii, 9. 4 neque virorum, neque mulierum numero debet vii, 7. 6 habetur ratio ejus extra ordinem iv, 1. 14 vir egregius vii, 5. 1 mortalium sapientissimus viii, 7. Ext. 3 ei fides iv, 1. Ext. 2 habebatur Etruriæ caput ix, 1. Ext. 2 habitus est prudentissimus i, 2. Ext. 4 est honos auctori ii, 3. 3 habita est Marti supplicatio i, 8. 6 est voci fides vi, 8. 7 publice maxima cura splendoris vii, 5. 1 habita utriusque ordinis maxima frequentia vii, 8. 4 temere fides est quæstionibus viii, 4. 1 quæstio ulla de hac re ix, 10. 2 habita quæstione viii, 2. 3 concione v, 3. 2

Habilior lectuli otio v, 7. 1

Habitare angustc iv, 4. 7 in arce vi, 3. 1 habitat in eo pietas fraternæ caritatis v, 5. 2 invidia in cognominibus viii, 1. Damn. 1 in labris ejus lepor viii, 9. Ext. 2 in nomine Xerxis superbia ix, 5. Ext. 2 habitavi in eodem domicilio v, 5. 1 habitaturi sunt multi luctus sub his tectis vii, 2. Ext. 2

Habitus conditionis ii, 6. 12 maris iii, 3. Ext. 4 animi iii, 8. 2 tolerabilis iv, 1. 1 pristinus iv, 1. Ext. 4 ætatis iv, 3. 3 tranquillior iv, 2. 2 patrimoniorum iv, 4. 10 virilis iv, 6. Ext. 2 corporis viii, 7. Ext. 1 servilis ix, 1. 8 horridus crudelitatis ix, 2. 1 pulveris ix, 3. Ext. 3 habitum pristinum retinente vultu v,

10. Ext. 1 habitum denegatum moleste feramus ix, 2. Ext. 11 habitu usus erat iii, 6. 2 Isiaci assumto vii, 3. 8 nec vultu mutato vii, 3. Ext. 9 mortali spreto ix, 5. Ext. 1
Hadrianus ix, 10. 2
Hadriaticum mare ix, 8. 2
Hædinæ pelles iv, 3. 11. vii, 5. 1
Hæredem aliquem habere v, 9. 2 instituens v, 9. 3 tollere viii, 6. 1 lege agere passus non est vii, 7. 5 tabulis inseruit potentissimos viros ix, 4. 1 hæredibus aliis scriptis decessit vii, 7. 1
Hæreditaria urbis paupertas iv, 3. 8
Hæreditas materna vii, 7. 4 paterna iv, 4. 10 hæreditatem cernere v, 3. Ext. 3 adire vii, 8. 9 absumere viii, 6. 1
Hærere in cognomine Scipionum iii, 7. 3 in suspicione et crimine vi, 3. 10 hæreo præ admiratione ix, 11. Ext. 2 hæret animus in domesticis iv, 7. Ext. 1 hærebat misera in penuria et pecuniæ et defensionis vii, 3. Ext. 5 hæsit oculis paulisper ix, 9. 2 hærent ac stupent hominum oculi v, 4. Ext. 1
Hæsitavit præco ii, 9. 6 hæsitante animo ii, 7. 6 ore viii, 13. 2 hæsitantes inter lætitiam et metum iii, 2. 1 hæsitatione impeditum os viii, 7. 1
Hamilcar Carthaginiensium dux i, 7. Ext. 8. vi, 6. 2. ix, 3. Ext. 2
Hamus æmulationis ii, 9. 6
Hammonis fons viii, 15. Ext. 3
Hannibal, Carthaginiensium dux, Hamilcaris filius i, 7. Ext. 1. iii, 2. 11 et 20. iii, 7. Ext. 6. iii, 8. 2. iii, 8. Ext. 1. iv, 1. 7. iv, 8. 1. v, 1. Ext. 5 et 6. v, 3. Ext. 1. v, 6. 7. vi, 6. Ext. 2. vii, 3. Ext. 8. vii, 4. 4. vii, 4. Ext. 2. ix, 1. Ext. 8. ix, 2. Ext. 2. ix, 3. Ext. 3. ix, 5. Ext. 3. ix, 6. Ext. 2. ix, 8. Ext. 1 Gisgonis filius vii, 3. Ext. 7
Hanno dux Carthaginiensium v, 1. 2. vi, 6. 2
Hastæ adolescentis bona subjecit vi, 3. 4 judicium vii, 8. 1 et 4 hasta trajectus Clytus ix, 3. Ext. 1 hastæ præferebantur iii, 2. 24
Haurire ardentes ore carbones iv, 6. 5 ex abundanti copia vi, 4. 1 ipsam virtutem vii, 2. Ext. 1 cribro e Tiberi aquam viii, 1. Abs. 5 tantum gloriæ cruore viii, 1. Abs. 1 laboriose sapientiam viii, 7. Ext. 11 hausit imaginem i, 7. Ext. 1 veneni potionem iii, 2. Ext. 6 medicamentum iii, 8. Ext. 6 spiritum ex ipsis præcordiis et visceribus iv, 6. 2 sanguinem tauri v, 6. Ext. 3 siderum motus docili animo viii, 7. Ext. 2 hauserant avidi civilem sanguinem ii, 8. 7 hauriens sentinam in hexere i, 8. Ext. 11 hauriendi sanguinis cupiditas iii, 2. Ext. 1 hausta flumine aqua ii, 4. 5
Haustus aquæ i, 8. Ext. 18 largus iii, 3. Ext. 7 vini iii, 6. 6 rigoris iii, 8. Ext. 6
Hebes atque obtusum cor vi, 9. 1
Hebescit vigor mentis ix, 12. Ext. 10 hebetantur tenacissimi patriæ nervi ii, 6. 1 prisci roboris nervi vii, 2. 3 hebetatis torpore artubus iii, 8. Ext. 6
Hegesias Cyrenaicus philosophus viii, 9. Ext. 3
Helenam pingere iii, 7. Ext. 3
Helenus v, 1. Ext. 4
Heliconii colles i, 6. Ext. 3
Hellanicus viii, 13. Ext. 6
Helleboro se purgare viii, 7. Ext. 5
Helvius Mancia Formianus vi, 2. 8
Hephæstio iv, 7. Ext. 2
Hercules v, 3. Ext. 3. i, 1. 17
Herennius Pontius. Samnis vii, 2. Ext. 17
Herennius Siculus ix, 12. 6
Hermocles viii, 14. Ext. 4
Herodotus viii, 13. Ext. 5
Herophilus equarius medicus ix, 15. 1
Hesterna cœna iv, 3. Ext. 3
Hetrusci i, 8. 5
Heu me miserum viii, 14. Ext. 2
Hexeres i, 8. Ext. 11
Hiero tyrannus Syracusanus i, 1. Ext. 3. iv, 8. Ext. 1 Syracusanorum rex iv, 8. Ext. 1 Siciliæ rector viii, 13. Ext. 1
Hilaris Fortunæ vultus ii, 6. 8 frons iv, 4. 1 hilari fronte agnoscere potentiam vi, 2. 7
Hilaritas animorum ii, 1. 8 oris convivalis vi, 9. Ext. 1
Himeræi i, 7. Ext. 6
Hinnisset equus primus vii, 3. Ext. 2
Hinnitum edidit ante omnes vii, 3. Ext. 2 edere viii, 11. Ext. 4
Hippo Græca fœmina vi, 1. Ext. 1
Hippoclides Philosophus i, 8. Ext. 17
Hipsicratea regina iv, 6. Ext. 2
Hirtius v, 2. 10
Hispalli filius, Cn. Cornelius Scipio vi, 3. 3
Hispania i, 6. 2 et 7. ii, 7. 1. ii, 7. 15. v, 1. 5. v, 2. Ext. 4. v, 4. Ext. 3. vi, 3. 3. vi, 6. Ext. 1. vii, 4. 5 Hispaniam regere iv, 3. 11
Hispanum sagulum v, 1. 7
Histrionis persona viii, 7. 7
Homerus viii, 8. Ext. 2. ix, 12. Ext. 3
Homericum præconium viii, 14. 1
Hominem agebat viii, 8. 2

Honestus error ii, 2. 1 dignitatis gradus vii, 8. 5 honesti actus v, 2. Ext. 1 honesta conjugia ii, 6. 15 honestior profectio iii, 7. 9

Honestatis omnis percipiendæ cupiditatem ingressus viii, 7. Ext. 2

Honeste mori ii, 7. 15

Honor triumphi ii, 8. 2 amplissimus ii, 8. 2. ii, 9. 3 longus et beatus ii, 10. 1 debitus ii, 10. 2 exequiarum et vocis iv, 1. 12 omnis judicii metu vacuus vii, 2. 6 sepulcri ix, 8. Ext. 1 honos Latinæ vocis ii, 2. 2 castrensis viii, 14. 5 Honoris ac Virtutis simulacra i, 1. 8 beneficio i, 1. 9 usurpatione uti ii, 7. 15 petiti loca omnia impetraturus vii, 5. 5 honorem maximum petere vii, 3. Ext. 6 Catoni negare vii, 5. 6 honore dignus ii, 9. 6 centurionatus donari iii, 2. 23 honores gesserant ii, 2. 1 operum iii, 2. 24 castrenses vii, 8. 6 omnis generis conquisiti iv, 6. Ext. 1 gerere splendidissime vi, 1. 5 summos forensi militia adeptus viii, 5. 5 honorum magnitudo ii, 9. 6 societate junctum ii, 9. 6 honoribus defuncti iii, 2. 7 et actis interesse iii, 7. 8 omnibus defunctus v, 9. 1 honoribus Arpinatibus judicatus inferior vi, 9. 14 debitum auctoritatis pondus adjecit vii, 5. 2

Honorare patris cineres ii, 4. 7 aliquem muneribus sacrificiisque vii, 3. 2 testamentum matris patientia vii, 8. 2 virtutem ix, 8. Ext. 2 honoravit mansuetudine Romana v, 1. Ext. 6 honorabantur pudicitiæ corona ii, 1. 3 honoratus parum sermo v, 1. Ext. 3 honorata memoria iii, 8. 6 est occasio liberalitatis v, 2. Ext. 1 honoratius crematur corpus v, 1. 11 excipi v, 1. Ext. 3 honoratissimus locus iv, 5. Ext. 2 honoratissime excipit filium ii, 10. 2

Horatius Cocles iii, 2. 1. iv, 7. 2

Horatius Pulvillus v, 10. 1

Horatius vi, 3. 6

Horrea opportuna rapinæ ix, 3. 7

Horreolus usus necessarii vii, 1. 2

Horrendus vocis sonus i, 8. 10 horrendum nomen i, 7. 7

Horridus habitus crudelitatis ix, 2. 1 horrida et tristis pudicitia ii, 1. 5 virtus ii, 2. 5 horridum nomine negotium vii, 2. 1 horridæ vetustatis rubigo ii, 9. 5 horridior aspectus iv, 4. 1 horridiorem patrem habuit v, 4. 3

Horror totius fori vi, 9. 13 animi ix, 8. 2

Hortari juventutem in acie vii, 6. Ext. 3 hortatus est C. Marium iii, 2. 18 hortata est patientiam in medium procedere iii, 3. 1 hortati sunt publicani censores v, 6. 8

Hortator vitæ meæ ii, 6. 8

Hortensiana eloquentia viii, 3. 3

Hortensia Q. Hortensii filia viii, 3. 3

Hospes Drusi iii, 1. 2 hospitis captivi salus iv, 3. 4 hospiti religionem intulit vii, 3. 1 hospites benignissime excepti iv, 8. Ext. 2

Hospitalem humanitatem testantur i, 1. 10 hospitales Dii i, 7. Ext. 4. v, 1. 3. ix, 2. Ext. 3

Hospitii jure inter se juncti iii, 2. 21 hospitio templi usus i, 8. 2 exceptus ix, 6. 3 hospitia occupavit vii, 3. 9

Hostiæ jecur iii, 7. Ext. 6 hostiam removere v, 10. Ext. 2 hostiarum exta ii, 2. 8

Hostilia curia ix, 5. 2

Hostis togatus vii, 8. 7 hosti data obses iii, 2. 2 hostes ejus vitæ ii, 10. 2 acerrimi ii, 7. 15 pabulantes v, 6. Ext. 1 hostium multitudo ii, 7. 10

Hostilis quies i, 7. Ext. 1 cruor iii, 2. 23. viii, 1. Abs. 1 hostile vallum iii, 2. 20 solum vi, 9. 9 quid moliri vii, 3. Ext. 10 hostili certamine cum aliquo congredi v, 1. 3 hostiles manus i, 6. 11 gladii iii, 2. Ext. 9 lacrymæ v, 1. Ext. 6 oculi vii, 3. 9 copias fuderunt i, 8. 1 hostilia castra iii, 7. 10 cadavera vii, 6. 5 hostilibus pedibus circumdatus iii, 2. 16

Hostus, Fr. 10

Huc malignitatis ventum iii, 7. 1 necessitatis deductus viii, 1. Abs. 6

Humanus sanguis ii, 9. 3 humana imbecillitas ii, 7. 10 conditio iii, 4. Ext. 1 humanæ virtutis actus iii, 2. 20 consilia i, 6. 11 humanarum rerum regimen i, 1. 9 humanissima et clementissima senatus acta v, 1. 1

Humanitas promta et exquisita v, 1. 1 vividior, quam spiritus v, 1. Ext. 1

Humari in patria v, 3. Ext. 3 humatus est in loco eo viii, 15. Ext. 3

Humeros fatigare iii, 6. 1 humeris suis salutem patriæ gestantes ii, 8. 5 manibusque i, 1. 11

Humilis consuetudo ii, 6. 17 humile ministerium i, 1. 17 humili admodum loco natus iv, 7. 5 humiles blanditiæ vi, 3. Ext. 2 admodum in Hispania nati v, 4. Ext. 3 humilior fortuna locus v, 7. Ext. 2 aliquanto sors vi, 2. 8 humilius splendore præteritorum annorum nihil vi, 4. 4 humillima sors ix, 3. 3 humillimæ res viii, 14. 6

Humiliter æstimare acta virorum ii, 7. 14 humilius sentire de origine iii, 7. Ext. 7
Humilitas amplitudinem venerari debet iii, 8. 7
Humus undis proxima vi, 1. Ext. 1 humi prostratus est i, 6. 6. viii, 1. Abs. 6 infixo capite i, 6. 10 prostratum caput iv, 7. Ext. 2 an sublime putrescere vi, 2. Ext. 3 prostratis corporibus vii, 3. Ext. 2 jacere filium aliquamdiu passus est viii, 1. Abs. 3 corpora prosternere abjectis armis ix, 2. 1 humo illisus iii, 2. Ext. 6 infligi ix, 2. 4 caput sublatum v, 1. Ext. 4
Hybreas orator Mylasenus ix, 14. Ext. 2
Hycme frigidum amiculum i, 1. Ext. 3
Hymettus mons i, 6. Ext. 3
Hymettiæ columnæ ix, 1. 4

I.

Jacere humi i, 8. 12. viii, 1. Abs. 3 inhumatum corpus v, 1. Ext. 6 in lectulo i, 7. 7. v, 7. Ext. 1 in pelliculis hædinis vii, 5. 1 in sinu i, 7. 2 umbras in gurgite turpitudinis iii, 6. 1 supplicem v, 1. 9 jacet civitas armis abjecta iii, 2. Ext. 5 speciosius cadaver vi, 8. 3 jacent arcæ ante portas ii, 6. 7 bene v, 6. Ext. 4 miserabiliter manus ejus in hostili solo vi, 9. 9 reliquiæ regiæ inhonoratæ v, 1. 1 auctores ubi v, 3. Ext. 3 jacebat æger Tarsi iii, 8. Ext. 6 caput abscisum iv, 7. 4 jacuit duplex victima ix, 9. 2 claudus in lectica ii, 8. 2 humi mortuus ix, 12. 3 mutatum i, 6. 5 jacuerunt cadavera insepulta vi, 3. 1 jacens hostis v, 1. 11 in lectulo Atheniensi v, 6. Ext. 5 corpus i, 8. Ext. 19 in scalis Gemoniis corpus vi, 9. 13 jacentis ducis spectaculum ix, 9. 2 jacentem ferire i, 7. 8 ad regium fastigium erexit v, 1. 1 humi vii, 2. Ext. 5 spoliare v, 5. 4 jacente Cælio iv, 7. 5 in execrabili ac diro solo i, 1. 15
Jacere panes vii, 4. 3 jaciens fulmina i, 6. 12
Jactus tesserarum prosper ix, 9. 3 fortunam emere iv, 1. Ext. 7 jactum emere a piscatoribus iv, 1. Ext. 7 jactu telorum perforari i, 8. Ext. 19 vocis consentaneo i, 5. 8
Jactare familiaritatem iv, 7. 1 jactabatur ab inimico iii, 8. Ext. 1 jactatus fluctibus ix, 8. 2
Jactura maritimarum virium viii, 1. Damn. 4 jacturæ imperii gravissimæ i, 6. 11 jactura victus iii, 2. 23
Janua patens vi, 9. Ext. 1 januæ appropinquant ii, 10. 2 januis apertis iii, 2. 7
Jason Pheræus i, 8. Ext. 6 Thessalus ix, 10. Ext. 2
Ictus fragmento subsellii i, 4. 2 fulmine ix, 12. 1 mortifero vulnere v, 6. 1 ictum fœdus vii, 3. 4. vi, 1. 9
Ictus deformis fœderis ii, 7. 1 impulsuum temeritatis ix, 8. 1 mucronis iii, 2. 23 remorum iii, 2. 10 vehemens iii, 2. 7 ictu celeri cervices abscidisset vi, 8. 3 ictus nodosi ii, 7. 8 ictibus discussa galea iii, 2. 23 machinæ objecerant v, 1. 5 ictibus perfossum scutum iii, 2. 23 pulsatus i, 6. 11
Idæa mater vii, 5. 2
Idoneus parum reip. civis iv, 3. 5
Idus Martiæ viii, 11. 2
Jecur hostiæ sine capite i, 6. 9 jecinoris caput duplex i, 6. 9 jecinori hostiæ postponitur gloria iii, 7. Ext. 6 jecinore hostiæ adest i, 6. 8
Jejunos pecunia videbat penates iv, 4. 9
Ignarus casus i, 8. 9 viri v, 4. Ext. 6 verecundiæ majorum iv, 8. Ext. 1 ignaro te ii, 7. 6 ignara fatorum Carthago ii, 10. 4
Ignavia militaris ii, 3. 1
Igni atque ferro agros vastare vii, 3. Ext. 8 et armis circumdedit ix, 2. Ext. 5 ferroque vastatur regio v, 6. Ext. 1 propinqua sede sedens v, 1. Ext. 1 ignes castissimi iv, 6. 5 æterni v, 4. 7 subditi ix, 2. Ext. 9
Ignobilis vicus v, 3. 2 ignobile nomen iii, 4. 6
Ignominia damnationis i, 4. 3 domuum ii, 7. 3 Judicialis viii, 10. Ext. 1 virtutem acuit ii, 9. 9
Ignominiosa consulum ejuratio ii, 7. 7
Ignorat patientiæ dedecus iii, 2. 7 ignorantem Regem i, 1. Ext. 2
Ignorantiæ obscuritas iv, 6. Ext. 1
Ignoscere errori ix, 9. 1 ignoscite vetustissimi foci v, 4. 7
Ignotus fuit vini usus ii, 1. 5 illi urbi vixit viii, 7. Ext. 4 pater v, 9. 4 ignota erat ipsis hostibus causa vii, 4. 5 ignotæ mulieris ostentatio i, 2. Ext. 2 sortis homo i, 8. Ext. 18 ignotum fuit ipsorum sæculo iii, 4. Ext. 2
Illabitur hominum animis ii, 10. 1
Illecebræ et suavitas literarum ii, 2. 2 illecebrarum motus varii ix, 2. 1 illece-

bris capti ii, 6. 1 gaudere vi, 9. Ext. 1 pellicere iv, 3. Ext. 3 illecebris suis complexa ix, 1. Ext. 1

Illibata virginitas vi, 1. 4

Illigavit illam dexteram torpore vi, 8. 4 illigatus matrimoniis duarum uxorum ix, 13. Ext. 4

Illisit testudinem lapidi ix, 12. Ext. 2 tabulæ spongiam viii, 11. Ext. 7 illisus est littoribus i, 1. Ext. 1 humo iii, 2. Ext. 6 illiso in postem capite ix, 12. 6

Illito cubiculo calce recenti ix, 12. 4

Illustrare Artemisium viii, 14. Ext. 1 illustrata est moderatio iv, 2. 1 ingenio opera viii, 14. 1 illustrant conjugia domos vii, 2. Ext. 1

Illustris professionis actus iii, 3. Ext. 4 tropæis ii, 2. 3 illustrem urbi te ostendit ii, 10. 3 illustri claritate auctoris iii, 8. Ext. 6 illustrium imaginum series ii, 9. 6

Illyricus tractus viii, 13. Ext. 7 Illyricum bellum i, 5. Ext. 2

Imago et umbra suppliciorum vi, 8. 7 Neptuni viii, 11. Ext. 5 picta v, 4. Ext. 1 triumphali ornatu induta iv, 1. 6 paterni generis ii, 10. 8 imaginem positam habet viii, 15. 1 domi habucrat viii, 1. Damn. 3 imagine ante oculos posita vi, 6. 1 imagines proprietatis certissimæ sunt ix, 3. 1 virorum adopertæ iii, 5. 1 imaginum certamina iii, 7. 11 generosissimarum fœtus iii, 4. 1 illustrium series ii, 9. 6 titulus iv, 4. 1 imaginibus ascribi ii, 9. 3 concitatus variis ix, 9. 1

Imbecillus senex vii, 3. 6

Imbecillitas humana ii, 7. 10 ingenii ii, 7. 6 mentis ix, 1. 3

Imbellis ac timida juventus vii, 3. 3 imbelli omni ætate egesta urbe vi, 6. Ext. 2

Imber coortus viii, 1. Abs. 4 imbre nullo adduci, nullo frigore viii, 13. Ext. 1 imbres cœlestes i, 6. 3

Imberbis is erat vi, 8. 1 imberbem patrem i, 1. Ext. 3

Imbui animos lectione librorum Archilochi nolunt vi, 3. Ext. 1 imbuta coloribus spongia viii, 11. Ext. 7 præceptis virtus v, 10. Ext. 3 sordibus nobilia portenta iii, 5. 1 imbuti animi sapientia iv, 3. Ext. 3 imbutis cruore gurgitibus i, 8. Ext. 19

Imitari factum vi, 3. 4 mulierum virtutem vi, 1. Ext. 3 præsentiam alicujus vi, 8. 3 quod Romulum valuit iii, 2. 4 virilem patris exitum iv, 6. 5 virtutes alicujus v, 8. 3 imitatur facinus viii, 6. 2 imitatus est casus viii, 11. Ext. 7 luxuriam ix, 1. Ext. 4. ii, 4. 6 imitati severitatem ii, 9. 2 imitatu ardua opera iv, 6. 1

Imitatione aliena capi viii, 14. Ext. 1

Immane Reipubl. damnum ii, 7. 15 immanes epulæ ix, 1. 5 immania pretia ix, 1. 2

Immaturus virginis amor viii, 1. Abs. 1 immatura militia v, 1. 7

Immemor humanorum casuum v, 1. Ext. 4 majestatis iii, 7. 11 patria viri meritorum v, 3. 2 propositi iii, 2. 2 prudentiæ moderationisque ix, 3. 2 Hannibalis sermonem ix, 1. 4

Immensæ magnitudinis serpens i, 7. Ext. 1 immensum Africæ spatium v, 6. Ext. 4

Immerentem se capitali supplicio, innocentemque addiceret vii, 3. Ext. 1

Immerenter damnata mulier vi, 2. Ext. 1

Immeritum supplicium i, 1. Ext. 8

Immergit se aquæ ix, 1. 1 se præceptis Pythagoræ iv, 1. Ext. 1 immergunt profundo cladium vi, 9. Ext. 7 immersit corpus suum Cydno iii, 8. Ext. 6 se ipse flammis iii, 2. Ext. 7

Imminere visceribus et cordi ii, 6. 8 imminet adversi quid populo v, 10. 2 imminens casus i, 7. 6 damnatio viii, 1. Abs. 9 saluti arx hostilis v, 3. Ext. 3 mors i, 4. 5 procella vi, 4. Ext. 2 violentia i, 7. Ext. 4 caput imperio ix, 15. Ext. 2 exitium i, 8. Ext. 7. v, 4. 1 periculum iii, 2. 1 imminenti periculo subtrahi i, 7. Ext. 10 imminentibus urbibus imperio Rom. v, 3. 2 imminentia supplicia vitavit vi, 8. 3

Immiscuit eos legibus, commodisque suis iv, 6. Ext. 3

Immobilis cinis i, 8. Ext. 18 stationis gradus iii, 2. 23 immobilem retinere equitatum ix, 3. 5 immobile caput i, 6. 10 stetit ejus corpus v, 10. Ext. 2 tenuit brachium iii, 3. Ext. 1

Immoderata turba viii, 2. 1 immoderato vocis impetu ix, 3. 8

Immolare ante prætorium i, 6. 4 hostiam i, 6. 8 vaccam vii, 3. 1 hostias nigras ii, 4. 5 immolaverunt Æanti i, 5. Ext. 2 immolans ante altaria iii, 3. 1 immolantur furvæ hostiæ ii, 4. 5 immolatæ Iphigeniæ sacrificium referens viii, 11. Ext. 6 hostiæ ii, 2. 8

Immoror quid iis ix, 11. Ext. 4

Immortales Dii i, 1. 14. ii, 7. Ext. 1 funeribus iv, 7. Ext. 2

Immortalitati destinatum caput i, 7. 1

Immunem ab hoc injuriæ genere reliquit fundum vii, 3. Ext. 8 immunes atque liberæ urbes iv, 8. 5

Impactus est in servilem Serapionis appellationem ix, 14. 3

Impatiens legionum tardioris trajectus ix, 8. 2 oneris ix, 2. 1

Impar fœmineo animo inventus iv, 6. 1 imparem se judicare iii, 7. Ext. 7

Impedire iter i, 4. 4 nepotis felicitatem i, 7. Ext. 5 sacrificium Alexandri iii, 3. Ext. 1 impediret consuetudinem ii, 10. 8 impediri a Metello iii, 2. 21 potuit fuga i, 6. 8 impeditur senatus voluntate iii, 2. Ext. 1 impeditus est a collegio pontificum i, 1. 8 impeditum os hæsitatione viii, 7. 1

Impedimento esse v, 1. 5. vi, 9. 5. i, 1. 8

Impelli ad pœnitentiam ix, 1. 1 ad rebellandum vii, 3. Ext. 10 impulit senatum ad vindictam exigendam iii, 2. 18 impulsus errore vocis ix, 9. 3 impulsam dolore punire non sustinebat viii, 1. Amb. 2

Impendit plus studii viii, 10. 2 impenderent pœnæ spiritum ii, 7. Ext. 2 impendens mutatio i, 7. 2 impensus labor iii, 7. Ext. 1 impensis bene armis iii, 2. 23 impensiora verba iv, 3. Ext. 1

Impensæ adjectio i, 1. 8 impensa domestica iv, 4. 11 exequiarum iv, 4. 1 præstantior iv, 8. Ext. 2 impensæ liberaliter præstantur v, 1. 1 impensam salutarem facere vii, 6. 3 impensa visendum est opus viii, 12. Ext. 2 impensis voracibus onerosus vii, 1. 2

Impendio salutis aliquid testari v, 6. 1

Imperare alicui viii, 7. Ext. 16 libidini ix, 13. Ext. 3 locupletibus iv, 3. 5 quid morte gravius vi, 4. Ext. 4 imperavit censoria potestate ii, 9. 9 imperavit fortuna sibi vii, 1. 1 imperavit Gallogræcis vi, 1. Ext. 2 lictori ii, 2. 4 sibi iv, 2. 2 suis i, 1. 10 imperata pecunia viii, 3. 3 imperatis certis rebus v, 1. 9

Imperator ambitiosus ii, 7. 2 avarus vi, 4. Ext. 1 vetus iii, 7. Ext. 6 imperatoris partibus fungi ii, 8. 2 imperatorem strenuum egit vii, 2. 5 imperatoribus pœnam minatur lex ii, 8. 1

Imperatorius mos iv, 3. 10 imperatoria ars vii, 4. 1 potestas vii, 1. 1

Imperium æquale v, 2. 4 auctum ii, 8. 4 caliginis simile iii, 4. 5 consulare vi, 1. 1 et auspicium ii, 8. 2 licens vi, 4. 2 muliebre iii, 5. 3 proconsulare vi, 9. 7. viii, 1. Amb. 2 Punicum ii, 7. 13 imperium quantum vii, 3. Ext. 2 sempiternum v, 3. Ext. 3 sordidum ix, 10. 2 summum cessit religioni i, 1. 2 surgens vii, 4. 1 imperii fines ii, 10. 2 gubernacula vii, 6. 1 majoris est ii, 8. 6 nervi ii, 7. 2 reliquias tueri iii, 2. 7 imperio obtemperare vi, 2. 10. ix, 1. Ext. 7 fuit quies i, 7. Ext. 1 imperium istud abrogamus ii, 9. 5 sustinere vi, 5. Ext. 1 imperio everso ii, 7. 13 indignus ii, 7. 7 imperia consularia viii, 13. 2 cruenta ix, 2. 1 cedere non dubitaverunt i, 1. 9 salutaria vi, 9. Ext. 3 truculentissima vii, 6. 1

Imperiosus Torquatus v, 8. 3 imperiosissimi duodecim fasces ii, 7. 7

Imperitæ multitudinis clamor iii, 8. 6

Impetrare æquitatem vi, 2. Ext. 1 laudem ab aliquo iii, 7. Ext. 2 opem remedii i, 8. 2 sibi vitam iii, 2. Ext. 8 impetrare tempus ab aliquo iv, 7. Ext. 1 triumphum a senatu iii, 6. 5 vitam facilius iii, 8. 8 impetravit a judicibus absolutionem vi, 9. 14 a multitudine i, 5. 5 remissionem pœnæ v, 4. 7 impetraturus honorem iii, 5. 1 omnia vii, 5. 5 impetrari a servis vix potest iv, 3. 7 consulatum senserat vii, 5. 4 gratia nequit vii, 5. 1 impetrato aditu iv, 6. Ext. 3 impetrata libera legatione v, 3. 2 impetratis ministerii partibus v, 3. 4 impetranda de civitate iii, 1. 2

Impetrito i, 1. 1

Impetus animi infelicis vii, 3. 10 actionis viii, 10. 1 exercituum iii, 1. 1 ferox iii, 2. 19 gratæ mentis v, 2. 8 in eam fit iii, 2. Ext. 9 in se conversus iii, 2. 8 invidiæ iii, 8. Ext. 3 juvenilis vi, 2. 4 terror iv, 3. 14 impetum facere in aliquid i, 8. 8. iii, 7. 2. iii, 2. 20. v, 4. Ext. 5 impetu Cimbrorum pulsi v, 8. 4 temulentiæ evectus v, 1. Ext. 2 concitato i, 7. Ext. 1 fertur v, 4. Ext. 6 gravis apparuit viii, 5. 3 iræ abstractus v, 9. 1 magno itinera ingredi vii, 4. 5 mentis uno rapere spei viam vii, 2. 5 omni cogitationis absumto viii, 11. Ext. 5 omni fertur mens viii, 15. 1 impetus tempestatis viii, 1. Abs. 3

Impetu uno spiritus complectebatur viii, 7. Ext. 1 virtutis pari connisi iv, 2. 2 vocis immoderato convulso pectore ix, 3. 8 impetus ejus omnes sustinuit vi, 9. 14 Pœnorum frustrari iii, 8. 2 similes furori iv, 3. 1 vehementiores iii, 6. 1

Impigre sustinere officia ii, 1. 9

Impium decretum iii, 8. 1 opus Censoris retexuit i, 1. 20 votum viii, 1. Damn. 4

Impie exhæredatos fratres videbat vii, 7. 5

Impietas exccrabilis vii, 6. Ext. 3
Implere annum septimum ii, 6. 16
Iuplicare civitatem oneribus vi, 4. Ext. 4 imperium religione i, 7. 4 implicat se culpæ ix, 9. 1 implicavit exercitum suum ignorantia vii, 4. 5 implicarunt vitia urbem erubescendis cladibus ix, 1. Ext. 2 implicari relatione iii, 6. 1 implicabatur febri i, 8. Ext. 16 implicatus labore v, 5. 3 implicitus gravi morbo i, 7. 1 implicati finitimo bello iii, 1. Ext. 1 implicatis animis desperatione vitæ ii, 7. 10 militum animis i, 6. 12
Implorare auxilium vi, 1. 7. vi, 6. Ext. 2. i, 5. Ext. 1. v, 9. 3. ii, 7. 8. iv, 2. 7 misericordiam ix, 2. 1. ix, 2. Ext. 9 præsidium v, 3. 3 imploratum est auxilium i, 7. Ext. 4
Impolitum atque rudc præconium viii, 14. 1
Imponere aliquem rogo v, 1. Ext. 6. vii, 1. 1 capiti diadema vii, 2. Ext. 5 plagas ix, 10. Ext. 2 summam experimentis iv, 3. 3 imponit viribus modum iv, 1. Ext. 8 imposuit jugum servitutis cervicibus viii, 9. Ext. 2 in suam sedem corpus v, 1. Ext. 1 populo formam v, 3. Ext. 3. v, 5. 4 imposuisset foculo carbasum i, 1. 7 imponi libertati jugum ii, 7. 9 impositus equuleo iii, 3. Ext. 2. vi, 8. 1. viii, 14. Ext. 5. v, 3. Ext. 3 imposita capiti corona iii, 7. 1 in rogum Orestilla iv, 6. 3 navibus pecunia ix, 4. Ext. 1 imposito jugo ccrvicibus vi, 9. 2 imposita sacra i, 1. 10
Importuniorem habere rectorem vi, 2. Ext. 2
Impotens doloris iv, 6. 2 impotentis viri domicilium vi, 3. 1
Impotentia doloris ix, 3. 3 reip. miseriis alita ix, 3. 8 impotentiæ et temeritatis incursus iv, 1. 1
Impressit illi consulto stylum vii, 6. 4 impressus jugulo mucro v, 4. Ext. 6 impressum telluri osculum vii, 3. 2
Improbare decreta ii, 2. 7 improbavit suprema judicia vii, 7. 4 improbatis eorum querelis iv, 1. 7 improbando gaudio exultare iv, 8. 3
Improbum præstigiorum genus vii, 3. 4 improbi mores viii, 3. 2
Improbe peregrinatus est iii, 4. 5
Improvisus recursus vi, 9. Ext. 7 improvisæ hostium insidiæ iii, 8. 8
Imprudens homicidium i, 7. Ext. 4 vulgus v, 2. 4
Impudenter Rostra conscendit ii, 9. 5
Impudentia abundare viii, 3. 2
Impudicæ conjugium expetere viii, 2. 3 impudicam uxorem ducere viii, 2. 3
Impudicitiæ crimine damnatus est vi, 1. 11 rea mulier viii, 2. 3
Impugnare commoda plebis acerrime ix, 3. 5 impugnat acrius noxios viii, 1. Abs. 11
Impulsus consternationis viii, 1. Abs. 3 umbonis iii, 2. 23. v, 1. 3 impulsu crudelitatis ix, 2. Ext. 11 mentis concitati iii, 3. Ext. 2 numinis instincta virgo i, 8. 10 impulsus temeritatis subiti ix, 8. 1
Impune facere vi, 2. 6 non tulit i, 1. 20 revocare vulnera vi, 2. 8
Impunita stupra ix, 1. Ext. 2 impunitum villicum dimittere iv, 1. Ext. 1
Impunitate donata vi, 2. 1 promissa ix, 6. 4
Imputans ipsius pudori v, 7. Ext. 1 imputantes ipsorum culpæ ii, 7. Ext. 1 imputatur acies Deorum iræ iv, 5. 2
Imus gurges iii, 6. 1 ima ab aræ parte i, 6. 4
In campum descendere viii, 15. 4 carcerem duci ii, 10. 7 castra ex foro transcendit censura ii, 9. 8 certamen veniunt ii, 6. 14 cœnam fieri omasum jubet viii, 1. Damn. 8 consilium adhibito nullo ii, 9. 2 contrarium dato consilio i, 1. 14 cubitum erectus v, 1. Ext. 1 ditionem pervenire iii, 2. 12 gratiam secum rediisset ii, 9. 6 honorem patriæ iv, 8. 2 hospitium invitare ii, 10. Ext. 1 hunc modum egit ii, 8. 2 increpari ii, 9. 1 orsus est ii, 7. 15 legem alicujus ire iii, 8. 4 matrimonium duxerat virginem ii, 9. 2 medium processit vi, 8. 5 modum genialis tori ii, 6. 14 modum hostiæ mactari ii, 7. 6 modum nimbi i, 6. 5 muros concurritur i, 6. 12 numerum ærariorum retulerunt ii, 9. 7 ordinem sublegi vi, 4. 1 ortum principis confluit sanguis ii, 9. 6 posterum diem iii, 7. 1 potestatem redigere ii, 7. 12. i, 6. 2 potestatem venire ii, 9. 8 rem præsentem venire vii, 3. 4 risum convertere admirationem iii, 2. 7 somnum revolvi vii, 2. 3 sortem conjicere omnes tribus vi, 3. 4 suspicionem alicujus venire viii, 4. 2 in triremem reverti i, 8. 2 aciem educere exercitum ii, 7. 8 aciem progressus iii, 1. 1 adoptionem dando ii, 10. 4 adoptionem datus vii, 7. 5 advocationem venit vii, 3. Ext. 5 ædem convocati iii, 2. 17 ærarium deferre ii, 9. 1 altum procedere ix, 4. Ext. 1 acie eongressus iii, 2. 4 victus i, 5. 6 ambitu steterat viii, 9. 2 animo est, Præf. 1 conspicuo poni ix, 5. 1. viii, 15. 1 crepidine col-

locatus iv, 3. Ext. 4 deliciis habere catellum i, 5. 3 domo avunculi sui educari iii, 1. 2 dubio est ix, 3. 8 dubio ponere ix, 6. Ext. 2 gradu dignitatis esse iv, 1. Ext. 3 bexere bauriens sentinam i, 8. Ext. 11 hospitio erat i, 7. Ext. 10 ipso fine vitæ iii, 2. 11 lectulo jacere i, 7. 7 luctibus abjiciendis ii, 6. 14 parricidio suspectus v, 9. 3 pervigilio accubuit iv, 3. Ext. 3 plenæ ultionis morsibus expiravit iii, 2. 11 præsidio habebat iii, 2. 12 propinquo viii, 1. Damn. 8. vii, 6. 2 proposito perstitit iii, 1. 2 publico versari viii, 14. Ext. 1 puppi prostratus iii, 2. 13 quiete videre i, 7. 2 sacello persedere i, 5. 4 sinu morari iv, 3. Ext. 3 solio durare viii, 13. Ext. 1 squalore esse vi, 5. 2 tecto collocavit præsidium ii, 10. 2 urbe manserunt ii, 9. 8 comitio exclamare i, 5. 1

Inanis stipulatio viii, 2. 2

Inauspicato creari i, 6. 6

Incedere per Urbem vii, 3. 8

Incendere classem vi, 5. Ext. 2 templum viii, 14. Ext. 5 incendit vicum suum iii, 2. Ext. 7 incensus ejus culpa agger ii, 7. 4

Incendium inchoatum vi, 2. 3 ortum extinguere viii, 1. Damn. 5 incendio se injecit iii, 2. Ext. 8 incendiis exusta Numantia ii, 7. 1

Inceptum exequi iv, 6. 2 incepto ejus fortuna defuit iii, 2. 3 inccpto desistere vi, 5. Ext. 2. viii, 2. 3. ix, 5. 1

Incertum aliquem reddere vi, 6. 1. viii, 7. Ext. 11 incerta, gratulandi prius an alloquendi officio fungeretur ii, 7. 6 incertum et sparsum militiæ genus sequitur vii, 4. 5 incerti abierunt iii, 2. 8

Incessere equos hostium telis ii, 3. 3 incessit illis terror i, 8. 5 mibi cupido, Præf. 1 incessit commeatus penuria vii, 6. 6

Incesti crimine accusatus iv, 2. 5 crimine aliquem liberare viii, 5. 5 crimine nocens reus ix, 1. 7 criminis rea Tuccia viii, 1. Abs. 5 postulatus iii, 7. 9 reus agebatur vi, 8. 1 incestu Bacchanalium sacris uti vi, 3. 7

Inchoare gratiam viii, 14. 3 inchoavit adolescentiam vi, 9. 3 inchoata gloria iii, 2. 4 inchoatam a se lautitiam posteris relinquere ix, 1. 4 incboatum incendium vi, 2. 3

Incidere in amorem v, 7. Ext. 1 in exitium i, 6. 10 in tempus mortis ix, 12. 8 incidit ei prodigium v, 6. 3 iis luctus ii, 6. 13 in Regem i, 8. Ext. 8 per id ipsum tempus viii, 1. Abs. 6 sæva tempestas ix, 1. 1 incideret in quam i, 1. Ext. 4

Incisa cervice iii, 2. Ext. 7 incisæ tabulæ testamentorum vii, 8. 4 incisis venis ix, 12. 5 incidendas cervices ei præbuit vi, 8. 3

Incincta prætexta iii, 1. 1

Incipit nihil non mature viii, 7. Ext. 2 incipiam a Zenone Eleate iii, 3. Ext. 2 inceptum consilium iv, 7. 5

Incitare oppidum ad rebellandum vi, 2. 1 incitabat animum ejus tacitis facibus viii, 14. Ext. 1 incitatus canum latratus viii, 11. Ext. 4 incitato populo i, 1. Ext. 4 incitata et aspera severitas v, 9. 1 incitatissimum odium i, 8. 6 incitatissimæ minæ iii, 8. Ext. 3

Inclamare puerum ix, 12. Ext. 6 inclamavit servos i, 7. 7

Inclaruistis specioso vitæ exitu v, 4. Ext. 3

Inclinari aciem videt iii, 2. 19 inclinatur ejus sententia vi, 4. 2 inclinata acies vi, 5. 2. v, 6. 5. iii, 2. 8

Inclinatio animi vii, 8. 2 mentis iv, 2. 2

Includere piscium greges molibus ix, 1. 1 inclusit milites carcere ii, 7. 15 servili nomine pium et fortem spiritum vi, 8. 1 inclusus æneo tauro ix, 2. Ext. 9 machina ix, 2. Ext. 1 mœnibus ix, 2. 4 inclusum arcere licuit v, 8. 5 duarum syllabarum spatio Magnum Pompeium viii, 15. 9 se cubiculo peremit ix, 12. 4 incluso spiritu ix, 12. 7 inclusa est portæ effigies capitis ærea v, 6. 3 intra pectus anima ix, 12. Ext. 1 inclusum aurum cavato baculo vii, 3. 2 inclusi affectus visceribus v, 7. Ext. 1 publicæ custodiæ iv, 6. Ext. 3 inclusæ legiones apud Furcas Caudinas vii, 2. Ext. 17 inclusa domicilio mentis bona vii, 2. Ext. 3 ossa urna v, 1. Ext. 4

Inclytus tumulus iv, 6. Ext. 1 inclyta claritas, Præf. 1 victoria viii, 11. 1 pugna iii, 8. Ext. 6 inclytæ victoriæ decus i, 5. 1 inclytum oppidum vii, 3. Ext. 4 ausa facinus iii, 2. 2 inclyti consulatus duo iv, 3. 13 inclyta cognomina viii, 1. Damn. 1

Incoacta voluntas iv, 7. 1

Incolumis ac sibi superstes est vi, 2. Ext. 2 pecunia reperta i, 1. Ext. 1 incolumem classis advexerat viii, 15. 10 reducere iii, 4. 4 præstiterunt ii, 10. 6 stare tibi fas non erat v, 1. 4 videre filium v, 7. 3 incolumi illo stare potest resp. viii, 5. 4 incolume servare Palladium i, 4. 4 servavit patrimonium v, 1.

10 servatum ii, 7. 1 incolumes dimisit iii, 7. 1 abire patitur vii, 2. Ext. 3 servare res iv, 1. 10 incolumes copiæ sunt ix, 9. 2

Incolumitas parta est vii, 3. Ext. 9 militis v, 1. Ext. 1 patriæ ii, 6. 11 principis viii, 13. 1 sincera iii, 2. 1 incolumitatis præsidium iii, 8. Ext. 6 incolumitatem ejus virtuti tribuit iii, 8. 8 quærere vi, 8. 7 tueri v, 3. 2

Incommodi expers viii, 13. Ext. 3 incommodo perculsi viii, 7. 5 satiari i, 5. 2 incommodorum cognitionem obscurare viii, 2. 1 incommodis valetudinis adversæ obnoxius ix, 2. Ext. 11

Incompositus corporum motus ii, 4. 4

Inconcessus error viii, 2. 2 inconcessa Venus ii, 1. 5 inconcessæ faces vii, 3. 10

Inconsideratius præliari i, 5. 9

Incorruptus animus fide ii, 1. 3

Increbrescere spiritu v, 7. Ext. 1 increbrescente annonæ caritate iii, 7. 3

Incredibile factum i, 4. 1 spectaculum iii, 2. 23

Incrementum claritatis vi, 5. 5 dignitatis vi, 9. 7 lætissimum v, 3. 2 incrementi multum adjicit vi, 2. 3. iv, 1. 10 incrementa commodorum iv, 7. Ext. 2 dignitatis iv, 7. 5. v, 7. 2 naturæ viii, 9. Ext. 2 votis expetenda iii, 4. 6

Increpare aliquem vii, 2. Ext. 10 increpuit fugientem v, 8. 5 increpans ejus intemperantiam iv, 3. Ext. 1 increpari in hunc modum ii, 9. 1 increpatur vehementer viii, 1. Abs. 2 increpitus a quodam iii, 7. Ext. 8

Increpitare alicujus ignaviam iii, 3. Ext. 2

Incubas Junonis pulvinaribus vi, 1. 1

Inculcat sæculorum memoriæ iii, 2. 22 inculcando exercitus sui auribus ii, 7. Ext. 2

Incumbere in gladium iii, 2. 14 incubuit gens ad Amphiaraum decorandum viii, 15. Ext. 3 ferro vi, 5. Ext. 4. iv, 6. 3 gladio iii, 2. Ext. 1 pro salute patriæ v, 6. Ext. 5 incubuerunt omnibus viribus ii, 9. 9

Incunabula culpæ vi, 3. 11 infantiæ i, 6. Ext. 2 regia vi, 6. 1 summi honoris iv, 1. 1 surgentis imperii vii, 4. 1 ejus agreste tugurium cepit iii, 4. 1

Incursus damnationis illos abripuit viii, 1. Damn. 5 detrimentorum iv, 8. Ext. 2 impotentiæ iv, 1. 1 malorum vii, 2. Ext. 2 tristioris fortunæ iv, 4. 1 vitiorum iv, 1. Ext. 2 incursu aquæ labefacta spelunca ix, 12. Ext. 10 incursu illo subiti casus absumto viii, 15. 9

Incurvæ hastæ ii, 3. 3

Incutere multum ruboris civitati vi, 3. 7 incutit juvenibus aliquantum terroris iii, 1. 1

Indagatrix latentium lucrorum ix, 4. 1

Indemnati vii, 2. Ext. 15 occiderant vi, 2. 8

Index innoxiæ securitatis somnus viii, 1. Abs. 13 certo vultu instabat iv, 1. Ext. 2 humanitatis ii, 5. 5 operis iii, 1. 1 ultimæ necessitatis iv, 2. 7 indicis ore clauso vi, 5. 5 indices æternæ felicitatis i, 6. Ext. 3

Indibili desponsata virgo iv, 3. 1

Indicare nomen suum viii, 7. Ext. 7 indicare tyrannicidii conscios iii, 3. Ext. 5 indicandorum consciorum gratia iii, 3. Ext. 3

Indicere bellum ii, 2. 1. ix, 5. Ext. 2 exilium iv, 7. 3 reditum ii, 7. 5 indixit bellum Jugurthæ vii, 5. 2 sibimet voluntarium exilium v, 6. 3 indictus tumultus vii, 6. 6 indicta concione vi, 5. Ext. 4 multa i, 1. 2

Indicium amoris iii, 2. 15 disciplinæ iv, 3. 9 indicium ad tyrannum manat iii, 3. Ext. 2 falsum iii, 8. Ext. 6 humanitatis iv, 3. 9 nefarium vi, 5. 5 indicium peragere v, 4. 3 indicio moderationis fisus iv, 1. 14 indicia per ora vulgi ferre ii, 10. 3

Indicus triumphus iii, 6. 6 rogus ii, 6. 14

Indorum fœminæ ii, 6. 14 patientia iii, 3. Ext. 6 senectus memorabilis viii, 13. Ext. 5

Indigere humana suffragatione iv, 7. 1 consilio v, 8. 3 pecunia iv, 3. Ext. 3 indiget laudatione iii, 2. 3 disciplina genere castigationis aspero ii, 7. 14 indigens nullo vocis ministerio v, 4. Ext. 5 indigentem viro pecuniam malo vii, 2. Ext. 9 indigentia impensa funera iv, 4. 11

Indigi alienæ opis iv, 6. Ext. 3

Indignabuntur urbis lumina iii, 8. 7 indignatus de ea re dubitari iii, 7. 1

Indignatio dignitatis neglectæ viii, 5. 6 liberior v, 3. 3 generosissima v, 1. 11 indignatione accensus i, 8. Ext. 4. vi, 2. 1. viii, 11. Ext. 7 ardens ix, 3. 8

Indignus aditu Curiæ ii, 9. 2 honore mensæ v, 1. 8 imperio ii, 7. 7 vita v, 3. 3 indigna causa iii, 8. Ext. 3 indigna cœlesti spiritu violentia i, 7. 1 indigna majestate procella iii, 8. 4 summa v, 3. 2 indignum Diis i, 5. 1 gloriæ decretum ix, 2. Ext. 8 judicans iii, 8. Ext. 3 indignos esse rescripsit ii, 7. 15 indignio-

rem se ostendens injuria vii, 8. 2 indignius quid ista necessitate v, 3. 2
Indigne ferens vii, 4. 2
Inditum est nomen ii, 4. 4
Indocti errores iii, 4. Ext. 1
Indolis experimentum iii, 1. 1 indolis optimæ juvenis viii, 1. Amb. 2 juventus iii, 2. 9
Indotatæ nuptiæ iv, 4. 10
Inducere in animum iv, 2. 5. v, 3. Ext. 1. v, 9. 4 induxit cultum ii, 4. 6 ratio in spem vii, 2. Ext. 10 inducitur pompa i, 7. 4 inducta vestigiis sagax cura vi, 8. 5
Indnere arma vii, 6. 1 vestem i, 1. 15 paternas catenas v, 3. Ext. 3 induit cultum famularem v, 6. Ext. 1 obsoletam vestem vi, 4. 4 pene dilapsum corpus iii, 2. 18 soceri vultum v, 1. 10 induunt muliebrem vestem ii, 6. 13 induebant caritatem publicam ii, 2. 1 indutus tunica ii, 7. 9. iii, 6. 7. ii, 4. 6 induta triumphali ornatu imago iv, 1. 6
Indulgere iræ suæ vi, 1. 13 propriæ verecundiæ v, 3. 5 sibi iii, 6. 1 indulsit suæ cupiditati ix, 3. 7 indulgentibus maritis ii, 1. 5 indulgeri humano dolori ii, 6. 7
Indulgentia ii, 10. 4. i, 1. 8 patria vii, 3. 10 patris iii, 5. 2 profusa vii, 2. Ext. 7 indulgentiæ blandimentum v, 4. 3 indulgentia corruptus exercitus ii, 7. 2
Industria fructuosa viii, 7. Ext. 7 pertinax viii, 7. Ext. 8 repetita ii, 7. 2 scenica viii, 7. 7 industriæ vires commemorare viii, 7. 1 industria flagrare viii, 7. Ext. 14
Inediæ succurrere viii, 7. Ext. 5 inedia consumi v, 4. 7
Inemendabilis est error vii, 2. 2
Inepta opinatio i, 8. Ext. 8 legatio iv, 3. 5 ingenia i, 3. 2
Inermis occidi i, 6. 8 inermem aggredi ii, 10. 6 inermes juvenes vii, 3. 3
Inertem vitam exigere viii, 8. 1 inertibus vitandum est otium viii, 8. 1
Inest imperio concordia vii, 2. 6 nullus rubor ix, 2. Ext. 1 extinctis sensus iv, 6. 3 mutis rebus sensus vi, 9. 8 utrisque robur vi, 4. 4 inerat continentia ii, 2. 8
Inexorabiles vindictæ vi, 3. 1 inexorabilia claustra iv, 8. Ext. 2
Inexpiabilis detestatio vi, 4. 5 nota vi, 8. 7
Inexplebilis feritas ix, 2. 1
Inexplicabilis cunctatio viii, 1. Amb. 2 inexplicabiles Nili ripæ viii, 7. Ext. 3
Inexpugnabilis taciturnitas iv, 7. 7 inexpugnabiles muri ix, 6. Ext. 2
Inexpectatum nihil nuntias v, 10. Ext. 3
Inexsuperabilis spiritus iii, 2. 23
Infamis senator vi, 2. 5 fuit iii, 5. 3 ganeo vi, 9. Ext. 1 reus viii, 1. Abs. 9 infame cognomen vi, 9. 4 infamia perjurii viii, 5. 5 infamiæ ardor viii, 1. Abs. 3 fluctus viii, 1. Abs. 12 infamia gaudere vi, 9. Ext. 1
Infans semestris i, 6. 5
Infantiæ blandimenta ii, 7. 6 incunabula i, 6. Ext. 2
Infatigabilis animus iv, 6. Ext. 2 cursus v, 1. Ext. 1 constantia iii, 8. 2 pugna iii, 2. 1 series pietatis v, 2. Ext. 4
Infelix ductus viii, 1. Damn. 4 pugna i, 6. 7 infelicis militiæ auctor iv, 7. 4
Infeliciter commissa pugna ii, 9. 8 dimicasse i, 1. 16
Infelicitate amissum decus v, 1. Ext. 6
Infensum duci facere exercitum ix, 3. 5 infensa filiæ avia viii, 1. Amb. 1
Inferior domo iv, 1. 1 felicitate viii, 13. Ext. 3 Arpinatibus honoribus vi, 9. 14 longe fortuna viii, 1. Abs. 12 longe homo v, 2. 7 inferius viribus sanguinis vinculum amicitiæ iv, 7. 1
Inferna sedes ii, 6. 8
Inferre alicui cladem ix, 2. Ext. 5 injuriam ix, 9. 3 plagam iii, 2. Ext. 2 pœnam vi, 3. 2 bellum ix, 10. Ext. 2. vii, 3. Ext. 10 dolorem ix, 3. 1 quid cibi v, 4. 7 sociis injurias viii, 1. Abs. 6 vultus tenebris iv, 6. 3 intulit hospiti religionem vii, 3. 1 in familiam suam consulatum v, 6. 5 manus exercitibus iii, 6. 1 vulnus Jasoni i, 8. Ext. 6 illata clandestinis insidiis mors viii, 15. 4 vis est iv, 1. 12 illatam injuriam non tulit vi, 1. 2 illatis hastis v, 6. 1 inferendi ictus ratio ii, 3. 2
Infestus clamor vii, 3. Ext. 6 dignitati iv, 2. 4 popnlus viii, 1. Abs. 4 infestum habere Deum i, 8. 8 infesta fortuna i, 7. Ext. 6 infesta arma iii, 1. 1 tela iv, 7. 2 infestissimus urbi v, 1. 9
Inficere mores Romanos i, 3. 2 undas cruore iii, 2. 23
Infimus militiæ locus vii, 8. 6
Infinitus labor i, 8. Ext. 18 frumenti abundantia vii, 4. 3
Infirma ætas iii, 3. Ext. 1 infirmiores radices iii, 3. 1 infirmiora animalia vii, 2. Ext. 14
Infirmitas ætatis v, 4. 2
Infixo humi capite i, 6. 10

Inflatus regno Lydiæ vii, 1. 2 inflata nitore fortunæ ii, 2. 5

Inflammare exasperatos animos vi, 2. 1 temeritatem iii, 8. 3 inflammavit adolescentes cupiditate iii, 3. Ext. 2 inflammatus gloria i, 6. 9 libertate animus vi, 2. 10 viribus v, 4. 2

Inflecti rigor potuit v, 8. 3

Infligere adversas res vii, 1. 1 damnationem vi, 9. Ext. 4 reipub. procellam iv, 3. 14 inflixit capiti scipionem iii, 2. 7 foribus securim i, 3. 3 infligi humo ix, 2. 4 inflicto in terram pede ix, 3. Ext. 3 inflictorum malorum amaritudo vi, 9. Ext. 7

Infracto Reip. statu i, 1. 10 infracta fortuna iv, 7. 1 infractior oratio v, 10. Ext. 1

Infulæ iv, 7. Ext. 2

Infundit caritatem v, 4. Ext. 5 infudit se in ejus sinum iii, 4. 4 infusum pateræ vinum i, 6. Ext. 1 infusæ culinis areæ ix, 1. 2

Ingemiscere æternis malis vi, 9. 10 casui alicujus v, 10. 2

Ingenerare imperio spiritum v, 3. 1 mortis contemtum iv, 7. Ext. 1 cupiditatem mortis oppetendæ viii, 9. Ext. 3 ingeneravit cupiditatem expetendæ amicitiæ iii, 3. 2 legibus rationem ii, 3. 2 ingenerari castitatis disciplinam vi, 1. 4

Ingenium acerrimum iv, 2. 2 concitatum vii, 2. Ext. 7 divinum iii, 7. Ext. 3 flagrantissimum vi, 9. Ext. 4. viii, 10. 1 mansuetissimum ii, 7. 11 sordido studio deditum viii, 14. 6 ingenii constantis esse ii, 9. 6 imbecillitas ii, 7. 6 vegetioris esse vii, 3. 2 ingenio alicujus delectari viii, 7. 5 ingenia efferata v, 1. Ext. 6 levia i, 3. 2 vegeta iii, 6. 1 virorum eruditissimorum iii, 4. Ext. 1 iniquissima habere v, 3. Ext. 3

Ingens plausus ii, 10. 8 animi opus ii, 7. 6 ingentis magnitudinis homo i, 7. 7

Ingenuus sanguis ix, 1. 8 ingenua origo vii, 6. 1 virgo viii, 1. Abs. 8 ingenui cives iii, 5. 4

Ingenuitatis insignia v, 6. 8

Ingredi ambitiosam viam vii, 5. 1 annum sexagesimum ix, 3. 8 certamen viii, 15. Ext. 4 itinera vii, 4. 5 militiam immaturam v, 1. 7 prælium i, 8. 6 scapham i, 6. 7 sectam vitæ iv, 7. 2 togatam militiam vii, 7. 1 ingrediuntur eo animo vitam viii, 7. Ext. 14 ingredientes vitam actuosam ii, 1. 10 ingressus alterum sæculum viii, 13. Ext. 2 opus sapientiæ viii, 7. Ext. 2 templum i, 1. 18 ingressa judicium viii, 5. 6

Ingressus pugnæ temerarius iv, 5. 2

Inhærere voci alicujus viii, 15. 7 inhæsit hostibus iii, 2. 23 sententia verbis iv, 3. Ext. 4 inhærens animo ejus iii, 8. Ext. 4 cogitationibus viii, 7. Ext. 5 mors morti iv, 7. 4 inhærentes novæ cupiditati oculi ix, 2. 1

Inhiare futuris malorum causis vii, 2. Ext. 1

Inhibere aliquem ab insana cupiditate vii, 3. 10 errorem alicujus i, 6. 12 studium iv, 1. 4 inhibuit pugna agmen iv, 7. 2 inhibuerunt verba mucrones viii, 9. 2 inhiberi poterat ii, 9. 3. vi iii, 3. Ext. 4 inhibitus prodigio i, 6. 6 inhibitam machinationibus victoriam senserat viii, 7. Ext. 7

Inhonesto affectu dispulso iii, 3. Ext. 1

Inhonestum vinculum ii, 6. 15 inhonesti lucri captura invitati ix, 4. 1 inhonestius quid vii, 8. 9

Inhonoratæ jacent reliquiæ v, 1. 1

Inhumatum corpus i, 7. Ext. 3. v, 1. Ext. 6 inhumatum jacet columen v, 1. 10

Injicere caliginem quæstuosam mendaciis i, 3. 2 Europæ victrices manus viii, 1. Damn. 1 manum iv, 7. 3 metum reliquis ii, 7. 11 testimonii fulmen in aliquem viii, 5. 3 injicis manus splendidis conjugiis vii, 2. Ext. 1 injecit catenas Jugurthæ manibus vi, 9. 6 cœlestes manus insulæ iii, 2. 23 ei manum v, 4. 5 mihi manus iv, 1. 15 se incendio iii, 2. Ext. 8 velut fulmen otio i, 7. Ext. 6 injecerunt fruges super eum v, 6. 2 injecerat dextram navi iii, 2. 22 injiciam stylum ii, 1. 1 injici ossibus alicujus v, 3. Ext. 3 corpori paludamentum jussit v, 1. 11 ei catenas jusseras vi, 2. 8 ei manum jubet vi, 2. 2 injiciuntur ei catenæ vi, 6. 2 injectus est rubor cœlestibus i, 1. 15 injecti sunt vobis fræni ii, 9. 5 injiciantur regnis manus ii, 9. 1 injecta foculo dextera iii, 3. 1 injecto laneo pallio i, 1. Ext. 3 injecti libertati laquei iii, 2. 12

Inimicus patriæ iv, 7. 1 inimicum exhibendo pertinacem iv, 2. 2 inimica epulis ii, 5. 6 urbs iii, 2. Ext. 8 inimicum simplicitati præceptum vii, 3. Ext. 3 inimici vehementes iii, 7. 5 inimicorum existimatio iii, 2. Ext. 6 sinus iii, 7. 5 inimicissimus Ciceroni iv, 2. 5

Inimicitiæ depositæ iv, 2. 3 diutinæ ac vehementes iv, 2. 1 graves testatæque

iv, 1. 12 inimicitias serere iv, 1. Ext. 2 inimicitiis depositis ii, 9. 6 dissidere vii, 2. 6

Iniquus pugnæ eventus iii, 2. 11 iniquum putavit iii, 1. 1 rati sunt viii, 1. Abs. 8 iniquissimus error iii, 8. Ext. 3 iniquissima ingenia habere v, 3. Ext. 3

Iniquitas loci ii, 7. 10

Inire consilium iii, 3. Ext. 3 tribunatum i, 7. 6 prælium vi, 4. 5 iniit pugnam vii, 2. 5 inito certamine v, 2. 4. ix, 11. Ext. 1 incundæ fugæ gratia iii, 2. 19

Initiati sacris iv, 7. Ext. 1

Initium beneficii ii, 8. 4 a cultu Deorum petere, Præf. 1 triumpbandi fecit iii, 6. 5 initia juventæ viii, 7. Ext. 1

Injungere abdicationis notam vi, 9. Ext. 2 injunxit eidem turpem decoctoris superlationem vi, 9. 12

Injuria famosa ix, 1. 6 patriæ viii, 1. Abs. 4 injuriæ immunitatem pareret i, 1. 19 finis ii, 8. 4 maturitatem expectavit iii, 2. 7 injuriæ resistere vii, 2. 2 injuriam accepit ii, 6. 7. vi, 6. 5 injuriam illatam non tulit vi, 1. 2 injuria corporis contrabebant dotes ii, 6. 15 lacessitus ix, 2. Ext. 7 injuriæ graves et intolerabiles viii, 1. Abs. 6 Punicæ v, 1. 1 injuriarum acerbitate i, 1. 15 injurias accipere ii, 2. 5 patienter excipere v, 10. 1 injuriis lacessitus iii, 8. 2 pensare v, 3. 2

Injuriose tractata sunt ii, 9. 2

Injussu consulis ii, 7. 5

Injustus cruor iii, 8. Ext. 3. ix, 2. Ext. 3 injustum bellum ii, 7. 15 injnstæ cædes ix, 3. Ext. 1

Innexa est observatio i, 5. 1 innexa vulnera vulneribus iv, 7. 4

Innixus genibus ix, 12. Ext. 1 spiculo iii, 2. 18 innixa cubito ii, 6. 8

Innocens erat viii, 1. Damn. 3 innocentium defensores vi, 3. 8

Innocentiæ magistra iv, 5. 1

Innotescere sceleribus viii, 14. Ext. 3

Innoxia secnritas viii, 1. Abs. 13

Innumerabilia sæcula viii, 7. Ext. 2

Inopinatus vagitus i, 8. Ext. 5 inopinata ac subita fluctuatio vii, 4. 5 inopinatam et attonitam oppressit Contrebiam vii, 4. 5 inopinatum gaudium iv, 8. 5 monstrum i, 8. Ext. 3 inopinato spectaculo attonitus ix, 9. 2

Inops patrimonii iv, 8. 1 pecuniæ iv, 4. 2 rogi v, 1. 10 inopes dotum filiæ iv, 4. 11 laudis ii, 8. 5

Inopia alimentorum summa vii, 4. 3 contemtissima ii, 9. 4 rei familiaris ix, 12. 7 inopiæ præsidia vii, 4. 3 inopiam sustentare viii, 7. Ext. 11. vi, 9. 8 inopia laborantes iv, 8. Ext. 2 inopia præstatur liberalitas v, 1. 1

Inquietæ noctes viii, 14. Ext. 1

Inquinare satellitem criminatione falsa iii, 3. Ext. 5 inquinaverat majestatem ii, 9. 3 inquinari falsi sanguinis contagione ix, 15. 2 inquinata libidine, vino, ludicræ artis amore vita vi, 9. 6 inquinata voce vii, 7. 6 inquinatissima vita viii, 1. Damn. 2

Inquirendum extis vel sortibus i, 1. 1

Insana cupiditas vii, 3. 10

Insaniæ nota vii, 8. 1

Insatiabile laudis pectus viii, 14. Ext. 2

Inscripsit his nomen viii, 14. 6 inscribi sepulcro v, 3. 2 inscribitur liber Isocratis *Παναθηναϊκὸς* viii, 7. Ext. 9

Insculpere fabulam sepulcro viii, 7. Ext. 12 insculptam annulo habet traditionem viii, 14. 4 insculptos dentes gentis literis i, 1. Ext. 2

Insepultus jacens i, 7. Ext. 9 insepulta cadavera jacuerunt vi, 3. 1

Insequi aliquem dcstricto testimonio viii, 5. 2 salutem viii, 1. Abs. 11 insequens narratio iii, 8. 3 persona vi, 2. 8 certamen ii, 7. 10 insequenti nocte i, 4. Ext. 2. i, 4. 4. i, 6. 9 insequentia sæcula vii, 2. Ext. 2 insequentium sæculorum ix, 1. 4 insecutus Deos convicio v, 5. 4 est dies noctem i, 7. 1 propulsatores odio vii, 8. 7

Insercre homines mactatarum pecudum intcstinis et visceribus egestis ix, 2. Ext. 11 oculos miraculo iii, 3. Ext. 1 se viris vi, 2. Ext. 1 inseruit alterum exercitum vii, 4. 4 sententiam editæ orationi v, 9. 2 tabulis hæredes ix, 4. 1 se tantorum virorum landibus viii, 7. 7 inserens gravissimis virorum operibus iii, 8. 6 inserendo labellis mel i, 6. Ext. 3 inseri familiæ ix, 7. 2 insertis ore calculis viii, 7. Ext. 1 inserta est nota vi, 3. 1 inserta literis i, 6. Ext. 1 inserta pectoribus imagine viii, 9. Ext. 3 insertis manibus divellere quercum ix, 12. Ext. 9 inserenda est fortitudo iii, 2. 17

Inservierat literis i, 8. Ext. 2

Insidens equo v, 7. 1. viii, 13. Ext. 1 solio vi, 9. Ext. 7 insidentes equis vii, 3. Ext. 2

Insidiæ clandestinæ viii, 15. 4 ducis i, 1. 14 improvisæ iii, 8. 8 insidiis opportunum tempus iii, 3. Ext. 3 insidias alicui nectere iii, 8. Ext. 5. v, 9. 4 insidias cavere iii, 8. Ext. 6 insidias struere patrimonio viii, 2. 3 insidiis hospitis

deductus i, 6. 8 circumventus v, 1. Ext. 6

Insidiosus rector cursus ix, 8. Ext. 1 insidiosa adumbratio vii, 3. Ext. 8 congeries ix, 2. Ext. 6 ratio vii, 3. Ext. 10

Insignis bellicæ rei successus iii, 6. 4 classis ii, 8. 2 victoria iv, 1. Ext. 4

Insigne regium v, 1. 10 insignia aurium v, 2. 1 extera viii, 15. Ext. 1 honoris v, 1. Ext. 5 ingenuitatis v, 6. 8 magistratuum iii, 2. 7 militaria v, 6. 2 prætura vii, 3. 9 puerilis ætatis vi, 1. 1 summi imperii vi, 9. 11 potestatis vi, 5. 2 senatoris deponere vi, 4. 4 insignia in se translata cernit iv, 1. 1 insignibus doloris depositis i, 1. 15 imperii depositis v, 6. Ext. 1 ornatus i, 7. 5

Insimulatus est occidisse Alexandrum viii, 4. 1

Insistere exemplis iii, 7. Ext. 5 patris criminibus iii, 8. Ext. 4 solo vi, 4. 3 insistens adminiculis viii, 13. 1 quibusdam rebus viii, 14. Ext. 3 vadosis littoribus viii, 7. Ext. 1

Insitus amor animo v, 5. 3 pectoribus ii, 2. 5 insitum animis odium vi, 3. 1

Insolens victor viii, 1. Abs. 3 factum iii, 6. 6 insolentissima Carthago iv, 4. 6 dominatio ix, 1. Ext. 2 insolentissimi spiritus ii, 7. 1. v, 1. Ext. 6 successus ii, 8. 7

Insolentia animi ac verborum ix, 2. 2 effrænata v, 3. Ext. 3 religionis ii, 8. 3 insolentiæ crimen iii, 7. 11 reprehensio ii, 7. 14

Insolentissime obequitans iii, 2. 21

Insolitus cœtus ix, 1. 3

Insontem crimine subvertit viii, 1. Damn. 4 insontes notare vii, 3. Ext. 10

Inspectante exercitu iii, 2. 24

Insperata victoria v, 6. 5

Insperatius prodest iii, 8. Ext. 2

Inspicere causam v, 8. 3 inspecta causa viii, 1. Amb. 2. v, 9. 1. vi, 2. Ext. 1 veritate ix, 8. Ext. 1 inspectis legibus ac moribus viii, 7. Ext. 2 libris Sibyllinis i, 8. 2. viii, 15. 12 extis i, 6. 9 inspiciendum ad nomen ii, 10. 1

Instar Alexandri est iv, 7. Ext. 2 arcis habere iv, 1. 1 atrii est Capitolium viii, 15. 1 triumphi ii, 8. 5

Instare perseveranter iii, 8. 3 instat ipsi celer obitus iv, 6. 1 instabat certo vultu index iv, 1. Ext. 2 potestas amplissima iii, 8. 6 instans victoria iii, 8. Ext. 6 bellum ix, 3. Ext. 3 instantibus cunctis vi, 4. 1

Instaurari de integro quæstionem viii, 1. Abs. 4 instaurato sacrificio i, 6. 8

Instauratio ludorum i, 7. 4

Instillasse alimenta i, 6. Ext. 3

Instincta civitas errore iii, 8. Ext. 3 consimili genere æmulationis ix, 2. Ext. 8 tribunicio furore concio vi, 2. 3 virgo i, 8. 10 instincti arrogantia i, 5. Ext. 1

Institores libidinis vi, 1. 6 institorum et lixarum numerus ii, 7. 1

Instituere sacra i, 2. 1 instituit jus feciale, Fr. 10 testamento hæredem vii, 8. 1 instituerunt convivium ii, 1. 8 instituens hæredem v, 9. 3 institutus Deorum cultus v, 10. Ext. 2 mos i, 3. 1 instituendorum ludorum causa ii, 4. 3

Institutum minime utile iii, 7. 3 institnta Persica ix, 5. Ext. 1 probabile ii, 6. 16

Instrictum æmulationis hamo ii, 9. 6

Instruere aliquem vii, 3. 3 consilio i, 7. Ext. 2 se ornamentis eloquentiæ viii, 10. 1 sibi aditum ad cœlum i, 7. 2 instruxit altitudinem vii, 6. 5 filium v, 4. Ext. 6 instruxerunt acies ii, 4. 1 instruxeras juvenem armis ii, 7. 6 instruet ejus accusationem criminibus domini vi, 5. 5 instruxerit utiliter ambitiosam ingredientes viam vii, 5. 1 instrui argenteis vasis ii, 2. 7 potest totus terrarum orbis exemplis vi, 3. Ext. 1 instructus sub præceptore viii, 9. Ext. 2 ingenii abundantia viii, 7. Ext. 3 validissimo exercitu vii, 3. Ext. 9 instructa dolis fortitudo vii, 4. Ext. 2 instructum pectus moderatione iv, 1. Ext. 6 instructæ gloria videbuntur ii, 7. 5 instructissimus clementia v, 3. Ext. 3 omnibus virtutibus ii, 6. 8

Instrumentum militiæ vii, 6. 1 rusticum iv, 4. 6 instrumento suo nostris cessit vii, 3. 3 instrumenta decoris vi, 3. 10

Insula Pharmacusa vi, 9. 15

Insultare alienis incommodis iv, 7. Ext. 2 ruinæ viri v, 1. Ext. 4 insultare Romano sanguini ii, 7. 12 victis vii, 4. 1 insultant confessis v, 3. Ext. 1

Insultationibus hostium subtraxit vi, 8. 4

Insutum culeo i, 1. 13

Intacta flammis statua i, 8. 11 intactos reduci jussit iv, 1. 15

Integer civis vii, 7. 7 integra omnia Æmiliano reservare v, 2. Ext. 4 integerrimus vir iii, 7. 6 integerrima vita vi, 2. 8

Integritas viri ii, 10. 1 integritatis spectatæ vir viii, 1. Damn. 2

Intellectu gravia perpeti vii, 6. 1

Intemperantia fœda ac sordida iii, 5. 3 intemperantiam ejus increpans iv, 3. Ext. 1

Intempesta nocte vi, 8. 7
Intendi sellæ pellem jussit vi, 3. Ext. 3 intentus in pondus auri vi, 1. Ext. 2 intento animo legere ix, 12. 3 intenta triumphi gloriæ virtus ix, 3. 1 intenti lucro vi, 8. 7 sunt acri studio i, 7. Ext. 4 oculi quæstioni iii, 8. Ext. 1
Intentans manum rogo vi, 8. 7 intentatus reip. status v, 6. 1 intentatum ab injuriæ genere numen ix, 15. 2
Inter actum vi, 2. 9 inter ærarios referre ii, 9. 8. ii, 9. 6 cœnam i, 6. Ext. 1. viii, 15. 7 ipsum illud tempus iv, 5. 6. vii, 4. Ext. 2 lætitiam et metum hæsitantes iii, 2. 1 lupanaria prostitit iii, 5. 4 manus v, 1. Ext. 6 quietem vidit i, 7. 8 undas enatasti iii, 2. 23 undas pugnam edere iii, 2. 23
Intercedere abrogationi ix, 1. 3 se negavit vi, 1. 7 intercedit pertinax odium vii, 2. 6 intercederent dies plures v, 4. 7 intercessit aliquid jurgii ii, 1. 6 inter uxorem et virum repudium ii, 1. 4 paululum temporis i, 7. 7 intercesserunt quadraginta septem anni viii, 13. 1 intercesserat conjugium vii, 7. 4
Intercessu suo saucium servavit v, 4. 2
Intercessio collegarum viii, 6. 4 intercessionem interponere vi, 1. 10
Intercidere memoria v, 2. Ext. init.
Intercipere fluctus æstuariis ix, 1. 1 interceptus a militibus ii, 10. 2 a rege iii, 3. 2 insidiis ix, 10. Ext. 1 præsidio iii, 8. 7 intercepta bellis Punicis v, 2. 6 interceptum est imperium vii, 3. Ext. 2 paludamentum v, 1. 11 interceptum oppidum imperio adjicit vii, 4. 2 interceptis illis vi, 5. 1 intercepta signa i, 6. 11
Interceptor beneficii ix, 11. 4
Intercolumnium proximum ix, 15. 1
Interdiu i, 8. 1
Interdixit ei bonis paternis iii, 5. 2 ei convictum ii, 7. 9 interdicitur ei bonis viii, 6. 1
Interemtor pudicæ filiæ vi, 1. 2
Interesse alicui spectaculo iii, 6. 5 exequiis v, 8. 3 bellis iv, 3. 12 convivio ii, 1. 9. v, 1. Ext. 3 defensioni iv, 1. 7 discrimini i, 8. 10 spectaculo viii, 15. Ext. 4 honoribus et actis iii, 7. 8 laboribus iv, 6. Ext. 2 maledico sermoni vii, 2. Ext. 6 concioni viii, 9. Ext. 2 prælio i, 7. 1 interesse sua nihil, respondit ei viii, 1. Abs. 7 interest mea nihil vi, 2. Ext. 3 interest plurimum ix, 12. 1 tantum ii, 8. 4 interfuit quid inter Pisistratum, et Periclem viii, 9. Ext. 2 spectaculo ludorum ii, 4. 2
Interfari concionantem ix, 5. 2
Interficere aliquem iii, 1. 2 interficiendi suem studium i, 7. Ext. 4 interfici ab illo i, 7. Ext. 2. ii, 10. 6 eum jubet vii, 3. Ext. 1 pro hoste ii, 7. 10 interfectis sontibus vii, 2. Ext. 15 interficienda curavit quinque millia ix, 2. 1
Interfectore fortior iii, 2. 11
Interfluit Tarsum iii, 8. Ext. 6
Interjecto parvulo tempore viii, 4. 1 tempore ii, 10. Ext. 1. vi, 5. Ext. 4. vii, 3. Ext. 5 interjecta temporis mora vi, 9. Ext. 7
Interimere aliquem v, 5. 4. iii, 2. 4 et 6 magnam manum viii, 1. Abs. 2 se ferro iii, 2. 15 interemit eam gladio vi, 3. 6 hostem iii, 1. 1 illum aggressus iii, 3. Ext. 7 illum gladio trajectum vi, 8. 2. i, 7. 8 se ferro vi, 1. 1. i, 7. 8 epistola octoginta millia civium Romanorum ix, 2. Ext. 3 uxorem fuste percussam vi, 3. 9 interemerat matrem fuste percussam viii, 1. Amb. 1 interemtus est eorum manibus ix, 6. 4 jussu alicujus v, 3. 5 interemto domum superjecit vi, 3. 1 senatu iii, 2. 17
Interior tunica vii, 4. 5
Interiit prope nomen i, 1. 17
Interitus animosus vi, 1. 1 animum comminuit ii, 10. 6 generis vii, 2. Ext. 1 legionum i, 6. 11 interitus nova genera excogitat iii, 2. 7 interitu urbis i, 1. 14
Intermissio laboris viii, 8. 1
Interpellare aliquem vi, 2. 11 ne non animo et videret et vigeret viii, 7. 4 valuit viii, 7. 4 interpellante maris sævitia ix, 8. Ext. 2 interpellandi opera nascitur vii, 2. 6 interpellatus sæpius iii, 1. 2 interpellati ad reddendam causam viii, 15. Ext. 1 interpellandi instituti gratia iii, 7. 3
Interponere aliquam moram vi, 4. 3 intercessionem vi, 1. 10 se ii, 2. 4 se alicui v, 4. 6 se reip. iv, 1. 6 interposuit plebis enim scitum iv, 1. Ext. 4 interponi epulis ludos sinebat ix, 1. 5 relationem jubet iv, 1. 14 interponuntur nuptiis auspices ii, 1. 1 interponebatur nemo convivio ii, 1. 8 interposita arundine cruribus viii, 8. Ext. 1 fide viii, 1. Abs. 2 nulla mora v, 6. Ext. 4 pactione iv, 8. 1 simulatione ii, 5. 4 interposito tempore i, 7. Ext. 2
Interpretari aliquid i, 4. Ext. 1 interpretatus est jus civile populo viii, 7. 4 interpretandarum religionum peritissimus i, 5. 5
Interpretatio siderum fallax i, 3. 2

Interpretes domestici i, 6. 3 prodigiorum i, 6. Ext. 3
Interrogare gubernatorem i, 5. 6 interrogatur ab eo viii, 15. 9 interrogatus a quodam vii, 4. 5
Interrumpere templi dedicationem v, 10. 1 interrumperetur sacrificium i, 1. 11
Intervenire stupro i, 8. Ext. 3
Interventu fortunæ viii, 1. Abs. 3
Intestinum malum ii, 4. 3 intestinis egestis ix, 2. Ext. 11
Intima conditionis humanæ iii, 4. Ext. 1
Intolerabilis spiritus vi, 2. 8 obsessis mora i, 6. 3 intolerabile onus vii, 4. 4 intolerabilia auditu ix, 2. 4 onera vi, 4. Ext. 4
Intoleranda vis pestilentiæ ii, 4. 3
Intra castra tendere ii, 7. 15 decimum diem i, 3. 2 hostile vallum iii, 2. 20 pomœrium ii, 9. 4
Intrare carcerem iv, 6. Ext. 3 curiam vii, 3. Ext. 7 cubiculum i, 7. 7 conciones vi, 5. Ext. 4 Curiam ii, 2. 7 Larissam iv, 5. 5 mœnia iii, 2. Ext. 5. vii, 3. Ext. 9 oppidum cum telo ii, 6. 9 senatorium ordinem ix, 1. Ext. 2 urbem ii, 8. 1. 3. v, 1. Ext. 5 intravi oppidum ii, 6. 8 intravit castra ii, 7. 1. iii, 3. 1 domum iv, 4. 10 scholam vi, 9. Ext. 1 intrantes limen ii, 2. 1
Intrepide paruerunt ductori iii, 2. Ext. 3
Introducere aliquem in comœdia vii, 2. Ext. 7 contemtum gloriæ viii, 14. Ext. 3 novam religionem i, 1. Ext. 7 perniciosissimas reip. leges ix, 5. 1 introduxit consuetudinem ii, 6. 5 introduceitur judicii mentio ii, 8. 2 introductus in tabernaculum v, 1. 8 introducti in theatrum ii, 2. 5
Introferri lumen jussit i, 7. 7
Introitus gratus et jucundus ii, 10. 1 introitu deformi non contentus vi, 9. Ext. 1 in ipso obstare ix, 1. 3
Intromitti eos jussit ii, 10. 2
Intueri acerbitatem casus vii, 6. 2 casum lugubrem v, 1. 4 collocatum infra se v, 7. Ext. 2 coronatos ii, 8. 5 deeus Juliæ gentis v, 5. 3 egredientes classes i, 8. Ext. 14 fontem ii, 2. 3 in mutis membrorum lineamentis viva ac spirantia corpora v, 4. Ext. 1 Attalicis aulæis contectos parietes ix, 1. 5 lucem iv, 6. 1. v, 8. 3 opus animi ingens ii, 7. 6 pinguissima arva sua vii, 6. 2 puerum supplicem genibus advolutum iii, 8. Ext. 4 rem ii, 6. 5 robustas senectutis reliquias vi, 2. 10 seelus iniquo animo ix, 2. 1 tristem fortunæ vultum ii, 6. 8 violentiam ii, 7. Ext. 1 ultimum discrimen vi, 5. 2 intueor amplitudinem fortunæ tuæ v, 3. 5 intuens quatuor puerilis ætatis filios ix, 3. Ext. 2
Invadere alieujus patriam vii, 2. Ext. 3 alterum Italiæ latus vii, 4. 4 animos hominum eloquentia viii, 10. 1 Fidenatium terga vii, 4. 1 hostem ii, 6. 2 regem cum equitibus iii, 2. 5 urbem v, 1. Ext. 4 invasit continuo præturæ insignia vii, 3. 9 hostes vii, 2. 5 invadendæ Laeedæmonis consilium i, 6. Ext. 1
Invalida fides viii, 1. Abs. 3 invalidæ ad hoc monstrum sugillandum literæ v, 3. 4
Invenire equum i, 8. Ext. 8 invenit cognomen dotatæ iv, 4. 10 domi raptorem spiritus v, 3. 2 exempli locum i, 1. 9 fidem propositi vii, 3. 1 nullam querelam viii, 13. Ext. 2 invenit pietas novam rationem v, 4. 7 invenit nullam glebulam v, 3. Ext. 3 inventus est in tanta civitate iii, 5. 2 fœmineo animo impar iv, 6. 1 finis belli iii, 7. 1 inventi sunt dormientes viii, 1. Abs. 13
Inventor ænei tauri sævus ix, 2. Ext. 9
Inverecunda frous viii, 2. 2
Inviæ regiones i, 7. 5
Invicem dextram porrigere vi, 4. 3 loeuti ii, 1. 6 dispergi et dilatari viii, 7. Ext. 3
Invietus armis ix, 1. Ext. 1 invicti ducis invicta dextera vii, 6. 5 armorum vis vii, 3. Ext. 8 fatorum necessitas i, 7. Ext. 5 invictæ necessitatis leges i, 6. 12
Invidere externis laudis commemorationem iv, 3. Ext. 1 gloriæ alicujus v, 1. 10
Invidia habitat in cognominibus viii, 1. Damn. 1 invidiæ impetus iii, 8. Ext. 3 invidiæ resistere viii, 1. Damn. 1 invidia et obtrectatione compulsus v, 3. 2 laborare viii, 1. Abs. 1 invidiam alicui facere v, 7. 2 erudelitatis levare ix, 2. 2
Invidiosum fuisse censum ii, 9. 4 magistratus fastigium iv, 1. 1
Inviolatum aliquem relinquere ix, 6. Ext. 1 inviolata statua i, 8. 11 tactu stola ii, 1. 5 virgo iv, 3. 1 inviolatam dimisit navem vi, 6. 4 inviolatæ legiones vii, 2. Ext. 17
Invisus universo populo vii, 3. Ext. 6 invisa domus vi, 3. Ext. 1 invisam nequitiam habet v, 9. 2 invisum se reddidit

ix, 2. Ext. 5 invisos injuriæ eos faciunt v, 3. 3 invisiorem inimicum facere iii, 8. Ext. 1 se fecit iv, 7. 4

Invitare in hospitium ii, 10. Ext. 1 libertatem vi, 2. 1 invitaverunt benignissime i, 8. 2 invitari ad cœnam ii, 8. 6 invitantur in lectulum ii, 1. 2 invitatus benignis verbis iv, 3. 5 invitatus indulgentiæ blandimento v, 4. 3 invitati ad cœnam ii, 1. 9 invitati captura inbonesti lucri ix, 4. 1

Invitatio familiaris v, 1. Ext. 2

Invitus vixit iv, 7. 6 inviti audierunt ista verba v, 1. 11

Inultus cruor ix, 2. Ext. 3 inulta ne foret gloria ii, 7. 7 inultum habuit scelus ix, 7. Mil. Rom. 2

Inumbrare partes dominationis i, 7. Ext. 5

Inundare gentes i, 7. Ext. 5 inundavit omnes Italiæ partes civilis sanguinis fluminibus ix, 2. 1

Inundatio amnis i, 6. 3

Invocare Deos ix, 11. Ext. 2 invoco te buic cœpto, Præf. 1 invocavit auxilium pædagogi i, 8. 12 invocem unde te vi, 1. 1 invocato numine ii, 8. 6

Involvere Ætnæi montis gloriam v, 4. Ext. 5 aliquem silentio v, 4. Ext. 2 caput Agamemnonis viii, 11. Ext. 6 involuta lux tenebris i, 7. Ext. 1 mortalium mens tenebris vii, 2. Ext. 1 nube i, 8. 1 involutum benevolentiæ simulatione mendacium vii, 3. Ext. 10 involvendum silentio i, 7. 5

Inusitata ratio ix, 2. Ext. 1 inusitatum malum i, 7. Ext. 4 spectaculum i, 8. 2 inusitati foro latratus viii, 3. 2 inusitatæ tenebræ viii, 11. Ext. 1

Inustus dira memoria lacus iii, 7. Ext. 6 inustus literarum nota vi, 8. 7

Inutilis relatio iii, 6. 1 inutili affectu dispulso iii, 3. Ext. 1 inutiles ad retinenda arma manus habere iii, 2. 11

Inutiliter aliquid concupiscere vii, 2. Ext. 18

Jocabundus revertitur i, 8. Ext. 8 jocabunda juventus ii, 4. 3

Jocantes obvios petiverunt ii, 2. 9

Jocosis dictis i, 1. Ext. 3

Jocus ac lusus ista sunt v, 1. Ext. 3 poëticus viii, 1. Abs. 8 joci gratia vii, 5. 2 jocorum mos ii, 10. 8

Iopbon Sopboclis filius viii, 7. Ext. 12

Iphigenia viii, 11. Ext. 6

Ira celerior procursu ix, 3. 1 par ii, 7. 15 patens os iii, 3. Ext. 4 præceps viii, 1. Abs. 3 iræ aliquid concipere vii, 2. 5 motus ix, 3. 4 vindex vi, 3. 3 procursum effundere vii, 3. Ext. 6 suæ indulgere vi, 1. 13 iram placavit ii, 10. 2 efficacem negas ix, 3. 6 remittere vi, 8. 7 iram destrinxit ix, 2. 2 vincit v, 1. Ext. 6 ira ac spe superior iii, 8. 2 percitus v, 1. 11

Iracundiæ stimuli ix, 3. 2

Irasci deceptis vii, 3. Ext. 10 populo ix, 3. 2 alicui iv, 5. Ext. 1 regi ix, 6. 3 irata filiis Septicia vii, 7. 4 irati cives iii, 7. Ext. 5

Ire ad aliquem vii, 3. 10 in Capitolium iii, 7. 1 in bona paterna vii, 7. 3 in aciem v, 8. 5 in provinciam viii, 15. 6 in exilium iii, 8. 4 ad arma viii, 6. 4 ad explicandum opus ii, 9. 7 ad consules vi, 6. 2 ad stuprum vi, 8. 1 obviam alicujus voluntati iii, 8. 5 iturum se pollicitus est iii, 7. 1 iretur ad vesaniam i, 3. 1

Irridendi causa i, 8. Ext. 8

Irritamentum libidinis iv, 5. Ext. 1 nimiæ similitudinis viii, 11. Ext. 4 perseverantiæ vii, 4. 3 irritamenta luxuriæ ii, 6. 1

Irritatus comminationibus iii, 8. 2 odore equus vii, 3. Ext. 2 irritati contumelia vii, 3. Ext. 10

Irritatio supervacua vi, 3. 10

Irritus eventus iv, 7. 6 labor vii, 3. 6 irritum fesso labore dimittit viii, 11. Ext. 5 irritam propositi dimisit iv, 3. Ext. 3

Irrogatum est parricidis i, 1. 13

Irruisti in mucronem imperii ii, 2. 5

Irrumpere in Urbem viii, 6. 2 irrupit in castra iii, 2. 20 hostium exercitum iii, 2. 8 in domum ix, 15. 5 in medium agmen v, 6. 5 irrupit magis in curiam vi, 9. 14 irruperat domum viii, 7. Ext. 7 irruperant i, 1. Ext. 5 irrumpentibus illis in Urbem iii, 2. 1

Irruptio subita i, 7. Ext. 8 irruptioni iter præbere v, 4. Ext. 7 irruptione facta iv, 7. 6

Isaurici cognomen viii, 5. 6

Isiacus vii, 3. 8

Isis i, 3. 3

Isocrates viii, 7. Ext. 9. viii, 13. Ext. 2

Isthmicum spectaculum iv, 8. 5

Italia i, 3. 2. i, 6. 9. ii, 7. 7. v, 6. 7. vi, 2. 3. vii, 3. Ext. 8 lacerata iii, 7. Ext. 6

Italicum bellum v, 4. Ext. 7. vi, 3. 3

Iter placidum vi, 9. Ext. 5 rapidum et præceps v, 5. 3 actuosæ vitæ viii, 8. 1 facere iv, 3. 13. viii, 5. 6 impedire i, 4. 4 placidum reperire v, 1. Ext. 6 præ-

bere irruptioni v, 4. Ext. 7 victoriæ patefacere i, 6. 3 itinere cœpto omisso i, 1. 10 converso i, 6. 7 fessi ix, 2. Ext. 2 incerto ferri i, 7. 5 medio abstractus v, 8. 5 itinera ingredi vii, 4. 5

Iterata pronuntiatione præconis iv, 8. 5

Jubellius ii, 7. 15

Jubet eum interfici vii, 3. Ext. 1 lex vox esse frugi ii, 9. 5 Græciæ urbes liberas esse iv, 8. 5 jussit citari collegam ii, 9. 6 conductores ire viii, 12. Ext. 1 fores reserari ii, 10. 2 verba recitari iv, 8. 5 illum abjici in mare i, 1. 13 Q. Fabium decedere provincia ii, 7. 3 sibi afferri arma iii, 2. 18 tribunal suum adeuntes vadimonia facere iii, 7. 1 jube me jugulari iii, 8. 8 me occidi iv, 7. 4 jussisset vinctum protrahi i, 1. 21 jubente necessitate vii, 6. 1 jubetur castra cingere ix, 1. Ext. 6 senectus consilia prodere iii, 3. 2 jussus ab eo egredi ii, 4. 5 a patre suo i, 1. 9. viii, 2. 1 jusso navigio dirigi in altum ix, 8. 2 jussi sunt Flaminio abire i, 1. 4 erant quæ speculari iii, 7. 1

Jucundus introitus ii, 10. 1

Jucundius cognitu v, 7. Ext. 1

Judex addictus viii, 2. 2 aditus de sponsione vii, 2. 4 inter eos convenit ii, 8. 2 inter eos sumtus viii, 2. 3 mirifice egit ii, 8. 2 placidus viii, 1. Abs. 2 severus et religiosus v, 8. 3 judicem aliquem deposcere iii, 7. 7 judice ipso Marte iii, 7. Ext. 6 judices consurrexerunt ii, 10. Ext. 2 crediderunt ii, 10. 1 mittam in consilium vi, 2. 4

Judicare aliquem hostem iii, 8. 5 contra aliquem vii, 2. 4 se imparem iii, 7. Ext. 7 se dignos libertate vi, 2. 1 judico cum domo mea indignum v, 8. 3 judicaverat eum honore dignum ii, 9. 6 judicans indignum iii, 8. Ext. 3 judicandi modum sequi viii, 2. 3 judicatus honoribus inferior vi, 9. 14 sapientissimus iii, 4. Ext. 1 judicatæ pecuniæ satisdare iv, 1. 8 judicatum est gravius de eo vi, 5. 3 judicanda est contemplatio viii, 15. 1

Judicialis umbo viii, 5. 4 ignominia viii, 10. Ext. 1 judiciale periculum vi, 9. 1

Judicium animi i, 1. 10. iv, 2. 1 capitale ix, 8. Ext. 2 centumvirale ix, 15. 4 domesticum iii, 7. Ext. 2 hastæ vii, 8. 1 et 4 honoratum viii, 15. 9 optimum ii, 9. 2 solidum iv, 7. 1 subtile vii, 2. Ext. 5 cogere viii, 3. 1 cum aliquo nancisci ix, 1. 1 pronunciatione finire vii, 2. 4 judicio convellere testamentum vii, 8. 2 eodem duos sustinuit reos vi, 2. 4 juris civilis celeberrimus ix, 3. 2 populi concidit viii, 1. Damn. 6 populi damnatus ii, 9. 6 provocato ad populum viii, 1. Abs. 1 petitus iii, 4. 5 suo finitus iii, 2. Ext. 6 superiore actum vii, 3. 5 judiciorum exitus tristis ii, 9. 6 judiciis publicis adjiciam privata viii, 2. 1 judicia reorum egit iii, 6. 7 suprema improbavit vii, 7. 4

Jugera agri iv, 3. 4 et 5. viii, 6. 3 aridæ terræ iv, 4. 11

Juglandium caudentium putamina ix, 13. Ext. 4

Jugulare proscriptum v, 3. 4 jugulari me jube iii, 8. 8 jugulantur noxii ii, 8. 7 jugulandum aliquem tradere v, 3. 3 jugulatos muris præcipitavit ix, 2. 4 jugulandos tradidit hostes i, 8. 6

Jugulo impressus mucro v, 4. Ext. 6 jugulum feriendum præbuit v, 9. 4 gladiis objecit vi, 8. 5 præbere v, 3. 4. ix, 4. 2

Jugum arantium boum iv, 4. 5 boum vii, 1. 2 caritatis par ii, 1. 6 flagitiosum ii, 7. 9 fraternum v, 5. 3 servitutis viii, 9. Ext. 2 jugo æqualis imperii deposito v, 2. 4 æquali virtutis par ii, 9. 6 imposito cervicibus vi, 9. 2 juga Alpium iii, 7. Ext. 6 montium excelsa iv, 6. Ext. 3

Jugurtha vi, 9. 6 et 14. viii, 14. 4. ii, 7. 2. vii, 5. 2

Jugurthinum bellum ii, 7. 2

Julia vi, 1. 1. vi, 7. 3. iv, 6. 4

Julia gens v, 5. 3

Iulis oppidum ii, 6. 8

Jungere se amicitiæ fœdere ii, 9. 6 equitantibus ii, 3. 3 noctem diei viii, 13. Ext. 1 Romanis externa iii, 4. Ext. 1 jungebant hæc affinitates iv, 4. 9 junxit cædi suam iv, 7. 5 exequiis filii damnationem patris v, 3. 2 urbem urbi viii, 9. 1 junxerunt amicitiam inter se iv, 7. Ext. 1 junxerunt eum corpori conjugis iv, 6. 3 jungam his duos reges viii, 13. Ext. 1 junge sapientiam ii, 6. 14 jungens parĭa ix, 2. Ext. 2 jungi morte iv, 6. 3 jungitur pœnæ venia v, 9. 1 junguntur nuptiis inter se ix, 1. 9 jungatur luxuriæ libido ix, 1. 1 junctus erat Lælio familiaritate v, 5. 1 sibi sanguine ii, 7. 4 juncta fonti ædes i, 8. 1 similitudine patientia iii, 3. 1 junctum honorum par ii, 9. 6 juncto vehiculo vehi ix, 1. 3 juncti divinitatis fastigio i, 7. 2 potestate iv, 2. 1 amicitia et affinitate iv, 2. 3 hospitii jure iii, 2. 21 virtutum societate viii, 8. 1

junctæ copiæ duorum fratrum vii, 4. 4 jungendus est his ille vi, 3. 12 juncturæ honesta conjugia inhonesto vinculo ii, 6. 15

Juniorum nemo ei obviam processit ix, 3. 4

Junius Brutus iv, 4. 1. vii, 3. 2

Juno i, 1. 16. i, 1. Ext. 1 Capitolina vi, 1. 1 Lacinia i, 1. 20. i, 8. Ext. 18 Moneta i, 8. 3 regina v, 10. 2 Junonis sacra peragere v, 4. Ext. 4

Jupiter vii, 4. 3 et 4 Capitolinus i, 2. 2 imperii custos v, 5. 3 Hammon ix, 5. Ext. 1 Olympius i, 1. Ext. 3. v, 10. Ext. 1 Opt. Max. i, 1. 16. v, 10. 1 et 2 Sabazius i, 3. 2

Jurgii aliquid intercessit ii, 1. 6 jurgio ipsorum id patet ix, 1. 3 jurgia in curia iv, 1. 12

Jurare apud quæstores urbanos ii, 8. 1 clara voce vi, 5. 3 more civitatis ii, 10. Ext. 2 tribunum coëgit v, 4. 3 juro per Romuli casam iv, 4. 11 jurat virum bonum esse vii, 2. 4 juraverant se abituros ii, 9. 8

Jus amicitiæ vii, 3. Ext. 9 civile viii, 7. 1 honoris amplissimi ii, 8. 2 servatum aboletur ix, 1. 3 petitum vii, 7. 6 prædiatorium viii, 12. 1 solenne iv, 1. 2 triumphandi ii, 8. 1 et 2 juris civilis judicio celeberrimus ix, 3. 2 observandi diligentia ii, 8. 4 ordinem sequitur iii, 2. 17 ius dabo illis meæ gentis iii, 7. Ext. 7. legationis tueri vi, 6. 3 dicere iii, 5. 1. v, 6. 4. vi, 2. 11. iii, 7. 1 feciale instituit, Fr. 10 jure adoptionis in mentem translati v, 10. 2 jure cæsus vi, 1. 12. vi, 2. 3 meritoque i, 6. Ext. 3 procreatus filius vii, 7. 3 jura æquissima v, 3. Ext. 3 civitatis iii, 1. 2 familiaritatis vii, 8. 9 jura civium ordinare viii, 8. 2 complexus iii, 4. 5 dare vi, 9. 8 reddere alicui vii, 7. 7

Jurisdictio prætoria vii, 7. 6

Jusjurandum dicere ii, 10. Ext. 2 jurejurando adacti vii, 6. 1 obstrictus ix, 2. Ext. 6 obstrictam tenet v, 3. Ext. 3

Jussu Romano ix, 2. 4 tuo ii, 6. 7. vi, 2. 8

Justus æstimator iii, 8. 1 dolor viii, 1. Amb. 2 justa constitutio ii, 9. 1 justum odium ix, 2. Ext. 2 justi amores alienigeni iv, 6. Ext. 1 justa piacula i, 1. 14 justior laurea ii, 8. 5 justius dixerit ii, 10. 5

Justitia præfractior vi, 5. Ext. 4 justitia tribunicia vi, 5. 4 vicit odium vi, 5. 5

Juturna i, 8. 1

Juvat ab ignotis exempla petere ix, 3. Ext. 1 juvandi et emerendi cupiditas v, 2. Ext. 4

Juvenis eximiarum virium vii, 3. 6 optimæ indolis viii, 1. Amb. 2 juvenes armati ii, 7. 15 juvenibus aliquantum terroris incutit iii, 1. 1

Juvenilis animus viii, 7. 1 impetus vi, 2. 4 calliditas vii, 4. 2

Juventius vii, 7. 7

Juventæ flos sinccrus vi, 1. 1 orientis decus ii, 10. 4

Juventus armata vii, 6. Ext. 3 imbellis vii, 3. 3 militaris Romana vii, 6. 1 optimæ indolis iii, 2. 9 juventutis flos vi, 2. 8

Juxta eum accubuit iv, 3. Ext. 3

L.

Labantes vires v, 6. 6

Labefactari bona nequeunt vii, 2. Ext. 3 taciturnitatem volebant ii, 2. 1

Labefecit abstinentiam ejus iv, 3. Ext. 3 labefacta spelunca ix, 12. Ext. 10

Labellis mel inserendo i, 6. Ext. 3

Labi in lectulo v, 2. Ext. 4 leni tractu cœpit anguis i, 8. 2 privata impietate v, 1. 3 labens civitatis status iv, 1. Ext. 4 annona iv, 8. Ext. 2 belli fortuna iii, 2. 19 lapsus non libidine, sed errore vi, 1. 4 lapso equo i, 6. 6 lapsæ mentis errore v, 3. 2

Labor gignendi cuncta i, 8. Ext. 18 fructu non carebit viii, 11. 1 irritus vii, 3. 6 longæ inquisitionis, Præf. 1 laboris continui patiens viii, 8. 2 remissio iii, 6. 1 labore fesso irritum viii, 11. Ext. 5 labores militiæ ii, 3. 1 laboribus sufficere vii, 1. 1

Laborare ad desperationem usque medicorum ii, 4. 4 invidia viii, 1. Abs. 1 laborat ejus cornu i, 7. 3 laborans propugnatione v, 1. Ext. 4 laborantes inopia iv, 8. Ext. 2

Laboriosus sapientiæ miles viii, 7. Ext. 5

Labris admoto poculo vii, 2. Ext. 1

Lacedæmon i, 6. Ext. 1. viii, 7. Ext. 2. iv, 6. Ext. 3. v, 3. Ext. 2

Lacedæmonii i, 2. Ext. 3

Lacerare Italiæ latus vii, 4. 4 parentem urbis v, 3. 1 parricidium ix, 11. Ext. 4 lacerat inimicum iii, 3. Ext. 5 laceramus fortunam convitiis iv, 4. 11 laceraverat domum maledictis vi, 3. Ext. 1 laceratus convitio v, 1. Ext. 2 ferro vi, 2. 8 verberibus vi, 8. 1 lacerata Italia

iii, 7. Ext. 6 laceratum manibus carnificis corpus vi, 9. 13 lacerata ferro corpora ix, 2. 1 lacerandus lictorum verberibus ii, 7. 8 posteritatis convitio iv, 7. 3 lacerandum eum præbuit feris ix, 12. Ext. 9

Lacerti efficacissimi iii, 2. 1

Lacessere aliquem bello vi, 4. 3 lacessit alienas opes vii, 4. Ext. 1 lacessitus contumeliosis dictis i, 8. Ext. 8 injuria ix, 2. Ext. 7. iii, 8. 2 rex ii, 10. 2 lacessitam joco pudicitiam ix, 14. Ext. 3

Lacinia togæ i, 4. 5 laciniis abscissis ii, 7. 9

Lacrymæ exciderunt juveni v, 7. Ext. 2 hostiles v, 1. Ext. 6 lacrymas alicui reddere v, 1. 10 parum pudicas ratus vi, 3. 6 lacrymis abstersis i, 1. 15 clarum cognomen v, 2. 7 pictura madet viii, 11. Ext. 6 respersa thura v, 10. Ext. 2

Lacrymante civitatis parte ii, 8. 7

Lacunaribus demissas aureas coronas ix, 1. 5

Lacus Albanus i, 6. 3 imbribus auctus, ibid. proximus i, 4. Ext. 1 Regillus i, 8. 1 Trasimenus i, 6. 6. iii, 7. Ext. 6. iv, 8. Ext. 1. ix, 11. Ext. 4 Lucrinus ix, 1. 1

Lædere salutem periclitantis iv, 1. 11 læditur ejus causa vi, 8. 1 læsus nec re, nec verbo v, 3. 4 telis iii, 2. 1 læsa gloria militaris ii, 7. 7 semel majestate imperii vi, 3. 3 læsis justa piacula exsolve v, 3. Ext. 3

Lælius iv, 7. 1. v, 5. 1. viii, 8. 1 legatus vi, 9. Ext. 7 trib. pleb. viii, 1. Abs. 3

Lætari alienis malis iv, 7. Ext. 2 successu alicujus iii, 8. Ext. 2 suo exitio vi, 5. 1 lætus oraculo dominus vii, 3. 1 vultus ii, 6. 14 lætæ manus ix, 2. 2 exta i, 6. 9 lætior salute iii, 3. 1 vultus fortunæ vi, 9. 11 status spes i, 7. 5 lætissimum incrementum v, 3. 2

Lætitiam capere ex vindicta iii, 3. Ext. 7 lætitia ovans iii, 2. 21 ovantes ix, 3. 4

Lætorius iv, 7. 2

Læva manus ii, 3. 17 situ marcida vi, 9. Ext. 5 puppim apprehendit iii, 2. 22

Lamentari aliquem iii, 1. Ext. 1 exitium imminens v, 4. 1 lamentabantur in morbo ii, 6. 11

Lamentabiles legionum quiritatus ix, 2. 1

Lamentatio præcipua iv, 7. 4 humana iv, 1. 12

Laminas extinxit iii, 3. Ext. 5 laminis candentibus ustus vi, 8. 1

Lampsacena urbs vii, 3. Ext. 4

Lampsacum vii, 3. Ext. 4

Laneo pallio injecto i, 1. Ext. 3

Languentem inflammare temeritatem iii, 8. 3 languentes animi vi, 4. 1 languentibus Epiroticis armis iv, 3. 14

Languescunt victoriæ ix, 1. Ext. 1

Languida vox viii, 10. 3 languidum patrocinium ix, 3. 6 languidior venarum pulsus v, 7. Ext. 1

Laniatus canum morsibus ix, 12. Ext. 4

Laniatus avium ferarumque i, 6. 11 pecudum v, 4. Ext. 6 laniatui esse animalibus ix, 2. Ext. 11

Laodice i, 8. Ext. 13. ix, 10. Ext. 1. ix, 14. Ext. 1

Lapis mutus viii, 11. Ext. 4 lapidibus obruitur ix, 8. 3 petitus v, 3. Ext. 2 pluere i, 6. 5 prosternere aliquem ix, 7. 2. iii, 3. Ext. 2

Lapideis arcis repertis i, 1. 12

Laquei domestici viii, 6. 4 laqueos miserabiles rupit iii, 2. 12 laqueis astutiæ copulata acies vii, 4. Ext. 2 sibi spiritum eripuerunt vi, 1. Ext. 3

Lar Herminius, Fr. 10

Lar Lartis prænomen est, Fr. 10

Lar Porsenna, Fr. 10

Lar Tolumnius Veientium rex ix, 9. 3

Lares aviti vii, 7. 1 familiares ii, 4. 5

Largiri alicui incrementa dignitatis v, 7. 2 consulatum viii, 15. 5 duodecim fasces iii, 4. 4 libertatem urbibus iv, 8. 5 largitus est divitias et imperia vii, 5. 5 aurum equiti viii, 14. 5 largita disciplina regimen gentium ii, 8. 1 fortuna triumphi prætextum vii, 1. 1

Largitiones profusissimæ iii, 2. 17

Largus haustus iii, 3. Ext. 7 largæ dapes ix, 1. Ext. 1 largiore vino provecti ii, 2. 9

Larissam intrare iv, 5. 5

Lasciviæ temulentæ vi, 9. Ext. 1

Lascivus vultus ix, 2. 1 lascivior Veneris usus ix, 1. Ext. 1

Latebræ sylvarum v, 4. Ext. 6 latebras quæsitum venire v, 4. 1 latebris cuniculi evadere vi, 8. 2 latebris suis extrahatur malum ix, 6. 1

Latere in regione vi, 8. 5 in tribunatu vi, 5. 4 latens fides iii, 8. Ext. 4 in villa vi, 5. 7 latentium indagatrix lucrorum avaritia ix, 4. 1

Latitans in tabernula ix, 7. 4

Laterna prælata ab eo vi, 8. 1

Laticlavia tunica v, 1. 7

Latifundia magna iv, 4. 7 festinanter consumta viii, 6. 1

Latino tumultu fessa patria vi, 9. 1 Latinæ vocis honos ii, 2. 2 Latinum bellum i, 7. 3. ii, 7. 6. v, 6. 5 Latini annales ix, 13. 2 Latinis cedere gloria iii, 2. 20
Latine responsa dare ii, 2. 2
Latium ii, 7. 7
Latmiorum rex viii, 13. Ext. 7
Latratus caninus ix, 13. Ext. 2 canum viii, 11. Ext. 4 inusitati foro viii, 3. 2
Latrone ei opus est v, 9. 4
Latrocinia extirpare vi, 3. 5
Lati muri iii, 7. Ext. 8
Latus Crassi sica confodit iii, 2. 12 Italiæ alterum lacerare vii, 4. 4 lateris firmitas viii, 7. 1. viii, 7. Ext. 1 lateri proximus v, 1. 8 comes arrepsit vi, 8. 7 latus suum tegere iv, 7. Ext. 2 latere altero repercussus i, 8. Ext. 11 latera Reipubl. firmissima ii, 9. 6 cingere odiis iii, 7. 5 sua alicui committere ix, 13. Ext. 4
Laudabile obsequium i, 1. 3
Laudare aliquem pro tribunali vii, 3. 7 formam iv, 3. Ext. 1 se vii, 2. Ext. 11 verecundiam sæculi viii, 2. 4 laudans proscriptionem paternam iii, 1. 3 laudatus accurata oratione iv, 3. 4 laudandum nobis tradiderunt iv, 2. 1
Laudatio privata iii, 2. 3 promta viii, 14. 2
Laurea corona iii, 6. 5. v, 1. Ext. 6 justior ii, 8. 5 laureæ cupiditas ii, 8. 1 ramuli ii, 8. 5 lauream non dedit ii, 8. 7 laureati milites i, 8. 6
Lauro gemina coronata senectus ii, 2. 3
Laurentina via viii, 5. 6
Laurentum viii, 8. 1
Laus bene administrati officii iv, 3. 9 commemorata redditaque iv, 8. 5 duplex iii, 1. 1 partita iii, 8. 1 solida viii, 7. Ext. 5 laudis inopes ii, 8. 5 pondus ii, 7. 6 laudes bellicæ ii, 9. 1 laudum consummatio iii, 4. 2
Lautitiam posteris relinquere maluerunt ix, 1. 4 lautitia gaudens iv, 3. 12
Lavare olera iv, 3. Ext. 4 lavari separato a plebe balneo ix, 5. Ext. 4 lavabatur socer cum genero ii, 1. 7
Lavinium i, 6. 7. i, 8. 7
Laxavit fidiculas iii, 3. Ext. 5 laxato equuleo iii, 3. Ext. 3
Laxamentum salutare iii, 2. 8
Lectica deferri in aciem i, 7. 1 in curiam viii, 13. 5
Lectio librorum vi, 3. Ext. 1
Lectitare conchulas et calculos viii, 8. 1 lectitare libros Græcos viii, 7. 2
Lectus cubicularis ix, 13. Ext. 4 funebris ii, 10. 3. iv, 1. 12. iv, 4. 1 maritalis ix, 5. 3
Lectulus domesticus iii, 2. Ext. 6 lectuli Punicani vii, 5. 1
Legare adolescenti testamento tantum ponderis iv, 3. 10 legavit Asiam populo Romano v, 2. Ext. 3 filiis viginti nummum vii, 8. 2 legatus a senatu ii, 2. 4
Legati ad senatum missi ii, 9. 8 ad oraculum i, 6. 3 Carthaginiensium v, 1. 1 Samnitum iv, 3. 5 legatorum abstinentia iv, 3. 9 legatos obviam miserunt ii, 10. 5 secum ire coëgit iii, 7. 5 legatis missis i, 8. 2
Legatio supervacua iv, 3. 5 supra vota felix v, 1. 1 legationis jus tueri vi, 6. 3 nomine ii, 10. 3 officium iv, 3. 13 officio fungi iii, 3. 2 titulus v, 3. 2 legationem ad senatum referre iv, 3. 9 peregerunt ii, 2. 5 legatione libera impetrata v, 3. 2
Legere de suis iii, 4. 2 generum vii, 2. Ext. 9 supplicationes ix, 12. 3 militem ii, 3. 1 senatusconsultum iv, 8. 3 tutiora consilia vii, 6. 1 virtutes alicujus v, 8. 3 legit pacis faciendæ auctorem iv, 4. 2 legerat eos censor viii, 13. 4 legeret libros i, 1. 3 leguntur ejus septem in fastis consulatus vi, 9. 14 lecti e peditibus ii, 3. 3 lecto nomine Salinatoris ii, 9. 6 legendas literas alicui tradere iii, 8. Ext. 6 legenda sibi argumenta crediderunt ii, 10. 1
Legio Martia iii, 2. 19 Romana vii, 4. Ext. 2 legionis cohors ii, 7. 5 decimæ miles iii, 2. 22 legionis tribunus iii, 2. 20 legioni æra dari voluit ii, 7. 15 legionem secum traxit iii, 2. 20 legiones inclusæ vii, 2. Ext. 17 obstupuerunt vi, 2. 10 legionum interitus i, 6. 11 legionibus laxamentum dare iii, 2. 8
Legitimus amor iv, 6. 1 legitima via iii, 8. Ext. 3 legitimæ quasi intemperantiæ signum ii, 1. 3 legitimum præmium ii, 8. 2 legitima vincula iv, 1. Ext. 8
Lenire æstus mentis ii, 5. 6 lenire famem matris v, 4. 7 leniendæ famis gratia vii, 6. 3
Leni tractu labi i, 8. 2 lenis constantia iii, 8. Ext. 2 lene pacis studium viii, 8. Ext. 2
Lenitas comica v, 8. 1
Leniter cadere v, 1. 4
Lenocinio fortunæ defecta iii, 7. Ext. 2
Lentiginosi oris vir i, 7. Ext. 6
Lento gradu i, 1. Ext. 3
Lentulus Cruscellio vi, 7. 3

Leonem in urbe nutriri non oportet vii, 2. Ext. 7
Leonini catuli ix, 3. Ext. 2
Leonicus v, 2. Ext. 2
Leonidas i, 6. Ext. 1
Lepor editus i, 6. Ext. 1
Lepor melle dulcior viii, 9. Ext. 2
Leptines mathematicus v, 7. Ext. 1
Leto ei cognomen erat i, 5. 9
Levare alvum ix, 13. 2 invidiam crudelitatis ix, 2. 2 levavit mortem amici hostis odio iv, 7. 4 levatus est crimine iii, 2. 9 in excelsam ædium partem iii, 1. 2
Leve est argumentari iv, 6. Ext. 1 levi vulnere perstrictus vi, 8. 2 leves causæ viii, 1. Damn. 5 levia et inepta ingenia i, 3. 2 prælia ii, 8. 1 levioris notæ exemplum vii, 3. 10
Lex Agraria v, 8. 2. vii, 2. 6. viii, 1. Damn. 3. ix, 3. 5 Cæcilia vi, 9. 10 Servilia viii, 1. Abs. 8 Oppia ix, 1. 3 Sulpicia ix, 7. Mil. Rom. 1 hæc dicta est vii, 3. Ext. 5 ingratorum vindex v, 3. Ext. 3 lata est ii, 9. 5 præclara ii, 8. 1 legis adjutorium ii, 8. 1 legem abrogaverat ii, 9. 5 ferri jussit vii, 2. 6 promulgare vii, 2. 6 recitare vi, 2. 5 scribit natura ii, 9. 1 tulerat v, 2. 7 lege adjecta v, 2. 10 agere iii, 8. 1. vii, 7. 5 alterum eorum peregit vi, 2. 4 caverc vi, 5. Ext. 4 cautum est ii, 8. 1 damnata est mors iii, 4. 5 irrogatum est i, 1. 13. repetundarum damnatus est vi, 3. 3 sancire viii, 6. 3. ix, 1. Ext. 2 sanciri vi, 3. 1 sua primus cecidit viii, 6. 3 leges amarissimæ vii, 6. 1 reip. perniciosissimæ ix, 5. 1 saluberrimæ vi, 5. Ext. 3 salubriter excogitatæ v, 3. Ext. 2 legum victrix audacia ix, 1. 3 legibus ingeneravit rationem ii, 3. 2 noxius ix, 5. 3 leges ab aliquo accipere vi, 9. 8. vii, 2. Ext. 15. vii, 5. 5 aranearum telis comparat vii, 2. Ext. 14 ferre ix, 5. 3 defendere iii, 2. 18
Libamenta victus ii, 5. 5
Libare alicui viii, 15. 7
Liber pater ii, 1. 5
Liber esse nescisti ii, 6. 6 liberum iis non reliquit vii, 3. Ext. 7 libera libertatis plebs non fuit vi, 2. 3 liberæ atque immunes urbes iv, 8. 5 liberior civitatis conditio iv, 1. 1 indignatio v, 3. 3
Liber Collectorum iv, 4. 1 librum nobilissimum composuit viii, 7. Ext. 9 libri Sibyllini i, 1. 1. i, 8. 2. viii, 15. 12 libros oratoriæ artis edere viii, 14. Ext. 3
Liberalis magnitudine muneris v, 2. Ext. 3 voluntate mittendi iv, 8. Ext. 1 nimis moderatio iv, 1. Ext. 2 formæ puer ix, 2. Ext. 5 liberales mores iii, 8. Ext. 2 artes viii, 11. 1 liberalissima amicitia vii, 8. 8
Liberalitas libidinosa viii, 2. 2 Ptolemæi iv, 3. 9 Romana iv, 8. 5
Liberare aliquem causæ dictione vii, 2. 6 incesti crimine viii, 5. 5 metu vi, 6. 2 publica custodia iv, 7. 3 Athenas tyrannide ii, 10. Ext. 1 cædibus duabus contaminatam viii, 1. Amb. 2 hominem malo i, 8. Ext. 6 imperatorem turpitudine iii, 2. 12 tributi onere v, 6. 8. iv, 3. 8 Persas tyrannide iii, 2. Ext. 2 Romanum agrum hostilibus armis v, 4. 1 se supplicio iii, 2. Ext. 6 urbem dominatione v, 6. Ext. 2 liberavit crimen adulterii viii, 1. Abs. 12 patrem reum judiciali periculo vi, 9. 1 liberari acri æmulo vii, 2. 3 cunctis sententiis viii, 3. 1 liberatur Sicilia Punicis armis vii, 4. Ext. 1 liberantur servi quæstionis sævitia vi, 8. 5 liberatus est in sua causa viii, 1. Abs. 8 cœlesti custodia i, 7. Ext. 6 custodia i, 8. 1 procuratione iv, 1. Ext. 9 liberatam periculo vidit patriam iii, 2. 1 liberata dextera forti punitione viii, 1. Abs. 1 liberati sunt bello vi, 9. 8 sunt vi morbi ii, 4. 5 liberati periculo ii, 4. 5
Liberos aspiciebant ii, 6. 16
Libertas custodita v, 3. 2 nova et insolita viii, 9. 1 soluta vii, 2. 6 libertatis auctor v, 2. 5 libertati imponi jugum ii, 7. 9 servitutem præferre viii, 9. Ext. 1 libertatem manu defendere iii, 2. 18 libertate quid opus ii, 9. 5 secura frui iii, 3. Ext. 2
Libertino patre genitus ii, 5. 2
Libertina vulgaris vi, 3. 11
Libertus ingratus ii, 6. 6
Libidinosus aspectus iv, 3. Ext. 1 complexus viii, 11. Ext. 4 libidinosa amentia ix, 2. Ext. 5 liberalitas viii, 2. 2
Libido scelesta ix, 1. 9 temulenta ix, 1. 8 libidinis commercium viii, 2. 2 crimen viii, 1. Abs. 12 furor iv, 3. 1 institores vi, 1. 6 libidine non lapsus vi, 1. 4
Libitinam exercere v, 2. 10
Libo trib. pleb. viii, 1. Abs. 2
Libræ singulæ argenti v, 1. 1 librarum trium coronæ iv, 3. 10
Licet volentibus ii, 9. 5 liccbat ei securo vivere iv, 7. Ext. 1

Licens concubitus vii, 3. 10 imperium vi, 4. 2 licentior accusatio ix, 2. 3 vita ix, 1. 3
Licentia fugiendi iv, 7. 4 licentiam sumere ii, 6. 7
Licinia vi, 3. 8
Licinius Buccio senator viii, 3. 2
Licinius Fimbria consularis vii, 2. 4
Lictor proximus ii, 2. 4 lictore relicto vi, 2. 2 lictores et apparitores publici vii, 3. 9 lictorum verbera ii, 7. 8 lictoribus sex præcedentibus i, 1. 9
Lictorius quidam viii, 13. Ext. 6
Ligneus pons ix, 13. Ext. 4
Ligures ii, 7. 15
Liguria i, 5. 9
Lilybæum i, 8. Ext. 14
Lineæ propiores i, 7. 8
Lineamenta membrorum muta v, 4. Ext. 1 eboris iii, 7. Ext. 4 muti lapidis viii, 11. Ext. 4 urbis polenta ducere i, 4. Ext. 1 artis suæ sanguine suo confudit viii, 7. Ext. 7 lineamentis oris compares erant ix, 14. Ext. 2
Lingua maledica viii, 9. Ext. 2 sermone licenti soluta v, 3. Ext. 3 socrus garrula vii, 2. Ext. 1 linguam suam cohibere vii, 2. Ext. 6 linguas ediscere viii, 7. Ext. 16
Lintre ostiam petens ii, 4. 5
Liparæ vi, 9. 11
Liparitana obsidio ii, 7. 4 Liparitanorum princeps Thymasitheus i, 1. Ext. 4
Liquatum plumbum ix, 4. 3 liquatos aceto uniones potionibus aspergere ix, 1. 2
Liquida parum fides vi, 5. 1
Liquor aquæ iii, 8. Ext. 6
Litem do secundum te ii, 8. 2 lites contrahere viii, 3. 2 litibus vexatus privatis vii, 8. 7
Literam dicere non potest viii, 7. Ext. 1 literæ invalidæ v, 3. 4 Campanis salutares iii, 8. 1 sæculi nostri ii, 9. 4 literarum lumen viii, 14. 1 vis et copia viii, 7. Ext. 3 literis gentis ejus assuefactus viii, 7. Ext. 2 acceptis ii, 7. 15 ex provincia missis i, 1. 3 paucis perpendi ii, 10. 1 pollens iii, 3. Ext. 1 senatui referre ii, 8. 1
Littus Erythræum vi, 1. Ext. 1
Littora Oceani ix, 1. 2 vadosa viii, 7. Ext. 1 littoribus Oceani opera claudere iii, 2. 23
Lituus intcgcr i, 8. 11
Livia Rutilii viii, 13. 6
Livius Drusus viii, 7. 4
Livius Poëta ii, 4. 4
Livius Salinator ii, 9. 6. iii, 7. 5. iv, 1. 9. iv, 2. 2. vii, 2. 6. vii, 4. 4. ix, 3. 1
Lixarum et institutorum numerus ii, 7. 1 lixas e castris summovit ii, 7. 2
Locare funus alicujus v, 2. 10 omnia v, 6. 8 locari jussit agrum colendum iv, 4. 6 locatur id opus publica pecunia faciendum ix, 1. Ext. 6
Locrenses i, 1. Ext. 1. i, 2. Ext. 4. vi, 5. Ext. 3
Locri i, 1. 20. i, 1. Ext. 3
Locuples factus quæstibus uberrimis honorum castrensium vii, 8. 6 locupletis nomen dedit Crasso vi, 9. 12 locupletem illum faciebat iv, 3. 6 locupletes calamitatibus iv, 7. Ext. 2 locupletibus imperare iv, 3. 5 locupletior magis invidia, quam pecunia iii, 7. 1 animo, quam divitiis iv, 8. Ext. 2 locupletiores penates suos fecit iv, 3. 8 locupletius felicitate i, 8. Ext. 7 locupletissimum se fecit ad docendum viii, 7. Ext. 8
Locus amissus ii, 7. 10 castrorum ii, 7. 2 dignitati debitus iv, 5. 1 dignitatis amplissimus viii, 5. 5 erat suspectus viii, 1. Abs. 12 est inter manus v, 1. Ext. 6 assignatus ii, 7. 15 honoratissimus iv, 5. Ext. 2 lucidus viii, 11. 1 militiæ infimus vii, 8. 6 publicus vi, 5. 3 spectandorum ludorum iv, 5. 1 loci aliquid dandum est exemplis ii, 10. Ext. 1 iniquitas ii, 7. 10 locum altis parietibus septum ix, 2. Ext. 6 exempli invenit i, 1. 9 loco humili natus iv, 7. 5. iii, 4. 1 dicendæ sententiæ ii, 10. Ext. 2 equestri ortus iv, 7. 4 illustri nata iv, 3. 1 supremo inhæsit vi, 9. 14 splendido nati viii, 1. Abs. 13 testis constitit viii, 5. 6 loca adversa viii, 7. Ext. 1 loca petiti honoris vii, 5. 5
Longinquum rus vi, 5. Ext. 4
Longus honor ii, 10. 1 longa senectus iii, 7. 8 longior ne sim ii, 1. 10
Longe inferior homo v, 2. 7 longius manus porrigere ix, 1. 2
Loqui adversus voluntatem populi viii, 9. Ext. 2 pro interfecti necessarii memoria vi, 2. 3 aliquid secum viii, 1. Abs. 11 cum aliquo vii, 2. Ext. 11 de inclyto tumulo iv, 6. Ext. 1 de modestia ac temperantia vi, 9. Ext. 1 de semetipso in neutram partem vii, 2. Ext. 11 liberius multa vi, 2. 12 multa impie iv, 1. Ext. 2 multum ac diu viii, 7. Ext. 1 per interpretem ii, 2. 2 secreto cum libertina vi, 3. 11 verisimilia vi, 8. 7 loquor de jure ii, 8. 5 loquatur Græcia iv, 7. 4

Loquacia magis quam certa argumenta iii, 4. Ext. 1
Lora necessariis vinculorum usibus subducta vii, 6. 2
Loricis onustus iii, 2. 23
Lubrico pelagi nantes iii, 2. 10
Lucanus eques vii, 3. 7 Lucani i, 6. 8. i, 8. 6. v, 1. Ext. 6
Lucet Marathon Persicis tropæis v, 3. Ext. 3
Lucerna ardens iii, 3. 2
Lucidus locus viii, 11. 1
Lucidius enitescit decus vi, 9. 1
Lucii, Fr. 10
L. Accius poëta iii, 7. 11. viii, 14. 2
L. Æmilius Paullus vii, 5. 3
L. Æmilius Paulus consul i, 3. 3
L. Alvanius i, 1. 10
L. Antonius ii, 9. 2
L. Apuleius tribunus pl. v, 3. 2
L. Bestia Consul i, 8. 11
L. Brutus v, 8. 1
L. Cæsar ix, 2. 2
L. Calpurnius Piso ii, 7. 9. iv, 3. 10. viii, 1. 6
L. Calpurnius triumvir viii, 4. 2
L. Cassius prætor iii, 7. 9. viii, 1. Damn. 7
L. Catalina ix, 11. 3
L. Censorinus vi, 9. 10
L. Cinna ii, 8. 7. iv, 3. 13 et 14
L. Cornelius consul v, 1. 2
L. Cornelius Merula ix, 12. 5
L. Cotta vi, 5. 4. viii, 1. 11
L. Crassus iii, 7. 6. iv, 5. 4. vi, 2. 2. vi, 5. 6. viii, 5. 3. ix, 1. 1
L. Domitius vi, 3. 5
L. Equitius ix, 7. 1
L. Flaccus Censor ii, 9. 5. iv, 5. 1
L. Flaminius ii, 9. 3. iv, 5. 1
L. Furius Bibaculus i, 1. 9
L. Gellius v, 9. 1
L. Hortensius vi, 5. 2
L. Junius i, 4. 3
L. Lamia Consul i, 8. 11
L. Lamia prætorius vir i, 8. 12
L. Lentulus consularis i, 8. 9. vi, 9. 10
L. Libo vi, 2. 8
L. Lucullus vii, 8. 5
L. Manlius vi, 6. 3. vi, 9. 1
L. Manlius Torquatus v, 4. 3
L. Marcius i, 6. 2. viii, 15. 11
L. Marcius Propræt. ii, 7. 15
L. Marcius trib. mil. ii, 7. 15. ii, 8. 1
L. Menenius Agrippa iv, 4. 2. vii, 8. 2
L. Metellus ii, 9. 8. v, 6. 7
L. Minucius ii, 7. 7. vi, 6. 3
L. Minucius Basilus ix, 4. 1
L. Octavius vi, 1. 13
L. Opimius ii, 8. 4
L. Paulus i, 5. 3. ii, 7. 14. v, 1. 8 et 9. viii, 11. 1. vii, 5. 1
L. Petillius Prætor Urbanus i, 1. 12
L. Petillius scriba i, 1. 12
L. Petronius iv, 7. 5
L. Philippus viii, 13. 4
L. Philippus consul vi, 2. 2. ix, 5. 2
L. Piso viii, 1. Abs. 6
L. Quintius Cincinnatus dictator ii, 7. 7. iv, 1. 4. iv, 4. 7
L. Rheginus iv, 7. 3
L. Saturninus vi, 3. 1. viii, 1. Damn. 2 et 3. viii, 6. 2. ix, 7. 1 et 3
L. Scipio iii, 7. 1. iii, 8. 2. iv, 1. Ext. 9. v, 1. viii, 1. Damn. 1
L. Scribonius ii, 4. 2
L. Septimuleius ix, 4. 3 et Ext. 1
L. Sergius, Fr. 10
L. Sextilius vii, 7. 2
L. Sextilius triumvir viii, 1. Damn. 5
L. Sylla i, 2. 3. i, 6. 4. v, 2. 9. vi, 5. 7. vi, 9. 9. vii, 5. 5. viii, 14. 4. ix, 2. 1. ix, 3. 8
L. Tarquinius Rex i, 4. 1
L. Titius prætor viii, 3. 1
L. Valerius Heptachordus vii, 8. 7
L. Villius Annalis ix, 11. 6
Lucretia vi, 1. 1
Lucretius Tricipitinus, Fr. 10
Lucrini lacus ix, 1. 1
Lucrifac censoriam notam iv, 1. 10
Lucrum pecuniæ iv, 3. Ext. 1 lucri inhonesti captura ix, 4. 1 lucro intenti vi, 8. 7 lucrorum latentium indagatrix ix, 4. 1
Luctantur secum ipsa verba ix, 13. 2 luctata est cum libertate ejus auctoritas vi, 2. 4
Luctatio Fortunæ vi, 9. 14
Luctus iis incidit ii, 6. 13 luctui aditum dedit necessitas i, 7. Ext. 4 luctus alieni v, 10. 3 multi sub his tectis versantur vii, 2. Ext. 2 suos extenderent i, 1. 15
Luctuosum sacrificium referens viii, 11. Ext. 6 tempus iii, 2. 7
Lucullus iii, 2. 6. iv, 7. 4. v, 2. Ext. 4
Lucumones Etrusci, Fr. 10
Lucum templo consecratum i, 1. 19
Ludere pila viii, 8. 2 ludens cum parvulis filiolis viii, 8. Ext. 1
Ludi magister factus ex tyranno vi, 9. Ext. 6.
Ludi Apollinares vi, 2. 9 Circenses i,

1. 16. i, 7. 4 Florales ii, 10. 8 ludorum spectandorum gratia vii, 3. Ext. 10 ludos epulis interponi sinebat ix, 1. 5 faceret i, 1, 16 spectare vi, 3. 12
Ludibrium calumniæ iii, 7. 1 contumeliæ plenum vii, 8. 9 ludibrio esse alicui ix, 12. 5 licentiæ esse vi, 2. 4 temulentæ libidini futura ix, 1. 8 ludibria naturæ i, 8. Ext. 12
Ludicra ars ii, 4. 3. viii, 7. 7. viii, 10. 2
Ludificari invictam armorum suorum vim vii, 3. Ext. 8
Ludius ii, 4. 3
Luere fata patriæ capite i, 7. 3 lueret pœnas i, 1. 19
Lugeri mortem vetuit ii, 7. 15
Lugubres secures ii, 7. 6 victoriæ ii, 8 7
Lumen gloriæ clarissimum iii, 4. Ext. 1 literarum viii, 14. 1 virtutis iii, 2. 2 togatæ potentiæ clarissimum vii, 5. 2 lumina curiæ ix, 4. 1 Urbis iii, 8. 7 luminum acie certa uti i, 8. Ext. 14 luminibus captus est i, 1. 17 capti viii, 7. 5 orbatus viii, 13. 5
Luna subito defecit serena nocte viii, 11. 1 lunæ et solis cursus viii, 11. Ext. 1 et solis mensuræ iii, 4. Ext. 1
Lupanaris ac fori separandam conditionem existimavit vii, 7. 7
Lupercalia ii, 2. 9 lupercalium dies ii, 2. 9
Lusitania i, 2. 4. vi, 4. Ext. 1. ix, 6. 2
Lusitani viii, 1. Abs. 2 Lusitanorum dux vii, 3. 6 Lusitanis manibus administrata sunt ix, 2. 4 Lusitana tela ix, 1. 5
Lustrare Nili inexplicabiles ripas viii, 7. Ext. 3 lustrat gentes infatigabili cursu v, 1. Ext. 1 lustratis sedibus Deorum i, 7. Ext. 6
Lustrum condere iii, 4. 3. iv, 1. 10
Lusus ac jocus ista præ iis sunt v, 1. Ext. 3 scurrilis vii, 8. 9 scurriles viii, 8. 2
Lutatius i, 3. 1
Lutatia gens ix, 2. 1
Lux a majoribus accepta iii, 4. 1 lucis aviditas ii, 6. 8 usus amarus ii, 7. 9 lucem et cunas assecutus i, 8. Ext. 5 intueri v, 8. 3 unius diei partiri v, 10. 3 luce clarius erat ix, 15. Ext. 2 prima i, 4. 2. v, 4. 3 proxima i, 7. 3
Luxu perdita adolescentia vi, 9. 3 perire ii, 9. 5
Luxuria Campania ii, 4. 6. ix, 1. Ext. 1 cœca et amens ix, 1. Ext. 4 luxuriæ et deliciarum consortio iv, 7. 1 perditæ adolescens vi, 9. Ext. 1 perditæ et furiosæ juvenis ix, 1. 2 luxuriam totam exuit vi, 9. Ext. 1 luxuria perditam vitam egit iii, 5. 2 prolabi ix, 1. Ext. 2
Luxuriosus malo exemplo ii, 9. 4 luxuriosæ epulæ ii, 5. 6 luxuriosior uter est ix, 1. 4
Lycii ii, 6. 13 et 14
Lycon Molossus v, 1. Ext. 3
Lycurgus i, 2. Ext. 3. ii, 6. 1. v, 3. Ext. 2. vii, 2. Ext. 15
Lydi ii, 4. 3
Lydia vii, 1. 2
Lysias vi, 4. Ext. 2
Lysimachus rex vi, 2. Ext. 3. ix, 3. Ext. 1
Lysippus viii, 11. Ext. 2

M.

Macedonia i, 8. Ext. 18. v, 1. Ext. 1. v, 8. 3. ix, 12. Ext. 4
Macedonicus cultus ix, 5. Ext. 1 Macedonica patris recens victoria vi, 2. 3 Macedonica pugna i, 5. 8 Macedonicum bellum i, 8. 1 Macedonico bello confecto v, 1. 1 Macedonici mores vii, 2. Ext. 11 Macedonicæ opes iv, 3. 8
Macellaria taberna iii, 4. 4
Machina admota v, 1. 5 inclusus ix, 2. Ext. 1
Mactare aliquem in modum hostiæ ix, 7. Mil. Rom. 2. ii, 7. 6 mactavit M. Plætorium ix, 2. 1 mactato bove i, 6. 13 mactatæ pecudes ix, 2. Ext. 11
Maculæ turpitudinis iii, 5. 1
Maculare se ictu fœderis deforme ii, 7. 1 maculârunt religionem sanguine ii, 4. 1 maculatum conditoris sui cruore sæculum v, 3. 1
Madere sanguine ix, 11. Ext. 4 madet pictura lacrymis viii, 11. Ext. 6 maduerunt foci sanguine sacerdotis ix, 12. 5 madens cruore gladius vi, 8. 3
Magis locupletior iii, 7. 1
Magister collegii Saliorum i, 1. 9 equitum ii, 7. 8. iii, 8. 2. v, 2. 4 ludi factus vi, 9. Ext. 6
Magisterium equitum v, 2. 4. i, 1. 5
Magistra custosque pacis ii, 9. 1 innocentiæ iv, 5. 1 novæ molitionis vii, 6. 5
Magistratus populi Rom. obscuratus alienigenæ religionis insignibus vii, 3. 8 magistratum gerere vi, 2. 10 magistratu sine ullo erant missi ii, 8. 5 magistratuum tribunalia vii, 7. 6 magistratus ge-

rere iii, 2. 7 magistratibus non subrogatis vi, 3. 2
Magius Chilo ix, 11. 4
Magnificus editis operibusii, 8. 4 triumphus iv, 1. 2 magnifica res tibi contigit vi, 2. Ext. 3 magnifici epularum apparatus iv, 8. Ext. 2
Magnificentia cultus iii, 2. 7 monumenti iv, 6. Ext. 1
Magnitudo honorum ii, 9. 6 pecuniæ iv, 1. Ext. 7. vi, 9. 12
Magnus est nostra miseria vi, 2. 9 prælio iii, 2. 23 magna et bona pars vi, 4. 1. ii, 9. 7 major aliquanto v, 5. 1 filia ii, 6. 8 omni civitate iv, 3. 6 natu erat iv, 1. 1 majus momentum ii, 8. 2 crimen ii, 9. 2 majores natu ii, 1. 9. vi, 9. Ext. 6 maxima virgo i, 1. 7
Mago vii, 2. Ext. 16. i, 6. 8
Magum petit iii, 2. Ext. 2 magi i, 6. Ext. 1. vii, 3. Ext. 2 consulti i, 6. Ext. 1 magorum prudentia viii, 7. Ext. 2 tyrannis iii, 2. Ext. 2
Maharbal ix, 5. Ext. 3
Majestas amissa iii, 2. 12 quasi privata ii, 10. 1 excellentissimi viri ii, 10. 2 patria vii, 7. 5 summa i, 1. 9 senatus aucta iii, 4. 6 violata v, 1. Ext. 2 majestatis beneficio emersit ii, 10. 6 crimen viii, 5. 2 fastigium iii, 4. 1 fructus ii, 10. 2 immemor iii, 7. 11 plus ii, 10. 8 rei viii, 5. 4 majestati tributum est parum honoris ii, 10. 4 majestatem inquinaverat ii, 9. 3 majestate illius capti ii, 10. 6 sua servili veste occultata ix, 8. 2
Male commiserant ii, 7. Ext. 1 mulcata aquila i, 4. 6 vivitur domi ii, 9. 1
Maledicere Cn. Pompeio vi, 2. 8
Maledicta amarissima iii, 3. Ext. 4 obscœna vi, 3. Ext. 1
Maledicus sermo vii, 2. Ext. 6 maledica lingua viii, 9. Ext. 2
Malignus haustus iii, 3. Ext. 7 virtutum interpres ii, 3. 1 maligna relatio iii, 8. 6
Malignitas naturæ rerum viii, 7. Ext. 1
Malo virum pecunia, quam pecuniam viro indigentem vii, 2. Ext. 9
Malum occultum et insidiosum ix, 6. 1 minari i, 6. 6 malo exemplo ii, 9. 4 malorum inflictorum amaritudo vi, 9. Ext. 7 malis æternis ingemiscere vi, 9. 10 mala sua conferre in unum locum vii, 2. Ext. 2 vitæ repræsentare viii, 9. Ext. 3
Mamercus Æmilius Lepidus consul vii, 7. 6
Mamilius Octavius i, 8. 1
Manare ex ore tyranni v, 1. Ext. 2 per totum terrarum orbem vi, 5. 1 manat indicium ad tyrannum iii, 3. Ext. 2 manabat sermo ore ejus ii, 6. 8 manavit animus ejus ab eodem fonte pietatis v, 6. Ext. 2 cognitum ad posteros i, 8. 7 dictum ad populum vii, 5. 2 multus sermo viii, 2. 4 plus gloriæ iii, 2. 14 manarunt ab eo principia iii, 2. 16 ex ejus sinu triumphi ii, 8. 1 manantes securcs ii, 7. 6 sanguine ii, 7. 6 manantia cruore membra vi, 9. Ext. 5
Mancinus i, 6. 7
Mancipia collecta vii, 6. 1 mancipia non numerabantur iv, 3. 13 Samnitum iv, 3. 6
Mandane i, 7. Ext. 5
Mandare alicui curam iii, 7. Ext. 5 aliquem sepulturæ v, 1. Ext. 6 corpus sepulturæ i, 7. Ext. 3 sepulturæ corpora ix, 8. Ext. 2 mandavit arbitrium castigationis amico iv, 1. Ext. 2 mandari sepulturæ ii, 7. 15 mandata erat illi tutela filii i, 7. Ext. 4 mandatum corpus sepulturæ vi, 1. Ext. 1 mandatum fuerat officium ultionis iv, 7. 6
Mandatis patris peractis vii, 3. 2
Mandere abscisa miserorum capita oculis ix, 2. 1 pelles e scutis detractas vii, 6. 2
Manere in eodem gradu amicitiæ v, 1. Ext. 2 intra penates viii, 7. Ext. 6 stabili in sede iv, 6. Ext. 3 manet area penatibus vacua vi, 3. 1 mansit animus stabilis v, 10. Ext. 2 manserunt in urbe ii, 9. 8 manentibus præsto sunt bona vii, 2. Ext. 3
Manifestum negotium ii, 8. 2 periculum ii, 7. 10
Manilius Crispus vi, 2. 4
Manii, Fr. 10
Manipularius miles vi, 1. 12
Manipulos ducendos curavit iii, 7. 1
Manlius Torquatus ii, 7. 6. vi, 4. 1. ix, 3. 4
Mansuefacere crudelitatem iv, 7. Ext. 1
Mansuetum pectus iii, 8. Ext. 2 mansuetissimum ingenium ii, 7. 11
Mansuetudo Romana v, 1. Ext. 6 summa vii, 3. Ext. 1 mansuetudinis opera v, 1. Ext. 6 mansuetudine ipsa mitius pectus vi, 2. 11
Mantinea v, 10. Ext. 2
Mantinus ii, 7. 1
Manubias ad patriam redundare maluit iv, 3. 13 manubiis sordium suarum frui vii, 6. 3
Manus armata i, 6. 8 arrogans vi, 9.

Ext. 7 opere durata vii, 5. 2 demissa in equæ genitalem partem vii, 3. Ext. 2 festinabunda ii, 8. 5 parca nimis vi, 4. 1 pestifera v, 3. 2 senio confecta vii, 3. 6 servilis ii, 7. 9 summa vii, 5. 4 tremula viii, 13. 2 truculenta vii, 6. 4 Lusitanorum viii, 1. Abs. 2 manum ad mensam porrigere viii, 7. Ext. 5 a poste removit v, 10. 1 manum conserere cum hoste vi, 9. 5. iii, 8. 2 conserere festinanter ix, 3. 1 ei injici jubet vi, 2. 2 rogo intentans vi, 8. 7 manu parva maximæ rei molem aggredi v, 6. Ext. 2 parva opprimi iii, 7. 4 manus Achillis vehementissimæ viii, 8. Ext. 2 attritæ iv, 4. 5 castæ viii, 1. Abs. 5 continentes a pecuniæ lucro iv, 3. Ext. 1 summi artificis viii, 11. Ext. 5 injiciantur regnis ii, 9. 1 lætæ ix, 2. 2 prævalidæ v, 3. Ext. 3 pronæ ii, 8. 7 rebelles ii, 7. 11 victrices viii, 1. Damn. 1 vinctæ vii, 4. 2 manibus Jugurthæ catenas injecit vi, 9. 6 manus alicui afferre vi, 6. 3 cum hoste conserere viii, 11. 1. iii, 2. 9 exercitibus intulit iii, 6. 1 injicis splendidis conjugiis vii, 2. Ext. 1 in se vertit i, 1. 18 longius porrigere ix, 1. 2 omnium abscidit ii, 7. 11 supplices ad genua tetendit vi, 4. 4 manibus Alcamenis Vulcanus fabricatus viii, 11. Ext. 3 hostium extorta victoria iii, 2. 9 in Pompeium directis vi, 2. 9 Lusitanis administrata sunt ix, 2. 4 protracto pulvere viii, 7. Ext. 7 ambulare vii, 5. 2

Manum antiqui bonum dicebant, Fr. 10

Manumittere servos v, 6. 8 manumissus ab eo vi, 8. 4 parricida vi, 5. 7 manumissa ancilla vi, 7. 1

Manumissiones rescindi permittunt ii, 6. 7

Marathon v, 3. Ext. 3. viii, 14. Ext. 1

Marcellus viii, 7. Ext. 7

Marcens languore ii, 6. 3

Marcida senectus vii, 7. 4 situ læva vi, 9. Ext. 5

Marcius Coriolanus v, 2. 1

M. Acilius Glabrio ii, 5. 1

M. Æmilius Lepidus consul iii, 1. 1. vi, 6. 3 pont. max. vi, 6. 1

M. Æmilius Porcina viii, 1. Damn. 7

M. Æmilius Scaurus iii, 2. 18. viii, 1. Abs. 10. viii, 5. 2 et 3

M. Agrii argentarii servus viii, 4. 1

M. Agrippa iv, 7. 7

M. Anneius Carseolanus vii, 7. 2

M. Antonius ii, 9. 5. iii, 7. 9. iii, 8. 8. iv, 7. 4. v, 1. 11. v, 3. 4. ix, 5. 4

M. Antonius Orator vi, 8. 1. vii, 3. 5. viii, 9. 2. ix, 2. 2

M. Aquilius ix, 13. 1

M. Atilius Regulus i, 1. 14. ii, 9. 8

M. Bæbius Tamphilus ii, 5. 1

M. Brutus i, 4. 6. i, 5. 7. v, 1. 11. vi, 4. 5 vii, 3. 8

M. Cæsius ii, 7. 15

M. Calidius viii, 10. 3

M. Castricius vi, 2. 10

M. Cato iii, 1. 2. iv, 3. 2. iv, 5. 1. viii, 1. Abs. 2. viii, 15. 2 et 10

M. Cato censor iv, 5. 1

M. Cato Tr. pl. ii, 8. 1

M. Claudius vi, 3. 3

M. Claudius Marcellus, ædilis curulis vi, 1. 7.

M. Cœlius v, 3. 4

M. Cornelius Cethegus i, 1. 4

M. Cornutus prætor v, 2. 10

M. Cotta v, 4. 4

M. Crassus i, 6. 11. ix, 4. 1

M. Curius consul vi, 3. 4

M. Drusus trib. plebis iii, 1. 2. ix, 5. 2

M. Fabius consul v, 5. 2

M. Flaccus vi, 3. 1

M. Flavius trib. pleb. ix, 10. 1

M. Fulvius ii, 4. 7

M. Fulvius Flaccus consul ix, 5. 1

M. Fulvius Flaccus Trib. pl. ii, 7. 15

M. Horatius viii, 1. Abs. 1

M. Junius vii, 6. 1

M. Juventius Thalna consul ix, 12. 3

M. Lætorius Mergus tribunus militaris vi, 1. 11

M. Lepidus ii, 8. 7. viii, 5. 4

M. Lucullus iv, 7. 4

M. Lutatius Pythia eques Rom. vii, 2. 4

M. Manilius v, 2. Ext. 4

M. Manlius vi, 3. 1

M. Marcellus i, 6. 9. ii, 8. 5. iv, 1. 7. v, 1. 4. v, 1. Ext. 6

M. Marius prætor ix, 2. 1

M. Mulvius triumvir viii, 1. Damn. 5

M. Perperna iii, 4. 5. viii, 13. 4

M. Plætorius ix, 2. 1. ix, 3. 6

M. Plautius iv, 6. 3

M. Plautius Hypsæus ix, 5. 1 et 3

M. Popilius Lænas i, 3. 2. vii, 8. 9. viii, 1. Amb. 1. viii, 6. 3

M. Porcius Cato ii, 9. 3. ii, 10. 7. iii, 4. 6. vii, 5. 6. viii, 2. 1

M. Scaurus ii, 4. 6. iii, 7. 8. iv, 4. 11. v, 8. 4. vi, 5. 5

M. Servilius Consul i, 8. 11

M. Silius ix, 4. 2

M. Tullius Cicero i, 7. 5. ii, 2. 3. iv,

2. 4. v, 3. 4. viii, 5. 5
M. Tullius Duumvir i, 1. 13
M. Valerius Corvinus viii, 15. 5. viii, 13. 1
M. Valerius Max. ii, 9. 2
M. Valerius Messala ii, 9. 9
M. Volusius ædilis vii, 3. 8
Mare Adriaticum ix, 8. 2 angustum atque æstuosum ix, 8. Ext. 1 asperum iv, 2. 1 placidum iv, 2. 1 maris ac terræ regimen, Præf. 1 mare ipsum violaturi ix, 2. Ext. 1 maria sibi peculiaria excogitavit ix, 1. 1
Margo agri v, 6. Ext. 4
Mariana gloria ix, 12. 4 Mariani Cinnanique mucrones viii, 9. 2 Mariana monumenta ii, 5. 6
Maritima pugna iii, 2. 22 tempestas viii, 1. Abs. 4 maritimum certamen ix, 2. Ext. 1 maritimi prædones vi, 9. 15 maritimæ copiæ vii, 3. Ext. 7 vires viii, 1. Damn. 4 maritimarum virium ix, 2. Ext. 8 copiarum ix, 2. Ext. 2
Mariti et patris nomine vacui anni ii, 9. 1 marito mortuo ii, 6. 14
Maritæ novæ ix, 1. 9
Maritalis lectus ix, 5. 3 maritalem facem accendit ix, 1. 9 maritale supercilium vi, 3. 10
Marius imperator viii, 14. 4 victor vi, 1. Ext. 3
Marmore fieri i, 1. Ext. 7
Marmorario patre genitus iii, 4. Ext. 1
Marmoreas tegulas transtulit i, 1. 20
Mars i, 1. 2 imperii pater ii, 7. 7 visus bello Lucano i, 8. 6 Martis filius vi, 5. 1 violentia vii, 2. 2 Marte ipso judice iii, 7. Ext. 6
Martialis flamen i, 1. 2
Martius campus ii, 4. 5. ix, 2. 1 Martia legio iii, 2. 19 Martiæ Idus viii, 11. 2
Marullus v, 7. 2
Massilienses ii, 6. 7. 8. 9
Masinissa rex v, 2. Ext. 4. vii, 2. 6
Mater Deum i, 1. 1 Idæa vii, 5. 2 matris Magnæ Gallus vii, 7. 6 natæ uberibus alita v, 4. 7 matri terræ deberi i, 7. 3
Materfamilias Smyrnæa viii, 1. Amb. 2 matrisfamiliæ persona suspecta viii, 1. Abs. 12
Materna hæreditas vii, 7. 4 maternæ blanditiæ ii, 7. Ext. 2 materna gremia ix, 2. 4
Materia deficit aggeri exstruendo vii, 6. 5 læta iv, 7. 5 parvula viii, 11. Ext. 7 splendida iii, 4. 1 materiæ remissioris exemplum viii, 1. Abs. 13 materiam sæviendi habebat vi, 2. 10 materiam sæviendi præbere v, 1. Ext. 5
Matrimonii alieni subsessor vii, 2. Ext. 1 matrimonio omni se abstinere vii, 2. Ext. 1
Matronalis stola vi, 1. 1 matronale decus ii, 1. 5
Matronarum ordo v, 2. 1. viii, 3. 3
Maturare spem prædæ viii, 2. 2 maturaret promissa i, 2. 3 maturato gressu v, 6. Ext. 4
Maturus et gratus auribus sonus viii, 7. Ext. 1 virtuti iii, 1. 1 maturi sontium vindices vi, 3. 8
Maturitatem injuriæ expectavit iii, 2. 7
Mauritania vii, 2. 6
Mausolus gentis Cariæ rex iv, 6. Ext. 1
Maxime utiles res ii, 8. 7
Medi i, 7. Ext. 5
Medicamentum hausit iii, 8. Ext. 6
Medicina orationis vi, 9. Ext. 1
Mediocre periculum i, 7. 4 mediocres personæ ix, 14. 1
Meditari gestum domi viii, 7. 7
Meditatio laboris ii, 1. 9
Medius inter secundas et adversas res iv, 1. 13 medias omnes naves secare vii, 3. 4
Medius fidius ii, 9. 4
Medullis ac visceribus inclusi affectus v, 7. Ext. 1
Megara i, 7. Ext. 10
Mel inserendo labellis i, 6. Ext. 3 melle dulcior lepor viii, 9. Ext. 2
Melissa viii, 7. Ext. 5
Membra senilia ac rugosa v, 6. Ext. 5 tabido cruore manantia vi, 9. Ext. 5 membrorum lineamenta muta v, 4. Ext. 1 membris senescentibus viii, 7. Ext. 9
Meminerat consulatum datum ix, 3. 2 mementote parendum vobis esse ix, 5 Ext. 2
Memor beneficii i, 7. Ext. 3. v, 2. 1 Ext. 3 injustæ damnationis ira ix, 3. 1 veteris arctæque amicitiæ iv, 7. 3 memores blanditiarum ii, 7. Ext. 2
Memorabile exemplum i, 1. 11 memorabilia exempla iii, 7. 3
Memorandus duplici pietate v, 4. Ext. 7
Memoratu digna, Præf. 1 dignæ res viii, 11. 1
Memoria ac relatio ii, 7. 6 æterna vi, 1. Ext. 1 crebra iv, 8. 4 dira iii, 7. Ext. 6 grata i, 1. 10 laudis apprehendenda est v, 1. 8 pertinax vi, 4. 1 recens viii,

1. Abs. 10 tardior viii, 7. 1 memoriæ usurpatione aliquid assequi viii, 14. Ext. 3 traditum est monstrum viii, 3. 2 memoriam ab exemplis separare iii, 2. 5 æternam assequi viii, 14. Ext. 3 memoria hæ nihil felicius ii, 10. Ext. 1 intereidere v, 2. Ext. 1

Memphites ix, 2. Ext. 5

Mendacium fidele iv, 7. 6 tectum iii, 2. Ext. 9 versuti ducis vii, 3. Ext. 10 mendacia monstro similia iv, 7. 4

Mendax superstitio ii, 6. 7

Menelaus viii, 11. Ext. 6

Menogenes Cocus ix, 14. 2. et 5

Mens certa iv, 7. 7 a delictis aberat vi, 3. 12 grata v, 2. 4 involuta densissimis tenebris vii, 2. Ext. 1 promtissima v, 2. Ext. 4 stupet admiratione viii, 7. Ext. 4 mentis bonæ usurpatio iv, 4. 1 eompos, Præf. 1 constantia parva iii, 2. Ext. 6 furor viii, 14. Ext. 5 robur iv, 1. 6 stuprosæ punitor vi, 1. 8 mentem intus cruciante tortore vii, 8. 8 scrutari eogit vii, 4. 5 mente aliquid complecti iii, 8. 1 constitisse i, 1. 20

Mensa secunda ii, 6. 1 mensæ perfidæ sacra v, 3. 3 mensæ varietate ferculorum abundant ix, 1. 1

Mensuram trium modiorum explere vii, 2. Ext. 16 mensuræ Solis et Lunæ iii, 4. Ext. 1

Mentio filii divina vii, 6. 6 ornata viii, 13. 1 præteritarum rerum iv, 1. Ext. 4 tempestiva ii, 8. 2 mentionem eorum fieri tempus est ii, 7. 15 mentione facta v, 1. Ext. 6. i, 8. 8

Mentitus hosti præsentiam suam vii, 4. 4

Mercari benevolentiam populi Romani iv, 3. 14

Mercatore genitum iii, 4. 2

Merces servatæ disciplinæ militaris ii, 7. 5 mercedis maximæ competitores vii, 3. Ext. 2 mercedem prælii tulit v, 3. 2 recepit iii, 8. Ext. 6 mercede regia eorruptus iii, 7. 8

Mercurius ii, 6. 8 Mercurii ædis dedicatio ix, 3. 6

Merere laudis honorem vi, 6. Ext. 2 gloriam v, 1. Ext. 1 optime de patria v, 3. Ext. 3 præmia majore cum laude iv, 3. 4 animadversionem vi, 3. 3 stipendia equestria viii, 15. 7 tantum laudis v, 3. 2 meruit funus et exequias quales vii, 8. 5 plus criminis ix, 2. 2 meruistis laudem ii, 7. 6 meruerant equo ii, 7. 15 merens stipendia ix, 7. 2 mereri coronam iii, 1. 1. v, 4. 2 fructum viii, 7. Ext. 1 laudem iii, 2. 23. iii, 7. Ext. 2 pœnam vi, 2. 1 pœnas iii, 2. 17. vi, 8. 4 reprehensionem iv, 1. Ext. 2. v, 3. Ext. 3. vi, 2. 1 meretur eandem laudem iii, 2. 17 pietas plurimum amoris v, 4. Ext. 2 uterque exitum vii, 6. 3 merentur reprehensionem v, 2. 1 merita odium Septimuleii avaritia ix, 4. Ext. 1

Merito perpessus ii, 7. 12

Meritoria taberna i, 7. Ext. 10

Meretrix vulgatissima iii, 5. 3 meretricis oculi ii, 9. 3

Mergere aurum ix, 4. Ext. 1 profundo iii, 2. 22 merserunt in alto ix, 6. Ext. 1

Messala ii, 9. 9. v, 9. 2. ix, 14. 5 censor ii, 4. 2

Messana Siciliæ urbs ii, 7. 4

Metapontus viii, 7. Ext. 2

Metas eiterioris ætatis flectere viii, 7. Ext. 10

Metaurum flumen vii, 4. 4

Metellus i, 1. 2. i, 4. 4. i, 5. 4. iii, 8. 4. vii, 6. Ext. 1. ix, 14. 4

Metellus Celer vi, 1. 8

Metellus Numidicus ii, 7. 2. ii, 10. 1

Metellus Pius v, 2. 7

Metellus Scipio eonsul ix, 1. 8

Methymnato ei nomen fuit viii, 13. Ext. 1

Metirer Appii ævum clade viii, 13. 5

Metius Curtius, Fr. 10

Metius Fufetius vii, 4. 1. Fr. 10

Metuere nihil de alicujus eonstantia iv, 7. Ext. 1

Metus defectionis ii, 7. 11 mortis ii, 7. 1 turpis ii, 9. 8 vanus viii, 11. Ext. 1 metum fiducia mutavit vii, 4. 1 metu discutere vii, 4. Ext. 1 militum vincere viii, 11. 1 officio dissimulare vii, 3. Ext. 9 metu militiæ remisso vii, 3. 3 trepida arma ii, 7. 7 vacuus iii, 2. 16

Mevius centurio divi Augusti iii, 8. 8

Micalensis mons vi, 9. Ext. 5

Midas Phrygiæ rex i, 6. Ext. 2 et 3. i, 7. 1

Migrare e sedibus focisque vii, 5. 2 Romam i, 8. 3 in classem vi, 5. Ext. 2 migravit cum eo sanctitas v, 3. Ext. 3 migrasset ex hominibus inertia viii, 7. Ext. 14

Miles gregarius v, 1. Ext. 1 manipularius vi, 1. 12 ejusdem notæ iii, 2. 11 sapientiæ laboriosus viii, 7. Ext. 5 Sestorianus v, 5. 4 milites cupidi sanguinis vi, 8. 7 gregarii v, 3. Ext. 1 ejusdem roboris iii, 2. 10 militum tribunus ii, 7. 15 milites capite censos habere vii, 6. 1 militibus dimissis ii, 10. 2

Milesia Ceres i, 1. Ext. 5

Miletus i, 1. Ext. 5

Militare bello Italico vi, 3. 3 peditum numero ii, 7. 15 sub aliquo v, 2. Ext. 4. iii, 2. 6. v, 1. Ext. 1 militantis pater vii, 7. 1 militaturus animo v, 7. 1

Militia animi iii, 3. Ext. 1 forensis viii, 5. 5 immatura v, 1. 7 Pompeiana ix, 11. 4 militiæ disciplina ii, 7. Ext. 2 dono donari ii, 7. 15 genus sequitur vii, 4. 5 infelicis auctor iv, 7. 4 instrumentum vii, 6. 1 locus infimus vii, 8. 6 metu remisso vii, 3. 3 negotia ii, 7. Ext. 1 ordo ii, 7. 15 stipendia iv, 7. 5. viii, 7. 1 stipendia emeritus vi, 1. 10 tirocinium v, 4. 2 adesse ii, 7. 9 militiam sibi depoposcit iii, 2. 6 finiri voluerunt ix, 3. 7 togatam ingredi vii, 7. 1

Militaris clamor i, 6. 12 mos ii, 7. 15 agitatio iii, 6. 1 cœna viii, 15. 7 disciplina ii, 7. 1 gloria ii, 7. 7 juventus vii, 6. 1 ratio ii, 9. 1 militare decus iii, 5. 3 robur viii, 8. Ext. 2 sacramentum v, 2. 2 militari spiritu dignum viii, 2. 3 militares ductus iii, 7. Ext. 6 copiæ vii, 4. 1 militaria dona iv, 3. 4. viii, 14. 5 opera iii, 2. 17 insignia v, 6. 2 signa i, 8. 6. vi, 1. 11 stipendia vii, 2. 5

Milo Crotoniates ix, 12. Ext. 9

Miltiades v, 3. Ext. 3. viii, 14. Ext. 1

Mimis dare aditum in scenam ii, 6. 7 mimos Sophronis habuisse fertur viii, 7. Ext. 3

Mimæ nudarentur ii, 10. 8

Minæ incitatissimæ iii, 8. Ext. 3 minas profundens iii, 8. 6 minis ac cruore mixtum evomuit spiritum ix, 3. 8 minis et cruentis imperiis referta omnia ix, 2. 1

Minari malum i, 6. 6 minatur lex imperatoribus pœnam ii, 8. 1 minatus est abjecturum se inde iii, 1. 2

Minax vultus i, 8. 8 vox vi, 8. 6

Minerva i, 1. Ext. 7. i, 7. 1. v, 3. Ext. 3. v, 10. 2 Minervæ clypeus viii, 14. 6

Minister alieni imperii iii, 7. 1 operis crudelis ix, 10. Ext. 1 ministri supervacuæ legationis iv, 3. 5

Ministerium apparitorum ii, 10. 1 detestabile v, 3. 4 gratuitum v, 2. 10 humile i, 1. 17 nefarium i, 1. 19 provinciale vi, 3. 3 publicum iv, 3. 9. iv, 7. 3 sordidissimum iii, 7. Ext. 5 vocis v, 4. Ext. 5 et 6 ministerii rationem reddere iii, 1. Ext. 1 usus iii, 7. 5 ministerium accommodare ii, 9. 4 exsequi vii, 3. 6 sustinere iv, 3. 2 ministerio alicujus uti iii, 3. 1. ii, 7. 2 aliquanto major v, 5. 1 ministeria Matri Deum præstantur viii, 15. 3 forensia viii, 8. 2 reipubl. speciosissima viii, 13. 1 strenua iv, 7. 7

Minitari alicui mortem vi, 2. Ext. 3. v, 6. 7 sibi iii, 8. 5 minitans cœlo tenebras iii, 2. Ext. 3 funus ac tenebras Romano imperio v, 2. 1 idem facturum iii, 1. 3 linguæ amputationem iii, 3. Ext. 4

Minor biennio viii, 13. Ext. 3 minoris venit locus iii, 7. 10

Minos Cretæ insulæ rex i, 2. Ext. 1. v, 3. Ext. 3

Minturnæ i, 5. 5 Minturni viii, 2. 3

Minucius consul v, 2. 2

Minucius magister equitum iii, 8. 2. v, 2. 4

Minucius Plancus consularis et censorius vi, 8. 5

Minuere auctoritatem viii, 12. 1 urbis frequentiam viii, 1. Damn. 4 virtutis gloriam vi, 5. Ext. 1 minuit æstivum fervorem ii, 4. 6 numerum fascium iv, 1. 1 voluptates vii, 2. Ext. 11

Minyæ iv, 6. Ext. 3

Miraculo inserere oculos iii, 3. Ext. 1 miraculorum loco poni i, 8. 11

Mirari alicujus paupertatem iv, 3. 5 decepta animalia viii, 11. Ext. 4

Mirificum se addixerat doctrinæ operibus viii, 7. Ext. 5 mirifica notæ causa ii, 9. 5 constantia ii, 2. 5 procuratio iii, 7. Ext. 5 proles viii, 7. 2 mirifici adolescentes v, 10. Ext. 1 mirificas filias relinquo iii, 2. Ext. 5 mirifica exempla ii, 7. 6 opera viii, 7. Ext. 12

Mirifice testatus iv, 8. 3

Mirus gradus iii, 4. 4 mira patientia iii, 3. 1 virtus ii, 7. 15 mirum prodigium i, 6. 3

Mirmillone abjecto i, 7. 8

Miscet sanguinem lacrymis v, 1. Ext. 6 miscuit virtutem arti ii, 3. 2 mixtus cruor iv, 7. 4 mixtum cruore ac minis spiritum evomuit ix, 3. 8 mixtæ sanguine aquæ i, 6. 5

Miser simul ac felix i, 8. Ext. 11 misera morte Africani Respub. iv, 1. 12. miserum et luctuosum tempus iii, 2. 7 miseri oculi adolescentis v, 7. 3 miserius quid exilio ii, 10. 5

Miserabilis ejulatus iii, 3. Ext. 2 existimatur iv, 3. 11 captivi fortuna i, 1. 14 Mancini deditio ii, 7. 1 miserabiliorem aliquem reddere iv, 7. 4

Miserandus civitatis status iii, 8. 3 miseranda consepta vii, 2. Ext. 2

Misereri infelicis v, 1. 8 misertus est virtutis vii, 4. 3 miserti sunt æqualis ix, 3. 4

Miseria nostra magnus est vi, 2. 9 mi-

scriarum profundum ii, 10. 6 miseriis reip. impotentia alita furens ix, 3. 8
Misericors plebis continentia iv, 3. 14 misericordes morcs iii, 8. Ext. 2
Misericordiæ infulæ iv, 7. Ext. 2 miscricordia uti iii, 2. Ext. 1
Mithridates i, 8. Ext. 13. iv, 6. Ext. 2. v, 1. 9. v, 2. Ext. 2. vi, 9. 6. viii, 7. Ext. 16. ix, 2. Ext. 3. ix, 11. Ext. 2
Mites in reo judices viii, 1. Abs. 12 oculi i, 8. 2 mitior senatus sententia iii, 8. 1 mitius Africano nihil ii, 7. 12 mansuetudine pectus vi, 2. 11
Mitigare efferatam sævitiam i, 1. 14 mitigavit amaritudinem iv, 8. 3 mitigata concione viii, 1. Abs. 2
Mittere classem in præsidium iii, 7. 10 obviam quæstorem alicui v, 1. 1 sanguinem dexteris manibus ix, 11. Ext. 3 supplementum exercitus iii, 7. 10 mittit has voces virtus v, 10. Ext. 3 misit exercitum in aciem viii, 11. 1 familiarem suum ad patrem vii, 4. 2 interfectores ad eum vinctos iv, 1. 15 literas circa civitates v, 1. 6 se armatus in Tiberim iii, 2. 1 muneri iv, 8. Ext. 1 miserunt adactos jurejurando in castra vii, 6. 1 obviam legatos ii, 10. 5 mittam judices in consilium vi, 2. 4 mitte mortalium incommoda deflere vii, 2. Ext. 2. mitti ad gerenda bella i, 7. Ext. 4 adversus Viriatum vi, 4. 2 mittuntur Vestalibus dono vi, 1. Ext. 3 missus est in exilium v, 3. 2. iii, 7. 6 in Hispaniam ii, 7. 1 misso nuntio vi, 1. Ext. 2 missa voce ex abdito specu vii, 1. 2 missum e contraria parte telum vii, 2. 5 missi ab eo legati ii, 9. 8 erant sine ullo magistratu ii, 8. 5 sacerdotes cum infulis v, 4. 1 sub jugum ii, 7. 7 missæ sub jugum legiones vii, 2. Ext. 17
Mitylenæ ix, 11. 4
Mitylenæi vi, 5. Ext. 1
Moderatus fuit in Xenocrate iv, 1. Ext. 2 transitus iv, 1. 2 moderatum gaudium ii, 8. 7
Moderatius ultione v, 3. 2
Moderate usus affectibus suis v, 9. 2
Moderatio animi circumspecta iv, 3. 4 nimis libcralis iv, 1. Ext. 2 Septem Sapientium iv, 1. Ext. 7 temperatior iv, 1. Ext. 2 moderationis prudentiæque immemor ix, 3. 2 moderationi cedere dolorem coëgit iv, 1. 15
Modestus in calamitate iv, 5. 5 modesto et parco scrmone uti ii, 1. 9
Modicus apparatus iv, 3. Ext. 3 modico voluminum numero, Præf. 1 modicæ fortunæ vir i, 7. Ext. 5 modicæ clientelæ ii, 10. 8 modica desidcrare iv, 3. 6
Modii frumenti vii, 6. 6 modiorum trium mensuram explere vii, 2. Ext. 16 modium tritici trecenta millia iv, 8. Ext. 1
Modus dotis iv, 4. 10 et forma aræ sacræ viii, 12. Ext. 1 modo regni auctus v, 2. Ext. 4 modum hunc excessit viii, 13. Ext. 1 judicandi sequi viii, 2. 3 naturæ explere vi, 1. 11 popularis assignationis non excessit iv, 3. 5 sibi statuere ix, 2. 1 stagni excessit i, 6. 3 supplicii debitum legi reddidit vi, 5. Ext. 3 timoris rapere vii, 2. 5 viribus suis imponit iv, 1. Ext. 8 modo controverso regredi vii, 3. 4 modos pronuntiationis fistula eburnea formabat viii, 10. 1
Mœnia Canusina iv, 8. 2 Nolana i, 6. 9 prævalidis manibus exhausta v, 3. Ext. 3 superbæ Carthaginis alta v, 6. Ext. 4 mœnibus suis subjecti campi vii. 6. 2 mœnia ejus conscendit iii, 2. 6 intrare iii, 2. Ext. 5. vii, 3. Ext. 9 restituere i, 5. 1 Syracusarum tueri vii, 4. Ext. 1
Mœrere graviter vii, 2. Ext. 2
Mœror publicus iii, 3. 2 mœroris nullius expertes i, 1. 15 mœrorem projicere ii, 6. 13 mœrore prostratus v, 7. Ext. 1
Mœstus vultus iv, 1. 12 mœstum gerere vultum vi, 6. Ext. 1 mœsti et taciti milites i, 6. 11
Mœtia tribus ii, 9. 6
Molem maximæ rei manu parva aggredi v, 6. Ext. 2 ruinæ sustentare ix, 12. Ext. 10 molibus separatis includere piscium greges ix, 1. 1
Moleste ferre vi, 9. 6
Moliri aliquid mali v, 10. 2 omne scelus ix, 15. 1 quid hostile vii, 3. Ext. 10
Molitio nova vii, 6. 5 pii propositi iii, 3. 1 tantæ rei iii, 6. 1 molitiones clandestinæ vi, 5. Ext. 2
Mollire fortitudinem ii, 6. 1 mollit hostium oculos v, 1. Ext. 6
Molo Rhetor ii, 2. 3
Momentum majus ii, 8. 2 occasionis inæstimabile iv, 8. 1 parvi temporis v, 1. 8 temporis ii, 7. 1. vii, 8. 8 momenta temporum viii, 7. Ext. 4 religionis examinare i, 1. 8
Monere ingratum v, 1. 3 monuit seductum Titinium viii, 2. 3 majores natu vi, 9. Ext. 6 utrosque separatim vii, 3. 4 moneri consiliis Apollinis i, 8. 10 in opere suo viii, 12. Ext. 3 monitus prædictione i, 6. 3 sorte vii, 3. Ext. 1 mo-

nita Deorum consectari viii, 11. 2
Monetæ ædem videre vi, 3. 1
Mons Albanus iii, 6. 5 Aventinus vii, 3. 1 Cœlius viii, 2. 1 Hymettus i, 6. Ext. 3 Mycalensis vi, 9. Ext. 5 Olympius vi, 1. Ext. 2 Palatinus ii, 2. 9 Taurus ii, 8. 1 Vesuvius i, 7. 3 montes descrti ii, 8. 5 obsidere vii, 4. 5
Monstrum dirum viii, 11. 1 monstro similia mendacia iv, 7. 4 similius iii, 5. 1 monstrorum ruina i, 6. 11
Monumentum est excessus tui iii, 2. 14 clarissimum iii, 7. Ext. 6 religiosæ severitatis vi, 3. 1 speciosum et æternum ii, 7. 15 usque ad septem miracula provectum iv, 6. Ext. 1 amplum alicui facere vi, 8. 6 monumenta Corneliæ gentis viii, 14. 1 literarum i, 8. 7 literarum Latinarum iii, 4. 6 Mariana ii, 5. 6. iv, 4. 8 parentum v, 4. Ext. 5 publicis usibus apta iv, 8. Ext. 2 ingenii sui tradere viii, 7. Ext. 10 monumentis testata iii, 2. 24
Moram aliquam interponere vi, 4. 3. trahere ix, 13. 2 mora inerti gaudere ix, 12. 1 interposita nulla v, 6. Ext. 4 parvi temporis interjecta vi, 9. Ext. 7 standi fessa i, 5. 4 morarum processus ii, 1. 9
Morari in aliqua re perseveranter vii, 2. Ext. 18 in collibus iii, 2. 7 in provincia iv, 1. 15 in sinu iv, 3. Ext. 3 in urbe ix, 12. Ext. 2 perseveranter v, 3. 2 Romæ ii, 10. 3 moratur convivium suum ix, 5. 3 solus in foro desertus iii, 7. 1 moratus Athenis viii, 7. Ext. 4 moratus esset in cella i, 2. 2 in eo i, 2. Ext. 1
Morbo gravi correptus viii, 2. 2
Mordax et inepta opinatio i, 8. Ext. 8
Morsus ac latratus caninus ix, 13. Ext. 2 plenæ ultionis iii, 2. 11 reprehensionis iv, 1. 1 morsu ejus aurem corripuit iii, 3. Ext. 3 morsu suo picum necavit v, 6. 4 tenere laciniam togæ i, 4. 5
Mori honeste ii, 7. 15 in carcere vi, 1. 10 in carcere et vinculis v, 3. Ext. 3 in custodia iii, 2. Ext. 6 in Urbe v, 3. 2 pro aliquo vi, 8. 6 morior non sine liberis iii, 2. Ext. 5 moriens in lectulo domestico iii, 2. Ext. 6 mortuus Tiburi v, 1. 1 mortuo duce ii, 7. 15 marito ii, 6. 14 mortuorum conditio ii, 7. 15
Moribundo similis v, 7. Ext. 1
Mors clandestinis illata insidiis viii, 15. 4 propinqua ii, 6. 14 voluntaria iv, 7. 2. viii, 9. Ext. 3. ix, 2. Ext. 2 mortis metus ii, 7. 1 pariter ac vitæ tortores amari ix, 2. Ext. 10 mortem alicui minitari vi, 2. Ext. 3 speciosam optavi iii, 2. 20 morte consumere aliquem vii, 4. 2 mulctare aliquem vii, 2. 6 pressis oculis vii, 8. 9 se punire vi, 1. 11
Mortali specie excelsior i, 7. Ext. 1
Mortifero vulnere ictus v, 6. 1 mortifera potio ii, 6. 8
Mos imperatorius iv, 3. 10 militaris ii, 7. 15 patrius ii, 6. 14. iii, 8. 6 priscus jocorum ii, 10. 8 moris erat ii, 8. 6 more civitatis jurare ii, 10. Ext. 2 mores Annibalis vafri vii, 3. Ext. 8 continentia astricti ii, 10. 8 improbi viii, 3. 2 Macedonici vii, 2. Ext. 11 placidi et misericordes iii, 8. Ext. 2 mirum augurium viii, 9. Ext. 2 alicujus ferre vi, 4. 1 diris vitiis contrarios commemorare iv, 3. 1 mores priscos vidit ejus adolescentia ix, 1. 5
Movere populum nobilitatis splendore vii, 5. 3 seditiones apud cives iv, 1. 6 simulacrum sede sua i, 8. 3 movit eorum alterum atrocitas necis viii, 1. Abs. 1 Pisonem patria majestas vii, 7. 5 senatu ii, 7. 5 moverunt eum senatu ii, 9. 2 et 5 moveri ab incepto iii, 1. 2 movetur actor tribu ii, 4. 4 moventur signa sede sua i, 6. 6 motus a censoribus senatu ii, 9. 9 fuerat senatu ab illis iv, 5. 1 motus misericordia v, 4. 7 muliebri somnio i, 7. 2 nobilitate ii, 7. 8 senatus casu i, 1. 20 tolerabili ratione ii, 1. 4 moto pede viii, 13. Ext. 1 mota auctoritate viri utraque pars vii, 3. 4 concio justitia vi, 5. 2 ira pellicatus Thebe ix, 13. Ext. 3 moti eodem affectu viii, 1. Amb. 2 hominis ætate iv, 5. Ext. 2 religione iv, 8. Ext. 1 motis oculis nullam in partem i, 7. Ext. 1
Motus bellorum i, 6. 5 corporis conveniens viii, 10. 1 decorus viii, 10. 2 iræ ix, 3. 4 illecebrarum ix, 2. 1 siderum iii, 3. Ext. 4. viii, 7. Ext. 2 corporis efficacissimi viii, 10. Ext. 1 judiciorum ancipites viii, 1. Abs. 1 seditionum maximi iii, 2. 18
Mucia ix, 1. 8
Mucro cervicibus applicatus v, 1. 3 impressus jugulo v, 4. Ext. 6 prævalidus imperii ii, 2. 5 mucronis ictus iii, 2. 23 mucrones cominus destricti v, 1. Ext. 6 Mariani viii, 9. 2 parricidarum iv, 5. 6
Mugitus resonantem spiritum edere cogebantur ix, 2. Ext. 9 mugitu converso in sermonem humanum i, 6. 5
Mulcata male aquila i, 4. 6
Mulctæ nomine iv, 4. 7 multa gravi affecit eum viii, 1. Damn. 7 indicta i, 1. 2
Mulctare aliquem morte vii, 2. 6 mulctavit illum consimili exitu vi, 3. 1 mulctarunt exilio poëtam vi, 3. Ext. 1 mulc-

tatus est exilio ii, 8. 3 verberibus i, 7. 4 mulctata est morte pietas ix, 11. Ext. 1 mulctandum me morte concedo vi, 4. Ext. 2

Muliebris animus ix, 1. 3 error vii, 8. 3 spiritus iv, 6. 5 calumnia viii, 3. 2 fortitudo iii, 2. Ext. 9 fortuna i, 8. 4 stirps viii, 3. 3 vestis ii, 6. 13 muliebris vitæ spatium viii, 13. 6 muliebre imperium iii, 5. 3 pectus ix, 3. Ext. 4 muliebri somnio motus i, 7. 2

Mulier sanguinis ingenui v, 4. 7

Mulierculæ spectaculum ii, 9. 3

Multiplicavit venerationem i, 1. 19

Multum ac diu loqui viii, 7. Ext. 1 multitudo concitata ix, 7. 2

Mummius vi, 4. 2

Munatius Flaccus ix, 2. 4

Mundam claudere armis vii, 6. 5

Mundos innumerabiles esse viii, 14. Ext. 2

Munia pacis præstare vii, 3. Ext. 9

Municipalis homo vi, 2. 8

Municipia splendida ix, 15. 1 trucidans iii, 1. 2

Munificam se præstitit iv, 8. 2

Munificentiæ officina iv, 8. Ext. 2

Munimentum verecundiæ ii, 1. 5 virtutis solidum iii, 3. Ext. 1 ex se ipsa reperit crudelitas ix, 2. Ext. 5 munimenta legum utilia vi, 3. 1

Munita sententia ratione aliqua vi, 3. 10 urbe Locrensium legibus vi, 5. Ext. 3 muniti a pudore excessus puniebantur viii, 2. 4 tegmine parvo ii, 3. 3 munita sunt præsidio puerilis ætatis insignia vi, 1. 1

Munitionum opus explicare ii, 9. 7

Munus perfidiæ nefarium v, 1. 10 Corneliæ genti celebrandum est viii, 15. 1 inclytum v, 2. Ext. 4 natalicium ix, 2. Ext. 5 muneris præstandi advocatio ii, 9. 1 alieni facinoris non repudiavit ix, 4. 1 munere fungi ii, 7. 4 vacaret ii, 7. 15 muncra regia ii, 10. 2 usui apta iv, 3. 14 muneribus functi v, 6. 8

Munuscula deformia ii, 7. 15

Murales coronæ iii, 2. 24

Murem captum vendere vii, 6. 3

Murices ferrei iii, 7. 2

Muri excelsi latique iii, 7. Ext. 8 inexpugnabiles ix, 6. Ext. 2 muris præcipitavit jugulatos ix, 2. 4

Murmure orto vi, 2. 3 reprehensus v, 4. 5

Musica ratio viii, 7. Ext. 8 musicæ artis peritus viii, 10. 1

Musicanes Masinissæ filius v, 1. 1

Mutare civitatem ix, 5. 1 paupertatem inopia iv, 8. 2 tetros mores ix, 7. Mil. Rom. 3 vultum vi, 9. Ext. 5 mutabant damnandi atque absolvendi inexplicabilem cunctationem viii, 1. Amb. 2 mutavit animum fortunamque iii, 3. Ext. 2 castrorum locum ii, 7. 2 metum fiducia vii, 4. 1 bellum atrox salutari pace v, 4. 1 mutatum bellum pace iv, 2. 1 mutato nec vultu, nec habitu vii, 3. Ext. 9 neutra in parte vultu vi, 2. 7 subinde equo v, 5. 3

Mutina iv, 7. 6

Mutuare præsidium ab astutia vii, 4. 3 timori remedium a crudelitate ix, 2. Ext. 8 mutuari præsidium a libertate vi, 2. Ext. 1 mutuatus est a labore viii, 7. Ext. 1 mutuata esset a finitimis regem iii, 4. 2 mutuandum aliquid existimavit ii, 7. 12

Mutuum odium iv, 2. 4 mutuo pudore custodiri ii, 1. 5 mutuas dare pecunias ii, 6. 10

Mutus athleta i, 8. Ext. 4 lapis viii, 11. Ext. 4 sibi vixit v, 4. Ext. 6 mutum atque elinguem aliquem reddere v, 3. Ext. 3 mutæ res vi, 9. 8 muta membrorum lineamenta v, 4. Ext. 1

Myoparo piraticus vi, 9. 15 myoparonum piratica rostra ii, 8. 5

Myrtea corona usus est iii, 6. 5

Myrto diffusa ædes i, 8. 2

N.

Næus, Fr. 10

Nancisci cum aliquo judicium ix, 1. 1 occasionem iv, 4. 6 nactus occasionem v, 4. 3 nactum quasi vestigia ii, 4. 5

Nantes lubrico pelagi iii, 2. 10

Nares circumstantium iii, 3. Ext. 1 naribus spumas adjicere viii, 11. Ext. 7 admovit manum vii, 3. Ext. 2 et auribus corrosis iii, 2. 11

Narrare satius est iii, 6. 1 narrare verisimilia ix, 2. 1 narravit omnis ætas ii, 9. 4

Nasci passi estis quas tenebras ex quo fulmine iii, 5. 1 tabidis in corporibus solent animalia ix, 2. Ext. 11 nascitur edendi cupiditas vii, 2. 6 magis, quam fingitur solida virtus v, 4. Ext. 5 nascendi et gignendi lex ii, 9. 1 natus admodum humili loco iv, 7. 5 cum capite elephantino i, 6. 5 erat per sationem, Fr. 10 ex aliquo v, 10. Ext. 3 Petronia matre vii, 7. 3 prætoria familia v, 2. 5 prisco est sæculo viii, 1. Damn. 8 quadraginta annos viii, 13. Ext. 4 summo ge-

nere vi, 2. 8 nata est patri familiæ vacca vii, 3. 1 illustri loco iv, 3. 1 nati admodum humiles v, 4. Ext. 3 splendido loco viii, 1. Abs. 13 natæ uberibus mater alita v, 4. 7 natu major erat iv, 1. 1 majores ii, 1. 9. vi, 9. Ext. 6
Natalem suum celebrare i, 5. 7
Natalicium munus ix, 2. Ext. 5
Natandi eventum tutum habuit iii, 2. 1
Natione Cimber ii, 10. 6
Natura legem scribit ii, 9. 1 naturæ conditio viii, 3. 1 modum explere vi, 1. 11 naturam rerum non recipere viii, 1. Abs. 13 natura alacritatem subministrante viii, 15. 1 sic comparatum est iii, 8. 1
Naturalis animi vigor i, 7. 2 pater vii, 7. 2
Nasicam præterire iii, 7. 3
Navalis triumphus iii, 6. 4 gloria viii, 14. Ext. 1 pugna v, 2. Ext. 2 navale prælium i, 4. 3 navali prælio victus vii, 3. Ext. 7
Naufragii fragmentum viii, 1. Abs. 12 naufragia consectari iii, 6. 1
Navem conscendere i, 6. 7 navi credere vitam i, 7. Ext. 3 egredi viii, 15. 10 navium carinis ac pondere elisi ix, 2. Ext. 1 navibus substraverunt milites ix, 2. Ext. 1 correptis vii, 3. 9
Navianus vii, 7. 6
Naviculam conscendere i, 5. 5. ix, 8. 2
Navigare i, 7. Ext. 3 navigavit Cretam viii, 7. Ext. 2
Navigium nobilis famæ iv, 6. Ext. 3
Nausimenis Atheniensis uxor i, 8. Ext. 3
Neapolitani vii, 3. 4
Necare aliquem ix, 2. Ext. 6 veneno vi, 3. 8. vi, 5. 1 aliquem vigilantia ix, 2. Ext. 1 civem adversus provocationem iv, 1. 1 necavit eos capitali judicio exceptos ix, 8. Ext. 2 puellam vi, 1. 3 morsu suo picum v, 6. 4 omnes ferro ix, 2. Ext. 5 necari in publica custodia vi, 3. 3 verberibus affectum v, 8. 2 marem iv, 6. 1 necatus patrum jussu ix, 15. 1 necatorum liberorum commota dolore viii, 1. Amb. 1 necandam mulierem tradidit triumviro in carcerem v, 4. 7
Necessarius Reip. usus iii, 7. 1 necessarii Darii iv, 7. Ext. 2 lamentabantur v, 7. Ext. 1 necessariorum consilio indigere v, 8. 3 consilium vi, 1. 1 convivio adjecto ii, 6. 7 necessarias inter personas orta est querela ii, 1. 8 necessariæ victoriæ ii, 8. 7
Necessitas abominanda vii, 6. 1 aditum luctui dedit i, 7. Ext. 4 celerior iii, 8. 1 fati dira ii, 10. 6 teterrima vii, 6. 4 necessitatis excusatio vii, 6. Ext. 2 invictæ leges i, 6. 12 necessitate jubente vii, 6. 1
Necessitudinum vincula ii, 7. 3
Nectere alicui insidias iii, 8. Ext. 5. v, 9. 4 nexum se dare alicui vi, 1. 9
Nefandi amores iv, 7. 4 penates v, 3. 3
Nefarius concubitus i, 8. Ext. 3 nefaria cædes i, 7. Ext. 4 defectio v, 1. 3. iii, 8. 1 præda i, 1. Ext. 1 vis iv, 1. 12 nefariæ dapis usus vii, 6. Ext. 3 nefarium munus v, 1. 10 indicium vi, 5. 5 ministerium i, 1. 19 opus i, 5. 7 nefarii conatus v, 3. 2 nefaria vincula ix, 6. 1
Nefarie attentata patria ix, 1. 9 destrinxit iram ix, 2. 2 opprimere libertatem vi, 3. 1
Nefas duxit v, 3. 1 esse credebatur ii, 1. 7
Negare alicui consulatum vii, 5. 4 Catoni honorem vii, 5. 6 nihil de stupro vi, 1. 10 negas efficacem iram ix, 3. 6 negavit cineres ei suos v, 3. 2 negaverat corporis habitus vires viii, 7. Ext. 1 negatus est Cato præturæ, non Catoni prætura vii, 5. 6 negata affectatio ix, 1. 3 causæ dicendæ potestas ix, 8. 3
Negligere alicujus consilium vii, 2. Ext. 17 privatas facultates iv, 5. 1 neglexit religionis vetustissimum morem viii, 1. Abs. 4 neglexerant id facere ii, 9. 7 negligens imperii victoris viii, 7. Ext. 7 neglectum cultum referemus v, 2. Ext. 4 neglectæ dignitatis indignatio viii, 5. 6 neglectis auspiciis i, 4. 3
Negligentia villici iv, 1. Ext. 1
Negligentius circumire vigilias viii, 1. Damn. 6
Negotiandi gratia dispergi in Asia per urbes ix, 2. Ext. 3
Negotiatione delectari iv, 8. 3
Negotium manifestum ii, 8. 2 nomine horridum vii, 2. 1 explicare iii, 7. 3 negotia humana speculari vi, 6. Ext. 1 læta et prospera iv, 7. 1 militiæ ii, 7. Ext. 1
Nepos Africani v, 2. Ext. 4 nepotum nutriendorum debitum ii, 9. 1
Neptunus vi, 9. Ext. 5. ix, 1. 1 Neptuni imago viii, 11. Ext. 5
Nequius quid nequitia ix, 1. Ext. 5 nequissimum sæculum ix, 1. 6
Nequitiæ claustra perrupta et disjecta vi, 9. 6 nequitiam invisam habet v, 9. 2

nequitia quid nequius ix, 1. Ext. 5
Nervi omnes imperii ii, 7. 2 patriæ tenacissimi ii, 6. 1 roboris prisci hebetantur vii, 2. 3 nervis eum contudit vi, 1. 13 obstupefactis iii, 8. Ext. 6
Nervosa vivacitas viii, 13. Ext. 4
Nescio an omnes præcesserit i, 1. 14 an crimen hoc majus ii, 9. 2 nescisti liber esse ii, 6. 6
Nex fraterna v, 5. 4 necis atrocitas viii, 1. Abs. 1 neci se obtulit v, 7. 3 ultionem negare i, 7. Ext. 10 necem evadere v, 7. 3
Nigri coloris homo i, 7. 7 nigræ hostiæ ii, 4. 5
Nihilo continentioris exempli ix, 1. Ext. 4 segnior gravitas vi, 4. 2 virtute minor v, 3. 2
Nilus flumen viii, 7. Ext. 3
Nimbus verborum v, 3. 3 nimbi vis repentina incidit viii, 1. Abs. 6 erumpentes i, 7. Ext. 1
Niti acri studio iii, 2. 23 adversus aliquem vii, 7. 2 summo studio i, 6. 9. iii, 2. 23 supra vires iv, 8. 1 nititur laus argumento proprio iv, 3. 2 ex contraria parte viii, 9. Ext. 1 pro senatus amplitudine ix, 3. 5 nitebatur forum acerrimo studio iii, 8. 6 in eo tota quæstio viii, 4. 3 nitebantur invalida fide præsidia defensionis viii, 1. Abs. 3 niti ingenio literis et forma inter æquales v, 8. 5 nixus genibus ii, 4. 5 avo candidatus vii, 5. 1 nixa stabilibus radicibus vi, 9. Ext. 7
Nitor esset mansurus i, 1. Ext. 7 fortunæ ii, 2. 5
Nivalis tempestas v, 1. Ext. 1
Nobilem animum sine ullis imaginibus iii, 8. 7 nobile Athenis scortum iv, 3. Ext. 3 nobilia portenta iii, 5. 1 nobilior animus origine v, 4. Ext. 3 nobilissimus et animi et generis adolescens v, 6. 2 nobilissimum librum composuit viii, 7. Ext. 9 nomen iii, 4. 6
Nobilitas fideliter culta iv, 7. 2 vetustissima viii, 1. Abs. 10 splendor ix, 3. 3 nobilitate fovenda est novitas iii, 8. 7 motus ii, 7. 8
Nocere moribus vi, 3. Ext. 1 nocet vehementius iii, 8. Ext. 2 nocuit nonnihil vii, 2. 3 nocuerunt iis in causæ dictione viii, 1. Damn. 1 nocens et infamis senator vi, 2. 5 nocendi acerbitate erupit i, 8. Ext. 2 cupidine pertinacius odium ix, 3. 1 nociturum foret ei vii, 3. 5
Nodosam exsolvite stipem ii, 9. 1 nodosi ictus ii, 7. 8
Nolanus ager i, 6. 4 pedes vii, 3. 7 Nolani vii, 3. 4 Nolana mœnia i, 6. 9
Noli istum disturbare viii, 7. Ext. 7
Nomen debiti viii, 2. 2 decimarum v, 6. 8 ei Methymnato fuit viii, 13. Ext. 1 ejus per totum terrarum orbem disjicitur viii, 14. Ext. 5 Pompeianum ix, 2. 4 servile vi, 8. 1 vafritiæ vii, 3. 1 gloriæ expers iv, 1. 14 urna extractum vi, 3. 4 his inscripsit viii, 14. 6 Timocharis suppressit vi, 5. 1 nomine depositi acceperat vii, 3. Ext. 5 commemorato viii, 7. Ext. 1 eo appellatus non est ii, 8. 7 eo appellor vi, 2. 11 eo necatus ix, 15. 1 afflictus est viii, 1. Damn. 8 tortus viii, 4. 1 hoc uno absoluti sunt viii, 1. Abs. 13 horridum negotium vii, 2. 1 mariti et patris vacui anni ii, 9. 1 Salinatoris lecto ii, 9. 6 nomina fertilia viii, 14. Ext. 1 instar triumphi ii, 8. 5
Nominandus humanæ vitæ exemplo et spatio viii, 7. 3
Norma frugalitatis exactissima iv, 3. 5
Nosse atque recordari acta ii, 9. 1 notum hunc ego non habui ix, 5. 4 se reddidit posteris viii, 14. Ext. 4 notior Pylade amico iv, 7. 1 notiora paria v, 4. Ext. 4 notissimi sunt mores vii, 3. Ext. 8
Nota æternæ memoriæ hujus supplicio inserta est vi, 3. 1 affinium et cognatorum ii, 7. 7 censoria ii, 9. 7 et 9 literarum inexpiabilis vi, 8. 7 severa viii, 1. Damn. 7 notæ contagio ii, 3. 1 levioris exemplum vii, 3. 10 ejusdem miles iii, 2. 11 causa ii, 9. 5 notam abdicationis injungere vi, 9. Ext. 2 certam significare viii, 11. Ext. 3 denegati honoris perstrictus vii, 3. Ext. 6 gravi eos affecerunt ii, 9. 8 repudii affecit conjugem vi, 3. 12 detestanda fœdavit corpus vi, 3. 3 nota vacuam tribum reliquit ii, 9. 6 notæ Threïciæ ix, 13. Ext. 3
Notare insontes vii, 3. Ext. 10 notabat censor perfidiam ii, 9. 8 notavit eum v, 9. 3 notatus repulsa vii, 5. 1 notandum illum statuit ii, 9. 3
Novacula cotem discindi jussit i, 4. 1
Novari in persona sua iv, 1. 14 novandus ritus vitæ iii, 6. 1
Nova molitio vii, 6. 5 novam religionem introducere i, 1. Ext. 7 novum est auditu v, 2. 2 spectaculum i, 8. Ext. 5 novas leges tulit vii, 5. 5 novos mores orsa est senectus ix, 1. 5
Novitas bonæ indolis iii, 8. 7 monstri i, 6. 5 rei iv, 1. Ext. 7 novitatis conscientia ii, 3. 1 novitate rei commoti iii, 2. 7
Noverca illis Italia est vi, 2. 3
Nox serena viii, 11. 1 noctem diei

jungere viii, 13. Ext. 1 nocte intempesta vi, 8. 7 prælium dirimente iii, 2. 8 noctu pervenit ad eum vi, 5. 5 noctes inquietæ viii, 14. Ext. 1

Nocturnus metus i, 7. Ext. 2 triumvir viii, 1. Damn. 6 nocturna celebratio iii, 6. 4 nocturnum tempus iii, 2. 2. viii, 7. Ext. 11 nocturni congressus i, 2. 1 ludi ii, 4. 5 terrores i, 6. 12

Noxius legibus ix, 5. 3 noxii gladio jugulantur ii, 6. 7 noxios acrius impugnat viii, 1. Abs. 11

Nubere sibi coëgit sororem ix, 1. Ext. 5 nubis effœta vii, 7. 4 nubit virgo ingenuo ix, 1. Ext. 2 nupsit seni vii, 7. 4 nuptæ viro fœminæ ii, 6. 14 nuptum dare filias tres vii, 1. 1 dedit puellam iv, 4. 10 ei dedit filiam iv, 4. 9

Nubem tristitiæ discussit v, 7. Ext. 1 nube infamiæ castitas obscurata viii, 1. Abs. 5

Nubilis ætas vi, 1. 4

Nucerim ix, 6. Ext. 2

Nudare se ii, 1. 7 nudari dedecore iii, 5. 2 eum jussit ii, 7. 8 nudarentur Mimæ ii, 10. 8 nudatus veste aurea i, 1. 18

Nudi exigunt omne vitæ tempus iii, 3. Ext. 6 nudis pedibus ii, 7. 9

N. Fabius Pictor iv, 3. 9

Numa Pompilius i, 1. 12. i, 2. 1. Fr. 10

Numantia ii, 7. 1. v, 3. 2. vi, 2. 3. viii, 15. 7. ix, 12. 3 Numantiæ ac Carthaginis spolia iv, 3. 13

Numantina victoria recens vi, 2. 3 urbs ii, 7. 1 Numantini vii, 6. Ext. 2

Numen Deorum immortalium ii, 10. 2 fidei venerabile vi, 6. 1 ipsius industriæ viii, 7. Ext. 11 magnum et inexsuperabile iv, 7. 3 propitiabatur ii, 7. 7 numine ab aliquo trahere principia, Præf. 1 numina testatus v, 10. Ext. 2

Numerare fundi pretium alicui iv, 8. 1 numerare pecuniam iii, 8. 2. vii, 3. Ext. 5 verba iii, 7. Ext. 6 numerandus inter gravissimas jacturas i, 6. 11

Numerus ærariorum ii, 9. 7 falsus ii, 8. 1 institorum et lixarum ii, 7. 1 paginarum placidus vi, 3. 1 voluminum modicus, Præf. 1 numerum explere v, 1. 1. vii, 3. 3 numero peditum militare ii, 7. 15 numeri multiplices Geometriæ viii, 7. Ext. 3 virtutis iv, 1. Ext. 2 numeros omnes defensionis exequi viii, 3. 1 judiciorum omnes exequi viii, 4. 1 numeris omnibus perfecta virtus ii, 10. 8

Numerosa donorum pompa iii, 2. 24. posteritas ii, 9. 1

Numidæ v, 1. 7

Numidia vii, 2. 6 Numidiæ regum auctoritas ii, 6. 17

Numidici exercitus bona magnaque pars v, 2. Ext. 4 tropæi ii, 2. 3 Numidica castra ix, 1. 5

Numitor ii, 2. 9

Numius A. ix, 7. 3

Nummus sestertius v, 2. 10. viii, 2. 3 nummorum promissorum gratia vi, 1. 8 suorum fœnerator iv, 8. 3 nummos omnes deceptæ abstulit vii, 3. Ext. 5 petere viii, 2. 2 spargere populo vii, 8. 1

Numulizinthes Thraciæ rex ix, 2. Ext. 4

Nuncupare vota viii, 13. 2 nuncupantur simul et solvuntur vota vi, 9. Ext. 5 nuncupatis votis i, 1. 8 et Ext. 8. ii, 4. 5

Nuntiare pugnæ exitum senatui vii, 2. Ext. 16 nuntias nihil inexpectatum v, 10. Ext. 3 nuntiant clara voce ii, 10. 2 nuntiata erat clades v, 10. Ext. 2 clade ix, 12. 2 nuntiatum est ei ix, 3. Ext. 4

Nuntius cladis vii, 3. Ext. 7 nuntius pervenit viii, 15. 7 nuntii fidei parum credens vii, 4. 2 nuntium falsum accipere vii, 7. 1 nuntio accepto v, 8. 4 misso vi, 1. Ext. 2 nuntii cladis domestici iii, 7. 4

Nuptiæ indotatæ iv, 4. 10 nuptias celebrare vi, 1. 3 improbavit vii, 7. 4 nuptiis inter se junguntur ix, 1. 9

Nuptiales faces vii, 1. 1 nuptialia petere i, 5. 4

Nutrire opes clandestinis molitionibus vi, 5. Ext. 2 nutriri Leonem non oportet vii, 2. Ext. 7 nutritur beneficentia v, 2. Ext. 4 nutriuntur studia viii, 7. 1 nutriti ducum culpa ii, 7. 1 nutriendorum nepotum debitum ii, 9. 1

Nutrimenta et incunabula culpæ vi, 3. 11 nutrimentis ignis collatis vi, 6. Ext. 1 ignis contractis iii, 2. Ext. 7

Nutrices urbis nostræ benignissimæ vii, 6. 1

Nutu regebantur vires ii, 7. 7

O.

O munificentiam v, 1. 1

Ob rempub. prodendam iii, 7. 8

Obducta cicatricibus vulnera vi, 2. 8

Obedientia laudabilior i, 1. 3

Obequitans insolentissime iii, 2. 21

Objicere corpora flammis iii, 3. Ext. 6 objicit rogus se incursui malorum vii, 2. Ext. 2 objecit collegæ suo ix, 1. 4 constantiam temeritati iii, 8. Ext. 3 crimina defensori vi, 2. 4 ei capitis sui pe-

riculum vii, 3. Ext. 6 equitibus corpus suum trucidandum iv, 7. 6 feris bestiis transfugas ii, 7. 13 illum stuprandum familiæ vi, 1. 13 jugulum gladiis militum vi, 8. 5 occidendum eum ix, 11. 6 patronum inimici violentiæ v, 3. 3 objecit se ei ii, 6. 7 objecit sese globo pabulantium hostium v, 6. Ext. 1 objecerant Centobricenses machinæ ictibus Rethogenis filios v, 1. 5 objecissent penates vulgi manibus diripiendos iv, 3. 14 objici civibus censura deberet ii, 9. 9 objicitur ei pabulum i, 5. 5 nomen G. Afraniæ moribus fœminarum improbis viii, 3. 2 pullis puls ii, 5. 5 objectus leoni Lysimachus ix, 3. Ext. 1 populo infesto viii, 1. Abs. 4 toti Asiæ iii, 2. Ext. 3 objecta flamma i, 1. Ext. 5 objectum laniatibus avium ferarumque corpus i, 6. 11 sunt imperio consulari iv, 1. Ext. 8

Obiit canum morsibus laniatus ix, 12. Ext. 4

Obitus celer ipsi instat iv, 6. 1 verecundus v, 8. 3 voluntarius iv, 6. 1

Objurgare aliquem vii, 2. Ext. 11. iii, 2. 15 objurgatus est a Consulibus ii, 2. 1

Obligaret sacris populum i, 2. 1 obligatus continentia ac munificentia iv, 3. 1

Oblinere oblitus cœno viii, 2. 3

Obliterare alicujus flagitia iii, 5. 2 obliterari silentio viii, 14. 6. viii, 2. 2 obliteraretur lex ii, 8. 1 obliteranda silentio virtus ix, 9. 2 obliterandum delectus genus ii, 3. 1

Oblivisci ingenii sui et injuriæ iv, 2. 2 ingenui sanguinis vi, 2. 1 malignitatis vii, 1. 1 sui v, 2. 9. vii, 2. Ext. 1 oblitus alienigenæ justitiæ vi, 5. Ext. 1 literarum i, 8. Ext. 2 hostis v, 1. 10 periculi iii, 3. 1 Pyrrhi sermo ix, 1. 4 victoriarum ix, 2. 2 oblita est virtutis suæ civitas iii, 2. 7

Obluctantibus fragoribus fluctuum viii, 7. Ext. 1

Obmutuit ad loquendum i, 8. Ext. 3

Obnoxius crimini iv, 7. Ext. 2 adversæ valetudinis incommodis ix, 2. Ext. 11 solatio fuit iii, 2. 11 vitio ix, 9. 1

Oboritur maximæ eloquentiæ consummatio audientis animo viii, 7. Ext. 1 verum specimen honoris a Scipione quoque Nasica viii, 15. 3 oboriuntur exempla iv, 7. 2 obortus erat fumus ii, 4. 5 obortа species i, 7. 1

Obruere salutem alicujus crimine fœdo iv, 2. 5 obruit terra aram ii, 4. 5 obrui armis ix, 6. 1 nimbo, et procella verborum v, 3. 3 sc vivos ibi passi sunt v, 6. Ext. 4 obruitur ab exercitu lapidibus ix, 8. 3 obruitur tot etiam illustribus consulatibus i, 1. 9 obrutus pondere laudis ii, 7. 6 telis v, 6. 5 vi multitudinis iv, 7. 2 obrutum servitute Agrigentum iii, 3. Ext. 2 obruta criminibus salus viii, 1. Abs. 9 obruti ignorantiæ obscuritate amores iv, 6. Ext. 1 sunt fluctibus i, 7. Ext. 3

Obscœna Genucii præsentia vii, 7. 6 maledicta vi, 3. Ext. 1 obscœnior et abjectior vita scortis iii, 5. 4

Obscurare incommodorum cognitionem viii, 2. 1 signa i, 6. 12 obscuratur Sol sagittis iii, 7. Ext. 8 obscuratus alienigenæ religionis insignibus magistratus vii, 3. 8 obscurato repente Sole viii, 11. Ext. 1 obscurata castitas infamiæ nube viii, 1. Abs. 5

Obscuro loco abjectus iii, 2. Ext. 2 obscura ei fuit nulla pars sapientiæ viii, 8. Ext. 1 obscuri generis fœmina i, 7. Ext. 6 obscuræ verborum ambages i, 8. 10

Obscuritas ignorantiæ iv, 6. Ext. 1

Obsequi alicujus precibus vii, 3. 10 leoni convenit vii, 2. Ext. 7 verecundiæ iv, 5. 6 voluntati alicujus iv, 7. 1 obsequens es v, 9. 4 amica viii, 2. 2 obsecutus voci ii, 2. 4

Obsequium religiosum laudabile i, 1. 3 obsequio victoriæ obstitit vi, 5. 1

Obserare forem cubiculi ix, 13. Ext. 4

Obseratæ aures vi, 5. 5. vii, 3. Ext. 6 inexorabilibus claustris arcæ iv, 8. Ext. 2

Observantia prisci moris ii, 6. 7

Observandi juris diligentia ii, 8. 4 observata curiosius filia v, 4. 7

Observatio curiosior v, 7. Ext. 1 diligens ii, 9. 1 observationes innumerabilium sæculorum viii, 7. Ext. 2

Obses hosti data iii, 2. 2 obsides dantur vi, 2. 10 in suam potestatem redigere iv, 3. 1 in urbe clausos habere iv, 3. 1

Obsidere Capitolium vii, 4. 3 Capuam iii, 2. 20 domum ix, 1. 3 montes vii, 4. 5 prævalidam urbem iii, 7. 2 Syracusas i, 7. Ext. 8 urbem Centobricam v, 1. 5 obsedit Capuam ii, 3. 3 obsederant castra ii, 7. 7 obsidentibus intolerabilis mora i, 6. 3 Gallis Capitolium i, 1. 11 obsideri nequitia vi, 9. 6 obsidetur ab imperatore ix, 2. 4 a Fulvio Capua v, 2. 1 obsessa urbs v, 4. Ext. 7 obsessi ab Hannibale vi, 6. Ext. 2 obsessorum fames vii, 4. 3

Obsidio Liparitana ii, 7. 4 Prænestina vi, 8. 2 obsidionis omittendæ pactio vii, 4. 3 obsidioni illum præfecerat ii, 7. 4 obsidionem Cn. Pompeii frustrantes vii,

6. Ext. 3 obsidione Hannibalis clausi Casilinates vii, 6. 2 ad ultimam usque penuriam compelli vii, 6. Ext. 1 solvit puella patriam iii, 2. 2 obsidionibus non opus est v, 1. 5

Obsidionalis corona iii, 2. 24

Obsignare jugera pro amico ad ærarium iv, 4. 7

Obsitus squalore ii, 10. 6. v, 1. 1. vii, 3. Ext. 5. ix, 10. 1 obsitum rubigine imperium ii, 9. 5

Obsolefacta maculis toga iii, 5. 1

Obsoletam vestem induit vi, 4. 4

Obstare alicui a sole iv, 3. Ext. 4 in ipso introitu ruenti luxuriæ ix, 1. 3 lex videtur iii, 7. 1 obstitit victoriæ obsequio vi, 5. 1 eorum vita v, 6. 6 obstiterunt divinæ Cæsaris vires huic erubescendæ procellæ ix, 15. 1

Obstetrice matre genitus iii, 4. Ext. 1

Obstinata animi præsentia iii, 2. 9

Obstrepebat clamor imperitæ multitudinis iii, 8. 6 obstrepente plebe iii, 7. 3 obstrepuntur hinc assensione favoris, illinc fremitu invidiæ viii, 15. 8

Obstrictus jurejurando ix, 2. Ext. 6 obstrictam jurejurando te lex tenet v, 3. Ext. 3

Obstupefecit oculos ii, 10. 2 obstupefactus nimio frigore v, 1. Ext. 1 obstupefacti spectaculo ii, 6. 8. vii, 4. 3 ejus sermone viii, 9. 2 obstupefactis nervis iii, 8. Ext. 6

Obstupescere mihi videntur literæ ii, 9. 4 obstupuerunt tot legiones vi, 2. 10 obstupuisse ipsos legatos arbitror v, 1. 1

Obtemperare alicujus consilio ix, 11. Ext. 1 imperio ix, 1. Ext. 7. vi, 2. 10. vii, 3. 6 precibus iii, 1. 2 somnio alicujus i, 7. 2 obtemperat huic vitio ix, 3. 8 obtemperans legibus ii, 6. 1 obtemperari literis non poterat iii, 8. 1

Obtentui esse perfidiæ vi, 5. 4

Obtestari aliquem vi, 2. 8

Obticuerunt iv, 8. 5

Obtiuere Asiam proconsulari imperio viii, 1. Amb. 2 consulare et imperatorium nomen v, 5. 3 gradum dignitatis iii, 8. 4 gradum excelsum vi, 9. 5 locum iii, 7. 10 fortuna humiliorem v, 7. Ext. 2 locum in tutela patriæ iv, 1. Ext. 5 locum separatum v, 2. Ext. 1 imperium iii, 4. 3. v, 4. 3 potentiam vii, 2. Ext. 7 principatum v, 2. 7 principatum gloriæ v, 6. 2 priorem locum v, 2. 1 provinciam iii, 7. 6. v, 8. 3 regnum v, 2. Ext. 4 remp. ix, 15. 5 Sardiniam vii, 6. 1 spiritum iii, 5. 1 splendorem ii, 2. 8 tantum virium vi, 5. 6 obtinet Cœlæ Eubœæ nomen i, 8. 10 ejus patria totius terrarum orbis imperium vii, 3. 1 obtinent copiæ insulam iii, 2. 23 eandem vim significandi hominis, Fr. 10 obtinebat Africam proconsule v, 2. Ext. 4 exercitum ix, 7. Mil. Rom. 2 obtinuit amplissimum dignitatis gradum vii, 5. 3 Asiam viii, 15. 6 Asiam proconsulari imperio vi, 9. 7 debitam probabilis facti portionem iv, 3. 9 paterna bona vii, 7. 2 præturam vi, 9. 14 summum auctoritatis gradum iii, 5. 4 obtinuerunt sidera vigorem suum ix, 11. Ext. 4 ritum velut bæreditarium i, 1. 17 obtinebis Eubœæ Cœla i, 8. 10 obtinens summum imperium v, 8. 1 obtinendus senatus ii, 7. 15 obtinendæ gravitatis indicia ii, 2. 2 religionis constantia i, 1. 15 obtinenda in sua amplitudine potens ii, 10. 1

Obtorta gula ix, 5. 2

Obtrectare numen i, 8. Ext. 8 vires vii, 2. Ext. 7 obtrectatione et invidia compulsus v, 3. 2

Obtritus omni cum stirpe ix, 11. Ext. 4 obtritum equitatu decus i, 6. 11

Obtruncare aliquem viii, 9. 2 obtruncari jussit legiones ix, 2. 1 obtruncatus Consul i, 6. 6 est in eo prælio v, 1. 3 jussu ipsius vi, 8. 4 obtruncatum armis exuit iii, 2. 5

Obtundere vocem ii, 4. 4 obtusum atque hebes cor vi, 9. 1 obtusi se cordis esse simulavit vii, 3. 2

Obvenit ei provincia vi, 3. 3 ei sorte quæstor vi, 9. 6

Obversatur exemplum v, 6. 2 obversabantur ante oculos lictor et carcer viii, 1. Abs. 3 obversabitur mors animis hominum v, 3. 5 obversata est eadem animo species i, 7. 7 obvertebant in se ora hominum ix, 14. 1

Obviam alicui procedere iv, 5. 5. v, 5. 3. vii, 3. Ext. 9 factus vii, 3. Ext. 1. i, 7. 5 ire alicujus voluntati iii, 8. 5 miserunt legatos ii, 10. 5 mittere quæstorem alicui v, 1. 1 processit ei ix, 3. 4 obvios jocantes petiverunt ii, 2. 9 summovit vii, 3. 9

Occæcatus claritate viri ii, 10. 6

Occasio confugiendi in urbem ii, 7. 8 occasionem omittere ix, 3. 1 quærendæ incolumitatis assequi vi, 8. 7 rapere vii, 3. Ext. 1

Occasus solis vi, 9. Ext. 1

Occidere dimicans iii, 2. Ext. 3 occidit gloriosius, quam viguit iii, 3. Ext. 4 hostili manu v, 6. Ext. 1

Occidere aliquem i, 4. 5 illustrem virum viii, 14. Ext. 4 tyrannum iii, 1. 2

occidi inermis i, 6. 8 interitu serpentis iv, 6. 1 me jube iv, 7. 4 puerum jussit ix, 2. Ext. 5 occisus a militibus i, 1. 19 est ejus manu aper vi, 3. 5 est tuo jussu vi, 2. 8 occisum eum compcrit viii, 1. Amb. 2 occiso Acrone iii, 2. 3 bove domito viii, 1. Damn. 8 occisi in prælio hostes ii, 8. 1 occidendum se militibus tradere v, 7. 3

Occinentes in eum adversum corvi i, 4. 2

Occentus soricis auditus i, 1. 5

Occultare et dissimulare vulnerum cruorem ii, 6. 2 occultata majestate sua servili veste ix, 8. 2

Occultus trames vii, 3. 1 occultum secum attulit gladium v, 9. 4 occultam salutis custodiam detexit vi, 8. 5

Occupare arcem vi, 2. Ext. 2 armis Capuam iii, 8. 1 imperium iii, 4. 2 juga montium iv, 6. Ext. 3 locum iv, 1. Ext. 5 multum iv, 8. 4 omnes terras fulgore v, 3. 5 pectus alicujus v, 9. 4 pecuniam, gloriamque ex victoria iv, 3. 8 Rhegium ii, 7. 15 solium regium v, 1. Ext. 1 Tusculanorum fines v, 2. 2 universam rempubl. ix, 1. Ext. 2 urbem majore ex parte vii, 4. Ext. 1 occupat rigor partes corporis ii, 6. 8 occupent supremi fati titulum ix, 12. 8 occupavit extremam ejus partem iii, 2. 1 hospitia vii, 3. 9 imperium iv, 3. 6 tumulum iii, 2. 8 occupasti duplici labore unius sæculi spatium viii, 7. Ext. 11 occupaverant cognomen sapientis viii, 7. Ext. 2 occupatus et animo et apparatu ii, 10. 2 in eroganda pecunia iv, 8. Ext. 2 occupato favore populi iii, 2. 17 occupata fuit adolescentia in pecore pascendo iii, 4. 1 præsidio Salapia iii, 8. Ext. 1 occupatæ circa cultum capitis nuntiatum est ix, 3. Ext. 4 occupata urbe iii, 8. 5 occupati erant in imperiis compescendis ii, 2. 7 occupatos circa rapinam et prædam vidct domesticos vi, 8. 7

Occupatione præstatur humanitas v, 1. 1

Occurrere ad causam dicendam iv, 4. 7 alicui ii, 8. 1 ossibus interfecti v, 8. 4 occurrit asellus tibi prior vii, 3. Ext. 1 cum ornato equitatu v, 1. Ext. 3 iter facienti viii, 5. 6 mihi mos ii, 6. 10 occurritur conatibus iii, 8. 4 fœminis vi, 3. 12 occursum est illis viii, 5. 1

Oceanus ix, 1. 2

Ocha ix, 2. Ext. 7

Ochus Artaxerxes ix, 2. Ext. 7

Ochus postea Darius appellatus ix, 2. Ext. 6

Octaviæ sororis Augusti falsus filius ix, 15. 2

Octavius Balbus v, 7. 3

Octavius consul i, 6. 10. iv, 7. 5

Oculo utroque carere vi, 5. Ext. 3 oculi attentiores iii, 3. 1 continentes a libidinoso aspectu iv, 3. Ext. 1 hostiles vii, 3. 9 liberi ac læti vi, 9. Ext. 5 meretricis ii, 9. 3 miseri adolescentis v, 7. 3 novæ cupiditati inhærentes ix, 2. 1 tenebris offusi ii, 7. 6 torvi et truces v, 1. Ext. 6 venerationis pleni viii, 7. Ext. 2 oculorum acie defectus viii, 7. 4 vigor acerrimus viii, 10. Ext. 1 oculis paulisper hæsit ix, 9. 2 oculos avertit consilium ii, 10. 1 circumferre per omnes subjectorum ædificiorum partes vii, 2. Ext. 2 hominis perstrinxit ii, 10. 6 infelicis eruere ix, 2. 1 in se convertit iii, 2. 1 exercituum telis perstringere ix, 1. 5 oculis capita miserorum abscisa mandere ix, 2. 1 morte pressis vii, 8. 9 pervidere utilitatem vii, 3. 6 privavit milites i, 1. Ext. 5 speculatus curiosis vi, 8. 7 videre exempla v, 4. 3

Odisse animos enerves ii, 7. 15 oderunt eos vehementer vii, 2. Ext. 18

Odium vehemens ix, 3. Ext. 2 insitum animis vi, 3. 1 justum ix, 2. Ext. 2 mutuum iv, 2. 4 pertinax intercedit vii, 2. 6 nocendi cupidine pertinacius ix, 3. 1 odio esse alicui v, 1. Ext. 2 odium merita avaritia ix, 4. Ext. 1 prosternit v, 1. Ext. 6 vicit justitia vi, 5. 5 odia acerrima iii, 7. 5 odio insecutus propulsatores vii, 8. 7 ardens iv, 2. 2 sui tenetur patria ix, 2. Ext. 5

Odor adusti corporis iii, 3. Ext. 1 teter i, 6. 5 unguenti vi, 8. 5 odore irritatus equus vii, 3. Ext. 2 odores pretiosissimi v, 1. 10

Odorata est sagax cura abditum fugæ illius cubile vi, 8. 5

Œbares equiso Darii vii, 3. Ext. 2

Œdipus v, 3. Ext. 3

Œdipode Coloneo scripto viii, 7. Ext. 12

Offendere lectorem viii, 2. 1 pedem i, 4. 2 offendit omnes deformitas ejus rei vii, 5. 1 offensus interrogavit i, 4. 1

Offensam astutia avertit vii, 3. Ext. 7 offensarum acerbitas iv, 2. 1

Offerre se laboribus et periculis ii, 3. 1 offero me ducem voluntati vestræ iii, 2. 17 offert antiquitas exemplum iii, 2. 7 offert se mihi constantia Fulvii iii, 8. 1 se nobis i, 8. 8 offerunt se constantiæ ii, 2. 5 obtulit animoso ejus dicto regressum vi, 2. 1 ei cupidius corpus iii, 2. 7 se ei ultro iii, 2. Ext. 1 se neci v, 7. 3 se

spectandam virtus iii, 8. 7 ultro nomina sua militari sacramento v, 2. 2 obtulerat fors nutrimenta ii, 4. 5 obtulerant se hostium telis ii, 7. 15 offerant se sidera hominibus ii, 10. 2 offerres conspectum oculis i, 6. 13 oblatus ei saucius i, 7. Ext. 10 oblata mors v, 9. 4 spe bene gerendæ rei iii, 8. 2 oblatum auxilium i, 8. 6 oblato beneficio iv, 1. 15 oblata ultro incrementa commodorum iv, 7. Ext. 2

Officina crudelitatis iii, 1. 2 munificentiæ iv, 8. Ext. 2

Officere alicui viii, 2. 1

Officium ac verecundia ii, 9. 1 exquisitum et anceps vi, 8. 7 legationis iv, 3. 13 supremum v, 1. Ext. 6 ungendi et osculandi iv, 6. 3 officii gratia ei præsto fuit viii, 15. 10 hujus vacationem i, 1. 9 prospectus v, 1. Ext. 3 officium tonsoris præripere iii, 2. 15 officio dissimulare metum vii, 3. Ext. 9 fungi ii, 7. 6. iii, 3. 2 neutra in parte cessato v, 10. 3 officio sociis auctorato sustentavit ultimam inopiam suam vi, 9. 8 officia solennia iv, 5. 1 officiorum gradus v, 1. 1

Offudit oculis tenebras vii, 3. 9 offusa est respub. tenebris iii, 8. 3 offusi tenebris oculi ii, 7. 6

Olbia oppidum v, 1. 2

Oleæ connexi ramuli ii, 6. 5

Olera lavare iv, 3. Ext. 4 non esses iv, 3. Ext. 4 venditavit ejus mater iii, 4. Ext. 2

Olympia viii, 15. Ext. 4

Olympicum certamen viii, 7. Ext. 2

Olympionice patre genita viii, 15. Ext. 4

Olympus mons vi, 1. Ext. 2. i, 7. Ext. 4

Omasum in cœnam fieri jubet viii, 1. Damn. 8

Omen dirum i, 6. 10 victoriæ iii, 2. 3 accipere i, 5. 1 bonum sibi datum credidit vii, 2. 5 omina secunda iv, 7. 7 ominata est cœna viii, 15. 7

Omittere consilium i, 5. 1 facultatem rei gerendæ vii, 2. 2 occasionem pugnandi ix, 3. 1 omisit nihil omnino ex iis operibus viii, 13. Ext. 1 omissa cupiditate vii, 3. 4 re vi, 9. Ext. 1 omisso cœpto itinere i, 1. 10 proposito ii, 4. 5 omittendæ obsidionis pactio vii, 4. 3 omittendum institutum Deorum cultum putavit v, 10. Ext. 2

Omnipotens Jupiter i, 6. 12

Oneravit eum publicis vinculis vi, 1. 10 oneratus est tributo gravi viii, 3. 3 onerandus cladibus erat v, 3. 2

Onerosus voracibus impensis equitatus vii, 1. 2

Onus intolerabile vii, 4. 4 scelestum v, 3. 4 tributi v, 6. 8 oneris impatiens ix, 2. 1 onere tributi præstandi se liberare iv, 3. 8 onera intolerabilia vi, 2. Ext. 2. vi, 4. Ext. 4 ipsi urbi otiosa vii, 7. 1 oneribus et itinere fessi ix, 2. Ext. 1

Onustus catenis iii, 8. 1 laudibus et præmiis iv, 7. 7 loricis iii, 2. 23 præda i, 1. Ext. 1 onusta multis viris navis vi, 6. 4 onusti pretiosarum rerum pondere vii, 2. Ext. 3 onustæ auro atque argento gazæ i, 6. Ext. 12

Opera datur rebus divinis i, 1. 1 forensis efficax iii, 8. Ext. 4 promtissima et fidclissima vii, 2. 6 strenua vii, 3. 7 operæ pretium est cognoscere iv, 7. 1 operam dare fidibus tractandis viii, 7. Ext. 8 gymnasio dedit iii, 6. 1 strenuam fortemque dare vii, 6. 1 strenuam ediderant viii, 14. 5 opera alicujus uti ii, 7. 15 ipsius expirat pater v, 7. 3 optima alicujus uti ix, 6. Ext. 1 operas publicanis dedit vi, 9. 8

Operatus esset studiis literarum viii, 7. Ext. 4 operata sacris et usibus reip. sanctitas viri vi, 6. 1

Operuit caput ix, 12. Ext. 1 terram pedestri exercitu i, 6. Ext. 1 opertus pallio amicæ i, 7. Ext. 9 opertum pretiosa veste rogo imposuit v, 5. 4 operto capite iii, 8. Ext. 4 operienda terra corpora sua his tradiderunt v, 6. Ext. 4

Operosius multo est iv, 1. 2

Opimius consul ix, 4. 3

Opimus bos i, 6. 13 opima gloria iv, 4. 10 spolia iii, 2. 3. v, 3. 4

Opinio vana vii, 1. 2 opinione colligitur divinitas, Præf. 1

Opis alienæ indigi iv, 6. Ext. 3 plus positum ii, 4. 4 opem ferre alicui i, 5. 5. et i, 5. Ext. 2 miseris viii, 1. Abs. 13 liberis Herculis tulit v, 3. Ext. 3 patri in acie ferre v, 4. 2 remedii impetrare i, 8. 2 ope aliquem adjuvare viii, 2. 3 opes excellentes iv, 8. 2 excellentissimæ iii, 8 Ext. 6 in tantum amplitudinis excesserunt ii, 9. 1 Macedonicæ iv, 3. 8 privato fastigio excelsiores i, 6. 12 regiæ iv, 3. 14. ix, 1. Ext. 3 alicujus affligere v, 1. Ext. 1 alienas lacessit vii, 4. Ext. 1 contundere victoriis iv, 4. 6 clandestinis molitionibus nutrire vi, 5. Ext. 2 magnas corripere anxiis sordibus ix, 4. Ext. 1 opibus excellens erat iv, 8. Ext. 2 fractis i, 7. 7 quibus hoc datum est ii, 10. 8 referta castra i, 6. 2

Opiter Virginius Tricostus, Fr. 10
Opitulari alicui ix, 14. 3
Oppetere mortem voluntariam viii, 9. Ext. 3
Oppia lex ix, 1. 3
Oppidum nullum vexit ii, 8. 7 nobilius viii, 7. Ext. 2 vetusta nobilitate inclytum vii, 3. Ext. 4 oppidum circumsedere iii, 7. 1
Oppius Gallus vii, 8. 9
Opponere preces suas iræ alicujus vii, 3. Ext. 4 se concitato populo iii, 2. 18 opposuit accusationi defensionem viii, 7. 1 oppositi regiæ potestati iv, 1. Ext. 8
Oppositus corporum iv, 7. 2 oppositu ejus prohibita iii, 8. Ext. 3
Opportune, mirificeque testatus iv, 8. 3
Opportunitas loci, iii, 2. Ext. 3
Opportunum quærendo gradum iii, 6. 1 insidiis tempus iii, 3. Ext. 3 opportuna rapinæ horrea ix, 3. 7
Opprimere aliquem ex professo viii, 5. 2 sontem iii, 8. Ext. 4 aprum i, 7. Ext. 4 L. Saturninum viii, 6. 2 libertatem vi, 3. 1 potentia inimicum viii, 5. 1 reos viii, 1. Abs. 11 oppressit Carthaginem celeritate iii, 8. 2 Contrebiam inopinatam vii, 4. 5 pestiferas seditiones vii, 5. 2 suffragiis cum tota cognitio viii, 1. Damn. 3 triclinium convivas i, 8. Ext. 7 oppresserat conjuratio septem magos ix, 2. Ext. 6 oppressura sunt arma ii, 7. 14 opprimi armis v, 3. Ext. 3 damnatione i, 5. 2 parva manu iii, 7. 4 oppressus inter molitionem prositi iii, 3. 1 periculo iii, 2. 16 tempestate nivali v, 1. Ext. 1 repetundarum crimine vi, 9. 10 oppressa Africa iii, 5. 1 faucibus respubl. v, 3. 2 est classis ii, 8. 2 oppressam rempublicam tenere iii, 2. 17 oppressa Carthagine i, 1. 18 dominatione Magorum vii, 3. Ext. 2 fato dextra v, 1. Ext. 1 urbe v, 2. 1 oppressi ab acie Punica iii, 7. 1 oppressa erant castra i, 8. 6 oppressis castris i, 7. Ext. 8 opprimendorum oculorum officium ii, 6. 8
Oppugnare Aquiloniam vii, 2. 5 Carthaginem vii, 3. 3 montem i, 5. 9 patriam v, 2. 1. v, 6. Ext. 3
Optare mortem viriliter ii, 7. 9 optavi speciosam mortem iii, 2. 20
Optime pila ludere viii, 8. 2 hic manebimus i, 5. 1
Opulentissima civitas i, 1. 1 moderatio quæstu laudis iv, 1. 1
Opus animi ingens ii, 7. 6 ardentis spiritus plenum viii, 7. Ext. 9 artis suæ teterrimum ix, 2. Ext. 9 effectu par ii, 9. 1 elucubratum iii, 7. Ext. 1 fortuitum iv, 7. 1 perseverantiæ iii, 8. 1 quasi debitum superest iii, 8. 1 sapientiæ perfectissimum viii, 7. Ext. 2 solidum doctrinæ iv, 1. Ext. 1 rusticum iv, 4. 5. vii, 5. 2 superius viii, 11. Ext. 5 operis memorabilis index iii, 1. 1 præclari consortes vii, 3. Ext. 2 pulchritudo viii, 11. Ext. 4 operi Demosthenis adjici nihil potest viii, 10. Ext. 1 aggredi iii, 8. Ext. 1 exequi v, 2. 1 explicare ii, 9. 7 opere agresti fatigari vi, 9. 1 pulcherrimo consumto viii, 14. Ext. 5 opera ardua imitatu iv, 6. 1 bellica ix, 3. 2 Cæsaris divina v, 1. 10 cognosci utilia iv, 6. 1 conspicuæ fortitudinis edita iv, 3. 4 egregia iii, 3. 1 gravia ix, 1. 3 voci consentanea vi, 4. 4 illustrata ingenio viii, 14. 1 mansuetudinis v, 1. Ext. 6 militaria iii, 2. 17 mirifica viii, 7. Ext. 12 virilis pietatis v, 4. 6 virorum gravissima iii, 8. 6 operum honores iii, 2. 24 prætextus iv, 4. 1 opera Oceani claudere littoribus iii, 2. 23 operibus editis magnificus ii, 8. 4
Opus erant omnia ad valetudinem v, 1. 1 ei est nec veneno, nec latrone v, 9. 4 exquisita molitione ix, 12. Ext. 1 longa vita viii, 7. Ext. 10 promi pecuniam iii, 7. 1 uti ista consuetudine vitæ iii, 8. 7 quid libertate ii, 9. 5 sibi esse alio senatu dixit vi, 2. 2
Oraculum Apollinis iii, 4. Ext. 1 Delphicum i, 6. 3 terrestre vii, 2. Ext. 1 petere v, 3. Ext. 2 oraculo præceptum erat viii, 15. 3 oraculorum auctores vii, 3. 1
Orare aliquem luctuosam opem v, 3. 3
Oratio accurata et testata viii, 14. 3 ejus est simillima orationi Pisistrati viii, 9. Ext. 2 gravissima iv, 1. 3 in Plautium scripta ix, 5. Ext. 4 infractior v, 10. Ext. 1 orationis ambitus angustus iv, 1. 12 medicina vi, 9. Ext. 1 orationem apud populum habuit v, 10. 2 in Origines retulit viii, 1. Abs. 2 pro Rostris impiam habuit ix, 9. 1 scribere vii, 3. 5 oratione aliquem flectere vii, 3. 6 capti viii, 9. Ext. 1
Orator copiosæ atque concitatæ facundiæ ix, 14. Ext. 2 disertissimus viii, 7. 1 illustris ingenii ix, 12. 7 oratoris vitium detexit viii, 10. 3 oratores prisci, Præf. 1
Oratoria ars viii, 14. Ext. 3 vis iii, 4. Ext. 2
Orbatus luminibus viii, 13. 5
Orbis totus terrarum ii, 7. 6
Orbus relictus a patre v, 1. 7 vivere

maluit v, 8. 1
Ordinare jura civium viii, 8. 2 res suas iv, 7. Ext. 1 ordinantur plebiscita ejus arbitrio iii, 8. Ext. 3
Ordiri a publicis actis v, 2. 1 contrariam actionem iii, 7. 3 suam causam ii, 8. 2 orsus est in hunc modum ii, 7. 15 est sic viii, 5. 6 orsa est novos mores senectus ix, 1. 5 orsi sunt oratores ab Jove Opt. Max., Præf. 1 ordiar de his iii, 4. 1 quem locum i, 7. 1
Ordo amplissimus viii, 13. 4 equestris iii, 2. 18 gratus viii, 15. 2 matronarum v, 2. 1. viii, 3. 3 militiæ pristinus ii, 7. 15 Senatorius ii, 2. 1. ii, 9. 4. v, 2. 5. vii, 8. 9. ix, 1. Ext. 2 ordinis amplissimi decretum ii, 7. 15 ejusdem est ii, 7. 8 equestris decus ii, 7. 7 ordinem juris sequitur iii, 2. 17 naturæ confundere v, 9. 2 ordine complecti aliquid iii, 8. 1 aliquid exsequi vii, 7. 1 militiæ turbato ii, 7. 6 ordinum dissensio vi, 4. 4
Orestes iv, 7. 1. vii, 7. 7
Orgiagon regulus vi, 1. Ext. 2
Origo ingenua vii, 6. 1 vetusta viii, 15. 5 viri fortis et clari i, 8. Ext. 5 origine nobilior animus v, 4. Ext. 3
Oritur a pœnitentia v, 9. 4 oriebantur labenti annonæ subsidia iv, 8. Ext. 2 orientis juventæ decus ii, 10. 4 ortus equestri loco iv, 7. 4 in gloria iii, 5. 1 in media barbaria i, 1. Ext. 2 orto rumore iii, 8. 1 orta adversus remp. conspiratio vii, 2. Ext. 15 altercatio ix, 1. 4 est controversia iv, 1. Ext. 7 querela inter personas necessarias ii, 1. 8 contentione vi, 6. 5 dissensione i, 7. Ext. 8 omnium indignatione vi, 9. Ext. 1 ortum Corintho iii, 4. 2 e casa ii, 8. 1 ortum incendium viii, 1. Damn. 5 orto murmure vi, 2. 3 orti erant ipso initio lucis, Fr. 10 orta hæc sunt e pectoribus iii, 3. Ext. 7
Ornamentum amplissimum iii, 7. Ext. 5 familiarum ii, 10. 4 rarum patriæ iv, 3. 3 Romanæ eloquentiæ v, 9. 2 ornamentum familiæ viii, 14. 6 ornamenta et splendor vitæ iii, 2. 7 excellentissima iii, 4. 1 fori ix, 4. 1 templorum v, 1. 6. vii, 6. 4 eloquentiæ viii, 10. 1
Ornatus equitatus v, 1. Ext. 3 equus v, 1. 7 militaribus insignibus v, 6. 2 ornata mentio viii, 13. 1 moribus et legibus urbs ix, 1. Ext. 2 puella regio cultu iii, 2. Ext. 9 ornati equi iv, 3. 4 variis muneribus iv, 8. Ext. 2 ornata sunt ab eo literarum monumenta iii, 4. 6 ornatior est auctoritas magistratuum ii, 2. 7
Orontes Darii regis præfectus vi, 9. Ext. 5
Ortus salutaris principis ii, 9. 6 solis vi, 9. Ext. 1. vii, 3. Ext. 2
Os hæsitatione impeditum viii, 7. 1 vacuum promtius est et solutius viii, 7. Ext. 1 oris contumelia vi, 8. 7 convivalis hilaritas vi, 9. Ext. 1 vitium viii, 7. Ext. 1 deforme reddidit iii, 2. 11 sputo respersit v, 1. Ext. 2 cœno replevit viii, 1. Abs. 6 ore et faucibus coarctatis ix, 12. 7 indicis clauso vi, 5. 5 insertis calculis viii, 7. Ext. 1 in votis nuncupandis hæsitante viii, 13. 2 ora ad id tempus deserta ix, 1. 1 clauserunt vi, 2. 3 contusus saxi pondere iii, 2. 23
Os æqualiter extentum i, 8. Ext. 12 ossa extincti potioni aspersa iv, 6. Ext. 1 Œdipodis quasi sacrosancta colis v, 3. Ext. 3 Pyrrhi aurea urna inclusa v, 1. Ext. 4 ossibus alicujus injici v, 3. Ext. 3 interfecti occurrere viii, 5. 4 ossa mortui cepit v, 3. Ext. 3 ne mea quidem habes v, 3. 2
Osci ii, 4. 4
Oscitans sermo ix, 1. 4 oscitanti excussit crapulam vi, 2. Ext. 1
Osculari dextram v, 1. Ext. 1 filiolam i, 5. 3 osculatur humi prostratus pedes judicum viii, 1. Abs. 6 avide Luculli dextram iv, 7. 4 est terram vii, 3. 2 osculandi et ungendi officium iv, 6. 3
Osculum vafre impressum telluri vii, 3. 2 dare Equitio iii, 8. 6 dare filiæ nubilis ætatis vi, 1. 4 dare matri vii, 3. 2 nulli mortali ferebant ii, 6. 17 osculo dignus vii, 8. 9 oscula sincera vi, 1. 4 osculis atque sinu fovere ii, 7. 6
Ostendere cicatrices adverso corpore exceptas vii, 7. 1 patriæ muros iii, 7. Ext. 8 ostendit fortuna vires suas in eo iii, 4. 3 mira patientia iii, 3. 1 se in eo virtus efficaciter vi, 9. 2 te illustrem urbi ii, 10. 3 ostendens se ipsa indigniorem injuria vii, 8. 2 ostentum in modum vexilli pileum viii, 6. 2
Ostentare alicui agmina militum iii, 8. 5 ostentare dexteram vi, 6. 1 oculis specimen fidei iv, 6. Ext. 3
Ostentatio mulieris i, 2. Ext. 2 opum ix. 1. Ext. 3
Ostentorum ac fulgurum denuntiationes i, 1. 1
Ostiam petens ii, 4. 5
Ostium apertum viii, 1. Abs. 13
Ostrea in tegulis reperire ix, 1. 1 ostreis carere ix, 1. 1
Otacilia Laterensis viii, 2. 2
Otacilius vii, 6. 1
Otium industriæ contrarium viii, 8. 1

literarum summum v, 6. Ext. 5 securum v, 3. 4
Otiosa urbi onera vii, 7. 1
Ovans lætitia iii, 2. 21. ix, 3. 4 triumphavit ii, 8. 7

P.

Pabulantes hostes v, 6. Ext. 1
Pacare hominem v, 3. Ext. 3 pacaverat conciones seditiosas vi, 5. Ext. 4 pacato juris civilis judicio celeberrimus ix, 3. 2 pacatiores penatibus sylvas v, 9. 4
Paciæci v, 4. Ext. 3
Pacisci cum fortibus viris vi, 1. 10 regnum iii, 8. 1 pactus ab illo quinquagies sestertium ix, 4. 2 pactum victoriæ pretium iv, 3. Ext. 3
Pactio omittendæ obsidionis vii, 4. 3 pactione nummorum interposita iv, 8. 1
Pactum fecit vii, 3. Ext. 2 perfidia præcurrere v, 6. Ext. 4
Paginarum numerus placidus vi, 3. 1
Pagis dividua tuguria v, 3. Ext. 3
Palam atque aperte i, 7. 6 dictitare iii, 2. 17
Palantes ac sparsi iii, 7. 4
Palatinus mons ii, 2. 9
Palatii columen vi, 1. 1
Palladium i, 4. 4
Palliatus Pythagoras ii, 6. 10 virilitatis roborc animus iii, 8. Ext. 3
Pallium togæ subjicitur ii, 2. 2 pallio et crepidis usus est iii, 6. 1
Palma viridis i, 6. 12 palmam assequi viii, 15. Ext. 4 ex alio ferre viii, 1. Abs. 8 palmæ gymnicæ ix, 12. Ext. 9
Palmata veste convivia celebrare ix, 1. 5
Palpebris resectis ix, 2. Ext. 1
Paludamentum pullum i, 6. 11 purpurcum i, 8. 8 interceptum v, 1. 11 suum corpori Bruti injici jussit v, 1. 11
Paludatus portam egreditur v, 6. 3
Palus deserta v, 3. 2 paludis cœno oblitus viii, 2. 3
Pamphilus ix, 14. 4
Παναθηναϊκὸς inscribitur Isocratis liber viii, 7. Ext. 9
Pancs jacere cœperunt vii, 4. 3
Pangebant opera superiorum ad tibias ii, 1. 10
Pannum o nobilem vii, 2. Ext. 5
Pansa v, 2. 10
Papaverum capita maxima vii, 4. 2
Paphus oppidum i, 5. 6
Papiria tribus ix, 10. 1
Papirius ii, 7. 8. vi, 5. 1
Papirius Cursor iii, 2. 9. vii, 2. 5
Par ad lædendum error ix, 9. 1 dolor ix, 2. Ext. 1 constantia iii, 8. 2 est ii, 7. 6 fiducia facto iii, 7. 1 genus mortis i, 6. 9 ira ii, 7. 15 jugum caritatis ii, 1. 6 opus ii, 9. 1 proferamus æquali jugo virtutis ii, 9. 6 Romulo gloria v, 8. 1 sicut erat v, 2. 4 sideri paterno avitoque, Præf. 1 splendori honorum gravitate vitæ iv, 2. 1 veræ amicitiæ clarissimum viii, 8. 1 virtute conjugium vi, 2. Ext. 3 censu pauperrimo iv, 3. 6 vultus iv, 1. 13 parem naturæ indulgentiam cxpertus vii, 3. 6 referre gratiam alicui v, 3. Ext. 3 pari vindicta i, 1. 13 impetu connisi iv, 2. 2 pares patrio sanguine vii, 8. 4 virtutibus vii, 2. 6 paria fere fratrum et propinquorum jungens ix, 2. Ext. 2 fratrum notiora sunt v, 4. Ext. 4
Parari ad res novas i, 4. 2 paratus sum præcurrere iii, 2. 20 abuti verecundia vii, 3. 5 parata gens ad fingendum iv, 7. 4 paratæ vinci legiones iii, 2. 19
Parcere proprio sanguini vi, 1. 2 reo v, 4. 1 parcit consortibus vi, 9. 15 pepercit umbris mortuorum ix, 2. 1 parci et consuli ejus saluti debet iii, 2. 6 parcitnr illius capiti viii, 7. Ext. 7
Parcus et modestus sermo ii, 1. 9
Parere fascibus vi, 9. 7 reipubl. vi, 3. 4 religioni i, 6. 3 paruit senatus tribuni verbis ix, 5. 2 paruerunt ductori intrepide iii, 2. Ext. 3
Parens est honesti consilii iv, 5. 1 patriæ viii, 11. 2 urbis nostræ v, 3. 1
Parere Satyriscum i, 7. Ext. 7 peperit ex hoste tropæa ii, 7. 2 principatum imperio ii, 8. 1 sibimet cognomen vi, 9. 4 pepererunt sibi damnationem i, 1 Ext. 8 peperistis vobis gloriosa fata v, 4. Ext. 3 parerct immunitatem i, 1. 19 parta est pax victoria vi, 5. Ext. 1 est incolumitas vii, 3. Ext. 9 partum aliquid habet viii, 7. 1 gloria iv, 3. 6 labore commendatione viii, 7. Ext. 15 parto cognomine iii, 5. 1 partæ victoriæ ii, 8. 7 partarum rerum cumulus ii, 9. 1
Parietes domestici ii, 7. Ext. 2 contecti Attalicis aulæis ix, 1. 5 parietes pingere in ædc Salutis viii, 14. 6 parietibus altis septus locus ix, 2. Ext. 6
Parmenion iii, 8. Ext. 6. vi, 4. Ext. 3
Parricida manumissus vi, 5. 7 parricidarum manus i, 7. 2 parricidis irrogatum est i, 1. 13
Parricidium cogitatum v, 9. 1 eorum erupit i, 6. 13 publicum iii, 1. 3 parricidii caussam dicere viii, 1. Abs. 13 publici pœnas exsolvit vi, 8. 4 parricidium per-

agere v, 9. 4 ulcisci parricidio viii, 1. Amb. 1 parricidio admisso i, 5. 7 se notum reddidit i, 4. Ext. 4

Pars actionis quædam viii, 1. Damn. 2 ædium excelsa iii, 1. 2 bona magnaque ii, 9. 7. v, 2. Ext. 4. vi, 4. 1 capitis cavata ix, 4. 3 genitalis equæ vii, 3. Ext. 2 non minima Romani styli viii, 13. Ext. 4 temporis extrema viii, 11. 2 urbis plana iii, 2. 7 utraque auctoritate viri mota vii, 3. 4 partem dimidiam navium accipere vii, 3. 4 parte civitatis lacrymante ii, 8. 7 utraque perorata iv, 1. 7 partes corporis genitales vii, 7. 6 priores ii, 8. 2 alicujus agere v, 10. 1 fovere iii, 8. Ext. 1 sequi iv, 7. 4. i, 7. 7 humanæ vitæ persequi vi, 2. 1 judicis peragere v, 8. 3 omnes defensionis exequi viii, 3. 1 suas plene exhibebat accusatio viii, 1. Abs. 3 partibus devictis i, 1. 19 defensis iii, 2. 13 imperatoris fungi ii, 8. 2 ministerii detestabilis impetratis v, 3. 4

Parthi i, 6. 11. vii, 6. 6

Particeps Cimbrici triumpbi ix, 12. 4 consternationis v, 8. 4 consilii iii, 3. Ext. 2 gloriæ iv, 1. 9

Partiri gratiam cum aliquo iv, 7. Ext. 2 immortalitatem nobiscum ii, 6. 7 laudem utriusque industriæ viii, 7. Ext. 16 se cum comite suo paucis verbis iv, 7. Ext. 2 unius diei lucem v, 10. 3 partitus se inter misericordem patrem et justum legislatorem vi, 5. Ext. 3 partito exercitu v, 2. 4 partito onere i, 1. 10 partitæ sunt quasi duæ fortunæ Alcibiadem vi, 9. Ext. 4. i, 1. Ext. 4

Partus cœlestis iii, 7. Ext. 3 utero conceptus iv, 6. 4

Parvi pendere ii, 7. 15

Parvitas mea, Præf. 1

Parum diligens custos i, 1. 6 honoris ii, 10. 4 prospere dimicare iii, 2. 8 parum tuta pulchritudo viii, 11. Ext. 4

Parvula casa ii, 8. 1 parvulum æs ii, 10. Ext. 1 parvulorum amissio ii, 6. 16 parvulis cum filiolis ludens viii, 8. Ext. 1 parvulæ extremi spiritus reliquiæ iii, 2. 18

Pascere invidiam quorundam iv, 7. Ext. 2 pascendo in pecore occupari iii, 4. 1 pasti nimio favore juvenes vii, 2. Ext. 7

Pastorali turba divisa ii, 2. 9 pastorales casæ vii, 6. 1

Passæ uvæ ix, 12. Ext. 8

Patefacere alicui lætitiam iv, 1. 13 iter i, 6. 3 patefecit dolorem gemitu i, 5. 6 januam ii, 2. 3 fauces sinus ii, 8. 1 patefecimus procursus virtutis iii, 2. 1 patefacta imagine i, 7. Ext. 2 patefacto scelere ii, 5. 3 ærario iii, 7. 1 patefacta novo transitu Alpium juga iii, 7. Ext. 6

Patres conscripti ii, 7. 15 patrum conscriptorum voluntas vii, 6. 4

Patrifamiliæ nata est vacca vii, 3. 1

Paterna proscriptio iii, 1. 3 vox ii, 7. 6 paterni generis imago ii, 10. 8 paterno avitoque sideri par, Præf. 1 paterna bona vii, 7. 1 et 2

Patet ei ascensus in cœlum viii, 15. 1 ejus domus tantum iv, 4. 7 id exemplo viii, 1. Abs. 4 jurgio ipsorum ix, 1. 3 patuit ædes i, 8. 1 nulla janua dono iv, 3. 14 patens janua vi, 9. Ext. 1 patentes late errores vii, 2. Ext. 1

Pati stuprum vi, 1. 1 et 9 et Ext. 2 supplicium iv, 6. Ext. 3 patitur dolorem ix, 3. 1 illum occidere iii, 4. 4 nos de se tacere iv, 1. 10 reliquias jacere inhonoratas v, 1. 1 patiebantur ea instrui vasis argenteis ii, 2. 7 priores consurgere ii, 1. 9 vix ejus anni iii, 1. 1 passus est exuri dexteram iii, 3. 1 quenquam appellari iv, 8. 3 preces expromere iii, 8. Ext. 4 non est egredi urbem i, 1. 2 teri tempus ii, 8. 2 passo baud dignum tormenti genus ix, 2. Ext. 1 passa est temeritas eum potentem castrorum iii, 2. 20 passi estis quas tenebras nasci iii, 5. 1 sunt armatum intrare mœnia vii, 3. Ext. 9 Carthaginenses moribus suis uti i, 1. 14 suam pudicitiam sequestrem perjurii fieri ix, 1. 7 patiens animus ii, 9. 7 continui laboris viii, 8. 2

Patibulo affixum corpus ix, 2. 3

Patientia quæri debet vii, 5. 1 repulsarum vi, 9. 14 patientiæ corpora probrosa ix, 1. 8 dedecus ignorat iii, 2. 7 patientia pueri delectatus iii, 3. Ext. 1

Patientissime ista toleravit iv, 3. 11

Patria ab ipsis servata ii, 9. 6 fidei inops iv, 8. 1 tumultu fessa vi, 9. 1 patriæ amantissimus viii, 9. Ext. 1 fugitivi ii, 7. 12 parens viii, 11. 2 salus ii, 8. 5 patria pulsus viii, 7. Ext. 15

Patrius mos ii, 6. 14. iii, 8. 6 patrio sanguine pares vii, 8. 4 patria cura i, 7. Ext. 4 indulgentia vii, 3. 10 majestas vii, 7. 5 patrii affectus iv, 1. 5 patriis auspiciis i, 3. 1

Patricius vi, 3. 1 patricii vir spiritus vi, 1. 2

Patrimonium amplissimum vii, 8. 5. ix, 1. 2 omnium commune iv, 8. Ext. 2 viri exiguum ii, 10. 8 patrimonii inops iv, 8. 1 possidendi communio i, 8. Ext. 17 patrimonio insidias struere viii, 2. 3 patrimonium incolume servavit v, 1. 10

suum patriæ donavit viii, 7. Ext. 4 totum ei addicere vii, 7. 4 patrimonio eis distributo ii, 6. 8 ad impensam sufficiente iv, 4. 1 patrimonia arcta iv, 4. 10 patrimoniorum veterum habitus iv, 4. 10

Patrocinium languidum ix, 3. 6 matronis accommodare viii, 3. 3 patrocinio causa ipsi extorquetur viii, 9. 3 suo reum protexit iv, 2. 5

Patronus domus et familiæ v, 2. 7 ei affulsit vii, 3. Ext. 5 violentiæ v, 3. 3 senatus dicitur vi, 9. 13 patronum salutari v, 2. 4 salutis suæ aliquem habere vi, 9. Ext. 2 patroni et advocati præteriti vii, 8. 7

Paucis literis perpendi ii, 10. 1 pauciores numero ii, 3. 3

Paventes, attonitæque aves iv, 8. 5 paventibus nautis i, 8. 2

Pavidus regressus i, 6. Ext. 1 pavidi milites i, 6. 2 repetunt urbem v, 8. 4

Pauliana victoria inclyta viii, 11. 1

Paullus Fabius Maximus, Fr. 10

Paululum temporis intercessit i, 7. 7

Pauperem se credidit semper ad discendum viii, 7. Ext. 8 pauperrimus Arcadum vii, 1. 2 pauperrimo unicuique censu par iv, 3. 6

Paupertas urbis hæreditaria iv, 3. 8 paupertate pressæ virgines iv, 8. Ext. 2

Pausanias i, 8. Ext. 9. ii, 6. 1. viii, 14. Ext. 4

Pax deformis fit viii, 13. 5 fida vii, 2. 6 pacis beatæ status ii, 7. 1 magistra et custos ii, 9. 1 studium lene viii, 8. Ext. 2 paci proniores animi vii, 3. Ext. 10 pacem cum aliquo habere vi, 2. 1 turpem cum aliquo facere vi, 3. 3 pace cinerum v, 2. Ext. 1

Pectus Alexandri insatiabile laudis viii, 14. Ext. 2 eruditissimum Platonis viii, 12. Ext. 1 ipsa mansuetudine mitius vi, 2. 11 muliebre ix, 3. Ext. 4 puerile ix, 3. Ext. 4 refertum dolore v, 4. 1 pectori admotus infans v, 4. Ext. 1 pectore convulso ix, 3. 8 pectora alta et erudita iii, 3. Ext. 7 humana ix, 3. 1 sapientia prædita vii, 2. 1

Pecudes mactatæ ix, 2. Ext. 11

Peculator Vcientanæ prædæ v, 3. 2

Peculatus reus fit v, 3. 2

Peculium ejus Cereri consecravit v, 8. 2

Pecunia cruenta iv, 8. 3 imperata viii, 3. 3 pecuniæ magnitudo vi, 9. 12 pecunia omni imposita navibus ix, 4. Ext. 1 pecuniæ debitæ iv, 8. 3

Pedes Nolanus vii, 3. 7 pugnans iii, 2. 23 peditum numero militare ii, 7. 15

Pedestris exercitus i, 6. Ext. 1

Pediculus corneus iv, 4. 3

Pejerare verbis conceptis iv, 1. 10

Pelagi lubrico nantes iii, 2. 10

Pellere aliquem armis iv, 3. Ext. 4 gradu suo iv, 3. Ext. 4 exercitum i, 6. 9 pepulerunt Philosophum i, 1. Ext. 7 pellam unum ex his nota mea v, 7. 2 pelli vivus non potuit iv, 7. 2 pellitur sententia iii, 8. 4 pellebatur ab eo finibus imperii ii, 10. 2 pulsus est patria v, 3. Ext. 2. viii, 7. Ext. 15 Ponto v, 1. 9 Urbe i, 7. 5 pulsi Cimbrorum impetu v, 8. 4 exercitu iii, 2. 7 pulsis copiis ejus Græcia vi, 5. Ext. 2

Pellicatus ira mota ix, 13. Ext. 3

Pellicere animum poti senis illecebris iv, 3. Ext. 3

Pellis detracta ex corpore vi, 3. Ext. 3 pelles e scutis detractæ vii, 6. 2 hædinæ iv, 3. 11. vii, 5. 1

Pellucida veste amictus vi, 9. Ext. 1

Pelorus ix, 8. Ext. 1

Penates ab imis fundamentis eruti sunt vi, 3. 1 augusti vi, 1. 1 nefandi v, 3. 3 proscriptorum iv, 3. 14 urbani iv, 8. Ext. 2 penatium strage puniri vi, 3. 1 penatibus suis se subduxit vi, 8. 7 penates tam jejunos pecunia videbat iv, 4. 9 fugere v, 3. Ext. 3 suos locupletiores fecit iv, 3. 8 penatibus pacatiores sylvas v, 9. 4 vacua manet area vi, 3. 1

Pendere ex sociorum fide vi, 4. 1

Pendere parvi ii, 7. 15 pœnam neglecti imperii i, 7. 4 pœnas i, 6. 6. v, 3. 2. vi, 1. 5. ix, 15. 1. vi, 3. 9. vii, 2. Ext. 17. vii, 5. 6 expendit supplicia apud infcros ix, 11. Ext. 4 pependit ei addictas pœnas viii, 1. Damn. 2 justa supplicia i, 8. Ext. 8 pœnas v, 3. 2. ix, 15. 1

Penes crudelitatem est timeri ix, 2. 1 eum summa potestas erit vii, 3. 2 illos erat decus senatus ii, 7. 7

Penetralia sacra ii, 7. 6 justitiæ sancta adire vi, 5. 1

Penetrare ad communionem civitatis usque vii, 3. Ext. 9 ad gloriæ sugillationem ii, 3. 1 ad se ingenia patitur virtus iii, 3. Ext. 7 penetrat in efferata barbarorum ingenia v, 1. Ext. 6 penetravit consuetudo ad divina ii, 1. 2 ad ipsam veritatem v, 7. Ext. 1 in Siciliam vii, 3. 9 penetraverat ad aures iii, 8. Ext. 1

Penitus cognoscere aliquid viii, 7. Ext. 10 Græcam linguam viii, 7. 6

Pensare acceptum dolorem ix, 10. 1 amorem mariti egregia fide iv, 3. 3 injuriis opera v, 3. 2 pœnam beneficio iv, 7.

Ext. 1 pensavit infantiæ incunabula gazis i, 6. Ext. 2 pensarunt concubitum morte i, 8. Ext. 3 pensantur odii mutui pertinacia iv, 2. 4 pensarentur juvenes i, 1. 14

Pensi duxerat ii, 9. 3

Pensilia balnea facere ix, 1. 1

Penuria commeatus vii, 6. 6 pecuniæ vii, 3. Ext. 5 ultima vii, 6. Ext. 1

Per ætatem ix, 3. Ext. 3. iii, 1. 3 jocum irrogata i, 8. 3 ora vulgi ferre indicia ii, 10. 3 se i, 6. 10. v, 1. 9 singulos dies ii, 7. 15 summos cruciatus expirare ii, 9. 8 vim stuprum pati coacta vi, 1. 1 vulnera Reipubl. procedere ii, 8. 7

Peragere aliquid iii, 8. 1 imperium ii, 7. 6 indicium v, 4. 3 Junonis sacra v, 4. Ext. 4 parricidium v, 9. 4 partes judicis v, 8. 3 expugnationem v, 1. 5 solenne sacrificium v, 10. Ext. 2 stipendia v, 5. 4. iv, 7. 7 vitæ stationem iv, 1. Ext. 2 peragebat stationem ii, 2. 6 peregi infantiæ tempora v, 5. 1 peregit crudele imperium viii, 9. 2 dominationem in hunc modum ix, 13. Ext. 4 eorum alterum lege vi, 2. 4 gesticulationem ii, 4. 4 ibi quod vitæ superfuit v, 3. 2 peragi ab his sacra possent i, 1. 15 minore cum invidia ii, 7. 15 peragere legationem ii, 2. 5 peragendum solenni ritu i, 1. 1 peragi non poterat consilium iii, 8. Ext. 1 peragitur medii temporis cursus ix, 12. 1 pudicitiæ quæstio vi, 1. 7 peractum reum judicio afflixit v, 4. 4 peractis quinque consulatibus v, 7. 1 mandatis patris vii, 3. 2 stipendiis vii, 7. 1

Peragravit Ægyptum viii, 7. Ext. 3

Percalefactus æstu et itineris fervore iii, 8. Ext. 6 percalefacto multo igni ix, 12. 4

Percellere : perculsus Rutilius ii, 10. 5 sententia tristi v, 8. 3 perculsa clade Cannensi civitate vi, 4. 1 perculsa conspectu i, 8. Ext. 3 perculsi homines maximo et inopinato gaudio iv, 8. 5 incommodo viii, 7. 5 repentino ejus adventu Pœni vii, 4. Ext. 1

Percipere alicujus artis usum viii, 7. Ext. 8 aliquid viii, 7. Ext. 14 et exercere doctrinam viii, 7. Ext. 4 voces auribus v, 10. Ext. 3 voluptatem ex ingenio suo viii, 7. Ext. 13 percipit Geometriæ multiplices numeros viii, 7. Ext. 3 percepit admirationis ejus fructum viii, 7. Ext. 9 gravitatem totius Curiæ iii, 1. 2 percipiendæ omnis honestatis cupiditatem ingressus viii, 7. Ext. 2 disciplinæ i, 1. 1 percipiendis Chrysippi præceptis vacare viii, 7. Ext. 11

Percitus ira v, 1. 11

Percontari aliquem viii, 14. Ext. 4 arcessitos v, 1. Ext. 3

Percrebuit in castris v, 6. Ext. 1

Percunctatus est de consiliis iii, 7. 1

Percurrere strictim vi, 1. 13 maximorum virorum memoriam iv, 3. 13 percurrit omnes pugnantium globos vii, 4. 1 percurremus eos viii, 1. Damn. 1 percurrens opera iv, 6. 1 percurrendo lumina imperii ii, 1. 10

Percutere securi filium ix, 3. 4. vi, 9. 1 percussi vulnus in animo i, 8. Ext. 2 percussit eum gladio i, 8. Ext. 6 filium colapho iii, 1. 3 illos securi ii, 7. 12 pectus suum gladio iv, 6. 2 percusserat securi damnatum ii, 9. 3 percuti securi ii, 7. 15. v, 8. 1. ix, 10. 1 percussus falce v, 6. Ext. 1 perquam brevi tristitiæ salebra vultus vi, 9. Ext. 5 percussam fuste interemit uxorem vi, 3. 9 percussa fuste mater viii, 1. Amb. 1

Perdere omnia belli jure vi, 9. 11 perdit et tollit commercium dandi et accipiendi beneficii v, 3. Ext. 3 perdidit temere amicum iii, 3. Ext. 5 victoriam in ipsa victoria viii, 1. Abs. 7 victorias tres maximas totidem amicorum injustis cædibus ix, 3. Ext. 1 perditus amor iii, 5. 3 perdita et complorata defensio viii, 1. Abs. 10 et furiosa luxuria ix, 1. 2 luxu adolescentia vi, 9. 3 perditæ luxuriæ adolescens vi, 9. Ext. 1 perditam luxuria vitam egit iii, 5. 2 perditi luxu mores ii, 2. 6 perditæ labantesque vires v, 6. 6 perditis et afflictis rebus iii, 2. Ext. 7 consiliis iv, 7. 2

Perducere aciem ad miserabilem exitum vii, 4. Ext. 2 aliquem ad summum beatæ vitæ cumulum vii, 1. 1 ad suam sententiam vii, 3. 6 captivos in castra ix, 2. Ext. 2 propositum ad exitum vii, 4. 5 perducit nondum editum ad officium iii, 8. 1 perduxit cauponem ad supplicium i, 7. Ext. 10 memoriam muneris ad ultimum vitæ finem v, 2. Ext. 4 in arcem vii, 2. Ext. 2 perduxit vocem ad maturum et gratum auribus sonum viii, 7. Ext. 1 pueros in castra vi, 5. 1 usque ad quæsturæ suæ comitia vitam libidine inquinatam vi, 9. 6 perduxerat eos in adolescentiam vii, 7. 5 perduci ad mare i, 5. 5 rem ad effectum fortuna passa est vi, 5. Ext. 2 perducitur ad cumulum laudis viii, 7. 1 perductus ad Marium viii, 14. 4 ad summos castrenses honores vii, 8. 6 in Rostra vi, 2. 3 Alexandriam iii, 8. 8 ad Luculli corpus iv, 7. 4 est eo viii, 1. Abs. 12 perducto filio in locum desertum v, 9. 4 perducti in Academiam iv, 3.

Ext. 3 perductos ad se nec supplicio affecit iii, 7. 1
Peregrinatus est hujus animus in nequitia vi, 9. Ext. 1 improbe in aliena urbe iii, 4. 5 peregrinandum est viii, 9. 3
Peregrinatio diutina viii, 7. Ext. 6 Gallica iii, 7. 6
Peregrinus prætor i, 3. 2 peregrinæ historiæ seriem, Præf. 1
Perfacile aliquem interficere iii, 1. 2
Perfecta ars iii, 7. Ext. 2 virtus numeris ii, 10. 8 perfecto simulacro iii, 7. Ext. 4
Perferre aquam in ædem alicujus viii, 1. Abs. 5 poculum ad aliquem iii, 2. Ext. 6 virginitatem illibatam ad virum vi, 1. 4 pertulit aquam ii, 4. 5 perferri in castra i, 6. 3 perlatus lectica ad tribunal i, 7. 4 perlata spectaculi novitas ab ipso ad triumvirum v, 4. 7
Perfidia Campana ii, 3. 3. iii, 2. Ext. 1 Ægyptia v, 1. 10 perfidiæ auxilium ii, 3. 3 perfidiæ efficacissimæ vires sunt mentiri ac fallere ix, 6. 1 perfidiam notabat censor ii, 9. 8
Perfidæ mensæ sacra v, 3. 3 perfidi socii ii, 7. 12 perfidum erga te caput vi, 8. 4
Perfodere: perfossum ictibus scutum iii, 2. 23
Perforari telorum jactu i, 8. Ext. 19 perforata classe perit ix, 4. Ext. 1
Perfrui studiis i, 8. Ext. 2 victoriis iii, 2. Ext. 5
Perfugere ad misericordiam v, 3. Ext. 3
Perfundere: perfudit sui nominis memoriam inexpiabili detestatione vi, 4. 5 perfundi rubore v, 7. Ext. 1 perfusus contemtu vi, 9. 1 perfusæ inusitatis tenebris Athenæ viii, 11. Ext. 1
Pergami v, 3. 2
Pergamum i, 6. 12
Pergere ad triremem i, 8. 2 perrexit in Italiæ partem viii, 7. Ext. 2 in Urbem ii, 4. 5
Perhorrent tribuni exigere pœnam vi, 3. 2
Pericles ii, 6. 5. viii, 9. Ext. 2. viii, 11. Ext. 1. vii, 2. Ext. 7. iv, 3. Ext. 1. v, 10. Ext. 1
Periclitantis salutem lædere iv, 1. 11 causæ argumentum viii, 10. 3 periclitantium caput vii, 3. 5
Periculum damnationis imminentis viii, 1. Abs. 9 imminens iii, 2. 1 judiciale vi, 9. 1 non impedimentuu gravitatis ejus est, sed experimentum vi, 4. 4 præsens v, 2. Ext. 4 periculi oblitus iii, 3. 1 periculo ejus subvenit v, 4. 3 periculum capitis sui ei objecit vii, 3. Ext. 6 mortis evasit iv, 7. 6 periculo oppressus iii, 2. 16 periculo vacua est temporis pars viii, 11. 2 pericula et labores militiæ ii, 3. 1 externa vi, 1. 10 sua respicere ix, 8. 1
Periculosum bellum i, 7. 3 iter iii, 6. 1 periculosæ ac inconcessæ faces vii, 3. 10
Periculose contumax vi, 2. 12
Perimere viros veneno ii, 5. 3 peremit se cubiculo inclusum ix, 12. 4
Perire fato i, 7. 6 luxu ii, 9. 5 pro amico suo iv, 7. 6 prælio iii, 2. Ext. 3 quam celerrime iii, 2. Ext. 2 arbitrio suo ix, 4. Ext. 1 perierit bono exemplo ix, 4. 3 periturus erat omnium consensu viii, 1. Abs. 2 periturum se propter opes videbat ix, 4. Ext. 1
Peritus musicæ artis viii, 10. 1 peritissimus interpretandarum religionum i, 5. 5 juris civilis viii, 7. 1 sacrorum pontificalium v, 8. 3 peritissimi ludicræ artis viri viii, 10. 2
Perjurii crimen ii, 9. 6 infamia viii, 5. 5 sequestrem suam pudicitiam fieri passi sunt ix, 1. 7
Permanere in fide vii, 6. 3 permanet sincerus juventæ flos vi, 1. 1 permansit in eodem animi habitu iii, 8. 2
Permittere alicui regium imperium viii, 9. Ext. 1 se alicui ii, 7. 15 permisit se moribus Asiæ ii, 6. 1 sibi torporem ix, 11. Ext. 4 permittam orationi meæ vagari v, 10. 3 permitte cetera tacitis fatis i, 7. Ext. 1 mens te totam cœlestium arbitrio vii, 2. Ext. 1 permissa ac vulgari Venere uti vii, 3. 10
Permissu populi iv, 3. 9
Permixtus spiritus luctus acerbitate iv, 6. 2 permixto utriusque sanguine ix, 9. 2 permixta fuit complorationi gratulatio i, 8. Ext. 11 sunt principum civitatis capita hostiarum capitibus ix, 2. 3
Permulcere barbam iii, 2. 7 permulsit oculos novitate ii, 4. 4 permulseris quibus infulis misericordiæ iv, 7. Ext. 2 permulcendos oculos motui corporis tradere viii, 10. 1
Permutare captivos ii, 9. 8 imperium consulare pro regio vi, 1. 1 religionem stupro ix, 1. 7 permuto reliquias spiritus mei fine ii, 6. 8 permutavit omnes hostium captivos v, 2. Ext. 2 permutato annulo vi, 8. 6 statu ix, 14. 1
Pernegavit ei se culpæ affinem fuisse viii, 4. 2
Perniciosa vesania i, 3. 1 perniciosius habendum est ix, 1. Ext. 1 perniciosiora patriæ vitia iii, 1. Ext. 1 perniciosissimæ rcip. leges ix, 5. 1

Pernicitas decora ii, 4. 4
Perorare defensionem vi, 4. Ext. 2 peroraverat hostili voce iv, 2. 5 pro capite ejus v, 3. 4 perorata utraque parte iv, 1. 7
Perosus dexteram iii, 3. 1
Perpendere prodigia i, 6. 12 utrumque ratione v, 3. 3 perpendi mores natione i, 1. Ext. 2 perpendens erat diversa æstimatione nefarium indicium vi, 5. 5 perpendi paucis literis ii, 10. 1
Perperna vi, 2. 8
Perpeti alicujus imperium vi, 4. 1 intellectu gravia vii, 6. 1. vii, 3. 8 supplicium iii, 2. Ext. 6 perpessus erat sævitiam et verbera vii, 4. 2 merito ii, 7. 12 perpetiendi fræni ii, 9. 5
Perpetua dictatura iv, 1. 6 exeubatio iv, 7. 7 perpetuam pacem habere vi, 2. 1 perpetuis bonis frui vi, 9. 10
Perplexus servili cognomine et regia appellatione titulus iii, 4. 3
Perpolitus sub Anaxagora præceptore viii, 9. Ext. 2
Perquam callidum genus consilii vii, 4. 3 facetum dictum iv, 3. Ext. 3 tristia auspicia i, 4. 2
Perrepsit ars ad satirarum modos ii, 4. 4
Perrogavit legem viii, 6. 4
Perruptum religionis vinculum ix, 2. Ext. 6 perrupta nequitiæ claustra vi, 9. 6 perruptis necessitudinum vinculis ii, 7. 3
Persedere in sacello i, 5. 4
Persequi aliquem usque ad inferos vi, 1. 11 hostium copias ix, 3. 5 inimicos ix, 2. 2 miseros vi, 8. 5 partes humanæ vitæ vi, 2. 1 proscriptum et jugulare v, 3. 4 satellitem ix, 10. Ext. 1 persequor exempla propositæ rei iii, 8. 1 persecutus est Neronem eadem animadversione ii, 9. 6
Perses rex i, 8. 1. ii, 7. 14. iv, 3. 8. iv, 4. 9. vi, 2. 3. v, 1. 8 Perse devicto v, 1. 1
Persicus sermo viii, 7. Ext. 15 Persica dominatio vi, 3. Ext. 2 salutatio vii, 2. Ext. 11 tropæa v, 3. Ext. 3 instituta ix, 5. Ext. 1
Perseverare in sententia v, 4. 5 perseveravit in exigenda pœna ii, 7. 8 perseverans gestus vi, 2. 9 in amore civium iii, 8. 2 in precibus iv, 7. 5 in proposito i, 7. 4 sententiæ suæ propugnator iii, 8. Ext. 2 amicitia vii, 6. 2 postulatio v, 2. 10 perseverantes in proposito ii, 5. 4
Perseveranter instare iii, 8. 3 morari v, 3. 2. vii, 2. Ext. 18 tacuit vi, 1. 7
Perseverantia animi ii, 10. 7. iv, 7. 2 salutaris ii, 7. 1 sua Latinos repulit iii, 1. 2 vesana i, 6. 7 perseverantiæ exemplum iii, 8. Ext. 3 experimentum iii, 3. Ext. 1 opus iii, 8. 1
Persolvere pœnas iii, 2. 17 persolutum est æs alienum ii, 2. 8
Persona histrionis viii, 7. 7 insequens vi, 2. 8 matris familiæ suspecta viii, 1. Abs. 12 personæ illustres viii, 10. 1 mediocres ix, 14. 1 personis tecto capite velatis ii, 5. 4
Perspectissimum fortitudinis specimen iv, 3. 5
Perspiciendis in rebus i, 7. 2
Perstare aliquot horis in eodem vestigio viii, 13. Ext. 1 ardentissimo animo i, 8. 8 perstat in rep. tuenda juvenili animo viii, 7. 1 perstitit in amentia ix, 11. Ext. 1 in proposito iii, 1. 2 perstiterunt in muris pertinacisme vi, 6. Ext. 2
Perstringere potentiam viri viii, 9. Ext. 2 oculos telis ix, 1. 5 perstrinxit oculos hominis ii, 10. 6 perstringitur dominus verbo viii, 4. 3 memoria ejus licentiore accusatione ix, 2. 3 perstrictus censoria nota ii, 9. 9 denegati honoris nota vii, 3. Ext. 6 levi vulnere vi, 8. 2
Persuasus jurejurando v, 9. 4 persuasum habuerunt ii, 6. 10
Pertergi spongia corpora ii, 4. 5
Perterritus aspectu i, 8. 8 tetro visu i, 7. 7
Pertimescendus exitus v, 4. 2
Pertinacia belli gerendi deposita vi, 5. 1 odii mutui iv, 2. 4 trux vii, 6. Ext. 3 vecors ix, 2. 4 vincit populum vii, 5. 3 pertinacia usus iii, 2. 22
Pertinaciter retinere arma vi, 4. Ext. 1 retentus mos ii, 2. 4 pertinacius expetere stuprum vi, 1. 2 progressa contentione ii, 8. 2 pertinacissime absenti affuit iv, 2. 7 in muris perstiterunt vi, 6. Ext. 2 uti viribus ingenii iv, 1. Ext. 6
Pertinax casus i, 7. Ext. 4 clamor iii, 7. 8 erga exulem patrem amor v, 2. 7 iræ vindex vi, 3. 3 spiritus ii, 4. 5 amicitia iv, 7. 7 Deorum indulgentia i, 1. 8 hominis industria viii, 7. Ext. 8 memoria vi, 4. 1 necessitas i, 8. Ext. 10 odium intercedit vii, 2. 6 studium ii, 4. 4. ix, 1. 3 pertinacem exhibendo inimicum iv, 2. 2 pertinacius odium ix, 1. 1 nihil hac constantia iii, 8. Ext. 1 pertinacissima contentio v, 6. Ext. 4 perti-

nacissimum animi robur viii, 7. Ext. 1 pertinacissimæ preces ix, 3. Ext. 3

Pertinere ad solvendam religionem i, 1. 12 pertinet ad eum suspicio cædis viii, 1. Abs. 13 ad populi Rom. majestatem iv, 8. 5 ad rem ii, 1. 2. ii, 9. 1 ad summam ejus laudem iv, 8. 4 pertinuit res ad cruciatus vi, 8. 1 ad facinus i, 1. Ext. 1 pertinentes libros ad sacra populi i, 1. 3 pertinentia ad solis et lunæ cursum viii, 11. Ext. 1

Pertrahere patriam suam in jus v, 3. Ext. 3 pertraxerunt ipsum i, 7. Ext. 8 pertractus captivus ad Antigonum v, 1. Ext. 4 est ad Scipionem catenatus vi, 9. Ext. 7 est ad Antonium iv, 7. 4 per ora vulgi ix, 2. 1

Perturbare remp. viii, 10. 1 perturbari solebat principum civitatis frons iii, 8. 6

Perrellit fortuna aurem i, 5. 8

Pervexit Cæretem i, 1. 10 pervehi navicula i, 5. 5

Pervenire ad Carthaginiensium catenas vi, 9. 11 ad gloriam via expedita vii, 2. Ext. 1 ad summi imperii insignia vi, 9. 11 ad ultimas Asiæ solitudines v, 4. Ext. 5 in ditionem Aristonici iii, 2. 12 pervenit ad ætatem ultimam i, 8. Ext. 16 ad aures i, 6. 7 ad eum clandestina fuga vi, 7. 3 ad eum noctu vi, 5. 5 ad nonagesimum annum viii, 13. Ext. 1 in collem i, 1. 11 in M. Bruti castra vii, 3. 8 pervenerat pedibus i, 6. 7 pervenerant ad senectutem cœlibes ii, 9. 1 ea ad aures ejus v, 1. Ext. 3 perventurum ad ultimum sui finem est viii, 7. Ext. 2

Pervidere oculis utilitatem vii, 3. 6 pervidit causam alterius argumenti vii, 4. 2 conditionis habitum ii, 6. 12

Perus v, 4. Ext. 1

Pes motus viii, 13. Ext. 1 pedem offendere i, 4. 2 referam iii, 6. 1 pede in terram inflicto ix, 3. Ext. 3 pedes præcisi ix, 2. Ext. 5 pedum cxx. belluæ corium i, 8. Ext. 19 pedes judicum osculatur viii, 1. Abs. 6 pedibus hostilibus circumdatus iii, 2. 16 nudis ii, 7. 2 Italiæ est subjecta Africa viii, 14. 1

Pessinus i, 1. 1. viii, 15. 3 Pessinuntem profecti i, 1. 1

Pessumdare aliquem vii, 2. Ext. 1 pessumdederunt hostium copias iv, 4. 5 pessumdatum pro certo credidit viii, 1. Abs. 7

Pestifer afflatus i, 8. Ext. 19 haustus i, 8. 10 pestiferum adversus se ducem experiri v, 4. 1 habiturus exitum v, 2. 4 affert exitum vii, 2. 2 pestifera dextera i, 7. Ext. 2 seditio iii, 2. Ext. 9. viii, 9. 1 pestiferum fatum i, 7. Ext. 10 pestiferæ blanditiæ iii, 8. 3

Pestilentiæ vis intoleranda ii, 4. 4

Petellia vi, 6. Ext. 2

Petellina fides vi, 6. Ext. 2

Petellini vi, 6. Ext. 2

Petere ab hæredibus summam viii, 2. 2 ab ignotis exempla ix, 3. Ext. 1 ædilitatem corulem vii, 5. 2 alias atque alias regiones vii, 4. 5 aliquem hasta ix, 10. Ext. 1 alterius caput viii, 1. Abs. 11 alveum Tiberis vii, 3. 1 auspicia ii, 1. 1. i, 4. 2. i, 4. 3 auxilia v, 2. Ext. 4. v, 1. 1 castra ii, 7. 10. v, 1. Ext. 3 consulatum vii, 5. 3. viii, 6. 3 consulem simulata transitione vii, 4. Ext. 2 depositum vii, 3. Ext. 5 exitium urbis i, 8. 6 Genuam i, 6. 7 incrementum iv, 1. 10 initium a cultu Deorum, Præf. 1 honorem vii, 3. Ext. 6 Megaram iv, 1. Ext. 3 nummos viii, 2. 2 nuptialia i, 5. 4 oraculum v, 3. Ext. 2 prædam iv, 3. 14 præsidium iv, 1. 2 provinciam vi, 9. 6 quæsturam vi, 9. 14 quid amplius præmii v, 2. 1 Rhodum viii, 10. Ext. 1 sibi mortem v, 6. 5 spem salutis viii, 1. 5 pro filio auxilium ii, 7. 8 tabernam i, 7. Ext. 10 Tusculanum i, 4. 4 vitam iii, 3. 1 usum ministerii iii, 7. 5 petit a rogo juvenis curiam v, 10. 3 crebros excessus viæ ix, 9. 2 diem adeundi ipsius v, 1. 1 laudem occulto tramite vii, 3. 1 Magum iii, 2. Ext. 2 plus, quam impendit iv, 7. 1 petunt secessum viii, 7. 5 petebat tribunatum ix, 7. 1 petiit Agrigentum iii, 3. Ext. 2 Ægyptum viii, 7. Ext. 2 dignum se præmium ii, 8. 2 maris Adriatici fauces ix, 8. 2 complexum ix, 13. Ext. 4 profundum saltu iv, 7. 2 timori remedium ix, 2. Ext. 5 Volscorum castra v, 4. 1 petiisti veniam iii, 2. 23 petierunt triumphandi potestatem ii, 8. 4 ab eo viii, 15. Ext. 1 petiverunt obvios jocantes ii, 2. 9 petent honores cum animi judicio vii, 5. 1 peteret id præmium i, 8. 6 peterent Calcitanam i, 1. 1 petens aquam ii, 4. 5 Africam i, 1. 2. vii, 3. 3 Asiam ii, 6. 8. vi, 9. 15 Hispaniam iii, 2. 13 fomentum procellæ viii, 1. Abs. 3 lintre Ostiam ii, 4. 5 pulvinaria iii, 7. 1 rus ii, 2. 1 stipem vii, 3. 8 theatrum viii, 14. Ext. 1 urbem i, 8. 1 petentes pacem iii, 2. 16 petentibus commeatus dedit ix, 3. 7 petendæ feræ gratia i, 7. Ext. 4 pacis consilia agitare vi, 6. 2 petendi auxilii gratia ii, 10. 4 petitum aquam egressa ix, 6. 1 petituros nec ullum assem polliciti v, 6.

8 peti a securis vii, 5. 2 petitur periculo ab hoste iii, 2. 16 votis vii, 2. 1 petuntur auspicia pullis ii, 5. 5 certæ sortes i, 8. 10 petebantur Athenæ viii, 7. Ext. 3 petitus lapidibus v, 3. Ext. 2 petitus ex ipso cœlo Jovis vultus iii, 7. Ext. 4 Sabelli judicio iii, 4. 5 petiti honoris loca vii, 5. 5 petita calda ii, 4. 5 cœlo Juno i, 8. 3 gloria viii, 14. 6 frustra civitatis fides vi, 6. 1 petitæ rei compos ii, 8. 4 sapientiæ compotem voeem viii, 7. Ext. 6 petitum est præsidium i, 8. 2 jus vii, 7. 6 petitos gestus foro referre in scenam viii, 10. 2 petenda fuit pœna vii, 6. Ext. 3

Petitio tribunatus et ædilitatis vi, 9. 14 petitor præturæ iii, 5. 1

Petilia ix, 8. Ext. 1

Petilius consul i, 5. 9

Petreius ii, 4. 6

Petronia vii, 7. 3

Petronius Sabinus i, 1. 13

Petulantis fuit animi ix, 14. Ext. 3

Petulantia Tarentina iv, 3. 14 uti vi, 2. 9

Phalaris tyrannus iii, 3. Ext. 2. ix, 2. Ext. 9

Phalcræ præferebantur iii, 2. 24 phaleras equis suis detractas abjicere ix, 3. 3

Pharmacusa insula vi, 9. 15

Pharsalica acies i, 5. 6 Pharsalicum certamen i, 8. 10

Pheræus Jason i, 8. Ext. 6

Pherenice viii, 15. Ext. 4

Philæni fratres Carthaginenses v, 6. Ext. 4

Philemon ix, 12. Ext. 6

Phidias statuarius i, 1. Ext. 7. iii, 7. Ext. 4. viii, 14. 6

Philippi ix, 9. 2

Philippus Fulvii Flacci servus viii, 4. 3

Philippus Macedonum rex i, 8. Ext. 9. iv, 8. 5. v, 2. 6. vii, 2. Ext. 10

Philippensis acies i, 5. 7. i, 8. 8 Philippense prælium vi, 8. 4

Philippica victoria v, 1. 11 Philippici campi i, 7. 1

Philo architectus viii, 12. Ext. 2

Philocrates Graechi servus vi, 8. 3

Philosophandi finis viii, 7. Ext. 5

Philosophus ejusdem nominis iii, 3. Ext. 3

Philosophia alacris et fortis ii, 6. 11 pectore recepta est hominum iii, 3. Ext. 1

Phintias iv, 7. Ext. 1

Phocion iii, 8. Ext. 2. v, 3. Ext. 3

Phraartes Parthorum rex vii, 6. 6

Phrygiæ sedes vii, 5. 2

Phryne nobile Athenis scortum iv, 3. Ext. 3

Phya i, 2. Ext. 2

Physcon appellatus est Ptolemæus rex ix, 1. Ext. 5

Piaculum Vario Cæsar cadit ix, 2. 2 piacula justa i, 1. 14 crucibus illis dedit ix, 2. Ext. 3 justa læsis exsolve v, 3. Ext. 3 piaculis crudelitatis uri vi, 8. 7

Picenus ager i, 6. 5 Picena regio v, 3. 4

Pictor Alexandrinus v, 1. 1 æque nobilis viii, 11. Ext. 6 præcipuæ artis viii, 11. Ext. 7

Pictura equæ visa viii, 11. Ext. 4 fratris lacrymis madet viii, 11. Ext. 6

Picus consedit in capite v, 6. 4

Piget adjicere ix, 5. 2 tædetque ii, 8. 7

Pignus amicitiæ iv, 7. 3 salutis humanæ vi, 6. 1 spei vel desperationis vi, 9. Ext. 2 ponere de homine cum aliquo iv, 3. Ext. 3 pignore cum juvenibus posito iv, 3. Ext. 3 oculos verberavit vii, 6. 2 pignora grati animi v, 2. Ext. 4 vilia vestris pectoribus v, 1. 3 vitæ dulcia vii, 6. Ext. 3

Pila ludere optime viii, 8. 2

Pilis refertum cor i, 8. Ext. 15

Pileum servituti in modum vexilli ostentatum est ab eo viii, 6. 2 capite gerens v, 2. 5 pileo cum illo scelere parto vi, 5. 7 sublato viii, 6. 2

Pilo fixum caput ix, 4. 3 pila quinque militum diurno prælio suffectura iii, 2. 23 pilis et tragulis altitudinem vallavit vii, 6. 5

Pindarus ix, 12. Ext. 7

Pindarus Cassii servus vi, 8. 4

Pingere Deos viii, 11. Ext. 5 Helenam iii, 7. Ext. 3 parietes in æde salutis viii, 14. 6 pingi se voluit viii, 11. Ext. 2 picta imago v, 4. Ext. 1 pictæ canis aspectu incitatus canum latratus viii, 11. Ext. 4

Pinguissima arva vii, 1. 2. vii, 6. 2

Pinnensis juvenis v, 4. Ext. 7

Piraticus myoparo vi, 9. 15 piratica rostra myoparonum ii, 8. 5 piraticum exercentibus civibus i, 1. Ext. 4

Pirithous iv, 7. 4

Pirtilianus Lavianius, Fr. 10

Pisces ab oceani littoribus attracti ix, 1. 2

Pisistratus Atheniensium tyrannus v,

1. Ext. 2. v, 3. Ext. 3. viii, 9. Ext. 1. i, 2. Ext. 2
Pittacus Mitylenæus iv, 1. Ext. 6. vi, 5. Ext. 1
Pius Metellus viii, 15. 8
Pium pariter ac forte propositum iii, 3. 1 sacrificii furtum vii, 3. 1 pii simul ac religiosi animi i, 1. 9
Pietas uxoris ii, 6. 14
Pie redditæ sunt civitates v, 2. Ext. 3
Placabant Deos ii, 5. 5 placavit iram admiratione sui ii, 10. 2 placarent Cererem vetustissimam i, 1. 1 placandi numinis gratia ii, 4. 4
Placentiæ magistratum gerere vi, 2. 10 Placentiæ præpositus iv, 7. 5
Placentini vi, 2. 10
Placidus paginarum numerus vi, 3. 1 judex viii, 1. Abs. 2 placidum iter ii, 6. 8. vi, 9. Ext. 5. v, 1. Ext. 6 placidi mores iii, 8. Ext. 2 placidior exilii conditio iv, 1. Ext. 3
Placidius vellem i, 6. 11
Plætoria vii, 8. 2
Plagam alicui inferre iii, 2. Ext. 2 plagas denas singulis imponere ix, 10. Ext. 2
Plana urbis pars iii, 2. 7 planum factum est judicibus viii, 1. Abs. 13 planius dictum esse adjecit viii, 14. Ext. 3 planiora exemplis reddentur iii, 4. 1
Plato i, 6. Ext. 3. i, 8. Ext. 1. vii, 2. Ext. 4. viii, 7. Ext. 3
Plaustrum agreste et sordidum i, 1. 10 capax i, 1. 10 plaustro ad portam ferri i, 7. Ext. 10 plaustris vagi v, 4. Ext. 6
Plausus ingens ii, 10. 8
Plautius ix, 5. Ext. 4 Plautius consul vi, 2. 1
Plenus consternationis affectus ix, 3. 1 fiduciæ spiritus iii, 7. 1 iræ ii, 2. 4 tristitia ac rubore vii, 5. 4 pietas juvenili ardore v, 6. Ext. 5 plenum ardentis spiritus opus viii, 7. Ext. 9 contumeliæ ludibrium vii, 8. 9 fiduciæ consilium iii, 7. 9 invidiæ funus i, 8. Ext. 2 venerationis silentium iii, 7. 3 pleni venerationis oculi viii, 7. Ext. 2 plenæ furoris tabulæ testamenti vii, 8. 2 pœnitentiæ voluptates vii, 2. Ext. 11 plena vela vi, 9. Ext. 5 plenis gloriæ velis feretur opus iii, 7. Ext. 1
Plebs dissidens a patribus viii, 9. 1 plebis enim scitum interposuit iv, 1. Ext. 4 favorem possedit iii, 5. 3 plebem provocare iii, 2. 7 plebe obstrepente iii, 7. 3
Plebiscito dari iv, 1. 6 plebiscita ordinantur ejus arbitrio iii, 8. Ext. 3
Plebeii ludi i, 7. 4
Pluere lapidibus i, 6. 5
Plumbatæ tabulæ iii, 7. 2
Plumbum liquatum ix, 4. 3
Plus auri semiuncia ix, 1. 3 honoris ii, 10. 1 justo viii, 10. 1 majestatis tribuere ii, 10. 8 præturæ decoris adjecturus vii, 5. 6 plures numero iv, 3. 12
Poculo labris admoto vii, 2. Ext. 1
Pœna atrox ac nova vi, 3. Ext. 3 pœnæ æra ii, 9. 1 spiritum impenderent ii, 7. Ext. 2 pœnam alicui inferre vi, 3. 2 concedere potestati ii, 7. 8 debitam effugere iii, 8. 1. viii, 1. Abs. 4 exigere ii, 7. 8. ii, 9. 8 exilii subire vi, 5. 3 cupide expetere viii, 1. Abs. 3 minatur lex ii, 8. 1 pœna expiaret ii, 8. 3 pœnas addictas ei pependit viii, 1. Damn. 2 amissæ classis dare vii, 3. Ext. 7 erroris pependerunt vii, 2. Ext. 17 dubiæ castitatis exegit a filio vi, 1. 5 pendere i, 6. 6 satis graves sociis dare viii, 1. Abs. 6 violatæ sobrictatis pendere vi, 3. 9
Pœni i, 1. 14. i, 7. Ext. 8. ii, 7. 12. et 15. ii, 8. 2 Pœnorum classis vi, 6. 2 conatus v, 1. Ext. 6 dux Mago i, 6. 8 exercitus i, 6. 9
Pœnicæ fœminæ ii, 6. 15 Pœniceæ tunicæ ii, 4. 6. ii, 6. 2
Pœnitentia civitatis consentanea v, 3. 2 pœnitentiam agere i, 5. Ext. 2. iii, 4. 2. vii, 2. Ext. 1 seram egit vii, 2. Ext. 11
Pœnituit me aliquando dixisse vii, 2. Ext. 6 pœnitendas sortitæ estis exequias v, 1. Ext. 6
Poëta maximus vi, 3. Ext. 1
Poëticus jocus viii, 1. Abs. 8 poëtica facundia ix, 12. Ext. 7
Polemo Atheniensis vi, 9. Ext. 1
Polentam depasta est avium multitudo i, 4. Ext. 1 polenta urbis lineamenta ducere i, 4. Ext. 1
Politior facundia ii, 2. 3 politiora ingenia fiunt v, 4. Ext. 5
Pollebat plurimum auctoritate viii, 5. 2 pollens literis iii, 3. Ext. 1
Pollia tribus ii, 9. 6. vi, 3. 4. ix, 10. 1
Polliceri filiam in matrimonium vi, 4. Ext. 3 rerum suarum usum v, 2. 10 pollicitus est se iturum iii, 7. 1
Pollinctum corpus vii, 7. 4
Pollui ab aliquo iii, 5. 1 polluuntur obscœna Genucii præsentia tribunalia magistratuum vii, 7. 6 polluta vicina regionc afflatu i, 8. Ext. 19 pollutis classibus tetro facinore ix, 2. Ext. 1
Pollux ac Castor i, 8. 1. v, 5. 3

Polycrates Samiorum tyrannus vi, 9. Ext. 5
Polydamas athleta ix, 12. Ext. 10
Polystratus Philosophus i, 8. Ext. 17
Pomœrium intra idem ii, 9. 4
Pompa donorum numerosa iii, 2. 24 funeris v, 2. 3 inducitur i, 7. 4
Pompeius Magnus i, 5. 6. iv, 5. 5. iv, 6. 4. v, 3. 5. vi, 2. 11. viii, 14. 3. vii, 7. 2. ix, 14. 1
Pompeius Rbeginus vii, 8. 4
Pompeiana militia ix, 11. 4 Pompeianum nomen ix, 2. 4
Pomponius Atticus vii, 8. 5
Pomponius Rufus iv, 4. 1. iv, 7. 2
Pomponius tribunus pl. v, 4. 3
Pompus Pompilius, Fr. 10
Ponderari admotis necessitatis viribus vii, 6. 1 bonis iv, 4. 9
Pondo argenti iv, 4. 9 decem vasa argentea comparasset ii, 9. 4
Ponderosa vox privati vi, 4. 1 ponderosissima vis iii. 2. 1
Pondus amplitudinis iv, 3. 13 imperii ii, 2. 2 laudis ii, 7. 6 saxi iii, 2. 23 vultus terribile viii, 10. Ext. 1 ponderis magni amiculo detracto i, 1. Ext. 3 pondus auctoritatis debitum honoribus adjecit vii, 5. 2 tibi ipsi examinandum relinquit iii, 3. Ext. 7 pondere armorum pressus iii, 2. 1
Pone respiciens i, 7. Ext. 1
Ponere aliquem inter miseros vi, 9. 14 amicos inimicosque juxta iii, 8. Ext. 5 ante oculos militum accursum vi, 8. 6 gestum viii, 7. 7 divitias in prima felicitatis parte iv, 4. 1 in dubio ix, 6. Ext. 2 paupertatem in ultimo miseriarum statu iv, 4. 1 pignus de homine cum aliquo iv, 3. Ext. 3 prætextam ix, 12. 7 pro ficedulis cantu commendabiles aviculas ix, 1. 2 sellam iii, 5. 1 statuas in comitio iv, 1. 6 supremum spiritum v, 2. Ext. 4 vestigia pedum ix, 1. Ext. 7 posuit in æquo malorum vii, 2. 3 in templo statuam viii, 15. Ext. 2 spiritum vii, 8. 8. ix, 12. 6. ix, 15. 5 strictum gladium in medio iii, 2. Ext. 7 posuerunt spolia Jovi consecranda iii, 2. 6 ponendo pecuniam vacare iv, 3. 4 ponens victoriæ beneficia extra ordinem legum vi, 2. 12 poni effigiem suam voluit iii, 6. 2 in conspicuo ix, 5. 1 solent effigies majorum v, 8. 3 posita erat imago in atrio v, 8. 3 statua ejus ix, 3. Ext. 4 illi erat mensa iii, 2. 21 in conspicuo viii, 15. 1 libertas inter virtutem vitiumque vi, 2. 1 sella iii, 7. 1 positam habet imaginem in cella Jovis viii, 15. 1 posita ante oculos imagine justitiæ vi, 6. 1 prætexta i, 3. 3 positum est in fastigio ii, 6. 17 in æquo velle ac posse vi, 9. Ext. 5 posito capite super gremium ix, 12. Ext. 7 cum juvenibus pignore iv, 3. Ext. 3 positis ante vestibulum donis ii, 10. 2 castris i, 7. 3 ponendæ secundæ mensæ consuetudo ii, 6. 1 ponendum hoc in fine severitatis et sævitiæ dixerit aliquis vi, 3. 5 ponenda omnia post religionem i, 1. 9
Pons ligneus ix, 13. Ext. 4 Sublicius iv, 7. 2 ponte facto corporibus in flumine ix, 2. Ext. 2
Pontici sinus ii, 8. 1 pontico supplicio ix, 13. 1
Pontificalia sacra v, 8. 3
Pontificum scientia i, 1. 1
Pontius iii, 8. 7. vi, 1. 13
Pontius Aufidianus eques Rom. vi, 1. 3
Pontius Lupus eques Rom. viii, 7. 5
Pontus v, 1. 9
Poplites pugnantium ceciderunt vii, 4. Ext. 2
Popularis assignatio iv, 3. 5 factio iv, 1. 13
Populus disertissimus viii, 12. Ext. 2 infestus viii, 1. Abs. 4 ingeniosus et garrulus v, 3. Ext. 3 populi judicio damnatus ii, 9. 6
Porcia M. Catonis filia iv, 6. 5
Porrigere alicui dextram vi, 4. 3 manum ad mensam viii, 7. Ext. 5 manus longius ix, 1. 2 potionem iii, 8. Ext. 6 porrexit dextram omnibus v, 1. Ext. 1 porriguntur manus pronæ ad quercum ii, 8. 7 porrecta veneni potio iii, 2. Ext. 6 porrectis manibus i, 1. Ext. 3
Porta Rauduscula na v, 6. 3 Trigemina iv, 7. 2 porta egredi vii, 3. Ext. 1 portis clausis ii, 7. 7
Portare aliquem humeris ix, 7. 1. v, 4. Ext. 4 porto bona mea mecum vii, 2. Ext. 3 portanda dedit ei ossa v, 1. Ext. 4 in patriam ossa tradidit v, 1. Ext. 6
Portendi idem sibi extis iii, 7. Ext. 6 portendi interitum sibi credentes viii, 11. Ext. 1
Portenta nobilia iii, 5. 1 scenica ii, 4. 1 portentorum depulsiones i, 1. 1
Portio par gloriæ iv, 7. 5 probabilis facti debita iv, 3. 9
Portus landabilis conscientiæ optimus iv, 7. 3
Poscere in conventu viii, 15. Ext. 2 poposciti cultellum tonsorium ii, 2. 15 claves iii, 7. 1 poposcerunt arma viii, 15. 1
Possessio gloriæ fuit homini angusta

viii, 14. Ext. 2 possessionum pretiis diminutis iv, 8. 3 possessiones desertas vidit viii, 7. Ext. 6

Possidere fundum iv, 8. 1 lares avitos vii, 7. 1 non multa iv, 3. 6 quingenta agri jugera viii, 6. 3 tantum venerationis ii, 10. Ext. 1 possidet cuncta iv, 4. 1 vires conscientia vii, 8. 8 totius terrarum orbis summum columen arx Capitolina viii, 14. 1 possident cineres idem honoris viii, 15. Ext. 3 possedit avaritia Septimulei præcordia ix, 4. 3 favorem plebis iii, 5. 3 hic non divitias ix, 4. Ext. 1 septem jugera agri iv, 4. 7 possessa Capua iii, 7. Ext. 6 possidendam tradidit Asiam regi iv, 8. 4 possidendi patrimonii communio i, 8. Ext. 17

Post magnificentiam iv, 6. Ext. 1 pugnam commissam ii, 9. 8

Posterus comitiorum dies ix, 3. 2 posterior Africanus ii, 7. 13 ætas iv, 3. 7. iv, 7. 7 posteriores conatus viii, 11. Ext. 5

Posteritas numerosa ii, 9. 1

Postico clam emisit illum vi, 8. 6 clam est egressus domo v, 7. 3

Postem tenere v, 10. 1 postes Augustæ domus ii, 8. 7

Postponendam victoriam fugæ reddidit ix, 3. 5

Postulare erubuit ii, 10. 8 servum in quæstione vi, 8. 1 postulavit Cn. Carbonem v, 4. 4 postulaverat quæ quis lingua apud tribunal illius viii, 7. 6 postulatus si fueris vi, 2. 4 incesti iii, 7. 9

Postulatio perseverans v, 2. 10 plena temeritatis vi, 2. 11

Posthumius aruspex i, 6. 4 Censor ii, 9. 1 consul i, 1. 2 dictator i, 8. 1

Posthumius Tubertus ii, 7. 6

Posthumus, Fr. 10

Posthumus Æbutius Elva, Fr. 10

Posthumus Cominius Auruncus, Fr. 10

Posthumus Cominius consul iv, 3. 4

Posse per ætatem iii, 1. 3. ix, 3. Ext. 3 potest plurimum apud omnes vii, 4. 2 potuit non multum in opprimendis reis viii, 1. Abs. 11 tantum vis odii ix, 3. Ext. 4

Potavit cantharo iii, 6. 6

Potens consilii v, 3. 3 classe populus ix, 2. Ext. 8 equitatuum vi, 9. Ext. 6 potentem castrorum aliquem pati iii, 2. 20 potens æque fuit patria auctoritas v, 4. 5 majestas ii, 10. 1 potentissimi affectus iv, 1. 5. v, 1. 3

Potenter atque efficaciter i, 1. Ext. 1 potentius metu ac dolore iii, 3. Ext. 1

Potentia consummata ii, 8. 7 eloquentiæ viii, 9. 1 togata vii, 5. 2 potentiam viri perstringere viii, 9. Ext. 2

Potestas amplissima iii, 8. 6 causæ dicendæ ix, 8. 3 imperatoria vii, 1. 1 censoria ii, 9. 1 et 9 petendi consulatum facta est plebi viii, 6. 3 sacramenta vi, 5. 4 summa erit penes eum vii, 3. 2 tribunitia ii, 7. 8 triumphandi ii, 8. 4 vindictæ iv, 1. 15 potestatis viribus fretus vi, 1. 2 potestatem sacrosanctam habere vi, 1. 7 Romanorum redimendorum fecisset ei ii, 7. 15

Poti senis animus iv, 3. Ext. 3

Potio veneni vii, 2. Ext. 1 veneni porrecta iii, 2. Ext. 6 potioni aspersa extincti ossa iv, 6. Ext. 1 potionibus alicujus præesse vi, 5. 1

Potiora instituta pietate ii, 2. 4

Potiri regno vii, 3. Ext. 2 rerum ix, 15. 5 vexillo iii, 2. 20 urbe hostium i, 6. 3 potitus Darii castris iv, 7. Ext. 2 ne uno quidem mundo viii, 14. Ext. 2 Syracusis i, 1. 8 urbe iii, 7. 1 potitum loco agmen ix, 6. 1 potiendi ejus spes vii, 4. 3 potiundæ victoriæ spe refertum pectus v, 4. 1

Potitii i, 1. 17

Potitor Capuæ spe iii, 3. 20

Præ se ferens gaudium ii, 8. 7 iis sunt ludus et jocus iii, 5. Ext. 3

Præacuti stimuli ix, 2. Ext. 1

Prælatum specus i, 2. Ext. 1

Præbere alicui jugulum ix, 4. 2. v, 3. 4 iter irruptioni suæ v, 4. Ext. 7 licentiam alicui vi, 2. 12 se alicui spectandum ii, 10. 2. iv, 3. 5 spectaculum patriæ v, 2. 6 securibus materiam sæviendi v, 1. Ext. 5 præbet fati viam ii, 6. 7 haustum sui largum iii, 3. Ext. 7 splendidam relatu materiam iii, 4. 1 præbent socii stipendium vii, 6. 1 præbuit arcessendi causam ii, 4. 4 argumentum i, 8. 6 aures carminibus ii, 4. 4 causam i, 1. 5. vi, 1. 1 ceteris exemplum iii, 6. 5 ei cervices incidendas vi, 8. 3 digitum cremandum iii, 3. 2 eum lacerandum feris ix, 12. Ext. 9 gladio victoris cervicem demissam iv, 7. 4 jugulum feriendum v, 9. 4 opportuna rapinæ horrea ix, 3. 7 spectaculum patriæ i, 8. Ext. 5 ultionem citeriorem delicto vi, 3. 11 præbuerint voluptatem animis viii, 15. 1 præberi jussit alimenta conjugi iv, 4. 6 præbentur publice ipsi copiæ v, 1. 1

Præcessit triumphum patris funere suo v, 10. 2 præcesserit an omnes, nescio i, 1. 14 præcedentibus sex lictoribus i, 1. 9

Præceps audacia i, 6. 7 celeritas ix, 3.

Ext. 4 et rapidum iter v, 5. 3 præcipitem aliquem in carcerem agere ix, 5. 2 eum in illud profundum egit v, 6. 2 præcipites agere Senones vi, 3. 1

Præceptor Isocratis Gorgias Leontinus viii, 13. Ext. 2

Præceptum prima specie callidum vii, 3. Ext. 3 præcepta doctorum ii, 6. 12 Epicuri iv, 3. 6 prudentissima vi, 9. Ext. 1 Pythagoræ iv, 1. Ext. 1 præceptis Chrysippi percipiendis vacare viii, 7. Ext. 11

Præcerpens plura ii, 8. 3

Præcipit et suadet verecundia iii, 8. 6 præcepit ei tristi exemplo vi, 1. 4 præceperunt mihi nihil iii, 2. Ext. 1 præcipi a duce ii, 7. Ext. 2 nihil aliud debere docuit viii, 6. 3 sortibus retulerunt i, 6. 3 præceptum erat oraculo viii, 15. 3

Præcipitavit muris jugulatos omnes cives ix, 2. 4 uno facto virtutes suas in profundum vi, 4. 5 præcipitari saxo Tarpeio vi, 5. 7 præcipitatus est ipse inde vi, 3. 1 saxo i, 8. Ext. 8 præcipitati sunt familiares eorum de robore vi, 3. 1

Præcisi pedes ix, 2. Ext. 5

Præclara lex ii, 8. 1 præclarum opus i, 5. 2 præclaræ virtutes iii, 4. 2 præclaras res gerere ii, 8. 7

Præco hæsitavit ii, 9. 6 præconis pronunciatione iterata iv, 8. 5

Præconium Homericum viii, 14. 1 literarum iii, 2. 22 morum Alexandri facere v, 1. Ext. 1

Præcordia liberalitatis iv, 8. Ext. 2 possedit avaritia ix, 4. 3 gladio transverberavit iii, 2. 13

Præeurrere discubitu senioris adventum ii, 1. 9 paratus sum iii, 2. 20 videtur commendatio liberalitatis v, 1. 1 præcurrit ætatis stabilimentum iii, 1. 1 Crassum casus acerbitate vi, 9. 13 fides interitum i, 8. 10 pœnam morte ix, 12. 7 præcucurrere hoc pactum perfidia v, 6. Ext. 4 præcurrentibus fatis adventum Scipionis v, 2. Ext. 4 præcurri exemplo iii, 2. 1

Præda Gallica viii, 14. 5 nefaria i, 1. Ext. 1 regia iv, 3. 5 Veientana v, 3. 2 prædæ manifestæ avidissima vorago ix, 4. 1 prædam petere iv, 3. 14 præda carent hostes ix, 4. Ext. 1

Prædandi gratia viii, 7. Ext. 7

Prædamnare se perpetuæ infelicitatis vi, 9. 1

Prædia fidei commissa reddere iv, 2. 7 iis restituit vi, 5. 1 prædiorum cultura viii, 7. Ext. 6

Prædiatorium jus viii, 12. 1

Prædicere C. Cæsari vili, 11. 2 prædixit utrique i, 7. 3 prædictus a Deo locus i, 8. 10 prædicta est auspicio mors i, 4. 5

Prædicto confusus ii, 4. 5

Prædictio duplex i, 6. 3 fatorum i, 5. Ext. 1 prædictione nihil verius iii, 7. 1

Præditus robore animi vi, 1. 3

Prædives sine pecunia iv, 3. 6

Prædones maritimi vi, 9. 15 prædonum duces ii, 10. 2

Præesse alicujus potionibus vi, 5. 1 arci ix, 6. 1 custodiæ v, 4. 7 præerat Achaiæ i, 8. 10 præfuerat turmis equitum ii, 7. 9 præsens periculum v, 2. Ext. 4 præsenti fide, Præf. 1 præsentibus moribus prodest ii, 1. 1

Præfatione hac usus v, 1. 11

Præferre Ætolicis domestica iv, 3. 7 libertati servitutem viii, 9. Ext. 1 mortem intolerabilibus oneribus vi, 4. Ext. 4 aliquem alicui iii, 8. 5 potentiam saluti patriæ iv, 7. 1 scelus pietati v, 3. 3 viris lumen virtutis iii, 2. 2 præferunt se cœlestibus i, 6. 11 prætulit ei Aglaum Psophidium vii, 1. 2 humanitatem propinquæ victoriæ v, 1. 5 supplicium honori iv, 7. 3 præferes rogo nihil eorum ii, 6. 14 prætulerim apes formicis i, 6. Ext. 3 quas Athenas huic domesticæ disciplinæ ii, 1. 10 præferens lætum vultum ii, 6. 14 præferri paupertati iv, 4. 11 præfertur pietas septem regibus v, 6. 3 præferebantur aureæ coronæ iii, 2. 24 prælatus est miles summo imperio ix, 3. 6 prælata ab eo laterna vi, 8. 1 est cunctis castitate viii, 15. 12 prælati illis non videntur v, 2. Ext. 1

Præficere aliquem obsidioni ii, 7. 4 præfectus alicui ii, 7. 9 classis i, 1. Ext. 2 cohortis iii, 2. 20 equitum ii, 7. 9

Præfectura Reatina i, 8. 1

Præfinit lex tibi meos oculos vi, 3. 10

Præfractior atque abscisior justitia vi, 5. Ext. 4 præfractius aliquanto exemplum iii, 8. Ext. 3

Præfractius astringere disciplinam militarem ix, 7. Mil. Rom. 3

Prægravare aliquem diversitate exempli iii, 8. Ext. 5 pectus Hannibalis iii, 7. Ext. 6 prægravavit senile guttur ix, 12. Ext. 6

Præit solenne ei precationis carmen iv, 1. 10 præeunte tibicine iii, 6. 4

Prælatio contumeliosa vii, 8. 4

Præliari acerrime iii, 2. 19 adversus imperium fortissime ix, 3. 4 cum regno ix, 11. Ext. 1 cum consulibus vii, 4. 4 inconsideratius i, 5. 9 melius in umbra

iii, 7. Ext. 8 pro partibus iii, 2. 22 præliantium globo subjectus iii, 2. 16 præliatus est cum rerum Natura viii, 7. Ext. 1 fortissime iv, 3. 10

Præliatorum fortitudo iii, 2. 24

Prælium Cannense iv, 8. 2. v, 6. 4 diurnum iii, 2. 23 navale i, 4. 3 Philippense vi, 8. 4 prælii committendi auctor ei est iii, 7. Ext. 6 prælio interesse i, 7. 1 prælium committere i, 2. 3. iii, 4. 4. vii, 2. 5 nocte dirimente iii, 2. 8 inire vi, 4. 5 prælio magnus iii, 2. 23 navali victus vii, 3. Ext. 7 se abstinere vii, 2. 2 vires Romanorum contudit iii, 2. 11 prælia adversa vii, 3. Ext. 10. vii, 6. 1 levia ii, 8. 1 secunda iii, 2. Ext. 5 togata iv, 1. 12

Præmium et titulus victoriæ i, 8. Ext. 4 pugnæ ii, 8. 2 victoriæ res erat publica vii, 6. 4 præmia studii viii, 7. 7

Prænavigans littus i, 8. 9

Præneste ix, 7. 2

Prænestini vii, 6. 3. ix, 2. 1 Prænestina Fortuna i, 3. 1 obsidio vi, 8. 2

Prænominatus est Tullus ominis gratia, Fr. 10

Prænuntios somnii discutere i, 7. Ext. 5

Præoptavit patriam advocato carere iv, 1. Ext. 5

Præparatum adversus caput veneficium i, 7. Ext. 2 ipsi a reo venenum viii, 10. 3

Præpetes aves i, 6. 5

Præponere edicto præmium alicui ix, 1. Ext. 3 præponi cupiditatem liberorum conjugali fidei ii, 1. 4 præpositus castris iii, 2. 9 erat castello iii, 2. 23 Placentiæ iv, 7. 5

Præpotens armis ix, 14. 2 defensor vi, 2. 4 gratæ mentis impetus v, 2. 8 et dives regnum ii, 1. 1

Præproperus amor vi, 3. 6 præpropera festinatio iv, 1. 2

Præripere gloriam viii, 7. Ext. 12 tonsoris officium iii, 2. 15 præreptus blanditiis populi favor iii, 8. 3

Prærogabat traditas sibi leges i, 2. Ext. 1

Præsentia animi vi, 2. Ext. 1 animi obstinata iii, 2. 9 præsentiam suam mentitus hosti vii, 4. 4

Præsidere obsessæ urbis claustris v, 4. Ext. 7

Præsidium domesticorum ii, 10. 2 incolumitatis iii, 8. Ext. 6 ab astutia mutuare vii, 4. 3 calliditatis amplecti vii, 3. 3 ferre Tusculanis v, 2. 2 implorare v, 3. 3 petere iv, 1. 2 præsidio gentis vallatus ix, 2. 4 militum custodiri iii, 1. 2 occupata Salapia iii, 8. Ext. 1 progressus ii, 7. 6 Scipionis interceptus iii, 8. 7 præsidia defensionis viii, 1. Abs. 3 inopiæ vii, 4. 3 Romana ii, 7. 11

Præstare alicui statura et forma iii, 7. Ext. 2 honorem ii, 10. 2 reditum in patriam vi, 4. 4 vitam iv, 2. 7 aliquem nobilitate v, 2. 21 dignitate iii, 2. 6 aliquem tutum v, 7. 2 tutum ab imminente exitio vi, 7. 2 cæteros auctoritate vii, 2. Ext. 17 sapientia iv, 1. Ext. 7 commeatum benignissime v, 1. Ext. 5. vii, 3. Ext. 9 consulibus insignia honoris v, 1. Ext. 5 cuncta v, 6. 8 fidem ii, 9. 8. ii, 6. 11. vi, 6. 5 moderationem iv, 1. Ext. 3 solidum vi, 9. 12 tributum iv, 3. 8 præstat morte jungi iv, 6. 3 tantum salutis bona fides ix, 6. 1 præstitit acrem pudicitiæ custodem viii, 1. Abs. 2 animum regibus iv, 8. 4 constantiam infatigabilem patriæ iii, 8. 2 gratum animum iv, 7. 5 mansuetudinem Romano nomini v, 1. Ext. 6 promissi fidem vi, 8. 1 se populo munificam iv, 8. 2 præstiterunt ei incolumitatem sinceram iii, 2. 1 id omnes promtissimis animis v, 6. 8 incolumem ii, 10. 6 præstiterat illum sua virtus non tutum ii, 7. 7 præstate istud officium victori iv, 5. 5 præstans nobilitate et sanctitate vi, 4. Ext. 5 studiis literarum ætatis suæ cunctos viii, 15. Ext. 2 præstanti acceptum refertur ii, 2. 6 præstantior aliquanto impensa iv, 8. Ext. 2 corporis dotibus i, 7. Ext. 4 præstantiore facundia, Præf. 1 præstantissimi duces vii, 4. 4 præstari potest officium ab illis viro majori iv, 1. 12 præstatur istud a caritate vii, 2. Ext. 10 liberalitas inopia v, 1. 1 pietas mansuetis parentibus v, 4. 3 præstantur nummi a senatu iv, 8. 1 hæc ministeria Matri Deum viii, 15. 3 impensæ liberaliter v, 1. 1 præstandi muneris advocatio ii, 9. 1

Præstantiæ robustæ vir iv, 3. Ext. 4

Præstigiorum genus improbum vii, 3. 4

Præsto est ii, 6. 9 sunt bona manentibus vii, 2. Ext. 3 erant pueri regi iii, 3. Ext. 1 fuit ei officii gratia viii, 15. 10

Præsultorem ludis sibi non placuisse i, 7. 4

Præsumere spem animo i, 5. 3 præsumsit animo i, 6. 10 præsumserat animo i, 7. Ext. 8 se non vivere vi, 4. 5

Prætermittendum nullo modo opus repræsentare vi, 6. 5

Præterire aliquem iii, 2. 23. ix, 15. 1

prætcrit me i, 8. 7. iii, 2. 1 prætereuntis pueri forma iv, 3. Ext. 1 præteritus erat testamento vii, 7. 2 præteritæ culpa pugnæ ii, 7. 10 vitæ splendor iii, 2. 7 præteritum ævum viii, 7. Ext. 2 præterito utroque testamento vii, 7. 4 præteriti advocati vii, 8. 7 prætcritis consulibus ix, 3. 6 præteritarum rerum mentio iv, 1. Ext. 4 prætereundum silentio nomen iv, 1. 14

Prætexuit aram ebore ii, 4. 6 prætexuit causam ii, 9. 6

Prætexto ejus splendoris plus ipse laturus vii, 5. 6 honoris abjecto vii, 3. 8 prætextus operum iv, 4. 1 triumphi vii, 1. 1 prætexta triumphi v, 5. 1 amictus iii, 6. 7 incincta iii, 1. 1 posita i, 3. 3 velata ii, 10. 1 prætextam ponere ix, 12. 7

Prætextatus puer viii, 1. Abs. 8 prætextati pueri vii, 6. 1 prætextatum discerpserunt ix, 7. 4

Prætor urbanus i, 1. 12. vii, 7. 7 peregrinus i, 3. 2

Prætoria jurisdictio vii, 7. 6 familia natus v, 2. 5 prætoria comitia iv, 1. 14. iv, 5. 3. vii, 5. 1

Prætura flagitiosissimi hominis ix, 2. 3 præturæ Cato negatus est vii, 5. 6 candidatus v, 2. 7. vi, 9. 14 insignia vii, 3. 9 petitor iii, 5. 1 repulsa sugillatus est vii, 5. 5 splendor vi, 9. 13 præturam adeptus erat ix, 3. 3 consequi a populo vii, 5. 6

Prævalens sensu sententia vii, 2. Ext. 4

Prævalidus imperii mucro ii, 2. 5 prævalida urbs iii, 7. 2 prævalidum oppidum iii, 2. 6 prævalidi et constantis ingenii esse ii, 9. 6 prævalidæ manus v, 3. Ext. 3

Prævenit damnationis ignominiam i, 4. 3

Prandere et cœnare in propatulo ii, 5. 5 prandete sic iii, 2. Ext. 3 prandendi gratia iii, 2. 21

Prandio ipsis dato iii. 7. 1

Praxiteles statuarius viii, 11. Ext. 4

Precari Jovem Opt. Max. v, 10. 2 precamur bona i, 1. Ext. 3

Precarius spiritus iii, 5. 1

Precationes cæcæ vii, 2. Ext. 1

Preces pertinacissimæ ix, 3. Ext. 3 precibus alicujus obsequi vii, 3. 10 obtemperare iii, 1. 2 preces expromere iii, 8. Ext. 4 suas iræ alicujus opponere vii, 3. Ext. 4 precibus hujus admotis v, 4. 1 populi evictus vi, 5. Ext. 3

Premere totius fori cervices vi, 2. 3 pressit ædificiis spatiosis ora Lucrini lacus ix, 1. 1 dolorem silentio iii, 3. Ext. 1 premi gravi bello v, 2. Ext. 4 pressus armorum pondere iii, 2. 1 pondere omni corpore humano potentiore ix, 12. Ext. 10 somno i, 7. 6 amara servitute Samos vi, 9. Ext. 5 morbo uxor iv, 6. 3 pressum fatis caput viii, 7. Ext. 14 pressi bello i, 5. Ext. 2 pressis oculis morte vii, 8. 9 pressæ paupertate virgines iv, 8. Ext. 2

Pretium verecundiæ iv, 5. 3 pretio corruptus viii, 1. Damn. 1 pretia immania ix, 1. 2 pretiis possessionum diminutis iv, 8. 3

Priene vii, 2. Ext. 3. vii, 3. Ext. 3

Prienenses i, 5. Ext. 1

Prima luce i, 4. 2

Primipili centurio ix, 3. 6 honore donatus quater vi, 1. 10

Princeps divinus v, 1. 10 erat fori viii, 5. 3 Latinorum iii, 1. 2 patriæ vi, 9. 5 salutaris viii, 13. 1 senatus viii, 5. 2 terrarum urbs vii, 1. 1 principis salutaris ortus ii, 9. 6 principe caret v, 3. 2 principes Macedoniæ ii, 10. 3 principum civitatis frons iii, 8. 6 principibus civitatis in consilium adhibitis viii, 2. 2

Principatus Italiæ ii, 8. 1 principatum gloriæ obtinere v, 6. 2 Græciæ capessere vi, 5. Ext. 2 obtinere v, 2. 7 tenere iii, 8. Ext. 1 tibi assignari oportet iii, 2. 1 principatu morum nihil speciosius viii, 15. 3

Principia trahere a Numine, Præf. 1

Priores partes ii, 8. 2

Priscus Tarquinius Rex i, 6. 1

Priscus mos jocorum ii, 10. 8 prisco sæculo natus est viii, 1. Damn. 8 prisci Oratores, Præf. 1 priscos mores vidit ejus adolescentia ix, 1. 5

Pristinus militiæ ordo ii, 7. 15 pristina fortitudo i, 6. 2 salubritas i, 8. 2 sedes ii, 10. Ext. 1 pristinæ militiæ disciplina ii, 7. 2 sedes iii, 4. 5

Privare aliquem classe vii, 3. 4 aliquem vita ix, 2. 1. ix, 7. Mil. Rom. 3 privavit milites oculis i, 1. Ext. 5 privari corporis parte iii, 3. Ext. 3 privatus Asiam petens vi, 9. 15 claves poposcit iii, 7. 1 habitus i, 7. Ext. 6 oculo v, 3. Ext. 2 privati affectus conditio iii, 8. Ext. 4 ponderosa vox vi, 4. 1 privato caput adaperuit v, 2. 9 privata domus ii, 10. 6 fortuna v, 2. Ext. 1 laudatio iii, 2. 3 pietas ii, 2. 4 quasi censura est majestas ii, 10. 1 tranquillitas iv, 8. 3 privatum fastigium i, 6. 12 privatæ caritati propior i, 1. 10 privatorum pectora

i, 1. 10 privatæ domus i, 6. Ext. 1 privatæ publicæque feriæ ii, 5. 4 privatis vexatus litibus vii, 8. 7 privata negotia i, 2. 2

Privatim ab aliquo accipere munera iv, 3. 9 lugubres secures ii, 7. 6 non solum, sed etiam publice ii, 1. 1 probare continentiam vii, 5. 1

Privernas vi, 2. 2 Privernates vi, 2. 1. ix, 10. 1

Priverno capto vi, 2. 1

Pro magnum numen iv, 7. 3

Pro amplificanda patria iii, 2. 6 certo pessundatum credidit viii, 1. Abs. 7 Gallio habuit orationem viii, 10. 3 hoste interfici ii, 7. 10 necessitate temporis loqui iv, 7. 1 Rostris accusare aliquem viii, 1. Damn. 2 Rostris accusari iii, 7. 8 Rostris aguntur rei vii, 2. 6 Rostris interrogatur ab eo viii, 15. 9 salute imperatoris se obtulerant ii, 7. 15 tribunali res geritur iii, 8. Ext. 1 tribunali virgis cæsi v, 8. 1

Probabilis virtus iii, 3. 2 fortuna iv, 3. 9 probabile institutum ii, 6. 16 probabilior libertas vi, 2. 1

Probare alicujus factum ix, 6. 3 continentiam privatim vii, 5. 1 crimen iii, 8. Ext. 1 præparatum sibi a reo venenum viii, 10. 3 securitate ridens tugurium vii, 1. 2 suam firmitatem iii, 6. 1 probantur gloriæ cupidi ii, 8. 5 probatus vir vii, 2. 4 probatum mihi est v, 8. 3

Probatio Equitum ii, 2. 9

Probitas et continentia ii, 9. 1

Probro contaminari vi, 1. 2

Probrosa patientiæ corpora ix, 1. 8

Procedere ad officium ii, 2. 4 ad quingentesimum usque annum viii, 13. Ext. 7 alicui obviam iv, 5. 5. v, 5. 3. vii, 2. Ext. 9. ix, 3. 4 in altum ix, 4. Ext. 1 in iter iii, 6. 1 in medium iii, 3. 1. vi, 8. 5. viii, 11. Ext. 1 legioni stipendium anni voluit ii, 7. 15 per vulnera Reipubl. ii, 8. 7 procedit ira ad vindictam i, 1. Ext. 3 processit ad cives vi, 5. Ext. 2 hactenus benevolentia vi, 8. 7 in Capitolium iii, 7. 1 ad eventum i, 5. 4 in concionem vi, 5. Ext. 4 processerunt in arenam ix, 11. Ext. 1 procedens tempus iii, 1. 1. v, 6. 4. vi, 9. Ext. 1 procedentes ad quæstum ii, 6. 15

Procella imminens vi, 4. Ext. 2 verborum v, 3. 3 procellæ fomentum petens viii, 1. Abs. 3 obsistere ix, 15. 1 procellam indignam majestate excepit iii, 8. 4 infligere reipub. iv, 3. 14

Processus morarum ii, 1. 9

Proclamare triumphum i, 6. 5 proclamarunt judices ii, 10. Ext. 2

Proconsulare imperium vi, 9. 7. viii, 1. Amb. 2

Procreatus est Dione ix, 15. 5 jure filius proprius vii, 7. 3 procreandi sunt liberi v, 10. Ext. 3

Procreationis vinculum vii, 7. 2

Procul ab amentia remotum pectus i, 6. 12

Proculcavit ira imperia ix, 3. 7 proculcatus contumeliosa voce ix, 5. 3

Proculos, Fr. 10

Procumbere ad genua v, 1. 8 verberibus i, 8. Ext. 19 procubuit i, 4. 2 supplex ejus genibus vi, 9. Ext. 7

Procurare militiæ negotia ii, 7. Ext. 1 procurantur sacrificio ostentorum ac fulgurum denuntiationes i, 1. 1

Procuratio mirifica iii, 7. Ext. 5 procurationi externæ vacare vi, 6. 1

Procurator rerum iv, 2. 6

Procurrere in medium vi, 3. 1 in quodlibet facinus viii, 5. 6 procurrit ad vindictam v, 9. 1 procurrens ad aquam i, 5. 5

Procursus virtutis iii, 2. 1 procursum iræ effundere vii, 3. Ext. 6 procursu celerior ira ix, 3. 1

Prodere consilia iii, 3. 2 hostem vi, 5. 1 imperium populi Romani iii, 7. 8 rempub. iii, 7. 8 prodita a pædagogo virginitas filiæ vi, 1. 3 proditum est memoria ii, 6. 10 eum a servo comperit vi, 5. 7

Proditio oppidi Soranorum viii, 1. Abs. 9

Proditor patriæ v, 4. Ext. 7

Prodesse ingeniis vi, 3. Ext. 1 prodest insperatius iii, 8. Ext. 2 profuit evidenter noxiis viii, 1. Abs. 11 Græca industria nostræ multum viii, 7. Ext. 1 restituendo pacem vii, 2. 3 studium reipublicæ viii, 11. 1

Prodigium mirum i, 6. 3 novi et inauditi generis v, 6. 3 prodigii si quid accidisset in ea i, 1. 8 prodigium admirari i, 6. 1 prodigia secunda i, 6. 1

Prodire: prodite ab illa sede iv, 7. 7

Produci in medium iii, 7. 11 productus in Rostra vi, 1. 7 testis in reum iv, 1. 11 producta a tribuno plebis ad populum iii, 8. 6 producti in concionem iii, 7. 3

Profectio cupida iii, 7. 5 honestior iii, 7. 9

Proferamus par æquali jugo virtutis ii, 9. 6 prolatus ab eo liber iii, 7. 1 prolatæ sunt tabellæ vi, 2. 5

Professionis actus illustris iii, 3. Ext.

4 effectum oculis regis subjecit i, 4. 1 professione alterum peregit vi, 2. 4 clevant id viii, 14. Ext. 3

Professores artis suæ viii, 12. 1

Proficere aliquid vii, 3. Ext. 8 profecit quid continentia ii, 7. 2 profecerunt nihil v, 4. 1

Proficisci a benevolentia iv, 7. 1 in exilium iv, 2. 2 in urbem iii, 2. 9 profectus ad Persas viii, 7. Ext. 2 Delphos vii, 3. 2 domum iv, 7. Ext. 1

Profiteri iram tristi fronte vi, 2. 7 professus bellum ix, 6. Ext. 2 professa quænam esset iii, 2. Ext. 9

Profligata est maxima pars belli vii, 5. 4

Profugium proscriptorum certissimum vii, 3. 9

Profugus Cypri senectutem exegit v, 3. Ext. 3

Profundere lacrymas ix, 13. Ext. 1 spiritum honeste vi, 3. 3 profundens minas iii, 8. 6 profunditur cruor ix, 5. 2 profusus in lacrymas ix, 9. 2. iv, 7. 4 in somnium animus i, 7. 5 profuso multo alieno sanguine ix, 3. 8 profusa indulgentia vii, 2. Ext. 7 pietas erga patriam v, 6. Ext. 5 profusissimæ largitiones iii, 2. 17 profundendi civilis sanguinis cupiditate furentes mucrones viii, 9. 2

Profundum injuriarum et turpitudinis ix, 1. Ext. 2 miseriarum ii, 10. 6 profundo te credidisti iii, 2. 23 profundum Tiberis petiit iv, 7. 2 profundo mergere iii, 2. 22 cladium immergunt vi, 9. Ext. 7

Profusius flere vi, 3. 6

Progenies clara Anci regis iv, 3. 4 progenie felicior iii, 2. 16

Progredi ad memoriam iii, 3. 2 a templo ad locum urbis v, 4. 7 extra mœnia vii, 3. Ext. 4 agri modo controverso vii, 3. 4 progressus in aciem iii, 1. 1 in scenam iii, 7. Ext. 1 præsidio ii, 7. 6 progressa fuerat contentio ad inimicitias iv, 1. 12 pertinacius contentione ii, 8. 2

Prohibere exercitum usu amnis i, 1. Ext. 19 prohiberi ab augure i, 4. 1 prohibitus est disserere viii, 9. Ext. 3 est a Senatu i, 3. 1

Projicere fortunas suas in stabulum contaminatum vii, 7. 7 mœrorem ii, 6. 13 projecit coronam vi, 9. Ext. 1 vexillum trans vallum iii, 2. 20 projici extra fines v, 3. Ext. 3 præsidia inopiæ cernit vii, 4. 3 projecto ante pedes auro viii, 14. 5

Prolabi ad delicatius vitæ genus ii, 6. 1 in aliquod dedecus ii, 1. 5 prolapsus anguis in vestibulo ædis i, 8. 2 casu vii, 3. 2 e capite apex i, 1. 4 senio ix, 3. 8 prolapsa anguis i, 6. 4 urbs luxuria ix, 1. Ext. 2 prolapsi angues ex occulto i, 6. 8 prolapsos viros video ix, 1. 3

Proles mirifica viii, 7. 2

Promi pecuniam ex ærario opus est iii, 7. 1

Prominente tigno ix, 2. Ext. 6

Promiscuus senatui et populo locus iv, 5. 1 promiscuæ cadaverum strues i, 6. 11

Promissa fallacia iii, 8. 1 impunitate ix, 6. 4 victoria i, 7. Ext. 8 promissum duplex iii, 5. 1 solvere ix, 6. 1 promissorum nummorum gratia vi, 1. 8 promissa maturaret i, 2. 3

Promovere ulterius spes suas vii, 4. 1 promotis terminis v, 6. Ext. 4

Promta ad lites contrahendas viii, 3. 2 indulgentia i, 8. 2 promtius est et solutius os vacuum viii, 7. Ext. 1 promtissimus in excitandis animis iii, 3. Ext. 2 justitiæ tenor vi, 5. 1 promtissima mens v, 2. Ext. 4 promtissimum studium vii, 8. 5

Promulgare legem v, 4. 5. vii, 2. 6

Prona voluntate vetita scrutandi i, 7. Ext. 1 pronum studium iv, 8. 1 pronæ manus ii, 8. 7 proniores paci animi vii, 3. Ext. 10

Pronuntiare justius vii, 7. 4 sententiam viii, 2. 3 pronuntiabat versus viii, 7. Ext. 1 pronuntiavit de eo nihil ix, 12. 7

Pronuntiatio apta viii, 10. 1 pronuntiatione præconis iterata iv, 8. 5

Propagare successionem generis ii, 7. 6 propagatæ soboles v, 4. 1

Propatulo (in) cœnare et prandere ii, 5. 5

Prope interiit nomen i, 1. 17 propius accedere i, 7. Ext. 4. iii, 2. 23 proxime constiterat vi, 5. Ext. 4 sede iv, 1. 13

Propellere: propulerunt partem tegulæ i, 4. 2 propellitur acies jam inclinata iii, 2. 8 propulsus e Capitolio i, 7. 6 est eo errore ix, 9. 1

Propensum urbi exequi numen i, 8. 2 propensior paulo animus vi, 3. 6

Properavit finire vitam ix, 9. 2

Propino Critiæ iii, 2. Ext. 6

Propinqua mors ii, 6. 14 Rostris Hostilia ix, 5. 2 sede sedens v, 1. Ext. 1 propinquum castris oppidum iii, 8. Ext. 6

Propinquitas aliena iii, 8. 6 propinquitatis series ii, 7. 5

Propior ætati viii, 7. 2 erat fato suo v, 5. 3 privatæ caritati i, 1. 10 publicæ

religioni i, 1. 10 lineæ i, 7. 8 proximus a Libero patre ii, 1. 5 a Platone v, 10. Ext. 2 a Romulo iii, 2. 4 lacus i, 4. Ext. 1 lateri v, 1. 8 lictor i, 7. 5 sanguine vii, 8. 1 summo poëta vi, 3. Ext. 1 temeritati est error ix, 9. 1 tumulus iii, 2. 8 proximi amnis aqua vii, 3. 1 proxima hostia i, 6. 9 sylva i, 6. 7 undis humus vi, 1. Ext. 1 proximum prælium i, 7. 1 proxima dementiæ suffragia vii, 5. 6

Propitiabatur numen ii, 7. 7 propitiandam ad eam i, 1. 1

Propitius consiliis aspiravit Jupiter vii, 4. 4 consilio pravo aspirat iii, 8. Ext. 2 vetustati ii, 3. 1 propitia fortuna i, 8. Ext. 3. iv, 8. Ext. 2. vii, 1. 1. viii, 1. Abs. 3 propitium numen i, 6. 13

Proponit exemplum viii, 15. 6 proposuerunt iis recursum ii, 7. 15 proponi vetuit cibum ii, 7. 2 proponatur in conspicuo acies v, 1. 8 propositæ rei exempla iii, 8. 1 propositum ipsi est pugnare iii, 7. Ext. 8 propositis ante oculos repulsis vii, 5. 1 propositum consilium iii, 8. Ext. 1 constantiæ iii, 8. 8 pium pariter ac forte iii, 3. 1 tibi ex sententia parum cessit iii, 2. 15 propositi fides ix, 3. Ext. 1 immemor iii, 2. 2 irritam dimisit iv, 3. Ext. 3 tenax vi, 3. 5 proposito congruens vox i, 5. 4 propositum ad exitum perducere vii, 4. 5 exhorruit iii, 1. 2 executus est ii, 7. 15 proposito mentis uti iii, 2. 13

Proprætoribus obtinere Sardiniam vii, 6. 1

Proprius sanguis ii, 7. 6 propria exempla ii, 7. Ext. 2

Propter auspicia repetenda iii, 2. 9

Propugnando distraxit iii, 2. 1

Propugnatione laborans v, 1. Ext. 4

Propugnator sententiæ perseverans iii, 8. Ext. 2 propugnatores partium i, 8. 1

Propulsatores odio insecutus vii, 8. 7

Propylæa ædificare iii, 1. Ext. 1

Proripuit se in publicum iv, 1. 12

Prorogare infelicem spiritum cibo et potione ix, 2. Ext. 11 prorogare principis incolumitatem viii, 13. 1 prorogavit spiritum suum ad consules viii, 3. 2 prorogata familia iii, 4. 6 prorogatum imperium iv, 4. 6

Proscidit testis illum viii, 5. 2 proscindenda sunt ingrata facta v, 3. 3

Proscribere se ipsam non recusavit vi, 7. 3 proscriptus ædilis plebis vii, 3. 8 a triumviris v, 7. 3. vi, 7. 2 et 3 proscripto facere proscriptionem contigit ei vi, 9. 14 proscriptum eum comperit vi, 5. 7 persequi et jugulare v, 3. 4 proscriptorum capita iii, 1. 2 numero adjecit ix, 2. 1 penates iv, 3. 14 profugium vii, 3. 9

Proscriptio Cinnana v, 3. 3 dira ix, 2. 1 paterna iii, 1. 3 Sullana vii, 3. 6 proscriptionem facere vi, 9. 14 proscriptione civium satiare suam crudelitatem vii, 6. 4

Prosequi actum ipsum iii, 2. 1 aliena facta justa æstimatione ix, 8. 1 aliquem iv, 6. 3. v, 1. 7 aliquem donis iv, 3. 10 aliquem in Capitolium vii, 5. 4 aliquem omni genere honoris vii, 3. 7 aliquem querela vi, 2. 8 aliquem verbis vii, 8. 9 studio ii, 4. 4 memoria i, 8. Ext. 18 rem vera æstimatione vi, 8. 6 sacrilegia dictis jocosis i, 1. Ext. 3 spiritum admiratione iii, 2. 23 spiritum cœlestem laudibus iv, 8. 5 prosequebatur favoris nutrimentis ii, 1. 10 prosecutus est moderationem ejus debita laude iv, 1. 8 prosequentur ignes castissimos sæcula debita admiratione iv, 6. 5 prosequar hoc factum ii, 7. 12 honorata memoria iii, 8. 6 prosequamur eum læto stylo iv, 2. 1 prosecutus beneficium testata oratione viii, 14. 3 ingenti plausu abeuntem ii, 10. 8 urbanitatem dicti crebro anhelitu cachinnorum ix, 12. Ext. 6 prosequenda est leni querela mens senatus populique v, 3. 3 memoria v, 1. Ext. 2 prosequendam gemitu licentiam ix, 11. 2

Proserpina i, 1. 21 et Ext. 3. ii, 4. 5

Prosiluit i, 7. Ext. 10

Prosper conditionis eventus iii, 4. 2 successus i, 6. 4 prosperus transitus iii, 7. 1 prospera et fortis pugna ii, 8. 2 fortuna ii, 7. Ext. 1 navigatio i, 8. 2 auspicia i, 5. 1

Prospere administrare rem iii, 8. Ext. 2 gerere rem vii, 2. 2 parum dimicare iii, 2. 8

Prosperantibus avibus vii, 2. 5

Prospicere aliena ii, 7. Ext. 2 anguem i, 6. 4 prospiciuntur naves v, 1. 1

Prospectus officii v, 1. Ext. 3

Prostare : prostitit inter lupanaria lingua ejus iii, 5. 4

Prosternere aliquem lapidibus ix, 7. 2 exercitum i, 6. 9 humi corpora ix, 2. 1 Phalarim lapidibus iii, 3. Ext 2 universum exercitum vii, 3. 6 prosternit odium v, 1. Ext. 6 prostravit eum exanimem vii, 2. 5 ictum saxo ix, 10. Ext. 1 se supplex ad pedes ejus viii, 1. Abs. 3 Sex. Titium similis casus viii, 1. Damn.

3 prosterni utriusque virtute vii, 4. 4 prosternitur exanimis v, 6. 1 prostratus acie v, 1. 8 ante pedes ix, 5. 3 humi i, 6. 6. viii, 1. Abs. 6 exercitus v, 6. 7 impulsu umbonis v, 1. 3 in puppi iii, 2. 13 mœrore v, 7. Ext. 1 publica quæstione iv, 2. 7 ruina damnationis v, 4. 1 super corpus fratris v, 5. 4 prostrata pene acies v, 6. 5 ruinis Numantia ii, 7. 1 prostratum humi caput iv, 7. Ext. 2 prostrati cives ix, 3. 1 hostes i, 8. 6 prostratis partibus iii, 8. 5 corporibus humi vii, 3. Ext. 2 consiliis iv, 7. 2

Prostituit Muciam et Fulviam ix, 1. 8

Protagoras philosophus i, 1. Ext. 7

Protegere incolumitatem i, 8. 6 metum armis vii, 3. Ext. 9 patris incolumitatem v, 4. Ext. 6 reos viii, 1. Abs. 11 protexit causam Hannibalis iv, 1. 6 reum ambitus iv, 2. 5 susceptam causam ix, 3. 6 protexerat viribus suis Mithridatem v, 1. 9 protectus es a Cn. Carbone v, 3. 5 protectus est cœlestium cura ix, 8. 2 protecta est ab iis salns dominorum vi, 8. 2 protectum est factum eorum nobilitatis splendore ix, 3. 3

Proterens serpens quicquid obvium fuerat i, 7. Ext. 1 proterendos elephantis substravit ii, 7. 14

Protrahere insolentiam alicujus i, 5. 8 protrahe in medium audaciam ii, 6. 14 protrahite nobiscum in lucem gregem iv, 7. 7 protrahi tenebris iii, 8. 6 vinctum jussisset i, 1. 21 protrahitur in forum inertia ii, 6. 3 protrahatur avaritia ix, 4. 1 protracto manibus pulvere viii, 7. Ext. 7 protracta ancilla indicio ii, 5. 3

Provehi per omnes honorum gradus viii, 5. 1 provecta ad ultimum sui finem senectus viii, 13. 1 provectus ætate viii, 7. Ext. 8 juvenili impetu vi, 2. 4 provecta animi sui inclinatione vii, 8. 2 salubri aura indulgentia v, 7. 1 provectum opus ad dolorem iv, 8. 1 usque ad septem miracula monimentum iv, 6. Ext. 1 provecti vino largiore ii, 2. 9

Proventus clarissimorum virorum maximus vi, 9. 5 felicitatis v, 10. 2 maximus iii, 5. 4 secundarum rerum v, 1. Ext. 3

Providentia cavendi liberalis iv, 8. Ext. 1 cœlestis, Præf. 1

Providit exemplo i, 1. Ext. 4 ne id fieret vii, 4. 1 provisam deliberatione rem habere vi, 5. Ext. 2 provisum est decreto vii, 7. 6 provisum illud prudenter vii, 4. 3

Provincia ei obvenit vi, 3. 3 horrida et bellicosa ix, 1. 5 sincere administrata ii, 10. 1 transmarina iv, 3. 11 provinciæ illius civitates ii, 10. 5 provinciam collegæ cessit iv, 1. 7 obtinere iii, 7. 6. v, 8. 3 petere vi, 9. 6 provincia decedere ii, 7. 3 provincias administrare ii, 2. 8

Provinciale ministerium vi, 3. 3

Provocare ad aliquem vi, 2. Ext. 1 ad plebem iii, 2. 7 provocavit sponsione Lutatium ii, 8. 2 provocantes ultro iii, 2. 6 provocari ad dimicandum iii, 2. 21 provocatus a duce ii, 7. 6 ad dimicandum iii, 2. 3 ad pugnam in acie v, 1. 3 provocato judicio ad populum absolutus est viii, 1. Abs. 1

Provocatio ad populum ix, 5. 1

Prudentia altior vii, 2. Ext. 7 magorum exactissima viii, 7. Ext. 2 Pythagorica iv, 7. Ext. 1 prudentiæ immemor ix, 3. 2 viri fortissimi ii, 6. 14 maximæ esse iii, 3. Ext. 2

Prudentissimus habitus est i, 2. Ext. 4 prudentissima civitas viii, 9. Ext. 1

Prudentissime et facundissime iii, 3. Ext. 4

Prusias Bithyniæ rex i, 8. Ext. 12. iii, 7. Ext. 6. v, 1. 1. ix, 2. Ext. 2

Pseudophilippus vii, 5. 4

Ptolemæus Ægypti i, 8. 9. iv, 3. 9. v, 1. 1. vi, 4. 3. vi, 6. 1. ix, 1. Ext. 5. ix, 2. Ext. 5 Ptolemæi liberalitas iv, 3. 9

Ptolemais i, 6. 12

Puber ætate vi, 9. 9 puberem ætate habebat filium ix, 1. 9

Pubescente ætate v, 3. Ext. 3

Publicanum egit vi, 9. 8 publicani censores hortati sunt v, 6. 8 publicanorum conspiratio ii, 10. 5 publicanis dedit operas vi, 9. 8

Publicavit fidem exemplo iii, 3. Ext. 2 publicatis bonis vi, 3. 3

Publicus mœror iii, 3. 2 servus ii, 10. 6. iii, 2. Ext. 6 publica confusio iv, 8. 3 custodia iii, 2. Ext. 6 dementia iii, 8. Ext. 3 pecunia iv, 3. 10 quæstio ii, 8. 3. iii, 7. 7 religio i, 7. 4. iii, 2. 3 severitas iii, 5. 2 villa ix, 2. 1 publicæ religioni propior i, 1. 10 publicam caritatem induebant ii, 2. 1 publicum funus v, 1. 1 ministerium iv, 3. 9. iv, 7. 3 parricidium iii, 1. 1 publici apparitores et lictores vii, 3. 9 equi ii, 9. 7 usus iv, 8. Ext. 2 publicæ privatæque feriæ ii, 5. 4 tabulæ iv, 1. 10. ix, 2. 1 publica instituta ii, 2. 4 negotia i, 2. 2 officia ii, 1. 9 vota iii, 4. 6

Publice accusare iii, 8. Ext. 4 convocati in ædem Fidei iii, 2. 17 fraudatus pecunia iii, 8. 2 invitare in hospi-

tium ii, 10. Ext. 1 cura splendoris habita est vii, 5. 1 præbentur ipsi copiæ v, 1. 1 speciosæ secures ii, 7. 6
Publicia vi, 3. 8
Publicius libertinus ii, 14. 1
Publicius senex vii, 7. 4
Publilius Philo, Fr. 10
Publius Senator viii, 7. 5
P. Africanus vii, 5. 1
P. Annius vi, 4. 1. ix, 2. 2
P. Antronius viii, 9. 2
P. Aquilius trib. pleb. viii, 1. Damn. 6
P. Aurelius Pecuniola ii, 7. 4
P. Atilius Philiscus vi, 1. 6
P. Cælius iv, 7. 5
P. Cernius vi, 1. 13
P. Cethegus ix, 2. 1
P. Claudius i, 4. 3. vi, 5. 1
P. Claudius Pulcher viii, 1. Abs. 4 et 6
P. Clodius viii, 5. 5. ix, 1. 7
P. Clœlius Siculus i, 1. 4
P. Cornelius consul i, 1. 12
P. Cornelius Lentulus ii, 5. 1
P. Cornelius Scipio v, 1. 1. ii, 7. 1
P. Crassus ii, 2. 1. iii, 2. 12. viii, 7. 6
P. Decius ii, 2. 9. v, 6. 5
P. Dccius Mus consul i, 7. 3
P. Dolabclla proconsul viii, 1. Amb. 2
P. Furius viii, 1. Damn. 2
P. Furius Philus ii, 9. 8. iii, 7. 5
P. Lentulus v, 3. 2
P. Lentulus Spinther ii, 4. 6. vii, 8. 8. ix, 14. 4
P. Licinius pont. Max. i, 1. 6. vi, 9. 3
P. Mænius vi, 1. 4
P. Mucius tribunus pl. vi, 3. 2
P. Nasica Scipio i, 8. 11
P. Popilius vii, 7. 2
P. Rupilius consul ii, 7. 3. vi, 9. 8
P. Rutilius ii, 3. 2. ii, 10. 5. vi, 4. 4
P. Rutilius tribunus pl. vi, 5. 3
P. Scipio i, 6. 2. ii, 8. 5. iii, 8. 2
P. Scipio Æmilianus viii, 1. Abs. 11
P. Scipio Africanus v, 5. 1. vi, 2. 3. vii, 2. 1
P. Scipio Nasica i, 8. 11. ii, 4. 2. iii, 2. 17. v, 3. 2. vii, 5. 2. viii, 15. 3
P. Sempronius ii, 9. 7
P. Sempronius Sophus vi, 3. 12
P. Servilius consul viii, 3. 2
P. Servilius consularis, &c. viii, 5. 6
P. Valerius Poplicola i, 8. 5. ii, 4. 5. iv, 1. 1 et 2. iv, 4. 1
P. Vatinius i, 8. 1. iv, 2. 4
P. Ventidius vi, 9. 9
P. Villius triumvir viii, 1. Damn. 6
P. Volumnius consul i, 6. 5
Pudet referre viii, 5. 4
Pudens vix factum vii, 3. 5
Pudicæ filiæ interemtor vi, 1. 2 pudicas parum ratus lacrymas vi, 3. 6
Pudicitia sancta vi, 1. 6 tristis et horrida ii, 1. 5 pudicitiæ corona ii, 1. 3 custos viii, 1. Abs. 2. vi, 1. 4 pudicitiam suam sequestrem perjurii fieri passi sunt ix, 1. 7
Pudor si quis est ii, 9. 1 pudori non fuit ei ix, 5. Ext. 1 pudore victa fortuna sæviens iii, 7. 10
Puer eximiæ formæ v, 1. 7 liberalis formæ ix, 2. Ext. 5 prætextatus vii, 6. 1. viii, 1. Abs. 8
Puerilis ætas ix, 3. Ext. 2 ætatis insignia vi, 1. 1 puerile pectus ix, 3. Ext. 4 puerili usus est consilio iii, 1. Ext. 1 puerilia crepundia vi, 9. Ext. 7
Pugio adhærens stolæ muliebri iii, 5. 3
Pugna acerrima iii, 2. 1. iv, 7. 2 Cannensis vii, 2. Ext. 16. ix, 5. Ext. 3 fortis et prospera ii, 8. 2 inclyta iii, 8. Ext. 6 infatigabilis iii, 2. 1 infeliciter commissa ii, 9. 8 Macedonica i, 5. 8 navalis v, 2. Ext. 2 pia ac fortis v, 3. 2 pugnæ certamen iii, 2. 21 præteritæ culpa ii, 7. 10 pugnam iniit vii, 2. 5
Pugnare cominus viii, 15. 5 adversis auspiciis v, 4. 2 fortissime ii, 7. 15 pugnandi initium facere v, 4. Ext. 5 pugnans miles iii, 2. 19 sine ullo regressu iii, 2. 23 pugnantium globos percurrit vii, 4. 1
Pulcherrimum templum haberent i, 1. 1 pulcherrimæ legiones i, 6. 11
Pulchritudo operis viii, 11. Ext. 4
Pullarius i, 4. 3. vii, 2. 5
Pullum paludamentum i, 6. 11
Pulsare legatos vi, 6. 5 pulsavit metu patriam v, 3. 2 pulsante Hannibale Capenam portam armis iii, 7. 10 pulsatus ictibus i, 6. 11 pulsata est eximii civis potentia vi, 2. 6
Pulsus venarum v, 7. Ext. 1
Pultis usus ii, 5. 5
Pulto, Pinnensis juvenis v, 4. Ext. 7
Pulveris habitus ix, 3. Ext. 3 pulverem et solem adversum habere vii, 4. Ext. 2 pulvere manibus protracto viii, 7. Ext. 7 suscitato ix, 3. Ext. 3
Pulvinaria Capitolina iv, 1. 6 sacra ii, 10. Ext. 1 pulvinaribus Capitolinæ Junonis incubas vi, 1. 1 pulvinaria petens iii, 7. 1
Punicani lectuli vii, 5. 1 Punicus sanguis i, 1. Ext. 1 Punico astu illos

decepit v, 1. Ext. 6 Punica calliditas vii, 4. 4 classis ii, 8. 2 feritas vii, 6. 2. ix, 1. Ext. 1 fortitudo vii, 4. Ext. 2 temeritas ix, 8. Ext. 1 Punicum bellum i, 1. 14. v, 1. 2 bellum secundum ii, 9. 6. v, 6. 8. vii, 2. Ext. 16. vii, 6. 1 bellum tertium ii, 2. 1 imperium ii, 7. 13 sagulum v, 1. Ext. 6 Punicæ injuriæ v, 1. 1 Punica arma vii, 4. Ext. 1 bella v, 2. 6 tropæa vi, 9. 2 vincula vi, 9. 11

Punire aliquem gravius justo iv, 1. Ext. 1 culpam pugnæ ii, 7. 10 eam non sustinebat viii, 1. Amb. 2 facinus viii, 6. 2 se morte vi, 1. 11 maximas virtutes, quasi gravissima delicta v, 3. Ext. 3 facetam audaciam vi, 2. Ext. 2 puniens necessitatem ix, 8. Ext. 2 puniri digni ii, 9. 1 penatium strage vi, 3. 1 puniebantur tam minuti a pudore excessus viii, 2. 4 punitus est consul ii, 7. 7 punitus inimicorum existimatione iii, 2. Ext. 6. punito filio pœnas pependit vi, 1. 5 punita Capua iii, 8. 1 puniendum æternis vinculis ipsum censuit vi, 3. 3

Punitione forti liberata fratris dextera viii, 1. Abs. 1

Punitor mortis v, 3. 2 novus misericordiæ ix, 2. 1 stragis extitit iii, 4. 5 stuprosæ mentis acer vi, 1. 8

Pupinia iv, 4. 4 et 6. iv, 8. 1

Puppim læva apprehendit iii, 2. 22

Purgare se helleboro viii, 7. Ext. 5

Purpura usæ sunt ii, 1. 5

Purpurea vestis v, 2. 1 veste velatus i, 6. 13

Purpuratis tuis sit terribilis hæc crux vi, 2. Ext. 3

Putavit iniquum iii, 1. 1

Puteoli vii, 3. 9. ix, 3. 8

Putrefacti laniatui sunt animalibus ix, 2. Ext. 11

Putrescere humi, sublime vi, 2. Ext. 3

Pylades iv, 7. 1

Pyrrhus rex ii, 7. 15. iii, 7. 10. iv, 3. 5 et 6. iv, 3. 14. v, 1. Ext. 3. vi, 5. 1

Pythagoras iv, 1. Ext. 1. ii, 6. 10. viii, 7. Ext. 2 et 3. viii, 15. Ext. 1

Pythagorica prudentia iv, 7. Ext. 1

Pythica cortina viii, 15. Ext. 5

Pythius Apollo i, 1. Ext. 4. viii, 15. 3

Q.

Quadrigæ violentia i, 8. Ext. 9

Quærere ab aliquo iv, 3. Ext. 2 excusationis verba iv, 7. Ext. 2 fuga salutem i, 5. 6 incolumitatem vi, 8. 7 triumphum imperatori ix, 3. 5 istud absiste vii, 4. 5 quæro a te ii, 8. 2 quærit victorias ix, 2. 1 quærunt alimenta inertiæ ii, 6. 7 quæsisti finem fruendarum opum ii, 2. 5 quære aliam dexteram v, 1. 3 quærendi cupiditate ix, 4. 1 quærendo opportunum gradum iii, 6. 1 quærens causam iv, 1. Ext. 2 quæri debet patientia vii, 5. 1 quæritur Equitio falsum jus iii, 8. 6 non Reip. victoria vii, 6. 4 quæsita callide ratio ii, 6. 14 iis astutia est salus vii, 3. 8 quæsitum est corpus i, 6. 6 ei nomen v, 1. 1 quæsitum latebras venire v, 4. 1 quærendum sit de innocentia iii, 7. 1

Quæstio publica ii, 8. 3. iii, 7. 7 peragitur vi, 1. 7 nitebatur in eo viii, 4. 3 quæstioni illi omnium oculi sunt intenti iii, 8. Ext. 1 quæstionem illam misericordia rexit viii, 1. Abs. 2 quæstione discussa viii, 1. Abs. 4. habita viii, 2. 3 quæstionum æquitas viii, 2. 1 quæstiones referamus viii, 4. 1

Quæstor delicatus vi, 9. 6 quæstorem in Africa se fastidit vi, 9. 6 mittere v, 1. 1 quæstores ærarii ii, 2. 8 urbani ii, 8. 1

Quæstoria comitia viii, 15. 4. ix, 11. 6

Quæstuosa caligo i, 3. 2

Quæsturæ comitia vi, 9. 6 quæsturam Romæ petere vi, 9. 14

Quæstus laudis iv, 1. 1 quæstum contemnere v, 2. 10 corpore facere vi, 1. 6 factitare corpore vi, 1. 10 quæstu extrahendæ aquæ inopiam sustentare viii, 7. Ext. 11 quæstus uberrimi vii, 8. 6

Quantula accessio viii, 7. Ext. 8

Quantulacunque spes restabat i, 5. 6

Quantum distat ii, 8. 4 in ipso fuit iv, 8. 3

Quassavit ea res favorem Scipionis ii, 4. 3 quassatus altitudine iii, 2. 1 quassata lateris firmitas viii, 7. 1 quassatis incursu detrimentorum subsidia erogabantur iv, 8. Ext. 2 Reipubl. viribus ii, 7. 15

Quatere aliquem divitiis iv, 3. Ext. 3 mansuetudinem alicujus v, 1. 3 quatiuntur regiones vii, 6. 6

Queri apud aliquem iii, 7. Ext. 1 de aliquo vi, 4. 3 de fallacia alicujus v, 6. Ext. 4 de fortuna vi, 9. 15 de justa constitutione ii, 9. 1 de morte alicujus viii, 1. Damn. 2 de nimia alicujus potentia vi, 2. 6 de patria v, 3. 2 mecum populus Rom. videtur iv, 8. 4 nihil potuerunt vii, 3. 4 questa est maxima tunc vis eloquentiæ viii, 9. 3 questi sunt de his ii, 2. 5 queramur nunc cum natura rerum ix, 2. Ext. 11 questum de aliquo venire iv, 1. 7 venerant v, 8. 3

Querela lenis v, 3. 3 querelam ad aliquem deferre vii, 7. 6 querelis eorum improbatis iv, 1. 7 querela longiore aliquem prosequi vi, 2. 8 priore vibrante v, 3. 2 querelas Corneliæ gentis necdum exhausi v, 3. 2 de filio ejus D. Silano detulit v, 8. 3

Quies domestica iii, 8. 6 quieti se dedit i, 7. 7 quietem capere viii, 1. Abs. 13

Quiescere intra suos penates iv, 1. 12 quiescens fida pace feritas vii, 2. 6 in cubiculo viii, 1. Abs. 13

Quietus et placidus paginarum numerus vi, 3. 1 quieta remissio viii, 8. 2 fronte tulit vi, 2. 4 quieti animi cives ix, 2. 1 quietos fratris cineres esse passus est vii, 8. 4

Quinctius Crispinus v, 1. 3

Quinctius Cincinnatus iv, 4. 7

Quinquennio percepit admirationis ejus fructum viii, 7. Ext. 9

Quinqueremi reportandos curavit i, 1. Ext. 2 quinqueremibus duabus trajecit se ix, 8. 1

Q. Ælius Tubero Catus iv, 3. 7. iv, 4. 9. vii, 5. 1

Q. Æmilius Papus iv, 4. 3

Q. Antistius Vetus vi, 3. 11

Q. Cæcilius vii, 8. 5

Q. Cæcilius Metellus vii, 5. 4

Q. Cæpio vi, 9. 13

Q. Calidius v, 2. 7

Q. Cassius ix, 4. 2

Q. Catulus ii, 4. 6. ii, 8. 7. vi, 3. 1. vi, 9. 5. viii, 15. 9. ix, 12. 4

Q. Claudiæ statua i, 8. 11

Q. Considius iv, 8. 3

Q. et L. Metelli consulares et censorii viii, 5. 1

Q. Fabius ii, 7. 3. v, 5. 2

Q. Fabius ædilis vi, 6. 5

Q. Fabius Gurges iv, 3. 9

Q. Fabius Labeo vii, 3. 4

Q. Fabius Maximus i, 1. 5. ii, 2. 1 et 9. iv, 8. 1. v, 2. 3. vi, 9. 4. vii, 5. 1. viii, 13. 3. viii, 15. 4

Q. Fabius Maximus Servilianus vi, 1. 5

Q. Fabius Rullianus ii, 7. 8. v, 7. 1

Q. Flavius Augur viii, 1. Abs. 7

Q. Fulvius Flaccus i, 1. 20. ii, 7. 5. ii, 8. 4. viii, 15. 12

Q. Hortensius iii, 5. 3. v, 9. 2. viii, 10. 2. ix, 4. 1

Q. Lucretius vi, 7. 2

Q. Lutatius consul vi, 5. 1

Q. Marcius Philippus consul vi, 3. 7

Q. Marcius Rex v, 10. 3

Q. Maximus viii, 1. Abs. 9

Q. Metellus ii, 7. 10. ii, 10. 1. ii, 3. 21. iii, 7. 5. v, 1. 5. vii, 1. 1. vii, 2. 3. vii, 5. 4. ix, 3. 7

Q. Metellus censor ix, 7. 2

Q. Metellus Pius v, 2. 7. vii, 4. 5. vii, 7. 7. vii, 8. 3. viii, 5. 4. ix, 1. 5. ix, 3. 7

Q. Nævius centurio ii, 3. 3

Q. Ogulnius i, 8. 2. iv, 3. 9 et 10

Q. Petillius consul ii, 7. 15

Q. Pleminius legatus Scipionis i, 1. 21. i, 1. Ext. 1

Q. Pompeius iii, 5. 2. iv, 2. 7. ix, 3. 7

Q. Pompeius, A. F. repetundarum reus viii, 5. 1

Q. Scævola, Fr. 10

Q. Scævola Augur iii, 8. 5. iv, 1. 11. iv, 5. 4. viii, 8. 1. viii, 12. 1. viii, 15. 6

Q. Sertorii filius ix, 15. 3

Q. Servilius Cæpio viii, 5. 1. ix, 6. 4

Q. Terentius Culeo v, 2. 5

Q. Valerius Prætor ii, 8. 2

Q. Varius Hybrida viii, 6. 4

Quirinalis flamen i, 1. 10

Quirites ii, 9. 5

Quiritatu eodem sævitiam tuam execrantem Perpennam vidi vi, 2. 8 quiritatus legionum lamentabilis ix, 2. 1

Quid ita eo vultu esset i, 5. 3

R.

Rabies belli civilis v, 8. 5

Radices infirmiores iii, 3. 1 montis i, 7. 3 stabiles vi, 9. Ext. 7

Ramuli laureæ ii, 8. 5

Rapaces manus i, 1. Ext. 6 rapacissimus victor i, 5. 8

Rapere conditionem vii, 3. 3 illum videtur iii, 2. 16 senem e manibus v, 4. Ext. 7 spolia iii, 1. 1 uno mentis impetu modum timoris vii, 2. 5 rapit quo te transversum prava cupiditas v, 1. 3 rapuit occasionem expiandæ religionis vii, 3. Ext. 1 omen victoriæ dextra sua iii, 2. 3 raptus a milite aruspex i, 6. 3 claustris carceris convulsis ix, 7. 1 rapto imperatore ex ipsa morte v, 4. 2 rapti ex media morte iii, 2. 24 raptis virginibus ii, 4. 4 rapta templorum ornamenta v, 1. 6

Rapida mors i, 8. Ext. 10 rapidum et præceps iter v, 5. 3

Rapinæ opportuna præbuit horrea ix, 3. 7

Raptorem spiritus domi invenit v, 3. 2

Rara dignitas v, 8. 3 virtute modo

clarum Casilinum vii, 6. 2 rarissimæ animi dotes vii, 1. 1
Ratio armis valentior vii, 4. 2 consilii callida vii, 3. Ext. 6 ei constat iv, 8. 1 ejus extra ordinem habetur iv, 1. 14 in curia reposcitur iii, 7. 1 insidiosa vii, 3. Ext. 10 militaris ii, 9. 1 musica viii, 7. Ext. 8 nova atque inusitata v, 9. 4 propositi mei est certa vi, 2. Ext. 2 sana ix, 13. 3 vitæ ii, 6. 4 rationis observatio ii, 9. 1 vacua animalia viii, 11. Ext. 4 rationem cœlestium observationum percipit viii, 7. Ext. 3 exigere vii, 2. 6 rationem institutionis suæ reddere viii, 12. Ext. 2 ministerii reddere iii, 1. Ext. 1 mortis crudeliorem excogitavit ix, 2. Ext. 6 non reddo ærario vestro iii, 7. 1 vitæ redderc iii, 7. 8 ratione inusitata mortis feritatem satiare ix, 2. Ext. 1 mortis arcessita iii, 2. 12 rationibus exigendis vacare iii, 1. Ext. 1
Rate regredi ad littus iii, 2. 23 transvectus in scopulum iii, 2. 23
Raudera æra v, 6. 3
Rauduscula na porta v, 6. 3
Rea Silvia, Fr. 10
Reatina præfectura i, 8. 1 villa vi, 8. 6
Rebellare consilio alicujus ix, 10. 1
Rebellationibus crebris torpere vii, 4. 1
Rebelles manus ii, 7. 11
Recedere a patris accusatione v, 4. 3 a regibus vii, 4. 2 a vitiis vi, 9. 3 recessit a consilii salubritate iii, 8. 2
Recessus plus sumunt iii, 6. 1
Recens clades Cannensis vi, 6. Ext. 2 memoria viii, 1. Abs. 10 victoria vi, 2. 3 recentis cædis vestigia ix, 2. 2 exemplum i, 7. 2 recentiore usu conchyliorum frui ix, 1. 1
Recidisse in potestatem hostium ix, 9. 2
Recipere aliquem in societatem amicitiæ iv, 7. Ext. 1 aliquem sessum iv, 5. Ext. 2 armatos in arcem ix, 6. 1 captivos iv, 8. 1 censum ab aliquo ix, 7. 2 delatam sibi dictaturam iv, 5. 2 dotem iv, 4. 9 honorem iv, 3. 10 nomen scenici ix, 14. 5 non rerum naturam, judicatum est viii, 1. Abs. 13 tristioris fortunæ incursum iv, 4. 1 numerum ii, 7. 15 omne genus literarum viii, 11. 1 parcius corpore telum ix, 11. 2 se in cubicularem lectum ix, 13. Ext. 4 capite coronas ix, 1. 5 industriæ fructum viii, 7. Ext. 1 recipiunt nullam partem defensionis aures vii, 3. Ext. 6 recepit caput in sinum suum ix, 2. 2 debitum fructum ejus ingenii v, 1. Ext. 4 liberalitatis testimonium iv, 8. 2 mercedem a Diis immortalibus iii, 8. Ext. 6 ministerium iii, 7. Ext. 5 regnum vii, 4. Ext. 1 secures ii, 7. 6 se in cubiculum ad lectulum vi, 8. 6 Neronem castris vii, 4. 4 Viriathi cædes duplicem perfidiæ accusationem ix, 6. 4 receperunt legionum lamentabiles quiritatus aures ix, 2. 1 recipient non amplius venerationis ii, 10. 2 recipientes ventos ex alto pecudes i, 8. Ext. 8 recipi ab aliquo in clientelam iv, 1. 7 eorum nomina lex vetabat iii, 7. 9 in castra ii, 7. 15 receptus est in cœlo ix, 15. 1 recepta est pectore hominum philosophia iii, 3. Ext. 1 cuncta studia sinu fido nutriuntur viii, 7. 1
Recitare tabulas testamentorum suorum vii, 8. 4 legem vi, 2. 5 recitat defensionem ei Lysias vi, 4. Ext. 2 orationem viii, 10. Ext. 1 recitavit decretum iv, 1. 8 ejus epistolam iv, 2. 7 recitari hæc verba per præconem jussit iv, 8. 5 recitatum in judicio carmen viii, 1. Abs. 8
Reclamantibus Mitylenæis vi, 5. Ext. 1
Recognoscere paucis exemplis vi, 6. 1 recognoscimus quot sacrilegia i, 1. Ext. 3 recognovit in sociorum animis constantem fidem vi, 6. 5 recognoscat effectus suos iv, 1. 1 recognoscerent equitum centurias ii, 9. 6 recognoscens centurias equitum iv, 1. 10 recognosci sub propriis exemplis convenit viii, 9. 1 recognita in claris viris mutatio morum vi, 9. 1 recogniti artium effectus viii, 11. 1
Reconditi libri i, 1. 12
Recordari atque nosse acta ii, 9. 1 recordemur invidia laborantes viii, 1. Abs. 1
Recordatio cœlestis patris vii, 6. 6
Recreare aliquem adversa valetudine correptum v, 1. 3 patriam triumpho vi, 9. 1 se iii, 2. Ext. 5 recreemus spiritus iv, 4. 11 recreatur virtus otio viii, 8. 1 recreantur pecora haustu aquæ i, 8. Ext. 18 recreatus benignis verbis v, 1. 9 recreatum eum ex vulnere comperit ix, 11. 2 recreata mater Darii adventu Alexandri iv, 7. Ext. 2 recreata virtute ii, 7. 1
Rector classium vi, 9. Ext. 6 cursus insidiosus ix, 8. Ext. 1
Rectus tenor ii, 7. 14. vii, 3. 7
Recubuit cibi capiendi causa viii, 7. Ext. 5 recubans lectulo ii, 6. 8
Recuperare annulum vi, 9. Ext. 5 cuncta vi, 9. 11 excitatiorem anhelitum v, 7. Ext. 1 exoptatum libertatis statum

v, 2. 6 fortitudinem i, 6. 2 ornamenta templorum v, 1. 6 salutem clarissimi civis ix, 11. 4 recuperastis virtute decus infelicitate amissum v, 1. Ext. 6 recuperavit pecuniam i, 1. 21 Salamina v, 3. Ext. 3 terra pristinum habitum v, 6. 2 recuperari ab iis locum amissum sperat ii, 7. 10 recuperatus ab eo fuerat v, 2. 5 ager vi, 5. Ext. 1 recuperata Asia iii, 5. 1 firmitate i, 7. 4 recuperatas ob Hispanias ii, 8. 5 recuperanda in tyrannide i, 2. Ext. 2

Recurrit in urbem iii, 7. 9

Recursus improvisus vi, 9. Ext. 7 recursum iis proposuerunt ii, 7. 15

Recusare consulatum vi, 4. 1 honores iv, 1. 6 mortem iii, 2. Ext. 8

Reddere alicui jura vii, 7. 7 alicui lacrymas v, 1. 10 alicui moderationis testimonium iv, 1. Ext. 8 alicui pecuniam vii, 3. Ext. 5 aliquem incertum vi, 6. 1 aliquem miseraliliorem iv, 7. 4 prudentiæ moderationisque immemorem ix, 3. 2 aliquem speciosum rebus insignibus viii, 15. 5 hunc meritis debita præmia v, 3. Ext. 3 calorem pristinum languentibus animis vi, 4. 1 causam viii, 15. Ext. 1 decreta eadem lingua viii, 7. 6 reddere gladios vaginis viii, 9. 2 dotem mulieri viii, 2. 3 factis auctores, et auctoribus facta sua viii, 14. 1 rationem institutionis suæ viii, 12. Ext. 2 honorem vii, 2. 6 incertum viii, 7. Ext. 11 juvenes v, 1. 1 juventutem alacriorem ii, 1. 10 ministerii rationem iii, 1. Ext. 1 populum mutum atque elinguem v, 3 Ext. 3 prædia fidei commissa iv, 2. 7 rationem vii, 2. 6 vitæ rationem iii, 7. 8. ii, 6. 4 sæcularibus initium ii, 4. 5 se cunctis invisum ix, 2. Ext. 5 spiritum v, 10. Ext. 3 studia lucidiora et alacriora iv, 7. Ext. 2 telum exituro ii, 6. 9 testimonium pietatis vi, 8. 6 reddo ærario rationem iii, 7. 1 reddo Scythis pietatis testimonium v, 4. Ext. 5 reddunt eos gratiosos miseriæ v, 3. 3 reddebat honorem canis pubertas ii, 1. 10 honorem senectuti ii, 1. 9 reddidit congratulationem victoriæ spernendam ix, 3. 5 dignitati suæ iii, 2. 12 fidissimum tyranno suspectum iii, 3. Ext. 2 legi debitum supplicii modum vi, 5. Ext. 3 accepti beneficii confessionem auctori libertatis suæ v, 2. 5 mortem clariorem iii, 3. Ext. 4 mortuus sanguini honorem debitum v, 9. 2 natura rationem rerum i, 8. Ext. 18 os deforme iii, 2. 11 paritissimum pro nobis excursorem vii, 3. 7 pro invidioso gloriosum iii, 4. 2 religioni suæ debitam fidem iv, 1. 11 rempubl. Africæ dominam v, 3. 2 se posteris viii, 14. Ext. 4 se urbi iii, 3. 1 sibi conditionem exilii placidiorem iv, 1. Ext. 3 spiritum intemperantiæ iii, 5. 3 Thebis expetendum negotium iii, 7. Ext. 5 reddiderunt me non avarum Punicæ gazæ iii, 7. 1 reddens honorem majestati debitum ii, 1. 6 reddente supremos anhelitus spiritu vii, 8. 9 reddentur exemplis planiora iii, 4. 1 redderetur tenor religionibus i, 1. 8 reddita laus iv, 8. 5 redditi si non forent captivi i, 1. 14 redditæ pie sunt civitates v, 2. Ext. 3 reddendus est juventuti titulus iii, 2. 8 reddenda pars imaginibus virorum adopertis iii, 5. 1

Redemtio puellæ iv, 3. 1 redemtione tentata vi, 4. Ext. 1

Redigere corpus alicujus ad ultimam tabem v, 7. Ext. 1 redigere exempla in unum acervum viii, 7. Ext. 9 locum in formam conditionemque templi viii, 15. Ext. 3 in suam potestatem vi, 6. 4. iv, 3. 1. ii, 7. 12 omnes ad unum victorem ix, 2. Ext. 2 urbes in ditionem v, 1. 5 redegit decorem capillorum in ordinem ix, 3. Ext. 4 eum in potestatem iii, 2. 16 illum ad desperationem iii, 2. Ext. 3 in statum ii, 7. 2 spatium in vadum iii, 2. 23 in potestatem suam ix, 3. Ext. 4 redigi in jus ac potestatem vii, 6. 1 redacto in potestatem magno numero i, 6. 2 redacta est urbs in habitum pulveris ix, 3. Ext. 3 regis stirps ad unicam filiam iii, 2. Ext. 9 redactum parvum pretium iv, 8. 1 redacti in potestatem milites ix, 2. Ext. 1 redactæ in potestatem vires Galliarum iii, 7. Ext. 6

Redimere captivos v, 1. 1 et Ext. 3 incolumitatem suam salute hostium vii, 4. Ext. 1 meretricem vii, 3. 7 mulierem pretio vi, 1. Ext. 2 redemit ab omni se feritatis crimine v, 4. Ext. 5 conquisitos vi, 5. 1 pudore culpam iv, 5. 2 se quinquaginta talentis vi, 9. 15 redimi res publice jussit iv, 4. 6 redimendorum potestatem ei fecisset ii, 7. 15

Redimito sertis capite vi, 9. Ext. 1

Redire cum aliquo in gratiam iv, 1. 8. ii, 9. 6 domum i, 4. 4. i, 7. 4 e schola iv, 4. 1 in alicujus domum iv, 3. 10 in pristinas sedes iii, 4. 5 redeo nunc ad Romulum iii, 2. 3 redierunt æque sine effectu v, 4. 1 redicns domum vi, 9. Ext. 1. viii, 1. Damn. 4

Reditus agelli iv, 4. 7 in Urbem illi datus iv, 1. 13 reditum indicere societati ii, 7. 5 in patriam alicui præstare vi, 4. 4

Redolens mons flore thymi i, 6. Ext. 3 paternam servitutem vi, 2. 8

Reducere aliquem domum vii, 5. 4 classem iii, 7. 10. iv, 6. 3 reduxit brachium intra pallium vi, 9. Ext. 1 eos in gratiam vii, 2. 6 eundem consulem iterum viii, 15. 4 gubernacula Romani imperii ix, 15. 5 populum in patriam iv, 1. Ext. 4 reducendi officio fungi ii, 1. 9 reducentis se in arcem i, 2. Ext. 2 reducentes Tarquinii dominationem v, 8. 1 reduci jussit carnifices intactos iv, 1. 15

Redundare ad patriam manubias maluit iv, 3. 13 redundat gloria ad ipsum viii, 14. Ext. 4

Refectio Capitolii ix, 3. 8

Refellere ingenium alicujus acrius viii, 7. Ext. 5 refelli accusatio poterat iii, 7. 1

Referre acceptum fortunæ v, 7. Ext. 1 acta senatus v, 1. 1 ad senatum legationem iv, 3. 9 alicui excidium urbis iii, 2. Ext. 8 alicui parem gratiam v, 3. Ext. 3 alicujus casus v, 3. Ext. 3 alicua benefacta iv, 7. Ext. 1 aliquid ad senatum vii, 3. Ext. 10 referre victoriam ex Latinis ix, 3. 4 civium numerum senatui literis ii, 8. 1 comitiorum maximum crimen vii, 5. 6 de moderatione iv, 1. Ext. 7 domum præturam iii, 5. 1 exempla iv, 3. 14. vii, 1. 1 gratiam viii, 14. 3. v, 2. Ext. 2. v, 2. 1 hæreditati acceptum iv, 4. 10 in curiam iii, 7. 3 in scenam foro petitos gestus viii, 10. 2 legem v, 4. 5 omnia vere ii, 10. Ext. 2 ornamenta sua in ærarium v, 6. 8 pecuniam cruentam domum iv, 8. 3 pedem i, 8. 1 præceptum oraculi vii, 3. Ext. 1 pudet viii, 5. 4 se in latebras i, 6. 8 senatui responsum vi, 4. 3 servorum erga dominos fidem vi, 8. 1 severitatem ii, 9. 4 spolia ex hoste iii, 2. 24 tribus inter ærarios ii, 9. 6 refert non vi, 2. 7 retuli ea supra iii, 3. 1 nihil ex Africa iii, 7. 1 res v, 1. 8 retulit ad populum ix, 10. 1 Hannibali sermonem ejus iii, 8. Ext. 1 de eo spolia Jovi iii, 2. 3 e prælio laudem iii, 1. 1 exuvias in castra iii, 2. 21 in castra gladios ii, 8. 7 eum in navem fluctus i, 8. Ext. 11 in tabulas publicas ix, 2. 1 meritis ejus debitam gratiam iv, 3. 1 orationem in Origines viii, 1. Abs. 2 retuli quantam culpam quam leviter ix, 4. 1 triumphum ex Pœnis iii, 6. 4 victoriam in sinum patriæ iii, 2. Ext. 4 de his admittendis iv, 1. 7 retulerunt hæc Scipioni ii, 10. 2 in numerum ærariorum ii, 9. 7 præcipi sortibus i, 6. 3 referam datos gustus iii, 1. 1 pedem iii, 6. 1 referemus neglectum cultum v, 2. Ext. 4 refertote munus malo hominum excogitatum iv, 3. 5 referamus quæstiones viii, 4. 1 referant Dii tibi gratias ii, 6. 8 retulisse duos abunde erit vi, 2. 7 referendo facta fatigabor iii, 7. 1 referens luctuosum sacrificium viii, 11. Ext. 6 victoriam ii, 7. 6 referentes successum suum omini acceptum i, 5. Ext. 2 relaturus sum facta iii, 2. 21 referri in armis ii, 7. Ext. 2 se patieutur v, 2. Ext. 1 refertur acceptum exigenti ii, 2. 6 referuntur digna exempla ii, 7. 5 referatur nostra fide vi, 2. 1 relata e campo domum vestis iv, 6. 4 est gratia Fabio v, 2. 4 mentio i, 8. Ext. 19 relata re ad senatum i, 1. 3 relatum id est senatui v, 1. 1 verum est i, 6. 11 relatis laudibus ii, 2. 5 relata jam sunt viii, 15. 1 relatu splendidam præbet materiam iii, 4. 1 referendus est in eo genere acuminis vii, 3. 2 idem inter indicia ix, 2. Ext. 5 referenda prudentia est vi, 5. Ext. 2 referendum est magna cura iv, 3. 1 referendos equites inter ærarios curaverunt ii, 9. 8

Refertus est pannus multis solicitudinibus vii, 2. Ext. 5 referta est divitiarum frons hilaris multis intus anua itudinibus iv, 4. 1 fuit domus ejus gloria iv, 3. 6 refertam turba doctorum hominum scholam intravit vi, 9. Ext. 1 refertum pectus grati animi pignoribus v, 2. Ext. 4 spe potiundæ victoriæ v, 4. 1 copia i, 7. Ext. 4 pilis cor i, 8. Ext. 15 referta fuerunt Cimonis incunabula opinione stultitiæ vi, 9. Ext. 3 metu arva vii, 1. 2 referta omnia fuerant lacrymis iv, 7. 7 minis et cruentis imperiis ix, 2. 1 opibus castra i, 6. 2

Refigi terra i, 6. 10

Reflexit cursum ad Contrebiam vii, 4. 5

Reformare ruinas patriæ in pristinum habitum vi, 5. Ext. 2

Refrænari re hac ii, 7. 8

Refugere vana i, 8. 7

Regere arantium boum jugum iv, 4. 5 classes vi, 9. 8 clientelas viii, 13. 5 equum iii, 2. 12 Hispaniam iv, 3. 11 terras ix, 15. 2 regit prætor Siciliam vi, 3. 5 regebat eorum suffragia viii, 5. 3 rexit imperium iii, 4. 1 fortuna gubernaculum ix, 12. 1 illam quæstionem misericordia viii, 1. Abs. 2 patriam viii, 13. Ext. 4 regi difficilis gens vii, 3. 6 regebantur vires Italiæ illorum nutu ii, 7. 7

Regillus lacus i, 8. 1

Regimen maris ac terræ, Præf. 1 multarum urbium ii, 8. 1 humani generis vii, 3. 1

Regio Attica v, 3. Ext. 3. v, 6. Ext. 1 Picena v, 3. 4 Sabina ii, 4. 5 Transalpina vii, 8. 4 regiones imperio vicinæ vii, 6. 6

Regius animus et cultus v, 1. Ext. 4 regio coltu ornata puella iii, 2. Ext. 9 regia appellatio iii, 4. 3 regium fastigium i, 6. 1. v, 1. 1 insigne v, 1. 10 solium v, 1. Ext. 1 regii interitus i, 8. Ext. 11 regiæ aures viii, 7. Ext. 15. iii, 3. Ext. 1 opes iv, 3. 14. ix, 1. Ext. 3 reliquiæ v, 1. 1 regia munera ii, 10. 2

Regnare Romæ vii, 3. 2 regnante Ser. Tullio vii, 3. 1

Regoum dilatare vii, 2. 6 pacisci iii, 8. 1 regno potiri vii, 3. Ext. 2 regnis injiciantur manus ii, 9. 1

Regredi domum i, 5. 3 modo agri controverso vii, 3. 4 ad littus iii, 2. 23

Regressus æstus iii, 2. 23 pavidus i, 6. Ext. 1 regressum animoso ejus dicto obtulit vi, 2. 1 regresso siue iii, 2. 23

Rejicere præmia iv, 3. 4 rejiciebat consultores ad Furium viii, 12. 1

Relatio ac memoria ii, 7. 6 candida iv, 2. 1 inutilis iii, 6. 1 maligna iii, 8. 6 relationem interpoui jubet iv, 1. 14

Relaxare militare robur viii, 8. Ext. 2

Relegavit eum Albam custodiæ caosa ix, 6. 3 relegavit hanc rem ad Areopagi cognitionem viii, 1. Amb. 2 relegasset eos ii, 7. 15 relegatus extra Italiam ix, 15. 1 erat custodiæ causa v, 1. 1 rus a patre vi, 9. 1

Religati ad palum v, 8. 1

Religio cessit calumniæ ix, 15. 4 publica iii, 2. 3. v, 10. 1 violata expianda est vii, 2. 5 religionis conservandæ cura i, 1. 12 insoleutia ii, 8. 3 injuria viii, 1. Abs. 4 momenta examiuare i, 1. 8 servatæ exemplum i, 1. 11 religioni cessit sommum imperium i, 1. 2 parere i, 6. 3 religiouem expiare vii, 3. Ext. 1 hospiti intolit vii, 3. 1 stopro permutare ix, 1. 7 religione moti iv, 8. Ext. 1 religionibus redderetur teuor suus i, 1. 8

Religiosus beneficiorum cultus v, 2. Ext. 4 religiosæ severitatis monumentum vi, 3. 1 religiosum obsequium laudabile i, 1. 3 religiosi animi i, 1. 9 religiosæ manus i, 1. Ext. 6 religiosissimi spiritus i, 1. 14 religiosissima ara ii, 10. 2

Relinquere aliquem hæredem ix, 1. 2. vii, 8. 3. v, 9. 2. iii, 5. 2 aliqoem inviolatum ix, 6. Ext. 1 fortonas suas alícui vii, 8. 6 insignem nominis sui memoriam ix, 6. Ext. 2 inchoatam a se lautitiam posteris ix, 1. 4 patriam v, 6. 7 sedes suas iv, 1. Ext. 4 relinquo mirificas filias iii, 2. Ext. 5 relinquit ipsi examiuandom pondus iii, 3. Ext. 7 reliuquebat uullum ambitioui locum viii, 15. 11 reliquisti dubium iii, 2. 23 reliquit crimen publicæ quæstioni vindicandum viii, 2. 2 bona fruenda vii, 4. Ext. 1 equestrem ordinem uberiorem iii, 4. 2 filio tutorem vi, 6. 1 nullam querelam viii, 13. Ext. 2 nota vacuam tribum ii, 9. 6 nulli ambiguum v, 10. 2 fletum spectantis affectui æstimandum viii, 11. Ext. 6 populum tutum vi, 2. 3 amicum jacentem ix, 5. 3 terram frugiferam viii, 13. Ext. 1 reliquit volumen viii, 7. Ext. 10 reliquit fundum ab hoc injuriæ genere immunem vii, 3. Ext. 8 utrique usum videudi vi, 5. Ext. 3 relicturi servandam patriam ii, 9. 6 relicto lictore vi, 2. 2 relicta ab eo ampla pecunia viii, 6. 1 relictis Athenis viii, 10. Ext. 1 relinqueudus est iv, 7. 3

Reliquiæ Canuensis prælii iv, 8. 2 exercituum ii, 7. 15 extremi spiritus iii, 2. 18 regiæ v, 1. 1 seuectutis robostæ vi, 2. 10 spiritus mei ii, 6. 8 reliquias cadaverum salire vii, 6. Ext. 3 exercitus educere i, 4. 9 imperii tueri iii, 2. 7

Remanere iu vita viii, 13. Ext. 2 remaneut iu vita ii, 6. 11 remansit iu exilio vi, 4. 4 iu terra i, 7. Ext. 3 remanserat anguis in navigio i, 8. 2

Remedia salotis iii, 8. Ext. 6

Remigis casus æquat interitus i, 8. Ext. 11

Remorom ictus vehemens iii, 2. 10

Remittere alicoi pœuæ uecessitatem vi, 5. Ext. 3 expeditiouem vii, 3. 3 iram vi, 8. 7 remisit ei caosæ dictionem vi, 5. 3 eum salvum ad penates v, 3. 4 fidei supplicium iv, 7. Ext. 1 patri filium ii, 10. 2 puerum ad Masinissam v, 1. 7 scrinium ad eum vi, 5. 6 remissuri nou erant sibi ii, 10. Ext. 2 remitti ab inferis ad accusandum vi, 2. 8 in patriam vi, 5. 1 remittitur his major pars imperatæ pecuoiæ viii, 3. 3 remissos ad patrem v, 1. 1 ab inferis vii, 2. Ext. 7 in patriam ix, 6. 3 vultus viii, 10. 3 remisso militiæ metu vii, 3. 3 remissos modos excitare viii, 10. 1 remissior animos vi, 9. Ext. 1 remissioris materiæ exemplum viii, 1. Abs. 13 remittendum ei convicium est vii, 3. 5

Remissio animi viii, 8. 1. ii, 4. 2 la-

boris iii, 6. 1 quieta viii, 8. 2 remissionem pœnæ mulieri impetravit v, 4. 7

Removere hostiam v, 10. Ext. 2 removit manum a poste v, 10. 1 removeri a lacu ix, 1. 1 removeatur dulcedo vitæ ii, 6. 12 remotus procul a suspicione viii, 1. Damn. 1 remota ab omni reprehensione pars calliditatis vii, 4. 1 remotum procul ab amentia pectus i, 6. 12 remoti a cultu i, 1. 8 anni a luxuriæ crimine vi, 9. 2 custodes ix, 3. 7 remotis arbitris v, 4. 3

Remus ii, 2. 9

Renati erant vi, 5. 1

Renidens inquit iii, 2. Ext. 6

Renovare bellum ix, 6. 3 renovant casus antiqui conditionem v, 4. Ext. 1 renovato cruore ii, 7. 8

Renuntiare aliquid i, 6. 3 consulem iii, 8. 3 renuntiat ei auspicium vii, 2. 5 renuntiati sunt eensores iv, 2. 1

Repellere exercitum iii, 2. 1 incursus vitiorum iv, 1. Ext. 2 puerum iii, 8. Ext. 4 sordidum alicujus nomen a se ix, 14. 2 repulisti illum iii, 8. 6 repulit eum a proposito iii, 3. Ext. 1 feritatem a valvis vii, 2. 6 Latinos iii, 1. 2 mulierem viii, 2. 2 sæva regis imperia v, 3. Ext. 3 suspicionem animo i, 7. Ext. 2 repulerunt preces ipsum i, 8. 4 repellitur a stipendiis ii, 4. 4 repulsus crudeliter videtur v, 3. 3 moribus iv, 3. 14 truci vultu viii, 1. Abs. 3 repulsa sunt decora civitatis viii, 5. 4 repellendis in his occupatus ii, 10. 2

Rependere beneficia injuriis v, 3. Ext. 3 caput auro ix, 4. 3 rependit pœnas mortuus i, 1. Ext. 3

Repentinus ac vastus hiatus v, 6. 2 adventus vii, 4. Ext. 1 repentina vis nimbi incidit viii, 1. Abs. 6

Repercussus altero latere i, 8. Ext. 11

Reperire cor in extis i, 6. 13 iter placidum v, 1. Ext. 6 novum voluptatis genus ix, 1. Ext. 3 ostrea in tegulis ix, 1. 1 statum vii, 1. 1 reperit crudelitas munimentum ix, 2. Ext. 5 domum sibi clausam vii, 7. 1 finem sui ix, 12. Ext. 1 punitorem mortis v, 3. 2 viam vii, 4. 5 reperiunt ultionis effectum vii, 2. Ext. 18 reperies eum in numero beatorum vii, 2. Ext. 12 eum majorem iii, 8. 1 nihil speciosius viii, 15. 3 reperta est voluptas ix, 1. 2 pecunia incolumis i, 1. Ext. 1 repertis duabus arcis i, 1. 12

Repetere agrestem aratri stivam iv, 4. 5 auspicia ii, 7. 4. iii, 2. 9 beneficii jure præsidium v, 3. 3 domos i, 3. 2 domum vi, 3. 6. vi, 5. Ext. 4 regiam ix, 5. Ext. 2 patriam viii, 7. Ext. 6 regnum i, 6. Ext. 1 sacrarium i, 8. 7 sedes suas iv, 5. 6 stationem ii, 7. 10 repetunt pavidi urbem v, 8. 4 repetiit Carthaginem i, 1. 14 lectum ac somnum i, 7. Ext. 10 repetam causam ii, 4. 4 repetens Africam ix, 8. Ext. 1 repetuntur tradita i, 8. 7 repetita industria ii, 7. 2 repetitum memoria i, 1. 16 repetendum est memoria ii, 2. 7 repetendas ad res missi ii, 2. 5 repetundarum causam dicere ii, 10. 1 crimine oppressus vi, 9. 10 lege damnatus est vi, 3. 3 reum defendit iv, 2. 4 reus viii, 1. Abs. 10. viii, 5. 1 et 2. ix, 12. 7

Replevit os suum cœno viii, 1. Abs. 6 alacritate suorum pectora vii, 4. 1 totum terrarum orbem ii, 7. 6

Reponere diadema capiti v, 1. 9 in beneficio iv, 8. 4 omnia in uno viii, 15. 9 reponit plus spei in auxilio populi v, 1. 1 reposuit coronam capiti v, 10. Ext. 2 literas in sinistra manu iii, 8. 1 tantum fiduciæ in sua innocentia iii, 7. 7 reposuerant ea in ærarium iv, 3. 9 reponens filium in tormento animi v, 9. 2 parum fidei in pectoribus hominum ix, 13. Ext. 2 tantum gloriæ in Archimede servato viii, 7. Ext. 7 reponitur prudentia in admiratione tacita vii, 2. Ext. 1 reponebatur in metu i, 7. Ext. 4 reponentur memoratu dignæ res in lucido loco viii, 11. 1 reposita ei spes i, 7. 5 est mors in beneficio vi, 8. 2 in fame obsessorum sola potiendi ejus spes vii, 4. 3 repositum in corporis decoro motu plurimum credens viii, 10. 2 repositi in locellum annuli vii, 8. 9 in secessu pectoris affectus iii, 4. Ext. 1 reponenda in pristinis sedibus curare ornamenta v, 1. 6 in placido et quieto paginarum numero vi, 3. 1

Reportandos curavit i, 1. Ext. 2 reportandas Locros tegulas curavit i, 1. 20 curavit effigies ii, 10. Ext. 1

Reposcitur ratio in curia iii, 7. 1

Repræsentare aliquanto augustiorem Jovis imaginem viii, 11. Ext. 5 Deorum formam vii, 5. 5 mala vitæ viii, 9. Ext. 3 opus vi, 6. 5 pœnam vi, 5. Ext. 4 sub veste leviter claudicans vestigium viii, 11. Ext. 3 repræsentavit Scipionem se populo Romano ix, 2. 1 repræsentem virtutem ii, 7. 6 repræsentemus siderum decus iii, 2. 19 repræsentari potest alterius justitia vi, 5. Ext. 2 repræsentabitur melius personis, quam verbis iv, 4. 1 repræsentata campi conditio vii, 5. 1 patris facundia viii, 3. 3

Repræsentatio constantiæ iii, 8. 1 patris clarissima v, 10. 2
Reprehendere decretum iii, 5. 2 reprehensus murmure destitutæ coneionis v, 4. 5
Reprehensio insolentiæ ii, 7. 14 reprehensionis morsus iv, 1. 1 reprehensione ab omni tuta i, 1. 7 non caruit ii, 1. 4
Reprehensore carere v, 3. Ext. 3
Repressit socialis belli fluctus vi, 9. 6
Repudiare alieni facinoris munus ix, 4. 1 uxorem vi, 3. 11 repudiavit triumphi honorem ii, 8. 3 repudiasset virginem ii, 9. 2 repudiata crimine adulterii uxor viii, 2. 3 repudiata dona iv, 3. 6 repudiandum factum iv, 2. 7
Repudium inter uxorem et virum intercessit ii, 1. 4 repudii nota affecit conjugem vi, 3. 12
Repugnans veneno spiritus ix, 2. Ext. 3
Repulsæ causam Scipioni attulit vii, 5. 2 dolorē consulatus aecensus ix, 3. 2 repulsam honori adæquavit vi, 4. Ext. 5 domum referre iii, 5. 1 repulsa consulatus afflictus vii, 5. 4 notatus abit vii, 5. 1 præturæ sugillatus est vii, 5. 5 repulsarum patientia vi, 9. 14 repulsis suis fatigare campum vii, 5. 3 propositis vii, 5. 1
Requisivit repentinæ moræ causam ix, 11. 1
Reri: ratus parum pudicas lacrymas vi, 3. 6 ratum eum finem fore dixerunt v, 6. Ext. 4 rati indignum ii, 10. 1 sunt judices iniquum viii, 1. Abs. 8 rata decreta ii, 2. 7 manserunt testamenta vii, 7. 1
Res geritur ii, 7. 10 rem corrigere iii, 7. 1 patriæ bene gerere gladio vi, 3. 6 patriæ, non suam augere iv, 4. 9 res adversæ vii, 1. 1 humillimæ viii, 14. 6 mutæ vi, 9. 8 novæ i, 4. 2 secundæ v, 1. Ext. 3. viii, 1. Abs. 3 secundæ et adversæ iv, 1. 13 seriæ viii, 8. 2 præclaras gerere ii, 8. 7 rebus Veuereis uti iv, 3. Ext. 2 rei familiaris angustiæ iv, 4. 4. iv, 8. 2 familiaris dominus viii, 7. Ext. 6
Respublica expirat iii, 2. 18 reipubl. administratio ii, 9. 6 causa abesse iii, 7. 9 damnum immane ii, 7. 15 latera firmissima ii, 9. 6 vires ii, 7. 15 rempubl. administrare dictatura vii, 6. 1 deseruerant ii, 7. 15 oppressam tenere iii, 2. 17 prodere iii, 7. 8 salvam esse volunt iii, 2. 17 tueri armis iii, 2. 17 republ. bene gesta iii, 6. 5 consternata Catilinæ furore iv, 8. 3
Rescindere alienjus factum ix, 6. 3 reseidit testamentum vii, 7. 2 factum ejus vi, 3. 3 sacrilegium alienum i, 1. Ext. 2 rescindi manumissiones permittunt ii, 6. 7 possunt testamenta vii, 7. 1 rescissa testamenta vii, 8. 1
Reseribere alicui vii, 6. 1 reseripsit indignos esse ii, 7. 15
Reseeandorum unguium causa iii, 2. 15 reseetis palpebris ix, 2. Ext. 1
Reserari fores jussit ii, 10. 2 reserata ædes i, 8. 1
Reservare omnia integra Æmiliano v, 2. Ext. 4 reservandos justiori laureæ putavit ii, 8. 5
Residere: resedit aprico in loco ix, 12. Ext. 2 residentes albis equis i, 8. 1 residendi loeus i, 5. 4
Resipiseere alieujus gravitate sermonis vi, 9. Ext. 1 resipiseere ebrium coëgit vi, 2. Ext. 1
Resistere divinis operibus ix, 2. 4 equitatui ii, 3. 3 injuriæ vii, 2. 2 injustæ rogationi alieujus vi, 4. 4 invidiæ viii, 1. Damn. 1 voluntatibus vii, 5. 1 resistens precibus minisque v, 4. 5
Resolvi nimia quiete in desidiam vii, 2. 1 resolutus animi impetus vii, 3. 10 resolutæ ferventi aqua pelles vii, 6. 2
Resonantem spiritum edere ix, 2. Ext. 9
Respectus auctoritatis iii, 7. 3 elementorum ii, 1. 1 respeetui puerorum viii, 1. Abs. 2 respeetum pristini beneficii anteposuit præsenti perienlo v, 2. Ext. 4 societatis deposuit vi, 6. Ext. 2 respeetu consulatus ii, 9. 3 Tyndaridarum iv, 6. Ext. 3
Respergere aliquem suspicione vii, 3. Ext. 8 mores civitatis plurimis vitiis vii, 2. 1 titulos victoriarum ii, 7. 8 respersit os ejus sputo v, 1. Ext. 2 cruore ix, 2. Ext. 3 respersus est urina ii, 2. 5 respersa eruore vestis iv, 6. 4 respersi oculi eruore i, 6. 11 respersa lacrymis thura v, 10. Ext. 2
Respieere castra ix, 7. Mil. Rom. 1 constantiam vii, 6. 2 exempla iv, 4. 11 perieula sua ix, 8. 1 respexit eum pro vetusto jure amicitiæ, et vultu benigno vii, 8. 9 respieiens pone i, 7. Ext. 1 se supra ipsum cubantem viii, 15. 7 respiciuntur fœminæ ii, 6. 14
Respondere animo suo v, 6. 6 auspicia perquam tristia i, 4. 2 origini et contextui sanguinis ix, 14. 1 vitrico iv, 3. 3 respondit astutia senilis calliditati juvenili vii, 4. 2 respondit ei æque clara

vocc viii, 1. Abs. 7 respondit non se σοφὸν viii, 7. Ext. 2 respondens duabus victoriis vox vi, 4. Ext. 3 responsum abscisum iii, 8. 3 da vi, 4. 3 non dedit ix, 5. 1 senatui referre vi, 4. 3 responsa dare Latine ii, 2. 2

Respuere cansæ dictionem iii, 7. 9 tela vulneribus i, 8. Ext. 18 utilitatem auribus vii, 3. 6 respuit criminationem iv, 1. Ext. 2

Restat in precibus auxilium vi, 2. 1 restabat alteri orbis virtutum i, 7. 2 quantulacunque spes i, 5. 6 restante duobus candidatis uno loco ix, 7. 3

Restipulari non dubitavit ii, 8. 2

Restituere detractum ii, 8. 4 in pristinum gradum v, 2. 6 imperium i, 8. 5 lævæ annulum vi, 9. Ext. 5 mœnia i, 5. 1 regibus sanguinem suum v, 1. 7 Romanis Salapiam iii, 8. Ext. 1 his libertatem v, 2. 1 iis prædia vi, 5. 1 labentem belli fortunam iii, 2. 19 leges e vestigio vii, 2. Ext. 15 se advehendum urbi i, 8. 2 spem patriæ iii, 2. 9 restituendo pacem profuit vii, 2. 3 restitui in bona vii, 7. 6 lege in civitatem v, 2. 7 restituta continentia ii, 7. 2 est pax inter eos iii, 2. 21 pecunia custodiæ thesauri i, 1. Ext. 1

Restitutio libertatis iv, 1. Ext. 4

Retexuit impium opus Censoris i, 1. 20

Rethogenis filii v, 1. 5

Retiarius cum mirmillione introducitur i, 7. 8

Retinere a majoribus acceptam continentiam ix, 1. 4 abeuntem familiari invitatione v, 1. Ext. 2 arma iii, 2. 11. vi, 4. Ext. 1 dotem virum vetuit vii, 7. 4 equitatum immobilem ix, 3. 5 florem juventæ viii, 7. Ext. 9 habenas currus iv, 4. 5 insignia potestatis vi, 5. 2 legem ingratorum vindicem v, 3. Ext. 3 leges in suo statu v, 3. 2 libertatem i, 8. 5 ornamenta vitæ præteritæ iii, 2. 7 salutem vi, 7. 2 spiritum ix, 13. 3 vitam vi, 8. 4 retinent leges infirmiora animalia vii, 2. Ext. 14 retinuit benevolentiam vii, 2. 6 lætitiam in ore iii, 3. Ext. 7 retinuerunt morem ii, 2. 4 retinens immobilem stationis gradum iii, 2. 23 manibus abscisum caput vi, 1. Ext. 2 omnia memoria i, 8. Ext. 2 signum dextra iii, 2. 20 retinente vultu pristinum habitum v, 10. Ext. 1 retinentes majestatem ii, 2. 2 retinentia vultum ac spiritum capita ix, 2. 1 retentus ante fores iv, 1. Ext. 3 est domi i, 7. Ext. 4 mos ii, 2. 4 retenta militaris disciplina ii, 8. 1 parva admodum summa viii, 7. Ext. 4 retentum esse in ordine senatorio ii, 9. 4

Retraxit filios suos v, 1. Ext. 2. filium euntem in aciem v, 8. 5 oculos civium ii, 6. 1 regnum a licentia iv, 1. Ext. 8 retraxerunt in littus iii, 2. 10

Revehere domum sese simulantes ix, 6. Ext. 1 revexit futurum suæ necis præmium domum ix, 4. Ext. 1

Revertere in urbem v, 6. 3 reverterunt ad lares ii, 10. 2 reverti ad ingratum populum v, 3. 2 reverti ad se viii, 1. Amb. 2 domum ii, 2. 1. iii, 6. 4 reverti ex Cypro viii, 15. 19 in regnum v, 1. 1 in triremem i, 8. 2 revertitur in patriam iv, 1. Ext. 1 in urbem ii, 8. 7 revertebantur concordes ii, 1. 6 reversus est in urbem v, 3. 4 revertere ad tuos iii, 3. 1

Revirescit præclari facti decus iv, 8. 4

Revisere rura iv, 1. Ext. 1

Revivisceret frater suus optavit viii, 1. Damn. 4 revixit tum muliebri stirpe viii, 3. 3

Revocare ab incepto v, 1. Ext. 2 ab incepto consilio ii, 6. 8 animum suum a Pœnis ad Romanos vii, 3. 7 disciplinam militiæ ii, 7. 2 impune vulnera vi, 2. 8 invitum ad Macedonicos mores vii, 2. Ext. 11 mucronem cervicibus applicatum v, 1. 3 nobilium juvenum ingenia ab insolentia vii, 5. 2 plus justo concitatos modos viii, 10. 1 revocavit mucronem jugulo impressum v, 4. Ext. 6 pietatem ex pectoribus abeuntem v, 6. 7 priscum morem ii, 10. 8 statum civitatis in pristinum habitum iv, 1. Ext. 4 revocabo me ipse iii, 6. 1 revocari ad calculos iv, 8. 1 ad meliora consilia viii, 9. 1 revocetur opus in ordinem iv, 8. 1 revocatus erat ipse ab errore vii, 3. Ext. 1 in cubiculum iii, 2. 15 revocata in suam naturam arbor ix, 12. Ext. 9 revocata si fuerit crudelitas ix, 2. 1

Revolvi in somnum vii, 2. 3 revolvitur ejus superior ætas vi, 9. 5 revoluti in dedecus iii, 4. 1

Reus actus ab eo ad populum viii, 1. Abs. 7 ambitus ix, 5. 3 criminis gravissimi v, 3. 3 deformis fugæ v, 8. 4 factus vi, 4. 4 incesti agebatur vi, 8. 1 Metellus ii, 10. 1 peculatus fit v, 3. 2 repetundarum viii, 1. Abs. 10. viii, 5. 1 et 2. ix, 12. 7 citatus vi, 1. 7 Servilia lege viii, 1. Abs. 8 Veientanæ prædæ v, 3. 2 reo parcere v, 4. 1 reum agere aliquem vi, 2. 4. viii, 9. 3 ambitus defendens v, 9. 2 ambitus patrocinio suo protexit iv, 2. 5 damnare viii, 1. Damn. 2. viii, 5. 6 illum intolerabilis potentiæ egit vi, 2.

9 impatientiæ aliquem agere vi, 7. 1 judiciali periculo liberavit vi, 9. 1 peractum judicio afflixit v, 4. 4 repetundarum defendit iv, 2. 4 rei aguntur pro Rostris vii, 2. 6 majestatis viii, 5. 4 reorum judicia egit iii, 6. 7 scopulus iii, 7. 9 reos eodem judicio sustinuit duos vi, 2. 4 protegere viii, 1. Abs. 11 rea culpæ ii, 6. 3 impudicitiæ mulier viii, 2. 3 incesti criminis Tuccia viii, 1. Abs. 5

Rex lacessitus ii, 10. 2 rege superato ii, 7. 14

Rhamnus i, 8. 10

Rhegium ii, 7. 15

Rhenus v, 5. 3

Rhodii i, 5. 8. v, 2. Ext. 2

Rhodus viii, 10. Ext. 1

Ridere exempla tauquam stulta v, 6. 4 risus est ab Alcibiade viii, 8. Ext. 1

Rigidus vindictæ assensor vi, 3. 6 rigidior constantia iii, 8. Ext. 2 rigidius astringere disciplinam ix, 7. Mil. Rom. 3

Rigor glacialis iii, 3. Ext. 6 mentis speciosus iii, 8. 3 rigoris haustus iii, 8. Ext. 6 rustici crimine damnandus ii, 2. 3

Ripa fluminis Anienis viii, 9. 1 Tiberis viii, 15. 19 ripæ Nili inexplicabiles viii, 7. Ext. 3

Ritus vitæ aliqua ex parte novandus iii, 6. 1 ritu Gabino cinctus i, 1. 11

Robur ætatis ii, 9. 6 animi atque corporis iii, 2. 24 animi pertinacissimum viii, 7. Ext. 1 cœleste ix, 2. Ext. 11 corporum vii, 2. Ext. 1 dextræ v, 3. Ext. 3 famularis fidei vi, 8. 3 mentis iv, 1. 6 militare viii, 8. Ext. 2 virile v, 4. 2 virilitatis iii, 8. Ext. 3 robore prædita ætas iii, 3. Ext. 1

Roboreæ sudes vii, 6. 5

Roborabant corpora et animos ii, 1. 9 roboraverunt admonitionem i, 7. Ext. 3 roborantur industriæ alacri spiritu militiæ stipendia viii, 7. 1

Robusta ac longa senectus iii, 7. 8 ætas viii, 13. 3 robustæ vir præstantiæ iv, 3. Ext. 4 senectutis reliquiæ vi, 2. 10 robusta exempla iv, 7. 2

Rogare sacramento ii, 3. 1 rogavit suppliciter uxorem v, 9. 4 rogatus ab eo viii, 1. Damn. 8

Rogatione lata ad populum ea de re vii, 6. 1

Rogatu civitatis viii, 10. Ext. 1

Rogus ardens i, 8. Ext. 10. viii, 7. Ext. 2 erubescendus i, 8. 9 et lectus funebris iv, 4. 1 genitricis i, 8. Ext. 5 Indicus ii, 6. 14 se incursui malorum objicit vii, 2. Ext. 2 rogi inops v, 1. 10 rogum exstruxit vi, 8. 7 rogo aliquem imponere v, 1. Ext. 6. vii, 1. 1 aliquem superjicere vi, 8. 7 imposuit v, 5. 4 intentans manum vi, 8. 7 rogo publico et communi semet ipsi superjecerunt vi, 6. Ext. 1

Roma i, 1. 3. vi, 6. 5 cave tibi i, 6. 5

Romana acies v, 6. 5 juventus militaris vii, 6. 1 legio vii, 4. Ext. 2 liberalitas iv, 8. 5 mansuetudo v, 1. Ext. 6 plebs vi, 2. 3 severitas vi, 3. Ext. 1 exercitus ii, 3. 1. ix, 1. 5 Romanis externa jungere iii, 4. Ext. 1

Romulus i, 4. 1. ii, 2. 9. v, 8. 1

Roscius viii, 7. 7. viii, 10. 2

Rostra navium devictarum viii, 1. Abs. 11 piratica myoparonum ii, 8. 5 rostris propinqua Hostilia ix, 5. 2 rostra conscendit iii, 7. 1. ii, 9. 5

Rubigo horridæ vetustatis ii, 9. 5 rubigine exesus ii, 6. 7 obsitum imperium ii, 9. 5

Rubor civitatis magnus ix, 1. 8 civitatis nostræ inest nullus ix, 2. Ext. 1 injectus est cœlestibus i, 1. 15 magnus sæviendi i, 1. 15 pacis ii, 4. 1 roboris aliquid habere vii, 6. 1 devitandi causa iii, 7. 1 rubori iis fuit iv, 4. 5 ruborem epuli suffragiis suis vindicavit vii, 5. 1 rubore ignominiæ excitati ii, 9. 9 perfundi v, 7. Ext. 1

Rubria ix, 15. Ext. 1

Rudis atque incompositus corporum motus ii, 4. 4 rude atque impolitum præconium viii, 14. 1 et ferox sæculum v, 3. 1

Ruere in castra alicujus v, 8. 5 in exitium suum vii, 3. 6 ruens ad se occidendum iii, 2. 7 temeritas iii, 8. 3 ruente spelunca ix, 12. Ext. 10 ruentia undique tela iii, 2. 23. iv, 7. 2

Ruina domestica vi, 1. 9 ejus major est v, 3. 5 haud dubia viii, 1. Abs. 6 monstrorum i, 6. 11 amplissimi imperii ix, 1. Ext. 3 rerum ix, 5. 3 ruinam Carthaginis animo volvere iii, 6. 1 ruinis abjectæ urbis infundi i, 5. 1 parietum ac tectorum testari vi, 3. 1 prostrata Numantia ii, 7. 1

Rugosa ac senilia membra v, 6. Ext. 5

Rumore orto de mitiore senatus sententia iii, 8. 1

Rupilius consul ix, 12. Ext. 1

Rupit laqueos iii, 2. 12 verbera iii, 3. Ext. 5 vomicam i, 8. Ext. 6

Rus longinquum vi, 5. Ext. 4 parvulum vii, 1. 2 ruris exigui cultor vii, 2. Ext. 12 ruri ab eo rogatus viii, 1. Damn. 8 rus petens ii, 2. 1 relegatus a patre vi, 9. 1 rura revisere iv, 1. Ext. 1

Rustici rigoris crimine damnandus ii, 2. 3 rusticæ vitæ vir ii, 4. 5 rusticum opus iv, 4. 5. vii, 5. 2 rusticæ tribus vii, 5. 2 rustica tecta iv, 8. Ext. 2
Rutilarunt capillos cinere ii, 1. 5

S.

Sabazius Jupiter i, 3. 2
Sabinus ager vii, 3. 1 Sabina regio ii, 4. 5 Sabini vii, 3. 1. ix, 6. 1. Fr. 10 Sabinis virginibus raptis ii, 4. 4
Sacellum Deæ ii, 1. 6
Sacer appellatur collis viii, 9. 1 specus i, 8. 10 sacra via viii, 1. Damn. 5 sacræ ædes iv, 3. 14 sacra conjugalia ii, 9. 2 inde orta i, 1. 1 imposita i, 1. 10 mensæ ii, 1. 8. ix, 2. 2 penetralia ii, 7. 6 perfidæ mensæ v, 3. 3 pontificalia v, 8. 3 prudentiæ Pythagoricæ iv, 7. Ext. 1 pulvinaria ii, 10. Ext. 1 sacris obligaret populum i, 2. 1 servire i, 1. 9 castas admovi manus viii, 1. Abs. 5 sacra ferrent i, 1. 10 gerens i, 1. 11 Junonis peragere v, 4. Ext. 4 sacris Bacchanalium incestu uti vi, 3. 7
Sacerdotium maximi pontificis vi, 9. 13 abstulit i, 1. 4 auguratus sustinuit viii, 13. 3 sacerdotia nova iii, 4. 2 sacerdotiorum insignia iii, 2. 7
Sacrarium Jovis ix, 12. 5 pristinum i, 8. 7 sacrarii specus abditus vii, 1. 2 Cereris fecit viii, 15. Ext. 1 sacraria ædificare vi, 5. 1
Sacratus locus ii, 1. 7 sacratæ aquilæ vi, 1. 11 sacratissima memoria i, 7. 1
Sacramentum militare v, 2. 2 sacramento contendere vii, 7. 2. vii, 8. 2 rogare ii, 3. 1
Sacrificabat numinibus v, 10. Ext. 2 sacrificavit consulto diutius iii, 3. Ext. 1 pro salute v, 2. 1 sacrificans rex iii, 3. Ext. 1 sacrificari una certis Diis i, 1. 8
Sacrificii furtum pium vii, 3. 1 sacrificium Alexandri impedire iii, 3. Ext. 1 facere i, 6. 7 luctuosum referens viii, 11. Ext. 6 solenne peragere v, 10. Ext. 2 sacrificia bellica iii, 7. Ext. 6 facere vi, 5. 1. viii, 13. 2 sacrificiis expiatum est i, 1. 16
Sacrilega cupiditas viii, 11. Ext. 4. viii, 14. Ext. 5 sacrilegum flagitium viii, 5. 5 sacrilegis tribuatur i, 1. Ext. 3 sacrilegæ manus i, 1. 18
Sacrilegium alienum i, 1. Ext. 2
Sacrosanctus esse vult iv, 7. 3 sacrosancta potestas vi, 5. 4 sacrosanctam potestatem habere vi, 1. 7
Sæculum frugalissimum ix, 1. 6 rude et ferox v, 3. 1 sæculi nostri literæ ii, 9. 4 sæculo ipsorum ignotum fuit iii, 4. Ext. 2 prisco natus est viii, 1. Damn. 8 sæcula diversa ix, 1. 6 innumerabilia viii, 7. Ext. 2 insequentia vii, 2. Ext. 2 sæculorum longe inter se distantium exempla iv, 3. 14
Sæcularibus initium reddere ii, 4. 5
Sævire adversus aliquem v, 3. Ext. 3 adversus civitatem vi, 5. 1 in aliquem ix, 2. 1. ix, 9. 1 sæviens fortuna i, 8. Ext. 3. iii, 7. 10 terra i, 8. Ext. 7 sæviendi adversus gentem rubor i, 1. 15
Sæviore uti severitate ii, 7. 11
Sævitia non dentis, sed ferri i, 7. Ext. 4 sævitiam efferatam mitigare i, 1. 14 execrans vi, 2. 8 maris interpellante ix, 8. Ext. 2
Sagax cura vi, 8. 5 sagaci uti simplicitate vii, 3. Ext. 9 sagacia consilia ducum vii, 4. 4
Sagacitas consilii vii, 3. 3 oraculi vii, 1. 2
Sagulum Hispanum v, 1. 7 Punicum v, 1. Ext. 6 alicui tradere iii, 2. 21
Saguntini vi, 6. Ext. 1
Salamis v, 3. Ext. 3. viii, 14. Ext. 1
Salebra tristitiæ vi, 9. Ext. 5 salebris spiritus prægravavit senile guttur ix, 12. Ext. 6
Salernitana regio vi, 8. 5
Salii i, 1. 9. i, 8. 11 Saliorum collegii magister i, 1. 9
Salire infelices cadaverum reliquias vii, 6. Ext. 3
Saltus celer iv, 7. 2
Salubre consilium iv, 1. 11. vii, 3. 10 salubriores conciones viii, 9. Ext. 1 saluberrimum consilium vi, 5. Ext. 2 exemplum iv, 8. 3 saluberrimæ cunctationes pugnæ vii, 3. Ext. 8
Salubritas consilii iii, 3. Ext. 2. iii, 8. 2 pristina i, 8. 2 silentii ii, 2. 1
Salus ab eo datur uno modo iii, 8. 7 obruta criminibus viii, 1. Abs. 9 hospitis captivi iv, 3. 4 in ultimas angustias deducta viii, 15. 11 patriæ ii, 8. 5. Præf. 1 publica privata iv, 7. Ext. 1 quæsita est iis astutia vii, 3. 8 reip. suspensa tenui filo vi, 4. 1 salutis ac victoriæ spes iii, 7. 1 ædes viii, 14. 6 beneficium iii, 8. 8 remedia iii, 8. Ext. 6 saluti alterius consuluit iv, 1. 6 parci debet iii, 2. 6 fuit illi i, 5. 5 salutem quærere fuga i, 5. 6
Salutare exercitum sine monitore viii, 7. Ext. 16 Hephæstionem tanquam Alexandrum iv, 7. Ext. 2 regem vii, 3. Ext.

2 salutandi gratia venire iii, 1. 2 salutari a legionibus suis patronum voluit v, 2. 4 salutatur ab occurrentibus dives vi, 9. 12 salutatus est pari studio frequentiæ ix, 15. 1

Salutaris aquilæ conspectus i, 4. Ext. 2 exitus vii, 4. 3 princeps viii, 13. 1 principis ortus ii, 9. 6 perseverantia ii, 7. 1 salutare auxilium i, 8. Ext. 18 id ei futurum v, 1. Ext. 1 laxamentum iii, 2. 8 salutares Campanis literæ iii, 8. 1 salutaria imperia vi, 9. Ext. 3

Salutatio Persica vii, 2. Ext. 11

Salvus clypeus iii, 2. Ext. 5 salvo statu fortunarum iv, 8. 2 salvam rempublicam esse volunt iii, 2. 17

Samii i, 5. Ext. 1 Samiorum tyrannus Polycrates vi, 9. Ext. 5 Samia vasa vii, 5. 1

Samnites i, 6. 4. ii, 7. 8. v, 1. Ext. 5. vii, 2. Ext. 17 Samnitium divitiæ iv, 3. 5 legati iv, 3. 5 mancipia iv, 3. 6 Samnitibus deditus vi, 1. 9

Samos insula vi, 9. Ext. 5

Sanatus saluberrima unius orationis medicina vi, 9. Ext. 1

Sana ratio ix, 13. 3

Sancire lege viii, 6. 3. ix, 1. Ext. 2 sanciam idem ego legem vi, 5. Ext. 4 sanciri lege vi, 3. 1

Sanctus et egregius civis ii, 10. 8 sanctum templum ii, 10. 2 sanctas manus habere ii, 2. 8 sancta sanguini nostro pignora v, 1. 3 sanctissimo Persis jurejurando obstrictus ix, 2. Ext. 6 sanctissimi thesauri i, 1. Ext. 1 sanctissimæ manus vii, 5. 2 sanctissima jura familiaritatis vii, 8. 9 templa i, 6. 13

Sanctitatis corruptor vi, 1. 11 sanctitate decreti i, 1. 20 pariter ac sapientia clarus ii, 10. Ext. 2

Sanguis civilis ii, 8. 7 exiguus senilisque iii, 8. 5 humanus ii, 9. 3 ingenuus v, 4. 7. ix, 1. 8 Punicus i, 1. Ext. 1 verus v, 9. 4 sanguinis carnifices iv, 1. 15 ingenui et Italici oblivisci vi, 2. 1 sanguini Romano fidem præstare ii, 9. 8 sanguinem sudare i, 6. 5 sanguine et spiritu deficiens iii, 2. Ext. 5 expleri ix, 2. Ext. 2 meliorem solitudinem v, 9. 4 mistæ aquæ i, 6. 5 multo profuso ix, 3. 8 patrio pares vii, 8. 4 proximus vii, 8. 1 sibi conjuncti vii, 7. 2 sibi junctus ii, 7. 4

Sapientia clarus ii, 10. Ext. 2

Sapientissimus judicatus iii, 4. Ext. 1

Sarcina amara ix, 1. 2

Sardanapali familiares iv, 7. 1

Sardes v, 4. Ext. 6

Sardinia vii, 6. 1. ix, 7. 2

Sariaster ix, 11. Ext. 3

Satiare crudelitatem vii, 6. 4 barbariem feritatem ix, 2. Ext. 1 paupertatem opibus iv, 3. 8 satiari incommodo i, 5. 2 satiatus cædibus virorum ix, 2. 1

Satietas concubitus licentis vii, 3. 10 vitanda est iii, 8. Ext. 1 satietati abundare vi, 4. 1

Satis erat æternæ laudi iii, 2. 13 erit adjecisse exempla ii, 9. 9 est aliena prospexisse ii, 7. Ext. 2 satius fuit viris vita carere ix, 1. Ext. 7 duxit scelere coinquinari ix, 7. Mil. Rom. 3 ei fuit iii, 5. 1 esse duxerat ii, 9. 8 esse existimans v, 2. Ext. 2 esse judicans ii, 7. 6 est narrare iii, 6. 1

Satisdare judicatæ pecuniæ iv, 1. 8

Satisfacere creditoribus vi, 5. 4 desiderio vi, 4. 1 imperatoribus ix, 11. 5 satisfecit pietas arctissimis sanguinis vinculis v, 6. 1 satisfactum erat reipubl. v, 8. 3

Saturninus puer nobilis ix, 1. 8

Saturninus tribunusplebis iii, 2. 18

Satyrarum modi ii, 4. 4

Satyriscus i, 7. Ext. 7 satyriscum parere i, 7. Ext. 7

Saucius ei oblatus i, 7. Ext. 10 saucium intercessu suo servavit v, 4. 2 saucium femur iii, 2. 23

Saxi pondus iii, 2. 23 saxo Tarpeio præcipitari vi, 5. 7

Scævola Pontifex viii, 8. 2

Scalæ Gemoniæ vi, 3. 3. vi, 9. 13

Scandens gradu celeri loca adversa viii, 7. Ext. 1

Scapham ingredi i, 6. 7

Sceleratus servus vi, 1. 3 scelerata factio iii, 2. 17 avaritia i, 1. 21

Sceleris quicquid fuit v, 3. Ext. 3 scelus admittere ix, 2. 1 vindicare ix, 4. 1 intueri iniquo animo ix, 2. 1 sceleribus innotescere viii, 14. Ext. 3

Scelestus domui ii, 6. 6 scelesta fames clientis ix, 4. 3 libido ix, 1. 9 scelestum onus portanti succurrit v, 3. 4

Sceleste exercere arma v, 1. 3

Scenæ ejusdem exemplum adjiciam iii, 7. Ext. 2

Scenico inditum est histrionis nomen ii, 4. 4 scenica industria viii, 7. 7 portenta ii, 4. 1

Scipio iii, 2. 13. iv, 1. 12. iv, 2. 3. iv, 3. 1. vi, 9. Ext. 7

Scipio Æmilianus ii, 10. 4. iii, 2. 6. iii, 7. 2. iii, 8. 6. v, 2. Ext. 4. vi, 4. 2. viii, 15. 4

Scipio Africanus i, 2. 2. iv, 1. 12. ix, 11. Ext. 1 Scipio imperator vi, 9. Ext.

7 Scipio Nasica i, 1. 3. i, 4. 2. iii, 2. 17. v, 3. 2. viii, 15. 3 Scipio superior vii, 3. 3
Scipio eburneus iv, 4. 5 scipionem capiti inflixit iii, 2. 7
Scientia efficacior viii, 11. 2 Pontificum i, 1. 1
Scindere: scissa veste ii, 7. 8 scissis fasciis iv, 6. 2
Scio certum ii, 7. 6
Sciscitatus est per legatos v, 6. Ext. 1 sciscitatum venit Apollinem vii, 1. 2
Scito plebis æquatus Dictatori v, 2. 4
Scopas i, 8. Ext. 7
Scopulus reorum iii, 7. 9 vicinus iusulæ iii, 2. 23
Scortum Athenis nobile Phryne iv, 3. Ext. 3 scorti amore deperditus vii, 3. 7 scortorum duobus cum millibus abire ii, 7. 1 scortis abjectior et obscœnior vita iii, 5. 4
Scriba ejus fucrat iii, 5. 1
Scribere versus iii, 7. Ext. 1 decretum iv, 1. 8 orationem vii, 3. 5 scribit vobis legem natura ii, 9. 1 scripsit libros de vita sua iv, 4. 11 scribens senatui ii, 7. 15 scribi testamenta jubebant ix, 1. Ext. 2 scripta in Plautium oratio ix, 5. Ext. 4 scriptum erat literis iv, 1. 13 esse vere ii, 8. 1 scripto Œdipode Coloneo viii, 7. Ext. 12 scripta ejus manu verba vi, 5. 1 scriptis aliis hæredibus decessit vii, 7. 1 sanguine literis iii, 2. Ext. 4
Scrinium complura continens vi, 5. 6
Scrupulum agenti habuit iv, 4. 9
Scrupulosa cura i, 1. 8
Scrutari affectus iii, 4. Ext. 1 alienigena viii, 11. Ext. 1 dolos vii, 4. 5 latebras Pontici siuus iv, 6. Ext. 3 paupertatem viri iv, 4. 1 scrutatus est diligenter a stipatoribus ix, 13. Ext. 3 Naturæ regnum ii, 1. 1 sacerdotum commentarios viii, 7. Ext. 2 scrutatis sensibus i, 8. Ext. 2 scrutandi vetita voluntas i, 7. Ext. 1 scrutando exempla domi iii, 3. 2
Sculptum erat in annulo caput Africani iii, 5. 1
Scurrilis lusus vii, 8. 9 scurriles lusus viii, 8. 2
Scutum ictibus perfossum iii, 2. 23 militi detraxit iii, 2. 19 scuto foraminibus absumto iii, 2. 23
Scyros insula v, 3. Ext. 3
Scythæ v, 4. Ext. 5
Scythia vi, 4. Ext. 2
Secare omnes medias naves vii, 3. 4 vivos homines medios ix, 2. Ext. 4
Secedere in specus i, 2. Ext. 1 in ultimam pugnæ partem vii, 4. Ext. 2 secessit a collegis iv, 1. 8 in Asiam iv, 1. 13 in regionem i, 8. 10 Pergamum v, 3. 2
Secessus voluntarius vi, 1. 5 secessum petunt viii, 7. 5 opperientes ii, 10. 5 secessus voluntarii v, 3. 2
Secreto audire iii, 3. Ext. 3 secreto loqui cum libertina vi, 3. 11 aliquem sedentem videre iii, 1. Ext. 1
Secreta civilium sacrorum i, 1. 13
Secta vitæ iv, 7. 2 sectam alicujus sequi ix, 1. 2. ii, 7. 2 Epicuri secuti i, 8. Ext. 17
Secundus cursus iii, 7. Ext. 1 secundo vento i, 1. Ext. 3 secunda mensa ii, 6. 1 secundæ et adversæ res iv, 1. 13 res v, 1. Ext. 3. vii, 1. 1. viii, 1. Abs. 3 secunda omina iv, 7. 7 prodigia i, 6. 1 prælia iii, 2. Ext. 5
Secundum hunc tam contemtum gregem v, 2. Ext. 1 te litem do ii, 8. 2
Securis cruenta iii, 2. Ext. 1 securim arripuit i, 3. 3 securi damnatum percusserat ii, 9. 3 feriri ii, 7. 6 securi percussit filium vi, 9. 1. ix, 3. 4 illos ii, 7. 12 percuti ii, 7. 15. v, 8. 1 secures duodecim vi, 9. 11 sanguine manantes ii, 7. 6 truculentæ v, 1. Ext. 5 securibus fasces vacuefacere iv, 1. 1
Securus animo cœnare potuit ix, 5. 3 securum se spectandum præbere ii, 10. 2 secura propinquæ mortis ii, 6. 14 secura libertate frui iii, 3. Ext. 2
Securitas innoxia viii, 1. Abs. 13
Sedare sitim suam i, 8. Ext. 18
Sedere jussit lateri suo proximum v, 1. 8 in curuli sella v, 7. Ext. 2 juxta aliquem v, 7. Ext. 1 proxime iv, 1. 13 sedit judex in eum vi, 2. 5 sedens in sole iv, 3. Ext. 4 sede sublimi v, 1. Ext. 1 tristis secreto iii, 1. Ext. 1 una ii, 10. 8 sedentes cum viris cubantibus ii, 1. 3 sedendum ei foret apud mœnia vii, 4. 5 sessum aliquem recipere iv, 5. Ext. 2
Sedes pristina ii, 10. Ext. 1 stabilis ii, 9. 1 sede sedens sublimi v, 1. Ext. 1 sua moventur signa i, 6. 6 sedes Phrygiæ vii, 5. 2 pristinæ iii, 4. 5 sedes suas relinquere iv, 1. Ext. 4
Seditio Gracchana sepulta vi, 2. 3 gravissima vii, 2. 6 pestifera iii, 2. Ext. 9. viii, 9. 1 violenta tam togata, quam armata ix, 7. 1 seditionis finiendæ gratia ii, 2. 9 seditiones multæ et pestiferæ vii, 5. 2 apud cives movere iv, 1. 6 seditionum motus excitare iii, 2. 18
Seditiosæ copiæ ii, 8. 7 seditiosissimus homo iii, 8. 3 seditiosissimi hominis

bustum ix, 2. 2 cives vi, 3. 1
Seductum Titinium monuit viii, 2. 3 seducto eo in hortum vii, 4. 2 seductam uxorem suppliciter rogavit v, 9. 4
Segmenta aurea v, 2. 1
Segnior nihilo ejus gravitas vi, 4. 2 segniorem se egit vi, 3. 6 segniores hac re iii, 6. 1
Segnitiem pro Rostris exprobrans vi, 2. 2
Seleucus rex v, 7. Ext. 1 et 2
Sella curulis v, 7. Ext. 2 posita iii, 7. 1 sellam ponere iii, 5. 1 sella assurrexit v, 2. 9 sellæ curules iii, 2. 7
Semestris infans i, 6. 5
Semina spargere iv, 4. 5
Semiramis Assyriorum regina ix, 3. Ext. 4
Semita viri cedunt fœminis v, 2. 1
Semiuncia plus auri non habere ix, 1. 3
Sempiterna gloria ii, 8. 7
Sempronius Asellio prætor urbanus ix, 7. 4
Sempronius Musca vi, 1. 13
Sempronius Gracchus v, 6. 8
Sempronia gens iii, 8. 6
Senaculum appellatur ii, 2. 6
Senator ambitiosus viii, 15. 4 nocens et infamis vi, 2. 5 reipubl. utilissimus viii, 15. 2 senatoris insignia deponere vi, 4. 4 senatorum e numero ii, 9. 3
Senatorius ordo ii, 9. 4. v, 2. 5. vii, 8. 9. ix, 1. Ext. 2
Senatus cogitur viii, 7. 2 obtinendus ii, 7. 15 patronus dicitur vi, 9. 13 auctoritas i, 1. 12 dies ii, 1. 9 majestas aucta iii, 4. 6 senatui referre ii, 8. 1 senatum comitem habuit iii, 7. 1 de aliqua re habere iv, 1. 7 evocare v, 10. 3 senatu eum moverunt ii, 9. 2 et 5 motus a censoribus ii, 9. 9 movit ii, 7. 5 vetante iii, 7. 1
Senatusconsultum factum est i, 7. 5 legere iv, 8. 3 senatus consulto ornamenta conflata sunt vii, 6. 4 decerni iv, 1. 6
Senescit quotidie aliquid addiscens viii, 7. Ext. 14 senescens viii, 13. Ext. 7 senescentibus membris eruditorum viii, 7. Ext. 9
Senex egens vi, 8. 7 imbecillus vii, 3. 6 senis poti animus iv, 3. Ext. 3 senem aggredi ii, 10. 6 senior ætate iv, 3. Ext. 2. vii, 1. 2 seniores relinquere iii, 2. 7
Senio confecta manus vii, 3. 6 confectus v, 1. Ext. 1 prolapsus ix, 3. 8
Senectæ abstinentis esse iv, 3. Ext. 3
Senectus ad ultimum sui finem provecta viii, 13. 1 senectus longa ac robusta iii, 7. 8 marcida vii, 7. 4 ornamentis decorata iii, 4. 1 ultima iii, 2. 18. v, 4. Ext. 1 senectute longa donatus v, 2. Ext. 4 minus agere viii, 13. Ext. 1
Senilis exiguusque sanguis iii, 8. 5 astutia vii, 4. 2 senile guttur ix, 12. Ext. 6 senilia ac rugosa membra v, 6. Ext. 5
Senones agere præcipites vi, 3. 1
Sentina turpis atque erubescenda ii, 7. 1 sentinam hauriens in hexere i, 8. Ext. 11
Sentius Saturninus Vetulio vii, 3. 9
Sentire alicujus amantissimum animum vii, 8. 8 aliquid de opere iii, 7. Ext. 3 aliquid de T. Gracchi morte vi, 2. 3 de origine humilius iii, 7. Ext. 7 voluptatem v, 10. Ext. 2 vindictam v, 3. 2 violentiam i, 7. 1 sensit ea alio tribuente iv, 8. 5 exitu i, 7. Ext. 2 senserunt imperia salutaria vi, 9. Ext. 3 id Euphranoris manus viii, 11. Ext. 5 senserat eos studiosiores Cæsaris ix, 2. 4 sentitur dolor ii, 2. 5 placidum mare ex aspero iv, 2. 1
Sensus si quis modo extinctis inest iv, 6. 3 mutis rebus inest vi, 9. 8 sensibus puellæ adhuc teneris vi, 1. 4
Sententia gravis, alta vii, 2. 3 senatus mitior iii, 8. 1 verbis astricta, sed sensu prævalens vii, 2. Ext. 4 sententiæ dicendæ loco ii, 10. Ext. 2 propugnator perseverans iii, 8. Ext. 2 sententiam dicere de re iii, 8. 5 ex tragœdia tollere iii, 7. Ext. 1 justiorem ferre vi, 2. Ext. 1 suam exploratam unius judicio concessit viii, 1. 9 tristem de capite alicujus ferre vii, 2. Ext. 1 sententia abscisa vi, 3. 10 dicta vii, 3. 4 sua felicissimus viii, 13. Ext. 2 ne pellexetur iii, 8. 4 sententiæ contrariæ ii, 8. 2 de eo ferebantur tristes viii, 1. Abs. 6 duræ atque ferreæ v, 3. 2
Separare memoriam ab exemplis iii, 2. 5 separentur stylo nostro v, 2. 1 separatus locus v, 2. Ext. 1 separato a plebe balneo lavari ix, 5. Ext. 4 separatis ædibus i, 1. 8 separandam conditionem existimavit vii, 7. 7
Separatim cum Hannibale conflixerat v, 2. 4
Sepelire imperium i, 6. 6 sepelit civile bellum oriens vi, 9. 5 sepeliri fortes viros felicius animadvertit v, 2. 3 parvulo in scopulo v, 3. Ext. 3 sepulta Gracchana seditio vi, 2. 3 sepeliendum liberto suo tradidit corpus v, 1. 11
Seplasia ix, 1. Ext. 1
Sepulcrum vivum ac spirans iv, 6.

Ext. 1 sepulcro inscribi v, 3. 2 sepulcrum capere vi, 6. Ext. 2
Sepulturæ bonore carere iv, 4. 2 mandare aliquem v, 1. Ext. 6 mandare corpus i, 7. Ext. 3. ix, 8. Ext. 2 mandari ii, 7. 15 mandatum corpus vi, 1. Ext. 1 sepulturam viri committere alicui v, 1. 11
Sepone pugnæ eventum iii, 2. 11 seposita omni mitiore cogitatione vi, 3. 1
Sepsit pontem ardore spiritus sui iv, 7. 2 septus altis parietibus locus ix, 2. Ext. 6
Septicia vii, 7. 4
Septimus Modius, Fr. 10
Sequestrem perjurii pudicitiam fieri passi sunt ix, 1. 7
Sequi aliquem in Siciliam vi, 7. 3 amicitiam iii, 7. 1 currus iii, 2. 24 fidem suam ix, 2. 1 frugalitatis exemplum iv, 3. 7 honestatem ii, 6. 4 judicandi modum viii, 2. 3 partes alicujus i, 7. 7. iv, 7. 4 salutarem sententiam ix, 10. 1 sectam alicujus ix, 1. 2 sinistris auspiciis amicitiæ conditionem iv, 7. 2 vim viii, 3. 3 sequitur genus militiæ sparsum et incertum vii, 4. 5 juris ordinem iii, 2. 17 sequantur me iii, 2. 17 secutus constantiæ propositum iii, 8. 8 est dies noctem iii, 2. 15 exemplum ii, 3. 2. ii, 4. 5. viii, 14. 6 secutus amicitiam Catilinæ v, 8. 5 salutarem conjugi partem iv, 6. 1 sectam ii, 7. 2 triumvirum partes ix, 11. 5 vestigia i, 7. Ext. 1 secuta est lautitia religionem ii, 4. 6 secuti Epicuri sectam i, 8. Ext. 17 sententiam Africani ii, 4. 3
Serapio victimarius ix, 14. 3
Serapis i, 3. 3
Serenus tranquillusque status ii, 7. 1 serena nox viii, 11. 1
Serere inimicitias iv, 1. Ext. 2
Seriæ res viii, 8. 2
Series condita stylo, Præf. 1 domesticæ historiæ, Præf. 1 imaginum illustrium ii, 9. 6 pietatis infatigabilis v, 2. Ext. 4 propinquitatis ii, 7. 5
Sermo parum honoratus v, 1. Ext. 3 Persicus viii, 7. Ext. 15 maledicus vii, 2, Ext. 6 sermonem cum aliquo conferre viii, 12. Ext. 1 ejus Hannibali retulit iii, 8. Ext. 1 inter se conferre viii, 7. Ext. 14 sermonem oblitum Pyrrhi ix, 1. 4 sermone eam traxit iv, 4. 1 ejus obstupefacti viii, 9. 2 licenti lingua soluta v, 3. Ext. 3
Sertis capite redimito vi, 9. Ext. 1
Sertor, Fr. 10
Sertor Resius, Fr. 10
Sertorius vii, 3. 6. vii, 6. Ext. 3. viii, 15. 8. ix, 1. 5
Sertorianus miles v, 5. 4
Servare dotem viii, 2. 3 genitricem v, 4. 7 Palladium incolume i, 4. 4 res incolumes iv, 1. 10 vallarem coronam i, 8. 6 servavit civem iii, 1. 1 servavit patrimonium ejus liberis v, 1. 10 saucium intercessu suo v, 4. 2 servatur mos patrius iii, 8. 6 sinceros privati ac publici officii tenor ix, 11. Ext. 4 servata ab ipsis patria ii, 9. 6 servatæ religionis exemplum i, 1. 11 servatum incolume ii, 7. 1 servati cives ii, 8. 7 servandæ religionis studium i, 1. 1 servandam patriam stirpi relicturi ii, 9. 6
Servilia lex viii, 1. Abs. 8
Servire sacris i, 1. 9 splendori gentis iii, 5. 2 serviebant verba aspectui viii, 10. 2
Servilis animus iii, 3. Ext. 7 habitus ix, 1. 8 manus ii, 7. 9 vestis ix, 8. 2 servile cognomen iii, 4. 3 nomen vi, 8. 1 supplicium ii, 7. 12 serviles cellæ vii, 6. 1 servilibus verberibus affectus vi, 1. 9
Servitus amara vi, 9. Ext. 5 servitutis vinculum ii, 9. 5 servitutem detrahere a captivorum capitibus iv, 8. 5 libertati præferre viii, 9. Ext. 1 paternam redolens vi, 2. 8 servitute obrutum Agrigentum iii, 3. Ext. 2
Servus catenatus vi, 5. 6 publicus ii, 10. 6. iii, 2. Ext. 6 servi fideles bonique exempli vi, 8. 5
Ser. Galba vi, 2. 11. viii, 1. 2. ix, 6. 2
Ser. Paterculus viii, 15. 12
Ser. Sulpitius consul i, 6. 5
Ser. Sulpicius Galba consul vi, 4. 2
Ser. Terentius iv, 7. 6
Ser. Tullius i, 6. 1. i, 8. 11. vii, 3. 1. ix, 11. 1
Sestertius nummus v, 2. 10. viii, 2. 3 sestertii quingeni v, 1. 1
Severus pudicitiæ custos vi, 1. 4 severa nota viii, 1. Damn. 7 severiorem egit prætorem vii, 7. 7 severissimi custodes ii, 7. 6 severissimæ leges ii, 6. 1 severissima instituta ii, 2. 6
Severissime vindicantur vitia, Præf. 1
Severitas animosa ii, 7. 15 incitata et aspera v, 9. 1 inusitata vi, 3. Ext. 3 Romana vi, 3. Ext. 1 summa ii, 9. 8 vindex vi, 3. 3 severitatis custos ii, 6. 7 exemplum ii, 9. 3 religiosæ monumentum vi, 3. 1 severitatem imitati ii, 9. 2

referre ii, 9. 4 severitate compressi ii, 7. 10 nihil fidentius vi, 3. 2 uti sæviore ii, 7. 11
Sextantibus in capita collatis iv, 4. 2
Sextilius v, 3. 3
Sex. Pompeius ii, 6. 8
Sex. Tarquinius vi, 1. 1. vii, 4. 2
Sex. Titius viii, 1. Damn. 3
Sexus virilis viii, 3. 3
Siquis est pudor ii, 9. 1
Sibilis concionis vexatus vii, 3. Ext. 6
Sibyllini libri i, 1. 1. i, 8. 2. viii, 15. 12
Sica Crassi latus confodit iii, 2. 12
Sicilia i, 6. 5. ii, 7. 3 et 9. ii, 8. 2. v, 1. 6. v, 3. 2. vi, 6. 2. vi, 7. 3. vii, 3. 3. ix, 13. 2. iv, 3. 10. vi, 3. 5
Siculi i, 7. Ext. 8 Sicula arma vii, 4. Ext. 1
Sidus mundi clarissimum vi, 9. 15 sideri paterno avitoque par, Præf. 1 sidera cœlo delapsa ii, 10. 2 siderum decus clarum iii, 2. 19 interpretatio fallax i, 3. 2 mensuræ iii, 4. Ext. 1 motus viii, 7. Ext. 2
Sigillis textilibus adornata tabernacula ix, 1. Ext. 4
Signatum erat scrinium vi, 5. 6
Signatore ipso quidem Pompeio vii, 7. 2
Signatorio utebatur annulo viii, 14. 4
Significat carmine virginem a se corruptam viii, 1. Abs. 8 id scriptis suis iv, 3. 2
Signum Apollinis i, 2. 3 convulsum iii, 2. 20 tubæ iv, 8. 5 signo datus i, 5. 7 signum dare vii, 4. 1 statue i, 5. 1 signo accepto ii, 7. Ext. 2 signa conversa i, 6. 12 hostilibus intercepta manibus i, 6. 11 militaria i, 8. 6. vi, 1. 11 convelli jubet i, 6. 6 moventur sede sua i, 6. 6
Silentium flagitiosum vii, 8. 4 nec timori datum est vi, 2. 3 plenum venerationis iii, 7. 3 summum vii, 2. Ext. 6 verecundum vi, 1. 7 donare crudelitati ix, 2. 1 silentium agere i, 6. 11. i, 7. 4. iii, 8. 2 silentio aliquem involvere v, 4. Ext. 2 dolorem pressit iii, 3. Ext. 1 prætereundum nomen iv, 1. 14 obliterari viii, 14. 6. viii, 2. 2 patris cognito vii, 4. 2
Silicum verberibus procumbere i, 8. Ext. 19
Silvius Numitor, Fr. 10
Similis moribundo v, 7. Ext. 1 simile caliginis imperium iii, 4. 5 similius monstro iii, 5. 1 simillima ejus est oratio orationi Pisistrati viii, 9. Ext. 2
Similitudine juncta patientia iii, 3. 1
Simonides poëta i, 7. Ext. 1. viii, 7. Ext. 13
Simplicitas in cibo capiendo ii, 5. 5 simplicitate uti sagaci vii, 3. Ext. 9
Simulacro perfecto iii, 7. Ext. 4 simulacra statuere i, 1. 8
Simulabat se Ti. Gracchi filium ix, 7. 1 simulavit obtusi se cordis esse vii, 3. 2 se Brutum esse iv, 7. 6 simulato Jovis cultu i, 3. 2 simulata transitione petere consulem vii, 4. Ext. 2
Simulatio colloquii ix, 6. 3 doloris iv, 6. Ext. 3
Simultates finire iv, 2. 2
Sincere administrata provincia ii, 10. 1
Sinceritas debita iv, 7. 3 animi et corporis ii, 6. 8 vitæ summa v, 3. Ext. 2 sinceritati ejus concedendum ii, 11. Ext. 2
Sincerus juventæ flos vi, 1. 1 sincera fides ii, 1. 3. ii, 9. 6. iii, 8. Ext. 4. iv, 7. 1 incolumitas iii, 2. 1 vita ii, 10. 7 sincerum et incolume ii, 7. 1 sincera oscula vi, 1. 4 sincerissimæ vitæ vir viii, 1. Damn. 1
Singulos per dies ii, 7. 15 singulæ partes ii, 7. 2
Sinistra auspicia iv, 7. 2
Sinus ac tutela disciplinæ ii, 7. 1 altitudinis iv, 1. Ext. 2 fidus viii, 7. 1 inimicorum iii, 7. 5 patriæ iii, 2. Ext. 4 Ponticus iv, 6. Ext. 3 propitiæ fortunæ benignus iv, 8. Ext. 2 sinus fauces patefecit ii, 8. 1 sinu atque oculis fovere ii, 7. 6 in suo jacere i, 7. 2 suo excipere sobolem vii, 1. 1 suo gestare vii, 6. Ext. 2
Sisenna Gabinii filius viii, 1. Abs. 3
Sitire ultionem vii, 3. Ext. 6 sitientibus ægris succurrere ii, 4. 5
Sitim suam sedare i, 8. Ext. 18 subnectere cupiditati flagrantissimæ viii, 14. Ext. 3 torserunt sua urina vii, 6. Ext. 1
Situ marcida læva vi, 9. Ext. 5
Situm in propinquo Casilinum vii, 6. 2
Smyrnæa materfamilias viii, 1. Amb. 2
Sobrietas violata vi, 3. 9
Soceri vultum induit v, 1. 10
Socialis belli fluctus repressit vi, 9. 6 sociale bellum i, 6. 4. viii, 6. 4
Societas amicitiæ iv, 7. Ext. 1 copulata ii, 7. 5 erroris i, 6. 9 societate honorum ii, 9. 6 omnium virtutum juncti

inter se viii, 8. 1
Socii perfidi ii, 7. 12 socios adjuvare iii, 1. 2
Socrates i, 1. Ext. 7. iii, 4. Ext. 1. iii, 8. Ext. 3. vi, 4. Ext. 2. vii, 2. Ext. 1. viii, 7. Ext. 8. viii, 8. Ext. 1
Socratica disciplina v, 10. Ext. 2
Sodalitii gradus tertius iv, 7. Ext. 1
Solatio fuit morienti obnoxius iii, 2. 11
Solis et lunæ cursus viii, 11. Ext. 1 mensuræ iii, 4. Ext. 1 ortus vii, 3. Ext. 2 solem a se relinqui respondere voluit i, 5. 8 et pulverem adversum habere vii, 4. Ext. 2 sole repente obscurato viii, 11. Ext. 1
Solenni more i, 1. 11 ritu peragendum i, 1. 1 solenne convivium ii, 1. 8 jus iv, 1. 2 precationis carmen iv, 1. 10 sacrificium i, 6. 9 solennes exercitationes iii, 6. 1 statasque cærimonias i, 1. 1
Solicitaret oculos fœminarum mira specie iv, 5. Ext. 1 solicitari adversus aliquem iii, 8. Ext. 1
Solicitus ancipiti sententiarum eventu ix, 12. Ext. 5 de reliquo spiritu suo ix, 11. 5 soliciti animi vii, 3. 3
Solicitudine agi viii, 11. Ext. 1 amara anxius ix, 3. 1
Solida laus viii, 7. Ext. 5 virtus v, 4. Ext. 5. ii, 8. 5 solidæ felicitatis indices i, 6. Ext. 3 laudis cupido iv, 4. 5 solidum aurum viii, 15. Ext. 2 judicium iv, 7. 1 opus doctrinæ iv, 1. Ext. 1 præstare vi, 9. 12 virtutis munimentum iii, 3. Ext. 1 solidis bonis abundare iv, 4. 1
Solitudinem sanguine meliorem v, 9. 4 solitudines Asiæ v, 4. Ext. 5 immensæ barbariæ iv, 6. Ext. 3
Solitus sibi apparatus iv, 3. Ext. 3 solitum stagni modum excessit i, 6. 3
Solium regium v, 1. Ext. 1 solio insidens regio vi, 9. Ext. 7
Solon iv, 1. Ext. 7. v, 3. Ext. 3. vii, 2. Ext. 2. viii, 7. Ext. 14
Solvere pecuniam vi, 5. 4 promissum ix, 6. 1 quæstionem ix, 12. Ext. 3 se depositi fide vii, 3. Ext. 5 solvit equuleum iii, 3. Ext. 5 pœnam pro filio iv, 4. 7 patriam obsidione iii, 2. 2 vultum risu iv, 3. 5 solverunt hunc morem ii, 4. 3 læti inde i, 8. 2 vota matri Deum i, 1. 1 solverant inde i, 7. Ext. 3 solvi creditoribus ne a locupletibus quidem possunt debitæ pecuniæ iv, 8. 3 solvi æs alienum jussit vi, 2. 11 solvitur tota operis colligatio viii, 14. 6 solvuntur contagione nervi patriæ ii, 6. 1 vota vi, 9. Ext. 5. i, 1. Ext. 8 solutus erat periculo mortis iv, 7. Ext. 1 est debilitate corporis i, 7. 4 vinculis i, 7. Ext. 6 soluto terrore impetus iv, 3. 14 soluta libertas vii, 2. 6 solutæ a se legis suæ admonitus ab eo vi, 5. Ext. 4 altera parte crinium ix, 3. Ext. 4 sermone licenti lingua v, 3. Ext. 3 solutum genus orationis viii, 10. 3 solutos verecundi vi, 2. 3 solutior vita vi, 9. 2 solutius est os vacuum viii, 7. Ext. 1 solvendum est aliquid i, 1. 1 solvendam ad religionem i, 1. 12
Solum cruentum ii, 7. 11 hostile vi, 9. 9 Thyreatium iii, 2. Ext. 4 solo insistere vi, 4. 3 solum sterile versabant iv, 4. 4 virga denotare vi, 4. 3 solo æquata patria v, 6. Ext. 5 æquatum est i, 4. Ext. 2 æquavit Numantiam ii, 7. 1 solo in execrabili jacente i, 1. 15 vix unum exercitum capiente vii, 4. 4
Somnio credere vitam i, 7. Ext. 3
Somnus innoxiæ securitatis index viii, 1. Abs. 13 somno sopitus ix, 2. Ext. 6
Sontem in eo crimine viii, 1. Abs. 9 patrem iii, 7. 6 opprimere iii, 8. Ext. 4 sontium vindices maturi vi, 3. 8 sontibus comprehensis vii, 2. Ext. 15
Sonus maturus et gratus auribus viii, 7. Ext. 1 tympanorum i, 6. 12 vocis familiaris viii, 7. Ext. 15 vocis singulis verbis accommodatus viii, 10. Ext. 1 sonum clarum edere iii, 2. Ext. 6
Sophocles viii, 7. Ext. 12. iv, 3. Ext. 2. iv, 3. Ext. 1
Sophron mimographus viii, 7. Ext. 3
Sopitus somno ix, 2. Ext. 6 sopita gloria in infamiam convertitur ix, 1. Ext. 1 sopita mente i, 7. 7 sopiti mero somnoque ii, 5. 4 quiete salutari ii, 4. 5
Sorani viii, 1. Abs. 9
Sorbent sanguinem invicem ix, 11. Ext. 3
Sordes anxiæ ix, 4. Ext. 1 gratæ v, 2. 10 ignaviæ ac nequitiæ iii. 5. 1 violentæ i, 1. Ext. 1 sordium suarum manubiis frui vii, 6. 3 sordes suas amavit vii, 8. 7 sordibus depositis v, 1. 1 nullis pretium charæ pietatis evilescit v. 4. 7
Sordida ac fœda intemperantia iii, 5. 3 et crudelis tyrannis iii, 2. Ext. 2 sordidæ appellationis vir iv, 3. Ext. 4 sordidum auxilium vi, 8. 4 et agreste plaustrum i, 1. 10 studium viii, 14. 6 sordidissimæ mercis capturis alitus iii, 4. 4 sordidissimum ministerium iii, 7. Ext. 5

Soricis occentus auditus i, 1. 5
Sors aliquanto humilior vi, 2. 8 conceptionis fortuita ix, 14. 1 humillima ix, 3. 3 nascendi iv, 7. 1 ultima vii, 3. 9 sortis ignotæ homo i, 8. Ext. 18 sorte ductæ viii, 15. 12 sorte ei obvenit vi, 9. 6 evenire i, 5. 3 monitus vii, 3. Ext. 1 sortes certæ petuntur i, 8. 10 sortes Fortunæ adire i, 3. 1 sortibus præcipi retulerunt i, 6. 3 inquirendum i, 1. 1
Sortiri exitum miserabilem vi, 8. 2 sortitus erat profectionem in provinciam iii, 7. 5 est muliebre corpus vi, 1. 1 fati acerbitatem ix, 11. 6 præceptorem Socratem viii, 7. Ext. 3 Siciliam iv, 1. 7 sortiti amicum iv, 7. 7 sortitæ estis non pœnitendas exequias v, 1. Ext. 6
Sospes filius ix, 12. 2 intravit iii, 2. Ext. 5
Spargere ferreos murices iii, 7. 2 populo nummos vii, 8. 1 precationes cæcas vii, 2. Ext. 1 semina iv, 4. 5 spargunter farre exta ii, 5. 5 sparsum militiæ genus vii, 4. 5 sparsi ac palantes iii, 7. 4 sparsæ manus in solo ii, 7. 11
Spartanus vi, 4. Ext. 5 Spartani i, 6. Ext. 1 Spartana civitas ii, 6. 1 Spartanæ acies ii, 7. Ext. 2
Spatium annorum iv, 3. 12 immensum v, 6. Ext. 4 unius diei i, 6. 12 unius sæculi labore duplici occupasti viii, 7. Ext. 11 spatio divisus transitus iii, 7. 11 ultimæ senectutis defunctus vii, 1. 1
Species mira iv, 5. Ext. 1 petiti juris vii, 7. 6 quietis i, 7. 3 truculenta ix, 2. 1
Specimen continentiæ v, 3. Ext. 3 fidei uxoriæ iv, 6. Ext. 3 fortitudinis perspectissimum iv, 3. 5 multiplicis scientiæ exhibere viii, 7. Ext. 2
Speciosus mentis rigor iii, 8. 3 victor iii, 8. 1 speciosum duabus rebus insignibus reddunt eum viii, 15. 5 speciosa esto oculis meis vi, 3. 10 fides vi, 6. 2 speciosam optavi mortem iii, 2. 20 speciosum ædificium i, 5. 6 et æternum monumentum ii, 7. 15 speciosæ secures ii, 7. 6 speciosa arma vii, 3. 3 consilia vii, 6. 1 spolia ii, 7. 6 speciosius morum principatu nihil viii, 15. 3 speciosissimus vicus iii, 2. Ext. 7 triumphus ii, 7. 1. iii, 5. 1. vi, 9. 1. viii, 1. Damn. 1 victor i, 1. 14 speciosissima vox iii, 7. 1 speciosissimum ministerium iii, 7. Ext. 5 speciosissimæ victoriæ ii, 7. 8 specciosissima reipubl. ministeria viii, 13. 1
Speciose lateque patuit ejus humanitas v, 1. 6 speciosius jacet Gracchi cadaver vi, 8. 3 speciosissime functus dictatura ii, 9. 4
Spectare aliorum fortunas vi, 9. 1 sustinuit iv, 5. 1 ludos ii, 4. 2. ii, 10. 8. iv, 1. 13. vi, 3. 12 spectatum ludos in theatrum venire iv, 5. Ext. 2 spectans ad imperium totius Asiæ ortus ejus i, 7. Ext. 5 spectante populo Romano v, 2. 5 utroque exercitu iii, 2. 21 spectantur ejus bina tropæa in Urbe vi, 9. 14 spectatus est auctor v, 7. 1 spectatæ integritatis vir viii, 1. Damn. 2 spectati sunt in scena ix, 14. 4 spectandum se alicui præbere ii, 10. 2. iv, 3. 5 spectandam se obtulit virtus iii, 8. 7 spectandorum ludorum gratia vii, 3. Ext. 10 ludorum locus iv, 5. 1
Spectator mortis ii, 6. 8 spectatores alienæ virtutis iii, 2. 20
Spectaculum admirabile ii, 7. 8 Circense ii, 4. 4 editur iv, 1. 13 ad mulierculæ ii, 9. 3 funeri speciem triumphi alterius adjecit ii, 10. 3 incredibile iii, 2. 23 Isthmicum iv, 8. 5 spectaculi locus iv, 4. 8 spectaculo interesse iii, 6. 5. viii, 15. Ext. 4 spectaculum patriæ præbere v, 2. 6 spectaculo attoniti iii, 2. 16 delectari v, 1. 8 jacentis ducis inopinato attonitus ix, 9. 2 obstupefactus vii, 4. 3 spectacula populi oculis grata iv, 8. Ext. 2 populo edere ii, 7. 13
Speculari acta iii, 7. 6 exitum rei novæ iv, 7. Ext. 1 humana negotia vi, 6. Ext. 1 quæ jussi erant iii, 7. 1 speculatur conatus Pœnorum v, 1. Ext. 6 speculatus curiosis oculis vi, 8. 7 est exitum i, 7. Ext. 9 speculandi gratia i, 6. 9
Speculator pugnæ futurus vii, 4. 1 speculatores Hannibalis iii, 7. 1
Specus sacer i, 8. 10 sacrarii abditus vii, 1. 2
Spernere honorem i, 6. 13 humilitatem ii, 3. 1 utramque partem utilitatis vii, 2. Ext. 17 spernis quos genuisti vii, 7. 4 sprevit triumphi honorem ii, 8. 3 conditionem ii, 7. 15 spreto mortali habitu ix, 5. Ext. 1 spreti Dii i, 6. 11 spreta conjugalia sacra ii, 9. 2 spernenda bonæ indolis novitas est iii, 8. 7 spernendam congratulationem reddidit ix, 3. 5
Spes ejus potiendi in fame obsessorum reposita vii, 4. 3 incerta recte fovetur vi, 9. 1 spei abruptæ esse videtur viii, 1. Abs. 3 spem animo præsumere i, 5. 3 certam in desperationem convertere vi, 9. 1 commodorum augere viii, 2. 1 dedit populo Romano iii, 7. 1 prædæ suæ maturare viii, 2. 2 salutis ancipiti argumento petere viii, 1. Abs. 5 spe ac ira

superior iii, 8. 2 bene gerendæ rei oblata iii, 8. 2 salutis data ix, 2. 1
Sperare civitatem iii, 1. 2
Spicæ cruentæ i, 6. 5
Spiculo innixus iii, 2. 18
Spinther ix, 14. 4
Spirans ac vivum sepulcrum iv, 6. Ext. 1 spirantem quasi collocavit viii, 11. Ext. 4 magna iii, 7. 1 spirantia ac viva corpora v, 4. Ext. 1
Spiritus alacer viii, 7. 1 animosus vi, 2. Ext. 3 ardens viii, 7. Ext. 9. ix, 3. 2 cœlestis iv, 8. 5 ejus extinctus est viii, 7. 3 hic pueritiæ non defuit iii, 1. 2 generosus iii, 3. 1. iii, 7. Ext. 7. vii, 6. 1 inexuperabilis iii, 2. 23 intolerabilis vi, 2. 8 luctus acerbitate permixtus iv, 6. 2 militis gloriosus viii, 14. 5 muliebris iv, 6. 5 plenus fiduciæ iii, 7. 1 proprius vii, 6. Ext. 3 Romani imperii contusus et æger erat vi, 4. 1 supremus v, 2. Ext. 4 vehemens vi, 2. 1 veneno repugnans ix, 2. Ext. 3 spiritus uno impetu complectebatur multos versus viii, 7. Ext. 1 ardor iv, 7. 2 extremi reliquiæ iii, 2. 18 patricii vir vi, 1. 2 tyrannici consul ix, 5. 1 spiritum contemsit vi, 4. Ext. 2 eruore ac minis mixtum evomuit ix, 3. 8 deposuit in publicis vinculis vi, 9. 13 exercitus sustinere ix, 1. Ext. 6 prorogare ix, 2. Ext. 11. viii, 3. 2 intemperantiæ reddidit iii, 5. 3 pium et fortem servili nomine inclusit vi, 8. 1 pœnæ impenderent ii, 7. Ext. 2 posuit vii, 8. 8. ix, 12. 6 profundere honeste vi, 3. 3 resonantem mugitus edere ix, 2. Ext. 9 sibi laqueis eripuerunt vi, 1. Ext. 3 suum ad consules prorogavit viii, 3. 2 spiritu carere jussus vii, 2. Ext. 11 et sanguine deficiens iii, 2. Ext. 5 increbrescere v, 7. Ext. 1 militari dignum viii, 2. 3 supremos anhelitus reddente vii, 8. 9 uti ii, 7. 7 spiritus egregii, ii, 6. 3 insolentissimi v, 1. Ext. 6 pecuniæ aspectu debilitati iv, 4. 11 religiosissimi i, 1. 14 violenti ix, 2. 1 urbis insolentissimi ii, 7. 1
Splendor amplissimorum virorum viii, 1. Abs. 11 doctrinæ perfectissimæ viii, 13. Ext. 3 vitæ iii, 2. 7 honorum iv, 2. 1 imaginum iii, 5. 1 præturæ vi, 9. 13 nobilitatis vii, 5. 3. ix, 3. 3 splendori gentis servire iii, 5. 2 splendore præteritorum annorum humilius nihil vi, 4. 4
Splendidus eques Rom. vii, 2. 4 inter paucos v, 2. 5 splendido Tarracinæ loco nati viii, 1. Abs. 13 splendida materia iii, 4. 1 splendidæ militiæ stipendia iv, 7. 5
Spolia avita vi, 2. 3 Carthaginis ac Numantiæ iv, 3. 13 Deorum numina consecrata vii, 6. 1 hostium affixa templis vii, 6. 1 opima iii, 2. 3. v, 3. 4 speciosa ii, 7. 6 ex hostibus ferre ii, 7. 15. iii, 2. 24 Deo consecravit iii, 2. 4 et 6 hostium præ se ferens v, 1. Ext. 5 rapere iii, 1. 1
Spoliare aliquem vii, 4. 3 fama probatum virum vii, 2. 4 dote uxorem viii, 2. 3 jacentem v, 5. 4 spoliaturi templum i, 1. Ext. 5 spoliari simulacris i, 5. 8 veri sanguinis memoria ix, 15. 2 vita viii, 7. Ext. 7 spoliantur Dii immortales vii, 6. 4 spoliatus regno a fratre v, 1. 1 duobus adolescentibus filiis v, 10. Ext. 1 optimo juvene filio v, 3. 2 perfidia iii, 2. Ext. 3 sepulturæ honore iv, 7. 1 spoliata bonis propugnatoribus civitas vii, 4. 2 spoliatum coronis triumphalibus caput v, 1. 10 spoliato corpore ii, 7. 8 fano i, 1. Ext. 3 spoliati equis publicis ii, 9. 7 spoliando in thesauro i, 1. 21
Sponderc: spopondi pecuniam pro eo vi, 2. 11
Spongia omnibus imbuta coloribus viii, 11. Ext. 7 spongia pertergere corpora ii, 4. 5
Sponsio fit cum eo vi, 5. 4 sponsionem cum adversario facere vii, 2. 4 facere vi, 1. 10 sponsione Lutatium provocavit ii, 8. 2
Sponsor temerarius iv, 7. Ext. 1
Sponte sua conversa signa i, 6. 12
Spumas adjicere naribus viii, 11. Ext. 7
Spurinna adolescens iv, 5. Ext. 1
Spurinna aruspex i, 6. 13. viii, 11. 2
Sp. Albinus ii, 7. 2
Sp. Carvilius ii, 1. 4
Sp. Cassius vi, 3. 1 et 2
Sp. Melius v, 3. 2. vi, 3. 1
Sp. Postumius Albinus consul vi, 3. 7 et 8
Sp. Tarpeius ix, 6. 1
Squalidus barba i, 7. 7
Squalore obsitus ii, 10. 6. v, 1. 1. vii, 3. Ext. 5. ix, 10. 1
Stabilire salutem publicam iv, 4. 5 salutem v, 3. 2 stabilita fides iv, 6. 1 non infirmioribus radicibus patientia iii, 3. 1 stabiliendi ejus mores philosopho traduntur viii, 14. Ext. 3
Stabilis mansit animus in consilio prudentiæ v, 10. Ext. 2 sedes ii, 9. 1 stabiles radices vi, 9. Ext. 7
Stabilimentum ætatis iii, 1. 1 stabilimenta bellorum vii, 6. 1

Stabulum contaminatum vii, 7. 7
Stagni modum excessit i, 6. 3
Stare potest resp. viii, 5. 4 incolumem tibi fas non erat v, 1. 4 in conspectu alicujus iv, 7. 4 stat vestigium repræsentans viii, 11. Ext. 3 pax ix, 11. Ext. 4 stabat eoram vi, 8. 1 steti per eum tutior iv, 7. Ext. 2 stetit id regnum æterno in gradu iv, 3. 1 immobile religione corpus ejus v, 10. Ext. 2 in eodem constantiæ gradu iv, 7. 1 magno populo Rom. libertas v, 6. 1 tanti ærario virtutis exemplum iv, 4. 6 steterat is solus in ambitu viii, 9. 2 standi mora longa fessa i, 5. 4 staretur illius auspicio ii, 8. 2
Statio assidua vi, 1. 1 vitæ iv, 1. Ext. 2 voluntaria ii, 1. 9 stationis gradus immobilis iii, 2. 23 stationem desererc iii, 3. Ext. 3 peragebat ii, 2. 6 repetere ii, 7. 10 stationes hostium i, 1. 11
Statius, Fr. 10
Statius Statilius i, 8. 6
Statua bullata iii, 1. 1 Cæsaris i, 6. 12 chlamydata iii, 6. 2 crepidata iii, 6. 2 ejus Babylone posita est ix, 3. Ext. 4 statuæ titulus iii, 4. 3 statuam solido ex auro posuit viii, 15. Ext. 2 statuæ auratæ viii, 15. Ext. 2
Statuere aliquem eo loci iii, 1. 2 arbitria v, 1. Ext. 6 de se tropæa ii, 7. 9 finem pœnæ iii, 2. Ext. 1 lamentantem Menelaum viii, 11. Ext. 6 sibi modum ix, 2. 1 simulacra i, 1. 8 tropæa iii, 2. 8 statuit illum notandum ii, 9. 3 tabernacula ix, 1. Ext. 4 statue signum signifer i, 5. 1
Statum beatæ vitæ modum supergredi ix, 12. Ext. 8
Statum sacrificium i, 1. 11 statas solennesque cærimonias i, 1. 1
Statura præcipua viii, 13. Ext. 6
Status beatæ pacis ii, 7. 1 civitatis ii, 7. 15 concussus et labens iv, 1. Ext. 4 miserandus iii, 8. 3 eorum felicior erat vi, 8. 7 libertatis exoptatus v, 2. 6 miseriarum ultimus iv, 4. 1 Reipubl. erat deformis viii, 9. 1 turbulentus iii, 8. 3 tranquillitatis jucundus vii, 2. 1 statu fortunarum salvo iv, 8. 2
Stellarum cursus viii, 7. Ext. 2
Stercore coopertum corpus i, 7. Ext. 10
Sterile atque æstuosissimum solum iv, 4. 4
Sterilitatis causa dimisit uxorem ii, 1. 4
Sternere triclinium vii, 5. 1 stravit lectulos Punicanos pellibus hædinis vii, 5. 1 strato cultius recubans lectulo ii, 6. 8 strata atque eversa urbs v, 6. Ext. 5 sternendarum viarum cura iii, 7. Ext. 5
Stimuli iracundiæ ix, 3. 2 præacuti ix, 2. Ext. 1 stimulis virtutum agitatus viii, 14. Ext. 1
Stimulati calcaribus equi iii, 2. 9
Stipatus exercitu iii, 2. 5
Stipem nodosam exsolvite ii, 9. 1 petens per itinera viasque publicas vii, 3. 8
Stipendium anni ii, 7. 15 dari sibi desideravit v, 6. 8 et frumentum classibus socii non præbent vii, 6. 1 stipendia desunt militibus vii, 6. 4 eloquentiæ robustissima viii, 5. 3 equestria viii, 15. 7 forensia viii, 7. 5 militaria vii, 2. 5. ii, 4. 4 militiæ viii, 7. 1 militiæ splendidæ iv, 7. 5 transmarina ix, 1. 4 veneranda iv, 7. 7 peragere v, 5. 4 mereus ix, 7. 2 militiæ emeritus vi, 1. 10 stipendiis et virtutis et vitæ emeritis v, 7. 1 peractis vii, 7. 1
Stipulatio inanis viii, 2. 2
Stirps communis ii, 9. 6 ingenua ix, 14. 1 muliebris viii, 3. 3 regis exhausta cladibus iii, 2. Ext. 9
Stivam agrestem aratri repetere iv, 4. 5
Stola inviolata tactu manus alienæ ii, 1. 5 matronalis vi, 1. 1 verecundiæ viii, 3. 1 stolæ adhærens pugio iii, 5. 3
Stolidum eum credunt vi, 9. Ext. 3
Strages agrestium i, 7. Ext. 4 Crassiana iii, 4. 5 filiorum ii, 7. 7 miserabilis vi, 6. Ext. 1 fecerat iii, 2. 23 super ingentem corruit iii, 2. 23 strage ingenti facta v, 6. 5 Penatium puniri vi, 3. 1
Strangulare aliquem vapore et fumo balnearum ix, 6. Ext. 2 strangulavit mulierem v, 4. 7 strangulari manu pestifera v, 3. 2 strangulatæ sunt propinquorum decreto vi, 3. 8
Strategemata dicuntur Græca pronuntiatione vii, 4. 1
Stratoniee Antiochi noverca v, 7. Ext. 1
Strenuus flos iii, 2. 9 strenua opera vii, 3. 7 strenuam operam ediderant viii, 14. 5 strenua opera fuerat usus i, 8. 6 strenuum esse foris ii, 9. 1 strenui eomites iv, 7. 2 strenuis interdum appetendum est otium viii, 8. 1 strenua et vegeta ingenia iii, 6. 1 ministeria iv, 7. 7
Strepitus armorum i, 6. 12. v, 2. 8
Strictum gladium in medio posuit iii, 2. Ext. 7 gladium tenens ii, 10. 6 stricto gladio v, 6. 7 super caput gladio viii, 7. Ext. 7 ferro incubuit iv, 6. 3
Strictim percurrere aliquem vi, 1. 13
Strigmenta gymnasii colligere ix, 14. Ext. 2
Struere insidias patrimonio viii, 2. 3

sibi aditum in cœlum vi, 9. 15 aditum juxta mœnia urbis Volsco militi v, 4. 1 struxerat sepulcrum i, 7. Ext. 3

Strues cadaverum i, 6. 11

Studium attentum vi, 9. Ext. 1 perpetuum viii, 13. Ext. 1 enixum viii, 15. Ext. 1 pacis lene viii, 8. Ext. 2 pertinax ix, 1. 3 promtissimum vii, 8. 5 pronum iv, 8. 1 servandæ religionis i, 1. 1 sordidum viii, 14. 6 verecundiæ vi, 5. 1 studii agitatio viii, 7. Ext. 3 anxii et attenti præmia viii, 7. 7 ejus est i, 8. Ext. 8 studio acerrimo nitebatur forum iii, 8. 6 flagrare viii, 7. Ext. 6. vi, 5. 5 studia communia iii, 7. 11 cuncta recepta fido sinu viii, 7. 1

Studiosiores Cæsaris eos senserat ix, 2. 4

Stupet mens admiratione viii, 7. Ext. 4 stupent ac hærent hominum oculi v, 4. Ext. 1 stupebat senatus v, 4. 1 stupentes admiratione iii, 2. 1

Stuporis se damnare vi, 9. Ext. 3

Stuprata filia ejus per vim ix, 1. Ext. 5 stuprandum illum familiæ objecit vi, 1. 13

Stuprum commissum in novercam v, 9. 1 stupri caussa appellare corniculariam vi, 1. 11 commercium habere cum aliquo vi, 1. 10 crimine se coinquinare vi, 1. 6 stupro intervenire i, 8. Ext. 3 stuprum filiæ pertinacius expetere vi, 1. 2 pati vi, 1. 1. vi, 1. 9. et Ext. 2 stupro religionem permutare ix, 1. 7 stupra in viduis ac nuptis impunita ix, 1. Ext. 2

Stuprosæ mentis acer punitor vi, 1. 8

Stylus cunctans iii, 7. Ext. 1 lætus iv, 2. 1 Romani non minima pars viii, 13. Ext. 4 stylum illi consulto impressit truculenta manus vii, 6. 4 meum ad externa jam delabi permittam iii, 8. Ext. 1 stylo conditam seriem, Præf. 1 terminos vitæ suæ clausit viii, 7. Ext. 9 nostro separentur v, 2. 1 superiorum felici, Præf. 1

Suadere aliter iii, 8. Ext. 2 suadet et præcipit verecundia iii, 8. 6

Suavitas copiosa v, 5. 1 eloquii i, 6. Ext. 3 litterarum ii, 2. 2 suavitate temperati mores iii, 8. Ext. 2

Sub alienis auspiciis rem gerere iii, 2. 6 capite Sophronis mimos habuisse fertur viii, 7. Ext. 3 corona venire ix, 10. 1 ditione alicujus esse iv, 8. 5 duce militare iii, 2. 6. v, 1. Ext. 1 duce stipendia equestria merere viii, 15. 7 eo bellum gerens iii, 2. 21 excusatione adversæ valetudinis vi, 4. 1 hasta aliquem vendere vi, 5. 1 ipsum transitum ad mortem viii, 7. Ext. 12 jugum missi ii, 7. 7 nomine Catonis definit ii, 10. 8 regno alicujus esse viii, 7. Ext. 16

Subdere faces templo iv, 7. 1 subditi ignes ix, 2. Ext. 9

Subduxit se Penatibus vi, 8. 7 subducta erat tota classis vi, 5. Ext. 2 subducta usibus vinculorum necessariis lora vii, 6. 2

Suberat nulla suspicio vii, 3. Ext. 10

Subjicere Africam potestati iii, 7. 1 caput periculo aut gladio iv, 7. Ext. 1 damnationi censuram vi, 9. 10 epulas oculis ii, 5. 5 humeros lecto funebri iv, 1. 12 locupleti falsum testamentum ix, 4. 1 oculis facta libuit v, 2. 1 se servorum insolentissimæ dominationi ix, 1. Ext. 2 vires majestati v, 6. 1 subjicis tu hos furores ix, 13. 3 subjicit hujus viri mentio iv, 1. Ext. 7 mihi ejus mentio vi, 4. Ext. 1 subjecit concioni vii, 3. 6 bona adolescentis hastæ vi, 3. 4 dictaturæ magisterium equitum v, 2. 4 eum populi oculis vi, 9. 9 voluptates animis nostris vii, 2. Ext. 11 illum adolescentem v, 9. 4 is populum senatui viii, 9. 1 puellam gladiis iii, 2. Ext. 9 se oculis hominum iii, 3. 1 subjecerunt sese lecto funebri ii, 10. 3 subjiciam imagines lectoris oculis contemplandas iv, 6. 1 subjiciamus nunc æstimationi cnerves excessus e vita ix, 13. 1 subjicientes corvum propugnatorem viii, 15. 5 subjecturus erat triumphum oculis iii, 5. 1 subjici debet pallium togæ ii, 2. 2 hastæ bona ejus non possunt ix, 12. 7 subjiciatur animis senex, rex, amans v, 7. Ext. 1 subjectus hastæ apparatus operis ii, 4. 2 suffragiis populi viii, 1. Abs. 3 pedibus i, 7. Ext. 6 præliantium globo iii, 2. 16 publicæ quæstioni viii, 5. 2 subjecto accusatore vii, 8. 7 subjecta est Africa pedibus Italiæ viii, 14. 1 crimini iniquitatis diremptio iv, 7. 1 imperio Phrygia i, 6. Ext. 2 salus et victoribus et iratis vi, 2. 1 subjectam arbitrio Neptuni gulam habet ix, 1. 1 subjecta face v, 5. 4 subjectum imperio decus habuit iii, 5. 3 subjecti mœnibus suis campi fertilissimi vii, 6. 2 ancipiti fortunæ vii, 2. Ext. 2 subjectos crepidis aureos clavos habuit ix, 1. Ext. 4 hastæ captivos vendere v, 1. 7 subjectis fascibus iv, 6. 3 subjectæ gladio cervices iv, 7. Ext. 1 subjecta ædificia vii, 2. Ext. 2

Subjungitur decus summo ornamento viii, 15. 5

Subigere pæne totam Hispaniam ix, 3. 7 subegit Africam vi, 9. 14

Subire animo iii, 3. Ext. 7 pœnam exilii vi, 5. 3 speluncam tempestate coactus ix, 12. Ext. 10 subita fluctuatio vii, 4. 5 tristitia i, 6. 12

Sublegi in ordinem vi, 4. 1

Sublicius pons i, 1. 10. iv, 7. 2

Sublimi sede sedens v, 1. Ext. 1

Sublime efferre aliquem vi, 9. Ext. 7 nimis exstructa villa viii, 1. Damn. 7 putrescere vi, 2. Ext. 3

Subministrare alimenta v, 2. 1 operibus tempora viii, 7. Ext. 12 licentiam vi, 5. 1 subministrante alacritatem natura viii, 15. 1

Subnectere filii mentionem patris recordationi vii, 6. 6 domesticis externa vi, 1. Ext. 1 factum alicui v, 6. 2 imperatoribus gloriosum militis spiritum viii, 14. 5 sitim in capessenda laude viii, 14. Ext. 3 subnecto huic Daphidam i, 8. Ext. 8 subnectam duos absolutos viii, 1. Abs. 7 externa exempla iii, 3. 2 gloriæ dedecus ii, 6. 15 his illud ii, 8. 6 subnecti præcipue debet otium viii, 8. 1

Subnixus fulgore gloriæ viii, 1. Abs. 11

Subolem filiarum sinu suo excipere vii, 1. 1 subolcs propagatæ felicibus auspiciis v, 4. 1

Subornare equites vii, 4. Ext. 2 subornatis servis vii, 3. 9

Subrogatis magistratibus vi, 3. 2

Subruitur sententia, Fr. 10 subrutum se videt v, 10. 3 subruta est expectatio ix, 10. Ext. 2

Subscribere actioni viii, 1. Abs. 2 nefandis amoribus iv, 7. 4 subscribit ei Damastes viii, 13. Ext. 6 subscripserunt animi ejus judicio iv, 3. 9

Subsellii fragmento ictus i, 4. 2 subsellia ponere ii, 4. 2 subselliis positis ii, 2. 7

Subsequi alicujus vestigia ix, 3. Ext. 3 audaciam i, 6. 7 bellicæ virtutis spiritus ii, 6. 3 vestigia alicujus v, 2. 9 subsequente cohorte iii, 2. 20 subsecutus est gloriam laude iii, 2. 23 vestigia studio benevolo vi, 8. 7 subsecuta est fortuna ii, 7. Ext. 1 est mors excessum e vita i, 8. Ext. 10 subsecutum numen Dei i, 8. 2

Subsessor alieni matrimonii vii, 2. Ext. 1 subsessores matrimoniorum ii, 1. 5

Subsidio Fabii conservatus v, 2. 4 subsidia annonæ labenti oriebantur iv, 8 Ext. 2

Subsidit terra vasto hiatu v, 6. 2

Substituere aliquem in locum alterius ix, 13. Ext. 4

Substravit elephantis proterendos ii, 7. 14 substravisti pollincto jam corpori marcidam senectutem tuam vii, 7. 4 substraverunt navibus milites nostros ix, 2. Ext. 1 se duodecim fasces animadversioni ii, 7. 7

Subtile judicium vii, 2. Ext. 5 subtilior ratio ii, 3. 2

Subtilitas exactissima viii, 7. Ext. 10

Subtiliter perspicere i, 7. 2

Subtrahere aliquem hominum numero i, 6. 13 damnationis periculo viii, 1. Abs. 9 filium publicis usibus v, 4. 3 oppidum exitio vii, 3. Ext. 4 se convivio v, 1. Ext. 2 subtraxit C. Cassium insultationibus hostium vi, 8. 4 gladio cervicem ix, 13. 3 se ipse fuga vi, 1. 11 subtrahi fato i, 8. 12 periculo i, 7. Ext. 10 subtrahitur Roscius viii, 7. 7 subtracta est ruinæ salus i, 8. Ext. 7

Subvenire alicui i, 7. Ext. 10 violatæ patris majestati v, 1. Ext. 2 subvenit periculo ejus v, 4. 3 Valerii eloquentia viii, 9. 1 subveniendum errori ii, 6. 7

Subvertere alicujus avaritiam iv, 2. 7 hæc tentavit ix, 11. Ext. 4 testamentum vii, 8. 1 subvertit Claudiam insontem votum impium viii, 1. Damn. 4 omnem vim accusationis vi, 8. 1

Succedere in locum alicujus vi, 2. Ext. 2

Successio generis ii, 7. 6 laudis v, 6. 4 successioni imperii destinatus i, 7. Ext. 4

Successor egregius iii, 7. 2

Successus bellicæ rei insignis iii, 6. 4 prosperi, 6. 4 successum suum omni acceptum referentes i, 5. Ext. 2 successu alicujus lætari iii, 8. Ext. 2 Cannensis pugnæ elatus ix, 5. Ext. 3 motus ii, 7. 8 successus crudelissimi et insolentissimi ii, 8. 7

Succidere arbusculas ix, 1. 4 succisa prima pedum parte ix, 2. Ext. 2

Succlamare alicui dicto vi, 2. 3

Succumbere coëgit veneno repugnantem spiritum suum ix, 2. Ext. 3 dolori v, 10. Ext. 2 fortunæ iii, 2. 7 fortunæ viribus vii, 6. 1 sibi Piresium coëgit iii, 2. 21 succubuerat ei totus terrarum orbis v, 7. 2

Succurrere ægris sitientibus ii, 4. 5 alicui v, 8. 3 inediæ viii, 7. Ext. 5 succurrit portanti onus v, 3. 4 succurrebat illis ii, 7. 15 succurrisse civitati visus est iii, 8. 2 succurrendi civibus studium ii, 4. 5 succurri illis non potuit vi, 6. Ext. 2 succurritur ære alieno ix, 3. 6 inopiæ illustrium virorum iv, 4. 9 succursum est ancillæ vii, 3. Ext. 5 succurrendum continentiæ iv, 3. 7 tantæ inopiæ vii, 6. 1

Succussis frænis ix, 11. 1

Sudare sanguinem i, 6. 5

Sudarium in manu habere ix, 12. 7
Sudes roboreæ vii, 6. 5
Suem interficiendi studium i, 7. Ext. 4
Suessa ii, 2. 4
Sufenas vii, 7. 2
Sufficere ad exequiarum impensam iv, 4. 1 ad peragendum imperium ii, 7. 6 alimentis i, 4. Ext. 1 cultui Deorum v, 6. 8 Deorum omnium domicilio viii, 14. Ext. 2 laboribus vii, 1. 1 tutelæ imperii sui v, 2. Ext. 4 ærarium expensis vii, 6. 1 sufficiunt pœnæ ix, 2. Ext. 11 suffecit dextra exercitus complexui v, 1. Ext. 1 reipubl. ministeriis viii, 13. 1 suffecerat ad statum corrigendum ii, 7. 15 sufficient versus mei in omne tempus iii, 7. Ext. 1 sufficiens ministerio ii, 6. 7 suffectura pila quinque militum diurno prælio iii, 2. 23
Suffixit illum cruci vi, 3. 5 suffigi cruci ii, 7. Ext. 1. vi, 2. Ext. 3
Suffragante ipsa obscuritate fideli mendacio iv, 7. 6
Suffragatio credula ix, 15. Ext. 2 divina iv, 7. 1
Suffragatorem competitoris agere iv, 5. 3
Suffragium triste viii, 1. Abs. 2 suffragia clementissima vii, 3. Ext. 6 dementiæ proxima vii, 5. 6 suffragiis urbium veneratio tributa viii, 15. Ext. 1 suffragia eorum regebat viii, 5. 3 suffragiis dignus ii, 9. 6 eum tota cognitio oppressit viii, 1. Damn. 3 populi consul creatus iii, 8. 3 tribuum damnatus viii, 1. Abs. 7 suis ei tyrannidem deferrent vi, 5. Ext. 1
Suffusi lacrymis ii, 6. 8
Sugillare alicujus crudelitatem iii, 2. Ext. 1 sugillandi gratia v, 2. Ext. 4 sugillatus est repulsa prætura vii, 5. 5 sugillandum ad hoc monstrum invalidæ literæ v, 3. 4 sugillanda sibi desumsit jura familiaritatis vii, 8. 9
Sugillatio amara vi, 9. 12 gloriæ ii, 3. 1 sugillationis fræna ix, 2. 1
Sullana crudelitas vi, 8. 2 victoria vi, 4. 4 proscriptio vii, 3. 6. violentia ix, 15. 5
Sulpicius i, 1. 4 Rufus vi, 5. 7
Sulpicia lex ix, 7. Mil. Rom. 1 Ser. Paterculi filia viii, 15. 12 Lentuli uxor vi, 7. 3
Sumere ab aliquo supplicium iv, 1. Ext. 1 auspicia iv, 3. 1 diadema v, 7. Ext. 2 documenta, Præf. 1 experimentum iii, 3. Ext. 1 licentiam ii, 6. 7 pro suo jure i, 8. 2 sibi aliquid iii, 7. 1 summit ab eo capitale supplicium v, 1. Ext. 2 sumunt plus recessus iii, 6. 1 sumsit clarissimorum cognominum alterum v, 5. 1 togam virilem v, 4. 4 sumserat verbis arma vi, 2. 1 sumi de indemnatis supplicium vetant leges vii, 2. Ext. 15 sumtus inter eos judex viii, 2. 3 sumta famulari veste vi, 7. 3 sumto auspicio ii, 1. 1
Sumtus assium quingentorum iv, 3. 11 sumtus conviviorum ii, 9. 5
Summa dominationis iii, 3. Ext. 5 dotis iv, 4. 10. viii, 2. 3 indigna v, 3. 2 pecuniæ parva iv, 8. 1 summæ dotis adjecit iv, 3. 1 summam ab hæredibus petere viii, 2. 2 duplicando i, 1. 21 imponere experimentis iv, 3. 3 summa accepta et expensa iii, 7. 1 parva admodum retenta viii, 7. Ext. 4 summa tricies sestertium compensare ix, 1. 4
Summatim cognoscere externa vi, 3. Ext. 1 disseram, Præf. 1
Summittere altitudinem domus viii, 2. 1 fasces populo iv, 1. 1 summittebat eximiam dignitatem v, 2. 7 summissa vox iii, 8. Ext. 1 summissum Persicæ dominationi decus vi, 3. Ext. 2
Summittit se tremebunda manus genibus vi, 8. 4
Summovere aliquem e conspectu v, 3. Ext. 1 summovit obvios vii, 3. 9 tabellas e quæstione vi, 2. 5 summovendo Hannibalem vii, 2. 3 summovendam superstitionem ii, 6. 7
Summovere æmulum iv, 1. Ext. 5 aliquem exilio vii, 4. 2 castra i, 8. Ext. 19 dominum totius Asiæ ultra Taurum montem viii, 1. Damn. 1 summovit eum inde iii, 7. 6 lixas e castris ii, 7. 2 summoveri a tribunali vi, 2. 11 summoventur omnia ex castris ii, 7. 1 summotus ab Atheniensibus v, 3. Ext. 3 imperii finibus iv, 1. Ext. 9 summoti sunt impetus iv, 3. 1 summotis amicis ix, 13. Ext. 4
Summus gloriæ cumulus iii, 1. 1 summo proximus vi, 3. Ext. 1 summa severitas ii, 9. 8 summam manum adjecit Achaico bello vii, 5. 4 summum decus ii, 7. 7 silentium vii, 2. Ext. 6 summos per cruciatus expirare ii, 9. 8
Supellectilem fastidire iv, 3. 7 supellectile uti iv, 3. 7
Superare aliquem bello vii, 3. 4 malignitatem naturæ viii, 7. Ext. 1 numerum annorum multitudine operum ix, 12. 1 omne serpentum ac ferarum genus titulo feritatis vii, 6. Ext. 3 superare se ipsum iv, 1. 2 superant notæ exempla iii, 8. Ext. 1 superavit hanc crudelitatem atrocitate parricidii ix, 11. 5 moderatio pa-

trios affectus iv, 1. 5 superarunt loci iniquitatem ii, 7. 10 superantibus arboribus i, 1. 19 superari ab aliquo virtute iii, 2. 6 superato rege ii, 5. 1. ii, 7. 14 superatis pugna Etruscis v, 5. 2

Superbus rex vi, 1. 1

Supercilium affinium grave vii, 2. Ext. 1 censorium ii, 7. 5. ii, 9. 1 maritale vi, 3. 10 patris gravissimum ix, 1. 6

Supereminens palma i, 8. 2

Superesse alios temporibus ostendit viii, 7. 2 debeo iv, 7. 4 fidei iii, 2. Ext. 9 prælio nefas ducebant ii, 6. 11 superest nostris infinita frumenti abundantia vii, 4. 3 quasi debitum opus iii, 8. 1 superfuerat ex potione iii, 2. Ext. 6

Supergredi statum humanæ vitæ modum ix, 12. Ext. 8 supergressa est pertinaciam impietas vii, 6. Ext. 3 laudibus virilem familiæ suæ claritatem iv, 3. 3

Superjacit se conjugis flammis ii, 6. 14 superjacturus se rogo i, 8. Ext. 10 superjaci tectis ardentibus iii, 2. Ext. 7

Superjicere aliquem rogo vi, 8. 7 superjecit domum interemto vi, 3. 1 superjecerunt semetipsi publico et communi rogo vi, 6. Ext. 1

Superior adversarius ii, 8. 2 Africanus ii, 7. 12 aliquanto v, 1. 3 Cato iii, 2. 16 dux ii, 7. 1 gloria evasit iv, 1. 1 ira ac spe iii, 8. 2 omnibus consiliis vii, 7. 1 superiorem se credit iii, 2. 3 superius opus viii, 11. Ext. 5 superiore judicio actum vii, 3. 5 majus an hoc crimen nescio ii, 9. 2 superiores prælio i, 8. 5 superiorum stylo felici, Præf. 1 supremus humanæ conditionis honos illis defuit vi, 3. 1 spiritus v, 2. Ext. 4 vitæ dies viii, 7. Ext. 14 supremo loco inhæsit vi, 9. 14 supremum officium ii, 6. 8. v, 1. Ext. 6 supremi anhelitus vii, 8. 9 suprema judicia improbavit vii, 7. 4

Superlatio decoctoris turpis vi, 9. 12

Superpositos maternis gremiis trucidavit liberos ix, 2. 4

Supersedent venire ii, 8. 6

Superstes ac incolumis est vi, 2. Ext. 2 fuit omnibus viii, 13. 4 superstitem relictura ii, 6. 8

Supervacua irritatio vi, 3. 10 legatio iv, 3. 5 supervacuum tanquam propositum damnavit i, 7. Ext. 10

Superveniunt literæ iii, 8. Ext. 6

Supervolabant aves iv, 8. 5

Suppetente igne ii, 4. 5

Supplementum exercitus iii, 7. 10

Supplex ejus genibus procubuit vi, 9. Ext. 7 et demissa defensio vi, 4. Ext. 2 auxilii sordidi caput vi, 8. 4 petit auxilium ii, 7. 8 populo ire cogerctur iv, 5. 4 prostravit se ad pedes viii, 1. Abs. 3 vox iii, 3. Ext. 2 supplicem genibus advolutum puerum intueri iii, 8. Ext. 4 jacere passus non est v, 1. 9 sacrificio expiaverat i, 7. Ext. 4 supplices ad eum venerunt iii, 2. 16 manus ii, 9. 3 supplicibus cesserat effigiem solis i, 5. 8 ad genua judicum manus non tetendit vi, 4. 4

Suppliciter se abjicere viii, 1. Abs. 6

Supplicare exuli v, 4. 1 populo v, 2. 7 supplicatum ire in Capitolium iii, 7. 1

Supplicatio Marti est habita i, 8. 6 supplicationes decretæ sunt ii, 8. 7

Supplicium capitale iii, 2. Ext. 1 Ponticum ix, 13. 1 servile ii, 7. 12 tardum ix, 2. Ext. 2 teterrimis actis exquisitum iii, 8. 3 supplicii gratia iii, 3. Ext. 3 tempore electo ii, 9. 3 supplicio capitali asservari iv, 6. Ext. 3 nota inserta est vi, 3. 1 supplicium ab aliquo sumere iv, 1. Ext. 1 a se exigere v, 1. Ext. 2 de indemnatis sumi vetant leges vii, 2. Ext. 15 exigere ab homine vii, 8. 8 supplicium honori prætulit iv, 7. 3 perpeti iii, 2. Ext. 6 supplicio affectus est viii, 4. 1 aliquem afficere iii, 7. 1. v, 8. 5. vi, 3. 1 mortis adduci iii, 8. 8 se liberare iii, 2. Ext. 6 ultimo affectus iv, 7. 1 supplicia debita i, 1. Ext. 3 suppliciis compressi ii, 7. 15

Supposito tigno prominente ix, 2. Ext. 6

Supprimere edictum viii, 2. 1 suppressit Timocharis nomen vi, 5. 1 supprimendus non est Anaxagoras v, 10. Ext. 3 supprimenda illius damnatio viii, 1. Damn. 8 supprimendum id non putavi viii, 5. 6

Supra vires niti iv, 8. 1 supra plantam ascendere viii, 12. Ext. 3

Surdinus vii, 7. 6

Surgens imperium vii, 4. 1 surrexit e convivio vi, 9. Ext. 1

Suscipere bella iii, 7. 10 causam debitorum ix, 7. 4 disceptationem ii, 8. 2 imperium populi Rom. iv, 4. 5 susceptam causam protexit ix, 3. 6 suscepta cognitione v, 8. 3 suscepta vota i, 1. 1

Suscitato pulvere ix, 3. Ext. 3

Suspendio finire vitam vi, 9. Ext. 2 se consumsit v, 8. 3

Suspensa reip. salus tenui filo vi, 4. 1 calidæ aquæ æquora ix, 1. 1

Suspexit inimici vim viii, 10. Ext. 1 te numen ipsius Industriæ viii, 7. Ext. 11 suspectus dubia fide vii, 3. 7 erat

locus viii, 1. Abs. 12 viris ac parentibus fœminarum iv, 5. Ext. 1 in parricidio v, 9. 3 suspecta et dubia societatis fides vii, 4. 1 suspectum tyranno fidissimum reddidit iii, 3. Ext. 2 suspectam ejus impietatem habet v, 9. 2 suspecto tanquam exacto tempore viii, 11. 2
Suspicari nil v, 9. 4
Suspicio cædis pertinet ad eum viii, 1. Abs. 13 nulla suberat vii, 3. Ext. 10 suspicionem animo repulit i, 7. Ext. 2 suam alicui dissimulare vii, 3. 7 suspicionibus expositis v, 9. 1
Sustentare totius ruinæ molem ix, 12. Ext. 10 inopiam extrahendæ aquæ quæstu viii, 7. Ext. 11 prælii reliquias iv, 8. 2 temporis difficultatem v, 6. 8 ultimam inopiam vi, 9. 8 sustentari quæstu ii, 6. 4
Sustinere æquiore animo amissionem ii, 6. 16 casum pro robore animi v, 10. 2 casus iii, 2. 7 imperium vi, 5. Ext. 1 injuriam æquiore animo vii, 8. 2 ministerium iv, 3. 2 opera viii, 13. Ext. 1 publica officia ii, 1. 9 quantum valuisset iv, 3. 4 spiritum exercitus ix, 1. Ext. 6 talia vii, 3. 8 sustinet plurimum periculi iii, 2. 6 sustinuit aggredi senem ii, 10. 6 capi iii, 5. 1 carere patria iii, 8. 4 auguratus sacerdotum viii, 13. 3 duos reos eodem judicio vi, 2. 4 ejus rei sententiam vi, 1. 11 sustinuit tantum operæ laborisque viii, 7. Ext. 10 hostium agmen iii, 2. 1 in theatro spectare iv, 5. 1 non nisi post fata queri v, 3. 2 ejus impetus vi, 9. 14 superesse fidei iii, 2. Ext. 9 sustinuerunt censoriam notam patiente animo ii, 9. 7 sustinentes vim Cimbrorum v, 2. 8 sustineri patellam suam corneo pediculo voluit iv, 4. 3
Sylosonti urbem fruendam tradidit v, 2. Ext. 1
Syphax vi, 2. 3. v, 1. 1. vi, 9. Ext. 7. ix, 8. 1
Syracusæ i, 1. Ext. 3. i, 1. 8. i, 6. 9. i, 7. Ext. 8. ii, 7. 15. ii, 8. 5. v, 1. 4 Syracusarum mœnia tueri vii, 4. Ext. 1 Syracusis captis viii, 7. Ext. 7
Syracusani vi, 2. Ext. 2 Syracusana civitas v, 1. 4
Syria vi, 4. 3

T.

Tabellæ prolatæ sunt vi, 2. 5 senatusconsultum continentes vi, 4. 3
Taberna macellaria iii, 4. 4
Tabernaculum vitio captum i, 1. 3 tabernacula textilibus sigillis adornata ix, 1. Ext. 4
Tabescere patiebantur corpora ix, 2. Ext. 10
Tabida corpora ix, 2. Ext. 11
Tabulæ expostulatæ ii, 10. 1 plumbatæ iii, 7. 2 publicæ iv, 1. 10. ix, 2. 1 testamenti vii, 7. 6 et 7. vii, 8. 2 tabulis hæredes inseruit ix, 4. 1 testamenti defendere vii, 7. 2
Tacere de clementia Cn. Pompeii v, 1. 9 de sua munificentia iv, 8. 4 in foro et judiciis viii, 3. 1 nos de se patitur iv, 1. 10 tacuit actutum vi, 2. 3 perseveranter vi, 1. 7 tacuisse me nunquam pœnituit vii, 2. Ext. 6 tacendum est viii, 3. 1 tacitus peregit gesticulationem ii, 4. 4 tacitum convicium iv, 3. 14 taciti et mœsti milites i, 6. 11 tacitæ faces viii, 14. Ext. 1 tacitis fatis cetera permitte i, 7. Ext. 1
Tacite id Scipio non tulit viii, 14. 5
Taciturnitas inexpugnabilis iv, 7. 7
Tædet pigetque ii, 8. 7
Tædium morum ix, 5. Ext. 1
Talentis quinquaginta se redemit vi, 9. 15
Tanaquil uxor Prisci Tarquinii i, 6. 1
Tangi dulcedine gloriæ viii, 14. 5
Tantum interest ii, 8. 4 operæ laborisque sustinuit viii, 7. Ext. 10
Tardum supplicium ix, 2. Ext. 2
Tarentum ii, 2. 5. ii, 4. 5
Tarentina civitas ii, 2. 5 petulantia iv, 3. 14 Tarentinum bellum ii, 7. 15 Tarentini v, 1. Ext. 3
Tarpeio saxo præcipitari vi, 5. 7
Tarquinius Superbus rex i, 1. 13. iv, 4. 1. v, 6. 1. v, 8. 1. vii, 3. 2
Tarquiniensis fundus v, 3. 3
Tarracina viii, 1. Abs. 13
Tatia Cæsonis filia iv, 4. 10
Tatius ix, 6. 1
Tauromenitana arx ii, 7. 3
Taurus æreus ix, 2. Ext. 9
Taurus mons ii, 8. 1. viii, 1. Damn. 1
Taxillus gymnasiarcha ix, 10. Ext. 2
Tegere aliquem ab infestis telis iv, 7. 2 caput suum veste viii, 13. Ext. 1 corpora sylvarum latebris v, 4. Ext. 6 latus suum iv, 7. Ext. 2 tempora alicujus insigni regio v, 1. 10 texit Ægypti regnum vi, 4. 3 beneficio patientiæ iii, 3. Ext. 5 causam adventus iii, 3. 1 causea caput humo sublatum v, 1. Ext. 4 consessum velorum umbraculis ii, 4. 6 ea fallacia maximas virtutes suas vii, 3. 2 texerunt auctoritatibus suis lumina curiæ ix, 4. 1 tectus eo fallaciæ genere vii, 3. 8 scuto iii, 2. 19 tectum attulerat gla-

dium v, 4. 3 fuerat caput galea i, 8. 6 mendacium iii, 2. Ext. 9 veste ferrum vi, 1. 1

Teeta ardentia iii, 2. Ext. 7 Capitolii veteris humilia iv, 4. 11 rustica iv, 8. Ext. 2

Tegmine parvo muniti ii, 3. 3

Tegulas marmoreas transtulit i, 1. 20

Telæ aranearum vii, 2. Ext. 14

Telesinus vi, 8. 2

Teiluris ædem fecit vi, 3. 1

Telum erat missum vii, 2. 5 tela infesta iv, 7. 2 Lusitana ix, 1. 5 telorum discursus iii, 1. 1 tela in aliquem convertere i, 5. 7 telis læsus iii, 2. 1 obrutus v, 6. 5

Temerariam pæne fiduciam iii, 7. 5 temerarium factum iii, 2. 15

Temere amicum perdidit iii, 3. Ext. 5 conari aliquid i, 6. 9 et audaciter viii, 1. Abs. 5

Temeritas campestris iv, 1. 14 concitatæ multitudinis improvida ix, 7. 2 effrænata vi, 2. 8 quam execrabilis ix, 8. 3 Punica ix, 8. Ext. 1 temeritatis crimen ii, 9. 6 et impotentiæ incursus iv, 1. 1 temeritati facit animum blandum iii, 8. Ext. 2 temeritatem ruentem comitari iii, 8. 3

Temperamentum æquitatis admirabile vi, 5. Ext. 3

Temperantiam alicujus corrumpere iv, 3. Ext. 3

Temperare reipubl. statum blanditiis maritalis lecti ix, 5. 3 se salubri modo vi, 2. 1 venena ix, 12. Ext. 1 sibi viii, 7. 2. viii, 9. Ext. 2 temperant mores clementiæ mixtura severitatem v, 9. 1 salubri consilio patriam indulgentiam vii, 3. 10 temperari moderatione iv, 1. Ext. 9 temperata est pudicitia ii, 1. 5 temperatum erat in poculo venenum ii, 6. 8 eicuta venenum ii, 6. 7 temperata potio iii, 8. Ext. 6 temperatum severitate genus ii, 4. 4 temperati suavitate mores iii, 8. Ext. 2 temperatior moderatio iv, 1. Ext. 2

Tempestas amarissima vii, 6. 6 cœlestis viii, 1. Abs. 4 maritima viii, 1. Abs. 4 nivalis v, 1. Ext. 1 sæva incidit ix, 1. 1 subita v, 3. 3 tempestatis subitæ vi, 1. 1. Ext. 1 tempestate classem amisit i, 4. 3 eadem ausa facinus iii, 2. 2 eadem Reip. i, 1. 11 ex illa evasit viii, 2. 2 speluncam subire coactus ix, 12. Ext. 10

Tempestivus nondum honori videri iii, 1. 1 tempestiva laboris intermissio viii, 8. 1 mentio ii, 8. 2

Tempestive capax plaustrum i, 1. 10

Templum Anticnse i, 8. 2 beneficentissimum viii, 15. 1 Fidei vi, 6. 5 sanctum ii, 10. 2 consecrare i, 1. 8 Dianæ Ephesiæ incendere viii, 14. Ext. 5 templa Deorum et aræ ii, 8. 7 templorum aditus viii, 14. 2

Tempus angustum ii, 7. 15 est eorum mentionem fieri ii, 7. 15 est justitiæ sancta penetralia adire vi, 5. 11 miserum luctuosumque iii, 2. 7 nocturnum, diurnum viii, 7. Ext. 11 suspectum viii, 1. Abs. 12 procedens iii, 1. 1. vi, 9. Ext. 1 temporis momentum ii, 7. 1 tempus teri passus non est ii, 8. 2 tempore interjecto ii, 10. Ext. 1. vii, 3. Ext. 5 supplicii electo ii, 9. 3 tanquam exacto suspecto viii, 11. 2 tempora alicujus insigni regio tegere v, 1. 10

Temulenta libido ix, 1. 8

Temulentia circumventa ii, 5. 4 eoneitata v, 1. Ext. 2

Tenax propositi vi, 3. 5 tenacissimum vinculum ii, 7. 1. ii, 9. 1 tenacissimi patriæ nervi ii, 6. 1

Tendere ad aliquem i, 4. 5 animo i, 5. 7 intra castra ii, 7. 15 tendit ad hunc cultum ix, 1. 3 quorsum ea res vii, 3. 6 tetendit ad ultionem exigendam ix, 3. Ext. 4 ad eolloquium eorum vi, 6. 2 supplices ad genua judicum manus vi, 4. 4 tetenderunt ad templa Deorum ii, 8. 7 tendens dexteram ad hostem iii, 2. 19

Tenebræ eruentæ ix, 11. Ext. 4 densissimæ vii, 2. Ext. 1. vii, 3. 9 inusitatæ viii, 11. Ext. 1 tenebras duplicant viii, 7. 5 tenebris offusa est respub. iii, 8. 3 offusi oculi ii, 7. 6 protrahi iii, 8. 6

Tenere caput abscisum manibus ix, 2. 2 hominum animos amore devinetos v, 8. 2 laciniam togæ morsu i, 4. 5 plenis velis prosperum cursum vi, 9. Ext. 5 postem v, 10. 1 principatum iii, 8. Ext. 1 rempublicam oppressam iii, 2. 17 usum Veneris clausum intra conjugis caritatem iv, 3. 3 tenet lex te jurejurando obstrictum v, 3. Ext. 3 me verecundia viii, 14. Ext. 3 visentes Athenas Vulcanus viii, 11. Ext. 3 tenuit bracbium immobile iii, 3. Ext. 1 tenuerant Ennam prædones ix, 12. Ext. 1 tenens altaria ix, 3. Ext. 3 strictum gladium ii, 10. 6 teneri erimine temeritatis ii, 9. 6 tenetur infinito ardore eonjugis ix, 13. Ext. 3 patria odio sui ix, 2. Ext. 5 tenebatur ejus amore ii, 9. 3 tenebantur caritate patriæ ii, 2. 1 tenendas ad excubias i, 1. 16

Tener animus iii, 1. 2 teneris adhuc puellæ sensibus vi, 1. 4 teneriores anni vi, 9. 2 teneriora exempla iii, 7. Ext. 5

Tenor justitiæ promtissimus vi, 5. 1
rectus ii, 7. 14. vii, 3. 7 suaque observatio i, 1. 8
Tentare Dasium ausus est iii, 8. Ext. 1 parentum indulgentiam iv, 6. 1 tentatus est testis vi, 1. 7 tentata redemtione vi, 4. Ext. 1
Tentorium ex pellibus habere ii, 7. 15
Tenui filo suspensa reip. salus vi, 4. 1
Terenti immolavit hostias ii, 4. 5
Terentia Ciceronis viii, 13. 6
Terentius vii, 7. 5
Terentius Varro iv, 5. 2. viii, 7. 3
Tergum hosti dedit i, 8. 8 hostis videre ii, 7. 2 terga Fidenatium invadere vii, 4. 1 hosti dare ix, 3. 5
Teri tempus passus non est ii, 8. 2 teritur cura eorum viii, 14. 1 terebatur in tam parvula materia tantus artifex viii, 11. Ext. 7 terebantur conserti dubio certamine i, 8. 6
Terminatur comprobato exitu ii, 6. 7
Termini humanæ conditionis viii, 13. 1 terminos agelli excedere vii, 1. 2 vitæ clausit viii, 7. Ext. 9 terminis promotis v, 6. Ext. 4 regni modicis uti iv, 1. Ext. 9
Terra communis omnium mater vii, 3. 2 vasta et deserta viii, 13. Ext. 1 terræ ac maris regimen, Præf. 1
Terrestris laus iii, 2. 23 terrestre oraculum vii, 2. Ext. 1 terrestres copiæ ix, 2. Ext. 2 virtutes i, 7. 2
Terruit Syriæ regnum vi, 4. 3 territus voce i, 6. 7 territa metu iv, 6. 4
Terribilis hominibus iii, 2. Ext. 3 sit is adversus hostem viii, 1. Abs. 11 crux purpuratis sit tuis vi, 2. Ext. 3 vox ix, 2. 1 terribile vultus pondus viii, 10. Ext. 1
Terroris aliquantum juvenibus incutit iii, 1. 1
Tertia i, 5. 3 Æmilia, Africani prioris uxor vi, 7. 1
Tesserarum jactus prosper ix, 9. 3
Testari abunde iii, 4. 3 aliquid salutis impendio v, 6. 1 animi fortitudinem iii, 2. 13 animum memorem beneficii v, 2. 1 miseram fortitudinis suæ conditionem vi, 4. Ext. 4 bellicæ rei successum iii, 6. 4 cæde sua iii, 2. Ext. 1 parietum ac tectorum ruinis vi, 3. 1 testatus numina v, 10. Ext. 2 opportune, mirificeque iv, 8. 3 violenta morte iv, 6. 2 testata et accurata oratio viii, 14. 3 libertas vi, 2. 1 longo experimento gloria iii, 7. Ext. 6 monumentis iii, 2. 24 testati tantum non luctum ix, 3. 3
Testatior benevolentia iv, 7. 7 testatiores fiunt vires eloquentiæ viii, 9. 1
Testamenti æquitas v, 2. Ext. 3 ordinem confundis vii, 7. 4 testamentum subjicere ix, 4. 1 apud centumviros rescidit vii, 7. 2 testamento cautum v, 2. Ext. 4 legare iv, 3. 10 testamenta scribi jubebant ix, 1. Ext. 2 testamenta rescissa sunt aut rata manserunt vii, 7. 1
Testimonium denuntiare alicui viii, 1. Abs. 10 dicere ii, 10. Ext. 2. viii, 5. 1 testimonio destricto insequi aliquem viii, 5. 2
Testis certissimus viii, 8. 2 est testatus vi, 1. 7
Testibus ceteris vix auditis viii, 5. 6 tot elevatis viii, 5. 6
Teter odor i, 6. 5 tetro visu perterritus i, 7. 7 tetrum facinus ii, 9. 3 flagitium ix, 1. 7 tetro facinore pollutis classibus ix, 2. Ext. 1 tetrum convivium ix, 5. 4 tetrior aliquantum filius v, 9. 3 teterrima dominatio v, 6. Ext. 2 necessitas vii, 6. 4 teterrimum artis opus ix, 2. Ext. 9 factum iii, 2. 15 teterrimo morbi genere i, 1. 21 teterrimæ sordes iii, 5. 1 teterrima acta iii, 8. 3
Teutoni vi, 1. Ext. 3. vi, 9. 14 Teutonica victoria vi, 1. Ext. 3
Textilibus sigillis adornata tabernacula ix, 1. Ext. 4
Thales Philosophus iv, 1. Ext. 7. vii, 2. Ext. 8
Thamyris ix, 10. Ext. 1
Theanum contendit iii, 8. 1
Theatrum petens viii, 14. Ext. 1
Thebe Alexandri conjux ix, 13. Ext. 3
Thebæ v, 3. Ext. 3
Themistocles v, 3. Ext. 3. v, 6. Ext. 3. vi, 5. Ext. 2. vi, 9. Ext. 3. viii, 7. Ext. 14. viii, 14. Ext. 1
Theodectes viii, 14. Ext. 3
Theodorus Cyrenæus vi, 2. Ext. 3
Theophanes Mitylenæus viii, 14. 3
Theopompus Isocratis discipulus viii, 14. Ext. 3
Theopompus Spartanorum rex viii, 13. Ext. 5
Thermopylæ ii, 5. 1
Thesauri omnium insidiis et cupiditatibus expositi vii, 1. 2
Theseus iv, 7. 4. v, 3. Ext. 3
Thessalia i, 8. Ext. 7
Thracia ii, 6. 12 et 14
Thrasippus v, 1. Ext. 2
Thrasybulus iv, 1. Ext. 4. v, 6. Ext. 2
Thrasymenus lacus iv, 8. Ext. 1. ix, 11. Ext. 4
Threiciæ notæ ix, 13. Ext. 3
Thure et aris excipi ix, 1. 5 thura dare

aris i, 1. 15 lacrymis respersa disjicere v, 10. Ext. 2
Thuribulo arrepto iii, 3. Ext. 1 concusso iii, 3. Ext. 1
Thuria vi, 7. 2
Thurina urbs i, 8. 6
Thymasitheus Liparitanorum princeps i, 1. Ext. 4
Thymi flos i, 6. Ext. 3
T. Barrulus vii, 8. 8
T. Clœlius viii, 1. Abs. 13
T. Haterius eques Rom. ix, 12. 8
T. Labienus viii, 14. 5
T. Livius i, 8. Ext. 19
T. Manlius Torquatus i, 7. 3. iii, 2. 6. v, 8. 3. vi, 4. 1. vi, 9. 1
T. Marius Urbinas vii, 8. 6
T. Quinctius Flamininus iv, 8. 5
T. Veturius vi, 1. 9
T. Virginius Tricostus, Fr. 10
T. Volumnius iv, 7. 4
Ti. Atinius i, 7. 4
Ti. Aufidius vi, 9. 7
Ti. et C. Gracchorum nobilitas vi, 3. 1
Ti. Gracchus i, 1. 3. i, 4. 2. i, 6. 9. i, 7. 6. ii, 8. 7. iii, 2. 17. iv, 1. 8. iv, 2. 3. iv, 6. 1. iv, 7. 1. v, 1. Ext. 6. vi, 2. 3. vi, 5. 3. vii, 6. 1. ix, 7. 1. vii, 2. 6
Ti. Longus consul iv, 5. 1. vii, 8. 1
Tiberis viii, 1. Abs. 5 Tiberis alveum petere vii, 3. 1 Tiberis impatiens tanti oneris ix, 1. 2
Tibicine præeunte iii, 6. 4 Tibicinum collegium ii, 5. 4
Tibur ii, 5. 4 Tiburi mortuus v, 1. 1
Ticinus fluvius v, 4. 2
Tigno supposito prominente ix, 2. Ext. 6
Tigranes Armeniæ rex v, 1. 9 et 10. viii, 15. 8. ix, 11. Ext. 3
Timæus Pythagoræus viii, 7. Ext. 3
Timagoras vi, 3. Ext. 2
Timere omen dirum i, 6. 10 timent vinci vii, 6. Ext. 1 timuerant mortem effœminate ii, 7. 9 timeri hostem voluit ii, 9. 8 timeri penes crudelitatem est ix, 2. 1
Timida ac imbellis juventus vii, 3. 3 timidiores in quærendo iv, 1. 7
Timidius gladio uti iii, 2. Ext. 2 pugnanti militi scutum detraxit iii, 2. 19
Timorem abjicere viii, 11. 2 timori his non fuit victoria ii, 10. 6
Timocharcs Ambraciensis vi, 5. 1
Tirocinium militiæ v, 4. 2
Titinius centurio ix, 9. 2
Titulus amplissimæ sapientiæ iv, 1. Ext. 7 consulatus iv, 1. 1 victoriæ i, 8. Ext. 4 feritatis vii, 6. Ext. 3 gloriæ debitus iii, 2. 8 imaginum iv, 4. 1 legationis v, 3. 2 librorum alii cessit viii, 14. Ext. 3 sapientiæ datur iii, 3. Ext. 6 statuæ iii, 4. 3 trium librarum aureæ coronæ iv, 3. 10 tropæi eruentus iii, 2. Ext. 4 titulo grato reddere testimonium pietatis vi, 8. 6 titulum separatum et proprium habeat viii, 13. 1
Titus Tatius, Fr. 10
Toga candida iii, 5. 1 togæ et armorum decus iii, 2. 19 fortitudo iii, 2. 17 pallium subjici ii, 2. 2 togam sumsit virilem v, 4. 4 velut tragicam vestem in foro trahens vii, 8. 1 toga amictus ii, 7. 9 candida abjecta iv, 5. 3 merere tantum laudis v, 3. 2 togæ viriles vii, 1. 1
Togatus et calceatus iv, 6. 3 hostis vii, 8. 7 togata potentia vii, 5. 2 togatam ingredi militiam in foro vii, 7. 1 togati ei obviam processerunt vii, 3. Ext. 9 togata prælia iv, 1. 12
Tolerare desiderium animo æquiore v, 1. 1 maximos labores vii, 7. 1 mortes æquo animo v, 10. 1 toleravit ista patientissime iv, 3. 11 tolerantur anceps judiciorum motus viii, 1. Abs. 1
Tolerabilis habitus iv, 1. 1 tolerabilem facti vix pudentis causam habuit vii, 3. 5 tolerabili ratione motus ii, 1. 4
Tollere æmulum iv, 1. Ext. 5 hærcdem viii, 6. 1 hostem malo exemplo vi, 5. 1 ne humi quidem jacentem pannum vii, 2. Ext. 5 sententiam ex tragœdia iii, 7. Ext. 1 tollit et perdit commercium v, 3. Ext. 3 onerosos sibi ix, 2. Ext. 6 tollebat victorias aureas i, 1. Ext. 3 sustulit e numero senatorum L. Flamininum ii, 9. 3 seditionis auctorem vii, 2. 6 veneno filium ix, 1. 9 sustulerat liberos avia filiæ infensa viii, 1. Amb. 1 tolli abrogationem legis Oppiæ cupiebant ix, 1. 3 sublata dextera iii, 2. 17 mensa ii, 1. 9 sublatum humo caput v, 1. Ext. 4 signum i, 2. 3 pectori suo applicavit corpus iv, 7. 4 sublato pileo viii, 6. 2 sublatos dentes eburneos i, 1. Ext. 2 tollendæ mulieris curam dedit i, 7. Ext. 6
Tondere filias suas docuit ix, 13. Ext. 4 tonsis capillis iv, 6. Ext. 2
Tonsoris officium præripere iii, 2. 15
Tonsorium cultellum iii, 2. 15
Tormentum animi v, 9. 2 majus iii, 8. Ext. 4 tormenti genus haud dignum passo ix, 2. Ext. 1 tormenta balistarum i, 8. Ext. 19 contemnere iii, 3. 1 sua ultus est iii, 3. Ext. 5
Torpere crebris rebellationibus vii, 4. 1
Torporem sibi permisit ix, 11. Ext. 4 torpore dexteram illam illigavit vi, 8. 4

torpore hebetatis artubus iii, 8. Ext. 6

Torquere aliquem iii, 3. Ext. 2 aliquem verberibus iii, 3. Ext. 4 se ix, 12. Ext. 1 torserunt ejus præcordia hinc amor, hinc metus ix, 13. Ext. 3 torserunt urina sitim vii, 6. Ext. 1 torseram fructu iv, 7. Ext. 2 torqueri a tyranno iii, 3. Ext. 3 torquendum se judicibus tradere vi, 8. 1 tortus a domino eo nomine viii, 4. 1 octies viii, 4. 3 sexies viii, 4. 2 torti multum ac diu servi vi, 8. 5

Torques præferebantur iii, 2. 24

Tortore mentem ejus intus cruciante vii, 8. 8 tortores vitæ pariter ac mortis amari ix, 2. Ext. 10 tortorum manus fatigare iii, 3. Ext. 5

Torus genialis ii, 6. 14. vi, 1. 1

Torvus vultus iii, 8. 6 torvi oculi v, 1. Ext. 6

Trabeati equites ii, 2. 9

Trachalorum Ariminensium mater vii, 7. 4

Tradere alicui gladium iii, 2. 21 alicui legendas literas iii, 8. Ext. 6 jugulandum victori v, 3. 3 aliquem victoribus vi, 8. 2 arma alicui ii, 7. 9 Hasdrubalem Salinatori decipiendum vii, 4. 4 ingenii sui monumenta viii, 7. Ext. 10 laudis successionem alicui v, 6. 4 manus hosti vinciendas iii, 5. 1 militibus equos et arma vii, 3. 3 pertinaciter sapientiam viii, 7. Ext. 11 potionem iii, 2. Ext. 6 se constringendum vinculis v, 3. Ext. 3 se imperatori vi, 5. 1 se judicibus torquendum vi, 8. 1 se lictori i, 7. 5 se occidendum militibus v, 7. 3 tabellas vi, 4. 3 tradit idem de Indis Ctesias viii, 13. Ext. 5 tradunt ornamenta sua commemoranda viii, 15. 4 tradidit Hannibalem vincendum ix, 1. Ext. 1 Asiam regi muneris loco iv, 8. 4 claustra ii, 8. 1 ei tantum non vinctis manibus civitatem vii, 4. 2 Marcello Salapiam iii, 8. Ext. 1 militibus ossa in patriam portanda v, 1. Ext. 6 moriens annulos ei suos vii, 8. 5 mulierem neccandam triumviro v, 4. 7 se communibus flammis cremandum v, 5. 4 se formandum magorum prudentiæ viii, 7. Ext. 2 sepeliendum liberto suo corpus v, 1. 11 sponso virginem inviolatam iv, 3. 1 urbem et insulam Samiorum Sylosonti fruendam v, 2. Ext. 1 tradiderunt his corpora sua operienda terra v, 6. Ext. 4 nobis laudandum iv, 2. 1 traditurus est omni ævo voluptatem fruendam viii, 7. Ext. 13 traditurum se speraverit historiæ scriem, Præf. 1 traditur optime pila lusisse viii, 8. 2 traduntur ejus stabilicndi mores viii, 14. Ext. 3 traditus pari custodiæ v, 4. Ext. 1 tradita æternæ memoriæ gloria vi, 1. Ext. 1 ei crat custodienda vi, 1. Ext. 2 traditæ erant literæ iii, 8. 1 traditum sibi diadema vii, 2. Ext. 5 memoriæ est monstrum viii, 3. 2 traditas leges i, 2. Ext. 1 tradita repctuntur i, 8. 7 tradendus animus æternæ memoriæ iii, 7. 4

Traditionem illam annulo insculptam habet viii, 14. 4

Traducit exercitum in Africam ex Sicilia iii, 7. 1 traduxit exercitum ix, 2. Ext. 2 traduc equum iv, 1. 10

Tragicus poëta iii, 7. Ext. 1 tragica asperitas v, 8. 1 vis iii, 4. Ext. 2 vestis vii, 8. 1

Tragula femur trajectus iii, 2. 23 tragulis et pilis vallare vii, 6. 5

Trahere ab aliquo consuetudinem, Fr. 10 aliquem iv, 7. 3 animo calorem ii, 6. 2 bellum vii, 3. Ext. 8 ex animalibus argumentum ix, 14. 1 famem vi, 6. Ext. 2. vii, 6. Ext. 2 majorem victoriæ partem iii, 2. 24 moram ix, 13. 2 per viam cadaver vii, 8. 5 principia a Numine, Præf. 1 secum magnas maritimas copias vii, 3. Ext. 7 secum penates v, 6. 1 secum Veientes i, 8. 5 verriculum iv, 1. Ext. 7 trahit me ad memoriam i, 6. 9 trahebat cervam albam i, 2. 4 traxi parem ex majorum imaginibus gloriam v, 5. 1 traxit appellationem vi, 3. 1 cognomen Spintheris ix, 14. 4 constantia Dasium ad se iii, 8. Ext. 1 eam sermone iv, 4. 1 illum in locum i, 1. 19 potionem ii, 6. 8 primordia i, 8. 8 secum legionem iii, 2. 20 virilitatem a literis iii, 2. Ext. 7 traxerunt originem ii, 4. 4 trahens filios dextera iii, 2. Ext. 8 filium secum iv, 3. 12 secum liberos v, 4. 1 togam velut tragicam vestem vii, 8. 1 tractum est certamen ii, 4. 7

Tractus Bosporanus vii, 6. 6 continuus doloris ix, 2. Ext. 1 Illyricus viii, 13. Ext. 7 tractu ætatis quid longius viii, 13. Ext. 2

Tractatur ab eo aspere v, 4. 3 negotium citerioris curæ iii, 8. Ext. 1 tractata sunt injuriose ii, 9. 2 tractandis fidibus operam dare viii, 7. Ext. 8 tractandorum armorum meditatio ii, 3. 2

Trajicere exercitum ix, 3. Ext. 3. vii, 4. Ext. 1 se cum suis in Africam v, 1. 1 trajecit pectus ejus gladio ix, 11. 5 trajectus gladio i, 7. 8 hasta iii, 2. Ext. 5. ix, 3. Ext. 1 tragula femur iii, 2. 23 trajectum gladio interemit illum vi, 8. 2 trajiciendo in Africam exercitu iii, 6. 1

Trajectus fluminis iii, 2. 2 trajectus impatiens tardioris ix, 8. 2
Tralles i, 6. 12
Trames occultus vii, 3. 1
Tranquillus serenusque status ii, 7. 1 tranquillior habitus iv, 2. 2
Tranquillitas consilii iv, 1. Ext. 3 orbis terrarum iv, 6. 4 privata iv, 8. 3 sæculi viii, 13. 1
Transalpina regio vii, 8. 4
Transcendit censura ex foro in castra ii, 9. 8
Transcripsit equitum turmas ii, 7. 9 transcribi in funditorum auxilia ii, 7. 15
Transferre animum fatigatum ad diverticulum viii, 8. 2 honorem ad aliquem vi, 4. 1 honorem hæreditatis ad alios vii, 7. 1 in se mala patriæ i, 5. 2 lusum ad imperium ix, 9. 3 periculum in caput alterius ii, 4. 5 quæstionem viii, 1. Amb. 2 usus i, 6. Ext. 1 transtulit animos spectantium ad fabularum argumenta ii, 4. 4 diadema in caput ejus v, 7. Ext. 2 marmoreas tegulas i, 1. 20 præmium ad ipsum Apollinem iv, 1. Ext. 7 prope castra cadaver ejus v, 5. 4 totam quæstionem a severitate ad clementiam viii, 1. Abs. 6 transtulissent ritum ad ministerium i, 1. 17 tralaturi in urbem simulacrum i, 8. 3 transferri priores fasces ad Lucretium jussit iv, 1. 1 transfertur ad eum provinciæ sors v, 5. 1 translati jure adoptionis in Corneliam gentem v, 10. 2 translata in se insignia cernit iv, 1. 1
Transfugæ exterarum gentium ii, 7. 13
Transfugerant ad hostes ii, 7. 11
Transgredi ad actum vi, 5. 5 ad aliquem brevi diverticulo viii, 1. Damn. 5 ad censuram ii, 9. 1 ad instituta ii, 2. 6 ad montes vii, 4. 5 ad præclarum verecundiæ opus iv, 5. 3 ad saluberrimam partem animi iv, 1. 1 ad senatus acta vii, 2. 6 ad vetustiorem industriæ actum viii, 7. Ext. 2 centesimum et vigesimum annum viii, 13. Ext. 5 in Italiam viii, 7. Ext. 3 montem i, 6. Ext. 1 pontem i, 1. 10 transgressus Alpes v, 5. 3 amicitiæ exempla iv, 7. Ext. 2 e vestigio Calcs iii, 8. 1 transgressi sumus ad externa i, 8. Ext. 2 transgressa annum nonagesimum ii, 6. 8
Trasimenus lacus i, 6. 6. iii, 7. Ext. 6
Transire ad Hannibalem vii, 2. Ext. 16 ad externa decentius iii, 7. 11 ad externa exempla iv, 1. 15 in alterius familiam ac sacra vii, 7. 2 in locum dignitati debitum iv, 5. 1 in religionem i, 6. 13 Veios i, 5. 1 transit mens alio viii, 7. Ext. 4 transierant ad Pœnos ii, 7. 12 transitu facile vadum iii, 2. 23 transiturus Messanam ii, 7. 4
Transitione simulata petere consulem vii, 4. Ext. 2
Transitus ad mortem viii, 7. Ext. 12 ad poëtam iii, 7. 11 animosus iii, 7. 1 a paupertate ad verecundiam iv, 5. 1 celer ix, 1. 5 e vita ad mortem vii, 8. 8 in urbem i, 8. 3 moderatus iv, 1. 2 prosperus iii, 7. 1 transitum dedit iv, 7. 2 transitu novo Alpium juga patefacta iii, 7. Ext. 6
Transmarina provincia iv, 3. 11 stipendia ix, 1. 4
Transmittunt leges valentiora animalia vii, 2. Ext. 14
Transnavit in insulam i, 8. 2
Transvehi equites instituit ii, 2. 9 transvectus rate in scopulum iii, 2. 23
Transverberavit pectus suum v, 5. 4 præcordia gladio iii, 2. 13
Transversum egit ejus animum consternatio vii, 8. 7 quo te rapit prava cupiditas v, 1. 3
Trebellius Calca ix, 15. 4
Tremens ac attonitus fugit ii, 19. 6
Tremula manus viii, 13. 2
Trepidæ civitatis aures ix, 2. 1 trepida metu arma ii, 7. 7
Trepidare cives non passus est viii, 11. Ext. 1 trepidabat populus v, 4. 1
Trepidationem correxit iii, 2. 19
Tribuere alicui consulatum iv, 1. 6 alicui libertatem vii, 2. 6 aliquid benigne iv, 8. 5 bona ex facili vii, 2. Ext. 1 equiti forti aureas armillas viii, 14. 5 laudem eloquentiæ viii, 12. Ext. 2 virtuti incolumitatem iii, 8. 8 secundas res parco animo vii, 1. 1 pecuniam ad sacraria ædificanda vi, 5. 1 uni plus majestatis ii, 10. 8 urbi libertatem vii, 3. 2 tribuit urbs plurimum voluptati iv, 3. 6 tribui innocentiæ nequierat absolutio viii, 1. Abs. 2 lugenti nullum beneficio majus potuerat iv, 1. 15 quid plus honoris potuit consuli ii, 10. 1 tribuitur ei plus laudis v, 4. 6 tribuatur quam bona navigatio sacrilegis i, 1. Ext. 3 tributus ei a civibus honos ii, 10. 2 tributa est Pythagoræ tanta veneratio viii, 15. Ext. 1 tributum est majestati parum honoris ii, 10. 4 tributa sunt officia amicis v, 1. 1 tribuenda debita veneratio amicitiæ v, 1. 7
Tribunal adeuntes iii, 7. 1 conscendere v, 7. Ext. 2 vitare iii, 7. 9 tribunalia magistratuum vii, 7. 6 tribunalium fastigium ii, 10. 1 tribunalia aliena adulari vi, 9. 7 exercere viii, 3. 2
Tribunatus et ædilitatis petitio vi, 9.

14 tribunatum inire i, 7. 6
Tribunicius furor vi, 2. 3. vi, 5. 7 viator ix, 1. 8 tribunicia actio viii, 1. Abs. 2 fax iii, 8. 3 justitia vi, 5. 4 potestas ii, 7. 8 tribunicium auxilium vi, 1. 7
Tribunus legionis iii, 2. 20 militum ii, 7. 15 minis ac terrore compulsus v, 4. 3
Tribus Mœcia ii, 9. 6 Papiria ix, 10. 1 Pollia ii, 9. 6. ix, 10. 1 tribum unam vacuam nota reliquit ii, 9. 6 tribu movetur actor ii, 4. 4 tribus rusticæ vii, 1. 2 tribuum suffragiis damnatus viii, 1. Abs. 7 tribus inter ærarios referre ii, 9. 6 omnes conjicere in sortem vi, 3. 4
Tributum grave viii, 3. 3 tributi onus v, 6. 8 tributum præstare iv, 3. 8
Triclinium oppressit convivas i, 8. Ext. 7 sternere vii, 5. 1
Triennio continuo i, 8. 2
Trigemina porta iv, 7. 2
Trinoctio ludis factis ii, 4. 5
Tristis vitæ finis i, 6. 10 vultus i, 6. 9 et horrida pudicitia ii, 1. 5 judiciorum exitus ii, 9. 6 tristi fronte iram profiteri vi, 2. 7 tristior salute iii, 3. 1
Triumphare ter ei contigit iii, 4. 3 triumphavit aut ovans, aut curru ii, 8. 7 bis nondum ullum honorem auspicatus viii, 15. 8 triumphant corona postes Augustæ domus ii, 8. 7 triumphavit ejus vita iii, 4. 5 sine curru iv, 1. 9 triumphandi initium fecit iii, 6. 5 jus ii, 8. 1 et 2 potestas ii, 8. 4 triumphans de Pseudophilippo vii, 5. 4 triumphantis currum sequi v, 2. 5
Triumphalis ornatus iv, 1. 6 triumphales currus ii, 8. 5. iii, 2. 4. vi, 2. 3. viii, 15. 3 coronæ v, 1. 10
Triumphus caducus iii, 4. 5 Cimbricus ix, 12. 4 de rege Antiocho ductus viii, 1. Damn. 1 magnificus iv, 1. 2 navalis iii, 6. 4 speciosissimus ii, 7. 1. iii, 5. 1. v, 3. 2. vi, 9. 1 Teutonicus iii, 6. 6 triumphi claritas vi, 9. 13 honor ii, 8. 2 instar nomina ii, 8. 5 triumphum a senatu impetrare iii, 6. 5 decrevit ii, 8. 2 ducere ii, 8. 6 et 7. v, 5. 2. vi, 9. 9. viii, 15. 8 imperatori quærere ix, 3. 5 proclamare i, 6. 5 triumphi ex ejus sinu manarunt ii, 8. 1 innumerabiles iv, 4. 11 gloriæ præcipuæ iv, 3. 13 speciosissimi vi, 3. 1 triumphorum gloria ii, 8. 1 triumphos sibi decerni desiderabant ii, 8. 1 et 2 triumphis adornata lecti frons ii, 10. 3
Triumvir nocturnus viii, 1. Damn. 6
Troja i, 8. 7
Tropæi titulus cruentus iii, 2. Ext. 4 tropæa incerta vi, 1. Ext. 3 Miltiadis excitant me de somno viii, 14. Ext. 1 Numidica et Germanica ii, 2. 3 Persica v, 3. Ext. 3 Punica vi, 9. 2 statuere ii, 7. 9. ii, 2. 3 peperit ex hoste ii, 7. 2 tropæis illustris ii, 2. 3
Trucidare nobilissimum corpus ignobili sævitia ix, 2. 2 imperatores et exercitus v, 3. Ext. 1 trucidavit maternis gremiis superpositos liberos ix, 2. 4 trucidarunt factiones ii, 8. 7 trucidans municipia iii, 1. 2 trucidari a retiario i, 7. 8 ferro iii, 2. Ext. 9 filium accepit v, 7. 3 trucidatus apud Cannas v, 1. Ext. 6 a te equite Romano vi, 2. 8 trucidatum a caupone corpus i, 7. Ext. 10 trucidatis corporibus civium seditiosissimorum vi, 3. 1 trucidandam partem copiarum ab iis curavit vii, 4. Ext. 2 trucidandum corpus iv, 7. 6
Truculentus accusator iii, 8. Ext. 4 truculenta manus vii, 6. 4 species ix, 2. 1 truculentæ secures v, 1. Ext. 5 truculentior immanitate barbariæ ix, 11. Ext. 4 truculentius quid hoc facto ix, 2. Ext. 5 truculentissimus bellorum furor iv, 6. 4 error iii, 8. Ext. 3 truculentissimum vesaniæ genus ix, 2. 4 truculentissima imperia vii, 6. 1
Truncum corpus ix, 2. 3 trunca brachia ii, 7. 11 exta i, 6. 9
Trux vultus viii, 1. Abs. 3 pertinacia vii, 6. Ext. 3 truces et torvi oculi v, 1. Ext. 6 vultus vi, 8. 6
Tubæ signum iv, 8. 5
Tuccia virgo Vestalis viii, 1. Abs. 5
Tuditanus vii, 8. 1 et 2
Tueri acriter gestum iii, 8. 1 ferro urbem vi, 4. Ext. 1 incolumitatem v, 3. 2 imperium vi, 4. 1 incolumitatem patriæ ii, 6. 11 jus legationis vi, 6. 3 libertatem iv, 3. 6 morte pudicitiam vi, 1. Ext. 1 parentum senectutem v, 4. Ext. 3 patriam iii, 2. 6 reliquias imperii iii, 2. 7 rempubl. viii, 7. 1. iii, 2. 17. viii, 10. 1 salubritatem ii, 5. 6 salutem iv, 7. 1 Syracusarum mœnia vii, 4. Ext. 1 tuetur suas opes vii, 4. Ext. 1 tuente illo sacrilegum flagitium viii, 5. 5
Tugurium agreste iii, 4. 1 ridens securitate vii, 1. 2 tuguria dividua pagis v, 3. Ext. 3
Tullia ix, 11. 1
Tullianus vii, 7. 2
Tullus, Fr. 10
Tullus Hostilius iii, 4. 1. vii, 4. 1. ix, 12. 1
Tullus Volscorum dux vii, 3. Ext. 10
Tumor dicti i, 5. 8
Tumultus indictus vii, 6. 6 tumultu

Latino fessa patria vi, 9. 1
Tumulus altus ix, 8. Ext. 1 inclytus iv, 6. Ext. 1 tumulum occupavit iii, 2. 8 tumulis vivitis v, 4. Ext. 3
Tunica laticlavia v, 1. 7 interior vii, 4. 5 discincta indutus ii, 7. 9 indutus iii, 6. 7 tunicæ Pœniceæ ii, 4. 6. ii, 6. 2
Turba immoderata viii, 2. 1 eliditur viii, 1. Damn. 4
Turbato militiæ ordine ii, 7. 6
Turbulentus reipub. status iii, 8. 3 turbulentissimus vindex vi, 2. 3
Turmæ equitum ii, 7. 9
Turpis metus ii, 9. 8 sentina ii, 7. 1 turpe fœdus i, 6. 7
Turpiter capi ii, 7. 15
Turpitudinis gurges iii, 6. 1 maculæ iii, 5. 1 turpitudine liberare iii, 2. 12
Turullius præfectus Antonii i, 1. 19
Tusci, Fr. 10
Tusculanus ager i, 4. 4 Tusculani ii, 7. 6. v, 2. 2. vii, 3. Ext. 9. ix, 10. 1
Tutatus est P. Vatinium publicis judiciis iv, 2. 4
Tutela ac sinus disciplinæ ii, 7. 1 certissima v, 3. 2 facilis vii, 1. 2 solennium officiorum iv, 5. 1 tutelæ imperii sui sufficere v, 2. Ext. 4 vacans vii, 6. 6 tutelam cærimoniarum gessit viii, 13. 2 pueri gerere vi, 6. 1
Tutor Clælius, Fr. 10
Tutus ab injusti facti reprehensione iv, 1. 4 ejus fide esse non potest ix, 11. 6 fuit a damnatione viii, 1. Abs. 4 vix ministerii usus iii, 7. 5 tutum ab incursu suo populum libertas reliquit vi, 2. 3 aliquem præstare v, 7. 2 natandi eventum habuit iii, 2. 1 præstiterat illum ii, 7. 7 tuta parum a libidinoso cujusdam complexu pulchritudo viii, 11. Ext. 4 ab omni reprehensione i, 1. 7 tuta hospitia ii, 6. 9 tutior est silentio vii, 2. Ext. 11 tutioris somnii mater i, 7. Ext. 7 tutiora consilia legere vii, 6. 1
Tympanorum sonus i, 6. 12
Tyrannici consul spiritus habetur ix, 5. 1
Tyrannicidii conscii iii, 3. Ext. 5
Tyrannis destructa v, 6. Ext. 2 Magorum iii, 2. Ext. 2 tyrannidem a civibus delatam adeptus iv, 1. Ext. 6 ei deferunt vi, 5. Ext. 1 gerere sine armis viii, 9. Ext. 2 Pisistrati primus vidit orientem v, 3. Ext. 3 tyrannide Athenas liberare ii, 10. Ext. 1 in recuperanda i, 2. Ext. 2
Tyrannus crudelis iii, 1. 2 tyrannum gravem habere vi, 2. Ext. 2
Tyrii i, 8. Ext. 11

V.

Vacare alveo et calculo viii, 8. 2 animo Hannibalis amicitiæ iii, 8. Ext. 1 cultui religionis i, 6. 13 favorabili v, 4. 1 negotio vii, 7. 1 ponendo pecuniam iv, 3. 4 præceptis Chrysippi percipiendis viii, 7. Ext. 11 prædiorum culturæ viii, 7. Ext. 6 procurationi externæ vi, 6. 1 rationibus exigendis iii, 1. Ext. 1 vacat rebus auditu asperis vi, 3. 1 patribus conscriptis v, 2. 1 vacavit utrique parti solus v, 8. 3 vacemus et his iv, 3. 4 liberalitatis commemorationi iv, 8. 1 vacaret munere ii, 7. 15 vacans tutelæ vii, 6. 6
Vacatio honoris iv, 1. 5 vacationem haberet officii i, 1. 9 vacatione donatus est i, 8. 1
Vacca ænea viii, 11. Ext. 4
Vacuefacere fasces securibus iv, 1. 1 vacuefecit sibi totum pectus pietas v, 4. 1 vacuefactus exercitus ii, 7. 1
Vacuus ager vii, 3. 4 metu iii, 2. 16 omnis judicii metu honor vii, 2. 6 vacuum locum nuptiis puellæ facere ix, 1. Ext. 5 vacua ære et argento et mancipiis domus iv, 3. 6 hora agitatione studii viii, 7. Ext. 3 moderatio reprehensionis morsu iv, 1. 1 penatibus manet area vi, 3. 1 periculo temporis pars viii, 11. 2 vacuam tribum unam nota reliquit ii, 9. 6 vacua area destitutus ix, 2. Ext. 7 vacuum esse convenit ii, 6. 17 vacuum os viii, 7. Ext. 1 nota est ii, 4. 4 vacuo cicatricibus tergo iii, 2. 21 vacui anni mariti et patris nomine ii, 9. 1 qucrelis census iv, 4. 11 vacuos cruore vaginis reddere gladios viii, 9. 2 vacuæ aures ii, 4. 4 tabulæ ii, 4. 6 vacuas aures accommodavit v, 8. 3 vacua rationis animalia viii, 11. Ext. 4
Vadimonia facere iii, 7. 1
Vadum transitu facile iii, 2. 23 vada tabulis plumbatis consternere iii, 7. 2
Vadosa littora viii, 7. Ext. 1
Vaframenti unius beneficio constitit vii, 3. Ext. 4 vaframento quam parvo interceptum est vii, 3. Ext. 2
Vafre telluri impressum osculum vii, 3. 2
Vafritiæ nomen vii, 3. 1
Vafrum consilium vii, 3. 6 vafri Hannibalis mores vii, 3. Ext. 8
Vagari cum domo et penatibus iv, 6. Ext. 2 in alienis luctibus v, 10. 3 in disputatione iii, 4. Ext. 1 vagatur error late in pectoribus hominum ix, 9. 1 vagans per loca deserta i, 7. 5

Vaga et dispersa vita iv, 1. Ext. 4 vagi plaustris v, 4. Ext. 6 vagos littoribus lectitasse conchulas viii, 8. 1
Vagina gladius ejus elapsus decidit iii, 2. 16
Vagitus inopinatus i, 8. Ext. 5
Valere in ultionem suam vi, 1. 7 plurimum potentiam eloquentiæ animadvertimus viii, 9. 1 tantum dicendo viii, 9. Ext. 1 valet apud illum plus consilii salubritas iii, 3. Ext. 2 ejus sententia vii, 2. Ext. 16 valent leges ix, 11. Ext. 4 volubilitate linguæ ii, 2. 2 valuit apud eos amplitudo viri viii, 5. 6 eloqui tantum iii, 2. 13 multum vis odii ix, 3. Ext. 4 plurimum in protegendis reis viii, 1. Abs. 11
Valentior armis ratio vii, 4. 2 valentius fuit nullum meritum ii, 7. 15 quid hac moderatione iv, 1. 5 valentiora animalia vii, 2. Ext. 14
Valetudo adversa i, 7. 1. v, 1. 3. ix, 2. Ext. 11. vi, 4. 1 bona ii, 5. 6 gravis et periculosa v, 5. 3 valetudine gravi affectus iv, 7. 5
Validior ætas iii, 4. 1 validissimo instructus exercitu vii, 3. Ext. 9 validissimi populi vi, 9. Ext. 7 validissimæ gentes ii, 8. 1
Valerius Poplicola iv, 4. 1
Valerius Valentinus viii, 1. Abs. 8
Valesius vir locuples ii, 4. 5
Vallare tragulis et pilis vii, 6. 5 vallavit salutem suam custodia canum ix, 13. Ext. 2 vallatus gentis præsidio ix, 2. 4 vallatum est mendacium ix, 15. 1 vallata sunt præsenti numine templa ix, 11. Ext. 4
Vallum hostile iii, 2. 20 Punicum iii, 2. 20 conscendit i, 8. 6 vallo atque fossa cingere castra ix, 1. Ext. 6 cingere locum ii, 7. 15 vallo et aggere circumdari vii, 6. Ext. 2 fossaque cinxit castra ii, 7. 2
Vallarem coronam servare i, 8. 6
Valvis affixi ii, 1. 9
Vanus exitu apparuit viii, 5. 3 metus viii, 11. Ext. 1 vana prædictio i, 6. Ext. 2 vani esset se laudare vii, 2. Ext. 11 est istud narrare iv, 7. 4 vanis concitatus imaginibus ix, 9. 1
Vapor et fumus balnearum ix, 6. Ext. 2
Varius Sucronensis ix, 2. 2
Varii coloris veste uti ix, 1. 3
Varietas ferculorum ix, 1. 1 varietate delectare ii, 10. Ext. 1
Varro consul i, 1. 16
Vas : vadem victoriæ assumere vi, 9. Ext. 2
Vasa argentea ii, 9. 4. ix, 1. Ext. 4 fictilia iv, 3. 7. iv, 4. 11 Samia vii, 5. 1
Vastare culta montis i, 7. Ext. 4 agros ferro atque igni vii, 3. Ext. 8 vastatur provincia latrociniis vi, 3. 5 regio ferro ignique v, 6. Ext. 1 vastantur agri vii, 2. 3 urbs agrique pestilentia ii, 4. 5
Vastitatem Italiæ vides i, 7. Ext. 1
Vastus ac repentinus hiatus v, 6. 2 vasta et deserta terra viii, 13. Ext. 1 vastissimi campi viii, 7. Ext. 3 vastissimæ glebæ iv, 4. 4
Vates ingenii cœlestis viii, 8. Ext. 2 ingenii florentis i, 8. Ext. 18 legum clarissimus et certissimus viii, 12. 1 excellentissimi, Præf. 1 vatum libris i, 1. 1
Vatinius vii, 5. 6
Ubera fida iv, 4. 11 uberibus natæ mater alita v, 4. 7
Uberiorem reliquit equestrem ordinem iii, 4. 2 uberius feci imperium iii, 7. 1 uberiora exempla ii, 7. Ext. 2 uberrimum virtutis alimentum ii, 6. 5 uberrimi fructus iv, 7. 7 quæstus vii, 8. 6
Ubertas exemplorum v, 6. Ext. 5
Vecors pertinacia ix, 2. 4 pectus i, 6. Ext. 1
Vectigal civitati novum accessit vii, 3. 4
Vegetus et creber ictus sonus ii, 6. 2 vegetum consilium vii, 4. 4 vegeta et strenua ingenia iii, 6. 1 vegetior pulsus venarum v, 7. Ext. 1 vegetioris ingenii esse vii, 3. 2 vegetiores fiunt ad laborandum viii, 8. 1
Vehemens adversarius iv, 1. Ext. 5 et acer Carbo iii, 7. 6 ictus iii, 2. 7 ictus remorum iii, 2. 10 spiritus vi, 2. 1 acies iii, 2. 16 et constans animi militia iii, 3. Ext. 1 odium ix, 3. Ext. 2 vehementes inimici iii, 7. 5 inimicitiæ iv, 2. 1 vehementius experimentum iv, 1. Ext. 3 factum ix, 3. 1 vehementiores impetus iii, 6. 1 vehementissimum testimonii fulmen viii, 5. 3 vehementissimæ Achillis manus viii, 8. Ext. 2
Vehementius nocet iii, 8. Ext. 2
Vehere coactus est corpora Tiberis ix, 2. 1 vexit nullum oppidum ii, 8. 7 vexerunt matrem ad sacra Junonis peragenda v, 4. Ext. 4 vehens plaustro i, 1. 10 vehi carpento ix, 11. 1 juncto vehiculo ix, 1. 3 navi iii, 2. 13 veheretur classe per altum i. Ext. 3 vectus equo viii, 2. 4
Vehiculo juncto vehi ix, 1. 3 vehicula comprehendit vii, 3. 9
Veientes i, 6. 3. i, 8. 5. v, 5. 2
Veientana præda v, 3. 2 urbs i, 5. 1

Veii i, 5. 1. i, 6. 3. i, 8. 3 Veiis captis v, 6. 8

Vela gloriæ plena iii, 7. Ext. 1 plena vi, 9. Ext. 5 dare v, 7. 1 velis plenis fertur ix, 15. 2

Velatus purpurea veste i, 6. 13 velata prætexta ii, 10. 1 velatum caput causea v, 1. Ext. 4 velatis varia veste personis ii, 5. 4 capitibus iv, 6. Ext. 3

Velia i, 1. 1

Veliterni ix, 10. 1

Velites ii, 3. 3 velitum usus ii, 3. 3

Velox saltus ii, 3. 3

Velocitas sagacitatis vii, 3. Ext. 4

Venabulo uti vi, 3. 5

Venalem proponi cibum vetuit ii, 7. 2

Vendere aliquem sub hasta vi, 5. 1 amicitiam regi iv, 3. Ext. 3 captivos hastæ subjectos v, 1. 7 domum alicui viii, 2. 1 ducentis denariis murem captum vii, 6. 3 equum jussit ii, 9. 6 piscium capturam iv, 1. Ext. 7 vendidit fundum iv, 8. 1 bona ejus et ipsum vi, 3. 4

Venditionem bonorum exprobrare vi, 2. 11

Venditor bonæ fidei viii, 2. 1

Venditavit olera iii, 4. Ext. 2 cultellos iii, 4. Ext. 2

Veneficium adversus caput præparatum i, 7. Ext. 2

Venenum præparatum viii, 10. 3 veneni potio porrecta iii, 2. Ext. 6 veneno necare aliquem vi, 3. 8. vi, 5. 1. viii, 1. Amb. 1 nec latrone ei opus est v, 9. 4 repugnans spiritus ix, 2. Ext. 3 sustulit filium suum ix, 1. 9

Venerabilis aspectus iii, 2. 7 venerabile fidei numen vi, 6. 1 venerabilia erga Deos verba ii, 4. 4 venerabilior in Deos i, 1. 15

Venerabiliter excipere exercitum v, 1. Ext. 5

Venerari amplitudinem iii, 8. 7 cœleste numen vii, 3. 2 majestatem ii, 10. 2. iv, 1. 1 principes viii, 5. 6 sacerdotem i, 1. 1 veneror donum privatim iv, 7. Ext. 2 venerati fuerunt anguem i, 8. 2 postes januæ ii, 10. 2 sunt canos ejus iv, 5. Ext. 2 venerandus sibi privatim v, 3. 4 veneranda stipendia iv, 7. 7

Veneratio debita v, 1. 7 venerationis amplius non recipient ii, 10. 2 pleni oculi viii, 7. Ext. 2 plenum silentium iii, 7. 3 tantum possidere ii, 10. Ext. 1 venerationem multiplicavit i, 1. 19 post divinam i, 1. 11

Venerator est factus iii, 7. 1

Venia data tot Punicis injuriis v, 1. 1 erroris illius danda v, 1. 7 veniam æterni date ignes v, 4. 7 petiisti iii, 2. 23 venia aliena uti v, 5. 4 cum bona iv, 1. 12

Venire sub corona ix, 10. 1 venit locus minoris iii, 7. 10 venierunt bona ejus a creditoribus vi, 9. 12 venisset fundus iv, 4. 9

Venire a laudibus ad facta iv, 5. 1 ad aliquem consulendi causa ix, 3. 2 ad januam i, 8. Ext. 7 ad jucundiora cognitu v, 7. Ext. 1 ad sacra mensæ iv, 2. 3 ad vim faciendam ii, 10. 2 in collegium poëtarum iii, 7. 11 in complexum ix, 11. 1 in conspectum ii, 7. Ext. 2. viii, 7. Ext. 15 in Curiam ix, 5. 1 et 2 in manus v, 4. 1 in potestatem i, 6. 3. ii, 9. 8. iv, 7. 5. vi, 1. Ext. 2. vi, 8. 3 in villam vi, 8. 6 in rem præsentem vii, 3. 4 in suspicionem alicujus viii, 4. 2 spectatum ludos iv, 5. Ext. 2 quæsitum latebras v, 4. 1 questum de aliquo iv, 1. 7 supersedent ii, 8. 6 venio ab inferis vi, 2. 8 accusator in L. Libonem vi, 2. 8 veniunt in certamen ii, 6. 14 venit ad eos alloquendos iv, 7. Ext. 2 Apollinem sciscitatum vii, 1. 2 in advocationem vii, 3. Ext. 5 in conspectum i, 7. Ext. 2 pro se deprecatum iv, 7. 1 venerant questum v, 8. 3 veniens a Numantiæ ruinis vi, 2. 3 ab exercitatione equus viii, 11. Ext. 7 ex epulis ix, 13. Ext. 3 venitur huc indignitatis iii, 8. 3 ventum est ad eum locum vii, 3. Ext. 2 ad Polliam tribum ii, 9 6 domum vi, 8. 1 in eum locum vi, 1. Ext. 2 nunc est quo iv, 3. 7

Ventus secundus i, 1. Ext. 3

Venumdantium manibus ereptam i, 1. Ext. 4

Venus ii, 6. 15 inconcessa ii, 1. 5 Verticordia viii, 15. 12 Veneris usus lascivior ix, 1. Ext. 1 usu viguit viii, 13. Ext. 1 Venere vulgari ac permissa uti vii, 3. 10

Venereis rebus uti iv, 3. Ext. 2

Verberare civem adversus provocationem iv, 1. 1 oculos impios pignore amicitiæ vii, 6. 2

Verbera contumeliosa ii, 7. 5 lictorum ii, 7. 8 rupit iii, 3. Ext. 5 et sævitiam parentis fugere vii, 4. 2 verberibus affectus v, 8. 2 aliquem torquere iii, 3. Ext. 4 laceratus plurimis vi, 8. 1 mulcatus i, 7. 4 servilibus affectus vi, 1. 9 silicum procumbere i, 8. Ext. 19

Verbum nullum emisit viii, 4. 3 verba concepta iv, 1. 10 facunda viii, 9. 1

Impensiora iv, 3. Ext. 1 solennia v, 10. 1 verborum nimbus v, 3. 3 verbis filiæ aspiravit viii, 3. 3 oratoriis aspectus, et rursus aspectui verba serviebant viii, 10. 2 verba fecit pro se apud prætorem viii, 3. 2 verbis prosecutus est eum vii, 8. 9

Verbosa laudum cantu Græcia iii, 2. 22

Verecunda laboris meditatio ii, 1. 9

Verecundia ac officium ii, 9. 1 suadet iii, 8. 6 tantæ scientiæ tenet me viii, 14. Ext. 3 votorum iv, 1. 10 verecundiæ stola viii, 3. 1 majorum ignarus iv, 8. Ext. 1 munimentum ii, 1. 5 ei non fuerat ii, 7. 7 non erat viris ii, 5. 5 verecundiam sæculi laudare viii, 2. 4 verecundia abuti vii, 3. 5

Vereri coguntur ii, 9. 4 solutos vi, 2. 3 veritus hospitales Deos i, 7. Ext. 4

Vergello in flumine ix, 2. Ext. 2

Veritas aperta iii, 2. Ext. 9

Veridica fides i, 8. 10

Verisimilia loqui vi, 8. 7 narrare ix, 2. 1

Vernam regem dando iii, 4. 3

Verriculum trahere iv, 1. Ext. 7

Verrugo iii, 2. 8. vi, 5. 2

Versare solum Pupiniæ iv, 4. 4 versat sic fortuna mortalium negotia v, 1. 10 versavit arbitrio suo urbem viii, 9. Ext. 2 illum fortuna vice alterna vi, 9. 10 versantibus terram altius i, 1. 12 versari in honore ix, 7. Mil. Rom. 1 in parietibus ac tectis vi, 3. 1 in paupere imperio iv, 4. 9 in publico viii, 14. Ext. 1 in usu amicitiæ vii, 3. Ext. 3 versor in eodem nomine v, 3. 2 versatur æstimatio in ancipiti opinione i, 8. 7 in penetralibus justitiæ vi, 5. 1 in satellite summa dominationis iii, 3. Ext. 5 ista quæstio in ambiguo ix, 14. 1 versantur bodie multi luctus sub iis tectis vii, 2. Ext. 2 versatus est in contemnenda majestate ix, 5. 1 medius inter secundas et adversas res firmitate animi iv, 1. 13 in materia temperantiæ iv, 3. 2 versatam foris capite aperto vi, 3. 10

Versatilis scena ii, 4. 6

Versus multos uno impetu spiritus complectebatur viii, 7. Ext. 1 versibus complexus est viii, 7. Ext. 14

Versuti ducis mendacium vii, 3. Ext. 10

Vertere beneficium in injuriam vii, 6. Ext. 3 ultionem in admirationem iii, 3. 1 vertit manus in se i, 1. 18 verterunt uxores suas natosque ad usum nefariæ dapis vii, 6. Ext. 3 versus est lusus in admirationem i, 8. 3

Vertex montis excelsissimus vi, 9. Ext. 5

Verus sanguis v, 9. 4 vera solidaque virtus ii, 8. 5

Vere omnia referre ii, 10. Ext. 2 scriptum esse ab his senatui ii, 8. 1 si æstimare volumus vii, 5. 6 verius nihil prædictione iii, 7. 1

Vesana mens iii, 3. Ext. 2 perseverantia i, 6. 7 vesano amore correptus ix, 1. 9

Vesania perniciosa i, 3. 1 vesaniæ genus truculentissimum ix, 2. 4

Vesci carne fractæ testudinis ix, 12. Ext. 2 in æde Jovis ii, 5. 4 liberorum corporibus ix, 2. Ext. 4 quibus solebat i, 8. 2

Veseris fluvius vi, 4. 1

Vesta i, 1. 7. i, 4. 4. v, 4. 6. vi, 1. 1 Vestæ foci æterni iv, 4. 11

Vestalis virgo i, 1. 6. vi, 1. Ext. 3

Vestia Opidia materfamilias v, 2. 1

Vestibulum ædis i, 8. 2

Vestigium gloriæ viii, 14. 4 repræsentare viii, 11. Ext. 3 vestigia huc atque illuc errantia vi, 8. 7 illius extant vii, 3. Ext. 3 recentis cædis ix, 2. 2 alicujus certamine laudis subsequi v, 2. 9 alicujus subsequi ix, 3. Ext. 3 consuetudinis usurpant ii, 1. 1 pedum ponere ix, 1. Ext. 7 secutus i, 7. Ext. 1

Vestis cruore respersa iv, 6. 4 servilis ix, 8. 2 tragica vii, 8. 1 vestem obsoletam induit vi, 4. 4 veste cum eo commutata vi, 8. 6 famulari sumta vi, 7. 3 palmata convivia celebrare ix, 1. 5 pellucida amictus vi, 9. Ext. 1 scissa ii, 7. 8 tectum ferrum vi, 1. 1 tegere caput suum viii, 13. Ext. 1 varii coloris uti ix, 1. 3

Vestivit ac aluit equites iv, 8. Ext. 2

Vesuvius mons i, 7. 3

Vetabat lex eorum nomina recipi iii, 7. 9 vetuit elephantis dari cibaria ix, 3. 7 lugeri mortem ii, 7. 15 proponi cibum ii, 7. 2 vetante senatu iii, 7. 1

Veteranus bellator v, 4. 2

Vetita scrutandi voluntas i, 7. Ext. 1 vetiti sunt propius accedere i, 7. Ext. 4

Vetilius vii, 7. 7

Vettius Salassus ix, 11. 7

Veturia Coriolani mater v, 2. 1. v, 4. 1

Vetus imperator iii, 7. Ext. 6 vetus urbis paupertas iv, 3. 8 comœdia viii, 9. Ext. 2

Vetusta urbis gloria iii, 2. Ext. 5 vetustas leges abrogavit vii, 5. 5 vetustior industriæ actus viii, 7. Ext. 2

Vetustatis horridæ rubigo ii, 9. 5
Vexare sordido imperio cives Romanos ix, 10. 2 vexavit principes omni petulantiæ genere ix, 7. 2 vexari ab aliquo per summam contumeliam ix, 5. 2 vexatus crebris totius concionis sibilis vii, 3. Ext. 6 privatis litibus vii, 8. 7 tribunicio furore vi, 5. 7 vexata civitas pestilentia i, 8. 2 vexati spiritus i, 1. 14
Vexillum trans vallum projecit iii, 2. 20 vexillo potiri iii, 2. 20
Via aperta vii, 3. 1 expedita et compendiaria vii, 2. Ext. 1 Laurentina viii, 5. 6 sacra viii, 1. Damn. 5 viam ingredi ambitiosam vii, 5. 1 reperit vii, 4. 5 spei rapere vii, 2. 5
Viator tribunicius ix, 1. 8
Vibienus vi, 1. 13
Vibius ix, 14. 1
Vibrante priore querela v, 3. 2 vibrantes gladios vaginis reddere viii, 9. 2
Vice alterna versavit illum fortuna vi, 9. 10 vices aliquot sæculorum iv, 6. Ext. 3
Vicissitudo beneficii iii, 7. Ext. 7 honoris v, 1. 3 pœnæ viii, 6. 1
Victima cæsa i, 6. 8 duplex jacuit ix, 9. 2 fortunæ iniquæ iv, 6. 2 victimam cædere vii, 3. 1
Victor abiit i, 8. 5. viii, 7. Ext. 1 doloris iii, 3. Ext. 3 insolens viii, 1. Abs. 3 speciosus iii, 8. 1 victores fessos aggredi vii, 4. 1 crudeles iv, 3. 14
Victoria asperrima ii, 10. 6 Gallica vi, 9. 4 gloriosa ii, 7. 6 inclyta viii, 11. 1 insignis iv, 1. Ext. 4 insperata v, 6. 5 recens vi, 2. 3 Syllana vi, 4. 4 Teutonica vi, 1. Ext. 3 victoriæ ac salutis spes iii, 7. 1 omen iii, 2. 3 victoriam in ipsa victoria perdidit viii, 1. Abs. 7 victoriæ speciosissimæ ii, 7. 8 ut necessariæ, ita lugubres ii, 8. 7 victoriarum tituli ii, 7. 8 victorias aureas tollebat i, 1. Ext. 3
Victrix gaudio exultans ii, 6. 14 legum audacia ix, 1. 3 victricem abituram aciem i, 7. 3 victrices manus viii, 1. Damn. 1 victricia arma i, 5. 5. vi, 6. Ext. 1 victricium armorum victor i, 1. 11
Vicus ignobilis v, 3. 2 vicum suum incendit iii, 2. Ext. 7
Vicinus insulæ scopulus iii, 2. 23 vicina exitio dulcedo vii, 2. Ext. 18 regio i, 8. Ext. 19 vicinum mœnibus flumen i, 5. Ext. 2 vicinæ gentes Asiæ iv, 1. Ext. 9 imperio regiones vii, 6. 6 regiones iv, 8. Ext. 2 vicinis Deæ littoribus i, 1. Ext. 1
Vicatim dispersi cives v, 3. Ext. 3
Videre ædem Monetæ vi, 3. 1 alicujus faciem i, 7. 8 patentem januam vi, 9. Ext. 1 aliquem tristem iii, 1. Ext. 1 animo viii, 7. 4 exempla oculis v, 4. 3 filium incolumem v, 7. 3 hostis tergum ii, 7. 2 in mensa vasa fictilia iv, 3. 7 sancte ii, 1. 5 video viros prolapsos ix, 1. 3 videt eos virtutibus pares vii, 2. 6 illam loquentem secreto vi, 3. 11 obitu ejus subrutum v, 10. 3 vident hujus facti pictam imaginem v, 4. Ext. 1 videbat fratres exhæredatos vii, 7. 5 penates tam jejunos pecunia iv, 4. 9 vidit desertas possessiones viii, 7. Ext. 6 ejus adolescentia priscos mores ix, 1. 5 in somnis i, 7. Ext. 10. ii, 4. 5 patriam periculo liberatam iii, 2. 1 tyrannidem orientem v, 3. Ext. 3 septem reliquos viii, 13. 4 viderunt cultum oculis iii, 3. 1 eum semina spargentem iv, 4. 5 videri honori tempestivus iii, 1. 1 videor mihi narrare ix, 2. 1 videntur mihi literæ obstupescere ii, 9. 4 viderentur civibus digni ii, 9. 9 visus est arrogans iii, 7. Ext. 1 civitati succurrisse iii, 8. 2 viso imperatore iii, 2. 23 visa aquila i, 4. Ext. 2 pictura equæ viii, 11. Ext. 4 visere ægrum ii, 5. 2 visendum est illud opus viii, 12. Ext. 2 visenda bona nec oculis vii, 2. Ext. 3
Viduitatis experientia consenuit iv, 3. 3
Vigere et videre animo viii, 7. 4 in urbe nostra vii, 8. 3 viget inter amicos justitia vi, 5. 6 vigebant animi in civitate iv, 4. 9 viguit illa urbs viii, 15. Ext. 1 summa nobilitas vi, 3. 1 fides vi, 6. 1 status vitæ meæ lætior iv, 7. Ext. 2 usu Veneris viii, 13. Ext. 1
Vigor adolescentiæ extinctus est iv, 3. 3 animi iii, 2. 5. vii, 2. Ext. 1 animi naturalis i, 7. 2 oculorum acerrimus viii, 10. Ext. 1
Vigilarunt oculi Deorum ix, 11. Ext. 4
Vigilantissimus dux ix, 1. Ext. 1
Vigili gladium auferre i, 6. 5
Vigilias circumire viii, 1. Damn. 6
Vilia vestris pectoribus pignora v, 1. 3
vilius aliquanto animal vii, 3. Ext. 1 vilior eo tibi est meus amor v, 9. 4 vilissimum Musicæ rationis elementum viii, 7. Ext. 8
Villa Caietana i, 4. 5 Liternina ii, 10. 2 nimis sublime exstructa viii, 1. Damn. 7 Publica ix, 2. 1 Reatina vi, 8. 6
Villici negligentia iv, 1. Ext. 1
Vincere continentiam alicujus iv, 3. Ext. 4 fuit ejus non dimicare vii, 3. 7

metum militum viii, 11. 1 vincit iram v, 1. Ext. 6 aspectum somnii i, 7. 7 populum pertinacia vii, 5. 3 vicisti et expugnasti iram meam v, 4. 1 vicit justitia odium vi, 5. 5 se ipsum iii, 8. Ext. 4 vicimus Romanos iii, 2. 1 vincente spe metum ii, 4. 5 vinci acie iv, 3. 5 paratæ legiones iii, 2. 19 timent vii, 6. Ext. 1 vincuntur injuriæ beneficiis iv, 2. 4 victus a Cæsare acie iv, 5. 5 jactura iii, 2. 23 in acie i, 5. 6 in petitione magistratus vi, 4. Ext. 5 navali prælio vii, 3. Ext. 7 Philippensi prælio vi, 8. 4 victa Carthago vii, 2. Ext. 16 pudore fortuna iii, 7. 10 victi beneficio vi, 5. 1 victis insultare vii, 4. 1 venia datur vi, 2. 1 vincendum Hannibalem tradidit ix, 1. Ext. 1

Vincire tantum hostium ducem vi, 6. 2 vinxit hospitio exceptum ix, 6. 3 vinctus catenis vi, 2. 8. i, 7. Ext. 6 vinctum magistrum virgis cædentes pueri vi, 5. 1 vinctos misit interfectores iv, 1. 15 vinctæ manus vii, 4. 2 vinciendas manus hosti tradere iii, 5. 1

Vinculum amoris viii, 8. 1 amicitiæ iv, 7. 1 inhonestum ii, 6. 15 procreationis arctissimum vii, 7. 2 religionis perruptum ix, 2. Ext. 6 servitutis ii, 9. 5 tenacissimum ii, 7. 1. ii, 9. 1 amicitiæ contemplari iv, 7. 1 vincula legitima iv, 1. Ext. 8 nefaria ix, 6. 1 publica iv, 1. 8 Punica vi, 9. 11 sancta ii, 1. 7 voluntaria v, 4. Ext. 2 vinculorum necessariis usibus subducta lora vii, 6. 2 vinculis publicis oneravit eum vi, 1. 10 se constringendum tradere v, 3. Ext. 3

Vindex contemtus ii, 5. 2 delicti ii, 7. 7 ferox vi, 3. 6 ingratorum lex v, 3. Ext. 3 numinis sui i, 1. 18 turbulentissimus vi, 2. 3 severitas vi, 3. 3 sui extitit iii, 2. 11 pertinax iræ vi, 3. 3 vindices sontium maturi vi, 3. 8

Vindicare aliquid in aliis viii, 6. 1 injuriam vi, 3. 11 magnam et bonam laudis partem vi, 4. 1 pudicitiam vi, 1. 13 scelus v, 9. 1. ix, 4. 1 se ab injuria vi, 9. 15 sibi ii, 10. 8 sibi præturam iv, 5. 3 vindicat laudis consortionem iv, 7. 5 sibi gravitatis laudem v, 3. Ext. 2 vindicavit avaritiam i, 1. 21 filias ab indotatis nuptiis iv, 4. 10 Urbs ruborem epuli suffragiis suis vii, 5. 1 vindicent fidem auctores i, 8. 7 vindicaret injuria imperatoris vii, 2. 5 vindicari plurimum licentiæ i, 8. Ext. 18 vindicantur vitia, Præf. 1 vindicatus est ab inopia rei familiaris ix, 12. 7 vindicata est pœna proditio ix, 6. 1. i, 1. Ext. 1 vindicatum est dedecus ii, 7. 9 vindicandum publicæ quæstioni reliquit crimen viii, 2. 2 vindicandas consulibus epulas ix, 1. 8

Vindicta deest ii, 7. 6 vindictæ potestas iv, 1. 15 publicæ deesse v, 8. 1 vindictam exigere iii, 2. 18. ii, 7. 3 sentire v, 3. 2 vindictæ destrictæ et inexorabiles vi, 3. 1

Vinum abundans ix, 1. Ext. 1 nobis deficit v, 1. Ext. 3 vini haustus iii, 6. 6 vino gravis iv, 3. Ext. 3. vi, 9. Ext. 1

Violaverat locum i, 1. 19 violaturi mare classibus pollutis ix, 2. Ext. 1 violari sanguine homicidii i, 7. Ext. 4 violatur in eo castrensis honos viii, 14. 5 violatus parricidarum mucronibus iv, 5. 6 violata majestas v, 1. Ext. 2 religio expianda est vii, 2. 5 sobrietas vi, 3. 9 violatis fœderibus ix, 11. Ext. 4

Violentus nunquam sine tormento sui uterque affectus iv, 3. 1 violenta mors iii, 8. Ext. 5 violenti spiritus ix, 2. 1 violentæ sordes i, 1. Ext. 1

Violentia Sullana ix, 15. 5 violentiæ Martis committitur error vii, 2. 2 violentiam intueri ii, 7. Ext. 1

Vir amplissimæ dignitatis iv, 1. 15 clarissimus iv, 7. Ext. 2 patricii spiritus vi, 1. 2 probatus vii, 2. 4 sincerissimæ vitæ viii, 1. Damn. 1 sordidæ appellationis, sed robustæ præstantiæ iv, 3. Ext. 4 spectatæ integritatis viii, 1. Damn. 2 virum severum egit vii, 2. 5

Virilis animus vi, 1. 1. iii, 2. 12 exitus iv, 6. 5 habitus iv, 6. Ext. 2 sexus viii, 3. 3 concubitus expertes vi, 1. Ext. 3 virilem sumsit togam v, 4. 4 virile robur v, 4. 2 viriles togæ vii, 1. 1

Viriliter optare mortem ii, 7. 9

Virilitas standi ii, 4. 2 virilitatis robur iii, 8. Ext. 3 virilitatem traxit a literis iii, 2. Ext. 7

Viriplaca Dea ii, 1. 6

Viritim dividere agrum v, 4. 5. vii, 2. 6

Virentes colles omni genere doctrinæ i, 6. Ext. 3

Viridis palma i, 6. 12

Virgam direxit in oculum iii, 2. 12 virga solum denotare vi, 4. 3 uti ad regendum equum iii, 2. 12 virgarum verbera ii, 7. 5 virgas expediri jussit ii, 7. 8 virgis cædentes pueri magistrum vi, 5. 1 cæsi pro tribunali v, 8. 1 cæsus ii, 7. 4. et 15

Virginius vi, 1. 2

Virgo Æmilia i, 1. 7 ætatis adultæ iv, 3. 1 eximiæ formæ iv, 3. 1 ingenua viii, 1. Abs. 8 inviolata iv, 3. 1 Ves-

talis i, 1. 6. vi, 1. Ext. 3 virginem in matrimonium duxerat ii, 9. 2 virgines paupertate pressæ iv, 8. Ext. 2

Virginitas filiæ a pædagogo prodita vi, 1. 3 illibata vi, 1. 4

Viriatus vi, 4. 2. ix, 6. 4

Virtus animi v, 3. Ext. 3 bellica v, 1. Ext. 1 capi nescit iii, 2. 7 centurionum iii, 8. 7 consecrata iii, 2. 3 in eo se ostendit efficaciter vi, 9. 2 perfecta numeris ii, 10. 8 Romana vii, 4. 3 solet enerves animos odisse ii, 7. 15 solida veraque ii, 8. 5 virtutis ac honoris simulacra i, 1. 8 admiratores ii, 10. 2 æquali jugo par proferamus ii, 9. 6 æstimator iii, 2. 23 alienæ spectatores iii, 2. 20 cunabula iii, 1. 1 humanæ actus iii, 2. 20 lumen iii, 2. 2 numeri iv, 1. Ext. 2 suæ oblita est civitas iii, 2. 7 veræ effigies certissima iii, 2. 19 virtuti maturus iii, 1. 1 virtutem acuit ignominia ii, 9. 9 virtute ab aliquo superari iii, 2. 6 ejus motus ii, 7. 8 erecta recreataque ii, 7. 1 foventur, Præf. 1 virtutibus pares eos videt vii, 2. 6 excesserunt opes in tantum amplitudinis ii, 9. 1

Vis armorum invicta vii, 3. Ext. 8 eloquentiæ ii, 2. 3 literarum viii, 7. Ext. 3 nimbi repentina viii, 1. Abs. 6 uniuscujusque sideris viii, 7. Ext. 2 vim accusationis omnem subvertit vi, 8. 1 cantharidis assequi vi, 2. Ext. 3 facere ii, 10. 2 facundiæ proprie expressit viii, 9. 2 honorati judicii admirabilem viii, 15. 9 iræ indico ix, 3. 4 Punicam arcere vi, 6. Ext. 1 sequi viii, 3. 3 nctum metu discutere vii, 4. Ext. 1 vi agere quicquam iii, 2. 17 doloris accensus iii, 2. 12 vires amicitiæ iv, 7. Ext. 1 armis constant ii, 7. 14 confringuntur gravissima jactura vii, 2. Ext. 17 corporis i, 7. 1 manifestæ i, 1. 19 maritimæ viii, 1. Damn. 4. ix, 2. Ext. 8 Reipubl. ii, 7. 15 Romanæ i, 1. 15. v, 3. 2 Urbis labantes v, 6. 6 virium aliquid contrahere i, 5. 6 eximiarum juvenis vii, 3. 6 suarum æmula est ars viii, 11. Ext. 5 viribus fortunæ succumbere vii, 6. 1 maximis non cessit vi, 2. 10 odii obstitit vi, 5. 1 omnibus incubuerunt ii, 9. 9 vires alicujus exhaurire iii, 4. 4 aliquanto majores exhibuit ix, 4. 2 assumsit fallacia vii, 3. 1 industriæ commemorare viii, 7. 1 possidet conscientia vii, 8. 8 obtrectare, fovere vii, 2. Ext. 7 suas ostendit Fortuna iii, 4. 3 viribus ætatis defectus viii, 7. 4 ex facili uti iv, 8. 1 expugnare urbem vii, 4. 5 hostium depulsæ cohortes ii, 7. 10 inflammatus v, 4. 2 magnis inter se concurrere i, 8. 1 necessitatis admotis ponderari vii, 6. 1 potestatis fretus vi, 1. 2 suis protexerat Mithridatem v, 1. 9 uti in aliquo vi, 9. 11

Visceribus ac medullis inclusi affectus v, 7. Ext. 1 visceribus egestis homines inserere ix, 2. Ext. 11 viscera sua visceribus suis alere vii, 6. Ext. 3

Vita abjectior iii, 5. 4 actuosa viii, 8. 1 dispersa et vaga iv, 1. Ext. 4 enervis vi, 4. 2 inquinatissima viii, 1. Damn. 2 integerrima viii, 2. 8 licentior ix, 1. 3 sincera ii, 10. 7 solutior vi, 9. 2 Tuditani demens vii, 8. 2 vitæ actus vii, 1. 1 cupiditas ii, 7. 9 desperatio ii, 7. 10 discrimen ii, 10. 6 donum vii, 7. 5 ejus hostes ii, 10. 2 fulgor conspicuus vi, 9. Ext. 5 pariter ac mortis tortores amari ix, 2. Ext. 10 sincerissimæ vir viii, 1. Damn. 1 statio iv, 1. Ext. 2 vitam agere viii, 5. 6 finire suspendio vi, 9. Ext. 2 inertem proprie exigere viii, 8. 1 ingredi viii, 7. Ext. 14 libidine inquinatam perduxit vi, 9. 6 petere iii, 3. 1 vita donari, spoliari viii, 7. Ext. 7 excessit iii, 2. Ext. 6

Vitare conspectum patris v, 8. 4 malignitatis dentes iv, 7. Ext. 2 omen dirum i, 6. 10 tribunal iii, 7. 9 conspectum patriæ vi, 1. 5 vitavit ruinæ metum viii, 1. Abs. 6 locum i, 8. Ext. 9 imminentia supplicia vi, 8. 3 vitantibus aliis iii, 2. 6 vitandi atque inferendi ictus ratio ii, 3. 2 præsentis periculi gratia vi, 6. 4 vitanda est satietas iii, 8. Ext. 1 vitandum est inertibus otium viii, 8. 1

Vitium exprobratum viii, 11. Ext. 3 oris viii, 7. Ext. 1 vitio huic obtemperat ix, 3. 8 vitium oratoris detexit viii, 10. 3 vitio tabernaculum captum i, 1. 3 vitia humana iv, 1. Ext. 2

Vittæ discrimen novum v, 2. 1

Vitulina caruncula iii, 7. Ext. 6

Vituperare se vii, 2. Ext. 11

Vivere ad satietatem viii, 13. Ext. 4 agresti more v, 3. Ext. 3 ei securo licebat iv, 7. Ext. 1 in modum ferarum v, 4. Ext. 6 inter alios iii, 7. 8 intra fines v, 3. Ext. 3 vivitis tumulis v, 4. Ext. 3 vixit comparato cibo care vii, 6. 3 accessio vitiorum suorum ix, 1. Ext. 5 illi urbi ignotus viii, 7. Ext. 4 invitus iv, 7. 6 mutus sibi v, 4. Ext. 6 septem et quinquaginta et centum annos viii, 13. Ext. 5 viventes nulli alii rei quam quæstui v, 2. 10 vivendi finis illi fuit viii, 7. Ext. 5 vivendo fessus viii, 13. 5 vivitur male domi ii, 9. 1

Vivacior non annis, quam stylo fuit

viii, 7. 3
Vivacitas Chrysippi viii, 7. Ext. 10 nervosa viii, 13. Ext. 4
Vivida iugenia iii, 3. Ext. 7 vividior humanitas, quam spiritus v, 1. Ext. 1
Vivus pelli non potuit iv, 7. 2 vivam capite defodit sororem ix, 2. Ext. 7 vivum ac spirans sepulcrum iv, 6. Ext. 1 vivos cremavit omnes suos collegas vi, 3. 2 viva ac spirantia corpora v, 4. Ext. 1
Ulcisci in eos conservationem ii, 10. 6 parricidium parricidio viii, 1. Amb. 1 se iii, 2. 12 suum dolorem ii, 10. 2 ultus est joco lacessitam matris pudicitiam ix, 14. Ext. 3 tormenta sua iii, 3. Ext. 5
Ulterius hoc factum non prosequar ii, 7. 12
Ultima senectus iii, 2. 18. v, 4. Ext. 1 ultimam ad ætatem pervenit i, 8. Ext. 16 belli fortunam experiri i, 6. 12 ultima senectute extincti i, 8. Ext. 17 ultimas in angustias deducta salus viii, 15. 11
Ultio Brutiana iv, 7. 6 gravissimæ cladis iv, 1. 15 justa vi, 3. 1 ultionis cupidus iii, 3. Ext. 3 eventus efficacissimus vii, 2. Ext. 18 plenæ morsus iii, 2. 11 ultionem delicto citeriorem præbuit vi, 3. 11 exigere ix, 3. Ext. 4 neci negare i, 7. Ext. 10 sitire vii, 3. Ext. 6 vertere in admirationem iii, 3. 1 vindictamque exigere ii, 7. 3 ultione dignum parricidium viii, 1. Amb. 1
Ultor gravissimi sceleris vi, 8. 4
Ultra citraque ix, 8. Ext. 1 fidem veri excedere iii, 2. 24 mortuorum conditionem ii, 7. 15 Taurum montem summovere aliquem viii, 1. Damn. 1 tricesimum diem i, 1. 15
Ultro et celeriter ii, 10. 2 provocantes iii, 2. 6
Ulysses viii, 11. Ext. 6
Umbo judicialis viii, 5. 4 umbonis impulsus iii, 2. 23. v, 1. 3
Umbra et imago suppliciorum vi, 8. 7 umbram arbuscularum summa compensare ix, 1. 4 virtutis consectari vii, 2. Ext. 1 umbræ deformes iii, 6. 1 fortes ac piæ v, 1. Ext. 6 illorum mutæ tacent v, 3. Ext. 3 sanctorum iv, 7. 7 umbris mortuorum pepercit ix, 2. 1
Umbracula velorum ii, 4. 6
Umbria iii, 7. 5. vii, 4. 4
Una sedens ii, 10. 8 sacrificari certis Diis i, 1. 8
Undas inficere cruore hostili iii, 2. 23
Undecentesimus annus viii, 7. Ext. 11
Undequadragesimum volumen reliquit viii, 7. Ext. 10
Ungendi et osculandi officium iv, 6. 3
Unguenti odor vi, 8. 5 unguento delibutus vi, 9. Ext. 1 unguentorum fragrantia ix, 1. Ext. 1
Unguium quasi resecandorum causa iii, 2. 15
Uniones magnæ summæ ix, 1. 2
Vocalis evasit i, 8. Ext. 4 factus est v, 4. Ext. 6
Vocare in jus matronam ii, 1. 5 omnes in senatum viii, 13. 4 vocatur in dubium libertas vi, 3. 2 vocatus ab inimicis ad causæ dictionem iii, 7. 7
Vociferans inter fletum et lamentationem vii, 2. Ext. 1
Volero, Fr. 10
Volesus Valesius, Fr. 10
Volitans per varios illecebrarum motus animus ix, 2. 1
Volsci v, 2. 1. v, 4. 1. vi, 5. 2 Volscorum dux Tullus vii, 3. Ext. 10
Volsinienses ix, 1. Ext. 2
Volvere animo ruinam Carthaginis iii, 6. 1 consilium animo vi, 5. Ext. 2 volvis regna tecum ipsa vii, 2. Ext. 1
Volubilis fortuna vii, 1. 1
Volubilitate linguæ excussa ii, 2. 2
Volumen componere viii, 13. Ext. 7 subtilitatis exactissimæ viii, 7. Ext. 10 volumine proprio quibusdam rebus insistens viii, 14. Ext. 3 voluminum certamina iii, 7. 11 numero modico, Præf. 1 voluminibus ipsis nomina sua diligenter adjiciunt viii, 14. Ext. 3 caudæ militibus elisis i, 8. Ext. 19
Volumnia Coriolani uxor v, 2. 1
Voluntas incoacta iv, 7. 1 hominibus deest iii, 1. 2 patrum conscriptorum vii, 6. 4 voluntati vestræ me ducem offero iii, 2. 17 voluntatibus resistere vii, 5. 1
Voluntarius comes vi, 8. 7 transitus i, 8. 3 voluntaria fuga ix, 3. 5 mors i, 4. 3. i, 8. Ext. 3. iii, 5. 1. viii, 9. Ext. 3. ix, 2. Ext. 2 statio ii, 1. 9 voluntarium exilium v, 3. 2 voluntariæ tenebræ viii, 7. 5
Voluptatis aliquid afferre viii, 11. 1 causa ii, 7. 1 loco i, 1. Ext. 3 voluptatem ex ingenio suo percipere viii, 7. Ext. 13 ex virtute filii sentire v, 10. Ext. 2 voluptates fessæ vii, 2. Ext. 11 abeuntes considerare vii, 2. Ext. 11
Vomicam rupit i, 8. Ext. 6
Vopiscus, Fr. 10
Vopiscus Julius, Fr. 10
Voracibus impensis onerosus equitatus vii, 1. 2
Vorago manifestæ prædæ avidissima ix, 4. 1
Vorticis circuitus iii, 2. 1

Votum impium viii, 1. Damn. 4 voti compotem se fecit v, 3. 2 genus modestum vii, 2. Ext. 18 vota donis consentanea iv, 3. 6 nuncupantur simul et solvuntur vi, 9. Ext. 5 publica iii, 4. 6 audaciter et temere jacta viii, 1. Abs. 5 suscepta i, 1. 1 votorum verecundia iv, 1. 10 vota nuncupare viii, 13. 2 votis damnationem expetivit vii, 8. 7 expetere aliquid vii, 2. Ext. 1 excubare pro alicujus salute iv, 8. Ext. 2 meis annuendo id egerunt v, 10. 2 nuncupatis i, 1. 8 et i, 1. Ext. 8 petitur vii, 2. 1

Vovere decimas v, 6. 8

Vox admirabilis v, 1. Ext. 6 auditu acerba viii, 7. Ext. 1 clarissima et suavissima viii, 10. Ext. 1 confusa iv, 1. 12 sua ei exitium attulit viii, 1. Damn. 2 jucunda et popularis viii, 9. Ext. 2 gratissima auditu viii, 14. Ext. 1 illa hominum est expressa iii, 1. 2 languida viii, 10. 3 minax vi, 8. 6 ponderosa vi, 4. 1 speciosissima iii, 7. 1 spem ejus comminuit i, 5. 6 summissa iii, 8. Ext. 1 supplex iii, 3. Ext. 2 terribilis ix, 2. 1 vocis honor iv, 1. 12 jactus i, 5. 8 et 9 inclytæ donum iv, 7. Ext. 2 sonus familiaris et assuetus viii, 7. Ext. 15 voci fides est habita vi, 8. 7 vocem alicujus ad aures suas admittere viii, 9. 2 emittere iii, 2. 23 nobiliter edere vi, 4. Ext. 3 petitæ sapientiæ compotem viii, 7. Ext. 6 voce æque clara ei respondit viii, 1. Abs. 7 clara nuntiant ii, 10. 2 contumeliosa proculcatus ix, 5. 3 missa ex abdito sacrarii specu vii, 1. 2

Urbanus prætor i, 1. 12. vii, 7. 7 urbana crapulæ excusatio v, 1. Ext. 3 urbani penates iv, 8. Ext. 2 quæstores ii, 8. 1 urbana castra ii, 4. 1

Urbanitas contumeliosa vii, 5. 2

Urbinius Panopion vi, 8. 6

Urbs Campana vii, 6. 2 Lampsacena vii, 3. Ext. 4 urbs opulentissima v, 1. 4 Numantina ii, 7. 1 terrarum princeps vii, 1. 1 tot civitatum, tot gentium domina vii, 3. 1 Veientana i, 5. 1 urbis nostræ acta ii, 9. 4 urbem urbi junxit viii, 9. 1 urbe capta vii, 4. 3 urbes deliciarum fertilissimæ iv, 3. 2 alienigenæ v, 3. Ext. 1

Urgere aliquem corporis pondere iii, 2. Ext. 2 urgent copiæ intolerabili onere fessas res nostras vii, 4. 4 urgeri adversario iv, 1. Ext. 5 belli malis vii, 4. Ext. 1 bello iii, 3. 1 majoribus exemplis ii, 7. 5

Uri crudelitatis piaculis vi, 8. 7 uruntur tecta vii, 2. 3 ustus candentibus laminis vi, 8. 1

Urina inundare gentes i, 7. Ext. 5 sua sitim torserunt vii, 6. Ext. 1

Urna aurea v, 1. Ext. 4 extractum nomen vi, 3. 4

Usurpare consortionem imperii iv, 2. 2 propinquitatem alienam iii, 8. 6 usurpant disciplinæ gravitatem ii, 6. 7

Usurpatio bonæ mentis iv, 4. 1 imperii audax vii, 3. 9 usurpatione honoris uti ii, 7. 15 memoriæ assequi aliquid viii, 14. Ext. 3

Uterus naturæ iv, 3. 2 utero matris elapsus in funere i, 8. Ext. 5 conceptus i, 7. Ext. 7. iv, 6. 4

Uti acerbissima execratione adversus aliquem vii, 2. Ext. 18 alicujus consilio iv, 7. 1 alicujus ministerio iii, 3. 1 alicujus opera ii, 7. 15. ix, 6. Ext. 1 animosa severitate ii, 7. 15 auxilio tali vi, 2. 5 beneficio fortunæ vii, 2. 2 beneficio senatus v, 6. 8 bona conditione viii, 1. Abs. 10 certa luminum acie i, 8. Ext. 14 conditione vi, 4. Ext. 3. iii, 8. 7 consiliis viii, 15. Ext. 1 crudelitate ix, 2. Ext. 1 defensione in judicio vi, 4. Ext. 2 curiæ beneficio iv, 1. 14 dignitate iv, 5. 5 dolore pro publica lege vi, 1. 13 domesticis iv, 7. 1 eodem cibo contentus est iv, 3. 1 equo in acie iv, 3. 4 familiaritatis excusatione iv, 7. 1 fiducia iii, 7. 1 foro diverso ix, 5. Ext. 4 fortuna prospera ii, 6. 7 gladio adversus semet ipsum v, 8. 4 gladio timidius iii, 2. Ext. 2 gradibus moderationis iv, 1. 7 gratia iv, 7. Ext. 2 honoris usurpatione ii, 7. 15 imperio blando iv, 7. 3 legibus v, 3. Ext. 3 medii temporis cursu ix, 12. 1 mentis proposito iii, 2. 13 misericordia iii, 2. Ext. 1 modicis regni terminis iv, 1. Ext. 9 moribus suis i, 1. 14. v, 3. Ext. 3 munificentia iv, 8. Ext. 1 facundia viii, 7. Ext. 3 alicujus opera promtissima vii, 2. 6 pellibus hædinis pro stragulis iv, 3. 11 pertinacissime viribus ingenii iv, 1. Ext. 6 petulantia vi, 2. 9 pondere auri iv, 3. 5 Puniceis tunicis ii, 6. 2 purpurea veste v, 2. 1 remisso vultu viii, 10. 3 robore animi atque corporis iii, 2. 24 sacris vi, 3. 7 sæviore severitate ii, 7. 11 sagaci simplicitate vii, 3. Ext. 9 servorum ministerio ii, 7. 2 spiritu ii, 7. 7 sua eloquentia vii, 3. 5 supellectile iv, 3. 7 cibi genere vii, 6. 2 testimonio iv, 1. 10 triumpho iv, 1. 9 venabulo vi, 3. 5 Venereis rebus iv, 3. Ext. 2 venia aliena v, 5. 4 viribus in aliquo vi, 9. 11 verbis irati hostis iv, 1. 8 veste varii coloris ix, 1. 3 vindicta ix, 10. Ext. 2 virga ad regendum equum

iii, 2. 12 viribus ex facili iv, 8. 1 votorum verecundia iv, 1. 10 utroque bono milite vii, 3. 7 vulgari ac permissa Venere vii, 3. 10 utitur patientia duratis auribus viii, 7. Ext. 1 utebatur annulo signatorio viii, 14. 4 usus affectibus suis moderate v, 9. 2 erat habitu iii, 6. 2 clementia v, 1. 1 mira arte vi, 8. 7 meliore eo cive vii, 5. 4 pallio et crepidis iii, 6. 1 patris patriæ animo vii, 7. 3 puerili consilio iii, 1. Ext. 1 simulatione i, 2. Ext. 2 suo jure ix, 5. Ext. 2 verecundia iv, 5. 5 fuerat eo aruspice ix, 12. 6 eorum opera iv, 3. 10 hac præfatione v, 1. 11 hoc poculi genere ferebatur iii, 6. 6 hospitio templi i, 8. 2 magistra novæ molitionis necessitate vii, 6. 5 pertinacia iii, 2. 22 myrtea corona iii, 6. 5 usum se illis versibus quasi magistro respondit iii, 7. Ext. 4 usa fuerat duce i, 7. Ext. 6 usi sunt humanorum corporum dapibus vii, 6. Ext. 2 genere virtutis et pugnæ iii, 2. 6

Usus balnearum ii, 7. 9 lucis amarus ii, 7. 9 nefariæ dapis vii, 6. Ext. 3 ministerii iii, 7. 5 Veneris lascivior ix, 1. Ext. 1 usum musicæ artis percipere viii, 7. Ext. 8 videndi utrique reliquit vi, 5. Ext. 3 vini immoderate appetere vi, 3. 9 usu conchyliorum recentiore frui ix, 1. 1 Veneris viguit viii, 13. Ext. 1 usus domestici et reip. vi, 9. 1 necessarii viii, 7. Ext. 5 publici iv, 8. Ext. 2

Utica ix, 10. 2

Utilis domesticis et reip. usibus videtur vi, 9. 1 posteritati ii, 9. 1 urbi ii, 6. 6 providit exemplo i, 1. Ext. 4 utiles Reipubl. res gerere ii, 8. 7 utilia cognosci opera iv, 6. 1 utilior aliquanto reipub. iii, 4. 5 utilissimus reipubl. senator viii, 15. 2 utilissimum exemplum ii, 7. 14

Utilitati cedere legem coëgit iii, 7. 1

Utinam haruspicem augurium fefellisset viii, 11. 2

Utri rem divinam fieri oporteret i, 1. 8

Uvæ passæ ix, 12. Ext. 8

Vulcanus Alcamenis manibus fabricatus viii, 11. Ext. 3

Vulgavit somuium sermonc i, 7. Ext. 6 vulgatur res vi, 5. Ext. 2

Vulgatissima meretrix iii, 5. 3

Vulgaris libertina vi, 3. 11 vulgari ac permissa Venere uti vii, 3. 10

Vulgus imprudens v, 2. 4 vulgi auribus gratior libertas vi, 2. 1 favor viii, 7. 7

Vulnerare aliquem iii, 2. Ext. 2 corpus alicujus v, 6. Ext. 1 vulneravit se culteilo tonsorio iii, 2. 15

Vulnus domesticum ii, 7. 12 vulnere levi perstrictus vi, 8. 2 vulnera cœlestia vi, 8. 4 in acie excepta ii, 7. 8 Reipubl. ii, 8. 7 cicatricibus obducta vi, 2. 8 vulneribus exceptis v, 3. 2

Vultus amicissimus vi, 4. 3 benignus vii, 8. 9 constans vii, 2. Ext. 1 dissimulans iii, 8. Ext. 1 duplex ii, 7. 6 favorabilis iv, 5. 1 fortunæ lætior vi, 9. 11 horridus et tristis iv, 7. 7 lætus ii, 6. 14 lascivus ix, 2. 1 par iv, 1. 13 remissus viii, 10. 3 torvus iii, 8. 6 trux viii, 1. Abs. 3 funebris magis, quam regius erat v, 7. Ext. 1 vultus pondus terribilis viii, 10. Ext. 1 vultum deflexit v, 10. 1 demisit viii, 14. 5 gerere mœstum vi, 6. Ext. 1 in eodem habitu continuit vi, 9. Ext. 1 mutare vi, 9. Ext. 5 soceri induit v, 1. 10 vultu certo index instabat iv, 1. Ext. 2 constanti facere iii, 1. 2 constantissimo inquit vi, 2. 1 eo quid ita esset i, 5. 3 in terram defixo vi, 1. 7 nec habitu mutato vii, 3. Ext. 9 neutra in parte mutato vi, 2. 7 pristinum habitum retincnte v, 10. Ext. 1 vultus truces vi, 8. 6

Uxoris pietas ii, 6. 14

Uxoria fides iv, 6. Ext. 3 uxoriam fidem attingere vi, 7. 1

X.

Xanthippus Lacedæmonius i, 1. 14. ix, 6. Ext. 1

Xantippa vii, 2. Ext. 1

Xenocrates philosophus ii, 10. Ext. 2. iv, 1. Ext. 2. iv, 3. Ext. 3. vi, 9. Ext. 1. vii, 2. Ext. 6

Xenophilus Chalcidensis Pythagoricus viii, 13. Ext. 3

Xenophon v, 10. Ext. 2. viii, 13. Ext. 7

Xerxes i, 6. Ext. 1. ii, 10. Ext. 1. iii, 2. Ext. 3. v, 3. Ext. 3. vi, 5. Ext. 2. ix, 1. Ext. 3. ix, 5. Ext. 2. ix, 13. Ext. 1

Z.

Zaleucus Locrensis i, 2. Ext. 4. vi, 5. Ext. 3

Zeno Eleates iii, 3. Ext. 2

Zeuxis iii, 7. Ext. 3

FINIS.